

MISSALE MIXTUM

SECUNDUM REGULAM B. ISIDORI

SCRIPTUM MOZARABES.

Pars prima.

I DOMINICA PRIMA ^a ADVENTUS DOMINI.

Ad Missam ^b Officium.

^c Ecce super montes pedes evangelizantis pacem alleluja. Et annunciantis bona alleluja : celebra Juda festivitates tuas alleluja. Et redde Domino vota tua alleluja. ^d Dominus dabit verbum evangelizantibus in virtute multa. *P.* Et redde. ^e Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. *P.* Et redde.

Dicat Presb. Per omnia semper secula seculorum. *A.* Amen.

In adven'tu Domini non dicimus : Gloria in excelsis Dominicis diebus et feriis : sed tantum diebus festivis.

^e *Oratio.* Deus qui per angelicos choros adventum filii tui Domini nostri Jesu Christi annunciare voluisti : qui per Angelorum preconia gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bone voluntatis adlaminatus demonstrasti : concede ut in hujus Domine Resurrectionis Festivitate : pax terris reddita convalescat : et fraterne dilectionis charitate innovata permaneat. *A.* Amen.

Dicat Sacerdos. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus : et vivis et omnia regis in secula seculorum. *A.* Amen. ^f Dominus sit semper vobiscum. *A.* Et cum spiritu tuo.

Lectio libri Esaye prophete (^g Cap. X, XI).

A. Deo gratias.

Ecce dominator Dominus exercituum confringet lanceulam in terrore : et excelsi statura succidentur : et sublimes humiliabuntur : et subvertentur condensa saltus ejus ferro : et Libanus cum excelsis caedet. Et egredietur virga de radice Jesse : et flos de radice ejus ascendet : et requiescet super eum spiritus Domini : spiritus sapientie et intellectus : spiritus

A consilii et fortitudinis : spiritus scientie et pietatis : et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem oculorum judicabit : neque secundum auditum aurium arguet : sed iudicabit in justitia pauperes : et arguet in equitate pro mansuetis terre. Et percuciet terram virga oris sui : et spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et erit justitia cingulum lumborum ejus : et fides cinctorium renum ejus. Habibit lupus cum agno : et pardus cum hedo accubabit. Vitulus et leo et ovis simul morabuntur : et puer parvulus minabit eos. Vitulus et ursus pascuntur : simul requiescent catuli eorum : et leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur infans ab ubere super foramina aspidis : et in caverna reguli : qui ablactatus fuerit : manum suam mittet. Non nocebunt et non occident in universo monte sancto meo : quia repleta est terra scientia Domini et sancto aque maris operientis. In die illa radix Jesse qui stat in signum populorum : ipsum gentes deprecabuntur : et erit sepulchrum ejus gloriosum. *A.* Amen.

Dicat Presb. in cornu sinistrum Altaris. Dominus sit semper vobiscum. *A.* Et cum.

^h *Psallendo.* Qui dat nivem sicut lanam : nebulam velut cinerem spargit : qui emittit christallum suum sicut ⁱ frusta panis. Ante faciem frigoris ejus ^j qui subsistet? ^k ^l Mittit verbum suum et liquefaciet ea : ^m stat spiritus ejus et fluent aque. *P.* Ante. *Dicat Sacerdos.* Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Romanos (Cap. XV ¹).

Respon. Chorus. Deo gratias.

Frares : Certus sum ego ipse de vobis : quoniam et ipsi pleni estis dilectione : repleti omni scientia : ita ut possi is alterutrum monere. Audiatius autem

Oremus ; semel ante Agios, et iterum ante capitulum quod orationi Domine premititur.

¹ *Cap. X. A versiculo 33 ad versiculum 11 capituli XI.*

^h *Psallendo.* Psal. cxlvii, 16.

ⁱ *Frusta panis.* Ita Italica apud Thomas.

^j *Qui subsistet.* Alia omnes, quis.

^k ^l *Ps.* cxlvii, 18.

^m *Flat.* Vulgata et LXX, *stabit.* Arabica, *stat ventus ejus.* Syriaca et Hebraea tempore presentis enuntiant.

¹ *Cap. XV. Vers. 14-20.*

^a *Adventus.* Missale et Breviarium Mozarabum set Dominicis Adventus numerant, quot Ecclesia Mediolanensis retinet.

^b *Officium.* Antiphona quae in Missali Romano intrusus dicitur, in hoc nostro officium ad missam nominatur.

^c *Ecce super.* Nahum, iv, 15 : Annunciantis bonum, ex Isaiâ, lxi, 7.

^d *Dominus dabit verbum evangelizantibus.* Ps. lxxvii, 12.

^e *Oratio.* Nulli orationi Missalis Mozarabum praemittitur *Oremus.* Bis, in tota missa, sacerdos dicit

scripsi vobis fratres ex parte : tanquam in memoriam A vos reducens : propter gratiam que data est mihi a Deo : ut sim Minister Christi Jesu in gentibus : sanctificans Evangelium Dei : ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in Spiritu Sancto. Habeo igitur gloriam in Christo Jesu ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum que per me non efficit Christus : inobedientiam gentium. In verbo : et factis : in virtute signorum et prodigiorum : in virtute Spiritus Sancti : ita ut ab Hierusalem per circuitum usque ad Iliricum repleverim evangelium Christi. Sic autem predicavi hoc evangelium : non ubi nominatus est Christus : ne super alienum fundamentum edificarem : sicut scriptum est. Quibus non **2** est annunciatum de eo videntur : et qui non audierunt intelligunt. Propter quod et impediabar plurimum venire ad vos : et prohibitus sum usque adhuc. Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus : cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis jam precedentibus annis : cum in Hispaniam proficisci cepero : spero quod preteriens videam vos : et a vobis deducar illuc : si vobis ex parte primum fructus fuero. Nunc igitur proficiscar in Hierusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim Macedonia et Achaia colationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in Hierusalem. Placuit enim eis et debitores sunt eorum. Nam si spirituum eorum participes facti sunt gentiles : debent et in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur cum consummavero et assignavero eis fructum hunc : proficiscar per vos in Hispaniam. Scio autem quoniam veniens ad vos : in abundantia benedictionis Christi veniam. **3**. Amen.

Dicat Sacerdos. Dominus sit semper vobiscum. **4**. Et cum.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (^a Cap. III).

5. *Cho us.* Gloria tibi Domine.

^b Anno quintodecimo Imperii Tiberii Cesaris : procurante Pontio Pilato Judeam : Tetrarcha autem Galilee Herode : Philippo autem fratre ejus Tetrarcha Ituree et Traconitidis regionis : et Lisania Abiline Tetrarcha : sub principibus Sacerdotum Anna et Caipha. Factum est verbum Domini super Johannem Zacharie filium in deserto. Et venit in omnem regionem Jordanis : predicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorum : sicut scriptum est in libro sermonum Esaye prophete. Vox clamantis in deserto : parate viam Domini : rectas facite semitas ejus. Omnis vallis implebitur : et omnis mons et collis humiliabitur. Et erunt prava in directa : et aspera in vias planas : et videbit omnis caro salutare Dei. Dicebat ergo ad turbas ^c qui exierant ut baptizarentur ab ipso. Genimina viperarum : quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos penitentiae : et ne ceperitis dicere : patrem habemus

^a Cap. III. Vers. 4-18.

^b Idem Evangelium legitur in Missali Romano Dom. 4 Adventus.

^c Qui exierant. Vulgata et aliae quas vidi versiones habent exhibent.

Abraam. Dico enim vobis : quia potens e lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Jaccus ad radicem arboris posita est. Omnis arbor non faciens fructum bonum : excidit et ignem mittetur. Et interrogabant eum turbæ. Quid ergo faciemus? Respondens autem dixit illis. Qui habet duas tunicas : det non habenti. Qui habet escas : similiter faciat. Venerunt autem quidam ut baptizarentur : et dixerunt ad illum quid faciemus? At ille dixit ad eos. Nil aliud quam quod constitutum est vobis : faciatis. Interrogabant autem eum et milites dicentes. Quicquid et nos? Et ait illis. Neminem conculcatis : et contenti estote et peccata vestra. Existimante autem populo et cogitantibus **B** cordibus suis de Johanne : ne forte ipse esset Christus. Respondit Johannes dicens omnibus. Ego aqua baptizo vos : veniet autem fortius me : cujus non sum dignus solvere corrigiam mentorum ejus : ipse vos baptizabit in Spiritu et igni. Cujus ventilabrum in manu ejus : et aream suam : et congregabit triticum in aream suam : paleas autem comburet igni in eo. Multa quidem et alia exhortans : evangelizavit. **6**. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *Dicat Chorus.* ^d *Lauda.* Alleluja. **7**. Dominus Domine auxilium de sancto : et de sancto alleluja.

Interim quod Chorus dicit alleluja : offerat hostiam cum calice et cum orationibus que

Acceptabilis sit majestati tue omnipotenti Deus hæc oblatio : quam tibi offerimus pro peccatis nostris : et pro stabilitate : per tholice et apostolice fidei cultoribus : per Dominum nostrum. In nomine Patris et Spiritus Sancti. Amen.

Dimittendo patrem super corporales. Dimittat calicem sanctificando sic. In nomine Patris et Spiritus Sancti amen.

Oratio. Offerimus tibi Domine calicem dicendum sanguinem Christi filii tui : **8** de quo clementiam tuam : ut ante conspectum majestatis tue : cum odore suavitatis ascendens eundem Christum Dominum nostrum amen.

Ponat calicem super aram : et accipiat sine sanctificatione et ponat super calicem dicens

Oratio. Hanc oblationem quesumus Domine admittite : et omnium offerentium e quibus tibi offertur peccata indulge. Per Dominum nostrum amen. *Et dicat juncti inclinando se.*

Oratio. In spiritu humilitatis et in animo suscipiamur Domine a te : et sic fiat sacrificium

^d *Lauda.* Ps. xix, 5. Textus Scripturæ : datur ad præsens officium.

^e *Filiolam.* Hispanis *filiola* dicitur palla legitur.

strum : ut a te suscipiamur hodie : ut placeat tibi Domine Deus. Veni Sancte Spiritus sanctificator : sanctifica hoc sacrificium de manibus meis tibi preparatum.

Hic ponat incensum in thuribulo et incenset sacrificium si placuerit : postea inclinet se Sacerdos in medium altaris junctis manibus : et dicat alta voce. Adjuvate me fratres in orationibus vestris et orate pro me ad Deum. *Chorus respondeat.* Adjuvet te Pater et Filii et Spiritus Sanctus.

Et Sacerdos vertat se ad populum ; et faciat offertorium si voluerit. Et dicat Chorus.

Sacrificium. Regnabit Dominus in Hierusalem : et in conspectu seniorum alleluja. *ŷ.* Nec dicit Dominus : erit quasi pater habitantibus Hierusalem : et qui inhabitat in Syon : et dabo clavem domus David super humeros ejus et aperiet : et non est qui claudat Hierusalem alleluja.

Hic accipiat Sacerdos aquam in manibus et dicat silentio super oblationem cum tribus digitis. In nomine Patris *✕* et Filii et Spiritus Sancti regnas Deus in secula seculorum amen.

Inclinet se ante Altare et dicat in silentio istam orationem.

Accedam ad te in humilitate spiritus mei : loquar te : quia multam spem fortitudinem dedisti me : tu ergo fili David qui revelatus mysterio : ad nos in carnem venisti : clave crucis tue secreta cordis mei aperiri : mittens unum de Seraphim qui candens carbone qui de altari tuo sublatus est : sordentia labia mea emundet : mentem et jubilet : docendi materiam subministret : ut lingua que proximorum utilitati per charitatem servit ne erroris insonet casum : sed veritatis resultet sine fine precoriam : per te Deus meus : qui vivis et regnas in secula seculorum amen.

Incipit Missa. Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ.* Et cum.

Oratio. Adventum Domini nostri Jesu Christi fratres dilectissimi votis omnibus prestolantes : Dei Patris omnipotentiam imploremus : ut corda nostra purificet : et corpora immaculata conservet. Det abilitatem fidelium mentibus fideliter querere : quod salutem prodesse. Expectemus conscientia secure venturum : quem super omnem principatum et potestates credimus exaltatum. Simus etiam per singula momenta solliciti : ut mereamur habere propitium quem credimus et fatemur ad judicandos nos vivos et mortuos in gloria esse venturum. *ŷ.* Amen.

Dicat Presb. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ŷ.* Amen.

Dicat Presb. elevando manus. Oremus. ŷ. Chorus.

Incipit Missa. Hæc oratio proprio nomine missa appellatur, estque prima illarum septem orationum, quas sanctus Isidorus, lib. 1 de Off. eccl., cap. 14, Eiberius et Beatus, adv. Elipandum Archiep. Tolentanum in Missa recensent. *Prima oratio*, inquit Eiberius et Beatus laudati, lib. 1, *admonitionis erga populum est, ut omnes excitentur ad orandum Deum.*
Aliam orationem. Est hæc secunda illarum septem

Agyos : agyos : agyos. Domine Deus Rex eterne tibi laudes et gratias. *Postea dicat Presbiter.* Ecclesiam sanctam catholicam in orationibus in mente habeamus : ut eam Dominus fide et spe et charitate propicius ampliari dignetur : omnes lapsos captivos infirmos atque peregrinos in mente habeamus : ut eos Dominus propicius redimere : sanare et confortare dignetur. *ŷ. Chorus.* Presta eterne omnipotens Deus. *Dicat Chorus b aliam orationem.*

Purifica Domine Deus Pater omnipotens pectorum archana nostrorum : cunctasque propicius maculas abluere peccatorum : ac presta Domine : ut beneficio pietatis tue nostris criminibus emundati : metuendum : terribilemque adventum Domini nostri Jesu Christi filii tui expectemus interriti. Sicque te miserante : hic percipere mereamur omnium veniam delictorum : ut tuum in futuro judicium nobis sentiamus omnino mitissimum : et dextere tue participes facii : a te mereamur perpetue vite percipere premium : tuumque consequamur invictum infinitum et fortissimum regnum. *ŷ.* Amen. *Dicat Presb.* Per misericordiam tuam Deus noster in cujus conspectu sanctorum Apostolorum et Martyrum Confessorum atque Virginum *ŷ* nomina recitantur. *ŷ. Chorus.* Amen. *Dicat Presb.* Offerunt Deo Domino oblationem Sacerdotes nostri : Papa Romanensis : et reliqui pro se et pro omni clero ac plebibus ecclesie sibi met consignatis : vel pro universa fraternitate : item offerunt universi Presbyteri Diaconi : Clerici ac populi circumstantes : in honorem sanctorum pro se et suis. *ŷ. Chorus.* Offerunt pro se et pro universa fraternitate.

Dicat Sacerdos. Facientes commemorationem beatissimorum Apostolorum et Martyrum : gloriosæ Sancte Marie Virginis. Zacharie. Joannis. Infantum. Petri. Pauli. Joannis. Jacobi. Andree. Philippi. Thome. Bartholomei. Matthei. Jacobi. Symonis et Jude. Matthei. Marci et Luce. *ŷ. Chorus.* Et omnium Martyrum. *Dicat Sacerdos.* Item pro spiritibus pausantium. Hilarii. Athanasii. Martini. Ambrosii. Augustini. Fulgentii. Leandri. Isidori. David. Juliani. Item Juliani. Petri. Item Petri. Johannis. Servi Dei. Visitani. Viveni. Felici. Cipriani. Vincentii. Gerontii. Zacharie. Cenapoli. Dominici. Justi. Saturnini. Salvati. Item Salvati. Bernardi. Reimundi. Joannis. Celebruni. Gundisalvi. Martini. Roderici. Joannis. Guterii. Sancio. Item Sancio. Dominici. Juliani. Philippi. Stephani. Joannis. Item Joannis. Felicis. *ŷ. Chorus.* Et omnium pausantium. *Dicat Presb.*

c Post nomina. Te quesumus Domine Jesu Christe : ut dilectio adventus tui ita in nobis permaneat : ne a te corda nostra unquam recedant. Sicque nos jam in eternam advocacionem ascribe : ut ad futurum non

orationum, de qua iidem : *Secunda invocationis ad Deum est, ut clementer suscipiat preces fidelium, oblationemque eorum.*

c Post nomina. Hæc oratio post nomina dicitur, quia post diptycha recitari consueverat. *Tertia autem, inquit sanctus Isidorus, effunditur pro offerentibus, sive pro defunctis fidelibus, ut per id sacrificium veniam consequantur.*

confundamur : cum ad iudicandum veneris orbem. A
 ¶. *Chorus. Amen.*

Dicat Presb. Quia tu es vita vivorum : sanitas infirmorum : ac requies omnium fidelium defunctorum in eterna secula seculorum. ¶. *Chorus. Amen.*

Dicat Presb.

Oratio ^a *ad patrem.* Domine Deus omnipotens : qui pro humani generis redemptione coeternum tibi coequalemque filium angelica annunciatione : per Marie Virginis uterum usque ad nos voluisti transmittere : atque ante ipsius filii tui adventum Johannem dignatus es destinare preconem. Ut per ejus veridicam in deserto heremi predicationem : populus penitens veterum facinorum acciperet veniam : per novi autem hominis Dei Regnum evangelizantis divine Trinitatis plenam mundus consequi mereretur ineffabilem gratiam. Dona nobis in hoc tempore adventus unigeniti tui eandem pacis gratiam : quam in preterita largire dignatus es secula : et illis nos in occursum ^b fidei socios numerandos : quos in fidei primordio a Johanne in Jordane penitentie undis aquarum ablutos : a te postremo per filium in Spiritu Sancto et igni cognoscimus baptizatos. *Respondet Chorus. Amen. Dicat Presb.* Quia tu es vera pax nostra et charitas indisrupta vivis tecum et regnas cum Spiritu Sancto unus Deus in secula seculorum. ¶. *Chorus. Amen.*

Dicat Presb. elevatis manibus in celum. Gratia Dei Patris omnipotentis : pax ac dilectio Domini nostri Jesu Christi : et communicatio Spiritus Sancti : sit semper cum omnibus nobis. ¶. *Chorus.* Et cum hominibus bone voluntatis. *Dicat Presb.* Quomodo astatis pacem facite. ¶. *Chorus.* Pacem meam do vobis : pacem meam commendo vobis : non sicut mundus dat pacem do vobis. ¶. Novum mandatum do vobis ut diligatis invicem. *Reiteretur.* Pacem meam do vobis. ¶. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. *Reitereur.* Pacem meam. *Interim quod Chorus dicit.* Pacem meam : accipiat Sacerdos pacem de patena dicendo sic. Habete osculum dilectionis et pacis : ut apti sitis sacrosanctis mysteriis Dei. *Et statim dat pacem Diacono vel puero : et puer populo. Postea inclinet se Sacerdos junctis manibus et dicat.* Introibo ad altare Dei mei. *Respondet Chorus.* Ad Deum qui letificat juventutem meam. *Presbiter ponat manus super calicem et dicat.* Aures ad Dominum. ¶. *Chorus.* Habemus ad Dominum. *Dicat Presb.* Sursum corda. ¶. *Chorus.* Levemus ad Dominum. *Dicat Presb. inclinando se junctis manibus.* Deo ac Domino nostro

^a *Ad patrem.* Cor. *ad pacem.* Error est typograph. Hæc quarta oratio suo nomine *ad pacem* dicitur. *Quarta post hæc,* ait sanctus Isidorus, *infertur pro seculo pacis.* Ea enim absoluta astantes fideles sibi invicem pacem dant.

^b *Fidei.* Fortasse, *fili.*

^c *Inlatio.* Quæ *illatio* Mozarabis, Romano Missali præfatio dicitur, Gallis olim *contestatio*, aut *missæ immolatio*. Sanctus Isidorus : *Quinta infertur illatio in sanctificatione oblationis, in quam etiam Dei laudem, terrestrium creatura, virtutum caelestium universitas,*

Jesu Christo filio Dei qui est in celis dignas dignasque gratias referamus. *Et, dicendo,* referamus. *Elevet Sacerdos manus in altum Chorus.* Dignum et justum est. *Postea dicat Pr*

^e *Inlatio.* Dignum et justum est. Nos tibi agere ; Domine sancte Pater eterne omnium Deus : per Jesum Christum filium tuum Deum nostrum. Quem Johannes fidelis amicus per nascendo : precessit in desertis heremi predicando : precessit baptizando. Viam quoque preparavit ac redemptoris : convocavit peccatores ad penitentiam : et populum salvatori acquirens baptizatus in Jordane peccata propria confitentes. Non novando plenam conferens gratiam : sed piissimè ammonens expectare presentiam. Non tenens ipse peccata ad se venientibus : sed remittens peccatorum ad futurum pollicens esset tibus. Ut descendantibus ^d in aqua penitentium illo speraretur remedium indulgentie : quorum audiebant plenum dono veritatis et baptizatus igitur ab eo Christus ex elemento et spiritu invisibili. Ducebantur per obedientiam misericordiam per filium sterilis : ad filium Dei. Per Johannem hominem magnum : ad Christum hominem Deum. Quem cum Patre, et Spiritu adorant angeli atque archangeli : throni et potestates ita dicentes. ¶. *Chorus.* Sanctus. Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt celi et terra gloria majestatis tue : *C* in nomine Domini : osanna in excelsis. Benedictus qui in nomine Domini : osanna in excelsis. ¶.

Dicat Presbyter.

Post Sanctus. Vere sanctus et gloriosus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Quem olim incarnatum fuisse pro salute humani generis et nunc expectamus ad iudicium venturum in claritate cum omnibus sanctis : ipse Dominus redemptor eternus. *Deinde dicat Presb. in junctis manibus inclinando se ante altare lationem.*

^e *Adesto adesto* Jesu bone pontifex imperator noster : sicut fuisti in medio discipulorum et nunc sumamus per manus sancti angeli tui sancte ac redemptor eterne. ^f Dominus noster Jesus in qua nocte tradebatur accepit panem et gratias agens bene ^g dixit ac fregit : deditque illis suis dicens. Accipite et manducate. ^h Hoc corpus : meum : quod : pro : vobis : trade

et Osanna in Ecclesiis cantatur. Terminatur in leonni trisagio Latine et Græce pronuntiatio et tur oratione post sanctus dicta.

^d *In aqua.* Corrige, *aquam.*

^e *Adesto.* Hic incipit canon, qui est brevis *f* *Dominus noster.* Hoc certe loco aliqui quod sine manuscriptorum auctoritate suppleo audeo.

^h *Forma ista consecrationis ponitur, ne ignoretur, sed hodie servetur Ecclesie tradita est ista : Hic : est : enim : corpus : meum*

elevatur corpus. Quotiescumque manducaveritis : hoc facite in meam ✠ commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens. Hic ✠ est : calix : novi : testamenti : in : meo : sanguine : qui : pro : vobis : et : pro : multis : effundetur : in : remissionem : peccatorum. Hic elevetur calix coopertus cum filia. Quotiescumque biberitis hoc facite in meam ✠ commemorationem. Et cum perventum fuerit ubi dicit. In meam commemorationem. Dicit presb. alta voce omnibus diebus preter festis : pari modo ubi dicit In claritatem de celis. Et qualibet vice respondeat Chorus. Amen. Quotiescumque manducaveritis panem hunc et calicem istum biberitis : mortem Domini annuntiabitis donec veniet. In claritatem ✠ de celis. ♫ Chorus. Amen.

Dicat Presb.

^a *Post pridie. Oratio. Domine Jesu Christe hanc hostiam vivam illustratione adventus sanctifica ut ex ea libantes : mundemur a crimine : et tuam gratiam mereamur percipere sine fine. ♫. Amen. Postea dicat presb.*

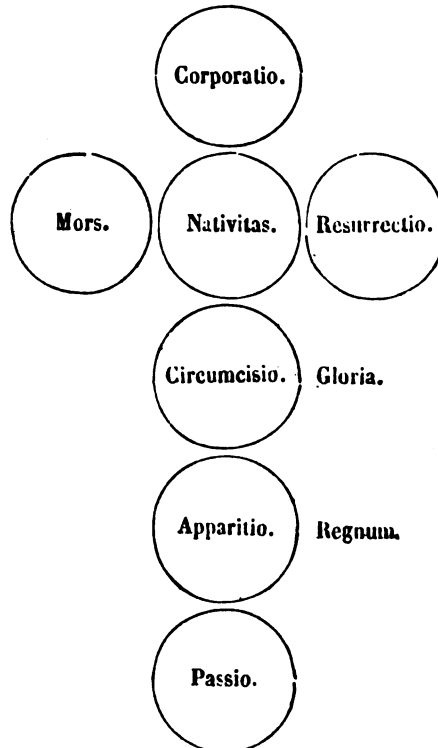
Te prestante sancte Domine : quia tu hec omnia nobis indignis servis tuis : valde bona creas : sancti ✠ ficas : vivificas ✠ benedi ✠ cis ✠ ac prestas nobis : ^b ut sit benedicta a te Deo nostro in secula seculorum. ♫. Chorus. Amen. Et tunc Presb. accipiat corpus Domini de patena et ponat super calicem coopertum : et dicat alta voce omnibus diebus videlicet festis et Dominicis : preter in locis in quibus erit **G** antiphona propria ad consractionem panis. Dominus sit semper vobiscum. ♫. Et cum. Dicit presb. Fidem quam corde credimus : ore autem dicamus. Et dicit Sacerdos Corpus Christi ut videatur a populo. Et dicat Chorus simbolum bini c c bini videlicet.

^c Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem. Factorem celi et terre. Visibilem omnium et invisibilem conditorem. Et in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei Unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia secula Deum ex Deo. Lumen ex lumine. Deum verum ex Deo vero. Natum non factum. Omnisio Patri hoc est ejusdem cum Patre substantie. Per quem omnia facta sunt que in celo et que in terra. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de celis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine et homo factus est. Passus sub Pontio Pilato. Sepultus tertia die resurrexit. Ascendit ad celos sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis. Inde venturus est judicare vivos

et : enim : calix : sanguinis : mei : novi : et : ceterni : testamenti : mysterium : fidei : qui : pro : vobis : et : pro : multis : effundetur : in : remissionem : peccatorum.

^a *Post pridie. Sic enim hæc oratio vocatur in Missali nostro, a sancto Isidoro confirmatio sacramenti : in liturgiis Gallicanis, aliquando post mysterium, aliquando post secreta dicitur. Exhinc sexta succedit, ait sanctus Isidorus, confirmatio sacramenti, ut oblatio, que Deo offertur, sanctificata per Spiritum sanctum, corpori Christi, et sanguini confirmetur, ita in Edit., at in Codicibus omnibus inss. teste Hittorpio (in variis lectionibus, pag. 591, adjectis operi de divinis ratholicæ Ecclesiæ Officiis) legitur corporis et sanguinis confirmetur.*

et mortuos. Cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum vivificantem : et ex Patre et Filio procedentem. Cum Patre et Filio adorandum et conglorificandum. Qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum : et vitam venturi seculi. Amen.

Et deinde faciat Presbyter sic. Frangat Eucharistiam per medium : et ponat mediam partem in Patena : et de alia parte faciat quinque particulas et ponat in Patena : et accipiat etiam partem et faciat quatuor particulas et ponat in Patena similiter per ordinem facte per rotas istas que supra sunt. Et statim purget bene digitos : et cooperto calice fiat memento pro vivis. Postea dicat Presbyter ad orationem Dominicam equaliter istam orationem.

^d *Oremus. Verbum Patris e quod cum factum es ut habitares in nobis. Presta nobis ut qui te venisse jam credimus : ab omni peccatorum eruanur contagione : cum preceptionis tue oraculis proclamaverimus e tervis.*

^b *Ut sit. Lego ut sint.*

^c *Credimus. Concilium Toletanum II, can. 2, jussit ut ante orationem Dominicam reciteretur Symbolum Constantinopolitanum. Sanctus Isidorus Nicænum appellat, quia ita vulgo vocari solebat.*

^d *Oremus. Post divisam in partes Eucharistiam sacerdos dicit Oremus, et subdit capitulum, quod est quasi introductio ad orationem Dominicam, quæ statim adjungitur, et hæc est ultima earum septem orationum quarum sanctus Isidorus in missa facit mentionem, qui addit : Hæc sunt itaque septem sacrificii orationes commendatæ apostolica evangelicæque doctrina.*

^e *Quod cum factum es. Lego, quod caro factum es.*

Pater noster qui es in celis. *ñ*. Amen. Sanctificetur nomen tuum. *ñ*. Amen. Advēiat regnum tuum. *ñ*. Amen. Fiat voluntas tua : sicut in celo et in terra. *ñ*. Amen. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. *ñ*. Quia tu Deus es. Et dimitte nobis debita nostra : sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. *ñ*. Amen. Et ne nos inducas in temptationem. *ñ*. Sed libera nos a malo. *Dicat Presb.* Liberati a malo : confirmati semper in bono : tibi servire mereamur Deo ac Domino nostro. Pone Domine finem. *Hic percutat pectus* : peccatis nostris : da gaudium tribulatis : prebe redemptionem captivis : sanitatem infirmis : requiemque defunctis. Concede pacem et securitatem in omnibus diebus nostris : frange audaciam inimicorum nostrorum : et exaudi Deus orationes servorum tuorum omnium fidelium Christianorum in hac die et in omni tempore. Per Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum : qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus. Per omnia secula seculorum. *ñ*. Amen. *Sic faciat presb.* Accipiat modo particulam que dicitur regnum de Patena : ^a et ponat super calicem : in tempore resurrectionis vide licet dicat tribus vicibus. Vicit leo de tribu Juda radix David alleluja. *ñ*. *Chorus qualibet vice.* Qui sedes super Cherubin radix David alleluja. *Et postea dicat istam orationem inter se submissa voce.*

Sancta sanctis et conjunctio corporis Domini nostri Jesu Christi : sit sumentibus et potantibus nobis ad veniam : et defunctis fidelibus prestetur ad requiem. *Et mittat particulam in calicem et cooperiat calicem : et dicat alta voce sic : si non fuerit ibi Diachonus.* Humilitate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu. ^b *Benedictio.* Illustret vos unigenitus filius Dei lumine adventus sui : qui vos redimere non dedignatus est precio sanguinis proprii. *ñ*. Amen. Accingat vos virtutibus pacis : et det muneribus copiosis. *ñ*. Amen. Ipsumque Dominum semper habeatis protectorem : quem omnipotens Pater suscitavit de tribu Juda victorem. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui est benedictus et vivit **7** et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Dicat Chorus.* Gustate et videte quam suavis est Dominus alleluja : alleluja : alleluja. *ñ*. Benedicam Dominum in omni tempore : semper laus ejus in ore meo. *P.* Alleluja : alleluja : alleluja. *ñ*. Redimet Dominus animas servorum suorum : et non derelinquet omnes qui sperant in eum. *P.* Alleluja : alleluja : alleluja. *ñ*. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen.

^a *Et ponat.* Ad hæc intelligenda notandum quod a Paschate usque ad Pentecosten, et in festo Corporis Christi sacerdos tenens supra calicem particulam Regnum ter alta voce, quasi canens, dicit : *Vicit leo de tribu Juda radix David* ; quibus singulis vicibus respondetur : *Qui sedes super cherubim radix David, alleluja.* Aliis autem diebus, accepta particula Regnum injicit calici dicens, *Sancta sanctis*, etc., ut in

A *P.* Alleluja : alleluja . alleluja. *In dicendo.* et videte. *Accipiat Presbyter aliam particulam quentem que dicitur Gloria. Et ponat super eam dicat cum silentio istam orationem.*

Panem celestem de mensa Domini accipio nomen Domini invocabo. *Et dicat sacerdos.* pro mortuis : *tenendo illam particulam super eam et dicto Memento dicat istas orationes que sequuntur.*

Domine Deus meus : da mihi corpus et sanguinem Filii tui Domini nostri Jesu Christi ita super illud remissionem omnium peccatorum accipere : et tuo sancto Spiritu repleti Deus qui vivis et regnas in secula seculorum. Amen.

B *Oratio.* Ave in evum sanctissima caro Christi perpetuum summa dulcedo : panem celestem et nomen Domini invocabo. *Hic faciat cum hostia et sumat particulam quam in mensa ponat et cooperiat calicem et veniat ad Patenam : et sumat omnes particulas per ordinem. Et deinde patenam et ponat super calicem et purget benedictio pollicis et dicat hanc orationem.*

Ave in evum celestis potus : qui mihi ante cuncta supra omnia dulcis es.

Alia oratio. Corpus et sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat corpus et animam meam in secula eternam. Amen. *Hic accipiat sanguinem : et cum sacerdos sumpserit sanguinem dicat immediate hanc orationem.*

C Domine Deus meus Pater et Filius et Spiritus Sanctus : fac me te semper querere et diligere propter hanc sanctam communionem quam sumo. Neque per hanc sanctam communionem quam sumo quam recedere : quia tu es Deus et preter te alius in secula seculorum. Amen. *Cantet comm.* Refecti corpore et sanguine te laudamine. Alleluja : alleluja : alleluja. *Eat Sacerdos cornu altaris et dicat hanc orationem.*

Refecti Christi corpore et sanguine pariter sanctificati Deo Patri omnipotenti gratias referat ut nos in eandem refactionem et sanctificationem habentes hic : et in futuro seculo gloriam percipiamus. *ñ*. Amen. *Dicat Presb.* Per misericordiam tuam Domine noster qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Dicat Presb. vel Diachonus.* lēnia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pro Deo gratias. *Ista oratio supradicto sit in medio altaris. In ista Missa et in aliis non vertitur Sacerdos populum nisi quando dixerit.* Adjuvate me frater in orationibus vestris.

oratione que sequitur. ROBLES.

^b *Benedictio.* Concilium Toletanum IV, canon 14, sancivit ut : *Post orationem Dominicam et communionem panis et calicis benedictio in populum sequatur deum corpus et sanguinis Domini sacra sumatur.* Juxta Missale Romanum benedictio peracta Missa.

IN SECUNDO DOMINICO DE ADVENTU DOMINI. A

Ad Missam. Officium.

• Super montem altissimum ascende tu qui evangelizas Syon : exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelizas Hierusalem. Dic civitatibus Juda alleluja : alleluja. *ŷ*. ^b Deus manifeste veniet et Deus noster et non silebit. *P.* Dic civitatibus. *ŷ*. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. *P.* Dic civitatibus. *Dicat Presb.* Per omnia semper secula seculorum. *ŷ*. Amen. *Dicat Presb.*

Oratio. Deus qui per angelicos choros : ut supra in prima Missa. Et dicta oratione dicat Presb. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ŷ*. Amen. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et cum. Sicut dictum est in prima Missa. *Dicat Chorus.*

Lectio libri Esaye prophete c (Cap. LI).

ŷ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Audite qui scitis justum : populus meus : lex mea in corde eorum. Nolite timere obprobrium hominum : et blasphemias eorum ne metatis. Sicut enim vestimentum : sic comedet eos vermis : et sicut lanam : sic devorabit eos tinea. Salus autem mea in sempiternum erit : et justitia mea in generationes generationum. Consurge, consurge : laudare fortitudinem brachium **S** Domini : consurge sicut in diebus antiquis : in generationibus seculorum. Numquid non tu percussisti superbum : vulnerasti draconem? Numquid non tu siccasti mare : aquam abyssi vehementis? Qui posuisti profundum maris viam : ut transirent liberati : Et nunc quid redempti **C** sunt a Domino : revertentur et venient in Syon laudantes : et leticia sempiterna super capita eorum. Gaudium et letitiam obtinebunt : et fugiet dolor et gemitus. Ego ego ipse consolabor vos. *ŷ*. Amen. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et cum spiritu. *d* *Dicat Chorus.* *ŷ*. Excita potentiam tuam Domine. *e* Et veni ad liberandum nos. *ŷ*. Qui regis Israel intende qui deducis velut ovem Joseph *f* appare. *P.* Et veni. *Dicat Presb.* Silentium facite.

Dicat Chorus.

Sequentia epistolæ Pauli apo toli ad Romanos. (Cap. c XIII).

ŷ. Deo gratias.

Frates. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo. Que au- **D**

^a Super montem. Ex Isaia, xl, 9.

^b Psal. xlix, 3.

^c Cap. LI. Vers. 7-12.

^d *Dicat Chorus.* Adde psallendo. Psal. lxxix, 4.

^e Et veni ad liberandum nos. Vulgata, LXX et Italica : Et veni, ut salvos nos facias. Chald. : Tuum est enim a iudicio nos redimere.

^f Appare. Ita Ital. LXX, ἰππάρωντι. Chal. et Vulg., nunt extare.

^g Cap. XIII. Vers. 1-8.

^h Ideo enim. Illud enim non legitur in Vulgata, neque in Syriac., nec in textu Græco.

ⁱ Propter constantiam. Lego, propter conscientiam, ut in Græc., Syriac. et Vulgata, legitur.

^j Et tributa prestantes. Syr. : propterea etiam pecuniam capitis datus. Vulgata et Græc., ideo et tributa

tem sunt a Deo : ordinata sunt. Itaque qui potestati resistit : Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt : ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis : sed mali. Vis autem non timere potestatem : bonum fac : et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris : time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est : vindex in iram ei qui malum agit. ^k Ideo enim necessitati subditi estote : non solum propter iram : sed etiam ^l propter constantiam : ^m et tributa prestantes. Ministri enim sunt Dei : in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita. Cui tributum : tributum. Cui vectigal : vectigal. Cui timorem : timorem. Cui honorem : honorem. Nemini quicquam debeatis : nisi ut invicem diligatis. *ŷ*. Amen. *Dicat Presbyter vel Diaconus.*

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (Cap. ^k XI).

In illo tempore. Cum audisset Johannes in vinculis opera Christi : mittens duos de discipulis suis : ait illi. Tu es qui venturus es : an alium expectamus? Et respondens Jesus ait illis. Euntes renunciate Johanni que audistis et vidistis. Ceci vident : claudi ambulat : leprosi mundantur : surdi audiunt : mortui resurgunt : pauperes evangelizantur. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus : cepit Jesus dicere ad turbas de Johanne : Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum : Ecce qui mollibus vestiuntur : in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis : et plusquam Prophetam. Ille enim est de quo scriptum est. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam : qui preparabit viam tuam ante te. Amen dico vobis : non surrexit inter natos mulierum major Johanne Baptista. Qui autem minor est in regno celorum major est illo. A diebus autem Johannis Baptiste usque nunc regnum celorum vim patitur : et violenti rapiunt illud. Omnes enim prophete et lex : usque ad Johannem prophetaverunt. Et si vultis recipere : ipse est Helias qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat. *ŷ*. Amen. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et cum spiritu tuo. *Dicat Chorus.* ^l *Lauda.* Alleluja. *ŷ*. ^m Deus convertens vivificabis nos : et plebs tua letabitur in te. *P.* Alleluja. *Dicat Presb.* Adjuvate me fra- **D**

præstatis.

^k Cap. XI. Vers. 2-16. Hoc Evangelium in Evangelistario Vaticanæ basilicæ, sæc. xii (Apud Em. Thom., in Capitulario Evangeliorum, signato littera S), legitur Dominica secunda Adventus, ut modo in Missali Romano sancti Pii V legitur. Olim legebatur Dominica secunda ante Natale Domini, quæ cadit in Dominicam tertiam Adventus, qua die legitur in Missali Toletano, anno 1550, Lugduni, in Gallia, edito. In Mozarabico lectio Evangelii prolixior est quam in cæteris Missalibus.

^l *Lauda.* *ŷ*. Psal. lxxxiv, 7.

^m Deus convertens. Ital., Deus tu convertens. Tr. sancti Hier., nonne tu revertens? Vulgata, Deus tu conversus vivificabis nos.

tres in orationibus vestris : et orate pro me ad Deum. **A** *Respondeat Chorus.* Adjuvat te Pater et Filius et Spiritus sanctus. *Dicat Chorus. Sacrificium quod dicitur offertorium.* Venient ad te populi multi alleluja : et reges gentium per portas tuas ingredientur : et vocaberis civitas Domini. Fidelis Syon ultra non eris derelicta alleluja : alleluja. γ . Hec dicit Dominus dabo in pace principes tuos Syon : et Sacerdotes tuos in exultatione : et letabuntur in salutare muri tui in eternum et in seculum seculi. **P.** Fidelis Syon. *Dum dicitur sacrificium offerat hostiam Sacerdos in calice cum orationibus. Hic incipit Missam dicendo.* Dominus sit semper vobiscum. η . Et cum spiritu tuo.

Missæ. Accedentes ad mensam terribilis omnipotentis Dei : cum summo gaudio Domino Deo nostro illibatas hostias θ offeramus fratres charissimi : quia dignatus est filii sui adventum per Johannem Baptistam hominibus nunciare. Sic enim affatur. α Venit et fortior me post me : cujus non sum dignus corrigiam calcamenti solvere. Quos ego tingo β in aqua baptismi : ϵ ipse baptizat in Spiritu Sancto et igni. Quia ipse est filius Dei : quem princeps angelice δ milicie per uterum Virginis sacre ϵ in mundo annuntiavit venire. Poscimus ergo Deum Patrem : ut hec que ob solemnitatem adventus Filii sui offerimus holocausta : non discutens nostra peccata : in suo conspectu efficiat graciosæ.

η . Amen.

Dicat Presb. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus et vivis etc. *ut supra fol. 5.*

Postea dicat Orationem.

Oratio. Jocundatur Domine et tripudiat terra : quia Verbum caro factum habitat in sacre Virginis membra. In cujus adventu omnis de captivitate redimitur terra : que detinebatur per transgressorem Ade in obscurata gehenna. Nunc moveatur mare et omnia ζ que in eis sunt : montes exultent et omnia digna silvarum : quia Deus homo dignatur per uterum Beate Virginis Marie : de celo in mundum venire. Per ipsius igitur adventum te deprecamur omnipotens Deus : ut nostre carnis fragilitatem a vinculis peccatorum absolvas : et presenti familie tue misericordia plenus occurras.

η . Amen.

Dicat Presbyt. Per misericordiam tuam Deus noster in cujus conspectu. *Ut supra fol. 4.*

Post nomina. Domine Jesu Christe quem venturum esse credimus judicem : qui jam dudum in primo adventu glorie tue propter nostra scelera humilis ventre dignatus es : Petimus : ut dum adventus clementie tue secundus advenerit : nostra nomina absterso peccato : cum sanctis tuis facias prenotari.

η . Amen.

α Venit et fortior me. Illud et abundat.

β In aqua baptismi. Adde poenitentiam.

ϵ Ipse baptizat. Fortasse legendum baptizabit.

δ Milicie. Corrige militie.

ϵ In mundo. Lege in mundum.

ζ Que in eis sunt. Lege quæ in eo sunt.

Dicat Presb. Quia tu es vita vivorum. *col. 115.*

Ad pacem. Jesu virtus infirmitatis nostre sine manibus precedentium lapis verus es a monte : quo omnis latitudo repleta est corJa nostra reple dono pacis et gratie : carnationis tue celebramus solennia : per num future examinationis liberemur a peccatis. η . Amen.

Dicat Presb. Quia tu es vera pax nostra, et Dei Patris, etc. *Et postea dicat.* Introibo Dei mei, etc. *Quere supra fol. 4.*

Inlatio. Dignum et justum est : vere salutare est : Domini nostri Jesu Christi in mirabilibus predicare : quem inter hominum celestis nuncius nunciavit. Virgo te salutaretur audivit : Spiritus Sanctus in uterum veniret creavit : ut Gabriele pollicente : salutationem Angelicam securitas : profecerit veritas : ut altissimi obumbrant β didicisset se esse secunda virginitas. E pie in utero et paries filium : Angelus ρ et quomodo fiet istud Maria respondit. Se credendo non dubitando respondit : implet Sanctus quod Angelus sponndit. Virgo autem : Virgo semper futura post partum. ι D prius mente : dehinc ventre concepit mundi prima suscepit. Virgo plena gratie ideo vera mater Filii Dei : quem adora Throni. Dominationes. Et Potestates ita κ *Dicat Chorus.* Sanctus. Sanctus. Sanctus. *Dicat Presb.*

Post Sanctus. Vere Sanctus : vere Dominus noster Jesus Christus Filius tuus in forma Dei esset : semetipsum exinanivi accipiens servi : cum incarnatus in utero abscondens Divinitatem suam : suscepit materem nostram : ipse Dominus ac Redemptor nostrum. *Postea dicat.* Adesto adesto Jesu bone *fol. 5.*

Deinde dicat

Post pridie. Deus qui sic dilexisti me Filium tuum unigenitum dares pro mundi libamina tibi benedicenda assume : et no nedictionis dona largire. Ut qui ob mysternationis tue hec tibi sacrificia venerand horum sacrificiorum propiciationibus : a criminibus expiemur. η . Amen.

Dicat Presb. Te prestante Sancte Dñe *fol. 5.* Dñus sit semper vobiscum. η . In spiritu. *Sicut dictum est retro et omnia al*

Ad Orationem Dominicam. Confortau

θ Qui sine manibus. Daniel. 11, 35.

β Didicisset. Lege, disceret se esse secundas.

ι Deum suum. Sanctus Leo serm. 20, est de Nativitate Domini, edit. Quesn.

fatigate : roboramini pusillanimes. Hilarescite : nolite timere. Extollite ad Deum manus vestras : et excitare corda. Quia ecce jam in proximo est redemptio nostra. Cujus incarnatio nos redemit : cujus processio natiuitatis illuminabit : cujusque etiam preceptum nos docuit orare semper et dicere. Pater noster qui es in celis. *Totum sicut scriptum est retro fol. vi.*

Dicat Presb. Sancta Sanctis : et conjunctio corporis. *Dicat Presb.* Humiliate vos benedictioni.

Benedictio. Unigenitus Filius Dei qui incarnatus in mundo oculos illuminavit cecorum : ipse spiritualem in cordibus nostris impertiat intellectum. *ñ. Amen.*

Quique natus de Virgine adimplevit legem : impleat in nobis omne promissum gratie sue. *ñ. Amen.*

Ut ejus sine confusione mereamini contueri faciem : cujus Incarnationis solennitatem celebratis amanter. *ñ. Amen*

Dicat Presb. Per misericordiam ipsius Dei nostri. *Ut supra. Dicat Chorus.* Gustate et videte. *Et omnia alia que sequuntur ut in primo Dominico de adventu fol. 6.*

Oratio. Refecti Christi corpore. *Et dicat Presb.* In nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum in pace. *ñ. Deo gratias.*

DOMINICA TERTIA ADVENTUS DOMINI.

Ad Missam. a Officium.

Ecce revelabitur gloria Domini^b gentibus alleluja. Et videbit omnis caro alleluja. Quod os Domini locutum est alleluja alleluja. *c ÿ. Deus manifeste veniet : Deus noster et non silebit. P. Quod os. ÿ. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. P. Quod os.*

Oratio. Deus qui per angelicos. *Ut supra in prima Missa.*

Lectio libri Esaye Prophete (d Cap. LI).

Ille dicit Dominus. Audite me qui sequimini quod justum est : et queritis Dominum. Attendite ad petram : unde excisi estis : et ad cavernam laci de qua precisi estis. Attendite ad Abraham patrem vestrum : et ad Sarram que peperit vos : quia unum vocavi eum : et benedixi eum : et multiplicavi eum. Consolabitur ergo Dominus Syon : consolabitur omnes ruinas ejus. Et ponet desertum ejus quasi delicias : et solitudinem ejus quasi ortum Domini. Gaudium et leticia inveniatur in eo : gratiarum actio : et vox

^a Officium. Isaiæ xl, 5.

^b Gentibus. In Vulgata, LXX, Syr. et Chaldaica, non legitur.

^c ÿ. Psal. XLIX, 5

^d Cap. LI. Vers. 1-6.

^e Psallendo. Ps. LXXXIV, 8. Vide quæ ad laudem notata sunt pag. 2.

^f Cap. XI. Vers. 25-36. Hæc eadem epistola legitur Dominica tertia Adventus in hodierno Missali Ambrosiano.

^g In secula seculorum. Ita Syriaca ; illud seculorum nec in textu Græco, nec in Vulgata versione apponitur.

^h Cap. XXI. Vers. 1-17. Dominica tertia Adventus ritu Mozarabico et Ambrosiano cadit in Dominicam quartam ante Natale Domini, sive in Domini-

audi. Attendite ad me popule meus, et tribus mea me audite. Quia lex a me exiit : et iudicium meum in lucem populorum requiescet. Prope est justus meus : egressus est Salvator meus : et brachia mea populos judicabunt. Me insule expectabunt : et brachium meum sustinebunt. Levate in celum oculos vestros ; et videte sub terra deorsum. Quia celi sicut fumus liquescent : et terra sicut vestimentum atteretur : et habitatores ejus sicut hec interibunt. Salus autem mea in sempiternum erit : et justitia mea non deficiet. *ñ. Amen.*

e Psallendo. Ostende nobis Domine misericordiam tuam. Et salutare tuum da nobis. *ÿ. Deus tu conversus vivificabis nos : et plebs tua letabitur in te. P. Et salutare.*

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Romanos (f Cap. XI).

ñ. Deo gratias.

Fratres nolo vos ignorare mysterium hoc : ut non sitis vobis ipsis sapientes : quia cecitas ex parte contigit in Israel : donec plenitudo gentium intraret : et sic omnis Israel salvus fieret. Sicut scriptum est. Veniet ex Syon qui eripiat et avertat impietatem ab Jacob : et hoc illis a me testamentum : cum abstulero peccata eorum. Secundum evangelium quidem inimici propter vos : secundum electionem autem charissimi propter patres. Sine penitentia enim sunt dona et vocatio Dei. Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo : nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem : ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam : ut et ipsi misericordiam consequantur. Concluserunt enim Deus omnia incredulitate : ut omnibus misereatur. O altitudo divinarum sapientie et scientie Dei : quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus : et investigabiles vie ejus. Quis enim cognovit sensum Domini : aut quis consiliarius ejus fuit ? Aut quis prior dedit illis : et retribuetur ei ? Quoniam ex ipso : et per ipsum : et in ipso sunt omnia. Ipsi gloria in secula seculorum.

ñ. Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Mattheum (h Cap. XXI).

Illo in tempore. Dominus noster **II** Jesus Christus cum venisset Betphage ad montem Oliveti : mi-

cam primam Adventus, qua Romæ et in aliis Ecclesiis olim legebatur Evangelium Matthæi cap. XXI, de ingressu solenni Christi Domini in urbem Hierosolymitanam, obviam eunte populo cum ramis palmarum, et festivo clamore *Hosanna Filio David*, ut habent tam Kalendarium Frontonis, et Capitulare Evangeliorum em. Thomasi, quibus quatuor Dominicæ ante Natale Domini, quot habet Sacramentarium Gregorianum, numerantur, quam Homiliarium Augiense, apud Mabilionium, tom. IV Anal. veter., pag. 631; Kalendarium apud Martenium, tom. V Anecdotor. novor., pag. 63, et liber Comitum Damelii, a quibus quinque recensentur Dominicæ ante Natale Domini. Hodiernum Missale Ambrosianum Dominica sequenti, quarta illis Adventus, habet Evangelium de ingressu Christi Hierosolymam. Micrologu-

sit duos discipulos dicens eis. Ite in castellum quod contra vos est : et statim inveniatis asinam alligatam : et pullum cum ea ; solvite et adducite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit : dicite quia Dominus his opus habet. Et confestim dimittet eos. ^a Hoc autem factum est : ut impleretur quod dictum est per Prophetam dicentem. Dicite filie Syon : ecce Rex tuus venit tibi mansuetus : sedens super asinam et pullum filium subjugalis. Euntes autem discipuli : fecerunt sicut præcepit illis Jesus. Et adduxerunt asinam et pullum : et imposuerunt super eos vestimenta sua : et eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via. Alii autem cedebant ramos de arboribus : et sternebant in via. Turbe autem que precedebant , et que sequebantur : clamabant dicentes : Osanna filio David : benedictus qui venit in nomine Domini : osanna in altissimis. Et cum intrasset Hierosolimam : commota est universa civitas dicens. Quis est hic ? Populi autem dicebant. Ille est Iesus propheta a Nazareth Galilee. Et intravit Iesus in templum Dei : ^b et ejecit omnes ementes et vendentes in templo, et mensas numulariorum : et cathedras vendentium columbas evertit. Et dicit eis. Scriptum est : domus mea : domus orationis vocabitur : vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et accesserunt ad eum ceci et claudi in templo : et sanavit eos. Videntes autem principes Sacerdotum et Scribe : mirabilia que fecit : et pueros clamantes in templo et dicentes. Osanna filio David : indignati sunt : et dixerunt ei. Audis quid isti dicunt ? Iesus autem dixit eis. Utique. Nunquam legistis : quia ex ore Infantium, et lactentium perfecisti laudem. Et relicta illis : abiit foris extra civitatem in Bethaniam : ibique mansit.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. ^c *Dicat Chorus.* Alleluja. †. Cantate Domino canticum novum : bene psallite ^d in jubilatione. P. Alleluja. *Dicat Presb.* Adjuvate me fratres. fol. 8.

Chorus dicat.

Sacrificium. Ingressus est Daniel in domum Domini, et elevavit sacrificium populo in loco sanctificationis ejus dicens. Benedicite Dominum et confitemini ei alleluja. †. Confortabit me similitudo filii hominis : et dixit Daniel veritatem annuncio tibi : ego sum Michael princeps magnus, et dixi ad eum :

cap. 3, cum dixisset alios Dominica tertia Adventus legere initium Evangelii sancti Marci, alios erunt signa in sole, subdit : *Nos autem ex antiqua traditione cum APPROPINQUARET legimus, non utique sedi apostolicæ si aliter jusserit præjudicantes, quibus ostendit illud Evangelium jam inde a sæculo XII Romæ legi desiisse in missa hujus Dominicæ ; et sane Evangelistarium basilicæ Vaticanæ sæculi XII, ab em. Thomas'o Capitulari Evangeliorum annexum, Dominica prima Adventus ponit Evangelium ex sancto Luca, cap. xxv, 7 : Erunt signa in sole, et in benedictione palmarum ex sancto Mattheo, cap. xxi : Cum appropinquasset Iesus Hierosolymis, quem mo-*

quomodo potest servus Domini loqui cum Domino suo et locutus est dicens. P. Benedicite.

Missa. Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Confortentur queso Domine Jesu Christe in adventu tuo corda fidelium : tuoque in nomine genua roborentur debiliam : tua visitatione curentur vulnera egrotorum tuoque tactu oculi illuminentur cecorum : tuo regimine vestigia firmentur claudorum : tuaque miseratione vincula absolvantur peccantium : quosque perspicias adventum olim ^f mystice peracte incarnationis tue nunc promptissima devotione suscipere : hos facito in secundum iudicii tui adventum ad te exultantibus animis pervenire : atque in amenitate paradisi jocundaturos inducere : ut ab æternis penis tua clementia liberati : viteque æternæ participes facti : glorie tue decantent laudis canticum coronati.

ñ. Amen.

Alia. Domine Jesu Christe qui olim venisti occultus cum apparueris manifestus : assiste propitius liberaturus populum tuum ab impiorum et a criminum jugo : ut tibi plebs tua serviat in equitate : a quo liberantur ab omni malorum oppressione.

ñ. Amen.

Post nomina. Christe Dei filius : cujus incarnatio reparavit mundum : cujusque nomen angelica est voce denunciatum. Tu offerentium nomina illuc ascribe : quo ipse precepisti in corpore. Ut quos hic adventus primi gratia redemisti : in secundi adventus examinatione : nulla exurantur pena supplicii : sicque nunc pro defunctorum fidelium quiete exaudiamur : quo te opitulante eterno cum illis pariter fruamur consortio beatorum.

ñ. Amen.

Ad pacem. Domine Deus Omnipotens Christe Rex glorie : qui es pax certa et charitas sempiterna : quæsumus nostra archana splendore tue pacis irradiata : nostramque conscientiam charitatis tue dulcedine redde purissimam : ut pacifice pacis expectemus ^g auctorem, et in adversis hujus mundi te semper custodem habeamus et protectorem. Quatenus tua custodia septi : ita pacis studia certissime diligamus. Ut cum in gloriam adventus tui equus retributor advenis : eterno potiamur gaudio exultationis.

ñ. *Chorus.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : vere dignum et honorificum est Domine Jesu Christe Deus nostre

rem servat Missale Romanum jussu sancti Pii V editum.

^a Hoc autem factum est. Vulgata et Syriaca : Hoc autem totum factum est.

^b Et ejecit. Ita Syriaca, at Vulgata et Græca, ejecit.

^c *Dicat Chorus.* Adde Laudam. Ps. xxxii, 3.

^d In jubilatione. Ita Italica. In vociferatione LX et Vulgata.

^e *Sacrificium.* Ex verbis Danielis interpolatis cap. iii, 90 ; cap. x, 17, 18 ; cap. xii, 1.

^f *Mystice.* Fortasse. mirifice.

adventum glorie tue : et Incarnationis : et Nativitatis mysterium solenni devotione recolere : nostreque salutis insignia : que tantis sunt prolata virtutibus cum tripudio animi predicare. Sed quis dignas valeat dignationi tue rependere laudes ? Cujus opera : nec mirabilia numerare possumus nec virtutes. Quantus tamen ipse vel qualis sis : nullus a credo audeat dicere : quoniam quantitatem tui vel qualitatem humane sapientie non est datum scire. Sed cujus immensitatem humani sensus capacitas non valeat terminare : unum solummodo est : b ut Trinitate Deitatis atque omnipotentie tue simpliciter credamus : et veraciter predicemus. Tu itaque clementissime Deus vere credulitatis in sensibus nostris incrementum multiplica : et imaginis ac similitudinis tue formam magisque restaura : ut te quem dudum venisse credimus pro remedils captivorum : in secundo adventu tuo te in majestate venturum sustinentes videre mereamur : concessa nobis indulgentia peccatorum : presta unitas equalis et indivisa Trinitas : Deus noster. Quem celorum multitudo et ineffabilis numerus : quem omnium Angelorum milicia cum senioribus et Virtutibus cum Thronis et Dominationibus laudare non cessant. In cujus preconium quadriga illa senarum remigio suffulta alarum intrinsecus et extrinsecus ; minutatim oculis d liminata : cum Cherubin hymnum cantici novi concinnant laudantes atque dicentes.

Dicat Chorus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Dicat Presb.

Post Sanctus. Vere Sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : qui non ex virili semine natus : sed ex Spiritu Sancto a Deo Patre conceptus qui dedit mundo per Incarnationem adventus sui novum fidei lumen : reserans viam que obstrusa fuerat homini primo prothoplasto ipse Dominus ac Redemptor eternus.

Hic dicit Presb. Adesto adesto. *Sicut scriptum est in prima Missa fol. 5.*

Post pridie. Veni Domine et noli tardare : relaxa faciem plebis tue : conferens omnibus vite premium repromississe. Ut sicut incarnatione tua olim reparati sumus : ita quoque te ad iudicium venientem placibilem sentiamus. His quoque te quesumus sacrificiis nostris ita sanctificationem tuam infunde : quo ex his sumpturi nullo decidamus in crimine : sed sanctificati tuum mereamur Domine adventum impavidi sustinere.

ñ Amen.

Te prestante. fol. 6.

Ad Orationem Dominicam. Domine Jesu Christe qui pro nobis carnem de Virgine suscepisti : et pre-

^a Credo. Id est, reor, οἶμαι.

^b Trinitate. Forte, Trinitatem.

^c Formam. Lege : *Et imaginis, ac similitudinis tue formam magis magisque restaura.*

^d Luminata. Lege, luminata.

^e Ut integer. Iisdem verbis sanctus Paulus Thessalonicensibus benedictionem impertitus est (*1 Thess. v. 23*).

^f Cap. XXIV. Vers. 16-25.

cepta nobis tribuisti orandi : tu que nos te docente exposcimus propiciatus exaudi, ut qui dies istos Incarnationis tue cum summa veneratione suscipimus : dono Sancti Spiritus muniamur proclamantes in terris : Pater noster qui es in celis. *Totum sicut dictum est in prima Missa.*

Dicat Presb. Sancta Sanctis.

Postea dicat benedictionem. Deus pacis sanctificet vos ad perfectum : cujus Incarnationis ovando celebratis mysterium. ñ. Amen. Idem quoque vos castificet mente et corpore : qui se voluit nasci de Virgine. ñ. Amen. ^e Ut integer spiritus vester anima et corpus sine querela servetur in adventum ipsius. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui vivit et omnia regit in secula seculorum.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. *Dicat Chorus.* Gustate et videte. fol. 7.

IN QUARTA DOMINICA DE ADVENTU DOMINI.

Ad Missam. Officium.

Ecce super Montes pe. *Require retro in primo Dominico Adventus.*

Oratio. Deus qui per Angelicos Choros.

Lectio Libri Esaye Prophete (1 Cap. XXIV).

ñ. Deo gratias.

13 A Finibus terre laudes : audivimus gloriam justi : Et dixi : Secretum meum mihi. Secretum meum mihi. Vne mihi. Prevaricantes prevaricati sunt : et prevaricatione transgressorum prevaricati sunt. Formido et fovea et laqueus super te : qui habitator es terre. Et erit qui fugerit a facie formidinis : cadet in foveam : et qui se explicaverit de fovea : tenebitur laqueo : quia cataracte de excelsis aperte sunt : et concucientur fundamenta terre. Confractioe confringetur terra : contritione conteretur terra : commotione commovebitur terra. Agitatione agitabitur terra sicut ebrius : et auferetur quasi tabernaculum unius noctis. Et gravabit eam iniquitas sua et corruet : et non adjiciet ut resurgat. Et erit in die illa : visitabit Dominus super miliciam celi in excelsis : et super reges terre qui sunt super terram. Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum : et caudentur ibi in carcere : et post dies multos visitabitur. Et erubescet Luna et confundetur Sol : cum regnaverit Dominus exercituum in monte Syon et in Hierusalem. Et in conspectu seniorum suorum fuerit glorificatus.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum

ñ. Et cum.

Dicat Chorus.

^b Psallendo. Exultabunt omnia ligna silve ante

a facie formidinis. Chal., a facie timoris. Vulgat., a voce formidinis. LXX : Et erit, fugiens timorem cadet in foveam.

^b Psallendo. Psal. xcvi, 13.

^c Silvæ. Chal. : Omnes arbores silvæ. Aquila, nemoris. LXX, τοῦ δρυμοῦ. Italica et Vulgata, silvarum.

^d Ante faciem Dei, quia venit. Vulgata et LXX : A facie Domini quia venit. Chaldaica et Italica : Ante faciem Domini, quoniam renit.

faciem Dei quia veniet. ^a γ . Cantate Domino canticum novum cantate Deo omnis terra. P. Quia veniet.

Dicat Presb. Silentium facite.

Chorus respondeat.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Corinthios prime
(^b Cap. XV).

Chorus Resp. Deo gratias.

Fratres. In Christo omnes vivificabuntur. Unusquisque autem in ordine suo : primitie Christus. Deinde hi qui sunt Christi : qui in adventum ejus crediderunt. Deinde finis cum tradiderit Regnum Deo et patri : cum evacuaverit omnem principatum et potestatem et virtutem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus. Omnia enim subjecit sub pedibus ejus. Novissime autem inimica destruetur mors. Cum autem dicat omnia subjecta sunt ei : sine dubio preter eum qui subjecit ei omnia. Cum autem subjecta fuerint illi omnia : tunc ipse filius subjectus erit illi qui sibi subjecit omnia : ut sit Deus omnia in omnibus. Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis ? Si omnino mortui non resurgunt : ut quid et baptizantur pro illis ? Ut quid ^c et non periclitamur omni hora ? ^d Quotidie morior propter vestram gloriam fratres quam habeo. In Christo Jesu Domino nostro.

η . Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

ξ . Et cum spiritu,

Lectio Sancti Evangelii secundum Marcum (^e Cap. XII).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Cavete a Scribis : qui volunt in stolis ambulare : et salutari in foro : et in primis cathedris sedere in Sinagogis : et primos discubitus in cenis. Qui devorant domos viduarum sub obtentu proluxe orationis. Ili accipient prolixius iudicium. Et sedens Jesus contra gazophilacium : aspiciebat quomodo turba jactaret es in gazophilacium. Et multi divites jactabant multa. Cum venisset autem una vidua pauper : misit duo minuta : quod est quadrans. Et convocans discipulos suos ait illis. Amen dico vobis ; quoniam vidua hec pauper : plus omnibus misit : qui miserunt in gazophilacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis miserunt. Hec vero ^f de pecunia sua omnia que habuit misit totum victum suum. *Cap. XIII.* Et cum ^g egrederetur de templo : ait illi unus ex discipulis suis. Magister : aspice quales lapides et quales structure. Et respondens Jesus ait illi. Vides has magnas edificationes ? Non relinquetur lapis super lapidem : qui non destruat. Et cum sederet in monte Olivarum : interrogabant eum separatim Petrus et Johannes : et Jacobus et Andreas. Dic nobis quando

A ista fient et quod signum erit quando hec omnia incipient consummari ? Et respondens Jesus : cepit dicere illis. Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum : et multos seducent. Cum audieritis autem bella et opiniones bellorum : ne timueritis. **I** Oportet enim hec fieri : sed nondum finis. Exurget gens contra gentem : et regnum super regnum. Et erunt terremotus per loca et fames. Initium dolorum hec. Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis et in synagogis vapulabitis : et ante Presides et Reges stabitis propter me in testimonium illis. ^h Et in omnes primum oportet predicari Evangelium. Et cum duxerint vos tradentes : nolite precogitare quid loquamini : sed quod datum vobis fuerit in illa hora : id loquamini.

B Non enim vos estis loquentes : sed Spiritus Sanctus. Tradet autem frater fratrem in mortem : et pater filium et consurgent filii in parentes : et morte afficient eos. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem : ⁱ salvus erit. Cum autem videritis abominationem desolationis stantem ubi non debet : qui legit intelligat. Tunc qui in Judea sunt fugiant in montes. Et qui super tectum : ne descendat in domum : nec introeat ut tollat quid de domo sua. Et qui in agro erit : non revertetur retro tollere vestimentum suum. Ve autem pregnantibus et nutriendis in illis diebus. Orate vero : ut hyeme non fiant. Erunt enim dies illi tribulationis tales : quales non fuerunt ab initio creature : quam condidit Deus usque nunc : neque fient. Et nisi breviasset Dominus dies : non fuisset salva omnis caro. Sed propter electos quos elegit : breviavit dies. Et tunc si quis vobis dixerit : ecce hic est Christus : ecce illic : ne credideritis. Exurgent enim pseudochristi : et pseudoprophete : et dabunt signa et portenta ad seducendos si potest fieri : etiam electos. Vos ergo videte. Ecce predixi vobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illam : Sol contenebrabitur, et luna non dabit splendorem suum. Et stelle celi erunt decedentes : et virtutes que sunt in celis movebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa et gloria. Et tunc mittet angelos suos : et congregabit electos suos a quatuor ventis a summo terre : usque ad summum celi. ^A *Item* autem discite parabolam.

C Cum jam ramus ejus tener fuerit : et nata fuerint folia : cognoscetis quia in proximo sit estas. Sic et vos : cum videritis hec fieri ; scitote quod in proximo sit in ostiis. Amen dico vobis : quoniam ^J non transiet generatio hec : donec omnia ista fiant. Celum et terra transibunt : verba autem mea non transibunt. De die autem illa vel hora. Nemo scit : neque Angeli in celo :

^a γ . Psal. xcvi, 1.

^b Cap. XV. Vers. 22-31.

^c Et non. Corrige et nos.

^d Quotidie morior propter vestram gloriam. Vulgata, *per vestram gloriam*. Syriaca : *Juro per vestram gloriam*. Græcus Textus, *ὅτι τὴν ὑμετέραν κλύχνην*.

^e Cap. XII. Vers. 38, ad caput XIII, v. s. 32.

^f De pecunia. Lege de penuria sua, ut omnes aliae versiones habent.

^g Egredetur. Incipit hic caput XIII, juxta Vulgatum.

^h Et in omnes. Vulgata et Græca addunt *gentes*. Syr., in omnibus gentibus.

ⁱ Salvus erit. Vulg., Syr. et Græca, *hic salvus erit*.

^J Non transiet. Vulgata non transibit. Græc., non præterit.

filius hominis : nisi pater. Videte : vigilate **A**
 . Nescitis enim quando tempus sit. ^b Qui ha-
 e audiendi audiat.

amen.

Chorus. ^c *Lauda.* Alleluja.

ui regis Israel intende qui deducis Joseph
 rem. *P.* Alleluja.

Presb. Adjuvate me fratres in orationibus
 ut supra fol. 8.

Chorus.

rificium. Ecce ostendit mihi Angelus Jesum
 tem magnum stantem ante faciem Domini :
 tus Domini loquebatur ad eum dicens : tu
 abis populum tuum et custodies eum. Usque
 nam Alleluja Alleluja.

B *Locus* est Angelus Zacharie dicens. Rever-
 hierusalem in misericordia : et domus mea
 ibitor : et affluent civitates mee bonis : et
 abo populum meum et salvabo eum. *P.* Us-
 ternum.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.
 Et cum spiritu.

is. Adventum Domini et Redemptoris nostri :
 b antiquis Patriarchis scilicet et Pro-
 : vaticinantibus olim pronunciatum : ac pro
 nostra dudum constat impletum : omni quidem
 ipore condecet charissimi fratres cum gaudio
 : sed precipue in his diebus annua vice recur-
 : oportet nos votis solemnibus celebrare.
 ua diem illum celeberrimum in quo pro nobis
 Virgine natus : jam jamque revoluti anni cir-
 ppropinquare sentimus : dignum est ut adven-
 us qui in eo natus est : mente devotissima reco-
 ; nunc jam festa solemnia alacres solemniter
 e.

Amen.

Presb. Per misericordiam tuam Deus noster
 supra.

C Deus qui Unigenitum tuum pro nobis in **15**
 venturum : ac de Virgine nasciturum propheti-
 cibus promisisti : et in novissimis temporibus
 romiseras adimplesti : presta quesumus : ut qui
 am venisse mundumque redemisse credimus :
 ur : et predicamus : rursusque venturum ad
 um speramus : ejus praesentiam cum venerit
 onfusione cernamus.

Amen.

nomina. Sanctorum tuorum Domine commu-
 tes memorie Patriarcharum, Prophetarumque
 non sumus immemores : ipsis enim renun-

leque filius hominis. Illud *hominis* in Vulgata,
 et Syriaca, non legitur.

si habet, etc. In Vulgata, Graeca et Syriaca,
 eo non apponitur.

nda. Psal. LXXIX, 1.

rificium. Ex Zachariae III, 1.

. Ex Zachariae I, 14, 16, 17.

stantes. Fortasse legendum *precantes,* ut
vite cursum, et perfectionem consummes, iisque
 us quos sanctos apud te in caelesti habitaculo
 perfectosque jam retines.

ciantibus : adventus tuus claruit mundo. Memoramus
 etiam Apostolos tuos : qui adventum tuum a Pro-
 phetis, Patriarchisque predicatum : oculis suis cer-
 nere meruerunt. Facimus quoque et tuorum Marty-
 rum mentionem : qui te Dominum redemptionem jam
 venisse confessi : ad mortem usque sunt certati pro
 veritate. Fidelium praeterea tuorum in hac adhuc
 peregrinatione degentium nomina recensemus : ^f pro-
 testantes : ut eorum vite cursum et perfectionem
 consummes : quos Sanctos tuos apud te in caelesti
 habitaculo cautos perfectosque jam retines. Non obli-
 viscimus quoque defunctos nature nostrae ac fidei so-
 cios. Sed precamur te Dominum amplissime pieta-
 tis : ut eis refrigeria tribuas sempiternae quietis.

q. Amen.

B *Dicat Presb.* Quia tu es vita vivorum, etc.

Ad pacem. Christe Domine ^g in cujus adventum
 pax est reddita terris : pax collata hominibus bone
 voluntatis : concede quesumus ^h ut per primum ad-
 ventum ad nos in humanitate veniens : et mundum
 tibi in pace reconciliare dignatus es : reconciliatos
 per te in tua pace prestes jugiter permanere : quate-
 nus in secundo adventu tuo dum in majestate et glo-
 ria veneris facias heredes pacis eterne : ⁱ et quos hic
 tue pacis depositum feceris : inviolabiliter facias cu-
 stodire.

q. Amen.

Dicat Presb. Quia tu es vera pax nostra totum
 cum gratia Dei Patris. *ut supra in prima Missa. To-
 tum cum Introibo ad Altare Dei mei. ut supra dictum
 est fol. 4.*

C *Inlatio.* Dignum et justum est : vere et nobis per
 omnia e. pedibile : tuam nos clementiam Omnipotens
 Pater : quibus possumus semper laudibus predicare :
 qui bonitate nos ^j ingenuitateque condidisti : ac ser-
 pentis antiqui fraude ^k decepti : gratuita miseratione
 a morte ^l velis eripere : qui filium tuum quem pro
 nobis in carne missurus eras : ad terras venturum
 nasciturumque de Virgine longe antea predixisti :
 ejus nativitatis adventum pretonantibus Sanctis pre-
 nunciasti : ut expectatus diu qui fuerat repromissus :
 magnum mundo faceret gaudium in plenitudine tem-
 porum presentatus. Unde petimus et rogamus : ut
 qui plasma tuum : sicut vere pius : et misericors
 perire non passus es : sed per humilem adventum
 filii tui Domini nostri : quod perierat revocasti : quod
 jam inventum et reparatum : ac revocatum est : sic
 protigas : sic custodias : sic sanes : sic defendas :
 sic liberes. Ut in illo adventu terribili quo iterato
 illos venturus est judicare : a quibus et pro quibus

^g *In cujus adventum. Lege adventu.*

^h *Ut per primum adventum. Lege : Concede, qua-
 sumus, ut qui per primum adventum ad nos in huma-
 nitate veniens, mundum tibi in pace reconciliare, etc.*

ⁱ *Et quos hic tuae pacis. Lege. Et quos hic tuae pa-
 cis depositarios feceris, eodem inviolabiliter facias,
 tum depositum custodire.*

^j *Ingenuitateque. Forte, ingenuitate.*

^k *Decepti. Lege deceptos.*

^l *Velis. Lege voluisti.*

est judicatus : tales inveniat quos redemit : ut in eternum possideat quos precio sui sanguinis acquisivit : ut cum ignifluis affectibus redemptorum : tecum et Sancto Spiritu sine fine laudetur parili concentu : cum Angelis et Archangelis laudantibus atque ita dicentibus. *Dicat Chorus.* Sanctus. Sanctus. Sanctus, etc.

Dicat Presbyter.

Post Sanctus. Oratio. Vere sanctus : vere benedictus qui venit in nomine Domini : Rex Israel, qui jam venit humilis : et adhuc venturus est in majestate terribilis. Qui jam venit ut judicaretur in mundo ; et aduc venturus est ut judcet mundum. Qui jam venit ut redimeret a morte : quos ad vitam predestinavit : et adhuc venturus est : ut remuneret quos redemit : ipse Dominus ac Redemptor eternus.

Deinde dicat Presbyter in silentio. Oratio. Adesto adesto Iesu bone pontifex. *Ut supra fol. 5. Postea dicat orationem.*

Post pridie. Facimus Domine Filii tui Domini nostri Jesu Christi commemorationem : quod veniens ad nos humanam formam assumpsit : quod pro hominibus quos creaverat redimendis **16** passionem Crucis perpassus est. Quod superaturus atque conculcaturus debitam mortem nostram : mortem ultra suscepit ipse indebitam : quod infernum ex parte expoliavit relinquendo impios : et sanctos qui ibidem tenebantur : resurgens secum in celestibus sublevando. Quod rediens ad celum viam nobis patefecit : per quam conscendamus in celum. Quod venturus sit iterum ad iudicium vivorum et mortuorum sceleratores et peccatores eterno supplicio damnaturos : suisque fidelibus sua precepta servantibus eternitatis sue gloriam collaturus. Per ipsum te ergo summe Pater exposcimus : ut hanc tue placationis hostiam : quam tibi offerimus ; e manibus nostris placatus accipias : ^a eamque de celis a sede placato vultu respiciens benedicas : ut quotquot ex hujus sumptu libaverimus : salubritatem ac remedium anime et corporis hauriamus. *ñ. Amen.*

Et dicto memento pro vivis et perfecto simbolo dicat Presbyter orationem Dominicam equaliter.

Summe summe et omnipotens Deus Pater ingenitus : qui unigeniti tui in assumptione carnis : adventum reconciliationis nostre voluisti esse remedium : ^b ut cum eo gratiam reciperemus adoptionis, qui a te ante omnia secula sine initio ineffabiliter genitus : in natura deitatis tibi extat equalis. Ut efficeremur tui adoptivi filii : qui servi ex nostro merito eramus

^a *Eamque de cælesti a sede.* Legendum fortasse : *Eamque, de cælesti sede placato vultu respiciens, benedicas.* Cæterni hæc oratio eadem Christi mysteria complectitur quæ in canone missæ Romanæ sacerdos statim post consecrationem calicis commemorat oratione illa quæ incipit *unde et memores, Domine.* Utraque oratio eadem petitione terminatur, ut scilicet : *Deus dignetur oblata vultu placato respicere, et ex iis sumentibus donu cælesti a imperire.*

^b *Ut cum eo.* Iluc refert illud Apostoli ad Galatas, III, 5, et ad Romanos, VIII, 32.

^c *Cap. XVI. Vers. 1-6.*

indigni. Dignos quesumus nos effice tante dignitate : ut possimus ad te non immeriti clamare et dicere.

Dicat Presb. Pater Noster. Totum. Et postea benedictionem. Humiliate vos. Benedictio.

Benedictio. Adveniat super vos placidus græperne respectus : et illustret vos Jesu Christi mini nostri et Salvatoris adventus. *ñ. Ave* Non recedat a cordibus vestris : qui natus est ex utero Virginis matris.

ñ. Amen.

Quatenus in vestro maneat pectore placidus sionem ibidem cum Patre et Spiritu Sancto per habiturus. *ñ. Amen.*

Dicat Presb. Per misericordiam ipsius Dei qui est benedictus et vivit et omnia regit in seculorum.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum Et cum.

Dicat Chorus. Custate et videte. Et Refecti corpo: e. *Et oratio ut supra in primo Dominico f* IN QUINTO DOMINICO DE ADVENTU DEI

Ad Missam. Officium.

Super montem altissimum. *Require in secundo minico de Adventu Domini fol. 7.*

Lectio libri Esaye Prophete (c Cap. XV

ñ. Deo gratias.

^d Emitte agnum dominatorem terre : de deserto ad montem filie Syon. Et erit sicut avis f et pulli de nido advolantes. Sic erant filie h transgressu Arnon : ini consilium : coge cor pone quasi noctem umbram tuam in merid sconde fugientes et vagos ne prodas : habitabu te profugii mei. Moab esto latibulum eorum : vastatoris. Finitus est enim pulvis : consus est miser : defecit qui conculcabat terram. I parabitur in misericordia solium : et sedebit eam in veritate : in tabernaculo David. Jud querens iudicium ; et velociter reddens quod est. *ñ. Amen.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum cum spiritu.

Dicat Chorus Lauda. ^e Ut inhabitet gloria i nostra : misericordia et veritas occurrerunt si sticia et pax ^f complexerunt se. ^g ^h. Ver terra orta est. Et iusticia de celo prospexit : Dominus dabit ^h benedictionem : et terra nobi bit fructum suum. *P. Iusticia.*

^d *Emitte agnum.* Ita LXX. Vulgata addit *l*

^e *Psallendo.* Psal. LXXXIV, 10.

^f *Complexerunt.* Corripuit, de laudibus Jus

Portum quam geminæ complexant brachia rip et alii ejusdem et posterioris ævi scriptores *et pro complexor dixerunt ; cæterum Italica ver bet complexa sunt se.* Chald., *conjunctæ sun gata, osculatæ sunt.*

^g ^h. Ps. LXXXIV, 12.

^h *Benedictionem.* Vulg., Ital. et LXX, *benig Chald., beatitudinem.*

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Thessalonicenses
(^a 1. Cap. V).

ñ. Deo gratias.

Fratres : rogamus vos : corripite inquietos. Consolamini pusillanimes : suscipite infirmos. Patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat. Sed semper quod bonum est sectamini invicem : et in omnes : semper gaudete. Sine intermissione orate. In omnibus gratias agite. Ille enim voluntas Dei est in Christo Jesu in omnibus nobis spiritum nolite extinguere : prophetiam nolite spernere. Omnia autem probate : et quod bonum est retinete. Ab omni specie mala abstinete vos. Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia : **17** integer spiritus vester : anima et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu.

Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam (^b Cap. XVII).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus interrogatus a Phariseis : quando venit Regnum Dei? ^c Respondit eis et dixit. ^d Non venit Regnum Dei cum observatione : nec dicent : ecce hic : aut ecce illic. Ecce enim Regnum Dei intra vos est. Et sit ad discipulos suos. Venient dies : quando desideratis videre unum diem filii hominis : et non videbitis. Et dicent vobis. Ecce hic et ecce illic. Nolite ire : neque sectemini. Nam sicut fulgur coruscans de sub celo : in ea que sub celo sunt fulget : ita erit filius hominis in die sua. ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Cantet chorus ^e *Lauda.* alleluja Alleluja. ñ. Respice Domine de celo : et vide et visita vineam istam. P. Alleluja.

Dicat Presb. Adjuvate me fratres in orationibus vestris. fol. 3.

Cantet chorus ^f *Sacrificium.* Aparebit tibi Dominus qui in charitate perpetua dilexit te virgo Israel alleluja. ^g Dominus Deus tuus adduxit te ad misericordiam et miserationem : adhuc edificaberis et edificabis. P. Virgo Israel alleluja.

Missa. Hilarescite queso dilectissimi fratres : et letabunda sursum attollite corda ; quia jam in proximo est redemptio vestra : parate illi viam in cordibus vestris : ut eo veniente : remuneremini donariis sempiternis. ñ. Amen.

Dicat Presb. Per misericordiam. ut supra fol. 3.

Dicat Presb. Oremus. Et chorus ñ. Agyos, et Presb.

Dicat Ecclesiam sanctam catholicam. Et chorus ñ. Presta eterne omnipotens Deus

^a Cap. V. Vers. 14-23.

^b Cap. XVII. Vers. 20-24.

^c Respondit eis, et dixit. Ita in Græco; et Vulgata, respondens eis dixit.

^d Non venit. Ita Græc. et Syriac. Vulgata, non

PATROL. LXXXV.

A *Et Presb. dicat aliam orationem.*

In proximo quidem est Domine dies adventus tui : sed quesumus ut antequam venias : expiari mereamur ab omni contagione delicti. Prius dilue rogamus in nobis omne quod in illa futura examinatione puniturus es : ut cum justus adveneris iudex : non in nobis invenias quod condemnes. ñ. Amen.

Dicat Presb. Per misericordiam tuam Deus noster in cujus conspectu. *Ista et alia que sequuntur usque ad orationem que dicitur post nomina.*

Dicat Presb.

Post nomina. Te quesumus Jesu Domine Deus noster : ut nos qui fideliter prestolamur adventum tuum : non incurramus supplicium sempiternum, quo adventu tuo et offerentibus venia : et defunctis requies condonetur eterna. ñ. Amen. *Dicat Presb.* Quia tu es. *Ut dictum est.*

Dicat Presb.

Ad pacem. Pax tua Redemptor ac Deus noster : que te nascente olim proclamata est ab Angelis : habitet in mentibus nostris : quo ejus fulti presidii : mereamur cum veneris tue contueri presentiam visionis. ñ. Amen. *Presb. dicat.* Quia tu es vera pax. *Et omnia alia usque inlatio.*

Inlatio. Dignum et justum est. Nos tibi gratias agere : Domine sancte pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Cujus incarnatio salus facta est mundi : et passio extitit redemptio hominis procreati. Ipse igitur nos omnipotens pater quesumus perducat ad premium : qui redemit de tenebris infernorum. Ipse carnem nostram a delectis emaculet : qui eam suscepit ex Virgine. Ipse nos lesos tue restituat majestati : qui nos tibi per sanguinem suum reconciliavit. ^s Ipse nos secundi adventus examinatione iustificet : qui in primo contulit donum gratie sue. Ipse ad iudicandum veniat mitis : qui olim apparuit humilis. Ipse in iudicium ostendatur nobis mitissimus, qui dudum venit occultus : cui merito omnes Angeli, et Archangeli non cessant clamare quotidie ita dicentes. *Dicat Chorus.* Sanctus.

Dicat Presb.

Post Sanctus. Vere Sanctus et gloriosus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui nos et prioris adventus sui gratia reparavit : et in secundo daturum se nobis regnum cum sanctis Angelis repromisit. ipse Dominus ac Redemptor eternus.

Dicat Presb. Adesto adesto. ut supra. *Postea dicat.*

Post pridie. Veni Domine relaxa facinora nostra, et hec oblata tibi pro ipsis facinoribus benedicenda assume libamina. Ut horum perceptione expiamur a crimine : et tui adventus gloriam **18** mereamur interriti prestolare. ñ. Amen.

Dicat Presb. Te prestante. et Dominus sit semper

venit.

^e *Lauda.* Psal. LXXIX, 15.

^f *Sacrificium.* Jeremias xxxi, 3, 4.

^g Ipse nos secundi adventus examinatione iustificet. *In secundi adventus examinatione iustificet.*

vobiscum. *Et postea tenendo corpus Domini super calicem dicat alta voce.* Fidem quam corde credimus. *Dicat Chorus.* Credimus in unum Deum totum. *Et tunc faciat illas particulas : ut supra dictum est in prima Missa. Et Presb. faciat Memento pro civis. Et perfecto si solo dicat Presb. ad Dominicam equaliter.*

Oratio. Venisse te Domine pro nostra in terris salute credimus : venturum te quoque ad iudicium sustinemus : et ideo cum fiducia que docuisti : proclamamus e terris. Pater noster. *Ut supra. Post Orationem Dominicam dicat Presb. Liberati a malo. Post dicat benedictionem.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Adventus sui vos Dominus illustratione sanctificet. *ñ. Amen.* Vincula vestra dissolvat antequam veniat. *ñ. Amen.* Ut liberati a vinculis peccatorum : interitii expectetis ejus adventum. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ. Amen.* *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *Et tunc dicat Chorus.* Gustate et videte. *Et hic faciat Memento pro mortuis. et post Memento dicat illas orationes que dicte sunt in 1. Missa. Et sumat corpus et sanguinem : et hoc facto dicat Presb. orationes ut in prima Missa. Et in fine orationis dicat.* Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus : et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ. Amen.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.* Solemnia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pace.

ñ. Chorus. Deo gratias.

IN SEXTO DOMINICO DE ADVENTU DOMINI.

• Officium.

Sanctus Dominus Deus omnipotens. Qui erat et est et venturus est alleluja alleluja. *ñ. Deus manifeste veniet : Deus noster et non silebit. P. Qui erat. ÿ. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. P. Qui erat.*

Oratio. Deus qui per Angelicos Choros. *fol. 4.*

Lectio libri Esaye prophete (c. Cap. XXXV).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Letabitur deserta et inopia : et exultabit solitudo : et florebit quasi lilium. Germinans germinabit : et exultabit letabunda et laudans. Gloria Libani data est ei : decor Carmeli et Saron. *D*

^a *Officium.* Apocal. iv, 8.

^b *ñ.* Psal. xlix, 3.

^c *Cap. XXXV. Vers. 4-10.*

^d *Pusillanimes.* Ita LXX. Vulgata, *pusillanimis, Chald., festinis corde.*

^e *Deus noster..... et salvabit nos.* Ita LXX. At Vulg. et Chald., *Deus vester.... et salvabit nos.*

^f *Et erit ibi.* Vulgata : *et erit ibi semita, et via, et via sancta vocabitur.* LXX : *erit illic via pura, via sancta vocabitur.* Missale accedit ad Vulgatam, sed illud via non duplicatur, in quo cum LXX convenit.

^g *Convertentur, et venient, et laudabunt Dominum in Sion cum laude.* Vulgata et Chald. : *Et venient in Sion cum laude.* LXX : *Et venient in Sion cum letitia.* Syriac. : *Et ingrediantur in Sionem cum gloria.* Hebr., ad litteram : *Et venient in Sion in praeconio.*

Ipsi videbunt gloriam Domini : et decorem Dei nostri. Confortate manus dissolutas : et genua debilia roborate. Dicite ^d pusillanimes confortamini : et nolite timere. Ecce ^e Deus noster ultionem adducet retributionis : Deus ipse veniet et salvabit nos. Tunc aperientur oculi cecorum : et aures surdorum patebunt. Tunc satiet sicut cervus claudus : et aperta erit lingua mutorum. Quia scisse sunt in deserto aque : et torrentes in solitudine. Et quae erat arida in stagnum : et sitiens in fontes aquarum. In tabilibus in quibus prius dracones habitabant : orietur viror calami et junci : ^f et erit ibi semita : et via sancta vocabitur. Non transibit per eam pollutus : et haec erit vobis directa via : ita et stulti non errent per eam. Non erit ibi leo : et mala bestia non ascendet per eam : nec inveniatur ibi. *Et ambulabunt qui liberati fuerint et redempti a Domino. • Convertentur et venient : et laudabunt Dominum in Sion cum laude : et letitia sempiterna super caput eorum. Gaudium et leticiam obtinebunt. Et fugiet dolor et gemitus. ñ. Amen.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

^h *Psallendo.* Suscipiant Domine montes ⁱ et colles populo tuo pacem justitiam : ^j iudicabit egenos populo. ^k Ut salves filios pauperum. ^l *ñ.* Deus iudicium tuum ^m dona Regi : et justitiam tuam filio Regis : ut iudicet populum tuum cum iusticia et pauperes tuos in iudicio. *P. Ut salves filios.*

Dicit Presb. Silentium facite.

C *Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Thessalonicenses (c. II. Cap. II).*

ñ. Deo gratias.

Fratres rogamus vos per adventum Domini nostri Jesu Christi et nostre congregationis in ipsam : et non cito moveamini a vestro sensu : neque terreamini. Neque per spiritum : neque per sermonem : neque per epistolam : tanquam per nos missam : quasi instet dies Domini. Ne quis vos seducat nullo modo. Quoniam nisi venerit discessio primum : et revelatus fuerit homo peccati **I** filius perditionis. qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus : aut quod colitur : ita ut in templo Dei sedent : ostendens se tanquam sit Deus. Non retinetis quod cum essemus apud vos : hec dicebam vobis ? Et nunc quid detineat scitis : ut reveletur in suo tempore.

In harum nulla, neque in Arabica versione, nec in versionibus recentioribus inveniantur verba illa : *Et laudabunt Dominum.*

^k *Psallendo.* Psal. lxxi, 3, 4.

ⁱ *Et colles.* Illic error typographicus subesse videtur. Italica : *Suscipiant montes pacem populo tuo, et colles justitiam.* LXX et Vulgata habent : *Pacem populo et colles justitiam.*

^j *Judicabit egenos populo.* Vulg., LXX et Chald., *pauperes populi.* In Graeco, *mendicos populi.* Italica, *in sua iustitia iudicabit pauperes hujus populi.*

^k *Ut salves.* Vulgata, Italica, LXX : *Et salvos faciet filios pauperum.* Chald., *filios miserorum.*

^l *ñ.* Psal. lxxi, 1, 2.

^m *Dona Regi.* Vulg., LXX, Ital., *Regi da.*

ⁿ *Cap. II. Vers. 1-14.*

* Nam ministerium jam operatur iniquitatis tantum : A ut qui tenet nunc teneat : donec de medio fiat. Et tunc revelabitur ille iniquus quem Dominus Jesus interfecit spiritu oris sui : et destruet illustratione adventus sui eum : cujus est adventus secundam operationem Sathane. In omni virtute : signis et prodigiis mendacibus : et in omni seductione iniquitatis : his qui pereunt : eo quia charitatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. Ideo ^b mittet illos Deus in operationem erroris : ut credant mendatio : ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati : sed consenserunt iniquitati. Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis fratres dilecti a Deo : quod elegerit nos Deus primitias in salutem : in sanctificationem spiritus : et fidem veritatis. In qua ^B et vocavit nos per Evangelium nostrum : in acquisitionem gloriæ Domini nostri Jesu Christi.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Principium Sancti Evangelii secundum Marcum.
(⁴ Cap. I).

Initium ^a Sancti Evangelii Jesu Christi filii Dei : sicut scriptum est in Esaya propheta. Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam : qui preparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto parate viam Domino : rectas facite semitas ejus. Fuit Johannes in deserto baptizans : et predicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad illum omnis Judæe regio : et Hierosolymite universi : et baptizabantur ab illo in Jordanis flumine : confitentes peccata sua. Et erat Johannes vestitus pillis camelii : et zona pellicia circa lumbos ejus. Et locustas et mel silvestre edebat : et predicabat dicens. Venit fortior me post me : cujus non sum dignus procumbensolvere corrigiam calciamentorum ejus. ^c Ego baptizo vos in aqua : ille vero baptizabit vos in Spiritu Sancto.

ñ. Amen.

Dicat Presb. in medium Altaris. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu.

Dicat Chorus s. Lauda. Alleluja. †. Venite exultemus in Domino jubilemus Deo salvatori nostro alleluja.

^a Nam ministerium. Est fortasse error aut amantissis, aut typographi : nam Vulgata, Syriac. et Græc. *mysterium* habent, et ita Primasius, sanctus Chrysostomus, et interpres vetustus sub nomine sancti Ambrosii, legunt.

^b Mittet illos Deus in operationem erroris. Vulg., Græc. et Primasius : *Mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.* Interpres apud sanctum Ambrosium legit : *In hoc ut credant mendacio.* Syriac. : *mittet illis Deus effectam seductionis.*

^c Quod elegerit nos Deus. Et infra : *In qua et vocavit nos.* Vulg., Syr. et Græc. habent *vos*, et ita, est legendum.

⁴ Cap. I. Vers. 1-8.

^a Sancti. Deest Vulg., Græc. et Syr.

¹ Ego baptizo vos in aqua, ille vero baptizabit vos in Spiritu sancto. Vulgata : *Ego baptizo vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu sancto.* Syriac. : *Ego baptizo vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu sancto.* Græc. : *Ego quidem baptizavi vos in aqua, ille*

Dicat Presb. Adjuvate me fratres etc. ñ. Adjuvet te pater. *Dicat Chorus.*

^b Sacrificium. Prope est dies Domini : quia preparabit Dominus sacrificium : sanctificabit vocatos suos alleluja. ¹ †. Lauda filia Syon : juba tu Israel : letare et exulta filia Jerusalem : abstulit Dominus judicium tuum : avertit inimicos tuos Rex Israel Dominus : in medio tui sanctificare. *Dicat Presb.*

Missæ. Solennia tui adventus mysteria celebrantes : tibi Christe Domine supplices fundimus preces : ut nos primitivi adventus incarnatione redemptos : in secunda tua apparitione glorifices coronandos.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Sincera nos quesumus Domine tue incarnationis semper fide corrobora : ut in tua dilectione firmatos nunquam nos expugnare valeat callidus inimicus.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Omnipotens sempiternæ Deus : fidelium lumen : rector animarum : qui nos verbi tui incarnatione in preparatum materie Virginis consecras. Veniat quesumus super nos virtus Spiritus tui Sancti : et misericordia Altissimi obumbret nos.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Charitatis tue Domine in nos distribue ^k unitatem : et una perpetim dilectionis copula jungat : quod unius fidei sacramenta locupletant. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : vere equum et salutare est : nos te Deum nostrum ac Dominum colaudare : qui pietatis tue magnitudinem a nostre humilitatis inopia ^l distulisti : sed errorum nostrorum miseratus ^m piacula : unigenitum tuum ob nostre infirmitatis redemptionem misisti. Qui nobis vite eterne januam patefaceret : et omnes pravi seductoris nostris mentibus dominatum excluderet : nosque sue opulationis advocacione tibi Deo nostro per sancti operis exercicia reconciliaret. Cui merito ²⁰ omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie una voce dicentes. *Chorus.* Sanctus.

Post Sanctus. Veram tue Trinitatis omnipotentiam Domine concinentes : tui semper nominis confessione locupleta : ut ⁿ quod tibi Cherubin ac Seraphin in-

vero baptizabit vos in Spiritu sancto.

^k Lauda. Psal. xciv, 1.

^l Sacrificium. Sophon. iii ; et ibi Vulgata : *Juxta est dies Domini.*

¹ †. Sophon. iii, 14, 15.

¹ Preparatum. Locus mendosus. Fortasse legendum : *Qui nos Verbi tui incarnatione, ac partu beatæ Mariæ virginis consecrasti.* In Ambrosiana liturgia Pamellii oratio super populum, ineunte die Nativitatis Domini, est : *Deus, qui hunc diem sacratissimum per incarnationem Verbi tui et partum Mariæ virginis consecrasti, da populo tuis, etc.* Vide Missale Gallo-Goth., in oratione post pacem, die Natalis Domini.

^k Unitatem. Hoc est animarum concordiam, quo sensu Seneca in libro de Vita beata, cap. 9, hanc vocem usurpavit, et etiam lib. iv, cap. 18, de Beneficiis.

^l Distulisti. Videtur deesse particula non, et legendum non distulisti, id est non amovisti.

^m Piacula, id est crimina, delicta.

ⁿ Quod. Lege quæ.

cessabiliter jubilat : Spiritus Sanctus nos igne per-
flagens : hec incorrupte mentis statuta nos tibi ju-
beas concinere. Quia tu es Dominus ac Redemptor
sternus.

Post pridie. Preceptorum tuorum Domine mysteria
recolentes : oblationis hujus libamina sanctificare di-
gnis : ut tue gratie sanctificatione respersa : abluit
sumentium cordibus omne delictum. *ñ. Amen.*

Ad Orationem Dominicam.

Oremus. Exurge Domine et prevale in virtute tua :
et ad nostram defensionem excita potentiam tuam.
Respice propicius nostri cordis presumptionem : et
ex presentium calamitatum angustiis paternam nobis
exhibe pietatem.

Pater noster. *Dicat Presb.* Humiliate vos benedi-
ctioni

Benedictio. Domine Jesu Christe qui discipulis tuis
num spiritum tribuisti : Ecclesie tue Catholice ipsius
muneris dona largire. *ñ. Amen.* Ut quicumque ex
aqua et Spiritu Sancto renati sunt : te semper in-
duant ejus protectione muniti. *ñ. Amen.* Redundet
in eis charitas diffusa per Spiritum Sanctum : qui
operiat ac superet multitudinem peccatorum. *ñ. Amen.*

Dicat Presb. Per misericordiam tuam etc.

IN SANCTI CLEMENTIS PAPE ET MARTYRIS.

Ad Missam. d Officium.

De profundis clamavi ad te Domine alleluja. Do-
mine exaudi vocem meam alleluja alleluja. *ñ. Fiant*
aures tue intendentes in vocem deprecationis mee.
P. Domine exaudi. *ñ. Gloria et honor Patri et Filio*
et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. *P.* Do-
mine exaudi.

Dicat Presb. Per omnia semper secula seculorum.

a Jubeas. Lege : Ut quæ tibi cherubim ac seraphim
incessabiliter jubilat, Spiritus sanctus nos suo igne
perflagens, hæc incorrupte mentis statuta nos tibi ju-
bcat concinere, etc.

b Recolentes. Adde quæsumus.

c Sancti Clementis Papæ et Martyris. Sanctus Cle-
mens, patria Romanus (*Lib. Pontificalis, Sacram.*
S. Leonis, ad 9 Dec.), fidei mysteriis fortasse a
sancto Barnaba (*Leo Ostien., ex Actis, apud Bolland.,*
tom. 11 Martii, p. 14), certe ab apostolis, imbutus
(*Irenæus, lib. III, c. 3*), a sancto Petro Cæsareæ in
Palæstina baptizatus (*Leo Ostien., ibid.*), Paulo apo-
stolo comitem peregrinationum, et in Evangelii præ-
dicatione adiutorem se adjunxit (*Philip. IV, 3; S.*
Hier., de Viris illustr., c. 15; Chrysostomus, 1 Tim.,
in præf.). Romam redux, a sancto Petro episcopus
ordinatus est (*Tert., de Præscrip., c. 32*), die X Kal.
Februarias, quo olim festivitas Cathedralis sancti Cle-
mentis celebrabatur (*Leo Ostien., ibid.*). Post apo-
stolorum Petri et Pauli martirium et brevem Lini pon-
tificatum, Clemens summam recepit Civitatis propriæ
dignitatem, cum anno Christi 68, Trachalo et Italico
cos., Romanam Ecclesiam regendam suscepit (*Sac.*
S. Leonis, ibid.; Catalogus Bucherii; Liber Pontificalis;
Blanchinus, in Chronolog., ad an. 67, et in notis
ad Anastasium, tom. 11, p. 27, et 31, 35), quam ad
annum Christi 76, Vespasiano VII et Tito V cos., sau-

ñ. Gloria in excelsis Deo. Chorus. Et in terra pax.
totum

Iterum dicat Presb. Per omnia semper secula.

Oratio. Gloria nostra Deus noster : qui in celis ab
Angelis demonstraris : et in perpetuum decantaris :
hic fideliter ac solemniter predicaris : presta nobis
amplissima pietate tua a malis propriis liberari : et
semper in tuis laudibus gloriari. *ñ. Amen.*

Dicat Presb. Per misericordiam tuam etc. *totum.*

Lectio libri Sapientie Salomonis (o Cap. IIII).

Justus si morte preoccupatus fuerit : anima ejus
in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est : non
diuturna nec numero annorum computata. Cæsi sunt
autem sensus hominis : et etas senectutis vita imma-
culata. Placens Deo factus dilectus : et vivens inter
peccatores translatus est. Raptus est ne malicia mu-
taret intellectum ejus : aut ne fictio malicie deciperet
animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscuro
bona : et inconstantia et concupiscentia transverit
sensus sine malicia. Consumatus in brevi explevit
tempora multa : placita enim erat Deo anima illius.
Propter hoc properavit educere illum de medio ini-
quitatum. Populi autem videntes et non intelligentes :
nec ponentes in precordiis suis talia. Quoniam mi-
sericordia Dei et gratia in sancto illius ; et respectus
in electo ipsius. *ñ. Amen.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et*
cum spiritu.

d Psallendo. Salvum me fac Domine : quoniam
ingresse sunt aque usque ad animam meam. *ñ. In-*
fixus sum in limo profundi et non est substantia : ve-
ni in altitudinem maris : et tempestas demersit me.
P. Quoniam ingresse.

Dicat Presb. Silentium facite.

ctissime rexit (*Catalogus Bucherianus, et alter Cata-*
logus, Justiniano imperatore compactus, apud Bolland.,
1. 1 April.). Eo autem anno, sive inductus desiderio
Evangelii, per varias gentes, apostolorum more
disseminandi, sive ut quieti Ecclesie, sua causa, a
quibusdam sollicitatæ, prospiceret, sponte pontifica-
tum abdicavit (*S. Epiphanius, hæc. 27; Bolland., tom.*
1 April., et in propileo Maii; Franc. Blanchinus, in
Anastasium, ibid.). Exinde nulli sedi affixus, propa-
gationi fidei omnem operam impendit, eamque ob
causam primum relegatus, dein tertio Trajani
anno martyr occubuit (*Catalog., apud Bolland., ibid.;*
Fr. Blanchinus, ibid.; Euseb., Hist. Eccl. lib. VI, c.
34; S. Hieron., de Vir. illustr., c. 15, Edit. Væ-
ronen.).

d Officium. Psal. cxxix, 1.

e Cap. IV. Vers. 7-15.

f Anima ejus. Hæc verba desunt in Græc. et in
Vulgata.

g Concupiscentia. Græc. et Vulg., *concupiscentia-*

h Quoniam. Sensus idem, sed verborum dispositio
diversa est in Græc. et Vulgata, in quibus in sancto
ejus et in electis ejus legitur.

i Psallendo. Psal. lxxviii, 4.

j Domine, quoniam ingresse sunt aquæ. lxxi, lxxii,
et Vulg. : Deus, quoniam intraverunt aquæ.

k ñ. Psal. lxxviii, 3, 4.

• *Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Timotheum.* A
(^b II, cap. II).

Clarissime. Confortare in gratia que est in Christo Jesu : que audisti a me per multos testes. Hec commenda fidelibus hominibus qui idonei sunt : et alios docere. Labora sicut bonus miles Jesu Christi. Nemo militans Deo : implicet se negociis secularibus : ut ei placeat cui se probavit. Nam et qui certant in agone non coronantur : nisi legitime certaverint. Laborantem agricolam : oportet primum de fructibus accipere. Intellige que dico : dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Memor esto Jesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David : secundum Evangelium meum in quo laboro usque ad vincula quasi latro : sed verbum Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos : ut et ipsi salutem consequantur. • In Christo Jesu Domino nostro.

¶ Amen.

¶ **21** *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. ¶ Et cum.

¹ *Lectio Sancti Evangelii secundum Johannem* (s Cap. XII).

Una dierum Dominus noster Jesus Christus cum ascendisset in naviculam et discipuli ejus : ait ad illos : Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt et navigaverunt in regionem Gerasenorum : et cum egressus esset ad terram : dixit discipulis suis. Nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit : ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit : multum fructum afferit. Qui amat animam suam : perdet

• *Sequentia.* In Missali Toletano, Edit. ann. 1550, C lectio in missa sancti Clementis est ex epistola ad Hebræos, cap. xiiii, 9 : *Doctrinis variis et peregrinis vilitate abduci*, usque ad vers. 17 : *Talibus enim hostis promeretur Deus*, quæ una est ex iis lectionibus quas in natali unius confessoris pontificis legunt.

^b Cap. II. Vers. 1-10.

^c *Idonei sunt.* Græc. et Vulgata, *idonei erunt*; et ita legit sanctus Ambrosius.

^d *Quasi latro.* Ita vetus interpres inter opera sancti Ambrosii. Syriaca, *facinorosus*. Vulgata, *male operans*. In Græco, *κακούργος*.

^e *In Christo Jesu Domino nostro.* Vulgata : *In Christo Jesu cum gloria cælesti*. Ita etiam Primasius legit. Syriaca et Græc. : *In Christo Jesu cum gloria æternæ*.

^f *Lectio.* In Missali Toletano lectio est ex Evangelio Joannis, cap. xii, 24 : *Nisi granum frumenti*, usque ad vers. 27 : *Honorificabit eum Pater meus*; quæ est et iis lectionibus quas in natali unius martyris legere solent.

^g *Cap. XII.* Lectio hæc, centonis instar, ex pluribus fragmentis conlata est. Initium capit ex Evangelio Lucæ, cap. xiiii, 25 : *Factum est autem in una die*, et statim adnectitur versiculus 27 ejusdem capituli : *Et cum egressus esset in terram*. Tum ex Joanne, cap. xii, 24, 25, 26 : *Nisi granum frumenti*, ut modo in Missali Toletano legitur. Deinde ex Joanne, cap. xii, 16, 17, 20; ac demum ex eodem, cap. xv, 6, 12, 13.

^h *Inveniet eam.* Joan. xii, 25. Vulg., Græc. et Syr., *custodit eam*.

ⁱ *Sic, quem misero.* Vulg. et Græc. : *Se quem misero*. Syr. : *Quisquis recipit quem ego misero*.

^j *Et quodcumque petierit.* In Græc. et Syr., *quodcumque petieritis*. Vulg., *petieritis Patrem*. Sanctus Augustinus, in hunc locum, *quocumque petieritis*.

eam. Et qui odit animam suam in hoc mundo : in vitam eternam inveniet eam. Si quis mihi ministrat : me sequatur : et ubi sum ego : illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit : honorificabit eum Pater meus. Amen amen dico vobis : non est servus major Domino suo. Neque Apostolus major : eo qui misit illum. Si hec scitis : beati eritis si feceritis ea. Qui accipit sic quem misero : me accipit. Qui autem me accipit : accipit eum qui me misit. Ego sum via : veritas et vita. Qui credit in me : opera que ego facio et ipse faciet : et majora horum faciet. Et quodcumque petierit in nomine meo : hoc faciam : ut clarificetur pater in filio. ¶ Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

^k *Lauda.* Alleluja. ¶ De profundis clamavi ad te Domine : Domine exaudi vocem meam. P. Alleluja.

Dicat Presb. Adjuvate me fratres.

^l *Sacrificium.* Fulgebit justus sicut splendor firmamenti : et sicut stelle celi dantes claritatem lucis ita et justus splendebit : in perpetua eternitate alleluja. ¶ Fulgebit et tanquam scintilla in aridissimo discurrent judicabit nationes : et dominabitur populis et regnabit cum Domino. P. In perpetua.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ¶ Et cum.

Missa. Clementissimum et invictissimum clipeum Dominum nostrum Jesum Christum : fratres charissimi deprecemur : ut convenientibus nobis in hodierna Clementis sui solemnitate clementem et inf-

^k *Lauda.* Ps. cxxxiv, 1.

^l *Sacrificium.* Ex Daniele, xii, 3. ¶ Ex Sapientia, iii, 7.

^m *Hodierna die.* Die ix Kal. Decembris celebris in Occidente, et vetustus est cultus sancti Clementis papæ et martyris. De eo hac die missam propriam et proprium officium celebrant Gotho-Hispani; eodemque die missam propriam habet in Sacramentario sancti Leonis, in Gelasiano et in Gregoriano vulgatis. De eodem, die 25 Novembris, agunt Kalendarium Frontonis, Capitularia Evangeliorum, apud Georgium, de Litr. Rom. pont., t. III, in appendice; vetusta quoque Martyrologia Gelonense et Corbeïense Acherii, utrumque Antissiodorense Martenii, Bedæ genuinum, apud Bollandistas, tom. I Martii, collatum cum Codice Veronensi a clariss. P. Blanchinio, in proleg. ad tom. IV Anastasii; Usuardi Sollerii Romanum Parvum; Adonis Georgii, et Romanum Baronii. In Africa eodem die ix Kal. Decemb. festivitas sancti Clementis celebratur, ut ex vetusto Kalendario Carthaginiensi suspicari licet, in quo.....

Kal. Decemb. sancti Clementis legitur, et quamvis corrossa membrana abstulerit diei notam, tamen cum continuo sequatur... *Kal. Decemb. sancti Chrysogoni*, quem non alium quam sanctum Chrysogonum Mabilonius et Sollerius, harum rerum periti, esse contendunt, quem tam Latini quam Græci viii Kal. Decembris colunt, verosimile est sanctum Clementem die ix Kal. Decembr. Carthaginiensi Kalendario inscriptum fuisse. Galli olim, fortasse quia nullas sanctorum festivitates in Adventu celebrabant, missam sancti Clementis, ut est in Gallo-Gothico, inter eas reposuerunt quæ ab octava Epiphaniæ ad initium Quadragesimæ celebrabantur. Kalendarium Bucherii sanctum Clementem martyrem una cum Semproniano, Claudio et Nicostrato, v Id. Novembris commemorat. Sed huic esse Clementem papam, alii incertum esse su-

fabilem ab arce sui numinis in his quibus degimus a seculi pressuris perpetuum porrigere gaudium : et evadere prestat inferni supplicium. *ñ*. Amen.

Alia. Clementissimo et per te Clementi tuo Domine lacrimosas fundimus preces : ut suo intercessu a te Deus : qui sine initio clemens et pius : quos iubes clementes in bonis actibus effeas. Prestetur Ecclesie tue pax indeficiens : bonitas affluens : clementia regens : pietas benefaciens : protectio exuberans : lenitas mulceus : patrocinium defendens : mansuetudo corripuens : tranquillitas justificans : visitatio salvans : a misericordia subveniens : et consueta subventio : nobis miseris parcens : quo mereamur repulsis adversariis tibi Domino deservire : et ad tuam clementiam quandoque sine merito iustificati letabundi attolli. *ñ*. Amen.

Post nomina. Clemens et clementissime Deus : qui per Clementem Romuleum Episcopum plurimos tue divinitatis congregas aggeres Martyrum : et multimodam catervam accumulans confessorum : dona pro tua miseratione spiritibus fidelium requiem defunctorum : et nobis omnibus exoptatam remissionem omnium peccatorum. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Clemens et mitissime Domine : qui pacem tuam per Clementem Episcopum cordibus radicasti fidelium : pace tua que ipse es : salvare intententur. In Martyrologio Hieronymiano Lucensi, die 21 Novembris, legitur : *Romæ, natalis sancti Clementis*. Sed an etiam hic sit Clemens papa in dubium merito vocatur. Vide notas clarissimi Florentini in hunc diem et in diem 25 Novembris, quo in eodem Martyrologio recurrit natalis sancti Clementis episcopi et martyris. Græci, in Menæis, et in Breviori Menologio metrico, sanctum Clementem colunt die 24 Novembris. In Menologio Basilii, die 25 ejusdem mensis, quo die Moschi in suo calendario figurato (*Bolland., tom. I Maii*) de sancto Clemente agunt, an sanctus Clemens die 25 Novembris passus sit, neque asserere, neque refellere in animo est. Acta Græco-Latina, apud Cotelerium, diem passionis prætermittunt. Latina apud Moulbriitium edita, et Mss. in Codice Barberino, passum testantur ix Kal. Decembris. Liber Pontificalis et Catalogus vetustus pontificum Romanorum tempore Justiniani Augusti compactus (*Bolland., tom. I April.*) Sancti Clementis elogium concludunt his verbis : *Obiit martyr tertio Trajani anno, sepultus est in Gracia viii Kalendas Decembris*, in dubium relinquentes, an eodem die passus sit quo est sepultus, an pridie, ut Latini videntur opinari.

^a *Sensuale*. Hoc est sensu præditum, qua significatione eodem vocabulo utitur Lucretius. Rogant Hispani ut, intercedente sancto Clemente, ab eorum cervicibus amoveatur barbarorum hominum jugum, Arianorum, Sævorum, Vandalorum, Gothicorum, aliarumque gentium, quæ, his permixtæ, Hispaniam invaserant, et sacra omnia et pro'ana pessumdabant.

^b *Apostoli tui Petri*. Sanctum Clementem apostolorum discipulum appellat Origenes (*Principior. lib. II, pag. 82 oper., Edit. Maurin.; Gr. Kal., tom. I*). Sancti Pauli discipulum, et in Evangelio cooperatorem Clementem agnoscit ipse Apostolus (*Philipp. IV, 3*). Hunc esse Clementem, postea papam, testantur Eusebius (*Hist. lib. III, c. 4*) ; sanctus Chrysostomus (*In prædicatione I Tim.*) ; sanctus Hieronymus (*In Epist. ad Philipp. IV, et de Viris illustr., c. 15, Ed. Veronen.*) ; Primasius (*In Epist. ad Philipp. IV, 3*). Sancti Petri discipulum Clementem appellavit Origenes (*Tom. II oper. Gr. Lat., Ed. Maurin.*) in Genesim scribens (*Pag. 20*) ; Zosimus papa (*Epist. 3, ad Afri-*

das afflictas reliquias christianorum. Ut pacem pacifici predicando durissimum et a diversis nationibus sufferimus jugum : vera et firmissima pax es pervenire in paradisi gaudium sempiternum. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : clementium : equum et vere salutare est : Dominus pater inestimabili et incomprehensibili clementer perennes gratias agere : qui beatissimum apostoli tui Petri discipulo nihilominus in loco : cathedrali honore sublimasti : hoc conferre dignatus es : ut suavissimo oratione : cultu relicto ydolorum et similibus signaverit crucis tue trophæo. Ipse et

B tum vere fidei : et ceremonias magistrum simul et Italicos convocans cives : tyrannum et e similes sui cepit sustinere et hostes. Quem ad instar Sauli **22** quod tentio : postea Pauli quod interpretatur miritate confusum : cum Theodora conjugem suam predicatione pontificali : Christiana et ter orantes meruerunt saluti reddere et cogatum. Unde et cum apud Augustum gestum : per Mamertinum administratum leum fuisset delatum : tali relatione cepit canos ; Missale Gallo-Gothicum (*In missæ sancti Clementis*), ubi hæc : *Nam Petri mox traditur disciplinis, quæ ex sacro sancti Leonis verbatim transumpta sunt Clementis*.

^c *Tertio ejus loco*. Sanctus Irenæus (*Ap. lib. III*) scribit : *Tertio loco ab apostolis sortitur Clemens, qui et vidit ipsos apostolos tulit cum eis*. Eusebius (*Lib. III, c. 4*) : *Clementis Ecclesie tertius episcopus*. Acta sancti Clementis (*Gr. Lat. ; apud Cotelerii Apostolici, tom. V, pag. 80*) : *Tertius Hieronimus præfuit Clemens*. Gregorius Turonensis (*Francor. lib. I, c. 17, sub Trajano*). *Clemens Romanæ Ecclesie episcopus passus est*.

^d *Magistri*. Lege magistri sui, nimirum apostoli.

^e *Similes sui*. Confer Epitome Clementis apud citatum Cotelerium.

^f *Quod sonat tentatio*, et rursus, mira semata sunt e sancto Isidoro (*Origin. lib. Beda et S. Hieronymo (De nominibus Hebræorum et Cælitus castigatum*. Sisennius, vel Sisennius in Epitome Clementinarum, n. 152, apud (*Patres Apostolici, tom. I*), Nervæ Augusti dicitur. De eodem, et de ejus uxore Theodora mentio fit in martyria sancti Clementis : et in Epitome Clementinarum, ubi narratur. Singulare est quod Galli olim ex Missali Gallo-Gothico (*Pag. 218, Edit. recurrente festo sancti Clementis, quo Sisennio et Theodora ejus uxore orare co* (*In collectione post nomina*), ubi hæc etiam simus fidelissimorum suarum Sissæ Theodorie, ut quibus per beatum martyre credendi inseruit, eis paradisi regna parti forte Galli fuerunt ? ceterum hinc, ut notinius, probatur antiquitas Actorum sancti in quibus laudatur Sisennius Nervæ imperatoris ejusque uxor Theodora, a Clemente ad Acta nec facile credendum asserentibus Acta mentis ante sextum sæculum cognita esse.

^h *Per Mamertinum*. Mamertina, qui in

riale commonitum : hoc Publium ^a Tarquinium con-
stat accipere in responsum : ut eum ^b trans pontum
mare mittere non moretur in heremi crudele exi-
lium. In quo cum vir Domini Julianus cum ceteris
Romæ plebibus deplorantes : sui pastoris absentiam
lentenissent : ^c et sanctos ibidem ex diuturno tem-
pore causa nominis Christi ad metalla precipienda
impiissime tentos reperissent : inter lues annosas et
penales quas ibidem sustinebat perniciës. Hunc in-
tollelabilem flendo et mugiendo dederunt respon-
sum : ^d qui a clivoso miliario aque sibi deportarent
laboriosissimum poculum. Ad hec Sanctus Clemens
solari incipiens ex divinis oculis grave eorum exi-
lium : gratias agens Deo : qui communicaverit neces-
sitatibus : orationis statim petit juvaculum. Nec mora
soles inter homines aspiciit Dei agnum occultam aque
venam ^e ostendere dextro pede levato. ^f Qui ad in-
star Mosaycum inter cunctos manu propria : non vir-
gam apprehendens metuentem : sed sarculum fide-
lium corda exculpentem : modice fossorium in terra
defixum : affluentes inundaverunt gurgites aquarum.
Ad hec et tale miraculum omnis conveniens turba
civitatem viciniam laudant et magnificant procul du-
bio Dominum : ^g quem olim spreverant concreti cul-
turis demoniorum. Unde tabefactus de tantis mira-
culis diabolus seditones : ad interpellandum Traja-
num excitat populorum. Qui statim perfidum mittens
^h Aufidium : eum ancora ferri gravatum : marinis flu-
ctibus precepit demergendum. Cumque eum disci-
puli cum omnibus sanctis tali vidissent martyrië co-
ronatum : ceperunt per immensum mare ponere vi-
sum : si forte prospicerent eum ad littora maris vagis
fluctibus reciprocatum. Quod inare videns expave-
scens collidi Christi discipulum : ⁱ fere tria millia per

septem quo mundus volvitur dies : suum invluam
signum apparens demonstravit ejus judicii altissi-
mum locum : nitido sarcofago tumulatum. Quod hoc
divino jussu prestitit beneficium : ut annuali recurso
in ejus solemnitate hunc elementum martyri deferat
famulatum. O quam mirabile testibus tuis Christe
tribuisti adjutorium : ut nihil sibi quod his non con-
tuleris evenisse applaudeat plebs Judeorum. Nihil
Domine ante tue incarnationis mysterium : ulli mor-
taliùm prestitisti solacium : quem non tuis sanctis
post crucis exultationem presteris in emolumento.
Unde merito omnes angeli et archangeli : throni :
dominationes : virtutes : principatus : et potestates :
cherubin ac seraphin in quorum sorte omnis consti-
tuit numerus electorum : te glorificare et magnificare
atque laudare non cessant : ita dicentes.

Chorus dicat. Sanctus.

Dicat Presb.

Post Sanctus. Vere sanctus et clemens : vere bene-
dictus et justus : vere admirabilis et gloriosus Domi-
nus Jesus Christus filius tuus : qui inestimabili clem-
entie sue dono nullum perire jubet : sed omnes
pietatis gremio convocat ad salutem : Christus Dom-
nus ac Redemptor eternus.

ñ . Amen.

Post pridie. Clementissime ac sanctissime Domine :
sanctifica hec munera : impuris manibus tibi deli-
bata. Per que et offerentium accipias vota : et ex ea
sumentium cuncta dimittas peccata.

ñ . Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Clemens et immense et admirabilis Deus : cui
omnia elementa famulantur et omnes elationes ma-
ris deserviunt : libera nos de aquis multis : ^j et de
legimus.

^a Ostendere. Lege ostendentem.

^f Qui ad instar. Locus mendosus. Fortasse resti-
tuendum sic : Quare, ad instar Moysis, inter cunctos,
manu propria apprehendens, non virgam metuendam,
sed sarculum, fidelium corda exculpentem, modice
fossarium in terram defixit, unde repente affluentes
inundaverunt gurgites aquarum. Confer Acta marty-
rii, n. 21.

^g Quem. Lege : In quem speraverunt, olim concreti
culturis demoniorum.

^h Aufidium. Ado, in libello de Fest. apost. Aufi-
dium hunc ducem appellat.

ⁱ Fere tria millia. Est vulgatum apud omnes mi-
raculum, de quo lege Tillemontium (*Citat. pag. 565*),
et, apud Cotelierium (*Patres Apostolici, tom. I, in fine*).
Homiliam sancti Patris nostri Ephrem archiepiscopi
Chersonis, de quo etiam Allatus in Diatriba de tri-
bus Simeonibus meminit. Sanctus Gregorius Turo-
nensis (*De Glor. martyrii, lib. I, c. 35*) de hoc mira-
culo, tanquam de re certa, loquitur, quod suo tem-
pore annis singulis contingebat : *Nunc autem, inquit,
die solemnitatis ejus (S. Clementis) recedit mare ad
tria millia sicum ingredientibus iter præbens usque
ad sepulcrum martyris ; ibique vota reddentes et orantes
populi regrediuntur ad litus.* Et capite sequenti re-
fert de parvulo, qui, casu relictus a parentibus, post
annum incolomis repertus est in æde martyris.

^j Et de manu. Hæc optime conveniunt cum pessimo
statu rerum Hispanicarum, cum Barbari priquam
contra militem Romanum et indigenas, tum inter se
bellum sævissime gererent (*Vide Idatum, in Chro-*

ministrator Romuleus, et ab em. Baronio (*Annal.,
tom. II, ad ann. Chr. 100*) præfectus Urbis appella-
tur, a scriptore Græco martyrii sancti Clementis ὁ
ἐπιτομὴ τοῦ πολιτικῶ ἠρόνου, et in Epitome Cle-
mentinarum, n. 166, ὁ τῆς πόλεως ἐπαρχος, quæ utro-
que loco Cotelierius præfectus Urbis interpretatus est.

^a P. Tarquinium. In Martyrio, n. 18, et in Epitome
Clementin., n. 164, iste Tarquitianus appellatur.

^b Trans pontum mare. Ado (*In libello Festivitatum*)
ait sanctum Clementem deportatum fuisse trans
pontum mare in eremo, qui adjacet civitati Chersonæ.
Idem, in Martyrologio, trans pontum maris. Martyrium
sancti Clementis Epitome Clementin., u. 166, Nice-
phorus (*Hist. I, III, c. 18*), Menzæ Græcorum (*Die 24
Novembris*) habent, sanctum Clementem in exilium
pulum e-se in desertum trans pontum adjacens oppi-
dulo Chersonæ. Cæterum de loco exilii sancti Cle-
mentis consulendi Baronius in notis ad Martyrolo-
gium Romanum, Rosweyduus in notis ad libellum
Adæ de Festivitatibus Apostolorum (*Bibl. Patrum,
tom. XVI, pag. 917*), Bollandistæ ad diem 9 Martii
quæ de sanctis Cyrillo et Methodio (*T. II, nota
II, ad Vitam S. Clementis, pag. 53 et seq.*).

^c Et sanctos. Epitome Clement. christianos ad opus
in marmoris lapidicinis dominatos ad mille sanctum
Clementem invenisse testatur, n. 167, quem nume-
rum ad duo millia auget scriptor martyrii, n. 19.

^d Qui a clivoso miliario. Locus mendosus. Fortasse
legendum : Qui clivus in mare a miliario sexto aque
sibi deportarent laboriosissimum poculum : nam in
martyrio, n. 21, equam distasse sex miliaribus, in
Epitome Clement., stadiis quaque et quadraginta

manu filiorum alienorum. Ut qui per te renati sumus A
ex aqua et Spiritu Sancto : non patiamur ab ethnicis
et irregeneratis divelli a sancto proposito : sed ar-
cum eorum inconvertibilem contere : sagittas de-
strue : pharetras retunde : gladios perime : lanceas
divelle : consilia que in nos acunt maligna con-
funde : et in ipsos si credere noluerint : et in ipsa
retorquendo **23** converte : atque semper fidei scuto
nos protege. Qualiter qui hic propter nomen filii tui
novum quod in margaritum fulgidum : id est in
^a calculum candidum scripsisti : diversa a gentibus
sustinemus opprobria : portamus infanda ludibria.
Illic pro fide quam credimus et pro ea usque ad men-
ditatem et mortem distribuimur : concedatur remis-
sio peccatorum : ut potius infinitus locus justorum
proclamando ac dicendo in terris. Pater noster qui. B

Benedictio. Clemens et piissimus Dominus : Cle-
mentis sui tueatur amminiculo : et liberet ab omni
peccato. *A.* Amen.

Clementie sue dono vos letificet in hoc seculo et
ab omni sorde purificatos restituat paradiso. *A.*
Amen.

Ut sicut Clemens papa ^b per martyrii gratiam ho-
stem vincendo gloriosus migravit e seculo : ita vos

nico, ab Olympiade 297. Huc etiam refert quæ Avi-
tus presbyter scribit papæ Palconio, episcopo Bra-
caritensi (*Apud Mabilonium, Analect. veter., tom.*
IV, p. 181), cum illi per Orosium mitteret reli-
quias sancti Stephani nuper detectas : *Tribulationibus*
vestris, inquit, compatiens, et pro scindio [excidio]
patriæ incessabiles lacrymas fundens, ut et [sui] vobis
Dominus restituat libertatem, quos admonere voluit,
aut illis tribuat mansuetudinem, quos prevalere per-
missit. C

^a *Calculum candidum.* Apocal. II, 17. Quæ et
quanta pro sana fide et Dei cultu passi sint Hispani
catholici a barbaris istis nationibus, conficere licet
ex his quæ de Vandalica persecutione scripsit Victor
Vitenis (*De Pers. Vand.*), Sidonius Apollinaris
(*Lib. VII, cap. 6*), et Gregorius Turonensis (*Hist.*
lib. II, cap. 2) de persecutione Evarici, et sanctus
Isidorus (*Chron. Goth.*) de persecutione Leovigildi,
tradiderunt.

^b *Per martyrii gratiam.* Sanctum Clementem pa-
pam inter martyres numerandum esse, præter anti-
quitatem cultus, et vetustam ejus memoriæ Romæ
structam ecclesiam (*S. Hier., de Vir. illustr., cap.*
15), et locum quem in canone missæ Romanæ obli-
net, facit expressa auctoritas Zosimi papæ (*Epist. 3*
ad Africanos). Rullini (*De adulteratione libr. Ori-*
genis), et Ecclesiæ Carthagenensis in suo Calendario,
qui nullus, nisi martyris, dies natalis inscribitur.
Neque obstat silentium Kalendarii Bucheriani, et
sancti Irenæi ; nam ad catalogum Bucherianum quod
attinet, ab eo sanctus Telesphorus papa, celeberrimus
martyr, alique non pauci taciti præmittuntur :
quorum unus est sanctus Clemens, nisi forte inter
martyres v Idus Novembris recensitus fuerit. San-
ctum autem Irenæum, qui Vitas Romanorum ponti-
ficum non texebat, necesse non erat docere qua morte
obierit sanctus Clemens, maxime cum is pluribus
ante mortem annis pontificatum abdicaverit.

^c Bini hæc die 29 Novembris coluntur martyres
Saturnini, alter Romæ via Salaria, de quo Kalenda-
rium Frontonis, Sacramentaria Gelasianum et Grego-
rianum, et Martyrologia ferme omnia agunt. Alter
Saturnius Tolosanus episcopus, ritu duplici sex
capparum, missa et officio proprio in Missali, Bro-

devicto diabolo futuro letemini de triumpho
men.

Per misericordiam ipsius Dei nostri qui
dictus et vivit et omnia regit in secula :
amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscu-
cum.

Chorus dicat. Gustate et videte.

Communio. Refecti Christi corpore. et O-
nia ut in prima Missa quere. fol. 7.

IN NATALE e SANCTI SATURNINI EP:

Ad Missam. d Officium.

Gloriam et magnum decorem impones a
alleluja : et dabis eum in benedictione. I
seculi alleluja alleluja. *ÿ.* Beatus vir qui
minum : in mandatis ejus cupit nimis. F
lum. *ÿ.* Gloria et honor Patri et Filio
Sancto in secula seculorum amen. P. In

Dicat Presb. Gloria in excelsis.

Oratio. Gloria nostra Deus noster : qui i
Angelis demonstraris : et in perpetuum d
hic fideliter ac solemniter predicaris : pr
amplissima pietate tua a malis propriis li-
tuis semper laudibus gloriari. *A.* Amen.

viario et Orationali Gothico a Mozarabis e
eo agunt Missale Gallo-Gothicum propria
post Epiphaniam celebratur, et III Kal. I
Martyrologia Adonis, Uuardi, Flori, Rom-
ronii, Lucense Hieronymianum Florentia-
nense, Fuldense Georgii, et quedam i
sancti Saturnini Tolosani a scriptore, tai
synchrono, exarata habentur apud Suriur
Novembris, et castigatus apud D. Theodor.
inter Acta sincera et selecta martyrum,
Venantius Fortunatus (*Lib. II, carm. 8*) e
Apollinaris (*Lib. IX, epist. 16*) sanctum S:
Tolosanum versibus celebrarunt. Ejusdem
nem facit sanctus Gregorius Turonens
Franc. lib. I, cap. 30; de Glor. martyrum, I
28). De mense ac die passionis sancti Satur-
Acta, quæ annum quoque martyrii ejus in-
linquunt ; ita enim habent : *Ante annos qui*
sicut actis publicis continetur, id est Decio
consulibus, sicut fidei recordatione retinetu
ac summum Christi Tolo-a civitas sanctum
num habere cœperat sacerdotem. Quæ viden
indicare annum quo sanctus Saturninus se
Tolosæ fixit, quam annum quo est martyr-
tus. Sane si de anno martyrii intelliganti
est anno æræ vulgaris Christi 250, et ve-
est Tolosam venisse imperante Philippo. i
sancto Gregorio Turonensi (*Hist. Franc. I*
36) intelligenda sint de anno quo sanctus i
Tolosæ sedem episcopalem constituit, pro-
eum imperante Valeriano martyrium fec-
ptoremque actorum passionis ejus eam-
testis vidit posteris tradidisse. De Ecclesi-
nia a sancto Saturnino fundatis, consule A
Morales (*In Chronico, lib. IX, cap. 14*). F
Padilla (*Hist. Eccles. Hisp., centur. I, cap.*
saium (In Martyrologio Gallicano), Francis
(Lib. II Antiq. oscens.).

^d *Officium.* Ps. III, 1. *In mandatis ejus e*
Vulg., LXX et sanctus Augustinus, *volet m*
terum Romanum, editum a ven. Thom-
tom. II, Ed. Rom.), quod *Italicam ver-*
pello, cupit nimis. Psalterium Mozarabu
nimis.

Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum amen.

Dominus sit semper vobiscum.

Lectio libri Ecclesiastici Salomonis (a Cap. L).

ñ. Deo gratias.

Vir iste conservavit legem Dei excelsi : et in tentatione inventus est fidelis. Et statuit ei Dominus testamentum eternum : et dedit illi sacerdotium gentis : et beatificavit illum in gloria. Et circumcinxit illum zonam gloriæ : et induit illum in vasis virtutum. Qui curavit gentem suam : et liberavit illam a pernicie. Qui prevaluit edificare civitatem : qui adeptus est gloriam in conversatione gentis : et ingressus domus et atrii amplificatus est. Quasi stella matutina in media nube : et quasi luna plena in diebus suis luceat. Et quasi sol refulgens : sic ille refulsit in templo Dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas glorie : et quasi flos rosarum in diebus verni. Quasi lilia que sunt in transitu aque : et quasi thus redolens in diebus ætatis. Quasi ignis refulgens : et thus ardens igni. Quasi vas auri solidum : ornatum omni lapide precioso. Quasi oliva pullulans : et cypressus in altitudinem se tollens. In accipiendo ipsum stolam gloriæ : et vestiri consummatione virtutis. In ascensu altaris sancti : gloriam dedit sanctitatis amictam. In accipiendo autem partes de manu sacerdotis : et ipse stans juxta aram circa illum corona fratrum. Quasi plantatio cedri in monte Libano : sic circa illum steterunt quasi rami in palma. Porrexit manum suam in libatione : et libavit de sanguine vite : et fudit in fundamentum altaris odorem divinum excelso principi. Tunc exclamaverunt filii Aaron : in tubis percutibus sonaverunt : et auditam fecerunt vocem in memoriam coram Deo. ñ. Amen. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *b Psallendo.* Posuisti super caput ejus coronam de lapide precioso. *γ*. Super salutare tuum Domine exultabit vehementer desiderium anime ejus dedisti ei : et voluntate labiorum ejus non fraudasti ei. *P. Coronans. Presb.* Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Timotheum (II, c cap. IIII).

ñ. Deo gratias.

Charissime. Omnis scriptura divinitus inspirata : utilis est. Ad docendum. Ad arguendum. Ad corrigendum. Ad erudiendum in justitia : ut perfectus sit homo Dei : ad omne opus bonum instructus. Testificor coram Deo et Christo Jesu : qui judicaturus est vivos et mortuos : et adventum ipsius : et regnum ejus. *24* Predica verbum. Insta. Opportune impone. Argue : obsecra : inerepa in omni patientia

^a Cap. L. Hæc prophetia est cento consutus ex fragmentis libri Ecclesiastici, cap. XLIV, 20; cap. XLV, 8; cap. I, 4, 14, 16, 19. Initio adjicitur *vir iste, quod ad Scripturæ textum non pertinet.*

^b Psallendo. Ps. XX, 4, *γ*. Ibid., 2, 3.

^c Cap. IIII. Vers. 16, ad cap. IV, vers. 8.

^d Imple. Addit Vulgata, *sobrius esto.* Ambrosiaster legit : *Tu vero sobrius esto, in omnibus patiens,*

et doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt : sed ad sua desideria coacerbavunt sibi Magistros prurientes auribus : et a veritate quidem auditum avertent : ad fabulas autem convertentur. Tu vero vigila : in omnibus labora. Opus fac Evangelistæ : Ministerium tuum ^d imple. Ego enim jam delibor : et tempus resolutionis mee instat. Bonum certamen certavi ; fidem servavi ; cursum consummavi. In reliquo reposita est mihi corona justicie : quam reddet mihi Dominus justus judex in die illa. Non solum autem mihi : sed et his qui diligunt adventum ejus.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam (c Cap. XIX).

In diebus illis. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis et turbis dicens. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum et reverti. Vocatis autem decem servis suis : dedit illis decem mnas. Et ait ad illos. Negociamini dum venio. Cives autem ejus oderant illum : et miserunt legationem post eum dicentes. Nolumus hunc regnare super nos. Et factum est ut rediret accepto regno : jussit vocari servos quibus dedit pecuniam : ut sciret quantum quis negociatus esset. Venit autem primus dicens : Domine : mna tua decem mnas acquisivit. Et ait illi. Euge serve bone : quia in modico fidelis fuisti : eris potestatem habens supra decem civitates. Et alter venit dicens : Domine : mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait. Et tu esto supra quinque civitates. Et alius venit dicens. Domine : ecce mna tua : quam habui repositam in sudario. Timui enim quia homo austerus es : tollis quod non posuisti : et metis quod non seminasti. Dicit ei. De ore tuo te iudico serve nequam : sciebas quia ego austerus homo sum : tollens quod non posui : et metens quod non seminavi : et ego veniens cum usuris utique exegissem illam ? Et astantibus dixit. Auferte ab illo mnam : et date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei. Domine : habet decem mnas. Dico autem vobis : quia omni habenti dabitur et abundabit. Ab eo autem qui non habet : et quod habet auferetur ab eo. Veruntamen : inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se : adducite huc : et interficite ante me. Qui habet aurem audiendi audiat.

ñ. Amen.

Lauda. Alleluja. *γ*. Tu es Sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech alleluja.

§ Sacrificium. Stans Sacerdos ad altare in circuitu ejus : corona fratrum quasi germen cedrorum in

opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple. At Græc., Syr., Primasio et pluribus Latinis Codicibus hæc verba, *sobrius esto*, desunt.

^a Cap. XIX. Vers. 12-27.

^b Lauda. Ps. CIX, 4.

^c Sacrificium. Ex Ecclesiastico, cap. I, 13. *γ*. Ibid., 6, 7, 8, 9.

Lihano : circumdederunt eum sicut arbores palmarum : et obtulit oblationem Domino in conspectu universae Ecclesiae alleluja. **Ÿ** . Exaltatus est refulgens in templo Dei : quasi stella matutina in media nube : et sicut luna plena in diebus suis : sicut arcus pacis illuminans in nubibus gloriae : et sicut oliva germinans fructum accepit stolam sanctam. **P.** Et obtulit oblationem.

Miss. Magnam nobis semper festum ^a summi pontificis et martyris Saturnini : fratres charissimi deprecans fidei precibus excolamus : qui Salvatoris nostri precepta enstodiens : non solum sacerdotium ac vite beatitudinem meruit : sed etiam tantum honoris officium felici martyrio consecravit. Ad ejus presentiam tanto demonum sagacitas timore contuit : ut largis victimis invocati : solita cultoribus suis responsa non redderent. Cujus rei gentilitas furore suerensa comprehendere : ad supplicium vesano furore non timuit : quem in Dei confessione constantem evincere : presentis mortis interminatione non potuit. Proinde debemus in tantum martyris laudem Deo vivo et placationis hostiam adolere : quo per hunc cunctis nobis impartiat quod rogatur : qui per eum dedit populo : quo solus in Trinitate Dominus crederetur. Amen.

Alia. ^b Debitas tibi Domine eterne referimus gratias : et Jesu Christo filio tuo Domino nostro. In cuius similitudinem beatissimus Saturninus : dum offert victimam : ipse est victima. Dumque **25** electus agit martyrium devotus implevit : ut per eminentiam justitiae atque victoriae et testis fletet et antistes. In quo proficiens fidei latitudo, dum cathedram suscepit sanctitatis, coronam rapuit passionis. ^c Probus ad officium : improbus ad triumphum. Dum ungitur consecrans : dum occiditur consecratur. Prius fidei predicans sermone : post sanguine. Doctus ad altarium : victor ad regnum. Erexit ad laudem : quos erudiat ad salutem. Ambulans vere de virtutibus in virtutem. Ut qui conversatione conculerat intellectum : conferret consummatione suffragium. Obtimeat igitur Deus Summe apud te dare miseris indulgentiam post delictum : qui meruit post Sacerdotium subire martyrium.

Ÿ. Amen.

Post nomina. Oratio. Domine Jesu Christe : qui es ineffabilis bonitas : et invicta potestas : pro cujus

^a **Summi Pontificis.** Episcopum intellige. Antiquiores episcopatum summi sacerdotii ministerium (*Sacr. Clas., in ord. episc.*), sacerdotale culmen (*Missal. Ambros., in praef. missae ord. S. Ambrosii*), et ipsos episcopos summos antistites (*S. Leo, ser. 10 de Quadrag.*), summos sacerdotes (*Acta S. Saturnini, Tert., de baptismo, cap. 17*), summos Dei sacerdotes (*Conc. Tol. 11, c. 17*), summos pontifices (*Pass. Marcul., apud Mabilouium, Analect. vet. t. IV, p. 496*), et similibus honorum titulis ornare consueverunt.

^b **Debitas.** Initium hujus orationis eadem est in Gallo-Gothico Edit. Paris., pag. 219.

^c **Probus. Lege :** Probus ad officium, dum ungitur consecrans, dum occiditur consecratur, prius fidei doctrinam predicans sermone, post

nomine beatissimus Saturninus, Praesul et Martyr : dum litare aris demoniacis renuit : ad Capitolium a turbis attrahitur : furentisque tauri supplicio consecratur. Tu ejus meritis offerentium suscipe vota : et omnes in commune pro tua justificatione communica. Quo exauditi pro nobis requiem etiam apud te mereamur impetrare defuncti.

Ÿ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Christe Deus omnium gratiarum largitor : qui ^d primum ac summum Tolosanae civitatis Sanctum Saturninum Sacerdotem instituisti. Ad cujus praedicationem atque virtutem ita ora demonum siluerunt : ut se consulentium cultoribus suis obstrusa veluti absentia probarentur. Tu ora nostra precoronio vere praedicationis accinge et viciorum insolentium simultates a nostris pectoribus ahjice. Ut ita pacis monumento convalescamus ad invicem : quo dum ea quae predicamus sermonibus : opere impleverimus : ad te qui ea retributor justissimus sine confusione perveniamus. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : optimum sane est, nobisque speciali devotione praecipuum : ut tibi Domine incessanter gratias : dum martyres tuos mirabiliter excolimus referamus. Neque enim Domine diabolici furoris impetum humanae fragilitatis infirmitas sustineret : nisi subjectum inimico : um tentationibus corpus : anima spiritualis vinceret : tuisque confirmata doctrinis imbecillum habitaculum sui domicilium fidei munimine roboraret. Nam cum praesentia antistitis tui et martyris Saturnini garrula demonum loquacitas siluisset : neque solutis laxarent ora fallacis : ad aras demonum horrendo gentili populi furore pertractus est : et eum sacrificare mortis interminatione compulerunt. Ad cujus imperium repressa demonum suorum fallacia siluissent : qui cum correptum ^e ad Capitolium ducerent : et Sancti Spiritus dono presentem peritur carnis exitium non paveret : te unum in Trinitate Dominum confiteri : in tanta perversae plebis ^f seditione non timuit. Ad cujus constantiam acrior nefande vociferationis tumultus exarsit : in necem beatissimi Sacerdotis cunctus populus unico clamore conspirat. Cujus pedes protinus vinculis inligantes : ad posteriora tauri quem victimae procuraverant nefanda nectere temeritate non trepidant : eumque acrioribus stimulis verberatum : et multitudinis clamore succensum per gradus quibus

sanguine.

^d **Primum ac summum.** Haec ex actis desumpta sunt, quae, si vacat, confer ; in iis enim quae in orationibus et in illatione referuntur, de sancti Saturnini martyrio fideliter descripta invenies.

^e **Ad Capitolium.** Non modo Romae, sed etiam in praecipuis quibusdam provinciarum civitatibus erat Capitolia, maxime in iis quae coloniae Romanae dignitate fruebantur. Praeter Tolosanum hoc, apud scriptores leguntur Carthagine, Capuae, Narbonae, Augustae Vindellicorum, Treveris, etc. Vide Baronium (*In notis ad Martyrologium, die 29 Novembris*), Glossarium du Fresne, verbo *Capitolium*, aliosque.

^f **Seditione.** Non enim sententia iudicis, sed seditio plebis ad supplicium raptus est.

Capitolium descendebatur turba precipitat. ^a Statimque inter ipsos primordii gradus : contractis capitibus compagibus soluta cerebri interna dissiliunt. Nec prius lacerum corpus trahi destitit : quam ruptus fructuosus cursibus funis conlisa tumulo membra laxaret. Victricemque animam et gloriosa professione sublimem : ad beate sedis amenitatem tendentem : in Habrahe suscipiendam gremio securus emisit. Unde merito cuuctus ille angelice congregationis exercitus : in hac martyris tui congressione : tuam Domine diebus ac noctibus virtutem magnificare non desinit : proclamans atque ita dicens.

Dicat Chorus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : gloriosus : potens et admirabilis Dominus noster Jesus Christus filius tuus : cuius **26** confessionem in martyribus illatus furor non admittit : cuiusque amorem insanientium cruciatio non extinguit. Hujus itaque nominis beatissimus Saturninus martyr tuus : et ante supplicium predicavit : et inter supplicia non denegavit. Cum presipientium circumdatus obicibus : coactusque sacrificare demonibus renuit : te unum et verum Deum voce clara se testatus est credere : pro quo etiam et animam posuit usque ad mortem : per ipsum Dominum se Redemptorem eternum.

Post pridie. Oblatum tibi hoc sacrificium Deus Pater in hujus martyris tui Saturnini solennitate serenus accepta : et illius invisibilis gratie tua benedictione sanctifica. Et sicut idem martyr participatione tua gratus presentia sua demonifica fecit simulacra sibi : ita nos horum Sacramentorum perceptione extirpemus in nobis omnem diabolica temptationis horrorem.

ñ. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Ecco dilectissimi fratres fide relata cognovimus : beatissimum Saturninum : et ^b gladii pontificalis Sacramentum sanctum : et ad terga tauri illigatum pedibus martyrio consecratum. Unde omnipotentem Deum qui ei geminam coronam Sacerdotis scilicet et martyri largitus est deprecemur. Ut vel fides nos apud

^a *Statimque.* Consule Acta, Venantium Fortunatum, et Sidonium Apollinarem citatos.

^b *Gladii Pontificalis.* Num forte legendum gradus pontificalis ; tamen episcopi jus gladii spiritualis a Christo acceperunt, et ab initio eo jure usi sunt.

^c *S. Andreae.* Kalendarium Bucherianum silet de festivitate sancti Andreae apostoli, fortasse quia sedente Liberio pontifice nondum erat Romae basilica ejus nomini dicata. Simplicius enim, qui anno 468 pontifex ordinatus est, translata ad hunc usum basilica Siciniana, primus ecclesiam sancto Andreae consecravit, ut versus musivo opere apsidi basilicæ inscripti demonstrant. Vide Ciampinum *Veter. Monument. part. 1, c. 7, 17*. De eodem sancto apostolo silet pariter Kalendar. apud Bolland. (*Tom. VII Junii, p. g. 1*). Festivitas sancti Andreae apostoli et martyris inscribitur vetusto Carthaginensi Kalendario. De eodem agunt die 30 Novembris Martyrologia Latinarum, Græcorum Menologia, et libri liturgici, Missale et Breviarium Mozarabum, Orationale Gothicum, et Missale Gallo-Gothicum, in quo missa sancti Andreae post Epiphaniam cum aliis quibusdam quæ in Adventum cadunt collocatur.

Deum commendet : qui supplicium nullum patimur propter fidem. Ut spes nos non destituat miseris : quos non efficit effusio sanguinis gloriosos. Atque recreati per momenta : divinis consolemur sermonibus : cum ad Deum proclamaverimus e terris. Pater noster qui es in cælis.

Benedictio. Christus Dominus : cuius nomen beatissimus Saturninus inter furores gentium clara voce confessus est : confiteatur nomina vestra coram Patre suo et coram Angelis ejus. ñ. Amen.

Quique in prædictum martyrem habitans simulacris demoniacis ademit responsum : ipse orationibus vestris aperiat sue pietatis auditum. ñ. Amen.

Ut cum eo post illud seculum vitam retineatis perpetuam : ob ejus amorem presentia diei celebratis so'ennia. ñ. Amen.

Per misericordiam ipsius Dei nostri qui vivit et omnia regit in secula seculorum. ñ. Amen.

Hic dicit Chorus : Gustate et videte. *Oratio post communionem.* Gustantes Domine suavitatis, Cetera omnia ut in prima Missa.

IN SANCTI * ANDREE APOSTOLI.

Ad Missam. d Officium.

Santa Cruz antequam te Dominus ascenderet timorem terrenum habuisti : modo vero amorem celestem obtines alleluja alleluja. * ÿ. Domine probasti me et cognovisti me tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam. *P.* Modo vero. ÿ. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. *P.* Modo vero.

Dicat Presb. Gloria in excelsis.

Oratio. Gloria nostra Deus noster : qui in celis ab Angelis demonstraris : et in perpetuum decantaris : hinc solenniter ac fideliter predicaris : presta nobis amplissima pietatis tue a malis propriis liberari : et semper in tuis laudibus gloriari. ñ. Amen.

Per misericordiam, etc.

Prophetia. Justus si morte occupatus. *Require retro in Sancti Clementis fol. 20*

^f *Psall.* Magnificavit Dominus sanctum suum : Dominus exaudiet me dum clamavero ad eum. ÿ. Cum

^d *Officium.* Desumptum est ad missam officium ex vulgata epistola presbyterorum et diaconorum Achaie, quæ, inquit Sollerius (*In Martyrolog. Usuardi, ad diem 20 Novembr.*), omni ferme Christiano ævo circumlata est. Ex hac epistola locum insignem de sacrificio eucharistico depromunt Etherius et Beatus (*Lib. 1 adv. Elipandum*). Nonnulla ex eodem fonte hauserunt Missale Gallo-Gothicum, Antiphonarius Gregorianus in introitu missæ sancti Andreae, et prælatio ejusdem missæ in Gregoriano Menardi, quibus, ut notant eruditi Editores operum sancti Gregorii, corroborantur Acta sancti Andreae, probaturque non ita recentem esse eorum publicationem. De hac re plura lege apud Tillemontium (*Tom. II not. 2 in S. Andreae*), Bartholomeum German. (*De veter. Heret. sacr. Cod. corruptor., lib. 11, pag. 221*). Nisalem Alexandrum (*Tom. 1, pag. 46*), Andream Saussaium episcopum Tullensem, in Vindiciis quas pro his orationibus passionis adjecit duodecim libris de gloria sancti Andreae.

* ÿ. Ps. cxxxviii, 1.

^f *Psallende.* Ps. iv, 3.

invocarem te exaudisti me Deus justitiæ meæ in tribulatione. *P.* Dominus exaudi.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Galathas
(^a Cap. VI).

Fratres Bonum facientes ne deficiamus : tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus : operemur bonum ad omnes homines : maxime autem ad domesticos fidei. Videte qualibus literis : scripsi vobis manu mea. Quicumque volunt placere in carne : hi cogunt vos circumcidi : tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt : sed volunt vos circumcidi : Ut in vestra carne glorientur. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi : per quem mihi mundus crucifixus est : et ego mundo. In Christo enim Jesu : neque circum-

ñ . Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Mattheum
(^b Cap. XVI).

Illis in tempore Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Si quis vult post me venire abneget semetipsum : et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere : perdet eam. Qui enim perdidit animam suam propter me : inveniet eam. Quid enim prodest homini ut mundum universum lucretur : se autem ipsum perdat : et detrimentum sui faciat ? Nam qui me arguerit et meos sermones : hunc filius hominis erubescat : cum venerit in maiestate sua : et Patris et sanctorum Angelorum. Dico autem vobis vere : sunt aliqui hic stantes : qui non gustabunt mortem : donec videant regnum Dei.

ñ . Amen.

Lauda. Alleluja. ¶. Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum et non confundebar alleluja.

Sacrificium. Fulgebit justus. *Require in Sancti Clementis fol. 21.*

Missa. Anniversaria beati Andree apostoli ac martyris natalicia celebrantes : consideremus dilectissimi fratres quanta mentis alacritate isdem vir sanctus sequi cepit Salvatorem. Nam sicut Evangelia sacra testantur : dum secus mare ambulans hunc et Petrum

^a Cap. VI. Vers. 9-18.

^b Cap. XVI. Pars prima hujus Evangelii est ex Matthæi xvi, 24 ; pars altera ex Lucæ ix, 25.

^c *Egeam.* In Actis sancti Andree *Egeas* dicitur proconsul, nec obstat quod nomen Romanum non sit. Romani enim nonnunquam Græca cognomina habebant. In hymno Bedæ de sancto Andrea *Egeas* dicitur *dux Achæus*, quod iis favet qui opinantur, sanctum Andream passum esse postquam Nero Achæos libertati restituerat ; ii *Egeam* aiunt fuisse hominem Græcum Achæorum magistratum. In libello de Vi-

A vocare Dominus dignaretur : audita voce ve Christi : terrena omnia dereliquentes : cu simul vitia vite veteris respuentes : a mund jamque rerum curis expediti et liberi : a omnium vitiorum nexibus absoluti : Solva Domini vestigia sunt secuti. Horum ergo no plis accensi : sequamur Christum : contem mundum : cum suis operibus transiturum. N cupiditas mundana retineat : nec periuraru rerum a Salvatoris nostri nos amore disjunga tenus Sanctorum sequendo vestigia : perver reamur ad gaudia sempiterna.

ñ . Amen.

Alia Oratio. Supplices te rogamus clemens Deus : ut Sancto tuo Andrea apostolo ac martyrente : tue cognitionis gratiam uberiori cop eminentiori perspicacia consequamur. Nec ei rogantes : eodem interveniente nos adeptur diffidimus : quem tanto tuæ dilectionis calocensum agnoscimus. Ut non solum eis qui e cante in te credebant salutaria verbi pocul straret : sed ipsum quoque impiissimum persecutorem : ut ab idolorum vanissimo culderet : et verum Deum agnosceret : piis adhibus ammoneret. Verum quia nepharius ille filius gratiam tuæ cognitionis : quam ceca s que mente contempit : quia non meruit : uti accepit. Presta nobis humillimis servis tuis : te Deum tuo dono credentes agnoscimus : e scentes fatemur : a te nunquam penitus recedat. Sed dum tibi subjicimur : tibi que fideliter inb eternitatis tue munera sortiamur.

Chorus resp. Amen.

Post nomina. Oratio. Nominibus Sanctorum tyrum offerentiumque fidelium : atque eorum hoc seculo transierunt : a Ministris jam sacri recensitis : te Dominum Deum nostrum per isum sancti tui Andree apostoli et martyris demur. Ut et martyrum patrocinia nobis semper lentur : et offerentium obsequia a te clementiantur : ac defunctorum fidelium animabus tium receptacula mansionum : et sempiterna tutamina tribuantur.

ñ . Amen.

Ad pacem. Redemptor noster et Domine C lens Jesu Christe : qui per sanguinem cruc omnia pacificare dignatus es : sive que in celi sive que in terris. Dum discordiam que inter et homines per culpam primi parentis contrarat : verum hominem assumendo : ac pro o

lis Apostolorum, versioni Græcæ libri sancti nymi de Viris illustribus adnexo, cruci affixus sanctus Andreas ab *Egia*, τοῦ βασιλέως Ἐδρῆς *rege Edessenorum*, et in translatione Latina, *cto Edessenorum*. Fortasse huic narrationi et quis subest : constat tamen, ipsos Augustos alic honore causa, gessisse magistratus munus quid mirum igitur si regulus ille susceperit ac apud Achæos magistratum, ut adularetur qui Achæiam liberam esse jusserrat.

moriendo : per crucis tue t ophem resolvisti : et pacem inter celestes terrestresque creaturas factor et reparator omnium : atque Angelorum conditor reformasti : **28** acclines te cum omni humilitate deposcimus : ut per obtentum sancti Apostoli et martyris tui Andree pacem tuam : que exuperat omnem sensum non solum hominum : sed etiam ipsorum Angelorum in nostris cordibus perhenniter exultare concedas

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere : te semper benedicere : teque laudare : summe et omnipotens Deus Pater. A quo beatus Andreas apostolus insuperabili protectione munitus : convertens ad fidem populos gloriam crucis Christi predicavit intrepidus : et crucis cruciamenta pro crucifixo Domino suscepit letus atque securus. Dumque de passionis sue cruciatibus letaretur : de persecutoris tui tantummodo inieritu condolebat : eundemque persecutorem : ut eternas penas evaderet ^a exortabat. Sed quod plerumque magis ac magis damnationis pena augmentaretur : quo veritatis ejus predicatio non taceatur. Unde apostolus et martyr salutaria ^b honoramenta illi non tacuit : et inde persecutoris inhumani majori crudelitatis atrocitate sevens in necem apostoli quasi more frenetici : ad vindictam medici consulenti exarsit : atque antidotum saluti congruum quod illi medicus obtulit : quasi vitam medici percipientur : ipse medico furens eger bibendum dedit. Dum patibulum gloriose crucis : quod omni laude ^c predicans apostolus extulit : persecutor crudelis eundem apostolum subire precepit. Sed letus gaudensque hoc medicus sumpsit : quod eger insanabilis non credendo abiecit. Nesciens miser quia hoc antidotum licet in gusta ^e parum sentiat amarum : in suavitate tamen dulce est ac jocundum. Dum per hoc et salus habita perhenniter habenda servatur : et salus amissa nunquam penitus amittenda recipitur. Per eum quem tecum et cum Sancto Spiritu unum Deum colunt Angeli : omnesque superne virtutes sine intermissione ita dicentes.

Dicit Chorus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere Sanctus : vere benedictus Redemptor noster et Dominus Jesus Christus. Qui amarum passionis poculum ideo quasi verus medicus ^d precepsit : et ut admissam nostre salutis nobis copiam restauret : et nos ad hoc sumendum prior

^a Exortabat. Lege exhortabatur.

^b Honoramenta. Forte, hortamenta.

^c Parum sentiat amarum, in suavitate tamen. Tolle parum sentiat amarum, et illud in suavitate, et lege: *Lece gustu amarum, percipientibus dulce tamen est, ac jocundum fidelibus sanctis.*

^d Quo expleto. Lege quo exemplo.

^e Crucis. Nihil magis vulgatum quam quod sanctus Andreas crucis supplicium obierit. De figura crucis cui affixus est disputant Lipsius (*De Cruce*, cap. 7), Joannes Jacobus Chiffletius (*In Historia civitatis Visuntinae*, part. 1, c. 4). Si fides pseudo-Hippolyto, sanctus Andreas crucifixus est *rectus in arbore olea*;

ipse summe provocaret : ipse Dominus ac Redemptor eternus.

ñ. Amen.

Post pridie. Credimus pariter et fatemur summe ac credulitatis impulsu tacere non sinimur : te Deum Redemptorem : quem nostrum pro nobis miseris in cruce fuisse suspensum. Descendisse etiam in infernum : ut nos resurgens elevares ad celos. Reliquisse etiam nobis exemplum : ut te sequentes Dominum : passiones tolleremus in mundum. ^d quo expleto beatus Andreas discipulus tuus ac martyr et apostolus informatus : ^e crucis pro te supplicium devota mente portavit. Fac nos quesumus Domine ipso intercedente hoc tui corporis sanguisque mysterium spiritus tui rore sanctificatum : ad nostrarum remedium sumere animarum.

ñ. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Oratio. Deus a quo ^f unicus tuus in hunc mundum missus : ac pro nobis in cruce suspensus : nostre redemptionis precium dedit sanguinem suum : ut reconciliati per ejus mortem filiorum apud te promeremur adoptionem : ejusdem nostri mediatoris obtentu nobis nec merentibus ^g tribuat : ut possimus te patrem fiducialiter appellare : et orationem quam ipso docente didicimus : ad te non solum vocibus : sed et meritis proclamare in terris. Pater noster qui es in celis.

ñ. Amen.

Benedictio. Sanctus Andreas apostolus : qui pro crucifixo Domino ac Redemptore nostro : est in cruce suspensus : pro vobis ipsi Domino gratiæ providus existat semper patronus. ñ. Amen.

Et ob ejus celebrandam solennitatem alacer est hodie vester conventus : sit pro peccatis vestris ante Deum intercessor assiduus. ñ. Amen.

Ac sicut hic sanctus virtute fretus Dei crucifixi per crucis victoriam diabolum **29** superavit : ita vos per mortificationem crucis cuncta vitia conculcetis. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius etc.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu.

Dicat Chorus. Gustate et videte. ut supra in prima Missa.

cui favet sanctus Petrus Chrysologus (*Serm.* 133), cum ait : *Petrus namque crucem, arberem Andreas ascendit. Crux sancti Andree, quam apud Massilienses in celebri sancti Victoris cœnobio vidi, ex duobus lignis dedolatis compacta est, ad angulos rectos conjunctis, adeo ut, pro situs varietate vel hanc X figuram, vel illam X efficiat; est autem longa pedes circiter octo, et totidem lata, de quo Saussaius (*Martyrol. Gallican., die 30 Nov.; lib. de gloria S. Andree, p. 11, lib. III, c. 2, art. 2*).*

^f Unicus tuus. Fortasse, unicus Filius tuus.

^g Tribuat. Lege tribus.

IN ^a SANCTE EULALIE VIRGINIS.Ad Missam. ^b Officium.

Alleluia : ortus conclusus soror mea : fons signatus emissiones tue alleluja. Paradisus cum pomorum fructibus. Alleluja. Alleluja. ^γ. Specie tua et pulchritudine tua intende prospere procede et regna. *P.* Paradisus. ^γ. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. *P.* Paradisus cum.

Dicat Presb. Gloria in excel-sis.

Oratio. Gloria nostra Deus noster : qui in celis ab Angelis demonstraris : et in perpetuum decantaris : hic fideliter ac solemniter predicaris : presta nobis amplissima pietate tua a malis propriis liberari : et semper in tuis laudibus gloritari. *ñ.* Amen.

Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ.* Amen.

Lectio libri Ecclesiastici Salomonis (^c Cap. XXIV).

ñ. Deo gratias.

Sapientia laudabit animam suam : et in Domino honorabitur. In medio populi sui gloriabitur : et in

^a *S. Eulalie.* In Martyrologiis tres invenio Eulalias virgines et martyres, unam Romanam, et duas Hispanas, alteram Barcinonensem, Emeritensem alteram. *III Idus Decembris, Romæ, sanctæ Eulalie Trasonis, alii Trasonis Pontiani, etc.,* in Lucensi Florentinii, in Corbeiensi Acheril, et in vetustissimo Antuerpiensi, apud Florentiniam, in notis, legitur. Rursus in Martyrologio Antissiodorensis monasterii: *II Idus Decembris, Romæ, Eulaliæ;* eademque die Eulalam hanc colunt Morbacense et Laurishamense Georgii, in quo virgo et martyr dicitur. Sancta Eulalia Barcinonensis pr. Idus Februarii colitur, in vetusti Martyrologii Hispani fragmento (*Apud Bolland., tom. VI Julii*), in Romano Parvo, et in aliis, de quibus in Sanctoralibus agam. Eulalam Emeritensem tabulæ ecclesiasticæ Latiuorum omnes ferme celebrant. Solut Bedæ, ex Martyrologiorum scriptoribus, insignem hanc martyrem ignorasse videtur, inquit Solterius (*In Martyrol. Usuardi*). Sed cum apud omnes occidentalis Ecclesiæ gentes celeberrima esset Eulalia Emeritensis, factum est ut ejus nomen prid. Id. Decembris, sanctæ Eulaliæ Romanæ sacra, Lucensi Florentinii, Antuerpiensi, aliisque quibusdam Martyrologiis, inscriberetur; at contra, eadem tamen de causa, accidit ut IV Idus Decembris, qua die colitur Eulalia Emeritensis, in Bedæ genuino Martyrologio, in Corbeiensi Martenii, et in Stabulensi, legatur Eulalia Barcinonensis. Porro sanctam Eulalam Emeritensem passam esse IV Idus Decembris optimæ et vetustissimæ Ecclesiarum tabulæ indicare videntur, quibus ea die inscribitur natalis ejus. Carthaginense Kalendarium, IV Idus Decembr.: *Sanctæ Eulaliæ;* Corbeten-æ Martyrologium Acherii, IV Idus Dec.: *In Hispania civitate Emerita, passio sanctæ Eulaliæ;* Lucense Martyrologium Florentinii, IV Idus Dec.: *In Hispania civitate Aimeri [lege Emerita], sanctæ Eulaliæ virginis et martyris.* His unum Wandelbertum addam, quibus reliqui subscribunt:

Eulalam sacro quartis veneramus amore,
Hispaniam Emeritam cujus cruce ossaque servant

Sanctus Gregorius Turonensis (*De Gloria martyrum, lib. I, c. 91*) scribit passionem sanctæ Eulaliæ Emeritæ celebrari medio mense decimo, fortasse quia diebus octo celebraretur, a decima ad diem decimam octavam Decembris. Prudentius integro hymno tertio de coronis martyriam sanctæ Eulaliæ cecinit. De eadem rursus, hymno. 4 de coron. canit:

A ecclesiis altissimi aperiet os suum : et in e virtutis illius honorabitur. In medio populi tur : et in plenitudine sancta admirabitur. In tudine electorum habebit laudem : et inter be benedicetur dicens. ^d Quasi cedrus exaltata Libano : et quasi cypressus in monte Syon : palma exaltata sum in Cades : et quasi planti in Hiericho. Quasi oliva speciosa in campis : platanus ^e dilatata sum juxta aquam. In pla cinamomum et ^f affaltum aromatizans odore quasi mirrha electa dedi suavitatem odoris. Quasi et galbanus : et ungula et gutta : et quasi Liliu incisus. Vaporavi habitationem meam : et qu samum non mixtum odor meus. Ego quasi tus expandi ramos meos et rami mei honoris ^B Ego quasi vitis fructificavi odorem suavitati res mei flores honoris et honestatis. Ego m cre dilectionis : et timoris et agnitionis e spei. In me gratia omnis vite et veritatis. Tr me omnes qui concupiscitis me : et a generi meis implerini. Spiritus enim meus super me et hereditas mea super mel et favum. Meum

Lusitanorum caput oppidorum
Urbs adoratæ cineres puellæ
Obviam Christo rapient, ad aram
Porriget ipsam.

Hymno 11 de coron., passionem et festum Hippolyti describens, inter solemnem *Cypr Chelidoni*, reponit diem festum Eulaliæ. Eulaliæ Emeritensis mentionem quoque Idatius, in Chron. (*Olymp. 202, 209*), et sardorus (*In Chron. Goth., ær. 491*) Theodotus deprædanda Emeritensi urbe beatæ Eulaliæ prohibitum, mox adversis sibi nuntiis terræ Emerita egressum Gallias reperiisse scribit. Diaconus Emeritensis, in libello de Viis Emeritensium, plura passim commemorat de Eulalia ejusque ecclesia, et c. 12 meminit de sanctæ Eulaliæ, quam Massonia episcopus redere Leovigildo regi, qui eam Toleii in basilicorum asservari volebat. Venantius Fortunatus VIII, *carm. 4*) et Adelhelmus (*De Gloria vir sanctam Eulalam carmine celebrant; eamque rades, in suo Missali et in Breviario, officio et in Orationali Gothico pluribus orationibus, Decembris colunt. Est etiam in Missali Gallo-Goth propria sanctæ Eulaliæ; at an Emeritensis an potius Barcinonensis, alibi inquiram. Sancta Eulalia Emeritensis passa esse creditur in pers Diocletiani anno ær. Christianæ 303, sub niano præside, ut habent Acta martyrii ejus Tanajum de Salazar. (*In Martyrol. Hispana VI, pag. 443*), interpolata quidem, non omnibus rejicienda.*

^b Officium. Cantic. IV, 12. ^γ. Ps. XLIV, 2

^c Cap. XXIV. Vers. 1-31.

^d Quasi cedrus. Vers. 17.

^e Dilatata. Vulg., exaltata.

^f Affaltum. Vulg., balsamum. Syr., thus cum. In Græco, ἀσπάλθος; est aspalathus, res (*Hist. nat. lib. XII, § 52, Edit. Marouin*) apud dida, flore rosæ, ad modicæ arboris stat *Ægypto* crescens. De eadem rursus, lib. XXI Plinius agit, et, *ibid.*, § 68, scribens de epiphyphæston appellant : *illa, inquit, per multi inter odores et ad unguenta utuntur, aspalathum*. Unde patet aspalathum apud usitatum sui se vocabulum; ab aspalatho aut rapture vulgi natum puto affaltum.

in generatione seculorum. Qui edunt me adhuc esurient : et qui bibunt me adhuc sitiunt. Qui audient me : non confundentur : et qui operantur in me : non peccabunt. Qui elucidant me vitam eternam possidebunt.

¶. Amen.

Dicat Chorus. ^a *Psallendo.* Audi filia et vide : quia suscepit rex decorem tuum. Et ipse est Deus tuus. [¶] Lingua tua calamus scribae velociter scribentis : diffusa est gratia in labiis tuis propterea benedixit te Deus in eternum. *P.* Et ipse est Deus tuus.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Corinthios (b II, cap. X).

¶. Deo gratias.

Charissimi. Qui gloriatur : in Domino gloriatur : non enim qui seipsum commendat : ille probatus sit : sed quem Deus commendat. ^c Utinam custodiretis medicam quid insipientie mee : sed et supplete me : cauter enim vos Dei emulatione. Respondi enim vos uni viro : virginem castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpens Euan seduxit astutia sua : ita corrumpantur sensus vestri ut excidant a simplicitate et charitate que est in Christo. Nam si is qui venit alium Christum predicat quem non predicavi vobis : aut alium spiritum accipitis quem non accepistis : aut aliud evangelium quod recepistis : recte poterimini. et extimo enim nihil me minus fecisse in vobis a magnis Apostolis. Et si imperitus sum sermo : sed non scientia. In omnibus autem manifestatus sum vobis : ^d per fidem que est in Christo Jesu Domino nostro.

¶. Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Mattheum (c Cap. XIII).

Mo in tempore dixit Dominus Jesus discipulis suis : parabolam hanc. Simile est ³⁰ Regnum celorum homini abscondito in agro : quem qui invenit homo : abscondit : et pro gaudio illius vadit : et vendit universa que habet : et emit agrum illum. Iterum simile est regnum celorum homini negotiatori : qui veniens in mare margaritas. Inventa autem una preciosa margarita : absit et vendidit universa que habuit : et emit eam. Iterum simile est regnum celorum sagene mase in mare : et ex omni genere piscium congregant. Quam cum impleta esset : educentes et secus litas sedentes : elegerunt bonos in vasa sua : malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione seculi. Erunt Angeli et separabunt malos : de medio iustorum : et mittent eos in furnum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis hec omnia ?

^a *Psallendo.* Ps. XLV, 11, 12. [¶] *Ibid.*, 2, 3. ^c *Verba autem aliter disposita sunt quam in textu scripturæ.*

^b *Cap. X. Vers. 17, ad cap. XI vers. 6.*

^c *Utinam.* Initium capituli undecimi.

^d *Per fidem.* Hec, et que supersunt hujus Epistolæ, in Vulgata, Græca, Syriaca non leguntur.

^e *Cap. XIII. Vers. 44-52.*

^f *Lauda.* Sophon. III, 14.

^g *Sacrificium.* Ex Ecclesiastici XLV, 17, 20. [¶]

A Dicunt ei. Etiam. Ait illis. Ideo omnis scriba doctus in regno celorum similis est patrifamilias : qui profert de thesauro suo nova et vetera.

¶. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ¶. Et cum spiritu tuo.

Cantet Chorus. [¶] *Lauda.* Alleluja. [¶] Lauda filia Syon letare et exulta filia Hierusalem. *P.* Alleluja.

Dicat Presb. Adjuvate me fratres.

^e *Sacrificium.* Sicut cedrus exalta sum in Libano et quasi cypressus in monte Syon : quasi mirrha electa dedi suavitatem odoris alleluja. [¶] Sicut storax et galbanus et onix et gutta : et quasi Libanus ^b non incensus vaporavi habitationem meam : ego quasi terebinthus expandi ramos : et rami mei honoris et gratiæ : ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris : in me spes omnis vite et virtutis : transite ad me omnes qui concupiscitis me : et a generationibus meis adimplemini : spiritus enim meus super mel dulcis. *P.* Quasi mirrha electa dedi suavitatem odoris alleluja.

Missæ. Omnes qui sub impugnantium certamine viciorum : aut vulnerati turpiter : aut perempti de carnis fragilitate conquerimur : ⁱ quique ignavie mentis excusatione corporee imbecillitatis oculimus fratres charissimi : et propositum aspiciamus Eulalie virginis : et triumphum. Que nec sexui subjecta nec corpori : virile contemnendo contagium : sit virilis. In qua non fuit corruptele portio : ut esset gratio plenitudo. ^j Quam credulitatem fide : libidinem castitate vincentem : et ornavit virginem admiratio castitatis : et coronavit martyrem gloria passionis : que dum vitis repugnat et gladiis. dum et ferrum spernit : et coitum. et credulitatis sue hostem pertulit : et etatis. Hujus ergo intercessu omnipotentiam summi patris oremus : ut sicut ab eo ejus invicta virginitas locari meruit in regione celorum : ita nobis concessa venis delictorum : concedatur locus in regione viventium.

¶. Amen.

Alia Oratio. Letetur in te Domine quæso virginitas : et ^k huic proxima congaudeat continentia. Non sexum querunt hujusmodi bella : sed animum. Non mucronis confidentiam : sed pudoris. Non etiam personas discussuras : sed causas. impune inter armatas transit acies innocens conscientia : que superavit crimina : superat et metalla. Facile vincit alios : quisquis se vicerit. et cum laudabile sit viro fecisse virtutem : majoris tamen præconii est fecisse virginem rem virilem. Prophætaum sacra ingreditur puella concitium : et solum Deum in pectore gestans

Ibid., 20-27.

^b *Non incensus.* Lege non incensus.

ⁱ *Quique.* Lege : Quique ignaviam mentis.

^j *Quam credulitatem fide.* Lege crudelitatem fide.

^k *Huic proxima.* Auctor de Bono pudicitie, inter opera sancti Cypriani : Sed enim pudicitia locum primum in virginitate tenet, secundum in continentibus, tertium in matrimoniis, verum in omnibus gloriosa est cum gradibus suis.

infert violentiam passioni. Nec deest licitor tam impudens quam crudelis: ^a qui sponsam (secure dix-
rim) Christi: fornicantium verberibus oculorum:
supplicio libidinante torqueret. Ut que penas in adul-
terio non luebat: saltem penas adulteras sustineret.
Dudum quod gravius carnifex putat expectantium
oculis corpus exponit: et per divaricatas viscerum
partes: ictuum sulcos cursus fusi sanguinis antecedit.
Periit tunc tortoris iniqui commentum: sola
patiuntur tormenta ludibrium. Habet quidem virgi-
nem nostram nuditas: ^b sed pudicam. Discat ergo:
discat uterque sexus ex virgine: non pulchritudinem
colere: sed virtutem. Fidem amare: non formam.
Placiturus Domino: non decoris exspectare iudicium:
sed pudoris. Sed quia tuum est **31** Christe totum
quod hec virgo vicerit: tuum quod meruit: tuum
etiam quod peregit. Nec enim tela repellimus adver-
santium: nisi tue divinitatis beneficio sublevemur.
Nunc presta nobis ut sicut hec beatissima martyr tua
pugnando præmium adepta est castitatis: ita nos
commisrorum nostrorum ad te dimissis contagiis:
adipiscamur præmia tue promissionis.

ñ. Amen.

Post nomina. Domine sancte Pater eterne omni-
potens Deus: in cuius nomine beate Eulalie virginis
ac martyris tue solennia celebramus: que ^c dum ad
confessionem duceretur: non illam mortis timor in-
travit: nec vultus pallor obsedit. Non ira terruit
comminantis: non dira vox: non cruenta manus:
non etiam turbidus aspectus a proposita passione
submovit. Tu nobis martyr is hujus gaudentibus de
triumpho: et ad te convertendi aditum prebe: et
sancte conversationis tribuito dignitatem. Concedens
per hanc oblationem tibi a nobis oblatam: et offe-

^a *Qui sponsam.* In Actis apud Joannem Tamajun
beatissima Eulalia sanctimonialis puella dicitur. In
Orationali Gothico (Pag. 20, orat. 5) orant Gotho-
Hispani: Domine Jesu Christe, cui virgo et martyr
Eulalia integritate jungitur, et sanguine sociatur, dum
tibi et castimoniam vovit, et pro te sanguinem fudit,
præsta famulis tuis, etc. Demum Prudentius, in hy-
mno de ejus martyrio eadem docet, cum non virgi-
nem, sed aperte sacram virginem appellat Eulalam.

^b *Sed pudicam.* Lege sed pud. ca.

^c *Dum.* Sanctam Eulalam Emeritensem in fundo
Porcejano, vel, ut alii legunt, Percejano, vigesimo,
aut vigesimo quarto, lapide ab Emerita dissito (*Iti-
nerar. Antonin. edit. Wesselingi, pag. 432*), laten-
tem, a conquisitoribus detectam, et publica vehiculo
impositam, ut Calphurniano præsidi sisteretur, per-
ductam esse Emeritam testatur Acta ejus martyrii
apud laudatum Tamajun (*In Martyrologio Hispano*)
et in antiquis Breviariis a;ud Franciscum Padilla
(*Hist. Eccl. Hispan., cent. 4*). Actorum auctoritatem
hinc sanctus Eulogius (*Memorial. sanct., lib. 1*),
qui cum illustribus exemplis indigeret ad tuendam
causam martyrum Cordubensium, Justum et Pa-
to-rem, Eulalam Barcinonensem et Babilam episcopum
compellat, de Eulalia Emeritensi tacet; quam illus-
trem martyrem utique silentio non prætermisisset,
si ea sponte se tormentis et morti Christi causa obje-
cis-et. E. regie quoque eorumdem Actorum fidem
corroborant Missale nostrum hac oratione, in qua
sanctam Eulalam dum ad confessionem duceretur
mortem non timuisse legitur; et Orationali Gothi-
cum (*Orat. 5, pag. 23*) in quo legitur Christum Do-

rentibus perhennis gratie lucrum: et defun-
ne pausionis solatium.

ñ. Amen:

Ad pacem. Deus eterne: cujus gratia
virgo Eulalia inter flammam non erubuit
quod ex flamma tui amoris haurire prone-
nos ejus peccato inter mundi hujus flamma
cellosa discrimina protege: et tue pacis
incremento adimple. Quo et hic bene viv-
ad te de hac vita remuneraturi secura et
properemus.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Quia tu es vera pax nostra et
Inlatio. Dignum et justum est Domine De-
tam prudentem virginem fidei sociata a-
rie consecrasti: tibi gratias agere. Ut p-
facta est mater Maria: fieret martyr Eul-
pariendi affectu felix: ista moriendi. Illa
incarnationis officium: ista rapiens passio-
plum: Illa credidit angelo: ista resistit ini-
electa per quam Christus nasceretur: ista
per quam diabolus vinceretur. Dignare Eul-
tyr et virgo placitura Domino suo: qu-
Sancto protegente ^e tenero sexu bellum fort-
rit: et ultra opinionem humane virtutis
rantiam penarum zelo tui amoris se obtul-
in specie preciosi Unigeniti sanguinem:
testimonio bone confessionis effuderit:
rupta flammis viscera in odorem suavissim-
matis adoleverit. ^f Vadit ad tribunal cruenti
non quesita. In qua tam solum fuit animu-
nens ad secretum: quam locus competens
phum. Lucratura regnum: contemptura su-
inventura quesitum: visura confessum.

minum sanctam Eulalam ita impavidam r-
ut persecutionem sequentium impiorum (con-
intelligo) non FUGERET, nec DECLINARET.
quæ non fugit insequentes, quæ ducitur
sionem, profecto se in periculum sponte
cit. Adde quod Prudentius, qui ex du-
unam fecit, cum virgunculam tenellam, æt
puerilis, laceris pedibus, nocte obscura, mi-
viginti ut minimum, emensam esse scribit
credibilem narrat: addit ille quidem, ju-
rum, angelos comites, sed hos Eulalam
non ait, quod tamen necesse erat, ut iter
xum per loca senta situ et vepribus nocte un-
ret. Illud etiam non prætermittendum, Ec-
gibus vetitum fuisse ne quis se sponte pe-
bus objiceret. Nec aliter quam speciali De
excusatur factum Eulaliæ Barcinonensis
quorundam, qui contra hanc legem eccl-
fecerunt.

^e *Qui tam.* Hæc, usque ad illa verba
Eulalia martyr, verbatim eadem habentur
tione missæ sanctæ Eulaliæ Missalis Gallic
^e *Tenero sexu.* Hæc et sequentia ibidem
ferne verbis, habentur in *immolatione* missæ
Eulaliæ, ut opinor, Barcinonensis.

^f *Vadit.* Hæc ad Eulalam Barcinonens-
nent, quæ sine ullo miraculo tria aut qu-
suum millia una nocte facere potuit. A
Emeritensis ad tribunal non quæsitam mini-
sit, sed ducta ad confessionem mori pro Cl-
timuit.

pila de pena : non ambigua de corona : non defessa de eccleio : non diffusa de premio. Interrogatur : constetur : occiditur : coronatur. Ingentique miraculo majestas tua exalatum virginis spiritum : a quem assumpsit per flammam : suscepit per columbam. Ut hoc prodigio in celis martyr ascenderet : quo in terris filium pater ostenderat. Siquidem nec in honorum patientur elementa corpusculum : quod deciduis nix aspersa velleribus : et virtutis rigorem et virginitatis tecta candorem eluceret. vestiret. absconderet : superni velaminis operimento. celum foveri prestat exequias. et per misericordiam Redemptionis daret anime sedem : pro sepultura redderet dignitatem. Ipse quem collaudant omnes Angeli : emanesque Sancti ita dicentes. *Dicat Chorus*. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : pro cujus nomine beatissima martyr Eulalia cremandum corpus suum obtulit flammis : suscipiens candentis olei supplicium in mammillis : ac per reliqua suppliciorum genera finem faciens passionis. Illa etenim eccleio imposita crucisque appensa : te unum et verum Deum in Trinitate professam est in voce sue confessionis : et laudem tui honoris : Ob hoc te petimus immensa bonitas summo Deus : ut qui eam de tot penarum generibus triumphare fecisti : **32** nos ejus precibus et hic in seculo protegendo salvifices : et peracto lactamine mundi : sanctis tuis efficias coheredes : Christus Dominus ac Redemptor eternus.

Post pridie Oratio. Deus qui fervens supplicium plumbi ante oculos illatum Eulalie virgini tue frigidum effecisti : tu e celis ignem illum tui amoris emitte : qui nunquam novit frigescere : quo et haec

^a *Quem assumpsit*. Eadem in Gallo-Gothico, ibid., habetur. De columba quæ, moriente sancta Eulalia Emeritensi, visa est in celum volans, testes sunt Prudentius, sanctus Gregorius Turonensis (*De Gloria martyrum*) alique non pauci. Refert Paulus Diaconus Emeritensis (*In Vitis Patrum Emeritensium, cap. 1*), sanctam Eulaliam Emeritensem specie columbæ candidissimæ apparuisse Massonæ Emeritensi episcopo catholice fidei causa in exilium a Leovigildo rege pulso, eique reditum ad Ecclesiam suam prædixisse ; de columba quæ, moriente Eulalia Barcinonensi, in celum volavit, testantur ejus Acta plane sincera, et Beda jejunius, in Martyrologio.

^b *Operimento*. Idem utriusque Eulaliæ Hispaniæ conjugis transitur.

^c *Supplicium plumbi*. De supplicio plumbi liquati et olei candentis, de quo in oratione *post Sanctus*, meminere acta vulgata ejus martyrii. Silet de his Prudentius.

^d *Simbolo*. Symbolum Constantino politanum ante orationem Dominicam, ex decreto Concilii Toletani III recitant Mozarabes.

^e *Parcendum*. Hoc est Christum Dominum, quem speramus fore ut pareat.

^f *Coronavit post flammam*. Acta sanctæ Eulaliæ Emeritensis habent, eam, accenso circa crucem, in qua stabat, rogo, tandem vivicomburio martyrium, hansta flamma, consummasse ; et quamvis Prudentius eam igne lampadarum, et flamma quam omnes conceperant, extinctum esse dicat, quod de Eulalia Barcinonensi testantur ejus Acta, tamen acta sanctæ Eulaliæ Emeritensis parrocinantur Missale et Breviarium nostrum, et Orationale Gothicum, in qui-

bus flammæ, rogas et ignis tam frequenter recurrunt ut amplius aliquid videantur indicare quam tormentum haud insuetum lampadarum.

^g *In festivitate*. Quæ Græcis festivitas ἡ ἄγία τοῦ ἀγγελισμοῦ ἡμέρα, u, can. 52, loquitur concilium Trullanum, *sacra sanctæ Nuntiationis dies*, vel absolute τῷ ἀγγελισμῷ Nuntiatio appellatur, Latinis An-

nuntiatio
^h *De la O*. Solemnitas Annuntiationis beatæ Virginis bis in Missali et Breviario Mozarabum recurrit, et quotannis bis celebratur ab hisdem, sub ritu duplici sex capparum, die 18 Decembris, ex decreto citato concilii Toletani I, et 25 Martii, ut receptæ in Ecclesia Romana consuetudini sese adaptarent. Hæc, quæ recentior apud illos festivitas est, modo *Annuntiationis* nomine obtinet ; illa vero antiquior solemnitas, modo vel *Expectatio partus*, vel usu vulgi *Sacra Maria de la O* appellatur : quam denominationem non ideo sortita est, quia a xv Kal. Januarii solemnnes antiphonæ ab O littera incipientes in vespertinis precibus decantentur, harum enim antiphonarum nullum apparet vestigium in Breviario Mozarabum ; sed causa nominis petenda est ex peculiari usu Ecclesiæ Toletanæ, quem ex P. Ribalmeira (*Flos sanctorum*) refert Joannes Tamijus (*Martyrol. Hisp. T. VI, p. 485*). Absolutis namque vespertinis festivitatis Expectationis partus, omnes, quotquot adsunt, in choro, clerici, sine ordine, voce clara O longum proferunt, ad flagrans illud desiderium significandum quo sancti omnes in limbo, in celo angeli, totusque orbis tenebatur Nativitatis Redemptoris.

ⁱ *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^j *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^k *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^l *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^m *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

ⁿ *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^o *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^p *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^q *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^r *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^s *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^t *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

^u *Officium*. Mat. lxxi 1, 18. ἦ. Lucæ 1, 35.

in te : et virtus altissimi obumbrabit tibi : P. Antequam convenirent. † . Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. P. Antequam.

Dicat Presb. Gloria in excelsis.

Oratio. Gloria tibi Deus : tibi semper gloria : cuius assumptorem hominem vidimus quasi gloriam Unigeniti a Patre plenum gratia et veritate. ^a Presta ergo nobis Domine amplissime tue pietatis gratiam : et coeternum tibi permanentem in gloria deitatis.

† . Amen.

Per misericordiam, etc.

Lectio libri Ezechielis Prophete (b Cap. XLIII).

^c Facta est super me manus Domini : et elevavit me spiritus : et duxit me ad portam : que respiciebat ad viam orientalem. Et ecce gloria Dei Israel ^d ingrediebatur : et vox erat Dei quasi vox aquarum multarum : et terra splendebat ^e a majestate ejus. Et cecidi super faciem meam : et majestas Domini ingressa est Domini domum : et audivi loquentem ad me de domo. Et vir qui stabat juxta me : dixit

Annuntiatio, vel Adnuntiatio dicitur. In Hieronymiano Lucensi Florentini scribitur Adnuntiatio sanctae Mariae de Conceptione. In Corbeiensi Ducherli est Annuntiatio sanctae Mariae per angelum. Kalendarium Frontonis habet Adnuntiatio Domini. Romanum Parvum Adoni praemissum Annuntiatio dominica. Hispanis olim festivitas dominicae Matris, aut festum sanctae virginis Mariae, ut ex concilio Toletano x, cap. 1, et ex Codice legum Visigothorum (Lib. xii, tit. 3, l. g. 6) colligitur. Quibus haec festivitas in toto Gothorum imperio die xv Kal. Januarii sacra celebrata servari praecipitur. Festivitate hanc Annuntiationis, sive Incarnationis Filii Dei, praecessisse decretum concilii Toletani x, ex ipsius concilii verbis patet : Invenitur etenim, inquit Patres Toletani, in multis Hispaniae partibus hujus sanctae Virginis festum non uno die agi ; quare, cum dies ipsa Annuntiationis angelicae cadat frequenter in Quadragesimale, et nonnunquam in tempus Paschale, quo festiva solemnitates non celebrantur, statutum fuit ut, sublata omni varietate, solemnitas dominicae Matris die xv Kal. Januariarum omnimodo celebratur, eamque non minori solemnitate frequentari volunt quam ipsa Christi Nativitas. Quod inquit non sine exemplo statutum est : in multis namque Ecclesiis a nobis et spatiis remotis et terris hinc mos agnoscitur retineri. Nihilominus suspicor mysterium Annuntiationis peculiari festivitate coli coepisse non diu ante initium saeculi vii ; quae enim antiquiora pro ea citantur testimonia vel dubia sunt, vel conjecturis tantummodo nituntur. Concilium Trullanum, anno 692 celebratum, can. 5, statuit ut in omnibus sanctae Quadragesimae jejunii diebus, praeterquam sabbato et Dominica, et sancto Annuntiationis die, fiat praesanctificatorum sacra liturgia. Quibus evincitur festum Annuntiationis in Oriente tempore Quadragesimae celebratum esse. Romae pariter die 25 Martii festum Annuntiationis celebrabant. At de hac solemnitate silent Kalendaria Bucherianum et Carthaginiense ; unde videtur sancti Augustini aetate in Africa nondum agi consuevisse. De eadem silet Missale Gallo-Gothicum ; unica enim quam habet de beata Virgine missa est in Assumptione sanctae Mariae matris Domini nostri, qua ejus mors et in caelum translatio commemoratur ; in contestatione cujus sicut gratulati sumus ortu, tripudiamus partu, ita glorificamur in transitu. Quibus videntur Galli innuere se festum Nativitatis Virginis celebrasse, de qua festivitate nihil in Missalibus Gallicis reperitur. In Sacramentario Bobiensi sunt binae Missae de beata Virgine, quarum

A ad me. Fili hominis : locus solii mei et loci stigi pedum meorum : ^f ubi habito in aeterno ^g Post haec converti me ad viam porte ^h sanctae que respiciebat ad Orientem : que erat clausa dixit Dominus ad me. Porta ista quam vides non aperietur : et vir non transibit per eam niam Dominus Deus Israel ⁱ ingredietur per ea erit clausa principi. Et princeps ipse ^j sedet ut comedat panem coram Domino. Rursumque et ecce gloria Domini implevit domum Dei. Et divi vocem dicentis. Benedicta gloria Domini in loco sancto suo. † . Amen.

¹ Psallendo. Mater Syon dicet homo : et factus est in ea : et ipse fundavit eam excelsus Dominus narravit scripturas populorum suorum principum eorum qui fuerunt in ea. P. Et ipse davit eam. *Dicat Presb. Silentium facite.*

Sequentia epistolae Pauli Apostoli ad Philippum (m Cap. IIII).

Fratres gaudete in Domino semper : iterum gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus b

prima in sanctae Mariae solemnitate ad Annuntiationem hanc solemnitatem haud obscure pertinet ; altera est in assumptione sanctae Mariae. In Lectionario vicensi est legenda in festivitate sanctae Mariae fortasse ad Annuntiationem spectat. Ceterum haec Gallicae non ante Nativitatem Domini, sed Epiphaniam celebrantur ; quo argumento, deessent, probatur libros hosce Liturgie non esse, non Gotho-Hispanos.

^a Presta. Fortasse legendum : Presta ergo Domine, amplissime tuae pietatis gratia, te precum humilium fide agnosce in sinu Matris, et coram Patri permanentem in gloria Deitatis. (Vide Goth., p. 44, orat. f.)

^b Cap. XLIII. Prophetia haec ex laciniis Ezechielis prophetae cap. xl, xlii, xliii, et ex cap. i consuta est.

^c Facta est. Initium prophetiae desumptam cap. xl, l. 1, cap. xliii, l. 5.

^d Ingredebatur. Vulg. et LXX addunt per orientalem.

^e A majestate ejus. Post haec omittuntur aliquot.

^f Ubi habito. Vulg. et Chal., ubi habito in florum Israel in aeternum, lxx, in medio Israel in aeternum.

^g Post haec. Desumptum est ex capite xliii,

^h Sanctuarit. Vulg. et LXX addunt exteriori

ⁱ Ingredebatur. Vulg., ingressus est.

^j Sedet. Vulg., Chal., LXX, sedebit. Omi aliquot lineae.

^k Et audivi. Prima pars hujus desumpta est ex ii, 2, et secunda ex eodem, cap. iii, 12.

¹ Psallendo. Ps. lxxxv, 5. Vulg., nunquam At Italica, mater Sion. † . Ps. lxxxvi, 6.

^m Cap. IV. In Lectionario Luxoviensi, et in mentario Bobiensi binae tantummodo lectiones festivitati assignantur. In Luxoviensi Epistola Apostolo I Cor. vii, 25-40, Evangelium ex Luca, cap. i, 39-56. In Bobiensi Epistola est eisdem, Ephes. vi, 4-10, Evangelium ex sancto cap. ii, 41-50. In Missali Toletano legitur et ex Isaia, xi, 1-5, quod olim, ut et in libro C legabatur in Ecclesia Romana ; modo in Missali Pii V legitur ex Isaia, vii, 10. Evangelium tam in Toletano, quam in Missali sancti Pii V tur ex sancto Luca, i, 26-33.

lus : Dominus prope est. Nihil solliciti sitis : sed in omni oratione et obsecratione : cum gratiarum actione : petitiones vestre innotescant apud Deum. Et pax Dei que exuperat omnem sensum custodiat corda vestra et intelligentias **33** vestras : in Christo Jesu. De cetero fratres : quecumque sunt vera : quecumque pudica : quecumque justa : quecumque sancta : quecumque amabilia : quecumque bone fame. Si qua virtus. ^a Si qua laus : hec cogitate que et didicistis : et accepistis : et audistis : et vidistis in me. Hec agite : et Deus pacis erit vobiscum.

ñ. Chorus. Amen

Principium Sancti Evangelii secundum Matth.
(^b Cap. I).

Liber generationis Iesu Christi filii David : filii Abraam. Abraam genuit Isaac. Isaac autem genuit Jacob. ^c Jacob autem genuit Joseph virum Marie ^d de qua natus est Christus. Omnes ergo generationes ab Abraam usque ad David : generationes quatuordecim. Et a David usque ad transmigracionem Babylonis generationes quatuordecim : et a transmigracione Babylonis usque ad Christum generationes quatuordecim. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph : antequam convenirent : inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. Joseph autem vir ejus cum esset justus : et nollet traducere eam : voluit occulte dimittere eam. Hec autem eo cogitante : ecce Angelus Domini in somnis apparuit ei dicens : Joseph filii David : noli timere accipere Mariam conjugem tuam : quod enim in ea natum est : de Spiritu Sancto est est. Pariet autem filium : et vocabis nomen ejus Jesum : ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum est : ut adimpleretur quod dictum est a Domino per ^e Esaiam prophetam dicentem : Ecce virgo in utero habebit et pariet filium : et vocabunt nomen ejus Emanuel : quod est interpretatum : nobiscum Deus. Amen.

^f *Lauda.* Alleluja. A dextris tuis Domine ad-istit regina : in vestitu deaurato circumamicta varietate alleluja.

^g *Sacrificium.* Confortamini et jam nolite timere : ecce

^a *Si qua laus.* Ita sanctus Chrysostomus et textus Græcus ; accedit Syriaca versio, in qua si quæ laudabilia. At Vulgata, Ambrosiaster et Theodoretus, si qua laus disciplinæ, Primasius, si qua laus tolerantie, legunt.

^b *Cap. I.* Vers. 1-24. Prætermissa tamen sunt multa.

^c *Jacob.* A versiculo 2 ad 16, omnia prætermissa sunt.

^d *De qua natus est Christus.* Vulg., Syr., Gr. : De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

^e *Esaiam.* Prophetia est quidem Isaie vii, 14. Eius tamen nomen in Vulg., Gr. et Syr., non legitur.

^f *Lauda.* Ps. xlii, 10. Sanctus August., circumamicta. Vulg., circumdata.

^g *Sacrificium.* Isaie xxxv, 4. §. Ibid. vii, 15.

^h *Non pusillum.* Vulg., nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo. Versio Missalis nostri nec cum Vulgata, nec cum aliâ ferme ex editis Scripturæ versionibus convenit.

ⁱ *Abjurgat.* Joannes Tamius (*In Martyr. Hispan.*, t. II, pag. 585) habet *abjurgat* ; fortasse legendum *abjurgatum*. Sanctus Ephrem (*Orat. de margar. prat.*) :

anem Deus noster retribuit iudicium. Ipse veniet et salvos nos faciet alleluja. Audite itaque domus David : ^h non pusillum vobis certamen prestare hominibus quoniam Dominus prestat certamen propterea dabit vobis signum : ecce virgo in utero concipiet et pariet filium : et vocabitis nomen ejus Emanuel. P. Ipse veniet.

Missæ. Erigamus queso fratres charissimi in sublime oculos nostros : visuri gloriam Salvatoris. Quomodo Virginem dignatus : ut conciperet. quomodo matrem remuneratur : ut pariat. Ipse et munus factus : et filius : qui et infusus confert quod deerat : et effusus non aufert quod donarat. Qui nec gerentem honore fraudat : nec genitricem labore contristat. Qui et nascendi ⁱ abjurgat gemitum : et nati consignat affectum. Neque enim fas erat ut haberet illa suspiria : que omnium gaudium pariebat : aut origo exultationis nosceret vim doloris. In recensu peccatoris sermonem credulitas calefecit : indubitatumque verbum stringit auditus. Et ad virtutem Dei spem repromissionis fides secunda congluinat. ^j Sic concepit animus : quod credidit : sic implevit spiritus quem elegit : ut in Redemptore nostro non distaret hominis veritas : ^k sed potestas. O ineffabilis divinitatis opera : sic interior portio addit virtutis sensit augmentum : ^l ne exterior statim integritatis amitteret unigenitus filius Dei in maternis visceribus pariendo viam nec invenit : nec relinquit. Sic conceptus atque editus : signat virginis uterum non desinat. In quo quantum ad reinedium salutis nostre pertinet : ^m ipsa natura victoria est. Nam adversarium hominis partum superat ⁿ quacum in conceptione mysterii didicit regnaturum. Talis itaque homo habet vite potestatem : qua alios muneratur : qui eam non accepit aliunde qua utitur. Nec mirum est cum nascendo reciperet quos creavit : qui antequam nasceretur habuit quos redemit.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Domine Jesu Christe quo ita Verbum caro factum est : ut in conceptionem tui virginis uteris altissimi obumbratione susciperet : et ad pariendum te : porta materni corporis non pateret : sollemnitate hujus obsequia propicius suscipe : ac

Beatam Virginem *conveniebat matrem absque dolore fieri.* Apud Sacramentarium Bobiense, in *contestatione missæ in assumptione sanctæ Mariæ* legitur quod Dei Genitrix non subdita fuit labori per partum, non dolori per transitum. Plura lege apud Petavium (*De Theol. dogm. tom. VI, lib. xiv, cap. 6, § 15*).

ⁱ *Sic concepit animus quod credidit.* Sanctus Augustinus, in Enchiridio, citatus a sancto Hildephonso (*Hom. adv.asserent. B. Virginem contra legem Dominum p. perisse*) docet, Christum non talem natum esse qualis de utroque sexu nascitur per concupiscentiam carnis cum obligatione maledicti, cujus reatus regeneratione diluitur, sed qualem de Virgine nasci oportebat, quem fides matris, non libido conceperat.

^k *Sed potestas.* Fort. esse, nec potestas deitatis.

^l *Ne exterior.* Sanctus Petrus Chryologus, (*Hom. 42*) de Virgine ait : *Beata quæ divinum pignus sic suo suscepit et servavit in pectore, ut illud totum corporis externa rescirent.*

^m *Ipsa natura.* Fortasse ipsa natura victoria est, nam adversarium hominis partum superat...

ⁿ *Quacum.* Locus mendosus vocum quædam, ut videatur defectu.

nostrum quoque cor **34** dignatus ingredi. Tibi soli sit pervium : cui soli id esse cupimus preparatum. Ut cum nostrarum mentium puritatem beneplacitam tibi ipsi fecerimus : operis tui custos et perpetuus habitator esse digneris. *ñ*. Amen.

Post nomina Oratio. Eterne Dei filius : qui virginæ matris uterum sic intrasti ne rumperes. sic aperuisti : ne signata ullo modo violares. Suscipe benignus hoc sacrificium : quod tibi ob incarnationis tue dedicamus mysterium. Tribuens per hoc et vivis anime corporisque salutem : et defunctis eterne reparationis felicitatem.

Respondet Chorus. Amen.

Ad pacem Oratio. Christe verbum summi patris : qui caro factus es : ut habitares in nobis : illabere sensibus nostris : quo omnes qui tue incarnationis mysterio sumus redempti : perpetue maneamus pacis societate connexi. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et iustum est : nos tibi omnipotens Pater gratias agere. Si debitoribus qui reddere debeant dignatus fueris prorogare per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Ex te Deo Patre sine initio natum : tibi que indifferentem : atque ^a indemutabiliter coeternum ac per omnia coequallem. ^b Non adoptione sed genere : nec gratia sed natura. Qui in utero sanctificate sanctæ ac virginis clementer illapsus : et sine ulla sorde peccati ineffabiliter natus. ^c Vidi virginem : ut matrem se diceret : aut virginem qui diligeret dubitabat. Quia duplex homo ^d in formam hominem ligabat. Includitur intra hominem Deus : cui totus parvus est mundus : illic tenebatur utero matris : ^e illic tecti pudoris pulsatur tumoris invidia : et secunda est conscientia. Maternum nomen accepit : et damnum virginis nescivit. Maria quid agis. Elige jam quid voceris. Sic castitatis potestas obumbrari : nec virginitas aliquando mentiri. Tuus est enim uterus : ^f et alienus est partus. Novum denique miraculum vidi in virgine : ^g ut nomen virginis non amitteret : nec genitricis ferre pondera didicisset. Hec sola meruit ferre Deum post celum : et sola meruit virgo inveniri post partum. Hec sola meruit Deum et hominem : ^h Deum imperiis suis lacte uberis portat. Hunc diem nobis quem devotissime celebremus instituit : ⁱ et homo redimendis

^a Indemutabiliter, hoc est immutabiliter, ut indemutabilis pro immutabili legi ur.

^b Non adoptione. Concilium Toletanum xi (In præfatione, res. 8) definit : Hic etiam Dei filius, natura est filius, non adoptione. Sanctus Hildephonsus (De perpet. Virginit. sanctæ Mariæ) de Christo ait : Non est ille adoptivus filius, sed adoptator, ut ita dicam ceterorum, qui cum sint corruptæ naturæ filii, et filii iæ, INDIGENT SACRAMENTO BAPTISMATIS, per quod solvantur ex Christi gratia a delictis primæ damnationis, et adoptentur in filios Dei; at vero Christus non adoptivus, sed proprius Dei filius, in plenitudine temporum, venit, missus a Patre, natus ex muliere...., et in Hymno Breviarii ad vespas festi circumcisionis Christus canitur Patri non adoptione, sed coeternus genere.

^c Vidi. Fortasse vidi virginem, quæ an matrem se diceret, aut virginem, quid eligeret dubitabat.

^d In formam. Fortasse, in formam.

A hominibus factus de secreto utero virginali immaculatus emicuit. Nunciatus est concipiendus ab Angelo : conceptus fidei singularis arcano : et natus sine ullo peccato. Cujus fuit solius sine corruptione nova et inusitata conceptio : et sine dolore de matre virgine inviolabilis i paritudo. Huic solum possibile fuit sine semine mirabiliter concipi : et sine corruptione feliciter nasci. Propter quod eundem Salvatorem nostrum unigenitum tuum : tecum semper et cum Spiritu Sancto regnantem : celi celorum et angelice potestates sine cessatione conlaudant ita dicentes. *Respondet Chorus.* Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Christus Jesus filius tuus : Ipse est qui castitatem contulit : virginis decus non abstulit matri. Qui et pro nobis ex eadem dignatus est nasci : et pro nostra adoptione non abhorruit suscipere mortem. Ipse Dominus ac Redemptor eternus.

Post pridie. Nunciamus Domine quod credimus : nec tacemus. Te totis visceribus deprecantes : ut qui genitrici prestitisti ut mater esset et virgo : tribuas Ecclesie tue ut sit fide incorrupta : et castitate secunda : atque hec libamina ita tue gratie dulcedo sanctificet : ut sumentibus et salutem corporum : et delictorum veniam presentent. *ñ*. Amen.

Ad Orationem Dominicam. Deum cujus magnitudo divinitatis capi non potest : quique sine initio Deus summus et pater est : deprecemur dilectissimi fratres : ut idem pater qui nasci filium suum voluit ex utero Virginis matris : mundet nos ab omni inquinamento carnis et sanguinis. Quo sicut divina **35** obumbratione concepit virgo ut pareret : ita nos divina inspiratione accensi : conceptum Spiritus Sancti quem ipso Domino Jesu Christo docente accepimus : proferamus publice et dicamus. Pater noster.

Benedictio. Dominus Jesus Christus : qui in seculorum sine processit ex virgine cor vestram : virginis incormpte nitore clarificet. *ñ*. Amen.

Et qui nunciante Angelo Virginis ingressus est uterum. ejusdem vos mysterii et instruat et muniat Sacramentum. *ñ*. Amen. Quique hodie virgineæ festum ^k conceptionis devotissime celebratis : ad nativitatem nostri Redemptoris exultantibus animis et mundo corde perveniat. *ñ*. Amen.

^e Illic tecti. Lege, illic lectum pudoris pulsatur tumoris invidia.

^f Et alienus. Fortasse, nec alienus est partus.

^g Ut nomen. Lege, et nomen Virginis non amisit, et genitricis ferre pondera didicit.

^h Deum imperiis. Lege, hæc sola meruit Deum et hominem subditum imperiis suis lacte uberis potare.

ⁱ Et homo. Lege : Hunc diem nobis, quem devotissime celebremus, instituit, qui homo, redimendis hominibus, factus de secreto uteri virginalis immaculatus emicuit.

^j Paritudo. Vox Plautina.

^k Conceptionis, nimirum, qua beata Virgo Christum concepit. Tradunt sanctum Hildephonsum dum, hujus festivitatis die recurrente, noctu, in basilica Toletana, oraret, a beata Virgine vestem illam accepisse, qua in sacris solemnitatibus postea usus est, eamque ob causam, teste *Loaisa*, hæc festivitas majori cum solemnitate Toleti celebrari consuevit.

Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus et vivit et omnia regit in secula seculorum. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Hic dicat Chorus. Gustate.

Post Communio. Oratio. Gratias tibi agimus Domine Deus: et te Deum benedicimus de die in diem: qui nos hac die sancte solennitatis tue perducere dignatus es, fac nos diem istum annunciationis per multa curricula annorum in pace et tranquillitate suscipere cum fidei populo tuo. *ñ*. Amen.

Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus: et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ*. Deo gratias.

IN DIE ^a SANCTI THOME APOSTOLI.

Ad Missam. Officium.

Gloriam et magnum decorem. *Require in sancti Saturnini. fol. 23.*

Oratio. Gloria nostra Deus noster. *Require in eodem festo.*

Prophetia. Justus si morte preoccupatus. *Require in Sancti Clementis. fol. 20.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

Chorus ñ. et cautel. ^b *Psallendo.* Posuisti super caput ejus coronam de lapide precioso. ^c *ÿ*. Super salutem tuam Domine exultabit vehementer. Desiderium anime ejus tribuisti ei: et voluntate laborum ejus non fraudasti eum. *P.* Coronam de lapide precioso. *Dicat Presb.* Silentium facite.

Sequentia epistolæ Pauli Apostoli ad Collossens.
^d *Cap. I.*

Fratres gaudio in passionibus pro vobis: et adimpleo ea que desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus quod est Ecclesia. Cujus factus sum ego minister: Secundum dispensationem Dei: que data est mihi in vos: ut impleam verbum Dei myste-

^a *Solemnitas sancti Thomæ apostoli ante finem sæcæ Christianæ sæculi IV, in Ecclesiis Orientis passim frequentabatur (Hom. 36, inter opera S. Chrysostomi tom. VI). Edessæ in Osroena spatiosa sancti Thomæ basilica, imperante Magno Theodosio, dedicata est, in quam, an. 594, sacrum ejus corpus die 22 Augusti illatum est (Chron. Edess., apud Assemanum, Bibl. Orient. tom. I, pag. 399; Socrates, lib. IV, c. 18; Sozomenus, lib. VI, c. 18). Mense autem Julii, ut scribit sanctus Gregorius Turonensis (De Glor. martyr., cap. 31, lib. I), solemnitas sancti Thomæ per multos dies agebatur Edessæ, ad quam undique confluebant fidelium et gentilium turbæ. Sed antequam ampla hæc basilica ædificaretur, stabat Edessæ alia quædam sancti Thomæ Ecclesia, ad cujus fores sanctus Ephrem paralyticum sanitati restituit. Si qua fides est Vitæ ejusdem sancti levitæ, apud Assemanum (Bibl. Orient. t. I, p. 49), reliquiarum sancti Thomæ, quæ late per Orientem sparsæ erant (Hom. 3; inter oper. S. Chrys., tom. VI), quædam fragmenta sanctus Gaudentius Brixienis episcopus in Occidentem detulit, primus fortasse (S. Gaudentius, Tr. de dedic. basil., pag. 354, Edit. Brixienis). Exinde cultus ejusdem apostoli in Italia et in reliquo Occidente propagari cœpit. In vetusto Lectionario Ambrosiano em. Thomasi, post*

rium quod absconditum fuit a serulis et generationibus. Nunc autem manifestum est Sanctis ejus: quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ Sacramenti hujus in gentibus: quod est Christus in vobis spes gloriæ quem nos adnunciamus. Corripientes omnem hominem et docentes in omni sapientia: ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu: In quo et laboro certando secundem operationem ejus quam operatur in me in virtute. • Cui est honor et gloria in secula seculorem. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Joannem († Cap. XX).

Illo in tempore Thomas unus ex duodecim qui dicitur Didimus non erat cum eis quando venit Jesus. Dixerunt ei alii discipuli: vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum: et mittam digitum meum in locum clavorum: et mittam manum meam in latus ejus: non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli ejus intus: et Thomas cum eis. Venit Jesus januis clausis et stetit in medio: et dixit eis. Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: infer digitum tuum huc: et vide manus meas: et affer manum tuam: et mitte in latus meum et noli esse incredulus: sed fidelis. Respondit Thomas: et dixit: Dominus meus et Deus meus. Dixit ei Jesus: quia vidisti me Thomæ credidisti. Beati qui non viderunt: et crediderunt. *ñ*. Amen.

^e *Lauda.* Alleluia. *ÿ*. Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum et non confundebar. *P.* Alleluia.

^b *Sacrificium.* Fulgebit Justus. *Require retro in Sancti Clementis fol. 21.*

Missa. Ad Deum fratres charissimi puras mentes erigite: ejusque pietatem suppliciter Implorate: ut qui per primum nos redemit adventum a labe peccati: ipse nos sic in evo degere faciat: ut in secundo adveniensi in Supernis coronandos attollat. Sicque patrocinante nobis **36** suffragio beatissimi Apostoli sui Didimi: et hic per ejus exempla vitam ducentes:

natale sanctorum Petri et Pauli consequitur in sancti Thomæ apostoli: fortasse die 3 Julii festivitas ejus celebrabatur, qua, ut animadvertit (*Ibid.*) ven. Thomasius, Translationis sancti Thomæ sit mentio. Sero festivitas sancti Thomæ recepta est Romæ, si standum sit silentio Kalendarii Frontonis, et Capitularii Evangeliorum Thomasi. De eadem festivitate tacent Missale Gallo-Gothicum, Sacramentarium Bobianum, Lectionarius Luxoviensis, et Orationale Gothicum; unde sero, ut suspicor, celebrata est in Gallia et in Hispania. Tamen memoria sancti Thomæ celebrant die 21 Decembris Missale et Brevarium Mozarabum, Sacramentaria Gelasianum Thomasi, et Gregoriana, Martyrologia Bedæ, Adonis, Usuardi, Hieronymiana, et Romanum Baronii; Græci vero die sexto Octobris.

^b *Psallendo.* Ps. xx, 4.

^c *ÿ*. Ps. xx, 2, 3.

^d *Cap. I.* Vers. 24-29.

^e *Cui honor.* Hæc in textu Apostoli hoc loco non legitur.

^f *Cap. XX.* Vers. 24-30.

^g *Lauda.* Is. cxviii, 46.

^h *Sacrificium,* ut in sancti Clementis.

ⁱ *Didimi.* Joann. xx, 24: Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis. Thomas

ejus mereamur esse sequipedes : et illic felicitatis A
ejus inveniamur consortes

¶ Amen.

Alia Oratio. Te te igitur summe et admirabilis Deus :
totis precordiis deprecamur. Ut qui beatissimo Thome
et sagacitatem a inquirendo inspiras : nobis et indul-
gentiam peccaminum tribuas : et donis tuis inspirando
prevenias. b Quique sanctissimi Thome dubitatione
nos roboras ejus quesumus merito nos in fide ita sta-
biles operibus solida : ut judicante te digne invenias
quos coronando : etherea sustollas in patria. Quate-
nus et fidelium servorum tuorum acceptes libamina :
que hodierno die plebs tibi Deo nostro mentē offerunt
prata : et pro quibus te submisso obsecrant capite tue
pietatis clementiam sese adeptos congaudeant.

¶ Amen.

Post nomina. Oratio. Deus qui tuum Thomam, c egre-
gium predicis architectum : et in foro non dedignas
ambulare venalium : tu nos ex illis lapidibus effice
vivis : a quibus illa visio pacis instauratur cele-
tis. Qualiter candore castitatis niveo renitentes : Sancto-
rum qui nos in Domino jam precesserunt possimus
esse in participatione equalis : ut qui pro peccatori-
bus ab illa sublimi sede descendisti ad terras : pre-
cibus nostris placatus assistas : omnibus requiem de-
functis si telibus prestes.

¶ Amen.

Ad pacem. Oratio. Clementissime Deus qui in pacis

Syris idem sonat quod αἰδύμος Græcis, geminum enim,
sive gemellum significat. Porro sanctum hunc aposto-
lum nomine appellatum esse Judam, cognomine
Thomam Syris, Didymum Græcis, aperte docent sanctus
Ephrem Syrus (*Hymn. 7, de fide, apud Assemanum,*
Bibl. Orient., tom. 1, p. 101, et Eusebium, Hist. Eccl.
lib. 1, cap. 13), et in Periodis Thomæ (*apud Colele-
rium, Patres Apostolici, t. 1, p. 501*) legitur Judam,
qui et Thomas dicitur, sortitum esse Indiam, et rur-
sus Judam qui et Thomam.

a Inquirendo. Lege in inquirendo.

b Quique sanctissimi Thome dubitatione. Iluc spe-
ctat effatum illud sancti Gregorii Magni (*Hom. 2b,*
in Joannem): Plus nobis infidelitas Thomæ ad fidem
quam fides credentium discipulorum profuit, quia dum
ille a fidem palpand) reducitur, nostra mens, omni
dubitatione postposita, in fide solidatur. Singularis
autem est opinio sancti Gaudentii Brixiensis (*Tract.*
in Dedicat. basilicæ, pag. 336, edit. Brixien.) cum asserit
sanctum Thomam de veritate Resurrectionis
Christi minime dubitasse, atque illud, Nisi videro et
contractavero, non credam, fuisse desiderii, non incre-
dultatis vocem; si enim, inquit, infidelitatis fuisset,
Christus illi post Resurrectionem apparere non digna-
tus fuisset. Tum ad rem nostram subdit: Sancti Tho-
mæ apostoli curiositas ambiguitatis futuræ scrupulo
satisfecit; quod enim absens fuit, quod avidus et videre
et atrectare Dominum perquisivit, totum nostræ pro-
curabatur salutis, ut evidentiùs nosceremus resurrectionis
dominicæ veritatem.

c Egregium predicis a. chitectum. Refert Pseudo-
Abdias sanctum Thomam, cum Hierosolymis diutius
moraretur, a Domino non semel jussum esse in In-
diam proficisci, ut in ea regione Evangelium disse-
minaret. At cum ille iter differret, et Dominum ro-
garet ne ad eam gentem, quam vade nequam esse
audierat, mitteretur, accidit Albam quemdam a
rege Indorum missam Hierosolymam venire, ut ser-
vum peritum architectum emeret; huic autem Christus
Dominus, in forma humana apparens, dixit: Est mihi ser-

unitate letaris: scilicet qui auctor es pacis: et pax
ab angelicis conclamatus es choris. Concede per hu-
jus intercessionem allecte: ut ipsius dilectionis vin-
culo quo discipulos ad celos remeans conglobasti:
ipso nos aliuifico nexu in tua et proximi dilectione
constringe.

¶ Amen.

Inlaro. Dignum et justum est: vere suave ac
pulcrum est: te pater omnipotens per Jesum Chri-
stum Dominum nostrum: ineffabiliter conlaudare hanc
creaturam tuam in terris: qui etiam a celestibus vir-
tutibus indesinenter preconiis sublimaris. Merito
enim nullus sermo tibi attingit laudes deferre. quia
pax tua sensum exuperat omnem. Quis namque creatus
creatori exhibeat dignam carminum laudem? Cum se

B horis cunctis indigere tuam prospicit opem: et sigma-
tum suum recolat fragilem ac sumptum ex pulvere:
cum nec illa pulverea virtus sufficienter tibi insonet
laudem. In cujus laude Thomas Apostolus tuus popu-
los convertit d judaicos a pristino cultu erroris: et in
filios adoptavit sacro gurgite tinctionis miracula ope-
rum: fides extitit perditorum. Operabatur visibilis in
corporibus virtus: et invisibilis curabat magna in-
trinsecus morbos: redditur sentire lumen corporeum:
ut secum illuminat cecum e Treptie merito ulcerosus
curatur: ut strabedo idolorum ab omnibus effugetur.
f Solis corruiat idolum: g ut auctor ejus edificeat thro-
num. h Rex terrenus per fugam dilabitur: ut eter-

nus talis, quem si volueris comparabis, eique Thomam
ostendit, quem emptum Abba secum duxit. Hæc
Abdias, et Hisee similia in Menæis, et Menologiis
Græcorum, in Niceta Paphlagone, et in Orientalium
libris liturgicis de sancto Thoma passim leguntur.

d Judaicos. Lege Indicos. Sanctum Thomam in
Mesopotamia, Chaldæa, Assyria, Perside, Media et
Hircania, prædicasse Evangelium constans est Ori-
entalis et Occidentalis Ecclesiæ scriptorum opinio; in
Indiam penetrasse, et apud eas gentes fidem Christi
disseminasse, monumenta omnia Ecclesiastica, Græca,
Latina, Syriaca, testantur, inquit Assemanus (*Bibl.*
Orient., t. III, part. II, pag. 335), et Florentinius
(*In notis ad Ind. culum apostolorum, pag. 146*). Nihil
certius apud sanctos Patres inveni quam Thomam
Indis Evangelium vulgasse. Vide apud ipsum citatos
Nazianzenum, Ambrosium, Hieronymum, et Gau-
dentium; et adde Paulinum (*Nat. XI, vers. 81*), Gre-
gorium Magnum (*In Evang. hom. 15*), Gregorium
Turonensem (*De Glor. mart. lib. 1, cap. 52*), Nice-
phorum (*Cap. 40, lib. II*), et Martyrologia Epterna-
cense (*Passio S. Thomæ in India*), Bedæ Genuinum,
Corbeïense Acherii, Gelloneuse, etc.

e Treptie. In Hagiographo apud Florentinum et
in Pseudo-Abdia Threpsia est uxor Regis Indorum.

f Solis corruiat idolum. Sanctus Thomas cum a rege
ad templum solis ductus fuisset, ut solem adoraret,
imperavit dæmoni latenti in idolo ut statuam com-
mineret: statimque quasi cera juxta ignem posita
liquefactum idolum resolutum est, refert Pseudo-Ab-
dias. Subdit Hagiographus, apud Florentinum,
p. 149, relatus: Pontifex autem templi, elevans gla-
dium, transverberavit apostolum, cujus corpus cum
honore tumulatum fuit.

g Ut auctor ejus edificeat thronum. Lege: ut auctori
ejus adificetur thronus.

h Rex. Hagiographus Florentinii et Pseudo-Ab-
dias referunt regem, statim atque vidit solis sta-
tuam esse liquefactam, præ timore et templo fuga
lapsus esse.

• IN NATIVITATE DOMINI NOSTRI JESU
CHRISTI.

Ad Missam. b Officium.

Alleluja. Benedictus qui venit alleluja in nomine Domini alleluja alleluja. ⁊. Deus Dominus et illuxit nobis. P. In nomine Domini. ⁊. Gloria et honor Patri et Filio; et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. P. In nomine Domini.

Dicat Presb. Per omnia semper secula seculorum. ⁊. Amen.

Dicat Presb. Gloria in excelsis Deo. Postea dicta Gloria in excelsis, dicat hanc Orationem.

Hodie nobis thesaurus natus est. Hodie nobis lucerna virginis quam Spiritus Sanctus ignivit verum lumen apparuit. Hodie cecorum medicus natus est. Hodie paraliticorum sanitas. Hodie debiliu[m] firmamentum. infirmantium virtutes. Hodie resurrectio mortuorum Salvator noster advenit. Hodie nobis inter noctem ignitam lux nova apparuit. Hodie nobis Salvator advenit quem prophete predixerant ex Maria virgine nasciturum. Hodie nobis precepit positus perpetuus panis lucis ostenditur: qui dixit ego sum panis verus qui de celo descendit. S. quis autem de pane isto manducaverit non esuriet in eternum. Presb. a nobis

Goan transtulisse. Massæus (*Rer. Indic. lib. viii*), Osorius (*Lib. iii*), et alii qui res Lusitanorum in India gestas litteris consignarunt. At luce clarius constat, inquit Baronius (*In Martyrol., die 3 Julii*), corpus sancti Thomæ Edessam translatum fuisse. Rufinus (*Lib. ii, c. 5*) Edessam sancti Thomæ apostoli reliquiis ornari scribit, tanquam de re certa; C ipse, qui circa an. 371 in Syria præsens fuit, Baronius (*In Martyrol., ibid., et in Annalibus, ad an. 236*) non integrum corpus fuisse Edessam translatum ait, ut omnibus satisfaciat; alii, brevi post martyrium ejus, corpus sancti Thomæ Edessam translatum aiunt; alii imperante Severo Alexandro, probabiliter est imperante magno Theodosio, Edessam delatum fuisse. Sane Chronicon Edessenum (*Bibl. Or., t. 1, pag. 399*) habet: Anno 705 Græcorum, mense Augusti, die 22, adveherunt arcam mar. Thomæ apostoli in templum magnum eidem dicatum. Hæc anno ær. vulgaris 394, nec antea quidquam de reliquiis sancti Thomæ commemoratur a scriplore Chronici, etsi plura minoris momenti referat. Quare opinor tum primum, aut certe brevi antea, corpus sancti Thomæ delatum esse Edessam. Huic opinioni favet sanctus Gregorius Turonensis, qui (*Lib. 1, cap. 3, de Glor. martyr.*) scribit corpus sancti Thomæ multum tempus post ejus martyrium Edessam translatum esse. D Hujus translationis memoria die 3 Julii celebratur.

a In Nativitate. Concilium Toletanum x (*Cap. 4*) statuit ut Nativitas Domini nostri Salvatoris octavo Kalendarum Januarii celebretur, que tamen decreto nihil novæ consuetudinis inductum est; nam procul dubio ante annum 676 solemnitas Natalis Domini fixa erat ad diem 25 Decembris in omnibus Ecclesiis Hispaniæ. Joannes episcopus Nicænus, incertæ ætatis scriptor, apud Combedisium (*Hist. Monothelit.*) ait Julium pontificem Romanum Ecclesiis omnibus die 25 Decembris Natalem Christi celebrandum tradidisse; magis credibile est festivitatem hanc ab apostolis et apostolicis viris, qui fidem Christi in Occidente disseminaverunt, et institutam, et viii Kal. Jan. celebratam esse. Sane Chrysostomus (*Hom. in nat. Domini, tom. II oper., p. 355, Edit. novæ*) aperte asserit cuculos a Thracia Gades usque incolentes fideles, atque adeo Hispanos, Nativitatem Christi a principio

A Domine per gloriam nativitatis tue a malis liberari: et in tuis laudibus semper gloriarī. ⁊ Prophetia. Lectio libri Esaye prophete. (c. Ca. ⁊. Deo gratias.

Primo tempore alleviata est terra Zabulon Neptalim: et in novissimo aggravata est vi trans Jordanem Galilee gentium. Populus qui habet in tenebris: vidit lucem magnam: habi in regione umbre mortis: lux orta est eis. I casti gentem: sed non magnificasti leticiam buntur coram te: sicut qui letantur in me sicut exultant victores quando dividunt spolia. enim oneris ejus et virgam humeri ejus ptrum exactoris ejus superasti: sicut in die quia omnis violenta predatio cum tumultu stumentum mixtum sanguine erit in combustibus ignis. Parvulus enim natus est nobis datus est nobis: et factus est principatus ejus humeros ejus. Et vocabitur nomen ejus: Anlis. Consiliarius. Deus. Fortis. d Dominator futuri seculi. Princeps pacis. Multiplicabit imperium: et pacis ejus non erit finis. Super David se lebit: et super regnum ejus. Ut co illud: et coroboret in judicio et in justitia:

evangelicæ pælicationis die viii Kal. Jan. brasse. In Kalendario Bucheriano, quod circa 30 compactum crebitur, viii Kal. Jan. natus in Bethleem Judæ legimus. Sanctus Chrmus, qui circa an. Christi 386 Antiochiæ habitatum in Natali Domini habuit (*Monfanc prænot. ad hanc Homil., p. 355, tom. II oper. S.*) in ea aperte testatur hanc solemnitatem in ante decennium celebrari cœptam esse. In E Ponti et Cappadociæ citius, in Egypto serius mos receptus est. Anno 425, lex Theodosii J de spectaculis edita est (*L. Dominico 3, Th. c etaculis*), qua spectacula edi prohibentur die Domini, die Epiphaniarum, Paschæ, et Pentecostibus. In Kalendario apud Bollandistas (*Tom Junii, pag. 178*), quod anno 448 exaratum e Kal. Jan. signatur Natalis Domini corporalis eosdem (*Ibid., pag. 186*) sunt fasti consulares ær. vulgaris 495 pertinentes, in quibus. Augu et Syllano (lege Sulla) cos., legitur: Christus est viii Kal. Jan., luna 14. Calendarium Carthag habet: viii Kal. Jan. Domini nostri Jesu Christi f Natalis. Sacramentarium sancti Leonis: viii Kal. Natale Domini. In Hispania concilium Bracar anno 561 (*Can. 4*), sancivit: Si quis Natali mini non bene honorat..... anathema sit, et Visigothorum (*lib. II tit. I, de Fudiciis et Ju lege 11, et lib. XII, tit. III, de novellis legibus rum, leg. 6*) forum vacare die Natalis Domini festum sollicita devotione celebrari jubetur.

b Officium. Ps. cxvii, 26. ⁊. Ibid., 27.

c Cap. IX. Vers. 1-8. In Lectionario Ga Luxoviensi prophetia centonis instar consuta fragmentis Isaia (vii, 40; ix, 9). In Bobiensisima est ex Isaia (ix, 6-8). In Missali Tolet: singulas missas Nativitatis legenda, apponit prophetia, præter Epistolam et Evangelium. In missa legitur ex Isaia (ix, 2-8), ommissis tribu culis, deinde canitur tractus, et postea legitur lia quæ prophetia inscribitur, quæque in nu cunda et tertia omittitur, et statim post ho legitur Epistola. In secunda missa prophe i: Isaia (Lxi, 1-5, Lxii, 11, 12). In tertia missa prophetia ex Isaia (Lii, 6-11).

d Domina'or. In Vulgata et LXX non legitur

et usque in sempiternum. Zelus Domini exercituum **A** faciet hoc. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et eum. *Dicat Chorus.* ^a *Psallendo.* **38** Dominus dixit ad me filius meus es tu : ego hodie genui te. *ÿ*. Pete a me : et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terre. *P.* Ego.

Dicat Presb. Silentium facite.

Principium epistolae Pauli apostoli ad Hebraeos

(^b *Cap. I.*)

ñ. Deo gratias.

Fratres. Multifarie multisque modis olim Deus locutus est patribus nostris in Prophetis. Novissimis diebus locutus est nobis in filio suo : quem constituit heredem universorum. Per quem fecit hoc secula. Qui cum sit splendor glorie : et figura substantie **B** ejus : portansque omnia verbo virtutis sue : purgationem peccatorum faciens : sedet ad dexteram majestatis in excelsis. Tanto melior angelis effectus : quanto differentius pre illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum. Filius meus es tu : ego hodie genui te? Et rursus : ego ero illi in patrem : et ipse mihi erit in filium. Et cum iterum introduxit primogenitum in orbem terre dicit. Et adorent eum omnes Angeli Dei. Et ad angelos quidem dicit. Qui facit angelos suos spiritus : et ministros suos flammam ignis. Ad filium autem. Thronus autem tuus Deus in seculum seculi. Virga equitatis virga regni tui. Dilixisti justiciam et odisti iniquitatem : propterea unxit te Deus : Deus tuus ^c in eternum oleo leticie pre participibus tuis. Et tu in principio Domine terram fundasti et opera manuum tuarum sunt celi, ipsi peribunt : tu autem permanebis : et omnes sicut vestimentum veterascent. Et velut amictam mutabis eos : et mutabuntur. Tu autem idem ipse es : et anni tui non deficient. *Respondet Chorus.* Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (^d *Cap. II.*)

Factum est autem cum essent ibi : impleti sunt dies ut pareret : et peperit filium suum primogenitum : et pannis eum involvit et reclinavit eum in presepio : quia non erat ^e ibi locus in diversorio. Et pastores erant in regionem eandem vigilantes et custodientes vigilias noctis : super gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit juxta illos : et claritas **D** Dei circumfulsit illos : et timuerunt timore magno.

^a *Psallendo.* Ps. II, 7. *ÿ*. Ibid., 8.

^b *Cap. I.* Vers. 1-13. Eadem Epistola legitur in Lectionario Luxoviensi, in Sacramentario Bobiensi, in quo ad vers. 6 tantummodo pertingit, et ad tertiam missam in Missali Toletano.

^c *In eternum.* In Vulg. et Gr. non legitur.

^d *Cap. II.* Vers. 6-22. Idem Evangelium legitur in Luxoviensi Lectionario, et ad primam missam in Missali Toletano, in quibus a vers. 1 in ipit. In Sacramentario Bobiensi hinc leguntur Evangelia ex Evangelio sancti Matthæi : primum ex cap. 1, 1, ad finem capituli, pluribus prætermisiss; aliud ex cap. II, 1-7.

^e *Ibi locus.* Vulg. et Gr., non erat eis locus. Missale Toletanum, non erat ei locus.

^f *Amen.* Ex præscripto concilii Bracarensis II

Et dixit illis angelus. Nolite timere. Ecce enim evangelizo vobis gaudium : quod erit omni populo : Quia natus est vobis hodie Salvator : qui est Christus Dominus in civitate David : et hoc vobis signum. Invenietis infantem in pannis involutum : et positum in presepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militie celestis laudantium Deum et dicentium. Gloria in altissimis Deo : et in terra pax hominibus bone voluntatis : et factum est ut discesserunt ab illis angeli in celum pastores loquebantur ad invicem dicentes. Transeamus usque in Bethleem : et videamus hoc verbum quod factum est : quod Dominus ostendit nobis. Et venerunt festinanter : et invenerunt Mariam et Joseph et Infantem positum in presepio. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc : et omnes qui audierunt mirati sunt de his que dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba hec : conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum in omnibus que audierant et viderant : sicut dictum est ad illos. *ñ*. ^f Amen.

^g *Lauda.* Alleluja. *ÿ*. Redemptionem misit Dominus populo suo : mandavit in eternum testamentum suum : sanctum et terribile nomen ejus. *P.* Alleluja.

Dicat Presb. Adjuvate me fratres in orationibus vestris.

^h *Sacrificium.* Parvulus natus est nobis : et filius datus est nobis : et factus est principatus ejus super humeros ejus. Alleluja alleluja.

ⁱ *Missæ.* Ecce nunc tempus acceptabile : ecce nunc dies salutis : lux a terra prodit : exeamus a tenebris. Advocatus e celo descendit : quod oportet agamus. Redemptor mundi apparuit : pro libertate clamemus : venit ad egrotos medicus : vulnera proferamus. Panis vivus credentibus datus est : hunc sumamus. Fons perennis fidelibus ortus est : animas impleamus. Cujus misericordia virtute et gratia in illo fidei processu justicie cultu confessionis gradu castitatis affectu : stare **39** nos faciat : in quo animas floruisse sibi non aruisse convincat. Atque in illo statu illum vita nostra delectetur, nobisque fructificet : in quo se generis non criminis nostri permanens Deus in nobis nasciturus inseruit : et pro nobis moriturus apparuit. *ñ*. Amen. Cor cedente

(*Can. 9*) post lectum Evangelium, episcopus, aut, si episcopus non aderat, presbyter, populo astanti clara voce nuntiabat quo mense et quota die mensis jejuniæ quadragesimale incipiebat, ut introitum Quadragesimæ nullus ignoraret.

^g *Lauda.* Ps. cx, 9, 10.

^h *Sacrificium.* Isaia, ix, 6.

ⁱ *Missæ.* Unicam missam festo Natalis Domini attribuit Missale Gallo-Gothicum, Lectionarius Luxoviensis, et Sacramentarium Bobiense. At Romæ, vetusto more, tres missæ in Natali Domini celebrantur : unam nocte, aliam mane primo, tertiam de die : confer Sacramentaria sancti Leonis, Gelasianum, et Gregoriana, et simul Kalendaria Frontonis et Martenii et Capitularia Thomasi et Georgii.

gratia miserationis illius : cujus regnum et imperium A
 iuge et gloriosum in secula seculorum. *Chorus.*
 Amen.

Alia Oratio. Te Domine Jesu Christe : te Deum
 pluraliter homines salvantem : et hominem in Deo
 singulariter potentem invocamus, laudamus, rogamus.
 Ut adsis : parcas : miseraris : ignoscas. Des in corde
 vota que complexas : des in ore verba que exaudias :
 des in opere facta que benedicas. Non petimus reno-
 vari nobis : sicut in hac die olim acta est corporalis
 nativitas tua : sed petimus incorporari nobis invisibi-
 lem divinitatem tuam : quod prestitum est carnali-
 ter : sed singulariter tunc Mariæ : nunc spiritualiter
 prestatetur Ecclesie. Ut te fides indubitata concipiat :
 te mens de corruptione liberata parturiat : te sem-
 per anima virtute altissimi obumbrata contineat. Ne
 discedas a nobis : sed procedas ex nobis. Sis revera
 Emanuel noster nobiscum Deus. Digneris manere in
 nobis : et pugnare pro nobis. Te enim pugnante :
 nos vicimus. Solve nos quesumus a pannis putribus
 peccatorum : qui te pro peccatis nostris dignatus es
 putredine ligari pannorum. Lac tuum Ecclesie tue
 parvulos nutriat. Adeo infirmos ^a delicatus olerum
 cibus pascat : ut ad percipiendum fortiorem ac soli-
 dum cibum : validiores quotidie vires crescant. Et
 ita noverimus defecatam voluntatem : et fidem ex-
 hibere firmissimam : ut jugiter enitamur auxilio tuo
 ad vitam pervenire perpetuam.

Chorus. Amen.

Post nomina. Famuli tui indigni et exigui sacer-
 dotes tremende majestati tue spirituales victimas im-
 molantes. ^b Offerimus tibi Deus hostiam immacula-
 tam : quam maternus uterus impolluta virginitate
 produxit : pudor edidit : sanctificatio genuit : inte-
 gritas fudit. Hostiaque immolata vivit : et vivens
 jugiter immolatur. Hostia que sola Deo placere pre-
 valet : quia Dominus est. Hanc tibi summe pater
 offerimus pro sancta Ecclesia tua : pro satisfactione
 seculi delinquentis : pro emundatione animarum
 nostrarum : pro sanitate omnium infirmorum : ac
 requie : vel indulgentia fidelium defunctorum. Ut
 mutata sorte tristium mansionum : felici perfruan-
 tur societate justorum.

Chorus. Amen.

Ad pacem. Oratio. Excelsum te Deum pariter at-
 que humilem hominem Christum Jesum : acclives
 servuli supplices deprecamur : ut pacem quam
 ascensurus ad celos : tuis charis noticia commen-
 dasti : dones : augmentes : perficias : atque custo-
 dias. Atque ita fiat pax tua in virtute : et abundantia
 in turribus tuis : ne officii oscula sint tegmina virus
 occulti. Sed qui decantantibus angelis pacem tri-

^a *Delicatus.* Hic est minime gravis, et qui facile
 concoquatur cibus.

^b *Offerimus.* Egregius plane locus de veritate cor-
 poris et sanguinis Christi in eucharistico missæ sa-
 crificio a sacerdotibus pro vivis et defunctis oblato.

^c *Ante non multa tempora.* Animadverte quam ve-
 स्ता sit hæc illatio, atque adeo ipsa liturgia Moz-

bulsti hominibus bone voluntatis : in hoc die
 efficias nos nuncios ac filios pacis.

Chorus. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos omni-
 bus et pietati tue referre quas posse donaveris
 clementissime pater. Quia post multa tem-
 hac die ^e ante non multa tempora : que tibi
 semper erat : nobis natus est Christus Je-
 genitus tuus. Factus est ancille filius : [
 Matris sue. Partus Mariæ : fructus Ecclesie.
 illa editur : ab ista suscipitur. Qui per illam
 egreditur : per istam mirificus dilatatur. Illi
 tem populis creavit : hæc populos. Illa uteri
 portavit : hæc lavacro : in illius membris
 infusus est : in istius aquis Christus indui-
 tur. Per illam qui erat nascitur : per istam qui
 invenitur. In illa redemptor gentium vivifica
 ista gentes vivificantur. Per illam venit ut
 tolleretur : per istam tulit peccata propter quæ

⁴⁰ Per illam nos ploravit : per istam nos
 in illa infans : in ista ^d gigans : ibi exul
 triumphat. Per illam crepundia gestavit : pe-
 regna subiecit. Illam parvuli jocunditate dei
 istam sponsi credulitate despondit. Extant
 preciosi amoris incorrupta commercia. Dedi-
 sus sponse sue munera : ^e aquas vivas : id est
 sus Ecclesie : e quibus semel ad placendi
 lavaretur. Dedit ^f oleum leticie : pro
 unguento crismatis ungeretur. Vocavit ear-
 mensam suam : adipe frumenti satiavit illar
 suavitatis implevit : justicie imposuit ornan-
 Donavit deauratum virtutum varietate ve-
 Animam suam pro illa posuit. Suscepte et
 mortis spolia in dotem ille regnaturus victo-
 buit : se ipsum ille in cibo ac potu indom-
 concessit. Promisit ei se illi daturum regnu-
 num. Ipsam pollicitus est statuendam in dexte-
 parte reginam. Concessit et ipsi : quod con-
 est genitrici : impleri : non violari. Parer
 corrumpi : illi semel : isti semel. Per : sede-
 quam sponsam in thalamo pulcritudinis : et
 plicare filios gremio pietatis. Fectosam esse
 non fetidam voluntate. Sic et ipsa in ipso pe-
 dives effecta : sponso ac domino suo humili
 munera. Hoc enim de proprio suo offerendo quæ-

^D didit. hoc de exemplo quod eum redamavit.
 dono ipsius id ipsam potuisse quod voluit : id
 voluisse quod potuit. Dedit illi tanquam ros-
 tyres : velut lilia virgines, quasi violas conti-
 nec ad illam per ministros voluntatis ejus
 los : conferta operis sui impensa transmisit
 nunc a dextris ejus felici : et gloriosa peri-
 consistens : cum tecum omnipotens Pater

arabum.

^d *Gigans.* Vox haud temere excludenda.

^e *Aguas vivas.* Sacramenti baptismatis.

^f *Oleum.... crismatis.* Sacramentorum co-
 tionis, ordinis, extremæ unctionis.

^g *Ad mensam.* Sacramenti eucharistici.

Sancto Spiritu regnantem : cum omnibus angelis con-
fiterendo conlaudat et dicit. *Chorus.* Sanctus. San-
ctus. Sanctus.

Dicat Presb.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-
minus noster Jesus Christus filius tuus qui venit a celis :
ut conversaretur in terris : caro factus est ut habitaret
in nobis Christus Dominus ac Redemptor eternus.

Dicat Presb.

Post pridie. Hec Domine dona tua et precepta
servantes : in altare tuum panis ac vini holocausta
proponimus. Rogantes profusissimam tue misericordie
pietatem : ut in eodem spiritu quo te in carne
virginitas incorrupta concepit : has hostias Trinitas
indivisa sanctificet : ut cum a nobis fuerit non mi-
nori trepidatione quam veneratione percepta : quic-
quid contra animam male vivit intreat : quicquid
interierat nullatenus reviviscat.

Chorus. Amen.

Dicat Presb. ad orationem Dominicam.

Quod via : ut sequeremur ostendit : quod vita :
ut loqueremur edocuit : quod veritas : ut teneremus
instituit : tibi summe Pater cum tremore cordis
proclamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presb.

Benedictio. Dominus Jesus Christus : qui olim pro
nobis hodie dignatus est nasci : ipse vos sua Na-
tivilate vivificet. *Chorus.* Amen. Et qui infantiam sumens
humanitatis : vilibus indutus est pannis : celestium
virtutum vos vestiat indumentis. *Chorus.* Amen.
Sique vestrorum cordium interior pastus : qui in
precepto positus credentibus se voluit monstrari

^a In S. Stephani. De sancto protomartyre Step-
hano prolixè agit sanctus Lucas in Actis (vi, 5 seq. et
intero cap. vii) ; auctor Constitutionum Apostolicarum
(Lib. viii, cap. 33, Edit. Lat. Turriani, et Gr.
Lat. Cotelerii, Patres Apostolici, tom. I) sanctum Pe-
trum inducit aliis festivitatis diem sancti Stephani
annuerantem. Vetustam quidem esse etiam in Oc-
cidente apostolorumque prædicatione i coævam solem-
nitatem sancti Stephani, suspicari haud temere licet
ex iis quæ sanctus Augustinus (Serm. 333, tom. V,
edit. nov.) refert de lapide quo percussus est sanctus
Protomartyr, a fideli quodam homine, qui forte ejus
passioni interfuit, sublato, et Anconæ, quæ celebris
est in Piceno, ad mare superum, civitas, ab eodem
pio viro, Dei nutu, deposito, utique apud fideles ; nam
ex illo cepit esse Anconæ basilica, seu memoria sancti
Stephani, in qua Deus multa operabatur miracula.
Hæc enim potuerunt fieri viginti circiter aut viginti
quinque annis post sancti Stephani martyrium.
Basilicæ hujus sancti Stephani, quæ juxta urbem
Aconam in edito colle stabat, sanctus Gregorius
(Dial. lib. I, c. 3) meminit ; modo in ejus ruinis, ut
ipse sæpius vidi, exstructum est non inelegans sancti
Stephani sacellum, et lapis cum aliis reliquiis san-
ctorum et cuspid lanceæ qua latus Christi in cruce
aperum est servatur in thesauro ecclesiæ cathedralis
Anconitanæ. Detectis anno æræ Christianæ 415 reli-
quiis sancti Stephani, cultus ejus per omnem Ecce-
siam mirum in modum auctus est, Deo per primum
martyrem suum ingentia et crebra patrante miracula
(Libri duo de Mirac. S. Steph., in append. tom. VII
Oper. S. Augustini, Edit. novæ ; S. Augustinus de Ci-
vit. Dei, lib. xii, cap. 8). Nec audiendi sunt hetero-
doxi nonnulli ; et, si qui sint, e Catholicis pseudo-

A vescendus. *Chorus.* Amen. Per misericordiam
ipsius Dei nostri qui est benedictus et vivit et om-
nia regit in secula seculorum. *Chorus.* Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

Hic dicat Chorus. Gustate et videte.

Post communio. Oratio. Gratias tibi agimus Domine
Deus : et te Deum benedicimus de die in diem : qui
nos in hac die sancte solennitatis tue perducere digna-
tus es. fac nos diem istum nativitatis tue per multa
curricula annorum in pace et tranquillitate suscipere
cum fideli populo tuo. *Chorus.* Amen.

Chorus. Per misericordiam tuam Deus noster qui es
benedictus : et vivis et omnia regis in secula secu-
lorum. *Chorus.* Amen. *Chorus.* Dominus sit semper vobis-
cum. *Chorus.* Et cum. *Chorus.* Solennia completa sunt in
nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum
sit acceptum cum pace. *Chorus.* Deo gratias.

41 • IN SANCTI STEPHANI LEVITE ET MARTYRIS.

Ad Missam. b Officium.

^c Fremebant cordibus suis adversus Stephanum.
Stridebant dentibus in eum : ipse autem plenus Spi-
ritu Sancto intendens celos : vidit gloriam Dei alle-
luja alleluja alleluja. ^d *Chorus.* Beatus vir qui timet Do-
minum : in mandatis ejus cupit nimis. *P.* Stridebant.
Chorus. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto
in secula seculorum amen. *P.* Stridebant.

Dicat Presb. Gloria in excelsis Deo.

Oratio. Laudamus te Domine cum angelis : bene-
dicimus te cum virtutibus sanctis. Glorificamus cum
potestatibus supernis. ^e Et qui te opificem nostrum
nos subsistere non hesimus recte honore tui nominis

critici, qui integrum hoc caput octavum de sancto
Augustino auferunt. Sancti Stephani reliquias primum
in Occidentem misit Avitus presbyter Hispanus, qui
tum Hierosolymis degerebat. Has reliquias ad Ecce-
siam Bracarensem deferendas tradidit Orosio pres-
bytero Hispano, cui etiam tradidit narrationem Latino
scriptam totius revelationis factæ Luciano presby-
tero, et inventionis corporum sanctorum Stephani,
Ganaliæ, Nicodemi, et Abibbonis (Epist. Aviti ad
papam Palconium, apud cl. Mabillonium Analect. veter.
t. IV p. 118, et in appendice tom. VII oper. S. Aug.),
ubi epistola legitur scripta ad Palconium Bracaren-
sem episcopum. Narratio revelationis et detectionis
corporum sancti Stephani et aliorum exstat t. VII,
oper. sancti Augustini, Ed. nov., in appendice ; a
vero reliquiæ illæ sancti Stephani, quas Orosio tra-
didit Avito, aliquando in Hispaniam devenerunt,
incertum est (Nicol. Anton., Bibl. vet. Hisp., lib. III,
pag. 187, n. 43, et lib. III, pag. 180, n. 19). Est ni-
hilominus valde credibile festivitatem sancti Step-
hani ex Africa in Hispaniam delatam esse, et brevi
post annum 415 celebrari consuevisse.

^b *Officium.* Act. vii, 54, 55.

^c Fremebant. Vulg. et Gr., dissecabantur cordibus
suis.

^d *Chorus.* Ps. III, 1.

^e Et qui. Fortasse legendum : Et qui per te
opificem nostrum nos subsistere non hæsimus, recte
honorare, per officium creaturæ creatricem tuam
potentiam non negamus. Quare nostrum facito bonæ
voluntati tuæ placere scriptum, et vel in cælis cum an-
gelis, vel in terris cum hominibus pacifice gloritari,
in tuam glorificationem ascensum præcites

por officium creature creatricem tuam potentiam non negamus : pro qua re nos facito bone voluntati tue placere servitium. Et vel in caelis cum angelis et vel in terris cum hominibus pacifice gloriari in tua glorificatione assensum. *ñ. Amen.*

Per misericordiam. *Prophetia.* Justus in morte. *Require in S. Clementis fol. 20.*

Psallendo. Posuisti Domine. *Require retro in Sancti Saturnini fol. 25.*

Dicat Presb. Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum (° Cap. VI).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : crescente numero discipulorum ^b in Hierusalem : factum est murmur grecorum adversus hebreos : eo quod despicerentur in ministerio quotidiano vidue eorum ^c a ministris hebreorum. Convocantes autem ^d apostoli multitudinem discipulorum : dixerunt. Non est equum ^e vos relicto verbo Dei ministrare mensis. Eligite ergo fratres viros ex vobis boni testimonii septem : plenos Spiritu Sancto et sapientia : quos constituamus super hoc opus. Nos vero orationi et ministerii verbis instabimus. Et placuit sermo coram omni multitudine : et elegerunt Stephanum plenum fide et virtute et Spiritu Sancto : et Philippum et Prochorum : et Nicanorem et Timonem : et Parmenam : et Nicolaum advenam Antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum. Et orantes imposuerunt eis manus : et verbum Domini crescebat et multiplicabatur numerus discipulorum in Hierusalem valde. Multa etiam turba Sacerdotum obediebat fidei. Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat ^f signa in populo. Surrexerunt autem quidam de Synagoga que appellabatur Libertinorum et Cirenensium et Alexandrinorum : et eorum qui erant a Cilicia et Asia disputantes cum Stephano : et non poterant resistere sapientie et spiritui : qui loquebatur. ^g Propter quod arguerentur ab eo cum omni fiducia. Tunc summisserunt viros qui dicerent se audisse eum dicentem verba blasphemie : in Moysen et Deum. Commoverunt itaque plebem : et Seniores et scribas : et concurrentes rapuerunt eum : et adduxerunt eum in concilio. Et statuerunt testes falsos dicentes. Homo

^a *Cap. VI. Vers. 1-viii, 4,* pluribus tamen prætermisissis. In Lectionario Luxoviensi eadem est Lectio, quæ perfringit tantum ad cap. viii, 2. In Bobiensi nulla est prophetia ad miss. in sancti Stephani, uti nec in Luxoviensi. Epistola autem desumitur ex Epist. ad Rom. 1, 15-18.

^b *In Hierusalem.* Hæc non habentur in Vulgata et Græc.

^c *A ministris Hebreorum.* Hæc verba in Vulg. et Græc. non leguntur.

^d *Apostoli.* Syr., *duodecim apostoli.* Vulg. et Gr., *duodecim,* ommissa voce apostoli.

^e *Vos.* Lege nos, ut in Vulg. et Gr.

^f *Signa.* Vulg. et Græc., *prodigia et signa magna.* Syr., *signa et miracula.*

^g *Propter quod arguerentur ab eo cum omni fiducia.* Deest in Vulg. Gr. et Syr. In margine quorundam Codicum legitur.

^h *Locum sanctum hunc.* Illud hunc legitur in Syriaco. In Vulg. et Gr. non legitur.

A iste non cessat loqui verba adversus ^h locum sanctum hunc et legem. Audivimus eum dicentem : quoniam Jesus Nazarenus hic destruet locum istum : et mutabit traditiones : quas tradidit nobis Moyses : et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio : viderunt faciem ejus tanquam faciem angeli. ⁱ Dixit autem princeps Sacerdotum Stephano. Si hec ita se habent ? Qui ait. Dura cervice : et incircumcisi corde et auribus : vos semper Spiritui Sancto restitistis : sicut patres vestri ita et vos. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri ? Et occiderunt eos qui prenunciabant de adventu justi : cujus vos nunc proditores et homicide fuistis. Qui accepistis legem in dispositione angelorum : et non custodistis : ^k ut viveretis. Audientes autem hec : ^D dissecabantur cordibus suis. Et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset plenus Spiritu Sancto : intendens in celum vidit gloriam Dei : et Jesum stantem a dextris Dei. Et ait. Ecce video celos apertos : et filium hominis stantem a dextris ^l virtutis Dei. Exclamantes autem voce magna : continuerunt aures suas : et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et eicientes eum extra civitatem lapidabant : et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum invocantem et dicentem : Domine ^m Jesu suscipe spiritum meum. Positis autem genibus : clamavit voce magna. Domine : ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset : obdormivit in Domino. ⁿ Saulus autem erat consentiens neci ejus. ^C Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia que erat Hierosolimis : et omnes dispersi sunt per regiones Judæe et Samarie : præter apostolos ^o qui remanserunt in Hierusalem. Curaverunt autem Stephanum viri timorati : et fecerunt planetum magnum super illum. Saulus autem devastabat Ecclesiam per domos intrans : viros ac mulieres tradebat in custodiam. Illi igitur qui dispersi erant : pertransibant evangelizantes verbum Dei.

ñ. Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Mattheum

(° Cap. XXIII).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus

ⁱ *Dixit autem.* Incipit caput septimum, juxta Vulgatam.

^j *Qui ait.* Et statim, ommissa magna parte proluxæ concionis sancti Stephani, transit ad vers. 51, *Dura cervice.....*

^k *Ut viveretis.* In Gr., Syr. et Vulg., non legitur.

^l *Virtutis Dei.* Illud *virtutis* in textu Vulg., Syr. et Fr., non habetur ; legitur in margine aliquorum Codicum Latinorum.

^m *Saulus autem.* Initium capitis octavi...

ⁿ *Qui remanserunt in Hierusalem.* In Syr., Gr. et Vulg., non reperiuntur.

^o *Cap. XXIII. Vers. 1-39.* Missale Toletanum, Kalendarium Frontonis, liber Comitum Pametii et Missale Romanum sancti Pii V, Evangelium ex sancto Mattheo (xxiii, 34-39) legunt. In Lectionario Luxoviensi ex sancto Mattheo (xvii, 23-xviii, 12). In Bobiensi Sacramentario legitur ex sancto Mattheo (xvii, 23-26).

haquebatur discipulis suis dicens. Super cathedram A
Moyse sederunt Scribae et Pharisei. Omnia ergo que-
cunque dixerint vobis : servate et facite : secundum
vero opera eorum : nolite facere. Dicunt enim : et
non faciunt. Alligant autem onera gravia et impor-
abilia : et imponunt in humeros hominum : digito
autem suo volunt ea movere. Omnia vero opera sua
sciunt : ut videantur ^a ab hominibus. Dilatant enim
dilatoria sua : et magnificant sabbatas. Amant au-
tem primos recubitus in cinis : et primas cathedras
in synagogis : et salutationes in foro : et vocari ab
hominibus rabbi. Vos autem nolite vocari ab homi-
nibus rabbi. Unus est enim magister vester : omnes
autem fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis
super terram : unus est enim pater vester qui in
caelis est. Ve vobis Scribae et Pharisei hypocrite : quia
mundatis quod de foris est calicis et parapsidis : in-
tus autem pleni estis rapina et immundicia. Pharisee
ecce munda prius quod intus est calicis et parapsi-
dis : ut fiat id quod de foris est mundum. Ve vobis
Scribae et Pharisei hypocrite : quia similes estis se-
pulchris dealbatis : quae foris parent hominibus spe-
ciosa : intus vero plena sunt ossibus mortuorum : et
omni spurcicia. Sic et vos : foris quidem paratis
hominibus iusti : intus autem pleni estis hypocrisi et
iniquitate. Ve vobis Scribae et Pharisei hypocrite :
qui edificatis sepulchra prophetarum : et ornatis
monumenta iustorum : et dicitis. Si fuissimus in
diebus patrum nostrorum : non essemus socii eorum
in sanguine prophetarum. Itaque testimonium estis
vobismetipsis : quia filii estis eorum qui prophetas
occiderunt : et vos implete mensuram patrum ve-
strorum. Serpentes : genimina viperarum : quo fu-
gietis a iudicio gehenne ? Ideo dico vobis. Ecce ego
mitto ad vos Prophetas et Scribas : et ex illis occi-
detis et crucifigetis : et ex eis flagellabitis in syn-
agogis vestris : et persequemini de civitate in civita-
tem : ut veniat super vos omnis sanguis iusti qui
effusus est super terram : a sanguine Abel iusti :
a quo ad sanguinem Zachariae filii Barachie : quem
occidistis inter templum et altare. Amen dico vobis :
veniet haec omnia super generationem istam. Jeru-
salem Jerusalem : quae occidis Prophetas : et lapidas
eos qui ad te missi sunt : Quotiens volui congregare
filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos
suos sub alas : et noluisti ? Ecce relinquetur domus
vestra deserta. Dico enim vobis : non me videbitis
amodo : donec dicatis. Benedictus qui venit in no-
mine Domini : ^b Rex Israel.

^a Ab hominibus... Haec voces desunt in Vulg. et Graec.

^b Rex Israel. Deest Vulgatæ.

^c Landa. Ex Ps. cxlix, 5, ad usum festivitatis aptato.

^d Sacrificium. Ex Danie'le, ix, 2, 9. γ . Ibid., vii, 13.

^e Sub. Lege : sub eadem passionis forma.

^f Impresserit. Lege præcesserit.

^g Exiit. Adde Christus.

^h Qui. Hoc est, quomodo.

ⁱ Perfecta. Contra columnias paganorum, Mani-

η . Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

η . Et cum spiritu.

^c Landa. Alleluja. γ . Exultabit iustus in gloria :
et gaudebit in leticia sempiterna. P. Alleluja.

^d Sacrificium. Ego Daniel intellexi numerum an-
norum in quo factus est sermo Domini : tibi autem
Domino Deo nostro propitiatio et misericordia alle-
luja. γ . Dum aspicerem in nubibus caeli . ecce quasi
filius hominis amictus auro purissimo veniebat :
principatus et honor et regnum. P. Tibi autem Do-
mino Deo nostro.

Missa. Primum licet hominibus dilectissimi fratres
^e sub eadem passionis formam crux Christi in qua
cunctorum martyrum primitie continentur ^f impres-
serit : sed tamen in similitudine carnis peccati : con-
formis ^g nobis ^h extitit non equalis. Nam inter
homines nostre pravitate : nostreque conditione :
nativitate : legis : vel sortis . primus hanc viam Ste-
phanus martyr intravit : duriciam ardui itineris
vicit : palmam propositi muneris occupavit : ⁱ qui
Deum et hominem sequeretur ostendit. Ante ipsum
quidem Christus : sed tamen primus ipse post Chri-
stum. Hic homo fecit adiutus a Deo : quod ibi homo
perfectus unicus in Deo. Ille servo previus : iste con-
servis. Ille generaliter pro magisterio : iste specialiter
pro magistro. Hic egit suum martyrium : ille multo-
rum. Iste in se non ingloriosus : ille pro omnibus
gloriosus. ¹ Perfecta igitur fides honoret testem :
laudet auctorem et sua cuique debita discretis reddat
officiis : et zelo imitationis accensa : et adiutorio
proficiat et exemplo : si distincte et Domino serviat
et patrono.

η . Amen.

Alia Oratio. Te Domine Jesu Christe benedici-
mus : teque laudamus : ^j qui tam beatum tamque
perfectum martyrem tuum Stephanum tui imitatione
fecisti : ut quod etiam in reliquis sanctis rarum at-
que difficile est : sic persecutionis tormenta porta-
ret : ut ultionis vota de persequentibus non haberet :
et eorum impunitatem intrepide in persecutione
peteret : quorum impietatem inter saxa sentiret.
Utique cum illi lapides mitterent super eum : ille
pro eis preces fundebat ad Deum. Domine Jesu : ne
hoc in his statuas ad peccatum. Certabat impatientia :
cum indulgentia. Illi vulnera inferre : iste odia non
referre. Illi doloribus non cedere : iste pro hostibus
supplicare. Postremo erat in benignitate martyris :
quod non erat in voluntate carnificis. Nolle hos pu-

chæzorū et Præscillimistarum, breviter et dilucide
proponitur doctrina Ecclesiæ Gotho-Hispanæ de cultu
sanctorum.

ⁱ Qui tam beatum. Sanctus Augustinus (*Serm.* 315,
319, *oper. tom. V, Ed. nov.*) pluribus ostendit mar-
tyrium sancti Stephani dominicæ passioni exstitisse
simile. Et in Gelasiano em. Thomasi legitur (*Orat.*
3, de S. Stephano) : Præsta..... ut beatus Stephanus...
sicut ante alios imitator dominicæ passionis et pietatis
extitit, ita sit fragilitatis nostræ promptus adiutor. Ea-
dem de sancto Stephano missa septima in Sacramen-
tario sancti Leonis leguntur.

niri : per quos se videbat coronari. Hec igitur tam gloriosa pietas : tam perfecta benignitas : que pro illis precem fundebat : credentium populorum vota commendat : fidelium spem confortet : spectantium necessitates adjuvet : supplicantium culpas excuset : et pro Ecclesie unitate et pace catholice plebis invigilet. Hic semper pro subjectis dum rogat obtineat : qui pro inimicis dum lapidaretur orabat.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Domine Jesu Christe : qui leatissimo primoque martyri tuo Stephano : post ictus lapidum concessisti premium sempiternum : tu sereno vultu respice hoc sacrificium nostrum : et presta nobis famulis tuis : ut prece hujus martyris tam viventibus quam defunctis donetur indulgentia

* *In die S. Stephani.* Festivitas sancti Stephani primi martyris in Missali et Breviario Mozarabum, in Orationali Gothico, in Missali Gallo-Gothico, Sacramentario Bobiensi et Lectionario Luxoviensi, statim consequitur festum Nativitatis Domini, quo die jam inde a sæculo iv celebrabatur in Ecclesiis Ponti et Cappadociæ. ut ex sancto Gregorio Nysseno eruitur (*Laudatione altera S. Stephani, inter collectanea cl. Zacagni, tom. I, pag. 350, et Oratione funebri in S. Basiliam ejusdem S. Greg. Nysseni, apud cl. Zacagnium, in præf., pag. 40*); cui adstipulatur sanctus Asterius (*Hom. de S. Stephano*); nec alio die celebrabatur memoria sancti Stephani in Ecclesiis Africanis. Testes sunt Kalendarium Carthaginense, in quo : *VIII Kal. sancti Stephani primi martyris, et sermo inter opera sancti Fulgentii, de sancto Stephano, in quo : Hæc celebravimus temporalem sempiterni Regis nostri Natalem, hodie celebramus triumphalem utilitatis passionem*; et ipse sanctus Augustinus, in quo his similia leguntur (*Serm. 314, tom. V oper, in Ed. nov., part. II, col. 1260*), tractat de sancto Stephano. Eodem pariter die solemnitas sancti Stephani agebatur in aliis Occidentis Ecclesiis. Pro Italia et Gallia testantur sanctus Maximus Turinensis, sanctus Cæsarius Arelatensis, aliique auctores sermonum 1, 2 et 6, de sancto Stephano, inter opera sancti Augustini (*In Appendice tom. V, col. 350 et seq.*); Kalendarium vetustum (*Bolland., tom. VII Junii, p. 178*) anno ær. Chr. 448 exaratum, in quo : *VII Kal. Jan., sancti Stephani primi martyris, cui subscribunt Martyrologia Corbeiense Dacherii, Lucense Florentinii, Gellonense, in quibus omnibus : VII Kal. Jan., passio sancti Stephani, distincte legitur, et in Bedæ genuino : Natale sancti Stephani.* Demum Sacramentaria Gelasianum, Gregorianum et Ambrosianum, Capitularia Evangeliorum, et Lectionaria vetusta; quibus omnibus sanctus Stephanus die 26 Decembris colitur. Non desunt viri docti qui hac die non passionem, sed translationem reliquiarum sancti protomartyris e villa Capharagamala Hierosolymam anno ær. Christi 414 factam commemorari opinantur. Sed hanc opinionem evertit auctoritas Patrum, Sacramentarium, et Martyrologiorum, in quibus de passione omnino agitur : ex his autem sanctus Asterius et Gregorius Nyssenus ad beatam vitam ante detectas reliquias sancti Stephani transierant. In epistola Luciani presbyteri (*Oper. S. August., tom. VII, in append., nov. Ed.*) scribitur : *Translatæ sunt reliquie martyris septimo Kalendaris Januariæ; sed inde solummodo evincitur translationem factam fuisse ipso die quo passio ejusdem celebrari consueverat.* In pluribus Martyrologiis Latinis 11 Non. Augusti commemoratur translatio reliquiarum sancti Stephani : ita in Adonis, Usuardi, Notkeri, et in apographis Hieronymianis, Lucensi Florentinii, Corbeiensi Dacherii, in Martyrologio Baronii, et in aliis legitur; et epistola Luciani in Ms.

crinum : per quem olim confutata est infidelitas Judeorum.

ñ. Amen.

Ad pacem. Deus qui Stephanum plenum gratia et virtute levitici ordinis ministerio per Apotolorum tuorum electionem vel impositionem manuum consecrasti : tu presta nobis ut qui adducti sumus in sortem tue vocationis : simus filii pacis : tenoremque retineamus perfecte dilectionis : quo gratia tua que in Stephano martyre vere predicationis jecit fundamenta : in nobis sincere pacis et charitatis multiplicet nutrimenta. ñ. Amen

Inlatio. Dignum et justum est : pulcrumque satis est : nos tibi * in die sancti martyris tui Stephani annuo nobis circulo revoluto : laudis hostias immo-

B Floriacensi (*Append. oper. S. Aug., tom. V, Ed. nov.*) additur : *Inventæ sunt autem reliquie beatissimi Stephani III Non. Augustas; quod vel ipso Luciano teste falsitatis evincitur, qui primam apparitionem Gamalielis sibi factam esse scribit die Parasceve, id est, feria sexta III Nonas Decembris, Honorio x et Theodosio VII (lege VI) consulibus.* Ideo autem, ut suspicatur em. Baronius (*In Martyrol. Rom., die 3 Augusti, pag. 346*), in Ecclesiis nonnullis Occidentis celebra est Translatio, sive Inventio, reliquiarum sancti Stephani, quæ diverso anni tempore festa est, quia, diu ante hanc reliquiarum solemnem inventionem, Anconæ, et fortasse in quibusdam aliis Ecclesiis, ea die celebris erat memoria sancti Stephani, ut testatur vetustum sancti Cyriaci Martyrologium, in quo 14 Non. Aug. nulla fit mentio inventionis reliquiarum, sed sancti Stephani protomartyris in Ancona, ubi haberi dicitur unus de lapidibus, quo percussus est, distincte legitur. Eadem in additamentis Martyrologio Bedæ leguntur, sed pro Ancona Antiochia scribitur. In Bedæ genuino nihil hac die de sancto Stephano recurrit. Ad ultimum notandum quod in Kalendario Bucheriano de sancto Stephano protomartyre nihil. De eo etiam in Sacramentario sancti Leonis, VII Kal. Januarii sitetur. At mense Augusti in eodem Sacramentario litteris quadratis legitur : *IV NON., Natale sancti Stephani in cæmeterio Callisti via Appia.* Hunc autem esse Stephanum papam probant Kalendarium Bucherianum, ubi inter depositiones episcoporum legitur : *IV Non. Aug., Stephani in Callisti; Corbeiense Dacherii, IV Non. Aug.: Romæ, in cæmeterio Callisti sancti Stephani martyris; Lucense Florentinii: Romæ sancti Stephani martyris; et in notis (Ibid.) citatum vetustissimum Martyrologium : IV Non. Aug., Romæ Stephani episcopi; Gellonense : sancti Stephani episcopi et martyris.* Prædicto tamen titulo antiquus consarcinator illius Sacramentarii subjecti missas novem, non omnes integras, nec omnes ejusdem ætatis; omnes vero sunt de sancto Stephano protomartyre, præter octavam, quæ nihil peculiare de eo continet, nulla de sancto Stephano papa. Harum septima in præfatione clare ostendit festum protomartyris celebratum esse postridie Nativitatis Christi. Nona est de Dedicatione ecclesie in honorem sancti Stephani : fortasse pertinet ad dedicationem spatii illius ecclesie forma rotunda, quam in monte Cæli in honorem sancti protomartyris Simplicii papa consecravit (*Anastas., in Simplicio*). Hæc animadverti, ne auctoritas libri incautos decipiat, ut credant die secunda Augusti olim Romæ protomartyris Stephani coli consuevisse diem passionis, cum sex primæ mensis de passione agant. Recentiores Græci, et cum his Moschi, in suis Menæis et Menologiis, præcipuam solemnitatem sancti Stephani protomartyris die vigesimo septimo Decembris celebrant; nam postridie Nativitatis beatam Virginem, et fugam in Ægyptum peculiari devotione colunt.

lare sacrificium solenne persolvere. Quem ita Do-
 mini nostri Jesu Christi filii tui gratia elegit : do-
 ctrina erudit : potentia confirmavit. Ut inter Levitas
 premium : inter discipulos regnum : inter martyres
 teneat principatum. Qui veritatis verbo errantes
 confidentius arguendo : ibi staderet ponere causam :
 tibi intelligeret pendere victoriam. Ut objecto in
 faciem Judeis impietatis elogio : si non corripere
 devios : non timeret iratos. Sciens in alterutrum
 fructuosam predicationem esse justicie : si aut illi
 suscepta penitentia placeret oblatio sanitatis : aut
 sibi excitata invidia fieret occasio passionis. Erat ibi
 Christi et proximorum in tali voluntate dilectio aut
 de emendatis gaudium optare cognatis : aut de illa-
 tis penitentiam expectare supplicis : suum quidem ho-
 morem aliene crimine non querebat : sed videbat
 utrumque sibi sine gloria non futurum. Si au-
 tem per veritatem ipse alios predicando acquireret :
 aut se pro veritate quispiam persecutor occideret.
 Agnoscebat locum suum : cogitabat officium, quia
 altare se esse noverat : semetipsum hostiam prepara-
 bat. Plenus Spiritu Sancto sacramenta ructabat :
 volens calicem bibere quem tradebat. Stabat inter
 illos populos : qui servis non parcere : Domini morte
 didicerat, aut qui magis usque ad Domini necem
 terrorem morte prevenerant. O ingens Domini de-
 siderium charitatis : quid est nisi occidi velle pro
 Domino : et occisi amorem inter homicidas impa-
 vida devotione fateri ? Noverat se illi moriendo jun-
 gendum : cui se dolebat superbiendo disjunctum.
 Tenebat Magistri precepta que didicerat : non sibi
 dignum esse discipulum : qui se non portata cruce
 sequeretur. Volebat pervenire quo erat : qui cupie-
 bat levare quod jusserat. nec fallit sua opinio jam
 paratum. Ecce illi qui in Christo tanquam in lapi-
 dem offeuderunt : in Stephanum cum lapidibus ir-

A ruerunt. Hoc illis furor jecit : quo cecus error im-
 pegit. Inde obruerat docentem : unde ceciderant
 non credentes. Qui illis factus est petra scandali :
 Stephanus factus est corona martyrii. Cui merito
 inter gloriosos angelos : celestesque virtutes : hym-
 num laudis debite sine cessatione proclamant : atque
 dicunt.

Dicat chorus. Sanctus Sanctus Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere in altissimis
 gloriosus Dominus noster Jesus Christus filius tuus.
 A quo Stephanus martyr primus atque levita coro-
 nari promeruit passione suscepta : dum et cum ce-
 teris consecrandus Apostolorum electione in mi-
 nisterio eligitur septimus et singulariter pro Christo
 martyrium adeptus est primus. Qui ideo lapidari se
 voluit saxis ictibus perfidorum : ut facilius perve-
 nire possit ad lapidem preciosum. Christum Domi-
 num ac Redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Omnipotens Deus pater : qui
 post oblationem unigeniti tui hostiam vivam Ste-
 phanum primum martyrem. suscepisti : tu nos ad
 ejus exemplum facito esse victimam placationis : et
 hostiam puritatis. Quo dum ipsi per tritionem spi-
 ritus immolamur : hec libamina in ablationem pec-
 caninum a te sanctificata sumamus. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Eterne Dei filius Domine Jesu : quem Stephanus
 dum lapidaretur : ut ejus spiritum susciperes invo-
 cabat : quem positus genibus pro inimicis orabat :
 tu nos facito et amicos in te fidenter diligere : et
 pro inimicis te sinceriter postulare. Quo dum de-
 bentibus nobis ex corde dimittimus : ea que prece-
 pisti fiducialiter proclamemus e terris. Pater noster
 qui es in celis. Amen.

^a Quia altare se esse noverat. Hoc eodem sensu dic-
 tum est, quo sanctus Chrysostomus (*Hom. 20 in II
 ad Corinth.*) dixit : *Cum pauperem fide præditum, at-
 que adeo quemcumque piwm Christianum cernis,
 existima te altare videre; et Origenes (Hom. 4 in Le-
 vit.) eos dixit altare Dei, in quibus semper ardet divi-
 nus ignis charitatis, et quo Clemens Alexandrinus
 (Strom. vii) dixit aram vere sanctam esse animam ju-
 stam; et sanctus Augustinus (Enarr. in Ps. xciv) ait :
 Si nos sumus templum Dei, ara Dei anima nostra est,
 et plura istiusmodi, quæ apud Patres passim recur-*

^b Quem tradebat. More antiquo diaconus calicem
 populo communicanti porrigebat (*S. Cyprianus, de
 Laps.; S. Ambr., lib. 1 de Off., c. 41*) nec tantum
 sanguinem, sed aliquando corpus quoque Christi tra-
 debant diaconi communicantibus (*Justinus, apolog. 2*).
 Concilium Ancyranum (*Can. 2*) hunc morem aperte
 indicat. Sed a concilio Nicæno (*Can. 18, al. 16*)
 Arelatensi II (*Can. 15*), et Carthaginiensi IV (*Can.
 58*), vetitum fuit ne diaconi, aut presbyteris trade-
 rent corpus Christi, aut aliis traderent, præsentem
 presbytero. Mansit tamen diaconis jus tradendi cali-
 cis saltem Romæ, in Hispania, et in omni Occi-
 dente. Sancus Isidorus (*De Officiis, lib. II, cap. 8*)
 scribit : *Ipsis enim sacerdotibus non licet a mensa
 Domini tollere calicem, nisi eis traditus sit a diacono.*
 Romæ. et in aliis quibusdam Ecclesiis, episcopi non
 ad altare, sed ad sedem corpus Christi et sanguinem

sumebant. Sumpto autem corpore Domini, archidia-
 conus calicem deferebat ad sedem pontificalem, et
 ante pontificem manibus tenebat; e quo pontifex
 stula, seu calamo, aut pipa ex auro, vel argento,
 sanguinem sumebat. Ordo Romanus VI (*apud Ma-
 billionium, Mus. Ital. tom. II, pag. 75*) : *I, se autem
 diaconus tenens calicem et fistulam sive ante episcopum
 usque dum ex sanguine et corpore Christi quantum
 voluerit sumat; et Honorius Augustodunensis (Lib. 1,
 c. 65) ait : Diaconis calicem tenet dum papa sangui-
 nem sumit. Hæc, et nihil aliud, innuunt Ordines Ro-
 mani; primus (*ibid. p. 14*) cum ait : *et pontifex con-
 firmatur ab archidiacono. Tertius vero (ibid., p. 59)
 distinctius, cum ait : Et ipse pontifex confirmatur ab
 archidiacono de calice sancto. Lege si vacat cl. Geor-
 gium (De Liturg. Rom. Pontif. tom. I, disquis. de
 sacro ministerio, cap. 18, et tom. III, cap. 18, pag.
 164 et seq.). Modum communicandi in Hispania, con-
 cilio Toletanum IV (*Can. 18*) constituit. Quod ad
 rem præsentem spectat, episcopus ante altare sacer-
 dotes et diaconos communicabat, clerum vero in choro,
 extra chorum in senatorio et in aedibus splendidio-
 res civium utriusque sexus; populum vero presby-
 teri corpore Domini reficiebant, iis autem quibus
 episcopus corpus Domini tradiderat calicem porrigebat
 archidiaconus, reliquo populo diaconi. Vide Or-
 dinem Romanum tertium (*N. 16 et seq. pag. 54, 60*).**

^c Superbiendo. Lege *supervivendo*.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni, Dominus A
sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum spiritu.

Benedictio. Christus Dei filius: pro cuius nomine
Stephannus martyr lapidatus est innocens: contra
incurantium demonum ictus vos efficiat fortiores.
ñ. Amen. Quique eum pro inimicis orantem con-
summato martyrio provexit ad celum: conferat in
vobis ut sine confusione ad eum veniatis post tran-
situm. *ñ.* Amen. Ut illic letatura post istud secu-
lum accedat anima vestra: quo predictus martyr
spiritum suum suscipi exorabat. *ñ.* Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et
cum spiritu tuo.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Post Communio. Oratio. Gustantes Domine suavi-
tatis dulcedinis plenitudinem quesumus: ut sit nobis B
hoc in remissionem peccatorum et sanitatem
mentium. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus
noster: qui es benedictus et omnia regis in secula
seculorum. *ñ.* Amen. Dominus sit semper vobis-
cum. *ñ.* Et cum.

Dicat Presb. Solennia completa sunt in nomine
Domini nostri Jesu Christi: votum nostrum sit ac-
ceptum cum pace.

ñ. Deo gratias.

*** IN SANCTI JOHANNIS APOSTOLI ET EVANGE-
LISTE.**

A *d missam.* *b* *Officium.*

Gloriam et magnum decorem impones super eum
alleluja: et dabis eum in benedictionem. Et in se-
culum 45 seculi alleluja alleluja. *ñ.* Vitam petiit C
te tribuisti ei Domine in longitudinem dierum in
eternum. *P.* Et in seculum. *ñ.* Gloria et honor
Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculo-
rum amen. *P.* Et in seculum.

** In S. Johannis.* Ephesi, et in Ecclesiis Asiæ
credibile est sanctum Joannem apostolum ab initio
peculiari festivitate donatum esse. De eo silet Kalen-
darium Bucherianum, et Carthaginense; in hoc qui-
dem legitur: VI Kal. Jan., sancti Joannis Baptistæ,
et Jacobi apostoli, quem Herodes occidit; quo loco
subesse errorem Amanuensis Baptistam pro *evange-
lita* scribentis suspicatur Mabillonius: Sollerius (*In
Usuardum*) de errore certus est. Alii tamen nullum
hic agnoscunt errorem. In hoc enim Calendario soli
scribuntur martyres, nec in eo sanctus Andreas, et
sanctus Lucas, nisi sub martyris titulo leguntur.
Ephesi ante concilium Ephesinum erat ecclesia
sancti Joannis. In Ponto ejus festivitas una cum
sanctorum Petri, Pauli et Jacobi, eadem die celebra-
batur. R. inæ Hilarus papa, voti reus, sancto Joanni
liberatori suo ædem in baptisterio Lateranensi erexit,
ut inscriptio epistyllo januæ insculpta fidei facit:
*Liberatori suo beato Joanni evangelistæ Hilarus epi-
scopus famulus Christi.* Al. am sancto Joanni ecclesiam
erexit ex voto Galla Placidia Augusta, quod anno
a. r. Chr. 425 immani tempestate in Adria cum liberis
jactata emiserat, de qua inscriptio apud Agnellum
(*Pontific. Ravenat.*, in Joanne I), et Gruterum (*P.*
1048, 1), alioque: *Sancto ac beatissimo apostolo
Joanni evangelistæ Galla Placidia Augusta cum filio suo
Placidio Valentiniano Augusto, et filia sua Justa Grata
Honorata Augusta liberationis a periculo maris votum
solvit.* Exinde cultus sancti Joannis apostoli per Ec-
clesias Occidentis magis propagari cœpit. Incertum
plane est quo die in Domino dormiverit. Græci 27

Hic dicat Presb. Gloria in excelsis Deo.

Oratio. Hodie nobis thesaurus natus est. *Require
in Natale Domini fol. 37.*

Propheta. Lectio libri sapientie Salomonis (Cap. X).*

ñ. Deo gratias.

Sapientia justum deduxit per vias rectas: et osten-
dit illi regnum Dei: et dedit illi scientiam sancto-
rum. Honestavit illum in laboribus: et complevit
labores illius. In fraude circumventientium illum af-
fuit illi: et honestum fecit illum. Custodivit illum ab
inimicis: et a seductoribus tutavit illum. Et certam-
en fortium dedit illi ut vinceret: et sciret quoniam
omnium potentior est sapientia: Hæc venditum ju-
stum non dereliquit: sed a peccatoribus liberavit
illum. Descendit cum illo in foveam: et in vinculis
non dereliquit illum: donec afferret illi sceptrum
regni et potentiam adversus eos qui eum deprime-
bant: et mendaces ostendit: qui maculaverunt illum:
et dedit illi claritatem eternam. Et reddidit justis
mercedem laborum suorum: et deduxit illos in via
mirabili: et fuit illis in velamento diei: et in luce
stellarum nocte. Et transtulit illos per mare rubrum:
et transvexit illos per aquam nimiam. Dominus Deus
noster.

ñ. Amen.

d Psallendo. Factus est in pace locus ejus: et ha-
bitatio ejus in Syon. *ñ.* Notus in Judea Deus: in Israel
magnum nomen ejus. *P.* In Syon.

*Sequentia epistole Pauli apostoli ad Thessalonicenses
(Prime, * cap. IIII).*

ñ. Deo gratias.

Fratres. Nolo vos ignorare de dormientibus: ut
non contristemini: sicut et ceteri qui spem non ha-
bent. Si enim credimus: quod Jesus mortuus est et
resurrexit: ita et Deus eos qui dormierunt per Je-

Septembris memoriam ejus colunt; et rursus die 8
Maii festum celebrant ob pulverem, seu mannam, quæ
ex sepulcro ejus Ephesi ebulliebat (*Menol. Basil. c. r.
Lat. Ed. Urbini; Ephemer. Græco-Moschi, apud Bol-
land., tom. I Maii*). In Misali Gallo-Gothico duas
missas proprias habet sanctus Joannes: alteram post
festum sancti Stephani, qua ambo fratres Jacobus et
Joannes commemorantur; alteram post *Inventionem
sanctæ crucis*, quæ solius sancti Joannis evangeli-
stæ est. At præcipua ejus festivitas in Occidente die 27
Decembris celebratur, ut auctor est sanctus Grego-
rius Nyssenus (*Laudat. altera in S. Stephanum, et
Oratione funeb. in S. Basil. apud cl. Zacagnium,
Collect. tom. I, p. 350, et in oratione, pag. 40*); et
seculo XI, eadem die, in Ecclesiis Ægypti celebratur
(*Zacag., Collect. t. I, p. 716*). Die quoque 27 Decem-
bris in Misali et Breviario Mozarab in Ambro-
siano *Pameli*, in Sacramentariis sancti Leonis, Ge-
lasii, et sancti Gregorii, in Lectionario Luxoviensi,
et Martyrologiis inscribitur. In Sacramentario Bo-
biensi, fortasse per errorem, post Infantes apponitur
missa Jacobi et Joannis. In quibusdam Martyrologiis,
ut in Corbeiensi Dacherii hac die cum sancto Joanne
commemoratur ordinatio sancti Jacobi fratris Do-
mini.

b *Officium.* Ps. xx, 6, 7. *ñ.* Ibid., 4.

c *Cap. X.* Vers. 10 - 1.

d *Psallendo.* Ps. LXXV, 5. *ñ.* Ibid., 1.

** Cap. IV.* Vers. 12 - 17. In Luxoviensi Epistola
est ex Apocal. xiv, 1 - 7. In Bobiensi Sacramenta-
rio legitur ex Actibus, xii, 1 - 5.

sum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in A verbo Domini : quod nos qui vivimus qui residui sumus in adventu Domini : non prevenimus eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in jussu et in voce Archangeli : et in tuba Dei descendet de celo : et mortui qui in Christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus : qui relinquimur : simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera : et sic semper cum Domino erimus.

¶. Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Joannem
(^a Cap. XXI).

¶. Gloria tibi Domine.

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus : dixit Simoni Petro : Simon Johannis diligis me plus his? Dicit ei. Etiam Domine : tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei iterum. Simon Johannis diligis me? At ille : etiam Domine : tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei tertio. Simon Johannis amas me. Et dicit ei : Domine : tu omnia nosti : tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce oves meas. Amen amen dico tibi : cum esses junior cingebas te : et ^b ibas ubi volebas : cum autem seueris : extends manus tuas : et alius te cinget : et ducet quo tu non vis : hoc autem dixit : significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et hoc cum dixisset : dixit ei. Sequere me. Conversus Petrus vidit illum discipulum quem diligebat Jesus sequentem : qui et recubuit in cena super pectus ejus ^c, et dixit. Domine : hic autem quid? Dicit ei Jesus : sic eum volo manere donec veniam. Quid ad te? Tu me sequere. Exivit ergo sermo iste inter fratres : quia discipulus ille non moritur : et non dixit Jesus : non moritur : sed sic eum volo manere donec veniam : quid ad te? Hic est discipulus qui testimonium perhibet de his : et qui scripsit hec. Et scimus quia verum est testimonium ejus.

¶. Amen.

^d *Lauda.* Alleluja. ¶. Deus meus es tu : et confitebor tibi : Deus meus es tu : et exaltabo te. *P.* Alleluja. *Adjurate me fratres.*

^e *Sacrificium.* Omnis qui me confessus fuerit coram hominibus dicit Dominus : confitebor eum coram Patre meo alleluja : ¶. Et quicumque perderit animam suam propter me : in vitam eternam inveniet eam. *P.* Confitebor.

Missæ. Dicit Presb. Dominus sit semper vobiscum. ¶. Et cum spiritu.

^a *Cap. XXI. Vers. 15 - 24.* In Luxoviensi Evangelium de sancto Marco (*Cap. x*) desumitur. In Bonensi Sacramentario de sancto Matthæo (*Cap. xx, 20 - 24*).

^b *Ibas.* Vulg., *ambulabas.*

^c *Et dixit.* In Vulgata et Gr. sic legitur : *Et dixit, Quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Jesu : Domine, hic autem, quid?*

^d *Lauda.* Ps. cxvii, 28.

^e *Sacrificium.* Matth. x, 32. ¶ *Ibid.*, 59; Joan. xii, 26.

^f *Assumptionis.* Transitus sancti Joannis apostoli in Menologio Basilii ἡ μεταστοιχείω, *translatio*; in Mar-

PATROL. LXXXV.

46 Considerantes dilectissimi fratres beatissimum Johannem apostolum inter ceteros a Domino plus dilectum : offeratus ipsi Christo Deo et Salvatore nostro singularis victime hostiam : ob ipsius sancti apostoli sacrate ^f assumptionis memoriam. Petentes ab eo : ut hunc nobis concedat esse patronum : quem suum voluit dilectum esse discipulum. Efficiatque eum ruentis evi sustentatorem : quem sui pectoris fecit recubam esse. Exaudiens illum pro membris totius Ecclesiæ : quem matris sue voluit curam habere.

¶. Amen.

Alia Oratio. Genite ingeniti filius Dei summi : qui sacrum illud archanum pectoris tui dilecto tuo Johanni apostolo reserasti : cum in sinu tuo recubans evangelii sui fluentia ex ipso pectoris sui fonte lauari promeruit. Tu nos intuere propicius : ut per te abdita cognoscamus : per te bona que manifesta sunt impleamus. Reserans nobis pectoris tui occulta : quibus possimus cognoscere : et conditionis nostre infirmitatem : et ad tue divinitatis pervenire cognitionem. Manifestans de te quid amemus : indicans de nobis quid corrigamus. Quo hujus dilecti tui suffragiis : moribus nostris in melius commutatis : aufugiat pestis : dispereat languor : pellatur mucro : quicquid adversum est fidei christiane intereat : quicquid prosperum : convalescat. Arceantur fames : sedentur lites : heresum obtrudantur fautores. Fecundetur frugibus terra : vestiatur virtutibus anima : atque cuncta nobis in commune proveniant bona. Quo tibi Deo nostro fideliter servientes : et his sine peccato utamur concessis : et post deliciis fruamur eterne possessionis.

¶. Amen.

Post nomina. Oratio. Jesu Rex noster et Domine : qui es vita mortalium : tu spes unica redemptorum : suscipe hoc sacrificium quod tibi in honorem Johannis apostoli tui dedicandum offertur : ac presta propicius : ut sicut olim idem dilectus tuus presenti in seculo degens : exanimata corpora revocavit ^g ad vitam : ita nunc suffragio suo : et viventium torpentes animas suscipiat ad virtutem : et defunctorum spiritus liberet a penali conditione. Quo per istum a te Deus tam vivi quam defuncti speciale se gaudeat invenisse remedium : quem manere predixisti donec venias incorruptum.

D ¶. Amen.

Ad pacem. Novimus Domine quod pax multa sit diligentibus nomen tuum : neque sit in illis scanda-

tyrologio Lucensi Florentinii, Corbeiensis Dacherii, Gellonensi, Vaticano præfixo Sacramentario sancti Gregorii, in Fuldensi, et Ottoboniano Georgii, et in aliis *Assumptio sancti Joannis* dicitur ; quem loquendi modum in Hispania receptum fuisse colligere licet ex fragmento chronologico quod ex Calendario Hispano desumptum edidit cl. Muratorius (*Tom. II Script. rer. Ital., part. II, pag. 4024*), ubi legitur : *Æra 153, Joannes evangelista assumptus est.*

^g *Ad vitam.* Apollonius, apud Eusebium (*Lib. v Histor. Eccles., cap. 47, al. 48*) scribit sanctum Joannem Ephesi mortuum suscitasse.

tum : sicuti factum fuisse Johannem apostolum tuum : qui de pectoris tui archano vividos alterne dilectionis rivulos hauriens predicat omnes in commune : non solum sermone diligere : sed opere et veritate. Cujus veridica precepti sanctione communiti : te ^a simpliciter quesumus fili Dei : ut ea nos facias implere que predicat : ea de te sentire que ipse sentit : ea veritate et te diligere : et a te diligere mereamur : qua ipse vel te dilexit : vel a te constat esse dilectus. Ut in pace viventes : et pacis gloriam amplectentes : ad te perveniamus fructibus pleni pacis : et copia benedictionis.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est omnipotens Deus : tibi in omnibus ac pro omnibus sanctorum tuorum meritis : ex tuis scilicet donis quantum possumus semper agere gratias : tuasque predicare virtutes. Qui excelsus humilia respicis : et attollis humiles in excelsis. Qui nobis post manifestationem in carne redemptoris nostri Domini Jesu Christi Salvatoris : verbi predicatorum : censu pauperes : Spiritu Sancto locupletes : apostolos predestinasti. Inter quos gloriosissimus Evangelista Johannes doctrina vitæque insignis multum emicuit : qui in exordio evangelii sui in principio verbum tuum apud te Deum esse semper docuit. Cui Dominus jam crucifixus quem celibem elegerat : matrem suam virginem ^b commendavit , eique revelatione mirifica quid myrice doceret ostendit. Quem sine effusione sanguinis efficiens gloriosum usque ad adventum suæ claritatis conservat sibi ^c incorruptum. **47** Qui nunc tibi ^c spiritu junctus : inter sanctorum angelorum innumeras legiones splendisco apostolorum in choro refulgens : te Deum cum Cherubin ac Seraphin sine cessatione conlaudat et dicit.

Chorus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

^a *Simpliciter.* Fortasse, *te suppliciter.*

^b *Commendavit.* Sanctus Hieronymus (*epistola 127, tom. I, Ed. Veron.*) ad Principian scribit : *Virginem matrem Joannes filius virgo suscepit.* Et tom II (*Lib. 1 ad Jovinian., n. 26*) ait : *A Domino virgine mater virgo Joanni virgini discipulo commendatur.* Sancto Epiphano (*Hæc. 78, Antidicom.*) asserit quod manifestum est Joanni propter virginitatem Christum Dominum de cruce matrem virginem commendasse. Plura similia apud sanctos Patres recurrit.

^c *Incorruptum.* De morte sancti Joannis evangelicæ mira est dissensio inter antiquos et recentiores scriptores : longe credibilior eorum videtur opinio qui sanctum Apostolum mortuum, et Ephesi sepultum tradunt. At contrariæ opiniones non carent magni nominis fautoribus : Florentinus (*In Indic. apostolica, exerc. 3, p. 123 et seq.*), Tillemontius (*Tom. I, art. 40, 41, de S. Joanne Apostolo, et not. 47*). Missali nostro astipulantur sanctus Hilarius (*Lib. vi de Trin.*), scribens : *Joannes sic usque ad adventum Domini manens, et sub sacramento diviæ voluntatis relictus deputatur;* et alii apud Florentinum citati, quibus addamsanctum Maximum Taurinensem (*Hom. denatal. Sancto. Martyr., apud cl. Muratorum, Anecd. t. IV, pag. 26*), ubi hæc, ut alia prætermittam : *Joannes tamen apostoli habemus exemplum, quem tumultus susceptum claudere potuit, custodire non potuit.*

^d *Qui profluentibus.* Inter præfationes a Pamelio

Post Sanctus. Vere sanctus : vere pius : vere inestimabiliter gloriosus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. ^d Qui profluentibus ex ventre suo fluminibus recumbentem in sinu suo dilectum Johannem sic irrigavit : sic docuit : sic replevit : ut corpus illuc ad enarrandum incorruptibile principium ascendere posset : quo alius non valet penetrare. Hic vera de verbo sentiens predicamenta conscripsit : cui idem unigenitus filius tuus : et matrem moriens ^e commendavit. Et rursus eum materno honore consimilem reddidit : cum uno eodemque munere : et matrem glorificat : et discipulum inter fratres exaliam : cum matrem gloria pariendi honorat : et discipulum recumbendi honore glorificat. O quam felix venter qui talem genuit prolem : quam honorabile caput : quod et alias recubavit in pectore. ^B Gloriosa quidem Maria que genuit Christum. Sed et Johannes qui recubuit supra Christum. O parile premium in utrisque virginitatis : quod sic commendatur in exitu finis cum et Maria nullo persecutionis mortis sue coangustata tormento letanter ex hac vita subducitur : ^f et Johannes diem recessus sui antea prescians effodi ipse sibi precepit locum sepulcri. In quo valedicens fratribus : sine nullo mortis dolore ingressus : requiescit usque ad adventum Domini incorruptus. Tam extraneus a tormento mortis : quam alienus a corruptione extitit ^g carnis. Hinc igitur quia preciosa est in conspectu tuo Domine mors horum sanctorum tuorum : te deprecamur ut hæc holocausta nostra suscipiens : nostris criminibus veniam prestes. Quo ad instar Apostoli tui : et te incorrupto sequamur ex corde : et tu ad nos veniens apud nos facias mansionem Deus noster ac Redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Christe filius Dei : qui elevatus in cruce discipulum matri : matremque discipulo

(*Liturgicorum tom. II*), ea quæ (*Pag. 551*) festo sancti Joannis attribuitur, magnam habet cum initio hujus orationis similitudinem.

^e *Commendavit.* Missale Ambrosianum, in præfatione sancti Joannis : *Quem Dominus Jesus Christus non solum peculiari semper decore ornavit, sed et in cruce positus tanquam hæreditario munere prosecutus vicarium pro se matri filium clementer attribuit* Eadem verbatim in Ambrosiano Pamelii leguntur.

^d *Et Johannes.* Eadem habentur apud sanctum Augustinum (*Tr. 124, in Joannem*) ; in Menologio Basilii, die 27 Septembris (*Edit. Gr. Lat. Urbini*) ; in libro de Vita et Morte sanctorum (*Cap. 73*), inter opera sancti Isidori.

^g *Carnis.* Sanctus Augustinus (*Tr. 124, in Joannem*) ostendit suo tempore creditum fuisse sanctum Joannem revera non esse mortuum, sed in illo sepulcro ejus, quod est apud Ephesum, dormire eum potius quam mortuum jacere ; qui vero in hac erant opinione pro argumento aiebant illic terram sensim scaterere, et quasi ebullire, atque hoc ejus anhelitu fieri, et post non pauca tandem concludit : *Cedamus opinioni quam certis documentis refellere non valemus.* Hæc terræ ebullitio ad sancti Joannis sepulcrum, quam sanctus Augustinus (*Ibid.*) testatur se a non levibus hominibus ac episcopis, adeo certa erat, ut Ecclesia Græca, eam ob rem, die octava Maii (*Menol. Basil.*) festivitatem celebraverit.

commendans : passionis nostre calicem ebibens consummasti : tu nos placabiles efficit tibi : ut tam oblationes quam oblatores ita respiciendo sanctifices : vivificandoque tibi ipse commendes : quo Johannem apostolum tuum dilectio tua fecit honorabilem inter fratres. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Vide vide Deus quibus gravati delictis obruimur : qualiterque nobis ipsi quotidie efficimur causa veneni et pena supplicii : dum cum quotidiano carnis nostre veneno polluimur : et de reparatione melioris vite nullo modo cogitamus. Sed quia certum est quod hoc videas : qui semper es clemens : et ideo per confessionem nos ad te redituros expectas : ideo suggerimus. ut apostolo tuo Johannem intercedente : qui invocato nomine tuo lethale ^a ebibens virus : non solum ipse erasit : sed etiam alios ex eodem extinctos poculo suscitavit. Procul a nobis efficias : et incentivam carnis nostre libidinem : et virus persuasionis hostis antiqui. Ut fide te colentes : sicut Johannem apostolum non nocuit oblatum venenum : ita nos non noceat latentium vitiorum virus occultum : proclamantes atque ita dicentes. Pater noster qui es, etc.

Benedictio. Deus eternus : qui Johannem apostolum suum pre ceteris plus dilexit discipulis : efficiat vos sue participes charitatis. *ñ*. Amen. Quique per eum ^b Drusianam suscitavit a somno mortis : suscitet vos a torporibus vite carnalis. *ñ*. Amen. Ut eum semper retineatis in pectore : in cuius sinu ipse promeruit recubare. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui est benedictus et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Chorus. Gustate et videte.

Post communionem Oratio. Gratias tibi agimus Domine Deus et te Deum benedicimus de die in diem : qui nos in hac die sancte solennitatis tue perducere dignatus es : fac nos diem **48** istum sancti Johannis apostoli tui et evangeliste per multa curricula annorum in pace et tranquillitate suscipere cum fidei populo tuo. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Per misericordiam tuam Deus noster

^a *Ebibens virus.* Sanctus Isidorus (*de Vita et morte sanctorum*, cap. 75) eadem habet ; et Passio sancti Joannis, quæ nomen Melliti Laudociæ episcopi præfert, apud cl. Florentinum (*In Indic. apostol.*, pag. 130), de eadem re fuse agit.

^b *Drusianam.* Apollonius, apud Eusebium, sanctum Joannem mortuum Ephesi suscitasse scribit, ut supra monui. Mellitus ille Laudociæ episcopus (*In Passione S. Joannis*) refert apostolum Drusianam suscitasse.

^c *Natale sanctorum Innocentium.* Hæc festivitas, quæ in aliis *Natale sanctorum Innocentium*, aut *beatorum Innocentium*, in aliis *Natale Infantum*, aut *sanctorum Infantum*, in quibusdam *Necatio Infantum*, aut etiam *Allisio Infantum*, inscribitur, a Græcis die 29 Decembris celebratur (*Menol. Basilii*), a Latinis die 28 Decembris, quamvis de die quo interfecti sunt nihil certi constet. In vetustissimo Carthaginensi Calendario : *V Kal. Jan.*, *Natale sanctorum Infantum*, quos occidit Herodes. Corbeieuse pariter

A qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu. Solemnia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ*. Deo gratias.

IN • NATALE SS. INNOCENTUM

Ad Missam. d Officium.

Dabo sanctis meis primam sessionem alleluja : in resurrectione eterna et exquiram illos in gaudio meo : et lux perpetua lucebit alleluja : et eternitas temporum preparata est alleluja alleluja. • *ŷ*. Domine probasti me et cognovisti me : tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam. *P.* Et lux perpetua. *ŷ*. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. *P.* Et lux.

^B *Oratio.* Hodie nobis thesaurus natus est. *Require retro in Natale Domini.* fol. 37.

Lectio libri Hieremie prophete († Cap. XXXI).
ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. ^e Vox in Rama audita est : lamentationis fletus et luctus : ploratus et ululatus multus. Rachel plorans filios suos : et noluit consolari super eos quia non sunt. Hec dicit Dominus. Quiescat vox tua a ploratu : et oculi tui a lacrimis : que est merces operi tuo : ait Dominus. Et revertentur de terra inimici. Et erit spes novissimis tuis. ait Dominus. Et revertentur filii tui ad terminos suos. Audiens audivi Effraim transmigrantem. Castigasti me et eruditus sum : quasi juvenculus ^h in domibus. Convertite me : et revertar : quia tu es Deus meus. Postquam enim convertisti me : egi penitentiam : et postquam ostendisti mihi : percussi femur meum. Confusus sum et erubui : quoniam sustinui obprobrium adolescentie mee : si filius meus honorabilis mihi Effraim : si puer delicatus : quia ex quo locutus sum Deo adhuc recordabor ejus. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum. Miserebor miserans ejus : ait Dominus omnipotens. *ñ*. Amen.

ⁱ *Psallendo.* Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos. Ut destruas inimicum et ^j defensorem. *ŷ*. Quoniam videbo celos tuos : opera digitorum tuorum : lunam et stellas quas tu fundasti. *P.* Ut.

vetustissimum Martyrologium : *V Kal. Jan.*, *Bethlehem*, *Natalis sanctorum Infantum et lactentium*, qui *sub Herode pro Christo passi sunt*. Eadem quoque Sacramentaria sancti Leonis, Gelasianum, Gregoriana, et Ambrosianum Pamelii horum martyrum memoriam recolunt. In Orationali Gothico (*Pag. 52*) per oscitantiam quamdam orationes *de allisione Infantum* post festum sancti Juliani collocantur.

^d *Officium.* Esdræ IV, II, 23, 35.

^e *ŷ*. Ps. cxxxviii, 1.

^f *Cap. XXXI.* Vers. 15-20. In Lectionario Luxoviensi eadem prophetia legitur. In Bobiensi Sacramentario hæc die nulla est prophetia.

^g *Vox in Rama.* Ita Matth. II, 18, et LXX. Vulgata cum Hebræo : *Vox in excelso.*

^h *In domibus.* Vulgata, *indomitus.*

ⁱ *Psallendo.* Ps. vii, 3. *ŷ*. Ibid. 4.

^j *Defensorem.* Ita Ital. et sanctus Augustinus, *Vulg., ultorem.*

Sequentia epistolae Pauli Apostoli ad Corinthios
(^a II, cap. I).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi: Pater misericordiarum et Deus totius consolationis: qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt: per exhortationem qua exhortamur et ipsi a Deo. Quoniam sicut abundant passiones Christi in vobis: ita et per Christum abundet consolatio nostra. Sive autem tribulamur: pro vestra exhortatione et salute. Sive consolamur pro vestra consolatione. Sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute: que operatur tolerantiam earundem passionum: quas et nos patimur: et spes nostra firma pro vobis. Scientes quoniam sicut socii passionum estis: sic eritis et consolationis.

ñ. Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Mattheum
(^b Cap. XVIII).

In diebus illis: oblatus est Domino nostro Jesu Christo parvulus: ut manus eis poneret: et oraret. Discipuli autem increpabant eos. Jesus vero ait eis: sinite parvulos: et nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum celorum. Et cum imposuisset eis manus: abiit inde. In illa hora accesserunt discipuli ad Jesum dicentes. Quis putas major est in regno celorum. Et advocans Jesus parvulum: statuit eum in medio eorum. Et dixit. Amen dico vobis: nisi conversi fueritis: et efficiamini sicut parvuli: non intrabitis in regnum celorum. Quicumque humiliaverit se sicut parvulus iste: hic est major in regno celorum. Et qui suscepit parvulum talem in nomine meo: me suscepit. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt: expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus: et demergatur in profundum maris. Videte **49** ne contemnatis unum ex his pusillis. Dico enim vobis: quia angeli eorum semper vident faciem Patris mei: qui in celis est. Venit enim filius hominis salvare quod perierat. ñ. Amen.

^a Cap. I. Vers. 2 - 7. Lectionarius Luxoviensis, et Sacramentarium Bobiense Epistolam ex Apocalypsi, vi, 9 - 12, exhibent.

^b Cap. XVIII. Evangelium ex Laciniis cap. XIX, XVIII, Matth. consultum est. Incipit a capite XIX, 13-15; tum adnectitur caput XVIII, 1-6; ad ultimum versiculi 10, 11, ejusdem capituli, adjiciuntur. In lectionario Luxoviensi, pro Evangelio legitur integrum caput secundum sancti Matthaei. In Sacramentario Bobiensi legitur ex eodem capite sancti Matthaei 13-25. Idem Evangelium in Calendario Frontonis legitur.

^c *Lauda.* Ex Sapientia, XIX, 9.

^d *Sacrificium.* Apocal., vi, 9.

^e *Catholicam.* In Liturgia Gregoriana consueta laetitiae signa in festivitate Innocentium praetermittuntur. In officio non dicitur *Te Deum*, in missa non canitur *Gloria*, nec *Alleluia*, sed ejus loco tractus dicitur, nec in fine *Ite*, sed *Benedicamus Domino* ca-

A *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^c *Lauda.* Alleluja. γ. Ambulabunt sancti gaudentes velut agni pleni pascuis. P. Alleluja.

^d *Sacrificium.* Vidi sub ara Dei animas occisorum propter verbum Dei et martyrium suum: et magno clamore dicebant salus Deo nostro alleluja alleluja.

Missae ^e Catholicam dilectissimi fratres religiosa fides ammonet pietatem: interemptis pro Christo infantibus cultum exhibere non luctum: honoris impedire ceremonias: non doloris. Sacramentis dare vota: non lachrymis. Quia ipsum mortis causam habeant quem corone. ipsum odio constet interesse: quem premio. Recte enim in illis a credentibus laudabatur: inter quos a persecutoribus querebatur. Etiam nocentes Christum non putabant esse: nisi inter innocentes: cum tamen hoc non haberet veneratio pro fide: sed estimatio ^f pro etate. Quos in erto falsitas perdebant: hos pro certo veritas acquirebat. Ubi crudelitas impietatis errabat: ibi hostiam suam Salvatoris pietas agnoscerebat. Scientes igitur illos: sic melius moriendo crevisse: et quod tunc annis defuit: non meritis deesse. Rogemus ut qui sub persecutorum manibus perire non dubitant parvuli: in supplicantium precibus dignentur intervenire perfecti.

ñ. Amen.

Alia oratio. Deus cujus misericordia per utrumque sexum et per omnem cucurrit etatem: ita plurimum infantibus affectum paterne pietatis indulgens: ut parvulos nec ab ^g Egipto teneri sineres: nec ab evangelio prohiberi: dum in lege cum patribus evaderent mundum: et in gratia cum perfectis vocarentur ad regnum: atque institutione doctrine: innocentia expers mali forma induceretur exempli. Dona nobis famulis tuis: ut malicio viribus defecati: in usum concupiscentie carnalis invalidi: docibilem servemus disciplinis voluntatem. Quo mens nec rigida nec superba: sic sit blanda: ne facilis: sic innocens: ne imprudens: sic humilis: ne imbecillis. Quatenus maturo discretionis iudicio sic sufficiat probare quod placeat: ut affectare nesciat quod delinquat. Atque ita salubrem sumat temperantiam moderante consilio: ut et simplicitatem

D nitur; et Benedictus, ille sancti Petri Canonice (qui circa annum 1140 librum Pollicitum scripsit, quem cl. Mabillonius inter Ordines edidit, Musaei Ital. tom. II) tradit (*Ibid.*, p. 150) quod *Romani* Innocentium die non comedunt carnem, nec sagimen nisi venerit in Dominico die; rationes mysticas lege apud Micrologum (cap. 56), Amalarium, aliosque. Porro ista consuetudo hoc loco improbari videtur. Sane sanctus Chrodegangus, in regula (Cap. 74), festivitatem Infantum inter praecipuas solenni ares receuset. Et in Ecclesiis Galliarum, teste Amalario, et in monasteriis, in officio Innocentium *Te Deum* canelatur, et in Missa *Alleluia* et *Gloria*. S. li quidem clerici usum Romanum imitabantur.

^f *Pro etate.* Sanctus Cyprianus (Epist. 56): *Atas necdum habilis ad pugnam idonea existit ad coronam, ut appareret Innocentes esse qui propter Christum necantur, Infantia innocens ob nomen ejus occisa est.*

^g *Aegypto.* Exodi x, 9; xiv, 37.

inietur infantium : et fortitudinem vindicet pugna- A illis defuit sermo : quos constat perire pro verbo.
torum. *ñ*. Amen.

Post nomina. ^a Deus omnipotentie ac benignitatis : Deus misericordie ac pietatis : qui bethleemite ac domiuce civitati pro temporalibus erumnis gaudia eterna tribuisti : ut Rachel sanctos plorans filios suos : que proferebat ex dolore luctum : nollet ex consolatione solatium : que licet videretur de presententi infantium amissione conterrita : erat tamen beata : ac de martyrum perpetuitate segura. Da cunctis Domine in hoc loco consistentibus et univere plebi istius loci : ut sic habeant ex sancte vite conversatione palmam : sicut habuerunt parvuli ex passione victoriam : quo eorum meritis : et salus viventium : et defunctorum requies impetretur.

ñ. Amen.

Ad pacem. ^b Deus qui martyrio innocentium parvulorum triumphalem hunc diem esse fecisti : et exempla ad augendam ecclesie tue fidem proficientibus tribuere dignatus es : dum beatissimi infantes illi etiam passionem hodie prompte ^c vicerunt. Da huic populo tuo nomini consecrato per consimilis gratie admirationem meritum similitudinem dignitatem : ut ad hanc sanctorum infantium similitudinem et profectum fidei et pacis semper ascendat.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est omnipotens Pater : nos tibi gratias agere semper : et Jesu Christo filio tuo Domino nostro : cujus suscepto in carne natiuitatis infantiam sic rex impius ac profanus expavit : C ut cogereetur metuere, quem non merebatur agnoscere. Et habet conscientia dejecta tremendum : quem non habebat superbia peritura dejectam. Hic ipsum specialiter perire volens : quo invenire posset : ignarus omnes iussit infantes interfici : si fortuito usque ad ipsius caput membris **50** pereuntibus perveniret : et ^d regalem necem vagantis gladii funera prebella compingeret. Sic decepti furoris insania ferit martyres esse per mortem : qui adhuc confessores non erant per etatem. Et ubi non accessit possibilitas iudicandi : cessit felicitas pereundi : Christum igitur in omnium visceribus ceca littoris manus mucrone querebat : et cum non inveniret ignorantia quem interrogaret : non discernebat imprudentia quem feriret. Erat decretus ad occidendum : D qui non erat idoneus ad loquendum. Sed nihil laudis derogat infantibus non loquentibus. Plus est enim causa clamare quam lingua. Nec prejudicat : quod

^a Deus. Hac oratio eadem est atque collectio sequitur in missa Infantium Missalis Gallo-Gothici. In Sacramentario Bobiano eadem quoque est, sed brevitate causa dimidinta.

^b Deus. Initium hujus orationis in Sacramentario Bobiensi pro tota oratione post pacem adhibetur.

^c Vicerunt. Ecclesia hosce infantes Christi causa interfectos inter martyres ab initio recensuit. Sanctus Irenaeus (Lib. III, cap. 48) : *Christus ipse infans cum infantes hominum martyres parans....* Sanctus Cyprianus (Epist. 56) scribit : *Christi nativitas a*

illis defuit sermo : quos constat perire pro verbo. Docuit esse vocem sanguinis mors fraterna : infantia quam intellectus non adiit : exitus coronavit : O nefandi furoris immanitas ipso quo perimebatur vulnere : portabatur occisus et tenerum peadebat cadaver in capillum : plus lactis ^e egrediens : quam cruoris. Sic dulcia Christi ubera parvulorum labia suxerunt. Et qui tunc non poterant discernere quid sitirent : nunc habent in gaudio quod biberunt. Unde merito tibi Domine omnes angeli non cessant clamare ita dicentes. *Chorus.* Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus es Nazarene : qui ex ore infantium perfecisti laudem. ut non humana sed divina confessio nasceretur : et B immatura loquendi etas agnosceret : quem periti lege nescirent. Per te Domine ac Redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Tibi soli Christe Domine a nobis gloria et honor gratiarumque actio datur : qui fecisti parvulos per ignotam temporis mortem pervenire ad eternitatis beate hereditatem. Qui glorificatus es melius in eorum sanguinis voce : quam in etatis professione. Apud quem non est quesita cognitio rationis : in quibus coronata est materia parvutatis. Tribue proinde nobis illis intercedentibus : et desse in quo male sumus : et adesse in quo semper bene tecum vivamus. *ñ*. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Oratio. Fratres charissimi Martyrum parvulorum exempla incitent nos ad virorum fortium acta. Et sicut illorum vox sanguinis clamavit ad Deum : ita nos unita pietatis voce exclamemus ad celum : et dicamus in terris. Pater noster. etc.

Benedictio. Dominus Jesus Christus : cui parvulorum non vox etatis : sed effusio sanguinis laudem dedit : clamorem vestre confessionis miseratus accendat. *ñ*. Amen. Qui illos moriendi acione : non expugnationis certamine coronavit : ipse det vobis contra omnia spiritualia nequicie gloriari spirituali victoria. *ñ*. Amen. Et qui illos non ex etate : sed ex sanguine consecravit : ipse vos non pro opere condemnet : sed pro sua miseratione justificet. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vobiscum.

Chorus. Gustate et videte.

Oratio. Post Communio. Gratias agimus tibi. *Quere in natale Domini fol. 49.*

martyris Infantum statim cepit. Sanctus Hilarius (In cap. 1 Math.) de infantibus ab Herode occisis ait : *Non enim ii erant qui mortui putabantur ; in aeternitatis enim profectum per martyrii gloriam efferebantur.* His similia apud Patres tam Latinos quam Gracos recurunt passim, cum de iis infantibus loqui contingit.

^a Regalem necem. Sanctus Leo (Serm. 3 de Epi- phania) : *Herodes enim in omnes Bethlehem pueros rabiem crudelitatis effudit..... aestimans fure ut nullo illic puerulo non occiso occideretur Christus.*

^e Egrediens. Lega egerens.

• IN SANCTI JACOBI FRATRIS DOMINI.

Ad Missam. Officium.

Gloriam et magnum decorem. *Require in sancti Saturnini fol. 25.*

Oratio. Hodie nobis thesaurus. *Require in natale Domini fol. 37.*

Lectio libri sapientie Salomonis (b Cap. XVIII).

ñ. Deo gratias.

Tetigit ^a justum tentatio mortis : et commotio in heremo facta est multitudinis : sed non diu permansit ira tua. Properans enim homo sine querela ^d propugnavit proferens servitutis sua scutum orationem : et per incensum deprecationem alligans. Restitit ire et sinem imposuit necessitati : ostendens quoniam tuus est famulus. Vicit autem turbas non virtute corporis : sed ^e armature potentieque verbo vexatorem subjecit : ^f juramenta parentum commemorans : cum enim jam ^g catervatim cecidissent super alterutrum mortui : interstetit : et amputavit impetum et divisit illam que ad vivos ducebat viam. In veste enim poderis quam habebat : totus erat orbis terrarum : et parentum magna in quatuor ordinibus lapidum erant sculpta : et magnificentia tua in diadmate capitis illius inscripta. ñ. Amen.

^h *Psallendo.* Os justii meditabitur sapientiam : et lingua ejus loquetur judicium. †. Lex 51 Dei ejus in corde ipsius : et non supplantabuntur gressus ejus. P. Et lingua.

Sequentia epistole Pauli apostoli ad Timotheum

(¹ I, Cap. I, II).

Deo gratias.

Charissime. Hoc preceptum commendo tibi fili Timothee secundum precedentes in te prophetias : ut milites in illis bonam miliciam : habens fidem et bonam conscientiam. Quam quidam repellentes : circa fidem naufragaverunt : ex quibus est Hinieneus

^a *In sancti Jacobi fratris Domini.* Minime dubium est quin Mozarabes hac die in Missa et officio celebrent natalem passionis sancti Jacobi fratris Domini, cognomento Justii, Hierosolymorum episcopi, etsi titulus qui summis paginis inscribitur, et Kalendaria, tam Breviario quam Missali præfixa, festum Translationis sancti Jacobi exhibeant. Vide plura de hac re in nota ad Breviarium.

^b *Cap. XVIII. Vers. 20-24.*

^c *Jussum.* Vulg. et Græc., Justos.

^d *Propugnavit.* In Vulg. et Gr. non reperitur.

^e *Sed armaturæ.* Vulgata : *Nec armaturæ potentia, sed verbo illum qui se vexabat subjecit.*

^f *Juramenta parentum.* Vulgata addit : *Et testamentum commemorans.*

^g *Catervatim.* Vulg., *acervatim.*

^h *Psallendo.* Ps. xxxiv, 30. †. Ibid., 31.

ⁱ *Cap. I.* Vers. 11, 4-8.

^j *Obsecro.* Initium capitis secundi.

^k *Et Magister.* Nec in Vulg. nec in Græco legitur, neque apud Theodoretum, Primasium et divum Chrysostomum.

^l *Lauda.* Ps. xciii, 12. Vulg. et sanctus Augustinus, *erudieris et docueris habent.*

^m *Sacrificium.* Ps. xxxix, 11, 12, a congregatione multa legit sanctus Augustinus. Vulgata, *concilio multo.* LXX, a *Synagoga multa.*

ⁿ †. Ps. xxxix, 9; xxx, 10.

A et Alexander : quos tradidi Sathane : ut discant non blasphemare. † Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes : orationes : postulationes : gratiarum actiones. Pro omnibus hominibus : pro regibus : et pro omnibus qui in sublimitate sunt : ut quietam et tranquillam vitam agamus : in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo. Qui omnes homines vult salvos fieri : et ad agnitionem veritatis venire. Dominus enim Deus : unus et mediator Dei et hominum homo Christus Jesus. Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus : testimonium temporibus suis, in quo positus sum ego predicator et apostolus ^k et magister. Veritatem dico : non mentior. Doctorem gentium in fide et veritate.

B ñ. Amen.

Evangelium.

Una dierum Dominus noster Jesus etc. *Quere in festo Sancti Clementis Pape fol. 21.*

¹ *Lauda.* Alleluja. †. Beatus homo quem tu erudisti Domine : et de lege tua docuisti eum. P. Alleluja.

^m *Sacrificium.* Justiciam tuam Domine non abscondi in corde meo : veritatem tuam et salutarem tuam dixi. non celavi misericordiam tuam et veritatem tuam. A congregatione multa alleluja. ⁿ †. In capite libri scriptum est de me ut faciam voluntatem tuam : Deus meus volui et legem tuam in medio cordis mei : bene nunciavi justiciam tuam in Ecclesia magna. P. A congregatione.

C *Missæ.* Letare sterilis que non parit : gaude nimium quod habes premium : non tantum per integritatem mentis : sed et per dignitatem illibate carnis. Magnum tibi siquidem est premium : si servas pudicitiam corporis : magnificentius si conserves et cordis. Intuere gloriam Jacobi : qui dignus est nuncupari ^o frater Domini. Estoque constans in Domino :

^o *Frater Domini.* Sanctum Jacobum primum Hierosolymorum episcopum divus Paulus (*Galat. 1, 19*) et antiqui omnes *fratrem Domini* constanter appellant. Josephus quoque (*Antiquitat., lib. x, cap. 9*) Jacobum hunc dicit *fratrem illius Jesu qui dicebatur Christus.* Unde et a Græcis ἀδελφός, *frater Dei,* et Ecclesia Hierosolymitana honoris causa *sedes Theadelphica* cognominatur. Id autem appellationis sancto Jacobo adhæsit, non quod ex Deo natus fuerit, ut Christus Dominus (*Dial. impatibilis, inter opera Theodoretii*), neque quod beatam Virginem matrem habuerit, ut impii quidam asserere non dubitaverunt, de quibus sanctus Hilarius (*In Matth. c. 1*), sanctus Hieronymus (*Adv. Helvidium*), sanctus Epiphanius (*Hær. 78 Antidicomar.*), Ambrosiaster (*In Epist. ad Galat. c. 1, 19*), sed, vel quia erat filius sancti Jo ephi ex alia uxore, ut antiquorum plurimi tenuerunt : in his Eusebius (*Hist. l. II, c. 1*), sanctus Epiphanius (*Hær. 66, 78*), sanctus Gregorius Nysænus (*Orat. 2 de Resurrect.*), Ambrosiaster (*In Epist. ad Galat. c. 1*), sanctus Gregorius Turonensis (*Hist. Franc. l. 1, c. 22*) ; vel, ut alii melius docent, quibus evangelistæ (*Matth. xxvii, 55; Marc. xv, 14; xvi, 1*) favent, quia Jacobus natus erat ex Maria, sorore beatæ Virginis, et Cleopha fratre sancti Josephi. In his sunt sanctus Chrysostomus (*In Epist. ad Galat., c. 1*), Theodoretus (*In Epist. ad Galat., c. 1, 19*), sanctus Hieronymus (*De Viris illustribus, cap. 2*).

et ejus mereberis computari collegio. Illi etenim soli ingredi licuit ^a sancta sanctorum et merito. Ut qui ^b ex utero matris gestabat castimonie puritatem : adipisceretur in interiora templi veram a Domino claritatem. Ideoque hunc digne sustulit hec passio ad paradysum : et castitas exaltavit usque ad celum. Nam et si qui similia ascendunt certamina si inlesi viriliter dimicando permaneant : parili exornantur corona.

R. Amen.

Alia Oratio. Multa quidem erant replicanda quantum habeat castimonia gratiam : sed quod ex conserrato pudore confertur a Deo : humana lingua non valet proferre in medio. Cum et inestimabile sit quod speratur : et gloriosum quod acquiritur. Qui enim carnem mentemque suam gestat : ^c ut Johannes et Iacobus pulicam : pectoris Christi Domini esse merebitur ^d recuba. Nec enim quispiam in sanctum pectus poterit recumbere : qui non suum dominicium mundum certaverit custodire : illosque solum puto quod ^e digne suscipiet Christus in requiem : quos aut integritas mentis commendat : aut cruoris effusio juste delibat. Unde precamur te Christe Dei filius et Salvator noster : ut hujus viri justis suffragio ecclesiam tuam liberes ab adversis : qui eam ejus dignatus es ampliare doctrinis.

R. Amen.

Post nomina. Exultans plebs tua Domine in hoc

^a Sancta Sanctorum. Hegeſippus, apud Eusebium (lib. II, c. 22), sanctus Epiphanius (Hær. 29), sanctus Hieronymus (De Vir. illustr., cap. 2) aperte scribunt sancto Jacobo fratri Domini soli licitum fuisse ingredi sancta sanctorum. Scaligerus, in suis animadversionibus ad Chronologica Eusebii (Pag. 177, col. 2 et seqq.), multa congerit ad auctoritatem Hegeſippi infringendam; quæ fuscè postea prosecutus est Arnaldus, cujus difficultates Gallice editæ sunt ad calcem tomæ primi Hist. Eccles. Tillemontii. Contra Scaligerum Petavius conatur tueri Hegeſippum in notis ad Epiphanium (Hær. 78 Antidicom., n. 4, p. 352 et seq.), et Tillemontius eundem tuetur (Tom. I) tam in Vita sancti Jacobi (Art. 5 et 7) quam in notis 10, 17, et in notis marginalibus contra difficultates Arnaldi. Hanc rem totam ad examen iterum vocat reverendissimus Pater F. Antonius Orsi, ordin. prædicatorum sacri palatii apostolici magister, in erudito et præclaro opere quod de Historia Ecclesiastica Gallice edidit (Tom. I, lib. II, p. 214 et seq.). Nodus sane Gordio indissolubilior est. Nam si fidem Hegeſippo habes, ut alia plura omittam, incredibile videtur concessum fuisse soli Jacobo, episcopo Christianæ plebis, ingredi sancta sanctorum, quod lex non nisi summo Judæorum pontifici, idque semel in anno, permittebat. Difficultatem quidem minuit, sed non diluit, quod notat P. Halloix (In Hegeſippum, p. 722) in textu Græco scriptum τὰ ἅγια, sancta, et ita revera legitur in Editione Valesii; aditque Petavius sancta aliquando sancta sanctorum denuotiari. At ex alia parte si Hegeſippum mendacii damnas, quod durum est, coges simul omnem antiquitatem, quæ ei fidem habuit, et inter cæteros Eusebium Cæsariensem, et sanctum Hieronymum, viros rerum et consuetudinum Judaicarum peritissimos, temere credulitatis damnare.

^b Ex utero matris. Hegeſippus apud Eusebium (L. II, c. 22) de sancto Jacobo ait: *Hic ab utero matris sanctus fuit.*

^c Ut Johannes et Iacobus. Sanctus Epiphanius

A festum Jacobi apostoli tui summe te flagitat precibus, ut sicut idem ab omnibus cognominari promeruit ^f justus : ita nos mereamur in melius mutatis moribus remota vanitate : et esse et appellari tam justicie cultores : quam misericordie sectatores. Obtinentes apud te dum vivimus : et nobis pietatis tue solacium : et defunctis beatitudinis locum. quo et hic misericordia tua in nobis miseris ostendatur : et post justificantis in nobis remuneratio declaretur.

R. Amen.

Ad pacem Oratio. Deus qui beatissimum Jacobum Apostolum tuum a Phariseis ex alto precipitatum : valentem effcis et robustum. cum fides tua inter undas evexerit Petrum : hunc ex alto salvaret elapsus. Tu ecclesiam tuam inter procellosas commotionum ⁵² secularium undas pius gubernator tuere. et quotidie gubernationis amminiculo ad portum salutis eam facito pervenire. quo hic liberata a malorum pressuris : ad te perveniat in abundantia pacis. R. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : equum vero et pulchrum est : nos tibi gratias agere : Domine sancte Pater omnipotens : et Jesu Christo filio tuo Domino nostro. Cujus ineffabilibus divitiis ditatus est nomine Jacobus : qui semper vocatus est justus : ut qui promissa justis premia populis predicabat : justis nomen merito ^g subjetaret. Nec defuit nomini sancto pronomini sacro martyrium a plebe impia irrogatum :

(Hær. 58, Valesianorum) scribit : *Joannes quidem et Iacobus filii Zebedæi manserunt in virginitate, neque nuptias contraxerunt.* Suspicio hanc orationem desumptam esse ex missa quæ olim (ut est in Missali Gallo-Gothico et in Sacramentario Bobiensi) de duobus fratribus Jacobo et Joanne apostolis dicebatur, et sane suspicari licebit in quibusdam Ecclesiis Hispaniæ olim una cum sancto Joanne celebrari consuevisse diem passionis, aut ordinationis sancti Jacobi fratris Domini die 27 Decembris. Sane ex Epiphanio constat (Hær. 78, Antidicom.) hos tres apostolos cælibes vixisse, et de sancto Jacobo fratre Domini scribit sanctus Hieronymus (Adv. Helvidium) cum *perpetuæ virginitatis cultorem existisse.*

^d Recuba. Fortasse, *recubus.*

^e Digne suscipiet Christus. Non ait Christum omnino non suscepturum in requiem quos aut martyrium aut integritas mentis non commendat; sed opinando ait Christum *digne* non suscepturum in requiem, nisi quos, etc. Cæterum castitas, ut auctor est sanctus Cyprianus, si modo ille auctor sit libri de Bono pudicitæ, ad omnes omnino pertinet; eam enim non solum in virginibus, sed in continentibus, et etiam in matrimoniis invenitur. Qui autem fornicati aut mœchali fuerant, ægre, nec nisi post multorum annorum exactam pœnitentiam, ad communionem Ecclesiæ recipiebantur. At si iterum in eadem prolapsi fuissent peccata, pœnitentia illis minime concedebatur. Non igitur mirandum si antiqui, juxta suorum temporum disciplinam loquentes, dura de iis sentire videntur qui in conservanda mentis et corporis integritate negligentiores fuerint. Lege quæ sanctus Cyprianus in tractatu de disciplina et habitu virginum scribit, qui sane longe abfuit a dogmate Novatiani.

^f Justus. Eusebius (Hist. Eccl. lib. II, c. 1) : *Jacobus, qui ob eximiam virtutem Justus est ab antiquis cognominatus.*

^g Subjetaret. Lege : *Justi nomen merito eum subjeceretur.*

cum ab eis et templi sublimatus ^a pinnaculo et inde dejectus pro nomine filii tui lapidibus impressis obruitur. ^b Qui dum tot tunderetur saxis quotque flagellis : inter suprema supplicia advocat misericordiam tue pietatis amicam : non inimemor preceptorum Magistri et Domini persecutoribus ad percipiendum terga prehebat : et pariter te Dominum tuis flebili oratione rogabat. In hujus ergo honore oblationes quas sancto nomini tuo offerimus omnipotens Deus : libenter suscipe mitis atque placabilis : nosque tuis semper facito inherere mandatis. per ipsum quem collaudant omnes angeli atque archangeli : throni : dominationes : et potestates ita dicentes. *¶* Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius qui sibi germinis sui in Jacobo tanta sublimitatis gloria extulit : ut eum et ^c sacerdotio dignum : et martyrem pro se efficeret gloriosum. Cum idem vir Dei sanctus et commissus predicatione presentis imbuit populis : et passionis exemplo instruit securos. Ilis igitur Deus Pater ecclesiam quam vivens edocuit verbo : nunc

^a *Pinnaculo.* Notat P. Halloix (*In Hegesippum, pag. 726*) pinnaculum hoc loco non accipiendum esse pro suprema interioris templi pinna in acumen desinente, sed pro edito quodam loco exterioris templi, in quo plures simul consistere poterant.

^b *Qui dum.* Sanctum Jacobum lapidibus obrutum fuisse testatur Josephus (*Antiq. lib. xx, cap. 9*), Eusebius (*Demonst. Evang. lib. vii, cap. 1*; *Hist. Eccl. lib. ii, cap. 22*), sanctus Hieronymus (*De Viris illustribus, cap. 2*), Hegesippus et Clemens Alexandrinus, apud Eusebium (*Hist. Eccl. ii, c. 1, 22*), qui addunt sanctum Jacobum, de edito templi loco dejectum, cum pro populo, a quo lapidibus petebatur, Deum oraret, fulmine velle capite percussum interisse : id autem inter Hegesippum et Josephum discriminis est, quod Hegesippus sanctum Jacobum a p'elie, seditione concitata, sine ullo magistratus imperio, interfectum exhibet, nec de ullo qui cum eo passus sit loquitur. At Josephus (*Antiq. lib. xx, c. 9*) scribit Ananum Juniozem, secta Saduceum, Pontificem, cum nactus esset opportunitatem quod Festus mortuus esset, et Albinus, quem Nero procuratorem Judææ constituerat, adhuc in itinere versaretur, convocato judicium concilio, sanctum Jacobum aliosque quosdam impietatis damnandos curavisse, et eosdem statim populo tradidisse lapidandos.

^c *Sacerdotio dignum.* Hoc est episcopatu, ut sanctus Isidorus (*De off. Eccl., l. ii, cap. 5*), concilia Toletana, et Missale nostrum passim loquuntur. Sanctus Chrysostomus (*Hom. 38, in Epist. ad Galatas*) sanctum Jacobum ab ipso Christo episcopum ordinatum scribit, cui consentire videtur sanctus Hieronymus (*In Epist. ad Galatas*). Eusebius (*Hist. Eccl. lib. vii, c. 14*) ait Jacobum a Christo et apostolis fuisse ordinatum, idemque ipse Jacobus apud auctorem Constitutionum apostolicarum (*lib. viii, c. 35*) testatur. Ut aliis placet, ab apostolis constitutus fuit episcopus Hierosolymitanus. Ambrosiaster (*In Epist. ad Galatas*), Eusebius (*Hist. Eccl. l. ii, c. 1*), Clemens Alexandrinus, apud Eusebium (*Ibid.*). Nec ab hac opinione multum recedit quod idem Clemens Alexandrinus (*Ibid.*) tradit, sanctum Jacobum fratrem Domini episcopum ordinatum esse ab apostolis Petro, Joanne et Jacobo Zebedæi, additque Eusebius (*Ibid.*) hoc comigisse post martyrium sancti Stephani.

^d *Passionis ejus.* Vel hinc aperte patet Gotho His-

pano hac die memoriam passionis sancti J fratris Domini recolere, et sane die prima Maii de eo agunt. Sanctus Jacobus diebus pasche martyrium subiit, et in antiquissimis Occid. Martyrologiis Epternacensi, Corbeiensi Dach Gelonensi, Lucensi Florentinii, sancti Cyriaci Therinas, aliisque bene multis dies passionis viii Kal. Aprilis inscribitur; sed quia circa hoc tempus passio Christi in universa Ecclesia colitur, debile est Gotho-Hispanos in finem mensis Decembris festum sancti Jacobi fratris Domini transtulisse et sane in plerisque Martyrologiis ordinatio:is dies 27 Decembris commemoratur.

Post pridie. Conserva Deus in nobis tue cordie donum : qui in Jacobo et meritorum tuis beneficium gratie conservasti collatum. non immerito cognominatus est justus : qui in operibus habeatur idoneus. Et ideo te rogavimus : ut in hac solennitate ^d passionis ejus sacrificium serenus accipias : sanctifices : et per solita benedicas sumentibusque ex eo donum cificationis impendas. *¶* Amen.

Ad orationem Dominicam.

Sit Christe Deus Jacobus Apostolus tuus apud emundator facinoris nostri : qui carne frater tibi : sit pro nobis advocatus placulis : qui tibi affinis. Sitque nobis patronus : qui tuus fuit et vocatione ^e discipulus. Ut precepta orandi que tibi ris positus discipulis ostendisti : hic tuus nunc tibi commendet prece : qui ea a te propria pe-

panos hac die memoriam passionis sancti J fratris Domini recolere, et sane die prima Maii de eo agunt. Sanctus Jacobus diebus pasche martyrium subiit, et in antiquissimis Occid. Martyrologiis Epternacensi, Corbeiensi Dach Gelonensi, Lucensi Florentinii, sancti Cyriaci Therinas, aliisque bene multis dies passionis viii Kal. Aprilis inscribitur; sed quia circa hoc tempus passio Christi in universa Ecclesia colitur, debile est Gotho-Hispanos in finem mensis Decembris festum sancti Jacobi fratris Domini transtulisse et sane in plerisque Martyrologiis ordinatio:is dies 27 Decembris commemoratur.

^e *Discipulus.* Eusebio (*Hist. Eccles. l. i, c. 1*) sanctus Jacobus aperte *unus septuaginta discipulorum* dicitur. Sanctus Epiphanius (*Hær. 79, Codicum*) nominatim recenset duodecim apostolos in his Jacobum Alphæi, tum extra hunc numerum Paulum, Barnabam et Jacobum fratrem Domini nominatim compellat. Sanctus Hieronymus (*In xvii Isaïæ, vers. 7*) præter duodecim apostolos Jacobum fratrem Domini et Paulum recenset, ut quatuordecim qui Apostoli nominabantur, idem (*In Epist. ad Galatas*), scribens : *Quod autem, ex duodecim, quidam vocentur apostoli, illud in causis omnibus qui Christum viderant, et illum postea precabant, fuisse apostolos appellatos, satis clare hinc se opinari sanctum Jacobum fratrem Domini f solum e discipulorum numero. Caterum an Jacobus Alphæi distinguendus sit a Jacobo fratre Domini vetusta est et sæpius agitata questio, de qua coi Henschenium (*Apud Bolland., tom. I Maii, p. seq.*), Florentinum (*In Breviar. Apostol. exercita secunda*), Tillemontium (*Collect. ad Hist. Eccl. tom. I*). In Vita sancti Jacobi fratris Domini, utraque opinio citatur divus Paulus, qui tibi neutri aperte patrocinatur; nam ex eo quod (*I Cor. 7*) dicat Christum a morte suscitatum visum *undecim... deinde... Jacobo, deinde apostolis omnibus* non bene colligitur Jacobum ex numero et apostolorum non fuisse, sed solummodo quod Jacobus singillatim visus est Christus; neque ex eo quod (*Galat. 1, 19*) scribat : *Alium autem discipulorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini* recte inferatur ex numero duodecim apostolorum Jacobum fratrem Domini fuisse : nam, ut animadvertunt sanctus Hieronymus et sanctus Chrysostomus*

in aure : quo effectum capiamus in his verbis cum a patrem proclamaverimus e terris. Pater noster qui es in celis.

Benedictio. Christus Dominus quem predicare inter Pharisæorum cuneos Jacobus non veretur ; intrepidus vos pro sui nominis defensione efficiat ad loquendum. *ñ.* Amen. Ejusque precibus vos sustollat in celo : quem pro se passus est persecutorum manibus precipitari ab alto, *ñ.* Amen. Ut ad eum presentem respuentes vitam remuneraturi perveniamus : cum quo nunc idem apostolus collis cerebris letatur de consummata gloria passionis. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Gustate et videte.

Post communionem. Gratiis tibi agimus. fol. 40.

* IN CIRCUMCISIONE DOMINI.

Ad Missam. b Officium.

Dominus regnavit decorem *e* induit alleluja. *ñ.* Induit Dominus fortitudinem et precinxit se. *P.* Alleluja. *ñ.* Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. *P.* Alleluja.

Oratio. Hodie nobis thesaurus. *Quere in Natale Domini fol. XXXVII.*

Lectio Esaye prophete (Cap. d XLVIII).

Hec dicit Dominus. Audi me Jacob : et Israel quem ego voco. Ego ipse ego primus : et ego no-

aliqui, qui non erant de numero duodecim, apostoli vocantur, et in his ipse divus Paulus qui se constanter Apostolum appellat. Græci Jacobum Alphæi et Jacobo fratre Domini distinguunt : hunc colunt die 25 Octobris, Jacobum Alphæi die 9 Octobris (*Menol. Basil. Menæa*). In Martyrologiis quoque antiquioribus Latinorum Jacobus Alphæi signatur die 22 Julii : ita in Epternacensi, in Corbeiensi Dacherii, in Gelonensi, in Lucensi Florentinii, et in aliis haud paucis. Dies vero passionis sancti Jacobi fratris Domini in iisdem aliisque tabulis ecclesiasticis die 25 Martii legitur. Quare cum dies passionis diversus invenitur, cum plurimi ex antiquis Jacobum Alphæi in numero duodecim aperte recenseant, et aliquid Jacobum fratrem Domini ex numero duodecim apostolorum excladant, mihi, spectata antiquorum auctoritate, credibile videtur Jacobum fratrem Domini alium esse a Jacobo Alphæi ; et libri liturgici Latinorum, quamvis a pluribus sæculis eosdem distinguere non videantur, raro tamen eosdem distinguendos esse negant. Neque ex eo quod in aliquibus Martyrologiis die 1 Maii signetur festivitas sancti Jacobi fratris Domini, in aliis sancti Jacobi Alphæi, sequitur hunc unum eundemque esse apostolum Jacobum, qui pluribus nominibus appellatur. Sed tantum sequitur in aliis Ecclesiis et Martyrologiis commemorari Jacobum Alphæi : in aliis vero Jacobum fratrem Domini.

In Circumcisione Domini. Ineunte sæculo VII Gothi Hispani Kalendis Januarii novum annum cum jejuniis incipiebant (*Conc. Tolet. IV, can. 11 ; S. Isidorus, de offic. lib. I, c. 40*) et ad vesperam missam Circumcisionis celebrabant (*Orat. Goth. pag. 46*). Idem mos in Gallia servabatur (*Conc. Turonen. II, can. 17*). Sed ante mortem sancti Isidori, quæ anno 658 contigit, Kalendis Januarii solemnitas Circumcisionis celebrari cepit (*S. Isidorus, Reg. mon., cap. 12*), quæ circa medium hujus sæculi VII legibus Visigothorum inter præcipuas festivitates, quibus etiam forum vacabat, celebrata est (*Cod. leg. Visigoth. I, II, l. I, l. 11 ; lib. XII, III, l. 6*), ante quam epocham difficile erit invenire

vissimus. Manus quoque mea fundavit terram : et dextera mea mensa est celos. Ego voco eos et stabunt **53** simul. Congregamini omnes vos : et audite : quis de eis annuntiavit hec ? Dominus dilexit enim. Faciet voluntatem suam in Babilone ; et brachium suum in Chaldeis. *e* Ego locutus sum et vocavi eum : adduxi eum : et directa est via ejus. Accedite ad me et audite hoc : non a principio in abscondito locutus sum : ex tempore antequam fieret tibi eram. Et nunc Dominus Deus misit me : et Spiritus ejus. Hec dicit Dominus Redemptor tuus sanctus Israel. Ego Dominus Deus tuus docens te utilia : gubernans te in via qua ambulas. Utinam attendisses mandata mea : facta fuisset quasi flumen pax tua : et justitia tua sicut gurgis maris. *f* Et fuisset quasi arena semen tuum : et stirps utri tui ut lapilli ejus : non interisset : et fuisset nomen ejus attritum a facie mea. Egredimini a Babilone : fugite a Chaldeis. In voce exultationis annunciate : et auditum facite hoc : et ferte illum usque ad extremum terre. Et dicite. Redemit Dominus servum suum Jacob. *ñ.* Amen.

g Psallendo. Notum locit Dominus salutare suum : ante conspectum gentium revelavit justiciam suam. *ñ.* Viderunt omnes fines terre salutare Dei nostri : jubilate Domino omnis terra : cantate et exultate et psallite. *P.* Ante.

hujus solemnitatis certum aliquod testimonium. Nam concilium Turonense II (*Can. 17*) aperte Kalendas Januarii de festorum numero excipit, et statuta Ecclesiæ Rhemensis (*Apud Labbe, Concilior. t. V, col. 1693*) quæ Sonnatio episcopo, et qui an. 625 concilio Rhemensi præfuit, tribuuntur, opus sunt recentioris ævi, ut animadvertit P. Longueval, eruditus Historiæ Ecclesiasticæ Gallicanæ scriptor (*Hist. Eccl. Gall. tom. III, l. IX, p. 459*), ex Hispania brevi in Galliam, inde in Germaniam festivitas Circumcisionis propagata est, ut probant statuta sancti Bonifacii Germaniæ apostoli et martyris (*Spicil. Dacher. tom. IX, p. 66*), quibus præscribitur, ut Circumcisio Domini Kal. Januarii observetur immunis ab omni opere servili. Et antea, Missale Gallo-Gothicum, Sacramentarium Bobiense, et Lectionarius Luxoviensis *Kal. Januarii* celebrant Circumcisionem Domini. Libri antiquiores Liturgici et Martyrologia, vel *octavas Domini*, ut Gelasianum em. Thomasi, et Ambrosianum Pannelli, vel *Circumcisionem Domini*, ut Missale et Breviarium Mozarabum, vel utrumque, ut pluraque Martyrologia commemorant. Cæterum, qui Circumcisionis mysterium distincte colunt, non pauca de Incarnatione, de Infantia Christi, et de octavis Nativitatis meminerunt, et de octavis Domini diem celebrant, Circumcisionem non prætermittunt, et in omnibus vetustioribus liturgiis, hac die, aliqua invenire est quibus fidelium mentes contra profanos paganorum ritus præmuniuntur.

b Officium. Ps. xcii, 1.

c Induit. Ita Ital. Vulg., *indutus est*

d Cap. XLVIII. Vers. 12-20. in Luxoviensi legitur prophetia ex Isaia, xliv, 23-xlv, 1-7. In Bobiano nulla est prophetia.

e Ego locutus sum. Vulg. et LXX, *ego, ego locutus sum.*

f Et fuisset. Vulg., *et non fuisset.* Cæterum hæc lectio spectat ad fideles ab idolorum vanitate et a ritibus paganorum avertendos.

g Psallendo. Ps. xcvi, 2. *ñ.* Ibid., 5.

Sequentia epistolae Pauli apostoli ad Philippenses A bus multis : et vixerat cum viro suo annos septem
(^a *Cap. III*).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Gaudete in Domino. Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum : vobis autem necessarium. Videte canes : videte malos operarios : videte concisionem. Nos enim sumus circumcisio : qui spiritu deservimus : et gloriamur in Christo Jesu : et non in carne fiduciam habentes : quamquam et ego habeam confidentiam in carne : si quis alius videtur confidere in carne : ego magis circumcisus octavo die ex genere Israel de tribu Benjamin. Hebreus ex Hebris : secundum legem Pharisaeus : secundum emulationem persequens ecclesiam Dei : secundum justiciam que ex lege est conversatus sine querela, sed que mihi fuerunt lucra ? hec arbitratus sum propter Christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Domini nostri Jesu Christi. ñ. Amen.

Secundum Lucam. (^b *Cap. II*).

Illo in tempore : postquam consummati sunt dies octo : ut circumcideretur puer : vocatum est nomen ejus Jesus : quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purgationis ejus : secundum legem Moysi tulerunt illum in Hierusalem : ut sisterent eum Domino. Sicut scriptum est in lege Domini : quia omne masculinum adaperiens vulvam : Sanctum Domino vocabitur. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini : par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Hierusalem : cui nomen Simeon : et homo iste justus et timoratus expectans consolationem Israel : et Spiritus Sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a Spiritu Sancto : non visurum se mortem : nisi prius videret Christum Domini. Et venit in spiritu in templum : et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus : ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo. Et ipse accepit eum in ulnas suas : et benedixit Deum et dixit. Nunc dimittis servum tuum Domine : secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium : et gloriam plebis tue Israel. Et erat pater ejus et mater mirantes super his que dicebantur de illo. Et benedixit illi Simeon : et dixit ad Mariam matrem ejus. Ecce positus est hic in ruinam et resurrectionem multorum in Israel : et in signum cui contradicetur : et tuam ipsius animam pertransibit gladius : ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna prophetissa filia Phanuel de tribu Aser. Hec processerat in die-

^a *Cap. III.* Vers. 1-3. Sacramentarium Bobianum Epistolam ex eodem cap. 1 ad Philipp., 3-6, desumit. Luxoviensis contra superstitiones paganorum legit ex 1 Cor. x, 14-15.

^b *Cap. II.* Vers. 21-40. Idem Evangelium in Luxoviensi legitur ; in Bobiensi legitur ex eodem capite 11,

bus multis : et vixerat cum viro suo annos septem a virginitate sua. et hec vidua usque ad annos octoginta quatuor. que non descendebat de templo : jejuniis et orationibus serviens nocte et die. Et hec ipsa hora superveniens confitebatur Domino : et loquebatur de isto omnibus qui expectabant redemptionem Hierusalem. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini : reversi sunt in Galileam : in civitate sua Nazareth. Puer autem crescebat et confortabatur plenus sapientia : et gratia Dei erat in illo.

ñ. Amen.

⁵⁴ ^d *Lauda.* Alleluja. †. Omnes gentes plaudite manibus ; jubilate Deo in voce leticie. P. Alleluja.

^e *Sacrificium.* Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui : secundum nomen tuum Deus : ita et laus tua in finibus terre alleluja alleluja. ñ. Justicia plena est dextera tua : letetur mons Syon et exultent filie Jude alleluja. P. In finibus.

Missa. Deus qui nobis id prespicit convenire : ut eum debeamus jugiter conlaudare : tota poscimus dilectissimi fratres mentis intentione. ut concedat nobis hodierna die redemptionis et Domini nostri Jesu Christi filii sui preconiiis solennibus exultare : ut mysterium incarnationis ejus pro nostre salutis redemptione celebratum : augeat in nobis gaudia nunquam ulterius finienda : et vota multiplicet inadierrupta : ut dum officiis impensius mancipamur : celestium sacramentorum participium consequi mereamur. ñ. Amen.

Alia oratio. Perfecta ingeniti sapientia Patris mentibus celesti munere inlabere nostris : conterendo quod offendimus et condonando te inspirante quod querimus. Abscide quesumus cordium nostrorum auriumque prepuca : qui pro nobis dignatus es infantie gestare crepundia. Ut quod in tua carne secundum legis litteram fieri circumcisione voluisti corporea : id nostre saluti competenter impendens : ab omni superstitione voluptatum absterge nostra precordia. Lac tuum nutriat parvulos : qui fieri dignatus es pro nostra redemptione pusillus. Ut sicut in te cum ista prestares nullum sensit omnipotentia detrimentum : ita et fides nostra tuo munere confortata : nullum patiatur aliquando defectum : sed ad solidum gratie tue perveniat firmiter. ñ. Amen.

Post nomina. Domine Jesu Christo qui mortalitatis hominem sic assumpsisti : ut mortem nostram consumeres. sic jugum legis in tua carne suscepisti : ut a nostra carne eum discuteret : sic circumcisus in carne corporis es : ut nos sine vulnere carnis in corde purgares : atque utroque sexui proficeret circumcisio spiritualis : cum ex virginitate genitricis

Lucæ, 21-24.

^e *Redemptionem Hierusalem.* Ita Syr. Græc., in Hierusalem Vulg. *redemptionem Israel.*

^d *Lauda.* Ps. XLVI, 2.

^e *Sacrificium.* Ps. XLII, 40. †. Ibid., 41, 42.

^f *Celebratum.* Hæc oratio est de octavis Domini.

ipae tanquam Sponsus procederes : et utrumque A
sexum in sacramentum incarnationis amplectereris :
suscipiens scilicet virum natum ex femina. Unde
reueranda illa senectus in Simeone atque Anna
purgata iam etas et defecata : sinceraque etiam in
viro feminaque canicies te suscipiens non destitit
conlaudare. Te quesumus ut sacrum circumcisionis
diem sollemnitate votiva nobis prosequentibus : ora-
tiones supplicum placatus exaudias : et offerentium
sacrificia sanctificanda suscipias : atque spiritus
quiescentium quorum est facta commemoratio no-
minum in requiem electorum perducas. *ñ. Amen.*

Ad Pacem. Oratio. Christe finis ad iusticiam
omni credenti et honorum omnium limes : qui ex
circumcisione preputioque venientibus lapis effectus
angularis : olim mysterio figurante : cum Jacob
capiti unctus est suppositus lapis : cum et Abraham
in se uno ostendit : cum alios ex circumcisione :
alios ex fide sua venire portendit : quatenus ex
utraque gente unam in se faceret plebem. Te que-
sumus : te rogamus : ut pro quibus precepta legis
implesti ^a ut absolveres : preceptorum tuorum effi-
cias effectores : ut in pace tua acquisiti : pace po-
tiamur majestati tue placabili. *ñ. Amen*

Inlatio. Dignum et iustum est : te ineffabilis im-
menseque sapientie Deum debitis conlaudare preco-
niis : cum precipue hoc die vel tempore transacta
pro nobis circumcisione tue recordamur infantie. Et
sicut dignum est laudare virtutem tue omnipotentie
non valemus. Non enim in te Domine aliquid super-
fluum in suscepto homine ipse creaveras : quod
necessario circumcidi debere mandares. Sed ut te
Dominum legis natum fuisse sub lege : nec legem
destruxisse probares. Universa enim que carnali
populo figuris pretereuntibus adumbrata mandasti
etiam in te ipso secundum litteram fieri permisisti.
Qui tamen in nobis per evangelicam veritatem eta-
lemque perfectum sacramentis dignioribus perfe-
cisti. Cum circumcisio nostri cordis non in cultro
imprimitur : sed votis spiritualibus celebratur. Illis
nos exuens videlicet **55** pellibus quibus Adam in-
volutus a paradisi beatitudine extruditur moriturus :
ut continentie virtus desiderii carnalibus amputa-
tis : non corporis pelle : sed confusionis tegmine
^b exuatur. Et reformetur paradiso virginitas mentis
et corporis : unde eliminata fuerat ^c corruptio trans-
gressoris. Pro quibus iudiciis impensius commen-
dandis adest ille mortificato in corpore grandevus
meritisque sanctissimus Simeon : amplexumque se-
nilibus ulnis ingentem parvulum : salutare Domini
te vidisse testatur. Sed et illa cui nomen ^d gratia
resonat continentie : candore resplendens consimi-
lis Anna preconiorum officio Dominum confitetur.
offeruntur deinde in sacrificio par turturum ; vel

^a *Ut absolveres.* Fortasse ut fideles a legis iugo ab-
solveres.

^b *Exuatur.* Lege : sed confusionis tegmine exuto.

^c *Corruptio.* Fortasse, corruptione.

^d *Gratia.* Apud sanctum Hieronymum et Bedam (*De
Hebraicorum nominum Interpretatione*) Anna gratia,

A pulli gemini columbarum. Ut in combinatione mun-
dissimarum avium tam anime quam corporis puri-
tatem litandam Deo exemplis evidentibus docere-
mur. Et in his sacrificiis que acceptari desiderant :
non iniis inhereant : sed erigantur jugiter in su-
pernis. Pro quibus omnibus mirabilibus omnes
angeli celorumque virtutes tibi Deo Patri et Filio et
Spiritus Sancto cum cherubin et seraphin sine ces-
satione proclamant : ita dicentes.

Chorus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere incomparabiliter te esse san-
ctum Domine omnis profitetur a te condita creatura :
a quo et creantur et sanctificantur omnia. Hinc que-
sumus ut quibus ^e iussis preceptisque tuis ad instar
sanctitatis tue iubes esse nos sanctos : ob circumci-
sionis unigeniti tui diem cum oblati sacrificiis san-
ctifices indignos. Quia tu es Domine ac Redemptor
eterne.

Post pridie. Oratio. Deus auctor omnium et condi-
tor creaturarum : qui et circumcisionem ex fide : et
preputium per fidem justificare dignatus es : tu Ec-
clesiam tuam que ex circumcisione vel preputio ve-
niens in te solidata consistit litatione hostie hujus :
et vitiis facito circumcidi : et spirituali leticia inno-
vari. Benedicens et nobis famulis tuis : et his sacrifi-
ciis tibi oblati : qui solus pro cunctis factus hostia
immolaris. *ñ. Amen.*

Ad orationem Dominicam. Unigenite Dei filius : qui
nos non carne sed corde cupiens circumcidi : omne
preputium circumcisionis in suscepto homine adim-
plesti : tu a cordibus nostris omne quod tibi non mi-
lilat gladio verbi tui dissecando abscede : et virtuti-
bus spiritualium actionum nos clementer accinge.
Quibus potentialiter roborati : ad te proclamare pos-
sinus e terris : ea que nobis petenda instituisti : ut
dicamus. Pater noster qui.

Benedictio. Dominus Jesus Christus qui ut legem
adimpleret : suscepta carne circumcisionem suscepti
corpoream : ipse cordibus vestrorum abscedat ille-
cebras. *ñ. Amen.* Et qui in Simeonis iusti manibus
est susceptus : vos sibimet associet benedictione per-
petua letabundus. *ñ. Amen.* Ut tam corporis quam
anime vitiis dissecatis : ad eum sine confusione per-
veniatis : qui ad confirmandas promissiones patrum
minister confirmatus est circumcisionis. *ñ. Amen.*
Per misericordiam ipsius Dei etc.

Oratio post communio. Gratias tibi agimus Domine.
Require in Natale Domini fol. 40

IN DOMINICA ^f ANTE EPIPHANIAM DOMINI.

Officium.

Dominus regnavit decorem. *Require in Circumci-
sione Domini fol. 52.*

Oratio. Illic est justus noster : in quo sperabamus :
fidem precinente propheta : et ad quem pervenimus
vel respondens, sive donans, aut donatio, interpretatur.

^e *Iussis.* Lege justis.

^f *Ante Epiphaniam.* Eodem modo in Breviario Mo-
zararum inscribitur. In Lectionario Luxoviensi : *In
Dominica post Circumcisionem Domini.* De hac Domi-
nica nihil invenitur in orationali Gothico, aut in Sa-

apparentem per gratiam : proinde poscimus clementiam ejus : ut liberet nos : et peccata populo suo dimittat : qui pro nobis impendi dignatus est totus. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ*. Amen.

Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Deo gratias.

Lectio libri Esaye prophete (a Cap. XLIX).

Hec dicit Dominus. *b* Audite insule et attendite populi de longe : Dominus ab utero vocavit me : de ventre matris mee recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladium acutum : in umbra manus sue protexit me : et posuit me sicut sagittam electam. In pharetra sua abscondit me : et dixit mihi. Servus meus es tu Israel : quia in te glorificabor. Et ego dixi : in vacuum laboravi sine causa : et vane fortitudinem meam consumpsi. Ergo iudicium meum cum Domino : et opus meum **56** cum Deo meo. Et nunc dicit Dominus. Formans me ab utero servum sibi : ut reducam Jacob ad eum : et Israel non congregabitur. Et glorificatus sum in oculis Domini : et Deus meus factus est fortitudo mea. Et dixit. Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob : et feces Israel convertendas : dedi te in lucem gentium : ut sis salus mea usque ad extremum terre. *ñ*. Amen.

c Psallendo. Laus tua Deus in fines terre : justitia plena est dextera tua. *ñ*. Letetur mons Syon et exultent filie Juda : propter iudicia tua Domine. *P. Justitia.*

Sequentia epistole Pauli apostoli ad Hebreos (d Cap. VI).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Abrahe promittens Deus : quoniam neminem habuit per quem juraret majorem : juravit per semetipsum dicens. Nisi benedicens benedicam tibi : et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per majorem suum jurant : *e* et omnes controversie eorum finis ad confirmationem est juramentum. In quo abundantius volens Deus ostendere *f* pollicitationes heredibus : immobilitate consilii sui interposuit jusjurandum. Ut per duas res immobiles quibus

cramentario Bobiensi ; in Missali Gallo-Gothico, deficienti membrana, integra missa quae Circumcisionem Domini consequitur deficit, praeter benedictionem. Hanc ego missam, non ad prohibendum ab *Idolis*, de qua nulla est mentio in Lectionario Luxoviensi, qui hoc loco integer est, sed ad Dominicam post Circumcisionem Domini, de qua meminit Lectionarius ille Gallicanus, pertinuisse crediderim. Caeterum missa quam in Dominico ante Epiphaniam canunt Mozarabes ea ipsa est quam olim Kalendis Januarii, in eunte novo anno, celebrabant, antequam Circumcisionis solemnitas instituta fuisset, ut aperte patebit legenti orationes hujus missae. Lectiones scripturae tempore maxime conveniunt quod cadit Nativitatis inter et Epiphaniae festivitates, divinam enim Christi humanamque ejus naturam et sacerdotium praedicant, adumbratum in regio Melchizedechi sacerdotio, ipsumque Messiam ad Judaeos et gentes per se ipsum loquentem ostendunt.

A impossibile est mentiri Deum : fortissimum solatium habeamus : qui confugimus ad tenendam propositam spem : quam sicut ancoram habemus anime tutam ac firmam : et incedentem usque in interiora velaminis. Ubi precursor pro nobis introivit Jesus secundum ordinem Melchisedech Pontifex factus in aeternum. Hic enim Melchisedech Rex Salem Sacerdos Dei summi : qui obviavit Abrahe regresso a cede Regum. Et benedixit ei. Cui decimas omnium divisit Abraham. Primum quidem qui interpretatur Rex justicie. Deinde autem et Rex Salem : quod est Rex pacis. Sine patre : sine matre : sine genealogia. Neque initium dierum : neque finem vite habens. Assimilatus autem filio Dei : manens sacerdos in perpetuum. *ñ*. Amen.

Principium sancti evangelii secundum Joannem (s Cap. I).

In principio erat verbum : et verbum erat apud Deum : et Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt : et sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso : vita erat. Et vita erat lux hominum : et lux in tenebris lucet : et tenebre eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo : cui nomen erat Johannes. Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine. Ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux : sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat : et mundus per ipsum factus est : et mundus eam non cognovit. In propria venit : et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum : dedit eis potestatem filios Dei fieri : his qui credunt in nomine ejus. Qui non ex sanguinibus : neque ex voluntate carnis : neque ex voluntate viri : sed ex Deo nati sunt. Et verbum caro factum est : et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam ejus : gloriam quasi unigeniti a patre : plenum gratie et veritatis. Johannes testimonium perhibet de ipso : et clamavit dicens. Hic erat quem dixi : qui post me venturus est : ante me factus est : qui prior me erat. Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus : gratiam pro gratia : quia lex per Moysen data est : gratia et veritas per Jesum Christum facta est. *ñ*. Amen.

a Cap. XLIX. Vers. 1-7. In Luxoviensi legitur propheta ex Ezechiele, XLIII, 18 ; XLIV, 4.

b Audite insule. Totam hanc prophetiam de Christo intelligendam esse consentiunt Patres. Sanctus Hieronymus (*In Isaiam, XLIX, 4*) : Scio, inquit, haec omnia ex persona Christi debere accipi. Lege, si vacat, P. Cornelium a Lapide, in hunc locum.

c Psallendo. Ps. XLVII, 11. *ñ*. Ibid. 12.

d Cap. VI. Vers. 13-vii, 1-3. In Luxoviensi legitur ex Epistola ad Ephesios, I, 3-14.

e Et omnes. Vulg., omnia.

f Pollicitationes. Primasius, pollicitationes ; Ambrosiaster, pollicitationem ; Syriaca, pollicitationem suam immutabilem ; Vulg., pollicitationis heredibus, Graec., pollicitationis immobilitatem.

g Cap. I. Vers. 1-18. In Luxoviensi ex Math. IX 32-35 desumitur.

^a *Lauda.* Alleluja. [†] Timebunt gentes nomen A
tuam Domine : et omnes reges terre gloriam tuam.
P. Alleluja.

^b *Sacrificium.* Paratum panem de celo prestitisti
filiis tuis Domine : omne delectamentum in se habentem
odore suavitatis alleluja alleluja.

Missæ. Principium exorientis anni : quod hodierno
die cum jejunii voto celebrandum suscepimus : hu-
mili devotione fratres dilectissimi Deo muneribus
dedicemus. Poscentes ut idem Christus qui est caput
omnis principatus : ac Dominus det nobis ita venien-
tis anni spacia lideli mente transigere : qualiter ocu-
lis pietatis ejus mereamur in omnibus complacere.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Deus qui idem ipse es cujus anni non
deficient : prebe nobis ita hunc annum cum placita B
tibi servitutis devotione **57** transigere : qualiter et
substantiis non priveamur : et divinis obsequiis devo-
tione optabili obsequiamur. ñ. Amen.

Post nomina. Christe qui es alpha ^e et o : initium
et finis : tu benedicto his sacrificiis ob principium
presentis anni tibi oblati : et ita offerentium voca-
bula in libro vite conscribens : ut defunctis requiem
prestes. quo omnes qui initia hujus anni tripudio
laudationis attollimus : reliquum excursus ejus in
tua servitute transigere mereamur. ñ. Amen.

Ad pacem. Benedic Domine coronam anni benigni-
tatis tue : ut et campi tui ubertate pinguedinis re-
pleantur. et nos qui in convallem plorationis consi-
stimus : abundantia pacis ac dulcedinis redundemus.
ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est nos tibi gratias
agere Domine sancte pater eterne omnipotens Deus
per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum.
Qui ante tempus natus ex te Deo patre tecum pari-
ter et cum Spiritu Sancto condidit tempora : digni-
tas est nasci et ipse sub tempore ex utero virginis
Marie. Qui tamen cum sit sempiternus : statutos an-
norum discrevit recursus : per quos evolutus deduce-
retur hic mundus. Distinguens annum certis atque
congruentibus vicissitudinibus temporum : quibus Sol
certa cursus sui dimensione anni orbem in confusa
varietate distingueret. Illi etenim Deo vivo hodie et
finem expleti anni : et subsequentis initium oblati
muneribus dedicamus. per quem et decursum anno-
rum transegimus : et principium alterius inchoamus.
Hunc igitur quia in annum nos ad supplican-
dem sancta et communis fecit devotio convenire :
tibi Deus Pater simplices fundimus preces. Ut qui in
nativitate ejusdem filii tui presentis temporis curri-
cula consecrasti : prebeas nobis hunc annum habere
placibilem : et dies ejus in tua transigere servitute.

^a *Lauda.* Ps. c1, 16.

^b *Sacrificium.* Sapiencia, xvi, 20.

^c Et o, id est, alpha et omega, ut est in Apoca-
lypsi, 1, 8.

^d *Vespertini.* Hinc apparet hanc missam olim die
jejunii dictam fuisse.

^e *In jejuniis Epiphaniæ.* Ferie Kalendarum Janua-
rii pluribus diebus celebrabantur (Gothors., in lib. 11
Cod. Th., tit. 8, de feriis), quibus ad concelcandam

Terram quoque fructibus reple : animas corporaque
facito morbis delictisque carere. Scandala remove.
contere hostem. Cohibe famem : et omnes in com-
mune nocivorum casuum eventus a nostris snibus
procul excludere. Per Dominum nostrum Jesum Chri-
stum filium tuum : quem in unitate trinitatis throni
dominationes et potestates siue cessatione conlau-
dant : ita dicentes. ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Oratio. Vere sanctus : vere benedi-
ctus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : quo
inspirante januam presentis anni in confessione in-
tramus : quoque acti compungimur : ut reliquos ex-
cursus temporum in divinis obsequiis transigere de-
lectemur. Ipse est vere Salvator noster et Dominus
Jesus Christus filius tuus : qui est et consecratio
temporum : et conditor seculorum : Christi Domini
ac Redemptoris eterni.

Post pridie. ^d Vespertini hujus sacrificii litatione
placari te cupientes omnipotens Deus : quesumus ut
appositum tibi hoc holocaustum : ita placide acce-
ptare digneris : quo omnes qui a te sanctificari hujus
anni initia cupimus : in sanctis eum nos transegisse
actibus gratulemur. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Domine qui magnus dies es angelorum : parvus in
die hominum. Verbum Deus ante omnia tempora
verbum caro opportuno in tempore conditus. Sub sole
conditor solis : da nobis hujus diei in tuis laudibus
ecclesiastice dignitatis solennem conventum. Ut qui
initium anni talibus primitiis tibi consecrasti :
benedic nobis famulis tuis : et sanctifica his sacrifi-
ciis tibi oblati : ut totius temporis spatium tibi pla-
citis excursibus : atque operibus facias immolari :
qui nos docuisti orare et dicere e terris. Pater nos-
ter qui es etc. ñ. Amen.

Benedictio. Omnes qui initium presentis anni lau-
dibus excolendum attollitis Salvatoris nostri muniri
presidiis : absque crimine ad finem ejus usque per-
veniat. ñ. Amen. Idem quoque Redemptor noster
ita contribuat vobis hunc annum habere placidum ac
jocundum : ut cor vestrum semper sibi met efficiat
preparatum. ñ. Amen. Ut benedicti a Deo qui fecit
celum et terram : quod nunc inchoatis in lacrymis :
post in cantibus spiritualibus expleatis. ñ. Amen.

58 Per misericordiam ipsius Dei etc.

D Dominus sit semper vobiscum.

Post Communio. Oratio. Gratias tibi agimus. *Re-
quire in Natale Domini fol. 40.*

• IN JEJUNIO EPIPHANIE

Ad Missam prophetia.

Lectio libri ecclesiastici Salomonis (Cap. 1 IIII).

Fili conserva tempus et d: vita a malo pro animo

gentilium consuetudinem Ecclesia triduanum jejunium
indixerat (Conc. Turon. 11, c. 17), de quo Jejunio sanc-
tus Augustinus (Ser. 198, oper. t. V, Ed. nov.),
concilium Toletanum IV (Can. 11) et sanctus Isidorus
(De Off.

^c *Cap. IV. Vers. 23-31.* In vigiliis Epiphaniæ Le-
ctionarius Luxoviensis prophetiam ex Isaia LX, 1-16,
desumit.

tua. Non confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum : et est confusio adducens gloriam et gratiam. Nec accipias faciem adversus faciem tuam : nec adversus animam tuam mendacium. Non reverearis proximum tuum in casu suo : nec retineas verbum in tempus salutis. Ne abscondas sapientiam tuam in decore ejus. In lingua enim cognoscitur sapientia : et sensus scientie. Et doctrina in verbo ^a veritatis : et firmamentum in operibus justicie. Non contradicas veritati ullo modo : et de mendacio ineruditionis tue confundere. Non confundaris confiteri peccata tua : et ne subicias te ^b omnino peccato. Noli resistere contra faciem potentis : nec coneris contra ictum fluvii. Pro justicia agonizare : pro anima tua : et usque ad mortem ^c certare pro justicia : et Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

ñ. Amen.

Lectio libri Numeri (d Cap. XXVIII).

ñ. Deo gratias.

In diebus illis. Levans Balaam oculos : vidit Israel commorantem per tribus suas. Et introeunte in se spiritu Dei : assumpta parabola ait. Dixitque Balaam filius Beor. Dixit homo : cujus obduratus est oculus. Dixit auditor sermonum Domini : qui visionem omnipotentis intuitus est. Qui cadit et sic aperiantur oculi ejus. Quam pulchra tabernacula tua Jacob : et tentoria tua Israel. Ut valles nemorose : ut horti juxta fluvium irrigui : et tabernacula que ^e finxit Dominus. Quasi cedri juxta aquas : fluet aqua ^f distillata ejus : et semen illius erit in aquas multas. Accubans dormivit sicut leo : et quasi leena quam suscitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi erit ipse benedictus : qui maledixerit tibi : in maledictione reputabitur. Sumpta igitur rursum parabola ait. Dixit Balaam filius Beor. Dixit homo ejus obduratus est oculus. Dixit auditor sermonum Dei. Qui novit doctrinam Dei altissimi : et visiones omnipotentis videt : qui cadens apertos habet oculos. Videbo eum : sed non modo : intuebor illum : sed non prope. Orietur stella ex Jacob : et consurget virga ex Israel. Et percutiet duces Moab : vastabitque omnes filios Seth. Et erit Idumea possessio ejus : et hereditas Seyr cedet inimicis suis. Israel vero fortiter ^g ait. De Jacob erit qui dominetur : et perdat reliquias Civitatis. Assumptaque parabola : et iterum locutus est.

^h En qui venturus est : quando ista faciet Deus. Ve-

(De Off. lib 1, cap. 40) mentionem fecerunt. At postquam Kalendis Januarii Circumciso Domini solemniter celebrari cepit, triduanum hoc jejunium in dies tertium, quartum et quintum Januarii translatum est, et modo jejunium *Kalendarum Januarii*, ut olim denominabatur, modo *jejunium Epiphaniæ*, a festivitate quæ proxime sequitur, et cujus vigiliæ cadunt in diem tertium hujus Jejunii appellari consuevit. Vide quæ de vigiliæ Epiphaniæ notavi ad Breviarium.

^a Veritatis. Vulg., in verbo sensati.

^b Omnino peccato. Vulg., omni homini pro peccato.

^c Certare. Vulg., certa.

^d Cap. XXIV ad xxvi ; plura tamen prætermittuntur.

nient in trieribus de Italia superabunt Assyrii stabuntque Hebreos : et ad extremum etiam peribunt. Surrexitque Balaam : et reversus in suum. Balaach quoque via qua evenerat : revertit.

ñ. Amen.

ⁱ *Psallendo*. Propitius esto peccatis nostris ; nomen tuum Domine : nequando dicant gentes est Deus eorum. [†] Propter honorem nominis Domine libera nos. *P. Nequando.*

Sequentia epistolæ Pauli apostoli ad Corinthios (1 I, cap. XV).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Nolite seduci. Corruptunt mores colloquia mala. Evigilate juste : et nolite per ignorantiam enim Dei quidam habent. Ad retiam enim vobis loquor. Sed dicet aliquis. Quare resurgunt mortui ? Quali autem corpore veniunt ? Nisi sicut tu quod seminas non vivificatur : nisi moriatur. Et quod seminas non corpus : quorum est seminas. Sed nudum granum ut putici : aut alicujus ceterorum seminum. Deus dat illi corpus sicut voluit : et unicuique ^k seminum proprium corpus. Non omnis caro : sed aliam : alia pecudum : alia volucrum : alia autem scium. Et corpora celestia : et corpora terrestria. Sed alia quidem celestium gloria : alia autem strium. Alia autem claritas solis : alia claritas alia claritas stellarum. Stella enim ab stella differt claritate. Sic et resurrectio mortuorum. seminum corruptione : surgit in incorruptione. **59** Seminum in ignobilitate : surgit in gloria. Seminatur in humilitate : surgit in virtute : Seminatur corpus animale : surgit corpus spirituale. Si est corpus animale spirituale. Sicut scriptum est. Factus est pro homo Adam in animam viventem : novissimam in spiritum vivificantem. Sed non prius spirituale est : sed quod animale est. Deinde spirituale. Primus homo de terra terrenus : secundus homo de celo celestis. Qualis terrenus : talis terreni. Qualis celestis : tales et celestes. Igitur ut portavimus imaginem terreni : portemus et gloriam celestis. ñ. Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Johannem (1 I, cap. 1). Deum nemo vidit unquam : nisi unigenitus qui est in sinu patris : ipse enarravit. Et hoc

^e Finxit. Vulg., fixit.

^f Distillata. Vulg. et Hebr., de situla.

^g Ait. Vulg., agat.

^h En qui venturus est. Vulg., heu ! quis victurus Hebr., vae ! quis vivet ?

ⁱ Psallendo. Ps. LXXVIII, 9, 10. [†] Ibid., 9.

^j Cap. XV. Vers. 53-50. Luxoviensis desum Epistola ad Ephesios, 1, 3-14.

^k Seminum. Ita Syr. Vulg. et Græc. vox illa de

^l Et Spirituale. Lege, cum Vulgata, est spiri-

^m Cap. I. Vers. 18-34.

ⁿ Nisi. Vox illa neque in Vulgata neque in Græco legitur.

monium Johannis quando miserunt Judæi ab Hiero-
 solymis Sacerdotes et Levitas ad eum; ut interro-
 garent eum: tu quis es? Et confessus est et non negavit:
 et confessus est: quia non sum ego Christus. Et interrogaverunt
 eum. Quid ergo? Helyas es tu? Et dicit. Non sum. Propheta
 es tu? Et respondit. Non. Dixerunt ergo ei. Quis es tu:
 ut responsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis de te ipso?
 Ait. Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam Domini:
 sicut dixit Esayas propheta. Et qui missi fuerant:
 erant ex Phariseis. Et interrogaverunt eum et dixerunt.
 Quid ergo baptizas: si tu non es Christus: neque Helyas:
 neque propheta? Respondit eis Johannes dicens. Ego
 baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit:
 quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est:
 qui ante me factus est. Cujus ego non sum dignus:
 a ut solvam calciamenta. Hec in Bethania facta sunt
 trans Jordanem: ubi erat Johannes baptizans. Altero die
 vidit Johannes Jesum venientem ad se: et ait. Ecce agnus
 Dei: ecce qui tollit peccata mundi. Hic est de quo dixi:
 b post me factus est qui prior me erat: et ego nesciebam
 eum. Sed ut manifestetur in Israel: propterea veni ego
 in aqua baptizans. et testimonium perhibuit Johannes
 dicens. Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam
 de celo: et mansit super eum: Sed qui misit me baptizare
 in aqua: ille mihi dixit. Super quem videris spiritum
 descendentem et manentem super eum: hic est qui
 baptizat in Spiritu Sancto. Et ego vidi: et testimonium
 perhibui. Quia hic est filius Dei. c. Amen.

^c *Lauda.* Alleluja. ψ . Laudate Dominum de caelis:
 laudate eum in excelsis. P. Alleluja.

^d *Sacrificium.* Vos qui transituri estis Jordanem:
 edificate altare Domino ex lapidibus quos ferrum non
 tetigit: et offerte coram eo holocausta et hostias
 pacificas alleluja.

Missæ. Principium exorientis. *Et omnia alia requirere
 in Dominico ante Epiphaniam Domini fol. 56.*

Ora. io. Post Communio. Gustantes Domine suavitatis
 dulcedinis plenitudinem: quesumus ut sit nobis hec
 in remissionem peccatorum: et sanitatem mentium. η .
 Amen. Per misericordiam tuam Deus noster: qui es
 benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum.
 η . Amen. Dominus sit semper vobiscum. η . Et cum.

Dicat. Presb. In nomine Domini nostri Jesu Christi
 perficiamus cum pace. η . Deo gratias.

• IN APPARITIONE SEU EPIPHANIA DOMINI
 NOSTRI JESU CHRISTI.

Ad Missam. f. Officium.

Vos qui in Christo baptizati estis: Christum induistis
 alleluja. ψ . Benedicti vos a Domino qui fecit celum
 et terram. P. Christum. ψ . Gloria et honor Patri et
 Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. P. Christum.

Ora. tio. Rex omnium seculorum Christe Deus altissime:
 qui in diebus Herodis regis de virgine natus: Magis
 querentibus novo sidere declaratus: appareat in nobis
 virtutis tue presidium ad depellendos omnes principes
 tenebrarum: quo sic majestatis tue sidus in nobis
 resplendeat: ut ad te querendum

^a *Ut solvam calciamenta.* Vulg. et Gr.: *Ut solvam
 quæ corrigiam calciamenti.*

^b *Post me.* Vulg. Gr., Syr.: *Post me venit vir, qui
 ante me factus est, quia prior me erat.*

^c *Lauda.* Ps. cxli, 1.

^d *Sacrificium.* Deut. xxvii, 45; Josue viii, 34.

^e *In Apparitione.* Breviario Mozarabum inscribitur:
*In festo Apparitionis Domini; Orationali Gothico: Oraciones
 in die apparitionis Domini; fragmento vetusti
 Calendarii Gotho-Hispani, viii Id. Januarii: Apparitio,
 quod est Epiphania; Codici legum Visigothorum
 (Lib. ii, tit. 1, leg. 41): Epiphania; et lib. iii
 (Tit. iv, leg. 6): Apparitio Domini. Scilicet Gotho-
 Hispani utraque appellatione aut Apparitionis Domini
 aut Epiphaniæ promiscue utebantur. Sanctus Isidorus
 (Orig. lib. vi, c. 18): Epiphania Græce, Latine apparitio
 sive manifestatio vocatur. Eadem solemnitas
 Theophaniæ etiam a Latinis nuncupatur et a Gotho-
 Hispanis peculiari illis vocabulo Acceptatio, de qua
 infra recurrit mentio. De solemnitate Epiphaniæ
 videt Kalendarium Bucherianum: de ea meminit
 Kalendarium Carthaginense: VIII Id. Jan., sanctum
 Epiphania. Est enim vetustissima festivitas, quæ
 ante finem sæculi iii in Occidente seorsim a Nativitate
 Domini celebrabatur. De ea distincte mentionem faciunt
 Acta sancti Philippi Heracleæ episcopi, quem
 creditur esse ante immanem Diocletiani persecutionem
 passum esse, cum vix persuasibile sit edicta per-
 secutionis non nisi post decem menses et Bithinia in
 Thraciam allata esse. De eadem festivitate, in Gallis
 celebr., meminit Ammianus Marcellianus (Lib. xxi).
 Plurimæ supersunt Patrum conciones et homiliæ hac
 die ad populum habitæ: inter quas est oratio 3.ª
 sancti Gregorii Nazianzeni (In sacra lumina, eis τὰ
 ἀμυγῶτα); a Græcis enim Epiphania ἐορτὴ τῶν φωτῶν,*

festum luminum, appellatur; quo nomine sanctus A-
 gterius (Hom. in fest. Kalendar.) utitur. Legibus Visi-
 gothorum citatis prohibetur ne festo Epiphaniæ for-
 rum contentiosum frequentetur; et Theodosius Ju-
 nior Augustus (Cod. Th. leg. Dominico 5 de spect.)
 prohibet ne hac solemnitate spectacula ederentur.
 Cæterum, apud scriptores ecclesiasticos Epiphania
 numero singulari et genere feminino passim legitur,
 et nonnunquam Epiphania numero singulari genere
 neutro, et pariter numero multitudinis genere neutro
 apud eosdem recurrit.

^f *Officium.* Ex Epistola Pauli ad Romanos, vi, 3.
 ψ . Ps. cxiii, 15. Hoc officium indicium est antiquita-
 ti Missalis Mozarabum, et simul ostendit Hispanos
 more vetustissimo missam diebus festis psalmodiarum
 cantu inchoasse, quem ritum in Ecclesia Romana
 Cælestinus papa I instituisse perhibetur; pertinet
 enim hoc officium ad ea tempora quibus in Hispania
 baptismus solemniter conferebatur, in vigiliis, aut in
 solemnitate Epiphaniæ. Hujus consuetudinis exstant
 haud obscura indicia in Breviario Mozarabum; et in
 Orationali Gothico (pag. 48, orat. 6). De eadem Ilimerius,
 Tarraconensis episcopus, tanquam de abusu conque-
 ritus est in Epistola ad Damasum papam. Mos
 idem in Africa (Vict. Vitens., de Persec. Vandul., lib.
 vi), et in quibusdam Occidentis provinciis olim vige-
 bat, et in Oriente adhuc viget, ubi die Epiphaniæ sole-
 mni er benedicuntur fontes et fœmina. At in Hispania
 sublatus est decretis concilii Gerundensis (Can. 4),
 Sicchi papæ (Epist. ad Himer. Tarrac., cap. 2), aliis-
 que, in Codice canonum Ecclesiæ Gotho-Hispanæ
 (Lib. iv, Tit. xxvi) relatis, quem si iulet consulat, a
 viro clarissimo Cæjetano Cenni, in libro de Antiquitate
 Ecclesiæ Hispaniæ (Tom. I) editum, et ab em. de
 Aguirro (Conc. Hisp. t. II).

nalli se nobis errorum obijces interponant : quo ad A te videndum curramus : et te viso jocundemur instanter. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ*. Amen.

Dominus sit semper vobiscum.

Lectio libri Esaye prophete (Cap. LX).*

ñ. Deo gratias.

60 Surge illuminare Hierusalem : quia venit lumen tuum : et gloria Domini super te orta est. Quia ecce tenebre operient terram : et caligo populos. Super te autem orietur Dominus : et gloria ejus in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo : et reges in splendore ortus tui. Leva in circuitu oculos tuos : et vide. Omnes isti congregati sunt : venerunt tibi. Filii tui de longe venient : et filie tue a lateribus surgent. Tunc videbis et afflues : et mirabitur et dilatabitur cor tuum. Quando conversa fuerit ad te multitudo maris : fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te : dromedarum Madian et Epha. Omnes de Sabba venient : aurum et thus deferentes : et laudem Domino annunciantes. Argentum et aurum eorum cum eis : nomini Domini Dei tui : et sancto Israel qui glorificavit te. Et edificabunt filii peregrinorum muros tuos : et reges eorum minis : rabunt tibi. In indignatione autem mea percussit te : et in reconciliatione mea misertus sum tui. Et aperientur porte tue jugiter : die et nocte : et non claudentur. Ut auferatur a te firmitudo gentium : et reges eorum adducantur. Gens enim et regnum quod non servierit tibi peribit. Et gentes solitudine vastabuntur. Gloria Libani ad te veniet : abies et luxus et pinus simul : ad ornandum locum sanctificationis mee : et locum pedum meorum glorificabo. Et venient ad te curvi filii eorum : qui humiliaverunt te : et adorabunt vestigia pedum tuorum. Non audietur ultra iniquitas in terra tua : vastitas aut contritio in terminis tuis. Sed occupabit salus muros tuos : et portas tuas laudatio. Non erit tibi Sol amplius ad lucendum per diem : nec splendor Lune illuminabit te. Sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam : et Deus tuus in gloriam tuam.

ñ. Amen.

b Psallendo. Omnis terra adoret te et psallat tibi. *ñ*. **D** Psalmum dicam nomini tuo altissime super filios hominum. *P.* Et psallat.

** Cap. LX. Vers. 1-20, quibusdam omissis. Eadem prophetia in Lectionario Luxoviensi, sed ad versum 17 tantummodo pertingit. Eadem quoque olim in Ecclesia Taurinensi, die hac legebatur, ut ex homilia 6 in Epiphaniam sancti Maximi Taurinensis colligere licet. Sic enim incipit : Ait prophetarum precipuus Esaias, sicut audistis, fratres charissimi : Illuminare, illuminare, Jerusalem, adest enim lumen tuum et majestas Domini in te exorta est ; ubi etiam animadvertenda Scripturae lectio diversa a versione Vulgata, quam Lectionarius Luxoviensis, et Missale Mozarabum sequuntur ; caeterum in Bobiano deficit prophetia.*

b Psallendo. Ps. LXXV, 4. ñ. Ibid., 5. P. 60, altis-

Sequentia epistole Pauli apostoli ad Galatas (Cap. III).*

ñ. Deo gratias.

Fratres. Quicumque in Christo baptizati estis : Christum induistis. Non est Judeus : neque Grecus : non est servus : neque liber. Non est masculus neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu. Si autem vos Christi : ergo Abrahe semen estis : secundum promissionem heredes. Dico autem. Quanto tempore heres parvulus est : nihil differt a servo : cum sit Dominus omnium : sed sub tutoribus et auctoribus : usque ad prefinitum tempus a patre. Ita et nos cum essemus parvuli : sub elementis hujus mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo temporis : misit Deus filium suum ^d natum ex muliere : factum sub lege : ut eos qui sub lege erant redimeret : et adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filii Dei : misit Deus spiritum filii sui in corda vestra : clamantem abba pater. Itaque jam non est servus : sed filius. Quod si filius : et heres per Deum.

ñ. Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Mattheum (Cap. II).*

Illo in tempore. Cum natus esset Jesus in Bethlehem Jude : in diebus Herodis Regis : ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolimam dicentes. Ubi est qui natus est Rex Judeorum ? Vidimus enim stellam ejus in Oriente : et venimus adorare eum. Audiens autem Herodes Rex : turbatus est : et omnis Hierosolyma cum illo. Et congregans omnes principes Sacerdotum et Scribas populi sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt. In Bethlehem Jude. Sic enim scriptum est per Prophetam. Et tu Bethlehem terra Juda : nequaquam minima es in principibus Juda. Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam vocatis Magis : diligenter didicit ab eis tempus stelle : que apparuit eis. Et mittens illos in Bethlehem dixit. Ite et interrogate diligenter de puero : et cum inveneritis : renunciate mihi : ut et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent Regem : abierunt. Et ecce stella quam viderant in Oriente : antecedebat eos : usque dum veniens staret supra ubi erat puer. Videntes autem stellam : gavisissimi **61** valde. Et intrantes domum : invenerunt puerum cum Maria matre ejus. Et proidentes adoraverunt eum : et aperitis thesauris suis : obtulerunt ei in munera. **A** *sime.* Ita legit sanctus Augustinus ; in Vulgata vox illa deficit.

** Cap. III. Vers. 27-iv, 1-7. In Luxoviensi, et Bobiano legitur ex Epistola ad Titum, cap. II. In Luxoviensi lectio prolixior a vers. 11 ad cap. III, 8, pertingit ; in Bobiano brevior a vers. 11 ad 14. Et hic cum Mabillonio, si lubet, nota pseudographiam vocis Epiphaniae quae in Bobiano Epiphania, in Lectionario Luxoviensi et Missali Gallo-Gothico Ephiphania pingitur.*

d Natus. Vulg., factum.

** Cap. II. In Luxovensi et Bobiano Evangelium consutum est ex fragmentis Matth. III, 13-17 : Lucae III, 23 ; Joannis II, 1-11.*

rum: Thus: et Mirrham. Et responso accepto in
vacuis: ne redirent ad Herodem: per aliam viam
reversi sunt in regionem suam. Qui cum recessis-
sent: ecce angelus Domini apparuit in somnis Jo-
seph dicens. Surge et accipe puerum et matrem
ejus et fuge in Egyptum: et esto ibi usque dum di-
cama tibi. Futurum est enim: ut Herodes querat
puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit
puerum et matrem ejus nocte: et recessit in Eglyp-
tum. Et erat ibi: usque ad obitum Herodis. Ut
adimpleretur quod dictum est a Domino per pro-
phetam dicentem. Ex Egypto vocavi filium meum.
Tunc videns Herodes: quoniam illusus esset a Ma-
gis: iratus est valde. Et mittens occidit omnes pue-
ros: qui erant in Bethleem: et in omnibus finibus
ejus: a bimatu et infra: secundum tempus quod
exquisierat a Magis. Tunc adimpletum est quod di-
ctum est per Hieremiam prophetam dicentem: Vox
in Rama audita est: ploratus et ululatus multus: Ra-
chel plorans filios suos: et noluit consolari: quia
non sunt. Defuncto autem Herode: ecce angelus
Domini apparuit in somnis Joseph in Egypto dicens.
Serge: accipe puerum et matrem ejus: et vade in
terram Israel: defuncti sunt enim qui querebant
animam pueri. Qui consurgens: accepit puerum et
matrem ejus: et venit in terram Israel. Audiens
autem quod Archelaus regnaret in Judea pro Herode
patre suo: timuit illum ire. Et admonitus in somnis:
recessit in partes Galilee: et veniens habitavit in ci-
vitate que vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod
dictum est per prophetam: quoniam Nazareus vo-
cabitur. *ñ. Amen.*

^a *Lauda.* Alleluja. *ñ.* Laudate Dominum Sol et
Luna: laudate eum omnes stelle et lumen. *P.* Alle-
luja.

^b *Sacrificium.* Omnes de Sabba venient offerentes:
aurum et thus et lapides preciosos: salutare Domini
evangelizabant alleluja alleluja. *ñ.* Viri excelsi ad te
transibant et tui erunt servi subsequentes te colligati
vinculis: et adorabunt te. quia in te est Deus: et
preter te non est alius: renovamini insule Israel et
abramini a Domino in salute eterna. *P.* Salutare.

Miss. Omne dilectissimi fratres in laudem Dei

^a *Lauda.* Ps. cxlviii, 3.

^b *Sacrificium.* Isaiæ vi, 6.

^c *Assumptæ matris.* Lege, ut habet codex Eminen-
tissimi Corsini, *assumptæ carnis.*

^d *Nativitatem.* Etiam in Gallia die Epiphaniæ Chri-
sti *Nativitatem ex Virgine* iterum celebrabant (*Miss.*
Gall. Goth., præf. in vigil. Epiph.), et ordo Romanus,
quintus Hittorpii (*P.* 21), Epiphaniam secundam Chri-
sti *Nativitatem* appellat. Ubi *Nativitas* accipienda est
pro *facto Nativitatis*, sic enim ait: *Nec hoc prætermittendum quod secunda Nativitas Christi, tot illustrata mysteriis, sit honoratior quam prima, nimirum majori cum solemnitate in quibusdam Ecclesiis celebrabatur Epiphania, quam festum Natalis Christi, quia præter Natalem Christi, in Epiphaniæ solemnitate pleraque alia celebrabantur mysteria.* At sanctus Isidorus (*Orig. lib. vi, cap. 18*) vocem *Epiphania* pro numinis præsentia, apparitione et manifestatione usurpans (quo sensu *ἐπιφάνεια* etiam ab auctoribus profanis usurpator), Natalem Christi primam ejus Epiphaniam

PATR. LXXXV.

A Salvatoris Redemptorisque nostri charitatis excitetur officium. Spei ponatur integritas: fidei surgat devota confessio. Qui nobis per istam suam ^e assumptæ ma-
tris ^d nativitatem: illam ingeniti patris dignatus est significare naturam. Quia verbum caro factum in deo in agnitionem Dei locum generationis ostendit: unde in virginem initium originis introduxit. Ea Christus proditus virtute: qua genitus. novoque sidere daret infantie signum: potentie ministerium: ignorantia documentum. Et qui terram factus ex muliere: lege parturitionis inviserat: celum indiscreto patris jure coherens possideret: Novamque elementi: quam creaverat claritatem habuit Deus in officio. parvulus in testimonio: mundus in nuncio. Reges in miraculo: pastores in gaudio. Gentilitas in stupore: credulitas in munere: crudelitas in timore. In hac tremuerunt impii: in hac exultaverunt comminoti: in hac adoravere subjecti. Hac inluminante qui fuerat salvandus occurrit. hac terrente qui fuerat periturus expavit. Sic celo nova lampade corruscante: et illuminata fides est: et cocata perfidia.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Deus qui nobis ad ^e revelandos istius vite labores diversa donorum tuorum solatia et gaudia contulisti: quibus insignis annuis recursibus dies agimus. Ut Ecclesie tue vota solennia presenti festinate celebremus. Unde et proxime Natalem Domini Salvatoris peregrimus: qui nobis natus in tempore est: qui de te natus sine tempore: omnium seculorum et temporum est antecessor et conditor. Deinde subsequutum diem circumcisionis octavum: unigeniti luce signatum pari observantia recolentes: sacrificiis solennibus honoravimus. **62** Nunc Epiphaniæ diem revelante in homine divinitate excolimus: diversa Domini nostri Jesu Christi filii tui in hoc mundo suum adventum manifestantia insignia predicantes. ^f Sive quod stellam ortus sui nunciam misit ^e celo: quam stupentibus Magis usque ad cunabula sue carnalis infantie præviam fecit. Sive quod aquas baptismate suo ad omnium gentium lavationem Jordanis alveum sanctificaturus intravit. Ubi ipsum esse filium unigenitum dilectum spiritu columbe specie advolante monstrasti: et paterna insuper voce docuisti. Sive

dixit: Duæ sunt, inquit Hispaniæ doctor, Epiphaniæ, prima in qua natus Christus pastoribus Hebræorum angelo nuntiante apparuit; secunda, in qua ex gentium populis stella indice ad præcepis cunabula magos adoratos exhibuit. Utramque hanc Epiphaniam una eademque festinate Orientales et Egyptii die viii Idus Januarii olim celebrabant (Cassian., coll. 10, cap. 1). At modo Ecclesiæ Occidentis consuetudinem imitantur, quæ ab initio utramque hanc festivitatem sub die viii Kal. et viii Idus Januarii singulatim coluerunt.

^g *Revelandos. Lege revelandos;*

^h *Sive quod.* Sanctus Isidorus (*Orig. lib. vi, c. 18. Offic. lib. 1, c. 6*), Maximus Taurinensis (*Hom. 6 de Bapt. Christ.*), Sanctus Petrus Chrysologus (*Serm. 157, 160, Edit. Rainaud.*), Missale Gallo-Gothicum (*In missa Epiph.*), Sanctus Paulinus (*Curm. 9*), ordo Romanus quintus Hittorpii, easdem causas hujus solemnitatis celebrandæ afferunt.

B

quod primum in Chana Galilee prodidit signum : cum in ^a connubio nuptiali aquas in vinum vertit. Alto et admirabili Sacramento docens : quod ^b a seculis sponse sibi jungendus Ecclesie advenerat : ^c ac vinum prudentie spiritualis saporis fidem veritatis esse mutandam. Itaque in his tribus mirabilium tuorum causis fide hodiernae solennitatis edita : Dominus noster Jesus Christus filius tuus : nihilominus tue virtutis operatio : et nostre salutis preparatio est. Propterea Domine secundum haec tria magna mirabilia maneat in nobis gratie spiritualis integritas. Sapiat in cordibus nostris vinum prudentie : fulgeat in operibus stella justicie.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. ^d Ecclesie tue quesumus Domine munera precipitis intueri : quibus non jam aurum : thus : et mirra profertur : ^e sed iisdem muneribus unigenitus tuus declaratur : offertur : immolatur : et sumitur. Offerentibus quoque Domine gaudia tribue sempiterna : et refrigerium quietis defunctis accumula.

ñ. Amen.

Ad pacem Oratio. Christe qui ad humana veniens humilis Deus in sidere declararis : inlabere sensibus nostris quo Ecclesia tua que apparitionis tue festum hodierno die ovando concelebrat : in pace tua jugi tempore solidata consistat. Ut et hic opera charitatis instanti devotione retinet : ^f sed ad te ^g remuneratura perveniat gaudens : qui olim ad liberationem ejus per ^h ammirabile sidus apparere dignatus es.

ñ. Amen.

Intatio. Dignum et justum est : omnipotentiam tuam Domine Jesu Christe per vite nostre vel maxima spacia : vel minima momenta laudare. Maxime-

^a Connubio. Forte, convivio.

^b A seculis. Forte, a caelis. Ordo Romanus Hippolyti, haud dissimili sensu, eidemque caelesti sponso Ecclesia conjuncta est, de Epiphania habet.

^c Ac vinum. Aliquid videtur hic deesse. Fortasse supplendum et aqua prudentiae carnalis in vinum spiritualis saporis, umbra legalis in fidem veritatis esset mutanda. Galli, in Missali Gallo-Gothico apertius de Eucharistia loquuntur quando (*In praef. Epiphania*) Dominum rogant ut qui tunc aquas in vina mutavit, nunc in sanguinem suum oblationum vina convertat.

^d Ecclesie. Eadem ferme est oratio post mysterium missae Gallo-Gothicae, et secunda oratio in Sacramentario Gregoriano, et in Missali Romano sancti Pii V, quae fortasse e liturgia Hispana aut Gallicana in Sacramentario Gregorianum translata est : certe in Sacramentario Gelasiano hac die non legitur.

^e Sed iisdem muneribus. Forte, sed munera quibus, etc.

^f Sed. Lege et.

^g Remuneratura. Lege remuneranda. Frequenter in hoc Missali participium futurum terminationis activae pro participio terminationis passivae usurpatur.

^h Admirabile. Lege admirabile. Ejusdem rationis sunt ammiratio, pro admiratio, ammiror, pro admiror, et similia quae haud raro occurrunt.

ⁱ Et vox Patris. Prætermissa est apparitio sancti Spiritus instar columbae, et ignis ille in flumine accensus, de quo forte sanctus Ephrem Syrus (*Apud Assemanum, Bb. orient. t. I, p. 104*), in hymno de fide eccinit : *Et ignis et Spiritus in flumine quo baptizatus fuisti* ; et sanctus Justinus (*Dial. cum Tryph., sect.*

A que in festivitate presenti : in qua multimoda mirabilium tuorum preconia celebrantur : ex totis precordiis venerari. Et licet ea ipsa que perstringere de pluribus pauca presumimus : sacramentis sint preciosa quam factis. Eoque fiat : ut quod mens non concipit : lingua non parlat. attamen si qua vel forinsecus admirationi fieri perspicua convenit memorare. Hodierna igitur die quod incarnationis tue testimonium perhibet ignem et lucem : contemplatione placidum : expectatione votivum : nativitate mirabile : significatione terribile sidus apparuit. cujus splendoris magnitudinem expavit subito Chaldeorum cervicosa curiositas : et in omni Babyloniorum rita vetusta superstitione calcata : Magi sagaces viderunt quantis jacerent in tenebris : B qui nisi discuterent visibilium luminum qualitatem nescissent lucis auctorem. Neque ultra superciliosae gentis Assyrie colendos homines inter celestia quesierunt : qui caelo iudice adorandam divinitatem inter humana repererunt. Additur his quod Jordanis aquas sanctificaturus intravit ad humilitatem exempli : non ad necessitatem peccati. ^l Et vox patris de filio testificantis audita est : atque novum Adam spiritus gratie septiformis insedit : hinc in quo baptizari Baptista possit ostendit. Nec hunc eundemque Jordanem seculis anterioribus illustratum esse plene dixerim : cujus gurgitibus abruptis undis fluctibus qui precesserant in mare reconditis. Hinc exaltatis qui subsisterant : et in ethera fastigiatis juxta scevram liquentis elementi secures tribus per vada pulverulentis transduxit. Insuper infudisti aquas hydris : aquis vinum : atque ad tue jussionis imperium ^m votivi distinguntur in aquis : et vindemia ⁿ oritur ex hydris. Nec minori miraculo quondam largitas

88. Edit. Maurin.) clare locutus est : *Cumque tuum ad Jordanem fluvium venisset, ubi Joannes baptizabat, descendente Jesu in aquam, etiam ignis accensus est in Jordane, et ei, de aqua procedenti, Spiritum sanctum instar columbae volasse scripserunt hujus Christi nostri apostoli.* Illic autem animadvertendum, sanctum Justinum utrumque miraculum particulam copulativa *et*, et conjungere, eodemque contextu utramque apparitionem ignis et columbae complecti : et sine ullo discrimine, pro utroque miraculo auctoritatem apostolorum, id est, evangelistarum, citare ; attamen, cum Evangeliorum testimonio constet de apparitione sancti Spiritus instar columbae, de igne in Jordane accenso in Evangeliiis, paucis admodum Codicibus exceptis, altum silentium est. At olim ignis miraculum in quibusdam Evangeliorum Codicibus legebatur, ut auctoritas minime dubia sancti Justini evincit ; et in Codice vetustissimo Vercollensi a sancto Eusebio, ut creditur, exarato, Math. iii, 15, legitur : *Et cum baptizaretur, lumen ingens circumfulsit de aqua, ita ut timerent omnes qui venerant ;* et in Codice Sangermanensi (apud cl. virum Josephum Blanchinum in Evangelistario quadruplici) : *Et cum baptizaretur Jesus, lumen magnum fulgebat de aqua, ita ut timerent omnes qui congregati erant ;* num forte, ab hac luce, festum Epiphaniae, quo baptismus Christi celebratur, festum luminis dictum est ? Baptizare a Graecis φωτιστικόν, illuminare (Hebr. x, 32), ab apostolorum aëvo, et baptismus illuminatio, φωτισμός, dicuntur, quarum appellationum aliae quidem affuerunt rationes, sed haec fortasse primæva fuit.

^l Votivi. Lege votivi.

tua Numen irriguum de visceribus aride^a cutis ellicuit, sed non amplius est verbo liquorem siccis : quam saporem accidis iadidisse. ^b Quinque quoque panibus et pisce geminato quinque virorum milia intra deserta pavisti. Illoc potentialiter tue benedictionis operatus : ut tantus populus qui regno impleri vix poterat : parvo posset impleri. Ita in ora hominum cibus ipsa sui immutatione proficiens : incrementum proprium inter detrimenta sumebat : ut^c edulibus ampliatis fragmine crescente : ^d frustorum plurima relata sunt cophinis : ^e que non fuerant illata conviviis. Operante hoc omnipotentia tua ad magnificandam gloriam, tuam : cui omnes angeli non cessant clamare ita dicentes.

Chorus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Deus : qui observationem diei hujus : atque reverentiam toto orbe venerabilem tripliciter ^f et acceptionis et illuminationis et declarationis honore donasti. Appare in his solemnitatibus : et accepta oratione plebis tue : qui solemnitatem hanc ipso acceptionis nomine consecrasti. Illumina sacrificantem cultui tuo populum : qui festa hec etiam ^h vocabulo illuminasti : decora cordibus nostris veritatis tue lucem : qui et ipsam appellationem dedisti his solemnitatibus claritatem : Quia tu es Deus ac Redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Appare Domine : cognoscere Domine : sicut apparuisti manifestus in carne : ortus ex virgine : inventus a pastoribus : cognitus in vir-

^a Cutis. *Lege cautis.*

^b Quinque. Miraculum multiplicati panis, festo Epiphaniæ, celebratum esse testantur Hymnus Breviarii Mozarabum, Missale Gallo-Gothicum in Benedictione hujus diei, ordo Romanus Hittorpii, sanctus Peirus Chrysologus (*Serm.* 160), aliique.

^c Edulibus. *Lege edulibus.*

^d Frustorum. *Lege frustorum.*

^e Que non. *Lege quam que fuerant.*

^f Et acceptionis. Rursus, infra, qui solemnitatem hoc ipso Acceptionis nomine consecrasti. In Hispania igitur Epiphaniæ Acceptio et festum Acceptionis appellabatur. Huc appellationi alludunt orationes in Breviario Mozarabum et in Orationali Gothico (*P.* 51, *ora.* 3, 7). Ratio autem nonnullis inde fortasse petenda est, quemadmodum citata orationes innuunt, quod hoc die Christus Dominus in magis adoratoribus primitias gentium acceptavit.

^g Illuminationis. *Lege illuminationis.*

^h Vocabulo illuminasti. Sanctus Petrus Chrysologus (*Hom.* 157) Epiphaniam diem illuminationis Christi appellavit.

ⁱ Favo mellis. Addo et lacte. Sanctus Barnabas (In Epistola, *sect.* 5, *Ed. Menard.*) : Quid ergo lac et mel? Quia nimirum infans lacte et melle vivificatur, sic et nos fide promissionis et verbo nutrimur. Alludit autem ad ritum potestatum occidentalium Ecclesiarum dandi neophytis lac et mel, quem in Hispania receptam fuisse, præter alia, suadet quod aptissimus fuerit ad Manichæos atque adeo Priscillianistas, detegendos, qui, teste sancto Augustino (*Hares.* 46, *tom.* VIII, *Ed. Maur.*, *col.* 16), lactis alimonia non vescuntur. Ut in Missali nostro fatuus mellis, ita in aliis scriptoribus lac tantum commemoratur. Zeno Veronensis (*Tr.* 32) proxime baptizandos alloquens : Intrate ergo, inquit, intrate felices : mox omnes simul subito futuri lucentes, et tract. 42 : Ecclesia, inquit, communis omnium mater, ne quem plus amare videatur, aut minus, unam

tute. Declaratus in sidere : adoratus in munere. Ostensus in flumine : creditus in fide : habitus in nube : promissus in iudice. Ut sacrate solemnitate gratia ita suscipiat ecclesia tua nunc gaudia : ut pretulit quondam mysteria. Amen :

Ad orationem Dominicam.

Christe Deus qui virginali prodiens ex utero novum hodie lumen apparuisti : in mundo agnitus in stella : adoratus per munera, tibi nos i favo mellis et sermonibus bonis : orationibus justis ac responsionibus pietatis. Ut dulcedo auditus tui sanitas sit anime vel corporis nostri : Ut gustantes et videntes quam suavis es Domine : nequaquam peregamur ad amaritudinem seculi declinare : sed celestibus suspensi oraculis : cordibus et vocibus per patrem iuperemur e terris. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

Benedictio. Jesus Christus Rex noster qui i profanum Regem sua nativitate terruit : ipse in vobis cum suis virtutibus regnet. Amen. Cujusque signum stella radiante Magis apparuit : ejus vos gratia sine fine clarificet. Amen. Det vobis spiritualem intelligentiam : qui aquarum naturam vini in suavitate fecit esse saporem. Amen. Et qui populorum millia exiguo panis fragmine satiavit : corda vestra doctrine sue alimento locupletet. Amen. Conferens vobis veram innocentiam : qui Spiritus Sancti tranquillam simplicitatem demonstrare voluit per

C nativitatem, unum lac, unum stipendium, unam Spiritus sancti præstat omnibus dignitatem. Et sanctus Petrus (*I Petr.* II, 2) : Quasi modo geniti infantes, rationabile, sine dolo, lac concupiscite. Nihilominus lac et mel non seorsim dabantur, sed simul commista ad modum potus neophytis porrigebantur : unde sanctus Hieronymus (*Contra Luciferian.*, n. 8) lavacro egressus lactis et mellis prægustare concordiam dixit. Tertullianus (*De Coron. milit.*, c. 5) inter traditiones apostolicas et hanc enumerat quod a fonte suscepti lactis et mellis prægustamus concordiam ; et (*Lib.* I, *adv.* Marcion., *cap.* 14) idem Tertullianus lactis et mellis societatem potum hunc mysticum nuncupavit, ad modum enim potus eam mixturem lactis et mellis datam sui se neophytis probat etiam vetusta formula benedicendi lac et mel, que in Sacramentario sancti Leonis exstat (*Tom.* IV *Anastas.*, *proleg.* 2, *pag.* 19), eademque illa que exstat in ordine Romano Hittorpii (*Pag.* 79) : *Benedic, Domine, has creaturas fontis mellis et lactis, et pota famulos tuos ex hoc fonte.... et nutri eos de hoc lacte et melle.... conjunge, Domine, famulos tuos Spiritui sancto, sicuti conjunctum est lac et mel, etc.* Et in Epistola Joannis Diaconi (ejus qui vitam sancti Gregorii scripsit, ut opinatur Mabillonius) ad Senarium (*Musæi Ital.* *part.* II, *pag.* 72) legitur : *Lac ergo et mel potantur novi homines, etc.*, atque adeo sæculo IX in Italia mos potandi neophytos lacte et melle ad huc vigeat. Adverte tamen, ex eadem epistola, quod sæculo IX Itali lac et mel in sacro calice offerrebant, et benedicebant, cum olim Romæ, et in Italia, lac et mel nec in sacro calice, nec ad altare, sed in baptisterio benedicerentur, in Africa autem lac et mel semel quotannis in mysterio Infantum, ad altare offerrebantur, non tamen eadem qua sacramentum dominici corporis et sanguinis benedictione sanctificabantur (*Cod. Eccl. Afric.*, c. 37), quem ritum ex Africa in Italiam venisse credibile est.

^j Profanum regem. Herodem, scilicet, Matth. II, 3.

columbam. *ñ*. Amen. Quod ipse prestare dignetur : A
cujus regnum et imperium sine fine manet in secula
seculorum. *ñ*. Amen.

Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Post communio. Oratio. Verbum ante secula ineffabiliter patris ore prolatum : et in tempore hominem pro nobis ex virgine ortum : humili prece poscimus : ut invocationem nostram de monte sancto suo placatus exaudiat : ejusque benedictio pectora credentium repleat. Ac sicut incerta secretorum sapientia manifestans ad se agnoscendum corda excitet nostra : ita catholicam plebem alarum suarum protectione defendat : eisque eum iudex venerit existat placabilis : pro quibus redimendis in carne apparuit humilis. *ñ*. Amen.

Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ*. Amen.

Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Presb. Solennia completa sunt in nomine Domini Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pace.

ñ. *Chorus.* Deo gratias.

64 IN PRIMO DOMINICO POST OCTAVAM EPIPHANIE DOMINI.

a Officium.

Dominus regnavit deo rem induit alleluja. *ÿ*. Induit Dominus fortitudinem et precinxit se. *P.* Alleluja. *ÿ*. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. *P.* Alleluja.

Dicat Presb. Per omnia semper secula seculorum. *ñ*. Amen.

Gloria. *Chorus ñ*. In excelsis Deo.

Per omnia semper secula seculorum. *ñ*. Amen.

a Officium. Ps. xcii, 1. Cantus ille, quem vetusta consuetudine Ecclesia Gotho-Hispanica divinatorum mysteriorum celebrationi præmittit, in Missali Mozabarum, et in Missali Toletano, aut simpliciter *officium*, aut certe *officium ad missam* denominatur, qua appellatione in Missali Carthusianorum, teste P. Le Brun, et in Pontificali Arelatensi, teste Martenio (*De ant. Eccl. Rit.*, l. iv, c. 15) denominatur; apud Gallos aut prælegere aut *antiphona ad prælegendum* dicitur, teste sancto Germano Parisiensi (*Thes. novus anecdot.*, t. V, col. 91). In Missali Ambrosiano ingressa, in Ecclesia Romana *introitus*, vel *antiphona ad introitum*, ab aliis *invitatorium*, ab Amalario (*De eccl. Off.*, l. iii, c. 5) describitur *officium quod dicitur introitus missæ*. Constat hoc officium apud Mozarabes antiphona, versu, psalmo et *Gloria*; additur *alleluia* iis temporibus quibus canitur. Officium ad missam bis profertur, semel ante *Gloria et honor*, et iterum post *Gloria et honor*. A Cælestino primo cantum ante initium missæ institutum tradunt qui de rebus liturgicis scripserunt, quibus prævit lib. r Pontificalis, in Cælestino : *Hic constituit, ut psalmi David centum quinquaginta ante sacrificium psallerentur antiphonatum ab omnibus, quod antea non fiebat, sed tantum Epistole Pauli recitabantur, et sanctum Evangelium*, scilicet, ut interpretantur, ante Cælestinum missa a lectione Scripturarum incipiebat, quemadmodum adhuc apud Mozarabes, diebus jejunii, incipit; ille autem instituit ut cantus psalmorum antiphonatum lectioni Scripturarum præmitteretur. In Africa, sancti Augustini ævo, missam a Scripturarum lectione etiam diebus Dominicis incepisse, ex iis quæ sanctus doctor (*libro xxii de*

Oratio. Te excelsa laus in altissimis decet : tibi e terris gloria Ecclesia canit : atque hujus cæterve concentu ad astra hymnum emittit. Rogamus omnipotens Deus : ut sicut tuas solenniter porrigimus laudes : ita precum nostrarum jubens efficaciter suscipere voces. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Esaye prophete (b Cap. LII)

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Consurge consurge : induere fortitudine tua Syon induere vestimentis glorie tue Hierusalem *c* civitas sancta. Quia non adjiciet ultra : ut pertranseat per te incircumcisus et immundus. Excutere de pulvere : consurge : sede Hierusalem : solve vincula colli tui captiva filia Syon : quia hec dicit Dominus. Gratis venundati estis : et sine argento redimemini. Quia ego ipse qui loquebar : ecce adsum. Quam pulcri super montes pedes annunciantis et predicantis pacem. annunciantis bonam : predicantis salutem : dicentis Syon : regnabit Dominus Deus tuus. Quia oculus ad oculum videbant : eum converterit Dominus Syon. Gaudete et laudate simul deserta Hierusalem : quia consolatus est Dominus populum suum : redemit Hierusalem. Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium. Et videbunt omnes fines terre : salutare Dei nostri. *ñ*. Amen.

c Psallendo. Deus docuisti me a juventute mea et usque ad senectam et summam senectutem ne derelinquas me Domine. *ÿ*. Ne projicias me in tempore senectutis cum defecerit virtus mea. *P.* Ne derelinquas.

Civ. Dei, cap. 8) scribit em. Thomasius (*Disquis. de antiph. ad introitum missæ*) animadvertit; alii autem cantum psalmorum ante initium missæ, dum populus conveniret, et Pontifex ad altare procederet, instituisse sanctum Cælestinum concedunt. Antiphonas autem ad introitum missæ, eo ferme ordine quo modo canuntur sanctum Gregorium digessisse (*Bona, Rer. liturg. l. ii, c. 3*). Sed quidquid sit de Ecclesia Romana, Hispanos ante Cælestini tempora missam cantu incepisse suadet officium ad missam quod die Epiphaniæ canitur, quodque manifeste ad ea tempora pertinet quibus baptismus solemniter die Epiphaniæ conferebatur, ut supra, pag. 59, notavi, quo etiam spectat *sacrificium* quod pridie in missa canitur : *Vos qui transituri estis Jordanem*, etc. Et sane, cum præcorum Patrum auctoritate et Plinii secundi (*Lib. x, epist. 103*) testimonio constat fideles olim in særis conventibus psalmos et hymnos cantasse, ad quam consuetudinem alludere videtur Apostolus (*I Cor. xiv; Ephes. v*), non video cur tam sero, hoc est sæculo v, psalmos ante initium sacrificii canere cœperint, cum aptissimus sit psalmorum cantus ad populum, dum in ecclesiam convenitur, pie detinendum, et hinc fortasse Dionysius ille, quisquis tandem sit, vetustus scriptor (*Eccles. Hierar. cap. 3, n. 2*) statim post lausium incensum missam a psalmorum cantu orditur.

b Cap. LII. Vers. 1-10, quibusdam omisis. In Lectionario Luxoviensi die Dominico post Epiphaniam prophetia ex Isaiâ legitur cap. Lx, Vers. 1-16.

c Civitas Sancta. Ita LXX. At Vulgata, *sancti*.

d Psallendo. Ps. Lxx, 17, 18. *ÿ*. *ibid.*, 9.

Principium epistole Pauli apostoli ad Romanos.
(^a Cap. I).

ñ. Deo gratias.

Paulus servus Jesu Christi vocatus apostolus : segregatus in evangelium Dei : quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis suis sanctis de filio suo. qui factus est ex semine David secundum carnem : qui predestinatus est filius Dei in virtute : secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri. Per quem accepimus gratiam et apostolatam ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine ejus : in quibus estis et vos vocati Jesu Christi : omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei vocatis sanctis. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro et Domino Jesu Christo. Primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis : quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. Testis enim mihi est Deus : cui servo in spiritu meo in evangelio filii ejus : quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis. Obscraans si quomodo tandem aliquando prosperam iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos. Desidero enim videre vos : ut aliquid impartiar gratie vobis spiritualis ad confirmandum vos : id est simul consolari in vobis per eam que invicem est fides vestra atque mea. Nolo autem vos ignorare fratres quia sepe proposui venire ad vos et prohibitus sum usque adhuc : ut aliquem fructum habeam in vobis : sicut et in ceteris gentibus : Grecis ac Barbaris : sapientibus atque insipientibus debitor sum. Itaque in me promptum est et vobis qui Romæ estis evangelizare. Non enim erubescō evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti : Iudeo primum et Greco. Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem. Sicut scriptum est. Justus autem ex fide vivit. ñ. Amen.

^a Cap. I. Vers. 1-18. In Luxoviensi, Ex I Cor. 1, 6-31.

^b Cap. II. Vers. 42-52. In Luxoviensi ex Lucæ II, 16-22.

^c Inter cognatos. Vulg. et Gr. addunt et notos.

^d Interrogantem. Vulg. et Gr. addunt eos.

^e Lauda. Ps. cxxxiv, 3.

^f Dominicos. Primus septimane dies quique ethnicis Latine dies Solis, Judæis, una Sabbati, vel Sabbatorum, et prima Sabbati dicebatur, Christianis dies Dominicus dictus est. Cod. Th., leg. 8, de spectaculis : Dominico die, qui septimane totius primus est ; et leg. 8, tit. 8. Solis die, quem Dominicum rite dicere majores. Sanctus Marcus in Evangelio (Cap. xvi, 9) : Surgens autem mane prima Sabbati, apparuit, etc. Sanctus Joannes in Evangelio (Cap. xx, 1) : Una autem Sabbati, et ibid. (Vers. 19) : Cum sero esset, de illo, una Sabbatorum. Apostoli, abdicato Judaico Sabbato, qui dies ultimus hebdomadis erat, in ejus locum diem primum hebdomadis substituerunt, quia eo die Christus a mortuis resurrexit, qua de causa et diem hunc speciali modo Dominicum appellaverunt, et cultui divino sacrisque conventibus habendis dedicaverunt (Act. xx, 7 ; I Cor. xvi, 2). Sanctus Joannes in Apocalypsi : Fui in spiritu die Dominico. Sanctus Irenæus epist. ad Victorem (Euseb. lib. v, c. 21). Sanctus Justinus (Apol. 2, al. 1). Sanctus Dionysius, Corinth. episc., epist. ad Sanctum Soterium (Euseb. lib. v, c. 23). Sanctus Augustinus, epist. 56,

A Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam (^b Cap. II).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus cum factus esset annorum duodecim : ascendentibus illis in Hierosolimam secundum consuetudinem diei festi : consummatisque diebus eum redirent : remansit puer Jesus in Hierusalem : et non cognoverunt parentes ejus. Existimantes autem **65** illum esse in comitatu : venerunt iter diei et requirebant eum * inter cognatos. Et non inveniunt regressi sunt in Hierusalem requirentes eum. Et factum est post triduum : invenerunt in templo sedentem in medio doctorum audientem illos et ^d interrogantem. Stupebant autem omnes qui eum audiebant : super prudentia et responsis ejus. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater ejus ad illum. Fili : quid fecisti nobis sic ? Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus te. Et ait ad illos. Quid est quod me querebatis ? Nesciebatis : quia in his que patris mei sunt : oportet me esse. Et ipsi non intellexerunt verba que locutus est ad illos. Et descendit cum eis : et venit Nazareth : et erat subditus illis. Et mater ejus conservabat omnia verba hec in corde suo. Et Jesus proficiebat sapientia et etate et gratia apud Deum et homines.

ñ. Amen.

Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu.

* Lauda. Alleluja. †. Laudate Dominum quia benignus est Dominus : psallite nomini ejus quoniam suave est. P. Alleluja.

C *Sacrificium.* Formavit Dominus Deus hominem de limo terre : et inspiravit in faciem ejus spiraculum vite : et factus est homo in animam vive item alleluja alleluja. †. Plantaverat Dominus Deus paradysum voluptatis a principio in Eden ab Oriente in quo posuit hominem quem formaverat. P. Et factus est.

Missa. † Dominicos dies dilectissimi fratres sancto

ad Casulanum. Sanctus Leo epist. ad Turibium, cap. 4. Sanctus Isidorus (*Off. eccl.*, l. 1, c. 24). Sanctus Augustinus (*Serm.* 169, de verb. Dom.) : Domini resuscitatio consecravit nobis diem Dominicum, qui vocatur Dominicus, quia eo die Dominus resurrexit. A fidelibus singulari veneratione dies Dominicus semper habitus est, et tanquam festum Christianorum semper et ubique celebratus. Christiani omnes, inquit Eusebius (*De Laud. Constantini*), per orbem universum dispersi, sive in mari, sive in terra versantur, diem Dominicum cultu festivo celebrant, qui in agris, et qui in urbibus degunt, die solis, ad Ecclesiam confluunt. Justinus (*Apol.* 2). Plinius Junior (*Epist.* 10, lib. 97). Neque id tempore persecutionis omissum, etiam cum vite periculo (*Acta SS. Saturnini, Dativi, etc.*). Die Dominico nefas erat opera servilia aut ipsis facere, aut servis eorum. (*Const. apol. lib. VIII, c. p. 33 ; concil. Laod., can. 29 ; Cod. leg. Visigoth., lib. XII, tit. XIII, l. 6 ; Cod. Just., leg. 3, tit. de feriis*), nisi forte quæ aut charitas, aut necessitas exigebat ; nefas quoque erat negotiis forensibus vacare (*Cod. Th., leg. 8, de feriis ; Cod. leg. Visigoth., lib. II, tit. 1, leg. 41*), nisi causa charitatis, ut servum manumittere, aut necessitatis, ut proditorem occidere. Die Dominico elegantiori cultu corporis, et lautiori mensa utebantur fideles (*Tert., de Idolol., cap. 14 ; Apol., c. 46 ; Euseb., de Resurrect. et Ascensione, lib. II ; Sirm., oper. t. I, col. 85*). Solebant quoque Agapes et collectiones pecuniarum facere die Domini.

religionis legibus consecratos : grandi diligentia mens ad solenne officium parata concelebrat. Non sint hinc studio despicabiles : quod in numero sint frequentes. Nec ex eo exiguus eorum cultus : quo assiduus sit recursus. Desiderabile enim debet esse omnibus tempus quod humana fragilitas tante majestatis ministerio jubetur assistere : quo in offerendis sacrificiis Deus hominem dignatur assumere. Cum mortalibus immortalitas per fidem quesita ^a participat : que panis hac vice oblatione suscepta gratia sanctificationis aspectum corporis Christi ac sanguinis munere fidelibus ^b representat. Et dum celesti benedictione creatura visibilis ^c animatur : credentium viscera invi-sibilis creator ingreditur : qui ad hoc inferri sibi imperat : que dicavit. Ut ad salutem nostram illa redeant : que requirit : et ad beatitudinem illa proficiant que promisit. *ñ. Amen.*

Per misericordiam ipsius Christi Dei nostri qui cum Patre et Spiritu Sancto unus Deus vivit et regnat in secula seculorum. *ñ. Amen.*

Alia Oratio. Deus quem omni tempore colere et laudare sine intermissione debemus. Dona ut quatenus perpetim serviendi curam per negligentiam non impleamus : saltem Dominicorum dierum festivitatem diligentius excolamus. Cedat cura seculi : pereat causa peccati. Convalescat potentia fidei : vigeat gratia Sacramenti. Sibi homo prestat : quod tibi debet. Ut dum Dominicorum dierum jocunditate perfruitur : intollerabilium occupationum onere non prematur. Anima dominantibus sibi vitii voluptatis sue lassae servitio : in tristitia reflectionem inveniat. Et que libertatis sue arbitrio patitur : quod laborat pietatis tue beneficio : pareat ut quiescat. Negotium bonis : otium malis ponat. Sint excubie precum serie peccatorum : salubriori se animus commutatione distendat : ut in eo se reficiat : si ad meliora convertat. Et bonorum actuum saltim habeat vicem : si non habeat jugitatem. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster ^d qui in tuo conspectu sanctorum Apostolorum.

nico (1 Cor. xvi, 1, 2), et divites mensa tenuiores excipere : die Dominico nec jejunare, nec genua flectere mos erat (Conc. 1 Casarug., can. 1 ; Bracar. 1, cap. 4 ; Tertull., de Coron. mil., c. 5 ; Isid., de Offic. 1, c. 24). Nefas erat die Dominico spectacula publica edere (Cod. Th., leg. 2, 5, de spectaculis ; Cod. Just., leg. 11, de feriis), aut eadem, relicto Ecclesie conventu, frequentare (Conc. 14 Carth., can. 88). Demum concilium Cojacense, anno Christi 1050, nondum abrogata liturgia Gotho-Hispana, celebratum (Cap. 9) statuit ut omnes Christiani, die Sabbato advesperascente, ad Ecclesiam concurrant, et die Dominica, Matutina, Missas et omnes horas audiant, opus servile non exercent, non sectentur itinera nisi orationis causa, aut sepeliendi mortuos, aut visitandi infirmos, aut pro regis secreto, aut pro Saracenorum impetu..... si quis autem hanc nostram constitutionem frayerit, per septem dies penitentiam agat ; quod si noluerit, si major persona sit, per annum integrum communionem careat, si inferior persona fuerit, centum flagella accipiat.

^a Participat. Lege participatur.

^b Representat. Id est presentem reddit, vel presentem, re ipsa, exhibet. Vox Tertulliano, hoc sensum,

Post nomina. Dicato solenniter famulatu : omnipotentiam tua Domine supplices imploramus : ut concessio nobis sanctorum omnium patrociniis : oblationes populi tui clemens accipias : et propitius benedicas. Prestes etiam prosperitatem vivis : refrigerium et quietem fidelibus defunctis. Et qui ad testimonium devotionis defuerunt consecranda : ad remedium salutis mereantur recipere consecrata. *ñ. Amen.* Quatuor es vita vivorum etc.

Ad pacem. Deus omnipotens : qui docuisti humilitatis bono et charitatis studio posse servari : respice ad membra Ecclesie **GG** tuo : atque ea que emulatione discreta : aut indignatione viciata sunt in pacem revoca atque compone. *ñ. Amen.* Quia tu es vera pax nostra.

Inlatio. Dignum et justum est omnipotens Deus qui tibi credulitatem cordis : confessionem oris : devotionem laudis : obedientiam voluntatis : quam in potestate nostra ponere dignatus es exhibere. Atque utinam tam continue : quam debite : tantoque studio ^e aucti : quanto beneficio sublimati. Quamque abundantia gratia vivimus : tam cura perpetim serviremus. Ut qui totum accepimus : aliquid redderemus. Per te hominem facis : quamvis in opere non labores. Inclinat pietas : quem necessitas non fatigat. ^f Tuis illis gloriosis manibus ^g luto tractas : limo imaginem divinitatis imponis : vultus fingis : membra discriminas : statum tui oris inspiras : atque animam ratione secum exstante vivificas. Totam tamen ante mundi machinam parans : cunctas futuri orbis delicias coacervas : ad quas eum quem tibi amabilem : non solum factum sed faciendum feceras : ^h introducas. Ut bonorum omnium copia serviret ocio. Et ut dominum se judicio nosset esse : sed Deo auctori ⁱ debiturus beatitudinem : non labori. Ponitur lex precepti : ne mens fieret ignara consilii. Dicitur quod preceperit : quid vitaret : ne nesciret quid esset : si non metueret quicquid didicisset. Sed quamvis jubentis imperium temeritas plectenda ^j transiret : et concupiscentie culpam secuta sit mortis

familiaris. Unum de exemplum ex libro de Patientia (cap. 5). Loquens de illo oppido Samaritanorum in quo non est receptus Christus (Luc. ix, 54), inquit : Cum etiam discipuli tam contumelioso oppido celestes ignes representare voluissent.

^e Animatur. Scilicet cum verbis Christi Domini panis et vinum in ejus corpus et sanguinem transubstantiatur, creatura visibilis animatur, est Eucharistia panis vivus (Joan. vi).

^d Qui in tuo. Fortasse, quia in tuo. In libro omnium Offerentium : In cujus conspectu sanctorum apostolorum, etc.

^e Aucti. Lege acti.

^f Tuis illis. Est contra Manichæos et Priscillianistas, qui negabant corpus humanum et creationem universam carnis esse opus Dei, sed contra siebant opus esse pravorum angelorum. (Conc. Brac. 1, in decreto contra Priscillianistas n. 7, 12, 13.)

^g Luto. Lege lutum.

^h Introducas. Lege Introducis.

ⁱ Debiturus. Lege debiturum.

^j Transiret. Lege Transierit.

pena : rediit tamen in damnatum pietatis affectus. A Major fuit misericordia liberare eum voluisse : quam fieri. Et plus indulgentie prestitit remittere injuriam : quam a contractare reatum. Quia non tantum debuerat ut existeret : qui non erat : quantum debuit ut craderet que nolebat. Non parcis filio : parcis reo : traditur morti volens : cruci affigitur acule-cens. Secura divinitate vel conscientia : quod sic pietas relinendo eriperet : ut non consumeret impietas redemptorem. Cui merito omnes angeli et archangeli non cessant clamare quotidie una voce dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus*

Post Sanctus. Osanna in excelsis quanta nobis omnipotens pater hoc sacrificium reverentia metuendum : quo adeundum tremore : quo honore sit celebrandum : iste dominicis laudibus pehenniter servientes celestium voces ammonent potestatum : quibus nos agere officii sui similitudinem contestantur : ut ad faciendam Dei voluntatem : eos pro nostris viribus imitemur : quos ad predicandam Dei majestatem nostris vocibus imitamur. Ad iustar superni altaris : hoc nobis ad quod accedimus constitutum pacem nos angelorum accipere manducandum : cum illorum statum meritis gloriosum : nostrum peccatis oblitam noverimus. Illi nunquam peccant : et semper laudant : nos et crebro peccamus : et raro laudamus. Rei per frequentiam criminum : rei per negligentiam gratiarum. Sed ab his nos conscientie peccatis debitis : unici tui hostia in sanguine suo tibi oblata mundavit. Illa nobis etiam post redemptionem delinquentibus : hac spe et confessione subveniat : quo etiam usque ad ultimum iudicii diem solum in spiritu non peccantibus tribuit gratiam revertendi. Ut qui ad redimendos nos se fecit apud Patrem advocatum : ipse pro nostris iniquitatibus sit interceptor Christus Dominus ac Redemptor eternus.

ñ. Amen.

Post pridie Oratio. Domine sacrificia dependentes supplices flagitamus : ut effundas in his hostiis sancti tui spiritus largitatem. Ut dum a te benedicta sumus : omni nos benedictione relectos : et a criminum vinculis liberatos : omnibus modis gaudeamus. *ñ. Amen.* Te prestante sancte Domine : per quem tu hec omnia nobis indignis etc.

Ad orationem Dominicam.

Diligentes Deum fratres charissimi : pietatis ejus in nos petamus operari dilectionem : ut divine virtutis dono repleti : orationem dominicam in qua spes

^a *Contractare.* Forte, *contractare reum*, hoc est jus Domini exercere in reum.

^b *In secundo.* In Missali et Breviario Mozarabum, nulla facta mentione ejus Dominicæ quæ infra octavam Epiphaniæ cadit, ab octava Epiphaniæ usque ad Dominicam primam Quadragesimæ, Dominicæ novem recitantur, quarum ultima *Dominica ante diem cineris*, vel *Dominica ante Carnes tollendas* appellatur. In Lictionario Luxoviensi, huic temporis spatio, quinque Dominicæ assignantur, quarum binæ post Epiphaniam, tres reliquæ post *Cathedram sancti Petri*, a festivitibus quas proxime consequuntur novem sortitæ sunt ; at in Missali Gallo-Gothico et

est nostre salutis : sic dicere mereamur e terris. Pater noster.

67 Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

Benedictio. Multiplicet vos Dominus copia benedictionis : et confirmet propitius in spe regni celestis. *ñ. Amen.* Id vos in presenti seculo dilige e non libeat : quod e celestis paradisi hereditate dividat. *ñ. Amen.* Atque his repleamini beneficiis : quibus omnipotenti Deo in perpetuum placeatur. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei e.c. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Post Commun'o. Refecti Christi corpore et sanguine pariterque sanctificati Deo patri omnipotenti gratias referamus : ut nos in eadem refectione sanctificationem habentes : hic et in futuro seculo gloriam percipiamus. *ñ. Amen.*

Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Dicat Presb. In nomine Domini Jesu Christi perficimus cum pace. *ñ. Deo gratias.*

IN SECUNDO DOMINICO POST OCTAVAS EPIPHANIE.

Officium.

Dominus regnavit. *Quere in Circumcisione Domini fol. LII.*

Oratio. Hic est justus noster. *Quere in Dominico ante Epiphaniam fol. LV.*

Lectio libri Esaye prophete (Cap. LXV).

C Hec dicit Dominus. Ecce ego creo celos novos et terram novam : et non erunt in memoria priora. Et nos ascendent super cor : sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his que ego creo. Quia ecce ego creo Hierusalem exultationem : et populum ejus gaudium. Et exultabo in Hierusalem : et gaudebo in populo meo. Et non audietur in eo ultra vox fletus : et vox clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum : et senex qui non impleat dies suos. Nam puer centum annorum morietur : et peccator centum annorum maledictus erit. Et edificabunt domos et habitabunt : et plantabunt vineas et comedent fructum earum. Non edificabunt : et alius habitabit. Non plantabunt : et alius comedet. Secundum enim dies ligni : erunt dies populi mei : ^d et opera manuum eorum inveterabunt electis meis. Non laborabunt frustra : neque generabunt filios in conturbatione. Quia semen benedictorum Domini est :

in Sacramentario Bobiano nullæ sunt Dominicæ seu missæ Dominicales huic anni temporis specialiter attributæ, neque ulla mentio sit Septuagesimæ, Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ, in libris liturgicis Gallorum, aut Gotho-Hispanorum, quas concilia Aurelianensia primum (*Can. 24*) et secundum (*Can. 2*) prohibuerunt.

^e *Cap. LXV.* Vers. 1 7-25. In Lictionario Luxoviensi *Dominica secunda post Epiphaniam* prophetia legitur ex Jeremia xvi, 9 15.

^d *Et opera.* In Vulgata et LXX : *Et opera manuum eorum inveterabunt, electi mei non laborabunt frustra.*

et nepotes eorum cum eis. Eritque antequam clament : ego exaudiam. Adhuc illis loquentibus : ego audiam : dicit Dominus omnipotens. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

a Psallendo. Paratum cor meum Deus paratum cor meum : cantabo *b* et psallat tibi gloria mea. *c* *ÿ*. In me sunt Deus vota mea que reddam : laudationes tibi : quia liberasti animam meam de morte *d* oculos meos a lacrimis pedes meus a lapsu ut placeat tibi. *P.* Et psallat.

Sequentia epistole Pauli Apostoli ad Romanos
(*e* Cap. VI).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore : ut obediat is concupiscentiis ejus. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato : sed exhibete vos Deo tamquam ex mortuis viventes : et membra vestra arma justicie Deo. Peccatum enim in vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis : sed sub gratia. Quid ergo ? *f* Peccavimus : quoniam non sumus sub lege : sed sub gratia ? Absit. Nescitis quoniam cui *g* exhibuistis vos servos ad obediendum : servi estis ejus cui obedistis : sive peccati ad mortem : sive obeditionis ad justitiam. Gratias autem Deo quod fuistis servi peccati : obedistis autem ex corde in eam formam doctrine : in qua traditi estis. Liberati autem a peccato : servi facti estis justicie. *h* In Christo Jesu Domino nostro. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (*l* Cap. III).

Illo in tempore : Dominus noster Iesus Christus regressus est in virtute spiritus in Galileam. Et fama exiit per universam regionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum : et magnificabatur *j* ab hominibus. Et venit Nazareth : ubi erat nutritus : et intravit secundum consuetudinem suam die sabbati in sinagogam : et surrexit legere. Et traditus est ei liber Esayæ prophete. Et ut revolvit librum : invenit *k* eum ubi scriptum erat. Spiritus Domini super me : propter quod unxit me : evangelizare pauperibus *l* misit me. Predicare captivis remissionem : et cecivum. Dimittere contractos in remissionem : predicare annum Domini acceptum : et diem retributionis. Et cum plicuisset librum : reddidit ministro : et sedis. Et omnium in *m* *68* sinagoga oculi erant intendentes in eum. Cepit autem dicere ad illos : quia hodie impleta est hoc Scriptura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi dabant : et mirabantur in

a Psallendo. Ps. LVI, 8.

b Et psallat. Vulg. : Cantabo et psalmum dicam, exsurge gloria mea.

c *ÿ* Ps. LV, 12, 13.

d Oculos meos a lacrimis. Ita LXX. At hæc verba in Vulgata non leguntur, nec in sancto Augustino.

e Cap. VI. Vers. 42-48. In Luxoviensi (*I* Cor. I, 6-31).

f Peccavimus. Vulg., peccabimus.

g Exhibuistis. Vulg. et Gr., exhibetis.

h In Christo. Sunt verba quibus finis lectioni imponebatur.

A verbis gratie : que procedebant de ore ipsius. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

l *Lauda.* Alleluja. *ÿ*. Laudate Dominum in tympano et choro : laudate eum in cordis et organo. *P.* Alleluja.

m *Sacrificium.* Edificavit Noe altare Domino et sumpsit ex omni pecude mundo : et ex omni ave munda et obtulit hostias ad altare : et immolavit et cremavit : et odoratus est Dominus odorem suavitatis alleluja. *n* *ÿ*. Locutus est Dominus ad Noe dicens : egredere de archa tua tu et *o* omnis cognatio tua et cuncta animantia que sunt apud te ex omni carne : tam in volatilibus quam in bestiis universis reptilibus que erant super terram : crescite et multiplicamini super eam : et egressus est Noe. *P.* Et immolavit.

Missa. Si credimus fratres charissimi divinum esse quod agimus : studium affectumque placendi hominibus omnibus modis respiciamus. Offeramus Deo si non acceptabiles hostias : voces saltem *p* patientie lacrymosas. Non debemus hic quasi nullo reatu obnoxii impudentes assistere : sed velut in presentia metuendi judicis cum timore saltem diebus dominicis convenire. Ne idcirco Deum lauisse que gerimus suspicemur : quod in presenti non puniamur : cum ideo forsitan ad penas posteras differamur : quia momentanea emendatione corrigi non meremur. Si igitur filii sumus : dulciora vobis sint verba paterna : quam mella. Si servi solliciti : panem Dominicum non debemus comedere ociosi. Hec nostrum singuli quique prout universitati congruit cogitantes : aut debemus plangere si defecimus : aut de aliis sollicitudinem gerere : per gratiam Domini qua valeamus.

ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei.

Alia Oratio. Deus sine principio qui fecisti *q* eterna : principis perpetua condidisti : sine conditione perpetuus : te fuis ex affectu mentis precibus imploramus. Ut concessa nobis in presenti seculo venia : dignos misericordie eterne nos facias. Illudque nobis dum misereris indulgeas : unde in nobis propter quod semper miserearis invenias. *ñ*. Amen.

Post nomina Oratio. Attendite Deus omnipotens devotionem populorum fidelium : et propicius accipe hoc munus oblatum. Sit nobis oramus ita Sanctorum tuorum commemoratio in suffragium : ut eorum meritis impetremus et remedia viventium : et requiem fidelium defunctorum. *ñ*. Amen.

l Cap. IV. Vers. 14-22. In Lectionario Luxoviensi legitur ex Matth. xxii. 36-xxiii. 1-12.

i Ab hominibus. Vulg. et Gr., ab omnibus.

k Misit me. Vulg. et Gr. addunt sanare contritos corde.

l *Lauda.* Ps. cl, 4.

m *Sacrificium.* Genesis cap. viii 20

n *Ibid.*, cap. viii, 15, 16, 17.

o *Omnis cognatio tua.* Vulgata, et uxor tua, et filii tui, et uxores filiorum tuorum.

p *Patientie.* Fortasse, *Pœnitentiæ.*

q *Eterna.* Forte, *externa.*

Ad pacem Oratio. Deus bonorum omnium copia : A cessabili voce proclamant : ita dicentes. *ñ*. Sanctus, et Sanctorum inefficiens charitas : presta nobis in bona voluntate concordiam : ut tua semper pacifici sequamur : et faciamus precepta. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et iustum est : vere equum et salutare est : nos tue pietati semper gratias agere omnipotens Deus : et omnium solennitatum in tuo nomine mysteria celebrare : et offerre tibi hoc sacrificium : quod nulla possunt digne preconia conlaudare : ad offerendum populo facile : delectabile ad sumendum. Non hic balatus ovium : non mugitus bovium : non volatillum vox sub ictu mortis ^a dolorem incurrit. Non horror est sanguinis : non fastidii eruditus : sed tam mirabilis atque stupenda est hostia : et incrementa sit : cum viva sumatur. Nam licet verum corpus odatur : et sanguis manifestissimus **B** hauritur : nullus tamen horror incutitur : cum sales animarum ^b in spirituali cibo et poculo ministratur. Benedictus enim Dominus noster Jesus Christus filius tuus : in nomine tuo veniens : hec tibi sacrificia deferri mandavit. Cujus nos precepta tenentes : et jura meminimus : et gesta memoramus. Quem merito tecum et cum Spiritu Sancto laudant celestia pariter ac terrena : Cherubin quoque ac Seraphim in-

^a Dolorem. Adde exprimens. Videtur hæc illatio scripta esse cum adhuc in Hispania florent cruenta gentium sacrificia.

^b In spirituali. Non igitur opponitur veritati corporis et sanguinis Christi quod cibis spiritualis sit, nam verum corpus editur, et sanguis Christi manifestissimus hauritur. Cibis autem spiritualis dicitur, quia cibus et quo anima reficitur, quia cibus est qui modo spirituali existit; quia instar spiritus, sine ullo sui principio; et omnibus, et singulis dispensatur; deum spirituali dicitur cibus, quia corpus est Dei, ut sanctus Ambrosius (*De Myster.*, cap. 9) docet: *In sacramento Christus est, quia corpus est Christi, non ergo corporalis esca, sed spiritualis; unde et Apostolus de typo ejus ait quia Patres nostri escam spiritualem manducaverunt; et potum spirituales biberunt, corpus enim Dei, corpus est spirituale, corpus Christi corpus est divini Spiritus.*

^c Qui sacrificandam. Sanctus Isidorus, *Offic. l. 1, cap. 18*; *Sacrificium quod a Christianis Deo offertur Christus Dominus noster et magister instituit.*

^d Et a nobis jussit offerri. Scilicet a nobis sacerdotibus, aut presbyteris. Christum Dominum præcepisse ut in sui memoriam offeratur sacrificium eucharisticum, liturgiæ passim testantur, de quo præcepto distincte sanctus Paulus (*I Cor. xi, 24*) et evangelista sanctus Lucas (*xxiii, 49*) mentionem fecerunt: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quare Theodoretus (*In Epist. ad Heb. viii, 4, 5*), scribit, sacerdotes non aliud sacrificium offerre quam quod Christus obtulerat: *Hoc enim, inquit, præcepit ipse Dominus: Hoc facite in meam commemorationem;* et sanctus Chrysostomus (*Hom. 34, in Ep. I ad Cor.*): *Christus, inquit, mutavit sacrificium, et pro cæde brutorum animalium seipsum jussit offerri.* Sanctus Cyprianus (*Ep. 63, Ad Cæciliam*): *Jesus Christus, Dominus Deus noster, ipse est summus Sacerdos Dei Patris, et sacrificium seipsum obtulit, et hoc fieri in sui commemorationem præcepit.* Tertullianus (*Apol. cap. 30*): *Deo offerre optimum et majorem hostiam quam ipse præcepit.* Sanctus Justinus (*Diab. cum Tryph., Edit. Maur., n. 41*) docet quod oblatio similis a lege præscripta pro iis qui a lege purgabantur offerenda figura erat panis Eucharistiæ, quem Dominus noster Jesus, in recordationem passionis, pro his qui ab omni pravitate purgantur suscepit, fieri

cessabili voce proclamant : ita dicentes. *ñ*. Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Post Sanctus. Oratio. Vere Sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Ille patriarcharum fides. ille plenitudo legis. Ille auctor veritatis. ille predicatio prophetarum. Ille ⁶⁹ apostolorum magister : ille omnium credentium pater. Ille debiliu firmamentum : ille infirmantium virtus : ille redemptio captivorum : ille hereditas redemptorum. Ille viventium salus : ille morientium vita. ^e Qui sacrificandam novam legem Sacerdos Dei verus instituit : hostiam se tibi placitam et ipse obtulit : et ^d a nobis jussit offerri : Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Vitam nostram Domine unigeniti tui mortem voluta confessione promerentes : ^e in resurrectionem ejus et ascensionem in celis vita indubitata fatemur : vetus quoque rursus : ac pro meritis singulos judicaturus reatu licet trepidi : sed tua freti misericordia prestolamur. Ob hoc ergo quesumus famulantes : ut oblationem hanc spiritus tui permixtione sanctifices : et corporis ac sanguinis Domini nostri Jesu Christi plena transformatione ^f conformes. Ut hostia qua nos redemptos esse meminimus : mundari

præcepit, et rursus (*Ibid.*, n. 70) cum retulisset locum Isaie (*Cap. xxxvi, 16*), panis ei datus est, subdit : *Liquet, in hac quoque prophetia et de pane illo prædici, quem nobis Christus noster in memoriam corporis a se assumpti... et de calice quem in memoriam sanguinis sui cum gratiarum actione fieri præcepit.* Eamdem doctrinam tradit sanctus Irenæus, tum alibi, tum lib. iv adv. Hæc. (*Cap. 32, Edit. Erasmi*). Sanctis Patribus anticipantur liturgiæ. In liturgia sancti Chrysostomi (*Euchol. Græc. pag. 77*) post verba Christi subdit Sacerdos : *Memores igitur salutaris hujus mandati... tua de tuis tibi offerimus.* In liturgia quæ libro octavo constitutionum Apostolicarum inseritur : *Offerimus tibi Regi et Deo nostro secundum ipsius Christi mandatum*, et in aliis, ut in liturgiis Nestorianorum præceptum dicitur, in aliis monitum, aut doctrina divina Christi, ut in liturgiis pluribus Syrorum (*Apud Renaudot., Liturg. Orient. tom. II*). In canone Romano, post recitatum Christi mandatum, subdunt : *Unde et memores, alludentes ad præcolens mandatum, eodemque modo in liturgiis Cyphtarum et in sancti Marci Alexandrina, et in liturgia sancti Jacobi tam Græca quam Syriaca, de hoc præcepto Domini mentionem faciunt.*

^e In Resurrectionem. Tolle illud in et lege Resurrectionem et Ascensionem in celos fide indubitata fatemur.

^f Conformes. Lege : *Et corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi plenam transformationem confirmes.* Illic transformatio corporis et sanguinis Christi idem sonat atque transformatum corpus et sanguinem Christi, eadem analogia qua consecratio nonnunquam rem consecratam, sanctificatio rem sanctificatam, et alia similes voces non ipsam actionem, sed effectum actionis significant. Postulant igitur ut Deus hostiam oblatam benedicat, eaque verba adhibent quæ in aliis rebus benedicendis adhiberi solebant, et ut palam faciant oblationem suam non aliam esse quam ipsum Christum, speciebus sacramentalibus tectum, subdunt, eandem petitionem aliis verbis repetentes, *Et corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi plenam transformationem confirmes.* Quod autem legendum sit *confirmes*, eruitur tum ex ipso orationis contextu quæ, si retineatur *conformes*, sensu caret, tum etiam quia hic aperte alluditur ad modum loquendi Isidorianum (*Offic. lib. I, cap. 15*), ubi Hispaniæ doctus de hac ipsa oratione (quæ post pridie constantiter et

in cordibus facinororum mereamur : nec nos transfusus vulnere : a tua reprobis curatione. Medicus enim es : egri sumus. Mi-ericors es : nos miseri. Ergo qui tibi nostra non abscondimus vulnera quibus placari : sana nos sacrificio. *ñ* : Amen. Presta Pater ingenite per unigenitum tuum Dominum nostrum Jesum Christum : per quem tu hec omnia nobis indignis servis etc.

Ad orationem Dominicam.

Preceptorum Domini memores fratres charissimi orationis Dominice verba dicturi : majestatem ejus deprecemur acclives : ut peccatorum misericorditer obliviscens : doto gratie sue corpora nostra cordaque sanctificet. Quatenus omnium criminum labe purgati : libera voce dicamus e terris. Pater noster.

Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

Benedictio. Omnipotentis Dei nostri benedictionibus repleamini : cujus estis sanguine precioso redempti. *ñ*. Amen. Ejus vos indeficiens gratia repleat : cujus ineffabilis plasnavit potentia. *ñ*. Amen. Et quibus in hoc mundo prestitit conditionem nascendi : in re-

Missali appellatur) loquens ait : *Ex hinc sexta oratio succedit, confirmatio sacramenti ; ut oblatio, quæ Domino offertur sanctificata per Spiritum sanctum corporis Christi et sanguinis confirmetur ; in editis quidem libri corpori Christi et sanguini legitur, at, ut monet Ilitorpius (in variis lectionibus ad calcem operis de divinis Ecclesie officiis adjectis), omnes codices manuscripti corporis Christi et sanguinis confirmetur legunt. Cæterum plenam transformationem corporis et sanguinis Christi, sive, quod in idem recidit, corpus Christi et sanguinem ejusdem plene transformatum, transsubstantiatumque confirmari intelligebant per divini Spiritus benedictionem, non qua elementa transmutantur, siquidem transsubstantiata supponebant, sed qua, donis jam rite transmutatis, omnium æternorum et temporalium beneficiorum copia infunderetur, inter communicantes dispertienda, hoc, et nihil aliud, magna quidem varietate verborum, nam orationes post pridie omnes ferre diversæ sunt, sed eadem mente continuo flagitabant ; duo enim præcipue in Eucharistia spectabant, quorum aliud ad sacrificium, aliud ad sacramentum pertinet : transsubstantiationem panis et vini in corpus et sanguinem Christi, et Spiritus sancti dona rite communicantibus conferentia ; sive, ut nunc loquimur, effectus sacramentales ; horum primum solis Christi verbis consecratoris perfici pro certo habebant, ut vel ex hoc Missali constat : alterum vero speciali oratione postulabant, quæ Gotho-Hispanis post pridie, Gallis post D *mysterium, aut post secreta denotabatur, neque hoc illis peculiare fuit, siquidem in omnibus liturgiis exstant orationes quibus effectus sacramentales postulatur, cum hoc discrimine, quod in aliquibus, ut in Romana, et in Constantinopolitanis, orationes istæ et ante, et post consecrationem recitantur, in Gotho-Hispana et Gallicana consecrationem plerumque consequuntur ; idem tamen omnium sensus, quamvis modi loquendi diversi sint, aut locum diversum in sacrorum mysteriorum celebratione occupent. Antiqui enim catholici episcopi circa Eucharistiam idem sentiebant quod modo docet Ecclesia, etsi verbis nonnunquam uterentur diversis. Cæterum Gallos etiam voces transformare et transformatio adhibuisse ad transsubstantiationem elementorum significandam ex eorum liturgiis aperte constat.**

^a *Lectio.* Apud Gotho-Hispanos, ut ex sancto Isidoro (*Ep. ad Ludifred.*) et ex Missali nostro cruitor, le-

gno eterno tribuat mansionem sine fine vivendi. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Post Communio. Oratio. Refecti Christi corpore. *Require in primo Dominico post octavas Epiphaniæ.* fol. 67.

IN TERTIO DOMINICO POST OCTAVAS EPIPHANIE DOMINI.

Ad Missam Officium et oratio : ut in primo Dominico post octavas Epiph. fol. 64.

^a *Lectio libri Esayæ prophete (Cap. b LXVI).*

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Celum sedes mea est : et terra scabellum pedum meorum. Que ista domus quam edificabitis mihi : et quis iste locus quietis mee ? Omnia hec manus mea fecit : et facta sunt universa ista dicit Dominus. Ad quem autem respiciam nisi ad pauperulum et contritum spiritu : et trementem sermones meos. Qui immolat bovem : quasi qui interficiat virum. Qui inecat pecus : quasi qui excuret canem. Qui offert oblationem : quasi qui sangui-

etiones tres e Sacra Scriptura cunctis diebus Dominicis, et festis, et ferialibus per annum in missa legebantur : una e veteri Scriptura, quam prophetiam appellabant ; binæ e Novo Testamento, quarum una dicebatur *Epistola, aut Apostolus* ; altera *Evangelium*. Diebus vero Dominicis, dempta prima, et ferialibus Quatraginta, diebusque jejunii quatuor, in missa, recitabantur lectiones, binæ e Veteri, binæ e Novo Testamento. Est tamen notandum, quod a Paschate ad Pentecosten nullæ sunt lectiones e Scriptura Veteri Testamenti, sed prima lectio ex Apocalypsi deponitur, quæ ex decreto concilii IV Toletani (*Can. 17*) hoc tempore legitur. Gallos quoque tres olim in missa legisse lectiones diebus Dominicis et ferialibus per annum, quarum una ex Antiquo Testamento, binæ e Novo, suadent Lectionarius Gallicanus, et Sacramentarium Bobianum, a nunquam satis laudando Mabillonio edita. Consuetudo quoque Gallorum erat, pro veteri Scriptura, Apocalypsim tempore Paschali legere ; solebant etiam, diebus festivis sanctorum, pro prima lectione, Acta eorum legere : hinc in Lectionario Luxoviensi hujusmodi diebus binæ plerumque assignantur lectiones. Hæc satis constant ; minus certum est an diebus jejunii mos Ecclesie Gallicanæ fuerit tres lectiones in missa legendi, an potius quatuor : de qua re aliqua jam in præfatione notavi. Romæ autem, paucis quibusdam diebus exceptis, duas tantum in missa lectas esse lectiones vetusta omnia Lectionaria, et Capitularia comprobant. Porro lectoris erat prophetiam (ita primam lectionem appellant) legere, ut aperte sanctus Isidorus (*Epist. ad Ludifredum Cordubensem*) docet. Igitur, absoluta prima oratione, quæ post cantatum hymnum angelicum *Gloria in excelsis Deo, etc.*, funditur, sacerdos, more consueto, populum salutatur, tum lector de loco superiore prophetiam, voce clara, legebat, et primum libri titulum pronuntiabat, puta *lectio libri Exodi, aut dicendo lectio Isaiæ prophete*, et deinde textum legebat. Populus autem, audito libri titulo statim respondebat *Deo gratias*, et factis silentio, atque signo crucis fronte præsignato, attente audiebat (*S. Isid. Offic. l. 1, c. 10, et l. 2, c. 11*). Lectione autem absoluta, populus *amen* dicebat.

^b *Cap. LXVI.* Vers. 14. Sed tres versiculi præmittuntur. In Lectionario Luxoviensi *die Dominico post Cathedram sancti Petri* prophetia legitur ex Osea, IV, 1-19.

arm suillum offerat. Qui recordatur thuris : quasi
 qui ~~fenolice~~ fenolice idolo. Hec omnia elegerunt in viis suis :
 et in abominationibus suis anima eorum delectata
 est. Unde et ego eligam illusiones eorum : et que
 timebant addocam eis. Quia vocavi : et non erat
 qui responderet. Locutus sum : et non audierunt.
 Feceruntque malum in oculis meis : et que nolui
 elegerunt. Audite verbum Domini : qui tremitis ad
 verbum ejus. Dixerunt fratres vestri odientes vos : et
 abijicientes propter nomen meum. Glorificetur Do-
 minus et videbimus in leticia vestra : ipsi autem
 confundentur. Letamini cum Hierusalem : et exul-
 tate in ea omnes qui diligitis eam. Gaudete cum ea in
 gaudio universi qui lugetis super eam : ut suggatis
 et repleamini ab ubere consolationis ejus. Ut mulgeatis
 : et deliciis affluatis : ab omni moda gloria ejus.
 Quia hec dicit Dominus. Ecce ego declinabo super
 eam quasi fluvium pacis : et quasi torrentem inun-
 dantem gloriam gentium : quam suggestis. Ad ubera
 portabimini : et super genua blandietur vobis. Quo-
 modo si cui mater blandiatur : ita ego consolabor
 vos : et in 70 Hierusalem consolabimini. Videbitis
 : et gaudebit cor vestrum : et os a vestra quasi herba
 germinabunt. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
 cum spiritu tuo.

Psallendo. Adjutor meus esto Domine : ne dere-
 linquas me : et ne despicias me Deus salutaris meus :
ñ. Quoniam pater meus et mater mea derelinque-
 rant me : Dominus autem assumpsit me. *P.* Et ne
 despicias.

Sequentia epistolæ Pauli apostoli ad Romanos
(Cap. VI).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Humanum dico propter infirmitatem car-
 nis vestre. Sicut enim exhibuistis membra vestra
 terræ immundicie : et iniquitati ad iniquitatem. Ita
 et nunc exhibete membra vestra servire justicie in
 sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati :
 liberi eratis justicie. Quem enim fructum habestis
 tunc in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum
 mors est. Nunc vero liberati a peccato : servi autem
 facti Deo : habetis fructum vestrum in sanctifica-
 tionem : finem vero vitam eternam. Stipendia enim
 peccati mors. Gratia autem Dei : vita eterna. In
 Christo Jesu Domino nostro. *ñ*. Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Lucam (b Cap. XI).

ñ. Deo gratias.

Ille in tempore : Dominus noster Jesus Christus
 loquebatur discipulis suis et turbis dicens. Generat o
 hec generatio nequam est. Signum querit : et signum
 non dabitur illi : nisi signum Jone prophete. Nam
 sicut Jonas fuit signum Ninivitis : ita erit et filius
 hominis generationi isti. Regina austri surget in ju-
 dicio cum viris generationis huius : et condemnabit

^a *Psallendo.* Ps. xxvii, 9. *ñ*. Ibid., 40. Infra,
 Cap. VI. Vers. 19-23. In Luxoviensi legitur ex *Epi-
 stola ad Galatas*, v, 45-vi, 1, 2.

^b *Cap. XI.* Vers. 19-42. In Luxoviensi ex *Matth.*

A illos : quia venit a finibus terre audire sapientiam
 Salomonis : et ecce plusquam Salomon hic. Viri
 Ninivite surgent in judicio cum generatione hac : et
 condemnabunt illam : quia penitentiam egerunt a
 predicatione Jone : et ecce plusquam Jonas hic.
 Nemo lucernam accendit : et in absconso ponit :
 neque sub modio : sed super candelabrum : ut qui
 ingrediuntur videant lumen. Lucerna corporis tui est
 oculus tuus : si oculus tuus fuerit simplex : totum
 corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit :
 etiam corpus tuum tenebrosus erit. Vide ergo ne
 lumen quod in te est : tenebre sint. Si ergo corpus
 tuum totum lucidum erit : non habens aliquam partem
 tenebrarum : erit lucidum totum : et sicut lu-
 cerna fulgoris illuminabitur. Hec cum loqueretur :
 B rogavit illum quidam phariseus : ut pranderet apud
 se. Et ingrossus recubuit. Phariseus autem cepit in-
 tra se reputans dicere : quare non baptizatus esset
 ante prandium? Et ait Dominus ad eum. Nunc vos
 pharisei quod deforis est calicis et parapsidis et cas-
 tani mundatis : quod autem intus est vestrum : ple-
 num est rapina et iniquitate. Stulte : nonne qui fecit
 quod deforis est : etiam id quod deintus est fecit?
 Verumtamen quod superest : date elemosynam.
 • Et hec omnia munda sunt vobis. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
 cum.

^a *Lauda.* Alleluja. *ñ*. Laudabo nomen Dei mei
 cum cantico : magnificabo eum in laude. *P.* Alleluja.

C *Sacrificium.* Edificavit Abraham altare in locum
 quem ostenderat ei Deus : et obtulit super illud
 Isaac filium suum : et elevans oculos vidit post ter-
 gum arietem quem accepit : et obtulit holocaustum
 pro filio alleluja. *ñ*. Dixit Dominus ad Abraham :
 tolle filium tuum unigenitum : quem diligit Isaac :
 et vade in terram visionis : et offeres mihi illud ho-
 locaustum super unum montium quem ostendero
 tibi. Tunc Abraham consurgens concidit ligna ad
 holocaustum : et abiit ad locum quem ostenderat ei
 Deus. *P.* Et elevans.

Missa. Ad obtinendam Domini misericordiam fra-
 tres charissimi : tota mentis nostre dirigatur oratio :
 et unite voluntatis societate : vel votis : ad eum a
 quo audiri cupimus exclamemus : ut ecclesia sua
 sancta catholica utilitatum nostrarum mater atque
 virtutum : ita omnium desideria in suo amore con-
 tineat : ut omnibus bene desiderata dispense. Sit
 confessio una : dilatatione numerosa : singularia
 Sacramento : non loco. Diffusa sit : non divisa. Sit
 in Sacerdotibus gloriosa : in doctoribus circumspecta :
 in fraternitate pacifica : in ministris sancta : in sol-
 ministris inlibata. In virginibus incorrupta : in viduis
 fructuosa. 71 In credentibus secunda : in gentibus
 libera : in languentibus medicina : in penitentibus

xvii, 1-9.

^c *Et hæc omnia.* Vul. Gr., et ecce omnia.

^d *Lauda.* Ps. lx, 31.

^e *Sacrificium.* Gen. xxii, 9-12. *ñ*. Ibid., *ñ*, 2-3.

absoluta : in errantibus clemens : in egentibus dives. A .n pauperibus humilis : in divitibus liberalis. Sicque bonis omnibus repleatur : ut in nobis potens facta pro nobis : et redimat quos requirit : et custodiat quos redemit. *ñ*. Amen.

Añs. Deus cujus ineffabilis est clementia : profunda pietas : infinita miseratio : inestimabilis magnitudo. Qui irasceris : ut corrigas : castigas : ut revoces. corripis : ut emendes : invitans : ut diligas : flagellas : ut parcas. Preces populi tui libenter amplectere : et propitius intueri. Et quoniam quid mereamur : vel quid patimur agnoscis : per te nobis tribue quod rogaris. Ut ab omnibus temptationibus inimici quibus adversus animam nostram illius sine cessatione grassatur invidia : virtutis tue dextera liberati : in regnum tuum mereamur admitti. *ñ*. Amen

Post nomina. Adesto Domine supplicibus tuis : et famulorum tuorum oblationibus presentiam tue virtutis intersere : nullius sit vacua postulatio : nullius sit irritum votum. Ut quod singuli obtulerunt ad nominis tui honorem : cunctis viventibus proficiat ad salutem : et defunctis omnibus fideliter prestetur ad requiem. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Adesto Deus pater omnipotens precibus nostris : et plenitudinem nobis tribue charitatis et pacis. Ut omnes nos qui de misericordia tua confidimus : in spe semper et charitate sine fine vivamus. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est eterne omnipotens Deus : nos te semper laudare : tibi que quantas possumus indesinenter gratias agere : qui cum unigenito filio tuo Domino nostro et Spiritu Sancto unus es Deus in personarum trinitate : et trinus es in unitate substantie. * Quod enim de gloria tua revelante te credimus : hoc de filio tuo Domino nostro Jesu Christo : hoc etiam de Spiritu Sancto sine ulla discretionem sentimus. Ut in confessione vere sempiternae deitatis : et in personis proprietatis : et in maiestate unitas : et in deitate adoretur equalitas. Per te enim unum verumque Deum constantiam fides accipit : per te virtutem sumit infirmitas. Et quicquid est in persecutionibus severum : quicquid in morte terribile : nominis tui facis confessione feliciter superare. Unde merito tibi omnes angeli et archangeli proclamare non cessant : ita dicentes

Chorus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus es Domine : et sanctorum omnium sanctitate preclarior : quem celestium et terrestrium creatura suum Dominum confitentur et laudat. Tu enim es propitiatio peccatorum et omnium fidelium : per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Sanctifica Domine oblate ho-

* Quod enim. Hæc nostra illatio e fragmentis conciliorum Hispaniæ, et maxime e Toletanis vi, xi, xvi, comparta est. Eadem ferme inter prefationes apud Pamelium (*Liturg. Tom. II, p. 572*) legitur, et in Missali Romano sancti Pi inter prefationes relata est die festo Trinitatis canenda.

stie munus : et votis fidelium adesto propitius. Ut et que offeruntur acceptes : et offerentes propitius sanctifices. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Deum vite nostre auctorem fratres charissimi : et creatorem rerum omnium Dominum agnoscentes : pietatem ejus supplicii confessione : ac sedula obsecratione poscimus : ut et peccatis nostris clementer ignoscat : et ex toto cordis affectu semper clamare nos faciat : ita dicentes. Pater noster qui es in celis. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Benedictio. Benedictio vos Domini comitetur ubique : sibi que vos semper faciat adherere. *ñ*. Amen. Ipse vos benedictione sua salvificet : qui dignatus est plasare potenter. *ñ*. Amen. Atque ita vos prestat fideliter vivere : ut sanctorum omnium efficiat coheredes. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui est benedictus et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Chorus. Gustate et videte.

Post communio. Constantes Domine suavitate dulcedinis plenitudinem : quesumus : ut sit nobis hæc in remissionem peccatorum et sanitate mentium. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. *72* Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Dicat Presb. In nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

IN QUARTO DOMINICO POST OCTAVAS EPIPHANIE DOMINI.

*Ad Missam Officium et oratio ut in primo Dominica
fol. 64.*

Lectio libri Hieremie prophete. (b Cap. XXXI.)

ñ. Deo Gratias.

Ecce dies veniunt dicit Dominus : et feria domus Israel : et domui Juda fedus novum. Non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die apprehendi manum eorum : ut dacerem eos de terra Egypti. Pactum sive e testamentum quod irritum fecerunt : et ego dominatus sum eorum dicit Dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel. Post dies illos dicit Dominus : dabo legem meam in visceribus eorum : et in corda eorum adscribam eam. Et ero eis in Deum : et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit ultra vir proximum suum : et vir fratrem suum : dicens cognosce Dominum. Omnes enim cognoscent me : a minimo eorum usque ad maximum sit Dominus. Quia propitiabor iniquitati eorum : et peccati eorum non ero memor amplius. *ñ*. Amen.

b Cap. XXXI. Vers. 31-34. In Luxoviensi secunda Dominica post Cathedram sancti Petri prophetia est ex Jeremia, xxxv, 43-xxxvi. 1-3, quibusdam omis- s s.

c Sive Testamentum, in Vul. et LXX deficit.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et **A** cum spiritu tuo.

a Psallendo. Ubi sunt misericordie tue antique Domine : sicut jurasti David in veritate tua. *ÿ.* Quoniam dixisti Domine in eternum misericordia edificabitur in celis : preparabitur veritas tua : disposuisti testamentum electis tuis. *P.* Sicut jurasti.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia epistolae Pauli Apostoli ad Romanos.
(*b Cap. VII.*)

ñ. Deo gratias.

Fratres. Scimus quod lex spiritualis est : ego autem carnalis sum venundatus sub peccato : quod enim operor : non intelligo. *c* Non enim quod volo hoc ago : sed hoc illud quod odi facio. Si autem quod nolo illud facio : consentio legi quoniam bona est. Nunc autem jam non ego operor illud : sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quod non habitat in me : hoc est in carne mea bonum. Nam velle adiacet mihi : perficere autem bonum non invenio. Non enim *d* quod volo hoc facio : sed quod nolo malum hoc ago. Si autem quod nolo illud facio : *e* non ego operor illud : sed quod habitat in me peccatum. Invenio autem legem volentem mihi facere bonum : quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem. Video autem alteram legem in membris meis repugnantem legi mentis mee : et captivantem me in lege peccati : que est in membris meis. Infelix ego homo : quis me liberabit de corpore mortis hujus ? *f* Gratia Dei vita et pax : per Jesum Christum Dominum nostrum. *ñ.* Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Lucam (x Cap. XII).

ñ. Gloria tibi Domine.

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Omnis qui dixit verbum *h* suum in filium hominis : remittetur illi. Et autem qui Spiritum sanctum blasphemaverit : non remittetur ei. Cum autem induxerit vos in synagogas ad magistratus et ad potestates : nolite solliciti esse qualiter : aut quid respondeatis : aut quid dicatis. Spiritus enim Sanctus docebit vos in ipsa hora que oportet dicere. Alii autem *i* homo de turba. Magister : dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. At ille dixit ei : o homo quis me con-

a Psallendo. Postquam lecta est prophetia, canitur hymnus trium puerorum, et versiculus primus psalmi *Confitemini*. Tum canitur *psallendo* quod sanctus hidores (*Off. l. 1, c. 8*) responsoria, et Galli psalmum responsorium nominaverunt (*S. Greg. Tur. Hist. l. viii, c. 3*). Olim in pulpito canebatur, ab uno præcatore. Viri eruditi *psallendo* Gotho-Hispanum cum gradualli Romano passim confundunt, cum quo a hiis forme commune habet, præter eantum responsorium. Plura de hac re in præfatione vide, et alia de *psallendo* satis fuse discussa.

b Cap. VII. Vers. 15-25. In Luxoviensi legitur ex Epistola ad Ephesios, v, 3-31.

c Non enim. Ita Ambrosiaster, Theodoretus, cum textu Græco legunt ; Primasius vero cum Vulgata : Non enim quod volo bonum hoc ago, sed quod odium illud facio.

d Quod volo. Vulgata, quod volo bonum. Ambro-

stituit judicem aut divisorem super vos ? Dixitque ad illos. Videte et cave're ab omni avaritia : quia non in abundantia enjubarum vita ejus est : ex his que possidet. Dixit autem similitudinem ad illos dicens. Hominis cujusdam divitis uberes fructus agere tulit, et cogitabat intra se dicens. Quid faciam quia non habeo : quo congregem fructus meos ? Et dixit. Hoc faciam. Destruam horrea mea et majora faciam : et illic congregabo omnia que nata sunt mihi et bona mea : et dicam anime mee. Anima habes multa bona reposita in annos plurimos. Requiesce : comede : bibe : et epulare. Dixit autem illi Deus. Stulte : hac nocte animam tuam *j* repetent a te : que autem parasti cujus erunt ? Sic est : qui sibi thesaurizat : et non est in Deo dives. Dixitque ad discipulos suos.

B Ideo dico vobis nolite solliciti esse anime quid manducetis : neque corpori quid vestiamini. Anima plus est quam esca : et corpus quam vestimentum. Considerate **73** corvos quia non seminant : neque metunt : quibus non est cellarium neque *k* orreum : et Deus pascit illos : quanto magis vos pluris estis illis ? Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum ? Si ergo neque quod minimum est potestis : quid de ceteris solliciti estis ? Considerate lilia quomodo crescunt : neque laborant, neque nent. Dico autem vobis quia nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem fenum quod hodie in agro est et cras in clibanum mittitur : Deus sic vestit : quanto magis vos pusilli fidei. Et vos nolite querere quid manducetis aut quid bibatis et nolite in sublime tolli. Hec enim omnia gentes mundi querunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. Verumtamen querite primum regnum Dei et justiciam ejus : et hec omnia adjicientur vobis.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

1 Lauda. Alleluja. *ÿ.* Firmetur manus tua Deus et exaltetur dextera tua. *P.* Alleluja.

2 Sacrificium. Edificavit Moyses altare Domino offerens super illud holocaustomata : et inferens victimas fecit sacrificium matutinum in odorem suavitatis Domino Deo. In conspectu filiorum Israel alleluja. *ÿ.* Locutus est Dominus ad Moysen dicens :

D siaster, non enim quod volo facio bonum.

e Non ego. Vulg., Gr., Ambrosiaster, jam non ego.

f Gratia Dei. Hæc ad textum Scripturæ non pertinent.

g Capit. XII. Vers. 10-31. In Luxoviensi ex Lucæ x, 25-37.

h Summ. Vox illa nec in Græc., nec in Vulgata existat.

i Homo de turba. Vulgata, quidam de turba.

j Repetent. Vulg., repetunt.

k Orreum. Lege horreum.

l Lauda. Ps. LXXXVIII, 4. Vox Deus in Vulgata non legitur.

m Sacrificium. Ex Exodi xxiv, 4-5. *ÿ.* Ibid., xxiv, 12 ; xxxiv, 2, 4, 5, 8, 9. Verbis Scripturæ et aliis permixtis constat.

ascende ad me in montem Sina : stabis super cacumen ejus : audieus Moyses ascendit in montem : ubi constituit ei Deus et descendit ad eum Dominus in nube et adstitit ante faciem ejus. Videns Moyses prociidens adoravit dicens : obsecro Domine dimitte peccata populi tui : et ait ad eum Dominus : faciam secundum verbum tuum. P. In conspectu.

Missæ. ^a Accedentes ad Domini mysterium fratres charissimi : debemus ^b deferre ad publicum crimina : si ad iudicium volumus sustinere tormenta. Debemus hominibus humiliari : si volumus coram angelis gloriari. Debemus lugere in seculo : si volumus regnare cum Christo. Debemus honorem temporalem spernere : si volumus sempiternam gloriam obtinere. Non nobis hec verbis sunt querenda : sed meritis : non labiis pronuncianda : sed lachrymis. ^c Non vestium agenda abiectione : sed mentium. ^d Non solum nuditate : sed criminum. In ^e regionis profes-

^a *Accedentes.* Septimo sæculo defluente, vigeat adhuc in Hispania frequens Eucharistiæ usus, quare sanctus Isidorus (*Off. lib. 1, cap. 18*), asserens, nisi aliquo interueniente peccato Eucharistiam quotidie accipiendam esse, recte sentire pronuntiat, si hoc cum religione, et devotione, et humilitate suscipiant; ne, fidendo de Justin, superba præsumptione id faciant. Cæterum, inquit, si talia sunt peccata, quæ quasi mortuum remouent ab altario, prius agenda penitentia est, ac sic deinde hoc saluiferum medicamentum sumendum... Si tanta non sunt peccata ut excommunicandus quisque iudicetur, non se debet a medicina dominici corporis separare, ne dum forte diu abstinens prohibetur [lege probe ur] a Christi corpore separe ur. Et infra subdit : Qui peccare iam quiescit communicare non desinat. Supra legi diu abstinens probetur, quia sensus, in vulgus Editionibus ægre constat. Ille viderat hincorpius; quare ille edidit nedum forte diu abstinens prohibetur communicare, a Christi corpore separetur. At sic remedium non attulit, imo vulnus auxit, nam sanctus Isidorus de eo loquitur qui sponte sua, nullius delicti mortalis conscius, ad Eucharistiam non accedit; at ille abstinens dicitur qui, non sua sponte, sed episcopi iussu, ob crimen aliquod, vel saltem ob suspicionem criminis, a corporis Christi participatione amouetur. Igitur si legatur : Ne, dum forte diu abstinens probetur, a Christi corpore separetur, sententia scilicet episcopi, recte constat sensus; canones enim, quibus ejus temporis disciplina ecclesiastica regebatur, statuebant ut ii qui diebus festiuis, aut Dominicis, sacrificio frequenter interfuisse deprehensi erant, quin communicassent, iussu episcopi abstineantur (*Cod. can. Gotho-Hispanus, lib. 14, tit. 44, apud card. de Aguirre, tom. III Concil. Hisp.*), nec nisi post peractam legitime penitentiam ad communionem admittantur (*Concil. Antioch. can. 2*). Jam vero contingebat ut nimis multi, gravissimorum criminum sibi consci, quorum tamen convinci minime poterant, ad mensam Domini accedebant, metu humano ducti, ne, si a communione frequenter abstinuisse deprehenderentur, cogentur penitentiam agere, ut canones præscribebant. De his sancti Augustinus, Chrysostomus, alique, passim et gravissime conqueruntur, eosque de suo periculo et impietate admonent. Eodem spectat hæc missa, ut qui occulta scelera admisserant prius penitentiam publicam agant, quam ad corporis Christi participationem accedant.

^b *Deferre ad publicum* qui penitentiam agerant publicam ob delicta occulta, confitebantur quidem se peccasse, et graviter peccasse, et indelinite peccata sua confitebantur, at particulatim nullum crimen

agnoscere testimonium habeat habitus non proventus. Non ovium velleribus luporum est occultanda rapacitas. quo simulata innocentia credulum calcet : eviscerat. Non candidis parietibus fetidi cadaveris est vestienda corruptio : que mentita species admirantem dum exteriori nitore provocat : interiore parte corrumpat. Non pravi mellis crate fellis claudenda pernicietas : quo fucate suavitatis illecebra : dum gustantem insidioso sapore blanditur : amicitia laborum amaritudo sit viscerum. Timeamus Deum occultum in conscientia testem : et publicum in examinatione censorem. Non ille querit pro ignorantia : sed pro misericordia confitentem. Et qui potest in occulto scelere habere noticiam non vult in prodito proferre vindictam. Sic sic absolvet pietas humiles : et punit severitas contumaces. *A. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri qui vivit et omnia regit in secula seculorum. *A. Amen.*

nominatim probebant; satis illis erat ea confessio quam Deo et sacerdoti clam fecerant. Sanctus Leo (*Ep. 135, Ed. Quæ.*) episcopus Samnii, Piceni et Campaniæ, graviter reprehendit, qui crimina a penitentibus singillatim palam exprimenda esse contendebant.

^c *Non vestium.* His similia apud sanctum Casarium Arelatensem (*Hom. 59*) leguntur. Vestis penitentium propria ex Concilio Barcinonensi, circa annum 540 celebrato (*Can. 6*), habitus religiosus dicitur, et a sancto Gregorio Turonensi (*H. st. lib. 11, c. 33*) vestis religiosa. Hujus indumenti pars erat cilicium, quod capitibus penitentium solemniter imponebatur ab episcopo (*Conc. Agath., can. 15*), quo tempore etiam cinere aspergebantur (*S. Isid., Off. l. 11, c. 16*).

^d *Non sola.* Viris sæcularibus penitentibus omnino tondebantur capilli. Concilium Agathiense (*Can. 13*) penitentes, tempore quo penitentiam petunt, impositionem manuum et cilicium super caput a sacerdote, sicut ubique constitutum est, consequantur, si autem comas non deposuerint, aut vestimenta non mutaverint, abiciantur. Concilium Barcinonense (*Can. 6*) statuit ut penitentes viri, tonso capite, religioso habitu utantur. Et concilium Toletanum in (*Can. 12*) diligenter præscribit ut viri penitentes comas dependant, a mulieribus vero id tantum requirit, ut habitum mutent. Quicumque ab episcopo, vel presbytero, sanus, vel infirmus, penitentiam postulat, id, ante omnia episcopus observet, et presbyter, ut, si vir est, prius eum tondeat, et sic penitentiam tradat. Si vero mulier fuerit, non accipiat penitentiam, nisi prius mutaverit habitum. At sanctus Ambrosius (*Ad Virg. laps., cap. 8*) voluit ut lapsæ virgini ampute vir crines, qui per vanam gloriam occasionem luxuriam præstiterunt. E contra, Fabiola, teste sancto Hieronymo (*Epist. ad Ocean.*) cum inter penitentes staret sparsum habuit crinem; et Ursicino Cadurensi episcopo, ut auctor est sanctus Gregorius Turonensis (*H. st. lib. viii, cap. 20*) iunctum fuit ut tribus annis quibus penitentiam agere debebat neque capillum neque barbam tonderet. Deum sanctus Isidorus (*Offic. lib. 11, cap. 16*) distincto scribit : *Hi qui penitentiam agunt, capillos et barbam nutriunt.* Nimirum hæc in re varia erat Ecclesiarum disciplina, non modo pro temporum, sed etiam pro personarum et locorum varietate.

^e *Regionis.* Lege religionis, ubi legendam in religionis professione testimonium habeat proventus, non habitus.

^f *Cuteat.* Lege palpat et eviscerat.

Alta oratio. Portatus Domine onera iniquitatum nostrarum dura cervice : vultu dimisso : corde contrito. Et vix tandem in supplicio nostro didicimus penitere : qui reatum nostrum nolebamus ante cognoscere. Sed tu Domine qui manus fecisti in vivario feras : et refrigerasti in fornacis medio flammam : alleva manum tuam in adiutorium nostrum : et tutissimum nobis presta defensionis tue in afflictione suffragium. Ut quos peccatorum pondus inclinat : misericordie tue virtus attollat. Et quamvis propter peccata nostra ad terram contruimus : per ineffabilem bonitatem tuam misericorditer sublevemur. Ut quos diversarum iniquitatum arguunt actiones : indulgentia pietatis tue faciat innocentes. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster qui in tuo conspectu sanctorum etc.

Post nomina. Omnipotens eterne Deus qui nos ad eternam vitam confessione tui nominis et sacramento baptismatis clementer invitas : votis nostris quesumus presentiam tue virtutis intersere : et offerentiam $\frac{7}{8}$ munera dignanter intende. Ut et his sanctificationis gratiam : et defunctis fidelibus tribuas requiem sempiternam. *ñ. Amen.*

Ad pacem Oratio. Deus pacis conditor et charitatis individue attributor : presta quesumus omnipotens fideles vinculo charitatis astringi : ut pacifici pacis perseverantiam teneant : et discordes dono misericordie tue ad charitatem sese convertant. *ñ. Amen.* Quia tu es vera pax nostra.

Inlatio. Dignum et justum est nos tibi semper gratias agere Domine sancte pater eterne omnipotens Deus per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum qui tecum in origine mundi et cum spiritu sancto mundo prebuit lucem. Extendit celum virtute : fundavit aridam sapientia : divinit aquas intellectus : simulque in eis universa creavit. Extremo

^a *In quo es humiliatus.* Certum est, Christum Dominum, qui sedet gloriosus ad dexteram Dei Patris in caelis, eum esse qui pro hominibus natus, et passus, et cruci affixus est in terris, et qui vero substantialiter in Eucharistiae sacramento, sub speciebus panis et vini, praesens in ecclesia adest, et adoratur a fidelibus, a quibus et comeditur, et bibitur; atque adeo certum est, corpus Christi, in quo est humiliatus in terra, illud idem esse in quo est exaltatus in caelo, et quod in Eucharistia sacramento re ipsa dicitur. Hinc sancti Patres, librique liturgici, de Christo in Eucharistia existente modo ut de passibili, modo ut de immortalis loquuntur. Sic sanctus Chrysostomus (*Hom. 5, in Epist., ad Eph.*): Accedentes ad communionem, inquit, cogitemus quod istius sanguinem bibimus qui supra in caelis sedet, qui adoratur ab angelis, et qui virtuti immortalis Dei Patris assidet. Sanctus Ambrosius (*De Off. lib. 1, c. 48*): Ante agnus offerebatur, offerebatur vitulus, nunc Christus offertur, sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionem. Etherius et Beatus (*Lib. 1 advers. Elipand.*): Quid tam acceptum et aptum immolari quam caro Christi mortalis? Demum Sanctus Augustinus (*Enarr. 2 in ps. xxi*), proxime ad modum loquendi Missalis nostri accedens, Eucharistiam corpus humilitatis Domini appellavit. Divites saeculi manducaverunt corpus humilitatis Domini sui, nec sicut pauperes saturati sunt usque ad imitationem, sed tamen adoraverunt. Synonyma enim pene sunt corpus humilitatis Domini, et

hominem ad imaginis et similitudinis sue formam constituens : spiraculo vite rationalis animavit. Et nunc Domine tu es humani generis conditor et omnium in te credentium in assumpto homine sanguinis effusione redemptor. Te metuunt potestates tibi que omnes famulantur virtutes. Te duodenus senum chorus : ordo te etiam conlaudat ineffabilis angelorum : ac multiplex legio. Tibi Cherubin ac Seraphim senarum vocatus stridore alarum : eterne laudis trigemina concinentes incessanti voce canticum laudis exsolvent : ita dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere gloriosus es Domine Deus noster. Te in celestibus spiritualia : te in terrenis humana venerantur. Et dum in supernis majestas glorie tue attollitur : in imis potentia virtutis augetur. Hic proferuntur obsequia mentium : illic gaudia relaxantur animarum. Christum igitur rogemus auctorem : quem scimus nobis celebrandum esse post mortem. Ipsum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Habemus quidem Domine relictum a te viaticum : sed promissum nostri desiderii expectamus effectum. Et qui corpus tuum illud accepimus ad edendum : in quo es humiliatus in terra : illud concupiscimus ad videndum : in quo es exaltatus in gloria. Nunc enim videmus in speculo et enigmatate : tunc autem facie ad faciem tuam licet gloria contueri. Ubi nemo cibum requiret : quia nullus esuriet. Nemo peregrinum suscipiet : quia omnes in patria sua vivent. Nemo visitabit egrotum : ubi eterne salutis permanebit hereditas. Nemo operiet nudum quia omnes luce perpetua vestientur. Nemo mortuum sepeliet : ubi omnes sine termino vivent. ^b Sed tu Domine hic ista que a nobis sunt percipienda

corpus in quo Christus est humiliatus in terra. Rursus idem sanctus Doctor (*Epist. 120, ad Honoratum*) dixit : Divites saeculi manducantes Christum pauperem dedignantur esse pauperes ; et (*Enarr. 2 in ps. xxxiii*) docet quod nos manducando crucifixum et bibendo illuminamur. Qui modi loquendi veri omnes sunt, nam cum Christus Dominus in hoc Eucharistiae sacramento revera praesens contineatur, ea omnia quae de eo, secundum se spectato, cum veritate dicuntur, de eo etiam prout est in Eucharistia cum veritate dici possunt ; quare qui Eucharistiam sumit cum veritate dicitur sumere aut manducare corpus Christi in quo est glorificatus in caelo, et etiam sumere corpus Christi in quo est humiliatus in terra. Non enim sunt ista duo corpora, sed unum atque idem corpus Christi, una atque eadem Christi humanitas, Verbo divino unita, quae in terra fuit aliquando passibilis, in caelo et in Eucharistia existit immortalis, in Eucharistia modo invisibilis, sensibus minime perceptibili, in caelo sanctis suis visibili, ubi et eos beatos facit. Quare hac oratione rogant Gotho-Hispani ut aspectu Christi in caelo regnantis aliquando illis frui concedatur, quem in terra, speciebus eucharisticis lectum vera fide ac pietate susceperant.

^b *Sed tu Domine.* Haec oratio una est ex iis quibus evincitur Gotho-Hispanos in orationibus post-pridie orasse pro clementis consecratis.

sanctifica : ut hec sumentes ad premia pervenire a mereamur eterna.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Te prestante sancte Domine : per quem tu hec omnia nobis indignis servis tuis valde bona creas.

Ad orationem Dominicam.

Pietate Dei patris poscimus fratres charissimi : ut prestet nobis indignis servis suis corpus hoc Domini nostri Jesu Christi filii sui ad remedium anime nostre percipere hanc sacrosanctum sanguinem ejus sine ullo conscientie reatu bibere. Quatenus requiescente in cordibus nostris sue pietatis dilectione : orationem quam apostolus suos docere dignatus est : sic dicere mereamur e terra. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Benedictio. Omnipotens Dominus peccatorum vestrorum maculas purget : et sua vos benedictione sanctificet. ñ. Amen. Repleat vos Dominus spiritualium dono virtutum : et perseverare faciat in bonis propositum vestrum. ñ. Amen. Sicque humilitatem vestram Dominus dignator acceptet : ut sue pietatis remuneratione locupletet. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Hic dicat Chorus. Gustate et Videte.

Postcommunio. Oratio ut in Dominico preterito.

IN QUINTO DOMINICO POST OCTAVAS EPIPHANIE.

Ad missam. Officium et oratio ut in primo Dominico fol. 64.

Lectio Hieremias propheta (Cap. XXXI).

ñ. Deo gratias.

Audite verbum Domini gentes et annuntiate in insulis que procul sunt : et dicit. Qui dispersit Israel : congregavit eum : et custodivit eum sicut pastor gregem suum. Redimet enim Dominus Jacob et liberabit eum **75** de manu potentioris. Et venient et laudabunt in monte Syon. Et confluent ad bona Domini super frumento : et vino : et oleo : et fetu pecudum et armentorum. Eritque anima eorum quasi hortus irriguus et ultra non esuriant. Tunc letabitur virgo in choro : juvenes : et senes simul. Et convertat luctum eorum in gaudium et consolabor eos : et letificabo a dolore suo. Et inebriabo animas Sacerdotum pinguedine : et populus meus bonis meis implebitur : ait Dominus omnipotens. ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^c *Psallendo.* Adjutor meus est in Domine suscipe

^a *Cap. XXXI.* Vers. 10-14. In Lectionario Luxoviensi tertia Dominica post Cathedram sancti Petri prophetia legitur ex Isaiæ XLIX, 8-26.

^b *Liberabit.* Vulg., *liberavit.*

^c *Psallendo.* Ex ps. cxviii, 114, 116. Ibid., 115.

^d *Cap. VIII.* Vers. 3-11. In Lectionario Luxoviensi legitur Epistola ad Colossenses, iii, 12, 17.

^e *Propter peccatum.* Ita Versio Syriaca, Vulg. et

me secundum verbum tuum : ne confundas expectatione mea Deus meus. ^f *Recodant a ligni : et perscrutabor mandata Dei mei : adjuvatus et salvus ero.* *P.* Ne confundas me.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia epistole Pauli ad Romanos (4 Cap.

ñ. Deo gratias.

Fratres. Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati : etc., ^e propter peccatum damnatum in carne : ut justificatio legis impleretur in qui non secundum carnem ambulamus : sed secundum spiritum. Qui enim secundum carnem sunt carnis sunt sapiunt. Qui vero secundum spiritum sunt spiritus sentiunt. Nam prudentia carnis est. Prudentia autem spiritus vita et pax. Quod sapientia carnis inimica est ^f in Deum. Legi Dei non subjicitur : nec enim potest. Qui autem carne sunt Deo placere non possunt. Vos autem carne non estis : sed in spiritu. Si tamen Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum non habet : hic non est ejus. Si autem Christus vobis est : corpus quidem mortuum est propter peccatum. Spiritus vero vivit propter justificationem. Quodsi spiritus ejus qui suscitavit Jesum a mortuis : vivificabit et mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum ejus in vobis.

ñ. Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Lucam (6 Cap. XII, XIII).

C Illo in tempore Dominus noster Jesus Christus quiebatur discipulis suis : et turbis dicens. Caerit nubes orientem ab occasu : statim et nimbis venit et ita fit. Et cum austrum flant caerit : dicitis quia estus erit et fiet. Ipocrite caeli et terre nostis probare. Hoc autem tempore modo non probatis? quid autem ex vobis nocatis quod justum est? Cum autem vadis cum sario tuo ad principem in via : da operam liberum illo : ne forte tradat te ad iudicem : et iudex te exactori : et exactor mittat te in carcerem tibi non inde exies : donec etiam novissimum tum reddas. Aderant autem quidam in ipso tempore nuntiantes illi de galileis : quorum sanguis in tus miscuit cum sacrificiis eorum : Et respondit illis. Putatis quod hi galilei pro omnibus galileis peccatores fuerunt : quia talia passi sunt? Dico vobis nisi penitentiam habueritis : ^a *mul peribitis : sicut illi decem et octo super cecidit turris in siloam : et occidit eos.* Putatis et ipsi debitores fuerunt preter omnes habitantes in Jerusalem? ^b *Ideo dico vobis : sed penitentiam egeritis : omnes simul peribitis.* *U*

Gr., de peccato.

^f *In Deum.* Vulgata, *Deo.*

^e *Cap. XII.* Vers. 58-xiii, 1-17. In Luxoviensi Luc. x, 25-37.

^b *Simul.* Vulg. et Græc., *similiter.*

^a *Ideo dico vobis.* Vulg. et Græc., *non dico vobis si penitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.*

autem hanc similitudinem. Arborem sici habebat qui-
dam plantatam in vinea sua. Et venit querens fru-
ctum in illa et non invenit. Dixit autem ad cultorem
vinee. Ecce anni tres sunt ex quo venio querens
fructum in ficulnea hac : et non invenio. Succide
ergo illam : ut quid etiam terram occupat? At ille
respondens dixit illi : Domine dimitte illam et hoc
anno : usque dum fodiam circa illam : et mitam
stercora : siquidem fecerit fructum : sin autem in
futuro succido eam. Erat autem docens in sinagoga
coram sabbatis. Et ecce mulier que habebat spiri-
tum infirmitatis annos decem et octo. Et erat incli-
nata nec poterat omnino sursum respicere. Quam
cum vilisset Jesus vocavit ad se et ait illi. Mulier
dimissa es ab infirmitate tua : et imposuit illi ma-
num : et confestim erepta est et glorificabat Deum.
Respondens autem archisynagogus indignans quia
sabbato curasset Jesus. Dicebat turbe : sex dies
sunt in quibus oportet operari : in his ergo venite et
curamini : et non in die sabbati. Respondit autem
ad illum Dominus et dixit. **76** Ipocrite unusquisque
vstrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum
a presepio et ducit adquare? Hanc autem filiam
Abrahe quam alligavit Sathanas : ecce decem et octo
annis : non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati?
Et cum hec diceret erubescerant omnes adversarii
eius : et omnis populus gaudebat in universis que
gloriose fiebant ab eo. *ñ*. Amen.

Dicat Pre b. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
cum.

Lauda. Alleluja. *ñ*. Domine exaudi orationem
nostram : et clamor nos'er ad te perveniat. *P.* Al-
leluja.

Sacrificium. Deprecatus est populus faciem Dei
et exaudivit illum Dominus et dedit eis salutem. Et
immolavit Sacerdos holocaustum matutinum in odo-
rem suavitatis alleluja. *ñ* Oravit Ezechias in con-
spectu Domini dicens : Domine Deus qui sedes super
Cherubim inclina aurem tuam et audi : aperi oculos
tuos et vide : et salva nos de manu mortis : ut sciant
omnia regna terre quia tu es Dominus. *P.* Et immo-
lavit.

Missæ. Rogaturi Deum secretorum omnium condi-
torem fratres charissimi : hoc primum rogemus : ut
det affectum quo eum vehementer oremus : et mi-
sera placitura offeramus. Ne nobis perfunctorie et
non veraciter supplicantibus : extra hoc sit animus
quod oramus. Ne intus sancti desiderii virtute vacui :
foris circumquirit vanitate conspicui. Credamus efficere
honestas preces : etiamsi habeamus improbas volu-
ptates. Det quoque hoc ipsum religionis veritate
plenum esse : quod diximus : ne studio humane lau-
dis inlecti : aliud mente : quam voce proferamus :
capiamus. Et labia cordis officio destituta : inutilem
rediant velut cimbala sonitum : aut eramenta tinni-

^a *Erepta.* Vulg., *erecta est.*

^b *Lauda.* Ps. ci, 4.

^c *Sacrificium.* Ex libro IV Regum, xiiii, 4, 5; ex
Levitico, i, 13. *ñ*. Isaiax xxxvii, 15-20, multis præ-

tum. Sed illum nobis amorem suum celestis pietas
dignetur infundere qui totam conscientiam linguam-
que possideat : qui orationem cogitatione non deser-
rat : qui aliud quam quod significat : non requirat.
Pro qua nostra professio talis ante Deum studeat
fieri : qualis inter homines vult videri. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Exaudi nos Domine Deus noster : et
humane iniquitatis oblitus : divine solius misericor-
die recordare. Exaudi quesumus : dum peccare non
pateris : dum emendare nos precipis : dum rogare
permittis. Dum patientia redditum querende cor-
rectionis expectat : dum justicia metum future discus-
sionis insinuat : dum misericordia locum evadende
mortis ostentat. Invenient ante oculos tuos sacrifi-
cia nostra gratiam : peccata veniam : vulnera medi-
cinam. Suspiria pietatem : flagella consolationem :
lamenta temperiem : tempora quietem : officia di-
gnitatem : vota mercedem. Mereatur peticio effec-
tum : contritio solacium : consecratio sacramentum.
Oblatio sanctificatione pinguescat : trepidatio secu-
ritate discedat : benedictio salubritate proficiat : ut
in omnibus multiplici pietatis tue gratia redundante
erigas plebem : dum letificas Sacerdotem.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Oblationem familie tue se-
reno quesumus Domine vultu dignare respicere : et
petitionibus eorum fave elementer : ut dono tue ele-
mentie premuniti : et vivis mereantur impetrare pre-
sentis vite suffragia : et defunctis omnibus fidelibus
requies prestetur eterna. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui unanimam ample-
cteris : et in corde pacifico requiescis : da quesumus
puram omnibus pacem : da cunctis fidelibus mutuam
charitatem. Tribue fidelia oscula : sincera conlo-
quia. Ut nec publicis quicquam inimicitii liceat : nec
secretis. Atque odisse nesciat fratrem : qui te suum
ceperit amare factorem. *ñ*. Amen. Quia tu es vera
pax.

Illatio. Dignum et justum est omnipotens Deus :
nos tibi gratias agere per Jesum Christum filium
tuum Dominum nostrum. Qui homo factus quod
homo deliquerat : amputavit. Et in deitate paterna
indemutabilis mansit. Qui novissimus Adam effectus
in spiritu vivificavit quos Adam primus mortificaverat
damnatione peccati. Denique et per obedientiam
eterno Deo nos reconciliavit : et patri : quos a con-
sortio beatitudinis : ^d transgressio terreni removerat/
genitoris : atque illo singulari remedio incarnationis
sue passionisque sanguine innovatam reddidit crea-
turam : unde nos debilis vetustas expulerat. Perregit
hec omnia humiliatus in **77** homine : qui nunquam
probat a paterna degenerasse virtute. Sic homo
factus est : ut homini subveniret : et a paterna
substantia nunquam recederet. Permansit in divini-
tatis natura : cum homines reconciliaret ex gratia.

terminis.

^d *Transgressio.* Hæc illatio aperte agit de peccato
originali contra Pelagium.

Similis effectus est nobis : qui nunquam est a pater-
terna potestate dissimilis. Ac sic preluit hominibus
assumendo humanitatem : ut nunquam naturalem
amitteret deitatem. Quem tecum pater et cum Spi-
ritu sancto omnes angeli laudare non cessant : ita
dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-
minus noster Jesus Christus. Unigenitus tuus ^a pri-
mogenitus noster. Primogenitus in gratia : unigeni-
tus in natura. Primogenitus quia nemo ante ipsum :
unigenitus quia nemo post ipsum. Qui cum in forma
Dei esset : non rapinam arbitratus est esse se equa-
lem Deo : sed semetipsum exinanivit formam servi
accipiens : perfectus in tuis : et verus in nostris.
Ipse Dominus ac redemptor æternus.

Post pridie. Oratio. Fratres commemorationem **B**
passionis : mortis : et resurrectionis Domini nostri
Jesu Christi filii tui precamur omnipotens pater : ut
has hostias sancto altario tuo superpositas intendas
propicius : sanctificas et benedicas ac sumentibus ad
salutatem pertinere concessas. *ñ. Amen.* Presta
pater sancte per quem tu hec omnia nobis indi-
gnis.

Ad Orationem Dominicam.

Sit licet fratres charissimi peccatorum nostrorum
plurima multitudo : non tamen est de misericordia
Domini dissidendum : sic totis ad eum nisibus conver-
tamur. Quia ergo melius cordis humilitate : et oris
confessione placatur : quam victimis : humiliemus
nos ante eum omnes : et cum toto affectu mentis
clamemus ac terris. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus
sit semper vobiscum. *ñ. Et cum spiritu tuo.*

Benedictio. Benedicat vobis Dominus : et propicius
sanctificare dignetur. *ñ. Amen.* Fidem vestram
roboret promissis donorum celestium. *ñ. Amen.*
Ipse quoque glorificet premio eternitatis qui redime-
re dignatus est precio passionis. *ñ. Amen.* Per
misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedic-
tus et vivit et omnia regit in secula seculorum.
ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et*
cum.

Hic dicat Chorus. Gustate et videte.

Post communicatio. Oratio. Christi Domini nostri gra-

^a *Primogenitus noster.* Huc refer illud concilii xⁱ D
Toletani, in expositione fidei, art. 23 : *Hinc qui ante*
sæcula unigenitus est vocatus, temporaliter primogeni-
tus factus est : unigenitus propter deitatis substantiam,
primogenitus propter assumptæ carnis naturam ; et concilii
Mediolanensis, an. 679, relati in concilio vⁱ œcume-
nicico (Apud Hard., tom. III Concil., col. 4054) : Ideo et unus Dominus Jesus Christus habens in semet-
ipso perfectionem divinæ naturæ, et perfectionem
humanæ naturæ, et unigenitus quidem, et Verbum, ut-
pote ex Deo Patre natus, et primogenitus in multis
fratribus, Filius enim Dei filius hominibus factus est.

^b *Cujus Sanguine.* Est verborum transpositio. Lege :
Christi Domini nostri gratia satiati, cujus sanguine sum-
mus redempti, gratias agamus perpetuæ Trinitati, etc.

^c *Cap. III. Vers. 22-iv, 1, 2.*

^d *Si converteris.* Vulg., *si reverteris.* LXX, *si con-*
versus fuerit Israel.

tia satiati : gratias agimus perpetuæ trinitati :
jus sanguine sumas precio magno redempti. Pe-
naque sacramentorum tuorum meritis : ut ad
seculo nequam eripiamur illesi. *ñ. Amen.* P-
sericordiam tuam Deus noster qui es benedic-
tivus et omnia regis in secula seculorum. *ñ. 1*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.
nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus
pace. *ñ. Deo gratias.*

IN SEXTO DOMINICO POST OCTAVAS EPIPI
DOMINI.

Ad Missam Officium et oratio ut in primo Di-
co. fol. 64.

Lectio libri Hieremie prophete (° Cap. III, 1
ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Convertimini filii reverti
et sanabo aversiones vestras. Ecce nos venim
te : tu es enim Dominus Deus noster. Vere in
ees erant colles et multitudo montium. Vere in
mino Deo nostro salus Israel. Confusio comedit
reia patrum nostrorum ab adolescentia nostra
ges eorum et armenta eorum filios eorum : e
eorum. Dormiemus in confusione nostra : e
riet nos ignominia nostra. Quoniam Domin
nostro peccavimus nos et patres nostri ab adol
tia nostra usque ad diem hanc : et non audi
vocem Domini Dei nostri. ^d Si converteris Isr
Dominus : ad me convertere. Si abstuleris o
cula tua a facie mea : non commoveberis et J
vivit Dominus in veritate : et in judicio et in
C *cia. Et benedicent eum gentes : ipsumque*
bunt.

ñ. Amen. Dicit Presb. Dominus sit semper
vobiscum. *ñ. Et.*

^e *Psallendo.* Pone Domine custodiam ori
ostium circumstantie labii mei : ut non de-
cor meum. In lingua mala. *ÿ. Custodi me D*
a laqueo quem statuerunt mihi : et a scandall
rantibus iniquitatem : quia ad te Domine oculi
in te speravi non tradas animam meam. P. 1
gna. Hic dicat Presb. Silentium facite.

^f *Sequentia epistole Pauli ad Corinthios (s I, c*
ñ. Deo gratias.

78 Fratres. Obsecro vos per nomen Domi
tri Jesu Christi : ut id ipsum dicatis omnes :

^e *Psallendo.* Ps. cxl, 3, 4. *ÿ. Ibid., 19.*

^f *Sequentia.* Post lectionem Veteris Testam
cantum hymnorum psalmodiarumque, apud Got
spanos *Apostolus* legebatur, qua appellatione in
quoque, in Italia, in Africa, Romæ, et in Ori
Novi Testamenti lectio significabatur, quam
Epistolam nominare solebant. *Apostolus* autem
batur, quia plerumque ex *Epistolis* sancti Pa
sumebatur; nonnunquam tamen aliorum apud
Epistolas, et a Paschate ad Pentecostem
Actuum apostolorum legunt. *Apostolum* olim
spania Lectores legebant, at jam tempore san
dori moris erat ut diaconus *Apostolum* legeret
diaconus lecturus *Apostolum* cum libro in
ascendebat, et primum quidem silentium in ad
elata voce clamans : *Silentium facite ; tunc*

^g *Cap. I. Vers. 10-18.*

sunt in vobis scismata. Sitis autem perfecti in eodem accusu et in eadem sententia. Significatum est enim mihi de vobis fratres mei ab his qui sunt Cloes : quia contentiones inter vos sunt. Hoc autem dico quod unusquisque dicit. Ego quidem sum Pauli : ego autem Apollo : ego vero Cephe : ego autem Chisti. Divisus est ergo Christus. Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis : aut in nomine Pauli baptizati estis ? Gratias ago Deo quod neminem vestrum baptizavi nisi Crispum et Gajum. Ne quis dicat : quod in nomine meo baptizati estis. Baptizavi autem et Stephanum domum. Ceterum necio si quem alium baptizaverim. Non enim mihi me Christus baptizare : sed evangelizare. Non in sapientia verbi : ut non evacuatur crux Christi. Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Lucam.

(^a Cap. XIII).

^b Deo gratias.

Mo in tempore : Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Si quis venit ad me : et non odit patrem suum et matrem uxorem et filios fratres et sorores adhuc et animam suam : non potest meus discipulus esse. Quis enim ex vobis volens turrem edificare et non sedens prius computat sumptus qui necessarii sunt : si habeat ad parciendum : ne postea quam posuerit fundamentum : et non potuerit perficere omnes qui viderint incipiant illudere : dicentes quia hic homo cepit edificare et non potuit consummare : Aut quis Rex interus committere bellum adversus alium Regem : non sedens prius cogitat si possit eum decem militibus occurrere ei : qui cum viginti militibus venit ad se ? Alioquin adhuc illo longe agente legationem mittens rogat ea que pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciat omnibus que possidet : non

lectio pronuntiabat dicendo, v. g. *Sequentia Epistolae primae Pauli ad Corinthios*, aut : *Lectio libri Actuum Apostolorum*, etc. Populus respondebat *Deo gratias*, et quisque se crucis signo muniens, aures mentis lectori praebebat : absolutaque lectione dicebat *amen*, et lector, de ambone descendens, litteram in sacrarium referebat, aut ei cui sacrarii cura erat mandata traiebat.

^a Cap. XIV. Vers. 26-35, omisso integro versu 27. In Hispania olim Evangelium a lectoribus legebatur, deinde munus legendi Evangelii diacono mandatum est. Sanctus Isidorus (*Epist. ad Ludifr.*) docet, ad ^D diaconum pertinere *pradicare Evangelium et Apostolum*; eadem disciplina in Gallia vigeat (*Greg. Turon., Hist. lib. viii, cap. 4*). Diaconus lecturus Evangelium submissa voce hanc orationem dicebat : *Munda cor meum, corpusque et labia mea, omnipotens Deus*, etc., ut in libro omnium Offerentium (pag. 219, l. 78), tum ad episcopum accedens benedictionem petebat, dicendo : *Abe, domne, benedicere*; et episcopus benedictionem impertiens dicebat : *Corrobores Dominus sensum tuum ac labia tua ut recte pronunties no in eloquia sancta sua* (Vid. p. 219). Accepta benedictione, diaconus ad altare accedens, incl. nato capite, Evangelium veneratus, elata voce dicebat : *Laus tibi*, et continuo populus et clerus respondebant : *Laus tibi, Domine Jesu Christe, Rex aeternae gloriae*; tum elevans Codicem de altari ad ambonem procedebat, praecantibus cereis accensis, et fortasse thuribulo, quamvis de thure Eberius sileat; ad ambonem per-

veniens ascendebat in supremum pulpiti gradum, et inde clara voce titulum lectionis pronuntiabat dicendo : *Lectio sancti Evangelii secundum Lucam*, aut secundum *Matthaeum* aut *Joannem*, et populus respondebat : *Gloria tibi, Domine*, et signem crucis faciebat; tum diaconus incipiebat lectionem dicendo : *In illo tempore*, aut *in illis diebus, Dominus noster Jesus loquebatur discipulis suis*, aut *ambulabat*, etc. Absoluta lectione, populus respondebat *amen*; omnes autem, tam episcopus quam clerus, et populus, erecti stabant cum legeretur Evangelium, et attentè audiebant. Diaconus de ambone descendens cum Evangelio ad altare redibat. Codicem tamen super altare non deponebat, sed apertum alteri traiebat, qui eum osculandum ad episcopum deferrebat. Episcopus autem osculando Evangelium dicebat : *Ave, verbum divinum, reformatio virtutum et restitutio sanitatum*, infra (Pag. 219). Galli, saltem in nonnullis Ecclesiis, procedente ad ambonem Evangelio, cantabant Graece *Hagios*, et redeunte Evangelio ab ambone *Sanctus* Latine cantabant.

^b Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ^a Et cum.

^c *Lauda. Alleluja.* ^γ. Domini est terra et plenitudo ejus : orbis terrarum et universi qui habitant in ea. *P. Alleluja.*

^d *Sacrificium.* Edificavit Gedeon altare Domino et vocavit nomen loci illius pax Dei alleluja et apparuit ei Dominus dicens : tolle sacrificium et offeres super illud holocaustum mihi in odorem suavitatis alleluja ^B alleluja alleluja. ^γ. Alleluja. Venit angelus Domini ad Gedeon et dixit ad eum : Dominus tecum virorum fortissime : et ille respondens dixit ad eum : si nobiscum est Dominus : quare apprehenderunt nos omnia mala : ubi sunt mirabilia ejus que narraverunt patres nostri : in die qua eduxit eos de Egipto ? et aspexit ad eum Dominus : et duxit ad eum : tu liberabis populum meum de manu inimicorum ejus : quia ego ero tecum : et obtulit Gedeon victimas Domino. *P. Et apparuit ei.*

Missa. Deum a quo averti : cadere est : ad quem converti : resurgere est. A quo exire : mori : in quo manere : vivere et consistere atque vivescere est. Quem nemo querit nisi ratione communitus : nemo invenit nisi corde purgatus : nemo amittit nisi errore deceptus : intentis fratres charissimi precibus orando rogemus. Ut in nobis quesitus existat : neque cum fuerit invocatus abscedat : sed sensibus nostris studio misericordiae suae se iniecat. ^a Amen.

veniens ascendebat in supremum pulpiti gradum, et inde clara voce titulum lectionis pronuntiabat dicendo : *Lectio sancti Evangelii secundum Lucam*, aut secundum *Matthaeum* aut *Joannem*, et populus respondebat : *Gloria tibi, Domine*, et signem crucis faciebat; tum diaconus incipiebat lectionem dicendo : *In illo tempore*, aut *in illis diebus, Dominus noster Jesus loquebatur discipulis suis*, aut *ambulabat*, etc. Absoluta lectione, populus respondebat *amen*; omnes autem, tam episcopus quam clerus, et populus, erecti stabant cum legeretur Evangelium, et attentè audiebant. Diaconus de ambone descendens cum Evangelio ad altare redibat. Codicem tamen super altare non deponebat, sed apertum alteri traiebat, qui eum osculandum ad episcopum deferrebat. Episcopus autem osculando Evangelium dicebat : *Ave, verbum divinum, reformatio virtutum et restitutio sanitatum*, infra (Pag. 219). Galli, saltem in nonnullis Ecclesiis, procedente ad ambonem Evangelio, cantabant Graece *Hagios*, et redeunte Evangelio ab ambone *Sanctus* Latine cantabant.

^b *Deo gratias.* Lege *Laus tibi, Christe*. Oscitant et hoc loco *Deo gratias* irrepit, haec enim respondebat chorus, aut populus, cum titulus Apostoli legeretur.

^c *Lauda.* Ps. xxv, 1. Statim post lectionem Evangelii canebatur *Lauda*; a psalmistis autem canebatur, neque unquam omittebatur, nam tempore quadragesimali, omisso *alleluia*, canitur *Lauda*.

^d *Sacrificium.* Judicium vi, 20, 24. ^γ. Ibid., vi, 12 seq.

Alia oratio. Domine Deus ^a qui tu a nobis indesinenter rogaris ; et clementer tribuis : ut rogeris. Qui das votum optanti : et pie viventibus nihil denegas : preroga quod audias : aut pericias quod acceptas. Da nobis quod ames : in nobis : ut digneris semper exaudiri pro nobis. Tribue vota fidelia : sancta desideria prompta officia sedula mysteria : verba supplicia grata eloquia : preconia indefessa. Sint pure preces petitiones commode supplicationes iuste : rogationes crebre : laudes assidue : ut ad salutem eternam omnia prestes omnibus dum invocaris ab omnibus. *ñ. Amen. Post nomina.*

Omnipotens sempiternus Deus : adesto quesumus precibus supplicantium tibi propicius : et humilitatis sancte oblationem adtende placatus : ac presta Domine ut sacrificium hoc quod offerimus : et nobis **B** omnibus proficiat ad salutem : et defunctis prestatetur ad requiem. *ñ. Amen.*

Ad pacem. Omnipotens Domine a quo est humilitatis bonum et charitatis studium. **79** Da quesumus nobis omnibus charitatis et humilitatis affectum : ut humiles ac pacificos in charitate Dei et proximi : nos vivere gratulemur. *ñ. Amen.*

Inlatio. Dignum et iustum est te Domine orare semper et invocare : qui servorum tuorum precibus ab initio propicius annuis : et placatus ostenderis. Quibusque te invocantibus et beneficia prorogas : et mirabilia patras : indulgentiam non denegas : benevolentiam prestat : et providentiam monstras. Sic Moyses manibus in tipum crucis te orando porrectis in Amalech diabolum superavit. Sic Josue invocans Deum in tanto nomine : dum hostem prae sternit : diem tetendit : ut Jesus noster lux cresceret : venturus in exordiis tenebrarum semper excresceret. Sic Samuel teste Christo Dei evangelicis intonans monitis : populi dura precordia precibus emissis turbine tenuit tonitruaque concessit. Sic David huanidiosis orationum gratiam psalmodiarum modulatione reddidit dulciorem. Sic Salomon extensis et ipse manibus dum orando crucis figuram expressit : templum Domini dedicavit. Sic Asaph et Josaphat nobilissimi reges : dum pie Dei populo presunt hostium catervas immensas prece potius quam ense prostrarunt. Sic Ezechias

A flendo dum de morte rediit ad vitam : solis occiduas horas convertit in ortum. Sic Helias quasi clavem etheris ore gestaret : oratione celum clausit et reservavit. Sic Heliseus exanimis incumbendo calefaciens artus : vivificavit oratione defunctum. Sic Jonas pelago immersus per cetum voratus nequaquam ab oratione cessavit : quem in sinuosi ventris antro precantem : nec bellua potuit ledere : nec procella. Sic tres orantes pueri incendia non sentire rotancia : et crepitantium flammarum strepitum prorem concentu vincere. Sic in lacu Danielis oratio leonum avidos rictus et edacia ora restrinxit. Sic diem Dominus noster Jesus Christus fidelis in verbis suis : et sanctus in omnibus operibus suis : sequentibus se orandi normam in qua sit summa salutis instituit. Sed orare et nunquam delicare apostolis imperavit. Sic pie fideliterque poscentibus quicquid oratione credentes petierint : se prestaturum spondit. Sic ante passionem orando non solum patri discipulos commendavit : sed etiam in passione pro inimicis oravit. Sic in Dei dextera exaltatus perpetim regnat : et pro nobis jugiter interpellat. Quem tecum pater in unitate Spiritus Sancti celorum ille exercitus innumerabilis creatorem laudat : extollit : precatur : adorat : glorificat : honorat : veneratur : exultat : atque indefessus preconio benedicit : atollit : confitetur : ac dicit. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui repudiata immundorum cogitatione libanimum : simplicem ritum **C** nove sanctionis instituit : docuitque discipulos suos : inter hoc sacrosancta solemniam innocentiam puram vivere et Deo soli hostiam laudis offerre. *c. Ipso Domino redemptorique nostro eterno.*

Post pridie. Oratio. Credentes Domine universa mirabilia Domini nostri Jesu Christi filii tui : atque incarnationis ejus : et divinitatis potentiam constitutes in tuis laudibus exultamus tibi que sacrificium laudis offerimus Rogamus clementiam tuam summa Trinitas Deus et infinita majestas : ut hec oblationem quam in sacro altario tuo deferimus, pro nostrorum expiatione facinorum : sit oculis tuis placita : ^d sit semper accepta : simulque efficiatur illo seculo su-

^a Qui tu. Tolle illud tu, et lege : Qui a nobis indesinenter rogaris.

^b Novae sanctionis. Hoc est Novi Testamenti. Huc spectat illud Missalis Gallicani in oratione post sanctus, feria 5 in Coena Domini : Hanc igitur oblationem quam tibi offerimus ob diem jejunii Coenae dominicae, in qua Dominus noster Jesus Christus Filius tuus in Novo Testamento sacrificandi ritum destituit, dum panem et vinum, quae Melchizedech, in praefiguratione futuri mysterii, sacerdos obtulerat, in sacramento sui corporis et sanguinis transformavit, quosumus, Domine, ut placatus accipias, etc. : et illud sancti Irenaei (Adv. Haer., lib. iv, cap. 32, Edit. Erasmi), docentis, Christum Dominum, repudiatis Judaeorum sacrificiis, Novi Testamenti novam instituisse oblationem, quando in ultima coena panem in corpus, vinum in sanguinem transformavit : Discipulis suis dans consilium primitias Deo offerre... Eum qui ex creatura panis est acceptus, et gratias egit dicens : Hoc est corpus meum ; et calicem simili et qui est ex ea creatura, quae est, se-

D cundum nos, vinum, suum sanguinem confessus est, et NOVI TESTAMENTI NOVAM DOCUIT OBLATIONEM, quam Ecclesia ab apostolis accipiens in universo mundo offert Deo.... De quo, in duodecim prophetis, Malachias sic praesignavit : Non est mihi voluntas in vobis, etc. Malach. i, 10, 11.

^c Ipso Domino. Lego ipse Dominus et Redemptor aeternus.

^d Sit semper accepta. In omnibus liturgiis habetur vel expressa vel tacita oratio pro donis sacris consecratis. Hujusmodi est in canone Missae Romanae : Supra quae propitio ac sereno vultu respicere digneris, et accepta habere, etc., quibus in hac nostra oratione post pridie correspondent : Sit oculis tuis placita, sit semper accepta, quae minime differuntur nomine principalis et primarii offerentis, qui est Christus Dominus, neque ratione victimae, sed nomine secundarii offerentis proferuntur, sacerdotis nimirum mortali, peccatis et imperfectionibus plurimis obnoxii. Rogat talis minister Christi, ut sacrificium, quod

perueniente ^a septiformi spiritu benedicta ^b quo ubique Deus voraciter manifestetur ^c in eo. Ut te hanc hostiam benedicente : si qui ex ea libaverint te largiente : et in hoc seculo percipiant medicinam et in futuro consequantur vite eterne coronam. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Simus ad Deum fratres charissimi solliciti : qui de meritorum nostrorum non sumus felicitate securi. Et quia omnibus opus est indulgentia redemptoris : ad impetrandam ejus misericordiam omnes unanimiter clamemus e terris. Pater noster.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum

Benedictio. Clementissimus Dominus in cujus manu est universa prosperitas : caritatis semper et pacis vobis tribuat incrementa. *ñ*. Amen. **SO** In bonis actibus unanimis atque concordis sitis : ut a preceptis Domini nullatenus devietis. *ñ*. Amen. In timore Domini mens vestra firma permaneat : et ejus vos misericordia perenniter regat. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Hic dicat Chorus. Gustate et videte. *Post communica alia oratio. Require retro in Dominico quinto Epiphaniae. fol. 77.*

IN SEPTIMO DOMINICO POST OCTAVAS EPIPHANIE DOMINI.

Ad Missam officium et oratio ut in primo Dominico. LXVIII.

Lectio libri Hieremie prophete (d Cap. VII).

ñ. Deo gratias.

Verbum quod factum est ad Hieremiam a Domino dicens. Sta in porta domus Domini et predica ibi verbum istud : et dic. Audite verbum Domini ^e domus Juda : qui ingredimini per portas has : ut adoretis Dominum. Hoc dicit Dominus exercituum : domus Israel : bonas facite vias vestras et studia vestra : et habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbis mendacii dicentes. Templum Domini templum Domini : templum Domini est. Quoniam si ^f benedixeritis vias vestras et studia vestra. Si feceritis iudicium inter virum et proximum ejus : advene et populo et vidue non feceritis calumniam : nec sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc et post Deus alienos non ambulaveritis in malum vobismetipsis : habitabo vobiscum in loco isto a seculo et usque in seculum. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et

ratione victimarum et primarii offerentis non potest non esse gratissimum, et maxime acceptum Deo, sit etiam suo nomine Deo gratum, placitum et acceptum.

^a Septiformis (Sic). Adde gratiarum, et lege: *Illo sancto superveniente septiformis gratiarum Spiritu.* Benedictio enim quam petunt ad effectus sacramentales spectat, scilicet ut dona Spiritus sancti rite Eucharistiam suscipientibus conferantur.

^b Quo ubique. Scilicet ut Deus in hac oblatione ubique tam quoad effectus sacrificii, quam quoad effectus sacramenti manifestetur, condonando peccata,

^c Psallendo. Deus virtutum convertere nunc respice de celo et vide et visita vineam istam. *ñ*. Extendisti palmites ejus usque ad mare et usque ad flumen propagines ejus. Quare Domine destruxisti maceriam vinee tue : et viidentiam eam omnes transcurrentes viam : devastavit eam aper de silva et singularis ferus depastus est eam. *P.* Respice.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia epistole Pauli ad Corinthios (b I, cap. II, III).
ñ. Deo gratias.

Fratres. Nobis revelavit Deus per Spiritum suum sanctum. Spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda Dei. Quis enim scit hominum que sunt hominis nisi spiritus hominis : qui in ipso est. Ita et qui Dei sunt : nemo cognovit nisi spiritum Dei. Nos autem spiritum mundi non accepimus : sed spiritum qui ex Deo est : ut sciamus que a Deo donata sunt nobis : que et loquimur. Non in doctis humane sapientie verbis : sed in doctrina spiritus spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit que sunt Spiritus Dei. Stulticia est enim illi : et non potest intelligere. Quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem judicat omnia : et ipse a nemine iudicatur. Quis enim cognovit sensum Domini : aut quia instruat eum. Nos autem sensum Christi habemus. Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus : sed quasi carnalibus : tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi : non escam. Nondum enim poteratis : sed nec nunc quidem potestis : adhuc enim estis carnales. Cum enim sit inter vos zelus et contentio : nonne carnales estis : et secundum hominem ambulatis : cum enim quis dicit : ego qui-lem sum Pauli : alius autem : ego Apollo : nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? Ministri ejus cui credidistis : et unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi : Apollo rigavit : et Dominus incrementum dedit.

ñ. Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Lucam (l Cap. XV).

In diebus illis. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis in parabolis dicens. Homo quidam habuit duos filios : et dixit adolescentior ex illis patri. Pater da mihi portionem substantie que mihi contingit. Et divisit illi substantiam suam. Et non post multos dies congregatis omnibus : adolescentior filius peregre profectus est in regione longinquam : et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Et postquam omnia consummasset facta est fames valida in regione illa : et ipse cepit egere. Et abiit et adhesit uni civium regionis illius : et misit illum in vil-

et conferendo gratiam, sive ut omnipotentia manifestetur per transsubstantiationem elementorum, et divina beneficentia per septiformis gratiarum donum.

^e In eo. Lege in ea, scilicet oblatione.

^d Cap. VII. Vers. 1-8.

^e Domus Juda. Vulg. et LXX, omnis Juda.

^f Benedixeritis. Vulg. bene direxeritis.

^g Psallendo. Ps. LXXIX, 15. *ñ*. Ibid., 12.

^h Cap. II. Vers. 10-11, 1-7.

ⁱ Cap. XV. Vers. 11-52.

lamsuam ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem de siliquis quas porci manducabant : et nemo **81** illi dabat. In se autem reversus dixit. Quanti mercenarii ^a patris mei abundant panibus : ego autem fame pereo ? Surgam et ibo ad patrem meum et dicam illi. Pater peccavi in celum : et coram te. Jam non sum dignus vocari filius tuus : fac me sicut unum de mercenariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset : vidit illum pater ipsius : et misericordia motus est. Et accurrens cecidit supra collum ejus : et osculatus est illum. Dixitque ei filius. Pater peccavi in celum : et coram te : jam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos ejus. Cito proferte stolam primam et induite illum : et date annulum in manu ejus et calciamenta in pedibus ejus : et occidite vitulum saginatum et manducemus et epulemur : quia hic filius meus mortuus fuerat : et revixit : perierat et inventus est. Et ceperunt epulari. Erat autem filius ejus senior in agro. Et cum veniret et appropinquaret domui audivit simphoniam et chorum : et vocavit unum de servis : et interrogavit quid hec essent. Et dixit illi. Frater tuus venit : et occidit pater tuus vitulum saginatum : quia salvum illum recepit. Indignatus est autem : et volebat introire. Pater illius egressus cepit rogare illum. At ille respondens dixit patri suo. Ecce tot annis servo tibi : et nunquam mandatum tuum preterivi : et nunquam dedisti mihi edum : ut cum amicis meis epularer. Sed postquam filius tuus hic qui devoravit substantiam suam cum meretricibus venit : occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi. Fili tu mecum semper es : et omnia mea tua sunt. Epulari autem et gaudere te oportebat : quia hic frater tuus mortuus fuerat et revixit : perierat et inventus est. **ñ**. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. **ñ**. Et cum.

^b *Lauda.* Alleluja. **ψ**. Dextera Domini fecit virtutem : dextera Dei exaltavit me. **P.** Alleluja.

^c *Sacrificium.* Accepit librum Moyses coram altare Domini : et recitavit in aures populi dicens : hic est sanguis testamenti. In omnibus preceptis que constituit vobis Dominus alleluja. **ψ**. Convocavit Moyses omnem synagogam filiorum Israel : et dixit ad eos : hec sunt verba que precepit mihi Dominus : ut faciatis ea : et sumite vobis ipsis decimationem Domino : et omnis qui suscipit : ex toto corde of-

^a *Patris mei.* Ita in Græco. Vulgata legit in domo Patris mei.

^b *Lauda.* Ps. cxvii, 16.

^c *Sacrificium.* Ex Exod. xxiv, 6, 7, 8. **ψ**. Ibid., xxiv, 13 seq., quibusdam mutatis, aliis omissis.

^d *Immensus* (Sic). Lege *immonse*, qui tam misericorditer, etc.

^e *Non nisi.* Huc spectat quod (Lib. II advers. Eupandum) Etherius scribit : Omnes intra Ecclesiam per eam salvari credo, extra illam, licet quanta bona quis videatur agere, etiamsi pro Christi nomine sanguinem fuderit, salvus e se non poterit, nisi ad Ecclesiam redierit catholicam, quæ sola recte credit, sola diligit proximum, sola patitur pro Christo, sola moritur pro eo.

A ferat manera : et si quis in vobis sapiens est et rectus corde : veniens operetur. **P.** In omnibus.

Missæ. Deum qui est ceteritas angelorum : pax beatorum : et vita fidelium fratres charissimi attente rogemus. Ut quia ipso inspirante percepimus : ut hunc veraciter invocemus : ipso favente impetrare possimus : quod ab illo fideliter postulamus. **ñ**. Amen.

^e *Alia Oratio.* Deus uno et ^d immense tam misericorditer lapsorum defectum reparas ; quam potenter eorum que non erant statum edificas. Da Ecclesie tue Catholice fidei plenitudinem : quam illi dedisti perfecte tenere : et his qui per lapsum operis in illa succumbunt : ex miseratione reparationem adesse. Quo et eternitatem per fidem acquirant : et glorie dignitatem per opus obtineant. **ñ**. Amen.

B *Post nomina. Oratio.* Eternum te Deum et indeficiens bonum acclives servi tui humiliter obsecramus. Ut qui et beatitudinem fidelibus : et remissionem delinquentibus ^e non nisi intra sanctam ecclesiam conferri posse auxisti : des et viventibus in ea sine lapsu consistere : et defunctis per ejus supplicationem a debitis suppliciis liberari. Ut et viventium te lingua simul et vita glorificet : et defunctorum quiete eterna exultatione concelebrat. Amen.

Ad pacem. Oratio. Pax indiscissa et premium perpetue pacis eterne Deus : qui et pacem angelis eterno federe collocasti : et ad hujus participium pervenire aditum etiam hominibus prebuiisti : da nobis servis tuis et pacem temporis sequi : et pacem eternitatis habere. Ut dum in pacis voto transeunt tempora : in pacis regno conquiratur possessio sempiterna. **ñ**. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est magnarum virtutum terribilis Deus : et copiosarum **82** miserationum ineffabilis Domine te benedicere : te glorificare : et vocibus quibus possumus pereani devotione laudare. Qui Ecclesiam tuam sanctam Catholicam ^f tanto tibi redemptionis ejus mysteriorum celebritate junxisti : quanto et illam tibi conjungendam eternitatis consilio diffinisti. ^g Que quoniam nescit aliene perfidie contagio sauciari : merito tibi inherens : teque diligens atque sequens : in suis precibus te invocat : teque rogat in hujus sacrificii singularis sacramento : per Sancti Spiritus acceptum pignus : veram fiduciam teneas : ut ab eis sinceritatis statu omnem contradictionem omnesque contradicentes avertas. Tollas questiones heresum : dissipes impugnationes

^f *Tanto. Lege tanta.*

^g *Que, quoniam nescit aliene perfidie contagio sauciari.* Rationem dat sanctus Augustinus : quia Ecclesia pugnare potest, expugnari non potest, quia manet inconcussa in radice sua, quia portæ inferi non prevalent adversus eam (De Symbolo ad catechumen., lib. 1, in fine) : Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia catholica, contra omnes hæreses pugnans ; pugnare potest, expugnari non potest. Hæreses omnes de illa exierunt, tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa, ipsa tamen manet in radice sua, in charitate sua, in vite sua ; portæ inferorum non vincunt eam.

temptationum. Abjicias ^a erectiones insultantium : A omniū sanctorum nobis patrocinia acquirat : et per eorum fortissimas preces firmamenta auxilii celestis obtineat. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Sit jugis ad Deum fratres charissimi nostre humilitatis intentio : et pro quotidianis peccatis indefessa precatio. Ut corde creduli : et devotione strenui fideliter clamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Largitor gratiarum Dominus Jesus Christus benedictionis sue nobis remedia largiatur. *ñ*. Amen. Abstergat propitius mala omnia que gessitis : et tribuat veniam quam ab eo deposcitis. *ñ*. Amen. Ejusque concedente clementia : et indulgentiam criminum : et celestis glorie mereamini percipere regnum. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus et vivit et omnia regit **83** in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Dicat Chorus.* Gustate.

Post Sanctus. Vere sanctus vere gloriosus : vere multe pietatis Dominus Unigenitus Jesus Christus filius Dei vivi. Qui cum Patre manens eternitatis tue prospectu ^c diffinieras unam tibi de gentibus congregandam ecclesiam copulare. Cujus copulationis mysterium in hoc ^d Sacramentum corporis et sanguinis tui vera exhibitione complexi : ad inherendum tibi emundans illam aqua baptismatis : exhibens oleo unctionis : satians pane corporis : et letificans vino effusi cruoris. Ipse redemptor ejus : ipse pro ea factus precium emptionis. Non dans pro ea quamlibet preciosam rem : que tamen esset : que emenda erat : nec vetustatis putredine : et vilis sordis poterat quandoque fatiscere : sed vere te ipsum dans : et eternum atque immortalē ad mortem humilians ^e emisisti illam ita ^f erudiens eam a ditione mortis : ut conformares eam immortalitatis tue gloriam et beatitudinem sempiternam. Unde et hec talium beneficiorum indesinenter memor existens : cum fide et gratulatione sincera tue institutionis et sue redemptionis verba commemorat Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Deferentes altaribus tuis Domine oblationum vota non merita : precamur multarum misericordiarum tuarum gloriam tuam ; et illa que se omnibus offert : si sit qui eam mereatur accipere pietatis tue omnipotentissimam bonitatem. Ut sit rationale obsequium ^g vestrum : et fiat hec oblatio in remissionem peccatorum : per viscera misericordie charitatis divine : faciasque hanc hostiam vivam placentem tibi sanctam ac benedictam. Referatur in sacrificio justitie : ex quo in excelsis suavitas odor ascendat : et holocaustum igne fidei ardens per membra populi dividendam : ^h quod

^a Erectiones. Apud sanctum Augustinum (*Serm. in vigil. Pentec.*) legitur : *De summa erectione ultima dejectione.*

^b Heretam. *Lege erectam.*

^c Diffinieras. *Lege definieras.*

^d Sacramentum. *Lege sacramento.*

^e Emisisti. *Lege emisisti.*

^f Erudiens. *Lege eripiens.* Fortasse totus hic locus legi poterit : *Non dans pro ea, que tamen redimens erat, quamlibet rem preciosam, que aut vetustatis putredine, aut vilis sordis, poterat quandoque fatiscere,*

Ad orationem Dominicam.

Sit jugis ad Deum fratres charissimi nostre humilitatis intentio : et pro quotidianis peccatis indefessa precatio. Ut corde creduli : et devotione strenui fideliter clamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Largitor gratiarum Dominus Jesus Christus benedictionis sue nobis remedia largiatur. *ñ*. Amen. Abstergat propitius mala omnia que gessitis : et tribuat veniam quam ab eo deposcitis. *ñ*. Amen. Ejusque concedente clementia : et indulgentiam criminum : et celestis glorie mereamini percipere regnum. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus et vivit et omnia regit **83** in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Dicat Chorus.* Gustate.

Post communio. Passionis Dominice calicem delibantes : et sacrosancti corporis suavitate gustantes : gratias et laudem ei referamus : in domo ejus leti et hilares ambulantes. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. In nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

C IN OCTAVO DOMINICO POST EPIPHANIE DOMINI.

Ad Missam officium et oratio ut in primo Dominico. fo. 61.

Lectio libri Hieremie prophete (1 Cap. XVII, XIV). *ñ*. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Benedictus vir qui confidit in Domino : et erit Dominus fiducia ejus. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas : quod ad humorem mittit radices suas : et non timebit cum venerit estus. Et erit folium ejus viride : et in tempore siccitatis non erit sollicitum : nec aliquando desinet facere fructum. Maledictus homo qui confidit in homine : et ponet carnem brachium suum : ut a Domino recedat cor ejus. Erunt enim quasi mirice in deserto : et non videbit cum venerit bonum. Sed habitabit in deserto et in terra salsuginis et inhabitabilis. Pravum est cor hominis et inscrutabile : quis cognoscet illud ? Ego Dominus scrutans cor : et probans renes : qui do unicuique juxta viam suam : et juxta

sed te ipsum dans emisisti illam, ita eripiens eam a ditione mortis, ut conformares immortalitatis tue glorie, ac beatitudini sempiternae.

^g Vestrum. *Lege nostrum.*

^h Quod. V. detur illud quod abundare.

ⁱ Cap. XVII. Hæc prophetia consuta est læcinitis capitum xvii et xiv Jeremie. Inchoatur ab extremitate versiculi 7 capituli xvii : *Benedictus vir* ; mox adjungitur versiculus 5 ejusdem capituli : *Pravum est cor hominis* ; tum, ex capite xiv, pars media versiculi 13 : *Prophetia quoque*, et pars ultima versiculi 9 : *Tu autem*

fractum adiventionum suarum. Perdix fovit que non peperit : fecit divitias et non in iudicio. In dimidio dierum suorum derelinquet eas : et in novissimo suo erit insipiens. Solum glorie altitudinis a principio locus sanctificationis nostre. Expectatio Israel. Domine omnes qui te derelinquunt : confundentur. Recedentes a te in terra scribentur : quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum. Propheta quoque et Sacerdos abierunt in terram : quam ignorabant. Numquid proficiens abjecti ti Judam : aut Syon abhominata est anima tua ? Quare ergo percussisti nos : ita ut nulla sit sanitas. Expectavimus pacem et non est bonum : et tempus curationis : et ecce turbatio. Cognoscimus Domine iniquitates nostras : impietatem patrum nostrorum qua peccavimus tibi. Ne nos des in opprobrium propter nomen tuum : neque facias nobis contumeliam. Solum glorie tue recordare : ne irritum facias fedus tuum nobiscum. Tu autem in nobis es Domine et nomen tuum invocatum est super nos : ne derelinquas. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^a Psallendo. Deus iudex justus fortis et patiens : non iram inferens per singulos dies. *†*. Confitebor Domino secundum justitiam ejus psallam nomini Domini altissimi. *P.* Per sin.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia epistolæ Pauli apostoli ad Corinthios
(*Cap. XII, XIII*).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Vos estis corpus Christi et membra de membro : et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia. Primum Apostolos. Secundo Prophetas. Tertio Doctores. Deinde Virtutes. Exinde gratias curatum. Opiulationes. Gubernationes. *c* Genera linguarum. Numquid omnes Apostoli ? Numquid omnes Prophete ? Numquid omnes Doctores ? Numquid omnes virtutes ? Numquid omnes gratiam habent curationum ? Numquid omnes linguis loquentur ? Numquid omnes interpretantur ? Emulamini autem charismata meliora : et adhuc excellentiorem viam vobis *d* demonstrabo. Si linguis hominum loquar et angelorum charitatem autem non habeam : factus sum velut es sonans : aut cymbalum tinniens. Et si habuero *D* prophetiam : et noverim mysteria omnia et omnem scientiam : et habuero omnem fidem ita ut montes transferam : charitatem autem non habuero nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas : et si tradidero corpus meum ita ut ardeam : charitatem autem non habeam : nihil mihi prodest. Charitas patiens est : benigna est. Caritas non emulatur : non agit perperam. Non inflatur : non est ambiciosa : non querit que sua sunt : non

^a Psallendo. Ps. vii, 12. *†*. Ibid., 18.

^b Cap. XII. Vers. 27-*xiii*, 1-8.

^c Genera linguarum. Vulgata, Theodoretus, et Ambrosiaster addunt interpretationes sermonum. Textus *Genens* cum nostro Missali convenit.

^d Demonstrabo. Vulg. et Gr. *demonstro*.

A irritatur : non cogitat malum. Non gaudet super quietate : congaudet autem veritati : omnia su omnia credit : omnia sperat : omnia sustinet. *tas* nunquam *84* excidit : que est in Christo Domino nostro. *ñ*. Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Lucam (*Cap. 1*).

Illo in tempore Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Homo quidam dives qui habebat villicum : et hic diffamatus apud illum : quia dissipasset bona ipsius. Et *v* illum : et ait illi. Quid hoc audio de te ? Redditionem *f* villicationis : jam enim non poteris care. Ait autem villicus intra se : quid faciam Dominus meus auferet a me villicationem. *F* non valeo : mendicare erubescio. Scio quid faciat ut cum amotus fuero a villicatione : recipiant domos suas. Convocatis itaque singulis debitorum Domini sui : dicebat primo. Quantum debes Domini meo ? At ille dixit. Centum cados olei. Dixitque Accipe *a* cautionem tuam : et scribe quinque Deinde alii dixit. Tu vero quantum debes ? Quod Centum coros tritici. Ait illi. Accipe litteras et scribe octoginta. Et laudavit Dominus vil iniquitatis : quia prudenter fecisset : quia filii seculi prudentiores filiis lucis in generationem sunt. Ego dico vobis facite vobis amicos de mona iniquitatis : ut cum defeceritis : recipiat in eterna tabernacula. Qui fidelis est in minis in majori fidelis est. Et qui in modico iniquus et in majori iniquus est. Si ergo in iniquo niam *C* fideles non fuistis : quod vestrum est : quis vobis ? Etsi in alieno fideles non fuistis : et quod strum est : quis dabit vobis ? *b* Nemo potest dominis servire. Aut enim unum odio habet : alterum diligit : aut unum adheret et alterum tenet. Non potestis Deo servire et mammona diebant autem omnia hec Pharisei : qui erant et deridebant illum. Et ait illis. Vos estis qui *j* catis vos coram hominibus. Deus autem novit vestra : quia quod hominibus altum est : ab homine est ante Deum. Qui habet aurem audiendi a *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum Et cum.

¹ Lauda. Alleluja. *†*. Lauda Hierusalem I num : conlauda Deum tuum Syon. *P.* Alleluja.

² Sacrificium. Sacerdotes Domini et levite : et nis Israel qui convenerant ad Dominum : amabant ante arcam : et immolabant victimas De alleluja : alleluja : alleluja. *†*. Venerunt omninores ex Israel : et tulerunt arcam Domini et taverunt in tabernaculum testimonii : et omnia sanctuarii que erant in tabernaculum. *P.* Et *i* labant vi.

¹ Cap. XVI. Vers. 1-15.

² Villicationis. Vulg. et Græc. addunt *tuæ*.

^a Cautionem tuam. Vulg. *Et vade cito scribe*.

^b Nemo. Vulg. et Gr. addunt *servus*.

la. Ps. cxlvii, 1.

scium. Ex lib. III Reg. viii, 1-5. *†*. *ñ*.

Missæ. Custodientis ordinem rei fratres charissimi prius ad Deum pro peccatis nostris preces fundamus. Quid compunctio cogitationum habeat: quid vanitas secularis extorqueat confidentes. Quo saltem hic diaboli vincatur astucia: ubi omnipotentis est Dei exoranda clementia. *ñ. Amen.*

Alia oratio. Deus qui vastatoris antiqui perfidiam virtute filii tui: et Spiritus Sancti dona distribuendo vicisti: et dedisti nobis de captivitate victoriam: concede quesumus: ut qui nos impetere moluntur: tue potentie dextera refrenentur. *ñ. Amen.*

Post nomina. Oratio. Offertentium Deus pater quesumus vota suscipito: quo viventium oblatione accepta: defunctis fidelibus requies impetretur eterna. — *ñ. Amen.*

Ad pacem. Oratio. Effice nos Domine filios pacis: quos fecisti filios tue adoptionis. Ut pacifici viventes in terra: ad promissa pervenire mereamur celestia. — *ñ. Amen.*

Inlatio. Dignum et iustum est: equum et salutare est: nos tibi semper laudes et gratias agere Domine sancte pater eterne omnipotens Deus. Una divinitas. Trina majestas. Natura inseparabilis: ^b persona indivisa. Deus unus: ^c et non solus: unitas triplex: trinitas simplex: sapientia multiplex. ^d Inconfusa conjunctio: et indivisa distinctio. Quem unum substantialiter confitemur: et trinum personaliter nunciamus: Patrem et Filium et Spiritum Sanctum. Qui in uno trinus apparet: et in trino unus agnosceris. Quem conlaudant Angeli et Archangeli una voce ita dicentes. — *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Osanna in excelsis benedictus qui venit in nomine Domini: Deus Dominus **SS** et inlavit nobis: Deus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Sanctifica Domine ministerium: exilara ministrantem: inlustra templum: orna altarium: ordina populum: cura morbum: dona remedium: proba verum. Ut omnes de diablica astucia liberati: non insidiantem timeant sed curantem. *ñ. Amen.*

Ad orationem Dominicam.

^e Preceptorum suorum: quesumus quod Christus suis commendavit discipulis: nos quoque fratres cum semita cordis proclamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Deus conditor vester innotet in vobis dignitatis originem quam creavit. *ñ. Amen. Idem*

^a *Saltem.* Lege saltem; frequenter e pro i, et vicinim i pro e exarata occurrunt.

^b *Persona individua.* Forte personæ individua, id est, inseparabiles. Concilium Toletanum vi, de vera fide Catholica, n. 2: Credimus Trinitatem discretam inseparabiliter personis; et concilium Toletanum xi, in præf., docet tres personas dici ut cognoscantur, non ut dividantur et infra additur: inseparabiles enim inveniuntur et in eo quod sunt, et in eo quod faciunt, aut forte personalitate individua.

^c *Et non solus.* Forte, non solitarius. Concilium Toletanum vi, de Plen. Cath. fide, n. 2: Credimus Trinitatem Patrem, et Filium et Spiritum sanctum, unum Deum solum, non solitarium.

^d *Inconfusa.* Confer concilium Toletanum xi, in

A redemptor conservet operationem gratie: quam redemit. *ñ. Amen.* Ipse omnium iudex pro nullo vos reatus examinatione futura condemnet. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ. Amen.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Hic dicat Chorus. Gustate et videte.

Post communio. Oratio. Require retro in septimo Dominico. fol. 81.

† IN DOMINICO ANTE DIEM CINERIS.

Ad Missam. Officium.

Dominus regnavit decorem induit alleluja: alleluja *ÿ*. Induit Dominus fortitudinem et præcinxit se. *P.* Alleluja: alleluja. *ÿ*. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. *Amen. P.* Alleluja.

Dicat Presb. Per omnia semper secula seculorum. *ñ. Amen.*

Oratio. Te excelsa laus in altissimis decet: tibi e terris gloriam ecclesia canit: atque hujus caterve concentu ad astra hymnum emittit. Rogamus omnipotens Deus: ut sicut tuas solemniter porrigimus laudes: ita precum nostrarum jubeas efficaciter suscipere voces. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ. Amen.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Lectio libri Esayæ prophete (5 Cap. LV).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Audite audientes me: et comedite bonum: et delectabitur in crassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestram: et venite ad me: audite me et vivet anima vestra. Et feriam vobiscum pactum sempiternum: misericordias David fidelis. Ecce testem populis dedi eum: ducem ac preceptorem gentibus. Ecce gentem quam nesciebas: vocabis: et gentes que te non cognoverunt: ad te current propter Dominum Deum, tuum et sanctum Israel qui glorificavit te. Querite Dominum dum inveniri potest: invocate eum: dum prope est. Derelinquat impius vias suas: et vir iniquus cogitationes suas: et revertatur ad Dominum: et miserebitur ejus et ad Deum nostrum: quoniam multus est ad dignoscendum. Non enim cogitationes mee: cogitationes vestre: neque vie vestre: vie mee: dicit Dominus. Quia sicut exaltantur celi a terra: sic præfat.

^e *Præceptorum.* Lego: Præceptorum Sacrorum, quæ quondam Christus suis commendavit discipulis, memores, nos quoque fratres... proclamemus e terris.

^f *In Dominico.* Hæc Dominica, quæ ritu Romano Dominica quinquagesimæ in Missali Mozarabum Dominica ante diem Cineris, et etiam Dominica ante carnes tollendas appellatur: porro Dominica in carnes tollendas Mozarabum distinguenda est a Dominica in carnes tollendas Gotho-Hispana, quæ, ut habet Orationale Gothicum (Pag. 63), est Dominica 4 Quadragesimæ. Est etiam distinguenda a Dominica carnis privii Græcorum, quæ cadit in Dominicam Sexagesimæ.

^g *Cap. LV. Vers. 2-13.*

exaltate sunt vie mee a viis vestris : et cogitationes mee a cogitationibus vestris. Et quomodo descendit imber et nix de celo : et illuc ultra non revertetur : sed inebriat terram et infundit eam : et germinare eam facit : et dat semen serenti : et panem comedenti : sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo. Non revertetur ad me vacuum : sed faciet : quodcumque volui : et prosperabitur in his ad que nisi illud. Quia in leticia egrediemini : et in pace deducemini. Montes et colles cantabunt ^a coram Deo laudem : et omnia ligna regionis plaudent manu. Pro saliuca ascendet abies : et pro urtica crescet myrtilus. Et erit Dominus nominatus in signum eternum : quod non auferetur. ^ñ. Amen. *Dicat Presb.* Dominus sit semper. ^ñ. Et eum. ^b *Psallendo.* Deus virtutum convertere nuuc. *P.* Respice de celo et vide et visita vineam istam. ^ÿ. Extendisti palmites ejus usque ad mare et usque ad flumen propagine ejus. Quare Domine destruxisti maceriam vinee tue : et vindemiant eam omnes transeuntes : devastabit eam aper de silva : et singularis ferus depastus est eam. *P.* Respice. *Dicat Presb.* Silentium facite.

Sequentia epistole Pauli apostoli ad Romanos
(^c *Cap. I, II*).

^ñ. Deo gratias.

Fratres. ^d Revelabitur ira Dei de celo super omnem impietatem et injustitiam **86** hominum eorum ^e qui veritatem in injusticia detinent. Quia quod notum est Dei : manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta, conspiciuntur. Sempiterna quoque ejus virtus ac divinitas : ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovisset Deum : non sicut Deum : glorificaverunt : aut gratias egerunt : sed evanuerunt in cogitationibus suis : et obscuratum est insipiens cor eorum dicentes enim se esse sapientes : stulti facti sunt : et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis : et volucrum : et quadrupedum : et serpentium. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam : ut contumeliis afflicta corpora sua in semetipsis. Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium : et coluerunt et servierunt creature potius quam creatori : qui est Deus benedictus in secula. Amen. Propter quod tradidit illos Deus in passiones ignominie. Nam femine eorum immutaverunt naturalem usum : in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi relicto naturali usu foeminarum : exarserunt in desideriis suis in invicem masculi in masculos turpitudinem operantes. Et mercedem quam oportuit erroris sui, in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt Deum

^a *Coram Deo.* Vulg. *Coram vobis.* LXX, *montes et colles exsultent respectantes vos in gaudio.*

^b *Psallendo.* Ps. LXXIX. 15. ^ÿ *ibid.* 12.

^c *Cap. I. Vers. 18-11, 4-16.*

^d *Revelabitur.* Vulg. *revelatur.*

^e *Qui veritatem.* Ita in Græco, Vulgata, Ambrosiaster, qui veritatem Dei.

A habere noticiam : tradidit illos Deus in rej sensum : et faciant que non conveniunt. R omni iniquitate. Malicia. Fornicatione. Avarie quicia. Menus invidia. Homicidiis. ^f Contem Dolo. Malignitate. Susurrone. Detractores odibiles. Contumeliosos. Superbus. Elatos. S centes. Inventores malorum. Parentibus no dientes. Insipientes. ^g Incompositores. Sine affe absque federe. Sine misericordia. Qui cum ju Dei cognovissent : non intellexerunt. Quoni talia agunt : digni sunt morte : non solum faciunt. Sed et qui consentiunt facientibus. quod inexcusabilis o homo es omnis qui judi quo enim judicas alterum : te ipsum cond Eadem enim agis : que judicas. Scimus eni niam judicium Dei est secundum veritatem qui talia agunt. Existimans autem hoc o ho judicas eos qui talia agunt : et facis ea q ia tu judicium Dei. An divitias bonitatis ejus : et tie ^h et longanimitatis contemnis ? Ignoras q benignitas Dei ad penitentiam te adducit ? Sed dicitiam autem et impenitens cor thesauri iram in die ire : et revelationis justi judicii B reddet unicuique secundum opera ejus. ⁱ Illis qui secundum patientiam : boni operis gloriam norem et incorruptionem querentibus vitam e Illis autem qui ex contemptione sunt et qui quiescunt veritati : credunt autem iniquitati indignatio. Tribulatio et angustia in omnem : hominis operantis malum : Judei primum et C Gloria autem et honor et pax omni operanti Judeo primum et Greco. Non est enim pers acceptio apud Deum. Quicumque enim si peccaverunt : sine lege peribunt. Et qui cu legem peccaverunt : per legem judicabunt enim auditores legis justi sunt apud Deum : tores legis justificabuntur. Cum enim gen legem non habent : naturaliter ea que leg faciunt : hujusmodi legem non habentes : i lex : qui ostendunt opus legis scriptum in e suis. Testimonium reddentes illis conscientium : et inter se invicem ^j cogitationum a tium : aut etiam defendentium in die qua j Deus occulta hominum : secundum evangelium D per Jesum Christum Dominum nostrum.

^ñ. Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Lucam (i Cap

Illo in tempore ; Dominus noster Jesus loquebatur discipulis suis dicens. Homo quid dives : et induebatur purpura et bysso : e batur quotidie splendide. Et erat quidam n nomine Lazarus : qui jacebat ad januam ejus bus plenus : et capiens saturari de micis qu

^f *Contemptione.* Lege *contentione.*

^g *Incompositores.* Vulg. *incompositos.*

^h *His quidem qui.* Ita Ambrosiaster, et Pr Vulgata : *his quidem qui querunt.*

ⁱ *Cogitationum accusantium.* Verlatim e Vulgata, *cogitationibus accusantibus.*

^j *Cap. XVI. Vers. 12-31.*

lant de mensa ^a divitis. Sed et canes veniebant et imgebant ulcera ejus. Factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum Abrahe. Mortuus est et dives : et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos : **87** cum esset in tormentis : vidit Abraam a longe et Lazarum in sinu ejus : et ipse clamans dixit. Pater Abraam miserere mei : et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aqua : ut refrigeret linguam meam : quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraam ; Fili recordare quia recepisti bona in vita tua : et Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur : tu vero eruciaris. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est. Ut hi qui volunt hinc transire ad vos non possint : neque inde huc transire. Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres : ut testetur illis ne et ipsi veniant in locum tormentorum. Et ait illi Abraam. Habent Moysen et prophetas : audiant illos. At ille dixit. Non pater Abraam : sed si quis ex mortuis ierit ad eos penitentiam agent. Ait autem illi. Si Moysen et prophetas non audiunt : neque si quis ex mortuis resurrexerit credent. Qui habet aurem audiendi audiat.

¶ Amen.

Dicit Presb. Dominus sit semper vobiscum.

¶ Et cum.

^b *Lauda.* Alleluja. ¶ Respice Domine de celo : et vido visita vineam istam. *P.* Alleluja.

^c *Sacrificium.* Accepit librum Moyses. *Requ're re- tro in Dominico septimo post Epiphaniam Domini.* folio 81.

Missa. Ecce jam in proximo sunt dies illi salutis : in quibus revoluti anni circulo : per salutaris abstinentie opus : remedia cupimus suscipere pravorum actuum nostrorum. Etenim sicut ait Apostolus : hoc est acceptabile tempus : et hi sunt dies salutis. In quibus spiritualis medela exquirenti adveniat anime : et mala dulcia : scabra peccaminum evellantur a mente. Ut qui consuetudine noxia semper cogimur deorsum fluere : tandem divina nos erigente clementia conemur sursum surgere. Ut horum dierum vota exhibentes susceptione : et malorum nostrorum levemur a crimine : et beatitudinis electorum mereamur compotes esse. ¶ Amen.

Alia oratio. Quantum nos divina clementia fratres charissimi expectat ad penitentiam : in hoc debemus cogoscere : in quo dum nos prospicit prava sine termino agere scelerum nostrorum : in hujus vite spacio terminationem dignetur concedere. Cum in ipsa etiam anni spacia statuta decrevit tempora : in qua nos ad bonorum operum acta invitat. Ut caro ^d que se ad sue combustionis incendia ^e crapulationi

dedita : immoderata grassatur ruina : et indiscreto ^f temulentia vicio non solum incenditur culpa : sed etiam fuscata memoria creatoris sui obliviscitur benevolentiam : a quo statim non recipit secundum culpam : verum dum in utroque vicio refrenata consistit : quid aliud agit nisi quod ab imis ad sursum ascendit. Qui dudum corporali gravedine onerata : tetro herebi profundo devenerat mancipanda. Sed dum abstinentie miseratio conjungitur elemosyne : tanquam pinnato more sive mens ipsa : sive oratio elevatur in ethera. Et cum tanta superna beneficia nostra nobis non ambient desideria : saltem adornante nos gratiam divina acres debemus occurrere ad hec celestia medicamenta. Ut concesso nobis penitendi spacio : sic desineamus commissa : ne iterum admittamus defendenda : sed hoc seminemus in lacrimis : quod metamus in gaudiis. ¶ Amen.

Post nomina. Oratio. Recensita Domine tuorum fidelium nomina : quesumus ut liber vite eterne contineat. Ut qui misericorditer cuncta regis ac moderas : et vivis prestes feliciter vivere : et defunctis eruas a tenebrosa infernali caligine. ¶ Amen

Ad pacem. Oratio. Christe Dei filius qui per supplicium suscepte crucis pacificasti omnia que sunt in celis et in terris : quesumus ut nos pax illa locuples : in qua electos tuos consistere facis. Ut peccato mentis receptaculo sic tibi in cordibus nostris dignum preparemus hospitium. Ut semper ad nos **88** venias : et apud nos cum Patre mansionem facias. Et ita nos tibi peculiare efficias : ut semper ^C Spiritus Sancti gratiam ^e in nos habitare concedas. ¶ Amen.

Enlatio. Dignum et iustum est equum et salutare est : nos tibi gratias agere Domine Deus noster. A quo indigni digne protegimur : et protectionis munera cecato cordis oculo non pensamus : dum sepe proni in culpa labimur : et nihil iustum agimus : ex quo surgamus. Cum ergo nos tua larga clementia et per digna Patriarcharum invitat exempla : et per prophetarum salubria docet oracula : et per rutilantia incarnationis Domini nostri Jesu Christi inlestrat miracula : adhuc etiam et Apostolorum ejus melliflua predicamenta ^b nostra inserit corda. Ut eternam amantes vitam : desideria abjiciamus vana : et ea sequamur quam inluminati sine fine manere scimus perpetua. Sic Enoch perniciosam pravorum execrans vitam : delectabilia paradisi obtinet arva. Sic Noe justiciam servans in opere : rector arce factus est in diluvii tempestate. Sic Abraam divino precepto obediens : dum domum reliquit et patriam : amicus Dei effectus beatitudinem obtinet infinitam. Sic Isaac castimonie dono prefulgens in semine suo ^c hereditavit omnes gentes. Sic Jacob lu-

^a Divitis. Vulgata addit : *Et nemo illi dabat.*

^b *Lauda.* Ps. LXXXIX, 45.

^c *Sacrificium.* Ex Exod. XXIII, 6, 7, 8. ¶ Ibid., XLIV, 1, 5, 10.

^d *Qua se (sic).* Lege quasi.

^e *Crapulationi.* Id est, *crapulae.*

^f *Temulentia.* Lege *Temulentia.*

^g *In nos.* Lege *in nobis.*

^b *Nostra.* Lege *nostris inserit cordibus.*

^c *Hereditavit omnes gentes.* Apud scriptores ecclesiasticos *hereditavit* accusandi casui junctum non raro legitur.

militatis et sufferentie gratia fretus : promissum **A** dilatavit paternum. Sic Joseph prava suadenti objecta repellens : dum nepharium recusaret stuprum : ^a principari meruit in Ægypto. Sic Moyses negando se esse filium Pharaonis : dum temporales respuit delectationes : magis eligens cum populo Dei habere afflictionem : extitit in miraculorum patratorum. Dum et Egyptum decem quassit plagis : et virga equora divisit rubri maris. Producit limpha ex saxis . et quadraginta dierum vel noctium spacia continuanda jejunii legem promulgat in populis. Sic Josue dum hostes conterit populi Dei : Solis cursum reinet in climate celi. Sic David dum misericors extat in gloria regni : regnare cum Christo in semiternum promeruit. Sic Helias et ipse quadraginta dierum vel noctium spacia jejunans : igneo **B** curru evectus alacriter paradisum deferitur. Sic Daniel Propheta dum abstinentie inservit legibus : profunda et secreta mysteria enarrat legibus. Sic etiam Salvator noster ac Dominus noster Jesus Christus : ut temptatoris destrueret signenta : quadraginta dierum vel noctium spacia jejunavit spacia. Sic triticiam animi obtinuit passionis tempore. Sic etiam sacrum corpus sue divinitatis conexum flagellis : sputis : clavis : lanceis : jaculis prebuit vulnerandum. Et hic in illo accessu adversitatis : nostras diluit veterosas maculas pravitatis. Jam vero post hec : quid Apostolorum numerus doctrinis premissit virtutum : sedule sancta ecclesia prodeit in publicum. Sed quis nos ob hanc gratiam tibi clementissime Domine valeamus respondere : nisi ut **C** cum toto cordis affectu majestatis tue imploremus respectum. Ut non nos abjicias velut imundos : qui nos agnoscimus nimis squaloribus esse pollutos : sed exhibe nos ut tuos ministros : qui sepe de immondia jubes efficere mundos. Ut alacres occurramus ad hos dies : quos pro nostra purificatione tu ipse instituisti colendas : et sic in eis jussa tuorum impleamus preceptorum : ut semper te conlaudemus admixti in choro Sanctorum proclamantes atque ita dicentes.

ñ. Chorus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post sanctus. Vere sanctus vere benedictus es Domine Deus noster. Qui nos per penitentiam invitas ad veniam : ut purificatis concedas vitam eternam. Christe Domine ac redemptor eterne.

^a **Principari.** Lege *principare*. Lactantius *principans* dixit, Sidonius Appollinaris *carum*. 9, vers. 48, *Regnis principantem*; vox eadem in sancto Augustino, in concilio Toletano ix, et in aliis occurrit.

^b **In damnatione.** Lege *in damnationem*. Non raro in hoc Missali casus accusativus pro ablativo, et vicissim ablativus pro casu accusativo. Præpositioni in junctus legitur.

^c **Feria.** In Missali Mozarabum, et in Missali Toletano idem titulus legitur, at de feria quarta Cinerum, aut de feria quarta in capite jejunii silenti Orationale Gothicum, sanctus Isidorus et concilia Gotho-Hispana. silent pariter libri liturgici Gallicani, lectionarium Luoviense, Sacramentarium Bobianum, et Missale Gallo-Gothicum; etiam Gotho-Hispani, uti et Galli, non plures quam quadraginta duos dies in quadagesima numerabant, et in his non nisi dies

Post pridie. Oratio. Christe Domine cujus in nis mortis et resurrectionis ideo facimus commemorationem : quia per id nos agnoscimus recepisse demptionem : qui in protoplasti parentis in consensione erimus condemnati ^b in damnationem. Purifica nos ea miseratione : qua **89** dudum misti per sanguinis effusionem. Ut gratiam eo et sanguinis tui suscepturi : careamus noxia : consueti suscipientes medelam salutis : quod mysterium nostre redemptionis : in visceribus atriis. **ñ. Amen.**

Ad orationem Dominicam.

Prope sunt ecce fratres charissimi dies illi : in quibus nos convenit cum litatione jejunii : ^c symm et pietatem conferre indigenti. Ut careratur jejuniis : et misericordie opera exhibeant fictis. Ut dum in his operibus occupati manus liberis semper vocibus ad Deum exclamemus : **Pater noster.**

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. De sit semper vobiscum. **ñ. Et cum spiritu tuo.**

Benedictio. Divina nos gratia benedictione ^a locupletet : qui vos prospicit proximis abstinentie amabiliter prestolare. **ñ. Amen.** Ipse in vestris sibi beneplacitum preparat habitaculum dies ipsos consecravit abstinentie ciborum. **ñ.** Ut tollentes crucem vestram sequamini eum sponte pro vobis susceptis mortis supplicium **Amen.** Per misericordiam ipsius Dei nostri benedictus : et vivit et omnia regit in seculum. **ñ. Amen.**

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum Et cum. **Hic dicat chorus.** Gustate.

Post communitio. Oratio. Refecti Christi sanguine pariter : quia sanctificati Deo Patri potenti gratias referamus : ut nos in eadem rene et sanctificationem habentes : hic et in futuro gloria percipiamus. **ñ. Amen.** Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus et vivis et regis in secula seculorum. **ñ. Amen.**

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum Et cum. **Missa acta est in nomine Domini nostri Christi perficiamus cum pace. ñ. Deo gratias.**

c FERIA QUARTA IN CAPITE JEJUNII

Antiphona. ^d Exaudi nos Deus quoniam benigna misericordia tua : secundum multitu linem miseri-

sex et triginta esuriales (S. *Isid. Of. lib. 1, ca concil. Tolet. viii, can. 9*). Quare Quadragesima a die Dominica, quæ prima Quadragesimæ d incipiebant, et Jejunium a feria 2 proxima quente. Mozarabes igitur, cum in liturgia Hispana nihil de feria quarta Cinerum invenisset officium benedicendi cineres, eosque capitulum delium imponendi a Missali Toletano desumpsit prophetiam et Apostolum a feria 4 post Domini Quadragesimæ, Evangelium et orationes a Die Quadragesimæ mutuati sunt, idque tanta oratione præstiterunt, ut pieraque intacta remanserunt nec diei sollemnis jejunii, neque feriae cinerum conveniunt; et pulcherrimum orationum Missarum quadragesimarum everterunt, quod præfatione restituere conatus sum.

^d **Exaudi.** Ps. lxxviii, 17. **ñ. Salvum.** Ps. vi,

nam tuarum : respice in nos Domine. *ψ*. Salvum me fac Deus : quoniam intraverunt a jure usque ad animam meam, *ψ*. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. *ñ*. Amen. *P.* Exaudi hos Deus. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster *ñ*. Et ne nos inducas. *P.* Deus misereatur nostri. *Totum cum Gloria et honor Patri.* *ψ*. Ostende nobis Domine misericordiam tuam. *ñ*. Et salutare tuum da nobis. *ψ*. Peccavimus cum patribus nostris. *ñ*. Injuste egimus : iniquitatem fecimus. *ψ*. Domine exaudi orationem meam. *ñ*. Et clamor meus ad te veniat. *ψ*. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Oratio. *Oremus.* *▷* Concede nobis quesumus Domine presidia militie christiane sanctis inchoare jejunii : ut contra spirituales nequicias pugnaturi : continentes et unquam auxiliis. Per Christum. *Et postea Sacerdos benedicat cineres.* *ψ*. Adjutorium nostrum in domino Domini. *ψ*. Qui fecit celum et terram. *ψ*. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Oratio. *◦* Deus qui non mortem sed penitentiam consideras peccatorum : fragilitatem conditionis humane benignissime respice : et hos cineres quos causa proferende humilitatis : atque promerende venie : capibus nostris imponi decrevimus : bene *✕* dicere pro tua pietate digneris : ut qui nos cinerem esse : et ob pravitate nostre meritum in pulvere reversuros cognoscimus : peccatorum omnium veniam : et pro peccatis penitentibus repromissam misericorditer consequamur. Per Christum.

Oratio. Omnipotens sempiterna Deus qui misereris omnium : et nihil odisti eorum que fecisti : dissimulas peccata hominum propter penitentiam : qui etiam misericorditer subvenis clamantibus ad aures elementie tue : bene *✕* dicere : et sanctificare digneris hos cineres : quos super capita nostra : causa sacre religionis : et humilitatis pro peccatis nostris more Ninnivitarum ferre constituisti : da per invocationem sancti tui nominis : ut omnes qui eos ad pre-

◦ Deus misereatur. *Ps.* LXVI.

▷ Concede. Hæc oratio, quæ in omnibus Sacramentis Gregorianis hæc die legitur, in Gregoriano Pamelii inscribitur *collecta ad sanctam Anastasiam*.

◦ Deus qui non mortem. Hæc oratio legitur in vetusto Pontificali Arelatensi, apud Martene (*De antiqu. Eccl. Discip.*, lib. IV, cap. 47).

▷ Immutemur. Juxta priscam Ecclesie disciplinam, qui publicam suscipiebant penitentiam, habitum mutabant, illis cilicium solemniter imponebatur, et aspergebantur cinere. Hinc, cum de penitentia loquuntur Patres, adeo frequenter *saccum, cinerem et cilicium* commemorant. Tertullianus (*de Pudic. cap. 5*) penitentes *in sacco et cinere* describit. Sanctus Cyprianus (*De laps. penitentes in cilicio et sordibus volutantes*, eosdemque *cineri et solo stratos*, et sanctus Ambrosius (*Ad Virg. laps.*, c. 8) vult ut corpus penitentis sit *incuria maceratum, cinere aspersum, et opertum cilicio*; quam vetustam disciplinam hæc antiphona in memoriam revocat : olim enim solis publice penitentibus cinis solemniter imponebatur, deinde alii, pietatis causa, ad accipiendos cineres accedebant, qui illis seorsim a publicis penitentibus dabantur ; denum Urbanus papa II, in concilio Beneventano, anno 1001 (*Can. 4*) statuit ut *cineres tam viri quam mulieris, tum clerici quam laici cinerem super capitis sui acciperent*; exinde mos ac-

cipiendi ab omnibus indiscriminatum cineres ubique susceptus est. Cæterum hæc antiphona, *Inter vestibulum et altare*, et hæc alia, *immutemur habitu*, in Antiphonario Gregoriano Thomasi scribuntur *Antiphona per viam processionalis*, quæ, Romæ, a sancta Anastasia, ubi erat collecta, ad sanctam Sabinam ducebatur, ubi missam pontifex celebrabat. Consule ordines Romanos, in quibus etiam invenies quod pontifex, feria 4 cinerum hinc processionem, cum clero, et populo, nudis pedibus faciebat.

Immutemur habitu : in cinere et cilicio jejunemus : et ploremus ante Dominum : quia multum misericors est : dimitte peccata nostra Deus noster.

Dicatur tribus vicibus : deinde dicatur alia Antiph. Inter vestibulum et altare plorabant Sacerdotes et Levite. Ministri Domini dicentes : parce Domine : parce populo tuo. et ne dissipe ora canentium ad te Domine. *ψ*. Gloria et honor Patri. *ñ*. Emendemus in melius quia ignoranter peccavimus : ne subito preoccupati die mortis : queramus spacium penitentie : et invenire non possimus. Attende Domine et miserere nostri : quia peccavimus tibi. *ψ*. Adjuva nos Deus salutaris noster : et propter honorem nominis tui Domine libera nos. *P.* Attende. *ψ*. Gloria et honor Patri. *P.* Attende.

Interim dum cantaverint Clerici hæc Antiphonas accipiant Clerici et laici cineres de manu Archiepiscopi vel Sacerdotis et dicat Sacerdos dum posuerit Antiph. *◦* Memento homo : quia cinis es : et in cinerem reverteris : age penitentiam : et prima opera fac. *†* Hoc facto eant omnes ad processionem : finita processione fiat sermo quo finito incipiant ad Missam *◦* Officiam.

Misereris omnium Domine Deus : et nihil odisti eorum que fecisti : dissimulas peccata hominum propter penitentiam : et parcens illis quia tu es Dominus Deus noster. *ψ*. Miserere mei Deus : Miserere mei : quoniam in te confidit anima mea. *P.* Et par-

ciendi ab omnibus indiscriminatum cineres ubique susceptus est. Cæterum hæc antiphona, *Inter vestibulum et altare*, et hæc alia, *immutemur habitu*, in Antiphonario Gregoriano Thomasi scribuntur *Antiphona per viam processionalis*, quæ, Romæ, a sancta Anastasia, ubi erat collecta, ad sanctam Sabinam ducebatur, ubi missam pontifex celebrabat. Consule ordines Romanos, in quibus etiam invenies quod pontifex, feria 4 cinerum hinc processionem, cum clero, et populo, nudis pedibus faciebat.

◦ Memento. Eadem formula integra in Missali Tolitano legitur ; ultima pars habet adnotationem ad penitentes ex Apocalypsi (*Cap. II, 5*).

† Hoc facto. Eadem est rubrica in Missali Tolitano : processio instituta fuerat ad publicos penitentes ad fores ecclesie deducendus, vel ut populus, in ecclesia in qua collecta celebrata fuerat, ad aliam ecclesiam, in qua missa celebranda et concio habenda erat, dueretur. Concio, sive sermo habebatur ad populum de jejunio quadragesimali rite servando, et de aliis pietatis officiis, hoc tempore obeundis, commendandis. In Breviario Mozarabum exstat sermo *de carnes tollendas*, et de elemosyna.

◦ Officiam. Sapientie XI, 24, 25. *ψ*. *Ps.* LVI, 4. Ritu Gotico Hispano missæ quæ diebus jejunii celebrantur a Scripturarum lectione incipiunt.

cens illis. *ŷ*. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. *P.* Et parcens illis. *Dicat Presb.* Per omnia semper secula seculorum. *ŷ*. *Chorus.* Amen.

Oratio. Converte nos Deus salutaris noster : et averte iram tuam a nobis : ac super populum tuum pacem presta quam loqueris : ut plebs tua letetur in te : ac salutare tuum custodiat : salutem intelligens vel misericordiam tuam temporum prosperitate cognoscat : vel benignitatem tuam fructum fecunditatis suscipiat. *ŷ*. Amen.

Dicat Presb. Per misericordiam tuam Deus noster. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et cum.

Lectio libri Sapientie Salomonis ^a *Proverb. I.*

ŷ. Deo gratias.

Fili. Convertimini ad correptionem meam ^b et proferam vobis spiritum meum : ^c et ostendam verba mea. Quia vocavi : et renuistis. Extendi manum meam : et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum : et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo et subsannabo : cum vobis quod timebatis advenerit. Cum iruerit repentina calamitas : et interitus quasi tempestas ingruerit : quando venerit super vos tribulatio et angustia : tunc invocabunt me et non exaudiam. Mane consurgent : et non invenient me. Eo quod exosam habuerint disciplinam : et timorem Domini susceperint : nec adqueverint consilio meo : et deraverint universe correctioni mee. Comedent igitur fructus viae suae : suisque consiliis saturabuntur. Aversio parvulorum interficiet eos : et prosperitas stultorum perdet illos. *ŷ*. Amen. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et cum.

^d *Psallendo.* Ecce veniet dies Domini magni elemosyne et jejunii : estote parati benefacere oppressis : viduis et orphanis. *P.* Ut recipiatis mercedem in novissimis temporibus dicit Dominus. *ŷ*. Quiescite agere perverse : discite benefacere : querite iudicium : subvenite oppresso. *P.* Ut re. *Dicat Presb.* Silentium facite.

Sequentia epistole Jacobi Apostoli ad duodecim tribus (Cap. I).

ŷ. Deo gratias.

Charissimi. Nemo enim tentatur dicat quoniam a Deo tentatur. Deus enim tentator malorum est. Ipse autem neminem tentat. Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus et intellectus. Deinde concupiscentia cum conceperit : parit peccatum. Peccatum vero cum consummatum fuerit : generat mor-

^a *Cap. I.* Vers. 23-33.

^b *Et proferam.* Vulg. *En proferam.*

^c *Et ostendam.* Vulgata addit vobis.

^d *Psallendo.* Est certo ex verbis Scripturae et alienis consuetus. *ŷ*. *Isaiae* I, 16, 17.

^e *Cap. IV.* Vers. 1-12. Hoc Evangelium olim logi consuevisse Dominica prima Quadragesimae orationes quae consequuntur ostendunt, et in Sacramentario Bobiano (*Pay.* 309) hoc idem habetur Evangelium, cui titulus praemittitur : *Lectio Evangelii secundum Matthaeum, quae legitur initio Quadragesimae.* Item denique Dominica prima Quadragesimae legitur in Mis-

sa. Nolite itaque errare fratres mei delecti omne datum optimum : et omne donum perfectum sursum est : descendens a patre hominum apud non est *ŷ* transmutatio : nec vicissitudinis habitio. Voluntarie genuit vos verbo veritatis meus initium aliquod creaturae ejus. Scitis fratres dilectissimi : sit autem omnis homo velox ad iram : tardus autem ad loquendum : et tardus ad iram. Ira enim viri justiciam Dei non operatur : propter quod abjicientes omnem inmunditiam et dantiam malicie : in mansuetudine suscipite iudicium : quod potest salvare animas vestras. *ŷ*. Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Matthaeum (^e *Ca. IIII*).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus ductus est in desertum a spiritu : ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus : postea esurit. Et tentator dixit ei. Si filius Dei es : dic ut lapides panes fiant. Qui respondens dixit ei. Scriptum est. Non in pane solo vivit homo : sed in omni quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in bethsai in sanctam civitatem : et statuit eum in pinnaculum templi : et dixit ei. Si filius Dei es : te deorsum. Scriptum est enim. Quia auge mandavit de te : et in manibus tollent te : et non offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Jesus. Scriptum est. Non tentabis Dominum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in excelsum valde : et ostendit ei omnia regna terrae et gloriam eorum : et dixit illi. Hec omnia tibi dabo si cadens adoraveris me. Tunc dixit ei Jesus. Sathana. Scriptum est enim. Dominum Deum adorabis : et illi soli servies. Tunc reliquit eum diabolus : et ecce angeli accesserunt : et ministrabant ei. *ŷ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et cum.

^f *Lauda.* Alleluja. *ŷ*. Memento nostri Domine beneplacito populi tui : visita nos Deus in misericordia tua. *P.* Alleluja. *Dicat Presb.* Adjuvate me.

^g *Sacrificium.* Hi dies orationis sancti erunt et humiliabitis animas vestras applicantes hoc Domino Deo vestro.

Missa. ^h *Appropinquantibus* beate quadraginta diebus : oremus Deum dilectissimi fratres : et mente prostrati. Et licet omni vite tempore ejus operi cujus imaginem accepit ani-

malis Toletano, in Calendario Frontonis, in libris Pamelii, et in Capitularibus Evangeliorum Gregorii et Thomasiai

ⁱ *Lauda.* Ps. cix, 4. Alleluja canitur, quod sollemnis jejuniis non convenit.

^j *Sacrificium.* Est comparatum ex verbis *Sacramentarii* (*Judith* IV, 8 et seq.) et alie is.

^k *Appropinquantibus.* Haec oratio Dominicae Quadragesimae recte conveniebat quando jejunium quadragesimale die luna proxime sequenti fiebat.

beat mancipari : tamen specialiter quamdam observationem horum dierum esse debere : patrum docemur exemplis : qui non solum sermone : sed et opere : quid nobis imitandum esset egerunt : e quibus primus Moyses legislator occurrit : qui in hoc numero dierum excelsi montis verticem conscendit : nihil in his diebus nisi tantum verbo Dei pascetur : quod ex ore Domini procedebat. Secundus vero occurrit nobis Helias propheta : ^a qui unicus esse virtutem contestans : quadraginta diebus montium excelsa lustravit : ubi sacri oris alloquium de Israelitarum salute audire promeruit. Tertius autem ipse nobis Dominus noster Jesus Christus occurrit : qui totis quadraginta diebus heremi secreta penetrans : omnia diabolica tentamenta destruxit. Horum igitur nos exemplis edocti laborantes per hos dies quadraginta : ejiciamus a nobis malicie fermentum : quo azimi sinceritatis et veritatis inveniri postmodum mereamur. *ñ. Amen.*

Alia oratio. Salutaris vie initia hodiernae solennitatis sacrificio cupientibus consecrare : occurrat fons Pater unigenitus Filius tuus : qui olim callidi temptatoris astuciam : trimoda se suasionem incipientem sacri oris alloquio reprobavit ^b ac pertulit. Ipse a nobis virulenta tentationum semina pellat : ipse consensus malarum suggestionum a nobis retradat. Ipse ariditatis nostrae inedia ^c divinis pedibus foveat. Protegat nos contra hujus temptatoris insidias : lorica justicie : et galea salutis eterne. Exhibens de celorum edibus fragilitati nostrae fortitudinem cibi perennis : quo et hodie validius roborati : ^d inditum e crastino abstinentie tempus incipientes : potencie carnalis libitus in nobis decident : ira dillegat : voracitas pereat : temulentie vitium evanescat. Secedant doli : **92** corpora salus habeat : animas vis divina. Utraque servant in opere pacem jejunii actu : virtutem in voto : constantiam in affectu : actuum disciplinam. Quo spiritualiter suscipientes predictae abstinentie tempus : per eum nobis salubriter efficiatur pervium : per quem id ad exaltationem novimus institutum. *ñ. Amen.*

Post nomina. Oratio. Christe Dei filius quo docente didicimus : non in solo pane vivere : sed in omni verbo quod tuo procedit ex ore. Presta nobis ut qui magisterium tuum sequentes presentis quadragesime initia hodierna die incipimus festivis consecrare in caudis : optata remedia a te impetrare possimus : tam viventibus quam defunctis. Quo et vobis ser-

^a Qui unicus. Fortasse qui unius panis. Confer. III Regum, 17, 6.

^b Ac pertulit. Est verborum transpositio, qualis non raro in hoc Missali occurrit. Lege : Qui olim callidi temptatoris astuciam pertulit, ac trimoda se suasionem incipientem sacri oris alloquio reprobavit.

^c Divinis pedibus. Lege de vivis panibus foveat. Immolatio missae Initio Quadragesimae in Missali Gallo-Gothico de Christo Domino haec habet : Ipse enim est panis vivus et verus qui de caelo descendit, et habitus semper in caelo, qui est substantia aeternitatis et aca virtutis... hunc panem, Domine, nobis per hos quadraginta dies... ministrare digneris, cujus carne a te ipso sanctificata dum pascimur roboramur, et sanguine,

viendi tibi concedatur cum affectu effectus : et illis a te prestetur eterne beatitudinis locus. *ñ. Amen.*

Ad pacem. Oratio. Deus cui transferendus Helias, quadraginta dierum jejunium consecravit : et spiritualiter donec ad caelestia mereretur ascendere jejunavit : prophetalem quesumus gratiam dona populis christianis : in qua superemus delectationes carnis et sanguinis. Fac in omnibus et per omnia continentes fac pacificos : fac caelestia precepta servantes : quibus et in hoc sacrificio benignam appareas : et humiliter te invocantibus propiciatus occurras.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est nos tibi gratias agere trinitas Deus : qui das escam omni carni : et implet omnem animam benedictione. Tuere nos Domine qui non solum carnalibus cibis pascis : sed et spiritualibus escis alis. Ut non in solo pane vivamus : sed in omni verbo tuo vitalem habeamus alimoniam. Nec tantum epulando : sed etiam jejunando pascamur. Nam ut dapibus : et poculis corpora : sic jejniis et verbis tuis anime sagiantur. Magnam enim in hoc munere corporibus salubritatem : et sanitatem mentibus prebuiti : jamque ab initio seculi nobis jejunium venerabile dedicasti. Quod si illa generis humani mater Eva ^f interdictam sibi arborem custodisset : et immortalitatem reliquisset : et patriam. Sed peccatum matris antiquae : quod inlicita ligni vetiti usurpatione commisit : in nostris ^g abluere jejunia. Ut qui de paradiso ^h per inobedientiam Adae non abstinendo cecidimus : nunc autem per obedientiam Christi jejunando surgamus. Qui nobis ex eadem materia calicem salutis remisit de qua mortis poculum liberamus. Ut quibus per cibum ligni acquisiti mors venerat : per crucis lignum salus perdit redderetur. Cui merito omnes angeli et archangeli non cessant clamare quotidie : una voce dicentes.

ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere Sanctus et benedictus in altissimis Jesus Christus filius tuus Dominus noster. Qui assumpta humane fragilitatis natura : non solum infidelium sterilitatem convertendo fecundavit : verum etiam antiquissimum serpentem seductionibus blandis inlecebrantem : totiusque mundi copiam promittentem sterilitate ⁱ tibi promissa post jejunii peracta solemniter omnipotenti brachio suppavit. Docens discipulos suos : nostros autem apostolos non numerositate taurorum : aut hircorum : non

ne, dum hausto sitienter potamur, absumur.

^d Inditum. Lege indictum.

^e Magnam enim. Idem in Gallo-Gothico legitur in Illatione missae jejunii, v. 22, et in Sacramentario Bobiano, p. 304, in illatione missae jejunii, in nostro autem illatio integra legitur, quae in citatis Missalibus Gallicanis ab initio et in fine decurritur.

^f Indictam (Sic) sibi arborem custodisset. Ita Gallo-Gothicum et Bobianum legunt.

^g Abluere. Gallo-Gothicum et Bobianum, absolute.

^h Per inobedientiam Adae. In Bobiano et Gallo-Gothico haec missa sunt uti et illa, per obedientiam Christi.

ⁱ Tibi permissa (Sic). Lege sibi permissa.

vitulorum ubertate : non agnorum pinguium victimis tuam placare clementiam : sed puris mentibus lottisque innocentie manibus sacrificia libare tue serenitati supplicia. Quia tu es Deus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Adsunt Domine Deus d'es illi quos colendas nobis documento tui exempli : sub quadragenaria jejunio decursione ^a signasses. Proinde tuam pietatem poscimus et rogamus ut hodiernae solennitatis sacrificio delibatus : largiaris supplicanti-bus famulis spiritalis alimonie cibum : et tue sermocinationis edulium. Quo ad instar prophete tui Helie hujus sacrificii libatione muniti : ita ^b a crastino laboriosa divino institutionis salubriter expeditamus jejunia : ut sermocinationis tue mereamur potiri loquela. *Chorus.* Amen

93 Ad orationem Dominicam.

Ecce Salvator noster : et Domine : qui per paginam veteris testamenti offerri tibi decimas rerum precipis annuales : tibi ^c dierum decimas consecrare conamur. Pie largissimam tue pietatis clementiam implorantes : ut in congressione vie hujus instruas nos documentis justicie : et perceptionibus legis tue. Quibus instructi : et hodierni diei suscepta solennia expleamus et devotissime a crastino instituta jejunia inchoemus. Pater noster. *Dicat Presb.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *Chorus.* Et cum.

Benedictio. Christus Dei filius qui quaterdecies diebus in abstinentiam devolutis : se tentari permisit : ipse vos non patiatur ullis tentationibus a sancto proposito submoverti. *Chorus.* Amen. Quique eidem callido tentatori non in solo pane : sed in verbo Dei hominem vivere posse respondit : celestis vos reficiat alimonia cibi. *Chorus.* Amen. Ut dapibus satiati divinis : indictas a crastino parsimonie leges

^a Signasset. Lego signasti.

^b A crastino. Ita supra, in *alta oratione* : *Indictum e crastino abstinentiæ tempus incipientes*, et *infra orationem Dominicam* : *Quibus instructi et hodiernæ diei suscepta solennia expleamus, et devotissime a crastino instituta jejunia inchoemus; et parsus (Ibid.) in Benedictioe* : *Ut dapibus satiati divinis indictas a crastino parsimonie leges explere possitis*. Hæc tam sæpe repetita ostendunt, et hanc missam olim propriam fuisse Dominicæ primæ Quadragesimæ, et Gotho-Hispanos jejunium quadragesimale incepisse non feria quarta quæ præcedit, sed feria secunda quæ proxime subsequitur Dominicam primam Quadragesimæ.

^c *Dierum decimas.* Concilium Toletanum VIII (*can. 9*) Quadragesimam appellat totius anni decimas quæ in oblatione jejunii Domino consecrantur. Eadem sanctus Isidorus (*de Offic. Eccles. lib. 1, c. 36*). Et ante istos sanctus Gregorius papa (*Hom. 16, in Evang.*) distincte scribit : *A præsentis die usque ad Paschæ festivitatis gaudia sex hebdomadae veniunt, quarum videlicet dies quadraginta duo sunt, ex quibus cum sex dies dominici ab abstinentia subtrahuntur, non plus quam dies sex et triginta remnent, dum vero per trecentas sexaginta dies annus ducitur, nos autem per triginta et sex dies affligimus, quasi anni nostri decimas Deo damus.* Nec aliter Cassianus (*Collat. 2, cap. 24*) Quadragesimale jejunium anni decimas nuncupavit.

^d *Dominico.* Hæc dominica in Missali et breviario

explere possitis. *Chorus.* Amen. Per misericordiam Dei nostri qui est benedictus et vivit et omnia in secula seculorum : *Chorus.* Amen. Dominus sit semper vobiscum. *Chorus.* Et cum. *Dicat Chorus.* Gust

Post communio. Oratio. Gustantes Domine tatis dulcedinis plenitudinem : quesumus ut sit hic in remissionem peccatorum et sanitatem tuam. *Chorus.* Amen. Per misericordiam tuam noster : qui es benedictus : et vivis et omnia in secula seculorum. *Chorus.* Amen. Dominus sit semper vobiscum. *Chorus.* Et cum. In nomine Domini Jesu Christi perficiamus cum pace. *Chorus.* Deo g

DOMINICO PRIMO IN QUADRAGESIMA

Ad missam. Officium.

B Ecce nunc tempus acceptabile alleluja. *P* nunc dies salutis alleluja. *Chorus.* Dominus et decorem induit : induit Dominus fortitudinem precinxit se. *P.* Ecce nunc dies. *Chorus.* Gloria et Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. *Chorus.* Amen. *P.* Ecce. *Dicat Presb.* Per semper secula seculorum. *Chorus.* Amen. *Hic dicitur* Gloria in excelsis. *Dicat Presb.* Per omnia secula seculorum. *Chorus.* Amen.

Oratio. Audiant simul te Domine omnes ge-dives ac pauperes aurem tibi cordis accommune. Nec timeamus in die mala : neque fidei onerecto : jumentis insipientibus comparemur. solum intelligentia nostra adsequens ambiat eterno in gaudio cum sanctis omnibus laudantia sempiterna suscipiat. *Chorus.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus : et omnia regis in secula seculorum. *Chorus.* Amen. Dominus sit semper vobiscum. *Chorus.* Et cum. *Propheta.* Audite audientes me.

Require in Dominica ante diem cinerum *Chorus.* *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobis

Mozorabum prima Quadragesimæ scribitur in notionali Gothico Dominica in carnes tollenda proxime antecedeat jejunium quadragesimæ luna subsequente inchoandum, ut ex oratione quæ olim hac die recitabantur, et modo in feria 4 cinerum leguntur, constat. Vulgo etiam dicitur Dominica in Alleluia, quia festiva ab o- celebratur, unusquisque pro facultatibus sepepulatur, et in ecclesia magna cum sole Alleluia canitur, de quo orationes Missalis, et et Orationalis Gothici fidem faciunt. Apud Dominica prima Quadragesimæ festiva celebrat restitutum cultum sacrarum imaginum, atque liari nomine ea de causa *ἡ κυριακὴ τῆς ὀρθοδοξίας* *minica Orthodoxiæ*, nuncupatur ; sed hæc in apud Græcos instituta est post eversum imperium Ecclesiam Gotho-Hispanam. Ex decreto concilii Toletani Dominica prima Quadragesimæ clauditur baptisterii fores, et sigillo episcopi munitur feria 5 in Cæna Domini aperiendæ. De hoc ritu not sanctus Hildephonsus (*Lib. adnot. decog. b. 107*). Eadem quoque erat Galliarum Ecclesiastica (*S. Germ. de comm. Offic.*). Eadem pari Ecclesiæ Alexandrinæ, atque adeo totius (*Lec. Græc. Alexand. apud Zaccagnium*).

^e *Prophetia.* Juxta rubricam prophetia hujus noticæ ea legenda est quæ Dominica ante cinerum lecta fuerat. At, ut alibi dixi, olim prophetia ex III Regum xix, 3-14. lecta.

can. *ā*. Et cum. ^a *Tractus*. ^b Daniel Propheta. A tunc illi tres quasi ex uno ore hymnum canebant : et benedicebant Dominum de fornace dicentes. *Hic incipiat Sacerdos. Benedictus. Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum : et admirabilis et superexaltatus in secula. Amen. ŷ*. Et benedictum nomen majestatis tue illud sanctum. *P*. Et super. *ŷ*. Benedictus es qui vides abyssos : sedes super cherubim et laudabilis. *P*. Et super. *ŷ*. Benedictus es in solidamento celi : et laudabilis et gloriosus in secula. Amen. *P*. Et super. *ŷ*. Benedicite omnia opera Domini Dominum : benedicite angeli Dei Dominum : benedicite stelle celi Dominum. *P*. Hymnum dicite et superexaltate eum in secula. Amen. *ŷ*. Benedicite filii hominum Dominum : benedicite Sacerdotis Dei Dominum. Benedicite sancti et humiles corde Dominum. *P*. Hymnum dicite. *ŷ*. Benedicite Anania Azaria et Misael Dominum. Hymnum dicite et superexaltate eum in secula. Amen. *ŷ*. Quia liberavit nos ab inferis et de manu mortis salvavit nos et eripuit nos de medio camino ardentis flammæ et e medio ignis eduxit nos. *Dicat Presb. Confitemini. ŷ*. Confitemini Domino quoniam bonus : quoniam in seculum misericordia ejus.

^c *Psallendo*. Ne memor fueris Deus iniquitatum nostrarum antiquarum : cito apprehendat nos misericordia tua Domine. *ŷ*. Quoniam pauperes facti sumus valde : adjuva nos Deus salutaris noster. *P*. Cito apprehen. ^d *Hic Sacerdos debet preparare calicem cum vino et aqua et hostiam in patena posita super calicem et accipiat illud 94 et prosternat se ad pedem altaris flexis genibus et dicat has preces que*

^a *Tractus*. Aut hæc vox omnino delenda, aut legenda *tractim*, quia præfatio hymni trium puerorum tractim canebatur.

^b *Daniel Propheta*. Sic in Lectionario Luxoviensi, n. 8, *Daniel cum benedictione* legitur. Hæc enim indicat hymnum trium puerorum ; qui non modo in Gallia (*S. Germ. in Exptic. missæ*), sed etiam in Hispania in omnium missarum solemnitate de pulpito canebatur ex decreto concilii IV Toletani (*Can. 14*). Cæbatur autem tam a Gallis quam a Gotho-Hispanis antequam Apostolus legeretur. Plura in libris liturgicis exstant hujus hymni exemplaria, quorum vix unum occurrit quod cum alio perfecte, quoad voces, conveniat, etsi omnia, quoad sensum, e capite octavo Danielis deprompta sint. Absoluto hymno trium puerorum, canebatur psalmus centesimus quintus, reliqua psalmista et populus.

^c *Psallendo*. Ps. LXXVIII, 8.

^d *Hic Sacerdos*. Ista omnia recentiora sunt, nec ad munus sacerdotis olim pertinebant. Sanctus Isidorus (*Epist. Ludifr. Cordub.*) ad *Diaconum pertinere... oblationes inferre, et disponere in altari... ad ipsum quoque pertinet officium precum*. Latini *officium precum*, aut simpliciter *preces* nominabant orationes illas, quæ pro diversis hominum statibus necessitatibusque funduntur. A Græcis *pacifice* dicuntur, quia ab his vocibus incipiunt, *in pace Dominum precemur*, aut *diaconicæ*, quia a diacono recitantur. Adhuc apud Græcos, et Orientales, et olim apud Gotho-Hispanos diaconus *preces* recitabat, populus autem respondebat apud Græcos *Kyrie eleison*, apud Gotho-Hispanos, *placare, miserere*, aut tantummodo *placare*, et aliquando, ut est in libro offerentium, *puer, æternæ omnipotens Deus*. Apud Mediolanenses

sequuntur. Indulgentiam postulamus. Christe exaudi. Placare et miserere. *ŷ*. Jesu unigenite Dei patris filius : qui es immensæ bonitatis Dominus. *P*. Placare. *ŷ*. Cuncti te gemitibus exorantes poscimus : cunctique simul deprecantes quesumus. *P*. Placare. *ŷ*. Tua jam clementia mala nostra superet : tuo jam sereno vultu in nos respice. *P*. Placare. *ŷ*. Remove propicius tuam iracundiam : da peccatis finem : da laboris requiem. *P*. Placare. *ŷ*. Tranquillitatem temporum : rerum abundantiam : pacis quietem : et salutis copiam. *P*. Placare. *ŷ*. Illius Pontificis porrigere presidium : atque universo supplicanti populo. *P*. Placare. *ŷ*. Remissionem omnium peccatorum quesumus : indulge clemens mala que commisimus. *P*. Placare. *Hic dicat Sacerdos t Orationem. B submissa voce.*

Exaudi orationem nostram Domine : gemitusque nostros auribus percipe : nos enim iniquitates nostras agnoscimus : et delicta nostra coram te pandimus tibi Deus peccavimus : tibi que confidentes veniam exposcimus. Et quia recessimus a mandatis tuis : et legi tue minime parvimus. Convertere Domine super servos tuos quos redeuisti sanguine tuo. Indulge quesumus nobis : et peccatis nostris omniam tribue : tueque pietatis misericordiam in nobis largire dignare. *ā*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ā*. Amen. *Hic elevet Sacerdos et dicat*. Silentium facite.

Sequentia epistolæ Pauli ad Corinthios (II, cap. V, VI).

ā. Deo gratias.

respondet modo chorus, olim populus respondebat, vel Latine, *Domine, miserere*, vel Græco, *Kyrie eleison*. Harum precum usus apostolicus est, in liturgiis Græcorum Orientalium, in Ambrosiana, Gallicana et Gotho-Hispana inventuntur, erant etiam fortasse in Africana, in liturgia Romana nullum harum exstat vestigium, præter eas que in majori hebdomada recitantur ; at in officio divino quotidie preces Romæ recitabantur, et in Breviario Romano ad laudes, ad vespas, et ad completorium preces dicuntur. Cæterum in Ecclesia Mediolanensi preces adhuc recitantur in missa diebus Dominicis Quadragesimæ, exceptis prima, et Dominica Olivæ, sive Palmarum ; recitantur autem statim post ingressum, sive introitum.

^e *Illius Pontificis*. Olim, loco vocis *illius*, quam litteræ III, exprimebant, nomen episcopi distincto recitabant.

^f *Orationem*. In liturgiis Gallicanis hæc oratio post *precem* appellatur. A sacerdote recitabatur, qui missam celebrabat. Rubrica nostra præscribit ut *secretò*, id est, submissa voce, dicatur ; et sane, in liturgia sancti Chrysostomi, orationes secretò recitantur, que post synaptas a sacerdote funduntur.

^g *Ad Corinth. cap. V. Vers. 20-vi, 4-11*. In Sacramentario Bobiano Apostolus legitur ex II Cor. vi, 2-11 ; prophetia autem ex lib. III Regum, xix, 3-15. In Lectionario Luxoviensi, in *initium Quadragesimæ*, propheta ignatur ex Isaiæ, LVIII, 1-4 ; Apostolus ex II Cor. ii. Finis lectionis cum membrana deficit. Eadem lectio ex Apostolo in Missali nostro, et in libris Gallicanis hæc die legitur ; at, in nostro, lectio ab initio profusior est.

Fratres. Pro Christo legatione fungimur tanquam A Deo exhortante per nos. Obsecramus : pro Christo reconciliamini Deo. Cum qui non noverat peccatum : pro nobis peccatum fecit : ut nos efficeremur justitia Dei in ipso. Adjuvantes autem exhortamur : ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim. Tempore accepto exaudivi te : et in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile : ecce nunc dies salutis. Neini dantes ullam offensionem : ut non vituperetur ministerium nostrum : sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia. In tribulationibus. In necessitatibus. In angustiis. In laboribus. In plagis. In carceribus. In seditionibus. In vigiliis. In jejuniis. In castitate. In scientia. In longanimitate. In suavitate. In Spiritu Sancto. In charitate non ficta. In verbo veritatis. In virtute Dei. Per arma justicie a dextris : et sinistris. Per gloriam et ignobilitatem. Per infamiam et bonam famam. Ut seductores et veraces. Sicut qui ignoti : et cogniti. Quasi morientes : et ecce vivimus. Ut castigati : et non mortificati. Quasi tristes : semper autem gaudentes. Sicut egentes : multos autem locupletantes. Tanquam nihil habentes : et omnia possidentes. ^a In Christo Jesu Domino nostro

¶ . Amen.

Lectio sancti evangelii secundum Joannem (b Cap. VIII).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus reliquit Judeam : et ^c abiit in Galileam. Oportebat autem eum transire per Samariam. Venit ergo in civitatem Samarie : que dicitur Sichar juxta predium quod dedit Jacob Joseph filio suo. Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo fatigatus ex itinere sed bat sic super puteum : hora erat quasi sexta. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus. Da mihi bibere. Discipuli autem ejus abierant in civitatem : ut cibos emerent. Dicit ei mulier illa Samaritana. Quomodo tu Judeus cum sis : bibere a me possis : que sum mulier Samaritana. Non enim coutuntur Judei Samaritanis? Respondit Jesus : et dixit ei. Si scires donum Dei : et quis est qui dicit tibi : da mihi bibere : tu forsitan petisses ab eo : et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier. Domine neque in quo haurias habes : et puteus altus est : ^d unde ergo habes aquam vivam. Nunquid tu major es patre nostro Jacob : qui dedit nobis puteum hunc : et ipse ex eo bibit : et filii ejus et pecora ejus. Respondit Jesus : et dixit ei. Omnis qui biberit ex

aqua quam ego dabo ei : non sitiet in ete Sed aqua quam ego dabo ei : fiet. ⁹⁵ in e aque salientis in vitam eternam. Dicit ad eu lier. Domine da mihi hanc aquam : ut non t neque veniam huc haurire. Dicit ei Jesus. voca virum tuum et veni huc. Respondit au dixit. Non habeo virum. Dicit ei Jesus. Bened quia non habeo virum. Quinque enim viros ha Et hunc quem habes : non est tuus vir. Ho dixisti. Dicit ei mulier. Domine video quia pr es tu : patres nostri in monte hoc adoraveru vos dicitis quia Hierosolymis est locus ubi a oportet. Dicit ei Jesus. Mulier crede mihi : que hora quando neque in monte hoc : neque in solymis adorabitis patrem. Vos adoratis que scitis : nos adoramus quod scimus : quia sa judeis est. Sed venit hora et nunc est : quam adoratores adorabunt patrem in spiritu et ve Nam et pater tales querit : qui adorent eum. S est Deus : et eos qui adorant eum : in spir veritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Sci Messias venit qui dicitur Christus. Cum ergo ve ille nobis annunciet omnia. Dicit ei Jesu sum qui loquor tecum. Et continuo venerunt puli ejus : et mirabantur quia mulieri loque Nemo tamen dixit : quid queris : aut quid lo cum ea. Reliquit ergo idrium suam mulier : e in civitatem : et dicit illis hominibus. Ven videte hominem qui dixit mihi omnia quee feci. Nunquid ipse est Christus? Exierunt de c et veniebant ad eum. Interea rogabant di dicentes. Rabbi manduca. Ille autem dixit ei cibum habeo manducare : quem vos ne-citia. bant ergo discipuli ad invicem. Numquid aliq tulit ei manducare? Dixit eis Jesus : meus cibu ut faciam voluntatem ejus qui misit me. Ut per opus ejus. Nonne vos dicitis quod adhuc q menses sunt : et messis venit? Ecce ^d ego dico levate oculos vestros et videte regiones : qui sunt jam ad messem. Et qui metit mercedem pit : et congregat fructus in vitam eternam. qui seminat : simul gaudeat : et qui metit. I est enim verbum verum : quia altus est qui ser et alius est qui metit. Ego misi vos metere vos non laborastis. Alii laboraverunt : et v laboribus eorum introitis. Ex civitate aut multi crediderunt Samaritanorum : propter v mulieris testimonium perhibentis : quia dixit omnia quecumque feci. Cum venissent aut

^a In Christo Jesu Domino nostro. Verba eadem in Bobiano leguntur, quibus scilicet finis imponebatur lectioni.

^b Cap. IV. Vers. 5-43. Hoc Evangelium revera spectat ad sequentem Dominicam, ut alibi ostendi, ad hanc vero illud quod feria 4 Cinerum legitur. In Lectionario Luxoviensi, deficiente membrana, deficiunt legenda usque ad Dominicam Palmarum. In Sacramentario Bobiano (P. 301, col. 2), inter alias lectiones quæ initio Quadragesimæ leguntur, est Evangelium secundum Matthæum, vi, 1-9. Rursus

extra ordinem in eodem Sacramentario (Pag. col. 1) occurrit lectio sancti Evangelii secundum Matthæum iv, 1-12, quæ legitur initio Quadragesimæ. Porro, ut animadvertit Mabillonius, Galli illi Quadragesimæ et Quadragesimalis dicebant, et eorum liturgici probant.

^c Abiit in Galileam. Vulgata, Codex Vercelle. Veronensis, legunt, iterum in Galilæam.

^d Ego dico vobis. Vulgata, Cod. ces Vercel. Veronensis et Brixiensis, illud ego non legunt.

illum Samaritani rogaverunt eum : ut ibi maneret : A et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem ejus et mulieri dicebant. Quia jam non propter tuam loquelam credimus : nisi enim audivimus : et scimus quia hic est vere Salvator mundi.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

• *Lauda.* Alleluja. †. Attende popule meus legem meam. P. Alleluja.

† *Sacrificium.* Multiplicabit vos Dominus sicut astra caeli diligite illum : et observabitis precepta ejus : et ceremonias omni tempore : ut discant filii vestri disciplinam Domini Dei alleluja. †. Locutus est Moyses universo Israel dicens : dum descenderem de monte : et tabulas federis in manibus tenerem : et viderem vos reliquisse vias Domini quas vobis ostenderam : projecisti tabulas de manibus meis : et confregisti eas ad radicem montis : et procidi ante Deum quadraginta diebus et quadraginta noctibus : pacem non comedens : et aquam non bibens propter peccata que fecistis ante Deum et timens pro vobis oravi ad illum : et exaudivit me. P. Ut dicam.

Missa. Solliciti queso dilectissimi fratres redemptionis nostre perpendentes mysterium : reddamus ut possumus Salvatori nostro gloriam : offerentes ei hostiam vivam : • et qui ex gentibus unam in se voluit congregari ecclesiam. In muliere etenim illa Samaritana : in qua dudum est gentilitas figurata : nos ipsos advocatos ex gentibus agnoscamus : et pro illa Deo contriti cordis hostiam immolemus. Novit ille suffragantibus assistere : qui se • nascenti jam seculo dignatus est subvenire. Dabit 96 precantibus efficaciam : qui in se suscepit infirmitatem nostram. Atribuet postulationi effectum qui lassus sedit ad pacem. Componeat nobis in oratione precem : qui Samaritane mulieri inspiravit ut crederet. Dabit in eterna beatitudine premium acquisitis : qui misertus est quam voluit parituris. ñ. Amen.

Alia oratio. Jesu Redemptor noster et Domine qui ad salvandum genus humanum : • sexta etate seculi venisti : ab hujus extremitatis nostre profundo conterrita atque sanctifica ecclesiam tuam in unitate sancte fidei : quam olim a tenebrosa profunditate eruent putei : tibi illam copulare per gratiam voluisti. De cunctis in ea manentibus : ut sicut ad te fide venerunt : ita eterno solacio potiantur. Ut per te introducamur ad regnum eterne vite : per quem accipimus fidei illuminationem. Tribue nobis scientibus eterne fontis ita bibere potum : ut nunquam sitiamus in eternam. Expele a cordibus nostris omnem profunditatem tenebrosam errorum : nequando operiat super nos puteus os suum. Te te Christe inveniamus ad puteum relevantem qui nostro ex vicio quocum-

• *Lauda.* Ps. LXXVII, 1.

† *Sacrificium.* Ex Exod. x, 22. *Ibid.*, ix, 15-20.

• *Et qui ex gentibus.* Illud et abundat, aut forte legendum qui ex Judæis et gentibus.

que lapsi fuerint in crimine : ut toties reverentur tue pietatis dono : quoties cecati labimur in delicto. Amove a cordibus nostris inveterata vetuste vitæ maliciam : qui novitate spiritus in Samaritanam illam fidei operatus es incrementa. Da quesumus omnibus in commune Jesu bone : ita dies istos sancti desiderii plenitudine gratiosos habere : sicut illa promeruit dono sancte fidei te in veritate cognoscere. Ut in horum celebritate dierum te custodiens : non libidine polluamur : non malicia sauciemur : non scandalis discindamur. Sed in sancte fidei omnes unitate collecti ita spiritus tui sancti defensione protecti : et inluminati mundemur a criminibus nostris. Qualiter ad sanctum pascha pervenientes : et ardenter suscipiamus mysterium nostre redemptionis : et veraciter reparatos nos gratulemur in statu eterne lucis.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Christe filius Dei vivi : cujus virtute mulier illa Samaritana prenoscere meruit : cujus fidem casto corde concepit : cujusque nomen abiens in civitatem celebre nunciavit. Da nobis ut ea veritate nomen nostrum eternis ascribatur in paginis : † que veritate nomen glorie tue ob miraculum deitatis ammirabile factum est Samarie in populis. Presta etiam sancto Deus ut omnes qui fidei intentione fatemur et credimus nomen tue sanctissime trinitatis : nunquam eternis mancipemur suppliciis. Quique in eadem quam a te percepimus fide vocati sunt : nullis flammarum adustionibus crucientur. Sed concede eis : ut sicut in hac vita innocuisse statum vere fidei tenuerunt : ita illius vite gaudiis eterno munere potiantur. ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Salvator mundi verbum Patris eterni : qui post acceptam fidem mulieris : rogatus a Samaritanis biduum apud eos facis : ut in illorum duorum figura dierum mystice commendaretur duorum numerus preceptorum : charitatis videlicet Dei ac proximi : munda cor nostrum omni crimine : omnique ignorantie cecitate. Qualiter mundissimam tibi in cordibus nostris preparantes mansionem : tribuas nobis quod illis tribuisti : proximi dilectionem veraciter retinere : per quam possimus pervenire ad te : et tuam omnimodo nosse dilectionem : cum qua perveniamus ad gaudia vite eterne. ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est nos tibi semper gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Qui ad salvationem humani generis veniens e celo : sitiens atque fatigatus sedisse ad puteum dicitur. Ille etenim in quo omnis plenitudo divinitatis corporaliter permanebat : quia nostre mortalitatis corpus assumpserat : veritatem assumpte carnis quibusdam significationibus demonstrabat.

• *Nascenti. Lege nocenti.*

• *Sexta etate.* Confer sanctum Isidorum (*Orig. lib. v, cap. 78, 39*).

† *Que. Lege qua.*

Fatigatum enim eum non aliter credimus ab itinere : nisi infirmatum in carne. **97** Exiit quippe ad currendam viam : per significationem carnis assumptæ. Ideo igitur etsi fatigatus ille in caræ : non tamen nos sine infirmari in sua infirmitate. Nam quod infirmum est illius : fortius est hominibus. Ideoque per humilitatem veniens cripere mundum a potestate temeritatum : sedit et sitiit quando aquam mulieri petiit. Ille etenim humiliatus erat in carne : quando sedens ad puteum loquebatur cum muliere. Sitiit aquam : et exegit fidem ab ea. In ea quippe muliere : fidem quam quesivit : quamque petiit : exegit atque venientibus dicit de ea discipulis : Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Ille jam qui in eam creaverat fidei donum : ipse poscebat atque sibi ab ea porrigi potum. Quæque eam dilectionis sue flamma cremabat : ipse ab ea poculum quo refrigeraretur sitiens postulabat. Ob hoc nos ad ista tantarum virtutum miracula quid apponemus sancte et immaculate et piissime Deus : nisi conscientiam mundam : et voluntatem dilectioni tue omnimodo preparatam. Tuo igitur nomini offerentes victimam mundam : rogatus atque exposcimus : ut opereris in nobis salutem : sicut in muliere illa operatus es fidem. Operare in nobis extirpationem carnalium viciorum : qui in illa idolatriæ pertulisti signatum. Sentiamus quoque te in illa futura examinatione mitissimum : sicut illa te promeruit invenire placatum. Opus enim tuum sumus : qui nisi per te salvari non possumus. Subveni nobis vera redemptio : pietatis indeficiens plenitudo. Non perdas quod tuum est : quibus dedisti rationis naturam : da eternitatis gloriam indefessam. Ut qui te in hac vita laudamus : in eterna quoque beatitudine multo magis glorificemus. Tu es enim Deus noster : non nos abjicias a facie tua : sed jam respice quos creasti miseratione gratuita : ut cum abstuleris a nobis omne debitum culpe : et placitos reddideris aspectibus gratiæ tue. Eruti ab illa noxialis putei profunditate facinorum : a idriam nostrarum relinquentes cupiditatem : ad illam eternam civitatem Hierusalem post hujus vite transitum convolemus. Et cum omnibus Sanctis nomen tuum celebre nunciemus : atque ita dicamus. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere Sanctus vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Cujus presentia visionis mortificationem operatur sceleris. Non est enim homo : qui ejus contueatur faciem : et suo possit remorari in crimine. Mulier quippe ista ejus presentiam cernens : verborum quoque ejus fluentia mirabiliter capiens : postquam manifestissime cognovit Jesum : reliquit idriam viciorum. Sicque abiens in civitatem : non tacet quod experta erat : de virtute ejus miraculum. Sit gloria ipsi : sit laus et honorificentia : Domino nostro et Salvatori. Cujus potentia cedunt retinacula criminum : ex quo etiam emendatior sit vita post lapsum. Reddamus

^a Idriam. *Lege hydriam.*
^b In illam. *Lege in illa.*

ergo ei in quantum possumus contriti cordis : cium : per quod ipse testatus est : se posse niri placatum. Christus Dominus ac redemptor noster.

Post pridie. Deus qui in corde mulieris sancte spiritum tue sanctificationis dedisti : crederet : quo te inspirata sentiret : quo etiam set tue majestatis potentiam fideli intentione rare. Emitte spiritum tuum de sanctis celis quo sanctificentur oblata : suscipiantur votentur delicta : et cunctis ex hoc sumentibus tur criminis indulgentia : atque eterne promi gaudia sempiterna. *ñ. Amen.*

Ad Orationem Dominicam.

B Fons vite perennis Jesu filius Dei Patri nobis aquam vivam : da sitiitibus vitam et Efficiamur quesumus templum tuum : in quibus bites in eternum : ut et ipsi intra nos habere regnum tuum. Tu nos Christe Jesu exaudi dominis : cum Patrem sicut nos jussisti : exorare terris. Pater noster. Humiliate vos benedictus Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Christus filius Dei qui Samaritanis sitire dignatus est fidem : ipse in vobis accendat dilectionis sue. *ñ. Amen.* **98** Idem demptor qui operatus est in illam : quod ad vocaret : operetur in vobis quod in eterna ratione coronet. *ñ. Amen.* Quique discipulo orandi dedit precepta : ipse vos quocumque loco exoraveritis : exaudiat. *ñ. Amen.* Per cordiam ipsius Dei nostri qui est benedixit et omnia regit in secula seculorum. *ñ. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.*

Ad confractionem panis dicat chorus. Qui me non esuriet : qui credit in me non sitiet ut *ñ. Ego sum lux mundi : et qui sequitur me ambulabit in tenebris : sed habebit lucem P. Qui venit ad me. ñ. Qui manducat meum et bibit meum sanguinem : in me manet in illo. P. Qui venit. ñ. Gloria et honor P Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. P. Qui bibit et credit in me non morietur innum.*

D *Com.* Repletum est gaudio os nostrum : et nostra in exultatione.

Oraçio. Reple Domine cor nostrum leticiæ nobis dare dignatus es sacri corporis tui Estiam. ut qui esarum perceptione refectima ritualibus beneficiis adimpleri feliciter mer *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus : qui es benedictus et vivis et omnia regis in seculorum. *ñ. Amen.* Dominus sit semper cum. *ñ. Et.* In nomine Domini nostri Jesu perficiamus cum pace.

^c *Ad confractionem panis.* Tolle ista oscitant intrusa, et lege ad accedentes.

FERIA III. IN PRIMA EBDOMADA QUADRAGESIME.

Lectio libri Proverborum Salomonis (Cap. XIII, XV).

Fili: Bonus reliquit heredes: filios et nepotes: et custodit iusto substantia peccatoris. Multi cibi in domo valibus patrum: et aliis congregantur absque iudicio. Qui parit virge: odit filium suum. qui autem diligit illum: instanter erudit. Justus comedere et replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis. Sapiens mulier edificat domum suam: insipiens extructam quoque destruet manibus. Ambulans recto itinere: et timens Deum: despicitur ab eo qui infami graditur via. In ore stulti virga superbie: labia sapientium custodiunt ees. Ubi non sunt boves: presepe vacuum est: ubi autem apparent plurime segetes: ibi manifesta fortitudo bovis. Testis fidelis non mentietur: profert mendacium testis dolosus. Querit derisor sapientiam: et non inveniet: doctrina prudentium facilis. Vade contra virum stultum: et nescit labia prudentie. Sapientia callidi: est intelligere viam suam: et imprudentia stultorum errans. Stultus illudet peccatum: et inter justos morabitur gratia. Cor quod novit amaritudinem anime sue: gaudio ejus non miscebitur extraneis. Domus impiorum delebitur: tabernacula autem justorum germinabunt. Amen.

Lectio libri Exodi (Cap. XXXIII).

¶ Deo gratias.

In illis diebus. Locutus est Dominus ad Moysen dicens. Scribe tibi verba hec: quibus et tecum et

cum filiis Israel pepigi fedus: Fuit ergo ibi cum Domino Moyses: quadraginta dies et quadraginta noctes: panem non comedit: et aquam non bibit. Et scripsit in tabulas verba federis decem. Cumque descenderet Moyses de monte Sinay: tenebat duas tabulas testimonii: et ignorabat quod cornuta esset facies sua: ex consortio sermonis Domini. Videntes Aaron et filii Israel cornutam faciem Moysi: timerunt prope accedere. Vocatique ab eo: reversi sunt: tam Aaron quam principes sinagoge. Et postquam locutus est: venerunt ad eum: etiam omnes filii Israel. Quibus precepit cuncta: que audierat a Domino in Monte Sinay. Impletisque sermonibus: posuit velamen super faciem suam. Quod ingressus ad Dominum et loquens cum eo: auferbat donec exiret. Et tunc loquebatur ad filios Israel omnia: que sibi fuerant imperata. Amen. *Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. Amen. Et cum.*

* *Tractus.* Threnos Hieremie propheta: ubi civitatis sue ruinas quadruplici plangit alphabeto, factum est postquam captivus ductus est Israel: nam et Hierusalem desolata: sed et Hieremias Propheta fletus et lamentans lamentum hoc Deo et dixit. ¶ Quis dabit capiti meo aquam: et oculis meis aperiet fontem lacrymarum: ut plangam die ac nocte vulnera anime mee. ¶ Effundam lacrymas sicut aquas ante faciem Dei mei: extollam ad eum manus meas pro remedio peccatorum meorum. Propter multitudinem iniquitatis mee: quia multiplicatae sunt prevaricationes.

* *Feria IV.* Gotho-Hispani omnibus diebus Dominicis, et qualibet feria quarta, et sexta (dempta feria sexta authenticæ hebdomadæ) tempore Quadragesimæ sacrificium offerebant, aliis diebus quadragesimalibus (excepto Sabbato sancto) missam non celebrabant. Varia erat, hac in re, aliarum Ecclesiarum disciplina. Mediolani per Quadragesimam quotidie celebrant, feria sexta cujusque hebdomadis excepta, ut ex Missali Ambrosiano, ann. 1548 typis edito, constat; quam vetustam eorum disciplinam sanctus Carolus Borromeus confirmavit, vetuitque ne feriis sextis Quadragesimæ missæ, etiam pro defunctis, dicerentur; nihilominus vetustum Capitulare epistolarum Ambrosianum, quod em. Thomasius edidit, prætermisissis diebus ferialibus, præter feriam 5 in Cæna Domini, eas tantum lectiones signat quæ Dominicis diebus recitabantur. Romæ, si standum fuerit Sacramentario Gelasiano em. Thomasi, tempore Quadragesimæ, solæ feriæ quintæ alyturgicæ erant, præter feriam 5 majoris hebdomadæ; quæ consuetudo ad Gregorium secundum obtinuit, qui ab anno 715 sedit; is enim, teste Bibliothecario, instituit ut Quadragesimali tempore in quinta feria jejunium atque missarum celebritas fieret, quod ante non agebatur. Quidquid sit de Quadragesimali jejunio feriæ 5, quod magis vetustum videtur, sane in omnibus sacramentariis Gregorianis hactenus editis, et in Capitularibus Evangeliorum, missæ, Quadragesimæ tempore, quotidie dicendæ signantur, neque feria ulla prætermittitur, excepta feria 6 in Parasceve. De prisco Gallorum more illud tantummodo constare videtur, Gallos per Quadragesimam sacrificium obtulisse non modo diebus Dominicis, sed etiam ferialibus, quibus autem ferialibus diebus, et quoties singulis septimanis obtulerint, mihi incertum est. Lectionarium Lutoviense ab initio Quadragesimæ ad Dominicam Palmarum mutilum est; nihilominus,

computatis numeris, et Mabillonius recte delevit nulla in hoc lectionario singularia officia pro feriis Quadragesimæ esse assignata (*De Litur. Gall. l. II, pag. 124*). Cave tamen in hoc conclusas Gallos a sacrificando diebus ferialibus Quadragesimæ abstinuisse; nam in Sacramentario Bobiano sunt quatuor missæ jejunii et una quadragesimalis; in Missali Gallo-Gothico sunt pariter quatuor missæ jejunii et binæ quadragesimales, quæ omnes cum diebus jejunii, et quidem ante Dominicam Palmarum, dicendæ fuerint, probant, Gallos per Quadragesimam diebus etiam ferialibus sacrificium Eucharisticum obtulisse; at an semel tantum, aliquibus septimanis, an aliis bis, ut de prima septimana valde credibile est, nihil certi statuo. Ad Gotho-Hispanos redeo. Illi, ex decreto concilii Bracarenensis (*Can. 9*), initio Quadragesimæ convenientes in unum vicinæ Ecclesiæ, per triduum cum psalmis, per sanctorum basilicas ambulantes, celebrabant litanias, tertio autem die (nimirum feria 4 post primam Dominicam Quadragesimæ) celebratis hora nona, sive decima, missis, dimisso populo præcipiebant Quadragesimæ servare jejunia. Hinc etiam colligitur quod Gotho-Hispani feria secunda et feria tertia hebdomadæ primæ Quadragesimæ missas non celebrabant; at Galli videntur ipsa feria secunda, qua jejunium quadragesimale inchoabant, missam celebrasse. Plura sane occurrunt in missa quæ initio Quadragesimæ in Sacramentario Bobiano et in Missali Gallo-Gothico assignatur, unde inferre licet, eam ad diem jejunii pertinuisse.

b *Cap. XIII.* Vers. 22-xiv, 1-12. Alibi dixi olim hac die prophetiam lectam esse ex capite primo Proverborum, quæ modo feria 4 Cinerum legitur.

c *Cap. XXXIV.* Vers. 27-34.

d *In tabulas.* Vulg., in tabulis.

e *Tractus.* In vetustissimis libris liturgicis invenitur tractus. Canebatur in ambone ab uno psalmista serie

* *Epistola.* Nemo cum tentatur dicat. *Evangelium.* A ductus est Jesus in desertum.

Require in quarta feria in capite jejunii fol. 91. Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ* : Et cum. * *Lauda* Laudate Dominum quoniam bonus est psalmus : Deo nostro sit jucunda laudatio. *†* . Precinite Domino in confessione : psallite Deo nostro in laudo.

^d *Antequam* * *Sacerdos faciat abluitionem manuum : prosternat se ad pedes Altaris flexis genibus : et dicat has preces in hunc modum.* Penitentes orate : flectite genua Deo : deprecemur Dominum : ut remissionem peccatorum et pacem nobis donare dignetur. *†* . Erigite vos in nomine Christi completa oratione vestra simul dicite Amen. *ñ* . Amen. State locis vestris ad Missam.

^f *Sacrificium.* Offerte Domino mundum sacrificium. *†* . Offerte Domino gloriam et honorem. *P.* Mundum sacrificium. *†* . Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. *P.* Mundum sacrificium. Kyrieleyson. *Tribus vicibus.*

Missæ. Dies festos et Dominice Passionis reverentia consecratos advenisse fratres dilectissimi sentientes : ambulemus in humilitate : continentiam conservantes. Nemo seculari voluptate pascatur ; neque rursus adversitate frangatur. Ut dum ceperimus temporalia : sive bona sive mala contemnere : tunc

continuata modulationis, nec intercinensiam responsionibus interrupta. Et hinc dicitur *tractus*, quia canebatur *tractim*, hoc est vocem in longum protrahendo, sine orationis intermissione, sine vocis percussione, sine susurro. Plura lege apud em. Thomas. in præfatione ad Antiphonarium Gregorianum (P. 39 et seq.). Addendum tamen quod tractus Gotho-Hispanus differt a Gregoriano in hoc quod Gregorianus statim subsequatur responsorium gradale, et vices supplet alleluie, ejusque versiculi ; at tractus Gotho-Hispanorum pro *psallendo* canitur : quare apud eos nunquam simul inveniuntur *psallendo* et *tractus*.

^a *Epistola.* Sive Apostolus. Idem legitur qui feria 4 cinerum.

^b *Require.* Imo potius videtur legendum Evangelium ex Matth. 1-9.

^c *Lauda.* Ps. cxi. Vers. 1 *†* . Ibid., 7.

^d *Antequam.* Hinc patet poenitentiam publicæ disciplinam in Ecclesia Gotho-Hispana viguisse usque ad excidium regni Visigothorum ; illud quoque ipsum ostendunt Codex canonum Ecclesiæ Gotho-Hispanæ em. de Aguirre (*Concl. Hisp. t. III*), cl. Cenni (*Antiq. Ecol. Hisp. t. I*) et canon. 12 concilii xi Tolotani, et concilium xvi Toletanum (*Can. 4*). Poenitentes igitur (quo nomine omnes quidem, sed præcipue ii intelligebantur qui in subtratorum classe versabantur) quotiescunque solemnibus Ecclesiæ conventibus habebatur, ad impositionem manus accedebant, utque maxime diebus jejunii, ut in Codice canonum (*Lib. 2, t. xii, 19*) distincte præcipitur : *Omni tempore jejunii a sacerdote manus poenitentibus imponenda.* Post conacionem, aut homeliã, et ante illationem munerum, clamabat diaconus : *Poenitentes, orate, flectite genua Deo ; tum ad fideles conversus dicebat : Deprecemur Dominum pro fratribus nostris poenitentibus, ut scelus eorum ac confessionem suscipere, illisque remissionem peccatorum et pacem Ecclesiæ donare, dignetur.* Omnes enim, episcopus, clerus, et populus fidelis, simul cum poenitentibus prostrati orabant (*Soz., lib. vii, cap. 16, Edit. Valca.*). Post aliquod tempus orationi datum

verissime valeamus quadraginta diebus ginta noctibus jejunare. Post peractam quadragesimam recepturi vitam sine fine Nunc igitur Deum nostrum tota mentis poscimus : ut ita nos sua preveniat gratia recordia protegat : qualiter ad celestia se nemus promissa. *ñ* . Amen.

Alia oratio. Exaudi nos Domine sancte P omnipotens Deus : et secundum magnitudinem cordiam tuam : quam non negas puris m tibus : orationes omnium accepta propicia ergo preces nostras : quas supplices et lesque effundimus : et in effectum bon cordis desideria dignare convertere. C mine jejunium nostrum ita inculpabile ap B niri : ut nunquam diaboli laqueis teneamur sed a peccatis nostris immaculati inveniri. s quo tam anime quam e rporis sancto altario tuo ministrare mereamur i *ñ* . Amen.

Post nomina. Oratio. Coram altario tuo fidelium deferantur vota : et jejuniorum pro quo humili prece rogamus : ut hujus tatione ita acceptentur a te obsequia fa qualiter et universitas fidelium tuis remu donis : et defunctorum anime amenitate in dulcedine beatitudinis.

iterum clamabat diaconus : *Erigite vos Christi, omnisque clerus et populus ad or gebant, et episcopus imponebat manus si tentes, et orationem fundebat. Oratio qu dote dicebatur nostro Missali, hoc loc Fortasse ea erat quæ sabbato sancto, post Jonæ prophetæ, pro poenitentibus fundi huc similis fuit. Absoluta oratione, diacon bat : Completa oratione vestra, poenitentes, Amen. Et continuo omnes una voce re Amen. Confer Ordinem Romanum quintum ubi de scrutinio agitur (pag. 33, col. 1). I nus iterum clamabat : State locis vestris hoc est ad missam faciendam ; quasi dixit per cœtum fidelium vagare, sed per el vestris state, missionem ab Ecclesia facile spectantes, ut ordinatim et sine tumultu mum clamabat : Catechumeni, exite ; *†* exite, et ab ecclesia recedebant si qui eran hæretici, Catechumeni et poenitentes, on que quibus sacris interesse fas non erat abibant, remanebant soli fideles, qui etia ter observabant ne quis remansisset e abillis debebant. Ostiarii fores ecclesiæ c et qui demissi fuerant ante januam, in pot pore sacrificii orabant. Sanctus Augustin post sermonem fit missa Catechumenis, man les. Mos idem in Gallia. Sanctus Germaan cuminum diaconus ideo clamat ut... exiren digni non erant stare dum inferebatur obla rum, ut dixi, preces diaconus imperabat, sacerdos, qui manus imponebat, aut præ cebat.*

* *Antequam Sacerdos faciat abluitionem* Hæ preces, ut ex aliis locis Missalis appar dici antequam offertorium, sive sacrificium atque adeo antequam Sacerdos manus lave

^f *Sacrificium.* Ex psal. xxviii. *†* . Ibid.

^g *Quo tam anime quam corpore prepara Quo tam anima quam corpore preparati.*

ñ. Amen.

Ad pacem. Extingue in nobis Domine omnes libitus carnalis concupiscentie : per abstinentie sacrata virtutem. Ut eam a nostris cordibus radicatus cuncta eraseris vitia : tua in nobis permaneat charitas sempiterna.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et iustum est omnipotens Pater : nos tibi semper gratias agere : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. In quo nihil suum princeps mortis invenit : qui semper illum salutari jejuniis jejunare cognovit. Ut volentibus vivere continentèr et sobrie : principalis fieret forma justicie. Tunc posse repelli docens malignos spiritus : cum jejuniis et orationibus exercetur affectus. Unde merito eum crucifixum terra tremuit : morientem corruptio non invasit : resurgentem mundus credidit : et ascendentem celestis exercitus adoravit : reversurum vox angelica nunciavit. Cui merito etiam omnes angeli clamare non cessant : ita dicentes. ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post sanctus. Oratio. Vere sanctus vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : qui quadraginta diebus et noctibus jejunavit : et postea esuriit. Tantorum quippe dierum jejunando protelationem explens : quia Deus erat : et postea esuriens : quia hominem verum assumpserat : Christus Dominus ac Redemptor eternus.

100 Post pridie. Offerentes tibi Domine oblationum vota : celebrantesque jejuniorum festa suppliciorum : et propria voluntate de tua misericordia pressantes : rogamus : ut hec hostia que a nobis indignis offertur : gratiam in conspectu majestatis tue inveniat : benedictionumque tuarum ubertate repleta : dum nostris fuerit percepta visceribus : cunctarum sordium squalores radicitus a nostris cordibus pellat : et remedium nostris mentibus : corporibusque salutem adquirat.

Ad confractionem panis. Antifona. usq. ad mediam Quadragesim. Fiat misericordia tua Domine super nos : sicut speravimus in te.

Ad orationem Dominicam.

Si nostris fratres charissimi Deum sibi decimas rerum velle offerri : noveritis etiam hos dies de diebus vite nostre : de expleto scilicet anno decimarum loco nos deberè Deo persolvere. Ideoque preteritorum veniam implorantes : sinus orationi et jejunio unanimiter insistentes : atque orationis dominice memores : cordis simul et oris officio clamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Confirmat Dominus in timore sui nominis corda vestra : et abstinentie vestre sanctificet obsequium. ñ. Amen. Habitante quoque in vobis

^a Cap. XXX. Vers. 4-16.

^b Fenerat proximum. Vulg., feneratur proximo

A sanctificatione jejunii : ab omnibus mereamini criminibus expiari. ñ. Amen. Ut ei in vobis habitaculum mundissimum per abstinentiam preparetis : cujus fidei vexillum in fronte portatis. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. γ. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. *Dicat chorus.* Qui venit ad me non esuriet. *Et oratio.* Reple Domine cor. *Require retro Dominica prima Quadrages. fol. 98.*

FERIA SEXTA AD MISSAM.

Lectio Libri Ecclesiastici Salomonis (a Cap. XXIX).

ñ. Deo gratias.

Fili. Qui facit misericordiam : b fenerat proximum. et qui prevalet manu : mandata servet. Fenera proximum in tempore necessitatis illius : et iterum reddet proximo in tempore suo necessitatem. Confirma verbum : et fideliter age cum illo : in omni tempore invenies quod tibi necessarium est. Multi quasi inventiones estimaverunt senus : et prestiterunt molestiam his qui se adjuverunt. Donec accipiat osculari manum dantis : et in promissionibus humiliat vocem suam : et in tempore redditionis postulabit tempus : et loquitur verba accidie et murmurationum : et tempus causabitur. Si autem potuerit reddere adversatur solide : et vix reddet dimidium : et computabit illud quasi inventionem. Si autem fraudavit eum pecunia sua : et possidebit eum inimicum gratis : et convicia et maledicta reddet ei pro honore et beneficio : reddet ei contumeliam. Verumtamen super humilem patiens esto : et in elemosynam non pertrahas illum. Propter mandatum adsume pauperem : et propter inopiam ejus ne dimittas illum e vacuum. Conclude elemosynam in corde pauperis : et hec pro te exorabit ab omni malo. ñ. Amen.

Lectio libri Genesis (c Cap. XXXI, XXXII).

In diebus illis. Surrexit Jacob : Et impositis liberis et conjugibus suis super camellos : et abiit. Tulitque omnem substantiam suam et greges : et quicquid in Mesopotamia quesierat : pergens ad Isaac patrem suum in terra Chanaan. Eo tempore Laban ierat ad tendendas oves : et Rachel furata est idola patris sui. Noluitque Jacob socero confiteri quod fugeret. Cumque abisset tam ille quam omnia que juris ejus erant : et anne transmissa : pergerent contra montem Galaad : nunciatum est Laban die tertio : quod fugeret Jacob. Qui assumptis fratribus suis : persecutus est eum dies septem : et comprehendit eum in monte Galaad. Viditque in somnis dicentem sibi Deum. Cave : ne quicquam aspere loquaris contra Jacob. Jamque Jacob extenderat in montem tabernaculum. Cum ille consecutus eum fuisset cum fratribus suis in eodem monte Galaad : fixit tentorium et dixit ad Jacob. Quare ita egisti ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio ? Cur ignorante me fugere voluisti : nec indicare mihi ut prosequerer te cum gaudio et canticis et tympanis et cithara ? Non es passus : ut oscularer 101 filios meos ac

^c Vacuum. Omittuntur versiculi 15 et 14.

^d Cap. XXXI. Vers. 17-xxxii, 1.

filias. stulte operatus es. Et nunc valet quidem manus mea reddere tibi malum. Sed Deus patris vestri heri dixit mihi. Cavo : ne loquaris cum Jacob quinquam durius. Et si tu ad tuos ire cupiebas : et desideris tibi erat domus patris tui : cur furatus es Deos meos? Respondit Jacob. Quod in seio te profectus enim : timui ne violenter auferres filias tuas. Quod autem furti me arguis; apud quemcumque inveniris Deos tuos : necetur coram fratribus nostris. Scrutare quicquid tuorum ^a erga me inveneris : et aufer. Hec dicens : ignorabat quod Rachel furata esset idola. Ingressus itaque Laban tabernacula Jacob et Lie et utriusque familie : non invenit. Cumque intrasset tabernaculum Rachelis : illa fess inans abscondit ^b holum subter stramenta camelli : et sedit desuper. Scrutatusque omnes tentorium : et nihil inventi ait : No irascatur Dominus meus quod coram te surgere nequeo : quia juxta consuetudinem seminarum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo querentis e. t. Tumensque Jacob cum jurgio ait. Quam ob culpam meam : et ob quod peccatum sic exarsisti post me et scrutatus es omnem suppellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tue? Pone hic coram fratribus meis et fratribus tuis : et judicent coram me et te. Idcirco viginti annos fui tecum : oves tue et capre non fuerunt steriles : arietes gregis tui non comedi nec captum a bestia ostendi tibi. Ego damnum omne reddebam. Quidquid furti perierat : a me exigebas. Die noctuque estu ^c arebam et gelu : fugiebatque somnus ab oculis meis. Sic per viginti annos in domo tua servivi tibi : quatuordecim ^C pro filiabus : sex pro gregibus tuis. Immutasti quoque mercedem meam decem vicibus. Et nisi Deus patris mei Abraham et timor Isaac affuisset mihi : forsitan nudum me dimisisses. Afflictionem meam et laborem manuum mearum respexit Deus : et arguit te heri. Respondit Laban. Filii et filie et greges tui et omnia que cernis mea sunt. Quid possum facere filiis et nepotibus meis : Veni ergo et iniamus sedus : ut sit testimonium inter me et te. Tulit itaque Jacob lapidem : et erexit illum : dixitque fratribus suis. Afferte lapides. Qui congregantes : feceruntque tumulum : comederuntque super eum. quem vocavit Laban : tumulus testis. Et Jacob : acervum testimonii. uterque juxta proprietatem lingue sue. Dixitque Laban. Tumulus iste testis erit inter me et te hodie. Et idcirco appellatus est nomen ejus Galaad : id est tumulus testis. Intueatur Dominus et ^J dicet inter nos : quando recesserimus a vobis. Si afflixeris filias meas : et si introduxeris uxores alias super eas : nullus sermonis nostri testis est absque Deo : qui presens respicit. Dixit rursus Jacob. En tumulus hic et lapis quem erexi inter me et te : testis erit tumulus inquam iste et lapis sit in testimonium. Si aut ego

^a Erga me. Vulg., apud me.

^b Idolum. Vulg., idola.

^c Arebam. Vulg., urebar.

^d Cap. II. Vers. 1-14.

^e Judicio. Vulg., judicium.

A transiero illum pergens ad te : aut tu prete malum mihi cogitans : Deus Abraham : Deus N julicet inter nos Deus patris eorum. Juravit per timorem patris sui Isaac : immolatisque v in monte : vocavit fratres suos : ut ederent | Qui cum comedissent : manserunt ibi. Laba de nocte consurgens : osculatus est filios a suas : et benedixit illis : reversusque est in suum : Jacob quoque abiit itinere quo cepera ^A . Amen.

Dominus sit semper vobiscum etc.

Tractus. Deducant oculi mei lachrymas : et bre mee fluant aquas : quia vox lamentationis est super me. ^Y . Propterea amare flebo : a possedit me : emarcuit cor meum : tenebre s cerunt me. ^Y . Ve mihi quia defect anima sensus cordis mei turbati sunt in me.

Dicat. Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistole Jacobi Apostoli ad XII tribus (d Cap. II).

Deo gratias.

Fratres. Nolite in personarum acceptione fidem Domini nostri Jesu Christi glorie. Et introierit in conventum vestrum : vir aureum habens in veste candida. introierit autem pauper in sordido habitu : et intendatis in eum : indutus est veste preclara : et dixeritis ei : hic : bene. pauperi autem **102** dicatis : tu s aut sede sub scabello pedum meorum : Nonne castis apud vosmetipsos : et facti estis Judicationum iniquarum ? Audite fratres mei divites in fide et heredes regni quod repit Deus diligentibus se ? Vos autem exhonorastis perem. Nonne divites per potentiam opprimunt et ipsi trahunt vos ad iudicium ? Nonne ipsi mant bonum nomen quod invocatum est super Si tamen legem perfecistis regalem secundum turas : diliges proximum tuum sicut te ipsam nefacitis. Si autem personam accipitis : pe operamini : redarguti a lege quasi transgre. Quicumque autem totam legem servaverit : o autem in uno : factus est omnium reus. Quod dixit non mechaberis : dixit et non occides. ^D non mechaberis : occides autem : factus es tr sor legis. Propter quod sic loquimini : et sic sicut per legem libertatis incipientes iudicari cium enim sine misericordia : illi qui non fe sericordiam. Superexaltat autem misericor ^e iudicio. ^A . Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Johannem (t Cap. VI).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus C loquebatur Pharisæis et turbis dicens. Operami

^t Cap. VI. Vers. 27-38. In Sacramentario E (Pag. 310) extra ordinem occurrit lectio Et secundum Joannem quæ legitur tertio Dominice et Quadragesimæ. Est autem, satis prolixæ sumpta ex Joan. vi, 28-56. In Missali nostro,

chæsa qui perit : sed qui permanet in vitam eternam : quem filius hominis ^a dabit vobis. Hunc enim pater signavit Deus. Dixerunt ergo ad eum. Quid faciemus ut operemur opera Dei? Respondit Jesus et dixit eis. Hæc est opus Dei : ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei. Quod ergo tu facis signum : ut videamus et credamus tibi : quid operaris? Patres nostri manna manducaverunt in deserto : sicut scriptum est. Panem de celo dedit eis in educare. Dixit ergo eis Jesus. Amen amen dico vobis : non Moyses dedit vobis panem de celo : sed pater meus dabit vobis panem de celo verum. Panis enim Dei est qui descendit de celo : et dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum. Domine : semper da nobis panem hunc. Dixit autem eis Jesus. Ego sum panis vite. Qui venit ad me : non esuriat. Et qui credit in me : non sitiet unquam. Sed dixi vobis : quia et vidistis me : Et non credidistis. Omne quod dat mihi pater : ad me veniet : et eum qui venit ad me : non ejiciam foras. Quia descendi de celo : non ut faciam voluntatem meam : sed voluntatem ejus ^b qui misit me. *ñ*. Amen.

Dicit Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu. ^c *Lauda.* Laudate Dominum qui timetis eum in medio Ecclesie. *ÿ*. Laudabunt Dominum qui requirunt eum. *P.* In medio Ecclesie.

Preces : Penitentes orate. *Et Sacrificium.* Offerite Domino mundum.

Quere retro in quarta feria prime hebdomade. fol. 99.

Missæ. Omnipotens Deus : tibi supplices fundimus preces : qui operis tui damno in deceptione primi hominis non letatus : salubre victorie gaudium prestatisti. Quo in declinando auctorem criminis : ipsum ^d peccati fomitem e mentibus posteritatis extirparet. Ut ille hostis jejunio : haberet abstinentia vincente penitentiam : qui in edulio habuerat gula precipitante virtutem. Precipuoque jejunii medicamine calcaretur suggestio perniciose serpentis : si precepti custodia premisset appetitum voluptatis. Et salutifero continentie rigore suscepto : atque edacis animi assentatione posthabita : hic caput anguis extingueret : qui principium damnaret erroris. Ergo Domine : qui sine te nec evadere nos constat nosse : nec vincere : tu in nobis operare pro nobis. Ut inter illum Adam qui perit in paradiso : et inter illum qui vicit in he-

A remo : non nobis imitabilis sit ille qui prior : sed iste qui melior. ac magis muneris consideratione quam temporis : ille ^e ad immolandum primus sit : qui secundus. Cujus sic in nobis exempli vivat utilitas : ut in tempore quo est anima sanctificanda jejunio : liberante Auctore : temperie ita habeat natura substantiam : ne per incontinentiam veniat ad ruinam.

ñ. Chorus. Amen.

Alia Oratio. Veni ad liberandum nos Domine Deus virtutum : et quicquid in conceptum desiderii nostri ^f illud pestilens **103** animal nocendi : arte ^g sollicitum : commentis blandientibus innodavit : proposito terrore sententie sub imperio crucis : et testimonio redemptionis absolve. Ut nos in hac diversitate bonorum omnium que creasti : ad speciem paradisi constitutos : dulcia vini sui mala non capiant : et interdicte rei gustum : mens fraude corrupta, consilii non requirat. Sicque rigorem suum virilis animus : idest spiritus probabili virtute custodiat : ut deceptum femine fragilitatis hortatum : idest carnis libidinem non sequatur. Vocem tuam Domine : qui peccat accipiat : et nudum coram se tuis oculis expavescat. Atque in conscientie sue agnitione confusus : penitentia se velamine a facie tui terroris abscondat. Et ita arguentis increpatione conterritus : expavescat : quod audivit : ut corrigat quod deliquit. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Recipe Domine jejunantium fidem : et offerentium pronam devotionem. Ut que te cum voto jejunii imploramus : tam in nobis quam defunctis fidelibus : necessaria remedia impetremus. *ñ*. Amen.

Ad pacem oratio. Jesu collatio vite perhennis : nostrum quesumus jejunium acceptabile fiat in oculis tuis. quo hujus jejunii litatione : et carnis nostre inedia convalescat : et anima donum perfecte dilectionis obtineat.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : equum vere et salutare est : nos tibi gratias agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus. Qui postea quam plasma tuum fallacis tibi intemperans appetitus : in tran gressionem preceptionis abductum habitaculo jucunditatis ^h extrusit : ne succiduum prolem peccati ex traduce lex teneret : verum nobis panem in filio : cujus esus vitam redderet contulisti. Qui de celo descendens : ⁱ archana fidelium gratia sue confes-

mam humanam et hominem animalia appellabant. Sanctus Gregorius papa (*Hom. 10 in Evang., que est de Epiphania*) angelum rationale animal dixit. Theodoretus (*In Ezechielis caput 1, 1*) : Est, inquit, animal rationale et homo, et angelus, sed ille rationale mortale animal, hic rationale immortale animal. Eodem sensu sanctus Cyrillus Hierosolymitanus (*Cat. 4*) animam humanam definiit animal rationale incorruptibile.

^g Sollicitum. Lege sollicitum.

^h Extrusit. Fortasse legendum : Qui postea quam plasmatum intemperans, fallaci sibi appetitu in transgressionem preceptionis abductum, habitaculo jucunditatis extrusisti, etc.

ⁱ Archana. Lege arcana, sacra nimirum fidelium mysteria.

Evangelia distributa, eadem lectio feria 6 hebdomadae primæ, feria 4 et 6 hebdomadae secundæ legitur.

^a Dabit. Vulg., Gr. : Dat vobis panem de celo verum. Cod. Vercellensis : Dat vobis panem de celo illum verum. Cod. Veronen. : Dat vobis panem de celo, illum verum panem.

^b Qui misit me. Ita etiam legit Vulgata ; at Sacramentarium Bobianum legit qui misit me Patris. Codex Vercellensis, qui me misit Patris. Veronenensis, sed voluntatem Patris qui me misit.

^c Lauda. Ps. xxi, 24. *ÿ*. Ps. xxi, 27.

^d Peccati fomitem. Gulam appellat peccati fomitem.

^e Ad immolandum. Forte ad imitandum.

^f Illud pestilens animal. Diabolum indigitat ; antiquiores enim angelos tam bonos quam malos, ani-

sionis impleret : et per verbi potentiam prestaret A
alimoniam : ^a nec sentiret expensam. Doceretque ita
probabili jejuniō se querendū : ut non escis ser-
vire nos cupiat : ^b sed preceptis. Solumque si esset
simplex fides : victrix esset esuries. et vivere se
credere posset in verbo : qui se redemptam nosset
ex verbo. Ac fidei beneficio hoc sibi esset in cibo :
quod fuisset in precio. Suique corporis oblatione
vel sanguinis : qui erat vita : hoc daret ad vitam :
unde redimeret vitam. Et per hoc maneremus in il-
lum : per quod maneret in nobis. Sic potentiam retinens
deitatis : sic gratiam dilectionis ostendens :
ut per cuius cibi substantiam in eternum vellet vi-
vere : quos vocasset : sed in ipsum vellet vivere :
quos pavisset. Cui merito omnes angeli et archan-
geli non cessant clamare quotidie : una voce dicen-
tes. *ñ*. Sanctus. Sanctus, Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere gloriosus Domi-
nus noster Jesus Christus filius tuus : qui subsistendi
nobis in labore fortitudinem donat : cum in edie no-
stre ubertatem sue dulcedinis administrat : ipse Do-
minus ac Redemptor eternus.

Post pridie. Pelle Domine a corde nostro scanda-
lum : et oblatum tibi hujus jejunii nostri suscipe sacri-
ficium. Quo emundati delictis horum sacramen-
torum perceptione : et parsimonie apud te mereamur
invenire mercedem : et virtutum spiritualium
consequi dignitatem. *ñ*. Amen.

Ad confectionem panis. Antifona. Fiat misericordia
tua Domine super nos : sicut speravimus in te.

Ad orationem Dominicam. Redemptor fortissime C
Deus noster : qui inspicias contritionis nostre affe-
ctum : probabile tibi effice hoc jejuniū nostrum. Ut
qui te Patrem habere dignoscimur : paternitatis a te
gratia exaudiri promereamur e terris. Pater noster
qui. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper
vobiscum. *ñ*. Et. *Benedictio.* Sanctificet Dominus
corda et corpora vestra : et sibi vos faciat militare
per abstinentiam. *ñ*. Amen. Eo quippe auxiliante ab
illicitis abstinere possitis : quo inspirante jejunii vos
inaceratione affligitis. *ñ*. Amen. Ab eo quoque re-
ficiamini spiritualibus epulis : qui nostris apud Pa-
trem intercessor est pro peccatis. *ñ*. Amen. Per
misericordiam etc.

Dicat Chorus. Qui venit ad me non esuriet : qui D
credit in me non sitiet 104 unquam. *ŷ*. Ego sum

^a *Nec sentiret.* Fortasse, *quæ nec sentiret expensam.*
Sanctus Chrysostomus (*Hom. 17, in Epist. ad Hebr.*)
Eucharistiam appellat *victimam quæ consumi non
potest.* Et in Missali Gallo-Gothico (*In contestatione
ŷer. & post Pascha*) de Christo dicitur : *Hic est agnus
Dei... qui se pro nobis offerendo non desinit, neque
apud te, Deum Patrem, perpetua advocacy defendit,
quia nunquam moritur immolatus, et semper vivit
ocisus.* Eadem prorsus in veteri Missali Gallicano
leguntur (*ŷer. & post Pascha in immolatione missæ*)
et in Sacramentario Bobiano, in tertia missa pa-
scha'i.

^b *Sed preceptis.* Catholicus enim non jejunat, ne-
que a vino, a carniū esu, a lacte et similibus ab-
stinet, quia alimenta in usum hominū a Deo creata
viala esse putat et detestanda, hæc Priscillianista-

lux mundi : et qui sequitur me non ambulabit
nebris : sed habebit lucem vite. *P.* Qui venit
ŷ. Qui manducat carnem meam et bibit meam
guinem : in me manet et ego in illo. *P.* Qui
ŷ. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui
in secula seculorum Amen. *P.* Qui bibit et e-
me non morietur in eternum.

Hæc Antifona dicatur post communionem.
tam est gaudio os nostrum : et lingua no-
exultatione.

Oratio. Reple Domine cor nostrum letici-
nobis dare dignatus es sacri corporis tui E
stiam : ut qui escarum perceptione reficimur
ritualibus beneficiis adimpleri feliciter mer-
ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus nost-
es benedictus et vivis et omnia regis in se-
culorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vol-
ñ. Et. In nomine Domini nostri Jesu Christi p-
mus cum pace.

DOMINICA SECUNDA IN QUADRAGESIMA

Ad Missam. Prophetia.

*Lectio libri proverborum Salomonis (e Cap. 1
XV).*

ñ. Deo gratias.

Fili : in corde prudentis requiescit sapientia
indoctos quoque erudiet. Justitia elevat ge-
miseros facit populos peccatum. Acceptus es
Minister intelligens : iracundiam ejus inutili-
uebit. Responsio mollis frangit iram : sermo
C suscitatur furorem. Lingua sapientium ornat scilicet
Os fatuorum ebullit stultitiam. In omni loco
Dei contemplantur bonos et malos. Lingua pluri-
lignum vite : que immoderata est conteret sp-
Stultus irridet disciplinam d patris : qui autem
dit increpationes : astutior fit. Domus justi |
fortitudo : et in fructibus impij conturbatio.
sapientium disseminabunt scientiam : cor autem
dissimile erit. Victimæ implorantur abhominabi-
limo : vota justorum placabilia.

ñ. Amen.

Lectio libri Genesis (e Cap. XLI).

ñ. Deo gratias.

In diebus illis. Post duos annos vidit Phara-
nium. Putabat se stare super fluvium : de quo
debant septem boves pulchre et f grassæ ni-

rum et Manichæorum insania est ; sed jeju-
Dei ejusque Ecclesiæ præceptis obtemperet.

^e *Cap. XIV.* Vers. 53-xv, 1-8. In Sacram-
Bobiano (*Pag. 309*) habetur : *Lectio sancti Evangelii
secundum Lucam, quando historia de Josep. leg
subjicitur Evangelium de filio prodigo (Lu-
4-32).* Est ibid. (*Pag. 308*) satis proluxa con-
de Josep. Historia Josephi apud Gotho-Hi-
hac die legebatur, et fortasse Dominica tert-
dragesimæ Gallii legebant Evangelium de filio p-
quod in nostro Missali legitur Dominica 8 post
vas Epiphaniæ.

^d *Patris.* Vulg., *Patris sui.*

^e *Cap. XLI.* Vers. 1-46.

^f *Grassæ.* Lege *crassæ.*

pascebantur in locis palustribus. Aliæ quoque septem **A** emergebant de flumine : fæde confectæque macie pascebantur in ipsa annis ripa in locis virentibus. Devoraveruntque eas : quarum mira species : et habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao : rursus dormivit : et vidit aliud somnium. Septem spice pullulabant in culmo uno plene atque formose. Aliæ quoque totidem spice tennes et percussæ uredine oriebantur : devorantes omnem priorem pulchritudinem. Evigilans post quietem : et facta mane : pavore perterritus : misit ad conjectores Egypti : cunctosque sapientes. Et accessit narravit somnium : nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiscens piceonarum magister ait. Confiteor peccatum meum. Iratus rex servis suis : me et magistrum pistorum retrudi jussit in carcerem principis militum. **B** Ubi una nocte uterque vidimus somnium presagum futurorum. Erat ibi puer hebreus : ejusdem ducis militum famulus. Cui narrantes somnia audivimus quicquid postea rei probavit eventus. Ego enim redditus sum officio meo : et ille suspensus est in patibulo. Proinus ad Regis imperium eductus ad carcerem Joseph totonderunt : ac veste mutata obtulerunt ei. Cui ille ait. Vidi somnia nec est qui edisserat : que audire te sapientissime conjicere. Respondit Joseph. Absque meo Deus respondebit prospera Pharaoni. ^a Narravit ergo quod viderat. Putabam me stare super ripam fluminis : et septem boves de amne conscendere : pulcras nimis et obesæ carnis : que in partu paludis virentia carpebant. Et ecce assequabantur **C** alie septem boves in tantum deformes et macilentæ : ut nunquam tales in terra Egypti viderim. Quæ devoratis et consumptis prioribus : nullum saturitatis dedere vestigium : sed simili macie : et squallere torpebant. Evigilans rursus sopore depressus : vidi somnium aliud. Septem spice pullulabant in culmo uno plene, atque pulcherrime : aliæ quoque septem tennes et percussæ uredine oriebantur e stipula : **105** quæ priorem pulchritudinem pariter devorabant. Narravi conjectoribus somnium : et nemo est qui edisserat. Respondit Joseph. Somnium regis meum est : quod facturus est Deus ostendit Pharaoni. Septem boves pulcre et septem spire plene : septem ubertatis anni sunt : eandemque vim somnii comprehendunt. Septemque boves tennes atque macilentas : quæ asconderunt post eas : et septem spice **D** tennes et vento urente percussæ : septem anni sunt ventare famis : qui hoc ordine complebuntur. Et septimo anni venient fertilitatis magne in universa terra Egypti. Quos sequentes septem anni alii tante sterilitatis : ut oblivioni tradantur cuncta retro abundantia. Consumptura est enim fames omnem terram. Et ubertatis magnitudinem perditura est inopie magnitudo. Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium : firmitatis ^b judicium est : eo quod fiat sermo Domini : et velocius impleatur. Nunc ergo provideat rex virum sapien-

tem et industrium : et preficiat eum terre Egypti. qui constituat prepositos per singulas regiones : et quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis : qui jam nunc futuri sunt : congreget in horrea : et omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur. Serveturque in urbibus : et pareatur futuro septem annorum fami : quæ oppressura est Egyptum : et non consumetur terra inopia. Placuit Pharaoni consilium : et cunctis ministris ejus. Locutusque est ad eos. Num invenire possumus talem virum : qui spiritu Dei plenus sit? Dixit ergo ad Joseph : quia ostendit tibi Dominus Deus omnia que locutus es : numquid sapientiorum et similem tui invenire potero? Tu eris super domum meam : et ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Uno tantum regni solio te precedam. Dicensque rursus Pharao ad Joseph. Ecce constitui te super universam terram Egypti. Tulitque anulum de manu sua : et dedit eum in manu ejus : vestivitque eum stola byssina : et collo torquem auream circumposuit. Fecitque ascendere super currum suum secundum clamantem preconem ut omnes coram eo genu flecterent : et prepositum esse scirent universe terre Egypti. Dixit quoque Rex ad Joseph. Ego sum Pharao. Absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem : in omni terra Egypti. Vertitque nomen illius et vocavit eum lingua Egyptiaca : Salvatorem mundi.

¶ Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

¶ Et cum spiritu.

^d *Psallendo.* Quam preciosa est misericordia tua Domino : Deus meus. ¶ Attrahere misericordiam tuam scientibus te : et justitiam tuam rectis corde. *P. Deus.* ¶ Ne veniat mihi pes superbie : et manus impiorum non me commoveat. *P. Deus.*

Hic dicat Sacerdos sequentes preces illo modo : ut dictum fuit in primo Dominico Quadragesime sol. 93. Preces. Miserere et parce clementissime Domine populo tuo : quia peccavimus tibi. ¶ Prostrati omnes lachrymas producamus : pendentes tibi occulta que admisimus : a te Deus veniam deposcimus. *P. Quia.* ¶ Orationes sacerdotum accipe : et queque postulant affluenter tribue : ac tue plebi miserere Domine. *P. Quia.* ¶ Furorem tuum adduxisti super nos : nostra delicta dira curvaverunt nos : et absque ulla spe defecimus. *P. Quia peccavimus.* ¶ Traditi sumus malis que nescimus : et omne malum inruit super nos : et invocamus : et non audivimus. *P. Quia.* ¶ Omnes clamamus : omnes te requirimus : te penitentes lachrymis prosequimur : cuiusque iram ipsi provocavimus. *P. Quia.* ¶ Te deprecantes te gementes poscimus : te Jesu Christe prosternati petimus : tua potestas jam sublevet miseros. *P. Quia.* ¶ Confessionem tue plebis accipe : quam lamentantes coram te effundimus : et pro admissis corde ingemiscimus. *P. Quia.* ¶ Pacem rogamus pacem no-

^a Narravit ergo. Vulg., narravit ergo Pharao.

^b Judicium. Vulg., indicium est.

^c Clamantem preconem. *Lege clamante preconem.*

^d *Psallendo.* Ps. xxxv, 8, 11, 12.

his tribue : ammove bella : et nos omnes erue : hu-
mili prece postulamus Domine. *P.* Quia. *℣.* Inclina
aurem Deus clementissime jam abluentur delictorum
macule : et a periculis tu benignus exime. *P.* Mise-
rere et parce.

Totum. Oratio. Exaudi orationem nostram.

*Et omnia alia require in primo Dominico Quadrage-
sime fol. 94. Presb. Silentium facite.*

106. *Sequentia epistolæ Jacobi Apostoli ad XII
tribus (* Cap. II).*

℟. Deo gratias.

Fratres. Quid prodest si fidem quis dicat se habere : opera autem non habeat. Num potest fides salvare eum ? Si autem frater aut soror nudi sunt : et egeant victu quotidiano : dicat aliquis : ite in pace : calefacimini : et saturabimini : et non dederitis autem eis que necessaria sunt corpori : quid proderit ? Sic et fides. Si non habeat opera : mortua est in semetipsa. Sed dicit aliquis. Tu fidem habes : et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus : et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est Deus : bene facis. Et demones credunt : et contremiscunt. Vis autem scire o homo inanis : quoniam fides sine operibus ociosa est. Abraam pater noster : nonne ex operibus iustificatus est : offerens Isaac filium suum super altare. Vides quoniam cooperabatur operibus illius : et ex operibus fides consummata est : et suppleta est Scriptura dicente. Credidit Abraam Deo : et reputatum est illi ad iusticiam : et amicus Dei appellatus est.

℟. Amen.

*Lectio Sancti Evangelii secundum Johannem
(Cap. d IX).*

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus cum exiret de templo : vidit hominem cecum a natiuitate. Et interrogauerunt eum discipuli sui. Rabbi : quis peccavit : hic aut parentes ejus : ut cecus nasceretur ? Respondit Jesus. Neque hic peccavit : neque parentes ejus : sed ut manifestarentur opera Dei in illo. Me autem oportet operare opera ejus qui misit me : dum adhuc dies est. Veniet nox : quando nemo potest operari. Quandiu in mundo sum : lux sum mundi. Hec cum dixisset : expulit in terram : et fecit lutum ex sputo : et linxit lutum super oculos ejus : et dixit ei. Vade : et lava in natatoria Syloe : quod interpretatur Missus. Abiit ergo : et lavit : et venit videns. Itaque vicini et qui viderant eum prius : quia mendicus erat : dicebant. Nonne hic est qui sedebat et mendicabat ? Alii dicebant : quia hic est. Alii autem. Nequaquam : sed similis est ei. Ille autem dicebat : quia ego sum. Dicebant ergo ei. Quomodo aperti sunt oculi tui ? Respondit. Ille homo qui dicitur Jesus : lutum fecit et unxit oculos meos : et dixit mihi. Vade ad natatoria Syloe : et lava. Et abiit et

lavit : et ecce video. Dixerunt ergo ei. Ubi est Ait. Nescio. Adhuc eum ad phariseos qui fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum factus : et aperuit oculos ejus. Iterum ergo interrogabant eum pharisei : quomodo vidisset. Ille dixit eis. Lutum posuit mihi super oculos et et video. Dicebant ergo ex phariseis quidam. Hic homo a Deo : qui sabbatum non custodit. Dicebant : Quomodo potest homo peccator hec facere ? Et scisma erat in eis. Dicunt ergo ceterum. Tu quid dicis de eo qui aperuit oculos. Ille autem dixit. Quia propheta est. Non credi ergo Judei de illo : quia cecus fuisset et videns donec vocaverunt parentes ejus qui viderat : interrogaverunt eos dicentes. Hic est filius quem vos dicitis quia cecus natus est ? Quomodo nunc videt ? Responderunt eis parentes ejus : xerunt. Scimus quia hic est filius noster : et cecus natus est. Quomodo autem nunc videt : mus. aut quis ejus aperuit oculos : nescimus. Interrogate : et etatem habet : ipse de se loquutus dixerunt parentes ejus : quia timebant Judæo enim conspiraverant Judei : ut si quis eum con- tur Christum : extra sinagogam fieret. Propter parentes ejus dixerunt : quia etatem habet : ipsi interrogate. Vocaverunt ergo rursus hominem qui rat cecus : et dixerunt ei. Da gloriam Deo scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo Si peccator est nescio : unum scio quod cecus essem : modo video. Dixerunt ergo illi. Quid C tibi : quomodo aperuit oculos tuos ? Respondit. Dixi vobis. Jam audistis. Quid iterum vultis a Numquid et vos vultis discipuli ejus fieri ? Ma- runt ei : et dixerunt. Tu discipulus illius ? Res- nos autem Moysi discipuli sumus. Nos scimus Moysi locutus est Deus. Hunc autem nescimus sit. Respondit ille homo et dixit eis. In hoc mirabile est : quia vos nescitis unde sit : et a oculis meos. Scimus autem : quia peccatores non exaudit. Sed si quis Dei cultor est : et vo- tem ejus facit : hunc exaudit. A seculo non es- ditum : quis aperuit oculos ceci nati. Nisi esset Deo : non poterat facere quicquam. Responder dixerunt ei. In peccatis natus es totus : et tu nos ? Et ejecerunt eum foras. Et audivit Jesum e- egerunt eum foras. Et cum invenisset eum ei. Tu credis in filium Dei ? Respondit ille et Quis est Domine : ut credam in eum ? Et d Jesus. Et vidisti eum : et qui loquitur tecum est. At ille ait. Credo Domine : et procidens ad eum. *℟.* Amen.

*Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.
cum. * Lauda. Laudabo nomen Dei mei cum ca*

* *Cap. II. Vers. 14-23.*

† *Ociosa est. Vulg., Græc., mortua est.*

‡ *Dicente. Lege dicens.*

§ *Cap. IX. Vers. 1-36. Evangelium hoc, de cæco nato, in Ecclesia Gotho-Hispana legebatur Dominica tertia Quadragesimæ. In Ecclesia adiolanensi*

¶ *minica de cæco tertia quoque numeratur ; est revera quarta : primam enim in capite Quadragesimæ in numerum Dominicarum quadragesimalium recensent.*

‡ *Id. Ps. LXXIII, 31. §. Ibid. 35.*

et magnificabo eum in laude. Ψ . Laudent illum celi et terra et mare et omnia que in eis sunt.

Hic dicit Sacerdos. Penitente orate etc. Illo modo ut dictum est retro feria quarta prime hebdomade folio 93.

α *Sacrificium.* Hi dies exorationis sancti erunt vobis : et humiliabitis animas vestras : applicantes hoc locustia Domino Deo vestro. Ψ . Omnis anima quecumque non se observaverit : exterminabitur de populo suo : isti enim vobis sunt dies. *P.* Exorationis.

Miss. Erigamus queso dilectissimi fratres corda nostra : ad consideranda divini mysterii sacramenta. Lectio etenim sancti Evangelii : que hodierna die β ad audiendum vos esse sollicitos : efficiet etiam eternitatis fructibus opulentos. Et sicut auditu eam fide integra percepistis : ita quoque fideli devotione quiddam in illa mysticum requiratis. Ea quippe que fecit Dominus noster Jesus Christus obstupenda atque miranda : et opera fuerunt et signa. Quia et operatio extitit in virtute : et signum in visione. Si ergo quod significet hoc quod factum est requiramus. Omne genus humanum significat iste cecus. Hanc enim pisculi cecitatem traductam ducimus ex homine primo : de quo non solum originem trahimus γ nationis : sed et pondus iniquitatis. Ideoque si ex illo lumen amisimus : quod nostro ex merito in nobis reparare non possumus. Ecce adest Jesus ultroneus ad sanandum : qui cor contritum spectat et humiliatum : qui lacrymantibus dare promittit eterne consolationis remedium. Deferamus nos ei vota : mundemus corda : proferamus suspiria. Offeramus Deo viciniam mundam : lacrymis pedes ejus rigemus : et cum internis ei rugitibus supplicemus. Ut jumentis nobis tenebras nostri cordis, et ita in nobis sicut vim sue dilectionis : ne ullatenus deflectamus ad ipsam proprie cecitatis.

δ *Alia oratio.* Deus qui humanarum mentium lux eterna : tu paternis iniquitatibus obscuratos illumina : tu restauret gratuita gratia : quicquid perdidit viciata natura. Ut qui in nobis aliquando tenebre fuimus : in te semper lucidi esse possimus. Nulla nobis amplius delictorum nebula dominetur : nulla nox iniquitatis in nobis te jugiter lucente nascatur. Esto famulis tuis perpetuus dies : in quo ambulantes non erremus ulterius : sed proficiamus in melius. Ut jam Christi tui dilatato corde currentes : et vestigia Salvatoris cum eo qui cecus natus est amplectentes. Hec est enim victima salutaris : hec est oblatio sacrificii singularis. Adorare unigenitum tuum in veritate nostri corporis natum : et spreto malignantium sine goga : cognoscere te in gentibus exaltatum.

η . Amen.

Post nomina. Jesu Redemptor humani generis :

α *Sacrificium.* Ex Levitico, xxv, 27, 28.

β *Ad audiendum.* Lege ad audiendum vos fecit esse sollicitos, efficiet, etc.

γ *Nationis.* Hoc est, *nativitatis, generis.* Vide du Cange, in glossario Latino; verb. *Natio.*

δ *Deus qui.* Lege *Deus qui es*, etc.

α restaurator eterne lucis. Presta nobis famulis tuis : ut sicut abluti sumus originali peccato perunctionem baptismatis : cujus significationem habuit piscina illa : que oculis lumen prestitit cecis : ita quoque nos ϵ secundo lacrymarum baptisate purifices **108** a delictis. Sicque mereamur precones effici laudis tue sicut cecus ille annunciator factus est gratie. Et sicut ille ad constituendum te verum Deum adimpletus est fide : ita nos quoque repleamur boni operis confessione. Atque tanta excellentia pietatis occurras te invocantibus pius : ut per hec libamina que tibi offerimus : et vivi obtineamus remedium salutare : et defuncti percipere mereamur eternum gaudium sine fine.

η . Amen.

β *Ad pacem. Oratio.* Deus qui tanta pace et dilectione hunc mundum dilexisti : ut per unigenitum filium tuum cuncta terrestria celestibus socias miseratione gratuita : que cecitate primi hominis facta fuerunt inter se dissidentia. Da nobis ut qui obscuritate nostrorum crinum : a proximi dilectione avertimur : te in nobis perpetualiter lucente : ita in nominis tui dulcedine solidemur. Quatenus et amicos in te et inimicos propter te : alterne dilectionis vinculo amplectamur.

η . Amen.

γ *Invitatio.* Dignum et justum est nos tibi gratias agere : Domine sancte pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Qui illuminatione sue fidei tenebras mundi expulit : et fecit filios esse gratie : qui tenebantur sub legis justa damnatione. Qui ita in iudicium in hoc mundo venit : ut non videntes viderent : et videntes ceci essent. qualiter et hi qui in se tenebras confiterentur errorum : perciperent lumen eternum : per quod carerent tenebris delictorum. Et hi qui de meritis suis arrogantes lumen in semetipsis habere justicie extimabant : in semetipsis merito tenebrescerent. qui elevati superbia sua et de justitia confisi propria : ad sanandum medicum non querebant. Per Jesum enim qui ostium esse dixit ad Patrem : poterant introire. Sed quia de meritis elevati sunt improbe : in sua remanserunt nihilominus cecitate. Proinde humiles nos venientes : nec de meritis nostris presumentes aperimus ante altare tuum sanctissime Pater vulnus proprium : tenebras nostrorum fatemur errorum : conscientie nostre aperimus archanum. Inveniamus quesumus in vulnere medicinam : in tenebris lucem eternam : innocencie puritatem in conscientia. Cernere etenim totis visibus volumus faciem tuam : sed impedimur cecati tenebra consueta. Celos aspicere cupimus : nec valeamus : dum cecati tenebris peccatorum : nec hos pro sancta

ϵ *Secundo lacrymarum baptisate.* Sanctus Isidorus (*De Off. Eccl.*, l. ii, c. 16) docet quod lacrymarum penitentium apud Deum pro baptismate reputantur et penitentia passim dicitur secunda post naufragium tabula.

ζ *Extimabant.* Lege *existimabant.*

vita attendimus : qui propter excellentiam vite celi nomine nuncupati sunt. Occurre igitur Jesu nobis in templo tuo orantibus : et cura omnes in hac die qui in virtutibus facientes : noluisse sabbatum custodiri. Ecce ante gloriam nominis tui aperimus vulnera nostra : tu appone nostris infirmitatibus medicinam. Succurre nobis ut promisisti precantibus : qui ex nihilo fecisti quod sumus. Fac collirium et tango oculos nostri cordis et corporis : ne cecique labamur in tenebrarum erroribus consuetis. Ecce pedes tuos rigamus fletibus : non nos abicias humiliatos. O Jesu bone : a vestigiis tuis non recedamus : qui humilis venisti in terris. Audi jam nostrorum omnium precem : et evellens nostrorum criminum cecitatem : videamus gloriam faciei tue in illa pacis eterne beatitudine proclamantes : atque ita dicentes.

Dicat Chorus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Oratio. Vere dies sempiternus : vere lucifer verus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui sic luce divinitatis sue claruit mundo : ut eum tenebrarum eriperet dominatu. Ut nos qui aliquando eramus tenebre : efficeremur in eo verum lumen. Qualiter eum cognosceremus per illuminationem fidei sue : qui pro nobis omnibus animam suam tradidit usque ad mortem : Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Tange quesumus Jesu fili Dei tenebras cordis nostri digitis tuis : ut ita te in nobis lucente peccatorum eruamur a tenebris : **109** qualiter ea que tibi offerimus luce perlustras eterne sanctificationis. Et nos ita mundes a viciorum inlecebris : ut sanctificati percipere mereamur eucharistiam corporis tui in visceribus nostris. *ñ. Amen.*

Ad confractionem panis. Antifona. Fiat misericordia tua Domine super nos : sicut speravimus in te. *Ad Orationem Dominicam.*

Oratio. Jesu preceptor : occurro nobis ambulanti-bus viam : cupientibus pervenire ad patriam. Ut precedente luce tua ambulemus ^d in viam rectam : nec oberremus in tenebram istius noctis horrendam : te in nobis lucente : qui es via veritas et vita. Da igitur nobis : ut sicut cecus ille per confessionem vere credulitatis obtinuit donum indulte salutis : ita nos adipiscamur in istius verbis effectum pie petitionis : cum ea que nos docuisti proclamaverimus e terris. Pater noster qui es in celis. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et.*

Benedictio. Omnipotens Jesus Christus qui virtute potentie sue cecis oculis prestitit medicinam : ipse oculos vestros ab omni vanitate avertat. *ñ. Amen.* Et qui illi prestitit se in veritate cognoscere : ipse corda vestra in sui nominis dilectione confirmet. *ñ. Amen.* Quique se per hoc miraculum ostendit ammirabilem populis : ipse vos ita dono impleat

^a In virtutibus facientes. Lege in virtutibus facientis.

^b Qui ex nihilo. Hæc sæpe contra Priscillianistas inculcant, Deum esse hujus mundi auctorem, hominibusque creatorem.

^c In terris. Lege in terras.

sancte virtutis : qualiter ad eternam vitam secula pervenire possitis. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui est benedictus et omnipotens regit in secula seculorum. *ñ. Amen.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et.*

Dicat Presb. ad accedentes. Antifona. Egredietur Dominus : si quis per me introibit : et ingredietur et regredietur et pascuet. *ñ. Qui manducat meam carnem et bibit sanguinem : in me manet et ego in illo. P. E. ñ. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui in secula seculorum. Amen. P. Ego sum.*

Com. Repletum est gaudium nostrum : et nostra exultatione.

Oratio post Com. Reple Domine cor nostrum. *B Require retro in primo Dominico Quadragesimo.*

FERIA QUARTA.

Ad Missam.

Lectio libri proverbiorum Salomonis (Cap. XXVIII).

ñ. Deo gratias.

Fili. Diligenter agnosce vultum pecoris tuæ que greges considera. Non enim habebis jugum testatem : sed corona tribuetur tibi in generatione. Aperta sunt prata : et appere herbe virentes : et collecta sunt fena de in Agni ad vestimentum tuum : et hedi agri sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos : et in saria domus tue : et ad victum ancillis tuis. *C* Impius nemine persequente : justus autem qui confidens absque terrore erit. Propter peccata multi principes ejus : et propter hominis sapientiam et horum scientiam que dicuntur vita ducis erit. Vir pauper calunnians pauperi : similia libri vehementi : in quo paratur fames. Qui quunt legem : laudant impium : qui autem diunt : succenduntur contra eum. Viri maligni gignant judicium : qui autem requirunt Dominum animadvertunt omnia. Qui declinat aures suas diat legem : oratio ejus erit execrabilis. Qui justos in via mala : in interitu suo corrueat : plices possidebunt terram. *ñ. Amen.*

Lectio Libri Exodi (Cap. II).

D In illis diebus. Postquam creverat Moyses ad fratres suos : vidit afflictionem eorum : in Egyptium percuti athen quemdam de Hebrais suis. Cumque circumspexisset huc atque illuc et nullum adease vidisset : percussit egyptum scondit sabulo. Egressus die altera conspexit Hebreos rixantes : dixitque ei qui faciebat in egyptum. Quare percutis proximum tuum? Qui respondeit. Quare constituit te iudicem : aut principem super nos? Numquid occidere me tu vis? Sicut occidisti

^d In viam rectam. Lege in via recta.

^e Cap. XXVII. Vers. 23-XXVIII, 1-11.

^f Cap. II. Vers. 11-13, 4-15.

^g Sicut occidisti. Vulg., sicut heri occidisti.

xiom? Timuit Moyses et ait. Quo palam factam est
verbum istud? Audiensque Pharaon sermonem hunc :
quereret occidere Moysen. Qui fugiens de conspectu
ejus : moratus est in terra Madian : et sedit juxta
puteum. Erant autem Sacerdoti 110 Madian septem
filii que venerant ad hauriendas aquas. Et impletis
camalibus : adaquare cupiebant greges patris sui. Sin-
perveneruntque pastores : et ejecerunt eas. Surrexit
quoque Moyses a indefensis puellis : et adaquavit oves
earum. Que cum revertissent ad Raguel patrem suum :
dixit ad eas. Cur velocius venistis solito. Responde-
runt. Vir Egyptius liberavit nos de manu pastorum :
insuper et hausit aquam nobiscum ; potumque dedit
ovibus. At ille. Ubi est inquit : quare dimisistis ho-
minem? Vocate eum : ut comedat panem. Juravit
ergo Moyses ut habitaret cum eo. Accepitque Sepho-
ram filiam ejus uxorem. ^b Que peperit filium : quem
vocavit Gersam : dicens. Advena fui in terra aliena.
Post multam vero temporis mortuus est Rex Egypti :
et ingemiscientes filii Israel propter opera vociferati
sunt. Ascenditque clamor eorum ad Deum ab operi-
bus : et audivit gemitum eorum : ac recordatus est
soleris quod pepigerat cum Abraam : Isaac : et Ja-
cob : Respexit filios Israel et cognovit eos. Moyses
autem pascebat oves Jetro cognati sui Sacerdotis Ma-
dian. Cumque minasset gregem ad interiora deserti :
venit ad montem Dei Oreb. Apparuitque ei Dominus in
flamma ignis de medio rubi : et videbat quod rubus
ardet : et non combureretur. Dixit ergo Moyses. Va-
dem et videbo visionem hanc magnam : quare non
comburatur rubus. Cernens autem Dominus quod per-
petrat ad videndum : vocavit eum de medio rubi : et
ait. Moyses. Moyses. Qui respondit. Adsum. At ille. Ne
appropriaris inquit huc. Solve calciamentum de pedi-
bus tuis : locus enim iste quo stas : terra sancta est. Et
ait. Ego sum Deus Patris tui : Deus Abraam : Deus
Isaac : et Deus Jacob. Abscondit Moyses faciem
suam : non enim audebat asp. ere contra Deum. Cui
ait Dominus. Vidi afflictionem populi mei in Egypto :
et clamorem ejus audivi propter duriciam eorum qui
prestant operibus. Et sciens dolorem ejus : descendi :
et liberarem eum de manibus Egyptiorum : et edu-
caram de terra illa in terram bonam et spaciosam.
In terra que fluit lacte et melle : ad locum Chananei
et Cetbei et Amorrei et Pherisei et Etei et Jebusei.
Clamor ergo filiorum Israel venit ad me : vidique
afflictionem eorum : quomodo ab Egyptiis oppri-
muntur. Sed veni : mittam te ad Pharaonem : ut
educas populum meum filios Israel de Egypto. Et
dixit Moyses ad Deum. Quis ego sum : ut vadam ad
Pharaonem : et educam filios Israel de Egypto? Qui
dixit ei. Ego ero tecum. Et hoc hab. bis signum quod
miserim te. Cum eduxeris populum meum de Egypto :

Immolabis Deo super montem istum. Ait Moyses ad
Deum. Ecce ego vadam ad filios Israel : et dicam eis.
Deus patrum vestrorum misit me ad vos : Si dixe-
riat mihi : quod est nomen ejus : quid dicam eis?
Dixitque Deus ad Moysen. Hoc dices filiis Israel. Ego
sum qui sum ait. Sic dices filiis Israel. Qui est : misit
me ad vos : Dixitque iterum Deus ad Moysen. Hec
dices filiis Israel. Dominus Deus patrum vestrorum :
Deus Abraam : Deus Isaac : et Deus Jacob misit me
ad vos. Hoc nomen mihi est in eternum : et hoc
memoriale meum in generatione et generatione.

ñ . Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.

ñ . Et cum.

Tractus. Ecce ego deprecabor Deum et placabilis
mibi erit : et videbo faciem ejus in exultatione. ^γ .
Consumpta est caro mea a suppliciis : abhominabilis
est mihi panis : contabuit cor meum : et ossa mea
emarcuerunt. ^γ . Erue me a corruptione et illumina
in lucem viventium.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia epistole Jacobi Apostoli ad duodecim tribus
(^d Cap. III).

ñ . Deo gratias.

Fratres. Fructus justicie in pace seminatur fa-
cientibus pacem. Unde bella et lites in vobis? Nonne
ex concupiscentiis vestris : que militant in membris
vestris? Concupiscitis : et non habetis : occiditis et
zelatis : et non potestis adipisci. Litigatis et bellige-
ratis : et non habetis : propter quod non postulastis.
Petitis : et non accipitis : eo quod male petatis : et in
concupiscentiis vestris * consummaminini. Adulteri :
nescitis 111 quod amicitia hujus mundi : inimica
est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi
hujus : inimicus Dei constituitur. Aut putatis quia
inaniter Scriptura dicit : ad invidiam concupiscit Spi-
ritus : qui habitat in vobis? Majorem autem dat gra-
tiam. Propter quod dicit : Deus superbis resistit :
humilibus autem dat gratiam. Subditi igitur estote
Deo. Resistite autem diabolo : et fugiet a vobis.
† Appropiate Deo : et appropinquabit vobis. Emun-
date manus peccatores : et purificate corda : dupli-
ces animo miseri estote. Lugeate et plorate. Risus
vester ‡ in lucto convertatur : et gaudium § in merore.
Humiliamini in conspectu Domini : et exaltabit vos.

ñ . Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem (ⁱ Cap. VI).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus lo-
quebatur phariseis et turbis dicens. Ecce voluntas
ejus : qui misit me patris : ut omne quod dedit mi-
hi : non perdam ex eo : sed reuscitem illud in no-
vissimo die. Hec est enim voluntas patris mei qui
misit me : ut omnis qui videt filium et credit in

* *Indefensis.* Vulg., et *defensis.*

† *Que peperit filium.* Vulg., et *peperit ei filium.*
Omittitur media pars versiculi 23, in qua de alio
Moysis filio fit mentio.

‡ *Cognati sui.* Vulg., *socii sui.*

§ *Cap. III.* Vers. 18-1v, 1-10.

* *Consummaminini.* Vulg., *insumatis.*

† *Appropiate.* Vulgata legit *appropinquate.*

‡ *In lucto.* Lega in luctum.

§ *In merore.* Lege in *merorem.*

¶ *Cap. VI.* Vers. 59-47.

cum : habeat vitam eternam. Et ego resuscitabo eum in novissimo die. Murrurabant ergo Judei de illo : quod dixisset ^a ego sum panis qui de celo descendi : et dicebant. Nonne hic est Jesus filius Joseph : cujus nos novimus patrem et matrem ? Quomodo ergo dicit hic : quia de celo descendi ? Respondit ergo Jesus : et dixit eis. Nolite murrurare in invicem. Nemo potest venire ad me : nisi pater qui misit me traxerit eum. Et ego resuscitabo eum : in novissimo die. Est scriptum in prophetis. Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit a Patre : et didicit : venit ad me. Non quia patrem vidit quisquam : nisi is qui est a Deo : hic vidit patrem. Amen amen dico vobis ; quia qui credit in me : habet vitam eternam. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *†*. Et cum.

^b *Lauda.* Laudabo nomen Domini cum cantico : et magnificabo eum in laude.

Preces. Penitentes orate.

Et Sacrificium. Offerte Domino mundum. *Require* retro in feria IIII. *prime ebdomade.* Fol. 99.

Missa. Omnipotenti Deo fratres charissimi : totis sensibus supplicemus : qui superbis resistere : et humilibus dare gratiam repromisit. Ut nos in horum dierum observatione : quos jejuniorum depositus ordo vel traditio delicavit : humiliatos corpore et contribulatos corde dignanter intendat. et quibus prestitit humiliationis obsequium. *ñ*. Amen.

Alia oratio. Domine misericordiarum : et Deus summe perfecteque bonitatis : qui peccatorum propiciationem jejunii : orationibus : et helemosynis querendam et obtinendam esse monstrasti : respicere dignare ad hanc humilitatis nostre confessionem. Ut qui inclinamur conscientia nostra ; erigamur misericordia tua. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Intuere piissime Domine jejunii nostri devotissimam precem : et offensis nostris propiciatus ignosce. Quo et humiliatio abstinentie tibi gloriam deferat : et oblatio hujus sacrificii requiem defunctis impertiat. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Piissime Deus : amentes jejunio dilectionis vel pacis tue refice incremento. Ut qui tue adoptionis filii sumus : et scandalis careamus : et sincero alterne pacis osculo sociemur. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi semper gratias agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum Dominum nostrum. Qui est vita pereuntium animarum : refectio abstinentium : salus debillim : et consolatio contritorum. Qui corpora fessa in labore sustentat : qui animas in periculis salvat : et omnium humilium precibus quesite suffragationis remedia subministrat. Per ipsum ergo vos Deus Pater sanctifica : per quem nobis donare dignatus es vitam. Per ipsum apud te sit no-

^a *Ego sum panis qui de celo descendi.* Ita legunt Codices Vercellensis et Veronensis, et ita Bobianum legit. Vulgata legit *ego sum panis vivus*, etc.

stri jejunii parsimonia acceptabilis : qui non reconciliavit per oblatum sui sacrificii corpore ligno Crucis sue in hujus mundi procellosa latione portemur : et ad eum repulsis vitiis : plati virtutibus veniamus. Cui merito omnes et Archangeli non cessant clamare una voce dicentes.

Dicat Chorus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere Sanctus : vere gloriosus benedictus Dominus noster Jesus Christus filius qui sanat contritos corde : et merentes erigit tate. Qui cor contritum et humiliatum non spernit nobis. qui per spiritualis parsimoniae abstinentie et animam salvat : et corpus liberat a ruin ipse est Deus noster ac redemptor eternus.

Post pridie. Emitte Christe Fili Dei de celis tuis copiam tue benedictionis : quo et jejunii nostre devotionis gratum efficiatur in oculis tuis. hec libamina benedictione dignificentur virtutibus. *ñ*. Amen.

Ad confractionem panis dicat Presbiter. A. Fiat misericordia tua Domine super nos : quoniam modum speravimus in te.

Ad orationem Dominicam.

Ad fontem lucis et originem bonitatis : te Deus concurrentes : precamur ut arentem carnem : tue foveas claritatis amore. affectum nobis dona petitionis : exaudi nos de celis : et te proclamaverimus e terris. Pater noster. Illi vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Omnipotens Deus : in ediam vobis reficiat miseratione gratuita. *ñ*. Amen. Requere petitionis vestre clamorem : cum afflicti caveritis in tempore. *ñ*. Amen. Ut ad eum semper manus cum cordibus extendatis : vobis dari solacium jejunii litatione deponere. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri : benedictus et vivit et omnia regit in seculum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. Et cum.

Illic dicat Chorus. Qui venit ad me non est esuriens. *Post. com. Oratio.* Reple Domine cor nostrum. *Require in primo Dominico Quadragesime.* Fol. 99.

FERIA SEXTA.

Prophetia.

Lectio libri Sapientie Salomonis (Cap. XV 14). Deo gratias.

Fili : Omnipotens sermo tuus Domine exil celo a regalibus sedibus : durus debellator in exterminii terram prosilivit. Gladius acutus in latum imperium tuum portans : et stans repleta morte : et usque ad celum attingebat ^d solum terram. Tunc continuo visus somniorum turbaverunt illos : et timores supervenerunt rati. Et alius alibi projectus semivivus . . .

^b *Lauda.* Ps. LXVIII, 31.

^c *Cap. XVIII.* Vers. 15-22.

^d *Stans in terram. Lege in terra.*

quam moriebatur^a eam demonstrabat mortis. Visiones enim que illos turbaverunt : hec premonerant : ne inseli quare mala patiebantur perirent. Teligit autem tunc et justos tentatio mortis : et commotio in heremo facta est multitudinis : sed non diu permansit ira tua. Properans enim homo sine querela^b propugnabit proferens servitutis sue scutum orationem : et per incensum deprecationem allegans. Restitit ire et finem imposuit necessitati : ostendens quoniam tuus est famulus.

ñ. Amen.

(*Lectio libri Exodi* ° *Cap. XIII, XIII.*)

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Cum dimisisset Pharaon populum : non eis duxit Dominus per viam terre Philistinum que vicina est : reputans ne forte peniteret eum : si vidisset adversum se bella consurgere : et revertetur in Egyptum : sed circumduxit per viam deserti : que est juxta mare Rubrum. Et armati ascenderunt filii Israel de terra Egypti. Tulitque Moyses ossa Joseph secum : eo quod adjurasset filios Israel dicens. Cum visitaverit vos Deus : afferite ossa mea hinc vobiscum. Profectique de Socoth : castrametati sunt in Etham : in extremis finibus solitudinis. Dominus autem precedebat eos ad ostendendam viam : per diem in columna nubis : et per noctem in columna ignis : ut dux esset itineris utroque tempore. Nunquam defuit columna nubis per noctem coram populo. Locutus est Dominus ad Moysen dicens : loquere filiis Israel : et dices ad eos. Reversi castrametentur in regione Phiaroth : que est inter Magdalem et mare contra Beelsephon. In conspectu ejus castra ponetis super mare : diciturque est Pharaon super filios Israel : Coartati sunt in terra : conclusit eos desertum. Et indurabo cor ejus ac persequentur vos : **113** et glorificabor in Pharaone : et in omni exercitu ejus scientque Egyptii quia ego sum Dominus. Fecerunt ita. Et nunciatum est Regi Egypti quod fugisset populus. Immutatumque est cor Pharaonis et servorum ejus super populum et dixerunt : Quid volumus facere : ut dimitteremus Israel : ne serviet nobis? Junxit ergo currum et omnem populum suum assumpsit secum. Tulitque sexcentos currus electos : et quicquid in Egypto curruum fuit : et duces totius exercitus. Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Egypti : et persecutus est filios Israel. At illi egressi erant in manu excelsa. Cumque persequerentur Egyptii vestigia precedentium : repererunt eos in castris super mare : omnisque equitatus : et currus Pharaonis : et universus exercitus erat in Phiaroth contra Beelsephon. Cumque appropinquasset Pharaon : levantes filii Israel oculos viderunt Egyptios post se : et timuerunt valde. Clamaveruntque ad Dominum et dixerunt ad Moysen. Forsitan non erant sepelira in Egypto : ideo tulisti nos : ut moreremur

in solitudine? quid hoc facere voluisti? ut edueres nos ex Egypto? Nonne iste est sermo quem loquebamur ad te in Egypto dicentes : recede a nobis ut serviamus Egyptiis. Multo enim melius est servire eis : quam mori in solitudine. Et ait Moyses ad populum. Nolite timere. State et videte magnalia Domini : que facturus est hodie. Egyptios enim quos nunc videtis nervaquam ultra videbitis usque in sempiternum. Dominus enim pugnavit pro vobis : et vos tacebitis.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum

Tractus. Quis est homo ut immaculatus sit : et ut justus appareat. Ecce inter Sanctos nemo immaculatus. Et celi non sunt mundi in conspectu ejus. ¶. Quanto magis omnis homo qui bibit : quasi aquas iniquitatum. Memento quod sicut lutum feceris me : et in pulverem deduces me. ¶. Signasti quasi in sacculo delicta mea : sed curasti iniquitatem meam.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia epistole Jacobi Apostoli ad duodecim tribus (Cap. V).

ñ. Deo gratias.

Charissimi. Nolite inmiscere in alterutrum : ut non judicemini. Ecce Judex ante januam adsistit. Exemplum accipite fratres : laboris et patientie exitus mali^d et longanimitatis. Prophetas qui locuti sunt in nomine Domini : ecce beatificamus qui sustinuerunt. Sufferentiam Job audistis : et finem Domini vidistis : quam misericors est Dominus et miserator. Ante omnia autem fratres mei nolite jurare neque per celum neque per terram neque per aliud quodcumque juramentum. Sit autem verbum vestrum est : non non : ut non sub judicio decidatis. Affigitur aliquis vestrum : oret equo an mo et psallat. Infirmatur quis ex vobis? inducat presbyteros Ecclesie : et orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini : et oratio fidei salvabit infirmum : et allevabit eum Dominus. Etsi in peccatis sit : dimittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra. et orate pro invicem ut salvemini. Multum enim prevalet deprecatio justis assidua. Helias homo erat similis nobis passibilis : et oratione oravit : ut non plueret super terram. Et non pluit annos tres et menses sex. Et rursus oravit : et celum dedit pluviam et terra fructum suum. Fratres mei si quis ex vobis erraverit a veritate : et converterit quis eum : scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore vie sue : salvat animam ejus a morte : et cooperit multitudinem peccatorum. ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem (° *Cap. VI*).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus loquebatur Phariseis et turbis dicens. Ego sum panis vite. Patres vestri manjucaverunt in deserto manna :

^a *Eam. Lege causam.*

^b *Propugnabit. Lege propinquavit.*

^c *Cap. XIII. Vers. 17-xiv, 1-14.*

^d *Et longanimitatis. Ita Syriaco. In Vulg. et Græc. deficit.*

^e *Cap. VI. Vers. 48, 56.*

et mortui sunt. Hic est panis de celo descendens, * et A si quis ex ipso manducaverit : non morietur. Ego sum panis vivus qui de celo descendi. Qui manducaverit ex hoc pane : vivet in eternum. Et panis quem ego dabo : caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum ? Dixit ergo eis Jesus. Amen amen dico vobis. Nisi manducaveritis carnem filii hominis : et biberitis ejus sanguinem : non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem : habet vitam eternam : et ego resuscitabo eum in novissimo die. †. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. †. Et cum.

Lauda. Laudabo nomen Dei cum cantico : et B magnificabo eum in laude.

Preces. Penitentes orate.

Sacrificium. Offerite Domino.

Require retro in 1111. Feria. 1. hebdomade folio 99.

Missæ. Deum regem omnipotentem catholicæ legis et religionis auctorem consona fratres oratione poscimus : preces nostras religiosaque jejunia que corde contrito famulantes offerimus : illo quo primum voluit : quoque primum docuit amore suscipiat : nos quoque famulos suos ab omni genere peccatorum absolutos et liberos paradiso reddat et celo. †. Amen.

Alia oratio. Deus cui militare consuevit abstinentia corporalis : ut expugnetur nequitiis spiritualis : supereminenter nostris cordibus infunde dulcedinem : que beate vite desiderant mansionem. Nulla jejunantibus iracundie repentine amaritudo subripiat : nullaque cogitationum nostrarum conscientia remaneat. Memor esto sacrificii quod offerimus : et concede propicius misericordiam quam rogamus.

†. Amen.

Post nomina. Oratio. Offerentium Domine suscipe votum : nostrumque jejunium facito coram te esse acceptum. Quo nostra delens peccata : propicius ita defunctis fidelibus refrigerium prestes : ut beatorum consortio eos sine fine letifices. †. Amen.

* *Et si quis.* Vulg. et Codices Verecellensis et Veronensis legunt ut si quis, etc.

Lauda. Ps. Lxviii, 3.

Inlatio. Hæc inlatio, paucis exceptis, eadem est atque immolatio missæ quæ initio Quadragesimæ habetur (Pag. 228) in Missali Gallo-Gothico, et (Pag. 363) in Sacramentario Bobiano.

Et verus. In Gallo-Gothico, et in Bobiano additur : Qui de celo descendit, et habitat semper in celo, qui est substantia, etc.

Et valens. Hoc deficit in Gallo-Gothico et in Bobiano.

Bibebat. In Gallo-Gothico videbat. In Bobiano : Cujus dulcedine vivebat in spiritu.

Inde nec famem sensit. In Gallo-Gothico et Bobiano, unde nec famem corporis sensit.

Glorificabat. In Gallo-Gothico et in Bobiano, clarificabat aspectus, et, influente spiritu, Dei sermo pascebat. Deficit illic vox interioris.

Hunc panem. Hoc loco in Gallo-Gothico et Bobiano quædam adduntur, alia mutantur, ut sensus

Ad pacem. Oratio. Familiæ tue quesumus omnipotens Deus absolve peccata : mentesque purificaverabiles jejunii dies congrua devotione repletos : pacem et misericordiam quam fideliter jimus : impetrare feliciter mereamur. †. Amen

Inlatio. Dignum et justum est : equum v salutare est : nos tibi gratias agere omnipotens et Jesu Christo filio tuo Domino nostro. In quo nantium fides alitur : spes provehitur : charitaboratur. Ipse est enim panis vivus et verus est et substantia eternitatis : et esca virtutis. Venim tuum est : per quod facta sunt omnia : qui solum humanarum mentium : sed ipsorum qui panis est angelorum. Hujus panis alimento M famulus tuus quadraginta diebus ac noctibus suscipiens jejunavit : et a carnalibus cibis : u suavitatis capacior esset : abstinuit. De verivivens * et valens : cujus et dulcedinem f hibe spiritu : et lucem accipiebat in vultu. s tude n mem sensit et terrenarum est oblitus escarum : illum et glorie tue b glorificabat aspectu : et in Spiritu Sancto sermo pascebat interioris. † Hunc nem etiam nobis ministrare non desinis : s eum indeficienter esuriamus hortaris. k Cujus dum pascimur : roboramur : et sanguinem dum tamus : abluimur. Cui merito omnes angeli : ehangeli non cessant clamare quotidie ita dicunt. †. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere Sanctus vere benedictus I nus noster Jesus Christus filius tuus, qui donotatis indulte refovet miseriam carnis nostre : affligit desudatio abstinentie interdicte. Ipse est a quo et nunc in labore reficimur : et post mererepromisse beatitudinis expectamus. Christus I nus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Omnipotens Deus Pater Filium tuum pro nobis omnibus tradidisti : nocens illi : ut per illum parceres nobis. Ignoscistris delictis : et jejunium quod offerimus fia vietima salutaris. † Virtus quoque tua de celiscendens quesumus : ut et nos ob perceptionem

aptetur initio Quadragesimæ.

D *Sed ut eum indeficienter esuriamus hortar.* Gallo-Gothico et Bobiano est quem ut siliam desinenter hortaris.

Cujus carne. In Gallo-Gothico et Bobiano Cujus carne, a se ipso sanctificata, dum pas roboramur, et sanguine dum hausto silienter pot abluimur.

Virtus quoque. In hac oratione post pridie p ut Deus purificet ab omni labe peccati animas e qui corpus et sanguinem Christi suscepturi erant simul, ut infundat oblati specialia sanctitatis : conferenda communicantibus. Hoc enim, et aliud est quod petunt, quando rogant Deum oblata libamina sanctificationis dono permatre ut dignificentur benedictione virtutis, etc. De autem ista sibi ut militantur petunt, quia omnium optimum et omne donum perfectum desu est. Sic in Sacramentario Gelasiiano, n. 40, becentes oleum infirmorum dicunt : Emitte Spiritum sanctum de caelis in hanc pinguedinem olei, etc.

panem sacramentorum purificet : et hec ipsa litamina a
 pane tibi litamus sanctificationis dono perlustret.

ñ. Chorus. Amen.

115 Ad confractionem panis. *Antiphona.* Fiat misericordia tua Domine super nos : sicut speravimus te.

Ad orationem Dominicam.

Miserere nostri fili David ne decidamus in via :
 laboris subruamur pressura : ne sine fructu per-
 veniamus ad patriam. Ut parsimonie nostre propicia-
 tus ex victimis : exaudias vocem nostre confessio-
 nis : cum ad te proclamaverimus e terris. Pater no-
 str.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus
 semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Jesus filius Dei qui est panis vivus :
 vitam vestram donis spiritualibus repleat. ñ.
 Amen. Mentem consilio salutari premuniat. carni
 vicis eluat. votum acceptet. jejuniumque benedi-
 cendo sanctificet. ñ. Amen. Ut ejus dono omni actu
 mereamini esse felices : cui abstinentie defertis hu-
 milimas preces. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius
 Dei nostri qui est benedictus et vivit et omnia regit
 in secula seculorum.

ñ. Amen.

Domine sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Hic dicat Chorus. Qui venit ad me non esuriet.

Oratio. Reple Domine cor nostrum.

Require retro in VI. feria. I. hebdomada Quadra-
 gesime. Fol. 98.

IN TERTIO DOMINICO QUADRAGESIME.

Ad Missam.

Lectio libri Proverborum Salomonis (Cap. ^a XX).

ñ. Deo gratias.

Fili : suavis est homini panis mendacii : et postea
 implebitur os ejus calculo. Cogitationes consilii ro-
 borantur : et gubernaculis tractanda sunt bella. Et
 qui revelat mysterium : et ambulat fraudulentem :
 et qui dilatat labia sua ; ne commiscearis. Qui male-
 dicit patri suo et matri : extinguetur lucerna ejus in
 mediis tenebris. Hereditas ad quam festinatur in
 principio : in novissimo benedictione carebit. Ne
 dicas reddam malum ^b pro malo. expecta Do-
 minum et liberalit te. Abominatio est apud Deum
 pondus et pondus. statera dolosa non est bona.
 A Domino diriguuntur gressus hominis. ^c Si quis au-
 tem hominum intelligere poterit viam suam. Ruina
 est homini devotare Sanctos : et post vota retractare.
 Dissipat impios rex sapiens : et incurvat super eos
 fornicem. Lucerna Domini inspiraculum hominis :
 qui investigat omnia secreta ventris. Misericordia et
 veritas custodiunt regem : et roborabitur clementia
 thronus ejus.

^a Cap. XX. Vers. 7-28.

^b Pro malo. Vulg., illud pro malo non legit. LXX,
 ne dicas, Ulciscar inimicum.

^c Si quis. Illud si in Vulgata non legitur.

ñ. Amen.

Lectio libri Numeri (^d Cap. XXXI, XXXII).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : videns Balaac filius Sefhor omnia
 que fecerat I-rael Ammorreo : et quod pertinuissent
 eum Moabito : et impetum ejus ferre non possent :
 dixit ad majores natu Madian. Ita delevit hic popu-
 lus omnes qui in nostris fluvibus commorantur : quo-
 modo solet hos herbas usque ad radices carpere.
 Ipse erat eo tempore Rex in Moab. Misit ergo nun-
 cios ad Balaam filium Beor ariolum : qui habitabat
 super flumen terre filiorum Ammon : ut vocaret eum
 et diceret. Ecce egressus est populus ex Egypto :
 qui operuit superficiem terre sedens contra me.
 Veni igitur et maledic populo huic : quia fortior me
 est : si quo modo possim percutere eum : et ejicere
 de terra mea. Novi enim quod benedictus sit cui
 benedixeris : et maledictus in quem maledicta con-
 gesseris. Perrexerunt seniores Moab et majores nato
 Madian habentes divinationis precium in manibus.
 Qui cum venissent ad Balaam et narrassent ei omnia
 verba Balaac ille respondit. Manete hic hac nocte et
 respondebo quicquid mihi dixerit Dominus. Manenti-
 bus illis apud Balaam : venit Deus et ait ad eum.
 Quid sibi volunt homines isti apud te? Respondit.
 Balaac filius Sefhor Rex Moabitarum misit ad me
 dicens. Ecce populus qui egressus est de Egypto
 operuit superficiem terre. Veni et maledic eis si
 quomodo pugnans possim abigere eum. Dixit Domi-
 nus ad Balaam. Noli ire cum **116** eis neque malo-
 dicas populo : quia benedictus est. Qui mane consu-
 gens dixit ad principes. Ite in terram vestram : quia
 prohibuit me Dominus ire vobiscum. Reversi prin-
 cipes dixerunt Balaac. Nohit Balaam venire nobiscum.
 Rursum ille multo plures et nobiliores quam ante
 miserat : misit. Qui cum venissent ad Balaam dixe-
 runt. Sic dicit Balaac filius Sefhor. Ne cuncteris ve-
 nire ad me : paratus sum honorare te : et quicquid
 volueris dare. Veni et maledic populo isti. Respondit
 Balaam. Si dederit mihi Balaac plenam domum suam
 auri et argenti : non potero immutare verbum Do-
 mini Dei mei : ut vel plus vel minus loquar. Obsecro
 ut hic maneatis etiam hac nocte : ut scire queam :
 quid mihi rursus respondeat Dominus. Venit ergo
 Dominus ad Balaam nocte et ait illi. Si vocare te
 venerunt homines isti : surge et vade cum eis. Ita
 dumtaxat : ut quod tibi precepero facias. Surrexit-
 que Balaam mane et stravit asinam : profectusque
 est cum eis : et iratus est Dominus. Stetitque An-
 gelus Domini in via contra Balaam qui ^e sedebat asi-
 nam : et duos pueros habebat secum. Cernens asina
 Angelum stantem in via evaginato gladio : avertit
 se de itinere : et ibat per agrum. Cumque verberas-
 set Balaam asinam et vellet ad semitam reducere :
 stetit Angelus in angustiis duarum maceriarum quibus

^d Cap. XXXI. Vers. 2-xxiii, 1-11.

^e Sedebat asinam. Dicebant sedere cathedram, et
 similia ; in Vulgata, insidebat asinam.

vinee cingebantur. Quem videns asina junxit se parieti : et attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat eam : et nihilominus Angelus ad locum angustum transiens : ubi neque ad dexteram neque ad sinistram poterat deviari : obvius stetit. Cumque vidisset asina stantem angelum : concidit sub pedibus sedentis. Qui iratus vehementius cedebat fuste latera ejus. Aperuit Dominus os asine : et locuta est asina. Quid feci tibi : cur percutis me ecce jam tertio? Respondit Balaam. Quia commeruisti et inlusisti mihi : utinam haberem gladium : ut te pereuterem. Dixitque asina. Nonne animal tuum sum : cui semper sedere consuevisti usque in presentem diem. Dic quid simile unquam fecerim tibi? At ille ait. Nunquam. Protinus aperuit Dominus oculos Balaam et vidit Angelum stantem in via evaginato gladio : adoravitque eum pronus in terram. Cui Angelus. Cur inquit tertio verberasti asinam tuam? Ego veni ut adversarer tibi : quia perversa est via tua mihi que contraria. Et nisi asina declinasset de via dans locum resistenti : te occidissem et illa viveret. Dixit Balaam, Peccavi. Nesciens quod tu stares contra me. Et nunc si displicet tibi ut vadam : revertar. Ait Angelus. Vade cum istis et cave : ne aliud ^a quam precepero tibi loquaris. Fuit igitur cum principibus. Quod cum audisset Balaac egressus est in occursum ejus in oppido Moabitarum : quod situm est in extremis fluvibus ^b Armon. Dixitque Balaac ad Balaam. Misi nuncios et vocarent te : cur non statim venisti ad me? An quia mercedem adventui tuo reddere nequeo? Cui ille respondit. Ecce adsum. Numquid loqui poterō aliud : nisi quod Deus posuerit in ore meo. Perrexerant ergo simul et venerunt in urbem que in extremis regni ejus fluvibus erat. Cumque occidisset Balaac oves et boves : misit ad Balaam et princeps qui cum eo erant munera. Mane autem facto duxit eum ad excelsa Baal : et intuitus est extremam partem populi. Dixit Balaam ad Balaac. Edifica mihi hic septem aras : et para totidem vitulos : ejusdemque numeri arietes. Cumque fecisset juxta sermone[m] Balaam : imposuerunt simul vitulum et arietem super aram. Dixitque Balaam ad Balaac. Sta paulisper juxta holocaustum tuum : donec vadam si forte occurrerit mihi Dominus : et quodcumque imperaverit : loquar tibi. Cumque abiisset velociter : occurrit ei Deus : locutusque est ad eum Balaam. Septem inquit aras erexi et imposui vitulum et arietem desuper. Dominus autem posuit verbum in ore ejus. Et ait. Revertere ad Balaac : et hec loqueris. Reversus invenit Balaac stantem juxta holocaustum suum : et omnes principes Moabitarum. Assumptaque parabola sua dixit. De Aram adduxit me Balaac Rex Moabitarum de montibus orientis.

^a *Quam precepero.* Vulg., *quam quod precepero tibi.*

^b *Armon.* Vulg., *Arnon.* In Sacramentario Robiano extra ordinem (Pag. 308) est titulus : *Item contestatio in medio Quadragesimæ*, cui subjicitur *contestatio* quæ alludit ad hanc historiam Balaam et Balac, quam in aliquibus Ecclesiis Gallicanis legēbant Dominica

A Veni inquit et maledic Jacob : et propera et detestare Israel. Quomodo maledicam cui non maledixit Deus? qua ratione detester quem Deus non detestatur? De summis **117** silicibus vilebo eum : et de collibus considerabo illum. Populus solus habitavit : et inter gentes non reputabitur. Quis dinumerare possit pulverem Jacob : et nosse numerum stirpis Israel? Moriatur anima mea morte justorum : et fiant novissima mea horum similia.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum spiritu.

^c *Psallendo.* Genua mea infirmata sunt. *ñ.* Jejunio et caro mea immutata est ^d propter misericordiam. *ñ.* Et ego factus sum obprobrium illis : viderunt me et moverunt capita sua. *ñ.* Adjura me Domine Deus meus : et salvum me fac in tua misericordia. *ñ.* Libera me quia egens sum et pauper ego : et cor meum conturbatum est intra me.

Et hic sequentes preces dicantur modo ut dictum est in primo Dominico Quadragesime fol. 94.

Preces. Rogamus te rex seculorum Deus sancte jam miserere peccavimus tibi. *ñ.* Audi clamantes pater altissime : et que precamur : clemens attribue : exaudi nos Domine. P. Jam miserere. *ñ.* Bone Redemptor supplices quesumus de toto corde fientes : requirimus assiste propicius. P. Jam. *ñ.* Emitte manum Deus omnipotens : et invocantes poterit protegere ex alto piissime. P. Jam. *ñ.* Fertilitatem et ^e pacem tribue : remove bella : et famem cohibe : Redemptor sanctissime. P. Jam. *ñ.* Indulge lapsis : indulge perditis : dimitte toxica : ablue crimina : acclives tu libera. P. Jam. *ñ.* Gemitus vide : fleus intellige : extende manum : peccantes redime. P. Jam. *ñ.* Hanc nostram Deus hanc pacem suscipe = supplicum voces placatus suscipe : et parce piissime. P. Rogamus.

Oratio. Exaudi orationem nostram.

Quere retro in primo Dominico Quadragesime fol. 94 - Principium epistole Petri Apostoli. (1 I, cap. I) -

ñ. Deo gratias.

Petrus Apostolus Christi Jesu electis advenis dispersionis Ponti. Galicie. Cappadocie. Asie. et Bithynie : secundum prescientiam Dei Patris in sanctificatione spiritus : in obedientiam et aspersionem sanguinis Jesu Christi : gratia vobis et pax adimpleatur. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi : qui per magnam misericordiam suam regeneravit nos ^f in spem vite eterne : per resurrectionem a mortuis Jesu Christi. In hereditatem incorruptibilem : et immarcescibilem conservatam in celis in vobis : qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem paratam revelari in tempore novis-

mediante.

^c *Psallendo.* Ps. cviii, 24, 25, 26, 22.

^d *Propter misericordiam.* Vulg., LXX et sanctus Augustinus, *propter oleum.*

^e *Pacem.* Lege *precem.*

^f *Cap. I. Vers. 1 12.*

^g *In spem vitæ eternæ.* Vulg., *in spem vivam.*

simo. In quo exultabilis modicum : nunc si oportet A contristari in variis tentationibus. Ut probatio vestre fidei multo preciosior sit auro quod per ignem probatur : inveniatur in laudem et gloriam et honorem in revelationem Jesu Christi. Quem cum non videritis : diligitis : in quem nunc quoque non videntes creditis : credentes autem exultatis leticia inenarrabili et glorificata : reportantes finem fidei vestre salutem animarum vestrarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetae : qui de futura in vobis gratia Dei prophetaverunt. Scrutantes in quod vel quale tempus significaret : qui in eis erat spiritus Christi : prenuncians eas que in Christo sunt passiones et posteriores glorias : quibus revelatum est : quia non sibi metipsis : vobis autem ministrabant ea ^a que nuntiata sunt vobis : per eos qui evangelizaverunt vobis : Spiritu Sancto misso de celo in quem concupiscunt angeli prospicere.

q. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Joannem

(^b Cap. XI).

Illo in tempore. Erat quidam languens Lazarus a Bethania de castello Marie : et Marthe sororis ejus. Maria autem erat que unxit Jesum unguento : et extersit pedes ejus capillis suis : cujus frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores ejus ad eum dicentes : Domine : ecce quem amas infirmatur. Audiens autem **118** Jesus dixit eis. Infirmitas hec non est ad mortem : sed pro gloria Dei : ut glorificetur filius Dei per eum. Diligebat autem Jesus Martham et sororem ejus Mariam et Lazarum. Ut ergo audivit quia infirmatur : tunc quidem mansit in eodem loco duos dies. Deinde post hec dixit discipulis suis. Eamus in Judeam iterum. Dicunt ei discipuli. Rabbi nunc querebant te Judei lapidare : et iterum vadis illic? Respondit Jesus. Nonne duodecim hore sunt diei. Si quis ambulaverit ^c in diem non offendet : quia lucem hujus mundi videt? Si autem ambulaverit in noctem : offendet quia lux non est in eo. Hec ait et post hec dixit eis. Lazarus amicus noster dormit : sed vado ut a somno suscitem eum. Dixerunt ergo discipuli ejus. Domine si dormit salvus erit. Dixit autem Jesus de morte ejus : illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo dixit eis Jesus manifeste. Lazarus mortuus est et prodeco propter vos : ut credatis quoniam non eram ^d ibi : sed eamus ad eum. Dicit ergo Thomas qui dicitur Didimus ad condiscipulos. eamus et nos : et moriamur cum eo. Venit itaque Jesus et invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem. Erat autem Bethania juxta Hierosolimam quasi stadiorum quindecim. Multi autem ex Judeis venerunt ad

Nartham et Mariam : ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audivit quod Christus venit : occurrit illi. Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Martha ad Jesum. Domine si fuisses hic : frater meus non fuisset mortuus : sed nunc scio quia quecumque poposceris a Deo : dabit tibi Deus. Dicit illi Jesus. Resurget frater tuus. Dicit illi Martha. Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. Dicit ei Jesus. Ego sum resurrectio et vita. Qui credit in me etiamsi mortuus fuerit vivet. Et omnis qui vivit et credit in me : non morietur in eternum. Credis hoc? Ait illi. Utique Domine : ego credidi : quia tu es Christus filius Dei : qui in hunc mundum venisti. Et cum hec dixisset : abiit et vocavit Mariam sororem suam : silentio dicens. Magister adest : et vocat te : Illa ut audivit : surrexit cito et venit ad eum. Nondum enim venerat Jesus in castellum : sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Judei ergo qui erant cum ea in domo et consolabantur eam : cum vidissent Mariam quia cito surrexit et exiit : secuti sunt eam dicentes : quia vadit ad monumentum ut ploret ibi. Maria ergo cum venisset ubi erat Jesus videns eum : cecidit ad pedes ejus et dixit ei. Domine : si hic fuisses : non esset mortuus frater meus. Jesus ergo ut vidit eam plorantem : et Judaei qui erant cum ea plorantes : fremuit spiritu et turbavit se ipsum et dixit. Ubi posuisti eum? Dicit ei. Domine veni et vide. Et lachrimatus est Jesus. Dixerunt ergo Judaei. Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem dixerunt ex ipsis. Non poterat hic qui aperuit oculos ceci : facere ut hic non moretur? Jesus ergo rursus fremens in semetipso venit ad monumentum. Erat autem spelunca : et lapis superpositus erat ei. Ait Jesus. Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror ejus qui mortuus fuerat. Domine jam fetet : quatruiduanus enim est. Dicit ei Jesus. Nonne dixi tibi : quia si credideris videbis gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem. Jesus ergo elevatis oculis sursum dixit. Pater : gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam : quia semper me audis. Sed propter populum qui circumstant dixi : ut credant quia tu me misisti. Hec cum dixisset : voce magna exclamavit. Lazare veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus ligatus pedes et manus institis : et facies illi sudario erat ligata. Dicit eis Jesus. Solvite eum : et sinite abire. Multi ergo ex Judeis qui venerant ad Mariam et viderunt que fecit : crediderunt in eum : Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos : et dixerunt eis : que fecit Jesus. Collegerunt ergo Pontifices et Pharisei concilium et dicebant. Quid faciemus : quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic : omnes

^a Que nuntiata sunt vobis. Vulg., Gr. : Ea que nunc nuntiata sunt vobis.

^b Cap. XI. Vers. 4-55. In Missali Romano sancti Pii V, et in omnibus Capitularibus Evangeliorum Georgii hoc Evangelium legitur feria sexta post quartam Dominicam Quadragesimae ; in Missali Mediolanensi, anno 1548 edito, legitur Dominica 4 Quadragesimae, quae alius est Dominica 5 et Dominica

Passionis in Missali Romano appellatur. Gotho-Hispani hoc Evangelium Dominica 5 Quadragesimae, sive Dominica post vigintiannam, ut Orationali Gothico inscribitur, olim legebant, ut ex eodem Orationali Gothico (Pag. 8) et seq.) colligitur.

^c In diem. Vulg., in die. Cod. Vercel., interdies. Cod. Veron., interdius.

credent in eum : et venient Romani et tollent nostrum locum et gentem. Unus autem ex ipsis Cayphas cum esset Pontifex anni illius dixit eis. Vos nescitis quicquam nec cogitatis : quia expedit vobis : ut unus **119** moriatur homo pro populo : et non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit : sed cum esset Pontifex anni illius prophetavit : quia Jesus moriturus erat pro gente. Et non tantum pro gente : sed ut filios Dei qui erant dispersi congregaret in unum.

¶ Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.

¶ Et cum spiritu tuo.

^a *Lauda.* Ps. cviii, 30, 31.

^b *Penitentes.* Neque obstat quod die Dominica fixis genibus non sit orandum, siquidem *Penitentes etiam diebus remissionis genua flectere debebant*, et ad manus impositionem venire (*Carth. iv, can. 82*).

^c *Sacrificium.* Josue xxii, 27. §. Ibid. xxii, 6. Sacrificium in ordinibus Romanis *offertorium*, in Antiphonario Gregoriano *antiphona ad offerenda* appellatur. Sanctus Isidorus, in epistola ad Ludifr., *sacrificium*; at libro de ecclesiasticis Officiis (*Cap. 14*) numero multitudinis *offertoria* dixit. A Gallis *sonus* dicebatur. Amotus ab Ecclesia iis quibus sacrificio interesse non licebat, diaconi pallium, quo eo usque lectum fuerat, de altari auferabant, et corporalia extendebant. *Quis fidelium* (inquit Optatus, lib. vi contra Parmenionem) *nescit in peragendis mysteriis ipsa ligna altaris linteamina operiri?* Exstat in Missali nostro (*Fol. 219, col. 2*) oratio ad extendenda corporalia, sed quæ tum dicenda erat quando, altari composito, super oblata extendebatur *coopertorium*; nam et hoc etiam *palla corporalis*, et simpliciter *corporale* dicebatur. *Palla* illa *corporalis*, quæ super altare extendebatur, *syndon* munda erat e puro lino texta, quæ totum mensam altaris cooperiebat, et undequaque desluebat (*S. Isid. Pelus., epist. 125, ad Dorotheum comitem; Greg. Turon., lib. vii Hist., c. 2; Optatus Milevitanus, lib. vi contra Parmen.; Ord. Rom. Mabill. ii, n. 9*). Postquam diaconi altari impressissent corporalia, ritu Gallicano, et etiam, ut mihi credibile est, ritu Gotho-Hispano e sacratio prohibat diaconus corpus Domini in capsâ, sive, ut Galli loquebantur, in turri deferens, illudque supra aram deponere (*S. Greg. Turon., de Glor. martyr., lib. i, cap. 86; S. Germanus, in libello Quomodo solemniter ordo Ecclesie agitur, artic. de sono*). Chorus canebat *sacrificium*, et episcopus cum presbyteris et diaconis oblationes populi accipiebat, panem scilicet et vinum; et primum quidem viri, incipiendo a dignioribus, tum feminæ et demum presbyteri, diaconi et clerici offerabant, singuli suam oblationem deferentes. Panem accipiebant episcopus et presbyteri, quem in oblatorium deponabant, quod acolyti pone sequentes gerebant. Erat *oblatorium* sive *offertorium* vas ingens ex argento, aut auro, aut cupro, aut certe, in Ecclesia Romana, erat *syndon* munda, quam extensam, ad excipiendo panes, acolyti deferabant; populus autem panes quos offerabant velo mundo tectos porrigebant, ne ipsi manibus impuris oblationem tangendo macularent. Velum illud *funco* dicebant (*Ord. Rom. i Historp.*). Vinum autem accipiebant diaconi, et amulas, urceolosque, vasa scilicet in quibus populus vinum offerebant, in calicem majorem infundebant, quem subdiaconi ferebant, et cum calix ille plenus erat, illum in scyphum refundebant. Vinum Gotho-Hispani probum offerebant, non mustum, non acetum, et in vase munda; panes quoque plerumque fermentatos, integros, mundos, ex optimo et candido frumenti polline factos offerre solebant, raro azymos. Oblatas vero, pro

^a *Lauda.* Confitebor Domino nimis in ore meo et in medio multorum laudabo eum. §. Quoniam a titis a dextris pauperis : ut salvam faceret a persequentibus animam meam.

Preces. ^b Penitentes orate.

Require retro IIII. feria. I. hebdomade Quadragesime fol. 19.

^c *Sacrificium.* Serviamus Domino Deo nostro : et juris nostri sit offerre holocausta et victimas : et pacificas hostias. §. Confortamini et estote solliciti : ut custodiatis cuncta que scripta sunt in volumine legis Moysis. P. Et juris.

Missâ. Ecce dilectissimi fratres audivimus verba

pane, nunquam (*Conc. Tol. xci, can. 6*). At Mozarabes **B** *Illiarum Occidentis Ecclesiarum disciplinam secuti, pro fermentatis panibus oblatis azymas altari admo-* verunt. Post populum clerus, incipiendo a presbyteris, et demum episcopus omnium postremus afferebat, populus extra cancellos altaris, clerus in choro, aut in sanctuario oblationes porrigebat; omnes tamen ad altare offerre dicebantur. Diaconi ex tota oblatione tantum panis et vini seligebant quantum communioni sufficere videbatur, reliquum suis usibus seponabant. Et panem quidem in grandiori patena, sive disco, decenter compositum altari imponebant, vinum in grandiori calice aqua miscebant, et calicem juxta discum statuebant, et aliquando plures discos et calices in altari collocabant. Gotho-Hispani enim et Mozarabes panem nunquam super corporale deponunt, sed semper in patena, sive disco retinent. Quare, quod ritu Romano fit, nec patenam sub corporali abscondunt unquam, neque subdiacono tenendam tradunt. Demum diaconi pallio amplo, et textura **C** spisso, dona sacra ipsamque altare cooperiebant. Pallium hoc, quod plerumque sericum erat, et frequenter auro textum *coopertorium* et *Pallam*, et *pallam corporalem* appellabant (*S. Isidorus, Off. lib. ii, cap. 8; Gregor. Turon., Mir. S. Marti., cap. 25*). Exstat in Missali nostro (*Fol. 219, col. 2*) oratio ad extendendum corporalia quam diaconus dicebat cum *coopertorio* dona sacra tegebat; hujus autem orationis partem secundam tum, ut patet, dicebat cum *coopertorium* tollebat. Exstant etiam in Missali orationes *ad offerendam hostiam cum calice*, et quando *ponit vinum in calice*, quando *ponit hostiam in patena* et quando deponit calicem super altare, et filiola cooperit, etc. Sed revera hæc orationes, quæ in vetustissimis Codicibus harum aliquæ, aut his similes reperiantur, Gotho-Hispanæ non sunt, sed a Mozarabis posita adjectæ, nam sacerdos Gotho-Hispanus nec vinum in calicem fundebat, neque panem in patena collocabat, neque horum aliquid altari inferebat, quare credibile est oblationem munerum et compositionem altaris sine ulla oratione a Gotho-Hispanis et Gallis transactas esse, quemadmodum et Romæ transigebantur, Ordibus Romanis, et ipso Micrologo (*Cap. 10*) testibus; aut si a, ad Gotho-Hispanos oratio aliqua dicta est, a diacono potius quam ab episcopo dici debuit. Absoluta igitur munere oblatione, sacerdos ad thronum redit, et manus lavat. Est hic ritus plane antiquus : de eo constitutiones apostolicæ (*Lib. 8, c. 11*) et sanctus Cyrillus Hierosolymitanus (*Cath. myst. 5*) meminere. In Hispania diaconus episcopo aquam lavandis manibus infundebat, subdiaconus vero presbyteris et diaconis aquam præbebat cum ad altare manus lavarent. Episcopus post hæc ad altare redibat : sive canendo sacrificio imponebat, tum eata voce dicebat : *Adjuvate me, fratres, in orationibus vestris*, etc. Et ipse inclatus versus altare dicebat, submissa voce, orationem *Accedam ad te*, etc., quam *apologiam sacerdotis* appellabant, qua absoluta, populum salutabat.

dominice lectionis : avidè percipiamus illa in pro-
cordiis nostris : quia quedam sunt in ea figuraliter
intelligenda pro nobis. Lazarum etenim quem sus-
citatum a Domino ex mortuis sanctum evangelium
recensivit : nos sumus omnes ceno voluptatis et
miserie ita sordentes : qui dum peccatis originalibus
adgravamur : aliisque quod ipsi pati non volumus :
impertimus. Legemque pristinam atque sanctum
evangelium contemnendo trascendimus : propria nos
receptate quadratianos in delicti sepultura dejiri-
mus. Quaterdecim diebus quodammodo retenti in mo-
numento sub morte quasi quaterna : divinarum le-
gum devicti transgressione. Quid ergo nobis agen-
dum est dilectissimi fratres : nisi ut credamus in
illum qui Martham et Mariam de resurrectione leti-
ficavit fraterna ? Et ille nos eximet a tumuli dimer-
sione obnoxia : et voce sua ut Lazarum attrahet ad
superna *ñ. Chorus. Amen.*

Alia Oratio. Optulare Jesu precibus supplica-
tionum : et fletum lugentium verte in gaudium. Ipsi
etiam ad te Domine cum Martha clamamus : ut
adis nobis semper per presentiam deitatis : ne un-
quam decidamus sub pressura damnationis. Jam
sive Christe nostrorum pedum ligamenta facinoris :
et manus nostre resolute restituant tibi sacrifi-
cium laudis : et os nostrum in decantando tibi non
obstruat sudario adversantis. *ñ. Amen.*

Post nomina. Oratio. Christe Jesu qui es resurre-
ctio mortuorum et vita : omnibus nobis subveniat
misericordia tua. Et sicut occultis consiliis tuis La-
zarum quadriduam revocasti ad vitam : ita quoque
misericordibus consuetis : et vivis morum correction-
em attribuas post ruinam : et defunctis eterne man-
tionis gratia indefessa. *ñ. Amen.*

Ad pacem. Oratio. O virtus et refugium spei Sal-
vator noster Christe filius Dei vivi : qui veniens ad
Lazarum suscitandum spiritu fremis : lacrimas pro-
ducis : in temetipso turbaris : da nobis ut ad evan-
gelios laqueos perniciose deceptionis fremitum det
in nobis spiritus tue dulcedinis. Lachrimemus in no-
bis : et effectum a te optabiliter capiamus. Turbe-
mur quoque a te pro te : et ita nos in compunctionis
et pacis unione connecte : ut per eam pacem ^a quam
tu es : videamus te in gloria : veniamus ad premia
repromissa : et laudemus cum Lazaro majestatem
tuam. *ñ. Amen.*

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi semper
gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipo-
tens Deus per Jesum Christum filium tuum Domi-
num nostrum. Ille etenim discipulos ut per diem
ambulare instituit : ac duodenarias horas esse diei
sub sacramento predixit. Vere illum credimus esse
diem in quo inluminatae sunt hore. Nam cum dies

^a *Quam. Lege quæ.*

^b *In mundum. Lege in mundo.*

^c *Ut eo fremitu.* Vide notam fol. 69, et etiam fol.
69. Modus loquendi in hisce orationibus frequenter
mutatur, sed sensus idem ubique est. Illic autem petunt
ut Christus, oblata sanctificando, ea Spiritus
sancti dona illis infundat quibus, percipientes gratiam

noster Jesus Christus ortus est ^b in mundum per
suseptam humanitatem : ex tunc ceperunt hore id
est dies suo Domino nostro aptius coherere. Et inlu-
minate sunt hore ab increata filii luce. Ob hoc Jesu
bone per te qui dies et lucifer verus es : introire ad
patrem querimus : non nos patiaris offendere : sed
fac nos coram **120** Patre tuo sicut promisisti eterne
vite pascua invenire. Ut aperiens nobis omnibus
januam veniendi ad te : videamus faciem tuam in
eterna exultatione : et cantemus tibi cum omni mi-
litiâ angelorum canticum redemptionis nostre pro-
clamantes atque dicentes.

ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere benedictus et gloriosus Do-
minus noster Jesus Christus filius tuus. Cujus nos
gratia liberavit a pondere legis : et fecit filios sue
esse adoptionis. Qui ad suscitandum veniens Laza-
rum : tollite lapidem clamat : ut pressura auferretur
ab eo damnationis : quem jam solidum reddiderat
horrenda actio sepulchralis. Tollite ab eo ait Jesus
pondus legis : quod eum deprimit in morte : ut
succurrat illi gratia vocis mee. Gratia quippe Dei
est : cum vocem ejus audivimus : ut cum Lazaro
rectis Jesum gressibus adsequamur. Quia ipse est
Deus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Domine Jesu unigénite filius
Dei Patris : qui Lazarum resuscitaturus elevatis sur-
sum oculis Patri tuo gratias agis : presta nobis fa-
mulus tuis : ^c ut eo fremitu spiritus quo illum sus-
citasti ad vitam : ea quoque modificatione digneris
hec oblata sanctificare libamina. Ut percipientes
gratiam corporis et sanguinis tui in visceribus no-
stris : habeamus partem tecum in seculis sempiternis.
ñ. Amen.

Ad confractionem panis Antifona. Fiat misericordia
tua Domine super nos sicut speravimus in te.

Ad orationem Dominicam.

O Jesu bone amabilis et admirabilis auctor accipe
sacrificium servorum tuorum. Et qui prestitisti La-
zaro : ut audiens vocem tuam : surgeret e sepul-
chro : presta nobis ut te auditu capientes interno :
resurgamus per gratiam a proprio sceleris nostri
profundo. Quo vocem pie orationis qua nos te
exorare docuisti in terris : sicut eam nunc coram
te fiducialiter premiserimus : ita quoque effectum
ipsius petitionis a te percepisse nos gratulemur e
terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus
sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Jesus Christus filius Dei qui mortuum
Lazarum vite reddidit pristinae : ipse vos nove vite
sanctificatione perlustrat. *ñ. Amen.* Et qui illum
solutis manuum ac pedum nexibus abire precepit :

corporis et sanguinis ejus, ad regnum æternum perdu-
cantur. Certe nemo unquam dixit formam elementa
Eucharistica consecrandi sitam esse in eo spiritus
fremitu quem Chris-tus, Lazarum resuscitaturus, præ-
misit, atque adeo hinc constat oratione ista nun po-
stulari consecrationem elementorum.

ce nunc in pulvere dormiam : et si mane me queris non subsistam. *ŷ*. Parce ergo mihi : nihil enim sunt dies mei.

Dicat Presbit. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Petri Apostoli (a I, cap. II, III).

ŕ. Deo gratias.

Charissimi : eratis sicut oves errantes : sed conversi estis nunc ad pastorem : et episcopum animarum vestrarum. Similiter et muli res subdite sint viris suis. Ut si qui non credunt in verbo : per mulierum conversationem sine verbo lucrificentur. Considerantes in timore castam vestram **122** conversationem : *b* quarum si non extrinsecus capillorum implicatio et circumdatio auri : aut indumenti vestimentorum cultus : sed qui absconditus corde est homo in incorruptibilitate quiete et modesti spiritus : qui est in conspectu Dei loquax. Sic enim aliquando et sancte mulieres sperantes in Deo ornabant se subjecte viris suis. Sicut Sara obediebat Abre : Dominum eum vocans. Cujus estote filie beneficientes : et non timentes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam : quasi in infirmiori *c* vaso muliebri impartientes honorem tamquam coheredibus gratie vite : ut non impediatur orationes vestre. In fine autem omnes unanimes compatientes. Fraternitatis amatores. Misericordes. Humiles. Non reddentes malum pro malo : nec maledictum pro maledicto : sed contrario benedicentes. Quia in hoc vocati estis : ut benedictionis hereditatem possideatis. *ŕ. Amen.*

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem (d Cap. VI).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis et turbis dicens : Caro enim mea vere est cibus : et sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem : et bibit meum sanguinem : in me manet : et ego in illo. Sicut misit me vivens pater : et ego vivo propter patrem. Et qui manducat me : et ipse vivet propter me. Hic est panis qui de celo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna : et mortui sunt. Qui manducat hunc panem : vivet in eternum. Hec dixit in synagoga docens in Capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis ejus : dixerunt. Durus est hic sermo : quis potest audire eum ? Sciens autem Jesus apud semetipsum : quia murmurarent de hoc discipuli ejus dixit eis. Hoc vos scandalizat ? Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius : spiritus est qui vivificat : caro autem non prodest

a Cap. II. Vers. 25 III, 1-10.

b Quarum si non extrinsecus. Vulg., quarum non sit extrinsecus.

c Vaso. Vulg., vasculo.

d Cap. VI. Vers. 56-71.

e Credimus. Vulg., credidimus.

f Lauda. Ps. cVIII, 50.

g Missa. Postquam sacerdos opologiam ad altare secreto absolvit, elevans se populum salutabat dicendo *Dominus sit semper*, etc., et respondebat populus *Et cum spiritu tuo* ; de qua responsione plebis meminit sanctus Isid. Pelusiot. (*Lib. I, cap. 122*), et statim Sacerdos primam orationem, quam *missam*

A quicquam. Verba que ego locutus sum vobis : spiritus et vitæ sunt : sed sunt quidam ex vobis : qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus qui essent credentes : et qui traditurus esset eum et dicebat. Propterea dixi vobis quia nemo potest venire ad me : nisi fuerit ei datum a Patre meo. Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro : et etiam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Jesus ad duodecim. Nunquid et vos vultis abire ? Respondit ergo Simon Petrus. Domine ad quem ibimus ? Verba vite eterne habes. Et nos *e* credimus et cognovimus : quia tu es Christus filius Dei. *ŕ. Amen.*

Dicat. Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ŕ. Et cum.*

f Lauda. Confitebor Domino nimis in ore meo in medio multorum laudabo eum.

Preces. Penitentes.

Sacrificium. Offerte Domino.

Quere in IV. feria I. Heb. Quadrag. fo. 99.

g Missa. Si gustatis : dilectissimi fratres, quam suavis sit Dominus : quamque in omittendis iniquitatibus sit piissimus : ad eum ex fide accedite : et votum jejunii vestri ante altare suum exolventes exposcite : ut deleat delicta nostra : et conferat gratiam suam. Qualiter abstinentie nostre votum accumulat : et desideria nostre petitionis clementer habeat acceptare. *ŕ. Amen.*

Alia Oratio. Memento Domine miserationum tuarum : quas semper mentibus clementer impendis : ut tui nos auxilii gratia prosequente tale tibi spiritualis continentie jejunium persolvamus : in quo non inveniatur nostre voluntates a tua voluntate dissimiles. ŕ. Amen.

Post nomina. Deus cujus nomen magnum est : atque inirabile : tu et nomina offerentium in libro vite adscribe : et defunctorum animas eterne quietis amenitatibus refove. Quo abstinentie nostre suscipiens precem : omnibus in commune a te concedatur donum indulgentie sempiternæ. ŕ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui jejunantium humilitate placaris et humiliantium se tibi precibus libenter inflecteris. Exaudi quesumus preces nostras et diversorum turbinum quibus quatimur tempestate discussa : pacem nobis tue serenitatis infunde : ut quam peccatorum nostrorum nimietate perdidimus : tue pietatis indulgentia consequamur. ŕ. Amen.

123 *Inlatio. Dignum et justum est nos tibi gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus.*

proprio nomine appellant, recitabat. In Sacramentario Bobiano hæc oratio frequenter titulo caret, semel inscribitur *missa*, nimirum pag. 373 ; semel *collectio* simpliciter, et bis *præfatio*. Missali Gallicano vetero *præfatio* quoque inscribitur, et Missali Gallo-Gothico *præfatio missæ* et simpliciter *præfatio*, estque prima earum septem orationum in missa Gotho-Hispana, de qua sanctus Isidorus (*Off. lib. I, c. 15*). Prima, inquit, *oratio admonitionis est erga populum, ut excitentur ad impetrandum Deum*. Dicitur autem *missa* quia est prima oratio quæ in missa fidelium funditur. Aliquando petitiones habet pro diversis populi necessitatibus, sed hoc raro contingit.

^a Qui paras ad inventiones tuas sapienter : et disposuisti omnia suaviter. Qui ascendisti super occasum : Dominus nomen est tibi. Tu panis es vivus et verus, qui descendisti de celo : ut dares escam esurientibus : imo ut ipse esses esca viventium. Qui es nobis in pane : quod corda firmantur : ut in virtute panis huius per hos dicatur nomini tuo dies : sine impedimento carnis et sanguinis jejunaere valeamus : te ipsum panem habentes. Qui pauperes tuos celestibus saturas panibus : qui Moyse et Heie per quadraginta dies jejunia continuantibus : quadragenum numerum dedicasti. Deinde etiam ipse jejunans eundem nobis dierum numerum jejunii sollemnitate signasti. Ut quod ipse in nostri corporis infirmitate pro nobis jugiter in quadraginta diebus vel noctibus impleris : nos vel minutatim eundem numerum dierum adimplentes : ^b calculi distributa observantia vespertinis semper orationibus terminemus : te nos adjuvante atque salvante. Cui merito omnes angeli et archangeli non cessant clamare quot die tua voce dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere in altissimis gloriosus. Cujus melior est misericordia super vitam : qui dives est in misericordia. Ille etenim jejunis visceribus spiritualis alimenti epulum donat : et animabus vitio abstinentibus : gratie celestis donaria subministrat. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Sanctifica Domine quod per manus nostras tibi cum abstinentie contritione litamus : ut benedictionis tue foveamur ex donis : qui majestati tue cum jejunii contritione offerimus hoc sacrificium laudis. *ñ. Amen.*

Ad confractionem panis. Antifona. Fiat misericordia tua Domine super nos : sicut speravimus in te.

Ad orationem Dominicam.

Deus qui nos spe repromissae beatitudinis foves : et panem illum celorum e sedibus porrectum : nostre abstinentie hereditati impartis : atque concedis : tu pius nobis et in presenti jejunii erumna consolationem tribue : et orantibus atque clamantibus ad te verba doctrine tue : patule pietatis accommoda aurem. Pater noster.

Dicat. Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum spiritu tuo.*

Benedictio. Jesus Salvator ac Dominus noster emundet vos per abstinentie puritatem ab omni delicti contagione. *ñ. Amen.* Quique est vestrorum redemptionis animarum : sit remuneratio vestrorum jejuniorum. *ñ. Amen.* Ut ab eo donetur vobis eterna gloria : a quo sanctificari vultis per abstinentiam. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus : et vivit et omnia regit in secula seculorum, 4 ad 7.

^a Qui paras. Hæc et quæ sequuntur satis ostendunt aliquid hoc loco deesse, vel certe his verbis, *V. D. et Domine sancte Pater omnipotens æterne Deus* Christum Dominum designari, cæterum plerumque hujus illationis leguntur in oratione *post Sanctus* Missalis Gallo-Gothici, in *tylo Quadragesimæ*.

^b Calculi. Forte *calculo*, ut in Gallo-Gothico legitur.

^c Cap. VIII. Vers. 1-14, omissis versiculis qua-

rum. *ñ. Amen. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.*

Hic dicat Chorus. Qui venit ad me.

Com. Repletum est cor nostrum.

Oratio. Reple Domine cor nostrum.

Quere retro in I. Dominico Quadragesimæ. Fol. 98

SEXTA FERIA.

Ad Missam.

Ecclesiasticum Salomonis (Cap. VIII).

ñ. Deo gratias.

Fili. Non zeles mulierem sinus tui : ne ostendat super te maliciam doctrine nequam. Non des mulieri potestatem anime tue : ne ingrediatur in virtute tua : et confundaris. Ne respicias mulierem multivolam : ne forte incidas in laqueis ejus. Averte faciem tuam a muliere composita : et non circum inspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perierunt : et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Omnis mulier que est fornicaria : quasi stercus in via computatur. Speciem mulieris aliene multi admirati : reprobi facti sunt : colloquium enim illius quasi ignis exardescit. Cum aliena muliere non sedes omnino : nec adcubes cum ea super cubitum. Et non alterceris cum ea in vino : ne forte declinet cor tuum in illa et sanguine tuo labores in perditionem. ^d Non te pretereat narratio seniorum : ipsi enim didicerunt a patribus suis quoniam ab ipsis discas doctrine intellectum. *ñ. Amen.*

124 *Lectio libri Judicum (Cap. XVI).*

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Abiit Samson in Gazam. Et vidit ibi meretricem mulierem : ingressusque est ad eam. Quod cum audissent Philistinim et percubisset apud eos intrasse Samson urbem : circumdederunt eum : et positus in porta civitatis custodibus : et ibi tota nocte cum silentio prestolantes : ut facto mane excuntem occiderent. Dormivit autem Samson usque ad noctis medium. Et intus surgens apprehendit ambas porte fores cum postibus suis et sera. ^f Impositisque humeris portavit ad verticem montis qui respicit Hebron. Post hæc ^g amabat mulierem que habitabat in valle Sorech : et vocabatur ^h Dalida. Veneruntque ad eam principes Philistinorum atque dixerunt. Decipe eum et discas ab illo : in quo tantam habeat fortitudinem : et quomodo eum superare valeamus : et vincitum asiligare. Quod si feceris dabimus tibi mercedem singuli ⁱ mille centum argenteos. Locuta est ergo Dalida ad Samson. Dic mihi obsecro in quo sit tua maxima fortitudo : et quid sit quo ligatus erumpere nequeas. Cui respondit Samson. Si septem ^j nervis funibus : necdum siccis et adhuc humentibus

tuor, 4 ad 7.

^d Non te. Hæc ex Ecclesiastici viii, 11, 12.

^e Cap. XVI. Vers. 1-51.

^f Impositisque. Legit *impositisque*.

^g Amabat. Vulg., *amavit*.

^h Dalida. Vulg., *Dalila*.

ⁱ Mille centum. Vulg., *mille et centum*.

^j Nervis. Vulg., *nervicis*.

ligatus fuero : infirmus ero ut ceteri homines. Attuleruntque ad eam Satrape Philistinorum septem foveas ut dixerat. Quibus vivit eum : latentibus apud se insidiis in cubiculo sinem rei expectantibus. Clamavitque ad eum : Philistim super te Samson. Qui rupit vincula : quomodo si erumpat quis filum destuppa : et tortum putamine cum odore ignis acceperit. Et non est cognitum in quo esset fortitudo ejus. Dixitque ad eam Dalida. Ecce inlusisti mihi : et falsum locutus es. Statim nunc indica mihi : quo ligari debeas. Cui ille respondit. Si ligatus fuero novis funibus : qui nunquam fuerunt in opere : infirmus ero : et aliorum hominum similis. Quibus rursus Dalida vinxit eum et clamavit. Philistim super te Samson : in cubiculo insidiis preparatis. Qui ita rupit vincula quasi si tela rana. Dixitque Dalida rursus ad eum. Usquequo decipis me : et falsum loqueris ? Ostende de quo vinciri debeas. Si inquit septem crines capitis mei cum licio plexeris ; et clavum his circum ligatum terre fixeris infirmus ero. Quod cum fecisset Dalida dixit ad eum. Philistim super te Samson. Qui consurgens de somno extraxit clavum cum crinibus et licio. Dixitque ad eum Dalida. Quomodo dicis quod amas me : cum animus tuus non sit mecum ? Per tres vices mentitus es mihi : et noluisti dicere in quo sit tua maxima britudo. Cumque molesta ei esset : et per multis dies jugiter adhereret : spacium ad quietem non tribuas : defecit anima ejus : et ad mortem usque lassata est. Tunc aperiens veritatem rei dixit ad eam. Ferrum nunquam ascendit super caput meum : quia Nazareus idest * consecratus sum de utero matris mee. Si rasum fuerit caput meum recedet a me fortitudo mea : et deficiam : eroque ut ceteri homines. Videns illa quod confessus ei esset omnem animam suam : misit ad principes Philistinorum atque mandavit. Ascendite adhuc semel : quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui ascenderunt adsumpta pecunia quam promiserant. At illa dormire fecit eum super genua sua : et in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem : et rasis septem crines ejus : et cepit abigere eum et a se repellere. Statim enim ab eo fortitudo discessit. Dixitque. Philistim super te Samson. Qui de somno consurgens dixit in animo suo. Egre diar sicut antea feci : et me excutiam : nesciens quod Dominus recessisset ab eo. Quem cum apprehendissent Philistim statim eruerunt oculos ejus : et ad dixerunt eum in Gazam vincitum catenis : et clausum in carcere molere fecerunt. Jamque capilli ejus renasci ceperant : et principes Philistinorum conveniunt in unum : ut immolarent hostias magnificas Dagou Deo suo : et epularentur dicentes. Tradidit Dominus inimicum nostrum Samson in manus nostras. Quod etiam populus videns : laudabant Deum suum exlenque dicebant. Tradidit Deus nosier in manus nostras adversarium : qui delevit terram nostram : et occidit plurimos. Letantesque per convivia sumptis jam epulis preceperunt : ut vocarent Samson : ut ante

A eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat 125 aute eos. Feceruntque eum stare inter duas columnas. Qui dixit puero : dimitte me ut tangam columnas quibus omnis imminet domus : ut recliner super eas et paululum requiescam. Domus autem plena erat virorum ac mulierum : et erant ibi omnes principes Philistinorum ac de tecto et solario circiter tria millia utriusque sexus : spectabant ludentem Samson. At ille invocato Domino ait. Domine Deus memento mei : et redde mihi nunc prisinam fortitudinem Deus meus ut oleiscar me de hostibus meis. Et pro amissione duorum luminum : unam ultionem recipiam. Et apprehendens ambas columnas : quibus imminet domus alteramque earum dextera et alteram leva tenens ait. Moriatum anima mea cum Philistim. Concussisque fortiter columnis : cecidit domus super omnes principes et ceteram multitudinem que ibi erat. Multoque plures interfecit moriens : quam antea vivus occiderat. Descendentes autem fratres ejus : et universa cognatio tulerunt corpus ejus et sepelierunt in terra sua in ^b Asthaol in sepulchro patris sui Manue. Judicavitque Israel viginti annis. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum spiritu tuo.

Tractus. Audite obsecro omnes : et videte dolorem in eum quia iratus est super me Deus propter multitudinem iniquitatis mee. *ψ*. Complevit furorem suum in me et effudit iram indignationis sue : et oppressit me amaritudine. *ψ*. Sed et cum clamavero ad eum : exclusit orationem meam.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistole Petri Apostoli (c 1, cap. V).

ñ. Deo gratias.

Charissimi subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate : quia Deus superbis resistit : humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti Dei manu : ut vos exaltet in tempore visitationis sue : omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum : quoniam ipsi cura est devobis. Sobrii estote. Vigilare : quia adversarius vester Diabolus tanquam leo rugiens circuit querens quem devoret : cui resistite fortes in fide : nihil verentes. Scientes eandem passionem ei qui in mundo est vestre fraternitati fieri. Deus autem omnis gratie qui vocavit vos in eternam suam gloriam in Christo Jesu modicum passus : ipse perficiet. Confirmabit : solidabit : ipsi imperium in secula seculorum.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Joannem (d Cap. VIII).

ñ. Deo gratias.

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus venit in templum : et omnis populus venit ad eum. Et sedens docebat eos. Adducunt autem scribe et pharisei mulierem in adulterio deprehensam : et statuerunt eam in medio : et dixerunt ei. Magister hec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem

* *Consecratus* Vulg. addit *Deo*.

^b *Asthaol*. Vulg., inter *Saura* et *A taol*.

^c *Cap. V. Vers. 8-12.*

^d *Cap. VIII. Vers. 2-12.*

Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare : tu ergo A
quid dicis? Hec autem dicebant tentantes eum : ut
posset accusare eum. Jesus autem inclinans se de-
orsum : digito scribebat in terra. Cum autem per-
e-
rarent interrogantes eum : crexit se et dixit eis.
Qui sine peccato est vestrum : primus in illam lapi-
dem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terra.
Audientes autem unus post unum exhibant incipientes
a senioribus : et remansit a solus : et mulier in me-
dio stans. Erigens autem se Jesus dixit ei. Mulier :
ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condemnavit.
Que dixit. Nemo Domine. Dixit autem Jesus. Nec ego
te condemnabo. Vade et amplius jam noli peccare.

ñ. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum spiritu tuo.

Lauda. Confitebor Domino nimis in ore meo : in
medio mulierum laudabo eum.

Preces. Penitentes.

Sacrificium. Offerite Domino.

Quere in IV. feria I. hebdomade Quadragesime f. l.
99.

Missa. Ungentes oleo misericordie caput cordis in-
terni fratres charissimi : et mentis faciem spiritualis :
atque nitore mundantes acceptabile Deo sacrificium
126 precepti evangelici memores offeramus : non
vultu sed corde contrito : non hominibus apparea-
mus jejunantes : sed Domino : nec ipocritarum more
faciem nostram tristis squalor exterminet : sed eum
tribulato corde exultatio pura letificet. Ut intrinsecus
humiles : et extrinsecus hilares jejunium quale ipse
Dominus precepit impleamus. ñ. Amen.

Alia Oratio. Omnipotens sempiternae Deus : qui
nos humilitatis formam exemplis unigeniti sui do-
cuisti : ut quod ille jejuniorum continuatione com-
plevit : nos per dierum partes et intervalla virium
imitemur. Da quesumus nostre fragilitati firmitatem :
da infirmis contritis effectum. Ut exclusis cogitatio-
num carnalium suadellis : placabile tibi contriti cor-
dis holocaustum in odorem suavitatis valeamus offer-
re. ñ. Amen.

Post nomina. Deus qui sanare omnibus modis pec-
cata populi tui cupiens : observantiam jejuniorum sa-
nitatem jejunantium esse dixisti. Da ut jejunium no-
strum sit et salvatio animarum : et humiliatio corporum
et veniam obtineat omnium delictorum. Atque
ita exhomologesis hec populo tuo prosit : ut pro uni-
verse Ecclesie membris et pro totius mundi corpore
tibi supplicantes exaudiamur. Ac dum pro omnibus
preces effundimus : salutem viventium : et requiem
defunctorum impetrare facilius mereamur. ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Da nobis quesumus omnipotens

^a *S. Ius. Vulg.* Solus Jesus.

^b *Lauda.* Ps. cVIII, 30.

^c *Alia oratio.* Absoluta prima oratione missa, sacer-
dos in medio altaris dicebat *per misericordiam*, etc.
Tum diaconus elevando manus clamabat *Oremus*, et
inchoabat *preces*, de quibus vide notata pag. 95. His
absolutis, sacerdos dicit *aliam orationem*, quae sic

Deu : jejuniorum magnifica sacramenta : et di
semper tractare mysteriis : et puris pacificisque
cordiis celebrare. ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est nos tibi gratias a
Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus :
Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum.
est veritas Vita. Principium. Verbum. Sapia-
nitudo. Innocentia. Caritas. Lux. Ex assumpti-
lectus : in proprio gloriosus. Exemplum patie-
Conditor discipline. Esuriens non fame umbrat
sed humani necessitate jejunii : ubi certa ad de-
rium panis ambitione tentantem substantia dei
invenit : et cum nihil falsum sicutumve perpatuit :
lenti facta est veritas ipsa confusio. Ipse esurien-
cibus esuriit : ipse inanes animas satiabit in sua
mitate perennis : et pro nostra immortalitate mu-
lis. Cui merito omnes angeli et archangeli non
sunt clamare quotidie una voce dicentes.

ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus
minimus noster Jesus Christus filius tuus. Qui i
precepta salutaris abstinentie dedit : per quem ac-
ta oratione : et incursus demonum pelleremus
emundati a vitiis in sanctitate et justitia servire
Ipsi Domino Redemptorique nostro.

Post pridie. Oratio. Descendat Domine de sei-
tuis benedictio tua : qua et nostri jejunii oblatio
ctificetur : et te hec libamina benedictio a
sanctificata sumantur. ñ. Amen.

Ad confectionem panis Antif. Fiat miseric-
tua Domine super nos : sicut speravimus in te.

Ad orationem Dominicam.

Exaudi Domine vocem precis nostre : et huius
junii nostri litationem propiciis acceptare dig-
Quo semper te propiciam habeamus : cum te pa-
piissimum invocaverimus : ita dicentes. Pater
ster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Don-
sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Omnipotentis Domini vos gratia p-
gat : famemque vestram spiritali cibo reficiat
Amen. Sitim quoque vestram justicie fluminibus
riget : atque novum dulcedinis sue animis vestri
fundat saporem. ñ. Amen. Ut tam carne conti-
quam spiritu vivificati : ab eo mereamini celest-
no repleti. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius
nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et

Ad accedentes. Qui venit ad me.

Communio. Repletum est gaudium nostrum.

Oratio. Reple Domine cor nostrum.

Quere retro in I Dominico Quadrages. folio 98.

vocatur tanquam proprio nomine, ut in liturgiis (*ca-*
canis collectio sequitur nuncupatur, de qua sa-
Isidorus (*Off. l. 1, c. 15*) : *Oratio secunda invo-*
nis est ut Deus clementer suscipiat preces fide-
oblationesque eorum. Hac oratione semper gr-
aliquam peculiarem a Deo postulant, et non
oblationem Deo commendant.

127 • IN III. DOMINICO QUADRAGESIME.

*Mediante die Festo.**Ad Missam.**Ecclesiasticum Salomonis (b Cap. XIV).*

R. Deo gratias.

Fili. Si habes benefac : et Deo bonas oblationes offer. Memor esto quoniam mors non tardat : et testamentum inferorum jam demonstratum est tibi. Testamentum enim hujus mundi e mortem operatur. Ante mortem benefac amico tuo : et secundum vires tuas extendens da pauperi. Non defrauderis in die bona : et particula boni doni non te pretereat. Nonne aliis relinques dolores et labores tuos. In divisione sortis : da et accipe : et iustitica animam tuam : ante obitum tuum operare iusticiam : quoniam non est apud inferos invenire cibum. Omnis caro sicut fenum veterascit : et sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generat : et alia decidit. Sic generatio carnis et sanguinis. Alia finitur : et alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet : et qui illud operatur ibit cum ipso. Et omne opus electum justificabitur : et qui operatur illud d justificabitur.

R. Amen

Lectio libri • Samuelis prophete (Cap. I).

R. Deo gratias.

Fuit vir unus de Ramathaim Sophim de monte Ephraim : et nomen ejus Helcana filius Hieroboam filii Heli filii Thau : filii Suph Eufraheus : et habuit duas uxores. Nomen uni Anna : et nomen secunde Fenenna. Fueruntque Fenenne filii : Anne autem non erant liberi. Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus : ut adoraret et sacrificaret Domino exercituum in Silo. Erant ibi autem duo filii Heli : Ofni et Pinees sacerdotes Domini. Venit ergo dies ut immolaret Helcana. Deditque Fenennae uxori sue et cunctis filiis ejus et filiabus partes. Anne autem dedit partem unam tristis quia Annam diligebat. Dominus autem concluderat vulvam ejus. Affligebat quoque eam emula ejus : et vehementer agebat. In tantum ut exprobraret : quod conclusisset Dominus vulvam ejus. Sicque faciebat per singulos annos. Cum redeunte tempore ascenderent templum Domini : et sic provocabat eam. Porro illa flebat et non capiebat cibum. Dixit ergo ei Helcana vir suus. Anna cur fles : et quare non comedis : et quam obrem affligitur cor tuum? Numquid non ego melior sum tibi : quam decem filii? Surrexit autem Anna

^a In IV Dominico. Hæc Dominica, quæ sine addito Missali Romano quarta Quadragesimæ, Missali nostro inscribitur quarta Quadragesimæ MEDIANTE DIE FESTO. Quod nomen sortita est tum a verbis illis quæ in Evangelio leguntur : *Jam autem die festo mediante ascendit Jesus in templum*; tum etiam quia jejunium quadragesimale bifariam dividit. Nam Gotho-Hispani, alique antiquiores, triginta sex dies in Quadragesima jejunabant, quarum decem et octo ante hanc quartum Dominicum absolverant, et totidem jejunio transigendæ supererant. Dominica hæc mediante in Orationali Gotthico denominatur *Dominica in vigesima*, eodemque modo in comite Thomasii designatur, quia

A postquam comederat in Silo et liberat : et Heli Sacerdote sedente super sellam ante postes templi Domini. Cum esset amaro animo : oravit Domino flens largiter : et votum vovit dicens. Domine exercituum si respiciens videris afflictionem famule tue ; et recordatus mei fueris nec oblitus ancille tue : dederisque serve tue sexum virilem : dabo eum Domino omnes dies vite ejus : et novacula non ascendet super caput ejus. Factum est ergo cum illa multiplicaret preces coram Domino : et Heli observaret os ejus. Porro Anna loquebatur in corde suo : tantumque labia illius movebantur : et vox penitus non audiebatur. Estimavit igitur eam Heli temulentam : dixitque ei. Usquequo ebria eris? Digere paulisper vinum quo mades. Respondens Anna : Nequamquam Domine mi inquit : nam mulier infelix ego sum. Vinum et omne quod inebriari potest : non bibi : sed effudi animam meam in conspectu Domini. Ne putes ancillam tuam : quasi unam de filiabus Belial : quia ex multitudine doloris et meroris mei locuta sum usque in presens. Tunc Heli ait ei. Vade in pace : Dominus Deus Israel det tibi petitionem quam rogasti eum. Et illa dixit. Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam : et comedit : vultusque ejus non sunt amplius in diversa mutati. Et surrexerunt mane . et adoraverunt coram Domino. Reversique sunt et venerunt in domum suam in Ramatha. Cognovit autem Helcana Annam uxorem suam : et recordatus est ejus Dominus. Et factum est post circulum dierum concepit Anna : et peperit filium : vocavitque nomen ejus Samuel : eo quod a Domino postulasset eum. R. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. R. Et cum.

^t *Psallendo.* Tu es patientia mea Domine spes mea a juventute mea. R. Deus quis similis tibi? quia ostendisti mihi tribulationes multas et malas . et conversus consolatus es me. P. Domine. R. Qui custodiebant animam meam : consiliati sunt in unum dicentes : 128 persequimini et comprehendite eum : quia non est qui liberet eum. Deus meus ne elonges a me. P. Domine. R. Quia firmamentum meum et refugium meum es tu : Deus meus eripe me de manu contra legem agentis et iniqui : quia tu es patientia mea. P. Domine.

Hic dicat Presb. preces sequentes modo ut supra scriptum est in I. Dominico Quadragesime s.l. 94.

Vide Domine humilitatem meam : quia erectus est inimicus. P. Miserere pater juste : et omnibus in ab hoc die ad Dominicam Resurrectionis dies omnino viginti supererant, denominatur etiam *Dominica de traditione* quia ab hac die catechumenis Symbolum memoriter mandandum tradebatur (*Conc. Brac. 11, can. 1*) ; denum ab hac die passionem Domini specialiter colebant.

^b *Cap. XIV. Vers. 11-22.*

^c *Mortem operatur.* Vulg., *morte morietur.* In Græco deficit.

^d *Justificabitur.* Vulg., *honorabitur in illo.* In Græco deficit.

^e *Samuelis.* I Regum 1, 1-21.

^t *Psallendo.* Ps. Lxx, 9, 20, 10, 11, 5, 4.

dulgentiam dona. *℣*. A potu mi-sus veni perditos A
 requirere et hoste captivos sanguine redimere :
 plebs dira abiecit me. *P.* Miserere *℣*. Predictus a
 prophetis : natus sum ex virgine : adsumpsi formam
 servi dispersos colligere : venantes ceperunt me.
P. Miserere. *℣*. Mihi pro bonis mala reddita sunt
 plurima : adversum me dederunt iniqua con-silia
 venditum pecunia. *P.* Miserere. *℣*. Spineam coro-
 nam ^a posuerunt capiti : spatia sordidato : inluse-
 runt impij afflictum crudeliter. *P.* Miserere. *℣*. Cum
 noxiis latronibus suspensus patibulo : amaro cibo
 pastum : et acerbo poculo traditum supplicio. *P.* Mi-
 serere. *℣*. Quos veni liberare : hi accusaverunt me :
 flagellis verberatum cruci affixerunt me : lancea
 percusserunt me. *P.* Miserere. *℣*. Qui impio latroni
 dimisiati scelera : tu solve vincula nostra et relaxa ^B
 crimina : salva nos cruce tua. *P.* Miserere. *℣*. Tra-
 ditus sum sepulchro : confregi portas inferi : eje-
^b vinculos et reduxi ad superos. Ostendi in victima.
P. Miserere. *℣*. Dimitte illia noxia pater clementis-
 sime cuncta : dele peccata : et relaxa crimina
 ignorantium quid faciant. *P.* Miserere.

Oratio. Exaudi orationem nostram Domine.

Quere retro in I. Dominico Quadragesime fol. 94.

Dicat Presb. Silentium facite.

Principium Epistole Pa:ri Apostoli (° II, cap. I).

℟. Deo gratias.

Symon Petrus servus et Apo:tolus Jesu Christi :
 his qui coequalem nobiscum adepti sunt fidei in
 iusticia Dei nostri et Salvatoris Jesu Christi : Gratia
 vobis et pax adimpleatur ^d in regeneratione Dei et
 Christi Jesu Domini nostri. Sicut omnia nobis Divine
 virtutis sue : que ad vitam et pietatem pertinent :
 donata sunt per cognitionem ejus : qui vocavit nos
 in propria gloria et virtute. Per quem maxima et
 preciosa vobis promissa donavit : ut per hec efficia-
 mini divine consortes nature : fugientes ejusque in
 mundo est concupiscentie corruptionem. Sed et vos
 sollicitudinem omnem subinferentes. Ministrare in
 fide vestra : virtutem. In virtute vero : scientiam.
 In scientia autem : ^e continentiam. In continentia
 autem : patientiam. In patientia vero : pietatem. In
 pietate autem : amorem fraternitatis. In amore vero
 fraternitatis : charitatem. Hec enim cum vobis ^f
 resto sint et superent : non vacuos nec sine fructu
 vos constituent in Domini nostri Jesu Christi agni-
 tione. Cui enim non presto sunt hec : cecus est et
 manu tentans : oblivionem accipiens purgationis
 veterum suorum delictorum. Quapropter fratres mei
 magis satagite : ut per bona opera certam vestram
 vocationem et electionem faciat. Hec enim facien-
 tes : non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter
 ministrabit vobis introitus in eternum regnum Dei
 nostri et Salvatoris Jesu Christi.

℟. Amen

^a Posuerunt. Forte, imposuerunt.

^b Vinculos. Id est, vincos.

^c Cap. I. Vers. 4-12.

^d In regeneratione. Vulg. et Gr., in cognitione.

^e Continentiam. Vulg., abstinentiam.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem
 (^f Cap. VII).

Illo in tempore : proximus erat dies festus Judeo-
 rum Scenophegia. Dixerunt autem ad Jesum. fratres
 ejus. Transi hinc et vade in Judeam : ut et discipuli
 tui videant opera tua que facis. Nemo enim in
 occulto quid facit : et querit ipse in palam esse. Si
 hec facis : manifesta te ipsum mundo. Neque enim
 fratres credulant in eum. Dixit ergo eis Jesus.
 Tempus meum nondum advenit : tempus autem
 vestrum semper adest paratum. Non potest mundus
 odisse vos. Me autem odit quia ergo testimonium
 perhibeo de illo : quia opera ejus mala sunt. Vos
 ascendite ad diem festum hunc. Ego non ascen-
 dam ad diem festum istum : quia meum tempus non-
 dum impletum est. Hec cum dixisset : ipse mansit
 in Galilea. Ut autem ascenderunt fratres ejus : tunc
 et ipse ascendit ad diem festum : non manifeste :
 sed quasi in occulto. Judei autem querebant eum
 in die festo : et dicebant. Ubi est ille. Et murmur
 129 magnum de eo erat in turba. Quidam enim
 dicebant : quia bonus est. Alii autem dicebant : non :
 sed seducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur
 de illo propter metum Judeorum. Jam autem die
 festo mediante : ascendit Jesus in templum . et
 docebat. Et mirabantur Judei dicentes : Quomodo
 hic litteras scit : cum non didicerit ? Respondit eis
 Jesus et dixit. Mea doctrina non est mea : sed ejus
 qui misit me. Si quis voluerit voluntatem ejus facer- :
 cognoscat de doctrina utrum ex Deo sit : an ego a
 me ipso loquar ? Qui a semetipso loquitur : glo-
 riam propriam querit. Qui autem querit gloriam
 ejus qui misit illum : hic verax est : et iustitia in
 illo non est. Nonne Moyses dedit vobis legem : et
 nemo ex vobis facit legem ? Quid me queritis interficere ?
 Respondit turba et dixit. Demonium habes : quis
 te querit interficere ? Respondit Jesus : et dixit eis.
 Unum opus feci : et omnes miramini. Propterea Moy-
 ses dedit vobis circumcisionem : non quia ex Moyse
 est : sed ex patribus : et in sabbato circumciditis
 hominem. Si circumcisionem accipit homo in sab-
 bato : ut non solvatur Lex Moysi : mihi indigna-
 mini : quia totum hominem sanum feci in sabbato ?
 Nolite judicare secundum faciem : sed ^g rectum
 D judicium judicate. *℟. Amen.*

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum.

℟. Et cum spiritu.

^h *Lauda.* Gaudebunt labia mea dum cantavero
 tibi : et anima mea quam redemisisti. *℣*. Sed et lin-
 gua mea annunciabit iusticiam tuam : tota die lau-
 dem tuam. *℣*. Dum confusi et reveriti fuerint om-
 nes qui querunt animam meam.

Preces. Penitentes orate etc.

Require fol. 99.

^f Cap. VII. Vers. 2-15.

^g Rectum. Vulg., Codd. Vercel., Veron., Brixien.
 et Corbrien., iustum.

^h *Lauda.* Ps. LXX, 23, 24.

* *Sacrificium.* Sacrificium Deo spiritus contribu-
latus : cor contritum et humiliatum Deus non despi-
cit. †. Benefac Domine in bona voluntate tua Syon :
ut edificentur muri Hierusalem. P. Cor contritum.

Missæ. Expectantes beatam illam spem passionis
ac resurrectionis filii Dei fratres charissimi : et ma-
nifestationem glorie beati et Salvatoris nostri Jesu
Christi resumite virtutum fortitudinem : et non quasi
futuro terreni de labore : qui ad paschalis Do-
minice cupitis anhelando pervenire celebritatem. Sa-
crate enim quadragesime tempore mediante arripite
de futuro labore fiduciam : qui præteriti jejunii jam
vansegis erumnas. Dabit Jesus lassus fortitudinem :
qui pro nobis dignatus est infirmari. Tribuet perfe-
ctionem futuri : qui initia donavit præteriti. Aderit
in auxilio filii : qui sue nos cupit prestolari gloriam
passionis.

¶. Amen.

Alia Oratio. Deus conditor et reparator vite hu-
mane : repara in nobis quod nascatur ex nobis :
nec tamen reparari potest a nobis. Da igitur : ut qui
ad horum medietatem dierum te annohente perveni-
mus : ad paschalis gaudii dies te propiciante cele-
brius accedamus. Reficiamur quesumus bone Deus
pre læchrymarum in hac jejuni via : ut deponentes
veteris hominis indumenta : expiati mereamur sa-
cramentum pervenire ad Pascha. Crea in nobis de-
sideria visionis tue : quo excellentem in cordibus
nostris : et præsentibus non terreamur laboribus :
et beate spei premia avidius prestolemur.

Post nomina. Ecce Jesu his diebus salutaris absti-
nentie meditatis : deferimus tibi hoc sacrificium nos-
tre redemptionis. Ob hoc te poscimus et rogamus :
et per hujus sacrificii oblationem gratissimam : et
vivis honoram tribuantur spiritualium incrementa :
et defunctis fidelibus requies concedatur eterna.

Ad pacem. Christe cujus doctrina in templo me-
ditante die festo ammirabilis visa est : fac nos in
doctrinis tuis jngi meditatione manere : atque ex-
tempore ex ipsis memorie nostre commendabilia esse :
que et ad amorem nos fraternum absque ullius si-
militatis vitio pertrahant : et in tui dilectione desi-
derio ardentiori succendant.

¶. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est nos tibi gratias agere
Domine sanete pater omnipotens Deus : per Jesum
Christum filium tuum Dominum nostram. Hic quippe
dici festi tempore mediante : ascendit in templum
docere : cujus doctrinam ammirabantur turbe : oc-
cultam divinitatis in eo nescientes 130 esse virtu-
tem. Quo enim sic loqueretur litterarum elementa
nesciens : ammirabantur videntes hominem : et

* *Sacrificium.* Ps. 1, 19. Vulg., non despicias. LXX,
non despiciet. S. August. non spernit.

† *Assumptaque carne.* Lege assumptamque carnem.

‡ *Accipe hoc sacrificium.* Huc refer illud sancti
Fulgentii Ruspensis episcopi (*De Fide, ad Petrum
Diaconum, cap. 19*) scribentis : Firmissime tene, et
nullatenus dubites, ipsum unigenitum Deum Verbum
carnem factum, se pro nobis obtulisse sacrificium et

A Deum omnimodo nescientes. Ecce omnes amira-
bantur : nec tamen omnes convertebantur. Omnibus
quidem erat in verbis Domini admiratio : sed non
omnibus in factis ejus credulitatis inerat plenitudo.
Unde quia ignoraverunt : ignorati sunt : et qui Deum
in carne positum videntes non cognoverunt ignoran-
tie sue obcecata malicia : in suis tenebris remanse-
runt. Nos igitur quamlibet eundem Dominum Jesum
Christum filium tuum corporalibus oculis non vidi-
rimus in carne : veraciter tamen scimus credimus et
fateamur eum tecum et cum Spiritu Sancto unum
Deum esse in Trinitate. ^b Assumptaque carne nostre
mortalitatis pro pignore nostre salutis deportas-
se in celis. Ob hoc te quæsumus sancte et pluri-
sime Deus : ut hec nos confessio perducatur ad gloriam :
hec credulitas servet a morte secunda : hec spes et
in his erumnis lugentibus consolationem exhibeat :
et in eternum gaudia conferat sempiterna. Ut eum
post vitæ hujus excursum pervenerimus ad superno
vocationis bravium destinatum : et viderimus pignus
caruis nostre glorificatum esse in Deum : glorifcen-
tur corpora nostra a capite : sicut glorificatum caput
nostrum viderimus in gloria divinitatis sue. Sic et
nos qui sumus membra capitis nostri Jesu Christo
Domino nostro pro acceptis muneribus gratie sue
concelebremus hymnum redemptionis nostre : pro-
clamantes atque ita dicentes.

¶. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus uni-
genitus filius tuus Dominus noster. Qui passione cru-
cis sue allevat pondus iniquitatis nostre : et dat si-
nem pietatis per oblationem officii singularis. Unde
tali spei robore solidati : cum magna fiducia : et ea
que non reprobet salubriter impetremus : et ea que
diligit : gratissime deferamus : ponamus interim in
illo spem nostram : confidentes de misericordia sua.
Ipse enim qui hos jejuniorum dies fecit nos pietatis
sue beneficiis mediare : faciet ad calicem passionis
sue : et nunc immaculatos accedere : et ad sanctum
Pascha ablatis delictorum sordibus pervenire :
Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Jesu Dei filius : qui noster factus es
advocatus : qui sine tempore natus a Patre : in tem-
pore processisti ex Virgine : * Accipe hoc sacrificium
quod tibi offerimus : præsentis quadragesime tem-
pore mediante : ut a te sanctificentur oblata : a te
nostra expientur delicta : a te quoque donetur omni-
bus eterne promissionis felicitas exoptata.

¶. Amen.

Ad confractionem panis. Ant. Tu Domine da escam
nobis in tempore opportuno : aperi manum tuam et
imple omnem animam benedictione.

*hostiam Deo in odorem suavitatis. Cui, cum Patre et
Spiritu sancto, a patriarchis, et prophetis, et sacerdo-
tibus tempore Veteris Testamenti animalia sacrificaban-
tur, et cui nunc, id est, tempore Novi Testamenti, cum
Patre, et Spiritu sancto, cum quibus illi est una divi-
nitas, sacrificium panis et vini in fide et charitate san-
cæ Ecclesiæ catholice, per universam orbem terrarum,
offerre non cessat.*

Ad orationem Dominicam.

Christe qui es omnium creaturarum conditor et redemptor : repara queque sunt in nobis lassa virtutis tue potentia. Ut qui te duce retroacte abstinentie dies peregrinus : futura que supersunt jejuniorum obsequia : te adjuvante celebrius impleamus. quo te et in honorum principis laus a nobis debita subsequatur : et in mediis vel ultimis ^a obsequiis : honorificentie tibi gratie deferantur. Accipe ergo quesumus hujus jejunii tempore mediante prolatam a nobis hanc ^b perceptionis tue hostiam : tribuens nobis per illam et presentibus non deici in erumnis : et futuris revelari de gaudiis : cum ad te proclamaverimus e terris. Pater noster.

Dicat. Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Christus Dei filius : qui mediante die festo ammirabilis visus est docens in templo : ipse vos mundet ab omni contagione peccaminum. ñ. Amen. Det vobis in his mediatis jejuniorum obsequiis obtinere que poscitis : ut cum fructu bonorum operum ad sacrosancum Pascha pervenire possitis. ñ. Amen. Cujusque presidio retroactorum dierum transgessistis jejunia : ejus quoque opitulatione que restant parcimonie perficiatis obsequia. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Ad accedendum. Antiphona. Amen dico vobis si manducaveritis carnem filii hominis et biberitis ejus sanguinem : habebitis vitam **131** in vobis. *P.* Qui venit ad me non esuriet : et qui credit in me non sitiet unquam. *ñ.* Ego sum lux mundi : qui sequitur me non ambulabit in tenebris : sed habebit lumen vite. *P.* Qui venit. *Com.* Repletum est gaudium nostrum : et lingua nostra in exultatione. *Oratio post Com.* Reple Domine cor nostrum. *Require in I. Dominico Quadragesime fol. 98.*

QUARTA FERIA.

Ad Missam.

Lectio libri proverbiorum Salomonis (c Cap. XIII).

ñ. Deo gratias.

Fili : Lex sapientis fons vite : ut declinet a ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiam : in itinere ^d contentorum vorago. Astulus omnia agit cum consilio : qui autem fatuus est : aperit stulticiam. Nuncius impii cadit in malum : legatus fidelis sanitas. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam : qui autem acquiescit arguenti glorificabitur. Desiderium si compleatur : delectat animam : detestantur stulti eos qui fugiunt mala. Qui cum sapientibus graditur : sapiens erit :

^a Obsequiis. Lege obsequiis.

^b Perceptionis. Forte præceptionis, hoc est, præcepti tui, sive hostiam quam tu, ut offeratur, præcipisti. Cæterum, hæc oratio formam quamdam exhibet orationis post pridie.

^c Cap. XIII. Vers. 11-22.

^d Contentorum. Lege contemptorum.

^e Sequentur. Vulg., persequentur.

^f Cap. XII. Vers. 1-24.

^g Et collocavit. Hoc loco quædam prætermissa

A amicus stultorum efficitur similis. Peccatores ^a aeternum malum : et justis retribuentur bona. ñ. *Lectio libri Samuelis id est Regum I. (1 Cap.)*
ñ. Deo Gratias.

In illis diebus : dixit Samuel ad universum populum Israel. Ecce audivi vocem vestram : juxta omni locuti estis ad me : et constitui super vos Rex. Et nunc Rex gradietur ante vos : ego autem secanui. Porro filii mei vobiscum sunt : itaque et salus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc. Ecce presto sum. Loquimini de me coram domino : et coram Christo ejus. Utrum bovem quam tulerim : an asinum : an quempiam calum sum : si oppressi aliquem. Si de manu cujusque nus accepi : et contempnam illud hodie : restitui

B vobis. Et dixerunt : Non es calunniatus nos : oppressisti : neque de manu alicujus quippiam tu dixitque ad eos. Testis est Dominus adversum et testis Christus ejus in hac die : quia non inveni in manu mea quippiam. Et dixerunt. Testis. I Samuel ad populum. Dominus qui fecit Moysi Aaron : et eduxit patres nostras de terra Egypti. ergo state : ut judicio contendam adversum vestram Domino de omnibus misericordiis Domini. fecit vobiscum et cum patribus vestris. Quorum gressus est Jacob in Egyptum : et clamaverunt vestri ex Egypto : ^e et collocavit eos in locum. Qui obliti sunt Domini Dei sui : et tradidit eos in manu Saisæ magistri milicie ^b Asor : et in manu tinorum : et in manu Regis Moab : et pugnavit adversum eos. Postea autem clamaverunt ad David et dixerunt. Peccavimus : quia dereliquimus : num : et servivimus Baalim et Astaroth. Nunc erue nos de manu inimicorum nostrorum : et ^f misit tibi. Et misit Dominus Hierobaal : et ^g Baal et Barach : et Jephthe : et Samuel : et eruit vos de inimicorum vestrorum per circuitum : et habetis confidenter. Videntes autem quod Naas Rex filii Ammon venisset adversum vos : dixistis mihi. ^h Quam : sed Rex imperabit nobis. Cum Dominus vester regnaret in vobis. Nunc ergo presto es vester quem elegistis et peccastis : ecce Dominus dicit vobis Regem. Si timueritis Dominum et servaveritis ei : et audieritis vocem ejus : et non exasperaveritis os Domini : eritis vos et Rex vester qui in vobis sequentes Dominum Deum vestrum. Si non audieritis vocem Domini : sed exasperaveritis os Domini : erit manus Domini super vos : et patres vestros. Sed et nuncstate et videte rem grandem : quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Numquid non messis triici est. Hodie

sunt. Lege ex Vulgata : *Et clamaverunt patres ad Dominum, et misit Dominus Moysen, et Aaron eduxit patres vestros de Egypto et collocavit in hoc.*

^b Asor. Ita LXX. Vulg., Hasor. Hebr., Chasor. ^c Baal et Barach. Ita LXX. Vulg. et Hebr. dan et Jephthe et Samuel. Syr. et Arab. misit David, Deborah, Barac, et Gedeonem, et Neothath, et sonem.

cabo Dominum : et dabit voces et pluvias : et sciatis A et videbitis quod grande malum feceritis vobis in conspectu Domini : petentes super vos Regem. Et clamavit Samuel ad Dominum : et dedit Dominus voces et pluviam in die illa. Et timuit omnis populus Dominum nimis et Samuelem. Dixitque universus populus ad Samuelem. Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum : ut non moriamur. Addidimus enim universis peccatis nostris malum : ad peteremus vobis Regem. Dixit autem Samuel ad populum. Nolite timere : vos fecistis universum malum hoc. **132** Verumtamen nolite recedere a tergo Domini : et servite Domino in omni corde vestro : et nolite declinare post vana : que non proderunt vobis : neque eruent vos que vana sunt : et non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum : quia juravit Dominus facere vos sibi populum. Absit autem a me hoc peccatum in Domino : ut cessem orare pro vobis : et docebo vos viam bonam et rectam. Igitur timeate Dominum : et servite ei in veritate . et ex toto corde vestro.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Tractus. Vide Domine et considera quoniam factus sum vilis : vide afflictionem meam quia erectus est inimicus. ý. Aperuerunt super me inimici ora sua : et exprobrantes percusserunt maxillam meam : sibilaverunt et fremuerunt : dixerunt devoremus eum. ý. Ipse autem gemens et conversus retrorsum.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia epistolæ Petri Apostoli (v II, cap. II, III.)
ñ. Deo gratias.

Charissimi. Novit Dominus pios de tentationibus eripere : iniquos vero in diem iudicii cruciandos reservare. Magis autem eos qui post carnem in concupiscentiam immundicie ambulavit : damnationemque contemnant. Audaces. Sibi placentes. ^b Majestatem non metuant. Blasphemantes. Ubi angeli fortitudini et virtute cum sint majores : non portant adversum se a Domino execrabile iudicium. Ili vero velut irrationalia perora naturaliter in captivem et in perniciem : in his que ignorant : blasphemantes in corruptione sua peribunt. Percipientes mercedem iniustitie : estimantes voluptates diurnas delicias. Quo inquinati et commaculati deliciis affluentes : et in conviviiis suis luxuriantes vobiscum. Oculos habentes plenos adulterii et indesinenter deliciis inlicitis animas instabiles. Cor exercitatum avaricie habentes : maledictionis filii dereliquerunt rectam viam : erraverunt secuti viam Balaam ^c filii Beor qui mercedem iniusticie dedit. Increpationem vero habuit sue vesanie : subjugle nutum in hominis voce : loquens perhibuit prophete insipientiam. Ili sunt fontes sine aqua : et nebule turbinibus exagitate : quibus caligo tenebrarum

^a Cap. II. Vers. 9 III, 1-5.

^b *Majestatem.* Vulg., *sectas non metuant introducere blasphemantis.*

^c *Filius Beor.* Num. xxii, 5. Balaam dicitur filius Beor.

reservatur. ^d Superbia autem vinitatis loquentes inliciti in desideriis carnis luxurie eos qui paululum effugerunt : qui in errore conversantur. Libertatem aliis promittentes : cum ipsi sint servi peccati. A quo enim quis superatus est : hujus et servus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in agnitionem Domini nostri et Salvatoris Jesu Christi : et rursus impliciti superantur : facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam justicie : quam post agnitionem retrorsum converti a tradito sibi sancto mandato. Contigit enim illis res veri proverbii : canis reversus ad suum vomitum : et sus lota in volutabro ceni. Hanc ecce vobis charissimi secundam scribo epistolam : in quibus excite vestram in commonitione sinceram mentem : ut memores sitis eorum que predixi verborum sanctorum Prophetarum et Apostolorum vestrorum preceptorum Domini et Salvatoris nostri. ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Joannem (° Cap VIII).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus loquebatur phariseis et turbis dicens. Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulabit in tenebris : sed habebit lucem vite. Dixerunt ergo pharisei. Tu de te ipso testimonium perhibes : testimonium tuum non est verum. Respondit Jesus et dixit eis. Et si ego testimonium perhibeo de me ipso : verum est testimonium meum : quia scio unde veni et quo vado. Vos autem nescitis unde venio : aut quo vado. Vos autem secundum carnem judicatis : ego non judico quemquam : et si judico ego : iudicium meum verum est : quia solus non sum : sed ego et qui me in se pater. Et in lege vestra scriptum est : quod duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso : et testimonium perhibet de me : qui misit me pater. Dicebant ergo ei. Ubi est pater tuus? Respondit Jesus. Neque me scitis : neque patrem meum. Si me sciretis : forsitan et patrem meum sciretis. Hec verba locutus est in Gazophylatio : docens in templo. Et nemo apprehendit eum : quia necdum venerat hora ejus. Dixit ergo eis iterum Jesus. **133** Ego vado et queritis me : et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado : vos non potestis venire. Dicebant ergo Judei : Numquid interficiet semetipsum? Quia dicit : quo ego vado : vos non potestis venire. Et dicebat illis. Vos de deorsum estis : ego ^e de superius sum. Vos de hoc mundo estis : ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis : quia moriemini in peccatis vestris. Si enim non crederitis quia ego sum : moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei : Tu quis es? Dixit eis Jesus. Principium qui et loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui et iudicare : sed qui misit me verax est : et ego que audivi ab eo : hec loquor in mundo : et non cognoverunt : quia patrem eis dicebat Deum. Dixit ergo eis Jesus. Cum exaltaveritis filium hominis tunc cognoscetis :

^d *Superbia.* Lege *superbi.*

^e *Cap. VIII. Vers. 12-31.*

^f *De superius.* Gr., *de sursum, ex τῶν ἄνω.* Vulg., *de supernis.*

quia ego sum : et a me factum est nihil. Sed sicut docuit mihi pater : hec loquor. Et qui misit me : mecum est : et non relinquet me solum : quia et ego que placita sunt ei facio semper. Hec illo loquente : multi crediderunt in eum. *ñ*. Amen.

Dicat Presbit. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

^a Lauda. Gaudebunt labia mea cum cantavero tibi : et anima mea quam redemisti.

Preces. Penitentes.

Sacrificium. Offerite Domino.

Require retro in quarta feria I. hebdomade XL. folio 99.

Missæ. Omnis conventus dominice plebis : et coadunatio christiane religionis effundite coram Domino corda vestra : pandite *b* probra : solvite vota. Nam acceptabit hujus jejunii votum : qui inspicit intentionis vestre affectum. Tantum est ut ita humiliemini sub manu Dei potentis : qualiter vos exaltet in tempore tribulationis. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Jesu filius Dei : qui contriti cordis sacrificio placaris : nostris quesumus parce offensis. Da nobis et abstinendi devotionem : et abstinence promereri virtutem. Quo et voluntate habeamur idonei : et corporali robore inveniamur condigni. *ñ*. Amen.

Post nomina oratio. Offerentium tibi Deus pater vota sanctificas : sic jejunantium precibus adesto propicius : ut defunctis fidelibus eterne concedatur beatitudinis locus. *ñ*. Amen.

Ad pacem oratio. Pace tua Domine poscimus : muniantur intima pectoris nostri : que et jejunantibus fiat in permixtione sanctificationis : et non jejunantibus maneat in expiatione facinoris. *ñ*. Amen.

Inlutio. Dignum est : justum est nos tibi semper gratias agere Domine sancte pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum filium tuum dominum nostrum. Qui per jejunium spirituales effecti : liberius copulamur : Angelisque suis adjungimur. Per jejunium enim et sacramenta mysteriorum celestium revelantur : et tela demoniorum fortissima devincuntur. Eo quippe et vivificatur anima : et corpora atternuntur superba. Quo homo exterior exhibens abstinence votum : interior facilius per orationem penetret celum. Unde quia tu es summus Deus : per quem ista et ordinatio aguntur : et ammirabili potentia exercentur. Te acclivi ex oratione precamur : ut per jejunium hoc quod agimus : vel orationem : quam coram te fundimus : ejciantur a nobis cuncta in commune tentamenta demoniorum : ut nullis sordidati malis : tuis deserviendo preceptis : proclamemus tibi semper atque ita dicamus. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere ammirabilis et Sanctus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : qui nobis instituit nostrum coram hominibus non ostendere jejunium : ne labentis vite transitoria laude bona

^a *Lauda.* Ps. LXX, 23.

^b *Probra.* Fortasse, ora.

A male utoremur. Nec jam esset in retributi tura : quos hic subsecuta fuisset merces v admissa. Ob hoc perlargissime te Deus patet scimus : ut te propiciante et jejunium nostrum beatur a vanitate disjunctum : et merces no hic ore hominum : sed post in concilio prela Sanctorum : per Christum Dominum ac redem eternum.

Post pridie. Ante te Domine effundentes rium cordis nostri precamur : ut ita hec que mus benedicas : qualiter ex his *c* potantes et inedia convalescant : et concessa speciali v celesti desiderio inardescant. *ñ*. Amen.

Ad confracti nem panis. Antifona. Tu Domine escam.

134 *Require retro in Dominico quarto X 130.*

Ad Orationem Dominicam.

Domine Jesu Christe : cujus in fame pa verbo : cujus in siti rec eamur alloquio tuo junium nostrum sanctifica tue gratie incre et vocem nostram exaudi e summo celo : quibente dicimus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. D sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Omnipotenti Domino sociemini junii puritatem : et copulemini per mentis a nem. *ñ*. Amen. Eum quoque habeatis in m quem consortem videmini habere in labor Amen. Ut ab eo remuneretur jejunium vest quo in vobis conlatum est fidei incrementum Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri e minus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Ad accedendum. Qui venit ad me non e *Quere in I. Dominico XL. fol. 98. Com. tuu.*

Oratio. Reple Domine. *Quere ut supra.*

FERIA SEXTA.

Lectio libri proverbiorum Salomonis (4 Cap. I XXVIII).

ñ. Deo gratias.

Fili : sicut noxius est qui mittit lanceas at tas in mortem : sic vir qui fraudulentè nocet suo. Et cum fuerit deprehensus : dicet : luden Cum defecerint ligna : extinguuntur ignis : et rone subtracto jurgia conquiescunt. Sicut ca ad prunas et ligna ad ignem : sic homo ira provocat rixas. Verba susurronis quasi sim et ipsa perveniunt usque ad intima ventris. Qu si argento sordido ornare velis vas fictile : si tumentia cum pessimo corde sociata. Labi intelligitur inimicus : cum in corde tractaver lum. Quando submi erit vocem suam : ne cre ei quoniam septem nequicie sunt in corde illi operit odium fraudulentè : revelabitur malici in concilio. Qui fodit foveam : incidit in ea qui revolvit lapidem : revertetur ad eum. I

^c *Potantes.* Lege edentes et potantes.

^d *Cup. XXVI. Vers 18, ad finem capituli.*

Malax non amat veritatem : et os lubricum operatur A
 ruinas. * Qui se jactat et dilatat : jurgia concitat :
 qui autem sperat in Domino salvabitur. *ñ.* Amen.

Lectio libri Samuelis id est Regum (v I, cap. XX).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : dixit David ad Jonathan. Fac mi-
 sericordiam in servum tuum : quia fedus Domini me
 famulum tuum inire fecisti. Si autem in me est ali-
 qua iniquitas tu me interfice : et ad patrem tuum
 me introduceas me. Et ait Jonathan. Absit hoc a me.
 Neque enim fieri potest : ut si certo cognovero com-
 plenam patris mei esse maliciam contra te : ^d non
 abhorerem tibi. Responditque David ad Jonathan.
 Quis annuntiabit mihi si quid forte responderit tibi
 pater tuus de me? Et ait Jonathan ad David. ^B
 Veni : egrediamur in agrum. Cumque exissent ambo
 in agrum : ait Jonathan ad David. Domine Deus
 Israel : si investigavero sententiam patris mei cra-
 stino vel perendie : et aliquid boni fuerit super Da-
 vid : et non statim misero ad te et notum tibi fecero :
 hec fecit Dominus in Jonathan : et hec angeat.
 Si autem perseveraverit patris mei malicia adversum
 te : revelabo aurem tuam et dimittam te : ut vadas
 in pace. Et sit Dominus tecum : sicut fuit cum patre
 meo : et si vixero : facias mihi misericordiam Do-
 mini. Si ante mortuus fuero : non auferas misericor-
 diam tuam a domo mea usque in sempiternum. * Aut
 si non fecero : quomodo eradicaverit Dominus ini-
 micos David unumquemque de terra : auferat Jona-
 than de domo sua : et requirat Dominus de manu
 inimicorum David. Pepigit ergo fedus Jonathan cum
 David : et addidit Jonathan deprecari David eo quod di-
 ligeret illum : sicut animam suam ; ita diligebat illum.
 Dixitque Jonathan. Cras Kalende sunt : et requireris :
 requireretur enim sessio tua usque perendie. Descen-
 dens ergo festinus et veniens in locum ubi celandus
 es : in die quo operari licet : et sedebis juxta lapidem
 cui nomen est Ezel : et ego tres sagittas mittam juxta
 eam : et jaciam quasi exercens ad me signum. Mittam-
 que et puerum dicens ei. Vade affer mihi sagittas. Si
 dixerit puer : ecce sagitte intra te sunt tolle eas : tu
 veni ad me : quia pax tibi est et nihil mali : vivit Do-
 minus. Si autem sic locutus fuero puer : ecce sagitte
 ultra te sunt : vade quia dimisit te Dominus. **135** De
 verbo quod locuti fuimus ego et tu : sit dominus inter
 me et te usque in sempiternum. Absconditus est ergo
 David in agro : et venerunt Kalende : et sedit Rex
 ad comedendum panem. Cumque sedisset Rex super
 cubedram suam : secundum consuetudinem que
 erat juxta parietem : surrexit Jonathan et sedit : et
 Abner ex latere Saul : vacuusque apparuit locus Da-
 vid. Et non est locutus quicquam Saul in illa die.
 Cogitabat enim quod forte evenisset ei : et non esset
 mandus : nec purificatus. Cumque inluxisset dies se-
 cunda post Kalendas : rursus vacuus apparuit locus

David. Dixit autem Saul ad Jonathan filium suum.
 Cur non venit filius Isay nec heri nec hodie ad ves-
 cendum? Et respondit Jonathan Sauli. Rogavit me
 obnixus ut iret in Bethleem : Et ait. Dimitte me.
 quoniam sacrificium solenne in civitate unus de
 fratribus meis accersivit mihi. Nunc ergo si inveni
 gratiam in oculis tuis : vadam cito et videbo fratres
 meos. Ob hanc causam non venit ad mensam Regis.
 Iratus autem Saul adversus Jonathan : dixit ei. Fili
 mulieris ultro virum rapientis : numquid ignoro quia
 diligis filium Isay in confusionem tuam : et in con-
 fusionem ignominiose matris tue? Omnibus enim
 diebus quibus filius Isay vixerit super terram : non
 stabilis eris tu : neque regnum tuum. Itaque jam
 nunc mitte : et adduc enim ad me : quia filius mor-
 tis est. Respondens autem Jonathan Sauli patri suo
 ait. Quare morietur? quid fecit? Et arripit Saul
 lanceam : ut percuteret eum. Et intellexit Jona-
 than quod diffinitum esset patri suo : ut interficeret
 David. Surrexit ergo Jonathan a mensa in ira furo-
 ris : et non comedit in die secunda Kalendarum
 panem. Contristatus est enim super David : eo quod
 confodisset eum pater suus. Cumque inluxisset
 mane venit Jonathan in agro juxta placitum David :
 et puer parvulus cum eo : et ait ad puerum suum.
 Vade : et affer mihi sagittas quas ego jacio. Cumque
 puer cucurrisset : jecit aliam sagittam trans puerum.
 Venit itaque puer ad locum jaculi : quod miserat
 Jonathan : et clamavit Jonathan post tergum pueri :
 et ait. Ecce ibi est sagitta. Porro ultra te. Clamavit-
 que iterum Jonathan post tergum pueri dicens. Fes-
 tina velociter : ne steteris. Collegit autem puer Jo-
 nathan sagittas : et attulit ad Dominum suum. Et quid
 ageretur penitus ignorabat. Tantummodo enim Jo-
 nathan : et David rem noverant. Dedit ergo Jonathan
 arma sua puero : et dixit ei. Vade, et deser in civi-
 tatem. Cumque abiisset puer surrexit David de loco :
 qui vergebat ad austrum. Et cadens pronus in ter-
 ram : adoravit tertio. Et oculatus alterutrum : ste-
 verunt pariter : David autem amplius. Dixit ergo
 Jonathan ad David. Vade in pace : quecumque jura-
 vimus ambo in nomine Domini : dicentes. Dominus
 sit inter me et te : et inter semen meum, et semen
 tuum usque in sempiternum. Et surrexit David : et
 abiit. Sed et Jonathan ingressus est civitatem. *ñ.*
 Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et.

Tractus. Nunc ecce oppressit me dolor meus : et ad
 nihilum redacti sunt artus mei : fratres mei testimo-
 nium dicunt contra me : et suscitatus falsiloquus
 adversus faciem meam. *ÿ.* Aperuerunt contra me
 inimici ora sua : et exprobrantes percusserunt maxil-
 lam meam : satiati sunt penis meis : conclusit me
 Deus in manus impiorum. *ÿ.* Collegit furorem suum
 in me : et comminans mihi infremuit contra me.

D cat. Presb. Silentium facite.

* Qui se jactat. Sunt verba quibus finis imponitur
 lectioni, ex xxxviii, Proverb., 25, deprompta.

^b I Regum XX, 8. Ad finem capituli.

^c A me. Vulg., a te.

^d Non adducerem tibi. Syr., Arab., non indicabo
 tibi. Vulg., non annuntiam tibi.

^e Aut si non fecero. Hæc non leguntur in Vulgata.

^f Confodisset. Vulg. confodisset.

Sequentia Epistolae Petri Apostoli (2 II, cap. III).
Deo gratias.

Charissimi : adveniet autem dies Domini sicut fur : in qua celi magno impetu transcurrent. Elementa vero calore solventur : et terra et que in ipsa sunt opera exurentur. ^b His ergo pereuntibus : quales oportet esse vos in sanctis conversationibus et pietatibus expectantes : et properantes ad presentiam diei Domini : per quem celi ardentes solventur : et elementa ignis ardore tabescent. Novos vero celos et novam terram secundum promissa ipsius expectamus : in quibus justitia inhabitat. Quapropter charissimi hec expectantes : satagite immaculati et inviolati apud eum inveniri in pace : et Domini nostri longanimitatem salutem arbitramini. Sicut et charissimus **136** frater noster Paulus secundum **B** datam sibi sapientiam scripsit vobis : sicut et in omnibus epistolis loquens in eis de his in quibus sunt quedam difficulta intellectu : que indocti et instabiles depravant . sicut et ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur fratres prescientes cavete : ne insipientium errore seducti : excidatis a propria infirmitate. Crescite vero in gratia et in cognitione Dei nostri et Salvatoris Jesu Christi. Ipsi gloria et nunc et in die eternitatis.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Joannem
(^c Cap. VIII).

Illo tempore : Dominus noster Jesus Christus dicebat ad eos qui crediderunt ei Judeos. Si permanseritis in sermone meo : vere discipuli mei eritis. Et cognoscetis veritatem : et veritas liberabit vos. Responderunt ei. Semen Abrahe sumus : et nemini servivimus unquam. Quomodo tu dicis liberi eritis? Respondit eis Jesus. Amen amen dico vobis : quia omnis qui facit peccatum : servus est peccati. Servus autem non manet in domo in eternum : filius manet in eternum. Si ergo filius vos liberaverit : vere liberi estis. Scio quod filii Abrahe estis : sed queritis me interficere : quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud patrem meum : loquor. Et vos que vidistis apud patrem vestrum : facitis. Responderunt et dixerunt ei. Pater noster Abraham est. Dicit eis Jesus. Si filii Abrahe estis : opera Abrahe facite. Nunc autem queritis me occidere : hominem **D** qui veritatem vobis locutus sum : quam audivi a Deo : hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei. Nos ex fornicatione non sumus nati : unum patrem habemus Deum. At illis Jesus. Si Deus pater vester esset : diligeretis utique me. Ego enim a Deo processi et veni. Neque enim a meipso veni : sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis : et

^a Cap. II. Vers 40, ad finem capitis.

^b His ergo pereuntibus. Vulg., cum igitur hæc omnia dissolvenda sint.

^c Cap. VIII. Vers. 51-59.

^d Et nemo. Illis fisis imponebatur lectioni.

desideria patris vestri vultis facere. Ille hi erat ab initio : et in veritate non stetit : quia veritas in eo. Cum loquitur mendacium : ex loquitur : quia mendax est et pater ejus. Ege qui veritatem dico : non creditis mihi. Quis arguet me de peccato ? si veritatem dico : quid creditis mihi? Qui ex Deo est : verba De Propterea vos non auditis : quia ex Deo non Responderunt Judei : et dixerunt ei : Non dicimus nos : quia Samaritanus es : tu et der habes? Respondit Jesus. Ego demonium non sed honorifico patrem meum : et vos inhonora: Ego autem non quero gloriam meam : est qui rat et judicet. Amen amen dico vobis : si qui monem meum servaverit mortem non vi eternum. Dixerunt ergo Judei. Nunc cognovim demonium habes. Abraham mortuus est et pater et tu dicis si quis sermonem meum servaver gustabit mortem in eternum. Numquid tu n patre nostro Abraham qui mortuus est : et p mortui sunt. Quem te ipsum facis? Respondit Si ego glorifico me ipsum : gloria mea nihil t pater meus qui glorificat me : quem vos dicit Deus vester est : et non cognovistis eum. Ege novi eum : et si dixerem quia non scio eum : nilis vobis mendax. Sed scio eum : et ser ejus servo. Abraham pater vester exultavit deret diem meum : et vidit et gavisus est. Di ergo Judei ad eum. Quinquaginta annos r habes : et Abraham vidisti. Dixit eis Jesus amen dico vobis : antequam Abraham fie sum. Tulerunt ergo lapides : ut jacerent i ^d Et nemo extendit in illum manus : quia i venerat hora ejus.

ñ. Amen.

Dicit Presb. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

^e *Lauda.* Gaudelunt labia mea cum cauti tibi : et anima mea quam redemisti.

Preces. Penitentes orate. folio 99.

Sacrificium. Offerite Domino. *Quere ut supra*

Missu. Omni cura fratres charissimi jejun nobis est observanda devotio : et tanquam t allophiliis quotidiana congressio diebus ac n pugna cum diabolo. **137** Quia in opere d non valuit : cogitationibus pravis subvertit. t tentare non potuit vigilantem falsis illusionib citat dormientem. Nemo ergo jejunium violet contemnat. Ut cum Dominus noster Jesus C advenerit : ^b saciet quos invenerit jejunantes.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Audivimus et cognovimus : per abstinentiam sacri jejunii : quanta v premia collata sint patribus nostris. Ex hoc

^e *Lauda.* Ps. LXX, 25.

^f *Allophiliis.* Hoc est, alienigenis. Hæc vox apud Prudentium et sanctum Paulinum legitur

^g *Quia.* Lege qui quem.

^h *Saciet.* Fortasse salvos faciat.

jetati Moyses adscriptus est fidelis amicus. Ob hoc Helias raptus ignea curribus obsequentibus flammis paradiso deputatus est vivus. Per ejus quoque quadragesime perpetuitatem jejunii tentator a Christo devictus est inimicus. Ex hoc Johannes enituit in deserto precipuus. Ob hoc te quesumus sanctissime Deus : ut hoc saluiferum opus prestes nobis juxter frequentare : per quod ad promissa mereamur premissa future beatitudinis pervenire.

ñ. Amen.

Post nomina Oratio. Pro delictis nostris jejuniio humilitatis corporibus : tuam te quesumus Deus gratiam concede placatus : quo tam vivis : quam defunctis remedia poscimus impetrare salutis. ñ. Amen.

Ad Pacem Oratio. Dilatetur omnipotens Deus anima nostra in pace tua : et caro obsequatur tibi per abstinentie parcimoniam. Ut utraque tibi fideliter obsequendo : charitatis tue remuneretur ex dono. ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere eterne omnipotens Deus per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Qui gloriosum de diabolo triumphum jejuniis obtinuit : et certandi formulam militibus propriis suo exemplo monstravit. Quadraginta igitur diebus et quadraginta noctibus Deus et Dominus omnium jejunavit : ut et verum Deum et hominem suscepisse monstraret : et quod Adam per escam perdiderat : suo jejuniio repararet. Adgreditur itaque diabolus virginis filium : Dei quoque nesciens unigenitum. Et licet veteriosa caliditate : eisdem machinis quibus Adam primum deiecerat : etiam secundum seducere obtineret : tamen hoc non valuit : nec fortissimum bellatorem in ula potuit omnino fraude subripere. Ille etenim quadraginta diebus vel noctibus jejunavit : et postea esurii : qui quadraginta dudum annorum temporibus innumeras pane celesti multitudines saginavit. Ille est qui virtute propria fretus : cum diabolo tenebrarum principe dimicavit : et eo postrato victorie trophæum ad celos magnifice portavit. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie una voce dicentes. ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere Sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : a quo et

^a Adgreditur. Lege aggreditur.

^b Obtineret. Forte, speraret.

^c In quinto Dominico Quadragesime. Ita simpliciter inscribitur in Prevario nostro, et in vetustioribus libris liturgicis. In Gelasiano Sacramentario Thomasi quinta Dominica additur quæ pro scrutinio celebratur. In Calendario Frontonis : *Hebd. 6, die Dominica, ad sanctum Petrum*; in Capitularibus em. Thomasi : *Hebd. 5, die Dominica, ad sanctum Petrum*; in Capitularibus Georgii signatur : *Ebd. 5, Dominica, ad sanctum Petrum*; in Ordine Romano Benedicti sancti Petri canonici, circa annum 1150 compositio, et in aliis posterioribus *Dominica de passione* scribitur; et sic in Gregorianis Menardi, Pamelii, Muratorii, et Roreri, in Antiphonario Gregoriano Thomasi, et in Calendario Maranii et Durandi (In tomo V *Thesauri veteri anecdotarum*, col. 72) legunt. In Missali Ambro-

A abstinentium vita et contritorum remunerantur obsequia. Qui est et refectio abstinentium : et panis indeficiens Angelorum. Nunc igitur quia ipse est per quem datur esca esurientibus : te Deus pater exposcimus et rogamus : ut per eum nobis concedas : et digre tibi soli per jejuniium complacere : et dignissime tibi hostiam in nobis abstinentie immolare. Deus Domine ac Redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Oblatis tibi Domine humilitatis nostre jejuniium. Et et hec oblata sanctifices : et summentium ariditatem tue benedictionis ubertate sustentens. ñ. Amen.

Ad contractionem panis. Antifona. Tu Domine da escam nobis in tempore opportuno : aperi manum tuam et imple omnem animam benedictione.

B *Ad Orationem Dominicam.*

Satis dulcis est Domine solennitas jejuniorum : qua vivi homines perducentur ad celum. Dona ergo nobis Christe Deus semper illa sectari : per que a te mereamur facillime audiri : quia te jubente dicimus. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu.

Benedictio. Deus apud quem est misericordia copiosa : efficiat vos sibi per jejuniium vasa mundissima. ñ. Amen. Quique est indeficiens divinitatis natura : ipse spiritualibus deliciis reficiat infirmitatem vestram. ñ. Amen. Ut corda vestra enim semper esuriant : ad quem vota nostre abstinentie clamant. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Ad accedendum. Qui venit ad me.

Com. Repletum est. *Oratio.* Reple Domine cor. *Quere in I. Dominico Quadragesime. fol. 98.*

c IN QUINTO DOMINICO QUADRAGESIME.

Ad Missam.

Jesu filii Sirach id est Ecclesiasticus (d Cap. XLVII).

ñ Deo gratias.

Fil : Deus non derelinquet misericordiam suam : et non corrumpit : neque delebit opera sua : neque perdet ab stirpe nepotes electi sui : et semine ejus qui diligit Dominum non corrumpetur. Dedit autem reliquum Jacob et David de ipsa stirpe : et requievit Salomon cum patribus suis. Et reliquit post se de emine suo gentis stulticiam : et imminutum a pru-

siano, anno 1548 edito, est *Dominica quarta Quadragesimæ de Lazaro*, et in vetusto Capitulari epistolario Ambrosiano em. Thomasi simpliciter in *Dominico IV.* Mediolanenses enim quinquè tantummodo Dominicas in Quadragesima numerabant. In Orationali Gothico signatur *Dominica post vigesimam*. Jam vero illud animadvertendum, quod Gotho Hispani hac quinta Dominica Evangelium de Lazaro legebant, quam modo Dominica 3 legunt, hoc autem Evangelium de bono pastore, et orationes, que nihil ad Evangelium pertinent, Mozarabes huc intulerunt ad numerum missarum quadragesimalium supplementum, quibus una deerat, ob feriam 4 Cinerum adjacentem, quemadmodum alibi præmonui.

^d Cap. XLVII. Vers. 24-30; XLVII, 24-25.

^e Et requievit. Ita in Græco Vulg. legit et finem habuit Salomon.

dentia Roboam qui avertit gentem consilio suo. Et Hieroboam filium Nabat : qui fecit peccare Israel : et dedit Effrem viam peccandi : et plurima redundaverunt peccata ipsorum ^a valde. Tunc nota sunt corda : et manus ipsorum : et doluerunt quasi parturientes mulieres. Et invocaverunt Dominum misericordie : et patentes manus extulerunt ad celum : et sanctus Dominus Deus audiit vocem ipsorum. Non est commemoratus peccatorum illorum : neque dedit illos inimicis suis. ^b Usque dum perveniret ad eos defensio : et ab omnibus peccatis eorum liberavit eos Dominus. *ñ*. Amen.

Lectio Libri Samuelis idest I. Regum (c. Cap. XXVI).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : Venerunt Ziphei ad Saul in Gabaa : dicentes. Ecce David absconditus est in colle ^d Achille qui est ex adverso solitudinis ^e in via. Et surrexit Saul et descendit in desertum Ziph : et cum eo tria millia virorum de electis Israel : ut quereret David in deserto Ziph. Et castrametatus est Saul in Gabaa Achille quod erat ex adverso solitudinis in via. David autem habitabat in deserto. Videns autem quod venisset Saul post se in desertum misit exploratores et didicit quod venisset certissime. Et surrexit David clam : et venit ad locum ubi erat Saul. Cumque vidisset locum in quo dormiebat Saul et Abner filius Ner princeps milicie ejus : Saulem dormientem in tentorio et reliquum vulgus per circuitum ejus : ait David ad Abimelech ^f Cetheum et Abisai filium Sarvie fratrem Joab dicens. Quis descendet mecum ad Saul in castra ? Dixitque Abisai. Ego descendam tecum. Venerunt ergo David et Abisai ad populum nocte : et invenerunt Saul jacentem et dormientem in tentorio : et hastam fixam in terra ad caput ejus. Abner autem et populus dormientes in circuitu ejus. Dixitque Abisai ad David. Concluserunt Deus hodie inimicum tuum in manus tuas. Nunc ergo perfodiam eum lancea in terram semel : et secundo opus non erit. Et dixit David ad Abisai. Ne interficias eum : quis enim extendit manum suam in Christum Domini et innocens erit ? Et dixit David : vivit Dominus quia nisi Dominus percussit eum : aut dies ejus venerit ut moriatur : aut ^g in infernum descendens perierit : propicius sit mihi Dominus : ne extendam manum meam in Christum Domini. Nunc autem tolle hastam que est ad caput ejus et scyphum ^d : atque abeamus. Tulit ergo hastam et scyphum aque : qui erat ad caput Saul : et abierunt. Et non erat quisquam qui videret : et intelligeret et vigilaret : sed omnes dormiebant : quia sopor Domini irruerat super eos. Cumque transisset David ex adverso : et stetisset in vertice montis de longe : et esset grande intervallum inter eos : clamavit David ad populum

^a Valde. Ita in Græco, et in Vulgata illud valde pertinet ad versiculum sequentem.

^b Usque. Sunt verba quibus fluis imponebatur lectioni, desumpta ex Ecclesiastico, XLVII, 31.

^c Cap. XXVI. Vers. 1-25.

^d Achille. Vulg., Achilla. Hebr., Chachilach.

^e In via deest Hebr., LXX et Vulg.

A et ad Abner filium Ner dicens. Nonne r Abner ? Et respondens Abner ait. Quis clamas et inquietas Regem ! Et ait David Nunquid non vir tu es ? et quis alius sis Israel ? Quare ergo non custodisti Dominum Regem ? ingressus est enim unus de turbis terficeret Dominum tuum Regem. Non est quod fecisti. Vivit Dominus quia filii mei vos : qui non custodistis Dominum vestrum Domini. Nunc ergo vide ubi sit hasta Regis scyphus aque qui erat ad caput ejus. Contem Saul vocem David et dixit. Numquid est hec filii mei David ? Et ait David. Vox mei Rex. Et ait. Quam ob causam Dominus sequitur servum suum ? Quid feci ? aut quid lum in manu mea ? Nunc ergo audi oro Rex verba servi tui. Si Dominus incitat te me : **139** odoretur sacrificium. Si autem innum maledicti sunt in conspectu Domini cerunt me hodie ut non habitem in hereditate dicentes : vade : servi diis alienis. Et tu fundatur sanguis meus in terra coram Dominegressus est Rex Israel : ut querat pulices sic persequitur perdix in montibus. Et ait Scavi. Revertere filii mei David : nequaquam male tibi faciam : eo quod preciosa fuerit a in oculis tuis. Hodie apparet quod stulte et ignoraverim multa nimis. Et respondit ait. Ecce hasta Regis : transeat unus de tollat eam. Dominus autem retribuet unicundum justiciam suam et fidem. Tradidit Dominus in manu mea : et nolui levare meam in Christum Domini. Et sicut magni anima tua hodie in oculis meis : sic mea anima mea in oculis Domini : et liberet me angustia. *ñ*. Amen.

Dicit Presb. Dominus sit semper vobiscum.

^h Psallendo. Ne derelinquas me Domine Domine discesseris a me. *ñ*. Quia anima mea est in lusionibus : et non est salus in carne Deus. *ñ*. Quoniam ego ad flagella paratus dolor meus contra me est semper. *P.* Deus multiplicati sunt qui me oderunt injuste : buebant mala pro bonis detrahebant mihi : sequebar justiciam : et projecerunt me dilectam quam mortuum abominatum. *P.* Deus meus

Preces sequentes dicantur modo ut scriptum I. Dominico Quadragesime sol. 24. Insidii mibi adversarii mei gratis. *P.* Tu pater santere et libera me. *ñ*. Portatus sum ut agnoscens ad victimam : captus ab inimicis ut aviscipulam magis gratis. *P.* Tu pater. *ñ*. Ag

^f Cetheum. Ita LXX. Hebr., Chitheum. Vithæum.

^g In infernum. Vulg., LXX et Hebr., in descendens.

^h Psallendo. Vers. 22, 8, 13, 20.

ⁱ Anima mea. Ita sanctus Augustinus et Thomasii Vulg., lumbi mei.

omnes ora sua contra me : dentibus fremuerunt et querentes deglutire me magis gratis. *P. Tu pater. ⁊. Sibilantes clamabant et movebant capita tractantes de me falsa proferre testimonia : magis gratis. P. Tu pater. ⁊. Suspensum cruci damnant : fixum clavis ferreis : vendium a Judeis pro triginta argenteis magis gratis. P. Tu pater. ⁊. In latere confosus a gladio horrifico : illico fuit latex cum sanguine innoxio : magis gratis. P. Tu pater. ⁊. Omnes inundaverunt quasi aque super me dimersum in sepulchro : adposuerunt lapidem : magis gratis. P. Tu pater. ⁊. Confusa palluerunt concta .celi sidera : dies obtenebratur : cum vidit pati Dominum : magis gratis. P. Tu pater. ⁊. Sic Judeorum turba ceca diffidentia deponunt a Pilato milites pro custodia : magis gratis. P. Tu pater. ⁊. Tunc milites dividunt vestem meam sortibus : cernentes in me flagra injusta et sevissima : magis gratis. P. Tu pater. ⁊. Intende pie pater et succurre miseris pro quibus tam acerbis afflictorum suppliciis : magis gratis. P. Tu pater.*

Oratio. Exaudi orationem nostram. Quere in I. Dominico Quadrag. fol. 94.

Dicat Presb. S. Silentium facite.

Principium Epistolae Johannis Apostoli (b Cap. I)

⁊. Deo gratias.

Charissimi : e quod erat ab initio : quod audivimus : quod vidimus oculis nostris : quod perspeximus : et manus nostre contrectaverunt de verbo vite : et vita d manifestata est nobis : et vidimus : et testamur : et annunciamus vobis vitam eternam : que erat apud Patrem : et apparuit nobis. Quod ergo vidimus : et audivimus annunciamus vobis : ut et vos societatem habeatis nobiscum : et societas nostra sit cum Patre et Filio ejus Jesu Christo. Et hec scribimus vobis : ut gaudium vestrum sit plenum : et hec est annuntiatio quam audivimus ab eo : et annunciamus vobis. Quoniam Deus lux est : et tenebre in eo non sunt ule. Si dixerimus nos societatem habere e cum eo : et in tenebris ambulamus : mentimur : et non facimus veritatem. Si autem in luce ambulamus : sicut et ipse in luce est : societatem habemus cum eo : et sanguis Jesu Christi filii ejus mundet nos ab omni peccato. ⁊. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem (f Cap. X).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur Phariseis et turbis dicens. Amen amen dico vobis. Qui non intrat per ostium in ovile ovium : sed ascendit aliunde : ille fur est et latro. Qui autem intrat per ostium : pastor est ovium. Huic ostiarius aperit : et oves vocem ejus audiunt : et proprias

^a Gladio. Imo lancea, sed gladius pro telo hoc loco semitur.

^b Cap. I. Vers. 1-8.

^c Quod erat. Ita in Græco, et in sancto Augustino. Vulg., quod fuit.

^d Manifestata est nobis. Ita Syriaca. Illud nobis dicit Vulgat. et Græc.

^e Cum eo. Vulg. et Gr., ad invicem, et ita legit san-

oves vocat nominatim : et educit eas. Et cum proprias oves omiserit ante eas vadit : et oves illum sequuntur : quia sciunt vocem ejus. Alienum autem **140** non sequuntur : sed fugiunt ab eo : quia non noverunt vocem alienorum. Hoc proverbium dixit Jesus : illi autem non cognoverunt : quid loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum Jesus. Amen amen dico vobis : quia ego sum ostium ovium : omnes quotquot venerunt : fures sunt et latrones : sed non audierunt eos oves. Ego sum ostium. Per me si quis introierit salvabitur : et ingredietur et regredietur : et pascua inveniet. Fur non venit nisi ut furetur : et thactet : et perdat : Ego veni ut vitam habeant : et abundantius babeant. Ego sum pastor bonus. Bonus autem pastor animam suam dat pro ovibus suis. Mercenarius autem et qui non est pastor : cujus non sunt oves proprie videt lupum venientem : et dimittit oves et fugit : et lupus rapit : et dispergit oves. Mercenarius autem fugit : quia mercenarius est : et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus : et cognosco meas : et cognoscunt me mee. Sicut novit me pater : et ego agnosco patrem : et animam meam pono pro ovibus meis. Et alias habeo oves : que non sunt ex hoc ovili : et illas oportet me adducere : et vocem meam audient : et fiet unus grex et unus pastor. ⁊. Amen.

Dicat. Presb. Dominus sit semper vobiscum. ⁊. Et cum spiritu.

^f Lauda. Eripe me Domine ab homine malo : a viro iniquo libera me. ⁊. Qui cogitaverunt malicias in corde suo : tota die constituebant prelia. ⁊. Acuerunt linguas suas sicut serpentes : venenum aspidum sub labiis eorum. ⁊. Custodi me Domine de manu peccatoris : ab hominibus iniquis libera me.

Precis. Penitentes. Quere in quarta Feria I. Hebdomade Quadragesime fol. 99.

^h Sacrificium. Isti sunt dies : quos debetis custodire temporibus suis : quartadecima die ad vesperum Pascha Domini est : et in quinta decima solennitatis celebrabitis altissimo Deo vestro. ⁊. Locutus est Moyses filiis Israel dicens : in die octavo venturo sumite vobis ramos palmarum : et exultate in conspectu Domini et secundum legem quod vobis precepi. *P. Solennitatem.*

Missa. Deus qui mystico olim presagio famulo tuo Moysi inter alias preceptorum tuarum ceremonias : etiam horum dierum solennia in monte Synai propicius ostendisti : ut octavo die venturo sumerent diversarum arborum fructus : ramos quoque palmarum : et exultarent in conspectu Domini Dei sui cum hymnis. Concede nobis famulis tuis : ut innocento et fidei veritate sinceri : tuis semper coram altaribus assistamus. Sicque tibi parcimoniam corporum offer-

ctus Augustinus.

ⁱ Cap. X. Vers. 1-17.

^g Lauda. Ps. cxxxix, 4.6.

^h Sacrificium. Ex Levitico, xxiii, 4, 56. ⁊. Ibid. 40, 41. Hoc sacrificium alludit ad proximam festivitatem Paschæ, quæ post dies quindecim, et ad Dominicam Palmarum quæ octava die futura erat.

ramus : ut actuum plenitudinem : perfectis apud nos A moribus retentemus. *ñ. Amen.*

Alia Oratio. Omnipotens Deus qui per abstinentiam sacri jejunii ^a in mensa patribus nostris virtutum premia condonasti : presta nobis famulis tuis : ut coram mereamur esse sequipedes : quorum exemplis ad meliora perducti : et carnalibus inlecebris maneamus invicti : et in tuis jugiter in istamus preceptis indefessi. *ñ. Amen.*

^b *Post nomina Oratio.* Deus qui omnium nomina : temporumque mensuras : pia semper largit te dispensas : Sanctorum tuorum nos quesumus recitatis nominibus purifica precibus : absolve a criminibus : et salutaris continentie dita muneribus : ut per hoc sacre festivitatis jejunium sincerisimum : tibi nostri cordis offeramus holocaustum. Hanc itaque fidelium tuorum oblationem : propicius ac sereno vii u Domine dignare respicere : ut decurrente jam jejuniorum nostrorum tempore : hec nos oblatio : et a preteritis delictorum sordibus abluat : et a futuris ut caveamus : te miserante custodiat : ut occursuri obviam tue majestati : non pedum passibus : sed contriti cordis nostri gressibus : conclamare tibi puro mentis affectu gloria in excelsis Deo cum Hebreorum pueris mereamur. *ñ. Amen.*

Ad pacem Oratio. Fidei nostre omnipotens Deus crescit augmentum : si sedulum jejuniorum nostrorum tue majestatis solvimus votum. Ac per hoc pervenire poterimus tue claritati occursum : si pacifici semper manentes : a nobis custodita fuerit parcimonia jejuniorum : quibus opprimimur : et tollantur omnia pondera vitiorum. Pacem itaque perfectam nobis omnibus benignus concede : ut quam tui jam Sancti fructur in celis : nos quoque meditemur jugiter in terris. *ñ. Amen.*

Inlatio. Dignum et justum est vere sanctum et pulchrum est : nos tibi semper hic et ubique gratias agere : laudesque referre **141** per unigenitum filium tuum Dominum nostrum. Qui hoc sacrum jejunii tempus famulis tuis Moysi et Helie propicius olim concessit. Per quod unus legem accepit : alius igne curru transverfus paradisi secreta rimavit. Ipse quoque mediator Dei et hominum Dominus noster Jesus Christus filius tuus : quod dudum servis concessit hoc in sue majestatis clementia postea consecravit. ^d Per hoc enim jejunium Ninnivitis venia datur : per hoc jejunium leonum ora concluduntur. Per hoc jejunium Amorreus devincitur. Per hoc jejunium clades a terra depellitur. Per hoc jejunium Aman superbus in ligno suspenditur. Per hoc jejunium po-

^a *In mensa. Lege Immensa.*

^b *Post nomina.* Absoluta alia oratione et dicto *Per misericordiam tuam Deus noster*, etc., diaconus diptycha, sive, ut loquebantur, *nomina* recitabat, sanctorum scilicet, et vivorum (inter quæ nomina offerentium) et defunctorum; quibus recitatis, sacerdos orationem fundebat, quæ *post nomina* tam in Missali nostro quam in libris liturgicis Gallorum constanter appellatur; hac autem oratione orant pro oblationibus, ut Deus benigne eas accipere dignetur, pro offerentibus et pro defunctis. Sanctus Isidorus (*Off. l.*

*pulus Dei a necis periculo liberatur. Per hunc jejunium Sancti ad celestia regna perveniunt. Per jejunium peccatores ad veniam revocantur. In jejunium fugantur demonia: comprimuntur concrescunt virtutes. Per hoc jejunium Angipulatur sancta virginitas. Per hoc jejunium in tur viduis continentia. Per hoc jejunium pot inspiratur justitia: et omnibus conjugatis pre. Presta ergo nobis omnipotens Deus: ut mor corde et corpore et hic legem tuam splendide vemus: et illic cum Sanctis tuis intra paradisi solenniter gaudeamus: consona voce proela ac dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.**

Post Sanctus. Vere sanctus: vere hec illa p et ammirabilis supernarum creaturarum eter datio. Que in celestibus sine defectu psalli Angelis: et hic solenniter decantatur a populo conlaudant celestia: hic adorant terrestria. In celis tuis eterna retribuisti premia: hic fidelibus prestas misericordiam. Illa non deseris: isti despicias: quia redemptorem nostrum piissimum pro totius mundi salute ad nos misisti: Christum unum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Recitatis Domine unigeniti tui mentorum preceptis: simulque preclare passi resurrectionis et in celos ascensionis memor cientes majestatem tuam supplices rogamus: mus. Ut in his sacrificiis benedictionum tuarum nitudo descendat: et in fundas in eis imbrem tus tui Sancti de celis. Ut fiat hoc sacrificium dum ordinem Melchisedech: fiat hoc sacrum secundum ordinem Patriarcharum et Prophetarum. Ut quod ab illis typice significatis ut sitis tui significantibus adventum: tua majestare dignata est: sic hoc sacrificium respici sanctificare digueris: quod est verum corpus gnis Domini nostri Jesu Christi filii tui: qui tibi omnibus factus est Sacerdos et hostia. Hæ que hostiam tu piissime pater de tue claritate spectu sanctifica: ut sumentibus eam: et beatorum veniam: et eternam in celis conferas. *ñ. Amen.*

Ad fractionem panis. Antifona. Tu Domine escam nobis in tempore opportuno. Aperi tuam: et imple omnem animam benedictione.

Ad orationem Dominicam.

Omnes fratres charissimi: qui conditos nos demptos Domini pietate gaudemus: orationis nice memores: precibus indefessis ejusdem t

l. c. 15): *Tertia*, inquit, oratio effunditur pro ventibus, sive pro defunctis fidelibus, ut per sacrificium veniam consequantur. Sunt quædam admodum paucæ, orationes *post nomina* in non sit aperta mentio defunctorum, harum una est, in aliis quandoque pro oblationibus non sed in omnibus vel est commendatio oblationum petita pro offerentibus, vel supplicatio pro defunctis. *Sanctifica.* Hinc clare patet Gotho-Hispanis donis consecratis oras esse ut Deus illis sancti infunderet conferendam rite suscipientibus.

misericordiam imploremus clamantes e terris. Pater A
water.

Dicat Presbit. Humiliate vos benedictioni. Domi-
nus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Benedictionis gratia vos semper pro-
tegat : et ab omni malo defendat. ñ Amen. Mundet
vos Dominus ab omni crimine peccatorum : et sibi
placere faciat in eternum. ñ. Amen. Ubique vos
Dominus placatus occurrat : et sue benedictionis
opem dignanter attribuat. ñ. Amen. Per misericor-
diam ipsius Dei nostri etc.

Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Ad accedentes. Amen dico vobis ego sum panis
vite : qui de celo descendi : si quis ex ipso manduca- B
verit. non morietur in eternum : et qui biberit ex
aqua quam ego dabo ei : non sitiet unquam : sed
stet in eo fons aque salientis in vitam eternam. P.
Sicut misit me vivens pater : et ego vivo propter
patrem : et qui manducat me : ipse vivet propter
me. P. Si quis ex. ñ. Gloria et honor Patri. P.
Si quis.

Com. Repletum est gaudium nostrum : et lingua
nostra in exultatione.

Oratio. Reple Domine cor nostrum.

Quere in I. Dominico XL. fol. 98.

142 FERIA QUARTA.

Ad Missam.

Proverbiorum Salomonis (a Cap. XXXIII).

ñ. Deo gratias.

Fili : quando sederis ut comedas cum principe
diligenter adtende que posita sint ante faciem tuam.
Et statue cultrum in gutture tuo : si tamen habes
potestatem in animam tuam. Ne desideres de cibis
ejus : in quo est panis mendacii. Noli laborare ut
dieris : sed prudentie tue pone modum. Ne erigas
oculos tuos ad opes : quas non potes habere : quia
facient sibi pennas quasi aquile et volabunt in ce-
lum. Ne comedas cum homine invidio : et ne deside-
res cibos ejus. Quoniam in similitudinem arioli et
conjectoris estimat quod ignorat. Comede et bibe
dicit tibi : et mens ejus non est tecum. Cibos quos
comederas : evomes : et perdes pulchros sermones
tuos. Ingrediatur ad doctrinam cor tuum : et aures D
tue ad verba scientie. Noli subtrahere a puero disci-
plinam : si enim percusseris eum virga : non morie-
tar. Tu virga percuties eum : et animam ejus de in-
ferno liberabis. ñ. Amen.

*Lectio libri Malachim id est Regum (b II, cap. XIII,
XIV).*

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Venit Absalon ad regem David : et

^a Cap. XXXIII. Vers. 1-15, amissis versiculis a
vers. 8 ad 12.

^b Cap. XIII. Vers. 24, ad finem sequentis capi-
tuli XIV.

^c Annon. Lege Ammon.

^d Annon. Lege Ammon.

^e Filius Regis. In Vulgata additur *feceratque Ab-*

ait ad eum. Ecce tondentur oves servi tui : veniat oro
Rex cum servis suis ad servum suum. Dixitque Rex
ad Absalon. Noli fili mi. noli rogare ut veniamus et
gravemus te. Cum autem cogeret eum : et noluisset
ire benedixit ei. Et ait Absalon. Si non vis venire :
veniat obsecro nobiscum saltim ^e Annon frater
meus. Dixitque ad eum Rex. Non est necesse ut
vadat tecum. Cogit autem Absalon : et dimisit cum
eo ^d Annon et universos ^e filios Regis. Preceperat
autem Absalon pueris suis dicens. Observate cum
tenulentus fuerit Annon ^f vino : et dixero vobis
percutite eum : et interficite : nolite timere. Ego
enim sum qui precipio vobis. Roboramini : et estote
viri fortes. Fecerunt ergo pueri Absalon adversus
Annon sicut preceperat eis Absalon. Surgentesque
filii Regis ascenderunt singuli mulas suas : et fuge-
runt. Cumque adhuc pergerent in itinere : fama per-
venit ad David dicens. Percussit Absalon omnes fi-
lios Regis : et non remansit ex eis saltem unus.
Surrexit itaque Rex : et excidit vestimenta sua : et
cecidit super terram et omnes servi ipsius : qui ad-
sistebant ei exciderunt vestimenta sua. Respondens
autem J madab filius Semmæ fratris David dixit.
Ne estimet Dominus meus Rex : quod omnes pueri
filii Regis occisi sunt : Annon solus mortuus est :
quoniam in odio Absalon erat positus : ex die qua
oppressit Thamar sororem ejus. Nunc ergo ne ponat
Dominus meus Rex super cor suum verbum istud di-
cens : omnes filii Regis occisi sunt : quoniam Annon
solus mortuus est. Fugit autem Absalon : et levavit
C puer speculator oculos suos et aspexit : et ecce popu-
lus multus veniebat per iter devium ex latere mon-
tis. Dixit autem Jonadab ad Regem. Ecce filii Regis
adsunt juxta verbum servi tui : sic factum est. Cum-
que cessasset loqui apparuerunt filii Regis : et in-
trantes levaverunt voces et fleverunt. Sed et Rex et
omnes servi ejus fleverunt ploratu magno nimis.
Porro Absalon fugiens abiit ad Tholomai filium
e Amiur Regem Gessur : luxit ergo David filium suum
b multis diebus. Absalon autem cum fugisset et ve-
nisset in Gessur : fuit ibi tribus annis. Cessavitque
Rex David persequi Absalon : eo quod conso-
latus esset super Annonis interitu. Intelligens au-
tem Joab filius Sarvie : quod cor Regis versum
esset ad Absalon : misit Thecuam et tulit inde mu-
liere:m sapientem : dixitque ad eam. Lugere te si-
mula et induere veste lugubri : et ne ungaris oleo :
ut sis quasi mulier plurimo jam tempore lugens
mortuum : et ingredieris ad Regem : et loqueris ad
eum sermones hujuscemodi. Posuit autem Joab ser-
mones in ore ejus. Itaque cum ingressa fuisset mu-
lier Thecutes ad Regem : cecidit coram eo super
terram et adoravit et dixit. Serva me Rex. Et

*salon convivium quasi convivium regis, quod in He-
braico et in nostro deficit.*

^f Annon. Lege Ammon.

^e Amiur. Vulg., Amim. LXX, Ἐμυΐδ. Hebr., Ham-
michud.

^b Multis diebus. Ita Syr. et Arab., at Vulgata cum
Hebr. leg'it *cunctis diebus.*

sic ad eam. Quid cause habes? Que respondit. **A** Heu mulier vidua ego sum : mortuus est enim vir meus : et ancille tue erant duo filii. Qui rixati sunt adversum se in agro : nullusque erat qui eos prohibere posset : et percussit alter alterum et interfecit eum. Et ecce consurgens universa cognatio **143** adversum ancillam tuam dicit : Trade eum qui percussit fratrem suum : ut occidamus illum pro anima fratris sui quem interfecit : et deleamus heredem. Et querunt extinguere scintillam meam que relicta est : ut non supersit viro meo nomen : et reliquie super terram. Et ait Rex ad mulierem. Vade in domum tuam : et ego jubebo pro te. Dixitque mulier Thecui es ad Regem : in me Domine mi Rex sit iniquitas et ^a in domo patris mei. Rex autem et thronus ejus sit innocens. Et ait Rex. **B** Qui contradixerit tibi adduc eum ad me : et ultra non addet : ut tangat te. Que ait. Recordetur Rex Domini Dei sui : et non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum : et nequaquam interficiat filium meum. Qui ait. Vivit Dominus : quia non cadet de capillis filii tui super terram. Dixit ergo mulier. Loquatur ancilla tua ad Dominum meum Regem verbum. Et ait. Loquere. Dixitque mulier. Quare cogitasti istiusmodi rem contra populum Dei : et locutus es Rex verbum istud ut peccet : et non reducat electum suum. Omnes morimur : et quasi aqua dilabimur in terram : que non revertuntur. Nec vult perire Deus animam : sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abjectus est. Nunc igitur veni : ut loquar ad Dominum meum Regem verbum hoc **C** presente populo : et dixit ancilla tua. Loquar ad Regem : si quo modo faciat Rex verbum ancille sue. **D** **D** **E** **F** **G** **H** **I** **K** **L** **M** **N** **O** **P** **Q** **R** **S** **T** **V** **X** **Z** **AA** **BB** **CC** **DD** **EE** **FF** **GG** **HH** **II** **KK** **LL** **MM** **NN** **OO** **PP** **QQ** **RR** **SS** **TT** **UU** **VV** **XX** **YY** **ZZ** **AAA** **BBB** **CCC** **DDD** **EEE** **FFF** **GGG** **HHH** **III** **KKK** **LLL** **MMM** **NNN** **OOO** **PPP** **QQQ** **RRR** **SSS** **TTT** **UUU** **VVV** **XXX** **YYY** **ZZZ** **AAAA** **BBBB** **CCCC** **DDDD** **EEEE** **FFFF** **GGGG** **HHHH** **IIII** **KKKK** **LLLL** **MMMM** **NNNN** **OOOO** **PPPP** **QQQQ** **RRRR** **SSSS** **TTTT** **UUUU** **VVVV** **XXXX** **YYYY** **ZZZZ** **AAAAA** **BBBBB** **CCCCC** **DDDDD** **EEEEE** **FFFFF** **GGGGG** **HHHHH** **IIIII** **KKKKK** **LLLLL** **MMMMM** **NNNNN** **OOOOO** **PPPPP** **QQQQQ** **RRRRR** **SSSSS** **TTTTT** **UUUUU** **VVVVV** **XXXXX** **YYYYY** **ZZZZZ** **AAAAAA** **BBBBBB** **CCCCCC** **DDDDDD** **EEEEEE** **FFFFFF** **GGGGGG** **HHHHHH** **IIIIII** **KKKKKK** **LLLLLL** **MMMMMM** **NNNNNN** **OOOOOO** **PPPPPP** **QQQQQQ** **RRRRRR** **SSSSSS** **TTTTTT** **UUUUUU** **VVVVVV** **XXXXXX** **YYYYYY** **ZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF** **GGGGGGG** **HHHHHHH** **IIIIIII** **KKKKKKK** **LLLLLLL** **MMMMMMM** **NNNNNNN** **OOOOOOO** **PPPPPPP** **QQQQQQQ** **RRRRRRR** **SSSSSSS** **TTTTTTT** **UUUUUUU** **VVVVVVV** **XXXXXXX** **YYYYYYY** **ZZZZZZZ** **AAAAAAA** **BBBBBBB** **CCCCCCC** **DDDDDDD** **EEEEEEE** **FFFFFFF**

et lumen verum jam lucet. Qui dicit se in luce esse et fratrem suum odit : in tenebris est usque adhuc. Nam qui diligit fratrem suum in lumine manet : et scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum : in tenebris est : et in tenebris ambulat et nescit quo eat : quoniam tenebre obcecauerunt oculos ejus. Scribo vobis filii : quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus. *ñ . Amen.*

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem

(^a Cap. X).

Ho in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur phariseis et turbis dicens. Propterea me pater diligit : quia ego pono animam meam ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me : sed ego pono eam a me ipso. Potestatem habeo ponendi animam meam : et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a Patre meo. Dissensio itaque facta est inter Judeos propter sermones hos. Dicebant enim multi ex ipsis : Demonium habet : et inquit : quid eum auditis? Alii dicebant : hec verba non sunt demonium habentis. Numquid demonium potest cecorum oculos aperire? Facta sunt autem caecata in Hierosolymis et hyems erat. Et ambulabat Jesus in templo^b in porticum Salomonis. Circumdederunt ergo eum Judei et dicebant ei. Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus : dic nobis palam. Respondit eis Jesus Loquor vobis : et non creditis. Opera que ego facio in nomine patris mei : hec testimonium perhibent de me. Sed vos non creditis : quia non estis ex ovibus meis : oves mee vocem meam audiunt : et cognosco eas et sequuntur me. et ego vitam eternam do eis : et non peribunt in eternum : et non rapit eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi : majus omnibus est : et nemo potest rapere de manu patris mei. Ego et pater unum sumus. Sustulerunt lapides Judei : ut lapidarent eum. Respondit eis Jesus. Multa bona opera ostendi vobis a patre meo : propter quod opus me lapidatis? Responderunt ergo Judei. De bono opere non lapidamus te : sed de blasphemia. Et quia tu homo cum sis : facis te ipsum Deum. Respondit eis Jesus. Nonne scriptum est in lege vestra : quia ego dixi Dii estis? Si illos dixit Deos ad quos sermo Dei factus est : et non potest solvi scriptura : quem pater sanctificavit : et misit in hunc mundum. Vos dicitis quia blasphemias : quia dixi filius Dei sum. Si non facio opera patris mei : nolite credere mihi : si autem facio et mihi non vultis credere : operibus credi : et ut cognoscatis et credatis quia in me est pater et ego et in patre.

ñ . Amen.

Dicas Presbit. Dominus sit semper vobiscum.

ñ . Et cum.

Lauda. Eripe me Domine. *Quere retro in V. Dominico fol. 140.*

Præces. Penitentes.

Sacrificium. Offerre Domino. *Quere in IV. feria. I. hebdomade quadragesime fol. 99.*

^a Cap. X. Vers. 17-39.

Missa. Memores delictorum nostrorum fratres charissimi : peccata nostra coram Domino deprecemur : seminantes lacrimis : quod metamus in gaudiis. Simus in oratione assidui : jejuniis prompti : in elemosynis¹⁴⁵ liberales : ut promissæ retributionis gloriam : devota fide et fructuosa devotione mereamur percipere. *ñ . Amen.*

Alia Oratio. Deus cui cor mundum : et corpus placet intactum. Cuique puritas mentis et sinceritas non displicet carnis subjuga : quesumus per abstinentie rigorem anime : carnem : atque per effectum timoris et dilectionis animam tibi associa. Ut tu solus domineris in omnia nobis : qui conditor noster esse agnosceris. Posside ergo et redime nos Domine : ut qui hoc jejunium studiose agimus : te tribuente sollicitate incorruptibilis tue glorie perficiamus. *ñ . Amen.*

Post nomina. Oratio. A te Deus piissime benedicatur jejunantium vota : sacrificiorumque libamina. Accipientur quoque orationes fidelium ac suspiria contritorum : ut votiva abstinentie devotio : et cunctos in commune fideles sanctificet : et defunctis omnibus requiem presert. *ñ . Amen.*

Ad pacem. Oratio. Foveat omnipotens Deus charitas tua jejunantium ariditatem internam : ut dono affluamus dilectionis : qui tibi officite immolamus hostiam carnis. *ñ . Amen.*

Invitatio. Dignum et justum est equum et salutare est : nos te magnificare in diebus sanctificationis tue : et venerabile nomen sanctum tuum Domine sancte pater omnipotens eterne Deus. Quoniam hoc est tempus acceptabile : et hi sunt dies salutis. In quibus Moyses famulus tuus : ut legem tuam mereatur accipere : dies quadraginta in Sinay monte jejunavit. Similiter Jesus Salvator noster Christus in deserto : jejunatis quadraginta diebus et quadraginta noctibus : omnia diaboli tentamenta destruxit : nobisque abstinentie exemplum reliquit. Nunc igitur quia te docente Domine : beati sunt qui esuriunt : et sitiunt justiciam : quoniam ipsi saturabuntur : precamur ut in vigiliis et jejniis : carnis desideria et universas mundi concupiscentias te propiciante a nostris corporibus abscindamus. Quo ab omnibus vitiis ac voluptatibus profanis nos omnibus modis caveamus : ut in diebus juniorum non inveniantur voluntates nostre : sed etiam tuam Domine per singulos dies operemur in omnibus voluntatem : proclamantes atque ita dicentes. *ñ . Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : qui nos et vitiis abstinere et cibis edocuit. Ab illo quippe et abstinentis docemur exemplis : et abstinentie remuneramur ex donis. Proinde te Deus pater rogamus : ut per illum sit nobis : et in presenti hujus mundi labore consolatio : et in eterna vita donetur beatitudinis plenitudo. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Deus qui es sanctificator oblationum.

^b In porticum. Lege in porticum.

et substantatio abstinentium : tu benedictione gratie tue : et appositum tibi sacrificium ^a sanctifica : et jejunantium pectora ab omni contagione delictorum emunda. Quo hec oblata uberius benedicens : horum perceptione inedia nostre debilitationis subistentes : internaue sanctifices. *ñ*. Amen.

Ad confractionem panis. Antifona. Tu Domine da escam nobis in tempore opportuno : aperi manum tuam : et imple omnem animam benedictione.

Ad orationem Dominicam.

Christe Deus qui jejunii non renuis votum : qui nobis per te magnum abstinendi prebuiisti exemplum : quique docuisti te per orationem petere : per lectionem querere : elemosynis etiam vel lachrymis propulsare : accipe nostram petitionem : que in nobis et amore lectionis enutriat : et lachrymas nostras tibi commendabiles reddat. Ut cum te petierimus orando : te nos invenisse gratulemur querendo. Cumque lacrimando pulsaverimus : a te exaudiri promereamur. Pater noster.

Dicat Presbit. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Christus Dei filius ob cuius exemplum corporale jejunium exercentis : animas vestras virtutum repleat sacramentis. *ñ*. Amen. Idem quoque Dominus cordibus vestris atque corporibus jejunio aridis : vitam tenere tribuat sanctitatis. *ñ*. Amen. Ut cum abstinentia servantes unitatem spiritus in vinculo pacis : perveniatis ad eum recipientes ab illi premium eterne salvationis. **146** *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc.

Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Ad accedentes. Qui venit ad me.

Com. Repletum est gaudium.

Oratio. Reple Domine cor nostrum.

Quere in I. Dominico fol. 98.

FERIA SEXTA ANTE ^b RAMIS PALMARUM.

Ad Missam.

Jesu filii Sirach : id est Ecclesiasticus (c Cap. XLVIII, XLVI).

ñ. Deo gratias.

^d Fili : Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua. ^e Dilectus a Domino Samuel propheta Domini renovavit imperium et unxit principes in gente sua. ^f Et post hec dormivit : et notum fecit Regi : et ostendit illi finem vite sue. ^g Post hec surrexit Nathan propheta in diebus David Regis : et quasi adeps separatus est a carne : sic David a filiis Israel. In leonibus lusit : quasi ^h cum hedis : in ursis similiter fecit : sicut agnis ovium. In ju-

^a Sanctifica. Hoc est, acceptum habe, idem enim Deo est sacrificium accipere, atque illud sanctificare.

^b Ramis. Lege Ramos.

^c Cap. XLIV. Hæc propheta contexta est ex fragmentis Ecclesiastici, XLIV, 46, 47.

^d Fili. Eccl. XLIV, 4.

^e Dilectus. Ibid., XLVI, 16.

^f Et post hec. Ibid., 25.

^g Post hoc. Ibid., XLVII, 1-5.

ventute sua numquid non occidit gigantem : et tulit obprobrium de gente ? ⁱ Ubi invocavit Deum potentem : et dedit dexteram ejus tollere hostem in bello : et exaltare cornu gentis suæ omni corde suo laudavit Dominum : et dilexit qui fecit illum : ut ^k laudaret sanctum nomen : et amplificaret mane diei sanctitatem ^l. Dominus purgavit peccata ipsius : exaltavit in eternum ipsum et dedit illi testamentum Regum et glorie in Israel. Post ipsum surrexit filius servus et propter illum dejecit omnem potentiam in terram. Salomon imperavit in diebus pacis : cui dedit Deus omnes hostes : ut conderet donum in vine suo : et pararet sanctitatem in sempiternum. Quemadmodum eruditus est in juventute : et impletus est quasi flumen sapientia. *ñ*. Amen. *Lectio libri Malachim. Id est Regum (m III I, III.)*

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : ait David. Benedictus Deus Israel : qui dedit hodie sedentem in solis videntibus oculis meis. Territi sunt et surrexerunt omnes qui invitati fuerant ab Adonia : et in viam suam. Adonias autem timens monem surrexit et abiit in tabernaculum Domini tenuitque cornu altaris. Et nunciaverunt Salomon dicentes. Ecce Adonias timens Regem Salomonem tenens cornu altaris dicens. Juret mihi hodie Salomon : quod non interficiat servum suum. Dixitque Salomon. Si fuerit vir bonus : non nec unus quidem capillus ejus in terra. Similiter malum inventum fuerit in eo : morte morietur. Ergo Rex Salomon et eduxit eum ab altari. Salomon adoravit Regem Salomonem. Dixitque Salomon : vade in domum tuam. Appropinquavit autem dies David ut moreretur. Precepitque Salomon filio suo dicens. Ecce ego ingredior viam terræ. Confortare et esto vir. Et observa commandamenta Domini Dei tui : ut ambules in viis ejus : et teneas ceremonias ejus : et precepta ejus : et testimonia et judicia : sicut scriptum est in lege Moysi. Ut confirmet Dominus sermones suos : quod dicitur de me dicens : si custodierint filii mei : et ambulaverint coram me in veritate : et in omni anima sua : non tur tibi vir de solio Israel. Tu quoque noster quod fecerit duobus capitibus exercitus Israel Abner filio Ner et Amasa filio Iether : quos occidit et effudit sanguinem in pace : et posuit cruorem in baltheo suo : quod

^b Cum hedis. Ita in Græco. In Vulgata legitur cum agnis.

ⁱ Ubi invocavit. Ibid., 6.

^j De omni. Ibid., 40.

^k Laudaret. Ibid. 12-16.

^l Christus. Vulg., Dominus.

^m Cap. I. Vers. 28-v, 1-15.

ⁿ Iether. Vulg., Jether.

circa lumbos ejus : et in calciamento suo quod erat in pedibus ejus. Facias ergo ei juxta sapientiam tuam : et non deduces canicem ejus pacifice ad inferos. Sed et filiis Berzelai Galaditidis reddes gratiam eruntque comedentes in mensa tua. Occurrerunt enim mihi : quando fugiebam a facie Absalon fratris tui. Habes quoque apud te Semei filium Jera filii Hiemini de Baurim : qui maledixit mihi maledictione pessima quando ibam ad castra. Sed quia descendit mihi in occursum : cum transirem Jordanem et juravi ei per Dominum dicens : non te interficiam gladio. Tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es : et cics quid facies ei : deducesque canos ejus cum sanguine ad infernum. Dormivit igitur **147** David cum patribus suis : et sepultus est in civitate David. Dies autem quibus regnavit David super Israel : quadraginta anni sunt. In Hebron regnavit septem annis : et in Hierusalem triginta tribus annis. Salomon autem sedit super thronum David patris sui : et firmatum est regnum ejus nimis.

ñ. Amen.

Dicit Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Tractus. Tu Domine demonstrasti mihi : et ego cognovi : ostendisti mihi studia inimicorum adversum me. ¶ Quasi agnus mansuetus : qui portatur ad victimam . et nunc cognovi que super me cogitaverunt mala. ¶ Ne propiciaris iniquitati eorum : et peccata eorum non deleantur.

Dicit Presb. Silentium facite.

Sequentia epistolae Johannis Apostoli (^a I, cap. IIII, V). **C**

ñ. Deo gratias.

Charissimi. ^b Si Deus dilexit nos : et nos debemus alterutrum diligere : Deum nemo vidit unquam. Quodsi diligimus invicem : Deus in nobis manet et charitas ejus in nobis perfecta est. In hoc intelligimus : quoniam in eo manemus et ipse in nobis : quoniam ^c de Spiritu Sancto dedit nobis. Et nos vidimus et testificamur : quoniam pater misit filium suum Salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit : quod Jesus est filius Dei : Deus in eo manet et ipse in Deo. Et ipsi cognovimus et credimus charitati : quam habet Deus in nobis. Deus charitas est : et qui manet in charitate in Deo manet et Deus in eo. In hoc perfecta est charitas Dei in nobis : ut fiduciam habeamus in diem judicii : ut sicut ille est et nos simus in hoc mundo. Timor non est in charitate : sed perfecta charitas foras mittit timorem : quoniam timor penam habet. Qui autem timet : non est perfectus in charitate. Nos ergo diligamus Deum : quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit : quoniam diligo Dominum : et fratrem suum oderit men-

^a Cap. IV. Vers. 1-v, 1-13.

^b Si Deus. Vulg., si sic Deus. Sanctus Augustinus, in Deo.

^c De Spiritu Sancto. Vulg. et Gr., de Spiritu suo.

^d Ab eo. Ita Gr., Syr. Sanctus August., ab inso. Vulg., a Deo.

^e Cap. XII. Vers. 35-5).

^f Et abscondit. Vulg., Gr., Syr. : Et abiit et abscondit se ab eis.

dax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt : Deum quem non videt quomodo potest diligere ? Et hoc mandatum habemus ^d ab eo : ut qui diligit Deum : diligit et fratrem suum. Omnis qui credit : quod Jesus Christus ex Deo natus est : et omnis qui diligit genitorem : diligit eum qui ex eo natus est. In hoc cognoscimus : quoniam diligimus filios Dei : cum Deum diligimus : et mandata ejus servamus. ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem

(^e Cap. XII).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus loquebatur phariseis et turbis dicens. Ambulat dum lucem habetis : ut tenebre vos non comprehendant. Et qui ambulat in tenebris nescit quo vadat. Dum lucem habetis credite in lucem : ut filii lucis sitis. Hec locutus est Jesus **B** ^f et abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis : non credebant in eum : ut sermo Esaie imple-retur quem dixit. Domine quis credidit auditui nostro : et brachium Domini cui revelatum est ? Propterea non poterant credere : quia iterum dixit Esaias : ^g excecavit oculos eorum et cor : ut non videant oculis et non intelligant corde : et convertantur et sanem illos. Hec dixit Esaias : quando vidit gloriam ejus : et locutus est ad eos de eo. Verumtamen et ex principibus multi crediderunt in eum. Sed propter Phariseos non constabantur : ut de sinagoga non ejectionentur. Dillexerunt enim gloriam hominum : magis quam gloriam Dei. Jesus autem clamavit et dixit. Qui credit in me : non credit in me : sed in eum ^h qui misit me. Ego lux in mundum veni : et omnis qui credit in me : in tenebris non manet. Et si quis ⁱ audierit verba mea et non custodierit ea : ego non judico eum. Non enim veni ut judicem mundum : sed ut salvificem mundum. Qui spernit me : et non accipit verba mea : habet qui judicet eum. Sermo quem locutus sum : ille judicabit eum in novissimo die. Quia ego a me ipso non sum locutus : sed qui misit me pater : ipse mihi mandatum dedit : quid dicam : et quid loquar. Et scio quia mandatum ejus vita eterna est.

ñ. Amen.

Dicit Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. *Lauda.* Eripe me Domine. *Quere in I. Dominico Quadragesime.* fol. 140. *Preces.* Penitentes. *Sacrificium.* Offerre Domino. *Quere in IV. feria. I. hebdomade Quadrages.* fol. 98.

Missa. Salvatoris nostri : et Domini fratres dilectissimi precepto deservientes : **148** vigilanter attendamus justiciam : ne justiciam nostram hominibus ostendamus : nec jejuni videamur ab eis : qui nos possint demulcere oleo transitorie laudis. ^l Nos igitur quia intus est qui coronet : si tamen talem inve-

^g Excecavit. Syr. : Abcecati sunt oculi eorum, et tenebris offusa sunt corda eorum. Vulg. et Gr. : Induravit cor eorum.

^h Qui misit me. Vulg., Gr., Syr., addunt : Et qui videt me, videt eum qui misit me.

^l Nos igitur. Fortasse nos igitur (quia intus est qui coronet, si tamen talem inveniat quem remuneret) prout possumus, intus in corde nostro, etc.

niat quem remuneret : prout postumus intus in corde nostro : sic nos Domino nostro in omni virtute spirituali exhibeamus : ut intra nos semper habeatur regnum ipsius. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Christe qui incursionem malorum spirituum superari posse per jejunium docuisti : tu a carne nostra et petulantiam libidinis pelle : et gula libitum refrenando compesce : ut corpus nostrum per abstinentiam subjiatur : quod per ingluviem mancipatum est inlecebris viciorum. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus immortalis atque eterne tu votis offerentium propiciatus occurre : ut sacrificii hujus litatione : sic jejunii nostri acceptetur precatio : qualiter quiescentibus defunctis donetur beatitudinis plenitudo. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Christe qui es origo et auctor pure dilectionis : pacem tuam quesumus permisce parcimoniis nostris : quo tibi : et per jejunium obsequamur : et per dulcedinem copulemur. *ñ*. Amen.

Intatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere Domine sancte pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Cujus juvenamine fessum corpus reficitur ; cujus verbo anima fecundatur. Cujus Daniel ille trium hebdomadarum junans diebus visione roboratus. Per jejunium quippe ejus faciem videre meruit : cujus in captivitate positus leges nullo modo violavit. Igitur quia hec et talia non humano merito : sed solius aguntur divine gratie dono. Te Deus quesumus et rogamus : ut sis nobis illuminatio et salus. Quo te nobis inspirante : et intelligere posimus quid agere debeamus : et intellecta subsequente nos gratia tua opere impleamus : qualiter te cum omni militia angelorum conlaudemus atque ita dicamus. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui et consolatio nobis est in labore : et promissor possessionis

^a *Eo in ecedente.* Iluc refer illud Joan. 1, 11, 2 : *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum.*

^b *In Dominico.* Lege in Dominico in *ramis Palmarum*. Nam et ita Breviario Mozarabum inscribitur, et Orationali Gothico in *Ramos Palmarum*, etsi in Orationali et in Breviario officium fiat de traditione Symboli, et de Passione. Sacramentario Gelasiano em. Thomasi inscribitur *Dominica in Palmas de passione Domini*. Sacramentariis Gregorianis Menardi, Pamelii, Rocce et Muratorii et calendario Martenii et Durandi, signatur *Dominica in palmis*. At in vetusto Lectionario Ambrosiano Thomasi, in calendario Frontonis, in Capitularibus Evangeliorum Thomasi, Cengii et Alatii, nulla sit de palmis mentio, uti nec in comite Thomasi, in quo *Dominica Indulgentia* legitur, et tamen illustrissimus Georgius opinatur Codices suos, qui antiquissimi sunt, non præcedere pontificatum Adriani I. Quare suspicari licet sæculo viii exeunte ne nomen quidem *Dominica in Ramis Palmarum* Romanæ Ecclesiæ libris liturgicis notum fuisse. Sed in Hispania et Gallia longe antiquior erat cultus *Dominica Palmarum*. Sanctus Isidorus (*Orig. lib. vi, cap. 48; Offic. eccl. lib. 1, cap. 27*), de festis agens, *diem Palmarum* commemorat; in Gallia, Lectuarius Luxoriensis habet *legenda in Dominica*

eterne. Per eum te igitur flagitamus omnipotenter : ut a eo intercedente sanctificans jejunia dones nobis vitam beatam : quem pro nobis suscepisti in hostiam vivam. Christum Dominum redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Hoc sacrificium jejunii ladicatum : quesumus Deus pater sanctifica : ut libantibus sit correptio morum : sit indulgentia : concedatur etiam : et celestis glorie virtutum. *ñ*. Amen.

Ad co: fractionem panis. Ant. Tu Domine da nobis in tempore opportuno : aperi manum et imple omnem animum benedictione.

Ad orationem Dominicam.

Memento Domine : quod terra sumus : et contritionem nostri spiritus : ut qui carnis infl ad terram prosternimur ad celos castigationis tue jejunii sublevemur. Et quia ex nostris cadamus : ex tuo sit ut surgamus. Pater noster *Presb.* Humiliate vos benedictioni. Domini semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Omnipotens Dominus qui per abstiam vos fecit esse devotos : efficiat castitate animos. *ñ*. Amen. Quique vobis inspiravit jejunium habere : tribuat apud se mercedem beatitudinis. *ñ*. Amen. Ut sitis spiritu fructifices qui carnales per jejunium cupiditatis extinguere. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vob. *ñ*. Et cum.

Ad accedendum. Qui venit ad me non esuriet. Repletum est gaudium. *Oratio.* Reple Domine nostrum. *Quere retro in 1. dominico Quadragesime.*

^b IN DOMINICO RAMIS PALMARUM AD DICENDOS FLORES VEL RAMOS.

Adjutorium nostrum in nomine Domini. fecit. *ñ*. Sit nomen Domini benedictum. *ñ*. nunc. *ñ*. Dominus sit semper vob. *ñ*. Et cum

Palmarum, et in Sacramentario Bobiano ex benedictio *Palmæ et Olivæ super altario*. In Sacramentario et in Missalibus Gallo-Gothi Gallicano, quamvis titulus sit in traditione S. Evangelium, contestatio, et altera et collectis in Palmis. De festo Palmarum concilium Francense, an. 794, et sanctus Adelinus, exeunte seculo vii, meminuit. In oriente magis vetustum festum Palmarum, de quo Cyrillus Scythopo mentionem facit in Vita sancti Euthymii, qui 472 obiit. Græcis hæc Dominica *ἡ τῶν βλατῶν Palmarum festum*, aut, ut est in Lectionario Alexandrino *Zaccagni*, denominatur *ἡ κυριακή βλατοφόρου, Dominica Palmifera*, aut simpliciter *βλατοφόρου, Palmifera*, qua etiam commemorant ad vitam a Christo revocati miraculum, quod faciebant, ut ex Missali Gallo-Gothico et Sacramentario Bobiano habemus Gotho-Hispanorum *Capitularium* vocabat, quia moris erat capitulum, qui ungenti sunt lavandi, ne forte oves Quadragesimæ sordidati, ad unctionem accer inquit sanctus Isidorus (*Off. l. 1, c. 27*), et his poenitentes, quorum e numero erant catechum balneo abstinuissent.

^c *Ad benedicendos.* Nullam apud auctores ven fieri benedictionis palmarum ante sæculum v

149 Oratio. Domine Jesu Christe qui ante mundi principium : cum Deo patre et Spiritu Sancto regnas et regni tui non erit finis qui pro mundi salute in plenitudine temporum veniens : sicut per legem et prophetas fueras promissus : et veniente te in civitatem Hierusalem ad diem festum turbe multe occurrerunt tibi : gaudentes acceperunt ramos palmarum clamantes Osanna filii David. Ideo et nos supplici obsecratione deprecamur majestatem tuam : ut qui nostra venisti redemptione : solvas nos a vinculis peccatorum nostrorum. *ñ.* Amen. Morbos omnes expelle. *ñ.* Amen. Infirmitates cura. *ñ.* Amen. Aerum temperiem presta. *ñ.* Amen. Securitatem temporum cum remissione peccatorum omnibus nobis dona. *ñ.* Amen. Hos quoque ramos et flores palmarum quos populus tuus per manus servitutis nostre accepturus est : hodie tua benedictione sanctifica. *ñ.* Amen. Ut quicumque ex eis acceperint tua in omnibus repleantur gratia : et saluta consequantur medelam. *ñ.* Amen. Et sicut pro hujus diei solemnitate letantur : ita eorum habitacula tua bene dictione repleas corporaque et animas ab omni contagione mundas efficias : atque spiritualium eis tribuas charismata gratiarum. *ñ.* Amen. Ut paschalia festa te auxiliante cum omni

ix asserit Edm. Martenius (*De antiq. Eccl. Rit.*, tom. III, lib. iv, cap. 23, col. 196), atque Amalarium Metensem, qui an. 826 scribebat, omnium primum de ramis arborum hac solemnitate gestari solitis locutum esse (*De eccl. Off.* l. 1, cap. 10), ubi de die palmarum agens : *In memoriam illius rei*, inquit, *nos per ecclesias nostras solemus portare ramos, et clamare hosanna.* Sanctus Adelmus (*De laud. virgin.*, cap. 15) ait se instituisse ut duplici choro in Ecclesia sua *hosanna* cantaretur, innuit etiam festum Palmarum in Anglia vetustum fuisse. Sanctus Isidorus (*Off.* l. 1, cap. 27) expressis verbis non dicit, Gotho-Hispanos ramos palmarum gestasse, aut hac die hosanna exultasse, utrumque tamen innuere videtur. Galli hac Dominica traditionem Symboli, miraculum Lazari a sepulcro excitati, et triumphum Christi Hierosolymam cum *hosanna* et ramis palmarum ingredientis celebrabant, et in Sacramentario Bobiano (*Pag.* 390) extat *benedictio palmæ et olivæ super altario*, quæ, paucis mutatis, est illa oratio quam ex Pontificali Narbonensi primo loco Martenius exhibet. Eam autem ad palmas et olivarum ramos benedicendos adhibitam fuisse die ipsa Palmarum ex ipsa oratione patet : atqui, si qua fides est Mabillonio de antiquitate Codicis judicanti, Codex Bobianus ante duos mille, atque adeo ante annum 685, exaratus fuit. Idem Mabillonius (*Analect. vet.* tom. IV, pag. 454) ex Codice Augustano, sancti Udalrici ordinis officii in domo sancti Benedicti exhibet, in quo dies Palmarum denominatur *Dominica in olivæ benedictione*. Sic habet in Dominica quæ est in *olivæ benedictione*. . . . *Intrōitus, et lectio Apostoli, et gradalis, ad ipsum diem pertinentes, et Evangelium de Rumis p. l. marum, et benedicunt olivas, et incipiunt antiphonam Hosanna filio David.* Hic Codex, inquit Mabillonius, ante annos nongentos exaratus erat. Non ignoro quam fallax sit argumentum chronologicum, quod sola characterum figura nititur, at auctoritas Mabillonii me movet ut credam Codicem Bobianum ante sæculum viii exaratum esse, atque adeo consuetudinem benedicendi arborum ramos die Palmarum ante finem sæculi vii tam in Hispania quam in Gallia receptam esse.

^a Domine Jesu. Eadem oratio, paucis mutatis, in

alacritate suscipere mereantur. Pater noster qui es in celis. ^b Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Benedictio. Dominus Jesus Christus qui per legem et prophetas veniens : assumpsit formam filii hominis : ipse vos benedicat : et sua protectione custodiat. *R.* Amen. Et qui hujus diei solennitatem elegit : tribuat vobis suam gratiam : ut nunquam sitis servi peccati. *ñ.* Amen. Corda quoque vestra et corpora ab omni delicti mundet contagione : ut participes efficiamini cum Sanctis omnibus in regno eterno. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. *Benedictio Dei patris omnipotentis et filii et Spiritus Sancti descendat : et maneat super hos ramos vel palmas.* *ñ.* *Chorus.* Amen. *Ramis sic benedictis aspergat aquam benedictam super illos : et super circumstantes. Et statim incipiat Cantor antiph. S.* ^c *Sparsit nos Deus. sine* ^d *Gloria et honor patri. Deinde dicat antiph. Pueri Hebreorum tollentes ramos olivarum. Duabus vicibus. Dicitur etiam alia antiph. Pueri Hebreorum vestimenta prosternebant. Semel. Quibus peractis progreditur ad processionem : in exitu chori antiph. Dum appropinquaret Dominus. Antiph. Cum audisset populus. Antiph. Veniente Domino.*

benedictione palmarum habetur in Missali Toletano, et parum discrepat ab ea quam ex vetusto sexcentorum annorum Missali Turonensi exhibet Martenius (*De antiq. Eccl. Rit.* tom. III, lib. iv, cap. 20, col. 197, *Ed. fol.*). In Codice Turonensi oratio incipit ab his verbis : *Domine Jesu Christe, qui pro salute mundi sicut promiseras*, etc. In Toletano et in nostro Missali, oratio interseratur responsionibus *amen*, quas in Turonensi non habentur. Cæterum in antiquioribus libris unica oratio palmis benedicendis attribuitur, in aliis minus antiquis binæ, in aliis plures assignantur.

^b *Humiliate.* Hæc et consequens benedictio sunt Gotho-Hispanæ, nec in missali Toletano inveniuntur.

^c *Sparsit.* Antiphona petenda est integra a benedictione quæ benedictæ.

^d *Gloria, laus et honor.* Hymnus est notissimus, sed diu post eversum Gotho-Hispanorum regnum compositus. Anonymus quidam apud Menardum (*In not. ad Sacram. Greg.*, pag. 59) hunc hymnum, tanquam auctori, tribuit Rainaldo (qui potius Renardus aut Hugo appellandus fuit), episcopo Lingonensi, anno 1085 extincto, viro Græce et Latine egregie docto (*Gallia Christ.*, *Edit. Maur.* tom. V, col. 560, 562). Sed cum Lupus Ferrariensis, qui ducentis, et amplius, annis ante Renardum Lingonensem vixit (*epist.* 20, *Edit. Ba'uz.*) auctorem hujus celeberrimi hymni citet Theodulphum, et hymnus ipse loquatur apud Andegavos compositum esse (*Vide Sirmundum, in notis ad Theodulp., carmen III, lib. II, et Baluzium, in notis ad epist.* 20 *Lupi Ferrariensis.*), non est cur a recepta opinione recedamus, quæ autumat, Theodulphum, ob conjugationem initam cum Bernardo Italiae rege contra imperatorem Ludovicum Pium, sententia corporum depositum, Andegavi, ubi in custodia detinebatur, hunc hymnum anno 818 composuisse. Nec tamen ea de causa, ut valgo fertur, libertati pristinae restitutus est; id enim aliquot annis postea contigit, cum, ob nuptias Lotharii cum Irmengarda, Ludovicus Augustus Pius, anno 821, in conventu ad Theodori Villam, conjuratis poenam omnem condonasset, cujus amnestiam beneficio Theodulpho ad Ecclesiam suam redire permissum fuit.

Antiph. Ceperunt omnes. *Et debent exire ab Ecclesia per portam olive ad dexteram : et pervenire ad plateam ante januam venie : et finita antiph. pueri stent supra dictam portam et cantent hunc versum S. Gloria laus et honor. Quibus finitis Pontifex vel Decanus ascendat ad januam indulgentiarum : que debet esse clausa : et percutienda cum baculo vel ligno crucis : et dicat alta voce hunc ꝑ. Attollite portas principes vestras : et elevamini porte eterne : et introibit Rex glorie. Deinde duo Canonici intra Ecclesiam stantes : respondeant in eodem tono. Quis est iste Rex glorie. Deinde pontifex dicat. Dominus fortis et potens. Iterum Pontifex vel Sacerdos percutiat portam et dicat magis alte elevando vocem. Attollite portas. Et respondeant illi qui sunt intra Ecclesiam altius ut prius S. Quis est iste Rex glorie. Et tunc Pontifex vel Sacerdos dicat. Dominus potens in prelio. Et iterum Sacerdos percutiat portam et magis alte elevet vocem et dicat. Attollite portas. Et respondeant illi qui sunt intra Ecclesiam altius. Quis est iste Rex glorie. Et tunc respondeat Sacerdos. Dominus virtutum ipse est Rex glorie. Quo finito aperiantur valve : et cantor incipiat. ꝑ. Ingrescente Domino. Quere ante fol. 150. Et sic pervenitur prope altare beate Marie : ad stationem fiendam inter choros : et ibi dicitur antiph. Ave Rex noster. a Cantore cum ceptro in manibus : ter flectendo genua : exaltando in utraque vice vocem in choro respondente. Fili David Redemptor mundi. In tertia responsione perficiatur tota antiph. Cum qua ingreditur chorus. Deinde dicitur tertia in qua dicitur a duobus Diaconis. ꝑ. Circumderunt. cum suo ꝑ. et finita tertia Diaconus petita benedictione a Presbytero dicat. ꝑ. Exang. S. Cum appropinquasset Iesus Hierosolymis. **150** Quo finito dicat Sacerdos hanc orationem. Alme pater omnipotens rerum omnium creator etc. Ille dicatur. Ingrescente Domino cum aliis sequentibus : et postea incipiat cantor. Sparsit nos Deus. Et subsequantur omnia per ordinem. Ingrescente Domino in sanctam civitatem sedens super pullum asine festinans pervenire ad passionem : ut adimpleret legem et prophetas : pueri Hebreorum cum ramis et palmis vestimenta prosternebant : intonabile hymnum novum cantantes Osanna in altissimis Deo. *II. Ant.* Cum appropinquaret Dominus Hierosolymam : misit duos ex discipulis suis dicens : ite in castellum quod est contra vos : invenietis pullum asine alligatum super quem nemo hominum sedit : solvite et adducite mihi : Siquis vobis interrogaverit dicite ei. Opus Domino est. Solventes adduxerunt ad Jesum imposuerunt illi vestimenta et sedit super eum. Alii expandebant vestimenta sua in via : alii ramos de arboribus extenebant : et qui sequebantur clamabant : Osanna benedictus qui venit in nomine Domini benedictum regnum patris*

^a *Evangelium cum appropinquasset.* Hoc Evangelium habetur Dominica tertia Adventus.

^b *Finita processione.* De hac processione in qua crux deferretur, et in aliquibus locis Evangelium, in aliis sacra Eucharistia. Plura habes apud Marti-

nostrum David Osanna in excelsis miserere nobis David. *III. Ant.* Cum audissent turbe que veniunt ad diem festum : quia venit Jesus Christus : perant ramos palmarum : et exierunt obviam clamabant : Osanna benedictus qui venit in nomine Domini. *III. Ant.* Gloria in excelsis Deo et in pax hominibus bone voluntatis : Osanna filio benedictus qui venit in nomine Domini. ^b *In processione dicat Presb. hanc orationem.* Alme omnipotens rerum omnium creator Domine : super ethera sedes est : quem nullus cernit cernis laudat in excelsis angelica dulci fronde potestas : qui ut genus humanum a discrimine mortis erueres : et paradisi gaudiis participereres : unicum filium tuum Dominum nostrum sum Christum : ineffabili pietate plenum admittere es dignatus : ut prisce legis sacramenta prophetica adimpleres vaticinia : sedens super asinum Hierusalem civitatem intraret : et ab populo laudis concentu consona voce : O annuntiantibus audiret. Ob hoc et nos indigni ejus in cum omni leticia concinentes : te supplices quomus : te humiles flagitamus : ut nos a ammi dextere tue : a cunctis malis liberare digneris Amen.

Qua finita oratione incipiat Chorus ad Hissam Jesu filius Sirach. Idest Ecclesiasticus (^d *Cup.* ꝑ. Deo gratias.

Judicium patris audite filii dilecti : et sic ut salvi sitis. Deus autem honoravit patrem in et iudicium matris exquirens in filios. Qui Deum : exorabit pro peccatis : et continebit illis. In oratione dierum exaudietur : et sicut thesaurizat : ita et qui honorificat matrem suam honorat patrem : jocundabitur in filijs. Qui honorat patrem suum vitam vivet longiorem. Et qui dicit patri : refrigeravit matrem. Qui timet et honora parentes : et quasi dominis serviet hi se genuerunt in opere et sermone et in omni pietate. Fili : honora patrem tuum ut super tibi benedictio a Deo : et benedictio illius in simo manet. Benedictio patris firmat domos filii Maledictio autem matris eradicat fundamenta glorie in contumelia patris tui : non est enim gloria : sed confusio : gloria enim hominis et nore patris : et dedecus filijs pater sine honor suscipere senectam patris tui : et ne contristas vita illius. Et si defecerit sensu : da veniam : spernas eum in tua virtute. Elemosyna enim non erit in oblivione : nam pro peccato matris tnetur tibi bonum. Et in justitia edificabitur tui in die tribulationis memorabitur tui. Sicut in glacies solvantur tua peccata.

ꝑ. Amen.

nium (*Lege de antiq. Rit. tom. III, l. iv, ca. col. 199 seq.*)

^c *Annunculo. Lege adminiculo.*

^d *Cap. III. Vers. 2-18.*

Presbit. a Erigite vos. Dominus sit semper A vobis : et ambulaveritis post Deos alienos quos igno-
m. n̄ Et cum.

Lectio Libri Deuteronomii (b *Cap. II*).

Deo gratias.

his diebus. Locutus est Dominus ad Moysen
Loquere filiis Israel : et dices ad eos. Ponite
rba mea in cordibus et in animis vestris : et
fite ea pro signo in manibus : et inter ocu-
tros c conlocate. Docete filios vestros : ut illa
ntur. Quando sederis in domo tua : et ambu-
ia via : et accubueris atque surrexeris : scri-
super postes et januas domus tue : 151 ut
icentur dies tui et filiorum tuorum d in ter-
nam juravit Dominus patribus tuis : ut daret
in celum imminet terre. Si enim custodieritis
ta que ego precipio vobis : et feceritis ea : ut B
s Dominum Deum vestrum : et ambuletis in
as adherentes ei : disperdet Dominus omnes
istas ante faciem vestram : et possidebitis eas
iores et fortiores vobis sunt. Omnis locus quem
erit pes vester : vester erit. A deserto et Li-
sumine magno Eufrate : usque ad mare oc-
ale erunt termini vestri : nullus stabit contra
errorem vestrum et formidinem dabit Dominus
vester super omnem terram : quam calcaturi
sicut locutus est vobis. En propono hodie in
ctu vestro benedictionem et maledictionem.
ictionem : si obedieritis mandatis Domini Dei
 : quia ego hodie precipio vobis. Maledictio-
si non audieritis mandata Domini Dei vestri,
conseritis de via : quam ego nunc ostendi C

rite. Hoc olim proclamabat diaconus cate-
na alloquens, qui genuflexi orabant. Vide
m Romanum Hittorpii ubi de scrutinio agitur
88, col. 1).

op. II. Lege Cap. XI. Vers. 18-32. In Lectio-
Luxoviensi legitur ex Isaiâ xxxi, 1-34. Delicit
lectionis initium. In Bobiano legitur quoque
lo cap. xxxvii, 1-5, et in fine adjicitur pars
vii 13.

colocate. Lege collocate.

in terram. Lege in terra.

et benedicat. Sunt verba quibus finis impone-
lectioni.

vallendo. Ps. xxxiii, 12, 2, 3, 4.

rite. Hoc spectat illud sancti Petri Chryso-
serm. 50), qui est de traditione Symboli : Au-
Patris vocem, vocem vocantis audistis ; venite,
mita, quia venit tempus fidei, credulitatis dies,
ionis hora ; venite, petitores fidei, afferte since-
ritas, cor mandum, ut quod per nos sermo salu-
issimatus, vos sancto accipiatis auditu. Quare
temere suspicari licet, psalmum hunc trigesim-
tertium etiam Ravennæ esse cantatum ante
onem Symboli. Cæterum de die quo Symbolum
antibus erat tradendum, non eadem erat
m Ecclesiarum disciplina, de qua consule-
niam (*De antiq. Eccl. Ritib. tom. I, lib. 1,*
art. 11, col. 86) ubi ex Ordine Romano eruit
Symbolum traditum fuisse feria 4 Hebdomadæ
e Quadragesimæ ; in Africa vero, ex sanc-
o tino, sabbato ante Dominicam 4 tradi consue-
Constantinopoli, ex Theodoro Lectore, in
ve tantum traditum esse baptizandis Symbo-
at Hierosolymis, ex sancto Hieronymo (*Epist.*
l Pammachium), id moris obtinuisse, ut per
vnta dies baptizandi sacra doctrina imbue-

rat. Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in
terram : ad quam pergis habitandam : pones bene-
dictionem super montem Garizin : Maledictionem
super montem Hebal : qui sunt trans Jordanem
post viam que vergit ad solis occubitus in terram
Chananei : qui habitat in campestribus contra Gal-
galam que est juxta vallem tendentem et intrantem
procal. Vos enim transibitis Jordanem : ut possi-
deatis terram quam Dominus Deus vester daturus
est vobis : et habeatis ac possideatis illam. Videre
ergo ut impleatis ceremonias : atque judicia : que
ego hodie ponam in conspectu vestro : o ut benedi-
cat vobis Dominus Deus vester n̄. Amen.

Dicat Presbit. Dominus sit semper vobiscum.

n̄. Et cum spiritu tuo.

Paallendo. Venite venite filii audite me : timorem
Domini docebo vos. †. Benedicam Dominum in om-
ni tempore : semper laus ejus in ore meo. P. e Veni-
te. †. In Domino laudabitur anima mea : audiant
mausueti et letentur. P. Venite. †. Magnificate Do-
minum mecum : et exaltemus nomen ejus in unum.
P. Venite filii.

Hic h fiat sermo ad populum.

Charissimi : accipite regulam fidei : quod Symbo-
lum dicitur. Et cum acceperitis in corde scribite : et
quotidie apud vosmetipsos dicite. Antequam dormia-
tis : antequam procedatis vestro Symbolo vos muni-
te. Symbolum nemo i scribit : ut legi possit. Sed i
ad recessendum : ne forte deleat oblivio : quod non
tradidit lectio : sit vobis k quod ex vestra memoria.

rentur. Quod ad Gotho-Hispanos et Gallos attinet, il
Symbolum publice tradebant omnes un eodemque
die, scilicet ultima Quadragesimæ Dominica, sive
Dominica Palmarum (*Concil. Agath. can. 13 ; Codex
Canonum Ecclesiæ Gotho-Hisp. lib. iv, tit. 6*) : sanctus
Isidorus (*Offic. l. i, cap. 27*), ubi de Dominica
Palmarum agens : *Hac autem die, inquit, Symbolum
competentibus traditur.* Quibus addenda Missale
Mozarabum, Sacramentarium Bobianum, et Missalia
Gallicanum, et Gallo-Gothicum, quibus omnibus
testatum invenimus Symbolum die Palmarum tradi-
tum esse solemniter competentibus. Eodem quoque
die Mediolani olim tradebatur, ex sancto Ambrosio
(*Epist. 20, Edit. Maur. ad Marcellinum*). Decretum
autem concilii ii Bracarensis (*Cap. 1*) non ad so-
lemnem Symboli traditionem, ab episcopo exe-
quendam, sed ad privatam catechumenorum insti-
tutionem pertinet, ut alibi explicavi.

h Fiat sermo. Sermo ejusmodi exstat in sacramen-
tario Bobiano (*Pag. 312*) ; alius ab hoc diversus in
Missali Gallicano (*N. 11*). Plures autem de tradi-
tione Symboli exstant sermones inter opera sancti
Augustini, sancti Petri Chrysologi, sancti Maximi
Taurinensis et aliorum Patrum.

i Nemo scribit. Eadem prohibitio ne Symbolum
scribatur apud citatos Patres frequenter recurrit.
Missale Gallicanum (*N. 11*) : *Symbolum non in tabu-
lis scribitur, sed in corde susceptum memoriter reti-
netur.* Et rursus infra (*N. 16*) : *Symbolum non
atramento depingitur, sed memoria retinetur.* Sacra-
mentarium Gelasianum : *Symbolum, quod vobis,
sicut accepimus, tradidimus, non alicui materix que
corrumpi potest, s. d paginis vestri cordis ascribitur.*

l Ad recessendum. Lege ad recensendum.

k Quod ex. Lege Codex.

Quod audituri estis : hoc credituri. Et quod credituri : hoc etiam lingua ^a reddituri. Ait enim Apostolus. Cordis creditur ad iustitiam : oris confessio fit ad salutem. Hoc enim Symbolum quod retenturi estis et credituri. ^b Signate ergo vos et ^c respondete.

^d *Fides*. Credo in Deum patrem ^e omnipotentem. Et in Jesum Christum filium ejus ^f unicum Dominum nostrum. Natum de Spiritu Sancto ^g ex utero Marie Virginis. Passus sub Pontio Pilato. ^h Crucifixus et sepultus : tertia die resurrexit ⁱ vivus a mortuis. Ascendit ^j in celum. Sedet ad dexteram Dei patris ^k omnipotentis. Inde venturus ^l iudicaturus vivos et mortuos. Credo in sanctum Spiritum : Sanctam Ecclesiam Catholicam : ^m Sanctorum communionem : re-

^a *Reddituri*. Nimirum feria quinta in Coena Domini Symbolum reddere debebant. Codex Canonum (Lib. IV, tit. 26) statuit ut baptizandi Symbolum discant, quod quinta feria Paschæ sacerdotibus reddant, et sanctus Hildephonsus (*Adnot. de cognit. baptism.*, cap. 34) distincte docet : Hoc autem Symbolum quod competentes in die unctionis accipiunt, aut per se, si majoris ætatis sunt, aut per ora gestantium, si parvuli sunt, feria quinta ante Pascha sacerdoti recitant.

^b *Signate ergo vos*. Hoc est, signum crucis facitote. Confer sanctum Petrum Chrysologum (*Sermon. 60*).

^c *Et respondete*. Hoc est simul mecum Symbolum pronuntiate. Primum enim elata voce, et tantum non cantando, episcopus integrum Symbolum recitabat, et simul cum eo competentes, et qui astabant, fideles Symbolum pronuntiabant; tum iterum, ac tertio, submissione voce, integrum Symbolum, omnes repetebant, et post ternam hanc repetitionem episcopus singillatim articulos Symboli singulos primum dicebat, et deinde explicabat, demum totam explicationem brevi paranesi concludebat.

^d *Fides*. Idem est fides ac fidei Symbolum. Romæ competentibus Symbolum Constantinopolitanum tradebant, ut est in Ordine Romano v Hiltorpii, et in Sacramentario Gelasiano, ubi articulum de Spiritu sancto ita legunt : et in Spiritum sanctum Dominum et vivificantem ex Patre procedentem. In latino Hiltorpii est : Ex Patre Filioque procedentem; at in Græco eju-dem legitur solum ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον. Symbolum enim Romæ Græce et Latine recitabant ob magnum Græcorum numerum qui Urbem incolebant, at Gotho-Hispani et Galli Symbolum Apostolorum competentibus tradebant, quod antiquitus etiam Romæ factum esse opinor.

^e *Omnipotentem*. Ita sanctus Hildephonsus (*Adnot. cap. 36*), Etherius et Beatus (*Contra Elipandum*), Rufinus (*De Symb.*), sancti Augustinus, Maximus et Petrus Chrysologus; at Missale Gallicanum, in utroque Symbolo, et Sacramentarium Bobianum addunt creatorem cæli et terræ.

^f *Unicum Dominum nostrum*. Ita Rufinus, sanctus Augustinus, sanctus Maximus, sanctus Petrus Chrysologus, ita etiam secundum Symbolum Missalis Gallicani, et secundum Bobianum; at Etherius et Beatus (*Contr. Elipand.*, lib. 4), et sanctus Hildephonsus (*Adnot.*, cap. 39) habent : Filium ejus unicum Deum ac Dominum nostrum, et in primo Symbolo Gallicani Missalis, et in primo Symbolo Sacramentarii Bobiani legitur : Et in Jesum Christum Filium ejus unigenitum sempiternum. Advertendum in Sacramentario Bobiano (*Pag. 312, col. 1*) exstare Symbolum integrum, et ibid. (*Col. 2*) exstare aliud Symbolum quod explicatur; pariter in Missali Gallicano (*Pag. 329*) exstare Symbolum quod cum primo Symbolo Bobiano verbatim serme convenit,

A missionem ^a omnium peccatorum. Carnis ^o resurrectionem : et P vitam eternam : amen.

Submissa voce. Ut facile memorie vestre inherere que dicta sunt : textum Symboli or que repetamus. Credo in Deum patrem omnem.

Submissa voce. Tertio quoque textum Symbolum censeamus : ut quia fidem divine Trinitatis ^f lum in se continet : ipse numerus repetitionis sacramento conveniat Trinitatis. Credo in Deum patrem omnipotentem.

Submissa voce. Hanc sancte fidei regulam vobis nunc tradidit sancta Mater Ecclesia : si ma mentis vestre retinete sententia : ne ali-

B et (*Pag. 348*) aliud quod a secundo Bobiano I nullis differt.

^g *Ex utero Mariæ Virginis*. Illud ex utero pe est nostro Missali, fortasse contra errores I lianistarum positum est; certe sanctus Hildeph et ipse Toletanus episcopus (*Cap. 40*) quocum veniunt Etherius et Beatus, recitat : Qui na de Spiritu sancto et Maria virgine.

^h *Crucifixus et sepultus*. Ita Etherius, sanctus mus Taurinensis et Chrysologus; at in utroque biano et utroque Gallicano legitur : Cruc mortuus et sepultus. In sancto Hildephonso (*C* legitur : Descendit ad infera. In Etherio et Be utroque Bobiano Symbolo, et in primo Gal ad inferna; in secundo Gallicano et in nostro Rufinus hunc articulum habet in suo Aqui Symbolo, sed monet illum non inveniri in S. Ecclesiæ Romanæ, neque in Symbolis Orientæ Cæterum descensum Christi Domini ad inferno in loco Missale nostrum prædicat.

ⁱ *Vivus*. Convenit illatio die secunda P Resurrexit ergo vivus a mortuis. Et ita leg sancto Hildephonso (*Adnot. cap. 50*), in Eth Beato, alibi autem non inveni.

^j *In celum*. Ita sanctus Hildephonsus (*Ad cognit. bapt.*, cap. 51). Gallicani Missalis Symbolum secundum habet : Ascendit victor ad cælos.

^k *Omnipotentis*. Ita sanctus Hildephonsus (*C* Etherius, utrumque Bobianum et utrumque canum; at deficit vox omnipotentis in S. Aquileiensi Rufini.

^l *Judicaturus*. Sanctus Hildephonsus (*C* Etherius, utrumque Bobianum et Gallicanum que, judicare.

^m *Sanctorum communionem*. Ita primum Bol et utrumque Gallicanum. Sed hic articulus i gitor in sancto Hildephonso, in Etherio, in leiensi Symbolo Rufini, in sanctis Augustino, solo, Maximo Taurinensi, neque in S. Orientalium vetustioribus.

ⁿ *Omnium*. Ita in Etherio et Beato. Vox e non invenitur in sancto Hildephonso (*Cap. 8* in aliis Symbolis.

^o *Hujus*. Hæc vox, teste Rufino, peculiar Symbolo Aquileiensi; certe in sancto Hildeph (*Adnot. de cognit. bapt.*, cap. 83) nec in Etherio gitor. Tamen concilium Toletanum IV (*Cap evidenti catholice fidei veritate*), docendo nos recturos in ea in qua nunc vivimus carne, reverti cuit hujus carnis resurrectionem esse credend.

^p *Vitam æternam*. Ita sanctus Hildephonsus 83), Etherius, Bobianum et Gallicanum utru Hunc tamen articulum aliqui prætermittunt explicationis instar adjiciunt. Missale Galli (*Pag. 339*) concludit : Qui fidem cum operib fuerit in hoc sæculo, vitam æternam recipiet turo.

dubitationis scrupulum in corde vestro oriatur. Quia si quod absit in hoc vel tenuiter dubitatis : omne fidei fundamentum subruitis : et anime periculum generatur. Et ideo si aliquem vestrum inde quippiam movet : reputet quia hoc intelligere non possit. Vera tamen esse credat omnia que audivit. Deus autem omnipotens ita cor **152** vestrum inluminet ut intelligendo et credendo que diximus : et fidem rectam custodiat : et sanctis operibus fulgeat : ut per hec ad beatam vitam pervenire possitis. *ñ*. Amen. Ipso prestante et auxiliante : qui vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen.

Dicat Presbit. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Silentium facite.

Seruentia Epistole Pauli Apostoli ad Galatas
(*a* Cap. 1)

ñ. Deo gratias.

Fratres. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro : et Domino Jesu Christo. Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris : ut eriperet nos de presenti seculo neque secundum voluntatem Dei et patris nostri : cui est gloria in secula seculorum amen. Miror quod sic tam cito transferimini ab eo : qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud evangelium : quod non est aliud : nisi sunt aliqui qui vos conturbant : et volunt ^b subvertere Evangelium Christi. Sed licet nos aut Angelum de celo evangelizet vobis : preterquam evangelizamus vobis : anathema sit amen. Sicut predixi et nunc iterum dico. Siquis vobis evangelizaverit preter id quod accepistis : anathema sit ^c amen. Modo enim hominibus suadeo : ^d audeo : aut quero hominibus placere ? Si adhuc hominibus placerem : Christi servus non essem. Notum enim vobis facio fratres Evangelium : quod evangelizatum est a me : quia non est secundum hominem : neque enim ego ab homine accepi illud : neque didici : sed per revelationem Jesu Christi. *ñ*. Amen.

LECTIO SANCTI EVANGELII SECUNDUM JOANNEM
(*a* Cap. XI, XII).

Ille in tempore. Proximum erat Pascha Judeorum. Et ascenderunt ^f multi de regione ante Pascha : ut sanctificarent se ipsos. Querebant ergo Jesum et conloquebantur ad invicem in templo stantes. Quid putatis : quia non veniet ad diem festum ? Dederant autem Pontifices et Pharisei mandatum : ut si quis eum cognovisset : ubi esset : indicarent et apprehenderent eum. Jesus ergo ante sex dies Pasche venit Bethaniam ubi fuit Lazarus mortuus : quem suscitavit Jesus. Fecerunt autem ei cenam ibi : et Martha mini-

^a Cap. 1. Vers. 3-13. In Luxoviensi legitur ex Epist. ad Hebræos, cap. xi, 3-31. In Sacramentario Bobiano legitur ex Epist. sancti Petri, II, 11, 21, 22.

^b Subvertere. Vulg., convertere.

^c Amen. Hoc amen nec in Vulgata nec in Græco legitur.

^d Audeo. Lege an Deo.

^e Cap. XI. Vers. 58-xii, 1-14. Idem Evangelium in Bobiano et in Luxoviensi legitur, in quibus incipit a capite xii, 1, et in Sacramentario Bobiano extenditur ad vers. 17 ; in Lectionario Luxoviensi ad 21. In comite Pauli et in capitularibus Evange-

strabat. Lazarus autem unus erat de discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici pretiosi : et unxit pedes Jesus : et extersit capillis suis pedes ejus : et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis suis Judas ^g Scariothes qui erat eum traditurus. Quare hoc unguentum non venditur trecentis denariis : et datum est egenis. Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum : sed quia fur erat et luculos habebat : et que mittebantur ^h exportabat. Dixit ergo Jesus : sinite illam : ut in die sepulture mee servet illud. Pauperes enim semper habebitis vobiscum : me autem semper non habebitis. Cognovit ergo turba multa ex Judeis : quia illie est : et venerunt non propter Jesum tantum : sed ut et Lazarum viderent : quem ^D suscitavit a mortuis. Cogitaverunt autem principes Sacerdotum : ut et Lazarum interficerent : quia multi propter illum abibant ex Judeis et credebant in eum. In crastinum autem turba multa que venerat ad diem festum : cum vidissent quia venit Jesus Hierosolymam : acceperunt ramos palmarum et processerunt obviam ei et clamabant. Osanna benedictus qui venit in nomine Domini rex Israel. *ñ*. Amen.

Dicat Presbit. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

ⁱ *Lauda.* Confitemini Domino quoniam bonus : quoniam in seculum misericordia ejus. *ñ*. Confitemini Deo Deorum. *P.* Quoniam in seculum. *ñ*. Confitemini Domino dominorum. *P.* Quoniam.

^j *Sacrificium.* In tempore illo proximum erat Pascha et ascenderunt multi ^k Hierosolymis de regione : ut sanctificarent seipsos : *P.* Clamantes Osanna : benedictus qui venit in nomine Domini. ^l *ñ*. Venit Jesus Bethaniam ante sex dies Pasche cum discipulis suis : et fecerunt illi cenam magnam et discumbentibus cum eo : accepit Maria libram unguenti nardi pistici preciosi : et unxit pedes Jesu : domus enim impleta est ex odore unguenti. *P.* Clamantes.

^m *Missa.* Catholicam fidem fratres charissimi cordis integritate servantes. Deum patrem Deum filium Deum fateamur et Spiritum Sanctum. Nec tamen deos plures affirmare gentiliter audeamus : sed in tribus unum Deum fiducialiter adoremus. Una quippe est Trinitatis essentia : nec est altera creatrix et eterna substantia. Nullus ergo ibi differentes potestates : **153** ubi unam potestatem permanere cognovimus : temeraria disputatione coulingat. Nullus impares gradus : ubi summa equalitas reperitur interserat. Non

liorum Georgii legitur Passio secundum Mattheum.

^f Multi. Vulg. et Gr. addunt Hierosolymam.

^g Scariothes. In Bobiano, Scariothis ; Syriaca, Scario. Græc., Judas Simonis Iscariotes. Vulg., Iscariotes.

^h Exportabat. Vulg., portabat.

ⁱ *Lauda.* Ps. 117, n. 1. *ñ*. Ps. xxxv, 2, 3.

^j *Sacrificium.* Joan. xi, 55.

^k Hierosolymis. Lege Hierosolymas.

^l *ñ*. Joan. xii, 1 seq.

^m *Missa.* Eadem missa habetur Dom. 1 post Pentecosten.

est Pater a Filio quem generavit antiquior : neque Filius est gignente posterior. Non est etiam donatoris : doni : vel potestas separata naturaliter vel voluntas. Simul individua Trinitas condidit tempora : simul perennitas restauravit. Simul Pater et Filius et Spiritus Sanctus ad fideles veniunt : simul impios deserunt : simulque super humiles requiescunt. Istam proinde fidem delectemur usque ad sanguinem vindicare : si volumus Dei Patris heredes existere. Ut hac fidei firmitate muniti ad celeste regnum perveniamus inlesim. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Deus fidelis qui fidelia promissa confirmas : dum vocatas gentes ex fide iustificas : tu cognitionem nobis tribue Trinitatis : ut pacifici conversemur inter filios unitatis : quo istius sancte confessionis sacrificio competenter oblato : visitationem tuam mereamur obtinere ex alto. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster, etc.

Post nomina. Oratio. Offerentium quesumus Domine vota multiplica : et omnes in commune vere credulitatis instrumento perlustra. Sicque nobis per hoc sacrificium quod tibi cum voto fidei dedicamus adesto placatus : ut et viventibus veniam : et sepulchris requiem impetremus eternam. *ñ*. Amen. Quia tu es vita vivorum etc.

Ad pacem. Oratio. Deus qui es unitas sancta et Trinitas indivisa adauge in nobis fidei donum : et beate charitatis affectum. Quo utroque a te ditati ex munere heredes efficiamur promissionis eterne. *ñ*. Amen. Quia tu es vera pax nostra etc.

Inlatio. Dignum et justum est omnipotens Pater : nos tibi semper gratias agere : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Quem tu clementissime pater ante secularia tempora genuisti : nec divisionem vel mutationem generando sensisti. Sed essentialiter totus in Filio : totus in temetipso sine ulla tui diminutione mansisti. Nihil tibi retrahens : cum condidisse omnia cognoscaris ut existens unigenitus ab ingenito consubstantialis : coeternus : equalis una tecum divinitatis plenitudinem possideret. Una et perpetuate gauderet et unius dominationis qualitate regnaret. Simul cum Spiritu Sancto regnante : ^a qui procedens de utroque non est genitus aut creatus : sed creator universitatis et Dominus. Ipse etiam creavit carnem Christi : quando pro salute gentium crucem voluit pati. Quem pro ^bignone celestis hereditatis accepimus : cujus nomen in baptismo confiteri salutiferum credimus : ut ^cregnati ad imaginem Trinitatis : computari mereamur filii Dei Patris omnipotentis : quem conlaudant omnes angeli ita dicentes. *ñ* Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Hoc cantant angeli : hoc resonant celi : benedictus qui venit in nomine Domini : bene-

^a Qui procedens de utroque. Sanctus Hildephonsus (*Lib. adnot. de cognit. bapt., cap. 5*) hanc distinctionem inter Filium et Sp. sanctum constituit, quod Filius nascatur de uno Patre, Spiritus sanctus de Patre et Filio procedat. *Hoc interest inter nascentem Filium et procedentem Spiritum sanctum, quod Filius*

dictum quod venit regnum patris nostri Davida in excelsis. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Christe Dei filius quem olim dierne solennitatis festum turba multiplex Ferrum ramis et palmis ovantibus animis suscepisti. Concede nobis : ut sicut illi presentia tua gavisus es ita hec sacrificia pietatis tue obtutu sanctificationis. Quo ex bis libantes : ita per veram fidem recte dilectionem : vivam tibi preparemur in hostiis securi accedamus ad tue passionis sacratis cenam. *ñ*. Amen.

Ad confractionem panis. Antifona. Tu Domine escam nobis in tempore opportuno : aperis os tuum : et imple omnem animam benedictione.

B Ad orationem Dominicam.

Emunda Domine conscientias nostras fidelice confessione sincera : et cordis contritione continua : ut semper a te exaudiamur e celis : et nostris delictis ad te proclamaverimus et Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. nus sit semper vobiscum.

ñ Et cum.

Benedictio. Respiciat vos placata divinitus sensum vobis sapientie salutaris infundat. Amen. Catholice fidei vos documentis **154** et sanctis operibus perseverabiles reddat. Amen. Gressus vestros ab errore convertat : et vobis pacis ostendat. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Ad accedentes. Memento nostri Domine dixeris in regno tuo. *†* Beati pauperes spiritum ipsorum est regnum celorum. *P. Memoriam.* *ñ*. Gaudete et exultate : quoniam merces copiosa est in celis. *P. Memento.* *†*. Gloria et Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculi Amen. *P. Memento.*

Com. Repletum est gaudio os nostrum : et nostra in exultatione.

Oratio. Reple Domine cor nostrum leticia nobis dare dignatus es sacri corporis tui Estiam. Ut quia escarum perceptione reficimur ritualibus beneficiis adimpleri feliciter mereamur. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Domine Domini nostri Jesu Christi perficiamus pace. *ñ*. Deo gratias.

FERIA QUARTA POST RAMOS PALMARUM

Ad Missam.

Ecclesiasticum Salomonis (^c *Cap. XLVI, XL*)

ñ. Deo gratias.

Fili. Magnus et sanctus est Deus in saecula :

ex uno nascitur, Spiritus sanctus ex utroque procedit.

^b *Regnati. Lege regenerati.*

^c *Cap. XVI. Vers. 6-9, XLVIII, 1-16.*

^d *Grandis. Lege cum Vulgata, grandinis.*

dis virtutis : valde fortis. Impetum fecit contra gentem hostilem : et ^a in descensum perdidit contrarios. Ut cognoscant gentes potentiam ejus : quia contra Deum pugnare non est facile. Qui ^b suscitavit prophetam Heliam quasi ignem : et verbum ipsius quasi fax ardens. Qui induxit in illos famem : et irritantes illam ^c invidia pauci facti sunt : non poterant enim sustinere precepta Domini. ^d Verbum Domini exaltavit celum : et dejecit a se ignem ^e terre. Sic amplificatus est Helias in mirabilibus suis : et quis potest similiter gloriari tibi ? Qui sustulisti mortuum ab inferis : de sorte mortis in verbo Domini Dei. Qui dejecisti Reges ad perniciem : et confregisti facile potentiam ipsorum et gloriosos ^f delicto suo. Qui audis in Sinay judicium : et in Horeb judicia defensionis. Qui ungis reges ad penitentiam : et prophetas facis successores post te. Qui receptus es in turbine ignis in curru equorum igneorum. Qui inscriptus est in judiciis temporum in ire iracundiam Domini. Et conciliare cor patris ad filium : et restituere tribus Jacob. Beati sunt qui te viderunt : et in amicitia tua decorati sunt. Nam nos qui vita vivimus tantum : post mortem non erit tale nomen nostrum. ^g Helias qui in turbine tectus est : et in Heliseo completus est spiritus ejus. In diebus suis non pertimuit principem : et potentia nemo vicit illum. Nec superavit illum verbum aliquod : et mortuum prophetavit corpus ejus. In vita sua fecit nostra : et in morte mirabilia opera ejus.

¶ Amen.

Lectio libri Ma'achim, id est Regum (IV, ² cap. II).

¶ Deo gratias.

In illis diebus. Factum est cum levare vellet Dominus Heliam per turbinem in celum : ibant Helias et Heliseus de Galgalis. Dixitque Helias ad Heliseum. Sede hic quia Dominus misit me usque Bethel. Cui ait Heliseus. Vivit Dominus et vivit anima tua : quia non derelinquam te. Cumque descendissent Bethel egressi sunt filii Prophetarum qui erant in Bethel ad Heliseum et dixerunt ei. Numquid nosti quia hodie Dominus tollet Dominum tuum a te ? Qui respondit. Et ego novi : silete. Dixit autem Helias ad Heliseum. Sede hic quia Dominus misit me in Hierico. Et ille ait. Vivit Dominus et vivit anima tua. quia non derelinquam te. Cumque venissent Hierico : accesserunt filii prophetarum qui erant in Hierico ad Heliseum : et dixerunt ei. Numquid nosti quia hodie Dominus tollet Dominum tuum a te ? Et ait. Et ego novi : silete. Dixit autem Helias ad Heliseum. Sede hic quia Dominus misit me usque ad Jordanem. Qui ait. Vivit Dominus et vivit anima tua : quia non derelinquam te. Jerunt ergo ambo pariter : et quin-

^a In descensum. Vulg., in descensu.

^b Suscitaret. Vulg. Et surrexit Elias Propheta quasi ignis.

^c Invidia. Vulg., invidia sua.

^d Verbum. Lega verbo.

^e Terræ. Vulg. et Gr., ter.

^f Delicto suo. Vulg., Gr., de lecto suo.

^g Helias qui. Ita in Græcæ et in sancti Hieronymi versione. Vulgata legit Helias quidem.

quaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt eos. Qui et steterunt e contra longe : illi autem ambo stabant super Jordanem. Tulitque Helias pallium suum : et involvit illud : et percussit aquas : que divide sunt in utraque parte : et transierunt **155** ambio per siccum. Cumque transissent Helias dixit ad Heliseum. Postula quod vis ut faciam tibi : antequam tollar a te. Dixitque Heliseus. Obsecro ut fiat duplex spiritus tuus in me. Qui respondit. Rem difficilem postulasti. Attamen si videris me quando tollar a te : ¹ erit quod petisti. Si autem non videris : non erit. Cumque pergerent : et incedentes sermocinarentur : ecce currus igneus et equi ignei dividerunt utrumque : et ascendit Helias per turbinem in celum. Heliseus autem videbat : et clamabat.

B Pater mi. Pater mi. Currus Israel : et auriga ejus. Et non vidit eum amplius. Apprehenditque vestimenta sua et scidit illa in duas partes. Et levavit pallium Helie : ¹ quod ceciderat ei. Reversusque stetit super ripam Jordanis : et pallio Helie quod ceciderat ei et dixit. Ubi est Deus Helie etiam nunc ? Percussitque aquas : et divide sunt huc atque illuc : et transiit Heliseus. Videntes autem filii prophetarum qui erant in Hierico de contra : dixerunt. Requievit spiritus Helie super Heliseum. Et venientes in occursum ejus : adoraverunt eum proni in terram. Dixeruntque illi. Ecce cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes : qui possint ire et querere Dominum tuum : ne forte tulerit eum spiritus Domini : et projecerit eum in uno montium aut in una vallium. Qui ait. Nolite timere. Coegeruntque eum donec acquiesceret : et diceret mittite. Et miserunt quinquaginta viros. Qui cum quesissent tribus diebus : non invenerunt : et reversi sunt ad eum. At ille habitabat in Hierico. Dixitque eis. Numquid non dixi vobis nolite mittere ? Dixerunt quoque viri civitatis ad Heliseum. Ecce habitatio civitatis hujus optima est : sicut tu ipse Domine perspicias : sed aque pessime sunt et terra sterilis. At ille ait. Afferte mihi vas novum et mittite in illud sal. Qui cum attulissent : egressus ad fontem aquarum misit in eum sal : et ait. Hec dicit Dominus. Sanavi aquas has : et non erit ultra in eis mors : neque sterilitas. Sanate sunt ergo aque usque ad diem hanc juxta verbum Helisei : quod locutus fuerat. ¶ Amen.

D Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

¶ Et cum.

¹ Psallendo. Cogitaverunt adversum me. Ne derelinquas me Domine ne forte exaltentur. ¶ Eripe me Domine ab homine malo : a viro iniquo libera me. Qui cogitaverunt ¹ injusticias in corde : tota die constituebant ^m bella. P. Ne derelinquas.

^b Cap. II. Vers. 21-23.

¹ Erit. Vulg., erit tibi.

¹ Quod ceciderat ei. Addit Vulgata : Percussit aquas, et non sunt divisæ.

¹ Psallendo. Ps. cxxxii, 9. ¶ Ibid., n. 1, 2.

¹ Injusticias. Ita S. August. LXX, *ad xlviii*. Vulg., iniquitates.

^m Bella. Ita sanctus Augustinus. Vulg., *prælia*.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Johannis Apostoli (1ª Cap. II).

ñ. Deo gratias.

Scribe vobis filiioli. Quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus. Scribo vobis patres : quoniam cognovistis eum qui ab initio est. Scribo vobis juvenes : quoniam viciatis malignum. Scribo vobis infantes : quoniam cognovistis patrem. Scribo vobis adolescentes : quia fortes estis : et verbum Dei in vobis manet et viciatis malignum. Nolite diligere mundum : nec ea que in mundo sunt. Si quis diligit mundum : non est charitas patris in eo. Quoniam omne quod est in mundo : concupiscentia carnis : et concupiscentia oculorum est : et superbia vite : que non est ex patre : sed ex hoc mundo est. Et mundus transit et concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei manet in æternum : ^b quomodo Deus manet in æternum.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (1^a Cap. XXVI).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus : dixit discipulis suis. Scitis quia post biduum pascha fiet : et filius hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes Sacerdotum : et seniores populi in atrium principis Sacerdotum : qui dicebatur Cayphas : et consilium fecerunt : ut Jesum dolo tenerent : et occiderent. Dicebant autem. Non in die festo : ne forte tumultus fieret in populo. Cum autem esset Jesus in Bethania in domo Simonis leprosi : accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti preciosi : et effudit super caput ejus recumbente ipso. Videntes autem discipuli indignati sunt dicentes. Ut quid perditio hec ! potuit enim hoc venundari multo et dari pauperibus ? **156** Sciens autem Jesus ait illis : quid molesti estis ^d mulieri ? Opus bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum : me autem non semper habebitis. Mittens autem in corpus meum : ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis : ubicumque predicatum fuerit evangelium hoc in toto mundo : dicetur et quod hoc fecit in memoriam ejus. Tunc abiit unus de duodecim qui dicitur Judas Scarioth ad principes Sacerdotum : et ait illis. Quid vultis mihi dare et ego vobis illum tradam ? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde querebat opportunitatem : ut eum traderet. ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^e *Lauda.* Diligam te Domine fortitudo mea. ^γ Domine firmamentum meum et refugium meum et liberator meus.

^f *Sacrificium.* Ingressus Dominus Jesus in domum : discubuit : et ecce mulier habens alabastrum unguenti preciosi stans retro secus pedes ejus : et oscu-

^a Cap. II. Vers. 12-18.

^b *Quomodo Deus.* Sanctus Augustinus, sicut ipse manet in æternum, sed in Vulgata et in Græco deli- ciant.

^c Cap. XXVI. Vers. 2-17.

^d *Mulieri.* Ita in Græco. Vulgata legit huic mu-

^A labatur eos : et lacrimis suis rigans : et capi extergebat eos : et ungebat unguento. ^ε ^γ cum viderent qui cum eo erant : dicebant in hic si propheta esset : sciret mulierem que eum : quia peccatrix est. Sciens Dominus co- nes eorum dixit ad eos : quid molesti estis in quia bonum opus operata est in me : propte- dico vobis remissa sunt ei peccata multa : quia multum. *P.* Et ungebat unguento.

Missæ. Accessuri in crastinum dilectissimi ad Dominicam cenam hodie faciem Domini , redemptoris nostri preveniamus in confessio- omni fiducia. Petentes ab illo cum lacrimis : si- piatos nos ab omnibus criminibus nostris : si- crastinum accedere ad calicem sue sacratissimæ B sionis. ñ. Amen.

Alia oratio. Non nos abicias Jesu bone in- num : per inveterate vestis abjectionem a ca- mense tue. Hodie dona nobis nuptialis digni- sumentum : quo cras leti accedamus ad tue pu- epulum preparatum. Hodie sit in nobis vera- sio : et cras peccatorum celerrima subsequen- missio. Hodie accipe vota : cras votorum tribu- mia. Hodie nos propina gustu tue dulcedinis crastinum attribue plenitudinem charitatis. ñ.

Post nomina. Oratio. Conditor et redempt- mani generis Christe filius Dei Patris concede famulis tuis : ut hodie tam viventibus quam- ctis criminum donetur remissio : qualiter cri- minibus in commune sit exaltationis omnimoda C tudo.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Prepara nos tibi Salvator ac Domine per pacis bonum hostiam vivam : in crastinum sumpturi sumus dominicam e- nulla ad invicem convellamur discordia : sed pleni tue dilectionis : sumamus in crastinu- mina charitatis : que profluentia decurrunt e- v- bus tuis. ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi : gratias agere Domine sancte pater eterne o- tens Deus : per Jesum Christum filium tuum num nostrum. Qui pati pro impiis voluit : sceleratis indebite condemnari. Qui latroni- canti omisit delictum : promittens ei volunta- tissima paradisum. Cujus mors delicta nostra sit : et resurrectio justificationem nobis exhib- hoc te Deus noster exposcimus : ut hodie d- nobis peccata nostra : et cras reficias nos du- tua. Hodie nostrorum peccaminum confessio- cepta : et cras donorum spiritualium tribue- menta. Hodie quicquid odis a nostris corporil- jice : et cras nos refice vulneribus crucis tue. os nostrum reple gaudio : et lingua nostra :

lieri.

^e *Lauda.* Ps. xvii, 2, 3.

^f *Sacrificium.* Luc. vii, 37, 38.

^γ Luc. vii, 39. Matth. xxvi, 10 ; Lu- 47.

tionem : qualiter nunc et usque in seculum laudemus A te piissimum Salvatorem proclamantes : atque ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere gloriosus et pius : Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui suam pro nobis posuit animam : et tribuit mundo novam per effusionem sui sanguinis vitam. Ipsi ergo hodie humiliatum **157** cor in laudis sacrificium immolamus : petentes ab eo : ut hodie vel cras seu cunctis vite nostre diebus : ablatis criminibus : calicem supplicii sui expiati libere mereamur. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Sanctifica summe Deus hanc liliam : que tibi offerimus mente devota. Ut hodie perceptione sui sumentibus exhibeant omnium criminum expiationem : et cras mandatis cordibus B preparent exundantem tue dulcedinis ubertatem.

ñ. Amen.

Ad confectionem panis. Ant. Tu Domine das escam nobis in tempore opportuno : aperi manum tuam : et imple omnem animam benedictione.

Ad orationem Dominicam.

Jesu redemptor piissime cura vulnera nostra stigmatate crucis tue. Hodie nos oratio quam ipse docuisti reddat idoneos : et cras passio tua efficiat in tue mortis unione connexos. Hodie bone Christe exaudi nos e celis : * cum ea que nos docuisti proclamaverimus e terris. Pater noster qui es in celis. *Dicat Presb.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Unigenitus filius Dei Patris hodie vos sibi in vivam preparet hostiam : et cras in sui dilectione consolidet corda vestra. *ñ*. Amen. Hodie vos sacrificet ad perfectum : et cras merito accedere faciat ad convivium suum. *ñ*. Amen. Hodie ^b omittat ^c *pro* peccata vestra : et cras ostendat vobis passionis sue abscondita sacramenta. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

* *Cum ea.* Lege *cum ea*, quam nos docuisti, orationem, proclamaverimus.

^b *Omittat.* Lege *Demittat*.

^c *In cena Domini.* Ita inscribitur Orationali Gothico (Pag. 97), Lectionario Luxoviensi, Missali Gallo-Gothico, Gallicano, Sacramentario Bobiano, et Lectionario Ambrosiano Em. Thomasii, sed Breviario Mozarabum, capitularibus Evangeliorum Georgii et Sacramentario Gelasiano Thomasii simpliciter inscribitur *feria quinta*. Ante medium sæculi v denominabatur *natalis calicis*, ut ex calendario apud Bolland, tom. VII Junii, pag. 478, habemus. Rationem reddit sanctus Eligius Novtomen-sis, aut alius, ejus sub nomine (*Bib. Patr. Colon. tom. VII*), *actus* (*Hom. 10, de cena Domini*), ubi hæc habet : *Vocatur enim hæc dies cena Domini; vocatur et natalis calicis, et merito, quia hac die mysticum pascha Dominus cum discipulis suis celebrans, sacramenta corporis et sanguinis sui illis, atque per illos nobis tradidit, et ipse celebrationis initium fecit.* In aliquibus locis olim, hac die, jejunium quadragesimale solvebant causa solemnitatis, et in aliis, quia feria quinta omnino non jejunabant (*Atto Vercellens., Capitular., cap. 70; S. Augustinus, epist. 54, ad Januarium*). Priscillianistæ, in contemptum dominicæ passionis, non modo, hac die, solvebant jeju-

Ad accedentes. Qui venit ad me non esuriat. *Com.* Repletum est gaudium nostrum et lingua nostra.

Requiri retro in I: Dominico Quadragesimo, folio 98.

FERIA QUINTA IN CENA DOMINI :

Ad missam.

Sapientie Salomonis (^d *Cap. I, II, III*).

ñ. Deo gratias.

Fili. Deus mortem non fecit : nec letatur in perditione vivorum. Creavit enim ut essent omnia et sanabiles ^e esse voluit nationes orbis terrarum. Et non est in illis medicamentum exterminii : nec inferorum regnum in terra ^f viventium. Justitia enim immortalis est : injusticia enim mortis est acquisitio. Impii autem verbis et manibus accerserunt illam : estimantes illam amicam defluerunt. Et sponsonem posuerunt super illam : quoniam digni sunt quia sunt ex parte illius. Dixerunt apud se ^g cogitationes non recte : exiguum et cum tedio tempus vite nostre : et non est refrigerium in fine hominis : et non est qui agnitus sit reversus ab inferis. Venite ergo et fruamur bonis que sunt : et utamur creatura : tanquam in juventute celeriter. Circumveniamus ergo justum : quoniam inutilis est nobis et contrarius operibus nostris : et improperat nobis peccata legis : et diffamat in nos peccata discipline nostre. Promittit scientiam Dei se habere : et filium Dei se nominat. Factus est nobis ^h in contradictione cogitationum nostrarum : gravis est nobis : etiam ad videndum. Quoniam dissimilis est aliis et vita ejus : et immutate sunt vie ejus : tanquam nugaces estimati sumus ab illo : et abstinet se a viis nostris : tanquam ab immunditiis. Et profert novissima justorum : et gloriatur patrem Deum se habere. Videamus si sermones ejus veri sunt : et tentemus que ventura sunt illi : et sciemus que erunt novissima illius. Si enim verus est filius Dei : suscipiet illum : et liberabit eum de manu contrariorum. Contumelia et tormento interrogemus eum :

nium Quadragesimæ, sed missas defunctorum celebrabant. Hos concilium Bracaraense (*Can. 16*) repressit, statuens : *Si quis, feria paschali, quæ est cena Domini, hora legitima, post nonam jejunus in ecclesia missas non tenet, sed secundum sectam Priscilliani festivitatem diei, ab hora tertia, per missas defunctorum, soluto jejunio, colit, anathema sit.* Ad hunc abusum ex Hispania penitus exterminandum in Codice canonum Ecclesiæ Gotho-Hispanæ (*Lib. IV, tit. XIX*) nonnulla leguntur conciliorum decreta. Jani vero ex sancto Isidoro (*Off. lib. I, cap. 27*) hæc die conficiebatur sanctum chrisma, episcopus pedes subditorum suorum lavabat, altaria, vasa sacra, templorum pavimenta et parietes lavabantur. Ostia baptisterii ex decreto Concilii XVII Toletani (*Can. 2*) aperiebantur, missa quoque post nonam, in qua fideles omnes communicabant, celebrabatur.

^d *Cap. I.* Vers. 1-iv, 1-15. Est autem prophetia contentis instar ex fragmentis horum quatuor capitum consuta.

^e *Esse voluit.* Vulg., *fecit*.

^f *Viventium.* Deest Vulgatæ.

^g *Cogitationes.* Lege *cogitates*.

^h *In contradictionem.* Vulg., *in iraductionem.* LXX, *in redargutionem.*

et sciemus reverentiam illius : et probemus patientiam ipsius. Morte turpissima condemnemus eum : erit enim respectus ex sermonibus illius. Hec cogitaverunt et erraverunt : excecavit enim illos malicia ipsorum : et nescierunt sacramenta Dei. Nec mercedem speraverunt justicie : nec judicaverunt honorem animarum sanctarum. Quoniam Deus creavit hominem ^a inestimabilem : et ad imaginem sue similitudinis fecit illum. Qui confundunt in illum : intelligunt veritatem : **158** et fideles in dilectione acquiescent illi. Quoniam donum et pax est electis illius : impii autem secundum quod cogitaverunt : correptionem habebunt. Qui neglexerunt justum : et a Domino recesserunt. Mulieres eorum insensate sunt : et nequissimi illorum filii : maledicta creatura eorum. Ex hisque autem omnes filii qui nascuntur : testes sunt nequicie adversus parentes in interrogatione sua. Placens Deo factus est dilectus : et vivens inter peccatores translatus est. Populi autem videntes : et non intelligentes nec ponentes in precordiis suis talia. Quoniam misericordia Dei et gratia in sanctos illius : et respectus in electos ipsius. *ñ. Amen.*

Lectio Libri Hieremie Prophete (b Cap. XI. XII).

ñ. Deo gratias

Hec dicit Dominus. Quid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Numquid carnes sancte auferent a te malicias tuas : in quibus gloriata es? Olivam. Uberem. Pulchram. Fructiferam. Speciosam ^e vocabit Dominus nomen tuum. Ad vocem loquere grandis exarsit ignis in ea : et combusta sunt fructeta ejus. Et Dominus exercituum qui plantavit te : et locutus est super te malum pro malis domus Israel : et domus Juda : que fecerunt sibi ^d ad invitandum me : libantes Baalam. Tu autem Domine demonstrasti mihi : et ego cognovi. ^e Nunc ostendisti mihi studia eorum : ^f et salvam fecisti a persequentibus animam meam. Et ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam : et ^g nunc cognovi quia super me cogitaverunt consilia. Dixerunt : venite mitamus lignum in panem ejus : et eradamus eum de terra viventium : et nomen ejus non memorabitur amplius. Tu autem Domine Sabaoth qui judicas juste et probas renes et corda. Videam ultionem tuam ex eis. Tibi enim revelavi causam meam. Propterea hec dicit Dominus ^h ad viros qui querunt animam tuam : et dicunt : non prophetabis in nomine Domini : et non morieris in manibus nostris. Propterea hec dicit Dominus exercituum. Ecce ego visitabo super eos : et juvenes eorum morientur gladio : et filii et filie illorum morientur in fame : et reliquie non erunt ex eis. Inducam enim malum super viros illos et annum

^a *Inestimabilem. Vulg., inextermabilem.*

^b *Cap. XI. Vers. 15-xii, 1-15. Sed capite xii, post versiculum nonum, inseritur versiculus primus capituli xvii : Peccatum Juda, etc. In Lectionario Luxoviensi deficiunt legenda in missa cenae Domini. In Sacramentario Bobiano deficit prophetia. Hæc nostra prophetia ex Isaia, in Lectionario Luxoviensi legitur feria 6 in Parasceve ad tertiam, sed minus proliza est quam in nostro Missali.*

^e *Ypocalti. Lege vocavit.*

visitationis ejus. Justus quidem tu es Domine disputem tecum. Veruntamen juste loquetur. Quare via impiorum prospera facta est : bonis omnibus qui prevaricantur : et inique agunt tasti eos et radicem miserunt : proficiunt et fructum. Prope es tu ori eorum : et longe a corum. Et tu Domine nosti me : et vidisti et probasti cor meum. Congrega eos quasi gratiam victimam : et sanctifica eos in die occisionis. quo lugebit terra : et herba omnis regionis bitur : propter maliciam habitantium in ea sumptum est animal : et volucre : quoniam di non videbit novissima nostra. Si cum percurrentes laborasti : quomodo contendere poteris equis? Cum autem in terra pacis ⁱ securus fueris : quid facies in superbia Jordanis? Fratres tui et domus patris tui etiam ipsi perierunt adversum te : clamaverunt post te plebs. Ne credas eis cum locuti fuerint tibi. Reliqui domum meam. Dimisi hereditatem. Dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus. Facta est mihi hereditas mea quasi leo in dedit contra me vocem suam : ideo odit. Numquid avis discolor hereditas mea mihi? quid avis distincta per totum? Venite congregate omnes bestie terre : properate ad devorandum. Peccatum Juda scriptum est in stilo ferreo adamantino exaratum super latitudinem eorum. Pastores multi demoliti sunt vineam : conculcaverunt partem meam : dederunt partem meam desiderabilem in desertum solitudinis. runt eam in dissipationem luxique super mentione desolata est omnis terra : quia nullus qui in corde. Super omnes vias deserti venerunt vasti quia gladius Domini devorabit ab extremo terræ ad extremum ejus. Non est pax universe carnis. Dominus omnipotens.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum
ñ. Et cum.

^k **159 Psallendo.** Dominus regit me : et nil deerit : in loco pascue ibi me collocavit. ^l Super refectiois educavit me : animam meam ibi constituit. ^m Deduxit me super semitam justicie nomen suum. ⁿ Nam etsi ambulavero in medio brevis mortis : non timebo mala : quoniam tu es. ^o Virga tua et baculus tuus ipsa meo consilio sunt. ^p Parasti in conspectu meo mensam : et esus eos qui tribulant me. ^q Impingasti in conspectu meo : et calix meus inebrians : quam preceperunt. ^r Et misericordia tua subsequatur me : o

^d *Ad invitandum. Lege ad irritandum.*

^e *Nunc. Vulg., tunc.*

^f *Et salvam fecisti a persequentibus animam meam. In Vulg. et Gr. non legitur.*

^g *Nunc cognovi. Vulg. et LXX. et non cognovi.*

^h *Ad viros. Addunt Vulg. et LXX, Anathoth.*

ⁱ *Secura non fueris. Vulg., securus fueris. LXX. terra pacis tu confidisti.*

^j *Peccatum Juda. Jerem. xvii, 1.*

^k *Psallendo, l's, xxi, 1-7.*

diebus vite mee. Et ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum.

Dicit Presbyter. Silentium facite.

Sequentis Epistole beati Pauli Apostoli ad Corinthios (1, a Cap. XI).

¶. Deo gratias.

Frates. Convenientibus ergo vobis in unum jam non est Dominicam cenam manducare. Unusquisque enim suam cenam presumit ad manducandum. Et alius quidem esurit : alius quidem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum : et bibendum ? aut Ecclesiam Dei contemnitis . et confunditis eos qui non habent ? Quid dicam vobis ? Laudo vos : in hoc non laudo. Ego enim accepi a Domino : quod et tradidi vobis. Quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur accepit panem et gratias agens **B** legit et dixit. Accipite et manducate : hoc est corpus meum : quod pro vobis tradetur : hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cavavit dicens. Illic calix novum testamentum est in meo sanguine : hoc facite quotiescunque **b** biberitis in meam commemorationem. Quotiescunque enim manducaveritis panem hunc : et calicem istum biberitis : mortem Domini annuntiabitis : donec veniat **a** in claritatem de caelis. Itaque quicumque manducaverit panem vel biberit calicem Domini indigne : reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet autem se homo : et sic de pane illo edat : et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne : iudicium sibi manducat et bibit : non dijudicans corpus Domini. **C** Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles : et dormiant multi. Quodsi nosmetipsos iudicavimus : non utique iudicavimus. Dum iudicamur autem a Domino corripimur : ut non cum hoc mundo damnemur. Itaque fratres mei dum convenitis ad manducandum : invicem exspectate. Siquis esurit : domi manducet : ut non in iudicium conveniatis. Cetera istam cum venero : disponam vobis.

¶. Amen.

Actio sancti Evangelii secundum Lucam (d Ca. XXII).

In diebus illis : Venit **a** dies pasche : in quo oportebat immolari pascha. Et misit Jesus duos ex discipulis suis : Petrum et Johannem : dicens eis. Euntes parate nobis pascha : ut manducemus. Et illi dixerunt ei. Ubi vis paremus ? Dixit autem ad eos. Ecce **D** introeuntibus vobis in civitatem : occurret vobis homo amphoram aque portans. sequimini eum in domum **d** qua introierit. **e** Et ingressi januam : dicite patrifamilias domus. Dicit tibi Magister. Tempus meum **b** in proximo est : apud te facio pascha. Ubi est ergo

a Cap. XI. Vers. 20-34. In Sacramentario Bobiano Epistola est eadem, I Cor. xi, 20-27. In vetusto Lectionario Ambrosiano em. Thoinasii Epistola est I Cor. xi, 25.

b Biberitis. Vulg. et Gr., *bibetis*.

a In claritatem de caelis. Nec in Vulg. nec in Graeco, et vix alibi invenitur.

d Cap. XXII. Hoc Evangelium complectitur historiam passionis Christi ab initio usque ad negationem et fletum sancti Petri contextam ex verbis omnium evangelistarum.

diversorium : ubi pascha cum discipulis meis manducem ? Et ipse vobis ostendet cenaculum grande stratum : ibi parate nobis. Euntes autem discipuli : venerunt in civitatem : et invenerunt sicut dixerat illis Jesus : et paraverunt pascha. Vespere autem facto discubuit Jesus et duodecim Apostoli cum eo . et ait illis. Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Dico autem vobis : quia ex hoc non manducabo illud : donec impleatur in regno Dei. Et accepto calice gratias egit et dixit. Accipite et dividite inter vos. Dico autem vobis : quod non bibam de generatione vitis usque in diem illum : quo illud bibam vobiscum novum in regno patris mei. Acceptoque pane gratias agens dedit eis dicens. Hoc est corpus meum : quod pro vobis tradetur : hoc facite in meam commemorationem. Similiter postquam cenavit accipiens calicem : **160** gratias egit et dedit illis dicens. Hic est calix novum testamentum in sanguine meo : qui pro vobis : et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Sciens vero quoniam venit hora ejus : ut transiret de hoc mundo ad patrem. Cum dilexisset suos : qui erant in hoc mundo : usque in finem dilexit eos. Et cum sciret quia omnia dedit ei pater in manus : et quia a Deo exivit : et ad Deum vadit : surgit a cena : et ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteam precinxit se. Deinde misit aquam in pelvium : et cepit lavare pedes discipulorum : et extergere linteo quo erat precinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum : et dicit ei Petrus. Domine tu mihi lavas pedes ? Respondit Jesus : et dixit ei. Quod ergo facio : tu nescis modo : scies autem postea. Dicit ei Petrus. Non lavabis mihi pedes in eternum. Respondit ei Jesus. Si non lavero te : non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus. Domine non tantum pedes : sed manus et caput. Dicit ei Jesus. Qui lotus est : **1** non indiget lavari : sed est mundus totus. Et vos mundi estis : sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum : propterea dixit : non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum : accepit vestimenta sua. Et cum recubisset iterum dixit eis. Scitis quid fecerim vobis ? Vos vocatis me Magister et Domine : et benedicitis. Sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus et Magister vester : et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis : ut quemadmodum ego feci vobis : ita et vos faciatis. Amen amen dico vobis non est servus major Domino suo : neque Apostolus major eo qui misit eum. Si hec scitis beati eritis : si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico. Ego enim scio

a Dies Paschae. Vulg., *dies azymorum*. At Codd. Vercellensis et Veronensis, *dies Paschae* legunt.

d Qua. Ita Cod. Vercellensis, sed Codd. Veron., Brixian. et Vulg., *in quam intrat*, Lucæ xxi, 10.

e Et ingressi januam. In Vulg. et Gr. non legitur.

b In proximo est. Vulg. et Gr., *prope est*. Matth. xxvi, 18.

1 Non indiget lavari. Cod. sancti Gratiani Turonensis : *Non indiget ut lavet sed est...* Vulg. et Gr. : *Non indiget nisi ut pedes lavet*. Joan. xiii, 10.

quos elegerim : sed ut impleatur scriptura. Qui manducat mecum panem : levabit contra me calcaneum suum. Amodo dico vobis : antequam fiat : ut credatis cum factum fuerit : quia ego sum. Verumtamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa : et filius quidem hominis secundum quod definitum est vadit. Ve autem homini illi : per quem filius hominis tradetur : bonum erat ei : si natus non fuisset homo Hic. Amen amen dico vobis : quia unus ex vobis tradet me. Et contristati sunt discipuli. Aspiciebant autem ad invicem hesitantes de quo diceret. Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu quem diligebat valde. Innuvit ergo huic Simon Petrus : et dicit ei. Quis est de quo dicit? Itaque cum recubisset ille supra pectus Jesu dicit ei. Domine : quis est? Respondit Jesus : Ille est : cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem : dedit Jude Simonis Scariethis. Et post buccellam : introivit in illum Sathanas. Et dicit ei Jesus. Quod facis : fac cilius. Hoc autem nemo scivit discumbentium : ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant : quia oculos habebat Judas : eo quod diceret ei Jesus : eme ea que opus sunt nobis ad diem festam : aut ut egenis aliquid daret. Respondit autem Judas qui tradidit eum dicens. Nunquid ego sum Rabbi? Dixit ei Jesus. Tu dixisti. Et cum accepisset buccellam : exivit continuo. Erat autem nox. Cum ergo exisset : surrexit Jesus a cena cum discipulis suis : et hymno dicto exierunt in montem Oliveti : et ait illis Jesus. Omnes vos scandalizati patiemini hac nocte in me. Scriptum est enim. Percutiam pastorem : et dispergentur oves gregis. Postquam autem resurrexero : precoriam vos in Galileam. Respondit Petrus : et ait illi. Etsi omnes scandalizati fuerint in te : ego autem nunquam scandalizabor. Nam paratus sum et in custodiam : et in mortem ire : et animam meam pro te ponere. Respondit ei Jesus. Animam tuam pro me ponere? Amen dico tibi quoniam hac nocte antequam gallus cantet : ter me negabis. At ille abundantius loquebatur dicens. Etiam si oportuerit me mori tecum : non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt. Tunc venit Jesus cum eis in villam que dicitur Gethsemani : et dixit discipulis suis. Sedete hic donec vadam illuc et orem. Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedei : cepit contristari et mestus esse. Tunc ait illis : Tristis est **161** anima mea usque ad mortem. Sustinete hic : et vigilate. Ipse vero discessit ab eis : quantum lapidis jactus. Et ponens genua sua : procidit in faciem super terram : orans et dicens. Pater : omnia possibilis tibi sunt : si vis transfer calicem hunc a me. Verumtamen non sicut ego volo : sed sicut tu vis. Et venit ad discipulos suos : et invenit eos dormientes. Et ait Petro. Simon dormis? Sic non potuisti una hora vigilare mecum? Vigilare et orare : ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus : caro autem infirma. Iterum secundo abiit : et oravit dicens. Pater mi : si non potest calix iste

^a Diligebat valde. Ita Cod. Corbeien., at Vulg. legit quem diligebat Jesus. Joan. xiii, 23.

transire nisi bibam illum : fiat voluntas tua. gens ab oratione venit ad discipulos suos : et eos dormientes pre tristitia. Erant autem oculi gravati : et nesciebant quid ei responderent. Ictis illis : iterum abiit tertio. et oravit. Stetitque oculis in celum dixit. Pater venit hora : hora filium tuum : ut filius tuus clarificet te. ruit autem illi Angelus de celo : confortans Et factus est sudor ejus : sicut gutta sanguis fluens in terram. Tunc venit ad discipulos et dixit illis. Dormite jam et requiescite : ecce pinxerat hora : et filius hominis tradetur in peccatorum. Surgite eamus : ecce appropinquavit qui me tradet. Et egressus est cum eis transiit in montem Cedron : ubi erat hortus in quem introiit et discipuli ejus. Sciebat autem et Judas qui trahebat eum ipsum locum : quia frequenter Jesus conversus illuc cum discipulis suis. Judas ergo : cum accepisset cohortem : venit illuc et cum eo turba multorum gladiis et fustibus : missi a principibus Sacerdotum et senioribus populi. Dedit autem eis signum dicens. Quem osculatus fuero : ipse est tenete eum : cito. Jesus itaque sciens omnia que ventura super eum : dixit eis. Quem queritis? Respondit illis. Jesum Nazarenum. Dicit illis. Ego sum. Stabat et Judas qui eum tradebat cum illis. Ut ergo ego sum. abierunt retrorsum : et ceciderunt in terram. Iterum interrogavit eos dicens : Quem queritis? Illi autem dixerunt : Jesum Nazarenum. Respondit illis. Dixi vobis : ego sum. Cum autem dixisset illis : accessit ad eum Judas et dixit. Ave inquit et osculatus est eum. Jesus autem dixit ei. Ave inquit amice? Juda osculo filium hominis tradidit : quem queritis : sinite hos abire : ut adimpleretur quem dixit. Quia quos dedisti mihi : neminem sis perdidisti. Simon itaque Petrus habens gladium : et percussit servum principis Sacerdotum : et amputavit auriculam ejus dextram. Tunc ait Petro. Remitte gladium tuum in vaginam. Omnis enim qui gladio fuerit operatus : gladio peribit. An putas : quia non possum rogare patrem : et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebitur Scriptura? quia sic oportet fieri. Et contingens autem eum servi Domini : sanavit eam. Ait autem qui ad eum venerant. Quasi ad latronem venistis gladiis et fustibus comprehendere me? Quotidie apud vos in templo docens : et non tenuisti me? Sed hec est hora vestra et potestas tenebrarum : totum factum est : ut complerentur scripture prophetarum. Cohors igitur et tribunus et ministrorum comprehenderunt Jesum : et ligaverunt et adduxerunt eum ad Annam primum. Erat socer Cayphas : qui erat Pontifex anni illius. Et tunc Cayphas qui consilium dederat Judeis : quod pedit unum hominem mori pro populo. Tunc discipuli omnes relinquentes Jesum : fugerunt.

^b Et ducite. Syr., abducite. Gr., abducite tuto. et ducite caute. Marci xiv, 44.

occos autem quidam sequebatur illum : amictus A
sindone super nudo : et tenuerunt eum. At ille re-
licta sindone : nudus fugit. Sequebatur autem Jesum
Simon Petrus : et alius discipulus. Discipulus autem
ille notus erat Pontifici : et introivit cum Jesu in atrium
Pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiit
autem discipulus ille alius : qui erat notus Pontifici ;
et dixit ostiario : et introduxit Petrum. Dixit ergo
Petro ancilla ostiaria. Numquid et tu ex discipulis es
hominis istius ? Negavit ille dicens. Non sum. **162**
Stabant autem servi et ministri ad prunas : quoniam
frigus erat : et calefaciebant se. Erat autem cum eis
et Petrus stans : et calefaciens se. Princeps igitur
Sacerdotum : interrogavit Jesum de discipulis suis :
et de doctrina ejus. Respondit Jesus. Ego palam lo-
cutus sum mundo : ego semper docui in synagoga et
in templo : in quo omnes Judei conveniunt : et in
oculto locutus sum nihil. Quid me interrogas ? In-
terroga eos qui audierunt : quid locutus sum eis.
Ecce sciunt hi que dixi ego. Hec autem cum dix-
isset : unus assistens ministrorum dedit alapam
illi : dicens. Sic respondes Pontifici ? Respondit illi
Jesus. Si male locutus sum : testimonium perhibe de
malo. Si autem bene : quid me cedis ? ^a Misit ergo
illum vinctum : ubi scribe et pharisei convenerant.
Petrus autem sequebatur a longe : usque in atrium
principis Sacerdotum. Et ingressus intus : sedebat
cum ministris : ut videret finem rei. Summi vero
Sacerdotes et omne consilium : querebant adversus
Jesum testimonium : ut eum morti traderent : nec
inveniebant. Multi falsum testimonium dicebant ad-
versus eum : et convenientia testimonia non erant.
Novissime autem venerunt duo falsi testes : et dixe-
runt. Nos audivimus eum dicentem. Ego dissolvam
templum manufactum : et per triduum non manufa-
ctum edificabo. Et non erat conveniens testimonium
illorum. Exurgens autem summus Sacerdos in me-
dia : dixit ad Jesum. Non respondes quicquam ad
ea : que tibi obijciuntur ab his ? Ille autem tacebat :
et nihil respondit. Dixitque ei summus Sacerdos.
Adjuro te per Deum vivum : ut dicas nobis si tu es
Christus filius Dei ? Dixit illi Jesus : Tu dixisti. Ve-
rumtamen dico vobis : a modo videbitis filium homi-
nis sedentem a dextris virtutis Dei : et venientem
in nubibus celi. Tunc summus Sacerdos scindens vesti-
menta sua : ait. Quid adhuc desideramus testes ?
Ecce ^b nunc audistis blasphemiam : Quid vobis videtur ?
At illi dixerunt. Reus est mortis. Tunc expuerunt in
faciem ejus : et colaphis eum cederunt. Et velantes
faciem : alapis eum cedebant : et dicebant. Prophe-
ta nobis Christo : quis est : qui te percussit ? Et

^a Misit ergo illum vinctum. Hoc loco quedam verba
decurrunt. Cod. Vercel. legit : Misit ergo illum Anna
vinctum ad Caiphan principem sacerdotum. Vulgata :
Misit eum Anna ligatum ad Caiphan pontificem.
Joa. xviii, 24. Illud autem, ubi Scribae et Pharisei
convenerunt, est ex Matthaei xxvi, 57, ubi Scribae et
seniores legitur.

^b Lauda. Ps. cviii, 4, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 21.

^c Impii. Vulg., peccatoris.

^d Locutus fuit. Vulg., locuti sunt adversum me lin-

multa alia blasphemantes dicebant in eum. Erat au-
tem Petrus in atrio deorsum. Qui adstabant autem :
dixerunt ei. Et tu ex discipulis ejus es : nam et lo-
quela tua manifestum te facit. Rerum negavit ille cum
juramento dicens. Nec vidi eum. Et intervallo facto
quasi hore unius : dicit unus ex servis principis Sa-
cerdotum : cognatus illius cujus absciderat Petrus
auriculam. Nonne ego te vidi in horto cum illo ? Tunc
Petrus cepit detestari : et jurare : quia non novisset
hominem. Et statim gallus cantavit. Conversus au-
tem Jesus : respexit Petrum. Et quia dixerat ei :
priusquam gallus cantet : ter me negabis. Egressus
foras Petrus : flevit amare. Et recordatus est verbi
Domini : quod locutus fuerat ad eum. *ñ. Amen.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^b Lauda. Deus laudem meam ne taceris : quia
os ^c impii et os dolosi contra me apertum est. II.
^d Locutus fuit de me verba mendacii : verbis odii
circumdederunt me : et expugnaverunt me gratis.
III. Pro eo ^e quia eos diligebam adversabantur : ego
autem orabam ^f pro eis. IV. Posuerunt adversum
me mala pro bonis : et odium pro delectione mea.
V. Constitue super eum ^g diabolum : et sathan stet
a dextris ejus. VI. Cum judicatur exeat condemnatus :
et oratio ejus fiat in peccatum. VII. Tu autem Domi-
ne fac mecum ^h misericordiam propter nomen tuum :
quia suavis est misericordia tua libera me.

*Et statim Sacerdos Missam celebrans accipiat duas
hostias : unam de qua communicet : et aliam ad reser-
vandam in monumento in crastinum : et accipiat vinum
et aquam et offerat sicut mos est. Deinde faciat alias
cerimoniae que fieri solent in aliis diebus. Quibus factis
inclinat se Sacerdos junctis manibus et dicat. Adjurate
me fratres in orationibus vestris : et orate pro me
ad Deum.*

*Chorus respondeat. Adjuret te Pater et Filius et
Spiritus Sanctus.*

Postea dicat Chorus.

163 ⁱ Sacrificium. Edificavit Moyses altare sub
monte ex duodecim lapidibus : et misit de filiis Israel
et obtulerunt holocaustomata : et immolaverunt
hostias pacificas Deo. *ñ.* Dixit Dominus ad Moysen :
ecce ego veniam ad te in columna nubis : ut audiat
populus loquentem me ad te : et credat tibi in sem-
piternum. Descende nunc testare populo : purifica
illos hodie : et cras lavent vestimenta sua : et sint
parati in diem tertium : tertia autem die descendet
Dominus in monte Syna coram omni populo. Descen-
dens Moyses ad populum purificavit illos. *P.* Et im-
molaverunt hostias.

qua dolosa, sermonibus odii, etc.

^e Quia eos diligebam. Ita translatio sancti Hiero-
nymi. Vulgat. et LXX, pro eo ut me diligerent.

^f Pro eis. In Vulg., LXX et Hieron. non legitur.

^g Diabolum. Vulg., LXX : Constitue super eum pec-
catorem, et diabolus stet a dextris ejus.

^h Misericordiam. In Vulg., LXX et Hieron., desinit.

ⁱ Sacrificium. Exod. xxiv, 4. *ñ.* Ibid., xix, 9-14,
omisso 13.

Missæ. Diligamus et sequamur fratres charissimi A
 justiciam sempiternam : manducare cupientes domi-
 nicam cenam. Veniente enim patrefamilias : in ex-
 teriores tenebras reprobatus conviva projicitur :
 et sine nuptiali veste repertus dannatur. Nemo pravis
 cogitationibus sordidatus adveniat : nemo sacramenta
 celestia simulator accipiat. Imitemur potius patientiam
 Salvatoris : a quo sic videmus toleratam esse fraudu-
 lentiam traditoris : ut maligna cogitantem : rerum
 omnium precius Dominus Jesus Christus secum ce-
 nare permitteret : nec sanctificato pane fraudaret.
 Imitemur ejus humilitatem : qui discipulorum pedes
 humiliter lavit. Imitemur bonitatem ejus : qui ne-
 gantî Petro fructuosas lachrymas donavit. Caveamus
 inquietos fratres corporaliter declinare : et charita-
 tem humilitatemque omnibus delectemur simpliciter B
 exhibere. Sacrificium penitentie jejuantes orantes-
 que solvamus : ut securi semper ad celeste convi-
 vium festinemus. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam
 Deus noster : qui es benedictus et vivis et omnia regis
 in secula seculorum. *ñ.* Amen.

Alia oratio. Occurrentes Domine cum cætu totius
 populi : ut ^a solenne pascha celebremus initium nos
 propiciatus atende : supplicantes humiliter et oran-
 tes : ut qui ab hujusmodi operibus fatigati : et cor-
 poris amictu sordentes : ad tuam sacratissimam con-
 venimus cenam : expurgatos nos ab omni cibo malicie
 in novam convertas prosapiam. Ut cum tua gratia :
 et victu terreno : et celesti pane mereamur in tuo
 saturari convivio. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam
 Deus noster : qui es benedictus et vivis et omnia C
 regis in secula seculorum. *ñ.* Amen.

Post nomina. Oratio. Pietatis tue Christe Domine
 rogamus clementiam : ut hec ad altare tuum nomina
 recitata : liber vite contineat : fiatque hoc cenæ tue
 sacrificium defunctis ad requiem : et viventibus ad
 salutem. *ñ.* Amen. Quia tu es vita vivorum etc.

Ad pacem. Oratio. Pax nostra omnipotens Christo
 siucere nobis osculum pacis attribue : ut non cum
 Jada proditore rei : sed tue mereamur pacis haberi
 discipuli. *ñ.* Amen. Quia tu es vera pax nostra etc.

*Et Sacerdos dicat omnia alia ut in aliis diebus usque
 ad gratia Dei Patris omnipotentis. Et chorus respon-
 deat. Pacem meam do vobis. Et ^b non detur pax nec
 Presbyter accipiat.*

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi Domine
 sancte pater omnipotens gratias agere : et Jesu
 Christo filio tuo. Cujus nos humanitas colligit : humi-
 litas erigit : traditio solvit : pena redimit : crux sal-
 vificat. Sanguis emaculat : caro saginat. Qui se ipsum
 pro nobis hodie tradidit : et culpe nostre vincula
 relaxavit. Qui ad commendandam fidelibus bonitatis
 sue : humilitatisque magnificentiam : etiam traditoris

^a *Solemne Paschæ initium.* Ita enim feriam hanc
 quintam appellabant. Missale Gallo-Gothicum : In-
 choanda Paschæ solemnitatem. Sacramentarium Bo-
 bianum : *Da, quæsumus, plenius atque perfectius om-
 nia festi paschalis introire mysteria.* Eadem verbatim
 in Sacramentario Gelasiano leguntur.

^b *Non detur pax.* Hæc rubrica e Missali Toletano

sui non dedignatus est pedes abluere : ejus ja-
 nus previdebat in scelere. Sed quid mirum :
 ministerium forme servillis voluntarie morti
 adimplet : posuit vestimenta sua : qui cum in
 Dei esset : semetipsum exinanivit. Quid mis
 prerinxit se ^c linteo : qui formam servi accip-
 habitu est inventus ut homo? Quid mirum si
 aquam in pelvim : unde lavaret pedes discipul
 164 qui in terra sanguinem suum fudit : quæ
 mundicias dilueret peccatorum : Quid mirum
 teo quo erat precincus : pedes quos laverat
 qui ^d carne qua erat indutus evangelistarum
 gia confirmavit. Et linteo quidem ut se precis
 posuit vestimenta que habebat : ut autem si
 servi acciperet : quando semetipsum exinanivi

B quod habebat deposuit : sed quod non habet
 cepit. Crucifigendus sane suis expoliatus est
 mentis : et mortuus involutus est linteis : et
 illa ejus passio credentium est facta purgatio
 surus igitur exitia : premisit obsequia. Non sol-
 pro quibus subiturus venerat mortem : sed et
 qui fuerat eum traditurus ad mortem. Tanta
 est humane humilitatis utilitas : ut eam suo
 meudaret exemplo divina sublimitas. Quia hoc
 perbus in æternum periret : nisi illum Deus
 inveniret. Ut qui periret superbia deceptoris : a-
 tur humilitate piissimi redemptoris. Cui merito
 angeli et archangeli non cessant clamare quæ
 una voce dicentes. *ñ.* Sanctus. Sanctus. Sanctus

C *Post Sanctus.* Vere sanctus : vere benedictus
 minus noster Jesus Christus filius tuus. Qui et
 ac mortuus est pro peccatis nostris : et res-
 propter justificationem nostram. Christus Deus
 ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Predicamus Domine : ^e
 cemus pro nostra redemptione traditum : mor-
 et sepultum : ad celos ascendisse post trans-
 et ad judicandum in fine venturum. Unde peti
 hec oblata sanctifices : et sumentium pectora
 ciatus emacules.

ñ. Amen,

Ad contractionem panis. Antifona. Dominus
 misit discipulos suos et dixit ad eos. Euntes
 nobis pascha : ut manducemus : quia desider-
 sideravi hoc pascha manducare vobiscum ant
 patiar. II. Cenantibus autem illis : accepit Jesu-
 nem et benedixit : deditque discipulis suis et
 accipite et comedite. P. Desiderio etc. ^f. Acci-
 calicem postquam cenavit : deditque discipuli
 et dixit. Accipite ex hoc omnes : hic est
 sanguis meus novi testamenti : qui pro
 effundetur in remissionem peccatorum : non
 bam amodo cum illud dicam vobiscum nov

desumpta ritibus Mozarabicis satis male aptati
^g *Linteo.* Eadem leguntur in immolatione
 Missalis Gallo-Gothici.

^d *Carne.* Eadem in Missali Gallo-Gothico ve-
 leguntur.

^e *Nec.* Fortasse : *Nec tacemus te pro nobis,*

regno patris mei. P. Quia desiderio desideravi. A

Ad Orationem Dominicam.

Oratio. Cogitationes et delicta nostra cernentes : non crentas tibi Domine vicimas immolamus : sed supplicibus votis tibi sempiterni Sacerdotis corpus offerimus. Memorare itaque Domine ; ^a quod pro nobis pertulerit : quia peccata nostra portavit. Indue ergo nos justicie stola : ut in cena tua sine veste nuptiali nullus accumbat ; gaudiisque celestibus novi testamenti convivium floreat. Procul absit dolus ; quo deceptus est malus ille discipulus. Sit in omnibus fides vera : spes certa : et charitas pura. Ut spiritualibus sacramentis non dantur conscientia ; sed per pacis charitatisque tue dulcedinem ab omnibus emundati vitis ; ad te proclamemus e terris. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum spiritu tuo.

Benedictio. Christus Dominus qui pro salute omnium se tradi permisit : ipse vos sue gratie dono locupletet. *ñ.* Amen. Et qui per bacellam panis suum prodidit traditorem : ipse vos sui panis perceptione subimet faciat complacere. *ñ.* Amen. Quique discipulorum pedes eluere dignatus est hodie ; ipse vos ab omnibus delictis emaculet : et cetui discipulorum associet. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui est benedictus et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ.* Amen.

Ad accedentes. Antiphona. Memor esto nostri Christus in regno tuo : et dignos fac nos de resurrectione tua. *ñ.* Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum : antequam patiar. *ñ.* Euntes parate nobis pascha ut manducemus. P. Antequam patiar. *ñ.* Ecce introeuntibus vobis in civitatem occurret vobis homo amphoram aque **165** portans : sequimini eam in domum in qua introierit. et ingressi januam : dicite patrifamilias domus. P. Quia desiderio. *ñ.* Dicit tibi magister : tempus meum in proximo est : ubi est ergo diversorium ubi pascha cum discipulis meis manducem. P. Antequam patiar. *ñ.* Et ipse vobis ostendet cenaculum grande stratum : ibi parate nobis. P. Antequam patiar. *ñ.* Euntes autem discipuli venerunt in civitatem : et invenerunt sicut dixerat illis Jesus : et paraverunt pascha. P. Desiderio desideravi. *ñ.* Vespere autem facto discubuit Jesus et duodecim Apostoli cum eo : et ait illis. P. Desiderio desideravi. *ñ.* Dico enim vobis : quia ex hoc non manducabo illud : donec impleatur in regno Dei. P. Desiderio. *ñ.* Accepit panem et benedixit ac fregit : deditque discipulis suis et ait illis. P. Desi-

^a *Quod. Lege quid.*

^b *Et postquam.* Tota hæc rubrica, quæ exstat in Missali Toletano, Mozarabica est. Nam Gotho-Hispani et Galli ante susceptos ritus Romanos, sequenti biduo bellas missas, et nequidem præsanctificationum communionem celebrabant (Concil. Tolet. xvi, can. 8).

^c *Filiolam.* Hoc est palla qua calix tegitur.

^d *Implam.* Aliter *Gwimpla*, et *Wimpla*, hoc loco est velum quo calix tegitur, sed aliquando velum majus est, quod humeros sacerdotis, et simul pixidem sacramentum, tegit cum Eucharistiam deferat, et quod aliqui-

derio. *ñ.* Accipite et manducate : hoc est corpus meum ; quod pro vobis tradetur : hoc facite in meam commemorationem. P. Desiderio. *ñ.* Similiter et calicem postquam cenavit dicens : accipite : et gratias egit : deditque illis dicens. P. Desiderio. *ñ.* Bibite ex hoc omnes ; hic est enim sanguis meus novi testamenti : qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. P. Desiderio. *ñ.* Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. P. Desiderio.

Com. Repletum est gaudio os nostrum et lingua nostra in exultatione.

Dicat Presbiter.

Communio Oratio. Corpus Domini Nostri Jesu Christi quod accepimus : et sanctus sanguis ejus quem B potavimus : adhereat in visceribus nostris eterne omnipotens Deus : ut non veniat nobis ad iudicium nec ad condemnationem : sed proficiat ad salutem et ad remedium animarum nostrarum in vitam eternam. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus : et vivis et omnia regis etc.

^b *Et postquam Sacerdos communicaverit : accipiat calicem bene mundatum : et ponat intus in calicem ^c filiolum cum qua calix cooperitur : et reverenter accipiat corpus Christi Sacerdos : et ponat intus in calicem supradictam filiolum. Deinde accipiat aliam filiolum cum qua cooperiat calicem : et desuper ponat patenam calicis : et supra dictam patenam et calicem ponat unam ^d implam pulchram : que quidem impla cooperiat totum calicem. Et ponat eam super humeros : et sic honorifice deferat Eucharistiam ad monumentum cantando ; ^e hoc corpus totus chorus humiliter et devote precedentibus cereis et incenso coram Eucharistia : et unus puer deferat ^f esquillam pulchram. Et velum seu pallium super corpus Domini honorifice deportetur a quatuor vel a sex dominis de nobilitate civitatis qui deferunt ^g pallium vel velum. Et sic unus de operariis Ecclesie ; qui continue ab exitu chori projiciat ^h annovam viridem subtus pedes portantium seu deferentium corpus Domini. Et sic fiat alia die in reversione corporis Domini de monumento ad altare. Et cum perventum fuerit ad monumentum : ascendant Pontifex seu Presbyter in superpelliceis : Decanus vel ejus locum tenens Thesaurarius : vel in ejus absentia alia dignitas. Vel ^d antiquior Canonicus ipsius Chori.*

Et posita eucharistia in monumento : Pontifex vel Presbyter debet discooperire calicem : et humiliter monstrare istis duobus dominis hostiam consecratam : et cooperto calice ut prius et positus in dicto monumento cruce et Missali mixto vel billia et thuribulo sine pru-

bus in locis superhumerali dicitur.

^e *Hoc corpus.* Missale Toletanum : Hoc corpus quod pro vobis tradetur, hic calix novi testamenti est in meo sanguine, dicit Dominus, hoc facite quotiescunque sumitis in meam commemorationem.

^f *Esquillam.* Campanulam, quæ etiam squilla et skella dicitur.

^g *Pallium.* Vulg., baldachinum.

^h *Annovam.* In Missali Toletano annonam legunt, nimirum virides arborum frondes.

nis : et navela cum incensu et campanella : et incenset A
cum alio thuribulo monumentum reverenter : et cum
summa diligentia claudatur cum duobus clavibus et
cum cera rubra sigilletur cum duobus sigillis : que
sigilla et claves servent dicti duo domini : et debet esse
lumen semper coram sepulchro. Sepulto Domino clau-
soque monumento : dum Sacerdos cum Ministris rever-
titur ad altare : pulsetur ad vespereos cum ^a mastratis
lignis : et reversis ad altare : ab ^b Archidiacono clara
voce dicetur. ^c Pro hymno audiendo ^d locis vestris
accedite. Ac deinde stante Episcopo vel Sacerdote
juxta cancellum altaris vadunt ad preparatorium : et
acceptis duodecim cereis cum canolis argenteis fixis
medicam moram facientes **166** progrediuntur sex
Levites precedentes ante crucem et alii sex post crucem
properantes ad altare. Dum vero circumdatum fuerit B
altare ab omnibus Presbyteris : ingrediuntur Levite
cum cereis a parte sinistra usque ad dextram. Venien-
tes prius ab Archidiacono crux ponenda est super men-
sam altaris : deinde sex Levites pariter et stans in me-
dio Episcopus imponit hanc Antiphonam. Quomodo
ad latronem cum gladiis et fustibus venistis compre-
hendere me : vobiscum fui docens et non tenuistis
me : unus ex vobis traditurus est me. P. Responde-
runt discipuli dicentes : numquid ego Domine ? qui
mecum ait manum mittit in parapside ille me tradi-
turus est hodie. Psalm ^e Deus laudem meam ne ta-
cueris. Usque ubi dicit. Et ejiciantur de habitationi-
bus suis. Reiteretur Antiphona. Responderunt disci-
puli. Iterum. ^f. Scrutetur fenerator. Usque ubi dicit.
Et compuncti corde morti tradidit. Reiteretur Anti-
phona. Responderunt discipuli. Iterum. ^f. Et di-
lexit maledictionem. Usque ubi dicit. Et tu Domine
fecisti. Iterum. ^f. Maledicent illi et tu benedices.
Totum usque in finem. Reiteretur Antiphona. Respon-
derunt discipuli. Si quis hic psalmus in quatuor clau-
sis : et quinta gloria ab utrisque omnibus recitatur : et
caput iterum repetitur. Et post hec dicit Episcopus vel
Sacerdos orationem tantum sine patena.

Oratio. Quas tibi Domine Jesu Christe pro cruce
lachrymas ? que pro sanguinis effusione suspiria vel
lamenta reponamus : que premia : que vota redda-
mus ? Ecce nunc caperis pro nobis penis cruciandus
indebitis. En caperis expuendus : expueris. Flagellan-
dus : flagellaris. Crucifigendus : crucifigeris. Deri-
dendus : derideris. Acceto propinandus : propinaris. D

^a Mastratis. Machina malleolis ligneis instructa,
qua hi-cie diebus pro cappana utuntur.

^b Archidiaconus. Hinc rubrica in Toletano non legi-
tur.

^c Pro hymno. Nimirum Pange lingua e Breviario
petendo, quem alii Venantio Fortunato, alii Clau-
diano Mamerto, presbytero Viennensi, tanquam au-
ctori tribuunt : huic opinioni favet Sirmundus in no-
tis ad Sidonium (Lib. III, epist. 4) et pro ea citat
Gennadium, ut in Cod. mss. sancti Michaelis de
Tumba auctior legitur.

^d Locis vestris. Viri a mulieribus segregati, plebs
a magistratu, clerus a populo, poenitentes a fidelium
turba.

^e Deus laudem. Ps. CVIII.

^f Ad lavandos. Neque hæc rubrica exstat in Missali

Consumandus : consumaris. Mirabiliter surre-
Parce nobis Christe Domine : parce rogam
admirabilem sancte passionis ac resurrection
virtutem. Et sicut paradisi civem reddidisti
nem : ita per crucis tue victoriam : omnem :
liberes mundum : atque universam redimas
num creaturam. Ut nos quos conscientiarum
riis postravit in luctum : resurrectionis clari-
tollat in gaudium. ^h. Amen.

Alia oratio. Expia quesumus Domine nostroru
ctas facinorum culpas : ut deposito veteris h
indumento : per magnificentissime tue pa
exemplum : divine resurrectionis tue innovati
celestibus nos sentiamus operibus illustrari. ^h.
Postea dicit Diaconus. Eamus cum pace. ^h.

ⁱ Ad lavandos pedes.

Post peracta hec omnia vadit Episcopus cum
byteris et Diaconibus vel omni clero ad atri-
seilia juxta consuetudinem posita : clausis o
laicis omnibus foris projectis. Succingit se Ep
luteo : et imponit albam : et presbyteri quibus
lavantur cantant hanc Antiphonam : Bone M
lava me ab injusticia mea : et a peccato meo
me. ^j. Si enim ego lavi pedes vestros Magi
Domiaus : exemplum enim relinquo vobis : ut
admodum ego facio : et vos similiter f
P. Bone magister lava. Pro versibus autem lit
cantur in ordine. id est Psalmus Beati immac-
via. totum. cum Gloria Patri. et locis compe
Antiphona replicatur. Cui vero pedes lavantu
illum Episcopus cum pedes aqua laverit ^k osc
ille cui pedes lavantur similiter in caput ipsi ^l
osculatur. Postea vero Archipresbyter succinctu
extergit pedes eorum : et ita ipsi alterutros sibi
Qua expleta : Abbates Presbyteri et Levite vel
ocurrerunt aut pedibus infirmi sunt uquam
tantum ab Episcopo accipiunt : et ab utrisque
caput vel manus deosculantur. Post hec explet
Episcopus hanc orationem.

Oratio. Unigenite Dei Patris Filii : qui pro
salute nostre humilitatis assumere dignatus
nem : qui misericorditer hominem quem fo-
ras deceptum a persuasionem diaboli : per hunc
tue **167** gratiam ad paradisi iterum fecisti r
januam : qui discipulorum tuorum pedes no-
gnasti lavare : ut nos imitando exemplum sa-

Toletano. Lotio pedum, feria 5 in Coena Dom
quibusdam Ecclesiis Hispaniæ et Galiciæ vetus
suetudine recepta fuerat, in aliis aut nunqu
missa, aut desidia episcoporum in desuet
abierat, quare concilium Toletanum XVII,
præcepit ut episcopi per omnem Hispaniam
liam, Christi Domini exemplum secuti, feria
in Coena Domini pedes suorum subditorum
proposita in negligentiores poena su per
communionem per duos menses. Exinde rit
s pedes pauperum ubique etiam a principibus C
nis frequentari cœpit.

^k Et osculatur. Hinc in concilio Aquisgr
anno 817, capite 24, statutum ut in Coena Domi
fratrum abbas lavet, et osculetur, et demum
mann potum eis porrigat.

tecum faceres conregnare. Petimus clementiam tuam A omnipotens Deus : ut nostrorum deleas facinora peccatorum : quatenus abluti a delictis : mereamur sanctis effici participes in regno celorum. *ñ. Amen.*

Deinde prostrati omnes cum Episcopo in terram plorant modicum. Et illi similiter plorantes cum eo : sicque consurgentes : postea ad cenam conveniunt. Consumptis autem omnibus escis vel potis : accedant Presbyteri et Diacones ad Episcopum et accipiant ab eo carum incensam : et procedunt eum usque ad cellam : et ipsi manus sua Presbyteris et Diaconibus vinum ad bibendum tribuit : ac post simul omnes propriis domibus revertuntur. Eadem vero nocte nullo jam lumine perlustratur nisi coram sepulchro.

*¶ In Parasceve * ad Nonam pro Indulgentia.*

Oratio. O Sancta Crux in qua salus nostra pependit : per te introibimus ad patrem : veniam mereamur : per te apud Christum habeamus indulgentiam et veniam. *ñ. Amen.*

Hex autem cum Episcopus cum Presbyteris et Diaconibus decincti iuxta consuetudinem ascenderint ad ves : et Lavite in ordinem suum quem supra notatum et in via sacra steterint. A Clerico incipitur prophetia.

Lectio libri proverbiorum Salomonis (Cap. 4 III).

Fili : si dormieris : salvus eris. * Quiescis : et sua vis erit somnus tuus. Ne paveas repentino terrore . et irruentes tibi potentias impiorum. Dominus erit in latere tuo : ut custodiat pedem tuum : ne capiaris ! a malo. *ñ. Amen.* Post hec ab Archidiacono dicatur. *Erigite vos. Deinde salutem Episcopus dicendo.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum. Deinde dicit Episcopus ¶.* Popule meus quid feci tibi : aut in quo contristavi te : responde mihi. Quia eduxi te

** Deinde. Neque hæc rubrica legitur in Missali Toletano. Hinc autem discimus, episcopos Gotho-Hispanos, feria 5 in Cæna Domini, peracto divino officio, derum ad mensam invitasse, et post cenam poculum sua manu præbuisse presbyteris et diaconis, quem morem in monasteriis Gallie concilium Aquisgranense citatum confirmavit.*

¶ In Parasceve. In Orationali Gothico (Pag. 98) scribitur in parasceben, et in Lectionario Luxoviensi in parasceven. Sanctus Isidorus (De off. Eccl. l. 1, c. 29) : Parasceve, id est sexta Sabbati, ideo in festivitate habetur, quia eo die Christus mysterium crucis expleret. Apud Gotho-Hispanos et Gallos nullæ hæc die missæ antiquitus celebrabantur, idemque Romanæ traditione ecclesiastica, mos obtinuerat, teste Innocentio I, in epistola ad Decentium Eugubinum (Cap. 4). Unde in libris liturgicis Gallicanis neque orationes, neque lectiones ad missam assignantur. In quibusdam etiam Ecclesiis diei Passionis Domini, clausis basilicis, cum mœnore transigebant; in aliis autem ab hæc nona soluto jejunio epulis indulgebant, utrumque hæc abusus concilii Toletani IV Patres sustulerunt, statuentes, can. 7, ut feria sexta Passionis Domini omnibus prædicetur mysterium crucis, atque ut omnis populus Indulgentiam criminum postulet, ut penitentia compunctione mundati, venerabilem diem Dominicæ resurrectionis remissis iniquitatibus suscipere mereantur, corporisque ejus et sanguinis sacramentum mundi a peccatis sumamus; et canone octavo statuente ut si quis, exceptis parvulis et languentibus, jejunium solvat ante peractas indulgentiæ preces, a

de terra Egipti : parasti crucem mihi. *Respondetur a clero caput similiter per singulos versos. ¶* Audite que Dominus loquitur : surge et contende iudicium adversus montes : et audiant colles vocem tuam. *P.* Quia eduxi te. *¶.* Audite montes iudicium Domini et fortia fundamenta terra : quia iudicium Domini cum populo suo et cum Israel altercabitur dicens. *P.* Quia eduxi te. *¶.* Popule meus quid feci tibi aut in quo te contristavi : aut in quo tibi molestus fui : responde mihi. quia eduxi te de terra Egipti : et de domo servitutis liberavi te : et misi ante faciem tuam Moysen Aaron et Mariam. *P.* Parasti crucem mihi. *¶.* Si affiget homo Deum : quia vos confixistis me et dixistis : in quo confiximus te : invaluerunt super me verba vestra : et confixistis me gens tota. *P.*

B Parasti crucem mihi. *¶.* Quid dignum offeram Domino : curvabo genua Deo excelso : numquid offeram ei holocaustomata : aut vitulum anniculum numquid placari poterit Dominus in millibus arietum : aut in multis millibus hircorum pinguium. *P.* Parasti crucem mihi. *¶.* Numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo : fructum ventris mei pro peccato anime mee. *P.* Parasti crucem. *¶.* Indicabo tibi homo quid sit bonum : aut quid Dominus querat a te ; utique facere iudicium et diligere misericordiam ; et sollicitum ambulare cum Deo tuo. *P.* Parasti crucem.

Lectio libri Esaye Prophete. (¶ Cap LII, LIII).

ñ. Deo gratias.

Hec dixit Dominus. Ecce intelliget servus meus : exaltabitur et elevabitur et sublimis erit valde. Sicut obstupuerunt super te multi : sic ¹ gloriosus erit inter viros aspectus ejus : et forma ejus inter filios hominum. Iste asperget gentes multas : super ipsum continebunt Reges os suum. Quia quibus non est nunciatum de eo viderunt : et qui non audierunt :

gaudio et communiione paschali repellatur. Exinde in omnibus Ecclesiis, Gothorum imperio, in Hispania et Gallia, subditis, feria sexta Passionis Domini publice penitentes reconciliabantur, et Passio Domini legebatur, quibus postea adjecta sunt adoratio crucis, et communio, seu missa præsanctificatorum.

** Ad nonam. In Breviario Mozarabum, ad nonam pro Indulgentia ; in Sacramentarii Gelasiani rubrica legitur : Hora nona procedant omnes ad ecclesiam et ponatur crux supra altare. Et in vetusto Breviario ecclesiastici ordinis, quo monasteria quædam sæculo viii in Gallia utebantur (Thes. nov. Anec. tom. V, col. 105) : In Parasceven autem quod est feria sexta Passionis Domini hora nona colliguntur omnes in ecclesiam. Igitur, post Concilium Toletanum IV, Gotho-Hispani, eorumque exemplo aliæ Ecclesiæ, ante nonam horam, hoc est ante horam tertiam pomeridianam, officium passionis Domini non incipiebant, quod proinde ad nonam usque, cum jejunio, protraherent.*

¶ Cap. III. Vers. 24-27.

** Quiescis. Lege quiesces.*

¶ A malo. Sunt voces quibus finis imponebatur lectioni.

¶ Salutem. Gotho-Hispani hisce diebus consuetam populi salutationem Dominus sit semper, etc., non omitebant.

¶ Cap. LII. Vers. 13-LIII, 4-12. In Lectionario Luxoviensi, ad secundam leguntur eadem.

¶ Gloriosus. Vulg., inglorius.

contemplati sunt. ^a Domine quis credidit auditu nostro : et brachium Domini cui revelatum est? Et ascendet sicut virgultum coram eo : et sicut radix de terra sitiens. Non est species ei : nec decor. Et vidimus eum : et non erat aspectus : et desiteravimus eum despectum : et novissimum virorum. Virum dolorum et scientem infirmitatem : et quasi absconditus vultus ejus et despectus : unde nec reputavimus eum. Vere languores nostros ipse tulit : et dolores nostros ipse portavit. **168** Et nos putavimus eum quasi leprosum : et percussum a Deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras : et attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum : et livore ejus sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus : unusquisque in viam suam declinavit : et Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrorum. Oblatus est : quia ipse voluit : et non aperuit os suum. Sicut ovis ad occisionem ducetur : et quasi agnus coram tondente se obmutescet : Et non aperiet os suum. De angustia et de iudicio sublatus est : generationem autem ejus quis enarrabit? quia abscissus est de terra viventium. Propter scelus populi mei percussus eum : et dabit impios pro sepultura sua : et divites pro morte sua. Eo quod iniquitatem non fecerit : neque dolus fuerit in ore ejus. Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Si posuerit pro peccato animam suam : videbit semen longevum : et voluntas Domini in manu ejus dirigetur. Pro eo quod laboravit anima ejus : videbit et saturabitur. In scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos : et iniquitates eorum ipse portabit. Ideo ^b dispersi ab eis plurimos : fortium dividit spolia. Pro eo quod tradidit mortem animam suam : et cum sceleratis deputatus est. Et ipse peccata multorum tulit : et pro transgressoribus rogavit. ^ñ. Amen. *Deinde ascendet cantor cum sociis ad sedes : et dicit singularis hunc prologum vocis.* Pro susceptione matutina vicesimus primus in finem psalmus ipsi David. *Finito dicunt hunc psalmum tacentibus omnibus in choro duo ^c psallendo.* Deus Deus meus intende in me quare me dereliquisti. ^ψ. Longe a salute mea verba delictorum meorum. ^ψ. Deus meus clamabo per diem : nec exaudies : et nocte : et non ad insipientiam mihi. *Dicat ^d Presbiter.* Silentium facite. ^ψ. Ego autem sum vermis et non homo : opprobrium hominum et abjectio plebis. ^ψ. Omnes qui videbant me subsannabant me : locuti sunt labiis et moverunt caput. ^ψ. Speravit in Domino eripiat eum : salvum faciat eum quoniam vult eum. *Dicat Presbiter.* Silentium facite. ^ñ. Quoniam tu es qui eduxisti me de ventre : spes mea ab uberibus matris mee. ^ψ. In te jactatus sum ex utero de ventre matris mee : Deus meus es tu ne discedas a me. ^ψ. Quoniam tribulatio est proxima : et non est qui adjuvet. *Dicat Presbiter.* Silentium facite. ^ψ. Circum-

^a Domine. Ita LXX. In Vulgata non legitur.

^b Dispersi ab eis. Vulg., di partiam eis.

^c Psallendo. Ps. XXI.

^d Presbiter. Olim diaconus silentium indicabat :

dederunt me vituli multi : tauri pingues obsederunt me. ^ψ. Aperuerunt in me os suum sicut leo et rugiens. ^ψ. Sicut aqua effusus sum : et dispersa sunt omnia ossa mea. *Dicat Presbiter.* Silentium facite. ^ψ. Factum est cor meum tamquam cera liquecens in medio ventris mei. ^ψ. Et aruit sicut virtus mea : et lingua mea adhesit faucibus meis in pulverem mortis deduxisti me. ^ψ. Quoniam dederunt me canes multi : concilium malignum obsedit me. *Dicat Presbiter.* Silentium facite. ^ψ. Derunt manus meas et pedes meos : dinumerata sunt omnia ossa mea. ^ψ. Ipsi vero consideraverunt conspexerunt me : diviserunt sibi vestimenta mea super vestem meam miserunt sortem. ^ψ. Tu Domine ne elongaveris auxilium tuum a me : **B** fensionem meam Deus meus respice. *Dicat Presbiter.* Silentium facite. ^ψ. Eripe a framea animam meam et de manu canis univiam meam. ^ψ. Libera nunc me de ore leonis : et a cornibus unicornum litatem meam. ^ψ. Narrabo nomen tuum fratris meis : in medio ecclesie laudabo te Domine. *Dicat Presbiter.* Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Corinthios (Cap. V, VI).

^ñ. Deo gratias.

Fratres. Non est bona gloriatio vestra. Non quia modicum fermentum totam massam corrumpit. Expurgate vetus fermentum : ut sitis nova coena sicut estis azimi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur. Non in fere veteri : neque in fermento malicie et nequicie in azimis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in stola : ne commisceamini fornicariis. Non itaque fornicariis huius mundi : aut avaris : aut rapacibus : aut servientibus. Alioquin debuisset de hoc mundo Nunc autem scripsi vobis : **169** non commisceamini qui frater nominatus est fornicator : aut avarus : aut idolis serviens : aut maledicus : aut ebriosus : aut rapax : cum ejusmodi nec cibum sumere. Qui mibi de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt iudicabit. Auferte malum ex vobis ipsis. Audent vestrum habens negotium adversus alterum iudicari apud iniquos : et non apud sanctos? An nescitis quoniam iudicium sancti de hoc mundo iudicabunt : et si a vobis iudicabitur mundus : indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus : et magis secularia? Secularia igitur iudicia si iudicetis : contentibiles qui sunt in ecclesia : illos iudicetis ad iudicandum. Ad verecundiam vestram Sic non est inter vos sapiens quisquam : qui potest dicere inter fratrem suum : sed frater cum fratre contendit : et hoc apud infideles? Jam quod omnino delictum est in vobis : quod iudicetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis?

porro *silentium* tam sæpe hoc loco indicitur quoque gemitus et fletus poenitentium, et totius populi cum Domino suo commiserantis.

^c Cap. V. Vers. 6-vii, 1-12.

non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam factis : et fraudatis : et hoc fratribus. An ne citis : quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare : neque fornicarii : neque idolis servientes : neque adulteri : neque molles : neque masculorum concubitores : neque fures : neque avari : neque ebriosi : neque maledici : neque rapaces regnum Dei possidebunt. Et hec quidem fuistis : sed abluti estis : sed sanctificati estis. In nomine Domini nostri Jesu Christi : et in spiritu Dei nostri. Amen.

LECTIO sancti evangelii secundum Mattheum
(^a Cap. XXVII).

Hanc facta ^b cena pura : quod est ante sabbatum : concilium fecerunt summi sacerdotes et seniores populi de Jesu : ut interficerent eum. Et vincum cum duxerunt : et tradiderunt Pontio Pilato presidi. Tunc Judas traditor cum videret : quoniam ^c ad judicium jam perductus est : penitentia motus : revocavit triginta argenteos summis Sacerdotibus et senioribus dicens. Peccavi : quia tradidi sanguinem justum. Cui dixerunt. Quid ad nos? tu videris. Et projecta pecunia in templo abiit : et laqueo se suspendit. Sacerdotes autem accepta pecunia illa : dixerunt. Non licet mittere illam in carbonam : quia precium sanguinis est. Sed consilio accepto emerunt agrum figuli : in sepulturam peregrinorum. Propter quod appellatus est ager ille Acedemach : hoc est ager sanguinis : usque in hodie erum diem. Tunc impletum est quod dictum est per ^d Hieremiam prophetam dicentem. Et acceperunt triginta argenteos precium estimati : quod estimaverunt filii Israel : et dederunt eos in agrum figuli sicut precepit mihi Dominus. Jesus autem stetit ante presidem : et interrogavit eum preses dicens. Tu es Rex Judeorum? Respondit Jesus. Tu dicis quia Rex sum. Ego ad hoc natus sum et ad hoc veni in hunc mundum : ut testimonium veritatis. Omnis qui de veritate est : audit vocem meam. Pilatus autem produxit foras Jesum : et sedit pro tribunali in loco qui dicitur Licostratus : hebraice autem Gabatha. Erat autem preparatio pasche : hora quasi sexta. Et ait Judeis Pilatus. Ecce Rex vester. At illi clamaverunt dicentes. Tolle : crucifige eum. Ait illis Pilatus : Regem vestrum vultis ut crucifigam? Responderunt principes sacerdotum. Nos non habemus Regem nisi Cesarem. Sedente autem illo pro tribunali : misit ad eum uxor sua dicens. Nihil tibi et justo illi : multa enim passa sum hodie in somnis propter eum. Principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt turbis : ut peterent Barrabam : Jesum autem perderent. Respondit Pilatus : et dixit illis. Quem vultis ex duobus dimittam vobis? Illi autem dixerunt. Barrabam. Dicit illis Pilatus. Quid ergo faciemus de Jesu qui dicitur Christus? Dicunt omnes.

^a Cap. XXVII. Sancti Matthæi nomen præfigitur lectioni Passionis Christi, etsi contexta sit ex verbis omnium evangelistarum. Idem observare licet de Sacramento Bobiano, in quo nomen sancti Joannis præponitur lectionibus de Passione Christi, quæ ex omnium Evangeliorum sententiis compactæ sunt.

^b Cena pura quod est ante Sabbatum. Hæc in nulla Evangeliorum versione invenitur, forte mane, facta cena

Crucifigatur. Dicit illis Pilatus. Quid enim mali fecit? Illi autem magis clamabant dicentes. Crucifigatur : crucifigatur. Cum vidisset autem Pilatus quia nihil proficit : sed magis tumultus sit : accepit aquam et lavit manus coram populo dicens. Innocens ego sum a sanguine justii hujus : vos videritis. Et respondens **170** universus populus dixit. Sanguis hujus super nos : et super filios nostros. Tunc dimisit illis Barrabam : Jesum autem flagellis cesum tradidit eis : ut eum crucifigerent. Tunc milites presidis cum accipissent Jesum in pretorio : congregaverunt ad eum totam cohortem : et vestierunt eum clamidem cocineam : et purpura circumdederunt eum. Et intextentes coronam de spinis : imposuerunt super caput ejus : et arundinem in dextera ejus. Et pedibus ejus provoluti : irridebant eum dicentes. Ave Rex Judeorum. Et conspuentes in faciem ejus : accipiebant arundinem et percutiebant caput ejus. Jesus autem portans ipse sibi crucem : pervenit in locum qui appellatur Calvarie : quod dicitur hebraice Golgotha : ubi eum crucifixerunt. Et cum eo duos latrones hinc atque illinc : medium vero Jesum. Scripsit autem et ^e titulum Pilatus : et posuit supra crucem. Erat autem scriptum. Jesus Nazareus Rex Judeorum. Hunc ergo titulum multi legerunt Judeorum : quia prope civitatem erat locus ubi eum crucifixerunt. Tunc dixerunt Pilato. Noli scribere Rex Judeorum : sed quia ipse dixit Rex sum Judeorum. Respondit Pilatus. Quod scripsi scripsi. Milites ergo cum crucifixissent Jesum : acceperunt vestimenta ejus : et fecerunt quatuor partes : unicuique militi partem. De tunica autem que de superiori parte non consutilis : sed per totum textilis fuit : dicunt ad alterutrum. Non scindamus eam : sed sortiamur de illa cujus sit. Ut scriptura impleretur que dicit. Diviserunt sibi vestimenta mea : et super vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hec fecerunt. Pretreutes autem blasphemabant eum : moventes capita et dicentes. Vah qui destruis templum : et post triduum edificas illud. Salvum fac te ipsum : et descende de cruce. Similiter autem et unus de latronibus : qui cum illo simul crucifixi erant blasphemabat illum : dicens : Nonne tu es Christus? libera te et nos. Respondens autem alius : increpabat illum : dicens. Nec sic times Deum : cum in eadem damnatione es? nos quidem juste : digna enim factis nostris recipimus : hic vero nihil mali fecit. Et dicebat ad Jesum. Domine memor esto mei : cum veneris in regno tuo. Dicit ei Jesus. Amen dico tibi : hodie mecum eris in paradiso. A sexta autem hora tenebre facte sunt in totam terram usque in horam nonam. Circa nonam autem horam : exclamavit Jesus voce magna dicens. Heiyou : pura, quod est...

^c Ad judicium jam perductus esset. Verbatim e versione Gothica; confer Evangelium Gothicum Junii. Vulgata et Gr. legunt quod damnatus esset. Matth. xxvii, 5.

^d Hieremiam. Modo textus e Zacharia citatur xi, 12. Confer sancti Hieronymi notam in hunc locum.

Heloy : lamazabathari. Hoc est : Deus meus : Deus meus : quare me dereliquisti? Quidam autem ex eis qui illic adstabant : cum audirent dicebant. Heliam clamat iste. Et continuo unus cucurrit ex eis : et accepta spongia aceto plena circumdata arundine : potum dabat ei. Ut scriptura impleteretur que dicit. Dederunt in escam meam fel : et in siti mea potaverunt me aceto. Jesus autem exclamans voce magna : dixit. Pater : in manus tuas commendo spiritum meum : et tradidit spiritum. ✠ Et ecce velum templi scissum est in duas partes : a sursum usque deorsum. Et terra mota est : et petre disrupte sunt : et monumenta aperta sunt. Et multa corpora sanctorum dormientes resurrexerunt. Et exeuntes de monumentis : venerunt in civitatem sanctam Hierusalem : et apparuerunt multis. Centurio autem : et qui cum illo custodiebant Jesum : cum vidissent terræmotum : et illa omnia que facta sunt : timuerunt nimis dicentes. Vere Dei filius est iste. Judei ergo quoniam cena pura erat : ne remanerent in cruce corpora sabbato : erat enim magnus dies illius sabbati : rogaverunt Pilatum ut frangerentur crura eorum et tollerentur. Venerunt ergo milites et primi quidem frugerunt crura : et alterius similiter qui simul crucifixi erant cum illo. Ad Jesum autem cum venissent : ut viderunt eum mortuum : non frugerunt crura ejus : sed unus ex militibus lancea latus ejus pupugit : et exiit continuo sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit : et verum est testimonium ejus. Et nos credimus quia verum est : ut credentes vitam

habeamus in nomine ejus.

ñ. Amen.

^a Evangelium.

Tunc venit quidam homo, dives ab Arimathia nomine Joseph : qui et 171 ipse discipulus erat Jesu. Ille accessit ad Pilatum : et petiit corpus ejus. Tunc Pilatus jussit reddi corpus. Et accepto corpore Jesu : involvit eum in sindone munda : et posuit eum in monumento suo novo : quod exciderat in petra. Et advolvit lapidem magnum ad ostium monumenti : et abiit. Tunc convenerunt principes Sacerdotum et pharisei ad Pilatum dicentes, Domine : recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc vivens : post tertium diem, resurgam. Jubet ergo custodiri sepulchrum in diem tertium : ne forte veniant discipuli ejus nocte : et furentur illum : et dicant plebi quia surrexit a mortuis : et erit novissimus error peior priore. At illis Pilatus, Habeatis custodes : ite : custodite sicut scitis. Illi autem euntes munierunt sepulchrum : signantes lapidem cum custodibus.

Dicat Presb. Preces. Penitentes orate : flectite genua Deo : deprecemur Dominum Deum nostrum : ut indulgentiam criminum et remissionem peccatorum nobis donare dignetur.

Reiteretur a choro. Postea presbyter dicat. Erigite

^a Evangelium, Matth. xxvii, 57-66. Hoc Evangelium in Sacramentario Bobiano legitur Sabbato sancto mane.
^b Eum. Vulgata, illud.

vos : orate : flectite genua Deo. Deprecemur num Deum nostrum ut lapsis manuum porrigat presidium quod ab eo requiritis elementer inquit. Penitentes. Erigite vos : orate, flectite Deo : deprecemur Dominum Deum nostrum : miniscentes mala que gessimus : deinceps vobis insidias inimici : ut quos diaboli persuasione ab altario Dei subtraxerat : patrona revocetis lacrymarum. ñ. Penitentes. Erigite vos : completa oratione vestra : omnes pari voce indulgentiam a Domino postulemus.

Impleta proce exclamat Archidiaconus. Indulgentiam similiter et omnis clerus vel populus non plus trecentis vicibus.

Postea dicat preces. Tu pastor bone animarum pro ovibus posuisti.

Reiteretur a choro. Tu pastor bone.

Diaconus dicat. Prosternimus preces ante altare tuam : exaudi : placare : indulge Domine et misericordiam nobis. P. Tu pastor.

Archidiaconus dicat. Deprecemur Dominum remissionem peccatorum et pacem nobis pro donare dignetur. *Episcopus dicat.* Te precamur Domine. P. Indulgentiam. ñ. Procedat ab altario. P. Indulgentiam. ñ. Succurrat nobis miseris. P. Indulgentiam. ñ. Delicta purget omnibus. P. Indulgentiam. ñ. Prestetur penitentibus. P. Indulgentiam. ñ. Patrona sic ludentibus. P. Indulgentiam. ñ. Et fide corrigat. P. Indulgentiam. ñ. Lapsos et errantes erigat. P. Indulgentiam. ñ. Te deprecemur Domine. P. Indulgentiam.

Post hec dicat Diaconus. Erigite vos.

Et Sacerdos dicit Orationem.

Unigenite filii Dei patris : cuius caro propter nos et Judeis datur : ab ingratis inluditur : et genda latronum corporibus comparatur. Et latere sanguis et aqua profluxit : sed sanguis miror ex carne : aquam vero ex eo quod intellego mirabor. Illa est enim utique aqua que nos qui per Adam mortuos vivificavit regeneratos : deus ex mortuo. Clementiam ergo tuam qua ut sicut pro amore generis non delignatus est mere mortem nostram : ita et resurgens a mortuis obtinere nos facias de triumphato hoste vivere. Amen.

D Per misericordiam tuam Deus noster : qui cum Deo Patre et regnas cum Spiritu Sancto a secula seculorum.

ñ. Amen.

Qua expleta exclamat Diaconus. Indulgentiam Secundam suscipiunt clerici pariter et clerus non plusquam ducentis vicibus. CC.

Et post hec dicit preces Sacerdos. Tu pastor bone. Ut supra scriptum est. Et Diaconus dicat. ñ. Vivimus tibi Deus : recedentes a te : nobis committimus tibi clementiam et propitiam. P. Tu pastor.

^a Ab altaris. Hoc est a communionem corporis sanguinis Christi, a qua removeantur etiam pro occultis peccatis penitentiam publicam a

Post hec dicat Archidiaconus. Deprecemur Dominum.

Episcopus dicat. Te deprecamur. P. Indulgentia. γ . Nos Patri reconciliet. P. Indulgentia. γ . Christi confirmet gratia. P. Indulgentia. 172 γ . Confirmet Sancto Spiritu. P. Indulgentia. γ . Medelam egris conferat. P. Indulgentia. γ . Captivos reddat patrie. P. Indulgentia. γ . Vices aerum temperet. P. Indulgentia. γ . Te deprecamur Domine indulgentiam.

Post hec dicit Diaconus. Ergite vos.

Et Sacerdos legit hanc orationem.

Oratio.

Unigenite filii Dei Patris : qui celum rediturus in terris dignatus es nasci : ut nos elevares ad celos. Qui ideo in ligno crucis manus proprias extendisti : ut nos ad lignum vite propicius revocares. De quo Adam gustare non meruit : posteaque crimen prevaricationis incurrit. Crux ergo tua Deus : vite arbor est : in eternum vivificet : quemque ex ea gustaverit. Tuam ergo clementiam petimus : ut auferatur ab oculis tuis mala nostra preterita : et bona futura nascantur. Hujus mundi lux infida negligatur : et perennitatis tue a nobis eternitas requiratur. η . Amen. Per misericordiam tuam Deus noster : qui vivis cum Deo Patre et regnans cum Spiritu Sancto in secula seculorum. η . Amen. *Post hec decantat hunc ^a Psalmum cum Antiphona sua ab Episcopo imposita.* Antiphona. Parce Deus quia spreverimus precepta tua : qui das post peccata indulgentiam. P. Miserere mei Deus secundum magnam. *Dicto Palmo una cum ^b Gloria Patri. dicit Diaconus C*

^a *Psal. l.*

^b *Gloria.* Hinc constat Gotho-Hispanos non omissione, tempore Passionis, solemnem psalmorum clausulam *Gloria et honor Patri*, etc.

^c *Indulgentia.* Antiquitus post ultimum hoc indulgentiam orationem a sacerdote recitanti fuisse constat ex Orationali Gothico, in quo (Pag. 99) exstat oratio dicenda in parasceben post Indulgentias explicitas, qua incipit, *Ingeniti Patris unigenite Christe*, etc., et in Breviario Mozarabum (Fol. 229, col. 3) legitur. Quare credibile est non aliter olim officio Parasceves factum esse quam adhuc in Breviario Mozarabum terminatur ; nimirum, postquam populus ultimum indulgentiam clamasset, diaconus de more dicebat *Ergite vos*, et sacerdos orationem fudebat *Unigenite Filius Dei Patris*, etc., aut ejusmodi aliam, quam oratio Dominica excipiebat, et *Eruti a malo*, quo dicto, sacerdos populum salutabat, quem diaconus, solemniter formula, *Eamus cum pace*, missum faciebat. At postquam crucis adorationem et missam presanctificationem adungere placuit, orationes illas quibus olim officium hujus diei concludebatur, a loco suo longius remotas quidem sunt, non tamen pretermisere.

^d *Finitis precibus.* Hæc rubrica, cum reliquis ad crucis adorationem pertinentibus, in Missali Toletano legitur in Breviario Mozarabum. Ante novam legitur hymnus ad salutationem ligni dominici, de quo vide not. p. 165, *Pange, lingua, gloriosi prælium certaminis.* Hymnum oratio una et tres antiphonæ consequuntur, sed nihil de adoranda cruce adjicitur ; fortasse quia reliqua e Mis-ali petenda erant ; tamen ritum adorandi crucem Domini feria 6 in Parasceve haud potest Gotho-Hispanum aut Gallicanum esse ; de eo certe silent sanctus Isidorus, orationale Gothicum, libri liturgici Gallicani, et concilia Gotho-Hispana. Græci quidem crucem Domini adorant, sed Dominica

tertio. Indulgentia, non plusquam centum vicibus. C. *Et dicat Episcopus. γ . Tu pastor bone. etc. Miserere mei Deus quia omnia potes : tu enim dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Deinde dicat Presbyter.* Deprecemur Dominum. etc. *Dicat Episcopus.* Te precamur Domine. P. Indulgentia. γ . Restituat paradiso. P. Indulgentia. γ . Claustra celorum reseret. P. Indulgentia. γ . Removeat supplicium. Indulgentia. γ . Extinguat gehenne incendia. γ . P. Indulgentia. γ . Defauctis donet requiem. P. Indulgentia. γ . Locum quietis conferat. P. Indulgentia. γ . Sanctis consortis faciat. P. Indulgentia. ^e *Finitis precibus duo nobiles Presbyteri in superpelliceis accipiant crucem coopertam panno nigro versus S. Crucifixum : et ascendant ad sinistrum cornu altaris et cantent ambo hanc Antiphonam.* Popule vineus quid feci tibi aut in quo contristavi te. Responde mihi quia eduxi te de terra Egypti in signis magnis et prodigiis excelsis : et parasti crucem Salvatori tuo. *Et cum dixerit.* Parasti crucem Salvatori tuo. *In fine Antiphonæ duo Diaconi induit superpelliceis in medio chori ante altare majus incipiant et cantent.* ^e Agyos. Otheos. Agyos. Isquiros. Agyos. Athanatos. Eleyson. Ymas. *Quibus finitis : chorus respondeat flexis genibus ut sequitur.* Sanctus Deus : Sanctus fortis. Sanctus et immortalis miserere nobis. *Finita prima statione duo supradicti Presbyteri qui crucem tenent pergant ad dextrum cornu altaris cum cruce sicut prius. Et cantent secundam Antiphonam sequentem.* Quia eduxi te per desertum quadraginta annis : et manna cibavi te : et introduxi in terram satis optimam. P. Parasti crucem salvatori tuo.

quarta Quadragesimæ, qua die, et per totam hebdomadam quartam crux Domini adoranda solemniter proponitur, illamque omnes, inquit Leo Allatius (*De Domin. et fest. Græcor.*, sect. 18) prius se signo crucis signantes, adorant, ac demum deosculantur. Est etiam plane vetusta consuetudo feria 6 in Parasceve adorandi crucem Christi, nam sæculo æræ Christianæ iv, ut ex epistola 31 sancti Paulini episcopi Nolanensis ad Severum scripta conjicere licet, Hierosolymis, qua die crucis ipsius mysterium colebatur, episcopus ejus urbis, crucem Domini quotannis adorandam proponebat, princeps ipse venerantissimus. Ex Oriente consuetudo hæc in Occidentem delata in Sacramentariis Gelasiano, et Gregorianis, in Ordinibus Romanis, in Amalario, Rabano, vulgato Alcuino, aliisque his recentioribus rerum liturgicarum scriptoribus, commemoratur.

^e *Agyos.* Hymnum hunc, quem *τρισάγιον*, trisagium, appellant Græci, quotidie in divinis officiis canunt, et apud eos, populus insigni pietatis affectu frequenter ingeminat. In Occidente autem semel quotannis feria 6 Parasceves, cum crux adoratur, et Græco et Latine canitur. Constantinopoli primum, tempore Junioris Theodosii, in Ecclesiis caui ceptus est. Petrus, cognomine Gnapheus, episcopus Antiochenus, hymnum corrupit, adjiciendo *qui crucifixus est pro nobis*, quibus pietatis specie, hæresim Theopaschitarum, qui ipso affectus erat, plebi instillabat ; pulso in exilium Gnapheo, Calendio, ejus successor, additamentum non sustulit, sed de suo adjecit *Christe Rex*, et canebatur in Oriente *Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus Immortalis, Christe Rex, qui passus es pro nobis, miserere nobis*, et in Occidente hymnum sive additamentis canebatur, quæ tandem canone 18 concilii quinti sexti sublata sunt, hymnusque, etiam in Oriente, primæ simplicitati restitutus est.

Et cum perventum fuerit ad finem dicendo. Parasti crucem salvatori tuo. supradicti Diachoni ut prius cantent. Agyos. Per totum ante altare ut supradictum est. Quibus finitis chorus flexis genibus cantet. Sanctus Deus, ut prius modo et forma supradicta. Et dum chorus cantat Sanctus, duo supradicti Presbyteri cum cruce veniant ad medium altaris: et tenentes crucem cantent tertiam Antiphonam sequentem. Antiphona. Quid ultra debui facere tibi et non feci. Ego quidem plantavi vineam meam speciosissimam: et tu facta es mihi nimis amara: aceto namque sitim meam potasti: et lancea perforasti latus Salvatori tuo. Et cum dixerint Salvatori tuo. Diachoni supradicti ut prius cantent Agyos. Et chorus flexis genibus cantet. Sanctus Deus, sicut prius. Interim quod ita finietur: paretur stratum coram altare: cum pannis sericis et aliis ornamentis ad adorandam crucem. Et finitis stationibus prout dictum est superius: Sacerdos faciens officium exuat cappam et accipiat crucem velatam de manibus duorum Presbyterorum canentium: qua suscripta accedat Sacerdos ad dextram cornu altaris verso Crucifixo ad populum: incipiat Antiphonam. Ecce lignum crucis. Discooperiendo brachium dextrum **173** crucis, et continuo chorus respondeat. In quo salus mundi pependit: venite. Et dum chorus cantat supradictam antiphonam Sacerdos transeat ad sinistram cornu altaris: et iterum incipiat supradictam antiphonam scilicet. Ecce lignum crucis. Elevando vocem aliquantulum altius quam prima vice: discooperiendo aliud brachium crucis. Chorus vero respondeat. In quo salus mundi. Et populus flectat genua ad quamlibet ostensionem cujuslibet brachii crucis. Et dum chorus cantat antiphonam. S. In quo salus. Presbyter veniat ad medium altaris et incipiat tertio supradictam antiphonam. Scilicet. Ecce lignum crucis. Elevando vocem altius quam uliis vicibus: et tunc discooperiat crucem totuliter: elevando ipsam cum brachiis quantum poterit. Et dum chorus cantat antiphonam: Presbyter

^a Adorent Crucem. Propter eos qui nodum quaerunt in seripo animadvertendum quod in libris liturgiae promiscuae, tanquam synonyma adhibentur *crucem adorare, et salutare crucem*. In Sacramentario Gelasiano em. Thomasia rubrica: *Et venit sacerdos ante altare adorans crucem Domini et osculans; rursus eadem rubrica: his expletis adorant omnes sanctam crucem, et communicant*. In Sacramentario Gregoriano Menardi ^D rubrica: *Venit pontifex, adoratam deosculatur crucem; infra eadem rubrica: Salutante pontifice vel populo crucem canitur antiphona, etc.* In ordine Romano, quem citat Amalarius (*De eccl. Off.*, lib. 1, cap. 14), legebatur: *Præparetur crux ante altare, quam salutant et osculantur omnes*. In Breviario Mozarabum hymnus legitur ad salutandum lignum Domini. In Missali Mozarabum adorare crucem legitur. Idem igitur significat *crucem adorare ac lignum Domini salutare*.

^b Cum clerus. Haec rubrica in Missale nostrum translata est postquam Mozarabes feria hac sexta communionem praesancificationum celebrare coeperunt, de qua nihil apud sanctum Isidorum, aut in conciliis Gotho-Hispanis legitur. Apud Graecos concilium in Trullo, c. n. 52, statuerat ut omnibus sanctae Quadragesimae diebus, Sabbato et Dominica, et sanctae Annuntiationis die exceptis, sacra praesancificationum missa. In Occidente praesancificationum, semel quotannis,

A pergat cum cruce devote et honeste ad stratum cum maxima reverentia ponat eam: et statim Presbyter cum suis Ministris^a adorent crucem flectendo: cum summa reverentia et humilitate oscuterram: et offerant oblationem cruci: ut alii beant exemplum.

Et dicat Presbyter osculando: hanc orationem

Oratio ad Crucem. Domine Jesu Christe ad in crucem ascendente: et spineam coronantem in capite: Deprecor te: ut ipsa crux in me de angelo percutiente. Domine Jesu Christe te in cruce vulneratum: felle et aceto potatum precor te ut tua vulnera sint remedium anime Domine Jesu Christe: in sepulchro te adoratum. Deprecor te: ut tua mors sit vita mea. ^B Domine Jesu Christe adoro te venturum ad iudicium: dicaturum vivos et mortuos. Deprecor te: ut sancto adventu non intres in iudicium cum me gno et mi-ero peccatore: sed pro tua magna clementia peccata mea dimittas mihi: qua juste iudicium. Qui vivis. Et chorus cantet antiphonas. Crucem adoramus Domine. Cum aliis antiphonis ad hoc tatis. Et dum Clerus et populus adorant crucem Sacerdos cum Ministris descendat ad Sacramentum se calcient. Et presbyter accipiat casulam nigram Diachonus et Subdiachonus dalmaticas nigras: niant ad portam chori majoris precedentibus ceteris. Et adorata cruce a Clero et populo supradicti Presbyteri qui prius crucem tenuerunt reverenter accipiant eam de stratu cum suo panno pergant cum ea ante medium altaris: incipientes antiphonam. Super omnia ligna cedrorum tu excelsior: in qua vita mundi pependit: in qua stus triumphavit: et mors mortem superavit in num. Et per istos supradictos Presbyteros finitua Qua finita reverenter ponant crucem in altare: quoniam missa Sacerdos et Ministri: Clerus et populus in cessionem silentio facto: precedentibus. S. alia

die Passionis, missa, seu communio usu et condone recepta est, in eorum gratiam qui quotidie municabant; at quo tempore, quave in Ecclesiam coepta, nihil certi constat. Mihi credibile in monasteriis originem habuisse, post medioculi vii. Regula Magistri, saeculo vii scripta, loquitur; nam (Cap. 55) agens de sexta feria Paschalis, requirit, non tamen praescribit, ut omnes ter infantes, infirmos et senio confectos, diei sionis sine ulla refectione transigant; eos verrefecti volunt eo die, communionem privat. Statuit ut *Sacramenta altaris in patena majori vitrea fini et post pauca ad illi: Qui sexta feria refecturi sunt communionem reficiant; quibus satis clare patet, quod hosce feria sexta Passionis communicasse niam in qui vespere refecturi erant non communicabant. At non adeo certum est an praesancificationem communionem celebraverint, an potius ipsa feria Parasceves missam celebraverint. Mabillonius (Comment. in Ord. Rom. pag. 72) hunc locum antiquo usu praesancificationum affert: *Sacra vero altaris in patena majori vitrea finiuntur, sicut ait Mabillonius, recondantur*. Sed viro doctissimo hac interpretatione non assentior; nam Magister de Cena Domini nihil dixit de Eucharistia in sequentem conservanda, et hoc loco manifeste*

nigra et cereis : et thuribula ^a cum brasīs : veniant usque ad monumentum. Et cum perventum fuerit : ascendat Presbyter cum duobus dominis qui habent claves monumenti et sigillo. Et interim provideatur de brasīs in thuribulo : et aperto sepulchro accipiat Presbyter de incenso quod est intus : et ponat in thuribulo et incenset statim corpus Domini. Quo facto excooperat calicem et ostendat secreta et humiliter dictis dominis hostiam consecratam : et cooperto calice cum corpore Domini : reverenter deferat cum sua impla ut pridie portavit : Ministri videlicet Diacono et Subdiacono iurantibus : diis sustentantibus eum : ut levius et securius pergat cum corpore Domini. Et velum sericum ut supradictum et portetur a quatuor vel sex nobilibus dominis civitatis super corpus Christi : semper cruce precedente cum cordis : et incenso et thuribulo : et proficiendo de anno virido ut dictum est. Et quidam ^b Portionarius de antiquioribus indutus superpelliceo albo : deferat scutillum nigrum in medio processionis scilicet inter Canonicos et Portionarios : et sic ordine isto perveniat ad altare majus. Cum perventum fuerit : Diaconus expandat corporalia sua per aram : et Sacerdos maxima cum reverentia ponat corpus Christi cum calice **174** in quo venit super aram : quo posito descendat ad gradum altaris : et ibi faciat confessionem. Qua facta ascendat ad altare et lavet manus. Deinde accipiat corpus Christi reverenter de calice : et ponat super aram ad pedem calicis : et provideat de vino et aqua ut moris est aliis diebus. Tamen videat et revideat : si forte aliqua pars hostie maneat plicata filiole corpo-

ralium : que erat in calice. Calice collocato super aram cum vino et aqua : cooperiat eum filiola : quo facto dicat hanc Orationem.

Unigenitus filius Dei Patris : de quo ante tam in numeros annos propheta cantavit hunc versum : In medio duorum animalium cognosceris. Cognitus planus est non solum inter duos latrones pendens in ligno : vel duorum testamentorum in medio : verum etiam fuga solis : occasu diei : concussionem terrarum. Tu Christe descendisti ad inferos : et sanctos sepulchra laxarunt. Pietatem ergo quesumus tuam : ut intelligere possimus quantum nobis resurgens prestabis in regno : qui nos moriens resuscitasti cum gloria de inferno. Pater noster. Cantando : et cum pervenerit ad Panem nostrum quotidianum : ostendat populo corpus Christi ^c in suo loco super aram. Et cum Sacerdos dixerit : Et ne nos inducas in tentationem. ^d *Chorus.* Sed libera nos a malo. ^e *His peractis Sacerdos accipiat corpus Christi : et faciat novem particulas : et ponat eas per ordinem in patena : ut fieri solet : et accipiat unam ex illis que dicitur regnum : et mittat illam in calice. Et deinde accipiat aliam particulam que dicitur gloria : et ponat eam super calicem : et dicat illas orationes que aliis diebus dicebantur : et fuitis accipiat illam particulam et cooperiat calicem : et cooperto : accipiat alias particulas que sunt in patena per ordinem. Et deinde accipiat patenam et mundet eam super calicem cum pollice : et mundatam ponat eam sub mento : et posita sumat vinum de calice cum sua particula : que ^f secundum quosdam consecrat vinum*

dei que feria sexta Passionis peragenda erant : et cum inter alia præscribit ut, ob diei tristitiam, sacramenta altaris non in patena argentea, sed in vitrea fiantur, de consecratione sacramentorum loqui videtur. Est sane modus loquendi Græcus in Latinum translatus, τειχια enim, quod est finis, perficio, cum deucharistia sermo est, frequenter idem atque consecro significat : quare Magister (Cap. 55) præscribit ut die Passionis missæ in suis Monasteriis celebrentur, ita tamen ut sacramenta finiuntur, hoc est consecrentur, in patena vitrea. Sed de præsanctificationum ritus iuncte loquitur Sacramentarium Gelasianum : *Istis rationibus superscriptis expletis, ingrediuntur diaconi scutarium, procedunt cum corpore et sanguine Domini, quod ante die remansit, et ponunt super altare, et venit sacerdos, adorans crucem Domini, et osculans, et dicit Orenus : et sequitur Præceptis salutaribus moniti, et oratio dominica ; inde Libera nos quesumus ; his omnibus expletis, adorant omnes sanctam crucem et communiant.* Nec minus distincte de eodem ritu loquitur Breviarium Ecclesiastici ordinis a Martenio et Durando (Tom. V Theor. nov. Anecdor.) editum, et quod ad usum monasterii ejusdem sæculo viii fortasse compositum fuit. Agens autem de Parasceve hæc habet : *Recitatis orationibus dicat presbyter Orenus, et dicit orationem Præceptis salutaribus moniti cum oratione Dominica, et sequitur oratio Libera nos, quesumus, Domine, et accipit diaconus corpus Domini, quod ante die Cænam Domini remansit, et consecratum fuit, et communicant omnes corpus et sanguinem Domini cum silentio, nihil canentes.* Hæc sunt antiquissima testimonia de hujus ritus usu in Ecclesia Latina, eaque, quod animadvertendum est, ostendunt sæculo viii sanguinem simul cum corpore feria quinta in Cæna Domini consecratum repositum fuisse in diem sequentem, nempe, feria sexta Passionis Domini, verum corpus verumque Christi sanguinem sumpsi-se, atque

C adeo sæculo viii nondum introductam fuisse consuetudinem vinum non consecratum, in calice, ad altare deferendi, quod in verum Christi sanguinem per commixtionem particulæ consecratæ transmutari hauri pauci docuerunt.

^a *Cum brasīs.* Id est cum ignitis carbonibus.

^b *Portionarius.* Alias, beneficiarius.

^c *In suo loco.* Hic duas lineas integras omiserunt. Lege ergo ut habet Missale Toletanum : *Et cum pervenerit ad Panem nostrum quotidianum, ostendat populo corpus Christi, cum summa reverentia, ita ut ab omnibus videri possit, et adorari, quo ostenso ponat illud in loco suo super aram.*

^d *His peractis.* Hæc rubrica, quæ in Missali Toletano non exstat, eo spectat ut missa præsanctificationum juxta ritus Gotho-Hispanos fiat.

^e *Secundum quosdam.* Opinio multorum fuit, vinum non consecratum, quod feria sexta Parasceves altari inferebatur, per solam commixtionem et contactum corporis Domini, seu per solam immixtionem particulæ consecratæ in calicem, vere consecrari, et in verum sanguinem Christi transmutari. Hæc opinio, quæ sæculo viii nota est, unice nitetur auctoritate Ordinis Romani, in quo olim legebatur, ut modo apud Hittorpium (Pag. 67) legitur : *Sanctificatur autem vinum non consecratum per sanctificatum panem, quod cum plures Ecclesiæ, aliæ totidem verbis, aliæ quibusdam mutatis, in libro, suos Rituales retulissent, opinionem ex errore ortam sua auctoritate adeo confirmarunt, ut eidem quamplurimi, et in his viti docui, tanquam veritati adhæserint.* Porro verba illa (supra allata, quæ errori huic occasionem dederunt) ut contendit Mabillonius, ad Ordinem Romanum minime pertinent, cum sint merum glossæ, privata auctoritate Codicibus quibusdam insertum, nec in melioribus Codicibus, quibus ille usus est, inveniuntur. Sed esto glossæ non sint, nam in Codice,

in calice : ^a *communione facta laet manus ut moris est dicendo. Quod ore sumpsimus Domine. Et non dicatur. Corpus Domini nostri Jesu Christi. Nec Placeat tibi sancta Trinitas. Et his omnibus peractis dicat Presbyter hanc Orationem.*

^b *Erunt a malo : stabiliti semper in bono : tibi adherere mereamur Deo et Domino nostro Jesu Christo. Da veniam peccatis nostris : et reuivem famulis tuis omnibus fidelibus defunctis. Frange et percutite omnes insidias inimicis nostris. Defende nos ab omnibus operibus malis : et confirma in cunctis bonis. Accipe jejunium vel votum nostrum : et exaudi orationem nostram in his diebus et in totis temporibus. Tribue nobis pacem et securitatem : pietatem : et sinceram charitatem : ac gratiam per misericor-*

quo usus est Amalarius inveniebantur, certe de vera B consecratione intelligenda non erant, sed de externa quadam sanctitate, per contactum corporis Domini acquisita ; maxime quod in ordine Romano legebatur *sanctificatur autem*, non vero, ut in quorundam Ecclesiarum Missalibus, *consecratur autem vinum non consecratum per sanctificatum panem*. Cæterum opinio de hac fictitia consecratione, quæ a longe majori parte Ecclesiarum semper rejecta fuerat, nec antiquitati auctoritate fulciebatur, de ecto errore paulatim roncidiit. *Mentiuntur* inquit Jacobus a Vitriaco (*Hist. Occid. cap. : 8*) *qui dicunt quod die Parasceves corpus Christi ex contactu mutat vinum in sanguinem*. Et eodem capite paulo supra agens de vino ablutionis quam aliqui in sanguinem converti docebant : *Non dicimus quod ex contactu sanguinis vinum ablutionis convertitur in sanguinem, sed remanet purum vinum ; licet, inquit, ex contactu sanctæ rei sit sanctificatum, sicut aqua fluminis aquæ benedictæ commista, dicitur sanctificari*. Plura de hac opinione vide si lubet apud Mabillonium (*Comment. in Ord. Roman., pag. 76 seq.*) copiose et crudite de ea tractantem, et apud Martenium (*De antiq. Ecclesiæ Ritibus, tom. I, lib. 1, c. 5, col. 435 seq.*).

^a *Communione autem*. Hæc recentiora. Certe orationes *Quod ore sumpsimus* et *Placeat tibi* in fine missæ dicendæ ad ritus Gotho-Hispanos non pertinent.

^b *Erunt*. Eadem oratione finis officio hujus dei imponitur juxta Breviarium Mozarabum.

^c *In vigilia*. Orationali Gothico inscribitur in *vigilia Paschæ*. Lectionario Ambrosiano Thomasii, et Sacramentario Bobiano, in *vigiliis Paschæ*, Missalibus Gallicano, et Gallo-Gothico, in *vespera Paschæ*. Breviario Mozarabum, Capitularibus Georgii, et Lectionario Luxoviensi, in *Sabbato Sancto*.

^d *Hora diei nona*. In Sacramentario Bobiano assignatur Evangelium *Altera autem die, quæ est parasceves, conrenerunt, etc.*, et orationes dicendæ *die Sabbato sancto mane* ; at in Breviario Mozarabum, in Orationali Gothico, et in Missali nihil invenitur ante vespas hac die recitandum in ecclesia. Antiquitas D autem non nisi post solis occasum, postea vero hora nona, hoc est hora tertia post meridiem, conveniebant in ecclesiam ; neque hoc rerens, nam in Gelasiano Thomasii rubrica præscribit ut *hora octava procedant ad ecclesiam*.

^e *Diaconus. Lege diacones.*

^f *Anaboladiis*. Anaboladum, anaboladium, anabolagium, anagolagium, anagolium, ambolagium, etc., idem significant : vestem sacram quam *amicium*, aut *superhume* : a^e appellat. Ordo Romanus, apud Nitropium (*Pag. 44, col. 4*) : *Tunc cæteri subdiaconi regionarii secundum ordinem suum accipiunt ad induendum pontificem ista vestimenta, alius lineam, alius cingulum, alius anabolagium id est amictum, alius lineam dalmaticam, alius planetam, et per ordinem sic induunt pontificem*. In ordine vero Romano (*Apud Nitrop., p. 4, col. 19*) qui tertius est Mabillonio (*Pag. 51*), le-

diam tuam : stigmatem passionis tue Deus noster Dei : qui vivis cum Deo Patre et regnas cum Sancto in Trinitate unus Deus permanens in seculorum. Amen. Dominus sit semper vobis. Et cum. *Et statim Diaconus dicat. Eam pace. Amen. Deo gratias.*

^g *In Vigilia gloriose Dominice Resurrectionis*. *bato* ^d *hora diei nona signum sonat : et congregantibus : induunt sem ipsos* ^e *Diaconus vel albis cum* ^f *aneboladiis : et ingrediuntur processione et a primicerio accipiunt Diacones in osuum lectiones : que in* ^h *tribunal ab ipsis sunt. Dum vero secundum et tertium sonaverit signum et juxta consuetudinem posita sede Pontifici in sinu : atque eo sedente :* ⁱ *accedunt Abbates Pres-*

*gitur : Alius ambolagium id est amictum, quod humerale : alius lineam dalmaticam quam dicitur dalmaticam, alius orarium ; et a quod rubrica nostri Missalis majorem antiquitatis, quam ordines isti Romani, quippe quæ citius et sine interpretatione adhibet vocem amictum quam illi interpretari coguntur, utpotest antiquitatem. Hic etiam adverte, quod aneboladii præ albam, juxta rubricam, induuntur ; hinc enim nostræ rubricæ antiquitas, siquidem Amalarii ut ipse (*De eccl. Offic., lib. II, cap. 17 et 18*) opposita contraria consuetudo invaluerat, quæ etiam modum, ut amictum sive anabolagium infra albam induitur. Cæterum sanctus Isidorus (*Orig. I, XIX, c. 1*) primariam et profanam vocis hujus significat tradit docens anabolagium esse amictorium lineaminarum, quo humeri operiuntur, quod Græci et sindonem vocant.*

^h *Processum*. Processio et processus idem sunt primum processus, et processio, significat incursionem, populû, cleri, ad locum aliquem ordinis, hinc cum imperatores aliqui irent, putatam, processionem, aut processum facere dicebat Trebellius Pollio in Gallieni cap. 17 : *Sæpe ad nem processit, ad organum se recepit, cum prius recessi cani juberet*. Hinc processionem reliquæ et litanie, cum clerus, monachi, populus natim incedentes per urbem, aut agros, aut Ba Deo supplicant, aliæ etiam processionem reliquæ cum clero e sacrario ordinatim ad altare, ad eam ad Ecclesiam incedit. Deinde processio et processio significat aliquando ipsam synaxim, congregatam et conventum, sive sacram, sive profanam, sive tam populû ; hoc sensu a Tertulliano (*De Pra cap. 43*) usurpatur *processio modesta* pro ipsa Ecclesia pro modesto fidelium in ecclesia conventum processus et processus locum significat in quo qui processuri erant congregabantur, quemadmodum *Ecclesia*, et conventum, seu congregatum fidelis populû, et locum in quo congregantur, sicut, quo sensu hic accipitur, cum dicitur clergredi *processum*, et sedes pontificis in *processum* etc. Erat autem locus iste aula quædam vel in rio, vel tam prope sacrarium posita, ut, ex iu cendis, pro ipso sacrario accipiatur.

ⁱ *Tribunal. Lege tribunali*. Tribunal autem puto, seu ambone ponitur ; et hinc disce, lectionem bati sancti a diaconis, apud Gotho-Hispanos esse, non vero ab inferioris ordinis clericis, ea que pro tribunali legi consuevisse.

^j *Accedunt Abbates, Presbyteres, Diacones* (Scilicet abbates monasteriorum diocesis ad solitatem patriarchalem cum episcopo suo celebrandi urbem conveniebant, quibus locus honoris supra hyteros concedebatur, post abbates ergo presbyteres diaconi, et post hos clerus quisque suo accedunt.

Diachones Clerus omnisque populus per gradus suos ad Episcopum : et accipiunt ab eo ceram. Diacones vero a locale accipiunt ab eo et duodecim cereos : et uantibus in locis suis ingreditur Episcopus cum Diacombus tantum in sacrarium : et clausis ostiis vel fenestris ac uetis : b ut nec modicum quidem lumen a foris videatur. Offeritur vero episcopo c petra et esca et excussorium ignis : d et cum mox ipse manu sua ignem excusserit : accenditur stuppa et inde candela : et ea ea iterum lucerna tenente eam Diacono qui post eam in choro benedicturus est : et nullo suo cereo

175 concedente. Sed precedentis Diaconi lucernam et Episcopus seipsum eam ingreditur processum. Et mox posita Pontificis sella : prius accendit ceream suam : ac deinde accendit omnis Clerus ad lucernam et accendunt cerea sua. Post hec accedens Diaconus cum lucerna ad Episcopum : det ei benedictionem Episcopus quam voluerit : ille vero osculetur Episcopo manum. Ad benedicendum lucernam.

Oratio. Exaudi nos lumen indeficiens Domine Deus noster unici luminis lumen. Fons luminis lumen. Auctor luminum : qui creasti et illuminasti. Lumen angelorum tuorum : s Sedium. Dominationum.

^a *Locale. Lege Jocale, scilicet annulum episcopalem, gemmis ornatum; nam inter ornamenta episcopalia sanctus Isidorus (De eccl. Off., lib. II, cap. 5) annulum enumerat, quem episcopus, cum ordinatur, dari ait propter signum pontificalis honoris; et concilium Toletanum IV (Can. 28) decrevit ut episcopo, gradu suo injuste amoto, cum, detecta innocentia, reintegratur, annulus cum baculo et orario, coram altari, restituatur. Annulum igitur episcopus digito dextrato tradit diacono, qui postquam ornamentis pontificalibus illum induit, annulum quoque digito reponit; si autem locale retineatur, de munere aut salario quod hac occasione ab episcopo diaconis conferretur, fortasse accipiendum erit (Du Cange in Glossario Latino.)*

^b *Ut ne modicum. Nimirum cavebunt ne novus ignis ab iis qui foris expectabant cerneretur, antequam accenderetur lucerna.*

^c *Petra. Mos erat apud Hispanos antiquus novum ignem e silice petere; quare Prudentius Hymn. 5 cathemer. ce. init :*

Incasu silicis lumina nos tamen
Mostrat saxigeno summo quærere,
Ne nesciret homo si em sibi luminis
In Christi solido cor, ore conditam
Qui dici stabilem se voluit petram,
Nostris igniculis unde genui venit,
Pinguis quis olei rure madentibus
Lychuis, aut facibus p. scimus aridis.

In Gallia ignem novum aut e silice excutiebant, aut collectis crystallo solis radiis accendebant. Mos idem erat Ecclesie Ticiensi, atque adeo Mediolanensi, aut certe illi Ecclesie pro qua Eusebius benedictiones cerei scripsit, iis vero qui ritus Romanos sequebantur mos erat feria quinta, aut sexta, pro diversitate Ecclesiarum, unam aut plures lampades, in secreto quodam ecclesie loco, continuo ardentem habere; unde Sabbato sancto novum ignem accendebant. Vide epistolam Zacharie papa ad sanctum Bonifacium (Epist. 112, inter epist. S. Bonif., Bibl. Patr. Colon., to II, VIII, p. 135) et Breviarium ecclesiastici ordinis (Theat. nor. Aneed. tom. V). Nemum advertit in aliquibus Ecclesiis singulis diebus hujus tridui, nimirum feria 5, 6 et Sabbato majoris hebdomadæ, excitatum esse novum ignem: in Hispania nominis Sabbato sancto ignem novum: e silice excitatum invenit.

A Principatum. Potestatum: et omnium intelligibilium qui creasti lumen sanctorum tuorum. Sint lucerne tue anime nostre. Accendantur a te et illuminentur abs te. Luceant veritate. Ardeant veritate. Luceant et non tenebrescant. Ardeant: et non cinerescant. Benedic hoc lumen. O lumen: qui et hoc quod portamus in manibus tu creasti: tu donasti. Ac sicut per hec lumina que accendimus de hoc loco expellimus noctem: sic et tu expelle tenebras de cordibus nostris. Simus domus tua lucens de te: lucens in te. Sine defectu luceamus: et te semper colamus. In te accendamus: et non extinguamur. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster qui vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ. Amen.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum spiritu tuo.* In nomine Domini nostri Jesu Christi: sanctificatum permanet cum pace. *ñ. Deo gratias. tribus vicibus.*

^b *Deinde benedicat quinque grana thuris infingenda in cereo benedicendo incipiens absolute. Veniat quesumus omnipotens Deus super hoc incensum larga tue Benedictionis infusio: et hunc nocturnum splendorem invisibilis Regnator accende: ut non solum sacrificium quod in nocte hac litatum est archana*

^d *Et mox. Episcopus ignem e silice excutit, quo lucernam et cereum paschalem accendit, deinde in processum redit, ibique, posita pontificis sella, ipse sedet, accenditque diacono, cum lucerna paschali, benedictionem impertit, et prius cereum adnotum lucernæ accendit; deinde accendit omnis clerus ad lucernam, et accendunt cerea sua; tum episcopus orationem ad benedicendam lucernam dicit, Exaudi nos, lumen indeficiens, quæ Orationali Gothico (Pag. 91) inscribitur Oratio quæ vie Sabbato sancto ad benedicendam lucernam in sacrario dicitur. Quæ absoluta, aliam orationem Offerimus tibi, Domine, cerei hujus, etc., supra cereum paschalem fundit, quæ in Orationali Gothico (Pag. 99) exstat sub hoc titulo: Item oratio, quæ in eodem die, Sabbato sancto, ad benedicendam cereum, in sacrario similiter dicitur, et deinde omnes ordinatum ad ecclesiam procedebant, cereos acceasos gerentes. Lucerna et cereus paschalis imponuntur candelabris grandioribus, quales adhuc, in vetustis ecclesiis, juxta pulpita ambonibus cernuntur. Episcopus antiphonam Lumen verum incipit; quæ expleta, benedicebantur diaconi, qui laudes lucernæ et cerei dicituri erant, deinde canebantur benedictiones, sive laudes, lucernæ et cerei, quas orationes ab episcopo suscipiebant; ac tandem lectiones solemnes legebantur. Hoc ordine, nisi fallor, olim officium Gotho-Hispani peragebant; at Mozarabes, ritus Romanos imitantes, priscum ordinem perturbaverunt, et ceremonias quasdam invenerunt quæ cum orationibus quas recitant non bene cohererent.*

^e *Concedente. Forte, concedente, sive simul accendente.*

^f *Oratio. Eadem oratio exstat in Orationali Gothico (Pag. 19).*

^g *Sedium. Id est Thronorum.*

^h *Deinde benedicat. Hic ritus Gotho-Hispanus non videtur. Formula benedicendi desumpta est e Sacramentario Gelasiano Ven. Thomasi; cui inscribitur Benedictio super incensum, cereum scilicet; est enim extrema pars benedictionis paschalis cerei, neque ibi sermo ulius est de thuris benedictione, de quo nullibi.*

ⁱ *Hoc incensum. In Gelasiano, huc incensum, subintelligendo cereum; at in Missali incensum pro thure accipitur.*

^j *Accende. Lege intende, ut in Gelasiano legitur.*

luminis tui ammixtione resplendet : ^a sed in quocum-
que loco hujus sanctificationis mysterio fuerit depor-
tatum : expulsa diabolice fraudis nequicia : virtus tue
majestatis assistat. Per Christum Dominum nostrum.
ñ . Amen. ^b Benedictio Dei Pa † tris omnipotentis :
et Fi † lli et Spiritus † Sancti : descendat et maneat
supr. hoc lumen et incensum istud. ñ . Amen.

*Et mox cum tota cera accensa fuerit procedunt Cle-
rici vel Levite lucernam : et lucerna. Episcopum atque
Presbyteros. Et vadunt ^c per bubata ad chorum : dum-
que ascenderint iuxta tribunal ab Episcopo imponitur
Antiphona. Lumen verum illuminans omnem homi-
nem in hunc mundum venientem. † . Populus qui
sedebat in tenebris vidit lucem magnam : habitan-
tibus in regione umbre mortis : lux orta est eis. P.
Illuminans. † . Gloria et honor Patri et Filio et Spi-
ritui Sancto in secula seculorum amen. P. Lumen
ve. Cumque venerit Episcopus cum Presbyteris Dia-
chonibus et Clero psallendo ad altare : ponitur lucerna
a Diacono in stillo : dicanturque a Clero hi versus.
Populus qui sedebat. Stantes ^d in locum ubi solent
sacrificium canere : cui suscipitur a Clero qui in choro
sinistro iuxta vestibulum adstant. Lumen verum. Qua
expleta. caput supradicte Antiphone replicatur. Lumen
verum. Et statim egrediuntur Clerici et psallendo ve-
niunt ad chorum. Dum hec Antiphona secundo fuerit
replicata : accedet Episcopus vel Sacerdos ad altare et
dicat sequentem orationem. Ad cereum benedicendum.*

^e Oratio. Offerimus tibi Domine cerei hujus ruti-
lantis speciem : Divino igne succensam : ^f per quem
multimodam materiam nutu tuo produci jussisti :

^a Sed in quocumque loco. In Sacramentario Gelasia-
no paulo aliter legitur : Sed quocumque loco ex hujus
aliquid sanctificationis fuerit mysterio deportatum, ex-
pulsas, etc. Rogant enim Deum ut dignetur specialem
virtutem cereo infundere contra vires et nequicias
diaboli, ut etiam participantia a cereo avulsam vi pol-
leant malos demones et ab illis illata damna et incom-
moda averruncandi. Quo etiam spectat illud Ennodii
in sua prima benedictione cerei paschalis (Apud Sir-
mundum, oper. tom. I, col. 1724), cum Deum orat :
In hujus autem cerei luminis corpus te, Domine, pos-
tulamus, ut supernæ benedictionis munus accomodes,
et si quis hinc sumpserit ad vesperas ventorum,
adversus spiritus procellarum, tua jussa faciens, sit il-
li singulare profugium, sit murus ab hoste fidelibus.
Notat autem in hunc locum Sirmundus quod Domi-
nica in Albis solebant antiquitus post communionem
populo distribuere particulas e cereo paschali discer-
ptas, quibus in domibus, agris, vineis suis suffitum
faciebant, ad præstigiis dæmonum, ad fulgura, tur-
bines ventorum, aerisve tempestates avertendas. Cæ-
terum de benedictione thuris insigendi cereo paschali
silet Orationale Gothicum et libri liturgici Gallicani,
neque de ea quidquam habet Sacramentarium Gelasia-
num, aut ordo Romanus Hittorpii.

^b Benedictio. Hæc benedictio in Sacramentario
Gelasio non legitur.

^c Per bubata. Bubata, Bobeta et Boveta idem si-
gnificant atque fornix, sive opus, aut ædificium con-
cameratum, e processu, sive e sacario ad Ecclesiam
aut per porticum concameratam, quæ vulgo Bubata
dicebatur.

^d In locum. Lege in loco.

^e Oratio. Exstat hæc oratio in Orationali Gothico
(Pag. 93).

^f Per quem. In Orationali Gothico (Pag. 99, orat. 7)

atque his eum ^a indignis manibus nostris e
incendimus : precantes bonitatem tuam : ut ex
Spiritus Sancti : qui quondam in similitudinem
divisionemque linguarum in Apostolorum
corda perspicuus fulgensque apparuit : cum
dicere et sancti † scire digneris. Et sicut hic
exuberans larga visione noctis hujus jugulat
teu : et devotissime plebis tue resplendet obti-
ta et nos Domini nostri Jesu Christi Filii tui
dore repleti : internis mentibus fulgeamus :
eatorum cecitate delersa : lux in nobis sem-
piterne fidei perseveret.

ñ . Amen.

176 Ad benedicendos Diacones.

^b Oratio. ⁱ Prima tibi et principali Deum
omnipotens hæc luminum munera in exordi-
rande hujus noctis offerimus : et ob honorem
nice Resurrectionis i lucernam et cereum el-
aptavimus : quam unigenitus filius tuus Domi-
ster Jesus Christus adventus sui faciat myste-
luminatam. Per quem te Deus supplicis exo-
ut hoc sanctum luminis munus libens accipias
vigilem in nos devotionem flagrantia spiritali
das. Simulque omnipotens Deus commendat
dilectionis affectu sanctos fratres nostros et
diacones. A. et A. tue majestatis laudes in-
hiles narrare cupientibus. Ut eis scientie ac-
de tuis thesauris accomodes plenitudinem. I
quid itaque mente conceperunt : aut sensu
taverunt : vel certe meditationibus crebris me-
tenuerunt : oblivionis caligine depulsa : tituli

legitur quam per multimodo materia nutu tuo
jussisti. Lege tamen per quam multimodam m
prodigi jussisti. Cereus enim grandis erat.

^a Indignis manibus. Nam antiquitus episcopi
ipse manibus cereum accendebat.

^b Oratio. Hæc oratio in Orationali Gothico (P
exstat, sed minus proliza, sive potius est ora-
salis nostri in compendium redacta ; titulum
Conali præfert : Item oratio quæ in eodem die
post lumen lebatum ante altare dicitur. Hæc
precaionem pro diaconis qui lucernam et
benedicturi erant. Olim postquam lucerna et
grandioribus candelabris infixi fuerunt, et cler-
phonam Lumen verum absolvit, episcopus hanc
nem suadebat, qua et Deo offert lucernam, et
et diaconos, qui laudes novi luminis d. et
Deo commendat.

ⁱ Prima tibi et principali. Principium hujus
nis Prudentius (Hym. 5. cathemer.) versibus
plexus est :

O res digna, Deus, quam tibi roscido
Noctis principio grex tuus offerat,
Lucem qua tribuis nil pretiosius,
Lucem qua reliqua præmia cernimus

Et alludens ad antiphonam quam cantabant eu-
na et cereus inferrentur, subdit :

Tu lux vera oculis, lux quoque sensibus,
Intus tu speculum, tu speculum foris,
Lumen quod famulans offero suscipe
Tinctum pacifici chrismatis unguine
Per Christum genitum, summe Pater, tu

ⁱ Lucernam et cereum. Hinc patet non mod-
nam, sed etiam cereum accensum delatum
ecclesiam.

^e Condiacones. Lege condiacones. Hoc loc-
nabantur diaconi, qui lucernam et qui cereum
benedicturi.

que formidine calcata : dicant voce canora : et oratione depromant luculentissima. Nihil quesumus in eis humanitatis operetur fragilitas : sed totum eis subministret tue clementie largitas. Dona eis post pallores genuum rubicundam sinceritatem : lingue volubilitatem : lacertorum firmissimam soliditatem. Ut in omnibus tuorum beneficiorum adiutorium sentientes : benedictionem lucerne cercique immurmurent : ac depromant maximam laudem. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus et vivis. etc.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et. In nomine Domini nostri Jesu Christi : a votum vestrum sit acceptum cum pace. ñ. Deo gratias.*

Post hec vadit Episcopus post altare : et sedet in sella. Presbyteri vero juxta eum stantes : ac deinde Diachonus ante vestibulum juxta cancellos adstant : in ordinem suum : silentium admonent septies. Post hec accedent Diachones : et benedicent lucernam hac benedictione.

Benedictio lucerne. Dignum et justum est : vere dignum et sanctum est : nos tibi semper gratias agere laudesque referre. Domine sancte Pater omnipotens et Christe Deus : Quo mihi tribuas : ut in tuis laudibus semper resonent fauces mee : qui erigis a terra inopem : et ab stercore exaltas pauperem. Da directum et benesonantem in ore meo ministrari sermonem. Omnipotentem Deum substantie vitalis exordium : creature universalis auctorem Dominum : Salvatorem opificem : vocalis Ecclesie personet canora laudatio : ut ipsi rependat lingua mysterium : de cuius imperio sumpit officium. Dignum est ut sponsi coruscantis adventum accensis prestoletur fidelis turba luminibus : ne nuptialis habitaculi respuat habere consories : quos sub veterum umbraculo peccatorum invenerit dormientes. Quid dignius? Quid vos sublimius? Quam ut tibi vigilet in se : eterne salutis resuscitata mortalitas : cui totum ex origine : totum debet ex munere : vel quod formatur ex nihilo : vel quod reparatur ex perditio. Tu vas quod pronum culpa dederat in ruinam : figuli miserantis affectu de favillis cineribusque collectum spiritu vivificantem salvasti : ut faceres ex adoptione liberos : quos retineri videras ex prevaricatione captivos. Tu novelle vitis germina secunda plantasti : ut antiquorum tabesceret suavitas amara pomorum. Nunc de cibo sumitur : vita non labitur. Solvit gratia : quos vinxit

^a Votum vestrum. Nimirum nova lumina lucernam et cereum.

^b Quam creasti. Lege quam creasti, aut quos creasti.

^c In imit. Hunc locum citat Elipandus in epistola ad Albinum, inter opera Alcuini (Ed. Paris. t. II, col. 597). Nam et ipsi, inquit, canimus in viliis Paschæ, beato Isidoro dicente : Induit carnem, sed non exiit maiestatem, nostram substantiam expetens, sed propriam non relinquens, quibus hanc lucernæ benedictionem sancto Isidoro triuit.

^d Extremitas. Forte, iniquitas.

^e Deus. Eadem oratio legitur in Orationali Gothico (Pag. 100, orat. 2), cui titulus præfigitur : item oratio que post benedictionem lucernæ ante altare similiter dicitur.

A inlecebra. De arbore creata nox crininis : sed de ligno genita lux salutis. Vetuisti opera manuum tuarum clemens operator : interfici perpetue mortis excidio. Paradisi januam quam piaculum letale dannerat : dextra mysterii celestis aperuit. Id perfecte judicans esse pietatis : ut quibus ad vitam fueras largitus introitum : tribueres et regressum. Mortificantur ex lapsu : qui vivificantur ex precio. Redempti clementius : ^b quam creasti. Namque ibi Deus operatus ut faceret : hio passus est ut prodesset. ^c Induit carnem : sed non exiit maiestatem : nostram substantiam expetens : sed propriam non relinquens. Cum corpore editus : sed intemerato **177** pudore conceptus. Temporalis ex virgine : sed coeternus ex patre. Humilians divina : ut possit elevare terrestria. Cui tanti fuit salvatio : ut ne nos perderemus celum : ille pateretur infernum. Suscepit mors : quem tenere non potuit. Amplificata successu : sed evacuata spolio. Exultavit in raptu : sed occidit in tropheo. In se refusa defecit ^d extremitas : postquam vite appetere tentavit auctorem : et dum ambit inlicita : perdidit adquisita. Adest nox lumine donata : perpetuo Dominicis sanctificata victoriis. Que recidivum mundi scintilla natalem : debellata funeris regione : triumphos Christi resurgentis excepit. Que transgressionis maculas fluenti lavacri salutaris abstersit. Que veterosa crininis indumenta tactu liquidi resolvit elementi. In qua mercedem sanguinis presentat unda baptismatis : et dum vetus culpa decedit : novus homo consurgit.

C *Oratio que ante Altare dicitur.*

^e Deus qui filios Israel educis ex Egypto ; palpabiles Egypti tenebras relinquendo. Deus ^f qui duce luminis gratia : pondus horrende noctis exterminas : Deus ^g qui præcedente Angelo tuo in columna nubis in diem : eoque in columna ignis in noctem posteriora servantem : curam nostre salutis exerceas : teque nobis in eo prestas in quo lucere nos lumine scientie tue iubes. Fac nos divinitatis tue fieri consortes : et larga tua pietate ex invisibilibus bonis visibilia bona concede : que nos et offerri doceant : et tuam in omnibus compleri faciant voluntatem.

ñ. Amen.

Hec quinque grana in ensi a Diachono infinguntur cereo in modum crucis. Post hanc explicitum ^h accedet Diachonus ipse et de ipsa lucerna accendit cereum. Post hec a Diachonibus tribus vicibus silentium datur. Deinde accedent Diachoni ad cereum : qui ad dexte-

^f Qui duce luminis gratia. Forto. Qui hujusce luminis gratia.

^g Qui, præcedente angelo. Confer Exod. xiii, 21, 22, et adde Prudentium (Hymn. 5 cat.) laudes paschalis luminis canentem.

Hunc ignem populus sanguinis inclity Majorum meritis tutus, et impotens, Suetus sub dominis vivere Barbaris Jam liber sequitur longa per avia ; Qua gressum tolerat, castraque cerulas Noctis per medium cuncta moverat. Plebem pervigilem fulgure prævio Ducebat radius sole micantior.

^h Accedet Diachonus. Huic rubricæ, quæ recentioris est ævi, contradicunt orationes quæ recitantur, qui-

r. un cornu altaris adstat : benedicent eum benedictione hac. Sicque a alii duo cerei cum eo accenduntur : unus juxta cornu altaris a parte sinistra : et alius post altare astantes.

b Benedictio cerei.

Equum et justum est : vere Domine satis dignum et pulcrum est : in quantum nos munere tuo illustras : tibi semper gratias agere : apud quem est fons vite : in cujus lumine videbimus lumen. Previa tot tantisque virtutibus circa tue majestatis resplendens altaria serenat lux cerei. Premittunt ^d judicicia ignea miraculi secunda lympharum. Nunciatur ex lumine : quod nascatur ex fonte. Patescunt actu : quo fuerant signata mysterio. Instar columbe veteris fomes iste ^e perfulget : aquis populum docet esse salvandum : per quas et liberatio tribuatur ad salutem : et regeneratio donetur ad requiem. Ascen-

bus docemur, non diaconum, sed episcopum suis in manibus cereum paschalem accendisse (Pag. 176). Hisdem docemur, cereum non fuisse accensum in ecclesia, sed in sacratio, aut in processu : atque ita accensum in ecclesiam, simul cum lucerna accensa, delatum suo fixum esse candelabro (Vid. not. ad pag. 174, 176). Nemum hac ipsa benedictione infra, docemur cereum paschalem ritu Gotho-Hispano, tunc non admisisse. Sed neque ritu Romano olim (Vide not. ad pag. 175), cereo infgebantur thuris grana. Suspicio autem hæc verba, in hujus igitur noctis gratiam suscipe, sancte Pater, incensi hujus sacrificium vespertinum, quæ in vulgari cerei paschalis benedictione recitantur, occasione præbuisse grana thuris cereo infgendi; nam rubrica Missalis Toletani, Missalis Romani sancti Pii V, et aliorum recentiorum Missalium præscribit ut diaconus infgat quinque grana incensi cereo antiquam dicat *In hujus igitur noctis gratiam*, etc. Sed cum verba illa in benedictione cerei Gotho-Hispana, qua Mozarabes constanter usi sunt, non legantur, et tunc incensi hujus de cereo paschali, non de thure, illi infixo, intelligantur, haud puto antiquiores Mozarabes grana thuris cereo suo infixisse; neque cereum in ecclesia a diacono a quo benedicendus erat accensum esse.

^a *Alii duo cerei.* Est quidem ritus vetustus, ut duo alii cerei, admoti cereo paschali, accendantur. De eo ordo Romanus Hittorpii, et plura antiqua Missalia et Pontificalia apud Martenium meminere, tamen hunc ritum Gotho-Hispanum esse haud puto.

^b *Benedictio cerei.* O aionali Gothico (P. 109, art 1) inscribitur *laus luminis*, et a sancto Augustino (lib. xv de Civit. Dei, cap. 52) dicitur *Laus cerei*. Hujusmodi benedictionum binæ apud Ennodium habentur : una exstat in Sacramentario Gelasiano, *Deus mundi conditor*, quæ apud Hittorpium (Pag. 66) in quinto suo ordine Romano, inter orationes quibus novum lumen benedicuntur prima est; ab hac differt *laus* sive *benedictio* cerei, quam sanctum Augustinum, cum esset diaconus, pronuntiasset ferunt, *Exsultet jam angelica turba*, etc., estque vulgaris; et notissima cerei paschalis benedictio, quæ in Sacramentario Bobiano, in Missalibus Gallicano, et Gallo-Gothico, in Ambrosiano Pamelii, in Missali Toletano, in Romano sancti Pii V et passim in Missalibus ritus Gregoriani, cum aliqua tamen varietate, legitur. Hanc recentiores quidam sancto Leoni, tanquam auctori, tribuunt, sed libri liturgici antiquiores sancto Augustino ascribunt, et sane sanctum Augustinum benedictionem cerei aliquando scripsisse, ipse (De Civit. l. xv, c. 22) haud obscure innuit : *In laude quadam cerei breviter*, inquit, *versibus dicit. Hæc tua sunt, bona sunt, quia tu bonus ista creasti, nil nostrum est in eis, nisi quod pecuniam amantes.* Ab his omnibus benedictio cerei Mis-

salis Mozarabici diversa est, quam Elpandus Isidoro attribuit (Ep. ad Albinum, oper. A col. 917). Laus, seu benedictio cerei a diacono in Ecclesia Gotho-Hispana canebatur. In Ecclesia Romana, si fides sit rubricæ Sacramentarii Gregor. Thomasi, aut ordini Romano quinto Hic cereus a primo diacono, sive ab archidiacono dicebatur. Sanctus Gregorius papa (Lib. ix, ep. 1) permisit Mariniano episcopo Ravennati ut præ supra cereum in Ravennati civitate dicebantur positiones Evangelii, quæ, circa festum Paschæ sacerdote flori consueverunt, per alium facere tamen minime consequitur episcopos Ravennatos fuisse cerei benedictionem canere; nam orant orationes quas episcopus super cereum habet, de quibus hic sanctus Gregorius agit, al *laus luminis* quæ a diacono canebatur.

^c *Equum et justum.* Gotho-Hispani solemni formula benedictionem cerei inchoant. Ennodius eodem modo benedictionem cerei Galli in Sacramentario Bobiano, in Missali Gothico, et in Missali Gallicano præmittunt *Exsultet jam angelica turba*, deinde, a cis tono, dicunt *Suscipite*, etc., ac dei *Equum et justum est*, et reliqua benedictionis quæ feruntur ferme ut in Sacramentariis Gregor. exstant; at in Sacramentario Gelasiano, omnia præfatione, et solemni *Vere dignam*, sim inchoatur benedictio ab his verbis : *Deus conditor*.

^d *Judicia. Forte, indicia.*

^e *Perfulget. Forte, præfulget.*

^f *Rorantes. Lege : Non hic thureis adoletur virgultis, nec in subeicis proscinduntur ligna nemora quæ suavitatem cinamomi rorantis exhalant.*

^g *Pharus.* Est error Amanuensis, aut typographe igitur (ut in Missali Mozarabum revera *l. papyrus*, quæ etiam pro elychnio in caudis cereis adhibebatur, hinc illud sancti Pauli (1 Cor. 13, 1) :

Lumina ceratis adoleant odora papyrus.

Et Prudentius (Cathem. hym. 5) de cereo p cantavit.

Quin et illa favis scripra floreis,
Presso me le prius, collita fugimus.

De papyro autem consule Plinium Seniores (nat. lib. xiii, sect. 22, Edit. Harduini), Theophrastum (Hist. plant. lib. iv, cap. 9).

^h *Nutrita gurgitibus.* Plinius (Lib. xiii, sect. 22) *Papyrus nascitur in palustribus Ægypti, aut quibus Nili aqua, ubi evagata stagnant, duo culi excedente altitudinem gurgitum.* Huc etiam refert Ennodius, in Benedict. 4 cerei paschalis, *papyrus alimentum ignium lymphæ transmittit.*

ut qui flammam gignere cervitur : usuale tue benedictionis serenatus ex lumine : cunctis sit expeditibilis ad salutem. ^b Resolvi gravium fomenta languorum. Asperitates casuum remedii tranquillitate confringat. Omnia votis largiantur humanis : ^c qui de tuis benedictionibus sumpsero ^d officium. Tribue etiam Domine sancte Pater omnipotens Deus : ut diei huius solennia sacre paschalis : in qua redemptoris nostri gloria predicatur et gratia : cum antistite nostro A. cum ^e gloriosis Principibus : cum Prebyteris Diaconibus Clero atque omni fidei populo : sub multorum **178** celebrare curriculo mereamur annotum. **A.** Amen. Presta per Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum : cum quo tibi est una et coequalis essentia in unitate Spiritus Sancti : in secula seculorum. **A.** Amen. Amen amen amen ad te descendat. **A.** Amen. Pax in celo. **A.** Amen. Pax in terra. **A.** Amen. Pax et plenitudo tua Domine super nos descendat. **A.** Amen. Pax Regibus et potestatibus fidelibus seculi huius. **A.** Amen. Pax Ecclesie tue catholice : que est in hunc locum constituta : et per universum orbem terrarum in pace diffusa.

A. Amen.

Deinde dicat Episcopus orationem ante Altare.

^f Oratio. Expectati temporis dilectissimi fratres festa solemnitas : et annuum per secula sacre resurrectionis archanum votive noctis advenit. Hoc illud

^a Ut qui flammam. Lege ut CEREUS, qui flamma igni cernitur usuali (i. e., consueta) tuæ benedictionis serenatus ex lumine, etc.

^b Resolvit. Lege resolutus.

^c Qui. Lege quæ.

^d Officium. Fortasse, initium.

^e Gloriosi principibus. Reges Gotho-Hispani gloriosi et gloriosissimi passim appellabantur. In benedictione cerei Sacramentarii Bobiani, Missalis Gallo-Gothici et Gallicani, Deo commendantur clerus et populus ; de episcopo, rege, aut pontifice nulla fit mentio. In benedictionibus Ennodii pro solo episcopo oratur. In benedictione cerei Sacramentarii Gelasiani velus Deo specialiter commendatur, ne clerus quidem et populus ; at in benedictione, quæ ordini Romano Hittorpii (P. 72) inseritur : *Precamur ergo te, Domine, ut nos famulis tuos, omnem clerum, et devotissimum populum, una cum beatissimo papa nostro N., et gloriosissimo rege nostro N., nec non antistite nostro, in his paschalibus gaudiis conservare digneris.* Porro si hæc benedictio nostri Missalis tribuatur sancto Isidoro, gloriosissimi principes fortasse intelligendi sunt Sunthilla, et filius ejus Riccimirus, quem in consortium regni a patre assumptum scribit sanctus Isidorus, in Chronico, apud Labbeum (In Bibl. t. I, p. 69).

^f Oratio. Eadem oratio legitur in Orationali Gothico (Pag. 100, orat. 3), sub hoc titulo : *Item oratio quæ post benedictionem cerei ante altare dicitur.*

^g Qua. Ita etiam in Orationali Gothico legitur, attamen aliquid deesse videtur ; fortasse supplendum *qua cereis, qua funeralibus crebris.* Sanctus Gregorius Nazianzenus (Or. 49, tom. I opr.) vigiliis Paschatis splendidissimam illam noctem appellat, *qua nos magna luminis copia salutis nostræ festum celebramus ;* et Prudentius (Hym. 5 cathem.) morem Hispanum sui ævi describens, ea quæ in Missali nostro leguntur carmine representat.

Nos festis trahimus per pia gaudia
Noctem conciliis, vota que prospera
Cælestium vigilæ congerimus prece

est quod in perennem memoriam consecratum credentibus populis altissima de celis gratia spiritalis attribuit. Hilares vigiliis gloriosis laudibus perferamus : diemque vincentes et qua funeralibus crebris Ecclesia sancta resplendens coruscat : in lumine preconia Dominice passionis indefessis precibus celebremus. Intendentes auditu lectionibus sanctis : ac sedulis obsecrationibus patientiam non negantes. Ut ille regalis solii habitator altissimus a sede arcis ethereæ populo suo : qui solennia reddituras ad hæc festa convenit : per Spiritum suum Sanctum clementer inlapsus placabilis ac propiciatus adspiret.

A. Amen.

Per misericordiam tuam Deus noster : qui vivis et omnia regis in secula seculorum,

A. Amen.

Dominus sit semper vobiscum.

A. Et cum.

^h Deinde dicatur prophetia. Lectio libri Genesis (1 Cap. I, II).

A. Deo gratias.

In principio creavit Deus celum et terram. Terra autem erat inanis et vacua : et tenebre erant super faciem abyssi : et spiritus Domini ferebatur super aquas. Dixitque Deus. Fiat lux. Et facta est lux. Et vidit Deus lucem quod esset bona : et divisit lucem a tenebris. Appellavitque lucem diem : et tenebras noctem.

Extractoque agimus liba sacrario.
Pendunt mobilibus lumina funil us,
Quæ suffixa micant per laquear a,
Et de languidulis fota natalibus
Lucem perspicuo flamma jacet vitro,
Credas stelligeram desuper aream
Oratam genitius stare trionibus...

Et ibid., supra, idem poeta canit :

Splendent ergo tuis muneribus, Pater,
Flammis mobilibus scilicet atria,
Absentemque diem lux agit æmula,
Quam nox cum lacero victa fugit peplo

Quas autem Prudentius *flammas mobiles* dixit, Missale nostrum, hic, et sanctus Paulinus (Nat. 6) appellant funalia.

Ast alii pictis accendunt lumina ceris,
Multifloresque cavis Lychnos laquearibus astant,
Ut vibrent tremulas funalia pendula flammæ.

^h Deinde dicatur. Post lucernæ et cerei benedictionem, continuo legebantur lectiones, ut ex superioribus oratione et ordine Missalis patet. Nos idem in Ecclesiis Gallie observatur, ut in Missalibus Gallo-Gothico et Gallicano videre est, et in Ecclesia Romana, ut indicant Sacramentaria Gelasianum et Gregorianum ; at in Sacramentario Bobiano (an errorem, an propter aliquam disciplinæ varietatem non mihi satis constat) orationes, post lectiones dicendæ, atque adeo lectiones ipsæ, ante cerei benedictionem ponuntur. De numero lectionum est haud exigua varietas : in Missali Toletano sunt lectiones quinque, in Gregoriano Pamelii, et in Comite Thomasi sex ; in Gregoriano Menardi octo ; in Missali Mozarabum, et in Sacramentario Gelasiano decem. In Orationali Gothico, in Sacramentario Bobiano, in Missali Gallo-Gothico, et in Lectionario Luxovensi, duodecim. Denique in Missali Gallicano sunt tredecim. Legebantur lectiones in ambone a lectoribus. In Sacramentario Gelasiano, in Orationali Gothico, et in Missali Mozarabum lectionibus oratio præmittitur, non item in Sacramentariis Gregorianis.

ⁱ Cap. I. Vers. 1 II, 1-4.

Factumque est vespere et mane ^a dies primus. Dixit A
quoque Deus. Fiat firmamentum in medio aquarum : et
dividat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentum : di-
visitque aquas que erant sub firmamento : ab his que
erant super firmamentum. et factum est ita. Vocavitque
Deus firmamentum celum. Et factum est vespere et
mare dies secundus. Dixit vero Deus. Congregentur
aque que sub celo sunt in locum unum : et appareat
arida. Factumque est ita. Et vocavit Deus aridam
terram ; congregationesque aquarum appellavit ma-
ria. Et vidit Deus quod esset bonum : et ait. Germi-
net terra herbam virentem et facientem semen : et
lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus
suum. Cujus semen in semetipso sit super terram.
Et factum est ita. Et protulit terra herbam viren-
tem : et afferentem semen iuxta genus suum : li-
gnumque faciens fructum et habens unumquodque
semen secundum speciem suam. Et vidit Deus quod
esset bonum : factumque est vespere et mane dies
tertius. Dixit autem Deus. Fiant luminaria in firma-
mento celi : et dividant diem ac noctem : ut sint
in signa et tempora et dies et annos : ut luceant in
firmamento celi et inluminent terram. Et factum est
ita. Fecitque Deus duo magna luminaria. Luminare
majus ut preesset diei : et luminare minus ut prees-
set nocti : et stellas. Et posuit eas in firmamento
celi : ut lucerent super terram : et preessent diei ac
nocti : et dividerent lucem a tenebris. Et vidit Deus
quod esset bonum : et factum est vespere et mane
dies quartus. Dixit etiam Deus. Producant aque
reptile anime viventis : et volatile super terram :
sub firmamento celi. Creavitque Deus cete grandia
et omnem animam viventem atque motabilem : quam
produxerant aque in species suas : et omne volatile
secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset
bonum : benedixitque eis dicens. Crescite et multi-
plicamini : et replete aquas maris. Avesque multi-
plicentur super terram. Et factum est vespere et
mane dies quintus. Dixit quoque Deus. Producat
179 terra animam viventem in genere suo : ju-
menta et reptilia : et bestias terre juxta species
suas. Factumque est ita. Et fecit Deus bestias terre
juxta species suas : et jumenta et omne reptile in
genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum : et ait.
Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem
nostram : ut presit piscibus maris et volatilibus celi
et bestiis universe terre : omnique reptili quod mo-
vetur in terra. Et creavit Deus hominem ad imagi-
nem et similitudinem suam : ad imaginem Dei crea-

^a *Dies primus.* Vulg., Hebr., LXX, *dies unus.*

^b *Pro solemnitate.* Post singulas lectiones singula
consequuntur orationes, in quibus non est minor
varietas quam in lectionibus. In Missali nostro, ab-
soluta lectione, de more *Amen* respondetur, et con-
tinuo diaconus elata voce titulum orationis, sive id
pro quo orandum sit, proponit, additque *Flectamus*
genua, omnesque se prosternunt ; et post breve tem-
pus, orationi datum, iterum clamat diaconus *Levate*,
et omnes surgunt ab oratione, et sacerdos orationem,
sive collectam, dicit. At in orationali Gothico, et in

vit illum : masculum et feminam creavit eos. Bene-
dixitque illis Deus : et ait. Crescite et multiplica-
mini et replete terram : et subjicite eam : et domi-
namini piscibus maris et volatilibus celi : et univer-
sis animantibus que moventur super terram. Dixit-
que Deus. Ecce dedi vobis omnem herbam afferen-
tem semen super terram : et universa ligna que
habent in semetipsis sementem generis sui : ut sint
vobis in escam et cunctis animantibus terre : om-
niumque volucrum celi et universis que moventur in
terra : et in quibus est anima vivens : ut habeant ad
vescendum. Et factum est ita. Viditque Deus cuncta
que fecit : et erant valde bona. Et factum est vespere
et mane dies sextus. Igitur perfecti sunt celi et
terra : et omnis ornatus eorum. Complevitque Deus
die septimo opus suum quod fecerat. Et requievit
die septimo ab universo opere quod patrarat. Et
benedixit Deus diei septimo : et sanctificavit illum.
Quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod
creavit Deus ut faceret.

¶. Amen.

Dicat Diaconus. ^b Pro solemnitate paschali. *Flectamus*
genua. *Levate.*

Oratio. Pro solemnitate paschali flexis genibus :
te Pater omnipotens obsecramus : ut mors unigeniti
tui Domini nostri : qui vitam omni contulit mundo :
toti gratiam conferat populo christiano. Resurrectio
quoque ejus nos ad celestia sublevet : et a corruptione
vitae hujus ereptos immortalitati eterne consociet.

¶. Amen :

^c Per misericordiam tuam Deus noster qui es bene-
dictus : et vivis et omnia regis in secula seculorum.

¶. Amen.

Lectio libri Genesis (Cap. c V - VIII).

¶. Deo gratias.

In diebus illis. Noe cum quingentorum esset an-
norum : genuit Sem. Cham, et Japhet. Cumque ce-
pissent homines multiplicari super terram et filii
procreassent : videntes filii Dei filios hominum :
quod essent pulchri : acceperunt sibi uxores ex om-
nibus quas elegerant. Dixitque Deus. Non perman-
ebit spiritus meus in homine in eternum : quia caro
est. Eruntque dies vite illius : centum viginti annorum.
Videns autem Deus quod multa malicia homi-
num esset in terra : penituit eum quod hominem
D fecisset in terra. Dixitque Deus ad Noe. Finis uni-
verse carnis venit coram me. Fac tibi arcam de li-
gnis levigatis : et ingredere in ea tu et filii tui : et
uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum : et ex

Missalibus Gallicano et Gallo-Gothico occurrit pri-
mum praefatio quaedam, quae in Orationali *oratio*, in
Missalibus Gallicanis *praefatio* nominatur. Hac abso-
luta, diaconus titulum orationis proponit, at non
dicit *Flectamus genua*, nec *Levate* ; sed, proposito
orationis titulo, sacerdos *collectam*, sive orationem,
dicit. In Sacramentario Bobiano, vox diaconi non
auditur, et orationes ipsae sine titulo, insar praefatio-
num leguntur.

Cap. V. Vers. 1-viii, 1-21, pluribus omissis.

cunctis animantibus universe carnis. Te enim vidi **A** justum coram me in generatione hac : ut salvetur semen super faciem universe terre. Adhuc enim et post dies septem : ego pluam super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus : et delebo omnem substantiam quam feci de superficie terre. Fecit ergo Noe omnia que mandaverat ei Dominus. Factumque est diluvium : et delevit omnem substantiam que erat super terram. Adduxit vero Deus spiritum super terram : et imminute sunt aque et prohibite sunt pluvie de celo : requievitque arca die septimo. Aperiens Noe fenestram arce quam fecerat : dimisit corvum. Qui egrediebatur ^a et revertebatur donec siccarentur aque super terram. Emisit quoque columbam post eum : ut videret si jam cessassent aque super faciem terre. Que cum non invenisset ubi requiesceret pes ejus : reversa est ad eum in arcam. Extenditque manum : et apprehensam intulit in arcam. Expectatis autem ultra septem diebus aliis : rursus dimisit columbam ex arca. At illa venit ad eum ad vesperum : portans ramum olive virentibus foliis in ore suo. **180** Intellexit ergo Noe quod cessassent aque super terram. Et aperiens tectum arce aspexit : viditque quod exsiccassent superficies terre. Locutus est autem Dominus ad Noe dicens. Egredere de arca tu et uxor tua : et filii tui et uxores filiorum tuorum tecum : cunctaque vivantia que sunt apud te ex omni carne. Egressus ergo Noe : fecit ut dixerat ei Deus. Edificavitque altare Domino : et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis : obtulit holocausta super altare. Oloratusque est Dominus odorem suavitatis.

ñ. Amen.

Dicit Diaconus. ^b Pro his qui variis necessitatibus detenti : pasche interesse non possunt. Flectamus genua. Levate.

Oratio. Deprecamur te Pater eterne omnipotens Deus pro his : qui diversis necessitatibus detenti : solemnitate paschali interesse non meruerunt. Ut qui gaudio presentium sunt exsortes : mereantur sanctorum meritis adesse participes. Ut sicut passio unigeniti filii tui Domini nostri pro multorum salute occurrit : ita et hec celebritas annue festivitatis : et presentibus tribuat gloriam : et absentibus conferat veniam. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus : qui vivis et omnia regis in secula seculorum.

ñ. Amen.

Lectio libri Genesis (c Cap. XXII).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. ^d Loquutus est Dominus ad Abraam dicens. Abraam Abraam. At ille respondit. Adum : ait illi. Tolle filium tuum unigenitum quem diligit Isaac : et vade in terram visionis : atque offer-

^a Et revertebatur. Ita Hebr. et Arab. legunt. At Vulg., LXX et Syr., non revertebatur.

^b Pro his. In Orationali Gothico post quintam lectionem orant pro his qui sanctae festivitatis interesse non possunt, inter quos aegrotos comprehendant.

^c Cap. XXII. Vers. 1-19. Lectionario Luxovien-
sibus lectiones primae desiciunt ; tertia est de Noe

quem monstravero tibi. Igitur Abraam de nocte consurgens stravit asinum suum : ducens secum duos juvenes : et Isaac filium suum. Cumque concidisset ligna in holocaustum : abiit ad locum quem preceperat ei Deus. Die autem tertio elevatis oculis vidit locum procul. Dixitque ad pueros suos. Expectate hic cum asino : ego et puer vadam illuc usque properantes. Postquam adoraverimus : revertemur ad vos : Tulit quoque ligna holocausti : et imposuit super Isaac filium suum. Ipse vero portabat in manibus ignem et gladium. Cumque duo pergerent simul : dixit Isaac patri suo : Pater mi? At ille respondit. Quid vis filii? Ecce inquit ignis et ligna : ubi est victima holocausti? Dixit autem Abraam. Deus providebit sibi victimam holocausti filii mi. Pergebant ergo pariter : veneruntque ad locum : quem ostenderat ei Deus. In quo edificavit altare : et desuper ligna composuit. Cumque colligasset Isaac filium suum : posuit eum in altare super struem lignorum. Extenditque manum et arripuit gladium : ut immolare filium suum. Et ecce angelus Domini de celo clamavit dicens. Abraam Abraam. Qui respondit. Adsum. Dixitque ei. Non extendas manum tuam super puerum : neque facias illi quicquam. Nunc cognovi quod timeas Deum : et non pepercisti filio tuo unigenito propter me. Levavitque Abraam oculos : viditque post tergum arietem inter vepres : herentem cornibus suis. Quem adsumens : obtulit holocaustum pro filio. Appellavitque nomen loci illius : Dominus videt. Unde usque hodie dicitur : in monte Dominus videbit. Vocavit autem Dominus Abraam secundo de celo dicens. Per memetipsum juravi dicit Dominus : quia fecisti rem hanc : et non pepercisti filio tuo unigenito propter me : benedicam tibi : et multiplicabo semen tuum sicut stellas celli : et velut arenam que est in litore maris. Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum : et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre : quia obedisti voci mee. Reversus est Abraam ad pueros suos : abieruntque Bersabe simul : et habitavit ibi.

ñ. Amen.

Dicit Diaconus. ^e Pro Sacerdotibus ac ministris. Flectamus genua. Levate.

Oratio. Sacerdotes tuos Domine indue justiciam : et ministri tui letentur. Illos doctrinis et vite exemplis munifica : hos sanctitatis cultu officique locupleta : ut dum utrique a te augmenta virtutum perceperunt : sine offensione tuis **181** altaribus famulentur. ñ. *Chorus.* Amen. *Dicit Presbiter.* Per misericordiam tuam Deus noster : qui vivis et omnia regis in secula seculorum.

ñ. Amen.

(Gen. vii, 1-viii, 1-25) ; quarta est de Abraham (Gen. xi, 1-19).

^d Locutus. Vulg., tentavit.

^e Pro Sacerdotibus. In Orationali Gothico ad tertiam orationem clamat diaconus : Pro sacerdotibus et ministris precemur Dominum.

Lectio libri Exodi (° Cap. XII)

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Loquutus est Dominus ad Moysen et Aaron in terra Ægypti dicens. Mensis iste vobis principium mensium : primus erit in mensibus anni. Loquimini ad universam cetum filiorum Israel : et dicetis eis. Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias et domos suas. Sin autem minor est numerus : ut sufficere possit ad vescendum agnum : adsumet vicinum suum qui junctus est domui ejus : juxta numerum animarum que sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque macula : masculus anniculus. Juxta quem ritum tollatis et hedum : et servabitis eum usque ad quartadecimam diem mensis hujus. Immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vespereum. Et sument de sanguine : ac ponent super utrumque postem : et insuper liminaribus domorum : in quibus comedent illum. Et edent nocte illa carnes assas igni : et azymos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid : nec coctum aqua : sed assum tantum igni. Caput cum pedibus ejus et intestinis vorabitis : nec remanebit ex eo quicquam usque mane. Siquid residui fuerit : igni comburestis. Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis : et calcamenta habebitis in pedibus : tenentes baculos in manibus : et comedetis festinanter. ^b Pascha enim Domini est.

ñ. Amen.

Postea dicat Diaconus. ° Pro unitate fidei catholice. Flectamus genua : levate.

Oratio. Ecclesia tua Christe que dilatata per universam terram diffusa est : omnis tua gratia in unitatis gremio colligatur. Et quamvis semetipsam in gentium varietate diffundat : fidei tamen divisionem non sentiat. Dissolve heresis scismata : que subvertere cupiunt fidem : que nituntur corrumpere veritatem. Ut sicut tu in celis atque in terra unus atque idem dignosceris Dominus : ita tibi in unitate fidei serviat cunctarum gentium populus.

ñ. Amen.

Lectio libri Exodi (° Cap. XIV).

ñ. Deo gratias.

[°] Quinta progenie ascenderunt filii Israel de terra Ægypti. Dixitque Dominus ad Moysen. Quid clamas ad me ? Dic filiis Israel ut proficiantur. Tu autem eleva virgam tuam : et extende manum super mare : et divide illud : ut gradientur filii Israel in medio maris per siccum. Ego autem indurabo cor Ægyptiorum : et persequentur vos. Et glorificabor in Pharaone et in omni exercitu ejus : in curribus et in

^A equitibus ejus. Et scient Ægyptii : quia Dominus : cum glorificatus fuero in Pharaone curribus atque equitibus ejus. Tollensque Domini qui precedebat castra Israel : abiit. Et cum eo pariter columna nubis : priora d post tergum. Stetitque inter castra Ægypti castra Israel. Et erat nubes tenebrosa : et nans noctem : ita ut ad se invicem toto tempore accedere non valerent. Cumque exiit Moyses manum super mare : abstulit illud flante vento vehementi : et urente tota n evertit in siccum. Divisaque est aqua : et sunt filii Israel per medium maris siccum. Et aqua quasi murus : ad dexteram eorum et Persequentesque Ægyptii : ingressi sunt per ^B omnis equitatus Pharaonis : currus ejus et per medium maris. Itaque advenerat vigilia : et ecce respiciens Dominus super Ægyptiorum : per columnam ignis et nubis : ctit exercitum eorum : et subvertit rotas e ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Fugiamus Israelem : Dominus enim pugnat contra nos. Et ait Dominus ad Moysen. manum super mare : et revertantur ^C Ægyptios : super currus et equites eorum. extendisset Moyses manum contra mare : J versum est primo diluculo ad priorem loc gientibusque Ægyptiis occurrerunt aque : et eos Dominus in mediis fluctibus. Reverse aque : et operuerunt currus et equites cum ^C citus Pharaonis : qui sequentes ingressi mare : nec unus quidem superfuit ex eis. Filii Israel perrexerunt per medium maris siccum : eis erant quasi pro muro a dextris et a Liberavitque Dominus in die illo Israel Ægyptiorum : et viderunt Ægyptios mortu litus maris. Et manum magnam quam ex Dominus contra eos. Timuitque populus De et crediderunt Domino et Moysi servo ej cantavit Moyses canticum hoc Deo : et dixi

Tractus. Cantemus Domino : gloriose eni rificatus est. [†]. Equum et ascensorem pr mare. *P.* Gloriose. [†]. Adjutor et protec fuit Dominus in salutem. *P.* Gloriose. [†]. ^D meus et honorificabo eum : Deus patris mei tabo eum. *P.* Gloriose enim hono.

Prosequatur prophetia ab Acolito. Sumpt soror Aaron prophetissa tympanum in manu exierunt cum ea universe mulieres cum tim choris. Preibat autem eas Maria dicens. C

^a Cap. XII. Vers. 1-12. In Luxoviensi septima lectio est de agno paschali (Exod. xii, 1-50).

^b Pascha enim. Vulg. : est enim Phase, id est transitus Domini.

^c Pro unitate. In Orationali Gothico secunda oratio est pro pace Ecclesiarum et quiete populi. In liturgicis libris tam in numero quam in ordine harum orationum haud exigua est varietas, mihi autem satis visum notasse discrimen quod inter Orationale Gothi-

cum et Missale Mozarabum hac in re in

^d Cap. XIV. Vers. 14-xv, 1-12, sed pluri termissa sunt. In Lectionario Luxoviensi, de maris, et subverso Pharaone, septima lectio Exod. xiv, 14-xv, 1-22, non paucis omissis

^e Quinta progenie. Confer Genesim, xv, 16. Hieronymus : Quinta vero generatione egre et LXX, apud Liranum : Quinta generatione.

Cantemus Domino gloriose enim honorificatus est. A
Diachonus dicat. Flectamus genua. Levate.

^a Oratio. ^b Pro virginibus flectentes genua te Pater omnipotens Deus postulamus : ut hanc illustrem ^c portionem Christi tui : in qua maxime gaudet catholica Ecclesia : ampliori fecunditate enutrias : ut quanto plus numerosior et incorruptorum numerus exstat : tanto gaudium matris Ecclesie auceatur. ^d Amen.

Lectio Libri Esayae Prophete (^d Cap. II).

ñ. Deo gratias.

Verbum Domini quod vidit Esayas filius Amos Propheta super Judam et Hierusalem. Et erit in novissimis diebus preparatus mons : domus Domini in vertice montium : et elevabitur super colles. Et fluent ad eum omnes gentes : et ibunt populi multi et dicent. Venite ascendamus ad montem Domini : et ad domum Dei Jacob. Et docebit nos vias suas : et ambulabimus in semitis ejus. Quia de Syon exhibit lex : et verbum Domini de Hierusalem. Et judicabit gentes : et arguet populos multos. Et confabunt gladios suos in vomeres : et lanceas suas in falces. Non levabit gens contra gentem gladium : nec exercebuntur ultra ad prelium. Et nunc ingredimini in petris : et abscondite vos in terra : a facie timoris Domini : et a gloria majestatis ejus. Cum surrexerit confringere terram : et incurvabitur altitudo virorum : et exaltabitur Dominus in die illa. Illa etiam die Domini projiciet homo idola argenti sui : et simulastra auri sui : que fecerat sibi : ut adoraret vana et nociva. Dominus autem ad judicium veniet cum senioribus populi sui : et principibus ejus. In die illa erit germen Domini in magnificentia et in gloria : et fructus terre sublimis : et exultatio his qui salvati fuerint de Israel. Et erit omnis qui relictus fuerit in Syon : et residuus in Hierusalem sanctus vocabitur : omnis qui scriptus est in Hierusalem. Si abluerit Dominus sordem filiorum Syon : et sanguinem Hierusalem laverit de medio ejus : spiritus iudicii et spiritus ardoris. Et creabit Dominus super omnem locum montis Syon : et ubi invocatus est nubem per diem : et lunum et splendorem ignis flammantis per noctem. Super omnem enim gloriam protectio et tabernaculum erit in umbraclum diei ab estu : et in securitatem et abscontionem a turbine et pluvia. ^e Tunc cantavit Esayas propheta canticum hoc Deo. Et dixit. ^d Amen.

^a Oratio. Hoc loco deficit titulus. Lege pro virginibus, et sane in Orationali Gothico septima oratio est pro virginibus et continentiis. In Sacramentario Bobiano, et in Missali Galo-Gothico, quarta oratio simpliciter pro virginibus inscribitur, ut, in Missali Gallicano, quinta oratio.

^b Pro virginibus. In hac oratione quinta distincte legimus : Pro virginibus flectentes genua te, Pater omnipotens, postulamus, etc. Et supra, in oratione prima : Pro solemnitate paschali flexis genibus te, Pater omnipotens, obsecramus. Et infra, oratione decima : Pro regibus sæculi hujus, atque principibus tui, Pater, flectentes genua, obsecramus, etc. Quare videtur Gotho-Hispanos, saltem provincie Carthaginensis, ad singulas hæc orationes flexis genibus usasse. Ne credam hunc morem ubique receptum

Canticum. Cantabo nunc dilecto meo canticum dilecte vinee me. Vineam factam est dilecto in cornu et in loco uberi. [†] Et maceria circumdedit : et circumfodi et plantavi vineam Soreth : et edificavi turrim in medio ejus. [‡] Et torcular fodi in ea et sustinui ut faceret uvas : fecit autem spinas. [§] Et nunc homo Juda : et qui habitatis Hierusalem iudicate inter me et vineam meam. [¶] Vineam enim Domini Sabooth **183** domus est Israel : et domus Juda novellum dilectum. [§] Sustinui ut faceret iudicium : fecit autem iniquitatem : et non iustitiam sed clamorem.

Dicat Diachonus. Pro his [†] qui elemosynas faciunt. Flectamus genua. Levate.

Oratio. Deprecamur te Domine pro his qui misericordie fructibus egentium subsidia conferunt : ut mereantur ex hac terrena dispensatione celestem percipere remunerationem. Et quicquid in usibus indigentium conferunt : proficiat illis ad fructum celestium premiorum. [‡] Amen.

Lectio libri Ezechielis Prophete ([§] Cap. XXXVII).

ñ. Deo gratias.

Facta est super me manus Domini : et eduxit me in spiritu Dominus. Et dimisit me in medio campi : qui erat plenus ossibus : et circumduxit me per ea in giro. Erant autem multa valde super faciem campi : siccaque vehementer. Et dixit ad me. Fili hominis : putasne vivent ossa ista? Et dixi. Domine Deus tu nati. Et dixit ad me. Vaticinare de ossibus his : et dices eis. Ossa arida audite verbum Dei. Hec dicit Dominus Deus ossibus his. Ecce ego intromittam in vobis spiritum : et vivetis : et dabo super vos nervos : et subcrescere faciam super vos carnes : et subextendam in vobis cutem : et dabo vobis spiritum et vivetis : et scietis quia ego sum Dominus. Et prophetavi sicut preceperat mihi. Factus est autem ^b somnus prophetante me : et ecce commotio. Et accesserunt ossa ad ossa : unumquodque ad juncturam suam. Et vidi : et ecce super ea nervi et carnes ascenderunt : et extensa est in eis cutis desuper : et spiritus non habebant. Et dixit ad me. Vaticinare ad spiritum : vaticinare filii hominis : et dices ad spiritum. Hec dicit Dominus Deus. A quatuor ventis venit spiritus : et insufla super interfectos istos : et revivescant. Et prophetavi sicut preceperat mihi. Et ingressus in ea spiritus : et vixerunt. Steteruntque super pedes suos exercitus grandes nimis valde : et dixit ad me. Fili

fuisse, faciunt Orationale Gothicum, et libri liturgici Gallicani, quibus solemnè illud *Flectamus genua Deo*, et illud *Erigite vos*, aut *Levate*, omittuntur. Scrupulum autem injicit quod diaconus hic dicat simpliciter *Flectamus genua et Levate*, cum aliis in locis dicat *Flectite genua Deo*, et rursus *Erigite vos*, sed fortassis aliter poenitentes, aliter totum cœtum fidelium aliqui mos erat.

^c Portionem. Adde gregis.

^d Cap. II. Vers. 1-v, 1-8, multis omissis.

^e Tunc cantavit. In Vulgata non legitur.

[†] Qui elemosinas. In orationali Gothico septima oratio est pro his qui elemosinas faciunt.

[‡] Cap. XXXVII. Hæc Lectionario Luxoviensi non va lecto est.

[§] Somnus. Vulg., sonitus.

hominis ossa hec universa domus Israel est. Ipsi dicunt. Aruerunt ossa nostra : et perlit spes nostra : et abscisi sumus. Propterea vaticinare : et dices ad eos. Hec dicit Dominus Deus. Ecce ego aperiam tumulos vestros : et educam vos de sepulcris vestris populus meus : et inducam vos in terram Israel : et scietis quia ego sum Dominus. Cum aperuero sepulcra vestra : et eduxero vos de tumulis vestris populus meus : et dederō spiritum meum in vobis et dixeritis : et requiescere vos faciam super humum vestrum.

ñ. Amen.

Dicat Diaconus. Pro peregrinantibus^a et navigantibus. Flectamus genua. Levate

Oratio. Concede Pater omnipotens cunctos peregrinantes patrie fieri reduces. Et^b quoscumque turbulentis maris pervenit fluctus : ad tranquillitatis revoca portum. Mereantur in hac solennitate utrique : et terre exilium : et maris evadere exitium. Ut commune hujus leticie votum : cunctis generale sit gaudium. ñ. Amen.

Lectio libri Abacuc prophete (Cap. c 1).

ñ. Deo gratias.

Visio quam vidit Abacuc propheta. Usque quo Domine clamo : ut non exaudies ? vociferabor ad te vim patiens : et non salvabis ? Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem : videre predam et injusticiam contra me ? Et factum est iudicium : et contradictio potentior. Propter hoc lacerata est lex : et non pervenit usque ad finem iudicium : quia impius prevalet adversus justum. Propterea egredietur iudicium perversum. Aspice in gentibus et videte : et admiramini et obstupescite : quia opus factum est in diebus vestris : quod nemo credet cum narrabitur. Quia ecce ego suscitabo Caldeos : gentem amarantem et velocem ambulantem super latitudinem terre : ut possideant tabernacula non sua. Quia lapis de pariete clamabit : et lignum quod inter juncturas edificiorum est respondebit. Ve qui edificat civitatem in sanguinibus : et preparat urbem in iniquitate. Numquid non hec a Domino sunt exercituum ? laborabunt enim populi in multo igni : et gentes in vacuum et **184** deficient. Quia replebitur terra ut cognoscant gloriam Domini : quasi aque operientis mare. Quid prodest sculptile : quia sculpsit illud fractor suus : et conflavit illud imaginem falsam ? Quia speravit in signamento fletor ejus : ut faceret simulacra muta. Ve qui dicit ligno expergiscere : surge lapidi jacenti. Numquid ipse docere poterit ? Ecce iste coopertus est auro et argento : et omnis spiritus non est in visceribus ejus. Dominus autem in templo sancto suo : sileat a facie ejus om-

^a *Et navigantibus.* In Orationali Gothico (pag. 102), oratio decima est pro peregrinantibus et navigantibus, sed in oratione siletur de navigantibus.

^b *Quoscumque.* Lege ad quoscumque.

^c *Cap. 1. Vers. 1-11, 1-4, multis omissis.*

^d *Tunc cantavit.* In Vulgata non legitur.

^e *Cognosceris.* Ita LXX et Arab. ; sed Vulg., Hebr. et Syr., notum fasces.

nis terra. ^a Tunc cantavit Abacuc propheta et hoc Deo : et dixit.

Canticum. Domine audivi auditum tuum et consideravi opera tua et expavi. †. In medio animalium ^e cognosceris : dum appropinquasti anni : innotesceris. †. Deus a Libano veniet : etus a monte opaco et condense. †. Opera virtus ejus : et laudis ejus plena est terra

Dicat Diaconus. Pro † Egrotis. Flectamus Levate.

Oratio. Miserere Domine his : quos corpora tudinis validudo involvit. Sana cunctos in notis corporisque languores : atque omnibus iud solitam impertire medelam. Ut tibi cuncti in ministerium expleant fidei : tibi que referant qui solus et peccata cordis emundas : et san corporum sanas. ñ. Amen. Per misericordia Deus noster qui vivis et omnia regis in seculum.

ñ. Amen.

Lectio libri Jone P. prophete (Cap. 1, III)

ñ. Deo gratias.

Factum est verbum Domini ad Jonam filium thi dicens. Surge : vade contra Ninnivem civitatem grandem : et predica in ea : quia ascendit ejus coram me. Et surrexit Jonas ut fugeret in sis a facie Domini. Et descendit Joppem : et navem euntem in Tharsis : et dedit nautam : descendit in ea ut iret cum eis in Tharsis a fini. Dominus autem misit ventum magnum et facta est tempestas magna in mari : et periclitabatur. Conterriti sunt nautae : et clamaverunt ad Dominum suum : et miserunt vasa que in navi in mare : ut alleviaretur ab eis. Et Jonam descendit ad interiora navis : et dormiebat sopor. Et accessit ad eum gubernator : et dixit ei. sopore dormieris ? Surge invoca Deum tuum : cogitet Deus de nobis : et non pereamus. Et dixit ad collegam suum. Venite et mittamus sortem : quare malum hoc sit nobis. Et misit sortes : et cecidit sors super Jonam. Et dixit ei. Indica nobis cujus causa malum istud sit. Quod est opus tuum : que terra tua : quis vel populus es tu ? Et dixit ad eos. Hebreus ego sum : et Dominum Deum celi ego timeo : qui fecit : et aridam. Et timuerunt viri timore magno : et ceciderunt ad eum. Quid hoc fecisti ? Cognoverunt et quod a facie Domini fugerat : quia indicaverat dixerunt ad eum. Quid faciemus tibi : et cessare a nobis ? Quia mare ibat et intumescerebat. Tollite me : et mittite in mare : et cessare a vobis. Scio enim ego quoniam pro-

[†] *Egrotis.* In Orationali Gothico nulla est oratio pro ægrotis, quos, oratione quinta, complexi sunt. In Sacramentario Bobiano est pro ægrotis. in Gallico-Gothico eadem pro i et in Gallicano pro ægrotantibus.

[‡] *Cap. 1. vers. 1, ad finem capituli quarti omissis.* In Luxoviensi Lectionario lectio 1 prophetia Jonæ, a cap. 1.

inpestas hec grandis super vos est. Et remigabant A
iri ut reverterentur ad aridam : et non valuerunt :
quia mare ibat et intumescibat super eos. Et clama-
verunt viri ad Dominum : et dixerunt. Quesumus
Domine : ne pereamus in animam viri istius : et ne
des super nos sanguinem innocentem : quia tu Domi-
ne sicut voluisti fecisti. Et tulerunt Jonam : et misc-
erunt in mari : et stetit mare a fervore suo et timue-
runt viri timore magno : et immolaverunt hostias
Domino : et voverunt vota. Et preparavit Dominus
pacem grandem : ut deglutiret Jonam. Et erat Jonas
in ventre piscis tribus diebus : et tribus noctibus. Et
oravit Jonas ad Dominum Deum suum de ventre pi-
scis : et ^a evomuit in aridam. Et factum est verbum
Domini ad Jonam secundo dicens : Surge et vade ad
Ninniveⁿ civitatem magnam : et predica in ea predi-
cationem : quam ego loquor ad te. Et surrexit Jonas :
et abiit in Ninnivem juxta verbum Domini. Et Ninni-
ve erat civitas magna : **185** itinere trium dierum.
Et cepit Jonas introire civitatem : itinere diei unius :
et clamavit : et dixit. Adhuc quadraginta dies : et
Ninnive subvertetur. Et crediderunt viri Ninnivite
in Deum : et predicaverunt jejuatium. Et vestiti sunt
saccis a majore usque ad minorem. Et pervenit nunci-
us ad Regem Ninnive : et surrexit de solio suo : et
abiecit vestimentum suum a se : et indutus est sac-
co. Et sedit in cinere : et clamavit dicens. In Nin-
nive ex ore Regis et principum ejus : dicens. Homi-
nes et jumenta : et boves et pecora non gustent
quicquam : nec pascantur : et aquam non bibant. Et
operiantur saccis homines et jumenta : et clamant ad
Deum in fortitudine. Et convertatur vir a via sua ma-
la : et ab iniquitate que est in manibus eorum. Quis
scit si convertatur : et ignoscat Deus : et revertatur
a furore ire sue : et non peribimus? Et vidit Deus
opera eorum : quia conversi sunt a via sua mala. Et
miseratus est Dominus super malitiam : quam locutus
fuerat : ut faceret eis : et non fecit. Et afflictus est
Jedus afflictione magna : et iratus est. Et oravit ad
Dominum : et dixit. Obsecro Domine : nunquid non
hec verbum est meum : cum adhuc essem in terra
mea? Propter quod preoccupavi : ut fugerem in Thar-
sis. Scio enim quia tu Deus clemens et misericors es :
patiens et multe miserationis : ignosceus super ma-
litiā. Et nunc Domine ques. : tolle animam meam
a me : quia melior est mihi mors quam vita. Et dixit
Dominus. Putasne bene irasceris tu? Et egressus est
Jonas de civitate : et sedit contra orientem civitatis.
Et fecit sibi umbraculum : et sedebat subter illud
in umbra donec videret : quid acciderit civitati. Et
preparavit Dominus Deus hederam : et ascendit su-
per caput Jone : ut esset umbra super caput ejus : et
protegeret eum : laboraverat enim : et letatus est Jo-
nas super hederam leticia magna. Et preparavit Do-
minus Deus vermem ascensu diluculi in crastinum :

^a Et evomuit in aridam. Vulgat., evomuit Jonam in
aridam.

^b Sed parcam. Illis verbis finis imponebatur lec-
tioni.

Pro penitentibus. In Orationali Gothico nona
PATROL. LXXXV.

et percussit hederam : et exaruit. Et cum ortus fuisset Sol : precepit Dominus vento calido et urenti : et percussit Sol super caput Jone : et estuabat. Et pe-
tavit anime sue ut moreretur : et dixit. Melius est
mihi mori : quam vivere. Et dixit Dominus ad Jonam.
Putasne bene irasceris tu super hederam? Et dixit.
Bene irascor ego usque ad mortem. Et dixit ei Do-
minus. Tu doles super hederam in qua non laborasti :
neque fecisti ut cresceret : que sub una nocte nata
est : et una nocte perit. Et ego non parcam Ninnive
civitati magne : in qua sunt plusquam centum viginti
millia hominum : qui nesciunt quid sit inter dexte-
ram et sinistram suam : et jumenta multa? ^b Sed par-
cam et miserebor eis : quia magnum est nomen meum.

ñ . Amen.

^B *Dicat Diaconus.* ^c Pro penitentibus. Flectamus ge-
nua. Levate.

Oratio. Cunctorum penitentium Pater omnipotens
suscipe fletus : et quos hactenus diabolus variis vi-
ciorum sordibus inquinavit : respectu pietatis tue pu-
rifica. Tribue cunctis preterita peccata deslere : et
futura non admittere. Ab illis misericordia tua
preveniente mundentur : ab istis tua custodiēte gratia
liberentur.

ñ . Amen.

Per misericordiam tuam Deus noster : qui vivis
et omnia regis in secula seculorum. ñ . Amen.

Lectio libri Danielis Prophete (4 Cap. III).

ñ . Deo gratias.

^C In illis diebus. Nabuchodonosor Rex fecit statuam
auream : altitudine cubitorum sexaginta : latitudine
cubitorum sex. Et statuit eam in campo Duran pro-
vincie Babylonis. Itaque Nabuchodonosor Rex misit
ad congregandos Satrapes : et magistratus et judices :
duces et tyrannos et perfectos : omnesque principes
regionum : ut convenirent ad dedicationem statue :
quam erexerat Nabuchodonosor Rex. Tunc congre-
gati sunt Satrape : magistratus : et judices : et ti-
ranni et optimates : qui erant in potestatibus consti-
tuti : et universi principes regionum : ut convenirent
ad dedicationem statue : quam erexerat Nabuchodo-
nosor Rex. Stabant autem in conspectu statue quam
posuerat Nabuchodonosor Rex : et prec clamabat
valenter. Vobis dicitur populis tribus **186** et lin-
guis : in hora qua audieritis sonitum tube et fistule
et cithare : sambuce : et psalterii : et simphonie :
et universi generis musicorum : cadentes adorate
statuam auream : quam constituit Nabuchodonosor
Rex. Si quis autem non prostratus adoraverit : ea-
dem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post
hec igitur statim ut audierunt omnes populi sonitum
tube : fistule : et cithare : sambuce : et psalterii :
et simphonie : et omnis generis musicorum : cadentes
omnes populi et tribus et lingue adoraverunt sta-

oratio funditur pro penitentibus et confitentibus

^d Cap. III. Vers. 1, ad finem capituli, multis in
canticis, et a vers. 25 ad 46, omissis omnibus. In
Lectionario Luxoviensi lectio 12 est ex cap. III Da-
nielii.

tuam auream : quam constituit Nabuchodonosor Rex. Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldei . accusaverunt Judeos. Dixeruntque Nabuchodonosor Regi. Rex in eternum vive. Tu Rex posuisti decretum : ut omnis homo qui audierit sonitum tube : fistulae : et cithare : sambuce et psalterij et simphonie et omnis generis musicorum : prosternat se et adoret statuam auream. Siquis autem non prociens adoraverit : mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt autem viri Judei quos constituisti super opera regionis Babylonie : Sidrac : Misac : et Abdenago. Viri isti contempserunt Rex decretum tuum : deos tuos non colunt : et statuam auream quam crexisti non adorant. Tunc Nabuchodonosor Rex in furore et in ira precepit : ut adducerent Sidrac : Misac : et Abdenago. Qui confestim adducti sunt in conspectum Regis. Pronunciansque Nabuchodonosor Rex : ait eis. Vere Sidrac : Misac : et Abdenago : Deos meos non colitis ? et statuam auream quam constituit : non adoratis ? Nunc ergo si estis parati : quacumque hora audieritis sonitum tube : fistule : cithare : sambuce : psalterij : et simphonie : et omnis generis musicorum : prosternite vos et adorate statuam auream quam feci. Quodsi non adoraveritis : eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentem. Et quis est Deus qui eripiat vos de manu mea ? Respondentes Sidrac : Misac : et Abdenago dixerunt Regi. Nabuchodonosor Rex non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster quem colimus : poterit eripere nos de camino ignis ardentis : et de manibus tuis o Rex liberare. Quod si noluerit : notum sit tibi Rex : quia Deos tuos non colimus : et statuam auream quam crexisti non adoramus. Tunc Nabuchodonosor Rex repletus est furore : et aspectus faciei ejus immutatus est super Sidrac : Misac : et Abdenago. Et precepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis de exercitu suo jussit : ut legatis pedibus Sidrac : Misac : et Abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentem. Et confestim viri illi vincti cum brachiis suis et talaribus : et calciamentis et vestibus : missi sunt in medium fornacis ignis ardentis : nam jussio Regis urgebat. Fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos qui miserant Sidrac : Misac : et Abdenago : interfecit flamma ignis. Viri autem ii id est tres : Sidrac : Misac : et Abdenago : ceciderunt in medio camino ignis ardentis. Et non cessabant qui miserant eos succendere fornacem : ^b napa : stappa : pice : et malleolis. Et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem : et erupit : et incendit quos reperit juxta fornacem de Caldeis. Angelus autem Domini descendit cum Azaria et sociis ejus in fornacem. Et excus-

sit flammam ignis de fornace : et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Et non tetigit eos omnino ignis : neque contristavit : nec quicquam molestie intulit. Tunc ii tres quasi ex uno ore laudabant : et glorificabant et benedicebant Dominum de fornace dicentes

Benedictio. Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum : et laudabilia et superexaltatus in secula amen. *ψ*. Benedicite omnia opera Domini Dominum : hymnum dicite et superexaltate eum in secula amen. *ψ*. Benedicite Sacerdotes Domini Dominum : hymnum dicite et superexaltate eum in secula. *ψ*. Benedicite sancti et humiles corde Dominum : hymnum dicite. *P. Et. ψ*. Benedicite Anania : Azaria : et Misael Dominum. *P. Hymnum.*

Prosequitur prophetia.

Tunc Nabuchodonosor Rex obstupuit et surrexit prope : et ait optimatibus suis. Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos ? Qui respondentes dixerunt Regi. Vere Rex. Respondit 187 et ait. Ecce ego video quatuor solutos et ambulantes in medio ignis : et nihil corruptionis in eis est : et species quarti similis filio Dei. Tunc accessit Nabuchodonosor Rex ad ostium fornacis ignis ardentis et ait. Sidrac : Misac : et Abdenago servi Dei excelsi : egredimini et venite. Statimque egressi sunt Sidrac : Misac : et Abdenago de medio ignis. Et congregati Satrape : magistratus : et judices : et potestates Regis : contemplantur viros illos : quoniam nihil potestatis habuissent ignis in corporibus eorum : et capillum capitis eorum non esset adustus : et sarabeta eorum non fuissent ^c imminuta : et odor ignis non transisset per eos. Et erumpens Nabuchodonosor ait. Benedictus Deus eorum : Sidrac videlicet : Misac : et Abdenago : qui misit Angelum suum : et eruit servos suos : qui crediderunt in eo : et verbum Regis immutaverunt. Et tradiderunt corpora sua ne servirent : et ne adorarent Deum : excepto Deo suo. A me ergo positum est hoc decretum : ut omnis populus et tribus et lingue quocumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrac : Misac : et Abdenago dispareat : et domus ejus vastetur. Neque enim est Deus alius : qui possit ita salvare. Tunc Rex promovit Sidrac : Misac : et Abdenago in provincia Babylonis. Nabuchodonosor Rex : omnibus populis gentibus et linguis qui habitant in universa terra : pax vobis multiplicetur. Signa et mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi predicare signa ejus : quia magna sunt : et mirabilia ejus : quis fortis. Et regnum ejus regnum sempiternum : et potestas ejus in generatione et generationem.

ñ. Amen. Diachonus dicat. ^d Pro pace populi et Regum. Flectamus genia. Levate.

est pro pace regum, et in Missali Gallicano quarta pro regibus et pace.

^e Et Regum. In omnibus hisce titulis liturgicis ad Hispaniam et Galliam pertinentibus pro regibus numero multitudinis rogatur. Unde creabile est has liturgias, aut saltem has orationes, ad ea tempora pertinere quibus plures simul reges tam in Gallia,

^a Cum brachiis. Lege cum bracciis suis.

^b Napa. Lege naphtha.

^c Imminuta. Vulg., LXX. immutata.

^d Pro pace. In Orationali Gothico oratio quarta est pro prosperitate principum, et tranquillitate temporum. In Sacramentario Bobiano decima est pro pace populi et regum. In Missali Gallo-Gothico decima

tio. Pro Regibus seculi hujus atque principibus Pater flectentes genua : obsecramus ut tuis moderamen justicie : amorem pacis : virginitatis : studium bene regende plebis. Ut in pace et rectitudine eorum : pax simul et fidelium proveniat populorum.

Amen.

Psallendo. Sicut cervus sitiens desiderat ad fontanarum : ita desiderat anima mea ad te Deus. Tivit anima mea ad Deum vivum : quando ve-et a; parebo ante faciem Dei. *P.* Ita desiderat. *Propheetis et orationibus b cum tractibus dictis : ia processione in choro duo Cantores induiti cap-lis : c cereos in manibus tenentes : incipiant d li- i in medio Cruciarj Ecclesie dicendo.*

eyson. Christeleison.

leison. Christe audi nos.

e exaudi nos. Christe defende nos.

e parce peccatis nostris.

de celis Deus.

temptor mundi Deus.

is Sancte Deus.

i Trinitas unus Deus.

i Sanctorum Deus.

i Maria.

i Dei genitrix.

i Virgo virginum.

exeat Subdiachonus cum cruce hoc ordiue. Co-rij cum cereis pergant coram cruce : et cereis tis coram cereis et serpens coram cereo : et sic ant ad fontem ordinatim : et sic stent processio- : et cantent litaniam usque ad propicius esto.

i Michael.

i Gabriel.

i Raphael.

i Cherubin.

in Hispania regnabant. Oratio Missalis Moza-pro regibus seculi hujus, atque principibus, pro Leuba et Leovigildo, funditur ; si enim pro edo et Recimiro, pro Chinda suinto, et Rento orassent, aut pro catholicis Gothorum is, eosdem non simpliciter reges seculi hujus, i gloriosos reges, aut certe catholicos, aut fi-appellassent, quemadmodum in cerei consecra-rogant pro gloriosis principibus, et rursus pacem itur regibus fidelibus. In Orationali Gothico haud re pro imperatoribus Romanis precantur, nam osperitate principum orantes, Deum rogant ut n ord natione sua catholicis ducibus, et barbaras refrenet. Unde etiam docemur librum huic ad iam quamdam pertinuisse eorum que in His-Romanorum presidis tenebantur. In Missali Gothico orant ut, mitigatis eorum (regum) us, reqvies nobis congregationis istius perseveret ; sus : Ut nobis regno tuo celesti liberius licent ire ; quibus apparet, librum pertinuisse ad Ec-na que reges habebat barbaros, et hereticos, ndos puta, aut Gothos, qui ante Recaredum rant. At demum in Missali Gallicano orant, um nostrorum exercitum ita sua virtute corrobo-, per eosdem gentibus subditis vel fugatis, Deo igitur serviamus ; et in collecta eosdem reges mulos appellant : Respice famulos tuos, Domine, i orbis regimen et rerum habenas dedisti, etc.

A Sancte Seraphin. ora.

Omnes sancti Angeli et Archangeli Dei.

Orate pro nobis.

Omnes sancti beatorum spirituum ordines.

Orate pro nobis.

Sancte Joannes Baptista.

ora.

Omnes sancti Patriarche et Prophete.

Orate pro nobis.

Sancte Petre.

ora.

Sancte Paule.

ora.

Sancte Andree.

ora.

Sancte Jacobe.

ora.

Sancte Joannes.

ora.

Sancte Thoma.

ora.

Sancto Jacobe.

ora.

B Sancte Philippe.

ora.

Sancte Bartholomee.

ora.

Sancte Mathee.

ora.

Sancte Simon.

ora.

Sancte Thadee.

ora.

Sancte Mathia.

ora.

Sancte Barnaba.

ora.

Sancte Luca

ora.

Sancte Marce.

ora.

188 Omnes sancti Apostoli et Evangeliste.

orate.

Omnes sancti Discipuli Domini.

orate.

Omnes sancti Innocentes.

orate.

Sancto Stephano.

ora.

Sancte Line.

ora.

Sancte Laurenti.

ora.

C Sancto Vincenti.

ora.

Sancte Clemens.

ora.

Sancto Eugeni.

ora.

Sancte Sebastiane.

ora.

Sancte Fabiane.

ora.

Sancto Christophore.

ora.

Sancto Genesi.

ora.

Nimirum liber iste ad Ecclesiam quamdam Gallicanam pertinebat, que sub Francorum regibus pace catholica fruebatur.

^a *Psallendo.* Ps. xli, 2. Absolutis Lectionibus canebatur psalmus xli ; quo absoluto, clamabat diaconus : Pro competentibus flectamus genua, et deinde Levate, et oratio Concede, Domine, etc., que, nescio quo fato, loco suo mota, pag. 190 legitur. Exstant in Sacramentario Bobiano, et Missali Gallicano oratio pro competentibus, et in Gallo Gothico pro catechumenis, proxime, scilicet, baptizandis, et quidem oratio, que in Gallicano pro competentibus dicitur, aperte alludit ad psalmum huic xli, quem in Gallia quoque cantatum esse ostendit. Exstat etiam in Sacramentario Gelsiano oratio post psalmum xl, que pro proxime baptizandis orabant.

^b *Cum tractibus.* Forte, tractatibus. Hujusmodi breves tractatus inter opera sancti Zenonis Veronensis inveniuntur.

^c *Cereos.* Est error typographicus : in Missali legitur ceptros, in Toletano, sceptros. Lege sceptru.

^d *Litaniam.* Rubrica Sacramentalis Gelasii : Inde procedunt ad fontes cum litaniam.

^e *Eugeni.* De sancto Eugenio episcopo Toletano et martyre die 15 Novembris agit Martyrologium Romanum.

^f *Genesi.* De sancto Genesio Arelatensi exstat missa propria in hoc Missali.

Sancte ^a Romane.
 Sancte Illasi.
 Sancte ^b Zoyle.
 Sancte Antonine.
 Sancte ^c Saturnine.
 Sancte Georgi.
 Sancte ^d Juste et Pastor.
 Sancte Germane.
 Sancte ^e Feruande.
 Omnes sancti Martyres.
 Sancte Silvester.
 Sancte Hytari.
 Sancte Martine.
 Sancte Augustino.
 Sancte Hieronyme.
 Sancte Ambrosi.
 Sancte Gregori.
 Sancte Leander.
 Sancte Isidore.
 Sancte Illesonse.
 Sancte Iuliane.
 Sancte Nicolæ.
 Sancte Benedicte.
 Sancte Egidii.
 Sancte Francisce.
 Sancte Dominice.
 Sancte Antoni.

ora. A Sancte Bernarde.
 ora. Omnes sancti Confessores.
 ora. Sancta Maria Magdalena.
 ora. Sancta Anna.
 ora. Sancta Felicitas.
 ora. Sancta Perpetua.
 ora. Sancta Agnes.
 ora. Sancta Cecilia.
 ora. Sancta ^f Cristina.
 orate. Sancta ^g Justa.
 ora. Sancta Rufina.
 ora. Sancta ^h Leocadia.
 ora. Sancta Eulalia.
 ora. Sancta Marina.
 ora. Sancta ⁱ Columba.
 ora. B Sancta Barbara.
 ora. Sancta Lucia.
 ora. Sancta Agatha.
 ora. Sancta Eufemis.
 ora. Sancta ^j Fides.
 ora. Sancte ^k Quiteria.
 ora. Omnes sancte virgines.
 ora. Omnes sancti et sancte Dei.
 ora. *Hic silent omnes : et Sacerdos accedat ad aquam et incipiat benedictionem hoc ordine. ¹ In aqua tribus vicibus et dicat hunc exorcismum.*
 ora. *cizo te creatura aque : per Deum Patrem*

^a *Romane.* De sancto Romano monacho et martyre Antiocheno Missale hoc Missam habet.

^b *Zoyli.* Zoilus martyr Cordubensis.

^c *Saturnine.* Sanctus Saturninus, episc. Tolosanus et martyr, missam propriam habet in hoc Missali.

^d *Juste et Pastor.* Fratres Complutenses martyres, quibus est missa propria in Missali hoc.

^e *Feruande.* Forte, *Servande.* De sanctis Germano et Servando exstat missa in hoc Missali.

^f *Cristina.* De sancta Christina martyre in Sabina, ad lacum Velinum, passa, exstat missa in Missali nostro.

^g *Justa.* Justa et Rufina sorores martyres Hispanenses, quarum sunt missæ in hoc Missali.

^h *Leocadia.* Sancta Leocadia martyr, aut confessor Toletana, in carcere obiit; e,us in Missali exstat missa.

ⁱ *Columba.* Sancta Columbæ virginis et martyris Senonensis exstat in Missali propria missa.

^j *Fides.* Fides virgo et martyr Agennensis, de qua Tamaius, in Martyrologio Hispano, et Baronius, in Romano, die sexto Octobris, agunt.

^k *Quiteria.* De sancta Quiteria virgine et martyre Hispana Tamaius, in Martyrologio Hispano, et Baronius, in Romano, die 22 Maii, meminere.

¹ *Insufflet.* Ritus insufflandi a Christo Domino originem ducit, qui (Joan. xx, 24), facultatem remittendi peccata apostolis conferens, *insufflavit et dixit : Accipite Spiritum sanctum, quorum, etc.* Insufflatio priscis fidelibus frequenter in usu erat, tum ad malos dæmones in tugam vertendos (S. Cyrill. Hier., catech. 22. Tertulian., de Idolol. cap. 11, Apologet. c. 33), tum ad Spiritus sancti dona conferenda. Sic in Sacramentario Gregoriano Pamelii rubrica præscribit : *Insufflet in aquam tribus vicibus, et additur : Descendat in hanc plenitudinem fontis spiritus Spiritus sancti, etc.* De insufflatione in fontis baptismalis benedictione silent Sacramentaria Gelasianum, et Lobianum, et Missale Gallicanum. At

insufflationem distincte præscribunt Missarum, missale Gallo-Gothicum, et C Euchologium (*Offic. bapt., Edit. Goarii, Gotho-Hispania insufflatio cum exorcismo erat (S. Isid., Orig. lib. vi, c. 19; Offic. cap. 20).* Gallos quoque insufflationem cum e conjunctis ostendit Missale Gallo-Gothicum pag. 248, col. 2, Ed. Paris.). Demum Mirosianum Pamelii præscribit exorcismum *sufflatione.*

^m *Exorcizo.* In sanctificatione fontis esse Exorcismum liturgie vetustissimæ, tanquam Occidentis Ecclesiæ, probant. Præter nostrum et Euchologium Græcorum, Missale Gothicum, et Gallicanum, et Sacramentarium, Missale Ambrosianum Pamelii, Sacramentaria Gelasianum, et Gregoriana, in fonte bei exorcismos habent. Mos idem in Africa, te Gypriano (*Epist. 7 ad Januarium*) : *Oportet mundari, utique exorcismis, et sanctificari sacerdote, ut possit baptismo suo peccata huius baptizatur ablure;* et sanctus Ambrosius, D auctor libri de Sacramentis (*Lib. 1, cap. 8*) *Ubi primum ingreditur sacerdos, exorcismum secundum creaturam aquæ, postea invocat precem defert, ut sanctificetur fons.* Porro exorcizandi et ritus diversi sunt : Gotho-Hispanum insufflabant et faciebant signum et aquam alloquebantur : *Exorcizo te, creatura aquæ, etc.* Aquam quoque Galli, in Sacramentario *Exorcizatio (sic) te, creatura aquæ, etc., et in Melicano, alloquuntur : Exorcizo te, fons aquæ etc.* At, in Missali Gallo-Gothico, aquam potestates tenebrarum alloquuntur : *Excreatura aquæ. Exorcizo te, omnis exercitu omnis potestas adversaria, omnis umbra etc.* Et, absoluto exorcismo, aquam ter in Sacramentario Gelasiano deprecantur : *exorcismo : Procul ergo hinc, te jubente, omnis spiritus immundus abscedat, procul tertia diabolicæ fraudis absistat, etc.* Apud Græ

in : rerumque omnium conditorum : qui te pro ratione humani generis et per officium nostre civitatis consecrare precepit : et per Iesum Christum Dominum nostrum Dei et hominis filium : qui te pedibus ambulavit : et se pro nostra salute a Johanne baptizari ostendit : et Spiritum Sanctum qui super eum in specie columbe in Jordane ruit : ut, excluso a te omni malo spiritus nequissimi qui in te vel ex te perfusi a nobis : et in hunc trine majestatis baptizati fuerint . percepta a gratia : in numero fidelium mereantur adire . *ñ* . Amen . Per misericordiam tuam Deus nocte . Humiliate vos benedictioni . Dominus sit vobis vobiscum . *ñ* . Et cum .

Benedictio . *ñ* Deus qui solus habes immortalitatem : eamque ne solus possideres : nobis quoque servata per Jesum nativitate tribuisti : cum humano prius peccati admissam transgressionem : pristinae originis dignitatem reformare in melius : per *ñ* baptizatum

officio baptismatis *Euchol. Goarii, pag. 353*) forma eizandi est deprecatoria . Primum insufflando in manus signum crucis faciunt , tum orant : *Conterantur ab signo figure crucis tue adversariae cunctae tates . Ter dicunt . Tum : discedant a nobis aerea et invisibilia idola .* Gotho-Hispanos benedictionis fontis baptismalis ab exorcismo inchoasse iussit sanctus Gregorius Turonensis (*De Glor. martyrum, cap. 24*), quod rubrica Missalis Mozarabum te docet , et sanctus Hildephonsus (*Lib. adnot. de bapt., cap. 109*) confirmat : *Accedit sacerdos nitem... signaculo ligni crucis contingit aquas... ismum apponit nequid illic lateat ex contagione rae partis admistum... oleum infundit... benedictionem profert .* Ubi animadvertendum quod sanctus fontis insufflationem omiserit , ut in missali omiserunt signum crucis , sed quoniam insufflatio signum crucis faciebant , satis erat alterutrum nasse . Singulare est quod rubrica Missalis Gothici praescribit ut ante exorcismos faciat *de chrismo* , nimirum ut pollice , aut digito mate hinc aquam in formam crucis signet , et , utique exorcismis , insuffletur in aquam , et deinde aqua rursus infundant . Neque Gotho-Hispanis rare erat ab exorcismo ordiri fontis sanctificationem , sic enim in Gallia fiebat , ut ex Sacramentario Bobiano et ex Missali Gallicano habemus , in quidem praemittitur *praefatio* ; sed haec ad sanctificationem fontis stricte non pertinet . In Italia quoque pro primo de Sacramentis , cap. 5 , inter opera Ambrosii , et in Africa , ex sancto Cypriano ; 7 , fontis consecrationem ab exorcismis incipit . Sed in hac re diversa erat Ecclesiarum disciplina , in quibusdam Galliae locis , ut ex Missali Gothico colligere licet (*N. 36*) , fons primum dicebatur , deinde exorcismi fiebant , post exorcismos chrisma fonti infundebatur . At Romae , ut in Sacramentariis Gelasiano et Gregorianis , et tam in Napoli , ut est in officio sancti baptismatis . (*Pag. 353*) , exorcismos faciebant circa consecrationis fontis , quod etiam in Ambrosiano observare liceat .

ñ te vel ex te perfusi . Forte , in te mersi , vel ex rufi . Duplicem baptismi modum indicat , et immergendo aquis , alium infundendo aquis : immergendi apud antiquos magis in usu erat , te , qui baptismum aqua infusa consecuti erant rufos , grabatarios , et ceteros appellabant veteris , contemptus causa ; hos concilium Neocaesarense (*Can. 12*) ad presbyteratus dignitatem promovet , concilium vero Parisiense anno 829

smatis tinctionem voluisti . Adhuc quesumus ad invocationem nominis tui . *ñ* . Amen . Sancti *ñ* fons fontem hunc sancti *ñ* fonsator generis humani . *ñ* . Amen . Fiat locus iste dignus : in quem Spiritus sanctus influat . *ñ* . Amen . Sepeliatur hic ille Adam vetus : resurgat novus . *ñ* : Amen . Moriatur hic omne quod carnis est : resurgat omne quod est spiritus . *ñ* . Amen . Exuantur sordidissimis vitiiis et discissis criminibus amictus : ut splendoris et immortalitatis tuae indumenta sumantur . *ñ* . Amen . Quicumque in Christo baptizantur : induant Christum . *ñ* . Amen . Quicumque hic renunciant diabolo : da eis triumphare de mundo . *ñ* . Amen . Quicumque in hoc loco confessus fuerit : tu eum recognoscas *189* in regno . *ñ* . Amen . Sic in hunc fontem extinguantur crimina : ne resurgant . *ñ* . Amen . Sic invalescant aque istius beneficia : ut eterni ignis extinguantur incendia . *ñ* . Amen . Mittant fontes altaribus tuis : quos altaria regnis tuis emittant . *ñ* . Amen . Totus

celebratum (*Can. 8*) prohibet ne in aegritudine baptizati in clerum cooptentur . Certe non desuerunt qui de istius modi baptismate dubitaverunt an validum fuerit necne (*S. Cornelius papa, epist. ad Fabium Antiochenum, apud Euseb., Hist. Eccl. lib. vi, cap. 43* ; *S. Cyprianus, epist. 76, ad Magnum*) . Immerito tamen , ut sanctus Cyprianus (*Ibid.*) fuisse ostendit , solvitque contraria argumenta . Et sane Ecclesia nunquam censuit baptismum infusa aqua , in nomine Trinitatis , collatum minus validum esse , aut iterandum . Modo , raro immersione , plerumque autem infusione aquae , baptizant , nimirum ut teneram infantum aetate et adultorum pudori melius consulatur . *ñ* *Benedictio* . Eadem exstat in Missali Gallicano (*N. 25, pag. 363*) , ibique *contestatio fontis inscribitur* , et contestationis instar canitur . In nostro Missali instar *Benedictionis* recitatur in varias petitiones divisa .

ñ Deus . In Missali Gallicano , *Domine Deus aeternae . ñ* *Baptismatis tinctionem* . Missale Gallicanum : *Reformare in melius tam pretioso quam felici baptismatis munere voluisti .*

ñ Exuantur . Lege : *Exuat sordidissimus vitiiis et discissus criminibus amictus , ut , etc .* Missale Gallicanum : *Exuantur sordentes vitiiis et discissis criminibus amictus , splendoris et immortalitatis indumenta sumantur .* Alludunt ad ea quae contingebant baptizandis , qui vestibus quibus antea induti fuerant exuebantur , nudi in fontem mergebantur , et de fonte exeuntes veste candida induebantur . Sanctus Cyrillus Hieros. (*Catech. myst. 2, n. 2*) : *O rem admirabilem ! nudi fuistis coram oculis omnium , nec pudore tangebamini .* Sanctus Zeno , episc. Veronensis (*Tr. 35, quae est invitatio ad fontem*) , proximo baptizandos alloquens : *In fontem quidem nudi , inquit , demergimini , sed atherca veste vestiti mox candidati surgetis , quam qui non polluerit regna caelestia possidebit .*

ñ Quicumque in hoc loco . Fortasse : *Quicumque te in hoc loco confessus fuerit .* Miss. Gall. : *Quicumque te in hoc loco invocaverit , tu eum cognoscas in regno .*

ñ In hunc fontem . Lege in hoc fonte , ut in Gallicano .

ñ Mittant fontes . Hinc corrigitur textus Missalis Gallicani , *mitte fontis altaribus* . Alludit ad morem veterum , qui neophytos e baptisterio in basilicam introductos seorsim a coetu fidelium , circa altare collocabant . Sanctus Ambrosius , de iis qui myst. inician. , cap. 8 : *His abluta plebs , dives insignibus ad Christi contendit altaria , et sanctus Paulus ,*

hie horror mortis ^a intercedat. *ñ*. Amen. Quicumque hic se sibi argaverit : te lucrificat. *ñ*. Amen. Quicumque hic tuis esse ceperit : tuis esse non desinat. *ñ*. Amen. Ut per ministerium nostrum tibi consecratus : eternis ad te virtutibus : eternis promissis consecratur. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus : et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Oratio. Te deprecamur Domine Sancte Pater eterne omnipotens Deus : qui intonas super aquas : ut exultent deserta Jordanis. ^b Et vox tua preparat cedros : ut hanc aquam benedicas ^c ad gratiam. Et perfusi famuli tui nova restituantur ^d infantia : ut remissis sordibus delictorum : participes fiant vite eterne et regni celorum. *ñ*. Amen. ^e *Et antequam Chrisma et oleum ponantur in fonte : omnes qui causa devotionis voluerit accipere aquam benedictam de fonte ad aspergendum in domibus suis : sumant secundum decretum Alexandri Pape. ^f Deinde effundet chrisma et oleum ^g super vasculum in modum crucis et dicat.*

epist. 12, ad Severum :

Unde pater sacro ducit de fonte sacerdos
Infantes niveos, corpore, corde, habitu.
Circumdansque rudes festis altaribus agnos,
Crux salutiferis imbuat ora citis.

Nam neophyti offerbant et communicabant : unde in Sacramentario Gregoriano Menardi monet rubrica ut infantes non prohibeantur lactari ante communionem, si non cesse fuerit. At in Ordine Romano Ilitorpii (Pag. 77) cavetur ne parvuli ante communionem lactentur sine summa necessitate. Nimirum ea tum erat disciplina Ecclesiae ut neophyti omnino communicarent statim a lavacro, et amici jejuni communicare non poterant, quod parvulis haud raro contingebat. Ceterum consuetudo dandi Eucharistiam recenter baptizatis, quae vetustissima erat, ut ex sexcentis Patrum testimoniis constat, adhuc saeculo IX, in Occidente vigebat, neque saeculo XIV, quibusdam in Ecclesiis, in usu esse desierat. Infantes autem sacerdos solus vini specie communicabat. Vide Menardum (*De Ritib. Eccl. lib. 1, cap. 1, art. 15*).

^a *Intercedat*. Miss. Gall., *interced.*

^b *Et vox tua preparans cervos*. Verba desumpta sunt e psalmo XXVIII, 9, quae Vulgata et LXX legunt : *Vox Domini preparantis cervos*. Sanctus Augustinus, *perficientis cervos*. Hebr., *obstetricans cervis*.

^c *Ad gratiam*. Videtur aliquid deesse ; fortasse : *Te deprecamur. . . ut hanc aquam benedicas ad gratiam regenerationis conferendam preparatam, et in eam immersi, aut ea perfusi, famuli tui novae restituantur infantiae*.

^d *Infantia*. Lege *infantiae*. Neophyti omnes, etsi aetate senes, infantes appellabantur. Hinc octavae Paschae, apud sanctum Augustinum, *octavae infantum* appellantur, quotquot enim baptizati erant, ut pote regenerati, novam vitam ingressi erant. Hinc *infantes*, hinc etiam *infantia*. Huc refer illud Sacramentarii Gelasiani, in consecratione fontis, cum orant ut *fontis sanctificatione concepta, ab immaculato divini fontis utero in novam renata creaturam, progenies caelestis emerget, et quos, aut sexus in corpore, aut aetas discernit in tempore, omnes in unam pariat gratia mater infantiam*.

^e *Et antequam*. Eadem rubrica in Toletano et in

A Signo te sacratissime fons unctione sacri ch in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti Dei in secula seculorum. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper *ñ*. Et cum spiritu.

^b *Oratio*. Abjecti et humiles haec vitii sordentes : te Pater Domine glorie : te Dei potentem deprecamur : pro tua miseratione benignus. Tu libens asperator : ut has aquas tua sanctificatione benedicas : et sedibus Angelum tuum sanctum dirigas : qui cunctificet : ut qui in tuo et in Jesu Christo et Spiritu Sancto in Trinitatis nomine in haec descenderint : in quo sanctificato oleo christi et aequae benedictione perpetuitatis confirmatis mundi vitiiis repurgentur : et in hoc sancto remissionem peccatorum suscipiant tem consequantur eternam. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit vobiscum. *ñ*. Et cum. Et benedictio Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti descens istum fontem. *Et peracta benedictione fontis*

Missali Romano sancti Pii V. Idem praescribitur Capitularibus regum Francorum (*Lib. vi, in Sacramentario Moissacensi, et passim in et recentioribus Missalibus*). Sed in hac, et quibusdam consuetudinibus, disciplina hoc diversa fuit ; imo pro varietate temporum ejusdem Ecclesiae disciplina. In Lusitania aquam hauriebant de fonte post conspersum chrisma, teste sancto Gregorio Turonensi (*cap. 35*), scribens de fontibus quotannis insigni miraculo repleri aqua soli inquit, cum exorcismo sanctificatum fontem sum desuper chrisma, omnis populus pro haurit, et vas plenum domi pro salubritate agrorum vineisque aspersione saluberrima tutabitur in Gregoriano Pamelii aquam ad aspergendum in domo hauriri permittit, postquam inveni rit chrisma in fontem.

^f *Deinde*. De chrismate silet Sacramentarium eum. Thomasia. Sanctus Hildephonus de *annot. bapt., cap. 109* de consecratione agrorum, meminit de oleo, de chrismate silet Gotho-Hispani non oleum solum, neque chrisma, sed oleum et chrisma commista, vasculo infundebant. Hinc aliquando *oleum*, ut in sancto Hildephono, aliquando *chrisma*, et aliquando *oleum chrismae* : in sequentibus, appellatur.

^g *Super vasculum*. Lege *super fontem*. Ceterum in Missali Gallico Gothico, et in Sacramentario Dobiano, praescribitur ut chrisma in modum infundatur, et in Missali Gallico ut fiant *super aquam de chrisma*.

^h *Oratio*. Sanctus Hildephonus (*Lib. ad bapt., cap. 109*) benedictionem fontis tribus ostendit : exorcismo, infusione olei et benedictione. Quare cum benedictionem ultimo loco, infusionem olei chrismatum ponat, videtur orationem nomine benedictionis intellexit forte hanc precationem quae orationi consequitur : *Et benedictio Dei Patris et Filii, etc.*

ⁱ *Baptizentur*. Reliqua ad baptismum alibi petenda sunt : illud unum ad nos vetuisse more pedes recenter baptizati consuevisse (*Conc. Illiber., can. 48*), quod et facie aut.

sent r infante: si ibi sunt. ^a Quo facto: supradicti duo Cantores incipiant et cantent tractum. Cantemus Domino gloriose. Tunc Chorus redeat cum Processione ut fuerat: et sacerdos cum Cruce et Ministris accedat ad Altare majus: et Processio in suo ordine vadat ad Chorum canendo Tractum. Cantemus Domino: gloriose enim honorificatus est: equum et ascensorem projecit in mare. γ . Adjutor et protector factus est mihi in salutem. γ . Hic Deus meus et honorificabo eum: Deus patris mei: et exaltabo eum. Et cum peruentum fuerit ad Chorum: supradicti Cantores incipiunt ut sequitur:

Propicius esto.	Parce nobis Domine.
Ab omni malo.	Libera nos Domine.
Ab insidiis diaboli.	Libera.
A periculo mortis.	Libera.
Ab omni mala voluntate.	Libera.
A damnatione perpetua.	Libera.
A morte subitanea et eterna.	Libera.
A fulgure et tempestate.	Libera.
Per Passionem et sanctam Crucem tuam.	Libera.
Per admirabilem Ascensionem tuam.	Libera.
Per gratiam Sancti Spiritus Paracliti.	Libera.
In die iudicii.	Libera.

Peccatores. Te rogamus audi nos.
 Ut pacem nobis dones. Te rogamus,
 Ut Ecclesiam tuam regere et defensare digneris. Te rogamus.

Ut fontem istum benedicere et consecrare digneris. Te rogamus.

li Dei. Te rogamus.
 li Dei. Te rogamus.
 li Dei. Te rogamus.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi. Parce nobis Domine.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi. Exaudi nos Domine.

^a Quo facto. Aliter Gotho-Hispani. li enim, baptismate peracto, in gratiarum actionem hymnum Gloria in excelsis Deo canebant. Deinde neophytos agebant, iisdemque impositione manuum episcopi Spiritum sanctum conferebant. Post hæc eosdem in ecclesiam et ad altare deducebant, canentes canticum Moysis, Exod. xv, Cantemus Domino. Demum orationem pro neophytis dicebant. Quibus omnibus expletis, missam incipiebant. Confer Prudentium *D* (*Hym. 5 cathem.*), sanctum Hildephonsum (*Adnot. sup., cap. 122; de Itin. desert., cap. 6*), Sacramentarium Bobianum, et Missalia Gallicanum et Gallo-Gothicum. Eadem in hoc Missali habentur, sed perturbata et aliis mista.

^b Confessionem. Sacerdos ad altare ascendit, et omisso Officio ad missam, statim dicit Gloria in excelsis Deo, etc.; sed hæc recentiora sunt.

^c Nigris. Nam tempore Quadragesimæ, et diebus jejunii, vestes sacræ et pallia altaris, nigri coloris erant, quæ modo sunt violacei.

^d Pro competentibus. Nescio qua oscitantia, recentiores Mozarabes hanc d'aconi admonitionem et subjectam orationem suo loco motas huc intruserint (*Vid. not. pag. 187*). Quorsum enim oratio pro competentibus, quos jam omnes baptizatos esse oportebat? Adverte, apud Gotho-Hispanos et antiquiores Mozarabe, Missam Sabbati sancti a lectione Scri-

Agnus Dei qui tollis peccata mundi. Misereere nobis.

Et interim quo Litanis perficitur: Sacerdos cum Ministris cruce et cereis et cereo paschali et serpente eo ordine quo prius ascenderunt: sic descendit ad sacrarium. Et deponat Sacerdos cum ministris ornamenta quadragesimalia: et accipiant ornamenta **190** alba et veniant ad altare isto ordine. Cruce remanente in sacrario. In primis precedant duo Ceroferrarii cum cereis accensis. Scilicet ceruo paschali et tribus lucernis que sunt in serpente. Et cum perverint ad altare majus: Sacerdos faciat ^b confessionem ut moris est. Et facta confessione Sacerdos solenniter dicat hymnum Gloria in excelsis Deo. Et statim pulsantur omnes campanæ tam majores quam minores. Et discooperiantur altaria frontalibus ^c nigris: Et retabula aurea: et omnia appareant solenniter. Et finito hymno angelorum Diaconus dicat. ^d Pro competentibus. Flectamus genua. Levate.

Et Sacerdos dicat.

Oratio. Concede Domine omnes qui aunc & le morerant cognoscere veritatem: salutaris lavaeri percipere innovationem. Sicque eos a cunctis peccatorum sordibus baptismi unda purificet: et ultra eos pravi operis inquinamenta non maculent.

η . Amen. Per misericordiam tuam Deus noster. Dicat Diaconus. Silentiam facite.

^e Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Romanos: (*Cap. 1 VI*)

η . Deo gratias.

Fratres: Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato: ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato: quomodo adhuc vivimus in illo? An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu: in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum: in morte. Ut quomodo resurrexit Christus a mortuis per gloriam patris: ita et nos in novitate vite ambulemus. Si enim complantati ^e salvi facti sumus similitudini mortis ejus:

pturarum incepisse, atque adeo Officio ad Missam, hymno Gloria et oratione consequente, caruisse, erat enim missa jejunii, nocturne celebrabatur; sed, postquam Sabbato sancto missa clara luce, imo et ante meridiem, celebrari cœpta est, recentiores Mozarabes disciplinam Ecclesiæ Toletanæ, circa pulsationem campanarum, imitantes, missam hac die ab hymno Gloria, etc., inchoasse, eique, loco orationis, collectam pro neophytis subjecisse, præmissa etiam solenni proclamatione Flectamus genua, quæ tempore paschali minime conveniebat, et dum Gloria caneretur campanas pulsasse.

^e Sequentia. Huic missæ deficit prophetia non modo in Missali nostro, sed etiam in Lectionario Luxoviensi, et in Sacramentario Bobiano. Fortasse illis visum erat lectiones quæ ante baptismum e Veteri Testamento lectæ fuerant vicem prophetiæ supplere posse.

^f Cap. 71. Vers. 1-12. Eadem in Lectionario Luxoviensi, sed incipit tantum a vers. 3: An ignoratis. In Sacramentario Bobiano legitur ex Epist. 1 ad Corinthios, v, 6-9, ubi notandum quod particula non de industria omissa est, initio lectionis.

^g Salvi facti. Vulgata legit: Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, etc. Illud salvi neque Primasius, neque Ambrosiaster leg. t.

Lectio libri Exodi (° Cap. XII)

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Loquutus est Dominus ad Moysen et Aaron in terra Ægypti dicens. Mensis iste vobis principium mensium : primus erit in mensibus anni. Loquimini ad universam cetum filiorum Israel : et dicetis eis. Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias et domos suas. Sin autem minor est numerus : ut sufficere possit ad vescendum agnum : adsumet vicinum suum qui junctus est domui ejus : juxta numerum aninarum que sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque macula : masculus anniculus. Juxta quem ritum tollatis et hedum : et servabitis eum usque ad quartadecimam diem mensis hujus. Immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vespereum. Et sument de sanguine : ac ponent super utrumque postem : et insuper liminaribus domorum : in quibus comedent illum. Et edent nocte illa carnes assas igni : et azymos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid : nec coctum aqua : sed assum tantum igni. Caput cum pedibus ejus et intestinis vorabitis : nec remanebit ex eo quicquam usque mane. Siquid residui fuerit : igni comburetis. Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis : et calciamenta habebitis in pedibus : tenentes baculos in manibus : et comedetis festinanter. ^b Pascha enim Domini est.

ñ. Amen.

Postea dicat Diachonus. ° Pro unitate fidei catholice. Flectamus genua : levate.

Oratio. Ecclesia tua Christe que dilatata per universam terram diffusa est : omnis tua gratia in unitatis gremio colligatur. Et quamvis semetipsam in gentium varietate diffundat : fidei tamen divisionem non sentiat. Dissolve heresis scismata : que subvertente cupiunt fidem : que nituntur corrumpere veritatem. Ut sicut tu in celis atque in terra unus atque idem dignosceris Dominus : ita tibi in unitate fidei serviat cunctarum gentium populus.

ñ. Amen.

Lectio libri Exodi (° Cap. XIV).

ñ. Deo gratias.

^a Quinta progenie ascenderunt filii Israel de terra Ægypti. Dixitque Dominus ad Moysen. Quid clamas ad me? Dic filiis Israel ut proficiantur. Tu autem eleva virgam tuam : et extende manum super mare : et divide illud : ut gradiantur filii Israel in medio maris per siccum. Ego autem indurabo cor Ægyptiorum : et persequentur vos. Et glorificabor in Pharaone et in omni exercitu ejus : in curribus et in

A equitibus ejus. Et scient Ægyptii : quia ego sum Dominus : cum glorificatus fuero in Pharaone et in curribus atque equitibus ejus. Tollensque Angelus Domini qui precedebat castra Israel : abiit post eos. Et cum eo pariter columna nubis : priora dimittens post tergum. Stetitque inter castra Ægyptiorum : et castra Israel. Et erat nubes tenebrosa : et inluminans noctem : ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent. Cumque extendisset Moyses manum super mare : abstulit illud Dominus flante vento vehementi : et urente tota nocte : et evertit in siccum. Divisaque est aqua : et ingressi sunt filii Israel per medium maris sicci. Erat enim aqua quasi murus : ad dexteram eorum et levam. Persequentesque Ægyptii : ingressi sunt post eos omnis equitatus Pharaonis : currus ejus et equites per medium maris. Itaque advenerat vigilia matutina : et ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum : per columnam ignis et nubis : interfecit exercitum eorum : et subvertit rotas currum : ferebanturque in profundum. Diverunt ergo Ægyptii Fugiamus Israeleum : Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et ait Dominus ad Moysen. Extende manum super mare : et revertantur aque super Ægyptios : super currus et equites eorum. Cumque extendisset Moyses manum contra mare : ^b reversum est primo diluculo ad priorem locum. Fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aque : et involvit eos Dominus in mediis fluctibus. Reverseque sunt aque : et operuerunt currus et equites cuncti exercitus Pharaonis : qui sequentes ingressi fuerant mare : nec unus quidem superfuit ex eis. Filii autem Israel perrexerunt per medium maris sicci : et aque eis erant quasi pro muro a dextris et a sinistris. Liberavitque Dominus in die illo Israel de manu Ægyptiorum : et viderunt Ægyptios mortuos super litus maris. Et manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos. Timuitque populus Dominum : et crediderunt Domino et Moysi servo ejus. Tunc cantavit Moyses canticum hoc Deo : et dixit.

Tractus. Cantemus Domino : gloriose enim honorificatus est. ¶ Equum et ascensorem projecit in mare. P. Gloriose. ¶ Adjutor et protector militum fuit Dominus in salutem. P. Gloriose. ¶ Ille Deus meus et honorificabo eum : Deus patris mei et exaltabo eum. P. Gloriose enim hono.

Prosequatur prophetia ab Acolito. Sumpsit Maria soror Aaron prophetissa timpanum in manu sua : emexterunt cum ea universe mulieres cum timpanis et choris. Preibat autem eas Maria dicens. Canticum—

cum et Missale Mozarabum hac in re intercedit.

^d Cap. XIV. Vers. 14-xv, 1-12, sed plurima prætermittuntur. In Lectionario Luxoviensi, de transitu per mare, et submerso Pharaone, septima lectio est ex Exod. xiv, 14-xv, 1-22, non paucis omissis.

^e Quinta progenie. Confer Genesim, xv, 16. Sanctus Hieronymus : Quinta vero generatione egressi sunt ; et LXX, apud Liranum : Quinta generatione.

^a Cap. XII. Vers. 1-12. In Luxoviensi septima lectio est de agno paschali (Exod. xii, 1-50).

^b Pascha enim. Vulg. : est enim Phase, id est transitus Domini.

^c Pro unitate. In Orationali Gothico secunda oratio est pro pace Ecclesiarum et quiete populi. In liturgicis libris tam in numero quam in ordine harum orationum haud exigua est varietas, mihi autem satis visum notasse discrimen quod inter Orationalia Gothi-

us Domino gloriose enim honorificatus est. **A** nus dicat. Flectamus genua. Levate.

Oratio. Pro virginibus flectentes genua te Pater meus Deus postulamus : ut hanc illustrem eam Christi tui : in qua maxime gaudet cathoeclesia : ampliori fecunditate enutrias : ut plus numerosior et incorruptorum numerus : tanto gaudium matris Ecclesie augetur. Amen.

lectio Libri Esayae Prophete (4 Cap. II).

Deo gratias.

nam Domini quod vidit Esayas filius Amos ta super Judam et Hierusalem. Et erit in mis diebus preparatus mons : domus Domini ice montium : et elevabitur super colles. Et ad eum omnes gentes : et ibunt populi multi. Venite ascendamus ad montem Domini : omum Dei Jacob. Et docebit nos vias suas : et bimus in semitis ejus. Quia de Syon exhibit verbum Domini de Hierusalem. Et judicabit : et arguet populos multos. Et conflabunt suos in vomeres : et lanceas suas in falces. rabit gens contra gentem gladium : nec exerit ultra ad prelium. Et nunc ingredimini in et abcondite vos in terra : a facie timoris : et a gloria majestatis ejus. Cum surrexerit gere terram : et incurvabitur altitudo viros et exaltabitur Dominus in die illa. Illa etiam nini projiciet homo idola argenti sui : et siana auri sui : que fecerat sibi : ut adoraret vana va. Dominus autem ad judicium veniet cum bus populi sui : et principibus ejus. In die illa rmen Domini in magnificentia et in gloria : et terre sublimis : et exultatio his qui salvati de Israel. Et erit omnis qui relictus fuerit in et residuus in Hierusalem sanctus vocabitur : qui scriptus est in Hierusalem. Si abluerit os sordem filiorum Syon : et sanguinem Hien laverit de medio ejus : spiritus judicii et ardoris. Et creabit Dominus super omnem montis Syon : et ubi invocatus est nubi per : et fumum et splendorem ignis flammantis etem. Super omnem enim gloriam protectio ruaculum erit in umbraculum diei ab estu : et iritatem et abscontionem a turbine et plu- **D** Tunc cantavit Esayas propheta canticum hoc t dixit. Amen.

Oratio. Hoc loco deficit titulus. *Lege pro virgiet sane in Orationali Gothico septima oratio virginibus et continentibus.* In Sacramentario o, et in Missali Gallo-Gothico, quarta oratio iter pro virginibus inscribitur, ut, in Missalino, quinta oratio.

Oratio virginibus. In hac oratione quinta distinctas : *Pro virginibus flectentes genua te, Pater meus, postulamus,* etc. Et supra, in oratione : *Pro solemnitate paschali flexis genibus te, omnipotens, obsecramus.* Et infra, oratione de : *Pro regibus sæculi hujus, atque principibus ater, flectentes genua, obsecramus,* etc. Quare Gotho-Hispanos, saltem provincie Carthais, ad singulas has orationes flexis genibus. Ne credam huic morem ubique receptum

Canticum. Cantabo nunc dilecto meo canticum dilecte vince me. Vineam factam est dilecto in cornu et in loco uberi. **ŷ**. Et maceia circumdedit : et circumfodi et plantavi vineam Soreth : et edificavi turrim in medio ejus. **ŷ**. Et torcular fodi in ea et sustinui ut faceret uvas : fecit autem spinas. **ŷ**. Et nunc homo Juda : et qui habitatis Hierusalem judicate inter me et vineam mea. **ŷ**. Vineam enim Domini Sabooth **183** domus est Israel : et domus Juda novellum dilectum. **ŷ**. Sustinui ut faceret judicium : fecit autem iniquitatem : et non justiciam sed clamorem.

Dicat Diaconus. Pro his qui elemosynas faciunt. Flectamus genua. Levate.

Oratio. Deprecamur te Domine pro his qui misericordie fructibus egentium subsidia conferunt : ut mereantur ex hac terrena dispensatione celestem percipere remunerationem. Et quicquid in usibus indigentium conferunt : proficiat illis ad fructum celestium premiorum. Amen.

Lectio libri Ezechielis Prophete (5 Cap. XXXVII).

Deo gratias.

Facta est super me manus Domini : et eduxit me in spiritu Dominus. Et dimisit me in medio campi : qui erat plenus ossibus : et circumduxit me per ea in giro. Erant autem multa valde super faciem campi : siccaque vehementer. Et dixit ad me. Fili hominis : putasne vivent ossa ista ? Et dixi. Domine Deus tu nosti. Et dixit ad me. Vaticinare de ossibus his : et dices eis. Ossa arida audite verbum Dei. Hec dicit Dominus Deus ossibus his. Ecce ego intromittam in vobis spiritum : et vivetis : et dabo super vos nervos : et subcrescere faciam super vos carnes : et subextendam in vobis cutem : et dabo vobis spiritum et vivetis : et scietis quia ego sum Dominus. Et prophetavi sicut preceperat mihi. Factus est autem somnus prophetante me : et ecce commotio. Et accesserunt ossa ad ossa : unumquodque ad juncturam suam. Et vidi : et ecce super ea nervi et carnes ascenderunt : et extensa est in eis cutis desuper : et spiritum non habebant. Et dixit ad me. Vaticinare ad spiritum : vaticinare illi hominis : et dices ad spiritum. Hec dicit Dominus Deus. A quatuor ventis venit spiritus : et insuffla super interfectos istos : et revivescant. Et prophetavi sicut preceperat mihi. Et ingressus in ea spiritus : et vixerunt. Steteruntque super pedes suos exercitus grandes nimis valde : et dixit ad me. Fili suisse, faciunt Orationale Gothicum, et libri liturgici Gallicani, quibus solemne illud *Flectamus genua Deo*, et illud *Erigite vos*, aut *Levate*, omittuntur. Scrupulum autem injicit quod diaconus hic dicat simpliciter *Flectamus genua* et *Levate*, cum aliis in locis dicat *Flectite genua Deo*, et rursus *Erigite vos*, sed fortasse aliter poenitentes, aliter totum cœtum fidelium aliqui mos erat.

c Portionem. Adde gregis.

d Cap. II. Vers. 1-v, 1-8, multis omissis.

e Tunc cantavit. In Vulgata non legitur.

f Qui elemosinas. In orationi Gothico septima oratio est pro his qui elemosinas faciunt.

g Cap. XXXVII. Hæc Lectionario Luxoviensi non aya lectio est.

h Somnus. Vulg., sonitus.

hominis ossa hec universa domus Israel est. Ipsi dicunt. Aruerunt ossa nostra : et perit spes nostra : et abscisi sumus. Propterea vaticinare : et dices ad eos. Hec dicit Dominus Deus. Ecce ego aperiam tumulos vestros : et educam vos de sepulcris vestris populus meus : et inducam vos in terram Israel : et scietis quia ego sum Dominus. Cum aperuero sepulcra vestra : et eduxero vos de tumulis vestris populus meus : et dederō spiritum meum in vobis et dixeritis : et requiescere vos faciam super humum vestrum.

ñ . Amen.

Dicat Diaconus. Pro peregrinantibus ^a et navigantibus. Flectamus genua. Levate

Oratio. Concede Pater omnipotens cunctos peregrinantes patrie fieri reduces. Et ^b quoscumque turbulentis maris pervenit fluctus : ad tranquillitatis revoca portum. Mereantur in hac solennitate utrique : et terre exilium : et maris evadere exilium. Ut commune hujus leticie votum : cunctis generale sit gaudium. ñ . Amen.

Lectio libri Abacuc prophete (Cap. c 1).

ñ . Deo gratias.

Visio quam vidit Abacuc propheta. Usque quo Domine clamo : ut non exaudies? vociferabor ad te vim patiens : et non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem : videre predam et injusticiam contra me? Et factum est iudicium : et contradictio potentior. Propter hoc lacerata est lex : et non pervenit usque ad finem iudicium : quia impius prevalet adversus iustum. Propterea egredietur iudicium preversum. Aspice in gentibus et videte : et admiramini et obstupescite : quia opus factum est in diebus vestris : quod nemo credet cum narrabitur. Quia ecce ego suscitabo Caldeos : gentem amaram et velocem ambulantem super latitudinem terre : ut possideant tabernacula non sua. Quia lapis de pariete clamabit : et lignum quod inter juncturas edificiorum est respondebit. Ve qui edificat civitatem in sanguinibus : et preparat urbem in iniquitate. Numquid non hec a Domino sunt exercituum? laborabunt enim populi in multo igni : et gentes in vacuum et **184** deficient. Quia replebitur terra ut cognoscant gloriam Domini : quasi aque operientis mare. Quid prodest sculptile : quia sculpsit illud fractor viri : et conflavit illud imaginem falsam? Quia speravit in sigmento fictor ejus : ut faceret simulacra muta. Ve qui dicit ligno expergiscere : surge lapidi jacenti. Numquid ipse docere poterit? Ecce iste coopertus est auro et argento : et omnis spiritus non est in viscoribus ejus. Dominus autem in templo sancto suo : sileat a facie ejus om-

nis terra. ^c Tunc cantavit Abacuc propheta canticum hoc Deo : et dixit.

Canticum. Domine audivi auditum tuum et timui : consideravi opera tua et expavi. ¶ In medio duorum animalium ^e cognosceris : dum appropinquaverint anni : innotesceris. ¶ Deus a Libano veniet : et sanctus a monte opaco et condense. ¶ Operuit celos virtus ejus : et laudis ejus plena est terra

Dicat Diaconus. Pro ^f Egrotis. Flectamus genua. Levate.

Oratio. Miserere Domine his : quos corporalis egrotudinis valitudo involvit. Sana cunctos in nobis mentis corporisque languores : atque omnibus indulgens : solitam impertire medelam. Ut tibi cuncti in salute ministerium expleant fidei : tibi que referant laudes : qui solus et peccata cordis emundas : et languorem corporum sana. ñ . Amen. Per misericordiam tuam Deus noster qui vivis et omnia regis in secula seculorum.

ñ . Amen.

Lectio libri Jone P. ephete (c Cap. 1, 1111)

ñ . Deo gratias.

Factum est verbum Domini ad Jonam filium Amathi dicens. Surge : vade contra Ninnivem civitatem grandem : et predica in ea : quia ascendit malicia ejus coram me. Et surrexit Jonas ut fugeret in Tharsis a facie Domini. Et descendit Joppem : et invenit navem euntem in Tharsis : et dedit nulum ejus. Et descendit in ea ut iret cum eis in Tharsis a facie Domini. Dominus autem misit ventum magnum in mari : et facta est tempestas magna in mari : et navis periclitabatur. Conterriti sunt naute : et clamaverunt viri ad Dominum suum : et miserunt vasa que erant in navi in mare : ut alleviaretur ab eis. Et Jonas descendit ad interiora navis : et dormiebat sopore gravi. Et accessit ad eum gubernator : et dixit ei. Quid tu sopore dormieris? Surge invoca Deum tuum : si forte cogitet Deus de nobis : et non pereamus. Et dixit vir ad collegam suum. Venite et mittamus sortes : et sciamus : quare malum hoc sit nobis. Et miserunt sortes : et cecidit sors super Jonam. Et dixerunt ad eum. Indica nobis cujus causa malum istud sit nobis? Quod est opus tuum : que terra tua : quis vel ex quo populo es tu? Et dixit ad eos. Hebreus ego sum : et Dominum Deum celi ego timeo : qui fecit mare et aridam. Et timuerunt viri timore magno : et dixerunt ad eum. Quid hoc fecisti? Cognoverunt ergo viri quod a facie Domini fugerat : quia indicaverat eis. Et dixerunt ad eum. Quid faciemus tibi : et cessabit mare a nobis? Quia mare ibat et intumescebat. Et dixit ad eos. Tollite me : et mittite in mari : et cessabit mare a vobis. Scio enim ego quoniam propter me

^a Et navigantibus. In Orationali Gothico (pag. 402), oratio decima est pro peregrinantibus et navigantibus, sed in oratione siletur de navigantibus

^b Quoscumque. Lex ad quoscumque.

^c Cap. 1. Vers. 1-11, 1-4, multis omissis.

^d Tunc cantavit. In Vulgata non legitur.

^e Cognosceris. Ita l. XX et Arab. ; sed Vulg., Hebr. et Syr., notum fueris.

^f Egrotis. In Orationali Gothico nulla est specialis oratio pro ægrotis, quos, oratione quinta, cum aliis complexi sunt. In Sacramentario Bobiano septima est pro ægrotis. in Gallico-Gothico eadem pro infirmis, et in Gallicano pro ægrotantibus.

^g Cap. 1. vers. 1, ad finem capituli quarti, multis omissis. In Luxoviensi Lectionario lectio 11 est et prophetia Jonæ, a cap. 1.

statuam auream : quam constituit Nabuchodonosor Rex. Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldei accurrerunt Iudeos. Dixeruntque Nabuchodonosor Regi. Rex in eternum vive. Tu Rex potuisti decretum : ut omnis homo qui audierit sonitum tube : fistule : et cithare : sambuce et psalterij et simphonie et omnis generis musicorum : prosternat se et adoret statuam auream. Siquis autem non prociens adoraverit : mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt autem viri Judei quos constituisti super opera regionis Babylonie : Sidrac : Misac : et Abdenago. Viri isti contempserunt Rex decretum tuum : deos tuos non colunt : et statuam auream quam erexisti non adorant. Tunc Nabuchodonosor Rex in furore et in ira precepit : ut adducerent Sidrac : Misac : et Abdenago. Qui confestim adducti sunt in conspectum Regis. Pronunciensque Nabuchodonosor Rex : ait eis. Vere Sidrac : Misac : et Abdenago : Deos meos non colitis ? et statuam auream quam constitui : non adoratis ? Nunc ergo si estis parati : quacumque hora audieritis sonitum tube : fistule : cithare : sambuce : psalterij : et simphonie : et omnis generis musicorum : prosternite vos et adorale statuam auream quam feci. Quodsi non adoraveritis : eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentem. Et quis est Deus qui eripiat vos de manu mea ? Respondentes Sidrac : Misac : et Abdenago dixerunt Regi. Nabuchodonosor Rex non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster quem colimus : poterit eripere nos de camino ignis ardentis : et de manibus tuis o Rex liberare. Quod si noluerit : notum sit tibi Rex : quia Deos tuos non colimus : et statuam auream quam erexisti non adoramus. Tunc Nabuchodonosor Rex repletus est furore : et aspectus faciei ejus immutatus est super Sidrac : Misac : et Abdenago. Et precepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis de exercitu suo jussit : ut legatis pedibus Sidrac : Misac : et Abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentem. Et confestim viri illi vincti ^a cum brachiis suis et tiaris : et calciamentis et vestibus : missi sunt in medium fornacis ignis ardentis : nam jussio Regis urgebat. Fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos qui miserant Sidrac : Misac : et Abdenago : interfecit flamma ignis. Viri autem ii id est tres : Sidrac : Misac : et Abdenago : ceciderunt in medio camino ignis ardentis. Et non cessabant qui miserant eos succendere fornacem : ^b napta : stappa : pice : et malleolis. Et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem : et erupit : et incendit quos reperit juxta fornacem de Caldeis. Angelus autem Domini descendit cum Azaria et sociis ejus in fornacem. Et excus-

ait flammam ignis de fornace : et fecit medium fornacis quasi ventum roris frantem. Et non tetigit eos omnino ignis : neque contristavit : nec quicquam molestie intulit. Tunc ii tres quasi ex uno ore laudabant : et glorificabant et benedicebant Dominum de fornace dicentes

Benedictio. Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum : et laudabilis et superexaltatus in seculum amen. *¶* Benedicite omnia opera Domini Dominum : hymnum dicite et superexaltate eum in seculum amen. *¶* Benedicite Sacerdotes Domini Dominum hymnum dicite et superexaltate eum in secula. Benedicite sancti et humiles corde Dominum : hymnum dicite. *P. Et. ¶* Benedicite Amania : Azaria : et Misael Dominum. *P. Hymnum.*

Prosequitur prophetia.

Tunc Nabuchodonosor Rex obstupuit et surrexit prope : et ait optimatibus suis. Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos ? Qui respondentes dixerunt Regi. Vere Rex. Respondit **187** et ait. Ecce ego video quatuor solutos et ambulantes in medio ignis : et nihil corruptionis in eis est : et species quarti similis filio Dei. Tunc accessit Nabuchodonosor Rex ad ostium fornacis ignis ardentis et ait. Sidrac : Misac : et Abdenago servi Dei excelsi : egredimini et venite. Statimque egressi sunt Sidrac : Misac : et Abdenago de medio ignis. Et congregati Satrape : magistratus : et judices : et potestates Regis : contemplabantur viros illos : quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum : et capillus capitis eorum non esset adustus : et sarabeta eorum non fuissent imminuta : et odor ignis non transisset per eos. Et erumpens Nabuchodonosor ait. Benedictus Deus eorum : Sidrac videlicet : Misac : et Abdenago : qui misit Angelum suum : et eruit servos suos : qui crediderunt in eo : et verbum Regis immutaverunt. Et tradiderunt corpora sua ne servirent : et ne adorarent Deum : excepto Deo suo. A me ergo positum est hoc decretum : ut omnis populus et tribus et lingue quecumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrac : Misac : et Abdenago dispareat : et domus ejus vastetur. Neque enim est Deus alius : qui possit ita salvare. Tunc Rex promovit Sidrac : Misac : et Abdenago in provincia Babylonis. Nabuchodonosor Rex : omnibus populis gentibus et linguis qui habitant in universa terra : pax vobis multiplicetur. Signa et mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi predicare signa ejus : quia magna sunt : et mirabilia ejus : quia fortia. Et regnum ejus regnum sempiternum : et potestas ejus in generatione et generationem.

¶ Amen. *Diachonus dicat.* ^d Pro pace populi et Regum. Flectamus genua. Levate.

est pro pace regum, et in Missali Gallicano quarta pro regibus et pace.

^e Et Regum. In omnibus hisce titulis liturgiis ad Hispaniam et Galliam pertinentibus pro regibus numero multitudinis rogatur. Unde creabile est has liturgias, aut saltem has orationes, ad ea tempora pertinere quibus plures simul reges tam in Gallia,

^a Cum brachiis. Lege cum bracciis suis.

^b Napta. Lege naphtha.

^c Imminuta. Vulg., LXX. immutata.

^d Pro pace. In Orationali Gothico oratio quarta est pro prosperitate principum, et tranquillitate temporum. In Sacramentario Bobiano decima est pro pace populi et regum. In Missali Gallo-Gothico decima

Sancte ^a Romane.
 Sancte Illasi.
 Sancte ^b Zoyle.
 Sancte An'onic.
 Sancte ^c Saturnine.
 Sancte Georgi.
 Sancte ^d Juste et Pastor.
 Sancte Germane.
 Sancte ^e Ferrande.
 Omnes sancti Martyres.
 Sancte Silvester.
 Sancte Ilyari.
 Sancte Martine.
 Sancte Augustine.
 Sancte Hieronyme.
 Sancte Ambrosi.
 Sancte Gregori.
 Sancte Leander.
 Sancte Isidore.
 Sancte Illesonse.
 Sancte Iuliane.
 Sancte Nicolae.
 Sancte Benedicte.
 Sancte Egidii.
 Sancte Francisce.
 Sancte Dominice.
 Sancte Antoni.

ora. A Sancte Bernarde.
 ora. Omnes sancti Confessores.
 ora. Sancta Maria Magdalena.
 ora. Sancta Anna.
 ora. Sancta Felicitas.
 ora. Sancta Perpetua.
 ora. Sancta Agnes.
 ora. Sancta Cecilia.
 ora. Sancta ^f Cristina.
 oratio. Sancta ^g Justa.
 ora. Sancta Rufina.
 ora. Sancta ^h Leocadia.
 ora. Sancta Eulalia.
 ora. Sancta Marina.
 ora. Sancta ⁱ Columba.
 ora. B Sancta Barbara.
 ora. Sancta Lucia.
 ora. Sancta Agatha.
 ora. Sancta Eufemia.
 ora. Sancta ^j Fides.
 ora. Sancte ^k Quiteria.
 ora. Omnes sancte virgines.
 ora. Omnes sancti et sancte Dei.
 ora. *Hic silent omnes : et Sacerdos accedat ad
 et incipiat benedictionem hoc ordine. ^l In
 aqua tribus vicibus et dicat hunc exorcismum.
 cizo te creatura aque : per Deum Patrem*

^a *Romane.* De sancto Romano monacho et martyre Antiocheno Missale hoc Missam habet.

^b *Zoyle.* Zoilus martyr Cordubensis.

^c *Saturnine.* Sanctus Saturninus, episc. Tolosanus et martyr, missam propriam habet in hoc Missali.

^d *Juste et Pastor.* Fratres Complutenses martyres, quibus est missa propria in Missali hoc.

^e *Ferrande.* Forte, *Servande.* De sanctis Germano et Servando exstat missa in hoc Missali.

^f *Cristina.* De sancta Christina martyre in Sahinis, ad lacum Velinum, passa, exstat missa in Missali nostro.

^g *Justa.* Justa et Rufina sorores martyres Hispanenses, quarum sunt missae in hoc Missali.

^h *Leocadia.* Sancta Leocadia martyr, aut confessor Toletana, in carcere obiit; eus in Missali exstat missa.

ⁱ *Columba.* Sanctae Columbae virginis et martyris Senonensis exstat in Missali propria missa.

^j *Fides.* Fides virgo et martyr Agennensis, de qua Tamaius, in Martyrologio Hispano, et Baronius, in Romano, die sexto Octobris, agunt.

^k *Quiteria.* De sancta Quiteria virgine et martyre Hispana Tamaius, in Martyrologio Hispano, et Baronius, in Romano, die 22 Maii, meminere.

^l *Insufflet.* Ritus insufflandi a Christo Domino originem ducit, qui (Joan. xx, 24), facultatem remittendi peccata apostolis conferens, *insufflavit et dixit : Accipite Spiritum sanctum, quorum, etc.* Insufflatio praeis fidelibus frequenter in usu erat, tum ad malos daemones in lugam vertendos (S. Cyrill. Hier., catech. 22. Tertulian., de Idolol. cap. 11, Apologet. c. 33), tum ad Spiritus sancti dona conferenda. Sic in Sacramentario Gregoriano Pamelii rubrica praescribit : *Insufflet in aquam tribus vicibus, et additur : Descendat in hunc plenitudinem fontis spiritus sancti, etc.* De insufflatione in fontis baptismalis benedictione silent Sacramentaria Gelasianum, et Lobianum, et Missale Gallicanum, At

insufflationem distincte praescribunt Missalium, missale Gallo-Gothicum, et Græchologium (*Offic. bapt., Edit. Goarii, in Gotho-Hispanis insufflatio cum exorcismo erat (S. Isid., Orig. lib. vi, c. 19; Offic. cap. 20).* Gallos quoque insufflationem cum ei conjunxisse ostendit Missale Gallo-Gothicum pag. 248, col. 2, Ed. Paris.). Demum Missalium Pamelii praescribit exorcismum *insufflatione.*

^m *Exorcizo.* In sanctificatione fontis ac esse Exorcismum liturgiae vetustissimae, tum quam Occidentis Ecclesiae, probant. Praeter nostrum et Græchologium Græcorum, Missali Gothicum, et Gallicanum, et Sacramentarium, Missale Ambrosianum Pamelii, Sacramentaria Gelasianum, et Gregoriana, in fonte benedictionis habent. Mos idem in Africa, tes Gypriano (*Epist. 7 ad Januarium*) : *Oportet mundari, utique exorcismis, et sanctificari sacerdote, ut possit baptismo suo peccata hominibus ablueri*; et sanctus Ambrosius, auctor libri de Sacramentis (*Lib. 1, cap. 8*)

Ubi primum ingreditur sacerdos, exorcismum secundum creaturam aquae, postea invocat precem de'fert, ut sanctificetur fons. Porro exorcizandi et ritus diversi sunt : Gotho-Hispanum insufflabant et faciebant signum crucis aquam alloquebantur : *Exorcizo te, creatura etc.* Aquam quoque Galli, in Sacramentario *Exorcizatio (sic) te, creatura aquae, etc.*, et in Missalico, alloquuntur : *Exorcizo te, fons aquae etc.* At, in Missali Gallo-Gothico, aquam potestates tenebrarum alloquuntur : *Exorcizo te, creatura aquae. Exorcizo te, omnis exercitus omnis potestas adversaria, omnis umbra de etc.* Et, absoluto exorcismo, aquam ter in Sacramentario Gelasiano deprecatori est exorcismi : *Procul ergo hinc, te jubente, omnis spiritus immundus abscedat, procul in terra diabolicae fraudis absistat, etc.* Apud Græc

lentem : rerumque omnium conditorem : qui te pro generatione humani generis et per officium nostre humilitatis consecrare precepit : et per Iesum Christum Dominum nostrum Dei et hominis filium : qui super te pedibus ambulavit : et se pro nostra salute a Johanne baptizari ostendit : et Spiritum Sanctum qui super eum in specie columbe in Jordane apparuit : ut, excluso a te omni malo spiritus nequicie : his qui a te vel ex te perfusi a nobis : et in nomine trine majestatis baptizati fuerint, percepta divina gratia : in numero fidelium mereantur adscribi. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^b *Benedictio*. ^c Deus qui solus habes immortalitatem : earque ne solus possideres : nobis quoque renovata per Iesum nativitate tribuisti : cum humano generi post admissam transgressionem : pristinae originis dignitatem reformare in melius : per ^d bapti-

(In officio baptismatis *Euchol. Coarrii, pag. 353*) forma exorcizandi est deprecatoria. Primum insufflando in aquam signum crucis faciunt, tum orant : *Conterantur sub signo figure crucis tue adversariae cunctae potestates. Ter dicunt. Tum : discedant a nobis aerea cuncta et invisibilia idola. Gotho-Hispano benedictione sui fontis baptismalis ab exorcismo inchoasse invenit sanctus Gregorius Turonensis (De Glor. martyrum, lib. 1, cap. 24), quod rubrica Missalis Mozarabum aperte docet, et sanctus Hildefonsus (Lib. adnot. de cogn. bapt., cap. 109) confirmat : Accedit sacerdos ad fontem... signaculo ligni crucis contingit aquam... Exorcismum apponit nequid illic lateat ex contagione aëris partis admistum... oleum infundit... benedictionem profert. Ubi animadvertendum quod sanctus Hildefonsus insufflationem omiserit, ut in missali nostro omiserunt signum crucis, sed quoniam insufflando signum crucis faciebant, satis erat alterutrum nominasse. Singulare est quod rubrica Missalis Gallo-Gothici praescribit ut ante exorcismos faciat *crucem de chrismo*, nimirum ut pollice, aut digito christum aquam in formam crucis signet, et, absolutis exorcismis, insuffletur in aquam, et deinde chrisma rursus infundant. Neque Gotho-Hispanis singulare erat ab exorcismo ordi fontis sanctificationem, sic enim in Gallia fiebat, ut ex Sacramentario Bobiano et ex Missali Gallicano habemus, in quo quidem praemittitur *praefatio*; sed haec ad sanctificationem fontis stricte non pertinet. In Italia quoque ex libro primo de Sacramentis, cap. 5, inter opera sancti Ambrosii, et in Africa, ex sancto Cypriano; epist. 7, fontis consecrationem ab exorcismis incipiebant. Sed in hac re diversa erat Ecclesiarum disciplina, in quibusdam Galliae locis, ut ex Missali Gallo-Gothico colligere licet (N. 36), fons primum benedicebatur, deinde exorcismi fiebant, post exorcismos chrisma fonti infundebatur. At Romae, ut est in Sacramentariis Gelasiano et Gregorianis, et Constanti inopoli, ut est in officio sancti baptismatis *Euchol. (Pag. 353)*, exorcismos faciebant circa medium consecrationis fontis, quod etiam in Ambrosiano Pamelii observare lice:*

^a *In te vel ex te perfusi. Forte, in te mersi, vel ex te perfusi.* Duplicem baptizandi modum indigat, alium immergendo aquis, alium infundendo aquis : ritus immergendi apud antiquos magis in usu erat, eoque, qui baptismum aqua infusa consecuti erant superfluos, grabatarios, et ceteros appellabant veteres, contemptus causa; hos concilium Neocaesariense (Can. 12) ad presbyteratus dignitatem promoveri vetat, concilium vero Parisiense anno 829

smatis tinctionem voluisti. Adiste quesumus ad invocationem nominis tui. *ñ*. Amen. Sancti *ñ* fice fontem hunc sancti *ñ* ficator generis humani. *ñ*. Amen. Fiat locus iste dignus : in quem Spiritus sanctus influat. *ñ*. Amen. Sepeliatur hic ille Adam vetus : resurgat novus. *ñ*. Amen. Moriatur hic omne quod carnis est : resurgat omne quod est spiritus. *ñ*. Amen. ^e Exuantur sordidissimis vitiis et discissis criminibus amictus : ut splendoris et immortalitatis tue indumenta sumantur. *ñ*. Amen. Quicumque in Christo baptizantur : induant Christum. *ñ*. Amen. Quicumque hic renunciant diabolo : da eis triumphare de mundo. *ñ*. Amen. ^f Quicumque in hoc loco confessus fuerit : tu eum recognoscas **189** in regno. *ñ*. Amen. Sic ^g in hunc fontem extinguantur crimina : ne resurgant. *ñ*. Amen. Sic invalescant aque istius beneficia : ut eterni ignis extinguantur incendia. *ñ*. Amen. ^h Mittant fontes altaribus tuis : quos altaria regnis tuis emittant. *ñ*. Amen. Totus

celebratum (Can. 8) prohibet ne in agritudine baptizati in clerum cooptentur. Certe non defuerunt qui de istius modi baptismate dubitarent an validum fuerit necne (S. Cornelius papa, epist. ad Fabium Antiochenum, apud Euseb., Hist. Eccl. lib. vi, cap. 43; S. Cyprianus, epist. 76, ad Magnum). Immerito tamen, ut sanctus Cyprianus (*Ibid.*) fuse ostendit, solvitque contraria argumenta. Et sane Ecclesia nunquam censuit baptismum infusa aqua, in nomine Trinitatis, collatum minus validum esse, aut iterandum. Modo, raro immersione, plerumque autem infusione aquae, baptizant, nimirum ut tenere infantium aetati et adulatorum pudori melius consulatur.

^b *Benedictio.* Eadem exstat in Missali Gallicano (N. 25, pag. 365), ibique *contestatio fontis inscribitur*, et contestationis instar canitur. In nostro Missali instar *Benedictionis* recitatur in varias petitiones divisa.

^c *Deus.* In Missali Gallicano, *Domine Deus æterne. d* *Baptismatis tinctionem.* Missale Gallicanum : *Reformare in melius tam pretioso quam felici baptismatis munere voluisti.*

^e *Exuantur.* Lege : *Exuantur sordidissimis vitiis et discissis criminibus amictus, ut, etc.* Missale Gallicanum : *Exuantur sordentes vitiis et discissis criminibus amictus, splendoris et immortalitatis indumenta sumantur.* Alludunt ad ea quae contingebant baptizandis, qui vestibus quibus antea induti fuerant exuebantur, nudi in fontem mergebantur, et de fonte exeuntes veste candida induebantur. Sanctus Cyrillus Hieros. (*Catech. myst. 2, n. 2*) : *O rem admirabilem! nudi suatis coram oculis omnium, nec pudore tangebimini.* Sanctus Zeno, episc. Veronensis (*Tr. 35, quae est invitatio ad fontem*), proximo baptizandos alloquens : *In fontem quidem nudi, inquit, dimergimini, sed aetherca veste vestiti mox candidati surgetis, quam qui non polluerit regna caelestia possidebit.*

^f *Quicumque in hoc loco.* Fortasse : *Quicumque te in hoc loco confessus fuerit.* Miss. Gall. : *Quicumque te in hoc loco invocaverit, tu eum cognoscas in regno.*

^g *In hunc fontem.* Lege *in hoc fonte*, ut in Gallicano.

^h *Mittant fontes.* Hinc corrigitur textus Missalis Gallicani, *mitte fontis altaribus.* Alludit ad morem veterum, qui neophytos e baptisterio in basilicam introductos seorsim a cetero fidelium, circa altare collocabant. Sanctus Ambrosius, de iis qui myst. initiant., cap. 8 : *His abluta plebs, dives insignibus ad Christi contendit altaria, et sanctus Paulinus,*

hie horror inortis ^a intercidat. *ñ*. Amen. Quicumque hic se sibi argaverit : te lucrificat. *ñ*. Amen. Quicumque hic tuus esse ceperit : tuus esse non desinat. *ñ*. Amen. Ut per ministerium nostrum tibi consecratus : eternis ad te virtutibus : eternis premiis consecratur. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus : et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Orenus.

Oratio. Te deprecamur Domine Sancte Pater eterne omnipotens Deus : qui intonas super aquas : ut exultent deserta Jordanis. ^b Et vox tua preparet cedros : ut hanc aquam benedicas ^c ad gratiam. Et perfusi famuli tui nova restituantur ^d infantia : ut remissis sordibus delictorum : participes fiant vite eterne et regni celorum. *ñ*. Amen. ^e *Et antequam Chrisma et oleum ponantur in fonte : omnes qui causa devotionis voluerit accipere aquam benedictam de fonte ad aspergendum in domibus suis : sumant secundum decretum Alexandri Pape. ^f Deinde effundet chrisma et oleum ^g super vasculum in modum crucis et dicat.*

epist. 12, ad Severum :

Unde pater sacro duct de fonte sacerdos
Infantes niveos, corpore, corde, habitu.
Circumdansque rudes festis altaribus agnos,
Cruxa salutiferis imbuat ora citis.

Nam neophyti offerbant et communicabant : unde in Sacramentario Gregoriano Menardi monet rubrica ut infantes non prohibeantur lactari ante communionem, si non esse fuerit. At in Ordine Romano Ilitorpii (Pag. 77) cavetur ne parvuli ante communionem lactentur sine summa necessitate. Nimirum ea tum erat disciplina Ecclesie : ut neophyti omnino communicarent statim a lavacro, et nisi jejuni communicare non poterant, quod parvulis haud raro contingebat. Ceterum consuetudo dandi Eucharistiam recenter baptizatis, quæ vetustissima erat, ut ex sexcentis Patrum testimoniis constat, adhuc sæculo ix, in Occidente vigebat, neque sæculo xiv, quibusdam in Ecclesiis, in usu esse desiderat. Infantes autem sacerdos solus vini specie communicabat. Vide Menardum (De Ritib. Eccl. lib. 1, cap. 4, art. 15).

^a Intercidat. Miss. Gall., intereat.

^b Et vox tua preparans cervos. Verba desumpta sunt e psalmo xxviii, 9, quæ Vulgata et LXX legunt : Vox Domini preparans cervos. Sanctus Augustinus, perficientis cervos. Hebr., obstetricans cervis.

^c Ad gratiam. Videtur aliquid deesse ; fortasse : Te deprecamur. . . ut hanc aquam benedicas ad gratiam regenerationis conferendam preparatam, et in eam immersi, aut ea perfusi, famuli tui novæ restituantur infantia.

^d Infantia. Lege infantia. Neophyti omnes, etsi ætate senes, infantes appellabantur. Hinc octavæ Paschæ, apud sanctum Augustinum, octavæ infantum appellantur, quotquot enim baptizati erant, ut pote regenerati, novam vitam ingressi erant. Hinc infantes, hinc etiam infantia. Huc refer illud Sacramentarii Gelasiani, in consecratione fontis, cum orant ut fons sanctificatione concepta, ab immuculato divini fontis utero in novam renata creaturam, progenies celestis emerget, et quos, aut sexus in corpore, aut ætas discernit in tempore, omnes in unam pariat gratia mater infantiam.

^e Et antequam. Eadem rubrica in Toletano et in

A Signo te sacratissime fons unctione sacri christi in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti et Dei in secula seculorum. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu.

^b *Oratio*. Afflicti et humiles hinc virtutes sordentes : te Pater Domine glorie : te Deus potentem deprecamur : pro tua miseratione benignus. Tu libens aspersor : ut has aquas tua sanctificatione benedicas : et sedibus Angelum tuum sanctum dirigas : qui cunctificet : ut qui in tuo et in Jesu Christo et Spiritu Sancto in Trinitatis nomine in hæc descenderint : in quo sanctificato oleo christi et aque benedictione perpetuitatis confirmati etis mundi vitis repurgentur : et in hoc sancto remissionem peccatorum suscipiant : tem consequantur eternam. *ñ*. Amen. Per cordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit vobiscum. *ñ*. Et cum. Et benedictio Dei Patris potentis et Filii et Spiritus Sancti descend istum fontem. Et peracta benedictione fontis :

Missali Romano sancti Pii V. Idem præscribitur Capitularibus regum Francorum (Lib. vi, in Sacramentario Moissacensi, et passim in et recentioribus Missalibus. Sed in hæc, ut quibusdam consuetudinibus, disciplina Eccl. diversa fuit ; imo pro varietate temporum vi ejusdem Ecclesie disciplina. In Lusitaniam aquam hauriebant de fonte post conspersum chrisma, teste sancto Gregorio Turonensi (1 mart., cap. 35), scribens de fontibus L. quotannis insigni miraculo repleri aqua soliti inquit, cum exorcismo sanctificationis fontem, sua deasper chrisma, omnia populus pro haurit, et vas plenum domi pro salutatione agrorum vineasque aspersione saluberrima tutatur. brica in Gregoriano Pamelii aquam ad aspergendum in domo hauriri permittit, postquam in fontem rit chrisma in fontem.

^c Deinde. De chrismate silet Sacramentarium eum. Thomasi. Sanctus Hildephonsus de annot. bapt., cap. 109) de consecratione agrorum, meminit de oleo, de chrismate silet. Gotho-Hispani non oleum solum, neque chrisma, sed oleum et chrisma commista, e vasculo infundebant. Hinc aliquando ait oleum, ut in sancto Hildephonso, aliquando ceter chrisma, et aliquando oleum chrismae in sequentibus, appellatur.

^d Super vasculum. Lege super fontem et Cæterum in Missali Gallico, et in Sacramentario Dobiano, præscribitur ut chrisma in modum infundatur, et in Missali Gallico ut fiant tres super aquam de chrisma.

^e *Oratio*. Sanctus Hildephonsus (Libr. adnot. bapt., cap. 109) benedictionem fontis tribus ostendit : exorcismo, infusione olei et benedictione. Quare cum benedictionem ultimo loco, in infusione olei chrismatum ponat, videtur a orationem nomine benedictionis intellexit forte brevem illam precationem quæ orationi consequitur : Et benedictio Dei Patris omnia, etc.

^f Baptizentur. Reliqua ad baptismum pertinent aliunde petenda sunt : illud unum addo nos vetusto more pedes recenter baptizati consuevisse (Conc. Illiber., can. 48), quod etiam facit aut.

sent r infante. si ibi sunt. ^a Quo facto : supradicti duo Cantores incipiant et cantent tractum. Cantoribus Domino glorioso. Tunc Chorus redeat cum Processione ad Altare majus : et Processio in suo ordine vadat ad Chorum canendo Tractum. Cantoribus Domino : gloriose enim honorificatus est : equum et asensorem projecit in mare. γ . Adjutor et protector factus est mihi in salutem. γ . Hic Deus meus et honorificabo eum : Deus patris mei : et exaltabo eum. Et cum perventum fuerit ad Chorum : supradicti Cantores incipiant ut sequitur :

Propiciens esto.	Parce nobis Domine.
Ab omni malo.	Libera nos Domine.
Ab insidiis diaboli.	Libera.
A periculo mortis.	Libera.
Ab omni mala voluntate.	Libera.
A damnatione perpetua.	Libera.
A morte subitanea et eterna.	Libera.
A fulgure et tempestate.	Libera.
Per Passionem et sanctam Crucem tuam.	Libera.
Per admirabilem Ascensionem tuam.	Libera.
Per gratiam Sancti Spiritus Paracliti.	Libera.
In die iudicii.	Libera.
Peccatores.	Te rogamus audi nos.
Ut pacem nobis dones.	Te rogamus.
Ut Ecclesiam tuam regere et defensare digneris. Te rogamus.	
Ut fontem istum benedicere et consecrare digneris. Te rogamus.	
li Dei.	Te rogamus.
li Dei.	Te rogamus.
li Dei.	Te rogamus.
agnus Dei qui tollis peccata mundi. Parce nobis Domine.	
agnus Dei qui tollis peccata mundi. Exaudi nos Domine.	

^a Quo facto. Aliter Gotho-Hispani. Ii enim, baptismate peracto, in gratiarum actionem hymnum *Gloria in excelsis Deo* canebant. Deinde neophytos ungebant, liademque impositione manuum episcopi Spiritum sanctum conferebant. Post hæc eosdem in ecclesiam et ad altare deducebant, canentes canticum Moysis, Exod. xv, *Cantemus Domino*. Demum orationem pro neophytis dicebant. Quibus omnibus expletis, missam incipiebant. Confer Prudentium *D* (*Hym. 5 cathem.*), sanctum Hildephonsum (*Adnot. pap., cap. 122; de Itin. desert., cap. 6*), Sacramentarium Bobianum, et Missalia Gallicanum et Gallo-Gothicum. Eadem in hoc Missali habentur, sed perturbata et aliis mista.

^b Confessionem. Sacerdos ad altare ascendit, et omisso *Officio ad missam*, statim dicit *Gloria in excelsis Deo*, etc.; sed hæc recentiora sunt.

^c Nigris. Nam tempore Quadragesimæ, et diebus jejunii, vestes sacræ et pallia altaris, nigri coloris erant, quæ modo sunt violacei.

^d Pro competentibus. Nescio qua oscitantia, recentiores Mozarabes hanc de aconii admonitionem et subjectam orationem suo loco motas huc intruserint (*Vid. not. pag. 187*). Quorsum enim oratio pro competentibus, quos jam omnes baptizatos esse oportebat? Adverte, apud Gotho-Hispanos et antiquiores Mozarabes, Missam Sabbati sancti a lectione Scri-

pturæ Agnus Dei qui tollis peccata mundi. Mærere nobis.

Et interim quo *Litania* perficitur : Sacerdos cum Ministris cruce et cereis et cereo paschali et serpente eo ordine quo prius ascenderunt : sic descendit ad sacrarium. Et deponat Sacerdos cum ministris ornamenta quadragesimalia : et accipiant ornamenta **190** alba et veniant ad altare isto ordine. Cruces remanente in sacrario. In primis precedant duo Ceroferarii cum cereis accensis. Scilicet cereo paschali et tribus lucernis que sunt in serpente. Et cum percerint ad altare majus : Sacerdos faciat ^b confessionem ut moris est. Et facta confessione Sacerdos solenniter dicat hymnum *Gloria in excelsis Deo*. Et statim pulsantur omnes campanæ tam majores quam minores. Et discooperiantur altaria frontalibus ^c nigris : et retabula aurea : et omnia appareant solenniter. Et finito hymno angelorum Diaconus dicat. ^d Pro competentibus. Flectamus genua. Levate.

Et Sacerdos dicat.
Oratio. Concede Domine omnes qui aunc & le meruerunt cognoscere veritatem : salutaris lavacri percipere innovationem. Sicque eos a cunctis peccatorum sordibus baptismi unda purifiet : et ultra eos pravi operis inquinamenta non maculent.

η . Amen. Per misericordiam tuam Deus noster. Dicit Diaconus. Silentium facite.

^e *Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Romanos : (Cap. I VI)*

η . Deo gratias.
Fratres : Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato : ut gratia abundet? Abait. Qui enim mortui sumus peccato : quomodo adhuc vivimus in illo? An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu : in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum : in morte. Ut quomodo resurrexit Christus a mortuis per gloriam patris : ita et nos in novitate vite ambulemus. Si enim complantati ^e salvi facti sumus similitudini mortis ejus :

pturarum incepiisse, atque adeo *Officio ad Missam*, hymno *Gloria* et oratione consequente, carnisse, erat eadem missa jejunii, noctuque celebrabatur ; sed, postquam Sabbato sancto missa clara luce, imo et ante meridiem, celebrari cœpta est, recentiores Mozarabes disciplinam Ecclesiæ Toletanæ, circa pulsationem campanarum, imitantes, missam hac die ab hymno *Gloria*, etc., inchoasse, eique, loco orationis, collectam pro neophytis subjecisse, præmissa etiam solemnî proclamatione *Flectamus genua*, quæ temporî paschali minime conveniebat, et dum *Gloria* caneretur campanas pulsasse.

^e *Sequentia*. Huic missæ deficit prophetia non modo in Missali nostro, sed etiam in Lectionario Luxoviensi, et in Sacramentario Bobiano. Fortasse illis visum erat lectiones quæ ante baptismum e Veteri Testamento lectæ fuerant vicem prophetiæ supplere posse.

^f *Cap. VI. Vers. 1-12*. Eadem in Lectionario Luxoviensi, sed incipit tantum a vers. 3 : *An ignoratis*. In Sacramentario Bobiano legitur ex Epist. I ad Corinthios, v, 6-9, ubi notandum quod particula non de industria omissa est, initio lectionis.

^g *Salvi facti*. Vulgata legit : *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus*, etc. Illud *salvi* neque Primasius, neque Ambrosiaster leg t.

simul et resurrectionis erimus. Ille scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est : ut destrueretur corpus peccati : ut ultra non servianus peccato. Qui enim mortuus est : justificatus est a peccato. Si enim mortui sumus cum Christo : credimus quia simul etiam vivemus cum illo. Scientes quod Christus resurgens ex mortuis jam non moritur : mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuum est peccato : mortuum est semel. Quod autem vivit : vivit Deo. Ita et vos extimate vos mortuos quidem esse peccato : viventes autem Deo : ^a in Christo Jesu Domino nostro. *ñ*. Amen.

^b *Lauda*. Dicant qui redempti sunt a Domino in eternum et in seculum seculi. *ψ*. Populus qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (c. Cap. XXVIII).

Vespere autem Sabbati que lucescit in prima Sabbati : venit Maria Magdalena et altera Maria videre sepulcrum. Et ecce terremotus factus est magnus. Angelus enim descendit de celo : et accedens revolvit lapidem : et sedebat super eum. Erat autem aspectus ejus sicut fulgur : et vestimenta ejus sicut nix. Pre timore autem ejus : exterriti sunt custodes : et facti sunt velut mortui. Respondensque Angelus : dixit mulieribus. Nolite timere vos. Scio enim quod Jesum qui crucifixus est queritis : non est hic : surrexit enim sicut dixit. Venite et videte locum : ubi ^d positus erat. Et cito euntes discipulis dicite quod surrexit : et ecce precedet vos in Galileam : ibi enim videbitis. Ecce predixi vobis. Et exierunt mulieres cito de monumento : cum timore et gaudio magno : currentes nunciare discipulis suis. Et ecce Jesus occurrit illis dicens. Avete. ^e Illi autem accesserunt et tenuerunt pedes ejus : et adoraverunt eum. Tunc ait illis Jesus. Nolite timere. Ite dicite fratribus meis : ut eant in ^f Galileam : ibi me videbunt. Que cum abiissent : ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem : et nunciaverunt principibus sacerdotum omnia que facta fuerant. Et congregati cum senioribus consilio accepto : pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes. Dicite quia discipuli ejus nocte venerunt : et furati sunt eum vobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a preside : nos ^d suadebimus ei : et securos vos faciemus. At illi ac-

^a *In Christo*. His finis imponitur lectioni.

^b *Lauda*. Ps. cvi. 25. *ψ*. Matth. iv. 6; Isai. ix. 2, qui, teste sancto Hieronymo, proprie de vocatione gentium loquitur. Ceterum locus nullus esse potest pro lauda inter Epistolam et Evangelium, fortasse hæc, que nunc lauda appellatur, olim pro psallendo canebatur.

^c *Cap. XXVIII*. Vers. 1, ad finem capitis. Idem Evangelium in Lectionario Luxoviensi, et Sacramentario Bobiano, legitur; idem pariter legitur in Kalendario Frontonis et in capitularibus Georgi, sed in his est minus prolixam.

^d *Positus erat*. Vulg. Gr. et Sacram. Bobianum addunt Dominus.

^e *Illi*. Vulgata, illæ.

^f *Galileam*. Vulg. et Gr., et Sacram. Bobianum, ad-

cepta pecunia : fecerunt sicut erant docti. Et gatum est verbum istud apud Judeos : usque diurnum diem. Undecim autem discipuli abie Galileam : ubi constituerat illis Jesus. Et v eum adoraverunt. Quidam autem dubitaveri accedens Jesus locutus est eis dicens. Data es mihi omnis potestas in celo et in terra. Eunt docete omnes gentes : baptizantes eos in i Patris et Filii et Spiritus Sancti : docentes e vare omnia quecumque mandavi vobis. Et ei vobiscum sum omnibus diebus usque ad co tionem seculi. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vol *ñ*. Et cum.

^e *Lauda*. Alleluia. *ψ*. Ego sum primus et *B* vissimus : et fui mortuus : et ecce sum vivencia seculorum. *P*. Alleluia.

^b *Sacrificium*. Alleluia. Angelus Domini de de celo : et accedens revolvit lapidem ab os numentum alleluia alleluia. *ψ*. Alleluia. Erat re ejus sicut fulgur : et vestimenta ejus candidi nix : et dixit mulieribus nolite timere. *P*. Et ac

Missa. Istam ⁱ istam noctem qui tenebris aspiciat : istius cernat splendoris decorem : qui ris minabatur horrorem. Mundum illuminat tu non diabolum. Libet Christe ergastulis tua confractis spoliatis insultare custodibus : et a tis tyranni contemptam irridere jactantiam. semper captivis est restituta libertas. Quis tu hauserit Judee vigilans sepulcrum : saporum es : an timorem ? Fraude deceptus es : an Non tuam inertiam miser accuses. Non fuist gens : sed crudelis. Adhuc certe cecitatei pertinax excusares : si depositum tuum vel servassent. Agnosce infelix : agnosce quid Corpus illud morientis affectum habuit : mortum. Visceribus illis non infirmitas fuit : sed pietas. Quod pependit ex homine est : qui surrexit ex numine. Nihil dubites : nihil Hospitium Domino suo terra esse potuit : non crum. Mea tunc cum illis manibus delicta f ⁱ meam necem tuamque salutem : cum oscul liceret corporaliter plantis clavis transverber consuebas. Tuum facinus celum tremuit : Sc vit : tellus ingemuit : et testantia factoris sui tiam (terribile quoddam) montium prurpt:

dunt in montem.

^e *Lauda*. *ψ*. Apoc. i. 18.

^b *Sacrificium*. Matth. xviii. 2. *ψ*. Ibid., 3 Sabbati sancti ritu Romano caret *offeritorio*, ⁱ loco olim *Credo in unum Deum* cantabant (*V tiph. Gregor. em. Thomasii*).

ⁱ *Istam noctem*. Missam hac nocte celi fuisse apud omnes antiquos constat ; unde in Gallo-Gothico *sacrosanctæ noctis istius gratia, sæcularibus liberati*, etc. Sacramentario Gr inscribuntur *orationes et preces ad missam d et in Sacramentario Gregoiano communici noctem sacratissimam celebrantes*.

ⁱ *Meam necem*. Lege tuam necem, meamque : diabolus enim alloquitur.

runt. Inferi vim pleni Deo corporali-er non tulerunt. **A** clamabant elementa de vivo : tartara de defuncto. Oportuit talia fieri miracula credituris : talia dari signa salvandis. Ut opera suum correpta nosset artificem : in quo se homo perditum : nisi fuisset inventus nesciret. *ñ. Amen*

Alia Oratio. Esurientes corpus tuum Domine : ac sanguinem sitientes : ut hoc nobis in remissionem peccatorum sumendum tribuas deprecamur. Quia nostra virtus et salus sit : si tamen non quod indigni sumus : irascaris. Sed facis vincere gaudium metum : et cedere exultationi terrorem. Nemo enim est in hoc numero concilioque fidelium : qui non accedere ad mensam tuam in hac gloriosa per totum mundum nocte desideret. Ut si firmus est : habeat custodiam. Si infirmus est : medicinam. Sit igitur quesumus **B** apud te Domine placitum : sit curatis donare quod cupiunt : ut digneris parcere quod presumunt. Quis non optet illa carne : animam suam tangere : parcere : confortare : ^a in qua se per gratiam credit esse transfusum ? Que corruptionem non vidit : et non mortis passione mortis absorbit. Quis non ambiat propter te sumere de tuo : quod te videat propter nos assumpsisse de nostro. ^b Indita hac ex pietate fiducia : ut quod in defunctis dignatum est vivificare mortuum : in reis dignetur purificare corruptum. *ñ. Am n.*

Post nomina. Oratio. Christe redemptio nostra qui olim noctem istam tue resurrectionis illuminasti potentia : precamur : ut in hac qua ipse vivus resurrexisti a mortuis : et expiationem criminum vivis : et requiem iubeas prestare defunctis. *ñ. Amen.* Quia tu es vita vivorum etc.

Ad pacem. Oratio. Deus qui Neophytos tuos : maritimi animarum ^a quam vestium nitore vestisti : ut plus acciperent quam habere se noverant : presta ut sicut donum tuum eorum intellectum exuperat : ita ultra etatem fides cum intelligentia placitis tibi operibus convalescat. Nobis quoque per mortem Jesu Christi Filii tui **192** pacis dona largire : et veniam culpatorum attribue. *ñ. Amen.* Quia tu es vera pax nostra etc.

Oratio. Dignum et justum est sancte Pater omni-

^a In qua. Lege in quam.

^b Indita. Lege : Indito hanc ex pietate fiduciam.

^c Quam vestium nitore. Alludit ad albas vestes quibus neophyti induebantur, ob quas a sancto Zenone, tract. 50, omnes candidati appellantur. Fortunatus, lib. III, carm. 7 : Fulgentes animas vestis quoque signal. Et sanctus Augustinus, serm. 233 : Infantes isti, quos cernitis exterius dealbatos, interiusque mundatos, qui candore vestrum splendorem mentium præfigurant. Græci, dum neophytus induitur (Euchol. Gear. p. 355), alludentes ad candorem vestis, Tunicam mihi præbe lucidam, canunt. Galli autem dum neophyllum veste candida induebant, isti, ut est in Missali Gallo-Gothico, et in Sacramentario Bobiano, dicebant : Accipe vestem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Christi. Omnibus neophytis communis erat candida vestis, quam tenuioribus episcopus præbebat, aut charitas fidelium. Sanctus Gregorius papa (Epist. I, lib. VII) scribit Mariniano Raven-nati episcopo se illi transmisisse quinquaginta solibus ad vestimenta eorum qui baptizandi erant com-

potens eterne Deus : pietatem tuam omni quidem tempore : sed in hac nocte, ^d vel die, profusius exultantibus animis conlaudare. Nox enim ista non tenebrarum sed luminis mater est : in qua exortus est ^e in eternum diei resurrectio nostra : Dominus Jesus Christus. Ille verus agnus qui abstulit peccata mundi. Qui non in figura veteri : alio offerente maclatus est : sed in corpore veritatis adveniens : adimplevit figuras carnalium sacrificiorum : approbavit et prophetias miraculorum celestium. Sed vivam et veram hostiam novissimis seculorum temporibus idem Sacerdos et sacer agnus exhibuit. Elevatisque in cruce manibus : sacrificium vespertinum pependit in ligno : et beneficium matutinum surgens prebuit e sepulcro.

^f Unde venerandi sacra imitatione mysterii : in eternam modo vitam filii lucis oriuntur : quos matutino partui per gratiam spiritalem hac nocte progenerat mater Ecclesia. Sine corruptione concipiens : et cum gaudio pariens. Exprimens in se utique formam Virginis genitricis absque ullo humane contagionis secunda conceptu. In ejus magnitudine resurget Christo : mors occidit delictorum : et exorta est vita credentium. Propter quod ei celestia atque terrestria cantant canticum novum cum omni exercitu Angelorum : et cum Cherubin ac Seraphin : sine cessatione sic dicunt. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Oratio. Vere Sanctus et verus Jesus filius Dei : qui ascendit patibulum crucis : ut omnes vires suas mors in sua perderet morte. Descendit ad inferos : ut hominem veteri errore deceptum : et **C** regno peccati servientem victor abstraheret : serasque portarum potenti manu confringeret : et secuturis sue resurrectionis gloriam demonstraret. Ipse Dominus ac redemptor eternus.

Dicat Presbyter.

Post pridie. Oratio. Habentes ante oculos omnipotens Pater sancte tante passionis triumphos : supplices exoramus : ut pascha hoc quod nobis Dominus noster Jesus Christus filius tuus ^e hostiam vivam constituit : atque complevit : fiat nobis in protectionem salutis et vite. Ut sanctificatus his solennitatibus populus : Altaribus tuis oblationis sue munera placitura consignet. Fiat nobis Eucharistia pura ^h atque paranda

^d Vel die. Illud adjectum est, postquam officia divina Sabbato sancto celebrari desierant noctu.

^e In æternum. Missale Gallo-Gothicum in immolatione missæ hujus noctis : Hac nocte in æternum diem renascentes populi procreantur ; et infra : Nox in qua exorta est resurrectio in æternum.

^f Unde venerandi. Alludit ad baptismum, per quod mors, sepultura et resurrectio Christi Domini mystice representantur. Confer Apostolum (Rom. vi, 3 ; Coloss. ii, 12). Hinc etiam illud Constitutionum apostolicarum (Lib. VII, cap. 45) spectat, ubi, de consecratione fontis agentis, orant : Sanctifica hanc aquam, da ei gratiam et virtutem, ut qui baptizatur, secundum mandatum Christi tui, cum eo crucifigatur, et commoriatur, et conseplatur, et consurgat in adoptionem filiorum Dei, quæ est in ipso, ut mortuus quidem sit peccato, vivat autem justitiæ.

^g Hostiam vivam. Forte, hostia viva.

^h Atque legitima. Modus hic loquendi non semel in Missali Gallo-Gothico recurrit. Ita n. 56, in orat.,

egitima in nomine unigeniti tui. Ut cum nostris fuerit percipit pectoribus : fidem nutriat : mentem sanctificet atque confirmet. *ñ*. Amen.

Ad confectionem panis. Antiphona. Ille est panis verus Dei qui de celo descendit : et vitam tribuit mundo : qui manducaverit ex eo : permanet in eternum : et panis quem ego dabo : caro mea est pro mundi vita. Qui credit in me : non esuriat : neque sitiet unquam : ecce disponam vobis sicut disposuit mihi Pater regnum : ut edatis et bibatis super mensam meam in regno aeterna.

Ad Orationem Dominicam.

Oratio. Oremus. ^a Excellentissimam in hac nocte tue resurrectionis celebrantes solennitatem : in qua ipse nobis dies novo de tumulo surgens : veterosam antique noctis caliginem celestem convertisti in claritatem : te quibus possumus lachrymosis rugilibus imploramus : ut qui nos redemisti precio tui sanguinis : instituta a te precepta acceptes nostre orationis. Sit indulgentia criminum : concedatur etiam et celestis glorie summa virtutum. Memento Domine quod terra sumus : et accipe contritionem nostri spiritus. Ut qui carnis infirmitate ad terram prosternimur : ad celos castigatione spiritali jejuniis sublevemur. Et quia ex nostro est ut cadamus : ex tuo sit ut surgamus : quia te jubente dicimus. Pater noster qui es in celis. *Hic Presbyter accipiat particulam que dicitur regnum : et ponat eam reverenter super calicem. Et dicat alta voce.* Vicit Leo de tribu Juda radix David alleluja. *Dicatur tribus vicibus. Et chorus respondeat qualibet vice.* Qui sedes super Cherubin radix David **193** alleluja. *Deinde mittat Presbyter particulam in calicem et dicat.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

Benedictio. ^b Christus Dominus qui ascendit patibulum crucis : sua vos redemptione et passione conservet a malis. *ñ*. Amen. Detque vobis sue dulcedinis sapientia renovari : qui se amaro permisit fellis poculo propinari. *ñ*. Amen. Ut cujus laudes

post Sanctus, vigiliis Paschæ orant Deum, uti hoc sacrificium sua benedictione benedicat et Spiritus sui rore perfundat, ut sit omnibus legitima Eucharistia ; porro legitima Eucharistia ea est quam sanctus Cyprianus, epist. 63, sacrificium verum et plenum appellat, ea nimirum quæ omnibus rite peractis Deo offertur, et populo distribuitur, atque adeo quæ non modo legitimam consecrationem susceperat, quæ verbis Domini elementa in corpus et sanguinem Christi transformantur, sed etiam quæ largæ Dei benedictione repleta communicantibus medicina animæ et corporis et pignus vitæ æternæ foret. Sunt qui putant, eam communionem, quæ poenitentibus, peracta legitima, hoc est publica, et solemnî poenitentia, concedebatur, denominatam esse Eucharistiam legitimam, neque id negaverim. Sed hoc loco legitima Eucharistia ea nuncupatur quæ non solum poenitentibus, sed omni cœtui fidelium distribuitur.

^a Excellentissimam. Eadem oratio Sabbato sancto ad vespas in Breviario Mozarabum legitur.

^b Christus Dominus. Eadem benedictio Sabbato sancto ad vespas in Breviario Mozarabum legitur.

^c Adhæreat. Lege ita adhæreat ; porro hanc orationem in Missale Romanum, paucis mutatis, transtulerunt, a sacerdote, dum secundam oblationem su-

A Ecclesia cuncta celebravit orando : ejus comereamur magno crucis vexillo. *ñ*. Amen. P sericordiam ipsius Dei nostri : qui est benedixit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *cedendum.* Gaudete populi et letamini : Angel dit super lapidem Domini : ipse vobis evangel Christus surrexit a mortuis Salvator mundi : plevit omnia suavitate : gaudete populi et leti *ñ*. Erat autem aspectus ejus sicut fulgur : et menta ejus sicut nix : et dixit. *P.* Christus et a mortuis. *ñ*. Et exierunt mulieres cito de memento cum timore et gaudio magno : currente ciat discipulis ejus quia surrexit. *P.* Christus Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. *P.* Gaudete populi et mini. *Communio.* Refecti Christi corpore et sancte laudamus Domine alleluja : alleluja : alleluja :

Oratio. Corpus Domini nostri Jesu Christi accepimus : et sanctus sanguis ejus quem potat ^a adhæreat visceribus nostris : eterne omni Deus : ut non veniat nobis ad iudicium nec a demnationem : sed proficiat ad salutem et ad dium animarum nostrarum in vitam eternam. Amen

^d Expleta Missa post hec ad Vesperas dicuntur laudes. Dicant qui redempti sunt a Domino hunc : quos redemit de manu inimici in eternum in seculum seculi. *ñ*. Populus qui redibat in bris et umbra mortis : vincit in mendicitate et *P.* Quos redemit. *ñ*. Quia contrivit portas et et vectes ferreos confregit. *P.* Quos redemit. *Presbyter.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ* cum. *Lauda.* Alleluja : Ego sum primus et evissimus : et fui mortuus. *P.* Et ecce sum vobiscum secula seculorum : alleluja. *ñ*. Dignus es Deus noster accipere librum : et solvere sigillum ejus : quoniam occisus es : et redemisti nos sanguine tuo ex omni tribu : et lingua. *P.* E

mit, secreto dicendam.

^d Expleta. Eadem vespertina preces in Bre Mozarabum Sabbato sancto leguntur. De absoluta missa recitandis silent libri liturgici cani, quia aliunde petendo sunt vespertina et Silent pariter Sacramentaria Gelasianum, et Mariana ; quia, teste vulgato Alcuino, in hac vespertinali synaxi, apud Romanos, nil agitur, ante, neque post missam. In Orationali Gothica fit vespertina mentio ; attamen cum in Orationali (Pag. 103) existunt orationes de rectione Domini ad Matutinum ; et ex ipsis oribus (quæ etiam in Missali Mozarabum habet constet eas noctu recitatas fuisse, omnemque sive conventum, ut Christum ab inferis resurg exciperet, matutinis precibus interfuisse, validibile est iisdem, de more, preces vespertina missas fuisse. Certe postquam officium Sancti horæ nona, id est hora tertia post mer inchoare placuit, et numerus baptizandorum, de causis, imminutus est, supererat tempore modo precibus vespertinis, sed et nocturnis ante diluculum Dominicæ diei absolvendis tempore Christus a mortuis resurrexerat batur.

†. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui sancto in secula seculorum amen. P. Et ecce. *Iterum dicat.* Hominus sit semper vobiscum. R. Et cum. *Lauda.* Alleluja : Angelus Domini descendit de celo. P. Et accedens revolvit lapidem ab ostio monumenti alleluja : alleluja. *Lauda II.* Alleluja. Erat aspectus ejus sicut fulgur : et vestimenta ejus candida quasi nix : et dixit mulieribus : nolite timere. P. Et accedens. †. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. P. Et accedens. *Capitula.* Excellentissimam in hac nocte. *Requiritur in Missa. fol. CXCII. Benedictio.* Christus Dominus qui ascendit patibulum crucis, ut supra. *Lauda.* Alleluja. Locutus est Angelus Domini mulieribus dicens. P. Scio quia crucifixum queritis : surrexit sicut dixit : venite et videte ubi positus erat Dominus. †. Cantate Domino canticum novum : quia mirabilia fecit. P. Scio quia. R. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. P. Scio quia.

Oratio. Dominus noster Jesus Christus Filius tuus : quasi solus verbo virtutis cuncta moderans : et omnia crucis stigmata portans : vectes ferreos comminuit : portarumque earum claustra perfregit : tartari profunda descendit : sedentibus in umbra mortis igne lucis claritate resplenduit : et Sol justicie de tussulo : corpore suscitato procedens radiis suis tenebris nostras mirabiliter illustravit. R. Amen. *Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus : et vivis et omnia regis in secula seculorum. R. Amen.* Dominus sit semper vobiscum. R. Et cum Spiritu. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pace. R. Deo gratias.

^b *Benedictio Agni in illaria Pasche.*

Domine Jesu Christe : qui per Moysen famulum

^a *Illustravit.* Videtur aliquid deesse, eodem modo legitur oratio hæc in Breviario : forte legendum illustrare dignetur.

^b *Benedictio agni.* Non est recens consuetudo benedicendi carnes agni in Paschate. In Sacramentario Bobiano exstat *Benedictio ad agnum benedicendum in Pascha* ; est et in Ordo Romano apud Hittorpium *Benedictio agni in Pascha*, et Ordo Romanus Benedicti canonici meminit de benedictione agni assati, qui convivio pontificis apponebatur. Et Micrologus (Cap. 54) observat quod juxta Romanam auctoritatem agnus in Pascha benedicitur, non ad altare, sed ad communem mensam. Unde apparet quam inepta fuerit illa Græcorum contra Romanam Ecclesiam accusatio, quod tempore paschali agnum simul cum corpore et sanguine Christi in ara more Judæorum offerrent. Walfriidus Strabo (*De reb. Eccles.*, cap. 18) damnat superstitiosam quamdam consuetudinem (quæ in Germania, et fortasse in vicina Gallia, suo tempore vigeat) eorum qui agni carnes in Pascha, juxta vel sub altari eas ponentes, benedictione propria consecrabant, et in ipsa Resurrectionis die, ante ceteros corporales cibos de ipsius carnis percipiebant. Sed hic paucorum error non officit pietati fidelium, qui agnum in Paschate, tanquam cibum communem, a sacerdote benedicendum curant, consuetam benedictione non ut sacrificium, peculiari quadam oratione, Deo offerebant.

^c *Applicandum te in Agnum.* Lege ad placandum

tuum et typicam prefigurationem ob tui ostensionem sanctum pascha in agni assi atque immaculati immolatione renibus accinctis baculisque in manibus cum lactucis agrestibus : populum tuum celebrare jussisti : quique etiam per Samuelem vatem formidante populo tuo applicandum te in agnum lactentem piam ac sinceram tibi orationis hostiam offerri precepisti. Offerimus etiam et nos indigni famuli tui. A. post sacra solennia hujus diei paschalis hanc creaturam agni : quam nobis exactis jejuniorum diebus preparandis paulisper corporibus in iulgere jussisti. Precamur ut eum per nos famulos tuos ac ministros ore sancto tuo benedicas : et dextera tua sanctifices amen. Sicque illum nobis percipere jubeas : ut baculos spei habentes in manibus : renibus accinctis turpibus rebus renovati : in novitate vite sic amaritudines seculi pretereuntis omittamus : ne retro respicientes a tramite justicie recedamus amen. Sicque vitam presentem tuis actibus finiamus : ut te protectorem ac defensorem nostrum semper in oculis habeamus amen. Ut ad terram beatam quam illis promisisti per figuram : nobis reserasti per gratiam : te duce cum operum bonorum fructu exultantes perveniamus. Amen. *Deinde dicit.* Deo gratias tribus vicibus. *Et post hæc dicit.* In nomine Domini nostri Jesu Christi : sanctificatus hic agnus permaneat.

IN DIE RESURRECTIONIS DOMINI.

Ad Missam. & Officium.

Libera nos filius Dei Salvator noster. alleluja : alleluja : alleluja. †. Cantate Domino canticum novum : quia mirabilia fecit. P. Alleluja. †. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. P. alleluja. *In medium altaris dicat Presbyter.* Per omnia semper secula seculorum. R. Amen. Gloria in excelsis Deo. *Finita Gloria dicantur*

te unum Agnum. Confer Reg. I, vii, 9.

^a *Preparandis.* Lege pro reparandis.

^b *Renibus.* Lege : *Renibus accinctis a turpibus rebus, renovati in novitate vite, etc.*

^c *In die.* In Orationali Gothico, pag. 163, *Resurrectio Domini*, in Breviario Mozarabum *Lætatio Paschæ*, in Sacramentario Bobiano *Die Paschæ*, in Missali Gallicano et Gallo-Gothico *die sanctæ Paschæ*, in Lectionario Ambrosiano em. Thomasi in *solemnitate Paschæ*, in Sacramentario Gelasiano *Dominicum Paschæ*, in Capitulari Evangeliorum Georgii in *Pascha Dominica sancta*. Apud veteres *Resurrectio Domini* distinguebatur a Paschate, nam Pascha erat festum mobile, et die Dominica celebrabatur ; at Resurrectio Domini die vi Kalendas Martii ab his omnibus celebrabatur, qui diem passionis dominicæ viii Kal. Martii statuebant. Ita in vetusto Calendario, anno 446 composito (Apud Bolland. tom. VII Junii, part. II, pag. 174), legitur : IX Kal. Aprilis, *Natalis calicis. VIII Kal. Aprilis, Christus passus. VI Kal. Aprilis, Resurrectio.* In Martyrologio Hieronymiano Lucensi Florentini legitur : VI Kal. April. *Resurrectio Domini nostri Jesu Christi.* Vide plura apud Florentinum, hic, in notis, et ad diem viii Kal. Aprilis. Cæterum festivitas paschalis apud Gotho-Hispanos diebus quindecim celebrabatur (*Cod. leg. Visig. lib. II, tit. I, leg. II*).

^d *Officium.* †. Ps. xcvi, I.

isti versus. ^a Sanctus Deus qui sedes super Cherubin. ^A Solus invisibilis. Sanctus fortis qui in excelsis glorificaris vocibus angelicis. Sanctus immortalis qui solus es immaculatus : Salvator miserere nobis : alleluia. [†] Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam et honorem et virtutem. *P.* Sanctus fortis. [†] : Quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspectu tuo Domine et dicent. *P.* Sanctus immortalis. [†] . Benedictio et honor et gloria virtus et potestas tibi Deo nostro in secula seculorum amen. *P.* Miserere nobis alleluia. *Si placuerit dicat Presbyter* ^b *hymnum trium puerorum.* Benedictus es Domine. *Invenies eos in omnium offerentium. Iterum dicat Presbyter in medium altaris.* Per omnia semper secula seculorum. [†] . Amen.

Oratio. ^c Tibi gloriam concinimus Domine Deus ^B noster : tuamque potentiam postulamus : ut sicut pro nobis peccatoribus dignatus es mori : et clarificatus secundo post tertium diem apparuisti in gloria resurrectionis : ita per te absoluti in te mereamur habere perpetuum gaudium : ita ut nobis precessit vere resurrectionis exemplum. [†] . Amen.

Alia Oratio. ^d Te excelsa laus in altissimis decet : tibi ^e terris gloriam Ecclesia canit : atque hujus ceterae concentus ad astra hymnum emittit. Rogamus te omnipotens Deus : ut sicut tuas solenniter porrigimus laudes : ita precum nostrarum jubeas efficaciter suscipere voces. [†] . Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. [†] . Et cum.

Principium ^e *Apocalypsis Iohannis Apostoli.* ^C [†] . Deo gratias.

Apocalypsis Jesu Christi quam dedit illi Deus palam facere servis suis : ut oportet fieri cito. Et signavit mittens Angelum suum servo suo Johanni : qui testimonium perhibuit verbo Dei : et testimonium Jesu Christi quemcumque vidit. Beatus qui legit et qui audit verba prophetie : et servat ea que in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Johannes septem Ecclesiis que sunt in Asia. Gratia vobis et pax ab eo qui est : et qui erat : et qui venturus est : et a septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt : et ab Jesu Christo qui est testis fidelis : primogenitus ^D

^a *Sanctus.* Galli in singulis Missis, post *prælegere*, sive introitum, canebant trisagium Græce et Latine.

^b *Hymnum trium puerorum.* Imo canticum Zachariæ, *Benedictus Dominus Deus Israel*, quod a Gallis in singulis missis canebatur.

^c *Tibi gloriam.* Hæc oratio etiam dicitur feria tertia et quarta infra octavam Paschæ et diebus Dominicis a Paschate ad Ascensionem.

^d *Te excelsa laus.* Dicitur etiam feriis secunda, quinta et sexta, et septima, infra octavam Paschæ, et diebus Dominicis post Pentecosten.

^e *Apocalypsis.* Cap. 1, 19. Ex decreto concilii Toletani IV, can. 17, a Paschate ad Pentecosten legebatur liber Apocalypsis. Idem in Gallia observabatur. Expositio missæ antiquæ Galliarum, quæ sancto Germano Parisiensi episcopo tribuitur (*Thes. nov. Anecd. T. V, col. 91*) : *Actus autem apostolorum vel Apocalypsis Joannis pro novitate gaudii*

mortuorum : et princeps regni terre. Qui et nos : et lavit nos a peccatis nostris in sanguine. Et fecit nos regnum et sacerdotes Deo et Patri. Ipsi gloria [†] in secula. Ecce venit cum nubibus videbit eum omnis oculus : et qui eum pupugit. Et plangent se super eum omnes tribus [†] terre. sum Alpha et Omega : principium et finis : dicit Deus. Qui est : et qui erat : et qui venturus est nipotens. [†] . Amen. *Dicat. Presb.* Dominus sit per vobiscum. [†] . Et cum.

195 ^h *Psallendo.* Hec est dies quam fecimus : exultemus et letemur in ea. [†] . Dexteræ mini fecit virtutem : Dextera Domini exaltavi. *P.* Exulte. [†] . Aperite mihi portas justitiæ gratiæ. *P.* Exulte.

Dicat Presbyter Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum ([†] *Cap. I* [†] . Deo gratias.

In illis diebus : Stans Petrus in medio plebatus est eis dicens. Viri fratres liceat audente ad vos : de patriarcha David : quoniam functus est et sepultus : et sepulchrum ejus est nos usque in hodiernum diem. Prophetia igitur esset et sciret quia iurejurando jurasset illi D fructu lumbi ejus sedere et super sedem ejus. dens locutus est de resurrectione Christi : quia derelictus est in infernum : neque caro ejus corruptionem. Hunc Jesum resuscitavit Deus nos omnes testes sumus. Dextera igitur Dei ^C est promissione Spiritus Sancti accepta a ^D effudit hoc donum quod vos videtis et audit enim David ascendit in celum. Dixit autem Dixit Dominus Domino meo : sede a dextris donec ponam inimicos tuos : scabellum pedum. Certissime ergo sciat omnis domus Israel et Dominum ^h meum et Christum fecit Deus Jesum quem vos crucifixistis. His autem audit puncti sunt corde : et dixerunt ad Petrum et liquos Apostolos. Quid faciemus viri fratres trus vero ad illos : Penitentiam inquit agbaptizetur unusquisque vestrum in nomine Christi : in remissionem peccatorum vestrorum accipietis donum Spiritus Sancti. Vobis enim

paschalis leguntur. In Lectionario Luxoviensi, folio, desicit Prophetia, quæ in Sacramentario Bobiano legitur ex Apocalypsi 1, 1-18.

[†] *In sæcula.* Vulgata et Sacramentarium Bob legunt : *Ipsi gloria et imperium in sæcula sæculi Amen.* At Primasius hæc verba omnino misit.

[†] *Terræ.* Vulg., Bobianum et Primasius etiam amen.

^h *Psallendo.* Ps. cxvii, 24. [†] . *Ibid.*, 16. [†] *Cap. II.* Vers. 29-40. In Lectionario Lux legitur ex Epistola I ad Corinth., xv, 1-20. sacramentario Bobiano ex Actuum 1, 1-9.

[†] *Effudit hoc bonum.* Ita Syr. Græc. *Effudit quod vos nunc videtis et audistis.* Vulgat., *hunc quem.*

^h *Meum.* Vulg. : *Quia Dominum eum et Cl Græc. : Quia et Dominum et Christum eum fecit.*

promissio et filiis vestris : et omnibus qui longe
 unat : quoscumque advocaverit Dominus Deus ^a ves-
 ter. *ñ*. Am. n.

Lectio sancti evangelii secundum Joannem (b Cap. XX).

Gloria tibi Domine.

Una Sabbati Maria Magdalene venit mane cum ad-
 huc tenebre essent ad monumentum : et vidit lapidem
 sublatum ab ostio monumenti. Cucurrit ergo et venit
 ad Symonem Petrum : et alium discipulum quem
 amabat Jesus et dixit eis. Tulerunt Dominum de mo-
 numento : et nescimus ubi posuerunt eum. Exiit
 ergo Petrus et ille alius discipulus : et venerunt ad
 monumentum. Currebant autem duo simul : et ille
 alius discipulus precucurrit citius Petro : et venit
 prior ad monumentum. Et cum se inclinasset : vidit
 posita linteamina : non tamen introivit. Venit ergo
 Symon Petrus sequens eum : et introivit in monu-
 mentum. Et vidit linteamina posita et sudarium quod
 fuerat super caput ejus non cum linteaminibus posi-
 tum : sed separatim involutum in unum locum. Tunc
 ergo introivit et ille discipulus qui venerat prius ad
 monumentum : et vidit et credidit. Nondum enim
 sciebat scripturam : quia oportebat eum a mortuis
 resurgere. Abierunt ergo iterum ad semetipsos disci-
 puli : Maria autem stabat ad monumentum foris plo-
 rans. Dum ergo fieret inclinavit se : et perspexit in
 monumentum : et vidit duos Angelos in albis seden-
 tes : unum ad caput : et unum ad pedes : ubi posi-
 tum fuerat corpus Jesu. Dicunt ei illi. Mulier : quid
 ploras ? Et dixit eis. Quia tulerunt Dominum meum :
 et nescio ubi posuerunt eum. Hec cum dixisset con-
 versam est retrorsum : et vidit Jesum stantem : et no-
 sciebat quia Jesus esset. Dicit ei Jesus. Mulier quid
 ploras ? Quem queris ? Illa extimans quia hortulanus
 esset : dicit ei : Domine si tu sustulisti eum : dicit
 mihi ubi posuisti eum : et ego eum tollam. Dicit ei
 Jesus. Maria. Conversa illa : dicit ei. Rabbouni : quod
 dicitur Magister. Dicit ei Jesus. Noli me tangere :
 nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade au-
 tem ad fratres meos : et dic eis. Ascendo ad Patrem
 meum et ad Patrem vestrum : et ad Deum meum et
 ad Deum vestrum. Venit Maria Magdalene annun-
 cians discipulis suis : quia vidi Dominum : et hec
 dixit mihi. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. D
Et cum.

^c *Lauda. Adeluja. ÿ. Redemptionem misit Domi-
 nus populo suo : mandavit in eternum testamentum
 suum : sanctum et terribile nomen ejus. P. Alleluja.*

^d *Sacrificium. Ecce Agnus Dei qui tollit peccata
 mundi alleluja. ÿ. Dicant qui redempti sunt a Do-
 mino quos redemit de manu inimici. ÿ. De regionibus
 congregavit eos a Solis ortu et occasu : ab aquilone
 et mari. P. Qui. ÿ. Gloria et honor Patri et
 Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum
 amen. P. Qui tollit peccatum.*

^a *Vester. Vulg. et Gr., noster.*

^b *Cap. XX. Vers. 1-19. In Luxoviensi et Bobiano
 Evangelium legitur ex Lucæ xxiv, 1-10.*

*Missa. Letetur celum : et exulset terra : rideat
 mare : Sol fulgeat : serenitas rediit : pestis fugiit.
 Tempestas desiit. Cessit obscuritas : aerem crux pur-
 gavit : tellurem sanguis abtersit : lignum correxat.
 Affixus Deus : hominem sic redemit. Sed quantum
 ad immutabilitatem majestatis ^e expectat : non
 labore. Quia cum perditioni nostre miseratione
 consulens doluisset : non ad hoc corporee imaginem
 vilitatis assumpsit : quasi contra degeneris adversa-
 rii tyrannidem non posset aliter subvenire : sed
 propter id quod eisdem prophetarum vaticinia erant
 complenda miraculis. Eo magis ut liberandis esset
 indubitata cognitio : quod in prii transgressoris
 offensam mors operata est. Non imbecillitate artificii :
 sed iniquitate peccati. Quod male utendi pereundi
 causa non fuit fragilitas : sed voluntas. Quod origi-
 nem supplicii non operis habuit corruptela : sed crimi-
 nis. Quod conditionem pene non sensus statuit :
 sed consensus. Quod habentis vitium contumacia
 fuit creati : non negligentia creatoris. Te ipsum mi-
 hi interrogare liceat : redimente Domino meo : jam
 auctor extranee qua te primum diabolus parte cor-
 rupti ? Numquid in facientis manibus ruinam cor-
 poris tui fractura contraxerat ? Fueras certe stabilis
 membris si non fuisses instabilis in preceptis. Ani-
 mum tuum tentator obtinuit : in quo tibi major portio
 credita fuerat dignitatis. Judicium tuum in quo fe-
 ras dimissus : exegit. Vides non Domini : sed tui
 fuisse arbitrii : quod peristi. Dicam omnipotens Deus :
 fassus veteris hominis pravitatem : non tamen de
 presenti statu libertatis ingratus : non fuisset capti-
 vitati obnoxius : si libertatis dominus non fuisset. Et
 in hoc utique clemens arbiter : et tue potestatis emi-
 nentiam : et presumptionis nostre licentiam confi-
 tentes : petimus ac rogamus : ut dicta preceptionis
 tue consentientes : facias esse judicio : ut nobis ul-
 tra nec libeat peccare nec liceat. *ñ*. Amen. Per mi-
 sericordiam tuam etc.*

*Alia oratio. Benedic anima mea Domino : et tota
 fidelis Christo plebs gaudia religiose gratulationis
 consequere. Amisit vetustas opprobrium : mors ac-
 leum. Custodia reum. Catena damnatum. Non nobis
 in prejudicio caro rebellis adsurgat : non in danna-
 tum sanguis paricidalis jure criminis intumescat.
 Homo est qui perdidit : Deus homo factus est qui
 redemit. Majorem tibi exegit Domine pietatem no-
 stra calamitas : quam perdiderat prothoplaustorum
 effusa libertas. Tunc servi dicebantur futuri : nunc
 filii. Tunc obedientibus immortalitas promittebatur :
 nunc augetur et dignitas. Tunc portio habenda cum
 deliciis : nunc communio futura cum Angelis. Tunc
 cum creatura vivendum : nunc cum creatore regnan-
 dum. Tunc evitandus diabolus : nunc et subjiciendus
 ediscitur. Tunc erat ammonitio de cautela precepti :
 nunc adhortatio de pompa judicij. Tunc proponeba-
 tur in lege motus : nunc in voluntate suggestus.*

^c *Lauda. Ps. cx, 9-10.*

^d *Sacrificium. Joan. 1, 29. ÿ. Psal. cvi, 1-3.*

^e *Expectat. Lege spectat.*

Tunc non licuit paradisum habere per culpam: nunc celum sperare datur per gratiam. Melius ergo multoque melius crevimus post ruinam. Propter quod humillimi sine cessatione rogamus: ut donec nos tua curatione perficias: nostris tuam vulneribus non subtrahas medicinam.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Auditis nominibus offerentium: te pietatis Dominum deprecamur. Ut digneris nobis oratus assistere: adesse quesitus: aperire pulsatus. Offerentium nomina celestibus scribas in paginis: promissionem tuam manifestes in Sanctis: misericordiam ostendas in perditis. Et quia imbecilla est nostre infirmitatis oratio: ut quid orare oporteat nescimus: ^a advocamus in suffragio precum nostrarum receptos in celesti collegio Patriarchas: repletos divino spiritu Prophetas. Martyres confessionis floribus coronatos: Apostolos ad officium predicationis electos. Per quos oramus te Dominum nostrum: ut omnes metu territos: inopia afflictos: tribulatione vexatos: **197** morbis obrutos: supplicii deditos: debitis obligatos: presentia tue resurrectionis absolutos: spirituum quoque paucorum memor esse digneris: ut illis criminum suorum indulgentia relaxata: ad sinum patriarcharum liceat pervenire. ñ. Amen. Quia tu es vita vivorum etc.

Ad pacem. Oratio. Domine Jesu Christe Sanctorum claritas meritorum: et vera beatificatorum felicitas animarum: dona ut qui resurrectionis tue diem ^b letando colimus: et letando resurgere ipsi per gratiam ^c tuam bene sancteque vivendo: et paci tue consecrando: ante nostrum obitum mereamur. Et sicut tibi pro tante festivitatis officio ^e amictus in nobis candidos exhibemus: ita per indulgentiam tuam dealbati supra nivem: atque mundati et gemine dilectionis dulcedine satiati: universi criminibus nigredine

^a *Advocamus.* Gotho-Hispanos diptychis suis non solum recitasse nomina sanctorum apostolorum et martyrum, sed etiam patriarcharum et prophetarum, hæc oratio et oratio *post nomina* Dominicæ & Adventus probant. Mos idem erat Ecclesiæ Gallicanæ; unde Venantius Fortunatus, lib. x, carm. vii.

Nomina vestra legat patriarchis atque prophetis
Quos hodie in templo diptychus edit ebur.

et collectio *post nomina* Missalis Gallo-Gothici, die sancti Leudigarii (N. 63, pag. 283). Idem apud Græcos observare licet in liturgia sancti Basilii (*Euch. Gr. Goarii*, pag. 170; *ibid.*, pag. 76). In liturgia sancti Chrysostomi: *Offerimus tibi hunc rationalem lutriæ cultum pro... patriarchis, prophetis, apostolis*, etc. Et apud Syros in liturgia sancti Jacobi (*Renaud.*, *Liturg. Orient. t. II*, pag. 36), apud Coptitas et Ægyptios; in liturgia sancti Marci Alexandrina (*Ibid.*, *tom. I*, pag. 149) et in liturgia sancti Basilii Coptica (*Ibid.*, pag. 18). Porro in liturgiis commemoratio sanctorum Veteris Testamenti duplici maxime de causa fit: prima ut sanctorum communio integra retineatur, quod aperte Missale nostrum (*Pag. 15*) in oratione *post nomina* citata docet: *Sanctorum tuorum, Domine, communicante memorie patriarcharum, prophetarumque tuorum non sumus immemores.* Et liturgia sancti Basilii Coptica (*Apud Renaud.*, *t. I*, pag. 18): *Nunc, Domine, ex precepto*

A careamus. ñ. Amen. Quia tu es vera pax no-
Gratia D. i Patris etc. Quomodo adstatis paci
ñ. *Chorus.* Pacem meam do vobis: pacem
commendo vobis: non sicut mundus dat pe-
vobis. †. Novum mandatum do vobis ut
vos invicem. P. Pacem meam †. Si manserit
me: et verba mea in vobis manserint: quod
petieritis Patrem in nomine meo: petite et
bis. P. Pacem meam. †. Gloria et honor
Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum
P. Pacem meam. Introibo ad altare Dei mei.
Deum qui letificat. Aures ad Dominum. ñ. H
ad Dominum. Sursum corda. ñ. Levemus ac-
tum. Deo ac Domino Jesu Christo etc.

Inlatio. Dignum et justum est: nos tibi
agere Domine Sancte Pater eterne omnipotes
et Jesu Christo Filio tuo Domino nostro: qui
simul et cum Spiritu Sancto hanc diem gemi-
nis decore sanctificans: et luci eam dedicavit
et salutem. In hanc non extantia creans: ^d in ha-
ta redimendo salvificans. Hanc in conditione
rum primam: hanc in reparatione hominis
gloriosam. In ea lucem istam visibilem cre-
ca hodierno resurrectionis gloriam manifestans
quippe ipse solutus doloribus: inferni devic-
bolo: triumphavit cum morte moriens vi-
sanguine suo terrena celestibus reconciliavit
merito illi omnes Angeli: omnesque Sancti
sant clamare quotidie: ita dicentes. Te celi
Te potestates. Te throni et virtutes laudant.
†
tus Angelorum in excelsis concinunt hymnum
Cherubin ac Seraphim incessabili voce pro-
dicentes. Agyos. Agyos. Agyos. Kyrie. Otheo-
citus. Sanctus. Sanctus: Dominus Deus S
Pleni sunt celi et terre gloria majestatis tue:
filio David. Benedictus qui venit in nomine D
osanna in excelsis. Agyos. Agyos. Agyos. Te

*Filii tui communicamus memorie Sanctorum
patriarcharum, prophetarum, apostolorum,
rum, etc.* Altera causa est ut Sanctorum in-
sione, qui ab origine mundi floruerunt, apud
adjuvemur, quam causam Missale nostrum hi-
gnat: *Advocamus in suffragio precum nos
receptos in celesti collegio patriarchas, repletos
spiritu prophetas*, etc. Eandem asserunt
citata oratione *post nomina* die sancti Leu-
recitari solita, Domini majestatem deprecemur
per interventum sanctorum patriarcharum, pr-
rum... oblatio... viventibus emendationem, et
cuius remissionem obtineat peccatorum. Eandem
sam dat sanctus Hierosolymitanus (*Cat. my
Recordamur*, inquit, *patriarcharum, prophetarum
ut Deus eorum precibus et intercessione ore
nostram suscipiat.*

^b *Letando.* Lege *letando*.

^c *Amictus.* Non modo neophyti et clerus ad
veste candida inducebantur, sed fideles omne
pore paschali, quisque pro facilitate sua, spl
amictus, ad ecclesiam conveniebant, idque so-
tati diei convenire opinabantur. Vestis enim
eadem erat atque vestis festiva (*Ferrarius,
vest.*, lib. 1, cap. 22).

^d *In hanc.* Lege *in hac*; et rursus linea si
ubi idem error recurrit.

laudat omnis virtus celorum : et exercitus angelorum. Tibi hymnum deponunt melliflua carmina Sanctorum. Tibi psallunt choree Virginum : et cœtus Confessorum. Tibi genua curvant celestia. Terrestria. Et inferna. Laudant te Regem omnium seculorum. Osanna in excelsis.

Post Sanctus. Oratio. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : quem die tertia defleximus mortuum : et hodie gaudemus virtute propria ab inferis suscitatum. Qui per mortem suam diabolum ^a non virtute : sed justitia vicit : et per gloriam resurrectionis sue : viam revertendi ad celum peccatoribus patefecit. Christus Dominus ac redemptor æternus.

Post pridie. Precamur nunc Domine sancte Pater æternæ omnipotens Deus : ut quemadmodum Dominus noster Jesus Christus filius tuus ^b illa ineffabilium gratiarum actione ^c semetipsum tibi pro nobis offerens : mortem nostram suscepturus auditus est : ita nunc et nos qui ipsum ejus querimus exequendo ministerialiter : que instituit ^d audiamus. Ut hic tibi panis cum hoc calice oblati ^e in filii tui corpus et sanguinem te benedicente ^f ditescat. Ac largo oris tui perfusus spiritu : indulgentiam nobis omnium peccatorum largiatur et gratiam : et coulate

^a Non virtute. Hoc loco aliquid deflere suspicor. Fortasse legendum : Qui morte sua, quam non in virtute divinitatis, sed in infirmitate humanitatis, pertulit, diabolum justitia vicit. Confer. concil. Tolet. IV, cap. I.

^b In illa, quam postridie moriturus celebravit.

^c Se ipsum. Christum Dominum, cum pridie quam pateretur, Eucharistiam institueret, semetipsum Deo, verum sacrificium, obtulisse, tam in antiquis liturgiis quam apud Patres frequenter legitur. Peculiare tamen sancto Gregorio Nysseno est, quod (*Hom. I de Resurrectione, oper. Lat. tom. II, pag. 821*) assertit, triduum mortis Christi enumerandum non esse a feria sexta, qua in cruce expiravit, sed a feria quinta, quando corpus suum, discipulis congregatis, ad edendum, et sanguinem suum ad bibendum, præbuit; tunc enim, inquit, præveniens malitiam Judæorum, cum ipse haberet potestatem ponendi animam suam, incipiam pro nobis hostiam obtulit, et victimam immolavit sacerdos simul et sacer Agnus; vere autem oblatum fuisse inde probat, quod victimæ corpus non sit ad edendum idoneum si animatum sit, ac eandem concludit : Itaque si quis triduum mortis Christi ab eo tempore incipiat demeriri quo sacrificium factum est a magno Sacerdote, ille a veritate non recedet.

^d Audiamus. Lege audiamur.

^e In filii tui corpus et sanguinem. Lege : Ut hic panis, cum hoc calice in filii tui corpore et sanguine tibi oblati, te benedicente, cœlestium bonorum copia nobis ditescat. Sic difficultas omnis evanescit. Animadvertite quod in hoc Missali casus ablativus præveniente præpositione in frequenter pro accusativo ponitur, et vicissim, eadem præpositione in præmissa, accusativus pro ablativo non minus frequenter legitur, ut hoc loco contigit, quo Gotho-Hispani, alludentes ad illud sancti Lucæ, XII, 20, et Apostoli, I Cor. XI, 25 : *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*, scripserunt : *Ut hic tibi panis cum hoc calice in filii tui corpore et sanguine oblati.* Quod idem est ac si dixissent : *Ut corpus et sanguis filii tui tibi oblata te benedicente ditescant.* Siquidem apud apostolum Paulum et Lucam evangelistam

se salutis dono : donec in semetipso perficiat : custodiam adhibeat indefessam. *ñ. Amen.*

198 *Ad confractionem panis.* Accipit Presbyter corpus Domini reverenter : et ponit eum super calicem discooperatum : et dicit. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. Fidem quam corde credimus : ore autem dicamus. *Chorus respondeat.* Credimus in unum Deum. *Totum*

Ad Orationem Dominicam.

Christe Jesu bone : qui ad Patrem de cruce clamasti : tu nos in hac die qua ipse de tumulo surrexisti : ad te clamantes exaudi. Quo resurrectionis tue hilaritate : gaudentium ora repleantur jubilo laudis : et corda effectum percipiant exorationis. Cum nunc exoraverint ea que precepisti : clamantes atque ita dicentes e terris. Pater noster qui. *Hic discooperat calicem et accipiat particulam que dicitur Regnum : et ponat eam super calicem et dicat.* Vicit leo de tribu Juda radix David alleluja. *tribus vicibus. Respondeat Chorus qualibet vice.* Qui sedes super Cherubin radix David alleluja. *Hic mittat particulam in calicem. Postea dicat Presbyter vel Diaconus.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Dominus Jesus Christus qui pro totius

ilem significat hic calix novum testamentum est in meo sanguine, quod apud Matthæum, XXVI, 28 : *Hic est enim sanguis meus novi testamenti*, sonat. Pariter animadvertendum est Gotho-Hispanos et Gallos (quod ex hoc Missali et ex liturgiis Gallicanis aperte constat) orasse pro elementis consecratis, et jam antea transsubstantiatis, ut Deus ea sanctificet, illis benedicat, in ea immittat spiritum sanctitatis, etc. Eo autem spectant hæc orationes ut sanctificatio elementis consecratis conferatur, quæ tota redundet in corpus et animam rite communicantis. Neque scrupulum movere debet quod hic Eucharistia panis et calix dicatur, quemadmodum etiam in post pridie Nativitatis Domini, et in quibusdam aliis orationibus hujus Missalis dicitur. Nam panis ille, panis communis non est, sed panis vivus qui de cœlo descendit; et calix ille non est vulgari vino plenus, sed est in sanguine Christi. Sanctus Augustinus (*Serm. 228, tom. V oper., Edit. Maur. col. 979*) infans, id est, recenter baptizatus, de sacrificio altaris et de Eucharistia instituens : *Debetis, inquit, scire quid accepistis, quid accepturi estis, quid quotidie accipere debetis, PANIS ILLE, quem videtis, in altari sanctificatus per verbum Dei, CORPUS EST CHRISTI; CALIX ILLE, imo quod habet calix, sanctificatus per verbum Dei, SANGUIS EST CHRISTI.* Et sanctus Isidorus (*Off. eccl. libr. I*) : *PANIS quem frangimus corpus Christi. VINUM... autem sanguis ejus est.* Diu antea sanctus Justinus (*Apol. I, Ed. Maur. n. 65*) præmonerat, fideles panem et vinum consecratum, non tanquam communem cibum, aut tanquam communem potum, sed, ut edoculi erant, tanquam carnem et sanguinem Jesu Christi sumpsisse; quare quotiescunque in liturgiis (saltem Occidentis) post prolata verba Christi, quibus elementa transformantur, Eucharistia panis et calix aut vini nominibus appellatur, scito, sermonem esse de eo pane quem lignum crucis coxit, et de eo vino quod torcular passionis expressit, ut Etherius et Beatus; ipsis Missalis nostri verbis utentes, loquuntur.

^f Ditescat. Pauca quedam verba hic fortasse ommissa sunt. Fortasse legendum : *Omnium honorum copia vobis ditescat*, aut quid simile.

mundi salute morieps : hodie resurrexit a mortuis : A ipse vos resurrectione sua mortificet a delictis. *ñ*. Amen. Amen. Quique per crucis patibulum moris destruxit imperium : beate vite vobis tribuat participium. *ñ*. Amen. Ut qui resurrectionis ejus diem cum letitia presenti celebratis in seculo : sanctorum mereamini in celestis regionis consortium. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et.

Ad accedentes. Antiphona. Gaudete populi. *Communio.* Refecti Christi corpore.

Require in Vigilia Pasche fol. CXCIII.

Oratio. Expletis Domine in hac sacra solennitate nostre servitutis obsequiis gratias tibi laudesque referimus dono tuo miserationis adjuti. Precautes te Deus : ut a peccatis nos abluas et in tuis semper laudibus exultare concedas. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Dicat Presbyter.* Exultemus et letemur hodie : resurrexit Rex eterne glorie : nostra resurrectio : benedictio in his caro Domino. *Respondet Chorus.* Exultandi et letandi tempus est : pascha nostrum immolatus agnus est : qui nostras miseras expurgavit : illi demus gratias.

SECUNDA FERIA PASCHE AD MISSAM.

Officium.

Dicite ^b in nationibus alleluja : Dominus regnavit a ligno alleluja. Et correxit orbem terre alleluja alleluja. *ÿ*. Cantate Domino canticum novum : cantate Domino omnis terra. *P.* Et corre. *ÿ*. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui sancto in secula seculorum amen. *P.* Et correxit. *Oratio.* Te excelsa laus, *ut indic. fol. CXCIII.*

Apocalypsis Johannis Apostoli (Cap. 6 II).

Angelo Ephesi Ecclesie scribe. Hee dicit qui tenet septem stellas in dextera sua : qui ambulat in medio candelabrorum aureorum. Scio opera tua et laborem et patientiam tuam : et quia non potes sustinere malos : et tentasti eos qui se dicunt Apostolos esse et non sunt : et invenisti eos mendaces : et patientiam habes : et sustinisti propter nomen meum : et non defecisti. Sed habeo adversus te pauca : quia charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde excideris : et age penitentiam : et prima opera fac. Sin autem venio tibi : et movebo candelabrum tuum de loco suo : nisi penitentiam egeris. Sed hoc habes : quia odis facta Nicolaitarum : que et ego odi. Qui habet aurem audiat : quid spiritus dicat Ecclesiis. Vincento dabo edere de ligno vite :

^a *Officium.* Ps. xcvi, 10.

^b *In nationibus.* Ita sanctus Augustinus. *Vulgata, in gentibus.*

^c *Cap. II.* Vers. 1-18. In Luxoviensi lectio initio caret, terminatur autem Apoc. II, 8. In Sacramentario Bobiano, præter missam die paschalis, hinc tantum missæ paschales signantur, quibus prophetiæ ex Apocalypsi desumuntur.

^d *Psallendo.* Ps. cxlvii, G. *ÿ*. *Ibid.*, 4.

^e *Cap. I.* Vers. 15, ad finem capituli. In Lectiona-

rio quod est in paradiso Dei mei. *ñ*. Amen. Et sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. ^d *Psallendo.* Dominus noster et magna virtus ejus : pietie ejus non est numerus. *ÿ*. Laudate Deo quoniam bonus est psalmus : Deo nostro joci laudat o. *P.* Et sapien. *Dicat Presbyter.* Si facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum (Cap. I)*

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Exurgens Petrus in medio ^f dixit. Viri fratres oportet impleri scripturam predixit Spiritus Sanctus per os David : qui fuit dux eorum qui comprehenderunt qui connumeratus erat in nobis : et sortitus sortem ministerii hujus. **19** ^g *Hic itaque agrum de mercede iniquitatis : et suspensus medius : et diffusa sunt omnia viscera ejus tum factum est omnibus habitantibus Hierusa- lem ita ut appellaretur ager ille Achedemach : ager sanguinis. Scriptum est enim in librorum. Fiat commemoratio ejus deserta : et non habitet in ea : et episcopatum ejus accipis. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum co- sunt in omni tempore quo intravit et exivit in Dominus Jesus : incipiens a baptismo Johanne que ad diem qua assumptus est a nobis : tes- surrectionis ejus nobiscum fieri ex istis. Et runt duos viros. Joseph qui dicitur Barsabbæ cognominatus est justus : et Mathiam. Et dixerunt. Tu Domine qui corda omnium m- tende quem elegeris ex his duobus unum : locum ministerii hujus et apostolatus : de- varicatus est Judas : ut iret in locum suum. derunt sortes eis : et cecidit sors super Mathiam annumeratus est cum undecim Apostolis. *ñ**

Lectio sancti Evangelii secundum Mar- (5 Cap. XVI).

In illo in tempore : Dominus noster Jesus postquam resurrexit a mortuis : apparuit Marie Magdalene : de qua ejecit se, tem- illa vadens nunciavit his qui cum eo fuerat tibus et flentibus. At illi audientes quia visus esset ab ea : non crediderunt. Post hec duobus ex his ambulantis : ostensus est in ^D *figie euntibus in villam. Et illi euntes nunc ceteris : nec illis crediderunt. Novissime a- cumbentibus illis undecim : apparuit et ex- incredulitatem eorum et duriciam cordis : qui viderant eum resurrexisse : non credite dixit eis. Euntes in mundum universum : p- evangelium omni creature. Qui crediderit*

rio Luxoviensi Epistola est ex Actibus, II, 1. In Bobiano quoque Epistolæ sunt ex Actibus lorum.

^f *Dixit.* *Vulgata addit : Erat autem tur- num simul fere centum viginti.*

^g *Cap. XVI.* Vers. 9, ad finem capituli. In nario Luxoviensi legitur Evangelium ex M 47-xvi, 1-12.

atus fuerit : salvus erit. Qui vero non crediderit : A
condemnatur. Signa autem eos qui crediderint hec
sequuntur. In nomine meo demonia ejicient : lin-
guis loquentur novis. Serpentes tollent. Et si morti-
ferum quid biberint : non eis nocebit. Super egros
manus imponent : et bene habebunt. Et Dominus
quidem Jesus postquam locutus est eis : assumptus
est in celum : et sedit a dextris Dei. Illi autem pro-
fecti predicaverunt ubique : Domino cooperante et
sermone confirmante : sequentibus signis. R̄. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum.
R̄. Et cum.

Lauda. Alleluja. ḡ. Hec est dies quam fecit
Dominus : exultemus et epulemur in ea. P. Alleluja.

Sacrificium. In Pascha Domini erit vobis solen-
nitas septem diebus : quarum dies prima venerabilis
erit alleluja alleluja. ḡ. Tunc Pontifex offeret obla-
tionem pro peccato : ut expietur pro vobis preter
hoccausam sempiternam : quod semper offertis.
P. Septem diebus.

Missæ. In æternum dilectissimi fratres permanet
benedictio Christi filii Dei : quam idem secundus
homo gentibus contulit : ut transgressio primi homi-
nis nihil noceret parvulis nascentibus : periret ju-
venis : evacuaretur in senibus. Secunda ergo dies
ex quo resurrexit : resurrectio mortuorum celebra-
tur eodem jubente : cum leticia populorum fideli-
um. Proinde non dominetur amplius iniquitas : quibus
gratiam superne vocationis indulsit secunda nativi-
tas. Ipse etenim Jesus Christus Dominus noster sec-
undum multitudinem miserationum suarum pre-
stare solus credentibus potest : ut secunda in nobis
mors non habeat potestatem. R̄. Amen.

Alia Oratio. Pridie te Dominum ab inferis surrexisse
plenissima fide cognitione facientes : oranti voto de-
precimus : ut qui olim in hac die fluida in celis
aquarum elementa distinguens in earum medio firm-
amentum fieri elegisti : ita nos efficias firmamen-
tum tue Ecclesie : ut Angelis tuis mereamur consim-
iles esse. Quo mortis ac resurrectionis tue victo-
ria roborati : que sursum sunt semper querentes ita
vivamus : ut te opitulante celeste firmamentum effe-
cti credentes tibi ad desideranda celestia inflam-
memur. D

R̄. Amen.

Post nomina. Oratio. Clarum nobis Domine post
resurrectionem filii tui majus solito lumen æthereum
jubar elatum : et perpetue illius 200 noctis horrore
discusso temporalium : licet diem cum æterna jam
hæc radiantem testificata virtutum tuarum gloria
celebramus. Tu ergo omnipotens Deus Pater Domini
nostri Jesu Christi : orantis populi tui in celum vota
surgentia placidus ac serenus acceptans : munimur
tribus : spei dona concede. Offerentibus quoque tri-

^a *Lauda.* Ps. cxvii, 24.

^b *Sacrificium.* Ex Levit. xxiii, 7, 5.

^c *Vivus.* Etiam in Symbolo, quod baptizandos do-

bue pacem : et defunctis eterne pau-ationis quietem.
R̄. Amen. Quia tu es vita vivorum etc.

Ad pacem. Oratio. Deus qui honorem pristinum
reddidisti per crucis opprobrium : quibus noluit
mortis inferre supplicium : repromissa nobis benedi-
ctionum celestium largire subsidia : ne paschalis
adimatur repente leticia : da regeneratis ex spiritu
bonam vitam : donec veniamus feliciter ad gloriam
sempiternam. Sit in oculis tuis acceptabile quod of-
ferimus : sit salubre quod poscimus : quo per san-
guinem Crucis tue in pace tua spe solidati vivamus.
R̄. Amen. Quia tu es vera pax nostra etc.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi omni-
potens Pater et unigenito Jesu Christo filio tuo Domino
nostro gratias agere. Qui eousque descendens humili-
liavit semetipsum : quousque suum latitans repererit
fugitivum. Non ut inventum periret : sed
ut a vinculis diaboli damnationis ereptum proprio
dominio misericorditer reformaret. In quo descen-
dentis intelligentia : dignationem voluntario mortis
non obnoxie necessitatis ostendit. Quia non invitus
atrahitur : qui inferos itinere descendens ingredi-
tur. Cui enim sine exigentis instantia descendere
vacat : redire subiacet cum delectat. Resurrexit ergo
tertia die vivus a mortuis : quia inventus est solus
liber in mortuis. Impleus prophete vaticinium tanto
ante predictum : vivificabit nos post duos dies : in
die tertio suscitabit nos : et vivemus in conspectu
ejus. Secundum quam prefigurationem et Jonas ven-
tre piscis tribus diebus detentus egreditur : ut tri-
nitatis sibi cooperantis mysterium quod solius filii
persona suscipere noscatur. Resurrexit ergo vivus
a mortuis : quia non erat subditus leto qui erat va-
cuus a delicto. Nec poterat mors tenere captivum
quem non invenerat transgressori debitis obliga-
tum. Surgit vivus a mortuis : qui locum mortis jure
redemptoris adiit : non scelere peccatoris. Hæretat
in omnipotentis adventum mortem suam timens :
mortis impietas : et vite Dominum occasus sui for-
midine confusa miratur : metuit fortiosem : quem
intelligit innoentem. Timebat vindicem : quem non
probaverat debitorem. Quia scriptum erat : ero mors
tua o mors : ero morsus tuus inferne. Illis igitur
omnibus quemadmodum veracium vatum præconia
tonuerunt probabiliter adimpletis : non solum celi
celorum cum omni beatorum exercitu Angelorum :
verum etiam qualicumque peregrinantium fide-
lium studia famulorum cum Seraphin hymnum de-
bite confessionis exultant et dicunt. R̄. Sanctus.
Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere Sanctus et benedictus es Deus
Pater omnipotens : qui Dominum nostrum Jesum
Christum filium tuum in assumptionem humanitatis
mortem fecisti subire : ut nostrorum solveret vin-
cula peccatorum : et triumphans de inferis liber re-

cebant, Gotho Hispani recitabant : *Tertia die resur-
rexit vivus a mortis s.*

mearet ad solium tuum. Ipse Dominus ac redemptor A puli : et oblata pariter et vota sanctificet. I cumque ex hoc corpore libaverimus sumamu

medelam anime : ad sananda cordium vulne
expellendas de cogitationibus cordis nostri
imagines vanitatis. Ad eradicanda funditus o
vicia terrena : ad plantandam perpetuam chari
que operit multitudinem peccatorum. Ut ve
sanguis sacer filii tui Domini nostri ita pecca
stra diluat potatus : sicut quondam nos redemi
sus. *ñ*. Amen.

Post pridie. Hoc agentes apud te Pater sancte redemptricem nostram unigeniti tui mortem : a sicut ipse precepit usque in adventum ipsius nuntiamus. Nos eum pro nobis annuntiamus mortuum esse : tu commorandi tribue dignitatem. Nos eum resurrexisse credimus : tu presta ut quotidianis nostris liberemur a lapsibus. Nos eum credimus et annuntiamus ad iudicium esse venturum : tu presta talem conversationem ut ejus terribilem adventum propiciam habeamus. Hanc quoque oblationem ut acceptam habeas et benedicas supplices exoramus : sicut accepta habuisti munera Abel pueri tui justii : et sacrificium patriarche nostri Abrabe : et quod tibi obtulit Summus Sacerdos tuus Melchisedech.

B Descendat hic queso invisibiliter **201** benedictio tua sicut quondam in patrum hostiis descendebat. Ascendat odor suavitatis in conspectu divine majestatis tue : ex hoc sublimi altario tuo per manus Angeli tui : et e deferatur in ista solennia Spiritus tuus Sanctus qui tam a adstantis quam offerentis po-

a Sicut ipse precepit. Alludit ad preceptum Christi : *Hæc quotiescunque feceritis*. Vide notam pag. 69.

b Descendat. Sic Galli. In Sacramentario Bobiano, sanctificantes vasa domestica in quæ immundum aliquod ceciderat, orabant : *Omnipotens æterne Deus, descendat benedictio tua in horum vasorum pollutionem*, id est in hæc vasa polluta, emundaus ea ab omni inquinamento.

c Deferatur. Eodem ferme modo in Sacramentario Gelasiano, dum benedicunt fontem baptismalem, orant : *Descendat in hanc plenitudinem fontis virtus Spiritus tui*. Ea exempla afferro ad ostendendum, Gottho-Hispanos in hac oratione post pridie (in qua pro elementis consecratis Dei benedictionem postulant) iis verbis uti quæ, in aliis rebus, etiam inanimatis, benedicendis, liturgici antiquiores adhibere solebant.

d Adstantis. Hæc divisio populi fidelis in astantes et offerentes ostendit, hanc orationem post initium sæculi vi scriptam esse, postquam iis qui non communicabant sacrificio interesse permissum fuit. Populus offerens is dicebatur qui ad altare panem et vinum offerebat et communicabat ; astantis populus is erat qui nec offerebat, neque communicabat. Astantes quidem sive consistentes ii denominabantur qui in quarta pœnitentiæ statione positi, seculæ facultate offerendi et communicandi, fidelium precibus et sacrificio intererant (*Em. Bona, Rer. liturg., l. 1, c. 17, n. 4*). Sed hic de illis sermo non est. Ad fideles pleno jure pertinet Missalis nostri oratio, quibus jus erat offerendi et communicandi, quo se sponte privabant. Antiquitus fideles quotquot sacrificio intererant, diebus saltem Dominicis et festiuis, communicabant (*S. Justinus, Apol. 1* ; *S. Cyprianus, de Lapsis* ; *S. Cornelius papa, epist. 11, ad Fabium Antiochenum* ; apud Eusebium, *Hist. Eccl. lib. vi, c. 43* ; *Clemens Alexandrinus, Strom. 1*). Quare, peracto sacrificio, unicuique præsentium partem ejus distribuabant sacerdotes, et diaconi calicem singulis porrigebant : quod adeo notum erat, ut plerique (*Apud Tertullianum, de Orat., cap. ult., quos ille reprehendit*), opiantes, jejuniu suscepto corpore Domini solvi, diebus stationum a sacrificio abstinebant, ne scilicet communicando jejuniu violarent. Atque hæc disciplina sæculo iv adulto vigeat non modo in Oriente, sed in Hispania quoque, ut ex can. 2 concilii Antiocheni an. 341, canone 10 apostolorum, et canone 13

medelam anime : ad sananda cordium vulne
expellendas de cogitationibus cordis nostri
imagines vanitatis. Ad eradicanda funditus o
vicia terrena : ad plantandam perpetuam chari
que operit multitudinem peccatorum. Ut ve
sanguis sacer filii tui Domini nostri ita pecca
stra diluat potatus : sicut quondam nos redemi
sus. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Congregati universi fratres charissimi qui torum mole depressi et mundanis onerati cogitibus suspiramus : consideremus qualiter notidiator ignominiosam deportatus ad mortem : s manibus crucem : nihil persequentibus aut irgantibus inimicis respondens : sed humilitatissima dem pro nostris laboraret iniquitatibus ! Ob hoc ergo quia mitis et humilis corde est : mus in hoc : quid oporteat fieri. Mortificemur vilis membra nostra : crucifigamus desideralia : resurgamus in anima : sicut ille juncti

concilii i Toletani, habemus, quibus præcipitur communione sponte abstinentes pœnitentiam cogantur. Huc etiam pertinet quod sanctus Chrymus (*Hom. 1 in epist. ad Ephas.*), hos alloquens *Impudenter agis astando ; audis præconem clamare Qui estis in pœnitentia ubi. Si tu ex peccatoribus quare cum peccatoribus non recedis ? nam qui nicipat est in pœnitentia*. Hanc consuetudinem i Hispania retentam esse suadet codex canonum (Hispanus (*Apud em. de Aguirre, tom. 111 can. Hiclar. Cenni, de Antiq. Eccl. Hisp., tom 1*), in quo iv, tit. 11) præscribitur *de iis qui ecclesiam intrant communicant, ut excommunicentur*. Sed cum nistorum qui sponte a communione abstinebant i augetur, et ii jam non amplius in ecclesia tei sacrificii remanebant, sed post lectionem Scripturum, ante illationem munerum, abibant, ep cum i. iis mitius agendum esse duxerunt ; nu quod eadem non erat omnibus causa abstinence communione, sed aliqui se differre communi aiebant, ut majori cum devotione et animi mu accederent ; alii pœnitentiæ studium causi Sunt, inquit sanctus Ambrosius (*De Pœn. n. 89*) *qui arbitrantur hoc esse pœnitentiam, si nerent a sacramentis cælestibus*. Alii insignem sacra mysteria reverentiam et timorem. Multis jugatis dictum illud Apostoli, I Cor. vii, 5, exci erat. At revera plurima pars eorum erat, qu occulis peccatis sibi conscii, nec pœnitentiam volebant, juxta ejus temporis disciplinam, nec abant corpus et sanguinem Domini sibi ad judi et condemnationem sumere ; quare, ommissa auti ris disciplinæ severitate, primum hos non comi cautes sine molestia sacrificio interesse permissi deinde conciliorum decretis prohibitum fuit ne fidelium de ecclesia decedat ante sacerdotia I dictionem (*Conc. Agath., can. 4* ; *Aurelianense 1, 26* ; *et Aurel. iii, can. 29*), quæ in Codicem cano Ecclesiæ Gottho-Hispaniæ recepta sunt (*Cod. lib. iv, tit. 26*). Et sane in Hispania et Gallia i necessaria fuit disciplinæ mitigatio ; nam, cum illis regionibus conciliorum decretis vetitum eas quis, tempore Quadragesimæ, aut festis solemn ab ecclesia abesset (*Agathen., can. 22* ; *Aurelia can. 21* ; *Cod. can. lib. iv, tit. 19, et lib. vi, ti metuendum erat ne multi indigni ad communic accederent, si omnes communicare cogentur*.

rexit in gloria. Quia tunc paschalis unanimiter poterit honorari solennitas cum hec sacrificia eidem Deo summo vite nostre commendaverit probitas : qui nos in terris positus sic docuit orare : et dicere. Pater noster.

Hic dicat Presb. Vicit leo : tribus vicibus modo ut dictum est in 1. die Pasche. fol. 198. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Exurgat in vobis Dominus : et omnes vestri dispareant inimici. ñ. Amen. Veteris hominis indumentum in expoliatione criminum depotentes : iudamini novitatem spiritus in decore virtutum. ñ. Amen. Quique morte sua mortem devicit : ipse vos de secunde mortis potestate defendat. ñ. Amen. Et qui resurgens vitam prebuit mundo : ipse vos de penam et futuro liberet a malo. ñ. Amen. Ut qui spem resurrectionis per Christum victorem suscepistis : eternitatem beatitudinis ejusdem dono capiat. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus : et vivit : et omnia regit in secula seculorum. ñ. Amen. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Ad accedentes. Gaudete populi et letamini.

Communio. Refecti Christi corpore.

Require retro in vigilia Resurrectionis : folio 155. Oratio. Expletis Domine : ut in die sancto Pasche : fol. 198.

FERIA TERTIA POST PASCHA.

Ad Missam Officium.

Dicit in nationibus. Require in 11. feria Resurrectionis : folio 198. Oratio. Tibi gloriam concipimus. Require retro in die Resurrectionis : folio 191.

Apocalypsis Joannis Apostoli (1. Cap. 11).

ñ. Deo gratias.

Angelo Smyrne Ecclesie scribe. Hec dicit primus et novissimus : qui fuit mortuus et vivit. Scio tribulationem tuam et paupertatem : sed dives es : et blasphemaris ab his qui se dicunt Judeos esse et non sunt : sed sunt synagoga Sathane. Nil horum timeas : que passurus es. Ecce missus est diabolus ex vobis in carcerem : ut tentemini : et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem : et dabo tibi coronam vite. Qui habet aurem audiat : quid spiritus dicat Ecclesiis. Qui vicerit : non ledetur a morte secunda.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Psallendo. Ego dormivi et quievi : et resurrexi. P. Quoniam Dominus suscitavit me. ÿ. Non timebo

^a *Cap. 11. Vers. 8-12. Eadem prophetia in Luxoviensi assignatur : est paulo prolixior, a vers. 8 ad 18 pertingens.*

^b *Psallendo. Ps. III, 6. Vulgata legit et soporatus sum. ÿ. Ibid., 7.*

^c *Cap. 11. Vers. 12, ad finem capituli. In Luxoviensi legitur ex Actuum 1, 15, ad finem capituli.*

^d *Cap. XXIV. Vers. 15-17. In Luxoviensi legitur*

mi'ia populi circumdantis me. P. Quoniam Dominus. Dicat Presb. Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum (1. Cap. 11).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : erant perseverantes in doctrina Apostolorum et communicatione fractionis panis : et orationibus in Hierusalem. Fiebat autem omni anime timor. Multa quoque prodigia et signa per Apostolos fiebant in Hierusalem : et metas erat magnus in universis. Omnes etiam qui credebant : erant pariter et habebant omnia communia. Possessiones et substantias vendebant : et dividebant illa omnibus : prout cuique erat. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo : et fruentes per domos panem : sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis : conlaudantes Deum et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat : qui salvi fierent quotidie in idipsum. ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (1. Cap. XXIII).

In illis diebus. Post resurrectionem Domini nostri Jesu Christi duo viri ibant in castellum quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab Hierusalem nomine Emaus. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus que acciderant. Et factum est dum ambularent et secum quererent : et ipse Jesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur : ne eum agnoscerent. Et ait ad illos. Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem : et estis tristes? Et respondens unus cui nomen Cleophas dixit ei. Tu solus peregrinus es in Hierusalem : et non cognovisti que facta sunt in illa diebus? Quibus ille dixit. Que? Et dixerunt. De Jesu Nazareno qui fuit vir propheta potens in sermone coram Deo : et omni populo : et quomodo tradiderunt eum summi Sacerdotes et principes populi in damnationem mortis : et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus : quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super hec omnia : tertia dies est hodie quod hec facta sunt. Sed et mulieres quodam ex nostris tulerunt nos : que ante lucem fuerant ad monumentum. Et non invento corpore ejus : venerunt dicentes : se etiam visionem Angelorum vidisse : qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum : et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt : ipsum vero non viderunt. Et ipse dixit ad eos. O stulti : et tardi corde ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete : nonne hec oportuit pati Christum : et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse et Prophetis : interpretabatur illis in omnibus scripturis que de ipso erant. Et appropinquaverunt castello quo ibant : et ipse se sinit ex Marci xvi, 12, ad finem capituli.

^a *Dum ambularent. Vulg. et Gr., dum fabularentur, et secum quererent.*

^b *Ad invicem. Vulg. et Gr. addunt ambulantes.*

^c *In sermone. Vulg. et Gr., potens in opere et sermone.*

^d *Non viderunt. Vulg., non invenerunt.*

longius ire : et coegerunt eum dicentes. Mane nobiscum Domine : quoniam ad vesperum jam declinat dies : et intravit cum illis. Et factum est dum recumberet cum illis : accepit panem et benedixit : ac fregit et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum et cognoverunt eum : et ipse evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad invicem. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis : dum loqueretur in via : et aperiret nobis scripturas ? Et surgentes eadem hora regressi sunt in Hierusalem : et invenerunt congregatos undecim : et eos qui cum ipsis erant dicentes. Quod surrexit vere Dominus : et apparuit Symoni. Et ipsi narrabant que gesta erant in via : et quomodo cognoverant eum in fractione panis. *ñ. Chorus. Amen.*

Hic dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

a. Lauda. Alleluja. *ñ. Jubilate Domino omnis terra : servite Domino in leticia.*

P. Alleluja.

b. Sacrificium. Solemnem habebitis istum diem festum Domino : et offeretis septem diebus fructum holocausti in odorem suavitatis Domino : alleluja : alleluja.

Missa. Occurramus omnes dilectissimi fratres qui carere mortis dominio delectamus : ut triumphum Christi post mortem prosequamur. Ecce visitatis inferis : rediit rursus ad carnem : quam resurgens effecit immortalam. Nihil ipsi passionis inregate violentia nocuit : totum tamen nobis gloriosa virtus resurrectionis indulsit. Ille nunquam deterior in humilitate suscepta : nos tamen misericorditer meliores fecit divinitate conlata. Gaudeamus igitur gaudiis christianis : non sepeliatur voluptatibus vanis. Nihil habeat dilectissimi nostra festivitas indecorum. Debet populorum fidelium multitudo de sepulchris procedere vitiorum : debet etiam **203** dealbata per gratiam parere oculis renatorum : debet imitationem suis infantibus prebere virtutum. Tunc est enim sine fermento malicie paschalis oblatio : si in azimis sinceritatis et veritatis epuletur religiosa devotio. *ñ. Amen.*

Alia Oratio. Deus qui Dominice resurrectionis temporali solennitate letificas : quos ad gaudia sempiterno festivitatis inflammas : hodierno quesumus congregationis attente conventus : et celeriter postulantis tribus quicquid sanctus exoptat affectus. Dona singulis temperantiam. Repelle tristitiam. Fac regeneratos perenniter in fide consistere. Fac fideles in pace proficere. Discant illi vehementer servare per gratiam : quod dedisti : discant isti diligere : quod quotidiana dilectione servasti. *ñ. Amen.*

Post nomina. Oratio. Jesu Dei filius qui pro nobis voluntarie moriens se va inferorum ergastula potenciali brachio penetrans confregisti : tu fidelium de-

A functorum spiritus a locis penalibus exime : et eterne eos amenitate simul et muneris jucunditate suscolle. Et quia ex latere tuo te moriente novi prefluxit laticis unda : que in his diebus paschalibus horum renatorum est progenies consecrata : te poscimus et rogamus : ut et in illis sacre regenerationis puritatem conserves : et in nobis confessionum emolumenta multiplies. Quo et illi conlatam sibi baptismi donum teneant absque culpa : et nos in eandem quam violavimus gratiam reintegremur saltem ex venia post ruinam.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui fideles semper adjuvas populos : et regeneratos tibi consecras parvulos. Inchoatas in hoc populo perfice sanitates : repellendo adversarias potestates. Ut virtute hujus sacrificii : dum superbus inimicus eliditur : resurrectionis tue celebritate adoptivus in pace populus ampliatur. *ñ. Amen.*

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Qui in via discipulos ambulantes : et a via fidei recedentes alloquens : ipse factus est eisdem credentibus via. Dolentesque tanquam mortuum : vivens veritas increpavit : nec agnoscere permisit : antequam crederent. quibus scripturas aperire dignatus est cum timerent. Sue gratiam visionis differendam judicatis ad officia charitatis. Ut quod hospitalitas mereretur : ostenderet : et exemplum benefaciendi ^d hospitali daret. Ideo die tertia manifestus : quia ipse ^e trinitate fuerat homo Deus ab Angelis adorandus. Ideo jam confracto pane precognitus : quia ipse fuerat inter sacra veneranda altaris ministeria comedendus. Cui merito omnes Angeli non cessant clamare ita dicentes.

ñ. Chorus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Dignus es Domine Jesu eterne Angelorum et hominum conlaudari preconiis : qui terrena cupiens celestibus sociari : humanum genus precio tui sanguinis redemisti. Etenim pro nobis mortem crucis excipiens : latus illud tui sacri corporis confossum lancea aperitur : et continuo duo illa magna sacramenta : sanguis scilicet et aqua fluxerunt. Sanguis ille plane qui in remissionem ^d fusus est peccatorum : et aqua que salutarem temperans poculum : et lavacrum pariter prestat et potum. Hæc et originalis primo plaustrorum noxa detergitur : et reconciliationis gratia exhibetur. His proinde fluminibus ex latere tuo fluentibus : qui olim nos regeneratos ac salvatos meminimus : pro noviter regeneratis infantibus postulamus. Ut te optulante ita fidei nutrimento proficiant : ut bonorum operum effecto nobiscum pariter ad te remuneraturi perveulant. Christe Domine ac redemptor eterne.

^a *Lauda.* Ps. LXV, 1.

^b *Sacrificium.* Ex Exod. XI, 14.

^c *Que.* Lege qua.

^d *Hospitali.* Lege hospitibus aliis daret.

^e *In trinitate.* Lege unus in trinitate. Concilium Toletanum IV, cap. 1 : *Solus idem Dominus Jesus Christus, unus de sancta trinitate, anima et carne perfectum suscipiens hominem, etc.*

Post pridie. Oratio. Paschaliom gaudiorum deli-
cisi delectati : offerimus tibi Domine sancte Pater ^a
corpus et sanguinem filii tui : quod ipse placatus be-
dicendum assumens : **204** largiaris nobis quesumus
cum regeneratis infantibus conscientie puritatem ita
habere dum vivimus : ut ex hoc post vite hujus ex-
cursum cum eisdem a te pariter coronemur. Quo
omnes qui nunc tue resurrectionis victorias ovando
excolimus : in resurrectionis ultimo die : in hujus
hostie litatione salvemur.

ñ. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Ad terribilem thronum altaris cursu concito Pater
omnipotens properantes : vestigia agni viventis cum
lacrimis osculantes : unguentorum ac ^b flectuum li-
bamenta offerimus. Poscimus itaque piissime Deus :
ut penitentie flectibus omnium peccata laventur : et
indulgentiali unguento ossa Ecclesiastici corporis
solidentur. Quo possimus omnes cum renatis infan-
tibus respirare : et cum mortuis suscitatis Hierusa-
lim celestem modulata portantes sacrificia introire
mereamur proclamantes e terris. Pater noster qui
es in celis. *Hic dicat Presbyter.* Vicit Leo de tribu
Juda. *Tribus vicibus. Require in die sancto Pasche.*
Folio 198.

Deinde dicat Presbyter. Humiliate vos benedictioni.
Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Benedictio. Christus Dominus ex cujus latere pro-
fluxit sanguis et aqua : horum sacramentorum parti-
cipatione et neofitos enutriet fide : et vos a peccatis
evacuet. ñ. Amen. Ad instar quoque renatorum
infantium : ita precium redemptionis vestre sumatis
: ut parem cum illis innocentiam retentetis. ñ.
Amen. Quo rationabiles ac sine dolo effecti : dies
istos paschalis leticie mereamini celebrare inlesi. ñ.
Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est
benedictus : et vivit et omnia regit in secula seculorum.
ñ. Amen. Dominus sit semper vobiscum. ñ.
Et cum.

Ad accedentes. Gaudete populi. *Com.* Refecti
Christi corpore.

Require retro in vigilia Resurrectionis Domini. Fol.
199. Oratio Expletis Domine. Require in die Resurre-
ctionis. Fol. 198.

^a *Corpus et sanguinem.* Animadvertite quod hic sit
expressa oblatio Deo corporis et sanguinis Filii sui,
quæ verba correspondent solemnibus formulis : *Tua*
de tuis offerimus, Græcorum ; Offerimus tibi hoc sa-
sacrificium terribile et incruentum, Syrorum ; Offerimus
tibi hæc dona ex bonis tuis, Coptitarum ; Offerimus tibi
sacrificium hoc vivum sanctum et incruentum, Chalcio-
rum ; Sacrosancta munera nostræ salutis offerimus,
Gallorum (Miss. Gall. Goth., n. 20) ; demum : Offer-
imus præclara Majestati tuæ de tuis donis ac datis
hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immacu-
latam, panem sanctum vite æternæ, et calicem salutis
perpetuæ, canonis Romani ; Et offerimus tibi hunc
panem et hunc calicem, Æthiopum ; in qua formula-
rum varietate unus est atque idem omnium sensus,
scilicet hostiam hanc, quæ, post prolata verba con-

FERIA QUARTA PASCHE.

Ad Missam Officium.

Dicite in nationibus. *Require retro in II. feria Re-*
surrectionis Domini. folio 193. Oratio. Tibi gloriam
concinimus.

Require retro in die Resurrectionis Domini. folio
194.

Apocalipsis Johannis Apostoli (Cap. II).*

ñ. Deo gratias.

Angelo Pergami Ecclesiæ scribe. Hec dicit qui
habet rompheam ex utraque parte acutam. Scio ubi
habitas : ubi sedes est Sathane : et tenes nomen
meum : et non negasti fidem meam. Et in diebus
Antipas testis meus fidelis qui occisus est apud vos :
ubi Sathanas habitat. Sed habeo adversus te pauca :
^d habes illic doctrinam Balaam : qui docebat Balæ
mittere scandalum coram filiis Israel : edere et for-
nicari. Ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.
Similiter penitentiam age : si quominus vento
tibi cito : et pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui
habet aurem audiat : quid Spiritus dicat Ecclesiis.
Vincenti dabo ^e edere manna absconditum : et dabo
ei calculum candidum : et in calculo nomen meum
scriptum : quod nemo scit nisi qui accipit. ñ. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. ñ.
Et cum.

^f *Psallendo.* Deus noster in celo : et in terra.
Omnia quecumque voluit fecit. ^g. In exitu Israel
de Egypto domus Jacob de populo barbaro. *P.* Omnia
quecumque.

Dicat Presbyter. Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum (Cap. III).*

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : Petrus et Johannes ascendebant in-
templum ad horam orationis nonam. Et claudus ex
utero matris sue bajulabatur : quem ponebant quo-
tidie ad portam templi que dicitur Speciosa : ut po-
teret eleemosynam ab introeuntibus in Templum. I-
cum vidisset Petrum et Johannem ingressuros in Tem-
plum : rogabat ut eleemosynam acciperet. Intuens
autem in eum Petrus cum Johanne dixit. Aspice in-
nos. At ille intendebat in eos sperans se aliquid ac-
cepturum ab eis. Petrus autem dixit. Argentum et
aurum non est mihi : quod autem habeo ; hoc tibi
do. In **205** nomine Jesu Christi Nazareni surge et
ambula. Et apprehensa manu ejus dextera : allevavit

seccatoria, solemniter Deo offertur, non aliam esse
quam ipsum Christum, Dei Filium, speciebus paupis
et vini tactum.

^b *Flectuum.* Lege *Actuum.* Eadem cacographia
infra *flectibus* pro *stictibus* occurrit exaratum.

^c *Cap. II.* Vers. 12-18. In *Lectionario Luxoviensi*
legitur ex *Apocalypsi*, xv, 1-15.

^d *Habes.* Vulg. et Gr., quia habes illic tenentes do-
ctrinam Balaam.

^e *Edere.* Gr., dabo ei edere. In *Vulgata* illud *edere*
non legitur.

^f *Psallendo.* Ps. cxiii, 3. *Et in terra.* Ita LXX ; at
in *Vulgata* hæc verba non leguntur.

^g *Cap. III.* Vers. 1-10. In *Luxoviensi* assignatus
ex I. Cor. xv, 47.

eum. Et protinus consolidate sunt bases ejus et plantae. Et exiliens stetit et ambulabat : et introivit cum illis in Templum ambulans et saliens et laudans Deum. Et vidit eum omnis populus ambulantem et laudantem Deum.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam
(^a Cap. XXIV).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus postea quam resurrexit a mortuis stetit in medio discipulorum suorum et dixit eis. ^b Pax vobiscum amen. Ego sum : nolite timere. Conturbati vero et conterriti extimabant ^c se visum videre : et dixit eis. Quid turbati estis : et cogitationes ascendunt in corda vestra ? Videte manus meas : et pedes. Palpate : et videte quia spiritus carnem et ossa non habet : sicut me videtis habere. Et cum hoc dixisset : ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus pro gaudio dixit. Habetis hic aliquid quod manducetur ? At illi obtulerunt ei partem piscis assi : et favum mellis. Et cum manducasset coram eis : sumens reliquias dedit eis : et dixit ad eos. Hec sunt verba que locutus sum ad vos : cum adhuc essem vobiscum. Quoniam necesse est impleri omnia que scripta sunt in lege Moysi : et prophetis : et psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum : ut intelligerent scripturas : et dixit eis. Quoniam sic scriptum est : et sic oportebat Christum pati et resurgere a mortuis die tertia.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^d *Lauda.* Alleluja. ^e Quis Deus magnus sicut Deus noster : tu es Deus qui facis mirabilia. *P.* Alleluja.

^f *Sacrificium.* Erit hic vobis dies memorialis alleluja : et diem festum celebrabitis solennem Domino in progenies vestras : legitimum sempiternum diem : alleluja : alleluja.

Missa. Dominum Jesum Christum perditorum quesitorem : inventorum reducem : mortuorum vivificatorem : qui pro redemptione captivorum solus ipse solam incorruptam carnem animamque mortaliū suscepit : portavit : posuit : et resumpsit. Quique nature : glorie : justicie : potentie sue jure : Deus in hoc corpore pro pertulit : nobis vixit : obiit : resurrexit : toto animarum affectu : verborum : famulatu : studiorum impendio fratres charissimi deprecemur. Ut ad contuenda mirabilia de lege sua visum nostre mentis enubilet : aeiem cordis expurget : et in eo quo nos vivere precepit : spiritu revelet. Faciatque se intelligentie nostre in sua invisibilitate visibilem : dans pium in fidei veritate congressum : informatione colloquium. Gratia nobis opitulante participet : verba nostra ad se directa suscipiat. Non interrogantes nos audiat : sed rogantes. Largitate nobis muneris pro

^a Cap. 24. Vers. 36-47. In Luxoviensi ex Joan. xi, 1-45.

^b Pax vobiscum amen. Vulg., pax vobis. In vetustissimis Vercellensi et Veronensi Codicibus hæc ver-

ba sermonis vice respondeat : qui non datur tangi : dignetur inlabi. Velit infundi : qui non valet comprehendere. Sic qui per totam Ecclesiam credentibus erantur : creditoris credendus appareat : ut nullis per cecitatem erroris aut ignorantibus lateat : aut dubitantibus evanescat. Nec videndi stulticiam : nec credendi moram commotus accuset. Sed ita sanctarum scripturarum secreta mysteria indita nobis sapientie facultate imprimens : profectum doctor aperiat : et in virtute celestis panis benedicti corporis sui : fragmenta distribuat. Ut in vivificatione animarum divini verbi et cibi alimonia concurrente : nec instructionis nobis desit copia : nec salutis.

ñ. Amen.

Alia oratio. Credimus Domine Jesu Christe unigenite a Patre divinitati tue : credimus corporee assumptioni : credimus passioni : adplaudimus redempti ab inferis postrata morte : invictissime majestati. Rogamus te per ipsius diei magna et amabilia sacramenta : ut sicut nos resurrectione tua non habet dubios : ita nos nostra per misericordiam tuam habeat absolutos. Et eo modo exultemus tu fuisse regressum : quomodo non ambigimus rediturum. Sicque nos sine pena jubeas manere dum venis : **206** ut ad veniam facias pervenire : cum veneris. ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Domine Jesu Christe qui es testis fidelis primogenitus mortuorum : tu requiem dona spiritibus defunctorum fidelium. Quo verus Pontifex per hoc sacrificium populi delicta omittens : sicut olim te moriente mortua corpora surrexerunt : ita nos in hac resurrectionis tue festivitate sepultos in eternam requiem transferas. ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Unigenite filii Dei qui pro nobis voluntarie sanguinem effudisti : quo terrestria cum celestibus pacificasti : facito nos ita redemptionis nostre ac resurrectionis tue venerari mysterium : ut in pace que tu es perenniter vivere mereamur. ñ. Amen.

Invitatio. Dignum et justum est. Valde tibi debitum : valde nobis congruum omnipotens Pater : te cum Filio tuo nostroque Domino Jesu Christo equali religionis fide : pietatis substantia : potestatis virtute laudare. Ut tibi sit par officiositas : ubi est probata par dignitas. In quo per assumptionem corpoream : virtutis charitas consistenda est : non paupertas. Quia non se honore subjiciens : sed amore. Affectum voluit probare : non meritum. Mundoque sibi pereunte : non quo augetur quesivit : sed quo obsequeretur invenit. Terrena suspiciens : sed celestia non deponens. Ingressurus uterum : non exiterus a solio. Certus se in inferioribus non posse decrescere : qui in superioribus non poterat invenire quo cresceret. Mitti contentus : qui venire conatus est. Et per hanc equalitatem non duo potentes : sed una potentia : quia solius Deitatis est inaequalem filium non habere.

ha desiderantur.

^c *Sevisum.* Vulg. se spiritum.

^d *Lauda.* Ps. LXXVI, 14, 15.

^e *Sacrificium.* Ex Exod. xii, 14.

Jem homo tuus adiit. Sensit. Credidit. Pro-
gnovit. In hoc mediator suscepit injuriam :
habuit officinam. Pro hoc Deus dignatus est
struere : quam non dedignatus est fabricare.
dignationem Domini qui fuit dignus artificio
us vestimento. Neque enim dissimilem pe-
bere redemptorem : qui talem meruit habere
i. In quo transeuntibus veteribus : nova
inia : quibus fuit dies insidiosa : facta est
ra. Nec timet commutationem temporum :
me qui caruit tenebrarum. Unde evidentis-
set communem in Christo esse Dei hominisque
iam : que corrupta restaurat. Cujus huma-
nus crux salvat : sanguis innovat : caro
Summa etenim est prerogativa virtutis
asse penas glorie sustinentis : quem conlau-
Angeli : non cessant clamare ita dicentes. *ñ* .
Sanctus. Sanctus.

Sanctus. Hec te *b* nox Domine mixta luce
ar : que cum in supernis Domini perennitatem
: : celebrationem tanti nominis innoxia *c* in
ut hujusmodi preconia si homines tacerent :
marerent. Viderunt te inferi Deus. Viderunt
remuerunt a voce tonitruum tui : dicentes. Ab-
et mors in victoria. Ubi est mors victoria
Ubi est mors aculeus tuus ? Propter quod
paululum stetero supplicia miserorum. *e*
eant cruentum tormenta sic vicisse cernen-
tium : et judicem suum ipsa etiam pena
mit. Quia natura horribilium tenebrarum pre-
sui fulgoris : et *f* vetata jam tunc timuit judi-
xultaverunt Sancti in gloria letantes in
is suis : quod auctorem promissæ sibi lucis
rent : quorum tu Domine stipatus agminibus :
tanto noti splendoris candore perfusus : sa-
per te instituta sanctifica. Non *h* invocantis
: sed instituentis magisterio vel exemplo.
tis rite perfunctis : Salvatore nostro ab in-

Sanctus. Eadem ferme est oratio *post San-*
ctus Gallo-Gothici die sancto Pasche.
z. Lege vox, ut est in Gallo-Gothico.
terris. Gallo-Gothicum, innoxia et terris.
i est mors victoria tua. Gallo-Gothico deficit.
: habeant. In Gallo-Gothico : Nec haberent
cruciatum. Eodem spectat illud Prudentii
5 cathem.) cauentis :

Sunt et spiritibus, sæpe nocentibus
Poenarum celebres sub styge feris
Illa nocte, sacer qua rellit Deus
Stagnis ad superos ex Acte. outicis.

lata. Gallo-Gothicum, habita. Lege hebetata.
tu tanto. Gallo-Goth., et tibi tantum noto
re perfusus.

ocantis. Gallo-Goth., invitantis.
uitam. Lege restituta.

rificationis. Mortem Christi mortificationem
appellant; ea enim Ecclesia Dei peccato
atur. Sacrificium mortificationis nostræ idem
tque sacrificium mortis Christi, quod, quoad
tiam, idem est atque sacrificium Eucharistæ :
n re ipsa, sed modo offerendi differunt crucis
is sacrificia.

re est hostia. Aperte hic docent Gotho-Hispani
ciebus panis et vini, sive, quod idem est, *in*

A feris jam regresso : et mors se luceat victam : et
vita tripudiet *i* restitutam. Per te Dominum ac re-
demptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Resurgente Christo resolutis
inferni doloribus : etiam nos Deus Pater omnipotens
solutis peccatorum delectationibus et resurgere con-
cede propicius : *207* ut *i* mortificationis nostre sa-
crificium tibi principaliter offeramus. Reconciliet te
quesumus Domine pro peccatoribus sanguis justus
et humilitas Domini nostri. *h* Hec est hostia que
pendit in ligno. Hec est caro que surrexit de se-
pulcro. Quod pro nobis obtulit Sacerdos noster :
in veritate hoc conferimus in panis et vini suavitate.
Cognosce precamur omnipotens Deus victimam : qua
intercedente placatus es : et suscipe in adoptionem :
B quibus Pater per gratiam factus es. Sic quoque Do-
mine *i* sanctificatio et benedictio tua : defensio est
et mundatio nostra. Ut et peccatorum nobis veniam
tribuas : et preceptis tuis semper obedientes efficias.
ñ . Amen.

Ad orationem Dominicam.

Respice Domine tuorum fidelium multitudinem :
quam per adoptionis gratiam filio tuo facere digna-
tus es coheredem. Erue cunctos de faucibus voran-
tis gehenne : pro quibus idem redemptor clementis-
simus tribus diebus latuit in inferioribus terre. Tolle
a nobis duram perniciem : et beate resurrectionis
quam in fine speramus redde mercedem : per eum
qui nos docuit orare et dicere. Pater noster qui es
in celis.

C *Hic dicat Presbyter Vicit Leo. tribus vicibus ut*
dictum est in die Resurrectionis. folio 198. Humiliate
vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.
ñ . Et cum.

Benedictio. Dominus Jesus Christus qui pro deli-
ctis nostris : et crucem pertulit et sepulcrum : in-
corrupte vos faciat observare redemptionis vestre
mysterium. *ñ* . Amen. Et qui pro vobis moriens

suavitate panis et vini, Deo offerri eam ipsam hostiam
quæ pendit in ligno crucis; atque adeo corpus
Christi in Eucharistia illud ipsum esse quod de se-
pulcro vivum surrexit, quod de Virgine natum, pro
redemptione generis humani in ara crucis Deo obla-
tum est. Neque omittendum Gallos, in contestatione
fer. 4 post Pascha, similia his tradere de victima
sacrificii crucis et altaris. Hic est, inquit, Agnus
Dei unigenitus Filius tuus qui tollit peccatum mundi,
qui se pro nobis offerendo (offerre) non desinit, nosque
apud te perpetua advocacy defendit, qui nunquam
moritur immolatus, sed semper vivit occisus, pascha
enim nostrum immolatus est Christus, ut non jam in
fermento veteri, neque in carnalium sanguine vic imar-
rum, sed in azimis sinceritatis et corporis veritatis (ve-
ritate) immolemus.

i Sanctificatio et benedictio tua. Lege : *Fil quoque,*
Domine, benedictio et sanctificatio tua, defensio et
mundatio nostra, ut peccatorum nobis veniam tribuas
precamur, et præceptis tuis semper obedientes efficias.
Orant nimirum ut Dei benedictio et sanctificatio, in
gratiam rite communicantium, Eucharistia infusa,
eisdem ab omni periculo defendat, et ab omnibus
vitiis mundet. Hinc autem patet Gotho-Hispanos his
orationibus *post pridie* effectus sacramentales postu-
lasse.

surrexit die tertio de sepulcro : sanguine suo vos A purificet a delicto. *ñ*. Amen. Ut sicut ei consepulti estis baptismate : ita vobis omnia donantem : partem mereamini in prima resurrectione habere. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus : et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. *Chorus*. Et cum spiritu tuo. *Ad accedentes*. Gaudete populi et letamini. *Communio*. Refecti Christi corpore. *Require retro in vigilia Resurrectionis. fol. 193. Oratio*. Expletis Domine.

Require in die Resurrectionis. folio 198.

FERIA QUINTA PASCHÆ.

Ad Missam Officium.

Dicite in nationibus. *Require retro in II. feria Pasche. folio 193. Oratio*. Te excelsa laus. *Require B retro in die Resurrectionis folio 194.*

Apocalipsis Johannis Apostoli. (2 Cap. II).

ñ. Deo gratias.

Angelo Tiathire Ecclesie scribe. Hec dicit filius Dei : qui habet oculos ut flammam ignis : et pedes ejus similes auricalco. Novi opera tua et charitatem et fidem : et ministerium et patientiam tuam : et opera tua novissima plura prioribus. Sed habeo adversum te : quia permittis mulierem ^b Gezabel : que se dicit prophetam docere : et seducere servos meos fornicari : et manducare de idolotitis. Et dedi illi tempus ut penitentiam ageret : et non vult penitere a fornicatione sua. Ecce mitto eam in lectum : et qui mechantur cum ea in tribulationem maximam : nisi penitentiam egerint ab operibus ejus : et filios ejus interficiam in morte. Et scient omnes Ecclesie quia ego sum scrutans corda et renes : et dabo unicuique vestrum secundum opera vestra. Vobis autem dico et ceteris qui Tiathire estis : ^c quicumque non cognoverit altitudinem Sathane : quemadmodum dicunt : non mittam super vos aliud pondus. Tandem in quod habetis tenete : donec veniam. Et qui vicerit : et qui custodierit usque in finem opera mea : dabo illi potestatem super gentes : et reget illas in virga ferrea. Tanquam vas siguli confringentur : sicut et ego accepi a Patre meo : dabo illi stellam matutinam. Qui habet aurem audiat : quid spiritus dicat Ecclesiis. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *D* *ñ*. Et cum.

^d *Psallendo*. Dominus virtutem populo suo dabit : Dominus benedicet plebem suam in pace. *ñ*. Vox Domini super aquas : Deus majestatis intonuit : Dominus super aquas multas. *P*. Dominus benedicet.

Dicat Presbyter. Silentium facite.

208 *Lectio libri Actuum Apostolorum (2 Cap. III).* *ñ*. Deo gratias.

^a *Cap. II. Vulg., Vers. 18, ad finem capituli. In Luxoviensi legitur ex Apoc. xiv, 1-7.*

^b *Gezabel. Vulg., Jezabel.*

^c *Quicumque. Vulg., Gr. et Primasius legunt : Quicumque non habent doctrinam hanc non cognoverunt, etc.*

^d *Psallendo. Ps. xxviii, 11. ñ. ibid. 5.*

In illis diebus. Petrus ait ad plebem. Viri Israelie quid miramini in hoc : aut nos quid intuemini : quasi nostra virtute : aut potestate fecerimus hunc ambulare ? Deus Abraam : et Deus Isaac : et Deus Jacob : Deus patrum nostrorum : qui glorificavit filium suum Jesum : quem vos quidem tradidistis : et negastis ante faciem Pilati : judicante illo dimitti : vos autem sanctum et justum negastis : et magis petistis virum homicidam vobis donari : auctorem vero vite interfecistis. Quem Deus suscitavit a mortuis : cujus nos testes sumus : et in fidem nominis ejus : hunc quem videtis : et nostis : confirmavit nomen ejus : et fides qui per eum est dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrorum. Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis hoc malum : sicut et principes vestri. Deus autem qui pronuntiavit per omnium prophetarum pati Christum suum : implevit sic. Penitemini igitur : et convertimini ut deleantur vestra peccata. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (1 Cap. XXIV).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus postea quam surrexit a mortuis : dixit discipulis suis. Oportebat Christum pati : et resurgere a mortuis die tertia : et predicari in nomine ejus penitentiam : et remissionem peccatorum in omnes gentes incipientes ab Hierosolima. Vos autem estis testes eorum : et ego mittam promissum Patris mei in vobis. Vos autem sedete in civitate : quoadusque induamini virtutem ex alto. Eduxit eos autem foras in Bethaniam. Et elevatis manibus suis benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis : recessit ab eis : et ferebatur in celum. Et ipsi adorantes reversi sunt in Hierusalem cum gaudio magno : et erant semper in Templo laudantes et benedicentes Deum. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^a *Lauda. Alleluja. ñ*. Qui emittit fontes in convallibus : per medium montium pertransibunt aque. *P*. Alleluja.

^b *Sacrificium. Alleluja quasi carmen musicum. P.* Quam suave est et dulce : sono canitur : alleluja : alleluja. *ñ*. Aque ejus de sanctuario egredientur : et erunt fructus et folia ejus ad medicinam omnibus. *P*. Quam suave.

Missæ. Habeant dilectissimi fratres vota cautelam : festa diligentiam : gaudia disciplinam. Exultare decet : quod resurrexerimus : sed timere convenit ne cadamus. Inter novam vitam veteremque mortem oportet scire quid evasimus : oportet eligere quid amemus. Non enim error : sed ⁱ contentus est peccare commonitum. Major post veniam pena sequitur contumaces : gravius est captivos fieri jam redem-

^e *Cap. III. Vers. 12-20. In Luxoviensi, ex Actuum 1, 1-15.*

^f *Cap. XXIV. Vers. 46, ad finem capituli. In Luxoviensi legitur ex Joan. 1, 1-9.*

^g *Lauda. Ps. cii, 10.*

^h *Sacrificium. Non est ex Scriptura.*

ⁱ *Contentus. Lega contemptus.*

labet ista pietas potestatem : habet potestas
rorem : habet terror iste vindictam. * Non
nisset pius in homine : nisi prius iratus suis-
demone. Confortamur gratia doni : b si non
pamur lege peccati. Ratio parcendi est pre-
rrigendi. * Non mutamur indulgentia : si non
ur offensa. Qui nobis quod peccavimus in-
et ne ultra peccaremus admonuit. Profuit
tia : si profecti disciplina. Jam quidem ho-
gratia adoptavit : sed nec dum demonem
ma suscepit. * Violentia peccatum perdidit :
turam. Dimicandi est facultas : non securitas
idi. Spoliatus est adversarius : non extinctus.
i necesse est ut frendeat in amissis quibus
dominando subjectis. Accepimus castra per
: arma per crucem : signa per carnem :
per sanguinem : restat causa certaminis. Qui
afferre necessitatem noluit pugne : spem vo-
bare victoriae. Precessit quidem in adoptione
: sed adhuc restat in conversatione iudicium.
missio est de munere : illic vicissitudo fu-
t post laborem. Sit itaque ille ante oculos
Domini miserantis affectus : quod in taxa-
stra non argenti pondus : non auri talentum
non gratiarum fudit ornatum : sed convitio
t se b patibulo : i sepulcro : sustinens car-
injuriam : i sepulturam. 209 Nihil majus
lare : nihil melius. Ut utique sit probandum :
iligentius nos sibi servire voluit : qui precio-
n redemit. Ergo ut in nobis redemptionis sue
ia dignetur perficere : constanter nos conve-
rseveranter orare. n̄ . Amen.

Oratio. Omnes qui redemptionis nostre cau-
dimus : perditionis opera respuamus. Quique

in enim. Fortasse : Non enim fuit pius in ho-
si qui prius fuit iratus in demone, nimirum
ui misericors fuit in genus humanum, ange-
antibus non pepercit.

non. Id est nisi.

n mutatur. Hoc est : Deus sua gratia semel
tos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.
frid., de Justific., cap. 11.

hennam. Dæmones ante diem iudicii abyssu
us non claudendos esse plerique Patrum tra-
lege Bellarminum (*De Beatitud. sancti. lib. 1,*

olentia. Hic error aliquis subest. Loquitur de
io quem docet peccatum sustulisse, non pec-
nitentem, hinc remanere vigilandi et pugnandi
latem.

tiandi. Lege *otiandi.*

erre. Lege : Qui enim auferre necessitatem no-
mæ, spem voluit præbere victoriae.

patibulo. Lege *patibuli.*

sepulcro. Lege *sepulcri.*

sepulturam. Videtur abundare.

nduci. Hoc est peccato originis, quod in primo
: contraximus.

pendendum. Forte, *imputandum.*

aut excurrat. Forte, ut aut tuto excurrat fides
pecta navigantium.

usit. Lege *lulsiit*, id est *illisit.*

nalis combustio. Ignis scilicet purgatorii.

pacem. Oratio ad pacem ea est que consequi-
tionem post nomina, et osculum pacis præce-
ctus Isidorus (*De Eccl. Offic. lib. 1, cap. 15*) :

A diem veneramur munerum : noctem criminum non
sequamur. Qui probavimus b traduci imputandum
esse : quod perimus : noverimus redemptori nostr
1 impndendum esse quod vivimus. Ad eternam no-
bis vitam quasi quoddam pelagus : data est tempo-
ralis navigatio : ut inter bonorum et iniquitatis ex-
cursum : aut peccatum pereat : aut peccator. m Ut
aut excurrat fides circumspecta navigium : aut in-
currat securitas incauta naufragium. Satis est quod
per tot seculorum spatia genitalium funes traximus
peccatorum : quod in gule scopulos prejudicarie
arboris stateram vento precipitante mendatii : liber-
tatis statum inutilis gubernator a intulit. Lignum
nos decepit in diabolo : lignum reparavit in Christo.
Abyssi unda nos mersit : baptismi unda nos rede-
mit. Pio igitur Domini subjiciantur imperio : humi-
lia mite jugum colla suscipiant. Norunt quippe pro-
ficere onera ista portantes : quibus data est ex libe-
ralitate absolutio : reddatur ex humilitate conditio.
Inclina ergo precamur Christe Jesu tibi animas no-
stras : ut tuum potius quam nostrum sequamur ar-
bitrium : quia melius est libertatem per diligentiam
querere : quam per confidentiam non habere.

n̄ . Amen.

Post nomina. Oratio. Eterne Dei filius qui pro
nobis mortem excipiens crucis : vivus tertia die
resurrexisti a mortuis : placatus suscipe hec appo-
sita tibi paschaliū sacrificiorum libamina. Hec tibi
et offerentium devotionem : et sepultorum spiritus
obnixè commendent. Quod per Resurrectionis tue
victoriam : et in viventibus mors vitiorum inter-
eat : et in defunctis o penalis combustio evanescat.

n̄ . Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus Pater omnipotens qui

*Quarta post hæc infertur oratio pro osculo pacis, ut
charitate omnes reconciliati invicem digne sacramento
corporis et sanguinis Christi consocientur. Oratio ad
pacem mutabilis est, et ad singulas missas varia : ea
autem pax, et sincera fidelium concordia postulat.
Nonnunquam oblatio commendatur, et frequenter de
pacis osculo mentio fit. In omnibus liturgiis Gallica-
nis exstat oratio ad pacem, quam, ut in Missali Moza-
rabum, in singulis missis mutare solebant. Oratio-
nem post nomina consequatur, et illationem, sive
contestationem, præcedebat. In liturgiis Syrorum et
Coptitarum, et in liturgiis Græcis Alexandrinis exstat
oratio ad pacem, quæ in liturgia sancti Jacobi Syriaca
(*Apud Renaudotium, liturg. Orient. tom. 11, pag. 29*)
inscribitur oratio ante pacis osculum. In liturgiis
Egyptiis Coptitarum (*Ibid., tom. 1, pag. 10, 26, 39*),
dicitur oratio amplexus, aut oratio osculi pacis. In li-
turgia Græca Alexandrina sancti Basilii (*Ibid., pag.
60*) et in sancti Gregorii (*Ibid., pag. 97*), post Sym-
bolum Constantinopolitanum sequitur εὐχὴ τοῦ ἀ-
κασμοῦ, oratio amplexus, et deinde, ea absoluta,
fit amplexus, γίνεται ὁ ἀκασμός. At in liturgia sancti
Marci (*Ibid., pag. 142*) diaconus clamat : *Amplectimini
invicem*, deinde sacerdos orat amplexum εὐχεται τὸν
ἀκασμόν, postea offert incensum, et orat, ac demum
post osculum pacis, sive amplexum, diaconus cla-
mat : *Ad oblationem modeste state*, unde videtur quod
juxta hanc liturgiam oratio amplexus recitatur dum
populus se mutuo amplectuntur. In liturgiis Constan-
tinopolitanis sancti Chrysostomi et sancti Basilii, pa-
cis osculo non præmittitur oratio, neque olim ulla
erat oratio ante pacem in missa Romana cum pax*

tanta charitate mundum dilexisti : ut pro eo unigenitum tuum volueris crucifigi . precioso nos filii tui sanguine redemptos : ita opulentis charitatis fructibus effice : ut per hoc et in resurrectione prima habeamus partem : et potestatem non timeamus mortis secunde .

ñ . Amen .

Inlatio. Dignum et iustum est : vere salutare nobis est : atque conveniens gratias agere : laudes impendere : intelligere munera : vota deferre tibi omnipotens Pater : et Jesu Christo filio tuo Domino nostro . Qui pietati tue per adsumpti hominis passionem : quasi quasdam in presentis populi acquisitione manubias cum non exegerit e celo : exhibuerit e triumpho . Et cum non habuerit divinitas immutabilis partem : habuerit fragilitas assumpta victoriam . Magis inridens diabolum carnem carne vincendo : ut ipse Zabulus et in eodem homine se probaret postquam offenderat esse degenerem : in quo putabat postquam deceperat fortisorem . Ne vel id sibi licuisse crederet improbus appetitor : si non peccatum quod fidebat peccati similitudo damnasset . Que quidem Domine adquisitio non acquirentis auxilium potestatem : sed acquisitis contulit dignitatem . Quia nec damnum sentit immutatio : nec lucrum recipit plenitudo . Neque enim Deo in se aut debiti cura manebat aut premij : sed ut quod virtutibus prodesse non poterat : laudibus non periret . Neque enim egere poterat celorum Dominus possessione terrarum : sed ut que tui esset operis portio preconium adderet non profectum . Id utique recipis : quod fecisti : quod perdiderat pietas : non potestas . Quia misericordis est Domini id solum juris extimare proprij : quod meruit non puniri . Vide igitur unigeniti tui in nobis Pater affectum : quamvis idoneus in creatura estimari non potuerit creatori . Etsi licet merito quantum ad usum pertinet : extraneum dici posset : quicquid indignum est . **210** Extraneum utique non opere : sed honore . Ergo ut tibi reddat tua : suscepit aliena . Utique ut repem non facture alterius sed nature . Hoc modo te nobis Pater

daretur ad hæc verba *Pax Domini sit semper vobiscum* , at modo , et ab aliquot sæculis , in missa Romana oratio Domine Jesu Christe , qui dixisti apostolis tuam pacem meam relinquo vobis , etc. , pacis osculo præmitti solet (*Georg. , de Liturg. Rom. pont. tom. III, lib. IV, cap. 46, pag. 439.*)

Inlatio. Apud Gotho-Hispanos *inlatio* , aut *illatio* , constanter dicitur ea proluxa oratio quæ in liturgia Romana , et in Ambrosiana , *prælatio* appellatur , in liturgiis Gallicanis *contestatio* , aut *immolatio missæ* . Sanctus Isidorus (*De Off. eccl. , lib. I, c. 45*) : *Quinta oratio inseritur ILLATIO in sanctificatione oblationis , in qua etiam ad Dei laudem terrestrium creatura virtutum celestium universitas provocatur , et Omnia in excelsis cantatur* . Illationem sanctus Isidorus ad orationem *post pridie* , sive , ut ille loquitur , ad *confirmationem sacramenti* extendit , atque adeo complectitur etiam orationem *post Sanctus* , et consecrationem , et hinc fortasse a Gallis dicta est *immolatio* , quia ea oratio verba institutionis Christi habet , quibus transubstantiantur elementa , et sacrificium immolatur . Attamen tam in nostro Missali quam in libris Gallicanis oratio

absentem ostendit : per eundem se nobis majestas tua etiam non visa monstravit . Ipse docuit que tibi esset gloria in celis . Potentis in aquis . Sapientia in terris . Virtus in abyssis . Claritas in Angelis . Voluntas in Patriarchis : dignitas in Prophetis . Sublimitas in Evangelistis . Pietas in Apostolis . Auctoritas in preceptis . Placabilitas in templis . Festivitas in holocaustis . Largitas in ministris . Quis tibi zelus in discipulis : Cultus in subditis : Respectus in miseris : Affectus in parvulis : Horror in idolis : Amor in sanctis : Terror in perditis : Favor in confessione : Splendor in baptisumate : Honor in cruce : Saper in fide : Honor in crismate : Cui merito omnes angeli et archangeli non cessant clamare quotidie ita dicentes . ñ . Sanctus . Sanctus . Sanctus .

B *Post Sanctus.* Dignus es Domine Jesu ab omnibus accipere gloriam : et honorem : qui pro nobis dignatus es improprium passionis suscipere . Dignus es predicari per mundum : qui per crucem perevnti subvenire dignatus es mundo . Dignus es paternæ dextere equalitati sustolli : qui pro servulis non es dedignatus occidi . Dignus es a celestibus : et terrestribus in veritate cum Patre et Spiritu Sancto adorari : qui celum terramque ab initio cum Patre creasti . Digne quoque illud adeptus es : quod esse super omne nomen : qui supernam moriendo ac resurgendo preparasti humano generi mentionem . Totum tibi omnipotens Pater quod sibi redemit : acquirit : cui totum quod interest nihil amittendo : naturaliter tradidisti . Christo Domino redemptorique nostro .

C *Post pridie. Oratio.* Jesu Salvator omnium qui propter salutem humani generis : voluntarie suscipiens exitum crucis : pro nobis Deo Patri oblati es in sacrificio laudis . Ad has hostias benedicendas illa propiciatione jube respicere : qua olim humanum genus prospiciens proprio redemisti cruore . Quo omnes qui tue mortis ac resurrectionis in hoc dies triumpho attollimur : his muniti paschalibus epulis : in vivam tibi hostiam preparemur . ñ . Amen .

post Sanctus proprio titulo ab *illatione* , aut ab *immolatione* distinguitur . Illatio sive *prælatio* in omnibus liturgiis existat : at in liturgiis Orientalium et Græcorum proprio titulo caret . Goarius (*In not. ad Euchol. , pag. 435*) opinatur eam *orationem velaminis* denominari : at certe in liturgiis a viro erudito Eusebio Renaudotio editis *oratio velaminis* ab hac quam *prælationem* dicimus distinguitur . Est *prælatio* oratio antiquissima , et haud immerito ad apostolorum ætatem referenda . A solemnî formula *sarsum corda* incipit , et solemnî acclamatione *Sanctus* atque *Osanna* proprie terminatur . In Missali nostro et in libris Gallicanis , singulæ missæ propriam illationem habent . Mos idem in Africa olim vigeat , ut ex Concilio M. leoviteo (*Can. 42*) eruitur , et etiam Romæ , ut ex Sacramentario sancti Leonis et Gelasiano colligitur , quare nec fides habenda est suppositivæ Pelagii II epistolæ ad episcopos Germaniæ , quæ apud Gratianum (*De Consecr. dist. 1, c. Invenimus, 82*) Gelasio tribuitur , quæ vulgatus novem *prælationum* numerus statuitur . Vide Georgium (*De Liturg. Rom. pont. tom. III, dissert. 2, n. 3*) .

rationem Dominicam.

: Jesu bone qui nos Patri tuo per sanguinem reconciliasti : pro nobis patiendo innocens : et solus inventus inter mortuos liber : sicut ipse docuisti Deitatis natura : nostrum omnis gratia Patrem poscentes : affecta quoniam imploramus : ut resurgentes a malorum rum sepulchris : a tuis Christo non recedamus la proclamantes e terris. Pater noster qui es

Presbyter. Vicit leo. Tribus vicibus. Ut in die actionis. Folio 198.

Presbyter. Humiliate vos benedictioni. Dicit semper vobiscum. A. Et cum.

dictio. Christus Dominus ac redemptor vester lutis doloribus inferni : potentialiter surrexit : ut liberis ac solutos vos efficiat a peccatis. Amen. Quique sui corporis statura terruit : re-torvus custodes : resurrectione sua munificet ntes. A. Amen. Ut et hic vos precio sui san-dignos efficiat : et ultime resurrectionis tem-porificandos attollat. A. Amen. Per miseri-n ipsius Dei nostri qui est benedictus : et omnia regit in secula seculorum. A. Amen. us sit semper vobiscum. A. Et cum. ccedentes. Gaudete populi.

Refecti Christi corpore.

in vigilia Resurrectionis. Folio 193.

io. Expletis Domine:

in die Resur. Fol. 198.

FERIA SEXTA PASCHE

Ad Missam Officium.

in nationibus. Quere in secundo die Pasche. 18.

io. Te excelsa laus. Quere in die Resurrectio-1. 194.

ocalipsis Johannis Apostoli (1 Cap. III).

Deo gratias.

*io Sardis Ecclesie scribe. Hec dicit qui habet spiritus Dei : et septem stellas. Scio opera a nomen habes **IIII** quod vivas : et mortuus o vigilans et confirma in te cetera : que mo-erant. Non enim **B** inveni opera tua plena Domino meo. In mente ergo habe qualiter ceperis et audieris : et serva : et penitentiam ergo non vigilaveris veniam tanquam fur : cics qua hora veniam ad te. Sed habes pauca : in Sardis : qui non inquinaverunt vestem et ambulabunt mecum in albis quia digni lui vixerit sic : vestiatur vestimentis albis : delebo nomen ejus de libro vite. Et confite-men ejus coram Patre meo : et coram Ange-*

p. III. Vers. 1-7. In Luxoviensi legitur ex ypsi, xix, 5-16.

ent. Ita in Græco et in Primasio. Vulgata legit

re ceperis. Vulg., acceperis.

allendo. Ps. cxiii, 12. 7. ibid., 13.

p. III. Vers. 19, ad finem capituli. In Luxo-

A lis ejus. Qui habet aurem audiat : quid spiritus dicat Ecclesiis. A. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. A. Et cum.

d Psallendo. Dominus memor fuit nostri. P. Et benedixit vobis. 7. Benedixit domum Israel : benedixit et domum Aaron. Benedixit omnes timentes Dominum : pusillis cum magnis. P. Et.

Dicat Presbyter. Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum (1 Cap. III.)

A. Deo gratias.

*In illis diebus : ait Petrus ad plebem. Penitentini igitur et convertimini ut deleantur vestra peccata. Et cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini : et miserit eum qui predicatus est vobis Dominum **B** Jesum Christum : quem oportet celum suscipere usque in tempus restitutionis omnium : que locutus est Dominus per os Sanctorum suorum a seculo prophetarum. Moyses quidem dixit ^f ad patres nostros. Quia prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester : de fratribus vestris tanquam me ^g ipsum audite : juxta omnia quocumque locutus fuerit vobis. Erit autem omnis anima que non audierit prophetam illum : exterminabitur de plebe. Et omnes prophete a Sauneele et deinceps : qui locuti sunt et adnuncia-verunt dies istos. Vos estis filii prophetarum et testamenti : quod disposuit Deus ad patres vestros dicens ad Abræam. In semine tuo benedicentur omnes familie terre. Vobis primum Deus suscitavit filium suum : misit eum benedicientem vobis : ut **C** convertat se unusquisque a nequicia sua. A. Amen.*

Lectio Sancti Evangelii secundum Johannem

(1 Cap. XXI).

*Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus posteaquam resurrexit a mortuis : manifestavit se discipulis suis ad mare Tiberiadis. Manifestavit se autem sic. Erant simul Symon Petrus et Thomas qui dicitur Didimus : et Nathanael qui erat a Cana Galilee : et filii Zebedel : et alii ex discipulis ejus duo. Dicit eis Symon Petrus. Vado piscari. Dicunt ei. Venimus : et nos tecum. Et exierunt : et ascenderunt in navem : et illa nocte nihil ceperunt. Mane autem jam facto : stetit Jesus in littore : non tamen cognoverunt discipuli quia Jesus esset. Dicit ergo eis Jesus. Pueri numquid pulmentarium habetis ? **D** Responderunt ei. Non. Dicit eis. Mittite in dexteram navigil rete : et invenietis. Miserunt ergo rete. Et non valebant illud trahere a multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Jesus Petro. Dominus est. Symon Petrus cum audisset quia Dominus est : tunica succinxit se : erat enim nudus : et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt. Non enim longe erat a terra : sed quasi cubitis*

viensi, Act. v, 17-41.

^f *Ad patres nostros. In Græco : Moyses quidem ad patres dixit. Desunt in Vulgata.*

^g *Ipsium audite. Ita Syr.; Vulg. et Gr., ipsum au-*

^h *Cap. XXI. Vers. 1-15. In Luxoviensi, Joan. xx, 11-18.*

ducentis trahentes rete piscium. Ut ergo descendunt in terram : viderunt prunas positas et piscem superpositum : et panem. Dicit eis Jesus. Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Symon Petrus : et traxit rete in terram plenum magnum piscibus : centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent non est scissum rete. Dicit eis Jesus. Venite prandete : et nemo audebat discumbentium interrogare eum : tu quis es : scientes quia Dominus est. Et venit Jesus : et accepit panem et dabat eis et piscem similiter. Hoc jam tertio manifestatus est Jesus discipulis suis : cum surrexisset a mortuis.

ñ. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^a *Lauda.* Alleluja. †. Memento nostri Domine in beneplacito populi tui : visita nos Deus in salutem. *P.* Alleluja.

^b *Sacrificium.* Isti sunt dies festi Domino alleluja : et hec sancta vocabitis. *P.* In temporibus suis **212** alleluja alleluja. †. Possidebitis terram vestram dicit Dominus : et ego dabo vobis eam in possessionem : terram manantem lac et mel. *P.* In temporibus.

Missa. Procellosum mare fluctuantis seculi fratres eharisimi transeuntis : lignum crucis fiducialiter ascendamus : et secundis Sancti Spiritus flatibus : vela fidei committamus. Super litus namque Christus assistens gloriosam sine macula Ecclesiam figuravit : quando magnis piscibus indisruptum rete complevit. Nec a parte dextera iussit devolare navigium : quod tunc solorum honorum portendebat indicium. Subsequamur igitur sacramenti ammirabilis veritatem diligentes : ac tenentes principaliter unitatem. Nullus ad ^c scismata nephanda prosiliat : vel dominica retia : nec dum littori presentatur abruptat. Ut connumerati inter ^d mysticos pisces : cibus esse Domini : qui nos ex profundo est dignatus eruere : mereamur : et specialiter membra ejus effecti sacrificiis salutaribus expiemur.

Respondeat Chorus. Amen.

Alia oratio. Ecce Jesu mediator Dei et hominum Christe redemptor ac Domine : hominem illum quem cum Patre : et Sancto Spiritu unus Deus sexto die ad tuam condidisti speciem : sexta demum etate per assumptam visitans carnem : reformationem mentis eidem tribuisti : per evangelij veritatem. Proinde

^a *Lauda.* Ps. cv. 4.

^b *Sacrificium.* Ex verbis Scripturæ hinc inde collectis.

^c *Schismata.* Alludit forte ad schisma Gregorii Bæticij, aut potius ad illud quod sedente Innocentio I in Hispania vigebat, de quo sanctus Innocentius (*Epist.* 3) scribit ad episcopos synodi Toletanæ.

^d *Mysticos pisces.* Et Christiani pisces, et Christi piscis a primævis fidelibus appellabantur : utrumque leviter, more suo, complexus est Tertullianus (*Lib. 1 de Bapt.*, cap 1) : *At nos pisciculi secundum ΙΧΘΥΝ nostrum Jesum Christum in aqua nascimur, nec aliter quam in aqua permanendo salvi sumus.* Unde in monumentis Christianorum aliquando piscis insculpitur et aliquid vox Græca ΙΧΘΥΣ scalpro aratur, quæ,

hoc die tam pro conditione humani generis : quam pro redemptione : hanc tibi afferimus victimam sacrificij singularis : in quo ipse pro nostra salute ligno confixus es crucis. Aceto potaris : lancea latere perfoderis : Inferna moriens penetrans : resurgendo spolians. Pro quibus mysteriis ac miraculis hanc diem apud tuam clementiam sacrificia commendantes : petimus a te redemptore pio et Domino : ut hodierni mysterii recordatus : spolians nos veterem hominem cum actibus suis : induas illum qui secundum Dominum creatus est in justicia et sanctitate veritatis. Decidant a nobis carnalium libitas voluptatum : et intereant extincte passiones varie viciorum. Qui nobis te dedisti esse in munere : non nos sias nobis ipsis esse ulterius in dolore. Ut in novitate vite ambulantes : sicut tuo redempti sumus ex sanguine : ita cruci tue adfixi perenniter : et perditionis demiceps respuamus errorem : et concessæ dignitatis retineamus absque crimine libertatem.

Respondeat Chorus. Amen.

Post nomina. Oratio. Redemptio nostra et salus Christe Domine Deus : qui pro nostris moriens peccatis : resurrexisti pro justificationibus nostris : tu resurrectionis tue celebritate letantibus occurre benignus. Morte tua redemptos tuis semper facito inherere vestigiis : tuis perenniterque inservire preceptis. Ut sicut tecum baptisate concepulti exultant : ita se tibi opere placituros exhibeant. Virtus quoque illa divinitatis : que olim te carne moriente novo inferis effulsit ex lumine : nunc defunctis tepitulate promicet ad quietem. Quo paschali gaudiorum a te hac oblatione suscepta : et vivi resurgant a vitis : et defuncti ^e eruantur a penis.

Respondeat Chorus. Amen.

Ad pacem. Oratio. Ad viventis Jesus sepulcrum : voto hilari concurrentes : et Christi resurgentis lineamina contemplantes : obsecramus benignissimo Pater omnipotens Deus : ut dum tanta solennitatis myste ia celebamus : nihil in nobis adversitatis eveniat : nihil tristicie aut calamitatis occurrat. Sed cunctos fideles ob dierum paschaliu festa jucunditas eterna possideat : eorum quoque suffragantibus meritis qui cum unico filio tuo vivi meruerunt surgere de sepulcris : concordia in novis vigeat e aritatis : ut hoc sacrificium laudis placabili pietate suscipiatur e manibus nostris.

Respondeat Chorus. Amen.

ut loquitur Optatus (*Lib. vi contra Parmenionem*), per singulas litteras turbam sanctorum nominum continet. Est enim composita ex initialibus litteris harum vocum : *Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτὴρ, Jesus Christus Dei Filius Salvator.* Eadem ferme apud sanctum Augustinum (*De Civit. Dei, lib. xvii, cap. 23*) leguntur. Demum ab hoc pisce baptisterium *piscina* dicebatur.

^e *Eruantur.* Fuit paucorum opinio, animas fidelium quæ purgatorium attigerant non nisi die extremi iudicii pœnis expiatoriis tandem extimendas esse. Idem aiebant, pœnis expiatorias sine ulla immutatione, eadem constanter, ad extremum diem perdurare, atque adeo frustra esse orare pro defunctis. His aperte contradicit Missale nostrum, seu potius fides Ecclesiæ Gallo-Hispanæ.

die. Dignum et justum est : sanctum et salutatum : nos te gloriosissime Pater Domini nostri Christi : inenarrabilibus **213** triumphis atoll-completisque erga nos promissorum suorum eius in quantum se mens parvulorum : te ante repleti senserit : propensius conlaudare. i plus dimissum est : amplius diligit : et potatam federa accumulat : qui tanta necdum credonavit. Postquam igitur Verbum caro factum : bitavit in nobis : fecitque prius cuncta que t : perfectum divinis operibus virum necessarie : sibi que voluntarie tradidit passioni. Ut admodum mundo huic predicationis sue elarifi-fulserat : ne errorum inretitus tenebris fluctua-ita etiam infernali carcere mancipatis sua tendis descensione succurreret. * Neque re- usque in finem seculi dilataret. Et spolia que am predo attraxerat fraudulentus : ad celos reveheret innocens crucifixus. Et liberaret e justice : quos humilitatis sue redemerat ue. Emissio itaque spiritus : et paternis : ut umb est : manibus commendato : hospitium tatis immense : quem virginea conceperant ediderant viscera : virgo interim sepultura it. Sed mansit illic nihilominus incorruptus : non fuerat ex Adamnati seminis corruptione ptus. Judeis quoque petentibus custodes monu- r' deputantur a Preside : quorum testimonio et armaretur credentium : et confunderetur im- perfidorum. Quid enim illi obesse potuit aa custodia : cui et dum requiesceret celeste rit excubium ? et cum resurgeret : Deus inerat m. Quod immaculate anime inseparabiliter itum ^b adiit : exterruit : subiecit : et domuit : xit cunctas hujus aeris in lacu novissimo pos- s. Illic mors habetata contremuit seseque matam acrius : quam stimulaverat sensit. Que- i humani generis dominam letitabat : ancillam crucis ^d affectam Christo triumphante lugebat. i est confestim virtus seva carnificum : et ad un redacta est : exhausta * crassatio cruento- laclinata est harum tenebrarum Christi humi- superbia : et diabolica malicia divini agni est icitate restinta. Amisit e manibus subito : quod delissimus hostis credebatur perpetim possessu- cernens humanum genus per hominem Deum ^D iso : unde prevaricatione Ade eliminatum fue-

^legue regnum. Lege ne Satanæ regnum.

^dicit. Lege inferna adiit.

^{erentiam}. Forte pereuntem.

^{ffectam}. Lege effectam.

^{assatio}. Lege grassatio.

^{ost Sanctus}. Absoluto hymno triumphali sub- ur oratio quæ, ex re ipsa nomen sortita, in no- lissali, et in libris liturgicis Gallorum constan- et Sanctus appellatur, diversa autem est pro- rum varietate. Frequenter inchoatur Vere San- et desinit in oratione *Adesto*, aut potius in ipsa consecratoria elementorum. In liturgia Romana tionem excipit canon ; at in omnibus Græcorum, talium et Ægyptiorum, liturgiis inter *præfatio*- t verba institutionis Christi mediat oratio, auo-

A rat restitutum. Propter quod ei cum Patre et Spiritu Sancto reguanti. Omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare : ita dicentes.

ñ. *Chorus*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

^t *Post Sanctus*. Vere gloriosus . et admirabilis Do- minus noster Jesus Christus filius tuus. Qui plasma- tis sui providens miseratus occasum : captivum ho- minem a destinata mortis sententia compassus exe- nit. Formam accipiens servi : contubernium carnis assumpsit : ne operis ratio suo moreretur auctori. Ipse quippe hominem dignatus induit : humiliatus crevit : traditus redemit : crucifixus absolvit. Inno- vavit resurgens : consecravit ascendens. Christus Dominus ac redemptor eternus.

^B *Post pridie. Oratio*. * Deus Pater omnipotens qui misisti unigenitum tuum non habentem peccatum : pro nobis peccatum factus est pro delicto totius mundi : eum tibi offerimus et in verum sacrificium propiciatus benedicendum assume : et celestis sanctifi- cationis aspergito largitate. Quo ex hoc sumentes : redemptionis nostre in his diebus celebrantes mysterium : et operibus sepeliamur mortiferis : et actibus resurgamus perpetue sanctitatis.

Respondeat Chorus. Amen.

Ad orationem Dominicam.

^C Redemptos primitus Domine quos occisi Redem- ptoris sanguis innocens comparavit : nunc propicius visita : quos anniversaria resurrectionis ejus solemnitas congregavit. Repleamur universi benedictione dulcedinis : liberati de molestia sempiternæ formidinis. Ut cum Christo resurgentes peccatis omnibus eruamur : et futura **214** gaudia consequamur proclama- ntes e terris. Pater noster.

Dicat Presbyter Vicit leo. tribus vicibus : modo ut in die Resurrectionis. fol. 198.

Postea dicat Presbyter. Humiliate vos benedictio- ni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Benedictio. Christus Dei filius : qui sua vos rede- mit morte : sue vos Resurrectionis celebritate sanctificet. ñ. Amen. Quique pro salute mundi amaro potatus est poculo : passionis ac Resurrectionis sue vos innovet sacramento. ñ. Amen. Ut Resurrectio- nem ejus cum Maria vel ceteris discipulis veraciter predicantes : ad beatam vitam pervenitis indemnes.

ñ. Amen. Per miseri ordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Ad accedentes. Gaudete populi.

nyma quidem, sed quæ orationi *post Sanctus* Gallo- rum et Gotho-Hispanorum correspondet. In liturgiis Gallorum oratio *post Sanctus* frequenter delimit, at in Missali nostro in omnibus missis invenitur *post San- ctus* peculiaris, qua frequenter de sacrificio fit men- tio ; non raro orant pro elementis consecrandis, quod etiam in libris Gallorum et in liturgiis Orientalium observare licet. Est autem nonnumquam admodum brevis, aliquando etiam oratio satis proluxa.

* *Deus pater*. Omissa voce *misisti*, lego *Deus Pater omnipotens qui Unigenitum tuum non habentem pecca- tum, sed pro nobis peccatum factum et pro delicto totius mundi, tibi in verum sacrificium offerri voluisti, eum tibi propiciatus benedicendum assume, et celestis sanctificationis aspergito largitate, etc.*

Com. Refecti Christi corpore.

Require in vigilia Resurrectionis folio 193. Oratio. Expletis Domine. Require in die Resurrectionis. fol. 198

• SABBATO PASCHÆ.

Ad Missam Officium.

Dicite in nationibus. Require retro in II. feria Paschæ. Oratio Te excelsa laus. Require in die Resurrectionis Domini. folio 194.

Apocalypsis Joannis Apostoli (• Cap. III).

ñ. Deo gratias.

Angelo • Laodite Ecclesie scribe. ^d Hec dicit testis fidelis et verus : qui est principium creature Dei. Scio opera tua : quia neque frigidus es : neque • calidus. Sed quia tepidus es : neque frigidus es : neque calidus es. Incipiam te ^e ejicere ex ore meo : quia dicis quia dives sum et locupletatus : et nullius egeo : et nescis quia tu es miser et miserabilis : et pauper et cecus et nudus. Suadeo tibi jam emere a me aurum ignitum probatum : ut locuplex fias : et vestimentis albis induaris. Et non appareat confusio nuditatis tue. Et collirio inunge oculos tuos : ut videas. Ego quos amo : arguo et castigo. Emulare ergo et penitentiam age. Ecce sto ad ostium : et pulso. Siquis audierit vocem meam : et aperuerit januam : introibo ad illum : et cenabo cum illo et ipse mecum. Qui vicerit dabo et sedere mecum in throno meo : sicut et ego vici : et ^s sedeo cum Patre meo in throno ejus. Qui habet aurem audiat : quid spiritus dicat Ecclesiis.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

^h Psallendo. Quam magnificata sunt opera tua Domine. P. Omnia in sapientia fecisti. ÿ. Repleta est terra creatura tua Domine. P. Omnia.

Dicat Presb. Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum (• Cap. VII).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : Angelus Domini locutus est ad Philippum dicens. Surge et vade contra meridianum ad viam que descendit ab Hierusalem in Gazam : et

• Sabbato. In Missalibus Gallicano et Gallo-Gothico, præter Missas quæ singulis diebus octavæ Paschæ assignantur, una invenitur sub hoc titulo : *Missæ matutinalis per totum Pascha pro parvulis qui renati sunt* ; et in Missali Gallicano additur *matutine dicenda* ; unde colligere licet in Gallia binas missas per octavas Paschæ singulis diebus dictas esse : alteram, bene mane, pro infantibus, seu pro neophytis ; alteram, horæ consueta, pro populo. Mos idem erat Ecclesiæ Mediolanensis, in cujus Missali singulis hujus octavæ seriis binæ missæ assignantur : altera in ecclesia minori, pro recenter baptizatis ; altera, in majori ecclesia, coram populo dicenda. In nostro Missali unica est, singulis diebus octavæ Paschæ, missa, in qua frequenter infantum mentio fit. An olim in Hispania binæ dicerentur missæ, ut in Gallia, mihi incertum. Unica missa pariter invenitur, intra hanc octavam, in Sacramentariis Gelasiano et Gregoriano. Nec omittendum quod in Lectionario Luxoviensi lectiones tantummodo assignantur pro una missa quotidiana in octava Paschæ, fortasse missa infan-

A est deserta : et surgens abiit. Et ecce vir Etheops eunuchus potens Candacis Regine Ethiopum : qui erat super omnes gazas ejus venerat adorare in Hierusalem et revertebatur sedens super currum suum : legensque prophetam Esayam. Dixit autem spiritus Philippo. Accede et adjuuge te ad currum istum. Accurrens autem Philippus audivit illam legentem Esayam prophetam. Ex dixit. Potas ne intelligis que legis? Qui ait. Et quomodo possum : si non aliquis ostenderit mihi has scripturas? Rogavit que Philippum ut ascenderet secum. Locus autem scripture quem legebat erat hic. Tanquam ovis ad occisionem ductus est : et sicut agnus eorum tendente se sine voce : sic non aperuit os suum : in humilitate iudicium ejus sublatum est. Generationem autem illius quis enarrabit? Quoniam tolletur a terra vita ejus. Respondens autem eunuchus dixit. Obsecro te de quo propheta hec dicit? De se an de alio? Aperiens autem Philippus os suum : et incipiens ab scriptura ista : evangelizavit illi Jesum. Cum autem iter lacerent : venerunt ad quoddam stagnum. Et ait eunuchus Philippo. Ecce aqua : quid est : quod prohibet me ^h baptizare? Dixit autem Philippus. Si credis ex ⁱ totis precordiis tuis licet : et respondens dixit. Credo filium Dei esse Jesum Christum. **215** Et jussit stare currum : et descenderunt ambo in aquam : et baptizavit eum Philippus. Et cum ascendissent ab aqua : spiritus Domini rapuit Philippum ab eo : et amplius non vidit eum eunuchus. Ibat enim viam suam gaudens. Philippus autem inventus est advenisse in Azoto. Unde revertens evangelizabat per totas civitates : usque dum venisset in Cesaream. *Respondit Chorus. Amen.*

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem (• Cap. XXI).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus posteaquam resurrexit a mortuis : dicit Symoni Petro, Symon Jobannis diligis me plus his? Dicit ei. Etiam Domine : tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei iterum. Symon Jobannis diligis me? Ait illi. Etiam Domine : tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei tertio. Sy-

tum quibusdam in Ecclesiis tantummodo celebrabatur.

^d Cap. III. Vers. 14, ad finem capituli. In Luxoviensi legitur ex Apocalypsi, xxi, 4-8.

^e Laodite. Vulg., Laodicis; Primasius, Laodiceæ, et ita legendum.

^d Hec dicit. Vulgata, hæc dicit Amen; Primasius, hæc dicit qui est Amen.

^e Calidus. Vulg., Gr. et Primasius adlunt : *Utinam callidus esset aut frigidus.*

^e Ejicere. Vulg. et Primasius, evomere.

^s Sedeo. Ita Primasius. Vulg., sedi.

^h Psallendo. Ps. civ, 24. *Creatura tua legit etiam sanctus Augustinus ; at Vulgata, possessione tua.*

ⁱ Cap. VII. Corrig. viii, 26, ad finem capituli ; in Luxoviensi legitur ex I. Cor. xxxi, 45.

ⁱ Has Scripturas. In Vulg. et Gr. deficit.

^h Baptizare. Lege Baptizari.

ⁱ Totis precordiis. Vulg., Gr., *totæ corde.*

^m Cap. XXI. Vers. 15-19. In Luxoviensi legitur ex Joann. xxi, 1-15.

nus diligis me? **Contristatus** est Petrus : **A** bet laborem : misericordia donat quietem : saluque ei tertio : amas me? **Et** dicit ei. Domine nosti. Tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce s. Amen amen dico tibi : cum esses junior is : et ibas ubi volebas. Cum autem senue- ides manus tuas : et alius te cinget : et du- non vis. Hoc autem dixit significans qua- rificaturus esset Dominum. **ñ**. Amen.

Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. cum.

r. Alleluja. **ψ**. In die resurrectionis mee inus congregabo gentes : et colligam omnia e. *P.* Alleluja.

facium. Sacerdotes qui appropinquant Do- ponant sancta sanctorum et sacrificium to. *P.* Quia locus sanctus est alleluja alle- **B**lleluja. Claritas Dei veniebat per viam que- antem : et vox ejus sicut vox aquarum mul- terra splendebat in circuitu a lacritate. *P.*

Omnes qui septiformis gratie Spiritu ad- orrectionis Christi celebratis solennia : hunc- nimum inlustrem quiete dominica parili- mum venerari vos condecet obsequela. In- e olim ipse Deus creatis expletisque omni- mundana tenentur compage : requievit ab- id patrarat : ut faceret. In hoc peractis que- ut : quies est illi : in hoc pro redimendis- o moriens requievit. In hoc ab opere ces- se sepultus suum opus quieti perpetue do- erminis operum : hic salus est redempto- **C** septimo consecratur ex numero : hic legis- betur sanctificari precepto. In hoc servitu- n fugere : in hoc otia sanctitatis percipi- idire. In quo ipse Dominus sepulcri deten- : spoliavit inferna : cum predestinatam ex- facibus abstulit predam. Unde adeptes gra- provocati rogemus dilectissimi fratres pa- gnium et ammirabilem Jesum Christum. Ut- x die ita concedat peccatorum servitatem- ram fugere : quo sanctitatis muniti quiete : ionis dominice festum in hujus diei sep- iam : et lacrimis queamus litare : et mune- riorum. *Resp. Chorus.* Amen.

atio. Deus qui delicta nostra Christi morte **D** : et justificationem nostram Christo resur- rmas. Salutaria populi sacrificia miseri- suscipe : bonorum omnium desideria que- deriter perfice. Sit hoc Sabbatum illumina- licis nostris : ut cuncti cum regeneratis : mereamur sacramentis vivificari pascha- ruscet quesumus in pane : quod pendend- micet in calice : quod manavit ex latere. ramus acceptabile : fiat annue solennitatis- i mirabile.

ten.

mina. *Oratio.* Deus cuius operatio non ha-

a. Sophoniae, III, 8.

factum. Ex Ezechiele, XIX, 19. **ψ**. *ibid.*,

bet laborem : misericordia donat quietem : saluque parturit salutem : atque inimicam Deo procul effu- gat voluptatem. Sana nos : et sanabimur. Salvos nos fac : et salvi erimus : ut Sabbatum nostrum spiri- tuali benedictione sanctificatum : paschalibus cogno- scatur gaudiis esse perfectum. Quo mortis ac Re- surrectionis tue leticia functi : et viventium salutem et defunctorum a te mereamur impetrare quietem. **ñ**. Amen.

216 *Ad pacem.* *Oratio.* Christe qui es certa labo- rum : et fessarum relevatio animarum. Qui septimo hoc die et creata perficiendo quiescis : et humana redimendo : in quiete sepulcri corporaliter degis. Facito nos ut qui tue mortis ac Resurrectionis in hoc die tibi sacrificium exhibemus : servitutis opera re- spuamus. Repelle quesumus a nobis fermentum ma- licie : et per charitatis opera in nostris cordibus requiesco. Quo in hoc Sabbatum sarcinam criminum non portemus : sed in oculo sanete pacis paschales tibi hostias immolemus.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi semper cum Patre et Spiritu Sancto individua divinitate re- gnanti : gratias agere Domine Jesu Christe. Qui nos tam admirabiliter condidisti : tam clementer rede- misti. Non laboribus in faciendo fatigatus : non pas- sionibus in redimendo consumptus. Fecit virtus potencialiter : quos redemit pietas tam clementer. Totum tibi est in veritate possibile : quia hoc ipsum tibi excepto humanitatis privilegio cum Patre et Spi- ritu Sancto : est essentialiter coequale. Ita tamen posse te manet : quod velle te decet. Id est ut omni- potens cuncta facias facienda : justus equitate cen- seas judicanda : misericors clementer pericias co- rrendanda. Qui cum solo majestatis terribili nutu nostrum potueris conterere vexatorem : maluit eum humilitatis objectione prosternerè. Ex hoc magis approbans : nullam majestati tue contrariam nobis subsistere aereorum principum tyrannidem : cum sic nostrorum infirmitate membrorum omnem inimici ad nihilum redegeris vanitatem. Etenim su- perbus et tuus se ingemuit gravius corruiisse : quan- do se elisum sensit ab humilitate fuisse. Atque ideo tali divina sapientia antiqui serpentis astuciam con- silio vicit : ne violenter addiceret sed legaliter qua- teretur. Ut qui transgressorem eo se jure possidere jactabat : quem suis consentientem persuasionibus obligaverat. Sic eum justo superatus iudicio redde- ret : cum istum in quo suum nihil reppererat : occi- disse. Quapropter amisit merito ream : qui tollen- tem mundi peccata crucis supplicio agnum non timuit mortificare divinum. Disruptis igitur non- timuit catenis legibusque solutis : ad caelos migrant cum Christo credentes in Christo. Et cruciandi per- manent in inferno : qui delectati sunt inviscerari d. abolo. Rediit ecce post biduum victor e mortuis vivus : qui ad hoc pro nobis est crucifixus. Innume-

XLIII, 2.

• *Tuus.* Forfe, *supre bus tyrannus.*

ris captivorum ovantium stipatur agminibus : qui passionis tempore etiam discipulorum suorum fuerat societate nudatus. Agitatur eo resurgente tremefacta funditus terra : quo decedente concussa sunt et inferna. Cohors militum terrenorum celestis regis terribili regressu perculsa diffugit : et quem dudum saluaverat velut reum : jam et ipsa terribilem victa iudicem verum constitetur : et Deum. Sanctorum corpora vivificata consurgunt : habitaculum quod paulisper jacuerat : resurgit gloriosum : eodem resuscitante : a quo anima derelicta in inferno non fuerat. Angeli proprio famulantur auctori : splendidus universo mundo orituri dies. Tripudiant inspirato Resurrectionis die : qui mestificati fuerant passionis ejus vulnere repentino. Agnoscit mater membra : que genuit. Maria Magdalene Angelo increpante respicit : ne viventem cum mortuis querere debuisset. Ad monumentum Petrus cum Johanne concurrat : recentiaque in linteamibus defuncti : et resurgentis vestigia cernit. Latio Christum confessus : possessor paradisi factus est : primitivus. Impletum est quod fuerat de filio hominis : tot ante secula prophetatum : ut scilicet peccatorum pro nobis manibus traderetur : crucifigeretur : moreretur. Inferna terribiliter penetrasset : superbos dejeceret : humiles misericorditer exaltaret. Cum triumpho inenarrabili a mortuis resurgeret : et cum Patre et Spiritu Sancto omnipotentialiter cunctis dominando regnaret. Cujus virtutis immensitate permoti etiam septem

A vexilla regia beatorum innumeras lucifluarum mittit plebium catervas ad 217 laudem : ac suum quoque pio preveniens officio : locum debitum exsolvit : caritatem triumphantis Regis per evuta submissaque adorat : et glorificatis vultibus agnum : suasque rutilantibus gemmis eximias prefert cum laude coronas. Seraphim quoque divine sedis terribilem thronum alarum triplo tegmine velant : sui famulatus unum te fatendo cum Patre et Spiritu Sancto Devotissime confessionis preconio declarandum in sede syderea permanentem regnantemque in secula seculorum incessabili jugitate dicunt. Sanctus. Sanctus. sanctus.

Post Sanctus. Vere Sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Per quem nobis veram destinasti salutem : ut homo serpentis fraude deceptus illo resurgente mortem eraderet : et vitam quam amiserat repararet. Egerat diabolus fraude ut jugularet incautum : sed curavit Dominus vulneratum : dum fudit sanguinem preciosum. Tunc enim vetito ligno letale vulnus accepit : nunc vero per crucis lignum perpetua gaudia acquisivit. Deceperat quidem seducta mulier virum : sed redemptus est venerabilium fixatione clavorum. Quia eripuit nos Deus de inferis : et liberavit de manu mortis : qui sedet ad dexteram Patris. Christus Dominus ac Redemptor eternus.

* *Post pridie. Oratio.* Ad tumultum vigilantes unici Redemptoris : qui pro nostra redemptione

* *Post pridie.* Peracta consecratione subjicitur oratio quæ in nostro Missali constanter *post pridie*, in libris liturgicis Gallicanis *post secreta*, et non raro *post mysterium*, denominatur. Eandem sanctus Isidorus (*Off. eccl. lib. 1, c. 15*), et ex eo Etherius et Beatus (*Adv. Elipand., lib. 1*) videntur confirmationem sacramenti tanquam proprio nomine appellasse. *Ex hinc*, inquit sanctus Isidorus, *sexto oratio succedit, CONFIRMATIO SACRAMENTI, ut oblatio, quæ Domino offeritur, per Spiritum sanctum sanctificata, Christi corporis et sanguinis confirmetur.* Legendum esse *Christi corporis et sanguinis* ex Hiltorio antea notavi (*P. 69*). In Sacramentario Bobiano nulla est oratio *post secreta*, aut *post mysterium*. Mi. sc. enim omnes illius Sacramentarii iis carent quæ *contestationem* consequuntur. Pauca orationes *post secreta* in Missali Gallicano leguntur ; multæ etiam in Missali Gallo-Gothico desiderantur, in quo nihilominus pleræque orationes, *post mysterium*, aut *post secreta* inscriptæ, adhuc supersunt. At in Missali Mozarabum nulla est oratio quæ sua oratione *post pridie* careat, cumque illæ orationes sint inter se diversæ, hinc illis haud exigua inest varietas. Porro hac oratione Gotho-Hispani et Galli expresse commemorant mortem, passionem, resurrectionem, in cælos ascensionem, et alia quædam Christi Domini mysteria ; eaque de causa, ejus mandato obtemperantes, seque Eucharistiæ sacrificium offerre profitentur, deinde solemnem faciunt hostiæ oblationem, victimamque sacrificii, Christum Dominum, sub speciebus panis et vini latentem, Deo offerunt, addunt postea supplicationem, ut Deus munus oblatum dignetur benigne acceptare, ac demum rogant ut Deus dignetur benedicere et sanctificare species consecratas, easque divinæ munificentie donum ac gratiis omnibus affatum replere, inter communicantes disperuendis. Verum quidem est quod in singulis orationibus *post pridie* quatuor ista, saltem explicitè commemorata, non reperiuntur ; singulis

C tamen horum unum, aut plura, haud paucis, omnia distincte inseruerunt ; neque ulla ferè occurrat qua effectus sacramentales, vel, quod in idem recidit, qua benedictionem aut sanctificationem hostiæ consecrate non postulent. Sunt etiam nonnullæ quibus effectus sacrificii petunt, etsi pro his ante consecrationem plerumque orare soleant. Sunt alia quibus petunt ut dona gratiæ conferantur offerentibus, et simul ut benedicantur eorum oblationes, atque ut vota precesque populi suscipiantur. Jam vero oratione *post pridie* modo æternum Patrem, modo Dei Filium, Dominum nostrum Jesum Christum, modo Spiritum sanctum, aliquando individuum Trinitatem, frequenter nullam e divinis personis nominatim, sed Deum rogant ; et inter orandum easdem, aut similes adhibent loquendi formula, quæ in Sacramentariis passim adhibentur, cum res etiam sensu et vultu carentes, quales sunt aqua baptismalis, oleum unctionis, cineres, caudex, lumina paschalis, altare, ejuque ministeria, vestesque benedicuntur. Hinc præter consuetas voces benedicendi et sanctificandi, orant ut dona oblata sint divinæ gratiæ *sanctificatione respersa*, sint Dei benedictionis *plenitudine referta* ; Christum rogant ut *sacrificiis propitiatus* illabi dignetur, iisque *benedicturus descendat*. A quando orant ut immittat in ea spiritum sanctitatis, ut infundat in ea imbrem Spiritus sancti de cælis, ut Deus a spiritus sui permissione sanctificet. Quibus orandi modis re ipsa nihil amplius significabant quam quod voces *benedicere* et *sanctificare* sonant, eos tamen adhibebant tum ad ostendendum se postulare sanctitatem rebus ipsis inhærentem, tum etiam ad affectum erga Deum movendum, dum ea pro quibus supplicabant sensibus quodammodo subjiciebant. Orabant autem pro effectu sacramentali, ut ipsæ orationes *post pridie* et *post mysteria* probant, et consensus liturgiarum Occidentis et Orientis confirmat, quibus omnibus insunt orationes pro effectu sacramentali, peracta coa-

cebrandam : ingressus ad sacrarium a lavet manus A dicendo.

Oremus. Oratio. ^b Largire sensibus nostris quesumus Domine omnipotens Pater : ut sicut exterius inquinamenta manuum abluuntur : sic per te mentium sordes misericorditer emundentur : et crescat in nobis augmentum sanctarum virtutum. Per Christum Dominum nostrum.

Postea flectat genua coram vestibus : et dicat quatuor Ave Maria. Et de intimo corde commendet se gloriosa Virgini Marie : ut offerat illi d^a acceptabile mysterium Deo Patri et Filio et Spiritui Sancto. Et ut ipsam in hoc sacrificio mediatricem et adiutricem habeat. Deinde muniat se signo crucis et super quamlibet vestem dicat. In nomine Patris ✕ et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

• *Ad amictum.*

Oratio. Pone Domine galeam salutis in capite meo : ad expugnandas et superandas omnes diabolicas fraudes : omniumque inimicorum meorum seviciam superandam. Per etc.

218 *Ad albam.*

Oratio. Indue me Domine vestimento salutis : ac tunica justicie : et indumento leticie circumdata semper. Per Christum.

ab oratione signum crucis facit dicendo : *In nomine, etc.*, vestesque sacra ordinatim induit, et ad singulas rationem propriam dicit. 4° Indutus vestibus sacris, preces quasdam et orationem *Deus qui de indignis, etc.*, recitat. 5° Junctis coram pectore manibus ad altare procedit.

^a *Lavel manus.* Velustissimus Christianorum mos erat manus ante orationem lavare, ut puras ad Deum lecare possent (*I Tim.* II, 8; *Tert. de Orat.*, cap. 2). Qua de causa ante ecclesias fontes erant lavandis manibus aquam ministrantes, ne quis illotis manibus in ecclesiam ingrederetur (*Euseb.*, *Hist.* lib. X, cap. 4; *S. Paulinus Nolanus, epist.* 32). Hinc sacerdoti missam celebratio prescribitur lotio manuum : est autem hæc cæremonia ex se indifferens, ut animal vertit sanctus Chrysostomus (*Hom.* 73, al. 72, in *Joan.*), non tamen, munditie causa, præmittenda.

^b *Largire.* Hæc oratio, ad manus lavandas, a sacerdote d. cenda in missa Illyrici prescribitur. Eadem in Missali Toletano habetur.

^c *Quatuor Ave Maria.* Rubrica Missalis Toletana prescribit ut dicat quinquies *Ave Maria*. Salutatio Angelica in liturgia sancti Jacobi (*Bibl. Patr. Gr.-Lat. Paris.*, tom. II, pag. 16) dicitur post consecrationem et invocationem Spiritus sancti. In liturgia sancti Marci (*Renaud.*, tom. I lit. *Orient.*, pag. 149) dicitur ante consecrationem : *Ave, gratia plena; Dominus tecum; benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, qui peperisti Servatorem animarum nostrarum.* Cæterum eadem rubrica habetur in Missali Toletano anno 1550 Lugduni typis edito.

^d *Acceptabile mysterium.* Corrige *acceptabilem ministrum.*

• *Ad amictum.* De amictu, alba, cingulo, manipulo, stola et ca-ula, sive planeta, vestibus sacerdotalibus vide em. Bon. m (*De Reb. liturg.*, lib. I, cap. 21) erudite discretem. Ad rem nostram adde concilium i. Cujacense, anno 1050, vigente adhuc liturgia Gotho-Hispana (*Cap.* 5), statu. sse : *Vestes autem presbyteri in sacrificio habeantur amictus, alba, cingulum, stola, casula, manipulus.* Easdem vestes sacras recenset Amalarius Metensis (*De Eccl. Off.* lib. II, cap. 17 seq.), nisi quod (*Cap.* 24) pro manipulo sudarium

Ad cingulum.

Oratio. Precinge Domine cingulo fidei : et virtute castitatis lumbos mei corporis : et extingue in eis humorem libidinis : ut jugiter maneat in me tenor totius castitatis. Per Christum.

Ad manipulum.

Oratio. Merear queso Domine deportare manipulum justicie : et ferre cum patientia : ut illum cum exultatione deferendo cum tuis Sanctis portionem accipiam. Per Christum.

Ad stolam.

Oratio. Redde mihi Domine obsecro stolam immortalitatis : quam perdi in prævaricatione primi parentis : et quia cum hoc ornamento quamvis indignus accedere ad tuum sanctum presumo mysterium : presta B ut cum eodem letari merear in perpetuum. Per etc.

Ad casulam.

Oratio. Jugum tuum Domine suave est : et onus tuum leve : presta ut sic illud deportare valeam : ut consequi possim tuam gratiam. Per Christum.

Postea quam Sacerdos sit indutus dicat hoc.

✕. Pater peccavi in celum et coram te : jam non sum dignus vocari filius tuus. Fac me sicut unam de mercenariis tuis. ☩. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus : ego autem hic fame pereo : surgam et ibo ad patrem meum et dicam ei.

dixit. Amalarius autem anno 836 extinetus est. Amictum Gotho-Hispani aneboladium appellabant (*Vid. not. pag.* 174). Alba sancto Isidoro (*Orig. lib.* XIX, cap. 21) dicitur est *tunica sacerdotalis lineæ, quæ vulgo camisia vocatur.* De cingulo sanctus Isidorus

(*Orig. lib.* XIX, cap. 34, apud Em. de Aguirre, *Concil. Hisp.*, tom. III, pag. 1.9). Exstat donatio Rudensndi episcopi facta anno 935 monasterio sancti Salvatoris Cellæ novæ in Gallæcia, qua, inter alia, recensent *cingulos auro-gemmatos duos, alios argenteos exauratos, ex quibus unum gemmatum, alios lineos decem.* Cingula autem gemmata proprie strophia dicebantur (*S. Isid.*, *Orig. lib.* XIX, cap. 33). De manipulo, stola et planeta fit mentio in Actis dedicationis ecclesiæ sanctæ Mariæ Rivipulensis, anno 884, apud de Marca, in appendice ad Marcam Hispanicam (*pag.* 817). De stola et alba meminit sanctus Germanus Parisiensis, aut alius sub ejus nomine vetus scriptor (*In epist. de communi officio, Thes. nor. Anecd. tom.* V, col. 98). Stola vero antiquioribus orarium dicebatur (*Conc. Brac. r.* I, can. 27; *Bracar.* III, can. 3; *Toletanum IV*, can. 39). De casula, veste sacerdotali, fit mentio in testamento sancti Perpetui Turonensis, quod ipse anno 475 scripsit (*Spicil.*, tom. V, p. 106), et apud Paulum, diaconum Emeritensem (*De vitis Patrum Emeritensium*, cap. 5). Eadem planeta dicebatur (*S. Isid.*, lib. XIX *Orig.*, cap. 24), et apud Gallos *amphibalum*. Sanctus Germanus, in laudata epistola de communi officio : *Casula, quam amphibalum vocant, et sanctus Remigius Rhemensis amphibalum album paschalem* testamento legavit (*Test. S. Remigii, apud Lubbeum, Bibl. t. I, pag.* 806). Porro orationes i. tæ, quæ hic dicendæ apponuntur dum sacerdos vestimenta sacra induit, eadem leguntur in vetustis Codicibus sancti Gatiani Turonensis, Sacramentarii Moysacensis octingentorum annorum, apud Martenum (*De antiq. Eccl. Ritib.* tom. I, lib. I, cap. 4, art. 12, col. 534, 537). Orationes siquidem ad amictum, ad albam, ad cingulum eadem sunt in Sacramentario sancti Gatiani Turonensis, et ferme eadem in Moysacensi. Ad manipulum, ad stolam et casulam, eadem in Moysacensi leguntur.

P. Fac me. Kyrieleyson. Christeleyson. Kyrieleyson. A Pater noster. *ŷ*. Ab oculis meis munda me Domine : *ŕ*. Et ab alienis parce servo tuo. *ŷ*. Domine exaudi orationem meam. *ŕ*. Et clamor.

Oremus. *Oratio*. ^a Deus qui de indignis dignus : de peccatoribus justus : et de immundis facis mundos : munda cor meum et corpus meum ab omni sorde et cogitatione peccati : et fac me dignum atque strenuum sanctis altaribus tuis ministrum : et presta ut in hoc altari ad quod indignus accedere presumo : acceptabiles tibi hostias offeram pro peccatis et offensionibus : et innumeris quotidianis meis excessibus : et pro peccatis omnium viventium : et defunctorum fidelium : et eorum qui se commendaverunt orationibus : et per eum tibi meum sit acceptabile votum : qui se tibi Deo Patri pro nobis obtulit in sacrificium : qui est omnium opifex et solus sine peccati macula Pontifex. Jesus Christus filius tuus Dominus noster. Qui tecum vivit etc. ^b *Et statim manibus junctis coram pectoribus humiliter exeat : et eat ad altare : et faciat confessionem ^c dicendo prius.* Ave Maria. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen. Sancti Spiritus adsit nobis gratia. *ŷ*. Introibo ad altare Dei. *ŕ*. Ad Deum qui letificat juventutem meam. P. Judica me Deus. totum. cum Gloria Patri. *Et iterum dicat.* Et introibo ad altare Dei. *ŷ*. Dignare Domine die isto. *ŕ*. Sine peccato nos custodire. *ŷ*. Confitemini Domino quoniam bonus. *ŕ*. Quoniam in seculum misericordia ejus. *ŷ*. Ora pro nobis sancta Dei genitrix. *ŕ*. Ut digni efficiamur etc.

^d *Confessio*. Confiteor omnipotenti Deo et ^e beate Marie Virgini : et Sanctis Apostolis Petro et Paulo

^a *Deus qui de indignis.* Hæc oratio in Sacramentario sancti Gatiani Turonensis inter alias apologias exstat. Ejusmodi apologiæ plures leguntur in Sacramentario Gregoriano Menardi, quæ veteris Missalibus libris *orationes ante missam* nonnunquam inscribuntur. Dicuntur apologiæ sacerdotis, quia illis sacerdos excusat sese, quod indignus cum sit audeat ad sacra mysteria celebranda accedere. Ad calcem Missalis Toletani adjececerunt *ordinem celebrandi missam*, in quo arbitrio sacerdotis relinquunt ut, si voluerit, orationem *Deus qui de indignis*, etc., dicat antequam vestes sacerdotales induat ; at juxta rubricam Missalis nostri hæc oratio dicenda est a sacerdote postquam vestes sacras induit ; deinde, quod singulare est, orationi præmittuntur antiphona, Kyrie et oratio Dominica, quibus, tanquam collecta, subjicitur *Deus qui de indignis*. Cæterum hæc distinguenda est ab alia apologia quam facit sacerdos statim ante orationem *missam*.

^b *Et statim.* Eadem rubrica legitur in Missali Toletano, ubi notandum sacerdotem calicem ad altare non deferre, ut modo plerumque fit, cum missa privata celebranda est.

^c *Dicendo prius.* Eadem in Missali Toletano legitur, cæterum vetustam esse consuetudinem recitandi psalmum *Judica me Deus* cum versiculo *Introibo*, probat P. Le Brun (*Explic. missæ t. 1, part. 1, art. 5, n. 4, pag. 111*). De hac consuetudine Pontificale Prudentii Trecentis, apud Martenium (*De antiq. Eccl. Ritib. tom. 1, col. 550*), habet : *Hæc dicta, sacerdos osculatur altare, dicat : Introibo ad altare Dei, etc. Psal. Judica me, Deus. Orat. Aufer a nobis, etc. De*

et omnibus Sanctis : et vobis fratres manifesto me graviter peccasse ^f per superbiam : in lege Dei mei : cogitatione : locutione : opere et omissione : mea culpa : mea culpa : gravissima mea culpa. Ileo precor beatissimam Virginem Mariam : et omnes Sanctos et Sanctas : et vos fratres orare pro me.

Absolutio. Misereatur vestri omnipotens Deus : et dimissis omnibus peccatis vestris : perducatur vos ad vitam eternam. Amen.

Absolutio ad populum. Indulgentiam absolutionem et remissionem omnium peccatorum vestrorum cum emendatione morum et vite : per gratiam Sancti Spiritus tribuat vobis misericors Dominus. Amen. *ŷ*. Deus tu conversus vivificabis nos. *ŕ*. Et plebs tua letabitur in te : *ŷ*. Ostende nobis Domine misericordiam tuam. *ŕ*. Et salutare tuum da nobis. *ŷ*. Sacerdotes tui induantur justiciam. *ŕ*. Et Sancti tui exultent. *ŷ*. Domine exaudi. *ŕ*. Et clamor. *ŷ*. Dominus vobiscum. *ŕ*. Et.

Oremus. *Oratio*. ^g Aufer a nobis quesumus Domine : cunctas iniquitates nostras : et spiritum superbie et elationis cui resistis : et reple nos spiritu timoris : et da nobis cor contritum et humiliatum : quod non spernis : ut ad Sancta Sanctorum puris mereamur mentibus introire. Per Dominum nostrum **219** Jesum Christum filium tuum : qui tecum vivit et regnat in unitate ejusdem Spiritus Sancti Deus : per omnia secula seculorum. Amen.

Et statim accedat ad altare : et faciat crucem super aram dicendo. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Et osculetur aram : et osculando eam dicat Ant.

^h *Salve crux preciosa que in corpore Christi dedicata*

eadem in missa Illyrici, apud Martenium (*Ibid., col. 495*) et apud Micrologum (*Cap. 23*).

ⁱ *Confessio.* Confessionis formulæ plures et variæ in veteris Missalibus libris inveniuntur. Hæc, paucis mutatis, in Missali Toletano (*Fol. 111, col. 2*) legitur. Adverte quod omnibus præcipuis diebus festivis, sacerdos, antequam faciat confessionem, dicit : *Per gloriam nominis tui, Christe fili Dei vivi, et per intercessionem sanctæ Mariæ virginis, et beati Jacobi et omnium sanctorum tuorum, auxiliare et miserere indignis servis tuis, et esto in medio nostri Deus noster, qui vivis et regnas in secula seculorum ; et respondeatur Deo gratias.*

^j *Beate Marie Virgini.* In formula Toletana legitur *semper virgini*.

^k *Per superbiam.* In Toletano paulo aliter : *Et manifesto omnia peccata mea, quia peccavi nimis cogitatione, locutione, opere et omissione ; mea culpa, etc.*

^l *Aufer.* Hæc oratio longe prolixior est illa quæ in Missali Toletano legitur. Sacerdos accedit deinde ad altare et 1° facit crucem super aram, eamque osculatur, dicendo *Salve crux, etc.* ; additque aliquam ex subsequentibus orationibus, *Exaudi, etc.*, *Per virtutem, etc.* 2° Extendit corporalia, et orat. 3° Mundat calicem et patenam, et orat. 4° Vivum aqua miscet in calice, et hostiam in patena colloquit ; imponitque calici, eamque stivola tegit, ac demum calicem et patenam in media ara collocat, et velo tegit.

^m *Salve crux.* Osculando aram sacerdos dicit *Salve crux, etc.* Consuetudo vetusta erat crucem in ara aut collocare, aut suspendere, quam sacerdotes Gottho-

es : et ex membris ejus tanquam margaritis ornata : **A** Ante Evangelium dicat Sacerdos. Oratio. Conforma me Rex Sanctorum summum tenens principatum : da sermonem rectum et bene sonantem in os meum : ut placeam tibi et omnibus circumstantibus.

Inclinet se in medium altaris : et dicat. Jube Domne benedicere. Dominus sit in corde meo et in ore meo et in labiis meis : ad pronunciandam sanctum Evangelium divinam.

Diachonus vero dicat. Munda cor meum corpusque ac labia mea : omnipotens et misericors Deus : qui labie Esaye prophete calculo mundasti ignito. Ita et me tua gratissima miseratione mundare digneris : ut sanctum Evangelium valeam nunciare. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quando petit benedictionem a Sacerdote. Jube domine benedicere.

Dicat Sacerdos. Corroboret Dominus sensum tuum ac labia tua : ut recte pronuncies nobis eloquia sancta sua.

Quando osculatur Evangelium. Dicat Presb. Ave Verbum divinum : reformatio virtutum : restitutio sanitarum.

Ad hostiam offerendam. Oratio. Acceptabilis sit majestati tue omnipotens Deus : hec nostra oblatio : quam tibi offerimus : pro reatibus et facinoribus nostris : et pro stabilitate sancte Catholice et Apostolice Ecclesie. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Ad offerendum Calicem. Oratio. Offerimus tibi Domine : Jesu Christi filii tui calicem : humiliter implorantes clementiam tuam : ut ante conspectum Divine majestatis tue : cum odore suavitatis ascendat. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Ad ponendam filiolam. Oratio. Hanc **220** oblationem quesumus omnipotens Deus placatus accipe : et omnium offerentium : et eorum pro quibus tibi offertur peccata indulge. Per Christum.

Inclinet se junctis manibus et dicat hanc orationem. Domine Deus omnipotens Pater : bene ✠ dic et sanctifica hoc sacrificium laudis : quod tibi oblatum est ad honorem et gloriam nominis tui : et parce peccatis populi tui : et exaudi orationem meam : et dimitte mihi omnia peccata mea. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quando ponit vinum. Miscere quesumus Domine in calice isto quod manavit ex latere tuo : ut fiat in remissionem peccatorum nostrorum. Amen.

Benedictio aque. Jube Domne benedicere

Dicat minister. Ab illo benedicatur : cujus Spiritus super aquas ferebatur. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen

Oratio. Ex latere Domini nostri Jesu Christi sanguis et aqua exiisse perhibentur : hec ideo nos pariter commiscemus : ut misericors Deus utrumque ad medellam animarum nostrarum sanctificare dignetur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Quando ponit hostiam in patena dicat. Benedictio Dei Patris omnipotentis et Filii et Spiritus Sancti : descendat super hanc hostiam tibi Deo Patri offerendam. Amen.

Hispani, ad aram accedentes, salutare solebant. De cruce in ara collocata Szymenus (*Hist. Eccl. lib. II, cap. 3*). Sanctus Gregorius Turonensis (*De Mir. S. Juliani, cap. 43*) scribit : Pendeat autem super ipsum altare crux holochrysa, etc.

^a *Ad extendendum corporalia.* Vide notam fol. 119. Corporalia nec initio missæ, neque a sacerdote olim extendebantur, sed, lecto Evangelio, iisque qui sacrificio interesse non debebant dimissis, a diacono mensa Domini sternebatur. Oratio *Sub tuo conspectu*, etc., ex duabus orationibus compacta videtur, quarum prima fortasse dicebatur cum diaconi palla tegerent oblata, in altari composita ; altera, *Attollite portas*, tum dicebatur cum iidem, ante orationem *post novina*, pallium attollerent quo munera operiebantur.

^b *Mundando calicem.* Adde et patenam, sive discum.

^c *Vas istud.* Lege vasa ista, calicem scilicet et discum.

^d *Sanctum.* Lege sanguinem et corpus tuum sanctum, etc.

^e *Ex late e.* Hæc oratio exstat in sacramentario Moysacensi, apud Martenium (*De ant. Eccl. Rit., tom. I, col. 510*), ubi ad *mistum* inscribitur.

^f *Hec ideo.* Scilicet vinum et aquam commiscemus. In Moysacensi Codice apud Martenium citatum illud hæc deficit.

^g *Corroboret.* Eadem benedictio ad Evangelium legitur in Codice Moysacensi (*Marten., ibid., col. 559*).

edictio incensi. Jube Domine benedicere. Ab A
edicatur : in ejus honore cremabitur. In no-
stris et Filii et Spiritus sancti Amen.

sando dicat Sacerdos. Oratio. Placare Do-
r hoc iucensum mihi et populo tuo : parcens
i nostris : et quiescat ira et furor tuus : pre-
cicus : ut bonus odor simus tibi in vitam
i. Amen.

tertorium populi dicat Sacerdos offerenti. Gen-
acripias : et vitam eternam possideas in re-
. Amen.

lectio panis. †. Adjutorium nostrum in no-
mini. †. Qui fecit. †. Sit nomen Domini.
hoc.

o Bene ✕ dic Domine creaturam istam panis :
medixisti quinque panes in deserto : ut omnes
s ex eo recipiant sanitatem tam anime quam
i. Per Christum. Bene ✕ dictio Dei Patris
lentis : et Filii : et Spiritus Sancti : descen-
er hunc panem : et super omnes ex eo co-
es.

mandum manus. Lavabo inter innocentes ma-
as : circumdabo altare tuum Domine : ut au-
xcom laudis tue : et enarrem universa mira-
a. Ne perdas cum impiis Deus animam meam :
viris sanguinum vitam meam.

*na Missæ dicitur Antifona in laudem gloriose
s Marie. Ant.* Salve regina misericordie. Vita
et spes nostra salve. Ad te clamamus exu-
Eve. Ad te suspiramus gementes et fentes in
brymarum valle. Eya ergo advocata nostra :
nos misericordes oculos ad nos cõverte. Et
benedictum fructum ventris tui nobis post
ilium ostende. O clemens. O pia. O dulcis
semper Maria. †. Post partum.

nedictio incensi. Usus thuris in Ecclesia Dei
simus est, et a Malachia propheta (Cap. 1,
la LXX) prædictus : *Ἐν παντὶ τόπω θυμίαμα
ρεται τῷ ὀνόματι μου καὶ θυσία καθαρά,* ut sanctus
s in dialogo cum Tryphone legit : *In omni loco
sta offertur nomini meo et sacrificium mundum.*

a omnibus Orientalium liturgiis thus et thuri-
tum frequenter recurrunt, templum enim et
dona sacra, Evangelium, sacras imagines,
otes, presbyteros, clerum et populum, mor-
ique fidelium cadavera thurificare solent. Præ-
urgias, vide sanctum Basilium (*Hom. de S.
martyre*), sanctum Ephrem (*In Testamento
Dionysium Areopagitam, sive alium auctorem
lesiastica Hierarchia, cap. 3*), canones apostolo-
Can. 3), etc. In occidente Thus in funeribus
batur (*Tert., Apol. cap. 40*). Thuribulum sa-
m præcedebat cum ecclesiam sacrificaturus

Ordo Romanus primus Ilitorpil, de proces-
pontificis e secretario ad aram describens :
*ministri, cum thymiamaterio et thuribulis, non
s ternis, procedunt ante ipsum pontificem, mit-
ncensum.* Paulus diaconus Emeritensis (*De Vi-
r. Emeritens., cap. 6*), de Fidele episcopo
eni agens : *Moxque ille consurgens, diaconi-
more thuribula gerentibus, et ante eum præce-
is, cum universis qui aderant, ad ecclesiam p.r-
quatens, Deo adjuvante, n.issarum solemnita-
rent, etc.* Thus quoque præcedebat Evangelium
ire ad ambonem procedens, et ab ambone ad

OMNIUM OFFERENTIUM.

*Dicat Presb. ante Altare antequam faciat confes-
sionem in omnibus Festis præcipuis.*

Per gloriam no-minis tu- i Chri-ste fi-li

De-i vi-vi et per intercessi-onem sancte

Mari-e Vir- gi nis et

bea-ti Jacobi et omnium Sanctorum

tu-orum auxi-li- a-re et miserere in-

dignis ser-vi-s tu is et esto in medi-o

no-stræ De-us no-ster qui vi- vs et

re- gnas in se-cula

se-cu-lorum. D-o gra- ti as.
Ad Missam e Officium.

Hec dicit Dominus : ego tuli te et sui tecum : al-
leluja. Et interfeci omnes inimicos tuos alleluja. Fe-
cique tibi nomen grande : alleluja : alleluja. †. Beatus
vir qui timet Dominum : in mandatis ejus cupit ni-
mis. P. Feci. †. Gloria et honor.

altare rediens (*Ord. Rom. citatus, et Micrologus,
cap. 9*). In quibusdam Ecclesiis alt re thurificabant,
et oblata. Testis est sanctus Ambrosius, in Lucum
(*Lib. 1, cap. 1*) : *Atque utinam nobis quoque adolenti-
bus altaria, sacrificium deferentibus assistat angelus.
Imo præbeat se videndum ; non enim dubites assistere
angelum quando Christus assistit, quando Christus im-
molatur.* Porro quotiescunque Incensum thuribulo
imponeret, sacerdos illud prius benedicebat. Harum
benedictionum formulæ plures apud Martenium le-
guntur (*De ant. Eccl. Ritib. tom. 1, l. v, cap. 4, art.
12*), inter quas (Pag. 532) est hæc in Pontificali
Prudentii Trecensis episcopi : *Hoc incensum ad om-
nem putorem nocivum extinguendum Dominus ben-
dicat, et in odorem suavitatis suæ accendat.*

b *Omnium offerentium.* Apud Mozarabes liber om-
nium offerentium inscribitur Missale minus, orationes
quasdam et alia nonnulla continens, quæ communiter
ab omnibus sacerdotibus missæ sacrificium offeren-
tibus dici solent ; et hinc fortasse denominationem
sortitus est. Liber hic, dum Evangelium legitur, in
altari a cornu Epistolæ ponitur, atque, ut opinatur
Pisa, omnium offerentium dicitur est ab illis vocibus
quæ in oblatione calicis dicuntur : *Et omnium offe-
rentium peccata indulge.*

c *Officium.* Regum II, vii, 9. †. Psal. cxi, 1. De
officio ad missam vide quæ notavi pag. 64, et ani-
madverte quod missa sancti Jacobi hoc loco ponitur
tanquam exemplum missæ Mozarabice.

221 *Et prosequatur a choro usque in fin. per totum annum preter in adventu Domini in Quadrag. et in diebus feriis.*

In excelsis Deo. Et in terra pax hominibus bone voluntatis. Laudamus te. Benedicimus te. Adoramus te. Glorificamus te. Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. Domine Deus Rex celestis: Deus Pater omnipotens. Domine Fili unigenite Jesu Christe. Domine Deus agnus Dei Filius Patris. Qui tollis peccata mundi: miserere nobis. Qui tollis peccata mundi: suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram Patris: miserere nobis. Quoniam tu solus Sanctus. Tu solus Dominus. Tu solus altissimus Jesu Christe. Cum Sancto Spiritu in gloria Dei Patris. Amen.

Dicat iterum. Per omnia semper secula etc.

Oratio. Christe cujus virtus atque potentia tantum in Apostolo tuo Jacobo emicuit: ut in nomine tuo emissis se demoniorum catervis: potentialiter meruerit imperare: tu Ecclesiam tuam ab adversantium impugnatione defende: virtute Spiritus exuperando adversa: ut illius doctrine opere compleat: cujus hodie exempla pie passionis honorat. *ñ. Amen.*

In Adventu Domini.

Oratio. Deus qui per Angelicos choros adventum filii tui Domini nostri Jesu Christi annunciare voluisti: qui per Angelorum preconia gloriam in excelsis Deo et in terra pacem hominibus bone voluntatis adclamantibus demonstrasti: concede ut in hujus Dominice Resurrectionis festivitate: pax terris reddita convalescat: et fraternae dilectionis charitate innovata permaneat. *ñ. Amen.*

In solemnitatibus et in Dominicis quando festivitates Martyrum celebrantur.

Per omnia. Postquam finis canendo officio ad missam factus est, sacerdos in medio altaris canit *Per omnia semper secula seculorum*, et statim pariter canendo subdit *Gloria*, reliqua vero prosequitur chorus. Hanc acclamationem liturgicam *Per omnia*, etc., antiquissimam esse, ex sancto Irenæo (*Advers. Hæres. lib. 1, cap. 3*) constat. In missa Romana præmittitur præfationi. Adverte discrimen inter Romanum et Gotho-Hispanum hymnum, hi enim *per omnia semper secula seculorum* canunt. Origo hymni *Gloria in excelsis* (qui hymnus *Angelicus*, et a Græcis *Doxologia magna* denominatur) e cælo est: angeli enim primam ejus partem in Nativitate Domini canarunt, reliqua, inquit Patres Conc. Tol. iv (*Can. 12*), ecclesiastici doctores adjecerunt. Plerumque sancto Hilario Pictaviensi tribuuntur, at an ipse composuerit, an e græco in Latinum translulerit, non est adeo certum. Consuetudine vetusta in Hispania canebatur hymnus *Angelicus*, ut concilium Toletanum iv (*Can. 12*) aperte innuit, canebatur autem non solum *Dominicis diebus*, sed quibuscunque festivitatibus, ut Etherius et Beatus (*L. 1, advers. Elip.*) scribunt; quare recentioris instituti apud Mozarabes est, quod tempore Adventus et Quadragesimæ, diebus Dominicis hymnus *Angelicus* omittatur. Hymnus *Angelicus* canebatur pariter in Gallia, ut ex Sacramentario

Oratio. Gloria nostra Deus.

Quere in festo Sancti Clementis fol. XX.

In Sancte Marte et in Circumcisione.

Oratio. Tibi semper Domine gloriam omnipotens Jesu Christe: cujus in celo et in terra laudes: confessio permanet: dum tibi gloria in excelsis decantatur: et in terra pax hominibus nunciatur. Bonam quesumus voluntatem nobis famulis tuis et populis supplicantibus tribue: ut ab omnibus nos munda peccatis: et pacem tuam perpetuam nobis propicius et omni populo largiaris. *ñ. Amen.*

De Natale Domini.

Oratio. Hodie nobis the-aurus natus est: hodie nobis e lux ex utero virginis: quam spiritus ignivit verum lumen apparuit. Hodie cecorum medicus lumen natus est. Hodie paraliticorum sanitas. Hodie debiliu firmamentum: infirmantium victus. Hodie resurrectio vivorum Salvator advenit. Hodie nobis inter noctem nubes ignita lucis apparuit. Hodie Salvator noster advenit: quem prophete ante promiserant: ex Maria Virgine nascitur. Hodie nobis in præsepio positus perpetue Christianis ostenditur Christus: qui dixit: ego sum panis verus Dei qui de celo descendi. Siquis autem de pane isto manducaverit: non esuriet in eternum. *ñ. Amen.*

In solemnitatibus et in Dominicis quando festivitates Martyrum celebrantur.

Oratio. Laudamus te Domine cum Angelis: benedicimus te cum virtutibus sanctis. Glorificamus eam potestatibus supernis. Et qui te opifice martyres nos subsistere non desinimus: recte honore tui nominis per officium creature creatrici tue potentie non negamus: pro qua re tibi nos facito bone voluntatis tue placere servitium. Et vel in celis cum Angelis: et vel in terris cum hominibus pacifice aglutinari in tua glorificatione adscensum. *ñ. Amen.*

In Illaria Pasche post gloria in excelsis.

Oratio. Tibi gloriam concinimus Domine Deus noster: tuamque potentiam postulamus: ut sicut pro Buhiano (*Pag. 281, 282*) constat, ubi integer legitur, et adduntur binæ orationes, quarum una, de more, post hymnum recitabatur. Absoluto hymno, sacerdos iterum dicit *Per omnia semper secula seculorum*, et Diaconus olim clamabat *Oremus*, et tum sacerdos orationem fundebat; modo autem, silente diacono, sacerdos, omissa solemnè admonitione *Oremus*, orationem dicit, quæ omnibus diebus Dominicis Adventus eadem est, *Deus, qui per angelicos choros; Dominicis post octavam Epiphaniæ ad Quadragesimam usque, Te excelsa laus in altissimis decet; Dominicis Quadragesimæ, Audiant simul te, Domine, omnes gentes; ex Dominicis a Paschate ad Pentecosten, Tibi gloriam concinimus; a Pentecoste ad Adventum, Tibi gloriam concinimus.* In missis sanctorum, et in festivitatibus Domini aut beatæ Virginis, hæc oratio frequenter peculiaris est ejus diei, alludens ad festum quod celebrant.

^b *Emissis se. Lege missis ad se. Confer Pseudo-Abdiam (Hist. apost. lib. iv).*

^c *Lux ex utero.* Lege ut pag. 37. In missa Nativitatis legitur: *Hodie nobis lucerna Virginis.*

^d *Perpetue.* Lege ut pag. 57. In missa Nativ. legitur: *Hodie nobis in præsepio positus perpetuus panis lucis ostenditur.*

nobis peccatoribus dignatus es mori : et ^a clarifica- tus secundo post tertium diem apparuisti in gloria Resurrectionis : ita per te absoluti in te mereamur habere perpetuum gaudium : ita ut nobis processit vere Resurrectionis exemplum. *ñ*. Amen.

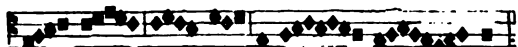
222 *Dicat Presb. in medium altaris.* ^b Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus : et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ÿ*. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Lectio libri Sapientie Salomonis (c Cap. IIII).

ñ. Deo gratias.

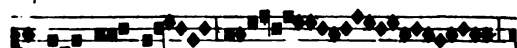
Justus si morte preoccupatus fuerit : anima ejus in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est : non diuturnus neque annorum numero computata. Cani sunt autem sensus hominis : et etas senectutis : vita immaculata. Placens Deo factus dilectus : et vivens inter peccatores translatus est. Raptus est : ne malicia mutaret intellectum ejus : aut ^d afflictio deciperet animam illius. Fascinatio enim iugacitatis obscurat bona : et instantia concupiscentie transvertit sensum ^e sicut malicia : consummatus in brevi explevit tempora multa. Placita enim erat Deo anima illius : propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes : et non intelligentes : nec ponentes in precordiis suis talia. Quoniam misericordia Dei et gratia in sancto illius : et respectus in electo ipsius. *ñ*. Amen.

Ita rum dicat. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et.

Hym-nus tri-um pue-ro-rum.

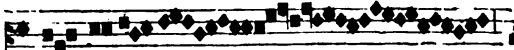
Angelus Domini similiter descendit cum Anania et sociis ejus in fornacem. Et excussit flammam ignis de fornace : et fecit medium fornacis : tanquam spiritus roris flantem. Et non tetigit eos omnino ignis : nec contristavit : nec quicquam moleste eis intulit. Tunc illi tres quasi ex uno ore laudabant : et magnificabant : et benedicebant Dominum de fornace dicentes. Domine Deus patrum nostrorum et laudabilis es et superexaltatus in secula. Amen.

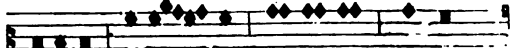
Bene-di-ctus es.

^a *Clarificatus.* Ita etiam pag. 494 legitur ; fortasse tamen legendum *crucifixus* ; nam Christus Dominus die Jovis captus est, die Veneris, secundo passionis, crucifixus, et post Sabbatum, id est, post tertium ab initia passione diem, resurrexit.

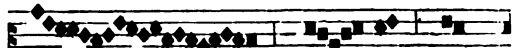
^b *Per misericordiam.* Absoluta oratione post hymnum Angelicum, sacerdos dicit *per misericordiam*, ac tum populum salutat dicendo *Dominus sit semper vobiscum*, et ab omnibus olim, modo a choro aut a ministro, respondetur *Et cum spiritu tuo*. Mos idem salutandi et respondendi in Gallia vigeat, ut auctor est sanctus Germanus in Explicatione missæ Gallicæ : *Sacerdos benedicit plebem dicens DOMINUS SIT SEMPER VOBISCU, et ab omnibus benedicitur ET CUM SPIRITU TUO.* Concilium Bracarense I (Cap. 5) statuerat ut episcopi et presbyteri populum eodem modo salutarent dicentes *Dominus sit vobiscum*. Sed fatendum est aut vocem *semper* in hoc decreto olim lec-

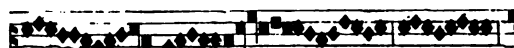
Bene-di-ctus es.

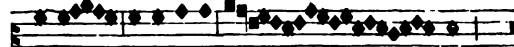
omni a o-pe-ra Do-mi-ni Do-mi-

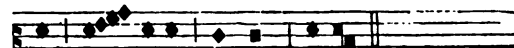
no hym-num di-

ci-ta et

super exaltate e-

um in se-cula. Amen. Bene-

dicite Anania. Azaria. Misael Dominum. Hymnus. Quia eripuit nos Deus ab inferis : et de manu mortis salvavit nos : et eripuit nos de medio camino ardentis : flamen in medio ignis eduxit nos.

Dicat Presb. Confitemini Domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia ejus. ñ. Amen. ÿ. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et. Tunc cantent. Psallendo. Posuisti Domine super caput ejus : coronam de lapide pretioso. *ÿ*. Super salutare tuum Domine exultabit vehementer : desiderium anime ejus tribuisti ei : et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum. *P. Coronam.*

Dicat diaconus. Silentium facite. Hic 223 ponat vinum in calice dum dicitur epistola.

Lectio Actuum Apostolorum (b Cap. XI).

Deo gratias.

In illis autem diebus : supervenerunt ab Hierosolymis prophete Antiochiam. Et surgens unus ex eis nomine Agabus : significabat per spiritum famem futuram magnam in universo orbe terrarum : que facta est sub Claudio. Discipuli autem prout quisque habebat : proposuerunt singuli in ⁱ monasterium mittere habitantibus in Judea fratribus. Quod et fecerunt : mittentes ad seniores per manus Barnabe et Sauli. Eodem autem tempore : misit Herodes Rex manus : ut affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Johannis gladio. Videns autem quia placeret Judcis : apposuit apprehendere et Petrum. Erant autem dies azimorum. Quem cum

^D tam fuisse, aut decretum contrario usu suis abrogatum.

^e *Cap. IIII.* Vers. 7 - 15. Eadem prophetia que in festo sancti Clementis legitur. De Scripturarum lectione et de prophetia vide notam pag. 69.

^d *Afflictio.* Vulg., *aut ne fictio.*

^e *Sicut malitia.* Vulg., *sine malitia.*

^f *Hymnus.* De hymno tri-um puerorum et subsequente, *Confitemini* vide notam pag. 93 ; et adverte hymnum integrum h'c non exstare, sed ea tantum que ad rite canendum hymnum necessaria videbantur, adjectis notis musicis, apponi.

^g *Psallendo.* Ps. xx, 4. *ÿ*. Ibid. 2, 3. Vide notam pag. 72.

^h *Cap. XI.* Vers. 27 ; xii, 1 - 5.

ⁱ *In monasterium.* Lege cum Vulgata in ministerium. De epistola vide notam pag. 77.

apprehendisset : misit eum in carcerem : tradens A
quatuor quaternionibus militum ad custodiendum :
volens post pascha producere eum populo. *ñ*. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.
ñ. Et cum.

Lectio sancti Evangelii secundum Marcum (Cap. X).*

In illis diebus. Assumens iterum Jesus duodecim :
cepit illis dicere : que essent ei ventura. Quia ecce
ascendimus Hierosolymam : et filius hominis tradetur
in manus principibus Sacerdotum et scribis et
senioribus. Et condemnabunt eum morte : et tradent
eum gentibus : et illudent ei. Et conspuent eum :
et flagellabunt eum : et interficient eum : et tertia
die resurget. Et accedunt ad eum Jacobus et
Johannes filii Zebedei dicentes. Magister volumus :
ut quodcumque petierimus : facias nobis. At ille dixit
eis : quid vultis ut faciam vobis? Et dixerunt. Da
nobis ut unus ad dexteram tuam et alius ad sinistram :
sedeamus in gloria tua. Jesus autem dixit eis. Nescitis
quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibi-
turus sum? Aut baptismo quo ego baptizor baptizari?
At illi dixerunt. Possumus. Calicem quem ego hibo
bibetis : et baptismo quo ego baptizor baptizabimini.
Sedere autem ad dextram meam vel sinistram : non
est enim dare vobis : sed quibus paratum est. Et
audientes decem : indignati sunt de Jacobo et Johanne.
Jesus autem vocans eos : ait illis. Scitis quia hi
qui videntur principari gentibus : dominantur eis :
et principes eorum potestatem habent ipsorum. Non
ita est in vobis. Quicumque voluerit fieri major erit
minor : et quicumque voluerit in vobis primus esse
erit omnium servus. Nam et filius hominis non venit
ut ministraretur ei : sed ut ministraret : et daret
animam suam redemptionem pro multis. *ñ*. Amen.

* Cap. X. Vers. 32 - 46. De Evangelio vide notam
pag. 78, et adde quod sacerdos, missam privatam
celebrans, antequam Evangelium legat, dicit orationem
Conforta me, Rex sanctorum, etc. Tum inclinatus,
in medio altari, dicit *Jube, Domne*, etc. (Pag. 219).

† *Tunc offerat.* Occurrunt hic oppositæ rubricæ ;
nam hæc rubrica præscribit ut, salutato populo,
tunc offerat sacerdos hostiam, et deinde signatur lauda
dicenda ; at pag. 2 alia rubrica habet : interim dum chorus
dicit ALLELUIA, offert sacerdos hostiam cum calice
cum orationibus quæ sequuntur. Demum, infra, rubrica
præscribit : Et dum canitur sacrificium, offerat hostiam
in calicem [lege et calicem] cum orationibus quæ
sequuntur. Ad hunc modum dissolvendum ritus anti-
quus Gotho-Hispanus a recentiori Mozarabico ritu
distinguendus est, et rursus ritus Mozarabicus mis-
sæ privatæ distinguendus est a ritu missæ solemnæ.
Igitur ritu antiquo dum canebatur sacrificium, populus
et clerus sua munera offerebat, panem scilicet et
vinum, et munera altari inferebantur (Vide notam
pag. 119). Ritu vero Mozarabico cum missa solemnæ
celebratur, sacerdos offert hostiam et calicem, ora-
tionemque consueta dicit, et interim chorus canit
laudam ; at quando missa privata celebratur, sacer-
dos primum dicit laudam, deinde offert hostiam et
calicem ; cum autem offert hostiam, dicit *acceptabilis
sit Majestati tuæ*, etc (Pag. 219). Oratio legitur in
Codice Narbonensi, et in Moysacensi, sed recentiori
manu, ante sexcentos annos exarata (Martén., de
ant. Eccl. Rit., t. I, col. 530), et quando calicem of-
fert, dicit *Offerimus tibi, Domine*, etc. (Pag. 219),
quæ habetur in citato Sacramentario Narbonensi et

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.
cum.

† *Tunc offerat Sacerdos hostiam.*

‡ *Lauda.* Alleluja. †. Ecce servus meus cum
eum : electus meus complacuit sibi in illo aniu
Postea dicat.

‡ De-o gra-ti-as.

Sacrificium. Fulgebit justus sicut splendor
menti : et sicut stelle celi dantes claritatem
ita et justus splendebit. †. In perpetua eter

*Et dum cantatur sacrificium : offerat hostiam
licem cum orationibus quæ sequuntur.*

Oratio. Acceptabilis sit majestati tue omni
eterne Deus hec oblatio : quam tibi offerim
reatibus et facinoribus nostris : et pro sta
sancte Catholice et Apostolice fidei cultoribus
Christum etc. In nomine Patris et Filii et
Sancti. Amen.

*Dimittendo patenam super corporales. Deum
pat calicem sanctificando sic.* In nomine Pa-
trii et Spiritus Sancti Amen.

Oratio. Offerimus tibi Domine calicem : a
dic enim sanguinem Christi Filii tui : depre-
quesumus clementiam tuam : ut ante cons
divine Majestatis tue cum odore suavitatis as
Per eundem.

‡ *Ponat calicem super aram et accipiat filiol
sanctificatione et ponat super calicem dicendo.*
Hanc oblationem quesumus Domine placatus
et omnium offerentium eorum pro quibus tibi
peccata indulge. Per Christum.

in Moysacensi, in quo tamen per oscitantiar
nuensis irrepsit Christi Filii tui sanguinem, e
in nostro quam in Narbonensi legatur Chri-
tui calicem. Calicem deinde in aram deponit,
filiola, hoc est palla, quam Hispani *bijuela*
legit, additque orationem *Hanc oblationem*, et
in Moysacensi Sacramentario, ante annos octi
exarato, legitur sub hoc titulo : *quando pane
num super altare ponit*, apud Martenium (*Ibid*
539) ; et animadvertendum ibidem legi et
offerentium, et eorum pro quibus offertur pec-
dalge, ut in Missali nostro, pag. 229, legitur ;
3, et rursus pag. 223, illud et Missali nostri
disse. Demum inclinando se in medio altaris
Spiritu humilitatis et reliqua, quæ pag. 2 int
guntur, additurque *Veni sancte Spiritus sancti*
etc. (*Ibid.*), quod teste Micrologo (*Cap. 2*), Ju-
dinem Gallicanum recitatur ; cæterum pag. 5
cit : *Domine Deus omnipotens*, etc. De oratio
Spiritus sancte sanctificator silet.

‡ *Lauda.* Isaie XLII, 1. Ex decreto concilii
tani (*Can. 12*) lauda non canitur ante Evan-
sed nunquam post Evangelium omittitur. Cor
Alleluia et versiculo, qui ut plurimum e psal-
sumitur, et deinde repetitur *alleluia*. Hinc
Isidorus (*Off. lib. 1, c. 15*) laudas idem esse
alleluia ; attamen tempore Quadragesimæ si-
lvia canitur lauda.

‡ *Deo gratias.* Illud *Deo Gratias* ad laud
spectat, sed suo loco motum hic casu posit
Adjiciuntur notæ musicales, ut sciant quomodo
duum, si quando opus fuerit.

Hic dicat. In spiritu humilitatis. ^a *Postea offerat* A
populus: posito incenso dicat Presb.

^a *Postea offerat.* Hoc loco tria simul congeruntur quæ distinguenda sunt, et eo ordine a sacerdote ad altare peraguntur, quo hic recensentur. Primum incensum sacerdos thurificat oblata; deinde petit auxilium fidelium, dicendo, *Adjuvate me, fratres*, etc., ac tertium, versus ad populum, eorum dona et oblationes suscipit. De thure rubrica (P. g. 3) præscribit: *Hic sacerdos ponat incensum in thuribulo, etc. Incenset sacrificium, si placuerit.* Gotho-Hispanos tunc in ecclesia incendisse sanctus Isidorus clare innuit, cum in epistola ad Ludifredum Cordubensem, incensi præparationem thesaurario et curam incensi archidiacono commisit (Vide notam ad pag. 221). Haud potest tamen eos incensum aræ admovisse. Mozarabes quoque de thure ad aram incendendo nihil certi statuissent hæc rubrica ostendit, qua thurificare oblata, aut a thure abstinere arbitrio sacerdotis permittitur. Ecclesia Romana vero ad altare thure inferre permisit. Amalarius, in fine secundæ præfationis ad librum de ecclesiasticis Officiis, de Ecclesia Romana scribit quod post Evangelium non offerunt incensum super altare. Nec de thurificatione oblatorum ulla sit mentio in ordinibus Romanis primo et tertio. Imo Micrologus, qui sæculo XI scripsit (De eccl. Observ., cap. 9), advertit quod ordo Romanus præcipit ut incensum semper præcedat Evangelium, cum ad altare vive ad ambonem portatur, non autem concedit ut oblato in altari thurificetur, quamvis modo a pluribus, imo pene ab omnibus, usurpetur. Postquam oblata thurificavit, rubrica (Pag. 3) præscribit ut sacerdos inclinet se in medium altaris junctis manibus, et dicat alta voce ADJUVATE ME, FRATRES, etc. De hac, aut ejusdem significantis, oratione mentio recurrit apud Amalarium, apud vulgatum Alcuinum, in ordinibus Romanis, in missa Hyrci, et passim in vetustis libris Missalibus. Apud Gotho-Hispanos, ut opinor, sacerdos, prius quam apologiam oraret, dicebat *Adjuvate me, fratres*, et dum ille pro se, populus etiam pro eo orabat; at Mozarabes hæc ita dividerunt, ut *Adjuvate me*, etc., diceretur post oblationem elementorum, apologia vero post manuum lotionem. Primum tertium quod distinguendum erat ad oblationem populi spectat, de qua rubrica (Pag. 3) hæc habet: *Et sacerdos verberet se ad populum, et faciat offertorium, si voluerit.* Duplex antiquitus distinguebatur populi oblatio, alia panis et vini in usum sacrificii, alia pecuniæ, aut eorum rerum quæ alimento cleri et pauperum inserviebant: utrumque hoc oblationis genus frequenter scriptores ecclesiastici commemorant et distinguunt. De secundi generis oblationibus concilium primum Bracarense (Can. 21, alias 39) statuit ut quæ fideles per festivitatem martyrum, aut per commemorationem defunctorum, obtulerant, apud quemdam clericum deponantur, et semel aut bis in anno inter clericos dividantur; nam non modica ex ipsa inæqualitate discordia generatur, inquit Patres, si unusquisque sibi attribuere voluerit quod in sua septimana oblatum fuerat. Sanctus Isidorus (epist. ad Ludifredum Cordubensem) curam hanc archidiacono attribuit: *Collectam pecuniam de communione ipse, archidiaconus, accipit, et episcopo deferit, et clericis proprias partes idem distribuit.* Concilium Emeritense, anno 666 celebratum, (Cap. 14) statuit ut pecunia communicationis tempore a fidelibus oblata fideliter collecta episcopo præsentetur, et in tres partes dividatur, quarum una cedat episcopo, alteram presbyteri et diacone consequantur,

224 ^b *Hic accipiat aquam in manibus: et dicat* B
silentio super oblationem cum tribus digitis. In nomine
Patris et Filii et Spiritus Sancti regnas Deus in
secula seculorum.

¶ Amen.

Inclinat e Sacerdos ante altare et dicat silentio istum
orationem.

Oratio. Accedam ad te in humillitate spiritus mei:

quam inter se, ut dignitas et ordo poposcerit, dividant, tertia subdiaconi et clericis distribuatur. Hanc pecuniam in altario oblata esse discunt canones 14 et 15 concilii Aurelianensis; non quod in altare deposita fuerat (quanquam hoc aliquando contigisse non negaverim), sed quia per manus sacerdotum Deo fuerat oblata. Apud antiquos non invenio quo tempore, et an omnino tempore sacrificii, pecuniam, vestem, aliasque res in usum pauperum et cleri offerre mos erat. Concilium Emeritense docet Gotho-Hispanos tempore communicationis pecuniam obtulisse, et sanctus Isidorus hanc collectam de communione pecuniam dicit. Num forte illis in more positum erat pecuniam offerre, cum ad accipiendum corpus Domini accederent? Sane concilium Compostellanum, anno 1056, nondum abrogatis ritibus Gotho-Hispanis, celebratum, statuit ut per omnes communionem majores Nativitatis Domini, Paschæ et Pentecostes, quisquis de quo habuerit offerat. Sacerdos igitur post dictum *Adjuvate me, fratres*, etc., convertit se ad populum, et si quis voluerit pecuniam aut alia quælibet offerre, accedens offert sacerdoti, qui, offerenti benedicens, ait: *Centuplum accipias, et vitam æternam possideas in regno Dei*, et ille, deosculans stolam sacerdotis, recedit, et alteri offerenti locum dat. Interim canitur sacrificium juxta rubricam (Pag. 5). In Gallia, recentiori ævo, ejusmodi oblationes faciendæ erant antequam legeretur Evangelium (Hincmar., cap. 1, c. 19; Regino, Discip. eccl. l. 1, c. 72).

^b *Hic aquam accipiat.* Nimirum post susceptas oblationes sacerdos manus lavat. Ritus lavandi manus ad altare est plane antiquus: de eo sanctus Dionysius (Hierarch. eccl. l. III, n. 10), Constitutiones apostolicæ (Lib. VIII, c. 11), sanctus Cyrillus Hierosolymitanus (Catech. myst. 5). Auct. et Quæstionum veteris et Novi Testamenti, inter opera sancti Augustini (Quæst. 101), asserit hunc ritum per omnes Ecclesias servari. Aquam lavandis manibus in aliquibus ecclesiis ministrabant diaconi, in aliis subdiaconi, in aliis acolythi, in Hispania, teste sancto Isidoro (Epistola ad Ludifredum Cordubensem), ad subdiaconum pertinebat presbyteris et levitis pro lavandis ante altare manibus aquam præbere, ad diaconum autem infundere aquam in manibus episcopi, quod sanctus Isidorus inquit, cum dicat subdiaconum *urceolum quoque et aquam, mantile et manutergium tenere episcopo*, non tamen ejus manibus aquam infundere: id scilicet munus diaconi erat. In libris liturgicis passim occurrunt orationes dicendæ dum sacerdos manus lavat. Fol. 220, assignatur ad lavandum manus oratio *Lavabo inter innocentes*; de qua, præter Missales libros, sit mentio in liturgia sancti Chrysostomi (pag. 63), in communi liturgia Syrorum (Henaud., tom. 11, pag. 11), et in saucto Cyrillo Hierosolymitano (Catech. myst. 5). Igitur sacerdos, lotis manibus, et interim dicta hæc oratione, quam rubricæ (Pag. 5, 224) prætermiserunt, ad medium altaris reverens, tribus digitis facit signum crucis super oblata, submissa voce dicens *In nomine Patris*, etc. Tum, ad altare inclinat, dicit orationem *Accedam*, quæ in nostro Missali titulo caret recte tamen apologia sacerdotis nuncupari potest, esse enim ejusdem generis atque illa oratio quæ Missa Gallo-Gothico (Num. 37), die Paschæ, describitur *apologia sacerdotis*, eundemque locum in liturgia occupat, in vetustis libris Sacramentorum, apud Martinum (De ant. Rit., lib. 1, cap. 4, art. 12), sancti Ul-

loquar ad te quia multam spem ^a in fortitudine dedisti me. Tu ergo fili David qui revelato mysterio ad nos in carne venisti. clave crucis tue: secreta cordis mei aperi: mittens unum de Seraphim: qui candenti carbone illo: qui de altari tuo sublatus est: sordentia labia mea emundet: mentem enubilet: docendique materiam subministret: ut lingua que proximorum utilitati per charitatem servit: nec erroris insonet casum: sed veritatis resulet sine fine preconium. Per te Deus meus: qui vivis et regnas in secula seculorum. Amen.

^b *Incipit Missa.*

Do-minus sit semper vo bi-cum.

Sequens oratio non dicatur equaliter.

^c *Oratio.* Chr. ste cujus virtus atque potentia tantum in Apostolo tuo Jacobo emicuit: ut in nomine tuo emissis a se demoniorum catervis: potentialiter meruerit imperare. Tu Ecclesiam tuam ab adversantium impugnatione defende: ut virtute spiritus exuperando adversa: illius doctrina opere compleatur: cujus hodie exemplum pie passionis honorat. *ñ.* Amen.

Dicat Pre b.

Per mise-ricordiam tuam Deus noster qui

es benedictus et vivis et omni-a regis in

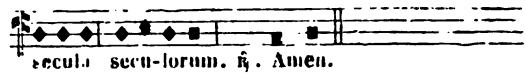
nysii, et sancti Theodorici Rhemorum. At in Ponticali Prudentii Trecentis (*Ibid.*) hæc oratio inscribitur *confessio sacerdotis*, et in Prudentii Sacramentario rubrica præscribit ut dicatur *antequam* sacerdos *suscipiat oblata*: in missa Illyrici præscribitur ut dicatur dum canitur gradalis.

^a *In fortitudine.* Lege quia multam spem in fortitudine tua dedisti mihi. Etiam antequam manus lavaret, sacerdos Eulogias benedicebat tempore communionis iis distribuendas qui ad communicandum apti non erant. Pag. 220, existat *Benedictio panis*, scilicet Eulogici, quæ et brevissima est et aptissima. Porro *eulogia*, Græcis *antidoron*, cum, instar communionis, eucharistiæ vice distribuuntur, a jejunis accipiebantur, et reverenter consumebantur: solis fidelibus dabantur, non paganis, non catechumenis, neque Christianis excommunicatis, publice pœnitentibus, aut hæreticis, schismaticisque. Petenti eulogias negasse injuria erat, is enim pro excommunicato habebatur cui negata fuerant eulogia: (*Greg. Turon., Hist. lib. v, cap. 14*). Eulogias a Judæis, ab hæreticis, aut schismaticis accipere nefas; erat enim cum istis communicasse. Plura de eulogiis vide apud eum. *Bona (Herum lit. lib. 1, c. 13; lib. 11, cap. 1)*.

^b *Incipit Missa.* Scilicet fidelium.

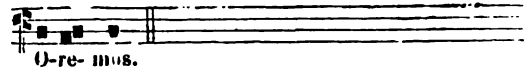
^c *Oratio.* Hæc oratio plerumque *missa*, tanquam proprio nomine, appellatur. De hac oratione vide notam pag. 221. Porro oratio *missa* propria sancti Jacobi nihil discrepat ab oratione post *Gloria* ejusdem.

^d *Agyos.* Absoluta oratione *missa*, sacerdos in medio altaris dicit *Per misericordiam tuam*, etc. Tum, ut rubrica præscribit, *elevando manus*, dicit *Agyos*, etc., et sic *preces* inchoat: ita enim orationes illæ solemnæ quæ pro Ecclesia, pro clero, pro rege, pro populo, variisque hominum conditionibus fiebant, appellantur. quæ a Græcis *προσευχαι*, *collectæ* aut *conjunctæ*

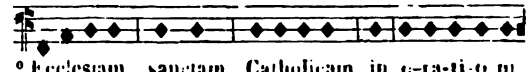
secula seculorum. *ñ.* Amen.

Dicat Sacerdos elevando manus.

O-re-mos.

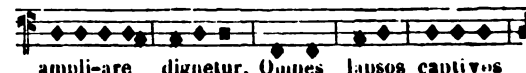
^d *Agyos. Agyos. Agyos. Domine Deus Rex et tu* tibi laudes et gratias.

^e Ecclesiam sanctam Catholicam in e-ras-ti-o-nibus in mente hab-eamus ut eam Domine

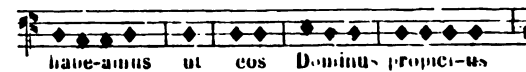
fide et spe et chari-tate propi-cius

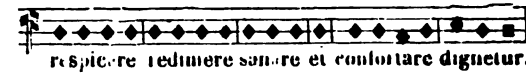
ampli-are dignetur. Omnes lapsos captivos

infirmos atque peregrinos in mente

habe-amus ut eos Dominus propi-cius

respicere redimere san-are et confortare dignetur.

225 *Respondeat Chorus.* Presta eterne omnipotens Deus. *Postea d'cat Presb.*

Oratio. Vocatem nos ad se Jesum fratres dilectis-

orationes denominantur. Olim apud Gotho-Hispanos diaconus preces recitabat (*S. Isidor., ep. ad Ludifr.*) Apud Græcos quoque et Orientales a diacono recitabantur; unde et *diaconicæ* dicte sunt. A Gallis et a Gotho-Hispanis preces non semel inter Missarum solennia recitabantur, et in liturgiis Græcorum synaptæ sæpius repetuntur (*Vide pag. 95*).

^e *Ecclesiam.* Solemne est in omnibus liturgiis pro Ecclesia orare. Canon Romanus: *In primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta catholica.* In liturgia sancti Chrysostomi: *Pro stabilitate sanctorum Dei Ecclesiarum.* Hinc Optatus (*Lib. 11 cont. Parmen.*) urget Donatistas: *Quis dubitat vos illud legitimum in sacramentorum mysterio præterire non posse, offerre vos dicitis pro Ecclesia quæ una est... et offerre vos dicitis pro Ecclesia una quæ sit toto terrarum orbe diffusa.* Hinc etiam sanctus Fructuosus, Tarraconensis episcopus, cum anno 259 ad amphitheatrum, pro fide Christi, comburendus duceretur, cuidam ut suimemor foret roganti respondit: *In mente me habere necesse est sanctam Ecclesiam catholicam ab Oriente usque ad Occidentem diffusam* (*Apud D. Th. Ruinart., Act. martyr., pag. 222*).

^f *Presta.* Cum preces a diacono fierent, aut populus ad singulas petitiones respondebat *Domine, miserere*, ut in liturgia sancti Chrysostomi; aut in fine precum respondebat *Presta, æterne*, etc., ut in Missali nostro; aut tacitus apud se orans omnino non respondebat, ut in liturgia Constitutionum apostolicarum observatur.

^g *Vocatem.* De hac, quæ *alia oratio* inscribitur, vide notam pag. 126. Adverte hic præsupponi sanctum Jacobum Majorem auctorem esse Epistolæ canonicæ quæ plerumque sancto Jacobo fratri Domini tribuitur, in qua opinione fuit sanctus Isidorus, si ille sit auctor libri de Vita et morte sanctorum Novi Testamenti.

simi agnoscentes : qui beatissimum Jacobum Apostolum suum retia componentem in navi : ad se vocans : ejusdem nos postmodum spiritualibus doctrinis admonet atque docet : ut postulantes in fide nihil hesitemus : omni mentis devotione cum lachrynis eundem Dominum flagitemus. Ut postulatio nostra apud eum ea nobis obtineat adimplere : que in ipso Apostolo docente cognovimus. *ñ*. Amen.

Dicat Presb.

Per^a misericordiam tuam Deus noster in
causis conspecta Sanctorum Apostolorum et
Martyrum^b Confessorum atque Virginum

^a *Per misericordiam.* Hic incipiunt diptycha, sive nominum recitatio. Olim in Hispania *recitatio nominum*, sive diptychorum, ad diaconum pertinebat (*S. Isid., epist. ad Ludif.*). Sacerdos igitur, praemisso *Per misericordiam*, etc., salutabat de more populum; tum diaconus elata voce dicebat *In conspectu Dei nostri*, etc., et nomina quaedam sanctorum Veteris et Novi Foederis recitabat. Insuper adverte, diptycha sacra, de iis solis loquor, distinguenda esse a precibus quae pro vivis et defunctis inter sacrarum solemniam fiunt. Finis et usus praecipuus diptychorum erat ut retineretur catholica communio tum vivorum inter se, tum vivorum et mortuorum; hinc usus diptychorum sacrorum antiquissimus. Diptychis sacris nomina vivorum et defunctorum inscribebantur. Defunctorum nomina in tres classes dividuntur: prima est sanctorum Veteris et Novi Testamenti qui publice celebrantur; altera in duas classes subdividebatur, in quarum prima erant nomina omnium episcoporum ejus Ecclesiae in qua solemniam celebrabantur, iis solis exceptis qui haeresis, aliisque criminis, legitime damnati fuerant; his accedebant nomina presbyterorum, aliorumque e clero ejusdem Ecclesiae. In secunda classe erant nomina aliorum episcoporum defunctorum, aliorum Ecclesiarum et regionum, quorum fides et pietas ab universa Ecclesia laudabatur: tales erant Athanasius, Chrysostomus, Leo papa, etc. Tertia classis habebat nomina laicorum defunctorum, non omnium sane, sed praecipuorum, et eorum pro quibus ea die specialiter offerebant. Diptycha vivorum habebant nomina Romani pontificis, metropolitani, episcopi ejus Ecclesiae ad quam spectabant, in Oriente patriarchae praeterea habebant nomina quorundam episcoporum qui speciali nota digni habebantur; post hos habebant nomina imperatoris aut regis cui civitas parebat, reginae, prolis regiae, praecipuorum magistratum, fundatoris ecclesiae, et nomina quorundam offerentium, dignitate aut pietate conspicuorum, aliorumque quos diaconus pro suo libito nominare volebat. Bemum in Oriente, saltem Constantinopoli, e diptychis legebantur nomina quatuor conciliorum Niceni, Constantinopolitani, Ephesini et Chalcedonensis. In Hispania et Gallia diptycha ante consecrationem elementorum, imo ante orationem post nomina legebantur; ante consecrationem leguntur quoque in liturgia Graeca sancti Marci (*Renaudot., tom. I, pag. 150*) et sancti Cyrilli Coptica (*Ibid., pag. 42*). Olim quoque Constantinopoli diptycha ante consecrationem recitabantur (*Concil. Const. sub Menna, act. 5*); et modo in liturgia sancti Chrysostomi et sancti Basilii post consecrationem et invocationem leguntur. Post consecrationem diptycha recitantur in liturgia sancti Jacobi Syriaca, in sancti Basilii Coptica,

nomina recitatur. Amen. Offerunt Deo
Domino oblationem^a Sacerdotes nostri^d
Papa Romensis^e et reliqui pro se et
pro omni Clero et plebibus Ecclesiae
si hinc consignatis^f vel pro universa
fraternitate^g Item offerunt universi

et Graeca Alexandrina, et in liturgia Theodori Mopsuesteni Nestoriana. In Sacramentariis Gelasiano et Gregorianis diptycha vivorum ante consecrationem, mortuorum vero post consecrationem, recitabantur; caeterum diptycha, pro Ecclesiarum facultatibus, magis aut minus pretiosa erant: frequenter eburnea, non raro argentea, nonnunquam aurea, et aliquando gemmata inveniuntur. Charta donationis Ruidisindi episcopi (*Concil. Hisp. tom. III, pag. 179*), anno 935 facta, inter alia donaria, *diptagos argenteos imaginatos et deauratos* recenset; unde etiam habemus, saeculo x Mozarabes, nam eorum liturgia in Hispania adhuc vigeat, usum diptychorum ad nomina in ecclesia recitanda retinuisse.

^b *Confessorum.* Praeter horum adjungebant etiam nomina patriarcharum et prophetarum (*Vide pag. 196*). In Missali Gallo-Gothico (*N. 66*), oratione post nomina, cum patriarchis, prophetis, apostolis et martyribus, anachoretis et virginibus recensentur; confessorum vero, *ὁμολογητῶν*, Constitutiones apostolicas (*Lib. viii, cap. 10*), liturgiae sancti Marci Alexandrina, sancti Jacobi Graeca, aliaque passim Graecorum et Orientalium liturgiae, et sanctus Epiphanius (*Hier. 77, Heriorum*) mentionem faciunt.

^c *Sacerdotes nostri.* Puta episcopi Toletani, qui tum sedebat, cujus nomen diaconus clare pronuntiabat, aliorumque metropolitanorum Hispaniae, Hispaniae et Galliae Gothicae, quorum nomina pariter recitabantur.

^d *Papa Romensis.* Hoc loco nomen pontificis Romani recitabatur (*Con. Vasion., can. 4*).

^e *Et reliqui.* Haec verba indicant nomina quorundam episcoporum praecessisse, puta Carthaginensis in Africa, Mediolanensis, Lugdunensis, etc.

^f *Vel pro universa.* Hoc est pro iis omnibus qui pace et communionem Ecclesiae catholicae fruuntur.

^g *Item offerunt universi Presbyteri.* Hic recitantur nomina presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, et omnium clericorum illius Ecclesiae, iis exceptis qui haeresis aut capitalis criminis convicti erant. Hinc sanctus Augustinus (*Ep. 73, Edit. Maur.*), clero et senioribus Ecclesiae Hipponensis de Bonifacio quondam presbytero scribens, permisit ut nomen ejus e diptychis publice non recitetur, si ita presbyteris et senioribus Hipponensibus visum fuerit: *Quid enim, inquit, obest homini quod ex illa tabula non vult eum recitari humana ignorantia, si de libro vivorum non eum delet iniqua conscientia.* Siquidem Bonifacius accusatus fuerit de gravi peccato, quod ille se admisisse constanter negabat; quare sanctus episcopus aegre clamoribus populi et cleri concesserat ut nondum convicti nomen de diptychis tolleretur.

Presbyteri Diaconi Clerici ac populi
circumstantes. In honorem Sanctorum pro
se et suis.
R. Chorus.

Offerunt pro se et pro universa fraternitate.
Dicit Sacerdos.

Facientes commemorationem beatissimorum
Apostolorum et Martyrum gloriose Sancte
Marie Virginis. Zacharie. Joannis. Infantium.
Petri. Pauli. Johannis. Jacobi. Andree.

Philippi. Thome. Bartholomei. Matthei.
Jacobi. Symonis. et Jude. Marthe. Marci.
et Luce.

226 R. Chorus. Et omnium Martyrum.
Dicit Sacerdos.

Item pro spiritibus paucantium. I-l-a-r-i-i.
Athanasii. Martini. Ambrosii. Augustini.
Fulgentii. Leandri. Isidori. David. Juliani.
Item Juliani. Petri. Item Petri. Johannis
Servi Dei. Visigiani. Viventi. Felici.

^a Ac populi circumstantes. Ille loco recitabantur nomina offerentium, de quibus in Missali nostro et in libris liturgicis Gallicanis recurrit mentio. Regis etiam et principum magistratum nomina recitabantur. Canon Romanus, in Missali sancti Pii: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est et nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis pro se suisque omnibus, etc.*; ubi notat Georgius (*De Liturg. Rom. Pont.*, tom. III, diss. III, pag. 49), in variis lectionibus Canonis, Codices ad unum omnes CIRCUMSTANTIUM, vel CIRCUMSTANTIUM legere; at Sacramentarium Gelasianum, Missale Francorum, Sacramentarium Gallicanum, Sacramentarium reginæ Suecorum 337, Florum Lugdunensium, et Sacramentarium Palatinum 495, omisissis pro quibus tibi offerimus, legere quorum tibi fides cognita est et nota devotio, qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, etc. Populus enim fidelis vere, sed suo modo, offert sacrificium eucharisticum, tum quia offert materiam sacrificii, panem scilicet et vinum; tum quia par sacerdotes et presbyteros Deo sacrificium offert. Nam quamvis sacerdos proprio fungatur officio, ille tamen (populus scilicet) offerre dicitur cujus nomine agit sacerdos; ipsi enim imputatur cujus munera offeruntur, inquit auctor Quæstionum Veteris et Novi Testamenti, inter Opera sancti Augustini; at solius sacerdotis et presbyteri est eucharistiam consecrare.

^b Martyrum. Hoc loco, præter apostolorum nomina, etiam quorundam martyrum, eorum maxime qui in Hispania passi fuerant, nomina recitabantur, quæ postea brevitate causa omisa sunt.

^c Pausantium. Fideles mortuos appellant *pausantes*, sive *quiescentes*, ut Apostolus eosdem *dormientes* dixit (*I Thess.* IV, 13). Inter pausantes celebres aliquot episcopos tum Hispaniæ, tum aliarum nationum, recensentur, sed hic etiam diptycha male detruncata sunt.

^d Athanasii, episc. Alexandrini; Martini, episc. Turonensis; Ambrosii, episc. Mediolanensis; Augustini, episc. Hipponis Regiæ; Fulgentii, forte episc. Ruspensis, forte episc. Astigitani, fratris sanctorum Leandri et Isidori; Leandri, episc. Hispalensis; Isidori, episc. Hispalensis; David, forte episc. Hispantensis; Juliani, item Juliani. In catalogo episcoporum Toletanorum, ante dominatum Saraceno- rum in Hispania, bini eorum Juliani: alter,

episcopus decimus nonus, Montano successit; alter, trigesimus tertius, morum sanctitate et doctrina notus, qui conciliis Toletanis XII, XIII, XIV et XV, interfuit. Petri, item Patri; et hi fortasse episcopi Toletani, alter decimus sextus, alter vigesimus primus. Johannis, abbatis Biclarensis, episcopi Gerundensis, scriptis et fidei confessione, sub Leovigildo rege, noti. Servi Dei, forte episc. Calabrien- sis, qui concilio Toletano IV interfuit. Felici [lege Felici], forte episc. Toletani trigesimi quinti; inter- fuit concilio Toletano XVI. Dominici, forte episc. Iriensis, qui concilio Toletano III interfuit. Julii, episc. Toletani vigesimi octavi, qui interfuit concilio Toletano IV. Apud J. Tamaium de Salazar, in Martyrologio Hispano (*T. V, pag. 634*), exstat catalogus episcoporum Toletanorum copiosior illo quem em. de Aguirre (*Concil. Hisp. t. III, pag. 67*) et Garzias Loaisa (*Coll. concil. Hisp. p. 21*) ediderunt: in hoc autem Joannis Tamaii catalogo, inter episcopos Toleta- nos recensentur David, Julianus, Julianus, Petrus, Petrus, Joannes cognomine Servus Deus, [F. Servusdei], Visitanus, Viventius, Felix, Cyprianus, Vincentius, Gerontius, Zacharias, Zenopolus, Dominicus cogno- mine Justus, Saturninus, Salvatius et Salvatius; at cum hic catalogus scriptoribus rerum Hispanica- rum accuratis non probetur, mihi incertum est quin- nam ii fuerint quorum nomina in hac parte dipty- chorum recitantur; metuo sane ut ullus eorum fuerit Toletanus episcopus, imo ut ullus omnino episcopus Toletanus ante Bernardum hisce diptychis inscriptus sit. Bernardi, episc. Toletani; is, recepta urbe Toleta- na, primus constitutus fuit archiepiscopus. Raimundi; is successit Bernardo. Joannis; is successit Raimundo. Celebranti; in catalogo Cerebranti scribitur, successit Johanni. Gundesalvi, cognomine Perez, sextus, a recepta urbe archiepiscopus Toletanus, suc- cessit Petro de Cardona, quem omiserunt. Gundesalvo Perez, eodem quo hic ordine recitantur, suc- cessere archiepiscopi Martinus Lopes de Pisuerga, Rodericus Ximenes de Rada, scriptis notus, Johannes de Medina, Guterius, cui successit Pascasius, quem omiserunt, Pascasio Sancius filius sancti Ferdinandi regis, et huic, anno 1206, Sancius filius Jacobi regis Aragoniæ, qui ultimus in diptychis episcopus nomi- natur, nam quæ subsequuntur nomina benefactorum Ecclesiarum Mozarabarum esse videntur.

ant. Vincenti i. Geronti-i. Zacharæ.
 oii. Dominici. Justo. Saturnini. Salvati.
 Salvati. Bernardi. Keymundi. Johannis.
 uni. Gonsalvi. Martini. Roderici.
 nis. Guterri. Sancti. Item Sancti.
 nici. Juli-ani. Juli-ani. Philippi.
 ani. Johannis. Item Johannis. Felicis.
 orus.
 omnium Pausantium.

Presb.
nomina. Oratio. Vivant in nobis Jesu Do-
 mostoli tui Jacobi prædicamenta doctrine :
 ocemur illum beatum esse : qui inlatus ten-
 valuerit equanimiter supportare : quo dum
 mala patientissime toleraverimus : in pace et
 nunc : et in eternum tecum sine fine vivamus.
 amen.

tu es vita vivorum : sanctus infir-
 : ac re uis omnium liberum de-
 um. In eterna secula se-culo-rum. Amen.
dicat ad pacem. Oratio. Suscipe Jesu bone :
 atali Jacobi Apostoli tui offerentium vota :

ant in nobis. Est hæc oratio *post nomina*, de
 140. Sed in hac missa sancti Jacobi, osci-
 signi, hæc oratio quæ re ipsa *ad pacem* di-
 l, pro oratione *post nomina* hoc loco ponitur,
 im loco orationis *ad pacem* eam reposuerunt
nomina recitanda erat.

pacem. De hac oratione, vide pag. 209.
tu es. Absoluta oratione *ad pacem*, sacerdos
 altaris dicit *Quia tu es vera pax nostra*; tum
 manus solemniter populo beneprecatur *di-*
ctia Dei Patris, etc. Formula hæc benedi-
 Apostolo (II Cor., xiii, 15) desumpta, in
 Græcorum et Orientalium celeberrima est, sed
 mque eam præfationi præmittunt; Gotho-
 autem, et, ut reor, Galli, osculo pacis. Post-
 orus respondit *Et cum hominibus*, etc., præ-
 cit *Quomodo statis*, etc.; sed, nisi de missa
 sermo sit, apud Gotho-Hispanos diaconus
Quomodo astatis pacem facite, ut ex epistola
 idori ad Ludifr. patet. Imo eadem erat Mo-
 sæculo xi, disciplina, ut ex concilio Com-
 an. 1056 (can. 4) habemus: *Ad omnes mis-*
sa dixit DIACONUS: INTER VOS PACEM TRA-
midibus intra Ecclesiam stantibus pacis osculum

A et refrigerium presta spiritibus defunctorum : ut eo
 apud te intercedente : et viventibus et defunctis tuo
 pietatis gratia impendatur : cujus doctrina duodecim
 tribuum commemorantium edocetur. Amen.

227 *Postea dicat Sacerdos.*

Quia tu es vera pax nostra et charitas
 indisrupta : vivis tecum : et regnas cum
 Spiritu Sancto unus Deus in se-cula
 secu-lo-rum. Amen.

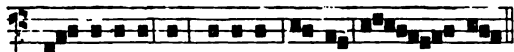
B *Dicat Presb. elevando manus.*

Gra-tia Dei Patris omni-po-ten-tis pax
 ac dilect-o Domini nostri Je-su Christi :
 et communicati-o Spi-r-tus San-cti
 sit semper cum omni-bus no-bis.
 Amen. *Chorus.* Et cum hominibus bone voluntatis.
Dicat Presb.

C *Quomodo astatis* etc. *Quomodo astatis* etc.
 Quo-mo-asto- tis pacem fa-ci-te.
 Amen. *Chorus.* Pacem meam do vobis : pacem meam
 commendo vobis : non sicut mundus dat pacem : do
 vobis. Amen : Novum mandatum do vobis : ut diligatis
 invicem. *Reiteretur.* Pacem meam do vobis. Amen. *G*
oria e: honor Patri. *P.* Pacem. *Interim quod Chorus*
dicit. Pacem meam. *accipiat Sacerdos pacem de pa-*
ten: dicendo sic. Habete osculum dilectionis et pacis :

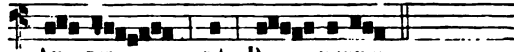
invicem tribuatur. Nunc autem sacerdos dicit *Quo-*
modo astatis, etc. Quo dicto, ipse pacem de patena
 accipit, dicens *Habete osculum*, etc., et ministro tra-
 dit, a quo populo traditur proxime astantem oscu-
 lando. Sed hæc recentiora. Olim diaconus clamabat
 D *Quomodo astatis*, etc.; quo signo dato, omnes quot-
 quot in Ecclesia aderant, ut astabant, sibi mutuo
 pacis osculum tradebant, viri viros, feminæ feminas
 osculando; erant enim viri a feminis loco segregati.
 Clerus in choro, et intra altaris cancellos dabat pa-
 cem, cujus initium diaconus faciebat osculando epi-
 scopum, aut presbyterum, et ille proxime sibi astan-
 tem. Interim chorus canebat: *Pacem meam do vobis*,
 etc. Apud Gotho-Hispanos, et Gallos, Græcos et
 Orientales, ante consecrationem muperum pacem
 faciebant; at Romæ, in Italia, et in Africa, paulo
 ante communionem tradebatur pacis osculum. Sanctus
 Augustinus (*Oper. tom. V, serm. 227, Edit. Maur.*):
Post sanctificationem sacrificii dicimus orationem
Dominicam, post ipsam Pax vobis, et osculan-
tur se Christiani in osculo sancto. Est autem hic ritus
 antiquissimus, in omnibus liturgiis invenitur, et de eo
 apostoli non semel videntur fecisse mentionem
 (I Cor. xvi, 20; xiii, 12; I. Pet. v, 14).

ut apti sitis sacrosanctis mysteriis Dei. *Et statim det* A
pacem Diacono vel puero : et puer populo. Postea
inclinet se Sacerdos junctis manibus et dicat.

^a In- troibo ad alta-re De-i me- i.

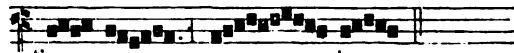
¶. Chorus. Ad Deum qui letificat juventutem
meam, et ponat Presb. manus super Calicem et dicat.

Au- res ad Do- minum.

¶. Chorus. Habemus ad Dominum.

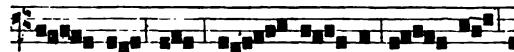
Dicat Presb.

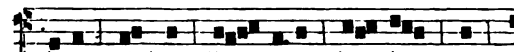
Sur- sum cor- da.

¶. Chorus. Levemus ad Domini um.

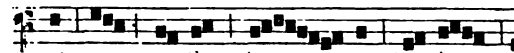
Dicat Presb. junctis manibus inclinando se in me-
dium altaris.

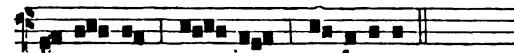
De- o ac Do- mi- no no- stro

Je- su Chri- sto Fi- lio De- i: qui

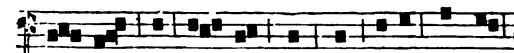

est in ce- lis di- gnas lau- des

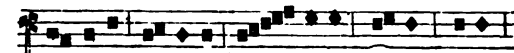

di- gnasque gra- tias re- feramus.

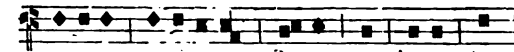
228 Et dicendo Gratias referamus, elevet Sacerdos
manus in altum. Et Chorus respondeat. Dignum et
justum est. Et postea cantet Presb. ^b Inlatio.

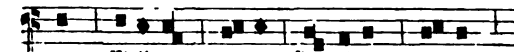
Di- gnum et ju- stum est no- bis semper

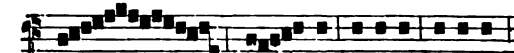
gra- tias a- gere Do- mine sancte Pater

ete- ne omni- potens De- us: per Je- su Chri-

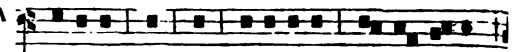

tum Fi- lium tu- um Do- minum nostrum

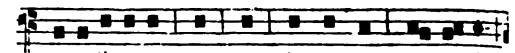

In cu- jus nomi- ne electus

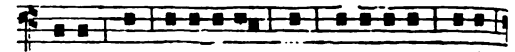
^a Introibo. Postquam clerus et populus dandæ
mutuo paci finem fecerunt, sacerdos ad aram redit,
et ante aram stans dicit *Introibo ad altare Dei*; re-
spondet chorus *Ad Deum qui letificat*, etc. Tum sa-
cerdos accedens ad aram manus expandit super
oblata, et elata voce dicit *Aures ad Dominum*; re-
spondet chorus *Habemus ad Dominum*. Rursum sa-
cerdos: *Sursum corda*; et chorus: *Levemus ad Do-
minum*. Deinde sacerdos inclinans se in medio alti-
aris dicit: *Deo ac Domino nostro*, etc., et cum dicit
gratias referamus, elevat in altum manus; respondet
chorus *Dignum*, etc. Denique *illationem* inchoans
sacerdos infert: *Dignum et justum est*, etc. Sed hic
quædam recentiora antiquis ritibus intertexta sunt;
nam olim diaconus clamabat *Aures ad Dominum*
(*S. Isid. Off. l. II, cap. 8*); olim non chorus, sed po-
pulus respondebat *Habemus ad Dominum*, etc., quod
ex vetustis liturgiis constat; et hinc illud sancti

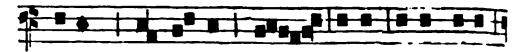
Jacobus cum ad pas- sionem tra- he- re tur:

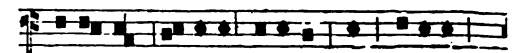
p a- ralyticum ad se cla- mantem cu- ra- vit:

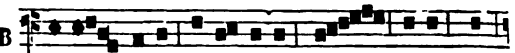
atque hoc miraculo cor il- ludentis sibi

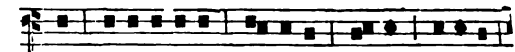
ita ^d com- pulsit: ut eum sacra- mentis

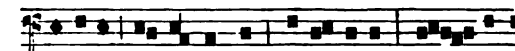
instinctum fi- de i fa- ceret ad glo- riam

pervē- nire marty- ri- i. Se ipse post

in confes- sionem Fi- li- i tu- i capie

dejecto in- teremptus occu- buit. Per- ve-

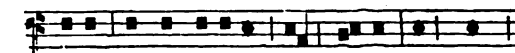
niens ad eum in pa- ce pro quo hanc

sustinuit pas- si- o- nem. I- pse est enim

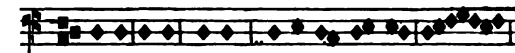
u- nige- nitus to- tus Fi- li- us: qui dedit ani- mam

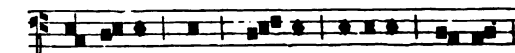
suam re- demp- ti- onem pro mul- tis. Per quem

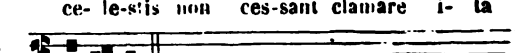
nostris tu Deus Pa- ter iube- as par- cere jam

de- lectis. Cui me- ri- to exer- citus mili- tie

ce- le- stis non ces- sant cla- mare i- ta

di- cē- tes.

^b Inlatio. De illatione vide pag. 202.

Chrysostomi (*Hom. 18, in Epist. II ad Cor.*). *Neque enim solus sacerdos gratias agit, sed etiam plebs uni-
versa; nam cum prius illorum vocem sumpsit, atque illi
assenserunt, id digne et juste fieri, tum demum gratia-
rum actionem inchoat.* Haud tamen negaverim in pri-
vatis missis, maxime quibus nullus aderat diaconus
qui ministraret, ista ab ipso sacerdote antiquitus dic-
ta fuisse; alius profecto, etiam apud antiquos, ritus
erat missæ solemnæ, alius missæ privatæ.

^c Paralyticum. De hoc paralytico et de conversione

illius scribæ qui sancto Jacobo manus injecerat, ejus-
que martyrio, mentionem facit Pseudo-Abdias (*Hist.
certaminis apost. lib. IV*). De conversione ad fidem
illius viri qui sanctum Jacobum ad tribunal Herodis
traxit, deque ejusdem martyrio, scribit Eusebius (*In
Hist. Eccl., lib. II, cap. 9*).

^d Compulsi. Lege compunxit.

229. *Respondeat* ^a *Chorus.* Sanctus. Sanctus. A Sanctus. Dominus Deus Sabaoth : Pleni sunt celi et terra gloria majestatis tue. Osanna filio David. Benedictus qui venit in nomine Domini. Osanna in excelsis. Agyos. Agyos. Agyos. Kyrie. O the. s.

Postea dicat Presbyter.

Vere Sanctus; vere benedictus Dominus noster

Jesus Christus Filius tuus. Quem Jacobus

frater Zebedeo patre tua secutus est:

ut eum obnoxe diligendo fieret electus

in vitam aeternam in consuetudine: proba-

tihs in doctrina. Postremo eita

sentiam commendans ex opere: ut pro

^a *Dicat chorus Sanctus.* Sanctus olim non a choro, sed a populo, canebatur, tam in Hispania quam in Gallia; hinc Missale nostrum, in oratione *post Sanctus* Dom. 5 Quadragesimæ, dicit quod hymnus iste triumphalis in cælestibus sine defectu psallitur ab angelis, et hic solemniter decantatur a populis. Hinc etiam sanctus Gregorius Turonensis (*De mir. S. Mart.*, l. II, c. 14) scribit: *Ubi expedita contestatione omnis populus SANCTUS in Dei laudem proclamavit.* Mos idem in Oriente, testibus sancto Chrysostomo (*Hom. in Seraph.*), sancto Gregorio Nysseno (*Orat. de non differend. baptism.*), Constitutionibus apostolicis (*Lib. VIII, cap. 12*), et liturgiis passim, quamvis modo etiam in Oriente *Sanctus* a choro cantetur, nec tantum Latine, sed etiam Græce Gotho-Hispani hymnum triumphalem canant, quod etiam in Gallia observatum esse credibile est. Neque obstat quod sanctus Gregorius, supra citatus, dicat populum in Dei laudem *Sanctus* cantasse; non enim negat *āγος*, *hagos*, Græce etiam fuisse cantatum.

^b *Vere Sanctus.* Illationem excipit oratio *post Sanctus*, de qua pag. 213. Hæc oratio cum in singulis missis diversa sit, et modo prolixior, modo brevior occurrat, non video cur ab aliquibus eruditissimis liturgicis *canon* appelletur.

^c *Ita scientiam.* Fortasse *ita scientia commendatus et opere.*

^d *Cui honor.* Galli nonnunquam orationem *post Sanctus* concludunt *Per Christum Dominum nostrum, qui pridie*, etc. At neque Galli, neque Gotho-Hispani hanc orationem solemnem doxologia concludere solebant.

^e *Adesto.* Gotho-Hispani orationem *post Sanctus* his aut similibus vocibus claudunt: *Ipsè Dominus ac Redemptor æternus. Christus Dominus ac Redemptor æternus*; aut, pro varietate constructionis, *Christo Domino et Redemptori æterni*; aut: *Per Christum Dominum et Redemptorem æternum, qui pridie*, etc., statim enim verba consecratoria subjiciebant, quod etiam Galli observabant. At Mozarabes orationem *post Sanctus* a verbis Christi consecratoris sejungunt interposita orationeula *Adesto*, more suo adeo imperite, ut interpolatio manifesta sit; nam orationes *post Sanctus* integras et intactas reliquerunt, cum illis vocibus *Christus Dominus ac Redemptor*

e-otruncato inter-i-erit ca-pite. Quem

pro se vel pro omnibus noverat animam

posuisse Christum Dominum. ^d Cui est honor

et gloria in secula seculorum. Amen.

Deinde dicat Sacerdos in silentio junctis manibus inclinando se ante Altare. Oratio. Inclinet se Presbyter ante Altare.

^e *Adesto adesto* Jesu bone Pontifex in medio nostri: sicut fuisti in medio discipulorum tuorum: et sancti ^f fice hanc oblationem ^g ut sanctificata ^h sumamus per manus sancti Angeli tui sancte Domine et redeptor eterne. Dominus noster Jesus Christus in qua nocte tradebatur accepit panem **230** et gratias agens bene ⁱ dixit ac fregit: deditque discipulis suis dicens. Accipite et manducate.

^j *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur s.*

æternus, aut similibus, quas denuo repetunt, in oratione *Adesto*, quæ semper concluditur *Sancte Domine et Redemptor æternæ*. Et hinc accidit ut bis cogantur, subitanea constructionis permutatione, filium orationis intersecare, primum cum verbis illis, puta *per Christum Dominum et Redemptorem æternum*, subdunt suum *Adesto, adesto*; et rursus cum illis *Sancte Domine et Redemptor æternæ* adjungunt *Dominus noster Jesus Christus*, etc. Præterea, quod P. Petrus Le Brun, et ex eo P. Joannes Binius observant, voces illas Gotho-Hispanis, Gallis, et Romanis, solennes, *Qui pridie*, sustulerunt, et simul intactum reliquerunt titulum orationis, quæ post consecrationem funditur, quæque constanter *post pridie* inscribitur, quo palam fit, vocem illam patriæ præcessisse; quare minime dubium est, orationem *Adesto*, Gotho-Hispanis ignotam, Mozarabes libris suis Missalibus inseruisse: haud tamen puto interpolationem recentem esse, aut iis attribendam quibus cardinalis Ximènius edendi Missalis Mozarabici curam commisit. Igitur absoluta oratione *post Sanctus*, sacerdos Mozarabicus inclinando se versus aram junctis manibus, submissa voce orationem *Adesto* profert, cui verba consecratoria subjungit, quæ in cavone Romano habentur; at sacerdos Gotho-Hispanus extremis vocibus orationis *post Sanctus* addebat *qui pridie quam pateretur*, et fortasse etiam in ipsa nocte *qua tradebatur accepit panem*, etc., et verba profert partim ex Epistola I ad Corinthios (*Cap. XI, 23, 24*), partim ex Evangelii (*Matth. XVII, 27; Luc. XXII, 19*) deprompta.

^k *Hoc est.* Verba hæc consecratoria desumpta sunt ex Epistola I ad Corinthios (*Cap. XI, 24*), ubi Vulgata legit *quod pro vobis tradetur*. Verba consecratoria in liturgia sancti Chrysostomi (*Euch. pag. 76*) ex eadem Epistola Apostoli desumpta sunt: *Τούτο ποὺ ἐστίν*

^l *Forma ista ponitur consecrationibus ne antiquitas ignoretur. Sed hodie servetur Ecclesiarum traditio.*

Hoc est: enim: corpus: meum.

Hic est enim: calix sanguinis mei: novi: et: æterni: testamenti: mysterium: fidei: qui: pro: vobis: et: pro: multis effundetur: in: remissionem: peccatorum.

Hic elevetur Corpus. Quotiescumque manducaveritis : hoc facite in meam † commemorationem.

^a Similiter et calicem postquam cenavit dicens.

Super calicem. Hic. † est. calix. novi. testamenti. in meo. sanguine. qui. pro. vobis. et. pro. multis. effundetur. in. remissionem. peccatorum.

ἴσται τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον εἰς ἕφετην ἀμαρτιῶν. Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum. In textu Græco, in sancto Chrysostomo, et in Theodoro, κλόμενον, fractum, legitur. In liturgia sancti Jacobi Græca additur καὶ διδόμενον, pro vobis frangitur et datur; et in liturgia Græca Alexandrina sancti Marci, apud Renaudotium (Lit. Or. t. I, p. 155), verba consecratoria panis sunt: Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον καὶ διδόμενον εἰς ἕφετην ἀμαρτιῶν. Hoc est enim corpus meum quod pro vobis frangitur et distribuitur in remissionem peccatorum. In canone Romano verba consecratoria panis sunt: Hoc est enim corpus meum. Vox enim γὰρ in liturgia sancti Marci inter consecratoria habetur; desideratur tamen in Vulgata, et in Sacramentario reginæ Suecorum, ut notat Georgius. Verba Gallorum consecratoria panis eadem fuisse videntur atque Romana: Hoc est corpus meum. Certe anonymus ille, sive sanctus Germanus Parisiensis, sive alius vetustus scriptor, qui missam Gallicam explicavit, non alia tradidit verba consecratoria panis, hæc autem pro consecratoriis tradidisse plane videtur.

^a Similiter. Hæc ex I ad Cor. (Cap. xi, 24), et ex Evangelio (Luc. xxii, 20; Math. xxvi, 28). Verba consecratoria calicis, Hic est calix novi testamenti in meo sanguine, nullibi in Vulgata exstant, si verbatim sumantur; legebantur tamen olim in versione Latina; nam Sedulius Scotus (In Epist. I ad Cor.) ita legit: Hic est calix novi testamenti in meo sanguine, et Gregorius II papa, scribens ad sanctum Bonifacium episcopum Moguntinum (Inter Epist. S. Bonifac. epist. 126), hunc textum ita refert: Hic calix novi testamenti est in meo sanguine. In Liturgia sancti Chrysostomi verba consecratoria calicis sunt: Τοῦτο ἐστὶ τὸ αἶμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ πολλῶν, ἰχθυόμενον εἰς ἕφετην ἀμαρτιῶν. Hic est sanguis meus, novi testamenti qui pro vobis, et pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Eadem leguntur in liturgiis Græcis sancti Jacobi, et sancti Marci, nisi quod in ambabus addatur καὶ διδόμενον, et distribuitur, et in sancti Marci τοῦτο γὰρ ἐστὶ, hic est enim calix, etc., legatur. In canone Romano verba consecratoria calicis sunt: Hic est enim calix sanguinis mei novi et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Gallis haud absimilia erant verba consecratoria calicis; ita enim habet laudatus sanctus Germanus: Sanguis vero Christi ideo specialiter offeratur in calice, quia in tale vasum consecratum fuit mysterium Eucharistiæ pridie quam pateretur Dominus, ipso dicente: Hic est calix sanguinis, mysterium fidei, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Animadvertendum, hæc verba forma ista ponitur, etc., et verba consecratoria Romana, quæ ad calcem paginae 250 adjiciuntur, ab initio Missali Mozarabico typis edito apposita non fuisse, sed, ut quorundam scrupulis satisfaceret, postea glutine esse affixa, ut cuiuslibet Codices antiquos inspicienti patet.

^b Hic elevetur. Præscribit rubrica ut statim atque panis fuerit consecratus elevetur, et rursus ut, postquam fuerit consecratus, elevetur calix filiola, id est, palla, tectus. Ritus elevandi Eucharistiam in missa, eaque solemniter adorandi, omnium Ecclesiarum, tam Orientis quam Occidentis, est: discrepant tamen in hoc, quod non omnes eodem missæ loco elevent, et quod alii corpus et sanguinem, alii solum corpus Christi, sive, quod idem est, alii solas species con-

^b Hic elevetur calix coopertus cum filiola. Quotiescumque biberitis: hoc facite in meam † commemorationem. Et cum perventum fuerit ubi dicitur. In meam commemorationem. dicat Presb. alta voce omnibus diebus preter festivis. Pari modo ubi dicit. In claritatem de celis. ^c Et qualibet vice respondeat Chorus.

secrati panis, alii tam panis quam vini, elevent. Romæ olim ad ea verba canonis per ipsum et cum ipso, diaconus calicem elevabat, et sacerdos duas oblatas, quibus latera calicis tangebatur. Ordo Romanus i Mabillonii, n. 16, et ordo Romanus in Hittorpii: Cum sacerdos dixerit Per ipsum, et cum ipso, archidiaconus levat cum offertorio calicem per ansas, et tenet exaltans illum juxta pontificem, pontifex autem tangit a latere calicem cum oblatis dicens Per ipsum et cum ipso, usque Per omnia sæcula sæculorum; et ponit pontifex oblationes in loco suo, et archidiaconus calicem

^b juxta eas, demisso offertorio in ansas ejusdem. Adverte autem quod archidiaconus elevabat calicem cum offertorio per ansas, quo loco offertorium significat pallam, sive sindonem, qua calix tegebatur, et Hispanis filiola dicitur: palla autem, qua olim tegebatur calix, non alia erat quam sindon illa quæ excipiebat panes a populo oblatos, atque proinde offertorium vulgo nuncupabatur, quam plicatam solebant calici, pro tegumento, imponere. Hæc in gratiam eorum notavi qui ritum Mozarabicum elevandi calicem cum filiola tanquam recentem et barbarum damnant, cum re ipsa antiquus sit et Romanus. Redeo ad speciem eucharisticarum elevationem. Micrologus, sæculo xi ad linem vergente (Cap. 17), scripsit: Cum dicimus Per omnia sæcula sæculorum, corpus cum calice levamus, et statim in altare deposita cooperimus, nimirum, demisso offertorio in ansas calicis, etiam oblata, juxta posita, eodem velo tegebantur. Gotho-Hispani ante confectionem, ut fusius explicabo, hostiam altius elevabant, ut ab omni populo videri et adorari posset. Græci quoque ante confectionem sanctam elevationem, τὴν ἐπισημῶς, faciunt (Vid. Euch., pag. 81, et notus Goarii, pag. 145); non elevant calicem, sed solum τὸν θεῖον ἄρτον, panem divinum, majorem scilicet hostiæ partem. De Coptitis, Syris, aliisque Orientalibus Christianis, diligentissime scripsit Eusebius Renaudotius (Lit. Orient. tom. I, pag. 265 seq.; tom. II, pag. 114 seq.). Elevant autem partem præcipuam hostiæ consecratæ, ad ea verba, Sancta sanctis, atque, ut præscribit Gabriel patriarcha Alexandrinus, sacerdos debet corpus dominicum sursum elevare quantum brachia sua extendere poterit, et voce quantum poterit maxima clamare Sancta sanctis, et populus cum lacrymis adorat, et pectora tundens veniam peccatorum petit, et rogat ut in fide orthodoxa usque ad extremum ritus a Deo confirmetur. Eodemque tempore accenduntur cerei, et attolluntur; hæc Orientales Christiani. In Gallia, post medium sæculi xi, ob hæresim Berengarii, cœperunt statim post consecrationem panis attollere corpus Domini, illudque adorare, et pariter post consecrationem calicis, sanguinem altius attollere, et adorare; hæc consuetudo e Gallia in alias regiones Ecclesiæ Latinæ paulatim penetravit. De ea circa initium sæculi xii meminit Hildebertus Cenomanensis (In expositione missæ). De eadem (In speculo Ecclesiæ, inter opera Hugonis Victorini) meminit Robertus Paululus, qui anno 1184 vivebat. Sæculo autem xiii, hic ritus passim in usu erat. Exinde Mozarabes bis in missa corpus et sanguinem Domini elevant, primum statim post prolata consecrationis verba, et iterum ante confectionem, aut cum symbolum recitant. Juxta rubricas Missalis Romani sancti Pii V, corpus et sanguis elevantur statim peracta consecratione, et rursus ante ea verba omnia honor et gloria, et tum etiam sacerdos genuflectit.

^c Et qualibet vice. Gotho-Hispani mandatum Christi (I Cor. xi, 24-26) addunt tam verbis consecratio-

Amen. Quotiescumque manducaveritis panem hunc et calicem istum biberitis : mortem Domini annunciabitis : donec veniat. ^a In claritatem † de celis. ^q. Amen.

Oratio ^b *post pridie*. Subjuga Deus nostras tuo leve jugo cervices : ut onus tuum : quod amantibus est : ita optabili devotione feramus : sicut Jacobus Apostolus tuus : innexo collo suo fune ad passionem tractus

riis panis, quam consecratoris vini, sic verbis istis, *Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur*, subjungunt : Quotiescumque manducaveritis, hoc facite in meam commemorationem; vocesque has, *In meam commemorationem*, omnibus diebus præter festivas elata voce proferunt, et chorus respondet Amen. Rursus verbis istis, *Hic est calix, etc.*, illico addunt quotiescumque biberitis, hoc facite in meam commemorationem, et chorus respondet Amen. Denique tertio idem mandatum repetunt, dicentes : Quotiescumque manducaveritis panem hunc, et calicem biberitis, mortem Domini annunciabitis donec veniat, in claritatem de celis; et respondetur Amen. An Gotho-Hispani et Galli olim verba consecratoria submissa, an elata voce protulerint, non satis constat. Si constaret hanc rubricam, qua præscribitur ut omnibus diebus præter festivas elata voce dicatur in meam commemorationem, esse antiquam, suspicari haud temere liceret reliqua submissa voce esse prolata, sed de antiquitate hujus rubricæ merito ambigitur. Quod autem dicunt, titulum orationis post mysterium et post secreta, quæ in libris Gallicanis legitur, probare, Gallos verba consecratoria submissa voce protulisse, fundamento labili nititur, nam oratio illa post mysterium denominata est, quia verba illa mysterium fidei quæ in consecratione calicis proferuntur, consequitur, ab aliis vero post secreta eadem oratio dicitur, quia secretum Latine idem significat quod Græcæ mysterium; quare denominatione post mysterium et denominatione post pridie, a populo orationibus quæ consecrationem consequuntur impositæ, indicare videntur verba consecratoria, tam in Gallia quam in Hispania, alta voce a sacerdotibus fuisse olim prolata. Siquidem eæ denominationes non aliam causam habuisse videntur quam quod Gotho-Hispani, quoties missæ sacrificio interfuerit, voces has, POST PRIDIE, et Galli illas, MYSTERIUM FIDEI, cum aliis consecratoriis verbis, clare a sacerdote prolatas audiverint.

^a *In claritatem*. Lege in claritate. Cæterum hæc, in claritatem de celis, Gotho-Hispanos in suis Codicibus legisse palam facit Apostolus, quem ex Epistola I ad Corinthios (Cap. xi) feria quinta in cæna Domini legebant.

^b *Post pridie*. De hac oratione vide quæ notavi pag. 69, 197, 217.

^c *Te prestante*. Huic simillima est oratio canonis Romani, sed in canone Romano verba ad æternum Patrem diriguntur, in Missali nostro aut ad Christum Dominum, aut ad totam individuan Trinitatem. Hæc autem oratione Ecclesia profitetur maximum Eucharistiæ beneficium a Deo sibi esse collatum, a quo panis et vinum, elementa eucharistica consecranda, creantur; creata, cum altari admoventur, sanctificantur; sanctificata vivificantur, cum in corpus et sanguinem Christi transsubstantiantur; vivificata benedicuntur, donisque Spiritus sui sancti afflatu replentur, atque ita benedicta, nobis, indignis servis suis, fruenda traduntur: quam explicationem Missale Ambrosianum confirmat, in quo hæc oratio ita concluditur: *Et nobis famulis tuis largiter præstas, ad augmentum fidei et remissionem omnium peccatorum nostrorum*. Unde apparet totam hanc orationem a Gotho-Hispanis, tanquam orationis post pridie complementum, super elementa consecrata fusam esse. Non ignoro viros eruditos opinatos esse orationem canonis Romani *Per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas, etc.*, ad fruges novas benedicendas pertinere, quæ, in hac missæ parte, ante hanc ora-

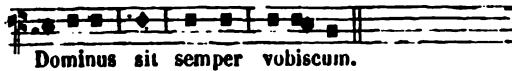
est letabundus : ut sanctificans hæc que tibi offerimus nos ipsos benedicas perceptione hostie hujus. Amen.

Oratio. ^c Te prestante sancte Domine : quis tu hæc omnia nobis indignis servis tuis : valde bona creas : sanctificas vivificas † bene † dicis ac prestas nobis : ut sit benedicta a te Deo nostro in secula seculorum. ^q. Amen. *Et* ^d *tunc Presb. accipiat corpus Domini de*

tionem, altari benedicendæ inferebantur, de qua re sanctissimus Dominus noster papa Benedictus XIV copiose et erudite, more suo, disserit in opere de sacrosancto missæ Sacrificio (Lib. II, cap. 18, a n. 10, Edit. Rom. pag. 191). Huic tamen opinioni assentiri nequeo: nam, ut sanctitas sua animadvertit, frugum novarum benedictio non amplius fit in hæc parte missæ, neque unquam erat universaliter receptum ut in ea missæ parte benedictio novarum frugum fieret; præterea rubrica Missalis Romani, nulla facta mentione novarum frugum, præscribit ut sacerdos *ter signet super hostiam et calicem, dicens Sanctificas, etc.*, et Missale Ambrosianum: *Hic signet sacrificium SANCTIFICAS, etc.* Haud tamen negaverint, in vetustis quibusdam Sacramentariis prædictam orationem novis frugibus benedicendis additam fuisse; sed hoc privata quorundam epi-coporum auctoritate statutum esse puto, qui verba illa *per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas, quæ, ex intentione Ecclesiæ, ad sacra dona consecrata referuntur, etiam novis frugibus benedicendis aptari posse perspexerant.*

^d *Tunc Presbyter accipiat*. Absoluto *Te prestante*, respondetur Amen. Tunc presbyter calicem detegit, et tollens hostiam de patena illam calici discooperto imponit, manu sua ita elevatam, supra os calicis, sustinens, ut a populo videri commode possit, calicem vero non elevat, neque ab altari de loco suo movet. Facta elevatione, hostiam deponit super patenam (nam nunquam super corporale deponitur), et, si missa fuerit privata, dicit antiphonam *ad confractionem panis*, qua recitata, hostiam frangit; sin missa fuerit solemniter, facta elevatione hostiæ, chorus canit antiphonam *ad confractionem*, et interim sacerdos frangit hostiam. Olim in patena hostiam frangebatur, modo autem frangit in ore calicis detecti; atque hæc circa elevationem hostiæ, ejusque confractionem observantur omnibus diebus ferialibus, Dominicis, et festis, quibus est propria antiphona *ad confractionem*; ast aliis diebus Dominicis, et festis præcipuis, quibus pro antiphona *ad confractionem panis* Symbolum Constantinopolitanum recitatur, postquam recitata est oratio *Te prestante*, et responsum est Amen, sacerdos, de more, salutatur populum: *Dominus sit semper, etc.*, et respondetur *Ei cum, etc.* Tum calicem detegit, illicque, ut supra explicavi, hostiam imponit, quam ita elevat, ut a populo videri commode queat, calicem tamen de loco suo non movet neque attollit. Ex vetusta Gotho Hispanorum disciplina, apud quos, teste sancto Isidoro (*Off. lib. II, cap. 8*), diaconi erat calicem sacrum de mensa Domini movere, *ipsis enim sacerdotibus, propter præsumptionem, non licet de mensa Domini tollere calicem, nisi eis traditus sit a diacono*. Itaque, calice immoto, super os ejus elevatam tenens hostiam, aut cantando, aut elata voce, dicit: *Fidem, quam corde credimus, ore autem dicamus*, et statim chorus recitat Symbolum Constantinopolitanum; et dum Symbolum recitatur, sacerdos hostiam frangit. Ritus frangendi panem consecratum a Christo Domino originem ducit, qui, Eucharistiam instituens, prius panem benedixit, et in sui corporis substantiam transtulit, ac deinde *frangit*, deditque discipulis suis. Unde hanc cæremoniam Ecclesiæ omnes, tam in Oriente quam in Occidente, constantiter retinuerunt, etsi cum aliqua varietate circa tempus et modum frangendi. Nam in Occidente, panem eucharisticum, antequam consecratur, omnino non frangunt, quod

patena : et ponat super calicem discoopertum : et dicat A
alta voce omnibus diebus videlicet festivis et Dominicis :
preter in locis in quibus erit Antiphona propria ad con-
fractionem panis. Postea dicat Presb. sic.

Dominus sit semper vobiscum.

etiam in Oriente observatum esse reor, quandiu
populus panes integros ad altare offerre consuevit.
Modo autem, et a pluribus sæculis, Græcis et Ori-
entalibus solemne est oblatas suas in prothesi, ante-
quam altari inferantur, in plures partes scindere.
Coptitis insuper mos est partem præcipuam oblatae
in tria fragmenta partiri cum, verba consecratoria
proferentes, ad vocem *fregit* pervenerint (*In litur.*
S. Basil. Copt., pag. 15, apud Renaud., t. I). In
liturgiis Copticis sancti Basilii, sancti Gregorii, et
sancti Cyrilli, et in Alexandrinis sancti Basilii, et
sancti Gregorii (*Renaud., Lit. Orient.*, tom. I), in
liturgia Æthiopica (*Ibid.*, pag. 518), in liturgia
communis Chaldæorum (*Ibid.*, t. II, pag. 595, 594),
et in quibusdam liturgiis Syrorum (*Ibid.*, tom. II),
hostia frangitur antequam recitetur oratio Dominica;
at in canone Romano, in liturgia Græca Alexan-
drina sancti Marci (*Renaud.*, t. I, pag. 162), in
liturgia sancti Chrysostomi (*Euchol.*, pag. 88), in
liturgia Græca sancti Jacobi (*Bib. Patr. Gr.-Lat.*,
tom. II), in liturgia Syriaca sancti Jacobi (*Ren.*,
tom. II, pag. 41), hostia frangitur post recitatum
orationem Dominicam. Jam de modo frangendi,
Gotho-Hispani, Galli et Mediolanenses, et Romani,
olim in patena frangebant, et Romani olim, dum
panis consecratus a diaconis frangeretur, *Agnus Dei*
canebant (*Ord. Rom.* 1, et in *Hittorp.*); at modo
Romæ, et saltem a sæculo XIV, hostia frangitur, non
in patena, sed in ore calicis, post absolutam oratio-
nem *Libera nos, quæsumus, Domine, ab omnibus*
malis, etc. Sed antequam clausula subjungatur *Per*
eundem Dominum nostrum, etc., Mediolanenses di-
cunt quando hostiam frangunt : *Corpus tuum frangi-*
tur, Christe. Apud Græcos, in liturgia sancti Chryso-
stomi, diaconus dicit : *Divide, Domine, panem sanc-*
tum; et sacerdos illam attente et devote in quatuor
partes frangens, dicit : *Frangitur et dividitur Agnus*
Dei Filius Patris, qui frangitur, at non comminuitur,
qui semper comeditur, at non consumitur, sed eos qui
sunt participes sanctificat (*Euch.*, p. 82). De fractione
Eucharistiæ distincte loquitur sanctus Chrysostomus
(*Tom. X Oper.*, Ed. Maur., pag. 213), in Homilia 24,
in Epist. I ad Corinth., ubi explicans illud, *Panem*
quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi
est? interrogat : *Cur autem addidit QUEM FRANGIMUS?*
Et sibi respondet : *Hoc enim in Eucharistia fieri*
videre est; in cruce vero non item, imo contrarium; ait
enim Os non comminuetur. Sed quod non passus est
in cruce, hoc propter te patitur in oblatione (sive in
missa), *et frangi patitur ut omnes impleat*. Demum, D
pro Ecclesiarum consuetudine, hostia, sive oblata,
in plures aut pauciores partes frangitur; Mozarabes
(nam hunc ritum Gotho-Hispanis ignotum fuisse reor,
utpote introductum postquam oblatas ad altare offerre
usu receptum erat) hostiam in novem partes dividunt,
quibus singulis proprium nomen imponunt. Ritu
Romano, in tres partes; Græci præcipuam oblatae
partem in partes quatuor; Coptitæ partem præcipuam
primum in tres, tum harum singulas in plures frangunt.
Syri quoque et Chaldæi majorem hostiæ partem
in plures partiuntur.

* *Dicat chorus symbolum*. Justinus Junior, anno 568,
imperii sui primo, *symbolum* Constantinopolitanum
in omni Ecclesia catholica a populo canendum intro-
misit, ut scribit Joannes Biclarensis, in Chronico. An-
teea quidem Petrus Fullo Antiochenus patriarcha, qui anno
488 obiit, ut *Symbolum* diceretur in singulis collectis
instituerat (*Theod. Lect., Collect. l. II*); et post hunc

Respondeat Chorus. Et cum spiritu tuo.

Dicat Presb.

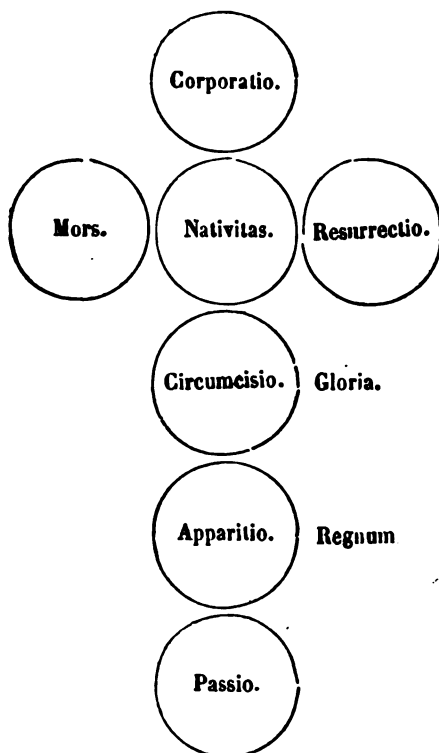

Fidem quam corde credimus o-re autem di-camus.

Et elevet Sacerdos corpus Christi ut videatur a po-
pulo. Et dicat Chorus sym'olum bini ac bini : videlicet.

Timotheus, cognomine Colon, qui ab anno 511 ad
517 tenuit sedem Constantinopolitanam, instituit ut
fides Nicæna in omni synaxi recitaretur (*Theod. Lect.*,
ibid.). Sed horum instituta, hominum hæreticorum, a
paucis suscepta, brevi tempore in desuetudinem
abiire; quare exordium ritus recitandi Symboli
Constantinopolitani, inter missarum solemnias,
Justino Juniori Augusto tribuendum est, quo aduente,
in Græciæ et Orientis Ecclesiis Symbolum in
collectis recitari cœpit; at in Occidente Gotho-Hispani,
omnium primi, statuerunt ut Symbolum in missa
diceretur. Patres enim synodi Toletanæ III, de consilio
Reccaredi regis, canone secundo, decreverunt
ut, per omnes Hispaniæ et Galliæ Gothicæ provincias,
Symbolum Constantinopolitanum prius quam *Domi-*
nica dicatur oratio, voce clara, a populo decantetur,
quo fides vera manifestum testimonium habeat, et ad
Christi corpus et sanguinem prælibandum, pectora
populorum fide purificata accedant. Exinde ritus reci-
tandi Symboli in missa per Galliam et vicinas pro-
vincias propagatus est, et tandem anno 1014, Benedic-
tius VIII papa concessit Ecclibus sancti Henrici I
imperatoris, ut Romæ in missa Symbolum caneretur,
quod Berno Augiensis abbas, auctor synchronus,
prodidit (*De Reb. ad miss. spect.*, cap. 2). Non desunt
qui putant Ecclesiam Romanam Symbolum in missa
legisse ante sæculum IX, quia de Symbolo post Evan-
gelium cantando Ordines Romani apud Mabilonium
II, V, VI, aperte mentionem faciunt; at Berno Augien-
sis, testis oculatus, distincte asserit : *Symbolum Ro-*
mani usque ad hæc tempora divæ memoriae Henrici
imperatoris nullo modo cecinerunt. Cui non contra-
dicunt citati Ordines Romani, qui non tradunt
disciplinam basilicarum Urbis, sed Ecclesiarum
Galliæ in quibus ritus Gelasianus, aut Gregorianus
receptus quidem erat, sed ritibus quibusdam Galli-
canis immixtus, ut facile est hos Ordines diligentius
insipienti deprehendere. Neque obstat quod Amala-
rius in elogia titulum habeat de *Credo in Deum*, quo
de Symbolo post Evangelium recitari solito tractat,
siquidem hoc loco ritum Romanum purum non ex-
hibet, nam inquit : *Convenit populo post Evangelium,*
quo Christi verba audivit, intentionem credulitatis
suae præclaro ore proferre; siquidem populus in Gallia
et in Hispania Symbolum in missa recitabat, non item
Romæ. Certe idem Amalarius (*Lib. in de Eccl. Offic.*)
fusa singulas missæ Romanæ partes exponens, de
Symbolo tacet, et Ordines Romani genuini III et IV
Hittorpii, atque is quem illustrissimus Blanchinius in
prolegomenis ad tomum III Anastasii (*Opusc.* 3) edi-
dit, quique olim ad usum Basilicarum Urbis fuerant
exarati, non modo silent de Symbolo, sed nullum Sym-
bolum recitando locum vacuum in missa relinquunt.
Jam vero Gotho-Hispani, ex decreto concilii in To-
letani, Symbolum recitant ante orationem Domini-
cam. Galli Francorum imperio subditi videntur sta-
tutum post Evangelium Symbolum cantasse, postquam
usus cantandi Symboli apud eos invaluit; incertum
enim est an omnes Ecclesiæ Gallicanæ ante sæ-
culum VIII Symbolum in missa cantaverint. Certe de
Symbolo silet libellus sancti Germani de missa Gal-
licana. Græci primum osculum pacis dant, tum
dicunt Symbolum, quod excipit præfatio (*Euch.*, pag.
75). In liturgiis Syrorum, Coptitarum, et in
liturgiis Græcis Alexandrinis Symbolum ante oscu-
lum pacis recitatur, præterquam in liturgia sancti
Marci, in qua, nisi subsit error, Symbolum post oscu-
lum pacis dicitur.

• Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem. **A** Factorem celi et terre. Visibilium omnium et invisibilium conditorem. Et in unum Dominum ^b nostrum Jesum Christum Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia secula. Deum de Deo. Lumen ex lumine. Deum verum ex Deo vero. Natum non factum. ^c Omouision Patri hoc est ejusdem cum Patre substantie. Per quem omnia facta sunt que in celo et que in terra. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit ^d de celis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex ^e Maria Virgine et homo factus est. Passus sub Pontio Pilato. Sepultus tertia die surrexit. Ascendit ad celos : sedet ad dexteram ^f Dei Patris omnipotentis. Inde ^g venturus est judicare vivos et mortuos. **231** Cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum vivificantem et ex Patre et Filio procedentem. Cum Patre et Filio adorandum et ^h conglorificandum. Qui locutus est per Prophetas : et unam sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam. ⁱ Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum et vitam ^j venturi seculi. Amen.

^a *Credimus*. Dicunt *Credimus*, quia olim a toto populo dicebatur Symbolum. Apud Gotho-Hispanos et apud Mozarabes chorus dicit Symbolum bini et bini. Syri quoque dicunt *Credimus* (*Renaudot.*, t. II, p. 11). At in liturgia Græca Alexandrina (*Ibid.*, t. I, pag. 60) præscribit Rubrica : *Populus dicat Credo in unum Deum*. Græci etiam (*Euch.*, p. 75) dicunt *Credo in unum Deum*, quemadmodum etiam Romæ dicunt *Credo in unum Deum*. Apud Græcos vero chorus Symbolum recitat, apud Orientales populus. Rubrica in liturgia Coptica sancti Basilii (*Renaudot.*, t. I, pag. 12) præscribit : *Populus dicet Symbolum fidei orthodoxæ*; et rubrica liturgiæ Græcæ Alexandrinæ ejusdem san-

^k *Post hec frangat Presb. Eucharistiam in medium : et ponat mediam partem in patena : et de alia parte faciat quinque particulas et ponat in patena : et accipiat aliam partem et faciat quatuor particulas et ponat in patena similiter per ordinem factas per perscriptas rotas. Et statim purget bene digitos. Et cooperto calice faciat Memento pro vivis. Et perfecto Simbolo dicat Presb. ad orationem Dominicam equaliter.*

cti Basilii (*Ibid.*, pag. 60) habet : *Populus dicit Credo in unum Deum*. Ritu romano, in missa privata sacerdos Symbolum integrum recitat, et olim Alexandriæ sacerdos Symbolum in missa dicebat. Juxta rubricam liturgiæ Græcæ Alexandrinæ sancti Marci sacerdos signans cruce discos et calices, elata voce dicit *Credo in unum Deum* (*Renaudot.*, tom. I, pag. 145). Modo Romæ, et in toto Occidente, cum missa solemniter celebratur, sacerdos inquit *Credo in unum Deum*, reliqua chorus canit. Sæculo XIII ineunte, ut monet Alexander Halensis (*Tract. de Offic. Mis.*, part. 1), Romano Pontifice solemniter celebrante, fidei Symbolum non cantores in choro, sed subdiaconi ad altare decantabant. Cæterum Symbolum quod Gotho-Hispani in missa cantabant, etsi a sancto Isidoro (*De Offic. eccl.* lib. I, cap. 36) a conciliis XIII Toletano, et Bracarense III (*in præf.*) et ab Etherio et Beato (*Lib. adv. Elipand.*) dictum sit Symbolum Nicænum, est revera Symbolum Constantinopolitanum, ut fides ipsa, et concilium Toletanum III clare manifestat, tamen dictum est Nicænum, vel quia prima ejus pars a Nicæna synodo condita est, vel quia fama concilii Nicæni vulgo clarior erat quam Constantinopolitani. Exstat autem Symbolum hoc in conciliis Toletanis VIII, XII et XIII, in concilio Bracarense III, et in libro I Etherii et Beati adversus Elipandum, in quibus aliquæ varietates inveniuntur, quarum præcipuas adnotavi.

^b *Nostrum*. Conciliis Toletanis, et Bracarense et Etherio, deficit.

^c *Omouision*. Ita Toletana et Bracarense III concilia, Etherius et Beatus, *homouision*.

^d *De celis*. Non legunt Toletana et Bracarense III concilia, neque Etherius et Beatus.

^e *Ex Maria Virgine*. Ita Toletana et Bracarense III concilia; at Etherius et Beatus, et *Maria virginis* legunt.

^f *Dei Patris omnipotentis*. Toletana concilia; et Etherius et Beatus, *sedet ad dexteram Patris*. Bracarense III, *Dei Patris*; illud *omnipotentis* omnibus deficit.

^g *Venturus*. Ita concilia Toletana et Bracarense III; Etherius et Beatus, *inde venturus in gloria*.

^h *Conglorificandum*. Ita concilia Toletana et Bracarense III; Etherius et Beatus, *glorificandum*.

ⁱ *Confiteor*. *Lege confitemur*.

^j *Venturi*. Ita concilia Toletana et Bracarense III; Etherius et Beatus, *futuri*.

^k *Post hec*. Rubrica ista pertinet ad modum frangendæ hostiæ, Mozarabis peculiarem. Circa nomina particularum hostiæ fractæ, adverte quod *corporatio* idem significat atque *incarnatio*, et quod *apparitio* idem atque *epiphania*, sive manifestatio, Filii Dei. Absoluta fractione hostiæ, et purgatis digitis, præscribit rubrica ut sacerdos cooperiat calicem, quem statim post elevationem non texerat, quia recentiori disciplina Mozarabes, ritus Romanos imitantes, hostiam non, ut olim, in patena, sed in ore calicis frangunt. Deinde rubrica monet ut fiat *Memento pro vivis*; et hoc recens institutum, in quo neque cum ritibus Romanis, neque cum Gotho-Hispanis conveniunt, nam ritu Romano *Memento vivorum* fit ante consecrationem, ritu autem Gotho-Hispano *Memento tan vivorum quam mortuorum* fit quando diptycha leguntur, et oratione post nomina concluditur. Cæterum fractio hostiæ, partium ejus distributio in patena, *Memento pro vivis*, et alia, a rubrica indicata, fieri debent dum chorus Symbolum canit, aut dum antiphonam ad *confractionem* in missa solemniter ca-

Oratio. Oremus. Apostolo tuo Jacobo Domine edocente premonemur : ut si quis nostrum indiget sapientia : postulet a te : quia das omnibus affluenter : et non improperas. Sed quia ad te pervenire cupimus per Christum : qui est virtus tua et sapientia : id agere præoptamus. Postulantes clementiam tuam : per eum qui apud te advocatus factus est noster. Ut pervenire nos ad te facias : et oratione quam ipso Domino instruente didicimus : ad te introire permittas : proclamantes e terris.

Pater noster qui es in celis. *ñ. Amen.* Sanctificetur nomen tuum, *ñ. Amen.* Advēnat regnum tuum. *ñ. Amen.* Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. *ñ. Amen.* Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Quia Deus es. Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. *ñ. Amen.* Et ne nos inducas in tentationem. *ñ. Sed libera nos a malo.*
Postea dicat Sacerdos.
 Libera-ti a malo : confirmati semper in bono : tibi servire mere-amur Deo ac Domino nostro :

pe-ne Domine finem.
Ilic percutiat Sacerdos pectus.
 Pœcatis nostris da gaudium tribulatis : prebe redemptionem captivis : sani-tatem infirmis : requiemque defunctis concede pacem et securitate in omnibus die-bus nostris frange audaciam inimicorum nostrorum et exaudi Deus orationes servorum tuorum omnium fide-lium christi-a-norum in hac die et in omni tempore Per Dom num nostrum Je-sum Christum Fi li-um tu um qui te-cum vivit et r-egnat in u-ni-tate Spritus Sancti Deus per omnia semper secu-la se-culo-rum. *ñ. A-men.*

232 *Accipiat modo primam particulam de patena : et ponat super calicem dicendo. e Vicit leo. quere fol. 198. et dicat istam orationem inter se submissa*

nit. In missis vero privatis post recitatam antiphonam contractionis, aut pro diei qualitate, post dictum Symbolum, hæc omnia ordinatim, a sacerdote fiunt.

^a *Oremus.* In missa Mozarabum solemnibus *Oremus* bis tantum a sacerdote dicitur, primum ante *agios*, et rursus ante capitulum hoc quod orationi Dominicæ præmittitur, quibus locis illud *Oremus* per errorem irrepsit ; nam ritu Gotho-Hispano sacerdotis non erat populum admonere cum orandum erat, proclamando *Oremus*, sed ad diaconum id muneris pertinebat. Sanctus Isidorus (*De Off. eccl.*, l. II, c. 8) de diaconis ait : *Hi voces tonitruorum, ipsi enim, clara voce, in modum præconis, admonent cunctos sive in orando, sive in flectendo genua, sive in psallendo, sive in lectionibus audiendo, etc.* Et hinc discimus quod apud Gotho-Hispanos diaconus dicebat *Oremus*, idem *flectamus genua*, et rursus *Erigite vos*, aut *Levate* ; idem clamabat *Aures ad Dominum*. At voces quibus utebatur cum admoneret populum ad psallendum et ad lectiones audiendas hortaretur, penitus exciderunt, si præter illud, *Silentium facite*, quod, in Missali nostro, ante lectionem Apostoli, remansit, et de quo etiam sanctus Germanus, in missæ Gallicanæ explicatione, meminit, diaconus aliquid ad attentionem conciliandum dixerit. Apud

Græcos, ut est in liturgia sancti Chrysostomi, diaconus ante lectionem Apostoli clamat *Attendamus*, et postquam lector titulum lectionis proposuit, iterum *Attendamus* clamat, et ante Evangelii lectionem sacerdos ipse clamat *sapientia, recti audiamus, sanctum Evangelium*. Et postquam diaconus titulum Evangelii legendi proposuit, et chorus *Gloria tibi, Domine*, respondit, rursus sacerdos clamat *Attendamus*. Etherius Oxomensis episcopus (*lib. I adrer. Etipandum*) ait diaconum ante lectionem Evangelii silentium imperasse, neque ait eum quidquam ad attentionem populi conciliandum addidisse ; quare credibile est, apud Gotho-Hispanos et Gallos diaconum, ad singulas lectiones, *silentium facite*, nec quidquam aliud, imperasse. Certe sanctus Germanus, ille de quo sæpe redit sermo, explicans missæ Gallicanæ ritum, docet diaconum silentium imperare tum ut populus lectorem audiat, tum ut lectioni sacræ attentionem præbeat. *Silentium autem diaconus pro duabus rebus annuntiat, scilicet ut tacens populus melius audiat verbum Dei, et sileatur nostrum (lego, et ut sileat mens nostra) ab omni cogitatione sordida, quo melius recipiatur verbum Dei.*

^b *Pater noster.* De Oratione Dominicæ, vide infra (*pag. 246*).

^c *Vicit Leo.* De hac rubrica, vide *pag. 6*.

Sancta sanctis et ^b conjunctio corporis Do- A bus nobis ad veniam : et defunctis fidelibus preste-
stri Jesu Christi : sit sumentibus et potantibus tur ad requiem. *Et mittat particulam in calicem : et*

ncta sanctis. Est hæc in omnibus Græcorum
ntalium liturgiis notissima formula. Sanctus
Hierosolymitanus (*Cat. myst.* 5) : *Sacerdos*
NCTA SANCTIS... *et vos subjecit* UNUS SANCTUS,
MINUS JESUS CHRISTUS. Constitutiones aposto-
ib. viii, c. 13) : « *Episcopus Sancta sanctis ;*
; *Unus Sanctus, unus Dominus, unus Christus*
am Dei Patris benedictus in sæcula. » Litur-
acti Chrysostomi : « *Clamat sacerdos Sancta*
; *chorus Unus Sanctus, unus Dominus, Jesus*
in gloriam, εις δόξαν, Dei Patris. » In litur-
gi Jacobi (*Bib. Patr. Gr.-Lat. Paris., t. II*) :
« *dos Sancta sanctis clamat, et populus Unus*
, unus Dominus Jesus Christus in gloriam Dei
cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. » In
Græca Alexandrina sancti Basilii (*He-*
t. I, pag. 82) sacerdos elevat *spudicon*, sive
majorem hostiæ consecratæ (quæ in aliis
; *despoticon* dicitur, nimirum corpus domini-
; *σπορικὸν σῶμα*), et clamat *Sancta sanctis*, et
; *Unus Pater Sanctus, unus Filius Sanctus,*
spiritus Sanctus; atque ita in liturgiis Copticis,
s, Æthiopicis, Chaldeis, et Græcis Alexan-
in quarum nonnullis confessioni Trinitatis
doxologia, in aliis prolixior, brevior in aliis ;
ibus tamen, tam Græcorum quam Orienta-
turgiis *Sancta sanctis* elata voce profertur.
ita prolata fuisse apud Gotho-Hispanos, et
ut a toto populo audiri poterit, mihi certum
amvis rubrica nostri Missalis præscribat ut
sa voce dicatur, nam modo partem efficit
is, quam ad commistionem corporis et san-
domini fundunt. Ast olim ab ea oratione se-
erat, et populus; vel chorus, post dictam
sanctis, quædam canebat quæ Missali nostro
exiderunt. Suspicio tamen post *Sancta* C
d cantatum fuisse quod Galli *trecanum* appel-
complectebaturque fidei catholicæ confessio-
unius Deitatis trium personarum distinctione,
m contra hæreses Ariatorum et Priscilliani-
antidotum : *Trecanum vero quod psallitur,*
anctus Germanus, *signum est catholicæ fidei*
uitatis credulitate procedere ; sic enim prima in
, secunda in tertia, et tursam tertia in secunda,
ida notatur in prima ; ita Pater in Filio, myste-
rimitatis complectit ; Pater in Filio, Filius in
sancto, Spiritus sanctus in Filio, et Filius
n Patre. Unde patet hanc Trinitatis confes-
haud absimilem esse illi quam post Sancta
populus in Oriente proferebat : Unus Pater
, unus Filius sanctus, unus Spiritus sanctus, etc.
etusto Codice insignis Ecclesiæ Andegaven-
Marteno (*de antiq. Eccl. Ritib., lib. 1, cap.*
9, n. 2), ad hostiæ in calicem immisionem
r hæc verba : *Sanctum cum sanctis, hæc sa-*
ta commistio, etc. Et in altero ejusdem Ec-
Missali : *Sancta cum sanctis, et commistio*
et sanguinis Domini nostri Jesu Christi prosit
us et bibentibus in vitam æternam. Amen. Quæ
to Gallicano ritu profecta esse facile est di-

conjunctio Corporis. Adde et sanguinis. Canon
us : *Hæc commistio et consecratio corporis et*
is Domini nostri Jesu Christi fiat accipientibus
in vitam æternam. Missale Ambrosianum :
stio consecrati corporis et sanguinis Domini
esu Christi nobis edentibus, et sumentibus pro-
dit vitam et gaudium sempiternum. In nostro
est sumentibus et potantibus sit ad veniam, ubi
mentibus, idem significat ac edentibus, quam-
mediolanensi idem significet ac potantibus. Ex
ten constat vocem *sanguinis* hic, et pag. 6,
nostro delicere. Jam vero Gotho-Hispani
ationem Dominicam hostiæ, sive oblationes

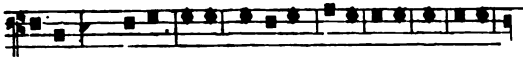
frangebant (*Vid. not. pag. 230*). Deinde, post oratio-
nem Dominicam elevando partem oblationis dicebant
Sancta sanctis, et canebatur quod Galli *trecanum*
appellarunt (*Vid. not. pag. 232*). Demum fragmentum
oblationis in calicem mittebant dicendo : *Conjunctio*
Corporis et sanguinis, etc., nullum tamen faciebant
crucis signum, de quo ordo antiquus Blanchiuii, et
primus ordo Mabillonii silent. Sanctus Germanus,
in Explicatione missæ Gallicanæ *commistionem* cor-
poris et sanguinis Domini, nomine tenus attingit :
Confractio vero, inquit, et commistio corporis Domi-
ni... declarata antiquitus sanctis Patribus fuit... Sa-
cerdote autem frangente... clerus psallet antiphonam.
Commistio panis et calicis ritus est plane antiquus, et
omnibus liturgiis communis. A Gotho-Hispanis (*Conc.*
Tol. iv, can. 18) dicta est *conjunctio panis et calicis.*

B Ab Amalario (*Ecc. Off. l. II, c. 31*) dicitur *inmissio*
panis in vinum. A Micrologo, cap. 18, *inmissio panis*
in calicem; a Gallis, ut ex sancto Germano colligitur,
a Mediolanensibus et a Romanis, *commistio corporis*
et sanguinis Domini; a Græcis *ἡ ἐνία ἱεραία, sacra*
unio, quo vocabulo in liturgia Græca sancti Jacobi,
in liturgiis Copticis et Syriacis, designatur, in quibus
etiam *consignatio* et *commistio mysteriorum* appella-
tur. Sed quamvis hic ritus ex iis sit qui in omnibus
liturgiis præscribuntur, tamen diversimode transigitur.
Nam, in Græcorum et Coptitarum liturgiis, *Sancta*
sanctis præmittitur *fractioni*, et continuo fractioni
conjungitur *consignatio et commistio mysteriorum.* At
apud Gotho-Hispanos *fractio* præcedit *orationem Do-*
micam, ejusque præfationem, et appendicem *Li-*
bera, etc. Deinde consequitur *Sancta sanctis*, ac tan-
dem *conjunctio panis et calicis*, quæ proinde a *con-*
fractione procul jungitur. Gallos eodem ordine
has actiones fecisse reor, quamvis sanctus Germanus
commistionem illico subjungat *confractio*, et postea
de oratione Dominica loquatur; hic enim nonnunquam
actiones alio ordine narrat quam quo gestæ sunt.
Romæ pontifex inter missarum solemnia post sum-
ptum corpus Domini *commistionem* facit, reliqui autem
sacerdotes ad ea verba, *Pax Domini sit, etc.*, partem
hostiæ in calicem mittunt. Ordo Romanus iv Mabil-
lonii, qui verbatim formæ ex Amalarii ecloga de-
sumptus est (*Confer apud Georgium, de liturg. Rom.*
Pont., t. III, a p. 361, in appendice monumentorum)
distincte (*Pag. 62*) habet : *Pontifex deinde dicit Pax*
Domini sit semper. Non mittit partem de sancta in cali-
cem, sicut cæteris sacerdotibus mos est. Et infra :
Quando communicat dominus apostolicus, partem sibi
mordet, et reliquam in calicem mittit, faciens crucem
de ea tribus vicibus super calicem nihil dicens. Hinc
patet pontificem, saltem in missa solemnî, sæculo
ix defluente, partem hostiæ in calicem non mis-
sisse ad ea verba, *Pax Domini, etc.* Sed neque sæ-
culo xiii. Testis est Innocentius III (*lib. vi, cap. 9*)
clare negans pontificem ad ea verba, *Pax Domini,*
particulam hostiæ dimittere in calicem, *sed eam post*
trinum crucis signaculum in patenam reponere, et
infra, agens de communionem pontificis in missa, do-
cet pontificem partem majorem oblatæ, sibi a sub-
diacono in patena exhibitam, dividere, *unamque*
particulam sumere et aliam mittere in calicem, quem
tenet coram ipso diaconus, de quo sanguinem haurit
cum calamo. Demum neque adhuc sæculo xiv pontifex
mittebat partem hostiæ in calicem ad dicta verba
Pax Domini, etc. Constat ex ordine Romano xiv
Mabillonii (*Pag. 336*); sic enim Jacobus cardinalis
Cajetanus scribit : *Cum ipsa particula ter signet super*
calicem dicendo pax Domini, etc.... adjungat particu-
lam illam aliis particulis quæ sunt in patena. Atque
adeo particulam illam non mittit in calicem. De
commistione vero infra, agens de communionem, dis-
tincte meminit : *Pontifex cum reverentia accipiat de*
patena majorem partem hostiæ, et dicat Pax et cog-

cooperiat calicem : et dicat alta voce sic : si ibi non fuerit Diachonus.

• Hu-mi-li-a-te vos ad bene-dicti-o-

nem. Do-minus sit semper vobiscum.

Benedictio. Christus Deus Dei Patris Filius : quem Jacobum relicto Patre in navi tota secutus est intentione cordis : iudesinenter vos faciat suis inherere

LESTEM ACCIPIAM, etc., tenens partem prædictam hostiæ, cum quatuor digitis, super sanguinem et calicem, dicat reverenter tribus vicibus, DOMINE NON SUM DIGNUS, etc. Postea signet se cum ipso corpore, et reverenter sumat totum illud quod est extra digitos prædictos, et quod infra digitos remanet ponat in calice cum sanguine, dicens : FIAT COMMISTIO, ET CONSECRATIO CORPORIS ET SANGUINIS, etc. At XIV sæculo exeunte, aut certe sæculo XV, pontifex, more aliorum sacerdotum, particulam hostiæ in calicem mittebat ad ea verba, Pax Domini, etc. Testis est liber Cæremoniarum S. R. E. (Lib. II, cap. 14) citatus a Georgio (Liturg. Rom. Pont. I, lib. IV, c. 14, pag. 131), ubi hæc : Pax Domini, etc. Et signat ter cum particula super calicem ; deinde eam in calice deponit. Atque hunc morem etiam nunc tenet pontifex in missa solemniori, vetustiore adicatio. At, inquis, unde natum est ut alii sacerdotes ritu Romano celebrantes per tot sæcula commistionem facerent ad hæc verba, Pax Domini sit semper vobiscum, cum ipse Romanus pontifex non nisi post sumptum corpus Domini commistionem faceret? Mihi quidem hæc varietas orta videtur ex antiquissimo ritu Romano bis faciendi commistionem, primum ad ea verba, Pax Domini, etc., et rursus, inter communicandum, postquam pontifex corpus Domini sumpserat ; nam, cum deinde semel tantum in missa commistionem panis et calicis facere placuisset, alii sacerdotes ad ea verba, Pax Domini, etc., particulam hostiæ in calicem mittebant ; Romanus autem pontifex consuetudinem immittendi corpus in sanguinem Domini tempore communionis ad sæculum usque XV retinuit. Porro Romanum pontificem bis in eadem missa commistionem antiquitus fecisse, observavit Amalarius (Eccl. Off. lib. III, cap. 31), quavis eius ævo ritus ille jam antiquatus fuerat. Et post Amalarium Mabillonius (Comment. ad ord. Roman., pag. 36 et 37), et antiquiores Ordines Romani primus et secundus Mabillonii, primus et tertius Hitortpii, et Ordo Romanus Blanchinii, editus inter prolegomena ad tom. III Anastasii (Opusc. 3), duplicem hanc commistionem corporis et sanguinis Domini in eadem missa fieri solitam clare ostendunt, atque in prima commistione ad ea verba, Pax Domini, etc., pontificem in calicem misisse partem oblationis in anteriori missa consecratam, eam scilicet quam ad altare processurus inspexerat et adoraverat ; in secunda vero commistione, quam inter communicandum faciebat, pontificem in calicem demisisse partem sacrificii ejusdem diei, ut supra, ex Ordinibus Romanis explicavi. Demum adverte, juxta Ordinem Blanchinii, et primum, et tertium Hitortpii (quibus magis fido quam Ordini primo Mabillonii), pontificem nihil dixisse, neque crucem fecisse cum ad verba, Pax Domini, etc., fragmentum sacrum in calicem mitteret ; at, cum tempore communionis commistionem faceret, dixisse : Fiat commistio, et consecratio corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi accipientibus nobis in vitam æternam, crucem vero nullam fecisse. Mos immittendi partem sacrificii anterioris in calicem, ad ea verba, Pax Domini, etc., tempore Amalarii in usu esse lesierat, ut plene constat ex Ordine Romano, quæ eclogæ

vestigii. Amen. Quique per hunc Apostolum suum cultores demonum convertit ad fidem : concedat vobis vana hujus sæculi respuendo se in veritate diligere. Amen. Ut ejus remuneremini presidii : cujus hodie triumphum excolitis passionis. Amen. Quod ipse prestare dignetur : per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus : et vivis et omnia regis in secula seculorum.

Amen. Postea statim dicat. Dominus sit semper vobiscum. Amen. Et cum.

Quo dicto cantet Chorus. Gustate et videte quam

sæ inseruit, estque quartus Mabillonii. Desisse autem hunc ritum puto, cum partem Eucharistiæ prioris sacrificii ostendi pontifici sacra facturo et ad altare deferri desiit. In Gallia, consuetudo deferendi Eucharistiæ ad altare, cum missa solemniter fieret, sæculo VI adulto vigeat ; quo tempore Romæ fuerit abrogata mihi non constat. Hodierno ritu, ut præscribit rubrica Missalis sancti Pii V, sacerdos cum ipsa particula signat ter super calicem dicens Pax Domini sit semper vobis cum ; et respondetur ET CUM SPIRITU Tuo, et particulam ipsam imponit in calicem, dicens secreta : Hæc commistio, etc. Neque aliter, in missis privatis, sæculo XI, faciebat (Microlog., cap. 17) ; atque hæc de ritu Romano. Juxta liturgiam Constantinopolitanam, sacerdos Græcus, peracta fractione corporis Domini, accipit partem unam sancti panis, et manu tenet, et diaconus, ostendens cum stola sanctum calicem, dicit IMPLE DOMINE, SANCTUM CALICEM. Sacerdos dicit PLENITUDO FIDEI SPIRITUS SANCTI. Mox signum crucis facit, et mittit particulam in sanctum calicem, et diaconus dicit AMEN (Euch. Goar., p. 82). Hæc pars liturgiæ, quæ apud Græcos et Latinos simplex est et expedita, apud Orientales, Syros et Coptitas proluxa est et operosa, de qua vide notas eruditas Renaudotii (Tom. I Lit. Orient., pag. 258 ; tom. II, pag. 108, et alibi). Syri, ut est in liturgia Syriaca sancti Jacobi (Renaud., tom. II, pag. 41), a majore parte hostiæ consecratæ particulam auferunt, eamque sanguini intingunt, atque, ita sanguine sacro madidam, ac alia fragmenta, in quæ oblatam dividerunt, signant, dicentes : Inspersitur (sic) sanguis Domini nostri Jesu Christi corpori ejus ; tum illam particulam calici immittunt, dicentes : Miscuisti, Domine, divinitatem tuam cum humanitate nostra, et humanitatem nostram cum divinitate tua... tibi gloria in sæcula. Chaldæi, sive Nestoriani (Renaud., tom. II, pag. 594), præter alias cæremonias, hostiæ partem majorem in duas partes frangunt, quarum aliam in disco deponunt, alia vero, quam dextra tenent, calicem signant dicentes : Signatur sanguis pretiosus corpore sancto Domini nostri Jesu Christi, in nomine Patris, etc., et respondetur Amen. Tum eandem hostiæ partem usque ad medium in calice intingunt, et signant cum ea corpus quod est in patena, dicentes : Signatur corpus sanctum sanguine propitiatorio Domini nostri Jesu Christi, in nomine Patris, etc. Sacerdos Copticus (Liturg. S. Basil. Coptic., apud Renaud., t. I, p. 19, et apud eundem Gabriel Alexandrinus citatus, ibid., 159) partem præcipuam hostiæ consecratæ, quam isbo-dicon appellat, vola manus sinistrae sustinens digito manus dextræ tangit, dicens : Corpus sanctum ; tum eundem digitum indicem immergit calici, eoque, in sanguine, crucem fornat, dicens : Et sanguis pretiosus Christi, ipsius omnipotentis Domini Dei nostri ; demum educens indicem e calice, sanguine tinctum, eo corpus Domini signat nihil dicens, quibus apparet Coptitas commistionem mysteriorum facere, partem tamen hostiæ in calicem non immittere.

^a Humiliate. De benedictione, vide pag. 246.

^b Gustate. Hæc antiphona, ex psalmo xxxiii, 9, desumpta, Missali nostro Ad accedentes inscribitur,

est Dominus : alleluja : alleluja : alleluja. A
 medicam Dominum in omni tempore : semper
 jus in ore meo : alleluja : alleluja : alleluja.
 edimet Dominus animas servorum suorum : et
 elinquet omnes qui sperant in eum : alleluja :
 a : alleluja. ¶ Gloria et honor Patri : et Fi-
 t Spiritui Sancto in secula seculorum : amen.
 ja : alleluja : alleluja.

no dicto accipiat Presbyter aliam particulam se-
 m et dicat sic. Oratio. Panem celestem de
 Domini accipiam : et nomen Domini invo-

at Memento pro mortuis : tenendo illam particu-

lim, dum populus ad communionem accedebat,
 utur. Constitutiones apostolicæ (Lib. viii, cap.
 ias, cap. 20) præscribunt ut, cum Eucharistia
 mitur, cantetur psalmus xxxiii ; sed jam tem-
 panti Cyrilli, Hierosolymis non integer psal-
 xxii, sed segmentum ejusdem canebatur, ut
 esis mystagoga 5 indicare videtur : *Audivistis
 vocem psallentis, divina quadam melodia vos
 ctorum mysteriorum communionem invitantis :*
 TE ET VIDETE QUONIAM BONUS EST DOMINUS ; et
 s Ambrosius (*De iis qui myst. init., cap. ult.*) :
 et Ecclesia, videns tantam gratiam, hortatur filios
 . GUSTATE ET VIDETE quoniam suavis est Domi-
 eatus vir qui confidit in eo, etc. In Antiphona-
 egoriano singulis missis sua est antiphona ad
 unionem, quæ Missali Romano sancti Pii V
 ceter communio inscribitur. In Missali nostro
 ona ad accedentes ab Adventu ad Quadragesi-
 et a vigilia Epiphaniæ ad Adventum eadem est
 et videte, etc., quæ etiam in sanctorum missis
 r. At Dominicæ Quadragesimæ singulæ pro-
 habent antiphonam ad accedentes, quæ Domi-
 Quadragesimæ est *Qui venit ad me non esuri-
 dit in me non sitiet unquam, etc.* (Pag. 98) ;
 verte quod per errorem inscribitur ad con-
 nem panis, cum sit antiphona ad accedentes,
 ne Dominica et omnibus feriis quartis et sextis
 gesimæ canitur. Feria 5 in cœna Domini
 habet antiphonam propriam ad accedentes,
 a Sabbato sancto usque ad vigiliam Pente-
 antiphona ad accedentes, vel ad accedendum
 edete populi et lætamini, etc. (Pag. 193), quæ
 ica Resurrectionis, singulis diebus octavarum
 e, Dominicis a Paschate ad Ascensionem, die
 tionis et sequenti Dominica canitur. Deum
 endum, eundem ordinem liturgicum in Missali-
 bum observari, quem concilium IV Toletanum
 13, alias 17) præscribit, scilicet ut post ora-
 Dominicam, et conjunctionem panis et calicis,
 tio in populum sequatur, et tunc demum corporis

quis Domini sacramentum sumatur. Apud
 , ut ex Missali Gallo-Gothico patet, orationem
 icam consequatur benedictio, et benedi-
 n communio, et sanctus Germanus aperte
 quod ante communionem benedictio traditur,
 idem de confectione et de commistione cor-
 t sanguinis Domini prius agit, et tum de ora-
 Dominica ; unde suspicari liceret Gallos, in
 iis saltem Ecclesiis, hostiæ confectionem et
 stionem panis et calicis præmississe orationi
 icæ, si constaret hunc auctorem de recto or-
 ervando sollicitum fuisse.

to dicto. In missa privata sacerdos prius dicit
 onam ad accedentes, et deinde communicat, in
 solemniori tempore communionis canitur anti-
 ad accedentes. Dicta igitur antiphona illa, sa-
 de patena tollit particulam octavam, dictam
 dicens *Panem celestem*, et tenendo eam supra

A lam super calicem. Et perfecto Memento dicat silentio
 hanc orationem.

Oratio. Domine Deus meus : da mihi corpus et
 sanguinem filii tui Domini nostri Jesu Christi ita
 sumere : ut per illud remissionem omnium peccato-
 rum merear accipere : et tuo Sancto Spiritu reple-
 ri Deus noster. Qui vivis et regnas in secula seculo-
 rum : amen.

233 Oratio. Ave in evum sanctissima caro Chri-
 sti : in perpetuum summa dulcedo.

Oratio. Ave in evum celestis potus : qui mihi ante
 omnia et super omnia dulcis es.

Oratio. Corpus et sanguis Domini nostri Jesu-

B calicem facit Memento pro mortuis. De quo idem
 sentiendum quod de Memento vivorum, scilicet
 utrumque, præter antiquum morem Gotho-Hispanum,
 e Missali Romano huc translatum esse. Facto autem
 Memento mortuorum, dicit submissa voce orationem
 Domine Deus meus, etc. ; Tum dicit Ave in evum. In
 Pontificali Prudentii, Trecentis episcopi, apud Mar-
 tenium (*De ant. Eccl. Ritib., l. 1, c. 4, art. 12, tom. 1*),
 habetur oratio dicenda quando sumitur corpus Do-
 mini : *Ave in evum, sanctissima caro, mea in perpetuum
 summa dulcedo.* Huic orationi (Pag. 7) additur Pa-
 nem celestem accipiam, et nomen Domini invocabo.
 Insuper addit Roblesius, tam in Vita cardinalis Xi-
 menii (Cap. 28) quam in Missa sancti Jacobi, quod,
 dicto Ave in evum, sacerdos, ter pectus tundens,
 dicit Domine, non sum dignus, etc., de quo nihil
 exstat in rubricis Missalis, neque apud Pisam ; tamen
 Roblesio, ut pote parrocho Mozarabico, et viro satis
 erudito, in iis quæ ad ritus sui rubricas spectant
 credendum est. Igitur sacerdos primum dicit Ave in
 evum, etc., tum dicit Domine, non sum dignus, etc.,
 pectus tundens, tertio dicit Panem celestem accipiam,
 etc. ; demum sacram particulam, quam manu tenet,
 facto signo crucis, sumit. Deinde cooperit calicem,
 omnesque particulas singillatim consumit, tum di-
 scooperit calicem, et supra calicem patenam diligen-
 ter abstergit, fragmenta in eum dejiciens, et postea
 dicit Ave in evum, celestis potus, etc. (quæ oratio in
 Pontificali Prudentii Ad sanguinem Domini accipien-
 dum inscribitur), et sanguinem sumit, quo hausto
 dicit Corpus et sanguis, etc. ; et dum abluionem
 sumit, dicit Domine, Deus meus, Pater, Filius, et
 Spiritus sanctus, etc. De abluione nihil est in ru-
 bricis Missalis ; at Roblesius, et Pisa dicunt quod hæc
 oratio, Domine, Deus meus, dicitur dum sacerdos
 oblationem sumit et digitos lavat. Deinde sacerdos,
 cum missam privatam celebrat, dicit *Referti Christi
 corpore, etc.*, et tempore Quadragesimæ *Repletum
 est gaudio os nostrum, etc.* At in missa solemniori
 cantat chorus. Inscribuntur autem communio. His
 dictis aufertur ab altari liber omnium offerentium, et
 Missale ad cornu Epistolæ defertur, et sacerdos dicit
 orationem quæ post communionem inscribitur, *Corpus
 Domini nostri Jesu Christi, etc.* (*De his, vide pag.
 284*). Ea oratione absoluta, sacerdos dicit *Per mi-
 sericordiam Dei nostri, etc.* Deinde salutatur populum :
 Dominus sit semper, etc. Respondetur *Et cum, etc.* ;
 quibus dictis, si dies fuerit Dominicus, aut festivus,
 quatuor aut sex capparum, et missa solemniori, diaco-
 nus cantando dicit. *Sciamnia completa sunt in nomine
 Domini nostri Jesu Christi, votum nostrum acceptum
 sit cum pace.* Sin missa fuerit privata, eadem sine
 cantu a sacerdote dicuntur ; at si dies fuerit ferialis,
 aut festivus duarum capparum, aut novem lectionum,
 dicit : *Missæ est, in nomine Domini nostri Jesu Christi
 perficiamus (perlicimus) cum pace, et chorus, aut
 minister respondet Deo gratias, et in fine missæ ad-
 ditur Salve, regina, etc.*

Christi custodiat corpus et animam meam in vitam A
eternam. Amen.

Et sumat particulam quam in manu habet : et cooperiat calicem et veniat ad patenam : et consumat omnes particulas per ordinem. Et deinde accipiat patenam et ponat super calicem : et purget bene cum pollice et accipiat sanguinem. Et dum Sacerdos sumpsit sanguinem dicat immediate hanc orationem.

Oratio. Domine Deus meus : Pater et Filius et Spiritus Sanctus : fac me te semper querere et diligere : et a te per hanc sanctam communionem quam sumpsit nunquam recedere : quia tu es Deus : et preter te non erit alius in secula seculorum. Amen.

Cantet chorus. Communio. Refecti Christi cor. *Quere fol. 193.* Dum Sacerdos dixerit Corpus Domini nostri Jesu Christi, eat ad cornu altaris dextram.

Oratio. Corpus Domini nostri Jesu Christi quod accepimus : et sanctus sanguis ejus quem potavimus : adhereat visceribus nostris eterne omnipotens Deus : ut non veniat nobis ad iudicium : nec ad condemnationem : sed proficiat ad salutem et ad remedium animarum nostrarum in vitam eternam. Amen. Per misericordiam, etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ.* Deo gratias.

^a *Item orationes que sequuntur dicuntur per totum annum tam diebus Dominicis quam in festis post Eucharistiam.* Refecti Christi corpore et sanguine pariter : quia sanctificati Deo Patri omnipotenti gratias referamus : ut nos in eadem refectioe et sanctificatione habentes : hic et in futuro seculo gloriam percipiamus. *ñ.* Amen.

Oratio. Gustantes Domino suavitatis dulcedinis plenitudinem quesumus : ut sit nobis hoc ad remissionem peccatorum et sanitatem mentium. Amen.

Oratio. Christi Domini nostri gratia satiati gratias agimus perpetue Trinitati : cujus sanguine sumus precio magno redempti. Petimus itaque sacramentorum tuorum meritis : ut de hoc seculo eripiamur inleso.

ñ. Amen.

Oratio. Gratias tibi agimus Domine Deus : et te Deum benedicimus de die in diem : qui nos in hanc diem sancte solennitatis tue perducere dignatus es. Fac ut diem istum Nativitatis tue : Conceptionis : Circumcisionis : Apparitionis : Resurrectionis : Ascensionis per multa curricula annorum in pace et tranquillitate suscipere mereamur cum fidei populo tuo. *ñ.* Amen.

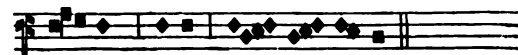
Post communionem in XL. Repletum est gaudio os nostrum : et lingua nostra in exultatione.

^a *Item orationes.* Præter has orationes aliæ quædam post communionem dicuntur.

Oratio. Reple Domine cor nostrum leticia : qui nobis dare dignatus es sacri corporis tui Eucharistiam. Ut quia escarum perceptione reficimur : spiritualibus beneficiis adimpleri feliciter mereamur. Amen.

Vi cit le- o de tri- bu Ju- da

ra- dix David al- le- lu- ya.

^b *Nota quod non dicitur Vicit leo, nisi in tempore Resurrectionis.*

Oratio. Domine Deus omnipotens qui es vita et salus fidelium : quem venturum iudicem credimus verum : esto nobis propicius. Et qui hanc oblationem pro nostra nostrorumque salute : vel pro expiatione nostrorum peccatorum in honorem Sancti tui N. Sanctorum tuorum. N. Sancteque Virginis tue. N. Sancti Confessoris tui. N. tibi obtulimus misericordie tue opem in nos diffundi sentiamus : ut qui jam refecti sumus ad mense tue convivium : dono tui muneris consequi mereamur premium **234** sempiternum. Concedente divinitate tua Deus noster : qui es vita vivorum et corona Sanctorum in eterna secula seculorum. *ñ.* Amen.

Oratio. Passionis dominice calicem delibantes : et sacrosancti corporis suavitatem gustantes : gratias et laudes ei referamus : in domo ejus leti et hilares ambulantes. *ñ.* Amen.

Oratio. Deus sempiternæ salutis beatorum : beatitudo inestimabilis : concede queso : ut ineffabili munere tuo sancta ac beata qui sumpserunt : sancti ac beati esse mereantur. *ñ.* Amen. Per ineffabilem tue divinitatis potentiam Deus : qui es benedictus in secula seculorum. *ñ.* Amen.

In Assumptione Sancte Mariæ.

Oratio. Omnes qui huic tante Assumptionis solemnitati convenistis : et sacrosancta communione mortalia corpora vivificastis : mereamini per interventum sancte et gloriose genitricis Dei : et hic ab omnibus malis eripi : et in futuro cum Christo sine fine jocundari. *ñ.* Amen.

In Illaria Pasche.

Oratio. Expletis Domine in hac sancta solennitate nostre servitutis officiis : gratias tibi laudesque referimus dono tue miserationis adjuti. Precantes te Deus : ut a peccatis nos ablvas : et in tuis laudibus exultare concedas. *ñ.* Amen.

De Sancta Barbara.

Oratio. Deus cujus dilectionem beata Barbara virgo

^b *Nota quod.* Vide pag. 6.

tyr omni terreno anteposuit : presta ques-
ut cuius martyrii triumphum recolimus : ejus
giis ad celestia regna pervenire possimus.
men.

In Octava Pasche ad Missam. b Officium.

ite in nationibus alleluja : Dominus regnavit a
alleluja : Et correxit orbem terre alleluja alle-
ŷ. Cantate Domino canticum novum : cantate
io omnis terra. P. Et Corre. ŷ. Gloria et ho-
². Et corre.

tio. Tibi gloriam con- inimus Domine Deus no-
tuamque potentiam postulamus : ut sicut pro
peccatoribus dignatus es mori : et clarificatus
ŷo : post tertium diem : apparuisti in gloria
ectionis : ita per te absoluti in te mereamur
perpetuum gaudium : ita ut nobis precessit
resurrectionis exemplum. ŷ. Amen. Per mise-
iam tuam Deus noster etc.

Apocalipsis Johannis apostoli (c Cap. V).

Deo gratias.

Johannes fui in spiritu : et vidi in dextera se-
supra thronum librum scriptum intus et fo-
signatum sigillis septem. Et vidi Angelum for-
redicantem voce magna. Quis est dignus aperire
t : et solvere signacula ejus ? Et nemo poterat
o neque in terra neque subter terram aperire
t : neque aspicere illum. Et ego flebam mul-
quoniam nemo dignus inventus est aperire
t : nec videre eum. Et unus de senioribus dixit
Ne flevetis. Ecce vicit Leo de tribu Juda radix
t : aperire librum : et solvere septem signacula
Et vidi : et ecce in medio throni et quatuor
lium : et in medio seniorum agnum stantem
am occisum : habentem cornua septem : et
t septem : qui sunt septem spiritus Dei missi
nem terram. Et venit : et accepit de dextera
tis in throno librum. Et cum aperuisset librum :

Octava Paschæ. Breviarium Mozarabum, et
male Gothicum habent *Dominica in octavas*
æ. Sacramentarium Gelasianum Thomasi die
nico, *ocavas Paschæ* ; Gregorianum Menardi,
nica oct. Paschæ. Et ita in Capitularibus Evan-
gium Georgii legitur. In Lectionario Luxoviensi,
Missalibus Gallicano, et Gallo-Gothico *clausum*
æ appellatur ; in Sacramentario Gregoriano
lii appellatur *Dominica post albas* ; in vetusto
nario Ambrosiano ab em. Thomasi edito,
nica post albas depositas ; et in Missali Mediola-
anno Domini 1548 edito, *Dominica in albis*
itis. Ratio hujus nominis petenda est ab antiqua
m Ecclesiarum disciplina, qua, per dies octo
receptum baptismum, neophyti seorsim a cœtu
um habebantur, quibus fidei mysteriis et regulis
m peculiariter imbuebantur, quotidie missæ
leio intererant, et communicabant, toto hoc
re albis vestibus induiebantur, quas exeuntes
ero lavacro acceperant. Hinc feriæ omnes
arum Paschæ, Sacramentariis Gregorianis Pa-
et Menardi inscribuntur *in albis*, puta, *seria 2*
nica, feria 3 in albis, eodemque modo Missali
osiano inscribuntur ; at, pro varia Ecclesiarum
etudine, aut Sabbato *in albis* vesperis, aut certe

quatuor animalia et viginti quatuor seniores : cecide-
runt coram agno : habentes singuli cytharas et fialas
aureas plenas odorum : que sunt orationes
Sanctorum. Et cantabant novum canticum dicentes.
Dignus es accipere librum : et aperire signacula ejus :
quoniam occisus es : et redemisti nos Deo in san-
guine tuo : ex omni tribu et lingua et natione et po-
pulo : et fecisti nos Deo nostro regnum et Sacerdo-
tes : et regnabimus super terram. Et vidi et audi-
vocem Angelorum multorum in circuitu throni et
animalium et seniorum. Erat numerus eorum millia
millium dicentium voce magna. Dignus est agnus qui
occisus est accipere virtutem : et divinitatem : et
sapientiam : et fortitudinem : et honorem : et glo-
riam : et benedictionem. Et omnem creaturam que
B in celo et super terram et sub terra et que sunt in
mari. Omnes audiui dicentes seclenti in throno et
agno : benedictio : et honor : et gloria : et potestas
Deo nostro : in secula seculorum. ŷ. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.
ŷ. Et.

d Psallendo. Domine Dominus noster quam admi-
rabile est nomen tuum in universa terra. 235 ŷ.
Quoniam elevata est magnificentia tua supra celos.
Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem.
P. In universa terra.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum (c Cap. XIII).

In illis diebus : ait Paulus ad plebem. Viri fratres
C filii generis Abraham : et qui in vobis timent Deum :
vobis verbum salutis hujus missum est. Qui enim
habitavit in Hierusalem et principes ejus hunc igno-
rantes : et voces prophetarum que per omne sabbat-
tum leguntur : judicantes impleverunt. Et nullam
causam mortis invenientes t in eum petierunt Pi-
lato : ut interficerent eum. Cumque consummas-
ent omnia que de eo scripta erant deponentes eum de
ligno : posuerunt eum in monumento. Deus vero

Dominica sequenti, octava die post Pascha, neophyti
albas suas deponebant, et fidelium turbæ misciebantur
(S. Aug., *serm.* 250, 7, 5, *Ed. Maur., alias 2, de*
temp.). Apud Gotho-Hispanos albæ solemniter depo-
nebantur. In libro Adnotationum de cognitione
baptismi sancti Hildefonsi (Cap. 140) exstat *oratio*
D *propter albas tollendas*, et capite sequenti 141, exstat
specialis *benedictio*, quam super neophytos episcopus
fundeat ; et cap. 142, exstat ab episcopo *sermo*
dicendus ad infantes, die tertia post Pascha, propter
albas tollendas. Quod hac occasione sermo haberetur,
constat etiam ex Sancto Augustino citato ; at illud
die tertia videtur per errorem in titulo irrepisse pro
die octava.

b Officium. Ps. xcvi. 10. A ligno deficit in Vulgata,
legitur in sancto Augustino, et in Psalterio Mozara-
bico. ŷ. *Ibid.*, 1.

c Cap. V. Vers. 1, ad finem capituli. In Lectionario
Luxoviensi legitur ex Isaia Lxi, 1-8.

d Psallendo. Ps. viii, ŷ. *Ibid.*, 23.

e Cap. XIII. Vers. 26-40. In Luxoviensi ex I Cor.
xv, 12-29.

f In eum. Vulg., in eo.

suscitavit eum ^a a mortuis : qui visus est per dies multos : his qui simul ascenderunt cum eo de Galilea in Hierusalem : qui usque nunc sunt testes ejus ad plebem. Et nos vobis annunciamus eam que ^b de patribus nostris repromissio facta est. Quoniam hanc Deus adimplevit filiis ^c vestris : suscitans Jesum sicut et in psalmo scriptum est. Filius meus es tu : ego hodie genui te. Quod autem suscitaverit eum a mortuis : amplius non reversum in corruptionem : ita dixit. Quia dabo vobis sancta David fidelia. Ideoque et alias dicit. Non dabis sanctum tuum corruptionem. David autem ^d sua generatione cum administrasset voluntati Dei : dormivit et adpositus est ad patres suos : et vidit corruptionem. Quem vero Deus suscitavit a mortuis : non vidit corruptionem. Notum igitur sit vobis viri fratres : quia per hunc Jesum vobis remissio peccatorum adnunciatur ^e ab omnibus : quibus non potuistis in legē Moysi justificari. In hoc enim omnis qui credit justificabitur.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem († Cap. II).

Illo in tempore : una sabbatorum cum fores essent clause ubi erant discipuli propter metum Judeorum : venit Jesus et stetit in medio et dixit eis. Pax vobis. Et cum hoc dixisset : ostendit eis manus et latus. Gavisī sunt ergo discipuli : viso Domino. Dixit ergo eis iterum. Pax vobis. Sicut misit me pater : et ego mitto vos. Hoc cum dixisset : insufflavit et dixit eis : Accipite Spiritum Sanctum. Quorum remiseritis peccata : remittuntur eis. Et quorum retinueritis : retenta erunt. Thomas autem unus ex duodecim : qui dicitur Didimus : non erat cum eis quando venit Jesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli. Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis. Nisi videro in manibus ejus fixuras clavorum : et mittam digitum meum in locum clavorum : et mittam manum meam in latus ejus : non credam. Et post dies octo : iterum erant discipuli ejus intus : et Thomas cum eis. Venit Jesus januis clausis : et stetit in medio eorum : et dixit. Pax vobis. Deinde dicit Thome. Infer digitum tuum huc et vide manus meas : et affer manum tuam et mitte in latus meum : et noli esse incredulus : sed fidelis. Respondit Thomas : et dixit. Dominus meus et Deus meus. Dicit ei Jesus. Quia vidisti me Thoma : credidisti. Beati qui non viderunt : et crediderunt.

^a A mortuis. Ita in Græco. Vulgata addit *tertia die*.

^b De patribus. Vulg., Gr., ad patres.

^c Vestris. Vulg., nostris. Gr., filiis eorum.

^d Sua. Vulg., in sua ; Gr., propria.

^e Ab omnibus. Vulg., Gr., et omnibus.

† Cap. II. Lege cap. XX, vers. 19, ad finem capituli. In Lectionario Luxoviensi, Joan. xx, 19, fortasse etiam ad finem capituli ; suis enim Lectionis deficit.

⁵ Lauda. Luc. xxiv, 36.

^h Sacrificium. Ex I Paralip., xvi, 24. †. Ibid., Cor. ix, 26.

ⁱ Completo. Legibus Visigothorum (Cod. leg. Visigoth., lib. II, tit. 4, de Judiciis et Judicatis ; leg. 2, de diebus festis), dies paschales Dominica Palmarum incipiebant, et Dominica octavarum Paschæ

Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum : que non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt : ut credatis quia Jesus est Christus filius Dei. Et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus. ñ. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^s Lauda. Alleluja. †. Apparuit Dominus Jesus discipulis suis dicens pax vobis : ego sum qui resurrexi : nolite timere. P. Alleluja.

^h Sacrificium. Alleluja. Celebravit David pascha et offerebat holocausta Domino : et constituit Sacerdotes in opere domus Domini alleluja alleluja. †. Alleluja : congregati sunt omnes filii Israel in loco sanctificationis : ibi enim benedixerunt Dominum : propterea vocaverunt nomen loci hujus Convalle benedictionis in opere domus Domini : alleluja : alleluja.

Missa. ¹ Completo dilectissimi sacre solennitatis salutarium dierum numero : potius quam peracto : multaque Deo prestule lustratorum cursibus celebrando compotes obsequale ¹ gerimus de perfectis : spei titulum capiamus de futuris. Oremus ergo ut sic apud clementissimum Patrem vota nostra hæc legatio presentium festorum insinuet : quo diutinum plebi sue hujus vite commercium annue litationis rediviva gaudia subministrent. ñ. Amen.

236 *Alia Oratio.* Ingeniti genitoris ^h genite filii : qui in eo nobis diei hujus octavi renovas cultum : in quo te discipulorum aspectibus hodie prebuisti palpandum. Nam licet hic dies sit prior pre ceteris conditus : octavus post septem efficitur revolutus. Quo ipse sicut ammirabiliter e sepulchro surrexisti a mortuis : ita ad discipulos inestimabiliter intrasti januis obseratis. Initium videlicet pasche : ac finem exornans congruis sacramentis : cum et Resurrectio tua custodibus terrorem inculceret : et manifestatio discipulorum corda dubia confortaret. Quesumus ergo ut nos his sacramentis imbutos : fides qua te credimus : post istud seculum tibi representet inlesos. Nullum nobis de te scrupulum dubitationis : errorisque : aut ¹ ocium pariat : ^m aut quesitio incauta enutriat. Serva in nomine tuo : quos redemisti sanguine precioso. Contemplandum te nostris sensibus prebe : nostrumque cor dignatus ingredero. Esto

terminabantur. Sic enim præscribitur : *Diebus paschalibus nulla patitur quemlibet executione teneri, id est per dies quindecim, septem qui paschalem præcedunt, et septem alios qui sequuntur.*

¹ Gerimus. Fortasse : Gaudium gerimus de perfectis.

^h Genite. Forte, Unigenite.

¹ Ocium. Orat ut negligentia, ea addiscendi, quæ Christianum de fide sua scire oportet non pariat ullum circa fidem errorem.

^m Aut quesitio incauta. De hac re legendus Tertullianus, libro de præscriptionibus adversus hæreticos, ubi inter alia hoc præclarum monitum, cap. 14 : *Cedat curiositas fidei, cedat gloria saluti, et illud aliud, cap. 12 : Nobis et si quærendum esset... quæramus in nostro, et a nostris, et de nostra, idque duntaxat quod salva regula fidei potest in quæstionem devenire.*

er in medio nostri : qui hodie pacem nuncios
olorum in medio astitisti. Quique in eis in-
sti spiritum vite : nobis largire ejusdem spiritus
lationem. * Quod sacrum pascha quod evolutis
m dierum cursibus immolavimus : hujus octavo
urriculo presenti sacrificio consummavimus. Ut
e die a quo Resurrectionis tue cepimus ex-
mysterium : prescitis pasche peragamus legi-
s sacramentum. ♫. Amen.

nomina. Oratio. Dies istos Domine quos in
celebramus Christi tui Resurrectio gloriosa
xit : nobisque in generatione perpetua cele-
os doctrina Apostolica dereliquit. Astantes
ante tuam majestatem clementissime Pater pa-
legitimum frequentamus : et ut nobiscum sit
us eternus jugi obsecratione deprecemur. Eripe
nos et familiam tuam ab iniquitatibus cunctis :
indalo et diebus malignis. Prepara nobis men-
enerandi altaris : quam circumdemus velut so-
magni Regis. Ut offerentes propiciatorium li-
a pro nobis et famulis tuis exaudiri apud te
mur : tam pro viventibus : quam pro defun-
delibus.

Amen.

pacem. Oratio. Christe Dei filius : qui observatus
ad discipulos intras : eterna eos pace confir-
prebe in his solennitatibus obsequenti caterva :
ultatis vicium fugare : et charitatis vere con-
m veraciter retinere. Quo tui discipuli per di-
nem effecti : illis peracta pasche solennia sa-
is honoremus : quibus ipsi purificari a nostris
ibus mereamur. ♫. Amen.

vio. Dignum et justum est nos tibi gratias
: Domine Sancte Pater eterne omnipotens
: per Jesum Christum filium tuum Dominum
um. Omnium magistrum et formam doctrine
atem in humilitate : et majestatem Deitatis
lentem in divina virtute. Qui per infirmitatem
mori dignatus est : et resurrexit per divinam
as Sancti virtutem. Qui pluribus modis et mul-
gumentis se discipulis suis vivum exhibuit : ut
: tangi : tractarique potuisset : ne crederetur
pti hominis carnem in inferis reliquisse. Qui
die resurrectionis sue : pro metu Judeorum
ulis domi januis clausis apparuit : et omnem
ntiam ad nostre credulitatis exempla destruxit.
am improvisus in medio circumsedentium ap-
it : putabant omnes se spiritum cernere : qui
clausis januis introire. Quorum cum corda
a previderet : illum superflua priori sollicitu-
ernegantem affari dignatus est. Ut latus per-
i lancea : manibus attreret : et fixuras cla-

nod. Lege quo.

petrina apostolica. Constitutionum apostolicarum
um, cap. 33, edit. Turniani). Sanctus Petrus,
illa, statuit ut servi tota magna hebdomada et
sa sequenti vacent; hoc est, integra hebdomada
et alia integra post Pascham.
onus. Hoc est, moles corporis.

vorum in suis palmis aspiceret. Ut non pernicio-
incredulitate tabesceret : sed celeri confessione gau-
deret. Isto proinde : qui cum videret credit : bea-
tiores illos qui non vidissent credidissent : difinita
sententia declaravit. Vere fidelis Dominus in verbis
suis : et sanctus in omnibus operibus suis. Pati et
resurgere se promisit : et docuit : et legis 237 ora-
cula non solvit : sed potius adimplevit. Quis enim
hec sufficienter poterit enarrare miracula? qualiter
homo verus corpore solidatus clausis claustris intra-
verit : aut tremula moliaque aquarum orbita sicca
planta discurrerit? Cui cum januam introiret non ob-
fuit corporis pondus : et cum maris sicco pede
transcurreret : carnis non obstitit pondus. Ut vere
summus in suis mirabilibus Deus : et qui in utero
B virginali ingredi egredique potuit : claustris pudici-
cie permanentibus : ipse inferos penetravit intesus :
et resurrexit sine ulla carnis corruptione securus.
Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant
clamare quotidie una voce dicentes. ♫. Sanctus.
Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-
minus noster Jesus Christus filius tuus. Qui clausa
ostia dum discipulos visitaret : introivit ut Deus :
ut cum de veritate corporis sui dubitantibus pete-
ret panem et manducaret : homo esset verus inven-
tus. Illud faciens mirabiliter : hoc misericorditer.
Illud ad glorificandam potentiam divinitatis : hoc ad
asserendam substantiam carnis : oportebat quippe
eos illum in utraque natura conspiceret : quem me-
diatorem jubebantur Dei atque hominum predicare.
Cui favum mellis simpliciter offerentes : fidem suam
locuti sunt : donis mysticis nos docentes. Sic est
enim ex duabus rebus simplex favi confecta materia :
sic in naturis duabus una Christi creditur extitisse
persona. Ipse Dominus ac redemptor eternus

Post pridie. Oratio. Facimus Domine commemo-
rationem D mini nostri Jesu Christi filii tui : qui nos
morte sua redemit : et Resurrectione erexit. Quique
hodie ad discipulos januis clausis intravit : et uni-
eorum hesitanti : corporea attractione se palpandum
exhibuit. Unde per ipsum te Deus Pater exposci-
mus : ut illo spiritu hec oblata sanctifices : quo olim
in discipulos insufflatis credentes. Sicque nos par-
ticipatione hostie hujus percipiamus meritum sanc-
tificationis : sicut illi te insufflante adepti sunt verbum
predicationis. ♫. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Omnis conventus Dominice plebis : qui ad pera-
genda paschalis leticie solennia convenistis : pace
illa qua hodie dudum januis clausis intrante Domino
discipulorum corda firmata sunt : vestrorum etiam

Cum de veritate corporis. Non tanquam phantasma.
Est contra Manichæos, Priscillianistas, aliosque
veritatem carnis Christi negantes.

In naturis duabus. Est contra hæreses Nestorii, et
Eutychetis. Vide concilium Hispalense II, cap. 13, et
Toletanum XI, cap. 1, de fide.

abdita pectorum roberentur : quo in peragendis A paschaliis sacramentorum officiis pacificati per sanguinem crucis proclamemus a terris. Pater noster.

Dicat Presbyter. Vicit Leo.

Tribus vicibus. Ut in die Resurrectionis. Quere fol. 198.

Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Christus Dominus qui octavo post resurrectionem die obseratis ostiis : suis se demonstravit discipulis : ignorantie obicibus abdicatis : contemplandum se prebeat sensibus vestris. ñ. Amen. Quique illis hodie insufflando Spiritum contulit Sanctum : in vos respiciendo celestis gratie conferat donum. ñ. Amen. Quo celebritatem paschalem pia consummantes devotione : et fide probabiles : et opere inveniamini apud Deum indesinenter felices. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Ad accedentes. Gaudete populi.

Com. Recti Christi corpore. Quere in vigilia Resurrectionis. Fol. 198.

• IN TERTIO DOMINICO POST PASCHA.

Ad Missam. Officium.

Dicite in nationibus. *Oratio.* Tibi gloriam concinimus. *Require in Octava Pasche. fol. 234.*

Lectio libri Apocalypsis Johannis Apostoli (b Cap. III).

ñ. Deo gratias.

Angelo Philadelphie Ecclesie scribe. Hec dicit sanctus et verus qui habet claves David. Qui aperit et nemo claudit : et claudit : et nemo aperit. Scio opera tua : ecce dedi coram te ostium apertum : quod nemo potest claudere : quia modicam habes virtutem : et servasti verbum meum : et non negasti nomen meum. ^c Ecce dedi te Synagogam Sathane : qui dicunt se Judeos esse et non sunt : sed mentiuntur. Ecce faciam illos : ^d et veniant : et **238** adorent ante pedes tuos : et sciant quia ego dilexi te : quoniam servasti verbum patientie mee. ^e Ego servabo ab hora tentationis que ventura est in orbem universum tentare habitantes in terram. ^f Venio cito : tene quod habes : ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit faciam illum columnam in templo Dei mei : et foras non egredietur amplius.

^a *In dominico tertio.* In his, ut tres sint, ipsa Dominica paschalis numerari debet.

^b *Cap. III. Vers. 7-14.*

^c *Ecce dedi te.* Vulgat., et Gr., et Primasius : *Ecce dabo de synagoga Satanæ.*

^d *Et veniant.* Lege *ut veniant*; nam sigla Γ quod alias monui, modo *et*, modo *ut* legitur.

^e *Ego servabo.* Vulg. et Gr., *ego te servabo*; Primasius, *ego te tuabor*.

^f *Venio cito.* In Græco. Primasius, *veniam cito.* Vulgata, *ecce venio cito.*

^g *Psallendo.* Ps. XLVI, 7. γ . Ibid., 8.

Et scribam super illum nomen Dei mei : et nomen civitatis Dei mei nove Hierusalem : que descendit de celo a Deo meo : et nomen meum novum. Qui habet aurem audiendi audiat : quid spiritus dicat ecclesiis.

ñ. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^g *Psallendo.* Psallite Deo nostro. Psallite Regi nostro : psallite. γ . Quoniam Rex omnis terre Dominus : psallite sapienter. P. Psallite. *Dicat Presbyter.* Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum (h Cap. IIII).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Factum est cum congregarentur principes Sacerdotum et seniores et scribe in Hierusalem : et Annas princeps Sacerdotum et Cayphas : et Jonathas et Alexander : ¹ eo quod erant de genere sacerdotali. Et statuentes eos in medio : interrogabant in qua virtute : et in quo nomine fecistis hoc vos? Tunc Petrus repletus Spiritu Sancto : dixit ad eos. Principes populi et seniores Israel audite. Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi : in quo iste salvus factus est : notum sit hominibus et omni plebi Israel : quia in nomine J. su Christi Nazareni : quem vos crucifixistis : quem Deus suscitavit a mortuis : in hoc is'e stat coram vobis sanus hodie : ² in alio autem nullo. Illic est lapis qui reprobatus est a vobis edificantibus : qui factus est in caput anguli. Et non est in alio salus : nec enim nomen aliud est sub celo datum hominibus : in quo oporteat nos salvos fieri.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem (k Cap. V).

Illo in tempore. Erat dies festus Judeorum : et ascendit Jesus Hierosolymam. Est autem Hierosolymis probatica piscina : que cognominatur hebrayce Bethsayda quinque porticus habens. In his jacebat multitudo languentium : cecorum : ¹ claudorum expectantium aque motum. Angelus autem secundum tempus descendebat in piscinam : et movebatur aqua : et qui prior descendisset in piscinam post motionem aque : sanus fiebat a quacunque detinebatur infirmitate ² sua. Hunc cum vidisset Jesus jacentem : et cognovisset quia jam multum tempus haberet : dicit ei. Vis sanus fieri? Respondit ei languidus. Domine : hominem non habeo : ut cum turbata fue-

^h *Cap. IV. Vers. 5-13.*

¹ *Eo quod erant.* Vulg., et quotquot erant. Græc. : *Et quotquot erant de genere pontificali.*

² *In alio autem nullo.* Hæc neque in Vulgata, neque in Græco reperiuntur.

^k *Cap. V. Vers. 1-19.*

¹ *Claudorum.* Vulg. et Gr. addunt *aridorum*.

² *Sua.* Est hæc ultima vox versiculi quinti, qui per oscitantiam prætermisus est, eum ad reliqua intelligenda sit necessarius. Igitur supple : *Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua.*

rit aqua : mittat me in piscinam. Dum venio enim ego : alius ante me descendit. Dicit ei Jesus. Surge : tolle grabatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo : et sustulit grabatum suum et ambulabat. Erat autem sabbatum in illo die. Dicebant Judei illi qui sanus fuerat factus. Sabbatum est : non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis. Qui me fecit sanum : ille mihi dixit : tolle grabatum tuum et ambula. Interrogaverunt ergo eum. Quis est ille qui dixit tibi : tolle grabatum tuum et ambula ? Is autem qui sanus fuerat affectus : nesciebat quis esset qui dixit ei : tolle grabatum tuum et ambula. Jesus autem declinavit a turba constituta in loco. Postea invenit eum Jesus in templo : et dixit illi. Ecce sanus factus es : jam noli peccare : ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit ille homo et nunciavit Judeis quia Jesus est : qui fecit eum sanum. Propterea persequiebantur eum Judei : quoniam hec faciebat in sabbato. Jesus autem respondit eis. Pater meus usque modo operatur : et ego operor. Propterea magis querebant eum Judei interficere : quia non solum solvebat sabbatum : sed et patrem suum dicebat Deum : equalem se faciens Deo. *ñ. Amen.*

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

^a *Lauda.* Alleluja. *ñ. Jubilate Domino omnis terra : servite Domino in leticia. P. Alleluja.*

^b *Sacrificium.* Alleluja. Temporibus illis postquam resurrexit Dominus Jesus : exierunt mulieres cito de monumento. Cum timore et gaudio magno. Nunciare discipulis ejus dicentes alleluja. *ñ. Alleluja : ecce Jesus occurrit illis dicens avete : illi autem accesserunt et tenuerunt pedes ejus : et adoraverunt eum. P. Cum timore. ñ. Alleluja : tunc ait illis Dominus dicens : 239 nolite timere : ite nunciate fratribus meis : ut eant in Galileam ibi me videbunt : quia sic oportebat Christum pati et resurgere a mortuis die tertia : et sedere in gloria sua : egressa de monumento currebant. P. Nunciare discipulis.*

Missa. Deum Dei filium qui amore hominis ^e in hominem non solum nasci dignatus est : verum etiam crucifigi fratres charissimi deprecemur : ut nos a passione carnalium viciorum evictis etiam nequiarum spiritualium mundi principibus : ipse munere suo nos eripiat : et vivere in crucis sue voluntaria crucifigione nos faciat. Eamque nobis : que sibi placeat servitatem attribuat : quam nec oppressio tribulationis impediatur : nec iners securitas in torporem introducat. *ñ. Amen.*

Alia Oratio. Domine Jesu Christe qui ^d vivificatus occideris : qui resurrecturus sepeliris. Dum morte mortuos solvis : dum penam superas cruci-

^a *Lauda.* Ps. xcix, 1.

^b *Sacrificium.* Matth. xxvii, 8 10 ; Luc xxiv, 25.

^c *In hominem.* Fortasse, *inter homines.*

^d *Vivificatus.* Scilicet genus humanum.

^e *Et melioribus.* Lege : *Et melioribus in rerum mutatione commodis patiamur.*

fixus. Tu ad preces nostras illa qua totum pateris pietate convertere : et nostris jam calamitatibus finem pone. Sicque reddita nobis indulgentia miserere. Et qui adversum te gravium culparum impressione nos egisse sentimus : iterum ad te nos misericordia parcente conversi : redeunte quietis statu ^e et melioribus in rerum commodis potiamur. *ñ. Amen.*

Post nomina. Inluminatorem diei hujus te Dominum Jesum Christum qui nos ad sacra Resurrectionis tue festa perduxisti. Per ipsa sacrorum solennium suffragia deprecemur : ut sacrificia hec que tibi ob sacramenta divini corporis offeruntur : tam acceptabilia tibi nostra facias ^f obsequia : quam sunt divino instituta mysterio. Simulque universam ecclesiam tuam sanctificatione perfundens : et offerentibus remunerationem : et ^g sanctificantibus veniam : et sumpturis salutem perpetuam largiaris.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Quesumus unigenite Dei filius : ut quos redemisti sanguine sacro : pacis et charitatis munifices sacramento. Sicque omnes qui te veraciter resurrexisse fatemur : resurgere post mortem non ad penam : sed ad gloriam mereamur.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est vere equum et salutare est : nos tibi gratias agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum : Regem sempiternum tecumque regnantem : qui tanta ac talia pro salute nostra dignatus est supportare. Judicatus a Judeis : qui judicaturus est vivos ac mortuos. Ante tribunal presidis stetit : cujus metuenda tribunalia universi sunt celi. Sputis faciem suam passus est liniri : qui sputo suo paulo antea aperuit oculos ceci nati. Spinis dignatus est coronari : a quo meruerunt martyres coronis celestibus decorari. Felle et aceto permisto dignatus est potari : qui ^h de petra durissima fecit populum melle saturari. Lancea latus suum sustinuit penetrari : cujus gladio devicti sunt inferi. Manus et pedes clavis dignatus est infigi : cujus manus fecerunt fabricam celi. Depositus de cruce voluit sepeliri : cujus verbo confestim suscitati sunt mortui. Se ipsum pro nobis jussit offerri : ne ultra jam irrationabilium pecudum sanguis sacris altaribus funderetur. Ipse Sacerdos dignatus est esse et hostia : per quem cuncti credentes vitam consequerentur eternam. Propter quod ei omnes Angeli omnesque Sancti non cessant clamare : ita dicentes. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus vere benedictus unigenitus tuus Dominus noster et medicus. Qui non solum egritu finem nostram : quam paradisi exules

^f *Obsequia.* Lege : *Nostro facias obsequio.*

^g *Sanctificantibus.* Nota discrimen inter sacerdotem et populum : utriusque est offerre, sed solius sacerdotis est sanctificare oblata.

^h *De petra.* Deut. xxxii, 13, ps. lxxx, 17.

^a debebamus absolvi: verum etiam mortem primi parentis errore contractam: pro sua pietate miseratus divina potestate superavit. Dum nobis et formam morum vivendo prebuit: et remissionem peccatorum moriendo concessit. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Christe qui pro nobis Deo Patri in sacrificium es oblati: qui sanguine tuo terrena celestibus socians: resurrectione tua nos docere sperare superna: his sacrificiis propiciatus inlabere: hisque benedicturus descende. Sint hec que tibi offerimus libamina ita plenitudine benedictionis tue referta: ut resurrectionis tue festa celebrantibus optatam pariant medicinam. *ñ. Amen.*

240 Ad Orationem Dominicam.

Redemptor noster et conditor: cujus in sepulcro caro non vidit corruptionem: sed glorificata surrexit Dei Patris roborata virtute: tu omnia corruptionum carnalium in nobis vulnera propiciatus interimie: et gloriose castitatis cingulo nos astringe. Quo devictis viciorum carnalium incentivis: ea que nos docuisti exclamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presbyter. Vicit leo. *Tribus vicibus, ut in die Resurrectionis, folio 198.*

Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. *Benedict.* Crux Domini nostri Jesu Christi: sit sublimitas vestra. *ñ.* Amen. Sanguis ejus maneat in vos redemptio vera. *ñ.* Amen. Resurrectio ipsius: sit vobis claritas sempiterna. *ñ.* Amen. Ipso prestante qui vivit cum Deo Patre et Spiritu Sancto in secula seculorum. *ñ.* Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Ad accedentes Gaudete populi.

Com. Refecti Christi corpore. *Quere in vigilia Resur.* fol. 193.

Oratio. Expletis Domine. *ut supra in die Resurrectionis, fol. 198.*

^b IN QUARTO DOMINICO PASCHE.

Officium. Dicite in nationibus. *Oratio.*

Tibi gloriam concinimus. *Quere in Octava Pasche, fol. 234.*

Apocalypsis Johannis apostoli (° Cap. XIII).

Ego Johannes fui in spiritu et vidi: et ecce agnus

^a Debeamus. Fortasse, *ferre debeamus.*

^b *In quarto dominico.* In Missali et in Breviario Mozarabum, a Resurrectione Christi ad festum Ascensionis, sex Dominice recensentur; in Orationali Gothico Dominice quatuor *post octavas Pasche* et in Lectionario Luxoviensi Dominice quinque *post clausum Pasche*; in hac tamen varietate loquendi numerus idem Dominicarum invenitur; nam in Missali et Breviario Mozarabum, in sex illis Dominicis, computantur ipsa Dominica Resurrectionis, et Dominica octavarum, quas Orationali Gothico non computat, et in Lectionario Luxoviensi, in quinque illis *post clausum Pasche*, computatur Dominica octavarum, quibus si addatur Dominica paschalis, completur senarius numerus Dominicarum quot Missale nostrum numerat. In Missali Gallicano inveniuntur binæ mis-

stabat supra montem Syon: et cum illo centum quadraginta quatuor millia: habentes nomen ejus et nomen patris ejus scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem de celo tanquam vocem aquarum multarum: et tanquam vocem tonitruum magni. Et vocem quam audivi sicut citharedorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant canticum novum ante sedem et ante quatuor animalia et seniores. Et nemo poterat dicere canticum: nisi illa centum quadraginta quatuor millia: qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt: hi sequuntur agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ^d ex omnibus: primicie Deo et agno: et in ore ipsorum non est inventum mendacium: sine macula enim sunt. Et vidi alterum Angelum volentem per medium celum: habentem evangelium eternum: ut evangelizaret sedentibus super terram: et super omnem gentem: ^e tribum: et populum: dicens magna voce. Timete Dominum et date illi honorem: quia venit hora ejus judicii: et adoret eum qui fecit celum et terram: mare et fontes aquarum. *ñ. Amen.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum spiritu.

^f *Psallendo.* Jubilate Domino omnis terra: psallendum dicite nomini ejus: date gloriam laudi ejus. ^g Benedicite gentes Deum nostrum: et obaudite voci ejus. *P.* Date gloriam.

Dicat Presb. Silentium facite.

LECTIO LIBRI ACTUUM APOSTOLORUM (° Cap. XIII).

In illis diebus. Videntes principes Sacerdotum Petri constantiam et Johannis: comperto quia homines essent sine litteris et idiote admirabantur: et cognoscebant eos: quoniam cum Jesu fuerant. Hominem autem videntes stantem cum eis qui curatus fuerat: nihil poterant contradicere. Jusserunt autem eos foras extra concilium sedere: et conferebant invicem dicentes. Quid faciemus hominibus istis? Quoniam quidem notum signum factum est super eos: omnibus qui habitant in Hierusalem manifestatum est: non possumus negare. Sed ne amplius divulgetur in populum: comminetur eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum. Consentientibus autem omnibus: et vocantes eos denunciaverunt ne omnino loquerentur: neque docerent in nomine

sæ post clausum Pasche, quæ missæ post Pascha inscribuntur, nullæ autem missæ dominicales post clausum Pasche exstant in Gallo-Gothico, et in Sacramentario Bobiano, ne quidem ad clausum Pasche missa ulla est.

^e *Cap. XIV.* Vers. 1, 8. Illud *Ecce ego Johannes fui in Spiritu*, desumptum ex capite 1, 9, 10. Instar præmissi lectioni præmittitur. In Lectionario Luxoviensi deficiunt hujus diei legenda.

^d *Ex omnibus.* Ita Primasius legit. Vulg. et Gr., *et hominibus.*

^e *Trib m.* Vulg. et Gr. addunt *et linguam.*

^f *Psallendo.* Ps. LXXV. ^g *Ibid.*, S.

^h *Cap. IV.* Vers. 17-25.

Jesu. Petrus vero et Johannes : respondentes dixerunt ad eos. Si justum est in conspectu Dei : vos potius audire quam Deum judicate. Non enim possumus nos que vidimus et audimus : non loqui. At illi comminantes dimiserunt eos : non inuenientes quomodo punirent eos propter populum : quia omnes clarificabant id quod factum fuerat : in eo quod acciderat. Annorum enim erat ^a quadraginta homo : in quo factum est istud signum sanitatis. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem
(*Cap. b IIII*).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus cum venisset in Galileam : exceperunt eum Galilei : cum omnia vidissent que fecerat Hierosolymis in die festo : et ipsi enim venerant in diem festum. Venit enim iterum Chanaam Galilee : **241** ubi fecit de aqua vinum. Erat quidam Regulus : cujus filius infirmabatur Capharnaum. Illic cum audisset quia Jesus veniret a Judea in Galileam : abiit ad eum et rogabat illum . ut descenderet et sanaret filium ejus. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Jesus ad eum. Nisi signa et prodigia videritis : non creditis. Dicit ad eum Regulus. Domine : descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Jesus. Vade filius tuus vivit. Credidit ergo homo sermonem quem dixerat ei Jesus : et ibat. Jam autem eo descendente servi occurrerunt ei : et annuauerunt dicentes : quia filius ejus viveret. Interrogabat horam ab eis in qua melius haberat. Et dixerunt ei. Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater : quia illa hora erat in qua dixerat ei Jesus : Filius tuus vivit. Et credidit ipse : et domus ejus tota. Hoc iterum secundum signum fecit Jesus cum venisset a Judea ^c in Chanaam Galilee.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.
ñ. Et cum.

^d *Lauda.* Alleluia. *ñ*. Quis Deus magnus sicut Deus noster. Tu es Deus qui facis mirabilia. *P.* Alleluia.

^e *Sacrificium.* Hec dicit Dominus qui erat : et qui est : et qui venturus est omnipotens : primus et novissimus qui mortuus est et resurrexit : et ecce vivens est. Lavit nos supra lignum sanguine suo. Ipsi gloria in secula seculorum alleluia. *ñ*. Audivi voces Angelorum multorum dicentium ante agnam : qui est primogenitus mortuorum : et princeps regum terre : salus Deo nostro sedenti supra thronum : et omnes Angeli in circuitu stabant et seniores prostraverunt se : et adoraverunt Dominum sedentem supra celos clamantes voce magna. *P.* Ipsi gloria.

Missæ. Offeramus dilectissimi fratres panes propositionis : qui desideramus accedere ad mensam Dei omnipotentis. Nec de morte Christi coram po-

pulis erubescere : sed de gloriosa cupiamus resurrectione gaudere. Nulla nobis desperationis caligo nascatur : sed lucernam fidei mens serenior contempletur. Ut per viam vite simpliciter ambulantes : quandocumque Christus visitaverit : non inveniatur dubitantes : nec arguat infideles. Demus potius hospitalitati competens studium : recepturi in celestibus premium. Mundi quoque eidem Christo cordis hospitium preparemus : et in nobis mansionem sapientie fabricemus. Ut in fractione panis ab omnibus cognoscendus : resurrectionem suam manifestare dignetur : in eterna Dei Patris gloria simpliciter adorandus. Dies enim leta tunc transibit si solennitati devotio gloriosa concordet.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Benedicte Deus et Pater universitatis : et substantie omnis creator concedens unicuique nature demutabilem legem : et ipse liber a lege nature mortem perimens : diabolum infirmans : sanctificationem tribuens : et immortalitatem. Perficiens et infirmitatem : atque immensitatem tuam capacem fidelium tibi animarum accomodans sanctitati. Qui ad repellendos mundi hujus errores : et omnem maligne potentie naturam coarguendam : verbum et virtutem et sapientiam tuam : Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum : consortem caduce carnis nostre esse voluisti. Per quem tibi gratias agimus : ob hunc verum et consummatum et ad salutem generis humani preciosa sua passione perfectum pasche diem. In quo inferos adiit : mortem vicit : diabolum coarguit : et leges tartari solvit in homine suo : a quo mortis conditione discesserat coexistaturus universe carnis : que in se esset generanda naturam. Ob quod facito nos omnipotens Pater : ut hunc sanctum in progenies et memorabilem in generationem diem confidentes : non in amaritudine veterum azimorum : neque in anterioris malicie fermento : sed in nova et sincera renate innocentie conspersione celebremus. Liberati : regenerati : sanctificati : et coronati. *ñ*. Amen.

Post nomina Oratio. Deus qui in electis tuis exististi funditus inortem : qui mortem te inferni pronuntians esse : illos solum ex averni claustris eruesti : quos tuos in fide et actibus recognoveris.

242 Da presenti populi Christiani conventui resurrectionis tue solennitate ovanti legis tue preceptis inviolabiliter inherere : et indesinenter estu tue dulcedinis anhelare. Ut semper nos tuos operarios esse cognoscas : et eternis penis solutos secunde resurrectionis felicitate sustollas. Quo presenti sacrificio et Resurrectionis tue gaudia celebrantibus se nobis majestatis tua invisita : visibilem prebeat : et defunctorum spiritibus ad requiem adesse ostendat. *ñ*. Amen.

^a *Quadraginta.* Vulg. Gr., *plusquam quadraginta.*

^b *Cap. V.* Vers 45, ad finem capituli.

^c *In Chanaam Galilee.* Vulg. Cod. Vercel. et Veron. legunt *in Galileam.*

^d *Lauda.* Ps. LXXVI, 14.

^e *Sacrificium.* Ex Apocalypsi I, 8, 18, 5, 6. *ñ*. *Ibid.* v. 11 : I, 5 ; VII, 10, 11.

^f *Illos solum.* Refer huc illud Concilii Toletani IV, de fide : *Descendit ad inferos, ut sanctos qui ibi tenebantur erueret.*

Ad pacem. Oratio. Christe Deus qui inter iniquos A suspendi passus es : crucis sustinendo injuriam : dato nobis perfecte vite tolerantiam. Ut charitate illa qua ipse mundum diligens : pro eodem mortem subiisti : inveniamur ipsi te opitulante perfecti. Sicque passionis tue exemplo inlata toleremus scandala : ut sanguine crucis tue omnia pacificante : capitis nostri mereamur effici membra. ⁊ . Amen.

Inlatio. Dignum et justum est nos tibi gratias laudesque referre : qui cum Spiritu Sancto reguando manes in Patre. Quique magno pietatis tue ammirandoque mysterio manifestatus in carne : justificatus in spiritu : ostensus in Angelis : predicatus in gentibus : creditus in hoc mundo : assumptus in gloria : de inferni nos periculis liberasti. Chrismatis et carismatis tui dona disperciens : ad sacerdotales infulas : et ad regie nobilitatis in-ignia. ⁊ Tanquam electum genus et populos acquisitionis invitans : socium humani generis : consortemque naturam carnis assumptione dignatus : justus pro injustis : pius pro impiis : nullius reatus forte suspensus reconcilisti nos Deo. Humilitate tua nos erigens : contumeliis honorans : vulneribus sanans : morte vivificans. Quicquid in nobis mors habebat juris evacuans : obliterato quod adversus nos est deletoque chirographo in celestis gratie beatitudinem spem nostre libertatis extendis. Victorie tue : Resurrectionisque principii : ad dona nos eterne beatitudinis provocasti : volens redemptos in celestibus collocare : ad Deum Patrem vocacionum nostrarum precursor ascendis. Ut Redemptor in terris : propitiator in celis additos : passione absolvas : captivos advocacione defendas. Insuper ad communionem corporis ac sanguinis tui non solum accipiendi : sed etiam consecrandi per gratiam ⁊ indulte sanctificationis admittas. Ut panis istius vini que institutas a te : tibi ac Deo. Patri hostias offeramus : ⁊ que etsi non habeant veram creature diversitate materiam : accipiant tamen debitam spirituali benedictione potentiam. Per quam originem quamdam evangelice imitationis adepti : celestium secretorum sacramenta discentes : laudes quas tibi

⁊ Tanquam. Sanctus Isidorus (*De eccl. Off. l. II, c. 25*) post alia de chrisinate, subdit : *Sed postquam Dominus noster vernus Rex et Sacerdos æternus a Deo Patre cælesti mystico unguento est delibutus, jam non soli pontifices et reges, sed omnis Ecclesia unctione chrisimatis consecratur, pro eo quod est membrum æterni Sacerdotis et Regis; ergo quia genus regale et sacerdotale sumus, ideo post lavacrum unguimur, ut Christi nomine censeamur.* Plura etiam huc congressit sanctus Hildephonsus libro de Adnot. baptisim. (*Cap. 122, 123, 124*).

⁊ Indulte sanctificationis. Scilicet, ut loquimur, sacerdos potestate ordinis Eucharistiam consecrandi facultatem habet. Sacerdos Græcus, in liturgia sancti Chrysostomi, dum hymnus cherubicus canitur, orat : *Fec me, virtute Sp. sancti, indutum gratia sacerdotii, idoneum ut tuum sanctum corpus, et pretiosum sanguinem consecrem.* His similia in aliis liturgiis occurrunt.

⁊ Que etsi. Panis enim et vinum non sunt, natura sua, corpus et sanguis Christi, sed benedictione celestis, qua transmutantur, vere in corpus et sanguinem Domini convertuntur. Egregie sanctus Ambrosius

in gloria Patris cum Sancto Spiritu permanenti Angelis et Archangelis annuntiat : nos quoque imitati celestium beatitudinem persolvamus cum Seraphin ita dicentes. ⁊ Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui moriens seve averni claustra destruxit : et resurgens : januas nobis celestis regni aperuit. Ipse Dominus ac Redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Commemoramus Domine passionem Jesu Christi Domini nostri : qui se tibi per crucis destinam in verum sacrificium offerens : confractions averni obicibus cum glorificata carne tercia die rediens a mortuis : vivus suis postmodum apparuit discipulis gloriosus. Et ideo per ejus te mortem poscimus et rogamus : ut his sacrificiis ita propiciatus inlabi jubeas. Quo omnes pro quibus offeruntur : et fermento malicie careant : et novitate spiritus paschali gaudiorum mereantur peragere sacramenta. ⁊ . Amen.

Ad Oracionem Dominicam.

Omnipotens eterne Deus : qui filium tuum pro nostra redemptione misisti verbo editum : virginali utero procreatum. Ut carnem ⁊ induceret : ⁊ et nos de peccatorum vinculis liberaret : et penas crucis pertulit : diversa tormenta sustinuit : et nos sua passione salvavit : simulque Resurrectione 243 redemit. Miserere igitur nostri : ut oracionem quam nos ipse docere dignatus es : sic dicere mereamur. Pater noster.

Dicat Presb. Vicit leo. Tribus vicibus, sicut in die Resurrectionis, folio 198.

Dicat Presbiter : Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ⁊ . Et cum.

Benedictio. Omnipotens Deus qui æterna dispensat : in isto gloriose Resurrectionis sue die vos uberius benedicat. ⁊ . Amen. Claritatis sue vos splendore perfundat : et mentes vestras paschali leticia replcat. ⁊ . Amen. Inrigentur pectora vestra dono Spiritus

(*De iis qui myst. init., c. 9*) cum virgæ in serpentem, et aquæ Nili in sanguinem conversæ, aliaque exempla protulisset, subdit : *Si tantum talia humana benedictio ut naturam converteret, quid dicimus de consecratione divina, ubi verba ipsa Salvatoris operantur?* et infra : *Ipse clamat Dominus Jesus. HOC EST CORPUS MEUM. Ante benedictionem verborum celestium alia species nominatur, post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit SANGUINEM SUUM; ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur.* Et in libro de Sacramentis (*Lib. IV, cap. 4*), ille idem, aut alius, ejus doctrinæ inherens : *Panis iste, panis est ante verba Sacramentorum; ubi accessit consecratio, de pane fit caro Christi.* Et infra : *Non erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi quia jam Corpus est Christi.* Et sanctus Augustinus (*Serm. 227, Ed. Maur.*) discipulus magistro subscribens : *Panis ille, inquit, quem vides in altari sanctificatus per verbum Dei corpus est Christi; calix ille, imo quod calix sanctificationis, per verbum Dei, sanguis est Christi.*

⁊ Induceret. *Lege induceret.*

⁊ Et nos. *Lege ut nos.*

cut terra sitiens salientur imbro celesti. A
 l' conscientie purgati maculis : pascha-
 nos efficiat sacramentis. *ñ*. Amen. Per
 m ipsius Dei nostri etc. Dominus sit
 secum. *ñ*. Et cum.

ñes. Gaudete populi. *Communio*. Refecti
 ore. *Quere in vigilia Resurrectionis. fol.*

ispletis Domine. *Require in omnium*
fol. 198.

QUINTO DOMINICO PASCHÆ.

Ad Missam. Officium.

nationibus. *Oratio*. Tibi gloriam conci-
 re in Dominico octavo Pasche. *folio 194.*

ipsis Joannis Apostoli (*a Cap. XIX*).

gratias.

nes fui in spiritu : et vidi celum aper-
 e equus albus : et qui sedebat super eum
 fidelis et verax : et justiciam iudicat et
 li autem ejus sicut flamma ignis : et in
 diademata multa habens : et nomen scri-
 nemo novit nisi ipse. Et vestitus erat
 persam sanguine : et vocatur nomen ejus
 i. Et exercitus qui sunt in celo : seque-
 n in equis albis vestiti bissinum album
 de ore ipsius procedebat *b* gladius acutus :
 ercutit gentes : et ipse reget eos in virga
 ipse calcet torcular vini furoris ire Dei om-
 et habet in vestimento et in femore suo
 Rex Regum et Dominus dominantium.

resbiter. Dominus sit semper vobiscum.

o. Psallite Deo nostro. *Require in III.*
Pasche fol. 238.

resbiter. Silentium facite.

o Actuum Apostolorum (c Cap. IIII).

gratias.

iebus. Dimissi Apostoli venerunt ad suos :
 averunt eis quanta ad eos principes sa-
 et seniores dixissent. Qui cum audissent :
 levaverunt vocem suam ad Dominum et
 Domine qui fecisti celum et terram mare :
 ue in eis sunt : qui per Spiritum Sanctum
 is nostri David pueri tui dixisti. Quare *D*
 t gentes : et populi meditati sunt inania.
 t reges terre : et principes convenerunt in
 rrus Dominum et adversus Christum ejus.
 mt vere in civitate ista adversus sanctum
 aum Jesum : quem unxisti : Herodes et
 latus cum gentibus et populis Israel facere
 s tua et consilium decreverunt fieri. Et
 ine Deus respice in minas eorum : et da

XIX. Vers. 11-17.

us acutus. Vulg., Ex utraque parte acutus.

IV. Vers. 23-32.

volenti. Sunt verba quibus finis imponeba-
 ti.

VIII. Vers. 41. ix, 1-3. Illud cum descendis-
i pertinet ad versiculum 27 capituli hujus.

PATRO: LXXXV.

servis tuis cum fiducia loqui verbum tuum in eo :
 cum manum tuam extendas sanitates et signa et
 prodigia fieri per nomen sancti filii tui Jesu Christi.
 Et cum orassent motus est locus : in quo erant con-
 gregati. Et repleti sunt omnes Spiritu Sancto : et lo-
 quebantur verbum Dei cum fiducia *d* omni volenti
 credere. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (c Cap. VIII).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus
 cum descendisset de navi : excepit illum turba : et
 erant omnes expectantes eum. Et ecce venit vir cui
 nomen Jairus : et ipse princeps Sinagoge erat. Et
 cecidit ad pedes Jesu rogans eum : ut intraret domum
 ejus : quia filia unica erat illi fere annorum duode-
 cim : et ecce moriebatur. Et contigit dum iret a
 B turbis comprimebatur. Et mulier quedam erat in
 profluxu sanguinis ab annis duodecim : que in Me-
 dicos erogaverat omnem substantiam suam nec ab
 ullo potuit curari. Accessit retro : et tetigit simbriam
 vestimenti ejus. Et ait Jesus. Quis est qui me tetigit ?
 Negantibus autem omnibus dixit Petrus : et qui cum
 illo erant. Preceptor *244* turbe te comprimunt : et
 affligunt : et tu dicis quis me tetigit ? Et dixit Jesus.
 Tetigit me aliquis ? Nam ego novi virtutem a me
 exisse. Videns autem mulier quia non latuit : tre-
 mens venit et cecidit ante pedes ejus : et ob quam
 causam tetigerit eum : nuntiavit coram omni populo :
 et quemadmodum sanata sit. At ipse dixit illi : filia
 fides tua te salvam fecit : vade in pace. Adhuc illo
 loquente : venit quidam ad principem sinagoge di-
 cens ei : quia mortua est filia tua : noli vexare eum.
 Jesus autem audito hoc verbo respondit patri puelle.
 Noli timere : crede tantum : et salva erit. Et cum
 venisset ad domum non permisit intrare secum
 quinquam : nisi Petrum et Johannem et Jacobum
 et patrem et matrem puelle. Flebant autem omnes :
 et plangebant illam. At ille dixit. Nolite flere non est
 mortua : sed dormit : et deridebant eum scientes
 quia mortua esset. Ipse autem tenens manum ejus :
 clamavit dicens. Puella surge : et reversus est spiri-
 tus ejus : et surrexit continuo : et jussit illi dare
 manducare. Et stupuerunt parentes ejus. Quibus pre-
 cepit : ne alicui dicerent quod factum erat. Convo-
 catis autem duodecim Apostolis dedit illis virtutem
 super omnia demonia ejicere : et ut languores cura-
 rent. Et misit illos predicare Evangelium Dei et sa-
 nare infirmos. *ñ*. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*.
 Et cum.

1 Lauda. Alleluja. *ñ*. Memento nostri Domine in
 beneplacito populi tui : visita nos Deus in salute tua.
P. Alleluja.

2 Sacrificium. Stetit Angelus ante aram Dei habens
 thuribulum aureum : et date sunt ei supplicationes

In Lectionario Luxoviensi, deficiente Codice, deficiunt
 lectiones omnes trium Dominicarum precedentium ,
 et duarum primarum hujus ; Evangelium autem legitur ex
 Marci vii, 51-57.

1 Lauda. Ps. cv, 4.

2 Sacrificium. Ex Apoc., viii, 3 seq. *ñ*. Ibid., v,
 1-6.

multe ut daret de orationibus sanctorum ad altare Domini : quod est ante thronum. Et ascendit fuit supplicationum de manu Angeli. In conspectu Dei : alleluja : alleluja : alleluja. ¶ Vidi librum in dextera Dei sedentis supra thronum : scriptum intus et retro : signatum signis septem : et audivi Angelum fortem predicantem voce magna : quis dignus est aperire librum et videre signa ejus ? Nec quisquam poterat : neque in celo neque in terra neque subtus terram aperire librum aut prospicere illum : et ego flebam multum quod nemo dignus inventus esset : qui aperiret librum aut videret illum : et dixit mihi unus ex senioribus : ne fleviſis : ecce vicit Leo de tribu Juda : radix David aperire librum : et septem signa ejus. P. In conspectu Dei

Missæ. ^a Hic est dies quem fecit Dominus : exultemus et letemur in eo. Hic est dies : quem tenebre comprehendere nequiverunt. Hic est dies : quem alia non precessit : nec nox ulla conclusit. Hic est dies : in quo qui ambulat : non offendit. Hic est dies : quem nulla unquam delevit oblivio : nec seculorum vetustas obducit. Qui cum maneat semper in Patre : nobis tamen hodie rediens ab inferis immortalitati refulsit ex lumine. Ipsum igitur possideamus in mente. Exultemus in voce. Adoremus in spiritu. Glorificemus et portemus in corpore. Intentaque prece rogemus : ne nos secunde patiat mortis interitu comprehendi : quos ereptos a prime mortis imperio : per crucis et carnis sue passionem reddidit libertati.

¶ *Chorus.* Amen.

Alia oratio. Resuscita nos Domine a concupiscentiarum nostrarum sepulcris : qui devicto diabolo resurrexisti triumphator a mortuis. Non in nobis patiaris perire bonorum tuorum noticiam : quam dedisti qui in salutem perditos excitasti. Constitue inter nos : et inconvertibilem diabolus odium perfectum : non quo nobis nocere te propiciante prevaleat : sed quo agnitione tue veritatis inluminatos supplantare ulterius non prevaleat. Eumque ita malorum ejus crescento fastigio relinquamus : ne unquam ad vomitum nostrarum sordium redeamus. Illoque virtutis tue vigore expulso ineradicabilem mentibus nostris dilectionis tue infunde dulcedi-

^a *Hic est dies.* Totum hoc tempus, quod a Paschate ad Pentecosten fluit, speciali devotione solebant fideles, tanquam continuatam quamdam festivitatem, celebrare : hinc in hac oratione dicitur *Exultemus et letemur in eo.* Præterea quilibet dies Dominicus ut imago quædam solemnitatis paschalis colebatur. *Diem Dominicum* (inquit Innocentius, epist. ad Decent. Eugub., cap. 4) *ad venerabilem Domini nostri Jesu Christi resurrectionem non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarum, ipsius diei imaginem frequentamus.*

^b *Mereantur.* Forte, mirentur.

^c *Lusisti.* Adde *Dei Fili,* quod addendum mutatio constructionis et inopinata transitio a tertia ad secundam personam suadet.

^d *Et spolians carne verbum.* Duo hic notanda, unum ad modum loquendi, aliud ad sensum verborum pertinet. Quod ad modum loquendi, sanctus Hilarius

nem : donec ad societatem plenitudinis veniamus beate.

¶ *Chorus.* Amen.

Post nomina. Oratio. Facito nos omnipotens Deus : ut carnali devicta concupiscentia : veraciter gloriamur in cruce tua. Per ipsam et viventium probra : et defunctorum abdicentur exitiâ. Per eam acceptantur oblationes fidelium : per eam confusa ad Christum redeat infidelitas perfidorum. Quo qui te resurrexisse fideliter credimus : ita ex nostris tibi actibus placeamus : ut per hoc sacrificium : placabilem te nobis ostendas et viventibus pacem et sepultis optatam conferas manumionem.

Respondet Chorus. Amen.

Ad pacem. Oratio. Super corpus benevoli redemptoris spirituales aquile volantes et resurgentis Domini claritatem radiante fidei obtutu cernentes : debitas tibi offerimus clementissime grates. Et ideò deprecamur ut ad hujus delectabilis mense celestis epulas invitati : dono pacis eterne in hoc paschali mereamur convivio recreari.

¶ *Chorus.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : vere pulcrum atque sublime est : nos confessione pectoris : vocis organo : oris officio : innumerabilium tuorum Deus munerum dona proferre : et amaritudinem nostrarum faucium beati eloquii sapore condire. Sed angustum est ad tam immensa preconia pectus hominis : et quo te quisque interius aspexerit : major semper ad crescit : quia semper novus : semper antiquus es. Misisti in hunc mundum filium tuum lege nascendi : qui priusquam nasceretur in utero virginali : tecum ante secula cuncta formavit. Viderunt eum elementa nascentem : quem cum disponerentur : viderant ordinantem. Teneram ejus populi mereantur etatem : quorum patres antiquam jam intellexerunt virtutem. Quodsi grande est pulcrumque mysterium : res illa cum nascitur : quanto majoris miraculi est res illa : cum moritur. Capta enim mors est corporis fraude : et dum carne contactum Deum non agnovit interius latentem sub esca fauce hamum suscepit : et in cruce clavis fixa contremuit. O quam preclara habitilem draconis antiqui arte lusisti : ut dum ei ostenderes corporis predam : ipse confingeretur in ligno : et spolians carne verbum : liber ad inferos pergis : fractisque portarum claustris : vinclos laxas e vincu-

(*Lib. ix de Trin., n. 11*) explicans Apostolum (*Coloss., ii, 15*), quem juxta versionem quamdam antiquam legit : *Exutus carnem, et potestates ostentui esse fecit, triumphatis his in semetipso, dixit : Quæro a te quis sit carne se spolians, et quæ sit caro spoliata.* Et post plura : *Spoliata enim caro Christus est mortuus; eodemque loquendi modo hic (N. 10, 11) non semel utitur. Præterea sanctus Ambrosius (Tract. de Symb., cap. 15) eundem loquendi modum ex Apostolo exhibet; sic enim citat laudatum textum : Spolians se carne, principatus et potestates exspoliavit.* Fatendum tamen est hunc tractatum, quem Editio Romana, Petavius, alique eruditi sancto Ambrosio attribuerant, in Editione Maurina in appendixem rejectum esse. Aiunt quidem eruditi Editores hunc esse tractatum antiqui scriptoris, ut putant, sæculi v, non autem sancti Ambrosii. Jam vero quod ad sensum verborum pertinet, cum Missali nostro conveniunt Missalia Gallicanum et Gallo-Co-

litz : et inter mortuos liber tenebras nova luce perfundis. Non subiacebat majestas tua Domine huic necessitati : ut facta patereris : sed nos etiam necessitas tua. Perierat enim Domine vita nostra : nisi filii tui morte fuisset inventa. Misisti super nostrorum criminum captionem : sanguinem unigeniti filii tui : et delesti eam jure victoris. Vulneribus ejus sanasti vulnera nostra : ut nos redimeres per filium tuum absque divinitatis injuria : ipsudque precium hominis idem factum est. Quid ergo faciemus nunc tam magno talique redempti precio ? que nostra opera compensavit hoc precium ? qualiter serviemus tibi Domino : a quo nobis est promissa libertas : et offertur hereditas ? Operare in nobis Domine : quod tibi placeat : ut te possidere possimus . ipse nos posside. Non discedemus a te : vivificabis nos : et nomen tuum invocabimus. Nomen illud est super omne nomen : quod conlaudant Angeli et Archangeli una voce proclamantes : atque ita dicentes. *ñ . Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere Sanctus vere benedictus Domi-

thicum, quæ in immolatione Missæ clausum Paschæ habent : *Spirituale Verbum* (verbum scilicet divinum) *crucem spontanea voluntate, propter redemptionem humani generis, de inimico tyranno triumphaturus, ascendit, et, relicto paulisper corporis templo, iniferorum claustra confringens, penetravit, ac deinde se pristinae, ut antea fuerat, vitæ restituit.* Quæ satis aperte alludunt ad eam sententiam cui antiquorum plurimi faverunt, quæ tenet, Dei Verbum triduo mortis se a suscepta humana carne disjunctisse. Ariani et Apollinaristæ hanc opinionem acriter propugnabant ; his enim (qui negabant in Christo esse animam rationalem humanam, sed pro anima Verbum divinum inesse perperam docebant) necesse erat asserere, Verbum divinum triduo mortis a corporis sui templo recessisse, siquidem Christum vere mortuum esse fatebantur, neque aliter hominem mori quam animæ a corpore separatione apud ipsos etiam constabat. At Catholicis, etsi Apollinaris et Arianorum hæretica dogmata rejicerent, et profiterentur, Christum integrum hominem animam rationalem et corpore constantem assumpsisse, haud pauci tamen opinabantur, ad veritatem mortis Christi non sufficere separationem animæ ejus a corpore, sed insuper necesse esse ut ab eodem corpore pariter separaretur deitas ; neque enim, aiabant, corpus illud revera mortuum esse censeri debet, cui intime unita remanet atque conjuncta fons ipsa et origo vitæ ; et inde concludebant, moriente Christo vinculum illud quo Verbum divinum carni humanæ erat conjunctum fuisse dissolutum, post breve tempus in perpetuum reparandum. Huc etiam referebant et verba illa a Christo in cruce prolata : *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me ?* et citatum textum Apostoli quem in Cardicibus suis sanctus Ambrosius (*In Luc. lib. v, n. 107*) et sanctus Augustinus (*Lib. 1 de peccat. Merit. et remiss., cap. 27*) legebant : *Exiens se carne.* Porro hanc opinionem, ineunte sæculo vixique adulto, plurimos habuisse fautores in Gallia, Hispania et Africa, probat libellus sive epistola Leporii (*Apud Garnerium, in not. ad Marcum Merc., pag. 224*), cui, a probante synodo Africana, subscribere sanctus Aurelius Carthaginensis, sanctus Augustinus Hippoensis, alique duo episcopi Africani, Florentius et Secundus. Quæ proinde nihil alienum a recepta Africanorum episcoporum doctrina continebat ; in eo autem, cum de morte Christi Servatoris agitur, legimus quod *terrenum corpus pro tempore erat relinquendum non solum a Deo, verum etiam ab anima sua,*

Annus noster Jesus Christus filius tuus. Qui solus verbo virtutis cuncta moderans : et omnia crucis destina portans : vectes ferreos comminuit : portarumque crearum claustra perfregit : tartari profunda descendit : sedentibus in umbra mortis ignote lucis claritas respandit : et Sol justitie de tunulo corpore subtilitate procedens : raliis suis tenebras nostras, mirabiliter illustravit. Ipse Dominus ac Redemptor eternus

Post pridie. Oratio. Confitemur Domine confitemur : et credimus pro nostro scelere te corporaliter mortis subisse supplicium : et pro omnium salute prostrato mortis interitu triumphantibus Angelis celestem Patris : ex qua veneras : ad mansionem reversum. Pro quo te Deus omnipotens rogamus et **246** petimus : ut oblata in conspectu tuo *ro* *tro* servitutis libamina : ipse tibi acceptabilia facias : et accepta discurrere sancto Angelo tuo nobis sanctificata distribuas : ut dum corda nostra corporis et sanguinis filii tui Domini nostri commixtione purifi-

quæ erat unita cum Deo : hoc ipsum priusquam fieret nobis moriens testatus est, etc. Et infra : *Corpus, in morte et juxta legem excessus humani, divinitas cum unita sibi anima reliquit.* Hæc Leporius, cujus libellus, etsi duobus tantum episcopis inscribatur, Proculo Marsiliensi, et Cilinio, fortasse Aquæsextensi, tamen, ut auctor est Cassianus, ad omnes Galliæ civitates missus est. At certe Galliarum episcopi nec sine examine admiserunt epistolam hominis ob hæresim et pravas opiniones e Gallia pulsæ, neque omnino suscepissent, si in ea quid paræ suspiciosi dogmatis invenissent. Deinde quod eadem opinio hoc tempore in Hispania sectatores haberet, testes sunt Vitalis et Constantinus, Episcopi Hispani, scribentes Capreolo, Carthaginensi episcopo (*Apud em. de Aguirre, Conc. Hisp. tom. II, pag. 195*), in qua epistola, cum de quibusdam hæreticis mentionem fecissent, asserentibus purum hominem, a quo Deus recesserat, crucifixum esse : *Quibus, inquit, parvitas nostra sic dicit : Nunquam Deus recessit ab homine assumpto, nisi quando dixit Heli, Heli, lama sabactani, etc.* Testis etiam est auctor tractatus de Symbolo, inter opera sancti Ambrosii, qui, si quidquam valet conjectura eruditorum virorum sancti Ambrosii Editorum, haud temere creditur Hispanus, siquidem scribit adversus Priscillianistas pro tuenda expositione fidei conciliorum Toletani et Bracarenensis. Is autem cum retulisset (*Cap. 13*), Christum in cruce clamasse *Deus meus, Deus meus, etc.*, subdit : *Clamavit homo divinitatis separatione moriturus ; nam cum divinitas morte sit libera, utique mors esse non poterat, nisi vita discederet, quia vita divinitas est, quæ nunquam patitur vel mortem, vel corruptionem ; et ut ostenderet Dei Verbum sponte reliquisse corpus quod assumpserat, adducit ex Apostolo textum illum (*Coloss., II, 15*) quem ipse legebat : *Spoliatus se carne, etc.* Atque hæc dicta sint ad ostendendum illi opinioni adquam Missale nostrum alludit, quamque Gallicana Missalia aperte tradunt, fautores non defuisse eo tempore quo hæc missæ scriptæ sunt, exæunte IV aut V sæculo defuente. Cæterum nemo ignorat, eisdem adversarios multos, et magni nominis, non defuisse, inter quos sanctus Athanasius et sanctus Gregorius Nyssenus, et post concilium Chalcedonense, in quo (*Sess. 5.*) statutum fuit, Dei Verbum inseparabiliter naturæ humanæ esse unitum, eam a suis fautoribus deseruisse, ac tandem ab omnibus esse præscriptam, prævalente axiomate illo : *Dei Filium quod semel assumpsit nunquam dimississe.**

cas : petitiones nostras in odorem suavitatis accipias. Amen.

• *Ad Orationem Dominicam.*

Inestimabilem tue magnificentie bonitatem in hujus Resurrectionis filii tui solennitate : cum veneratione deposcimus Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : cujus bonitatis imago est Christus : per quem nobis tale munus condonare dignatus es : ut nos ejus passione ac Resurrectione ex servis filios adoptares. Per ipsum te Do-

• *Ad Orationem Dominicam.* Nonnulli sacerdotes in Hispania diebus Dominicis tantum solebant orationem Dominicam in missa recitare, contra quos concilium Toletanum IV (*Can. 10*) statuit ut quotidie patenter pronuntietur (*Cod. can. lib. IV, tit. 15*). Apostolos in missa orationem hanc recitasse scribit sanctus Gregorius (*Lib. VII, epist. 64*). Imo sanctus Hieronymus hinc eos praesitisse ait a Christo Domino edoctos (*Lib. in dial. adv. Pelag., n. 15, Edit. Veron.*). Christus, inquit, sic docuit discipulos suos, ut quotidie in corporis illius sacrificio credentes audeant loqui : Pater noster, qui es in caelis, etc. Hinc in omnibus liturgiis invenitur oratio Dominica, de qua sanctus Cyrillus Hieros. (*Catech. myst. 5*), explicans liturgiam Hierosolymitanam; sanctus Optatus (*L. II contr. Parm.*), tanquam de parte non praetermittenda liturgiæ Africanæ; sanctus Ambrosius, aut certe auctor libri de Sacramentis (*Lib. V, cap. 4*), ut de parte liturgiæ Italicae loquuntur; quare sanctus Gregorius non adjecisse credendus est orationem Dominicam liturgiæ Romanæ, sed locum quem antea occupabat mutasse. Romæ autem, saltem a tempore sancti Gregorii, sacerdos orationem Dominicam recitat, praeter ultimam petitionem, *Sed libera nos a malo*, quam chorus cantat. Mos idem Mediolani observatur. In Africa quoque sacerdos ad altare voce elata orationem Dominicam pronuntiabat, ut a populo audiretur (*S. August., serm. 58*). Constantinopoli olim, teste sancto Gregorio, populus, modo chorus, juxta liturgiam sancti Chrysostomi, Dominicam orationem integram dicit. Eundem ritum tenent Copticae, Aethiopes et Chaldaei. Apud Syros sacerdos dicit : Pater noster, qui es in caelis; reliqua prosequitur populus, quamvis juxta rubricam liturgiæ Graecae sancti Jacobi populus integram dicit. Apud Gallos in missa recitatum fuisse orationem Dominicam e Missalibus eorum libris et ex sancto Germano constat, recitatum vero fuisse a populo invenit sanctus Gregorius Turonensis (*De mir. S. Mart., lib. II, cap. 50*). Gotho-Hispani orationem Dominicam non modo in missa, sed etiam in vespertinis et matutinis precibus quotidie recitabant (*Cod. can., lib. IV, tit. 15*), estque orationum quæ illis in missa recitantur septima et ultima (*S. Isid., Off. lib. I, c. 45*). Eam vero sacerdos recitat, sed populus recitantem frequenter interpellat respondendo Amen. Et cum dixerit : Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, respondet populus : Quia tu Deus es. In omnibus liturgiis praemittitur oratio quaedam, tanquam praefatio aut introductio orationis Dominicae; hæc in liturgiis Copticis et Alexandrinis oratio fractionis inscribitur, siquidem hostiæ fractionem consequitur. Apud Gallos et Gotho-Hispanos varia est, pro missarum varietate. Libris Gallicanis plerumque inscribitur ante orationem Dominicam, Missali vero nostro ad orationem Dominicam. Orationi Dominicae subjungitur, tanquam ejusdem appendix, oratio quæ in Missali nostro, et in aliis liturgiis, excepta Gallica, eadem semper recitatur; in libris autem liturgicis Gallicanis, varia et mutabilis occurrit; quoad sensum tamen, et nonnunquam quoad verba, cum oratione Missalis Mozarabici convenit. Igitur post ultimam petitionem, ritu Mozarabico, sacerdos prosequitur eodem vocis tono : Liberati a malo, et confirmati in bono, etc.

mine supplices exoramus : ut nos ab omni infestatione adversarii tutos atque defensos custodias : ut nunquam tuum contristemus Spiritum Sanctum : sed ipsum semper habeamus advocatum. Ut officii misericordie et humilitatis insistentes : divitias celestes ab eo in futuro percipere mereamur : proclamantes. Pater noster qui es in caelis. *Hæc dicat Presb. Vicleo, tribus vicibus, ut in die Resurrectionis folio 198. Postea dicat.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum, etc. Et cum.

et cum dicit : Pater noster, Domine, finem peccatis nostris, ipse et omnis populus pectus tundunt, in signum compunctionis. In Ecclesia Africana ad ea verba : Demitte nobis debita nostra, clerus, sacerdos et populus pectus tundebant (*S. August. serm. 351, 352*). Gotho-Hispani non solebant tradere Dominicam orationem competentibus, sed post susceptum baptismum neophytis illam docebant (*S. Hildebr., de Cogn. bap., c. 132*).

• *Humiliate.* Concilium Toletanum IV (*can. 18*), contra eos qui vetustum ritum Hispanum alienis consuetudinibus interpolabant, decrevit ut post orationem Dominicam et conjunctionem panis et calicis, benedictio in populum sequatur, et tum demum sacramentum corporis et sanguinis Domini sumatur. Quam disciplinam Gotho-Hispani et Mozarabes in posterum constanter retinuerunt. Igitur, postquam partem hostiæ in calicem immiserit, si missa fuerit privata, sacerdos ipse, sin fuerit missa solennis, diaconus, elata voce, dicit Humiliate, etc., et sacerdos salut populum more consueto, et deinde benedictionem recitat, ad cujus singulas petitiones populus respondet Amen. Eadem erat olim Gallorum disciplina, ut ex eorum libris liturgicis apparet. Forma benedictionis episcopalis, tam apud Gallos quam apud Gotho-Hispanos, varia erat et mutabilis; et apud Gotho-Hispanos eadem benedicendi forma utebatur presbyter, quæ episcopus; sed presbytero nefas erat presente episcopo populum benedicere (*Conc. Hispal., can. 7*). At apud Gallos non eadem erat forma benedictionis episcopalis et benedictionis presbyteri. Nam etsi concilium Agathense (*Can. 44*) facultatem benedicendi presbyteris penitus interdixerat, ea tamen disciplina ubique recepta non est, et in provinciis Gothorum imperio non subditis mansit presbyteris facultas illis a concilio Regensi an. 459 data, non modo benedictiones privatim sponte petentibus impertendi, verum etiam in Ecclesia, ut plebibus, per loca tamen magis quam per urbes, benedictiones publice fundendi (*Conc. Regen., c. 5*), sed forma quadam breviori, et a benedictionibus episcopalibus diversa. Sanctus Germanus : Propter servandum honorem pontificis, sacri canones constituerunt ut longiorem benedictionem episcopus, brevioris presbyteri funderet. Voluerunt etiam ut forma benedictionis presbyteris permessa constanti eadem atque invariabilis foret. Est autem hujusmodi : Pax, fides, charitas et communio corporis et sanguinis Christi sit semper vobiscum. In liturgiis Graecorum et Orientalium nullæ sunt benedictiones episcopales post orationem Dominicam fundendæ, nullas quoque ejusmodi benedictiones recipit liturgia Romana, testibus Mabillonio (*Comment. in Ord. Rom., n. 7*) et Georgio (*De liturg. Rom. Pont., t. III, cap. 3, sect. 6, pag. 117*). Atque adeo benedictiones episcopales quæ in Sacramentario Gregoriano Merardi aliisque inveniuntur, probant hosce libros ad usum Gallicanos adaptatos fuisse. In Ecclesia Africana recepta erat consuetudo episcopales benedictiones super populum fundendi, ut ex epistola concilii Carthaginensis ad Innocentium I papam contra Pelagium et Coelestinum, et ex epistola 179 (*Ed. Maur.*) sancti Augustini ad Joannem Hierosolymitanum eruitur, ubi etiam earum benedictionum forma indicatur,

io. Christus Dominus qui vos redemit san-
is sue mortificet in vobis concupiscentias
re. *ñ*. Amen. Et qui moriens triumphans
victores vos efficiat criminis. *ñ*. Amen.
ille gloriosam resurgens assumpti hominis
portavit in celo : ita vos in die Resurre-
istatis ante oculos eius gloriosi : ab-que
lo. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius
etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et

dent. Gaudete populi. *Communio*. Refe-
corpore. *Require retro in vigilia Resurre-*
193. *Oratio*. Expletis Domine. *Quere in*
n Offerentium. fol. 198.

N SEXTO DOMINICO PASCHE.

Ad Missam. Officium.

natio. fol. 199. *Oratio*. Tibi gloriam con-
uere in Octava Pasche. folio 194.

Ipsis Joannis Apostoli (Cap. XXII).
gratias.

anes sui in spiritu : et ostendit mihi Do-
nen ^b aque vive splendidum : tanquam
procedentem de sede Dei et agni. In me-
ejus : et ex utraque parte fluminis lignum
is fructus duodecim : per menses singulos
fructum suum. Et folia ligni ad sanita-
m : et omne maledictum non erit amplius :
ei et agni in illa erunt : et servi ejus ser-
videbunt faciem ejus : et nomen ejus in
orum. Et nox ultra non erit : et ^e non ne-
lucerne : neque lumen Solis. Quoniam
teus Israel inluminat illos : et regnabunt
seculi. *ñ*. Amen.

est. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et

o. Jubilate Deo omnis. *Quere in*. IV. *Do-*
cha. fol. 240.

esbiter. Silentium facite.

libri Actuum Apostolorum (Cap. V).

gratias.

iebus. Per manus Apostolorum fiebant si-
ndigia multa in plebe. Erant unanimiter
orticu Salomonis. Ceterorum autem nemo
njungere se illis : sed magnificabat illos
D agis autem augebatur credentium in Do-
tudo virorum ac mulierum : ita ut in pla-
ant infirmos : et ponerint in lectulis et
t veniente Petro saltim umbra illius obum-
nquam eorum : et liberarentur ab infir-
uis. Concurrerat autem multitudo vicino-
XXII. Vers. 4-6. In Lectionario Luxo-
hetia deficit.

vivæ. Ita Primasius. Vulg. et Gr., *aque*

Lege plateæ.

tia. Lege reddens.

t. Vulg., non egebunt. Gr., opus non ha-
sius, et non opus erit.

o. Vers. 12-35. In Lectionario Luxoviensi
Act. Apost. xvi, 9-37.

Arum civitatum Hierusalem afferentes egrotos et vexa-
tos ab spiritibus immundis : qui curabantur omnes.
Exsurgens autem princeps Sacerdotum et omnes qui
cum illo erant : que est hereses Saduceorum. Repleti
sunt zelo : et injecerunt manus in Apostolos : et pe-
suerunt eos in custodiam publicam. Angelus autem
Domini per noctem aperiens januas carceris educens
eos divit. Itē et **247** stantes in templum loquimini
plebi omnia verba ^b vite. Qui cum audissent : intra-
verunt diluculo in templum : et docebant. ⁱ Audiens
autem princeps Sacerdotum et qui cum eo erant :
convocaverunt concilium et omnes seniores I-rael
et miserunt ad carcerem : ut adducerent eos. Cum
advenissent autem ministri : et aperto carcere non
invenissent illos : renunciaverunt dicentes. Carce-
Brem quidem invenimus clausum cum omni diligentia
et custodes ad januam carceris stantes. Aperientes
autem neminem intus invenimus. ^j Audierunt autem
hostros sermones ^k seniores templi : et principes
Sacerdotum ambigebant de illis : quidnam esset
istud. Adveniens autem quidam nunciavit eis : quia
ecce viri quos posuistis in carcerem : in templo
sunt stantes et docentes populum. Tunc abiit magi-
stratus cum ministris : et adduxit illos sine vi. Time-
bant enim populum : ne lapidarentur. Et cum ad-
duxissent eos : statuerunt in concilio. Et interroga-
vit eos princeps Sacerdotum dicens. Precipiendo
precepimus vobis : ne doceretis in nomine isto ? Et
ecce replestis Hierusalem doctrina vestra : et vultis
inducere super nos sanguinem hominis istius ? Re-
Cspondens autem Petrus : et Apostoli dixerunt. Obe-
dire oportet Deo magis : quam hominibus. Deus
Patrum nostrorum suscitavit Jesum : quem vos in-
teremistis suspendentes in ligno. Hunc Deus princi-
pem et Salvatorem nostrum exaltavit dextera sua :
ad dandam penitentiam Israel in remissionem pec-
catorum. Et nos sumus testes horum verborum :
et Spiritus Sanctus quem dedit Deus omnibus obe-
dientibus sibi.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Marcum (Cap. II).

lilo in tempore. Egressus Jesus ad mare : omnis-
que turba veniebat ad eum : et docebat eos. Et cum
preteriret : vidit Levi Alpei sedentem ad telonium
et ait illi. Sequere me. Et surgens secutus est eum.
Et factum est : cum adcomberet in domum illius
multi publicani et peccatores simul discumbebant
cum Jesu et discipulis ejus. Erant enim multi qui
sequebantur eum. Et scribe et pharisei videntes :
quia manducaret cum publicanis et peccatoribus :
dicebant discipulis ejus. Quare cum publicanis et

^e Et liberarentur. Vulgata addit omnes.

^b Vite. Vulg. et Gr., vitæ hujus.

ⁱ Audiens. Vulg. et Gr., adveniens.

^j Audierunt autem. Vulg. et Gr., ut autem au-
dierunt.

^k Seniores Templi. Vulgata, magistratus Templi.
Græca, prætor Templi, ὁ ἀρχηγός τοῦ ἱεροῦ. Syriaca,
præfectus Templi.

^l Cap. II. Vers. 13-23. In Luxoviensi legitur ex
Marci vii, 31-37.

peccatoribus ^a manducat magister vester? Hoc audito Jesus ait illis: Non necesse habent sani medicum: sed qui male habent. Non enim veni vocare justos: sed peccatores: et erant discipuli Johannis et pharisei jejunantes et veniunt: et dicunt illi. Cur discipuli Johannis et pharisei jejunant: tui autem non jejunant? Et ait illis Jesus. Numquid possunt filii nuptiarum: quando sponsus cum illis est jejunare? quanto tempore habent secum sponsum non possunt jejunare. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc jejunabunt in illis diebus. Nemo adsummentum panni rudis adsuit vestimento veteri. Alioquin auferat supplementum novum a veteri: et major scissura fit. Et nemo mittit vinum novellum in utres veteres. Alioquin dirumpet vinum utres: et vinum effunditur et utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mitti debet. Qui habet aurem audiendi audiat.

·ñ. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ·ñ. Et cum.

^b *Lauda.* Alleluja. ·ñ. Laudate Dominum quia benignus Dominus: psallite nomini ejus quoniam suave est. *P.* Alleluja.

^c *Sacrificium.* Aspexi et vidi animas interemptorum propter verbum Dei: omnes veste alba induti ante tribunal agni: et obtulerunt memoriam sanctorum in conspectu Domini: alleluja: alleluja. ·ñ. Vidi in medio seniorum tribunal candidum: et agnum quasi occisum: ante cujus conspectum fuit celum dicens mihi: hec est Resurrectio prima: et quatuor animalia: et seniores adoraverunt Deum. *P.* Et obtule.

Missa. Semper quidem dilectissimi fratres pia ad Deum gratulatione: et sollicita ad Deum suum respicere debet affectio. Sed nunc precipue mens ardentior: spes promptior: mysterii recordatione vegetatior: celesti et religioso gaudio et modesta debet exultare leticia: et usque ad presentiam Domini affectum pii cordis extendere. Ut quicumque desidia aut inertia **248** jacuit: in hac die saltem ab actu et humilitate terrena Dominum suum imitaturus exurgat. Hic est dies quem fecit Dominus: rerum glorie: elementorumque principium: vite ac salutis exordium. Creatorem suum mundus hac die factus agnoscat: et redemptum se homo eadem die liberatus intelligat. Letentur celi et exulet terra: discant inferi mortuos non tenere: discant vivi viam mortis evadere. Lux splendidior incipiat esse: Sol clarior. Et ipse etiam Resurrectionis tempus illustret: qua hora refugerat passionis. Sit pro Eccle-

^a *Manucat.* Vulg. et Gr., *manducat et bibit.*

^b *Lauda.* Ps. cxxxiv, 5.

^c *Sacrificium.* Ex Apocalypsi, vi, 9. ·ñ. Ibid., v, xx.

^d *Inlatio.* In Sacramentario Bobiano (pag. 377) extat *contestatio Dominicalis*, quæ in multis huic illationi similis est.

^e *Dominicæ.* Bobianum: *Et in Christo Dominicæ*

siis cunctis ac mysteriis: omnibusque Ecclesie membris fidelis oratio absque dubitatione confidens interpellatio: quo in hoc presenti mysterio invocata pietatis miseratio: sit futura presentior. ·ñ. Amen.

Alia Oratio. Cum tibi omnipotens Pater omne quod in nobis vel creatoris ope vel munere redemptionis rationale potest esse: et vividum jugi inservire famulatu rerum magnitudine provocetur: hodierno presertim vel die vel tempore: ut affectuosius aliquid cum nihil egeas tue bonitati, votis ac studiis offerre possimus: fenerare dignare: quod conveniat reddidisse. Quia majoris multo est gratie reformasse perditum: quam fecisse futurum. Ut enim crearemur vel non crearemur: non precesserat culpa judicem: non prevenerat materia creatorem.

^B At vero ut offensus postmodum ad misericordiam veritatis: et vas peccatorum precipitatione confractum: tuis denuo manibus redderetur solidatum. Quid nisi infinitus pietate: immensus misericordia: inenarrabilis bonitate in omni progenie et generatione predicandus es et colendus? Unde precamur ut quibus conditionis atque redemptionis prerogasti beneficia: tribuas indulgentiam criminum manifestam. ·ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Christe qui moriens peremisti imperium mortis: et resurgens spem Resurrectionis prebuiisti indignis. Presta nobis ut hec oblatio offerentium: et mortificationem nostrorum operetur facinorum: et a criminibus resurgendi nobis preparat comeatum. Sit hujus litatione gaudium in celis: securitas in terris: indulgentia vivis: requies defunctis. Ut hoc die quo ipse victor redisti ab inferis: plenissimum amorem crucis impertias populis Christianis. ·ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Conserva Domine in pace tua quos redemisti effusi sanguinis unda. Libera ab scandalo: pro quibus pependisti in ligno. Efflicito charitatis opere dignos: quos tibi preeunte gratia, adoptasti in filios. Ut quotquot Resurrectionis tue victorias celebramus: ultimo judicii tempore resurgentes coronandi a dextris tuis cum ovibus colloce-mur. ·ñ. Amen.

^d *Inlatio.* Dignum et justum est nos ^e Dominica potestatis preferre virtutem: et in filio ^f paterne plenitudinis agnoscere majestatem. Per quem cuncta restituis: et universa restauras. ^g Quem in hominis effugie misisti in seculo: ut amares in nobis quod diligebas in filio. ^h Impleta sunt que prophetis vocibus antea mandaveras. Perfecta sunt cuncta que de adventu ejus ipse predixeras. ⁱ Hic namque est leo de tribu Juda fortis in prelio. Illic catulus leonis victor resurgens a mortuis. Hic agnus immaculatus

sublimitatis præferre virtutem.

^f *Paternæ.* Bobianum: *Et in filio misericordem prædicare pietatem.*

^g *Quem.* Hæc in Bobiano desiciunt.

^h *Impleta.* Bobianum: *Sublata sunt omnia.*

ⁱ *Hic.* In Bobiano tu, nam in Mozarabico hæc tata illatio dirigitur ad Patrem æternum, at in Sacramentario Bobiano dirigitur oratio ad Dei filium.

uestus ad victimam. Hic lapis ab edificantibus A
is : postmodum ammirabilis factus : et in Ec-
capite constitutus. ^a Hic dux militie celestis et
eps. Hic Ecclesie Sponsus et Dominus. Hic in
non solum arche : sed Ecclesie gubernator. In
im fidelissimum patriarchalis privilegii facti-
: in Isaac gloriose hostie sacramentum. In Ja-
num patientie documentum. ^b In Sanctis
us totius justicie plenitudo : quem conlaudant
s Angeli et Archangeli ita dicentes. *ñ*. San-
Sanctus. Sanctus.

^c *Sanctus*. Vere sanctus vere benedictus Domi-
noster Jesus Christus filius tuus. In quo cruci-
re a fuit infirmitas carnis : et in quo vivente
vera latuit **249** Deitatis. Quod humanum est
s homo in veritate humane nature : et quod
m est habens Deus in veritate divine substan-
ie comprehensibilis in vulnere : hic inpartibi-
virtute. Immortalis predicatur in morte : qui
otuit moriendo mortem vincere : ut mortem
et : sed patiendo et a mortuis resurgendo : vi-
delibus condonaret. Christus Dominus ac re-
lor eternus.

^d *pridie*. *Oratio*. Hec est pia et salutaris hostia
Pater : qua tibi reconciliatus est mundus. Hoc
opus illud : quod pendit in cruce. Hic etiam
is : qui sacro profluxit ex latere. Pietati tue pro-
gratias agentes : ex hoc quod nos filii tui morte
teris : et Resurrectione salvaveris : acclives men-
Dominum pietatis oramus : ut hec libamina :
us tui sancti benedictione ^e re-pergens : su-
um visceribus sanctificationem accommodes. Quo-
cati a criminum labe plenissime jocundemur in
tesurrectionis Dominice die. *ñ*. Amen.

Hic Dux. In Bobiano : *Tu Sacerdos excelsus* [For-
excelsi legendum] et verus Minister, tu virga de
e Jesse, tu templum verum, quod pro nostra re-
tione prostratum est, tu post triduum resurgens
a mortuis.

In sanctis omnibus. Loco hujus in Bobiano legi-
In Joseph misericordie prædicator, in Moyses
bilis dux, in David patriarcha præclarus, in
non abundantissimus sensus sapientiæ, in Isaia
r omnium prophetarum, in Joanne primus Bapti-
n Stephano primus martyr, in Petro negantium
in Paulo Sp. sanctus Paracletus, quod merito tibi,
ine, collaudant opera illi viginti quatuor seniores,
itior animalia senas alas habentes [Lege habentia]
tes : Sanctus.

^d *respergens*. Hinc manifestum est, Gotho-Hispanos
e pro donis consecratis, ut Deus illis infunderet
ani Spiritus sancti, communicantibus impertien-
Sane de elementis non consecratis dici nequit :
est corpus illud quod pendit in cruce, et tamen
ut Deus hæc libamina, nimirum corpus illud
pendit in cruce, et hunc sanguinem qui
profluxit ex latere, Sp. sancti benedictionibus
regens, sumentium visceribus sanctificationem
nmodet.

In Ascensione Domini. Breviario Mozarabum et
onali Gothico dies Ascensionis Domini inscribitur
sionis Dominice solemnitas, quemadmodum et
ro (De eccl. Off., l. 1, cap. 32). Lectionario
viensi, et Missali Gallo-Gothico Ascensio Domini.
amentariis sancti Leonis, Gelasiano et Grego-
), et Capitularibus Evangeliorum, *Ascensa Do-*

Ad Orutionem Dominicam.

Er ge nos ante conspectum tuum omnipotens Deus :
in quo vivimus. Cui solenne sumus. Cujus beneficium
nostra salus est. Cujus donum nostra festivitas. Cu-
jus munus vita credentium. Cujus redemptio resurre-
ctio mortuorum. Adesto sacrificiis : que docuisti.
Adesto gaudiis : que delisti : qui spem resurrectionis
ac redemptionis nostre : filii tui Resurrectione signasti.
Conserva in nobis inter omnia hoc munus tuum : ut
hunc Resurrectionis Dominice diem dignis concinen-
tes carminibus : ad te et terris sic dicere mereamur.
Pater noster.

*Dicat Presb. Vicit leo, tribus vicibus. Quere in die
Resurrectionis. fol. 198.*

Deinde dicat. Humiliate vos benedictioni. Dominus
B sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu.

Benedictio. Christus Dominus qui exaltandus pe-
pendit in ligno. Coronaturus vos humilitatis adtollet
triumpho. *ñ*. Amen. Cujusque in sepulcro caro non
vidit corruptionem : procul a vobis efficiat omnes li-
bitus carnis vestre. *ñ*. Amen. Ut cum eo sine fine
vivatis : quem resurrexisse fideliter creditis. *ñ*. Amen.
Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit
semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Ad accedentes. Gaudete populi.

Com. Refecti Christi corpore.

Quere in vigilia Resur. fol. 193.

Oratio. Exp'ietis Domine. ut id die Resur. fol.
198.

^d IN ASCENSIONE DOMINI.

Ad Missam • Officium.

Vidi sedem magnam alleluja : et qui sedebat super
eam : ipse vocatur testis fidelis : et vox de throno exi-

mini. Græcis, ἀνάληψις τοῦ Κυρίου. *Assumptio Domini*
appellatur, nec re-ens est apud eos hæc appellatio,
ut ex lib. viii apostolicarum Constitutionum, et ex
homilia sancti Chrysostomi εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου
in *Assumptionem Domini*, quam adhuc sacerdos ha-
buit, apparet (*Oper. t. II, pag. 447, Edit. Maurin.*)
Apud Cappadoces, peculiari illis gentibus voca-
bulo Ἐπισωζόμενην appellabatur (*Allat. de dom. et
fest. Græc., n. 28*) : et sanctus Chrysostomus homi-
liam habuit Dominica Episcōzomenes, scilicet die
Dominica infra octavam Ascensionis. Festivitas As-
censionis vetustissima est, et ex iis quas apostolica
traditione servat Ecclesia (*S. August., epist. 118,
alias 54*). Auctor Constitutionum apostolicarum (*lib.
viii, cap. 33, edit. Turriani*) inducit sanctum Petrum
de festis observandis præcipientem, et, ad rem præ-
sentem, *die Assumptionis Christi* ut servi ab opere
vacent jubentem. Celebrabatur autem festivitas As-
censionis die quadragesima post Resurrectionem,
atque adeo die Jovis (*S. Aug., ser. 2 de Ascensione,
oper. t. V, col. 1039, n. 3*), et inter præcipuas
solemnitates habebatur. Sanctus Augustinus (*Ser. 5
de Ascensione, ibid., col. 1079*) : *Ascensum Domini in
caelum hodie solemniter celebramus* ; et ser. 3 de
Ascensione Domini (*Ibid., col. 1071*) : *Resurrectio-
nem Christi, inquit, Paschæ Dominico celebravimus,
ascensionem hodie celebramus, festus nobis dies uter-
que*. Gotho-Hispani festo Ascensionis forum civile

vacare
• *Officium*. Apoc., iv, 1-3 ; iii, 14 ; xix, 5. *†*. Ps.
xxxvi, 6. *Non erubescant*. Ita sanctus Augustinus.
Vulg., non confundentur.

vit dieens. *P.* Adorate et conlaudate Dominum omnes servi ejus. Alleluja. *ŷ.* Accedite ad eum et inluminamini : et facies vestre non erubescunt. *P.* Adorate. *ŷ.* Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. *P.* Adorate etc.

Oratio. Salvator noster et Domine qui ascendens in celos intuitum clarificatus apparere dignatus es oculis : dum ita de quo ascenderas te venturum ad iudicium polliceris : fac nos hodiernæ Ascensionis tue festum pura cordium devotione suscipere : ut ita in te semper ad melius vita nostra ascendendo proficiat : qualiter te ad iudicium veniente inconfusibili intuitu te semper visionis aspiciat. *ŷ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum.

ŷ. Et cum.

Apocalipsis Johannis Apostoli (^a *Cap. IIII*).

ŷ. Deo gratias.

Ego Johannes fui in spiritu et vidi : et ecce ostium apertum in celo. Et vox prima quam audivi tanquam tube loquentis mecum dicens. Ascende huc : et ostendam tibi que oportet fieri post hec. Statim fui in spiritu : et ecce sedes posita erat in celo. Et supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis jaspidis et sardinis. Et iris erat in circuitu sedis similis visionis smaragdine. Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor. Et supra thronos viginti quatuor seniores sedentes circumamicti vestimentis albis : et in capitibus eorum corone auree. Et de throno procedunt fulgura et voces et tonitrua et septem **250** lampades ante thronum : qui sunt septem spiritus Dei. Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile cristallo. Et in medio sedis : et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante et retro. Et animal primum simile leoni. Et secundum animal simile vitulo. Et tertium animal habens faciem quasi hominis. Et quartum animal simile aquile volanti. Et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas. Et in circuitu plena sunt oculis : et requiem ^b non habent die et nocte dicentes. Sanctus. Sanctus. Sanctus. Dominus Deus omnipotens : qui est : et qui erat : et qui venturus est. Et cum darent illa animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti supra thronum : viventi in secula seculorum. Procidebant

vacare voluerunt (*Cod. leg. Wisig., lib. II, tit. 1, lege 2, die Dominico*). Chrodegangus, Metensis episcopus (*In regula, cap. 74*), inter præcipuas festivitates *Ascensionem Domini* recenset. Et paulo antea sanctus Bonifacius Moguntinus festum Ascensionis inter eas solemnitates reponit, quibus ab opere servili abstinendum (*Spicileg. Dacherii, t. IX, p. 66*). Cæterum in Missali nostro nulla est mentio Rogationum ante Ascensionem, quæ Gotho - Hispanis ignotæ erant.

^a *Cap. IV.* Vers. 1 ad finem capituli. In Lectionario Luxoviensi, ex Act., I, 1-12. In Bobiano binæ tantummodo sunt lectiones : altera ex Apocalypsi, VII, 9-13; altera ex Evangelio.

^b *Non habent.* Vulg. et Primasius, *non habebant.* Gr., *non habent.*

^c *Psallendo.* Ps. LXIX, 9. *Ascendens.* Ita Ital. et

viginti quatuor seniores ante sedem in throno : et adorabant viventem in secula seculorum. Et mittentes coronas suas ante thronum dicentes. Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam et honorem et virtutem : quia tu creasti omnia : et propter voluntatem tuam erant et creata sunt.

ŷ. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.

ŷ. Et cum.

^c *Psallendo.* Ascendens in altum cepit captivitatem : ^d dona dedit hominibus. ^e *ŷ.* Visi sunt ingressus tui Deus : ingressus Dei mei Regis : qui est in Sancto ipsius.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

B *Principium libri* ^f *Actuum Apostolorum.*

ŷ. Deo gratias.

Primum quidem sermonem feci de omnibus : o Theophile : de quibus cepit Jesus facere et docere usque in diem : qua precipiens Apostolis per Spiritum Sanctum : quos elegit ^g et precepit predicare evangelium : quibus et prebuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis : per dies quadraginta apparens eis : et loquens de regno Dei. Et cum ^h conversaretur cum illis : precepit eis ab Hierosolymis ne discederent : sed expectarent promissionem Patris : quam audistis per os meum. Quia Johannes quidem baptizavit aqua : vos autem baptizabimini Spiritu Sancto : quem accepturi estis non post multos hos dies. Igitur qui convenerant : interrogabant eum dicentes. Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis. Non est vestrum nosse tempora vel momenta que Pater posuit in sua potestate. Sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus Sancti in vos : et eritis mihi testes in Hierusalem : et in omni Judea et Samaria et usque ad ultimum terre. Et cum hec dixisset videntibus illis elevatus est : et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in celum euntem illum : ecce duo viri adstiterunt juxta illos in vestibus albis : qui et dixerunt eis. Viri Galilei quid statis aspicientes in celum? Hic Jesus qui adsumptus est a vobis in celum : sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum.

ŷ. Amen.

Hebr. ; at Vulg., sanctus August., Psalt. Mozarab., *ascendisti in altum.*

^d *Dedit dona hominibus.* Ita Psalterium Mozarabum ; ac Vulgata legit : *Acceptisti dona in hominibus* ; ita quoque sanctus Augustinus et Theodoretus, qui tamen fatentur Apostolum (*Ephes. IV, 6*) legisse : *Dedit dona hominibus.*

^e *ŷ.* Ps. LXIX, 25. *Ingressus.* Vulg. et Theodoretus, *viderunt ingressus tuos.* Sanctus August., Psalt. Mozar., *visi sunt gressus tui, Deus.*

^f *Actuum.* Cap. I, 1-12. In Luxoviensi legitur ad Ephesios, IV, 1-14.

^g *Et præcepit prædicare Evangelium.* In Vulg. et Græc. non legitur.

^h *Conversaretur.* Vulg., *convalescens.* Græc., et *congregans* και συναλιζόμενος.

io sancti Evangelii secundum Johannem
(* Cap. XVI).

tempore. Dominus noster Jesus Christus
ur discipulis suis dicens. Vado ad eum qui
: et nemo ex vobis interrogat me quo vadis.
hec locutus sum vobis : tristitia implevit
rum. Sed ego veritatem dico vobis : expedit
ego vadam. Si enim non abiero : Paraclitus
et ad vos. Si autem abiero : mittam eum ad
um venerit ille : arguet mundum de peccato :
ticia : et de iudicio. De peccato quidem :
crediderunt in me : de iusticia vero : quia
Patrem : et iam non videbitis me. De iudicio
quia princeps huius mundi iudicatus est.
ulta habeo vobis dicere : sed non potestis
nodo. Cum autem venerit ille Spiritus veri-
cebit vos omnem veritatem. Non enim lo-
semetipso : sed quocumque audiet loquetur :
entura sunt adnunciabit vobis. Ille me clari-
quia de meo accipiet : et adnunciabit vobis.
uecunq̄ue habet Pater mea sunt : propterea
ia de meo accipiet et adnunciabit vobis. Mo-
jam non videbitis me : et iterum modicum
tis me : quia vado ad Patrem. Dixerunt ergo
ejus ad invicem. Quid est hoc quod dicit
251 modicum et non videbitis me : et ite-
dicum : et videbitis me : quia vado ad Pa-
ticebant ergo. Quid est quod dicit modicum ?
s quid loquitur. Cognovit autem Jesus : quia
eum interrogare : et dixit eis. De hoc queritis
: quia dixi vobis : modicum et non videbitis
terum modicum et videbitis me : quia vado
am. Amen amen dico vobis : quia plorabitis
s vos : mundus autem gaudebit. Vos autem
ibimini : sed tristitia vestra vertetur in gau-
fulier cum parit tristitiam habet : quia ve-
ejus. Cum autem peperit puerum : iam non
pressure propter gaudium : quia natus est
mundum. Et vos igitur nunc quidem tristi-
xetis : iterum autem videbo vos : et gaudebit
trum. Et gaudium vestrum nemo tollet a
q̄. Amen.

icat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.
t cum spiritu.

da. Alleluja. *γ*. Ascendit Deus in jubilatio-
vinus in voce tube. *P.* Alleluja.

rificium. Vidi in celo turbam quam dinume-
no poterat : et clamabant voce magna : salus
stro ascendenti in thronum. Et adorabant
icentes : honor gloria et sapientia virtus et
data est Deo nostro in eternum : alleluja.
ivi tanquam tubam loquentem mecum et di-
: ascende huc : et ostendam tibi que oportet
t hec : et ecce sedes posita erat in celo : et

A supra sedem sedens similis aspectui lapidis jaspidi : et supra sedem sedentes seniores amicti veste alba. *P.* Et adorabant.

Miss. Placeat dilectissimi fratres secularium cogitationum fasce deposito erectis in sublime mentibus subvolare : et impositam etheris fastigio assumpti hominis communionem sequacibus cordis oculis contueri. Ad incomparabilem nobis claritatem attonitus vorandus aspectus : est Jesus Dominus : noster humilitatem nobis terrarum celorum dignitate commutat : acutus necesse est visus esse : respicere quo sequimur. Hodie Salvator noster post assumptionem carnis : sedem repetit Deitatis. Hodie hominem suum intulit Patri : quem obtulit passioni. Hunc exaltans in celis : quem humiliaverat in infernis. Hic visurus gloriam : qui videret sepulturam. Et qui adversus mortem mortis sue dedit beneficium : ad spem vite donavit Resurrectionis exemplum. Hodie rediit ad Patrem : cum tamen sine Patris : qui sibi equalis est : potestate non venerit. Hodie ascendit in celum : qui obsequia celestium cum descenderet : non amisit. Ita in Patris natura unitate consistens : ut cum homo celum novus intraret : novum tamen Deus hominem non haberet. Petamus igitur ab omnipotentia Patris per nomen Filii Salvatoris : gratie spiritalis ingressum : eterne beatitudinis donum : beate mansionis ascensum : catholice credulitatis augmentum : heretice infidelitatis excidium. Audiet profecto in confessione : quos in perditione quesivit. Adstitit suis : qui non destitit alienis. Aderit agnitus : qui non deluit agnoscendus. Non patietur orphanos esse devotos qui filios facere dignatus est inimicos. Dabit effectum supplicationis : qui promisit Spiritum sanctitatis. *q̄. Chorus.* Amen.

Alia Oratio. Domine Deus virtutum : qui transgressus occasum transcendisti super celos celorum ad orientem : captiva spolia de captivitate duxisti : ut genus humanum quod tua morte redemeris : tuaque Resurrectione vivificaveras : tua Ascensione glorificares : et promissione ditares : dona Ecclesie tue et ad te perveniendi iter prosperum : et quotidianum de die in diem profectum. Ut magnificentie tue reddat : quod tantam virtutem concesseris. Ut obtineat devicto hoste : et libertatem de tuo auxilio : et gloriam de triumpho. *q̄. Chorus.* Amen.

252 *Post ncmna. Oratio.* Domine Rex glorie qui patefactis : et adimpletis prophetarum oraculis : tanquam elevatis eternalibus portis paternam repetis sedem. Quo dum tua Deitas eo quo nunquam discessit regreditur : humano generi celorum aditus aperiatur. Dona ut illis extendatur nostra intentio : quo processit nostra redemptio. Nec inhereamus captiva delectatione terrenis : qui te regnantem conflitemur in celis. Quo prece humilitatis nostre placatus : ex

XVI. Vers. 5-25. In Lectionario Luxoviensi
um partim ex sancto Joanne, partim ex
veca desumptum est. Incipit Joan. XIII, 33-
Joan. XIV, 1-14, demum Luc. XXIV, 49-53.

In Bobiano legitur ex Luc. XXIV, 36-53.

^b *Lauda.* Ps. XLVI, 6.

^c *Sacrificium.* Apoc., VII, 9 seq. *γ*. Ibid., IV, 1 seq.

illa majestatis tue qua resides sede : et viventes re-
pleas donis : et pausantium spiritus consoleris

¶ *Chorus.* Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui assumptum hominem
evecturus ad celos : inter precipua mandatorum
tuorum mysteria concordissimam pacem tuis Sanctis
reliquisti Apostolis : suscipe inlata sacro altario
munera in hostiam pacificam : largiente tua gratia
reputanda. Nobisque tuis famulis tribue sectari per
exterioris hominis osculum : interioris hominis in-
disruptum pacis et gratie sacramentum.

¶ *Chorus.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : omnipotens Pater :
nos tibi agere gratias per Jesum Christum Filium
tuum. Qui post ^a secunde nativitatis verisimum
sacramentum : post humane passionis gloriosum
triumphum : post dignabilem suscepto mortis ad
inferna descensum : post vivificantem reassume
Resurrectionis ad superna regressum : post mani-
festatam mirabilium virtute potentiam : post im-
mensam infirmantium medicinam : post celebratam
in Apostolorum communiione doctrinam : ad illam
equalem sibi majestatis tue sedem ereptam : de
inimici faucibus predam reportans : captivum dia-
bolum : suum socium hospitem fecit. Dignum celi
habitatione constituit : qui perfrui paradisi jocun-
ditate non potuit. Opus tuum : onus suum est. Cum
nec illa labori : nec ista sint ponderi. Qui inter pro-
funda tenebrarum : debitum aliene corruptionis ex-
solvit : inter excelsa nubium premium servanti
incorruptionis indulsit. Tantis ergo nos beneficiis
sua pietate crescentibus : ut parum putaret homi-
nem terram recepisse : quam perdidit : nisi et ce-
lum quod non habuerat recepisset. Multiplicatoque
fenore interceptum usum beatius compensaret aug-
mentum. Non sufficit abundantissime bonitati :
quod ad cruciandam spoliati hostis invidiam : fa-
ciendis virtutibus potestate permessa : venire ad te
super aquas discipulo cupienti famulancia contra
naturam elementa subiecit : dum gravem gradientis
corporei ponderis molem nequaquam ^b credentium
ocularum dorsa portarent : cum ad imperantis obe-
quium fieret itineris soliditas non liquoris. Et equor
jussione libratum non mutaret cursum et muta-
ret officium. Atque ad vocantis edictum euntes vie
currerent : et progredientis vestigia freta insignia
sorberent : inmersumque pelagus ascendentis limi-
tem inviolata equalitate nesciret : et figentis pedem
plenitudine in se manente non mergeret. Non in
aliquam craterem materia gelu stricta concreverat :
nec fluminum more superjecta fluentis frigore tegu-
menta pendebant. Cum natabilis illa mobilitas per-
via : et velis pateret : et plantis. Inestimataque pro-
funditas simul : et viatorem ferret : et remigem.
Majori miraculo hominem pati jussa : quam navem.
Uberiori Dei laude gressibus adita : quam ratibus.

^a *Secundæ nativitatis.* Scilicet qua de Virgine homo
natus est, qui prima et æterna nativitate de Deo
patre Deus nascitur.

Ac nisi fides paululum pavefacta nutasset : reversa
in ipsum ad legem suam natura equoris non fuisset.
Qua credulitatis constantia recedente : diffidentiam
dubitantis nimis appropinquantis periculi castigaret :
et circa presumpse spei defectum verberantium pe-
lago fluctuum quasi mensura distringeret. Domini ta-
men auxilium metu discriminis invocantem tangeret
tempestas magistra : non legeret. **253** Fuerint licet
magna ista vel grandia : cedant tamen his beneficiis
illa miracula : quod invisibili Deo : homo visibilis
corporatus acreum iter non gradu superat sed vo-
latu : et Deus in carne manens per creaturam suam
ventorum pennis evebitur : non membrorum. Nul-
lus eundem conatus fatigat : cui aura pro via est.
Quem tamen non fert levitas : sed potestas. Deficit
B nisus : et currit ascensus. Ille cepit hujus altitudinis
gloriam : qui crucis portavit injuriam. Ille intravit
in regno : qui pependit in ligno. Ille conscendit ad
dexteram Patris : qui causa nobis factus est pacis.
Ipse illos ascendenti secum homini celos aperuit :
quos ut propter hominem descenderet inclinavit.
Quem laudant benedicunt adorant atque glorificant
Throni Potestates ac Dominationes. Cui merito om-
nes Angeli : et Archangeli non ce sant clamare
quotidie una voce dicentes. *Respondent Chorus.*
Sanctus. Sanctus. Sanctus. Dominus Deus Sab-
baoth etc.

Post Sanctus. Vere sanctus : et benedictus Jesus
Christus filius tuus Dominus noster. Qui sub ho-
dierne expectatione virtutis redeunti ad se homini
viam prestitit : ipse dum via est. Qui indemutabili-
tate divinitatis sue in se manente substantia : per-
acto Incarnationis Nativitatis Circumcisionis Passio-
nis : Resurrectionis Ascensionis atque admissio Spi-
ritus Sancti Paracliti officio : eum in celis regnaturus
C imponit : quem infernis liberaturus imponit.
Nihil dubitationis volens relinquere : nihil erroris :
si cum eo visibiliter ascenderet : pro quo invisibiliter
descendisset. Ut incredula ac dura cervice corda
plebis Judaice multitudinis essent confusa : dum re-
verteretur : que non fuerat confessa : dum nascere-
tur. Et qui non meruit confiteri dum venisset : pos-
set erubescere dum rediret. Ut videret in Deum ho-
minem : quomodo Deum in homine non vidisset.
Non quod peniteret dum ostenditur : sed ut erube-
sceret dum miraretur. Christum Dominum ac Re-
demptorem e ærnum.

Post pridie. Oratio. Indicavimus plane : nec un-
quam tacuimus passum te Christo pro redemptione
miserorum : resurrexisse pro salute fidelium : celos
ascendisse pro virtute meritorum : venturum te esse
Judicem mortuorum atque viventium. Quod scientes
Domine : ut nobis dies illa terribilis aliquantulum ex
tua propitiatione mitior adveniat : hec munera offe-
rimus. Que ut nobis in salutem precepta contingant :
visitet ea Spiritus tuus Sanctus qui in similitudinem

^b *Credentium.* Forte, *cedentium.*

^c *Imponit.* Forte, *intulit.*

flamme a manus dona suscepit. Visitet et vivifiet ea Spiritus tuus Sanctus : qui per vaporem incendii Helie prophete holocaustum adsumpsit. Visitet et vivifiet ea Spiritus tuus Sanctus : qui ignearum divisione linguarum in Apolorum tuorum cordibus commeavit. Ut recepta in visceribus nostris : et presentem nobis : et eternam prestent salutem.

ñ. *Chorus.* Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Quis loquetur potentias tuas Domine : aut quis enarrare poterit omnes laudes tuas? Ad humana descendisti : celestia non relinquens. Ad superna regressus : humana non deserens. Ubique totus. Ubique mirabilis. Non interceptus carne : ut non esses in Patre. Non ereptus Ascensione : ut non esses in homine. Respice ad orationem plebis tue sancte Domine misericors Deus : ut in hac die Ascensionis tue sicut data est tibi gloria in excelsis : ita nobis gratia prestetur in terris. Pater noster qui es in celis.

Illic dicat Presbiter : Vicit leo.

Tr. bus vicibus. Ut in die Resurrectionis Domini. Folio 198.

Postea dicat. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu.

Benedictio. Jesus Christus Dominus pacem quam ad celos remeans discipulis suis tradidit : integram in vobis inlibatamque 254 conservet. ñ. *Chorus.* Amen. ^b Angelos quoque Sanctos quos suo elegit obsequio : vobis deputet in presidium. ñ. *Chorus.* Amen. Ut ipso auctore illic erigamini fide : quo vos adsumendos speratis in requiem. ñ. *Chorus.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Ad accedentes. Gaudete populi.

Communio. Refecti Christi corpore.

Require retro in vigilia Resurrectionis. Folio 193.

Oratio. Gratias tibi agimus Domine Deus : et te Deum benedicimus de die in diem : qui nos in hanc diem sancte solennitatis tue perducere dignatus es : fac nos diem istum Ascensionis tue per multa curricula annorum in pace et tranquillitate suscipere cum fidei populo tuo. ñ. *Chorus.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. ñ. Deo gratias.

IN DOMINICO POST ASCENSIONEM DOMINI.

Ad Missam. Officium.

Dicite in nationibus. *Quere folio. 198. Oratio.* Tibi gloriam concinimus. *Require retro in Octava Pasche. Folio 194.*

^a *Manus.* Lege *Manus* (*Judic.* xiii, 23).

^b *Angelos.* Sanctus Chrysostomus (*Hom.* VII, de laudibus S. Pauli), aliique Patres passim docent, angelos custodes a deo hominibus deputatos esse. Eandem fuisse Ecclesie Gotho-Hispanae doctrinam hoc nostri Missal loco plane comprobatur.

Apocalipsis Joannis Apostoli (e Cap. VII).

ñ. Deo gratias.

Ego Johannes fui in spiritu : et vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus et tribubus et populis et linguis stantes ante thronum in conspectu agni : amicti stolis albis : et palme in manibus eorum : et clamabant voce magna dicentes. Salus Deo nostro : qui sedet super thronum : et agno. Et omnes Angeli stabant in circuitu throni et seniorum : et quatuor animalia ceciderunt in conspectu throni in facies suas : et adoraverunt Deum dicentes : amen. Benedictio et claritas et sapientia et gratiarum actio et honor : et virtus : et fortitudo Deo nostro in secula seculorum : amen.

ñ. *Chorus.* Amen.

Hic dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^d *Psallendo.* Quis dabit mihi pennas sicut columbe : et volabo : ut requiescam. ¶ Timor et tremor venerunt super me : et contexerunt me tenebre : et dixi. P. Volabo.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Lectio Actuum Apostolorum (e Cap. XIII).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Paulus et Barnabas commorabantur Listris. Et quidam vir in Listris infirmis pedibus sedebat claudus ex utero matris sue : qui nunquam ambulaverat. Hic audivit Paulum loquentem : qui intuitus eum et vidit quia haberet fidem : ut salvus fieret : dixit magna voce. Tibi dico surge super pedes tuos rectos. Et exiit : et ambulavit. Turba autem cum vidissent quod fecerat Paulus : levaverunt vocem suam Lycaonie dicentes. Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. Et vocabant Barnabam Jovem : Paulum vero Mercurium : quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos vero Jovis qui erat ante civitatem : tauros : et coronas ante januam afferens cum populo : volebat sacrificare. Quod ubi audierunt Apostoli Barnabas et Paulus conscissis tunicis suis exiierunt in turbas : clamantes et dicentes. Viri quid hec facitis? Et nos mortales sumus : similes vobis homines : adnunciantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum : qui fecit celum et terram mare et omnia que in eis sunt. Qui preteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi in vias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens : de celo dans pluvias et tempora fructifera : implens cibo : et leticia corda vestra. ñ. *Chorus.* Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Marcum

(^f Cap. IX).

In diebus illis. Dominus noster Jesus Christus veniens ad discipulos suos : vidit turbam magnam circa eos et scribas conquirentes cum illis. Et confes-

^e *Cap. VII.* Vers. 9-13. In *Lexionario Luxoviensi*, de *Dominico post Ascensionem*, nulla est prophetia.

^d *Psallendo.* Ps. LII, 7. ¶ *Ibid.*, 6.

^e *Cap. XIV.* Vers. 7-15. In *Luxoviensi* legitur ex *Actibus*, xviii, 22-19, 1-12.

^f *Cap. IX.* Vers. 13 2J.

stim omnis populus videns eum : stupefactus est et A
expaverunt. Et occurrentes salutabant eum. **255**
Et interrogavit eos quod inter vos conquiritis ? Et
respondens unus de turba dixit. Magister attuli filium
meum ad te habentem spiritum immundum. Qui ubi-
cunque eum apprehenderit alidit eum et spumat et
stridet dentibus et arescit. Et dixi discipulis tuis :
ut ejicerent illum : et non potuerunt. Qui respon-
dens eis dicens. O generatio incredula : quandiu apud
vos ero : quandiu vos patiar. Afferte illum ad me.
Et tulerunt illum. Et cum vidisset eum statim spiri-
tus conturbavit eum : et elisus in terram voluptatur
spumans. Et interrogavit patrem ejus quantum
temporis est ex quo ei hoc accidit. At ille ait. Ab in-
fantia. Et frequenter eum et in ignem et in aquam B
misit : ut eum perderet. Sed siquid potes adjuva nos
misertus nostri. Jesus autem ait illi. Si potes credere
omnia possible sunt credenti. Et continuo exclamans
pater pueri cum lacrimis agebat. Credo Domine :
adjuva incredulitatem meam. Et cum videret Jesus
concurrentem turbam comminatus est spiritui
immundo dicens illi. Surde et imunde spiritus ego
tibi precipio exi ab eo : et ne amplius introeas in
eum. Et clamans et multum discerpens : exiit ab eo
et factus est sicut mortuus : ita ut multi dicerent :
quia mortuus est. Jesus autem tenens manum ejus
elevavit et surrexit. Et cum introisset in domum :
discipuli ejus secreto interrogabant eum. Quare nos
non potuimus ejicere eum ? Et dixit illis. Hoc genus
in nullo potest exire : nisi in orationem et jejunio :
ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^a *Lauda.* Alleluja. ꝑ. Misit ex alto et accepit me :
assumpsit me Deus Pater : et collocavit ad dexteram
suam. P. Alleluja.

^b *Sacrificium.* Tollite hostias : et introite in atria
Domini : alleluja : alleluja. ꝑ. Afferte Domino glori-
am et honorem : afferte Domino gloriam nomini
ejus. P. Et introite.

Missa. Mysterio Resurrectionis impleto : et cor-
poribus fratres charissimi cuncti exultemus et cor-
dibus. Nec jam cum sepulchri custodibus sacri corpo-
ris desleamus excubias : sed cum Angelis qui redi-
vium nunciant Salvatorem nostra gaudia misceamus.
Etenim deinceps curam sibi funeris excusat
impendi : qui rediens ad Patrem vacuante mortis
excubias vult privari. Simus sane de spei nostre
consummatione securi : nam qui in altum remeans
captivitatem duxit : dabit dona hominibus que pro-
misit. ñ. Amen.

Alia Oratio. Christe Deus qui ascendendo in celos
presentiam corporalem tuis subtraxisti discipulis :
permitte nos ut te spiritu diligamus quem in carne
nunc videre nequimus : et tamen ad iudicium fide-

^a *Lauda.* Ps. xvii, 17.

^b *Sacrificium.* Ps. xcvi, 8, ꝑ. Ibid., 7.

^c *Suarum mentium.* Forte, *intra suorum manium claustra.* Vide Act. i, 4; Luc. xxiv, 49.

^d *Ulnis.* In sermone de Ascensione qui sancto Au-

liter expectamus. Crea in nobis cor novum et spiri-
tum rectum. Ut qui jam Ascensionis tue celebravi-
mus festum : promissum a te mereamur suscipere
Spiritus Sanctum. ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Ascendisse te in celos ad
Patrem Dei Filium creatura tua letatur. Et ideo
suppliciter cordis contritione exposcimus : ut et in
nobis pollicitationem tui spiritus impleas : et de-
functis donum eterne quietis impertias. ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui ascendisti in altum :
captivam ducens captivitatem : da dona hominibus
pacis eterne. Ut qui te humanis obtutibus ad celos
ascendens corporaliter subtraxisti : in nostris cor-
dibus digneris propiciatus infundi. ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi semper
gratias agere Domine sancte Pater eterne omni-
potens Deus per Jesum Christum Filium tuum Domi-
num nostrum. Qui nobis ideo presentiam subtraxit
nativitatis corpore : ut eum spiritualiter disceremus
amare. Quique discipulis intra e suarum mentium
claustra tandiu presidere precepit : quousque super-
venientis firmarentur presentia Spiritus Sancti. Cui
cum Patre et Filio uni Deo jugiter in sempiternum
regnanti omnes Angeli famulantes una voce procla-
mant ita dicentes. ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere Sanctus et vere benedictus
Dominus noster Jesus Christus Filius tuus. Qui
Angelorum evectus ^d ulnis : ascendit **256** in celos :
et nunc sedet ad dexteram Dei Patris. Ipse Domi-
nus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Contueri tuam Christe cupien-
tes presentiam : qui humana non deserens : appe-
tisti superna : petimus et rogamus : ut qui pignus
assumeptae carnis intulisti in celos : consolationem
nobis Sancti Spiritus largiaris. Cujus nunc presentia
et apposita hec tibi oblata sanctifices : et nostrorum
cordium arcana perlustres. ñ. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Deus Dei Filius qui cum ad Patrem ascenderes :
venturum te iterum ad nos voce ^e promisisti : veni
ad nos : et apud nos facito mansionem. Manifestans
te ipsum nobis : quibus precepisti sic exorare e
terris. Pater noster.

Dicat Presbiter. Vicit leo. *tribus vicibus, ut in die*
Resurrectio. fol. 198. *Postea dicat.*

Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper
vobiscum. ñ. Et cum.

Benedictio. Christus Dominus sit auxiliator vestri :
qui adsumptus in celos : sedet nunc ad dexteram
Patris. ñ. Amen. Corpus quoque vestrum nullis
torpentibus patiat passioibus mancipari : qui
illud glorificatum in celos adsumpsit. ñ. Amen. Ut
qui ascendens vidimus gloriam : judicantis non
puniamur sententia. ñ. Amen. Ipso prestante qui
cum Deo Patre vivit et regnat in unitate Spiritus
gustino tribuitur : *Dum audis elevatum, cognosce mi-
litiarum celestis obsequium.* Sermo exstat in appendice
tom. V (*Serm. 176, Ed. Maur.*).

^e *Promisisti.* Fortasse, *voce angelorum promisisti.*

Sancti in secula seculorum. *R.* Amen. Dominus sit semper vobiscum. *R.* Et cum.

Ad accedentes. Gaudete populi. *Communio.* Refecti Christi corpore. *Quere in vigilia Resurrectionis fol. 195. Oratio. Expletis Domine. ut in d.e Resurrectio. fol. 198.*

^a IN VIGILIA PENTECOSTES.

^b Ad Nonam pro Missa.

Sapientia Salomonis.

R. Deo gratias.

Fili. Spiritus timentium Domini queretur : et in respectus illius benedicetur. Spiritum eorum salvantem illos diligit : et oculi Domini super diligentes se. *R.* Amen.

^c *Dicat Presb.* Erigite vos. Dominus sit semper vobiscum. *R.* Et cum. *Postea dicat.*

Lectio libri Numeri (4 Cap. XI).

R. Deo gratias.

In illis diebus. Locutus est Dominus ad Moysen dicens. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel : quos tu nosti : quod senes populi sint ac magistri : et duces eos ^a ad tabernaculum federis : faciesque ^f illos stare tecum : ut descendam et loquar tibi. Et auferam de spiritu tuo : tradamque eis : ut sustentent tecum onus populi : et non tu solus graveris. Venit igitur Moyses et narravit populo verba Domini : congregans septuaginta viros de senioribus Israel quos stare fecit circa tabernaculum. Descenditque Dominus per nubem : et locutus est ad eum. Auferens de spiritu ^g quod erat in Moysse : et dedit septuaginta viris. Cumque requievissent in eis spiritus : prophetaverunt : nec ultra cessaverunt. Remanserunt autem in castris duo viri : quorum vocabatur unus Heldat : et alter Medat : super quos requievit spiritus. Nam et ipsi descripti fuerant : et non exierunt ad tabernaculum. Cumque prophetarent in castris : cucurrit puer et nunciavit Moysi dicens : Heldat et Medat prophetant in castris. Statim Josue filius Nun minister Moysi : et electus a pluribus ait. Domine mi

Moyses prohibe eos. At ille. Quid inquit ^h agis pro me? Quis tribuat hoc : ut omnis populus prophetet : et det eis Dominus Spiritum Sanctum. *R.* Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *R.* Et cum.

ⁱ *Psallendo.* Propter gloriam nominis tui Domine libera nos : et propicius esto peccatis nostris propter nomen tuum. *ÿ.* Memento plebis tue : in quam creasti ab initio : animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem. *P.* Et propicius.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Lectio Actuum Apostolorum (4 Cap. XIX).

R. Deo gratias.

In illis diebus. Factum est cum Apollo esset Corinthi : ut Paulus peragratis superioribus partibus : **B** veniret Ephesum : et inveniret quosdam discipulos : dixitque ad eos. Si Spiritum Sanctum accepistis credentes? Aiunt illi ad eum. Sed neque si Spiritus Sanctus est : audivimus. Ille vero ait. In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt : in Johannis baptizate. Dixit autem **257** Paulus. Johannes baptizavit baptismo penitentiae populum dicens. In eum qui venturus esset post ipsum : ut crederent : hoc est in Jesum. Illis auditis baptizati sunt in nomine Domini Jesu. Et cum imposuisset illis Paulus manus : venit Spiritus Sanctus super eos : et loquebantur linguis et prophetabant. *R.* Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem (1 Cap. III).

Illo in tempore. Erat homo ex Phariseis Nichodemus nomine : et ipse erat princeps Judeorum. Hic venit ad Jesum nocte et dixit ei : Rabbi : scimus quia a Deo venisti magister. Nemo potest hec signa facere que tu facis : nisi fuerit Dominus cum eo. Respondit Jesus et dixit ei. Amen amen dico tibi : nisi quis renatus fuerit denuo : non potest videre regnum Dei. Dicit ad eum Nichodemus. Quomodo potest homo nasci cum senex sit? Nunquid potest in ventrem matris sue iterato introire : et nasci? Respondit Jesus. Amen amen dico tibi : nisi quis

^a In vigilia. Hispani olim inter Pascha et Pentecosten non jejunabant. Sanctus Isidorus (*De Off. Eccl.*, lib. 1, c. 53). Hinc idem sanctus Isidorus, in regula (*Cap. 11*), monachos *alia die post Pentecosten* jejunium inchoare præcipit, quo die omnes Hispani, ex præscripto concilii Gerundensis (*Can. 2*), litanias **D** officium juniorum, observantur *4 feria, et 5 feria, et 6 feria, et Sabbato ante Pentecosten*. Porro hoc jejunii Pentecostes translatio, etsi posterior sit ætate sancti Isidori, est tamen antiqua in Orationali Gothico (*Pag. 116*). Exstat item *completoria die quo missa dicitur ad vespas*, quæ cum festivitati Pentecostes præmittatur, ostendit usum jejunandi ante Pentecosten jam susceptum fuisse cum Orationale hoc exaratum fuit. In Ecclesia Mediolanensi quadriduo ante Pentecosten jejunant, ut ex Missali Ambrosiano anni 1548 cruitur.

^b *Ad nonam.* Diebus jejunii hora nona missa celebrabatur, qua absoluta jejunium solvebant, exceptis diebus Quadragesimæ, quibus vespere missa dicebatur, et postea reficiebantur cibo. In aliquibus Ecclesiis Hispaniæ jejunium Pentecostes, more quadragesimali, ad vespeream productum esse indicat titulus in Orationali Gothico citatus supra (*Pag. 116*), de completoria, *quo die missa dicitur ad vespas*.

^c *Dicat Presbyter.* In missa privata scilicet, nam in solemnibus ad diaconum pertinet munere cum genua flectere et cum se erigere debebant.

^d *Cap. XI.* Vers. 16-30, quibusdam omissis. In libris liturgicis Gallicanis nullum exstat indicium jejunii aut vigiliæ Pentecostes.

^e *Ad tabernaculum.* Vulg., *ad ostium tabernaculi fæderis*.

^f *Illos.* Vulg., *ibi*.

^g *Quod.* *Lego qui*.

^h *Agis.* Vulg., *amularis pro me*.

ⁱ *Psallendo.* Ps. cxxviii, 9. *ÿ.* Ps. lxxiii, 2, 19.

^j *Quam creasti.* Vulg., *quam possedisti*.

^k *Cap. XIX.* Vers. 17.

^l *Cap. III.* Vers. 1-16.

renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto : non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne : caro est : et quod natum est ex spiritu : spiritus est. Non mireris quia dixi tibi : oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat : et vocem ejus audis : sed nescis unde veniat : et quo vadat. Sic et omnis qui natus est ex spiritu. Respondit Nichodemus : et dixit ei. Quomodo potest hoc fieri ? Respondit Jesus : et dixit ei. Tu es magister in Israel et hec ignoras ? Amen amen dico tibi : quia quod scimus : loquimur : et quod vidimus : testamur : et testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis et non creditis : quomodo si dixero vobis celestia : credetis ? Et nemo ascendit in celum : nisi qui descendit de celo : filius hominis qui est in celo. Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto : ita exaltari oportet filium hominis : ut omnis qui credit in ipso non pereat : sed habeat vitam eternam. *ñ. Amen.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

• Lauda. Alleluja. *γ.* Laudate Dominum de celis : laudate eum in excelsis. *P.* Alleluja.

Sacrificium. Tollite hostias. *Quere in Dominico post Ascensionem Domini fol. 255.*

Missa. Semper quidem dilectissimi fratres crebre orationes esse debent unanimatis : charitatis : et simplex fraternae dilectionis affectio. Sed nunc precipue omnis de nostris exhausti pectoribus est odiorum amaritudo cum Sancti Spiritus expectatur infusio : et advenienti Domino nitens est paranda possessio. Et quia patres doctoresque nostri in quorum corda vel viscera omnipotens Deus hoc donum promissae remunerationis infudit : ut reminiscamur diem magnum : unanimitate connexi : divinam expectare Sancti Spiritus visitationem : qui Deo obtulerant charitatem.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Imple nos Deus Spiritu Sancto : in quo signati sumus : et a quo tangimur ut salvemur. Ut hodie nos idem Spiritus preveniens in miseratione a delictis emundet : et cras in muneris conlatione glorificet. Hodie maculas abluat : cras dona distribuat. Hodie linguam nostram in voce confessionis aperiat : et cras eandem faciat predicare magnalia tua. Quo jam hodie per ipsum tacti : ita eruamur a crimine : ut cras dignanter in nostris jubeat cordibus habitare.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Emitte Domine spiritum adoptionis : in quo clamemus tibi : abba Pater. Ut confiteamur : quoniam tu es unigeniti tui verus Pater : et cognoscamus quia nullus ei similis inter Filios Dei. Quem non tibi adoptio : sed generatio consubstantialis : neque gratia similem : sed na-

a *Lauda.* Ps. cXLVIII, 4.

b *Tangimur.* Lege a quo tangimur.

c *Maculas abluat.* Alludit ad baptismum quod Sabato Pentecostes conferebatur, more vetustissimo

tura signat equalem. Per hujus enim fidei inviolabile mysterium : custodiamus spei nostre immutabile sacramentum. Ex hoc te quaesumus : ut cum nostris qui jam a seculo precesserunt : qui etiam ipsius Spiritus tui Sancti dono renati sunt : quorumque ante altare tuum mentionem cum tremore facimus : simul obviam in secundi adventus Domini nostri claritate feliciter occurramus.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Offerentium eterne Deus susceptis oblationibus : effice nos spiritu ferventes et charitate locupletes. Quo unitatem spiritus servantes in vinculo pacis : illius dono jam impleamur in terris : cujus infusionem advenire nobis expectamus in celis. *ñ. Amen.*

Inlatio. Dignum et justum est : ut te Deum et celestia et terrena conlaudent. Qui nos spiritu tuo doces terrena respuere : celestia sectari : carnem coercere jejuniis insolentem : corda purgare continua lamentatione. Non attolli in prosperis : non deijci in adversis. Veritatis sperare promissum : spiritus prestolari solacium : Paracliti sustinere adventum. Ex hoc Domine tuorum premissorum nos gaudiis preparantes rogamus : ut descendat super nos gratiae tuae virtus et benedictio Sancti Spiritus. Quo innovati atque mundati eum tecum et cum Patre equali deitate regnantem laudemus : magnificemus : atque ita dicamus. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere Sanctus vere benedictus es Domine Jesu Christe. Qui daturum te nobis illum Spiritum promisisti in munere : quem tibi cum Patre novimus coequalem existere. Per te Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Spiritus Sancte qui a Patre et Filio procedis : his propicius inlabere holocaustis. Quo qui a Patre es repromissus : sanctificationem humanis exhibeas presentatus : repleasque sponsonis mercede : quos te promissum inspicias expectare.

ñ. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Descendat Domine ad nos Spiritus Sanctus : per quem et mundata pectora nostra cum eo ipse possideas : et institutam a te orationem suscipias. Ut ita non per nos : sed per illum nostra accipias postulata : sicut per illum non per nos nostra deles facinora. Quo eo qui tecum et cum Patre regnat equalis interpellante pro nobis : per eum ad te proclamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Expectantes se : Spiritus efficiat immaculatos a sordibus. *ñ. Amen.* Repleat munere : quos se inspicit sustinere. *ñ. Amen.* Ut cum venerit (Tert., de Baptismo, cap. 3).

d *Confessionis.* Alludit ad fidei confessionem, quam baptizandi palam faciebant.

e *Humanis.* Forte, humanissimus.

rit impleamur sanctitate ejus : cujus adventum amabiliter expectamus. *ñ*. Amen. Ipso prestante et auxiliante : qui cum Patre et Filio unus Deus vivit et regnat in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Ab hinc usque in Quadragesimam dicitur. Gustate et videte quoniam suavis est Dominus : alleluja : alleluja : alleluja. *ñ*. Benedicam Dominum in omni tempore : semper laus ejus in ore meo. *P.* Alleluja : alleluja : alleluja. *ñ*. Redimet Dominus animas servorum suorum : et non derelinquet omnes qui sperant in eum. *P.* Alleluja : alleluja : alleluja. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum amen. *P.* Alleluja : alleluja : alleluja.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Gustantes Domine suavitate dulcedinis plenitudinem : quesumus. ut sit nobis hoc in remissionem peccatorum : et sanitatem mentium. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. Et cum. In nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus cum pace. Deo gratias.

IN DIE SANCTO PENTECOSTES.

Ad Missam. b Officium.

Vos qui in Christo baptizati estis. *P.* Christum induistis : alleluja. *ñ*. Benedicti vos a Domino : qui fecit celum et terram. *P.* Christum. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. *P.* Christum induistis.

Oratio. O Spiritus Sancte qui a Patre Filioque procedis : doce nos facere veritatem. Ut qui de Patre Filioque accepisti *d* promissionem : invisibili nobis his a quibus tam ineffabiliter procedis adsocias charitate. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Apocalypsis Joannis Apostoli (c Cap. XXII).

ñ. Deo gratias.

a In die. Breviarium Mozarabum et Orationale Gothicum : In diem sanctum Pentecosten. Missae Gallo-Gothicum, Lectionarium Luxoviense, Sacramentarium Gregorianum Menardi, etc., habent : In die sancto Pentecosten, quo modo etiam Capitularibus Evangeliorum Georgii inscribitur, et videntur vocem Pentecosten indeclinabiliter adhibuisse. Est autem festivitas hæc una ex præcipuis et antiquissimis, ab apostolis utique celebrata. De ea sanctus Isidorus (*Offic. l. 1, c. 33*) fuse tractat, pluresque exstant Patrum homiliae et sermones, hac die recitati. Leges Visigothorum (*Lib. II, tit. 4, leg. 11*) prohibent ne forum contentiosum die Pentecosten frequentetur, et lege Dominico (*Cod. Theod. 5, de spect.*) ne theatri aut circi edantur spectacula.

b Officium. Ad Romanos, vi, 3. *ñ*. Ps. cxliii, 15. Idem officium ad missam canitur in festivitate Epiphaniae, quia olim in Hispania hisce diebus solemniter baptizabant.

c Spiritus. Hæc oratio exstat in Breviario Mozarabum (*Pag. 218*) et in Orationali Gothico (*Pag. 116, orat. 8*).

d Promissionem. Lege processionem cum Breviario et Orationali citatis : est vox qua utitur concilium

Ego Johannes fui in spiritu : et audivi vocem dicentem mihi. Nec verba fidelissima et vera sunt. Et Dominus Deus spiritum prophetarum misit Angelum suum ostendere servis suis : que oportet fieri cito. Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit **259** verba prophetie libri hujus. Et ego Johannes qui audivi et vidi hec : et postquam audissem et vidissem : cecidi ut adorarem ante pedes Angeli : *f* qui nunc hec ostendebat. Et dixit mihi. Vide ne feceris : Conservus tuus sum : et fratrum tuorum : et eorum qui servant verba libri hujus : Deum adora. Et dixit mihi. Ne signaveris verba prophetie libri hujus : tempus enim prope est. Qui nocet : noceat adhuc. Et qui in sordibus est : sordescat adhuc. Et justus justificetur adhuc. Ecce venio cito : et merces mea mecum est : reddere unicuique secundum opera sua. Ego sum primus : et ego novissimus : principium et finis. Beati qui lavant stollas suas : ut sit potestas eorum in ligno vite : et sortes intrent in civitatem. Foris canes : et venefici et impudici et homicide : et idolis servientes : et omnis qui amat et facit mendacium. Ego Jesus misi Angelum meum testificari vobis hec in Ecclesiis. Ego sum genus et radix David : stella splendida et matutina : et sponsus et sponsa dicunt : veni. Et qui audit dicat : veni. Et qui sitit : veniat : et qui vult : accipiat aquam vite gratis.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

C *Psalendo.* Emitte spiritum tuum Deus : et creabuntur. Et renovabis faciem terre. *ñ*. Sit gloria Domini in seculum seculi : letabitur Dominus in operibus suis. *P.* Et renova.

Dicat Presb. Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum (b Cap. II)

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Cum completerentur dies Pentecosten : erant omnes Apostoli pariter in eodem loco. Et factus est repente de caelo sonitus : tanquam

Toletanum xi, in professione fidei.

c Cap. XXII. Vers. 6-18. In Lectionario Luxoviensi propheta ex Joel, II, 2-32. In Sacramentario Bobiano binæ exstant lectiones tantum, prima ex Apocalypsi, XXI, 9-21 ; altera ex Evangelio.

f Qui nunc. Vulg. et Primasius, qui mihi.

g Psalendo. Ps. ciii, 50. *ñ*. Ibid., 31.

b Cap. II. Vers. 1-23. In Lectionario Luxoviensi, ex Act., II, 1-22. Eadem pro Epistola, ut puto, leguntur in Sacramentario Bobiano, in quo nunc non reperiuntur. In vetusto Sacramentario sancti Leonis Blanchini, missæ binæ exstant, una in Pentecosten ascendentibus a fonte, quæ noctu, aut summo mane, celebrabatur ; altera in Dominicam Pentecosten. In Missali Ambrosiano binæ sunt missæ : una in die sancto Pentecosten pro baptizatis, in qua binæ tantum lectiones leguntur, ex Act., III, 1-9, et ex Evangelio Joan., VII, 37-40 ; altera in ecclesia majori, quæ tres lectiones habet, primam ex Act., II, 1-12 ; alteram ex I Cor., XII, 1-12 ; quæ olim quoque legabatur in Ecclesia Mediolanensi, quemadmodum ostendit vetustus Lectionarius Ambrosianus em. Thomasii ; tertia lectio est ex Evangelio Joan., XIV, 15-27.

advenientis vehementis spiritus : et implevit omnem domum ubi erant sedentes Apostoli : et apparuerunt illis dispercite lingue tanquam ignis. Seditque supra singulos eorum. Et repleti sunt omnes Spiritu Sancto : et ceperunt loqui variis linguis : prout Spiritus Sanctus dabat illis eloqui. Erant autem in Hierusalem habitantes Judei ^a religiosi ex omni natione : que sub celo est. Facta autem hac voce : convenit multitudo : et mente confusa est : quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes. Nonne ecce omnes isti qui loquuntur Galilei sunt ? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus ? Parthi : et Medi : et Elamite : et qui habitant Mesopotamiam : et Judeam : et Cappadociam : Pontum : et Asiam : Phrygiam : et Pamphylia : Egyptum : et partes Lybie : que est circa Cyrenen : et advene Romani : Judei quoque et Proseliti : Cretes : et Arabes : audivimus loquentes eos nostris linguis magna Dei. Stupebant autem omnes et mirabantur ad invicem dicentes. Quidnam vult hoc esse ? Alii autem irridentes dicebant : quia musto pleni sunt isti. Stans vero Petrus cum undecim discipulis : levavit vocem suam : et locutus est eis. Viri Judei : et ^b qui habitant Hierusalem universi hoc vobis notum sit : et auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos estimatis hi ebril sunt cum sit hora diei tertia. Sed hoc est quod dictum est per Prophetam Joel. Et erit in novissimis diebus dicit Dominus effundam de spiritu meo super omnem carnem : et prophetabunt filii vestri : et filie vestre : juvenes vestri visiones videbunt : et senes vestri somnia somniabunt. Equidem super servos meos : et super ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo : et prophetabunt et dabo prodigia in celo sursum : et signa in terra deorsum : sanguinem : et ignem : et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras : et Luna in sanguinem : antequam veniat dies Domini magnus et terribilis. Et omnis quicumque invocaverit nomen Domini : salvus erit.

ñ. Chorus. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem
(*Cap. XXIII*).

In illis diebus Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Si diligitis me mandata mea servate **260** et ego rogabo Patrem : et alium Paraclitum dabit vobis : ut maneat vobiscum in eternum. Spiritum veritatis quem mundus non potest accipere quia non videt eum nec scit eum. Vos autem cognovistis eum : quia apud vos manet et in vobis est. Non reliquam vos orphanos : veniam ad

^a Religiosi. Vulg., viri religiosi.

^b Qui habitant. Vulg., qui habitatis ; Gr., habitantes.

^c Cap. XIV. Vers. 15-28. In Luxoviensi ad vers. 30. In Bobiano ad vers. 22. In Ambrosiano ad missam in ecclesia majori, in Missali Romano sancti Pii V, et omnibus Capitularibus Evangeliorum, apud Georgium, legitur.

^d Lauda. Ps. LVI, 14. Da nobis. Vulg., redde mihi.

^e Sacrificium. Act., II, ̄. Ibid. 2 seq.

vos. Adhuc modicum et mundus me jam non videt : vos autem videtis me : quia ego vivo : et vos vivetis. In illo die vos cognoscetis me : quia ego in Patre meo : et vos in me : et ego in vobis. Qui habet mandata mea et servat ea : ille est qui diligit me. Qui autem diligit me : diligitur a Patre meo : et eo diligam eum : et manifestabo ei me ipsum. Dicit ei Judas non ille Scaiothes : Domine : quid factum est quia nobis manifestaturus es te ipsum : et non mundo ? Respondit Jesus et dixit ei. Si quis diligit me : sermonem meum servat : et Pater meus diliget eum : et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me : sermones meos non observat. Et sermonem quem audistis : non est meus : sed ejus qui misit me Patris. Hec locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autem Spiritus Sanctus quem mittet Pater in nomine meo : ille vos docebit omnia : et suggeret vobis omnia quecumque dixerit vobis. Pacem meam relinquo vobis : pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat : ego do vobis. Non turbetur cor vestrum : neque formidet. *ñ*. Chorus. Amen.

Hic dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

^d Lauda. Alleluja. ̄. Da nobis Domine leticiam salutaris tui : et spiritu principali confirma nos. P. Alleluja.

^e Sacrificium. Completur hodie Pentecostes in quo descendit Spiritus Sanctus : et Apostolis infusus apparuit : loquentibus variis linguis magna Domini : alleluja. ̄. Factus est repente de celo sonus : tanquam advenientis spiritus vehementis : et implevit omnem domum ubi erant sedentes Apostoli : et loquebantur magna Domini : alleluja.

Incipit Missa. Quanta possumus fratres charissimi fide : intentione : virtute : gaudio : exultatione : preconio : devotione : obsequio : puritate : promissa nobis per filium Dei : Sancti Spiritus munera hodie transmissa predicemus. Reseretur nostrorum compago viscerum. Purgentur corda credentium : et pateant omnes sensus : atque recessus animum. Quia nequaquam immensi laudem atque adventum : pectora angusta narrare sufficiunt. Ille etenim consors Patris : et Filii unius ejusdemque substantie ^f tertius in persona : sed unus in gloria. Quem celorum regna non capiunt : quia non eum circumscribunt neque claudunt : hodie ad angustum cordis nostri descendit hospitium. Et quis nostrum fratres dilectissimi tali se dignum hospite recognoscit ? Quis condigna adveniēti exhibeat alimenta ? Cum et Angelorum et Archangelorum : et omnium Virtutum

^f Tertius. Concilium Toletanum XI, in præf. : Spiritum quoque sanctum, qui est tertius in Trinitate persona, cum Deo Patre et Filio credimus esse Deum ; et Concilium Toletanum XVI, in edicto Aegicani regis, n. 19, Spiritus sancti vocabulo Tertius, quæ est in Trinitate, persona significatur ; et rursus : Spiritus sanctus, qui, in sancta prænoscutur Trinitate, tertius esset persona.

celestium ipse sit vita. Et ideo quia nos Impares tali A habitatore cognoscimus : ut in nobis locum habitaculi sibiimet prepararet supplicemus. *ñ. Chorus.* Amen. Ipso prestante qui in Trinitate unus Deus vivit : et regnat in secula seculorum.

ñ. Chorus. Amen.

Alia Oratio. Oramus indefessis precibus omnipotentiam tuam : Deus sancte Pater omnipotens : et repleas nos munere Unigeniti tui : gaudio inenarrabili : visitatione : atque vivificatione tui atque ejus Spiritus Sancti. Ut quos creasti vel redemisti per Filium : perficere digneris per Spiritum Sanctum. ^a Non quo inconjuncta vel dissimilis sit tue operatio Trinitatis : sed quo personarum existentium evidentior appareat inconfusa equalitas Deitatis. Hac igitur te Deus omnipotens inspirationis tue confessione : manifestatum fidelibus impende propitium : demonibus exerce terrificum : prosequentibus obvium penitentibus placibilem : peccatoribus patientem. Hereticis ^b convictorem : custodem virginibus : defensorem viduis : **261** orphanis protectorem : oppressis vindicem : consolatorem mestis : debilibus ductorem. Sit nobis in eo indeficiens consolatio : in quo tibi filisque tuo est indivisa conjunctio et immensurabilis plenitudo. Sanctisque omnibus inexpugnabilis fortitudo tanquam certa nobis sit de tua gubernatione fiducia : nunquam se sentiat anima muniminis tui presidio destituta. Ita vigore tuo nostra adversus diabolum fragilitas muniat : ne ullatenus in certamine superetur. Sic corda tua scientia posside : sic conscientiam rege : ut et consilio providi efficiamur : et opere probi : et prudentes sermone : et ferventes inextinguibili charitate.

ñ. Chorus. Amen.

Post nomina. Oratio. Domine qui virtute Spiritus tui : et eorum qui veteris confusionis superbie turrem edificabant perturbasti auditum : et surgentis Ecclesie tue novitate diffusis linguis multiplicasti insignibus : ut quod fuerat in condemnatione : esset in munere. Atque inde construeres fidem : unde destruxeras vanitatem. Da super hunc familie tue cetum Spiritus Sancti tui quem es pollicitus adventum. Qui in nobis et contrario ^c mollicionis studia adversa dispergat : et meritum sanctificationis accumulet. Sisque munerator in promissione : qui es promissor in munere. Quo Ecclesia tua ejus igne succensa : in ipso veram teneat fidem : a quo omnem percipit veritatem. Ipseque offerentium nomina celestibus scribat in paginis : ac requiem dignetur prestare defunctis : qui in unitate Deitatis tecum permanet semper equalis.

ñ. Chorus. Amen.

Dicat Presbiter. Quia tu es vita vivorum : sanitas infirmorum : ac requies omnium fidelium defunctorum in eterna secula seculorum.

^a Non quo. Juxta illud concilii Toletani xi (In præf., n. 20) et Toletani vi (N. 4, de fide) : Quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis.

^b Convictorem. Scilicet qui convincat.

ñ. Chorus. Amen.

Dicat Presbiter Orationem ad Pacem. Mirabilium tuorum Domine ovariantes insignia predicamus : et ideo in lapsu illo Sancti Spiritus repleti nos credimus : qui bis a te olim fuit in discipulos distributus. Cum et ante Ascensionem tuam in eorum cordibus indeptus proximi dilectionem : et post e celis emissus : tenendam in illis tuam impressit charitatem. Ex hoc te clementissime Deus oramus : ut hoc quod his sacramentis figuratum fore cognoscitur : in nostris cordibus impleatur. Quo spiritu ferventes et spiritualia locupletantes : et proximis connectamur in pace : et tua ubertim ferveamus dulcedine. Ut in charitate illa que per Spiritum Sanctum nostris est diffusa in cordibus firmissime radicata : consolationem promerentes Paracliti : coronari mereamur in adventu judicii tui.

ñ. Chorus. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est omnipotens Deus : pro possibilitate carnali munerum tuorum beneficia confiteri : et indultum hodierno die donum salutis eterne anniversaria semper commemoratione celebrare. Etenim pro adventu Spiritus tui Sancti tacere quis audeat : cum omnis per Apostolos tuos : etiam gentium barbararum lingua non taceat. Quis enim euarrare valet hujus hodierno die ignis in lapsum : sic distributa discipulis genera universa linguarum : ut nec Latinus Hebreo nec Grecus Egyptio : nec Scitha Indo propria dum quisque et peregrina audient ^d loquitur lingua : detrimentum vel alienigeni fecerit . vel sui senserit intellectus ? Quoquo virtute sit actum : quod dicentis veritatis precantibus per species immensa terrarum volus atque indivisibilibus donum doctrine celestis pro potestate voluntaria partiretur ? Nihil agens unitati fidei consonum : quamvis multiplicis scientie distributione pulcherrimum : et multimoda mirificum extiterit varietate sermonum. Ostendens quod confessioni Dominice ^e non impedit diversitas lingue : nec interest quod vario quis sermone fateatur : **262** dummodo unus sit ille qui creditur. Obsecramus igitur Domine : ut hec nostra confessio de cordibus filiorum promissionis emissa : tibi Pater glorie semper accepta sit : et ad speranda ac promerenda ea que tuis fidelibus promissisti : sensus nostros divini Spiritus infusione benedicas atque sanctifices. Effusa etenim ad nostram indulgentiam tue glorie largitate inter innumera dona atque opera Sancti Spiritus : nihil sublimius Ecclesie exordiis collatum fuisse cognoscimus : quam ut preconium evangelii tui ora linguis universalium gentium loquerentur. Ea hoc non nisi Sancti Spiritus tui gratia revelante : qui nobis post Resurrectionis filii tui gloriam transactis septem hebdomadibus venit : ostendens quod etsi septiformis est : tamen in uno gradu omnium concordantium sibi

^e Mollicionis. Lege malitiam emittis.

^d Loquitur. Forte, loquentes.

^e Non impedit. Id est, impedimento non est.

virtutum summa consistit. Ac sicut septem unum in numeris est : sic septem inveniuntur in singulis. Illi sunt sine dubio septem gradus templi tui : per quos ad celorum regna conscenditur. * Hic est quinquagesimus remissionis annus olim in legis tropologis predicatus. Illic est fructus messis nove : qui hodie mandatur offerri. Qui licet ante omnia secula semper eternus sit : tamen nobis : cum innouit : tunc novus effectus est. Nec illud sine mysterio esse significans : quod post Ascensionem filii tui decima nobis die hoc munus infunditur : ostendens quod cultoribus vince hic esset a patre familias denarius repromissus. Magnum autem et pre omnibus necessarium fuit hoc tibi divini muneris signum : quod cum super capita discipulorum ignea conscendisset firma linguarum : de cordibus credentium nec dissonum aliquid faceret prodire nec tepidum. Sed predatores verbi tui : et intelligentia essent unanimes : et charitate ferventes. O ignis exurendo fecundans : Hunc igitur omnipotentem esse Dominum omnis intellectualis creatura vivificatione fatetur : cujus etiam Cherubin et Seraphin ferventes copiosius igne : speciali ejus vocabulo sanctitatis divine magnificentibus equalitatem atque omnipotentiam Trinitatis : requiem non habentes : nec tali unquam officio lassescentes celestium exercituum precipientibus choris : perenni jubilatione decantant : adorant : atque magnificent : ita dicentes.

¶ *Chorus.* Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus Deus Pater. Sanctus unigenitus Filius : sanctus quoque unus utriusque Spiritus. Hujus ecce virtute inestimabili discurrens Evangeliorum toto orbe ardentium quadriga rotarum : radiorumque flammigerantium rutilans fulgoribus axis gestatur animalium circumquaque corporibus oculatis. Cujus in rotarum auriga ipse vite spiritus manens : proprie potestatis imperio cunctum subjecit Christi pedibus mundum : divinis scilicet perhibens testimonium virtutibus Patris unigenito Verbo : quod caro factum est : et habitavit in nobis. Hoc est illud paterni pignoris sibi simile munus : quod se filium pollicitus fuerat transmissurum : dum suos ad Patrem rediens orphanos diceret nullatenus relinquendos. In ejus scilicet presentia suam Patrisque docens consistere majestatem. Hoc illud unguentum est quo pre consortibus unctus est Christus a Patre. Cujusque vetus illud crisma pretendebat figuris transeuntibus veritatem : quo delibuti quoque

* *Hic est.* Confer Levit. xxv, 9 seq.

† *Unguentum.* Id est, unguentum. Ita antiquiores, qui aliquando etiam unguentarium pro unguentario dicebant.

‡ *Suscipe.* Ariani negabant, sacrificium debere Dei Filio offerri, aut Spiritui sancto, sed sibi Patri supremum cultum sacrificii offerendum esse docebant, contra quos catholici Gotho Hispani Filio et Spiritui sancto sacrificium eucharisticum distincte offerunt, ut re ipso ostenderent omne cujuslibet honorificentiae et sacrificii salutaris obsequium et Patri, et Filio, et Spiritui sancto, hoc est sanctae Trinitati, ab Ecclesia catholica pariter exhiberi (S. Fulgent., lib. II ad Maxim., cap. 5).

A Sacerdotes : et Prophete constituebantur et Reges unius veri Regis et Sacerdotis et prophete imaginem preservantes Christi Domini Redemptoris aeterni.

Post pride. Oratio. * Suscipe quesumus Spiritus Sancte omnipotens Deus sacrificia te auctore instituyente decreta : qui inlibate Virginis in utero quondam membra : † in qua Verbum caro fieret : quibus hoc rite sacrificium competeret immacolata formasti. ‡ In cujus haec similitudinem corporis et sanguinis munera ingerimus : et ut plenitudinem debite sanctificationis te deificante obtineant supplicantes. Quia tu vere ille ignis es : qui patrum nostrorum acceptans sacrificia divinitus consumpsisti. Quemadmodum Helie quoque victimam aquis circumfluentibus nativatem cum lapidibus et lignis exurens : etiam madefacti pulveris rivulos † calore inconsummabili arefactos inextimabiliter absumendo finisti. Simili nunc quesumus has hostias dignatione suscipias : divinitatis tuae igne salvifico omnium pectorum nostrorum affectionem exurens : atque ad percipiendam celestis cibi potusque substantiam vivificans corda mortalium : et in custodiam nostri deputans sanctorum multitudinem Angelorum : nunquam nos eorum privari consortio patiaris. ¶ Amen.

Ad confractionem panis. Antiph. Terra dedit fructum suum : benedicat nos Deus Deus noster : benedicat nos Deus : alleluja.

Ad Orationem Dominicam. Paraclite Spiritus : qui cum Patre et Filio unus in Trinitate permanes Deus : nostris hodie inlabere sensibus : ut te postulante pro nobis : cum magna fiducia proclamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ¶ Et cum.

Benedictio. Spiritus Sanctus qui olim in hoc die super Apostolos igneis apparuit linguis : cor vestrum cunctis emaculet vitis. ¶ Amen. Et quo insidentes cunctarum gentium verbis edocti sunt : verborum spiritualium vobis detur instructio : et mystice intelligentie omnimoda plenitudo. ¶ Amen. Quique fuit Apostolis doctrine celestis instructor : culparum omnium vobis efficiatur indultor. ¶ Amen. Ipso prestante et auxiliante qui cum Patre et Filio unus Deus vivit et regnat in secula seculorum. ¶ Amen. Dominus sit semper vobiscum. ¶ Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

† *In qua.* Lege in quibus.

‡ *In cujus,* adverte transpositionem verborum, quae ita construenda sunt : *In cujus similitudinem ingerimus haec munera corporis et sanguinis.* Munera, corpus et sanguinem Christi sub speciebus panis et vini existentia esse similitudinem, symbola, sacramentum et antitypa corporis et sanguinis Christi naturaliter existentium, theologi, ex Patribus, ostendunt. Consule Bellarminum (De Euch., lib. II, cap. 15). Quod autem munera corporis et sanguinis significant ipsum corpus et sanguinem Christi, ea probant quae immediate praecedunt, cum aiunt, Spiritum sanctum in utero beatæ Virginis membra formasse, quibus hoc sacrificium rite competeret.

Com. Refecti Christi Corpore.

Et omnia alia que sequuntur : require retro in vigilia Pentecostes. Fol. 257.

Oratio. Gratias tibi agimus Domine Deus : et te Deum benedicimus de die in diem qui nos in hanc diem sancte solennitatis tue perducere dignatus es : fac nos diem istum Sancti Spiritus inmissione per multa curricula annorum in pace et tranquillitate suscipere : cum fidei populo tuo. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ.* Deo gratias.

• IN DOMINICO PRIMO POST PENTECOSTEN.

Ad Missam. b Officium.

Dominus regnavit decorem induit : alleluja. *ψ.* Induit Dominus fortitudinem et precinxit se. *P.* Alleluja. *ψ.* Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum : amen. *P.* Alleluja.

Oratio. Te excelsa laus in altissimis decet : tibi e terris gloriam Ecclesia canit : atque hujus caterve concentu ad astra hymnum emittit. Rogamus omnipotens Deus : ut sicut tuas solenniter porrigimus laudes : ita precum nostrarum jubeas efficaciter suscipere voces. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus : et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ. Amen.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Lectio Ezechielis Prophete (• Cap. IX-XI).

ñ. Deo gratias.

Facta est super me manus Domini : et elevavit Spiritus Domini me : et vidi et ecce vir qui indutus erat lineis : qui habebat atramentarium in dorso suo : respondit verbo dicens. Feci sicut precepisti mihi. Et vidi et ecce in firmamento quod erat super caput Cherubin : quasi lapis Saphirus : et quasi species similitudinis Solis apparuit super eum. Et dixit ad virum qui indutus erat lineis : et ait. Sume ignem de medio rotarum que sunt inter Cherubin. Et ingressus vidi : et ecce quatuor rote juxta Cherubin. Rota una juxta Cherub unum : et rota alia juxta Cherub unum. Species autem erat rotarum quasi visio lapidis Chrysoliti. Stantibus illis : stabant : et cum elevatis : elevabantur : spiritus enim vite erat in eis. Et egressa est gloria Domini a limine templi et stetit super Cherubin. Et elevavit me spiritus : et introduxit me ad portam domus Domini orientalem : que respicit Solis ortum. Et ascendit gloria Domini de medio civitatis : stetitque super

a In Dominico. In Missali Mozarabum octo missæ assignantur Domini post Pentecosten, quarum ultima dicitur die Dominica ante jejunium Kalendarum Novembrium; in Breviario officia quatuor domini alia exstant. Monent tamen, eadem repetenda esse si opus fuerit. In Lectionario Luxoviensi lectiones habentur pro sola Dominica proxima post Pentecosten. Ad calcem Missalis Gallo-Gothici inveniuntur missæ sex dominicales, et in Sacramentario Bobiano septem, aut octo, quarum tres quotidiane appellantur.

A moitem : qui est ad orientem urbis : et glori. Dei Israel erat super ea. *ñ. Amen.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. I t.

d Psallendo. Redde mihi leticiam salutaris tui. Et spiritu principali confirma me. *ψ.* Cor mundum crea in me Deus : et spiritum rectum innova in visceribus meis. *P.* Et spiritum. *ψ.* Ne projicias me a facie tua : et Spiritum Sanctum tuum ne auferas a me. *P.* Et Spiritum. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Ephesios (• Cap. I, II).

ñ. Deo gratias.

Fratres : memoriam vestri faciens in orationibus meis : ut Deus Domini nostri Jesu Christi Pater glorie det vobis spiritum sapientie et revelationis in agnitionem ejus : illuminatos oculos cordis vestri : ut sciatis que sit spes vocationis ejus : que divitie glorie hereditatis ejus in Sanctis : et que sit supereminens magnitudo virtutis ejus : cui credidimus. Secundum operationem potentie virtutis ejus : quam operatus est in Christo. Suscitans eum a mortuis : et constituens ad dexteram suam in celestibus supra omnem principatum : et potestatem : et virtutem : et dominationem : et omne nomen quod nominatur. Non solum in hoc seculo : sed in futuro. Omnia subjecit sub pedibus ejus : et ipsam posuit caput supra omnem Ecclesiam : que est corpus ipsius plenitudo ejus qui omnia in omnibus adimpletur. Et vos cum essetis mortui delictis et peccatis vestris : in quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi hujus : secundum principem potestatis aeris hujus spiritus : qui nunc operatur in filios diffidentie. In quibus et nos omnes aliquando conversati sumus : in desideriis carnis vestre facientes voluntatem carnis et cogitationum : et eramus natura filii ire sicut et ceteri. Deus autem qui dives est in misericordia propter nimiam charitatem suam dilexit nos. Et cum essemus mortui peccato convivificavit nos in Christo. Cujus gratia salvi facti sumus et conresuscitavit : et consedere fecit in celestibus in Christo Jesu. Ut ostenderet in seculis supervenientibus abundantes divitias gratie sue : in bonitate super nos in Christo Jesu. Gratia enim salvi per fidem : et hoc non ex nobis. Dei enim donum non ex operibus est : ut ne quis gloriatur. Ipsi enim sumus factura creati in Christo in operibus bonis : que preparavit Deus : ut in illis ambulemus et per Spiritum Sanctum : qui datus est nobis. *ñ. Amen.*

b Officium. Ps. xcii, 1.

c Cap. XI. Vers. 11-11, 1-23, pluribus omissis; prophetia enim ex textibus capitum I, XI, XII, consuta est; in Lectionario Luxoviensi deficit prophetia.

d Psallendo. Psal. L, 14. *ψ.* Ibid., 12.

e Cap. I. Vers. 17-11, 1-11. In Luxoviensi legitur ex Epistola ad Galatas, vi, 8-11.

f Salvati. Vulg., *salvati estis.*

g Per Spiritum Sanctum Illis filiis in; onebatur lectioni.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam
(^a Cap. XIX).

In illis diebus Domini noster Jesus Christus perambulabat Hierico : et ecce vir nomine Zachæus : et hic erat princeps publicanorum : et ipse dives. Et querebat videre Jesum : quis esset : et non poterat pre turba : quia statura pusillus erat. Et precurrens ascendit in arborem sycomorum : ut videret eum : quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum suspiciens Jesus : vidit illum et dixit ad eum : Zachæe festinans descende : quia hodie in domo tua oportet me ^b prandere. Et festinans descendit : et excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes murmurabant dicentes : quod ad hominem peccatorem divertisset. Stans autem Zachæus dixit ad Jesum. Domine : ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus : et siquid aliquem defraudavi : reddo quadruplum. Ait Jesus ad eum. Quia hodie salus domui huic facta est : eo quod et ipse filius est Abrae. Venit enim filius hominis querere : et salvum facere quod perierat. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^c *Lauda.* Alleluja. *ñ*. Spiritus tuus Domine deducat nos in ^d viam rectam. *P.* Alleluja.

^e *Sacrificium.* Celebraverunt filii Israel diem festum benedicentes Deum : qui liberavit eos : misericordie initium stillans super eos : alleluja : alleluja : alleluja. *ñ*. Alleluja. Vidi summum Sacerdotem ante altare manus ^f procedentem et orantem pro omni populo. *ñ*. Misericordie.

^g *Missa ista non est legenda hic. Sed quere eam in Dominico in ramis Palmarum. Videlicet folio 152. que incipit Catholicam Fidem. Et ista legatur in III. feria infra octavas Sancte Trinitatis.*

Appropinquantes ad sacrosanctum Domini eterni Regis altarium : unanimes atque concordantes fratres charissimi Deum **265** deprecemur eternum : ut delictis nostris ponat misericordie sue terminum : et preces nostras perducere dignetur ad sue majestatis indulgentissimum regnum. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Summo atque ineffabilis Deus : qui non vocis : sed cordis auditor esse dignosceris. Qui mentis probus : non etates. Qui non in labiis : sed in corde timere optaris. Qui benigna consolatione nos ne pereamus amplecteris : insuper et perditis ^h salutarum tuarum umbraculo colligis : dignare cor nostrum a vitiorum maculis emundare : ut ab omni iniquatione purgati : et a seculi voraginibus exempti : habitaculum esse mereamur Spiritus Sancti. *ñ*. Amen.

^a *Cap. XIX.* Vers. 11. In Luxoviensi ex M. Ulzæi xvi. 24-27.

^b *Prandere.* Vulg. et Gr., *manere.*

^c *Lauda.* Ps. cxlii. 11.

^d *Viam rectam.* Vulg., LXX. et sanctus Augustinus, in *terram rectam.*

^e *Sacrificium.* Ex II Machab. viii. 27. *ñ*. Ibid., xv. 12.

^f *Procedentem.* Lege *protendentem.*

^A *Post nomina. Oratio.* Offerentium pia Christe suscipe vota : Sanctorumque tuorum nobis concede suffragia : et defunctis in pace requiem largire lucifluam. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui fidelium pace letaris : dona servulis tuis pacem : omnesque eorum actus qui tibi servire cupiunt placabili miseratione commo. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : equum vere et salutare est : tibi laudis hostias immolare Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum. Cujus figuram Abel instituit. Agnus quoque legalis ostendit. Abraham celebravit. Melchisedech exhibuit. Sed verus agnus et eternus Pontifex Dominus noster Jesus Christus implevit. Pro quibus beneficiis Cherubim exultant : Seraphim quoque pennigera tripudatio : et augustius gloriantur. Sex quaternus numerus seniorum : bis bina illa animalia oculata bis ternis alis alata summoque in gaudio dilatata in celestibus regionis : egregiis vocibus unimodum carmen personant : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Te laudat Domine omnis virtus celorum : et innumerabilis multitudo Sanctorum. Tibi omnis creatura famulatur : et sequitur beatorum exercitus Angelorum. Christo Domine ac redemptor etc. etc.

^C *Post pridie. Oratio.* Suscipe omnipotens Deus sacrificium hujus sacre solennitatis : et imposita hec altaribus tuis munera : benedicere nobis et sanctificare dignare. *ñ*. Amen.

Ad Oratorem Dominicam. Inclinemus Deo fratres charissimi corda nostra cum lacrimis : et confitentes peccata nostra clementissimo conditori jugi observatione clamemus a terris. Pater noster. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Benedicat vobis omnipotens Deus : qui vos dignatus est psalmare de nihilo. *ñ*. Amen. Ipse sanat languores vestros : qui vester est solus Dominus et redemptor. *ñ*. Amen. Atque ipsi semper sit cura de vobis : in quo omnis est plenitudo vestre salutis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et enim.

Dicat chorus. Gustate et videte. *Require retro in vigilia Pentecostes. Communio.* Refecti Christi corpore. fol. 257.

^g *Missa ista.* Festivitas sanctissimæ Trinitatis sero instituta, neque statim certo die celebrata, neque ubique recepta. In Missali et Breviario Mozarabum locum non obtinuit. At in gratiam eorum qui Dominica prima post Pentecosten hanc festivitatem celebrant, apposita est rubrica qua monetur ut orationes petant a Dominica Palmarum, in quibus plura de Fide Trinitatis leguntur.

Oratio. * Christi Domini nostri gratia satiati : gratias agimus perpetue Trinitati : cujus sanguine sumus precio magno redempti. Petimus itaque sacramentorum tuorum meritis : ut de hoc seculo eripiamur inleso. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. Solemnia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ.* Deo gratias.

IN FESTO CORPORIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

*Ad Missam. * Officium.*

Cihavit eos ex adipe frumenti : alleluja. Et de petra melle saturavit eos : alleluja : alleluja. *ψ.* Exultate Deo adjutori nostro : jubilate Deo Jacob. *P.* Et de petra. *ψ.* Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum : amen. *P.* Et de petra. *Dicat Presb.* Per omnia semper secula seculorum. *ñ.* Amen. *Gloria in excelsis.*

Oratio. Deus qui nobis sub sacramento mirabili passionis tue memoriam reliquisti : tribue quesumus ita nos corporis **266** et sanguinis tui sacra mysteria venerari : ut redemptionis tue fructum in nobis jugiter sentiamus. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Lectio libri Proverborum Salomon's
(*d* Cap. VIII, IX).

ñ. Deo gratias.

Beatus homo qui audit me : et qui vigilat ad fores meos quotidie : et observat ad postes ostii mei. Qui me invenerit : inveniet vitam : et hauriet salutem a Domino. Qui autem in me peccaverit : loret animam suam : et omnes qui me odorent * diligant mortem. Sapientia edificavit sibi domum : excidit columnas septem : immolavit victimas suas : miscuit vinum : et posuit mensam suam. Misit servos suos : ut vocarent ad arcem et menia civitatis : dicens. Si quis est parvulus : veniat ad me : et insipientibus locuta est. Venite comedite panem meum et bibite vinum : quod miscui vobis. Relinquitte infantiam et

* *Christi.* Est verborum transpositio. Lege : *Satiati gratia Christi Domini, cujus sanguine, pretio magno, redempti sumus, gratias agimus perpetue Trinitati, petimusque, etc.*

b *In festo.* Festum Corporis Christi sive institutionis Eucharistiae olim feria 5 majoris hebdomadae celebrabatur, quae *Natalis calicis* ea de causa appellata est. Recentiori instituto Robertus episcopus Leodiensis, in synodo dioecessana, statuit ut festivitas sanctissimi Sacramenti quotannis celebraretur feria 5 post Dominicam Trinitatis, ut pridie jejunarent, et ut, die solemnitatis, ab operibus servilibus vacarent, atque ita, anno 1247, primum Leodii, in ecclesia sancti Martini, festivitas Corporis Christi celebrari coepta est. Leodiensium morem in hac solemnitate celebranda paucae Ecclesiae secutae sunt. At Urbanus IV (qui sedivit ab anno 1264) festivitatem Corporis Christi feria quinta quae primam Dominicam post Pentecosten proxime consequitur ab universa Ecclesia celebrari jussit. Bullam Urbani IV, quae multis in locis executioni non fuerat mandata, Clemens V, in concilio generali Viennensi, anno 1311, confirma-

videte : et ambulate per vias prudentie. *ñ.* Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Psallendo. Potens est Deus parare mensam in deserto. *ψ.* Quoniam percussit petram : et fluxerunt aque : et torrentes inundaverunt. *P.* In deserto. *V.* Precepit nubibus desuper : et porte celi aperte sunt et pluit illis manna. *P.* In deserto. Silentium facite.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Corinthios
(*b* I Cap. XI).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis : quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur : accepit panem : gratias et agens fregit et dixit. Accipite et manducate. Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur : hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens. Hic est calix novum testamentum in meo sanguine : hoc facite quotiescumque biberitis in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducaveritis panem hunc : et calicem istum biberitis : moriemini Domini adnunciabitis : donec veniat in claritatem de cellis. *ñ.* Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Johannem
(*b* C. VI).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis et turbis dicens. Caro mea verus est cibus : et sanguis meus verus est potus. Qui manducat meam carnem : et bibit meum sanguinem : in me manet : et ego in illo. Sicut misit me vivens Pater : et ego vivo propter Patrem. Et qui manducat me : et ipse vivet propter me. Hic est pateris qui de celo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna : et mortui sunt. Qui manducat hunc panem : vivet in eternum. *ñ.* Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. *Lauda.* Alleluja. *ψ.* Tu es Sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. *P.* Alleluja.

Sacrificium. Paratum panem de celo prestitisti filiis tuis Domine : omne delectamentum in se habentem in odorem suavitatis : alleluja : alleluja.

vit, et ut festum Corporis Christi ubique celebraretur praecipit. Eandem bullam Urbani IV Joannes XXII, anno 1316, iterum confirmavit, quae tandem ubique recepta est, et paulo post haec tempora missa *Corporis Christi* a Mozarabis composita videtur.

* *Officium.* Ps. I, 17. *ψ.* Ibid., 1. Officium et consequens oratio eadem leguntur in Missali Toletano.

d *Cap. VIII.* Vers. 34-ix, 1-7. In Missali Ambrosiano prophetia legitur ex lib. IV Regum, xix, 3-9.

* *Diligant.* Lege *d* *figunt.*

Psallendo. Ps. LXXVII, 19. *ψ.* Ibid., 23.

e *Cap. XI.* Vers. 23-27. Est eadem Epistola quae feria 5 in Cena Domini legitur, sed minus proluxa. Eadem autem in Missalibus Toletano, Ambrosiano ac Romano sancti Pii V, hac die legitur.

b *Cap. VI.* Vers. 55-59. Est autem initium Evangelii quod legitur feria 4 post Dominicam tertiam Quadragesimae : idem autem legitur in Missali Romano sancti Pii, et in Toletano : in Ambrosiano est paulo proluxior.

Lauda. Ps. cix, 4.

Sacrificium. Ex Sapientiae xvi, 20.

Mis a. Propitiare Domine cunctis iniquitatibus nostris : et redime nos et de incorruptione vitam nostram : gravia sunt enim nostra delicta : sed tu misericors a nobis debita prolonga flagella : et cum suspensa fuerit iracundia tua : corrigantur que in nos conspicias esse non recta.

Alia Oratio. Deus quem esurimus : et sitimus : tua quesumus dulcedine satiemur. Ut hoc sacrificium quod tibi cum solennitatibus Corporis Christi offerimus : et presenti vita nos a delictis mundos efficiat : et eterna post cum Sanctis omnibus felicitate sustoliat. *ñ.* Amen.

Post nomina. Oratio. Acceptum habe pie Pater sacrificium populi offerentis. Quo et vivis gratiam : et sepultis requiem largiaris eternam. *ñ.* Amen.

Ad pacem. Oratio. Tuam Domine misericordiam qui das pacem assiduis preconis immolamus. Quia tu es pax vera : qui pacificas universa : et tua pace commemorantia omnia perseverant in opera bona. *ñ.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere Domine Sancte Pater eterne omnipotens Deus. Qui paras adventiones tuas sapienter : et disponis omnia suaviter. Qui ascendisti super occasum : Dominus nomen est tibi. Tu panis es vivus et verus : qui **267** descendisti de celo : ut dares ^b esurientibus : imo ut ipse esses esca viventium. Qui es nobis in pane quo corda firmanantur : ut in virtute panis hujus per hos dedicatos nomini tuo dies : sine impedimento carnis et sanguinis jejunare valeamus : te ipsum panem habentes. Quia panperes tuos celestibus saturas pambus. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie ita dicentes. *ñ.* Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus Jesus Christus filius tuus : qui repudiata immundorum contagione libaminum : simplicem ritu nove functionis instituit. D cuique discipulos suos inter sacrosancta solennia innocentia pura vivere : et Deo soli hostiam laudis offerre. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Complentes igitur atque servantes preceptum Unigeniti tui : precamur omnipotens Pater : ut his creaturis superpositis altario tuo spiritum sanctificationis infundas : ut per transfusionem celestis atque invisibilis Sacramenti panis : hic transmutatus in carnem ; et calix transformatus in sanguinem : sit offerentibus gratia : sumentibus medicina. *ñ.* Amen.

Ad confractionem panis. Ant. Tu Domine da escam nobis in tempore opportuno. Aperi manum tuam : et imple omnem animam benedictione.

Ad orationem Dominicam. Preceptum orationis

Inlatio. Eadem illatio est ferie 6 post Dominicam tertiam Quadragesimæ. Mozarabes paucas admodum missas post eversam Ecclesiam et regnum Gothorum Missali suo adjecerunt ; earum autem orationes ipsi de suo non composuerunt, sed a Gottho-Hispanis antea compositas, aliquando integras, aliquando paucis mutatis, aut detractis, adhibuerunt, quasdam

quod Christus suis commendavit Discipulis : nos quoque fratres qua gemitu cordis exclamemus a teris Pater noster.

Dicat Presb. Vicit leo. *tribus vicibus modo ut in die Resurrectionis folio 108.*

Postea dicat. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Benedictio. Fides qua creditis Christum : perducat vos ad regna celorum. *ñ.* Amen. Spes qua speratis eterna per patientiam : vos faciat adversa sustinere presentia. *ñ.* Amen. Caritas indeficiens : et hic dulcedinem hominum : et post consortium vobis prelargiatur Angelorum. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte quam suavis est Dominus : alleluja : alleluja : alleluja. *ψ.* Benedicam Dominum : in omni tempore semper laus ejus in ore meo : alleluja : alleluja : alleluja. *ψ.* Redimet Dominus animas servorum suorum : et non derelinquet omnes qui sperant in eum : alleluja : alleluja : alleluja. *ψ.* Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum amen alleluja : alleluja : alleluja.

Com. Refecti Christi corpore : et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Post Communio. Oratio. Corpus Domini nostri Jesu Christi : quod accepimus : et sanctus sanguis ejus quem potavimus : adhaereat visceribus nostris eterne omnipotens Deus : ut non nobis veniat ad iudicium neque ad condemnationem : sed proficiat ad salutem : et ad remedium animarum nostrarum in vitam eternam. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace.

ñ. Deo gratias

DOMINICO II. POST PENTECOSTEN.

Ad Missam. Officium.

Dominus regnavit. Oratio. Te excelsa laus. *Requirere retro in. I. Dominico post Pentecosten. folio. 242.*

Lectio libri Hieremie Prophete (4 Ca. XVIII).

ñ. Deo gratias.

Verbum quod factum est ad Hieremiam a Domino dicens. Surge descende in domum figuli : et ibi audies verba mea. Et descendi in domum figuli : et ecce ipse faciebat opus super rotam. Et dissipatum es vas : quod ipse faciebat e luto manibus suis. Conversusque fecit ille vas alterum sicut placuerat in oculis ejus : ut faceret. Et factum est verbum Domini ad me dicens. Numquid sicut figulus iste non potero

etiam orationes e Missali Romano sumpserunt, quare facile est ea quæ adiecta sunt dignoscere.

^b *Esurientibus.* Adde escam.

^c *Complentes.* Est verbatim desumpta a Dominica ante jejunium Calendarum Novembrium (Pag. 281).

^d *Cap. XVIII. Vers. 1 12.*

facere vobis domus Israel ait Dominus? Ecce sicut lutum in manu figuli : sic vos in manu mea domus Israel. Repente loquar adversus gentem : et adversus regnum : ut eradicem et destruam : et disperdam illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum adversus eam : agam et ego penitentiam super malo : quod cogitavi ut facerem ei. Et subito loquar de gente et de regno : **268** ut edificem et plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis : ut non audiat vocem meam : penitentiam agam super bono quod locutus sum : ut facerem ei. Nunc ergo die viro Juda et habitatoribus Hierusalem dicens. Hec dicit Dominus. Ecce ego fingo contra vos malum : et cogito contra vos cogitationem. Revertatur unusquisque a via sua mala : et dirigite vias vestras : et studia vestra et habitabo vobiscum. Ait Dominus omnipotens. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu.

Psallendo. In toto corde meo Domine narrabo omnia. Mirabilia tua. *ÿ*. Letabor et exultabo in te : psallam nomini tuo altissime. *P.* Mirabilia.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Corinthios
(*b* Cap. XIII).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Cum convenitis unusquisque vestrum psalmum habet. Doctrinam habet. Apocalypsim habet. Linguam habet : interpretationem habet. Omnia ad edificationem fiant. Sine lingua quis loquitur secundum duos : aut ut multum tres et per partes : et unus interpretetur. Si autem non fuerit interpretes : taceat in Ecclesia. Sibi autem loquatur : et Deo. Prophete duo aut tres dicant : et ceteri dijudicent. Quodsi alii revelatum fuerit sedenti : prior taceat. Potestis per singulos prophetare : ut omnes discant : et omnes exhortentur : et spiritus prophetarum prophetis subjectus est. Non enim est dissensionis Deus : sed pacis : sicut in omnibus Ecclesiis Sanctorum doceo. Mulieres in Ecclesiis taceant. Non enim permittitur eis loqui : sed subditas esse sicut lex dicit. Siquid autem volunt discere : domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia. An a vobis verbum Dei processit : aut in vos solos pervenit? Siquis videtur propheta esse aut spiritualis : cognoscat que scribo vobis quia Domini sunt mandata. Siquis autem ignorat : ignorabitur. Itaque fratres emulamini prophetare : et loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste et secundum ordinem fiant. *Respondeat Chorus.* Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum *a* (Cap. III).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus ambulans juxta mare Galilee vidit duos fratres : Symonem qui vocatur Petrus : et Andream fratrem

A ejus : mittentes rete in mare : erant enim piscatores. Et ait illis. Venite post me : et faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus : secuti sunt eum. Et procedens inde : vidit alios duos fratres Jacobum Zebedei et Johannem fratrem ejus in navi cum Zebedeo patre eorum reficentes retia sua : et vocavit eos. Illi autem statim relictis retibus et patre : secuti sunt eum. Et circuibat Jesus totam Galileam docens in sinagogis eorum : et predicans evangelium regni : et sanans omnem languorem : et omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinto eorum in totam Syriam : et obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus : et tormentis comprehensos : et qui demonia habebant : et lunaticos : et paraliticos : et curavit eos. Et secute sunt eum turbe multe de Galilea. *Respondeat Chorus.* Amen.

Hic dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *Respondeat Chorus.* *ñ*. Et cum

Lauda. Alleluja. *ÿ*. *Lauda Hierusalem Dominum et conlauda Deum tuum Syon.* *P.* Alleluja.

Sacrificium. Alleluja. *ÿ*. Offerent Sacerdotes super altare holocausta vestra : qui pro pace facient sacrificia : et placabitur vobis Dominus Deus vester : alleluja : alleluja : alleluja. *ÿ*. Alleluja. Sacerdotes et Levite qui custodierunt caerimonias sanctuarii mei : dum errarent Filii Israel a me : ipsi accedent ad me ut ministrent mihi. Stabunt in conspectu meo : ut offerant mihi sacrificium. *P.* Et placabitur vobis.

Missa. Appropinquant ad sacrum.

Require retro in primo Dominico post Pentecosten. fol. 265.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi corpore.

Require retro in festo Corporis Christi. folio 267.

Oratio. Christi Domini nostri.

269 *Require in 1. Dominica post Pentecosten.* folio 262.

IN TERTIO DOMINICO POST PENTECOSTEN.

Ad Missam. Officium.

Dominus regnavit. fol. 263.

Oratio. Te excelsa laus in altissimis decet : tibi o terris gloriam Ecclesia canit : ad astra hymnum emittit. Rogamus omnipotens Deus ut sicut tuas solenniter porrigimus laudes : ita precum nostrarum jubeas efficaciter suscipere voces. *Respondeat Chorus.* Amen. Per misericordiam tuam. etc.

Lectio libri Hieremie Prophete (*¶* Ca. XXXIII).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Clama ad me : et exaudiam te : et annuntiabo tibi grandia et firma : que nescis. Quia hec dicit Dominus exercituum Deus Israel ad domos hujus Urbis : et ad domos Regis Jude : que destructe sunt : et admoniciones : et gladium venientium : ut dimicent cum Caldeis : et impleant eas

a *Psallendo.* Ps. IX, 2. Ibid. 3.

b *Cap. XIV.* Vers. 26, ad finem capituli.

c *Convenitis.* Vulg. et Gr., *convenitis*.

d *Cap. IV.* Vers. 18-25.

e *Lauda.* Ps. CXLVII, 1.

f *Sacrificium.* Ex Ezechiele, XLIII, 27. *ÿ*. Ibid. XLIV, 15, 16.

g *Cap. XXXIII.* Vers. 3-11.

cadaveribus hominum : ^a quas percussi in furore meo : et in indignatione mea. Abscondens faciem meam a civitate hac propter omnem malitiam eorum. Ecce ego obducam eis cicatricem et sanitatem : et curabo eos : et revelabo illis deprecationem pacis et veritatis. Et convertam conversionem Hierusalem : et edificabo eos sicut a principio : et mundabo illos ab omni iniquitate sua : in qua peccaverunt mihi. Et propitius ero iniquitatibus eorum : in quibus dereliquerunt me : et spreverunt me. Et erit mihi in nomen : et in gaudium et in laudem : et in exultationem cunctis gentibus terre : que audierint omnia bona : que ego facturus sum eis : et pavebunt et turbabuntur in omnibus bonis : et in omni pace : quam ego faciam eis. Hec dicit Dominus. Adhuc audietur in loco isto quem vos dicitis esse desertum : eo quod non sit homo nec jumentum in civitatibus Juda : et foris Hierusalem : que desolate sunt absque homine : et absque habitatore : et absque pecore. Vox gaudii : et vox leticie. Vox sponsi : et vox sponsae. Vox dicentium : confitemini Domino exercituum : quoniam bonus : quoniam in seculum misericordia ejus. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus ait semper vobiscum. ñ. Et cum.

^b *Psallendo. Factus est Dominus refugium pauperum : adjutor in oportunitatibus : in tribulatione. ÿ. Sperent in te qui noverunt te : quia non derelinques querentes te Domine. P. In tribulatione.*

Dicat Presbyter. Silentium facite.

Sequentia Epi. tole Pauli Apostoli ad Corinthios (II cap. III, IV).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis : sed sufficientia nostra ex Deo est : qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti. Non littere : sed spiritus. Littera enim occidit : spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria : ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi : per gloriam vultus ejus : que evacuatur : quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloriam ? Nam si ministratio damnationis in gloria est : multo magis abundat ministerium justicie in gloriam. Nam nec glorificatum est : quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur per gloriam est : multo magis quod manet in gloria est. Habentes autem talem spem : multa fiducia utimur. Et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam : ut non intenderent filii Israel in faciem ejus : quod evacuatur : sed obtusi sunt sensus eorum usque in hodiernum diem. Id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum : quoniam in Christo evacuatur. Sed usque in hodie-

rum diem cum legitur Moyses velamen positum est super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad Deum : auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. Ubi autem spiritus Domini : ibi libertas. Nos autem omnes revelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur : a claritate in claritatem tanquam a Domini spiritu. **270** Ideo habentes hanc administrationem juxta quod misericordiam consecuti sumus. Ideo ^d defecimus : sed abdicamus occulta dedecoris. Non ambulantes in astutia : neque adalterantes verbum Dei : sed in manifestatione veritatis : commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum : in his qui pereunt est opertum : in quibus Deus hojies seculi excecavit mentes infidelium : ut non fulgeat inluminatio Evangelii glorie Christi : qui est imago Dei. Non enim nosmetipsos commendamus : sed Jesum Christum Dominum. Nos autem servos vestros per Jesum. Quoniam Deus qui dixit de tenebris tamen splendescere : ipse inluxit in cordibus nostris ad inluminacionem scientie claritatis Dei in facie Jesu Christi Domini nostri. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (° Ca. VIII)

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus : ascendit in naviculam : et secuti sunt eum discipuli ejus. Et ecce motus magnus factus est in mare : ita ut navicula operiretur fluctibus : ipse vero dormiebat. Et accesserunt et suscitaverunt eum dicentes. Domine : salva nos : perimus. Et dicit eis. Quid timidi estis modice fidei ? Tunc surgens imperavit ventis et mari : et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt dicentes : Qualis est hic : quia venti et mare obediunt ei. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^f *Lauda. Alleluja. Aperiam in parabolis os meum loquar propositiones ab initio seculi. P. Alleluja.*

^g *Sacrificium. In universis soenitatibus domus Domini offeret Sacerdos sacrificium pro peccato : holocausta pacifica ad placandum Dominum pro populo Israel alleluja. ÿ. Mundabit Sacerdos sanguinem Domini : et tollet de sanguine : quod evacuatur pro peccato : et ponet in postibus domus Domini : in quatuor angulis crepidinis altaris. P. Ad placandum Dominum.*

Missa. Deum : qui Ecclesie sue fide : et utilitate letatur fratres charissimi deprecemur : ita nos in perpetuum conservande possideat : quod in eternum gaudia introducat. ñ. Amen.

Alia Oratio. Deus qui Ecclesiam tuam inter adversarios crecere voluisti inobedientium intra eam prosterne superbiam : et veritatis tue subjuga propitius unati.

^a *Quas. Lege quos.*

^b *Psallendo. Psal. ix, 10. ÿ. Ibid. 11.*

^c *Cap. III. Vers. 4-14, 1-7.*

^d *Defecimus. Vulg. Gr., non defecimus.*

^e *Cap. VIII. Vers. 23-28.*

^f *Lauda. Ps. xvii, 2.*

^g *Sacrificium. Ezech. xlv, 17. ÿ. Ibid. 18, 19.*

ñ. Amen.

Post nemina. Oratio. Acceptum habe pro Pater sacrificium populi offerentis : quo et vivis gratiam et sepultis requiem largiaris eternam. ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Tribue nobis Domine pacis tue solamen : cum quo et hic tuti ab hoste : et in eternam vivere possimus beati.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : omnipotens Pater : nos tibi gratias agere per Donatum nostrum Jesum Christum filium tuum : verum eternumque Pontificem : et solum sine peccati macula Sacerdotem. Cujus sanguine omnium corda mundante placationis tibi hostias : non solum pro delictis populi : sed etiam pro nostris offensionibus immolamus : ut omne peccatum quod carnis fragilitate contrahitur : summo impellente pro nobis Antistite absolvatur. Cui merito omnes Angeli non cessant clamare ita dicentes. ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. In cujus nomine etiam tibi Domine hec sacra libamus : orantes : ut que offerimus libens suscipias : et Spiritus tui Sancti infusione benedicas. Deus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Benedic Domine huc hostie in honorem tui nominis tibi oblate : et sumentium ex ea sanctifica mentem : et purifica voluntatem. ñ. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Malorum nostrorum fratres charissimi memores lacrymosas preces : Domini dirigamur ad aures. Quo mundati a vitis liberi ad eum proclamemus a terris. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu.

271 *Benedictio.* Christus Dominus : qui est vita mortalium : auferat a vobis maculas delictorum. ñ. Amen. Induat vos decore virtutum : et donet vobis consortium beatorum. ñ. Amen. Ut probabiles fide : et opere immaculati perveniatis ad eternam hereditatem. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Dicat C. orus. Gustate et videte. *Communio.* Refecti Christi corpore. *Quere in festo Corporis Christi.* *Fol. 267.*

Oratio. Refecti Christi corpore et sanguine : pariterque sanctificati Deo Patri omnipotenti gratias referamus : ut nos in eandem refectionem et sanctificationem habentes : hic et in futuro seculo gloriam percipiamus. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace.

ñ. Deo gratias.

^a Cap. XLIII. Vers. 16-26.

^b Faciam. Vulg., LXX, facio.

^c Glorificavit. Lege glorificabit.

^d Structiones. Lege struthiones.

A IN IIII. DOMINICO POST PENTECOSTEN.

Ad Missam. Officium.

Dominus regnavit. *Oratio.* Te excelsa laus. *Quere retro in I. Dominico post Pentecosten. fol. 263.*

Lectio Esaye Prophete (a Cap. XLIII).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Qui dedit in mari viam : et in aquis torrentibus semitam. Qui eduxit quadrigam et equum : agmen et robustum : simul obdormierunt nec resurgent. Contriti sunt quasi lignum : et extincti sunt. Ne memineritis priorum : et antiqua ne intueamini. Ecce ego ^b faciam nova : et nunc orientur : utique cognoscetis ea. Ponam in deserto viam : et in invio flumina. ^c Glorificavit me bestia agri : dracones : et ^d structiones : quia dedi in deserto aquas : flumina in invio : ut darem potum populo meo electo meo. Populum istum formavi mihi : laudem meam ^e narravit. Non me invocasti Jacob : nec laborasti in me Israel. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui : et victimis tuis non glorificasti me. Non te servire feci in oblatione : nec laborem tibi prebui in thure. Non enisti mihi argento calamum : et adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis : prebui mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ego sum : ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me : et peccatorum tuorum non recordabor amplius. ñ. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Psallendo. Cantabo Domino qui dona tribuit mihi : psallam nomini Domini altissimi. ^f Ego autem in misericordia tua sperabo : exultabit cor meum in salutari tuo. *P.* Psallam.

Dicat Presbyter. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Galathas (t Cap. III).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Christus nos redemit de maledicto legis : factus pro nobis maledictum : quia scriptum est : Maledictus omnis qui pependit in ligno : ut in gentibus benedictio Abrahe fieret in Christo Jesu : ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Fratres secundum hominem dico : tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit : aut superordinat. Abrahe dicte sunt promissiones et semini ejus. Non dicit et seminibus : quasi in multis : sed quasi in uno : et semini tuo qui est Christus. Hoc autem dico testamentum confirmatum a Deo : que post quadringentos et triginta annos facta est lex. Non irritam fecit ad vacuandam promissionem. Nam si ex lege hereditas : jam non est ex promissione. Abrahe autem per promissionem donavit Deus. Quid igitur lex ? propter transgressionem posita est : donec veniret semen : cui promiserat ordinata per angelos

^a Narravit. Lege narrabit.

^f Psallendo. Ps. 12. 6. ^g Ibid.

^e Cap. III. Vers. 13-26.

in manu mediator. ^a Mediator autem unius non est. Deus autem unus est. Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex : que posset vivificare : vere ex lege esset justitia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato : ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. Priusquam veniret fides : sub lege custodibamur conclusi in eam : que revelanda erat. Itaque lex pedagogus noster fuit in Christo : ut ex fide justificaremur. At ubi venit fides : jam non sumus sub pedagogo. Omnes enim filii Dei estis per fidem que est in Christo Jesu Domino nostro. *ñ*. Amen.

272 *Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum*
(^b *Cap. XII*).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Qui non est mecum : contra me est. Et qui non congregat mecum : spargit. Ideo dico vobis : omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus. ^c Spiritus autem blasphemie non remittetur eis. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei. Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum : non remittetur ei : nec in hoc seculo nec in futuro. Aut facite arborem bonam : et fructum ejus bonus : aut facite arborem malam : et fructum ejus malus. Siquidem ex fructibus arbor cognoscitur. Progenies viperarum : quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Ex abundantia autem cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona. Et malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autem vobis quoniam omne verbum otiosum : quod locuti fuerint homines : reddent rationem de eo in die judicii. Ex verbis enim tuis justificaberis : et verbis tuis condemnaberis. Tunc respondebant ei quidam de scribis et phariseis dicentes. Magister volumus a te signum videre. Qui respondens ait illis. Generatio mala et adultera signum querit : et signum non dabitur ei : nisi signum Jone prophete. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus : sic erit filius hominis in corde terre tribus diebus : et tribus noctibus. Viri Ninivite surgent in judicio cum generatione ista : et condemnabunt eam : quia penitentiam egerunt in predicatione Jone : et ecce plusquam Jonas hic. Regina Austri surget in judicio cum generatione ista : et condemnabit eam : quia venit a finibus terre audire sapientiam Salomonis : et ecce plusquam Salomon hic. Cum autem spiritus immundus exierit ab homine : ambulat per loca arida : querens requiem et non invenit. Tunc dicit. Revertar in domum meam : unde exivi. Et veniens invenit vacantem scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et adhibet septem alios spiritus secum nequiores se : et intrantes habitant ibi : et fiunt novissima hominis

^a Mediator. *Lege in manu mediatoris.*

^b *Cap. XII. Vers. 50, ad finem capituli.*

^c Spiritus autem blasphemie. *Vulg. et Gr. : Spiritus autem blasphemie ; Syr. : Blasphemie in spiritum.*

^d *Lauda. Ps. clxxiv, 4.*

^e *Sacrificium. Ex Levit. vii, 5.*

^f *Vicarium. Vicarius etiam dicitur quicumque vi-*

illius pejora prioribus. Sic erit generationi huic pessime. Adhuc eo loquente ad turbas : ecce mater ejus : et fratres stabant foris querentes loqui ei. Dixit ei quidam. Ecce mater tua : et fratres tui foris s'ant querentes te. At ille respondens dicenti sibi ait. Que est mater mea : et qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos dixit. Ecce mater mea : et fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei : qui in celis est : ipse meus est frater et soror et mater est.

ñ. Amen.

Dical Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

^d *Lauda. Alleluja. Aperiam in parabolis. Require retro in Dominico. III. post Pentecosten. folio 270.*

^e *Sacrificium. Sacerdotes Domini offerunt incensum Domino pro peccato : pro delicto legitimum sempiternum est in generationibus : alleluja. De sacrificiis Domini : alleluja. ¶. Alleluja : dixit Dominus ad Moysen : Sacerdos cum ad sacrosanctum accesserit : offeret oblationem in odorem suavissimum Domino : et ponet in tabernaculo testimonii. P. De sacrificiis.*

Missa. Omnipotentem Deum fratres charissimi deprecemur : ut illam nobis Deus ad se orandum precem inspiret : quam ipse premio immortalitatis remuneret.

ñ. Amen.

^c *Alia Oratio. Deus qui infirmitatis nostre factus es particeps : fac nos tui regni esse consortes. Ut quibus participari voluisti assumendo hominem participium conferas glorie tue.*

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Inlabere Domine oblati tibi hostiis : et susceptis fidelium votis requiem jube prorogari defunctis.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Multiplica nos Domine humilitatis bono et charitatis studio : ut viventibus in pace fructum tibi exhibeamus justicie. ñ. Amen.

*Invitatio. Equum et satis justum est omnipotens Pater : ut tibi plebs tua deferat laudem : quam unicuique Filii tui redemisti sanguine. Ut enim opus tuum usquequaque non teneretur **273** captivum : eundem unigenitum tuum dedisti ^f vicarium : ut crucis perpressus injuriam : perditum hominem repararet vitam. Propter quod Evangelice potestates non cessant laudare : ita dicentes. ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui solus

ces alterius adimplendas suscipit ; unde Cicero Succedam ego vicarius, suscipiam partes tuas ; et alii. Do te vicarium ; quo sensu Deus Pater dicitur Unigenitum suum, hominis peccatoris, dedisse vicarium, ut vicem ejus suscipiens, pro eo, divinæ justitiæ satisfaceret.

est vita mortalium : et immortalitas redemptorum. **A** *Sequentia Epistolæ Pauli ad Philippenses* (^c Cap. II).

Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Sanctificetur quesumus Domine hec oblata in honorem tui nominis victima : ut libantes ex ea hereditatem capiamus eternam. *ñ.* Amen.

Ad orationem Dominicam. Preceptionis Divine memores dilectissimi fratres : orationem quam Christus suos Patrem docuit semper orare discipulos : nos quoque e terris proclamemus ad celos. Pater noster qui.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobi cum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Fides qua creditis Christum : perducat vos ad regnum celorum. *ñ.* Amen. Spes qua speratis eterna : per patientiam vos faciat sustinere presentia. *ñ.* Amen. Caritas indeficiens : et hic dulcedinem hominum : et post consortia vobis prelargiatur Sanctorum. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi Corpore. *Quere retro in festo Corporis Christi.* fol. 267.

Oratio. Refecti Christi Corpore. fol. 271.

IN QUINTO DOMINICO POST FESTUM PENTECOSTES.

Officium. Dominus regnavit.

Oratio. Te excelsa laus.

Quere in primo Dominico post Pentecosten. fol. **C** 263.

Lectio Libri Esayæ Prophete (^a Cap. XL).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Levate in excelsum oculos vestros : et videte quis creavit hec. Qui educit in numero miliciam eorum : et omnes ex nomine vocat. Pro multitudine fortitudinis et roboris virtutisque ejus : neque unum reliquum fuit. Quare dicis Jacob : et loqueris Israel : abscondita est via mea a Domino : et a Deo meo iudicium meum transibit ? Numquid nescis aut non audisti ? Deus sempiternus Dominus qui creavit terminos terre non deficiet neque laborabit : nec est investigatio sapientie ejus. Qui dat lasso virtutem : et his qui non sunt : fortitudinem et robur multiplicat. Deficient pueri et laborabunt : et juvenes in infirmitate cadent : qui autem sperant in Domino : mutabunt fortitudinem. Assument pennas ut aquile : current et non laborabunt : ambulabunt et non deficient. *ñ.* Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

^b *Psallendo.* Ab occultis meis munda me Domine : et ab alienis parce servo tuo. *ñ.* Si mei non fuerint dominati tunc immaculatus ero : et mundabor a delicto magno. *P.* Et ab alienis.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

^a Cap. XL. Vers. 26, ad finem capituli.

^b *Psallendo.* Ps. xviii 13. *ñ.* Ibid., 11.

Fratres. Hoc sentite in vobis : quod et in Christo Jesu. Qui cum in forma Dei esset : non rapinam arbitratus est esse se equalem Deo : sed semetipsum exinanivit : formam servi accipiens in similitudinem hominum factus : et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem : mortem autem crucis. Propter quod et Deus illum suscitavit : et donavit illi nomen super omne nomen : ut in nomine Jesu omne genu flectatur : celestium : terrestrium : et infernorum. Et omnis lingua confiteatur : quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Itaque fratres mei sicut semper obedistis : non in presentia mea tantum : sed multo magis nunc in absentia mea : cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis : et velle et perficere pro bona voluntate. Omnia autem facite sine murmurationibus : et hesitationibus : ut sitis sine querela : et simplices in adventu filii Dei : sine reprehensione in medio nationis prave et perverse : inter quos lucetis sicut luminaria in mundo : verbum vite continentes ad gloriam meam in die Christi. Quia non in vacuum cucurri : neque in vacuum laboravi. Sed etsi inmolor supra sacrificium et obsequium fidei vestre : gaudeo et congratulor omnibus vobis. Idipsum et **274** vos gaudete : et congratulamini mihi. *ñ.* Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (^d Cap. VIII, IX).

D Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum : occurrerunt ei duo habentes demonia : de monumentis exeuntes sevi nimis : ita ut nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamaverunt dicentes. Quid nobis et tibi Jesu Fili Dei ? Venisti hic ante tempus torquere nos ? Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum pascens. Demones autem rogabant eum dicentes. Si ejicis nos hinc : mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis. Ite. At illi exeuntes : abierunt in porcos. Et ecce magno impetu abiit totus grex preceps in mare : et mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt. Et venientes in civitatem : nunciaverunt hec omnia : et de his qui demonia habuerant. Et ecce tota civitas exiit obviam Jesu : et viso eo : rogabant eum : ut transiret a sinibus eorum. Et ascendens Jesus in naviculam : transfretavit et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paraliticum jacentem in lecto. Videns autem Jesus fidem illorum : dixit paralitico. Confide fili : remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam describis dixerunt intra se. Hic blasphemavit. Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum : dixit. Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris ? Quid est facilius dicere : dimittuntur tibi peccata tua : an dicere : surge et ambula ? Ut autem sciatis : quia filius hominis habet potestatem in terra dimitti iudi peccata.

^c Cap. II. Vers. 5-19.

^d Cap. VIII. Vers. 28-ix, 1-9.

Tunc ait paralitico. Surge : tolle lectum tuum : et vade in domum tuam. Et surrexit : et abiit in domum suam. Videntes autem turbe timuerunt : et glorificaverunt Deum : qui dedit potestatem talem hominibus. *ñ*. Amen. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. ^a *Lauda.* Alleluja. *ÿ*. Non nobis Domine non nobis : sed nomini tuo da gloriam. *P.* Alleluja.

^b *Sacrificium.* Accedentes Sacerdotes filii Levi ad altare : quos elegit Dominus Deus tuus ut ministrent ei. Et benedicant in nomine ejus : alleluja. *ÿ*. Dixit Moyses ad Sacerdotes Levitici generis : ad omnem Israel : attende et audi Israel : hodie factus est populus Domini Dei tui audiens vocem ejus : et faciens mandata ejus atque justiciam : quam ego propicio tibi. Et bene.

Missa. Deum fratres charissimi prece flagitemus continua : ut illam nobis tribuat in oratione fiduciam : que impetret postula. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Exaudi Domine devotam tue familie precem : et oblatum tibi hoc sacrificium in remissionem nostrorum peccaminum propiciatus assume. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Adspira Domine offerentium votis propicius : et requiem defunctis concede benignus. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Solve Christe Deus nostrorum criminum nodos : et in pace quam ipse docuisti fac nos semper esse connexos. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est Deus Pater omnipotens : te et terrestrium et caelestium creaturarum preconio laudis attoli : qui nos unigeniti tui sanguine redemisti. Quique nos tibi per ejus mortem reconciliasti : ut regni sui essemus heredes : qui corporis nostri factus est particeps : quem conlaudant omnes Angeli : ita dicentes. *ñ*. Sanctus.

Post sanctus. Vere sanctus vere benedictus Dominus noster Jesus Christus Filius tuus. Quem caelestia pariter et terrena conlaudant : qui est agnus Dei : et tollit peccatum mundi. Ipse Dominus ac Redemptor eternus.

Post pridie. Offerentes tibi Deus sacrificium laudis rogamus : ut oblata acceptes : et oblatores sanctifices. *ñ*. Amen.

Ad Orationem Dominicam. Oremus Deum dilectissimi fratres : ut nos efficiat coram se ^c exorabiles : quo puras manus cum conscientia ad eum levemus proclamantes e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Sit vestri Dominus : adjutor in omnibus. *ñ*. Amen. Preces vestras exaudiat : et peccata dimittat. *ñ*. Amen. Que postcitis : conferat : et que pavetis : procul a vobis repellat. *ñ*. Amen. Per mi-

^a *Lauda.* Rs. *cxiii*, 1.

^b *Sacrificium.* Deuteron. *xxi*, 5. *ÿ*. Ibid., *xxvii*, 9.

^c *Exorabiles.* Hoc loco *exorabilis* active sumitur, idemque significat quod *exorator* ; quo sensu Valerius Flaccus (*L.* 1, 772) dixit *carmen exorabile*.

^d *Cap. XXI.* Vers. 12-xxii, 1-5 ; deinde, *xxv*, 4-7.

sericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Communio.* Reflecti Christi corpore. *Quere in festo Corporis Christi fol. 257.*

275 Oratio. Gustantes Domine suavitatis dulcedinis plenitudinem quesumus : ut sit nobis hoc in remissionem peccatorum : et sanitatem mentium. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. In nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

IN SEXTO DOMINICO POST PENTECOSTEN.

Officium. Dominus regnavit. *Oratio.* Te excelsa laus. *Quere fol. 163.*

B Lectio Libri Hieremie Prophete (d Cap. XXI XXV).

Hec dicit Dominus. Judicate mane judicium : et eruite oppressum de manu calumiantis : ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea : et succendatur : et non sit qui extinguat propter maliciam studiorum vestrorum. Et ego ad te habitatricem vallis solide : atque ^e campestrium. Qui dicitis quis percutiet nos : et quis ingreditur domos nostras ? Ego visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum : dicit Dominus. Et succendam ignem in saltum ejus : et devorabo omnia in circuitu ejus. Hec dicit Dominus. Descende in domum Regis Juda : et loqueris ei verbum hoc : et dices. Audi verbum Domini Rex Juda : qui sedes super solium David : tu et servi tui et populus tuus : qui ingredimini per portas istas. Hec dicit Dominus. Facite judicium et justitiam : et liberate oppressum de manu calumnioris : et adveniam et pupillum et viduam nolite contristari : neque opprimatis inique : et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. Si enim facientes feceritis verbum istud : ingredientur ^f per portas hujus Reges sedentes de genere David super thronum ejus : ascendent super currus et equos : ipsi et servi et populus eorum. Factum est verbum Domini ad me : et locutus sum ad vos de nocte consurgens et loquens : et non audistis. Et misit Dominus ad vos omnes servos suos Prophetas. Consurgens diluculo mittensque non audistis : neque inclinastis aures vestras ut audiretis. ^g Hec enim dicit Dominus. Revertimini unusquisque a via sua mala : et a pessimis cogitationibus vestris. Et habitabitis in terra quam dedit Dominus vobis et patribus vestris : a seculo et usque in seculum. Et nolite ire post Deos alienos : ut serviatis eis : adoretisque eos : neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum. Et non affligam vos : ^h neque auferam a vobis misericordiam meam : dicit Dominus. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^e *Campestrium.* Vulg., *campestris*.

^f *Per portas hujus.* Vulg., *LXX*, *per portas domus hujus*.

^g *Hec enim dicit Dominus.* Vulg.: *Et audiretis cum diceret revertimini*, etc. *LXX* : *Dicens revertimini*.

^h *Neque auferam.* His finis lectioni imponebatur.

^a *Psallendo.* Delicta juventutis mee et ignorantie me memineris Domine. V . Secundum magnam misericordiam tuam memor esto mei. *P.* Domine.

Pauli Apostoli ad Corinthios (I, ^b ca. III, IV).

Fratres. Nemo vos seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo : stultus fiat : ut sit sapiens. Sapientia hujus mundi : stulticia est apud Deum. Scriptum est enim. Comprehendam sapientes in astutia eorum. Et iterum. Dominus novit cogitationes sapientium : quoniam vane sunt. Itaque nemo gloriatur in hominibus : omnia enim vestra sunt. Sive Paulus : sive Apollo : sive Cephas : sive mundus : sive vita : sive mors : sive presentia : sive futura : omnia enim vestra sunt. Vos autem Christi : Christus autem Dei. Sic nos existimet homo : ut ministros Christi et dispensatores misteriorum Dei. Hic jam queritur inter dispensatores : ut fidelis quis inveniat. Mihi autem pro minimo est : ut a vobis judicer : aut ab humano die : sed neque me ipsum judico. Nihil enim mihi conscius sum : sed non in hoc justificatus sum. Qui autem judicat me Dominus est. Itaque nolite ante tempus judicare : quoadusque veniat Dominus : qui et illuminabit abscondita tenebrarum : et manifestabit consilia cordium : et tunc laus erit unicuique a Deo. R . Amen.

Lectia sancti Evangelii secundum Mattheum (c. C. XIII).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Exiit qui seminat seminare. Et dum seminat quedam ceciderunt secus : et venerunt volucres et comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa : ubi non habebant terram multam : et continuo exorta sunt : quia non habebant altitudinem terre. Sole autem orto esturverunt : et quia non habebant radicem : aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinis : et creverunt spine : et suffocaverunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam : et dabant fructum aliud centesimum aliud sexagesimum : aliud trigesimum. **276** Et accedentes dixerunt ei. Quare in parabolis loqueris eis? Qui respondens : ait illis. Quia v. bis datum est nosse mysteria regni celorum : illis autem non est datum. Vos autem audite parabolam seminantis. Omnis qui audit verbum regni : et non intelligit : venit malus : et rapit quod seminatum est in corde ejus : hic est qui secus viam seminatus est. Qui autem super petrosam seminatus est : hic est qui verbum audit : et continuo cum gaudio accipit illud. Non habet autem in se radicem : sed est temporalis. Facta autem tribulatione et persecutione propter verbum : continuo scandalizatur. Qui autem est seminatus in spinis : hic est qui verbum audit : et sollicitudo seculi istius et fallacia divitiarum suffocat verbum : et sine fructu efficitur. Qui vero in terram bonam seminatus est : hic est qui verbum audit et intelligit : et fructum afferit. Et facit aliud quidem centesimum : aliud

^a *Psallendo.* Ps. xxiv, 7. V . *Ibid.*, 8.

^b *Cap. III.* Vers. 18-iv, 4-6.

^c *Cap. XII.* Vers. 3-2^r, omissis seu versiculis 12-18 integris.

A sexagesimum : porro aliud trigesimum. Qui habet aures audiendi audiat. R . Amen. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. R . Et cum. *Lauda.* Non nobis Domine. *Requie in Dominica precedenti.* fol. 274.

Sacrificium. Offerte Sacerdotes ad altare Dei nostri holocausta : et orate : ut sunt dies vestri sicut dies seculi super terram. Et dabit vobis Dominus fortitudinem : alleluja. V . Domine propter nomen tuum ne perdas thronum honoris tui : memor esto : noli dissipare testamentum tuum : quod est nobiscum super terram. *P.* Et da.

Missae. Ecclesie tue preces quesumus Domine placatus intende : ut destructis adversitatibus universis : segura tibi serviat libertate. R . Amen.

Alta Oratio. Omnipotens sempiterna Deus qui nos sacra Evangelii tui institutione confirmas. Presta quesumus : ut cuncti fideles tui veraciter apprehendant : que ex ejus predicatione suscipiunt.

R . Amen.

Post nomina. Mirabilia tua quesumus Domine circa nos clementer operare : que ideo semper immensa sunt. Dum indulgentiam reis : et beneficia largiaris indignis. R . Amen.

Ad pacem. Da fidelium tuorum mentibus Deus : ut studeant obedire celestibus disciplinis : et ordinem pacis sequi divinitus instructi. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : vere dignum et sanctum est : nos tibi semper hic et ubique gratias agere : et sacrificia spiritualia celebrare Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum. ^d Per quem majestatem tuam conlaudant Angeli : adorant Dominationes : tremunt Potestates. Celi colorumque virtutes : ac beata Seraphin : socia exultatione concelebrant. Cuius quibus ut nostras voces admitti jubeas deprecamur : supplici confessione dicentes. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui divino Spiritu procreatus uteri virginalis viscera habitare dignabili adjunctu voluit : et hoc caducum corpus induere : ut nos in terra peccatores servaret. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Agentes itaque pietati tue maximas gratias omnipotens Deus : posumus et rogamus : ut conlata suscipias : suscepta benedicas : benedicta sanctifices : sanctificata distribuas : et nobis famulis tuis misericordiam largiaris. R . Amen.

Ad Orationem Dominicam. ^e Divino magisterio edocti : et salutaribus monitis instituti : audentes dicere : quia jubere dignatus es. Pater no ter.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. R . Et cum.

Benedictio. Benedicat vobis Dominus : et custodiat

^d *Per quem.* Eadem habentur in contestatione missae Remensis Cotidianae Sacramentarii Bubiiani.

^e *Divino.* Eadem ferme oratio ante Orationem Dominicam exstat in Missali Gallo-Gothico (p. 297).

vos. *ñ*. Amen. Ostendat Dominus faciem suam vobis : et misereatur vestri. *ñ*. Amen. Convertat Dominus vultum suum ad vos : et det vobis pacem. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Com.* Refecti Christi corpore : et cetera omnia : quere in V. Domini a post Pentec. fol. 274.

IN SEPTIMO DOMINICO POST PENTCOSTEN.

Officium.

Dominus regnavit. *Oratio.* Te excelsa laus. *Require in primo Dominico post Pentecosten.* fol. 262.

Lectio libri Hieremie prophete (a Cap. XXII).

Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Ve qui edificat domum suam, ^b in iusticia : et cenacula sua non in iudicio. Amicum suum opprimet frustra : **277** et mercedem ejus non reddet. Qui dicit edificabo mihi domum latam : et cenaculum spaciosum. Qui aperuit sibi fenestras : et facit laquearia cedrina : pingitque sinopide. Nunquid regnabis : quoniam conferes te cedro ? Pater tuus nunquid comedit et bibit : et fecit iudicium et iustitiam ? Tunc cum bene erat ei : iudicavit causam pauperis et egeni in bonum suum. Nunquid non ideo quia cognovit me dicit Dominus ? Tui vero oculi et cor ad avariciam : et sanguinem innocentem fundendum : et ad calumniam et ad concursum mali operis ? Propterea hec dicit Dominus. Ve pastoribus qui dispergunt et dilacerant gregem pascue mee dicit Dominus. Idecirco hec dicit Dominus Israel ad pastores : qui pascunt populum meum. Vos dispersistis gregem meum : et ejecistis eos : et non visitatis eos. Ecce ego visitabo super vos maliciam studiorum vestrorum dicit Dominus. Ecce ego congregabo reliquias populi mei : ab omnibus terris ad quas eieceram illum. Et convertam ad rura sua : et crescent et multiplicabuntur. Et suscitabo super eos pastores : et pascent eos. Non formidabunt ultra : et non pavebunt : et nullus queretur ex numero : dicit Dominus. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum.

^a *Psallendo.* Circumdabo altare tuum Domine : ut ^d clara voce enarrem laudem tuam. *ñ*. Dominus dilexi decorem domus tue : et locum habitationis glorie tue. *P.* Ut clara.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Corinthios (1, o ca. I, II).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Verbum crucis pereuntibus quidem stulticia est. Illis autem qui salvi fiunt id est nobis : virtus Dei est. Scriptum est enim. Perdam sapientiam sapientium : et prudentiam prudentium reprobabo.

^a Cap. XXII. Vers. 13-18 ; xxiii, 1-5.

^b In iusticia. Lege in injustitia

^c Psallendo. Ps. xxv, 7, 8. *ñ*. Ibid., 8.

^d Clara voce. Non exstat in Vulg. et LXX, in quibus legitur : Ut enarrem universa mirabilia tua

^e Cap. I. Vers. 18-11, 1-40.

^f Nam quia. Vulg. et Græc. Ambrosiaster, Prima-

A Ubi sapiens ? Ubi scriba ? ubi conquisitor seculi huius ? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi ? ^f Nam quia in Deum sapientia non cognovit mundus per sapientiam : placuit Deo per stulticiam predicationis : salvos facere credentes. Quoniam Iu^hei signa petunt : et Græci sapientiam querunt. Nos autem predicamus Christum crucifixum : Judeis quidem scandalum : gentibus autem stulticiam. Ipsis autem vocatis Judeis atque Græcis Christi Dei virtutem et Dei sapientiam. Quia quod stultum est Dei : sapientius est hominibus. Et quod infirmum est Dei : fortius est hominibus. Videte enim vocationem vestram fratres : quia non multi sapientes secundum carnem : non multi potentes : non multi nobiles. Sed que stulta sunt mundi : elegit Deus : ut confundat sapientes. Et infirma mundi elegit Deus : ut confundat fortia. Et ignobilia mundi et contemptibilia elegit Deus et que non sunt. ut ea que sunt destrueret. Ut non gloriaretur omnis caro in conspectu ejus. Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu vocati : qui factus est nobis sapientia a Deo : et iusticia : et sanctificatio : et redemptio. Ut quemadmodum scriptum est. Qui gloriatur : in Domino gloriatur. Et ego cum venissem ad vos fratres : veni non in sublimitate sermonis : aut sapientie : adnunciatus vobis testimonium Christi. Non enim iudicavi scire me aliquid inter vos : nisi Christum Jesum : et hunc crucifixum. Et ego ^g infirmitate et timore et trenore multo fui apud vos. Et sermo meus : et predicatio mea non in persuasibilibus humane sapientie verbis : sed in ostensione spiritus et virtutis : ut fides vestra non sit in sapientia hominum : sed in virtute Dei. Sapientia autem loquimur inter perfectos. Sapientia vero ^h non in huius seculi : neque principum huius seculi : qui destruuntur. Sed loquimur Dei sapientiam ⁱ in ministerio : que abscondita est : quam predestinavit Deus ante secula : in gloriam nostram : quam nemo principum huius seculi cognovit. Si enim cognovissent : nunquam Dominum glorie crucifixissent. Sicut scriptum est. Quod oculus non vidit : nec auris audivit : nec in cor hominis ascendit : que preparavit Deus iis qui diligunt illum. *ñ*. Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Mattheum (1 Cap. XIII).

D Ilo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Simile factum est regnum celorum homini : qui seminat bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines : venit inimicus ejus : et superseminavit zizania in medio tritici : et abiit. Cum autem crevisset herba : et fructum fecisset : tunc apparuerunt zizania. Accedentes autem **278** servi patris familias dixerunt ei. Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo :

suis, etc., legunt : Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum.

^g Infirmitate. Lege in infirmitate.

^h Non in huius seculi. Illud in Gr., et Vul. non legunt.

ⁱ In ministerio. Lege in mysterio.

^j Cap. XIII. Vers. 24-45.

unde ergo habet zizania? Et ait illis. Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei. Vis inus et colligimus ea? Et ait. Non : ne forte colligentes zizania : eradicetis simul cum eis et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem. Et in tempore messis dicam messoribus : colligite primum zizania : et alligate ea in fasciculos ad comburendum. Triticum autem congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis dicens. Simile est regnum celorum grano sinapis : quod accipiens homo seminavit in agro suo. Quod minimum quidem est omnibus seminibus : cum autem creverit : majus est omnibus olivibus : et fit arbor : ita ut volucres celi veniant et habitent : in ramis ejus. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum celorum fermento : quod acceptum mulier abscondit in farine satis tribus : donec fermentatum est totum. Nec omnia locutus est Jesus in parabolis ad turbas. Et sine parabolis non loquebatur eis. Ut impleretur quod dictum est per Prophetam dicentem. Aperiam in parabolis os meum : eructabo abscondita a constitutione mundi. Tunc dimissis turbis : venit in domum. Et accesserunt ad eum discipuli ejus dicentes. Domine : edisere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens : ait. Qui seminat bonum semen est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen hi sunt filii regni. Zizania autem filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminavit ea : est diabolus. Messis vero consummatio seculi est. Messores autem Angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania : et igne comburantur : sic erit in consumatione seculi. Mittet filius hominis Angelos suos : et colligent de regno ejus omnia scandala : et eos qui faciunt iniquitatem : et mittent eos in caminum ignis : ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc justi fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum. Qui habet aurem audiendi audiat. *ñ. Amen. Dominus sit semper vobiscum.*

a. Lauda. Alleluja. ÿ. Qui posuit fines tuos pacem : et adipe frumenti satiat te. P. Alleluja.

b. Sacrificium. Alleluja. Oblatio Domini est : odor suavissimus victima Dei : alleluja : alleluja : alleluja. ÿ. Alleluja. Locutus est Dominus ad Moysen dicens : pones altare ante arcam testimonii coram propitiatorio : ubi loquar ad te : et ponet incensum Sacerdos super eum delectabile fragrans. P. Odor suavissimus.

Missa. Omnipotentem Deum qui humanum genus condidit ad gloriam : et post ruinam reparavit ad vitam : fratres charissimi humilliter exoremus. Ut

a. Lauda. Ps. CXLVII, 11.

b. Sacrificium. Ex Exod. XXIX, 41 ÿ. Ibid., xxx, 6.

c. Alind. Forte, alium.

d. Veri atis. Forte addendum carnis nostræ.

e. Amorum. Num ambo.

f. Proximus. Sanctus Gregorius papa frequenter ingerebat mundi hujus instare finem (Vide Hom. 1, 3, in Evang.). Antea sanctus Ambrosius (lib. XI in Lucam) explicans illud cap. XXI, 9 : Cum audieritis prælia, etc. : Verborum, inquit, cælestium nulli magis quam nos testes sumus, quæ mundi finis invenit ; et infra Ergo

impleat reparationis perfectionem : qui originis condidit dignitatem. *ñ. Amen.*

*Alia Oratio. Deus omnipotens qui angelicam humanamque naturam creans : e aliud prescindo judicii reprobatione condemnas : aliud prædestinando : d veritatis assumptione glorificas. Tribue nobis te per redemptionis humane sacramentum habere propitium : et societate felicitatis angelice perpetuis laudibus attolere gloriosum. *ñ. Amen.**

*Post nomina. Accipe Domine offerentium munera atque vota : ut qui tibi sacrificium : quod te singulariter placare potest : confidentia pie servitutis offerimus : et sacrificii ipsius propitiatione : in tuam rediisse nos gratiam : uberius exultemus. *ñ. Amen.**

Ad pacem. Oratio. Deus perennis pax : cujus electum munus pacis est premium. Quique pacificos esse tuos filios docuisti : infunde nobis dulcedinem pacis. Ut omne quod discordie est : funditus evanescat : et omne quod pacis est : eterna in nos suavitate dulcescat. Amen.

*Inlatio. Dignum satis vere est : et omni dignitate conspicuum : tibi dare gloriam et honorem omnipotens Deus Pater : qui cum filio tuo et cum Spiritu e amorum unus in Trinitate equalis Deus creasti non stantem hominem : et in assumptione carnis unius persone redimisti perditum hominem : reparator occurrens in ejus occasum : qui bone conditionis perdiderat statum. Proinde in hac tantundem victima salutari confidentiam habentes : obsecramus et petimus : ut quia dies temporalis declinat ad vesperum : et status mundi properat ad occasum : et vivere corruptibiliter nostrum tendit ad terminum : repares nos in tempore. Veniant dies ad laudem tuam : sustentent et defectum mundi per spem beatitudinis **279** repromissum : concedas et in diem extremum vite presentis pervenire ad indulgentiam consequendam. Ut quia et diei et mundi et vite nostre finis proximo venit : in cunctis hoc sacrificium singulare nobis ad remedium se indesinenter dignetur opponere : ut nec occasus diei pre successionem tenebrarum nos vel polluat : vel anxios reddat : vel f proximus finis mundi reos secum ad interitum ducat : nec brevitatis vite nostre immundos usquequaque detineat : sed quod deficit dies : in consolationem nostram renovata lux reparat : et quod mundus tendit ad finem : spes futuri regni confoveat. Ut quod vivere nostrum resolutionis sue sustinet debitum : transitus pacis et leticia consequatur eterne beatitudinis. Ut quicquid in occasu nostro est : hec salutaris victima in eterne*

quia in occasu seculi sumus ; et addit rationes afferendi mundi finem adesse, scilicet jam per universum orbem prædicatum esse evangelium. Jam Gothi, inquit, et Armeni crediderunt, et ideo finem mundi videmus. Additque barbarorum in imperium Romanum irruptiones, etc. Idem argumentum sanctus Cyprianus (Ad Demetrianum) fuisse prosequitur, eademque opinio tempore apostolorum plurimum mentibus insederat (II Thess. 2), et vix ulla lapsa est ætas, quin aliquis eandem promovere conatus fuerit.

salutis statum reducat et in nos redemptionis nostre ministerium fiat : et nos tibi donus perennis glorie hymnium : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere bone Deus : vere p'ie Domine Deus : te solum gloria decet. Qui pro nobis te ipsum a te ipso uno heredeque Christo ante secula filio Dei : et in fine seculorum filio hominis super aram crucis Deo Patri expiationem peccatorum nostrorum offerri voluisti : docens nos a celebritate sacramenti hujus et pia fide et munda operatione gratissima frequentare. Largire ergo : ut quicquid in occasu diei : quicquid in defectu mundi : quicquid in resolutionis defectu labimur : pietas tua et indesinenti consolatione confortet : et ad eterne exultationis participationem adducat : Christe Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Completis nostre redemptionis et tue gratie documentis. Referentes tibi gratias : benedicimus te Domine Jesu Christe fili Dei vivi : qui sanas vulnera peccatorum nostrorum : qui ad vitam reparas nostrum occasum : qui spem beatitudinis dedisti nobis in consolationis pignore Spiritum Sanctum : qui dabis eternam mansuetudinem in regione vivorum : dum ergo illam resurgendi tempus adducit : hic nos dignare in die consolari : laboris immundi non perire pernicie : et in transitu nostro ad te venire in tue dilectionis dulcedine : et in tua laude atque benedictione tecum persistere sine fine. *ñ*. Amen.

Ad Orationem Dominicam. Omnipotentem Deum fratres charissimi deprecemur : ut propinquantem termino seculi : sollicitiores nos efficiat momento omnis diei. Ut adsumens hostiam quam ei in hoc fine diei offerimus : severitatem a nobis futuri examinis arceat quam timemus : quod fiducialiter ad eum preconio oris et vocis proclamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Omnipotens Deus det vobis misericordiam : que conferat vitam. *ñ*. Amen. Inspiret petitionem que obtineat salutem. *ñ*. Amen. Donet dulcedinem sue dilectionis : que vos extollat in laudem sue eternitatis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi Corpore. *Quere in festo Corporis Christi fol. 267.*

Oratio. Presta Domine omnipotens : ut qui per fiduciam tue pietatis propter redemptionem animarum nostrarum ad gloriosi Corporis et Sanguinis tui salutare munus accessimus : non ex reatu penam

^a Celebritate. Forte, celebritatem.

^b Officium. Ps. LXLII. 1.

^c Psallendo. Ps. LXXVIII, 8. Ne memor fueris. Vulg. et Psalt. Mozar., ne memineras.

^d Apprehendat. Vulg., anticipet ; Psalt. Mozar. praveniat.

sumamus : sed veniam criminum . et spem eternitatis : terminum adipisci mereamur. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus etc. *ñ*. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace.

IN DOMINICO ANTE JEJUNIUM KALENDARUM NOVEMBRIUM.

^b Officium.

Dominus regnavit decorem induit : alleluja. *ñ*. Induit Dominus fortitudinem et precinxit se. P. Alleluja. *ñ*. Gloria et honor etc. P. Alleluja.

Oratio. Te excelsa laus. *Require in Dominico post Pentecosten. fol. 265.*

Prophetia. Hec dicit Dominus. Audite me. *Require in Dominico ante Carnes tollendas. 85. Dicit Presb.* Dominus sit semper vobiscum.

^c *Psallendo.* Ne memor fueris Deus iniquitates nostras antiquas : cito^d apprehendat nos misericordia tua Domine. *ñ*. Quoniam pauperes facti sumus valde : adjuva nos Deus salutaris noster. P. Cito.

280 *Dicat Presbiter.* Silentium facite.

^e *Epistola.* Revelabitur ira Dei. *Require in Dominica ut supra.*

Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam (1 Cap. XV).

Illo in tempore : erant appropinquantes ad Dominum Jesum publicani et peccatores : ut audirent illum. Et mormurabant pharisei et scribe dicentes : quia hic peccatores recipit : et manducat cum illis.

^C Et ait ad illos parabolam istam. Quis ex vobis homo qui habet centum oves : et si perdidit unam ex illis : nonne dimittit nonaginta novem in deserto : et vadit ad illam que perierat : donec inveniat illam ? Et cum invenerit illam : imponit in humeros suos gaudens. Et veniens domum : convocat amicos et vicinos dicens illis. Congratulamini mihi : quia inveni ovem : quam perdideram. Dico vobis : quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente : quam supra nonaginta novem justis : qui non indigent penitentia. Aut que mulier habens dracmas decem : si perdidit dracmam unam : nonne accendit lucernam et everrit domum : et querit diligenter donec inveniat ? Et cum invenerit : convocat amicas et vicinas dicens. Congratulamini mihi : quia inveni dracmam meam : quam perdideram. Ita dico vobis. Gaudium erit in celo coram Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^s *Lauda.* Alleluja. *ñ*. Lauda Hierusalem Dominam : conlauda Deum tuum Syon. P. Alleluja.

Sacrificium. Ili dies exorationis sancti erunt

^e *Epistola.* Petenda est a Dominica ante carnes tollendas.

^f *Cap. XV. Vers. 1-11.*

^g *Lauda. Ps. CXLVII, 7.*

vobis : et humiliabitis animas vestras : applicantes A Non minoratur in minimis : non augetur in magnis. Non concluditur tempore : non adstringitur quantitate. Non initio coepa : non termino fluenda. A quo totus homo et creatus est ad justiciam sine peccato : et reparatus est post ruinam sacrificio ejusdem Christi mundissimo. Per ipsum quem in unitate trine virtutis conlaudant celestia pariter et terrena : hymnum dulci modulatione proclamantia : atque ita dicentia. Sanctus.

Missam. Inter sacra mysteria constituti : et latentissimo nostre conscientie testimonio vulnerati : sic peccata defleamus preterita : ut presentia non agamus : et futura sollicite caveamus. Gravis quippe pena subsequitur : quando ibi rursus offensa contrahitur : ubi venia postulatur. Nullus ergo pravis cogitationibus aliquando consentiat : nemo secularium voluptatum delectamenta perficiat. Repellamus mala colloquia : cum velocitate divina compleamus imperia : sit in nostris operibus charitas : in sermonibus gravitas : in oratione compunctio : sub religione devotio. Lachrymarum sacrificia jungamus : ut in bono satiari nostra desideria gaudeamus. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Iterata legatione rogamus : ut tu Deus Pater omnipotens servos atque ancillas tuas propicia majestate custodias. Ut ab infestantis inimici insidiosis laqueis liberatos : diu noctuque defendas : ne nos occultus inimicus corde et corpore opprimat : ne terrena cogitatione decipiat : sed vera lux filii tui faciat spiritali luce pervigiles. Ecclesiam tuam fundamentum veritatis contra omnes mundi impetus : contra heretice pravitate scandalum : celesti tranquillitate gubernes et regas : et omnes qui in sublimitatibus agunt Catholica fide fundatos : ordinatione compositos : pietate precipuos : patientia mites : pace quietos efficias : universumque mundum propicia bonitate conserves. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. His nostris quesumus placare libaminibus clementissime Deus : et offerentium votis adesto propicius. Hec tibi litat in Ecclesia tua Catholica tuorum officiositas Sacerdotum : in honore et commemoratione Sanctorum tuorum pro removendo universe cladis interitu : ac tribuenda salute populorum. Pro totius quoque mortis occasu : vel roque et indulgentia peccatorum. Ut et illos in pace refrigeres : et nobis omnibus immaculate vite subsidium prestes. *ñ*. Amen. Quia tu es vita etc.

Ad Pacem. Oratio. Placabilis es Domine qui es pax certa et charitas indisrupta : pacem nobis omnibus largire plenissimam. Ut et pacifici tua servantes precepta : ad vitam mereamur pervenire perpetuam. *ñ*. Amen. Quia tu es vera pax etc.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum. Cujus divinitatis immensitas sic ineffabiliter complectitur omnia : ut in singulis creaturis 281 permaneat tota : et in omnibus habitet universa.

^a *Transformatus.* Eodem sensu in Missali Gallo-Gothico. In post mysterium festi Circumcisionis et Cathedralis sancti Petri legitur : *In transformatione corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi, et in Assumptione beate Mariæ virginis, orant ut translata fruge in corpore, calice in cruore, proficiat meritis quod ob*

Non minoratur in minimis : non augetur in magnis. Non concluditur tempore : non adstringitur quantitate. Non initio coepa : non termino fluenda. A quo totus homo et creatus est ad justiciam sine peccato : et reparatus est post ruinam sacrificio ejusdem Christi mundissimo. Per ipsum quem in unitate trine virtutis conlaudant celestia pariter et terrena : hymnum dulci modulatione proclamantia : atque ita dicentia. Sanctus.

Post Sanctus. Utinam ad hoc opus mens humana per misericordiam tuam illuminata sufficiat : ut Domini nostri unigeniti tui : per quem facti ac redempti fuimus : qui seculorum est conditor : credentium liberator : doctrinam recolamus et gratiam. Qui humiliatus usque ad mortem : mortem autem crucis : pati pro nobis voluit : et tecum regnare non distulit : idem hostia et in eternum Sacerdos verus. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post Pridie. Complentes igitur atque servantes precepta unigeniti filii tui precamur omnipotens Pater : ut his creaturis superpositis altario tuo sanctificationis munus infundas. Ut per transfusionem celestis atque invisibilis sacramenti : panis hic transmutatus in carnem : et calix ^a transformatus in sanguinem : sit offerentibus gratia : et sumentibus medicina. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Accepturi fratres charissimi intra mortalia viscera celeste sacrificium : et intra cubiculum humani peccatoris hospitem Deum : mundemus conscientias nostras ab omni labe viciorum : ut nihil sit in nobis subditum vel superbum : sed in humilitatis studium : et charitatis assensum per escam et sanguinem Domini : corporis fraternitas cuncta copuletur : ut cum fiducia dicere mereamur e terris. Pater noster qui es.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

Benedictio. Intendat Dominus ad orationem vestre humilitatis : et det vobis omnibus premium sempiternæ salutis. *ñ*. Amen. Omni loco et tempore propiciam Dominum habeatis . et in ejus semper laudibus exultetis. *ñ*. Amen. Omnibus peccatis vestris Dominus clementer ignoscet : et pervenire vos feliciter faciat ad gloriam sempiternam. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Dicat Chorus.* Gusta e.

Com. Refecti Christi Corpore. *Quere fol. 277.*

Oratio. Presta Domine omnipotens.

Require folio 279.

ultimus pro delictis, et in sexta missa dominicali : Precamur mente devota, Majestas æterna, ut, operante virtute, panem mutatum in carne, porulum verum in sanguine illum sumamus in calice, qui de te fluxit in cruce de latere. Quibus fides transsubstantiationis, tam a Gallis quam a Gotho-Hispanis clare docetur.

* IN JEJUNIO KALENDARUM NOVEMBRUM.

Ad Nonam pro Missa.

Lectio libri Proverbiorum Salomonis. (b Ca. III).

ñ. Deo gratias.

Fili : habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo : et ne inlatis prudentie tue. In omnibus viis tuis cogita illum : et ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud te ipsum. Time Dominum : et recede a malo. ñ. Amen.

Dicat Presbiter. Erigite vos. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Lectio libri Levitici. ñ. Deo gratias (c Ca. XXVI).

In illis diebus. Locutus est Dominus ad Moysem dicens. Loquere ad omnem cetum filiorum Israel : et dices ad eos. Ego enim sum Dominus Deus vester. Si in preceptis meis ambulaveritis : et mandata mea custodieritis : et feceritis ea : dabo vobis pluvias temporibus suis : et terra gignet germen suum : et ponis arbores replebuntur. Apprehendet messium trituram vindemiam : et vindemia occupabit sementem. Et comedetis panem vestrum in saturitate : et absque pavore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris : dormietis : et non erunt qui exterrant. Auferam malas bestias : et gladius non transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vestros : et corruent coram vobis. Persequentur quinque de vestris centum alienos : et centum ex vobis decem millia. Cadent inimici vestri in conspectu vestro gladio. Respiciam vos et crescere faciam : multiplicabimini et firmabo pactum meum vobiscum. Comeditis vetustissima veterum : et vetera novis super venientibus projicietis. Ponam tabernaculum meum in medio vestri : et non abiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos : et ero vester Deus. Vos eritis populus meus : et ego Dominus Deus vester : d qui sanctifico vos. ñ. Amen.

282 • Psallendo. Propicius esto peccatis nostris propter nomen tuum : nequando dicant gentes : ubi est Deus eorum? ð. Propter honorem nominis tui Domine libera nos. P. Nequando.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Corinthios (II, c. XII).

ñ. Deo gratias.

Fratres : ecce tertio paratus sum venire ad vos : et non ero gravis vobis. Non enim quero que vestra sunt : sed vos. Neque enim debent illi parentibus

* In jejunio Kalend. Novembr. Jejunium hoc triduo mense Novembri observandum instituit concilium Gerundense (Can. 3). De eo sanctus Isidorus (De eccl. Off., lib. 1, c. 39) meminit : primum institutum fuit, ut Kalendis ipsis Novembris jejunium inciperet, sed quia non raro contingebat ut, in hebdomadam sequentem transferri deberet, eo quod intra triduum dies Dominica caderet, postea statutum fuit ut triduo ante festum sancti Martini observaretur. Et hinc jejunium sancti Martini cognominatum est. In libris tamen liturgicis primum nomen retinuit. Breviarium Mozarabum, in rubrica : Incipit officium jejuniorum Kalendarum Novembrium, quod observatur tribus diebus ante festum sancti Martini.

b Cap. III. Vers. 5-8.

c Cap. XXVI. Vers. 3-13.

A thesaurizare : sed parentes illi. Ego autem libentissime impendam : et superimpendam pro animabus vestris. b An putatis quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur. Omnia autem charissimi propter vestram edificationem. Timeo enim ne forte cum venero : non quales volo inveniam vos : c sed ego inveniam a vobis qualem non vultis. Ne forte contentiones : emulationes : animositates : dissensiones : distractiones : susurraciones : insurrectiones : seditiones sint inter vos. Ne iterum cum venero : humiliet me Deus apud vos : et luceam multos ex his qui ante peccaverunt : et non egerunt penitentiam super immundiciam et fornicationem et impudicitiam : quam gesserunt. Ecce tertio hic venio ad vos : et in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Predixi et predico : ut presens vobis : et nunc absens his qui ante peccaverunt et ceteris hominibus : quoniam si venero iterum : non parcam. An experimentum queritis ejus : qui in me loquitur Christi? Quia in vobis non infirmatur : sed potens est in vobis. Nam et crucifixus est ex infirmitate : sed vivit d ex virtute Dei. Nam et nos infirmi sumus in illo ex virtute Dei in vobis. Vosmetipsos e tentantes : si estis in fide : ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos : quia Jesus Christus in vobis est? Nisi forte reprobi estis. Spero autem quod cognoscitis : quia nos non sumus reprobi. Oramus autem Deum : ut nihil mali faciatis. Non ut nos probati f pereamus : sed ut vos quod bonum est faciatis. ñ. Amen.

C Lectio Sancti Evangelii secundum Mattheum (m Ca. XIII).

Illo in tempore : accesserunt ad Dominum Jesum Christum discipuli ejus dicentes. Desertus est locus : et hora jam preterit. Dimitte turbas : ut euntes in castella : emant sibi escas. Jesus autem dixit eis. Non habent necesse ire : date illis vos manducare. Responderunt ei. Non habemus hic nisi quinque panes : et duos pisces. Qui ait eis. Afferte illos mihi hic. Et cum jussisset turbam discumbere supra fenum : acceptis quinque panibus et duobus piscibus : aspiciens in celum benedixit et fregit : et dedit discipulis panes : discipuli autem turbas. Et manducaverunt omnes et saturati sunt : et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenas : manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum : exceptis mulieribus et parvulis : et n magnificabant

d Qui sanctifico vos. Illis imponebatur finis lectioni.

e Psallendo. Ps. LXXVIII, 9, 10. ð. Ibid. 9; quibusdam omissis.

f Cap. XII. Vers. 14 XII, 1-8.

g Ecce tertio paratus sum. Vulg. et Gr. hoc paratus sum non legitur.

h An putatis. Syr., num adhuc putatis. Vulg., an putatis. Græc., iterum putatis.

i Sed ego. Vulg., Gr., et ego.

j Ex virtute Dei. Aliquid deficit. Vulg., sed vivemus cum eo ex virtute Dei.

k Tentantes. Vulg., tentate.

l Pereamus. Vulg. et Gr., appareamus.

m Cap. XIV. Vers. 15-22.

n Et magnificabant. Illis finis imponebatur lectioni.

Deum Israel. *ñ*. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

• *Lauda.* Alleluja. *ψ*. Laudate Dominum de celis : laudate eum in excelsis. *P.* Alleluja.

• *Sacrificium.* Custodietis custodienda Sanctorum et custodias altaris : et jam non erit ira super filios Israel : alleluja.

Missa. • Adest jejunium divina nobis fratres dilectissimi auctoritate preceptum : quod Hieremie vatis testimonio declaratur : cum precipiente sibi Domino noni mensis predicato jejunio per ministrum collectis in Hierusalem populis : volumen sacrum legendum innotuit : ex quo ammoniti vitam corrigerent : et paratam sibi celestis vindicte sententiam temperarent. Nos igitur talibus doctrine informati exemplis congregati in unum : corporali concursu votorum : etiam coadjuvemur affectu. Revochemus ante oculos mala que fecimus : criminum abdita publicemus. Jejunis abdicata caro marcescat : ne eternam amaritudinem sentiat in vindictam. Cito ille *ñ*ectetur ad veniam : si nostre penitentis prospexerit vota. Precemur ergo : ut in hoc die contriti cordis votum accipiat : et nobis omnibus peccata dimittat. *ñ*. Amen.

Aha Oratio. Deus qui olim hoc tempore Israelitico populo : per Hieremiam vatem salubre pietatis consilium contulisti : quo pristinos **283** errores abjicerent : quem cum prius permonita non audissent : convocatum in Ecclesia tua Sacerdotum ac populorum conventum accendit. Cognoscimus mala que fecimus : sed veniam postulamus. De vindicta solliciti : causas publicamus delicti. Ne puniamur iusticia : si non constemur errata. Quia ergo pius es : miserere lugentibus : parce peccantibus : indulge penitentibus. Non nos interimas pro peccato : adest enim nostra confessio. Quia voluptuose contra te egimus amaricati jejunio ad te redimus. Unde quamlibet sicut immensa mala que gessimus : sed tu multo plus inuense pietatis es Dominus quem rogamus. Dato ergo te nobis per gratiam : ne redeamus ad culpam : et desiciamus in pena. Ut indulto nobis pietatis beneficio parcens : et nostro donec pluviam semini : et corda nostra repleas seminibus verbi tui, quo et correcta floreat nostra moribus vita : et famis non atteratur ruina. *ñ*. Amen.

Post nomina. Accipere Deus Ecclesie tue lamentabilem precem, que hujus Instituti jejunii hodierno die agit celebritatem. Suscipe confessionem : qua miseris placatus ignoscas : et preces : quibus defunctis miseratus indulgeas. Ut in hoc die humiliationis nostre : et jejunia penitentium accipias : et sepulorum vincula miseratus absolvas. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Scindentes corda nostra et non vestimenta : tuam Deus summe imploramus clementiam : ut qui hoc die in hoc loco convenimus : deslere mala que gessimus : et celestis flamme igniculo concre-

• *Lauda.* Ps. cxlviii, 1.

• *Sacrificium.* Num. xviii, 5.

A memur. Quo dum vis charitatis tue in nostris cordibus estuat : peccati a nobis potentia detrudatur exusta.

ñ. Amen.

Intatio. Dignum et justum est : nos tibi Deo gratias agere : et spirituales hostias immolare. Qui non continens in ira misericordias tuas : qui peccata hominum miseratus dissimulas. Mira quidem dispensationes discipline atque misericordie erga nos te et justum pariter et misericordem ostendis : cum et culpas insequeris ammonendo : et vindictam abrogas miserando. Quos enim ferire poteras juste : corrigendos ammones pietate. Iratum te primum indicas, ne iudicium per vindictam exerceas. Sic quippe olim delinquentis populi : ac gentium conversionem expectans : hunc diem jejunio dedicandum vatis tui testimonio declarasti. Cum ad correctionem prioris populi idem propheta tuus audita ex ore tuo conversionis monita : in volumine coartavit : atque confluenti in Hierusalem multitudini recensendo innotuit : ut aversus a te Israel reverteretur ab iniquibus suis : et non tuis ulcisceretur iudiciis. Salubri quippe illos pietatis dignatus es subvenire consilio : quos confessionis volebas sublevare remedio. Premittebas quippe vocem : ut averteres ultionem. Minabaris sententiam : ut temperares vindictam : publicabas iram : reversus ad veniam. Jejunium predicabatur : ut iniquitas solveretur. Nam cum ad vindictam movereris iusticia : per eam tamen qua monebas : temperabas misericordiam. Nulla te nostrorum scelera vincunt : nulla crimina a pietate divertunt. Unde quia tante pietatis Dominus es : ut non solum dissimulata non punias : sed etiam ad regnum correcta perducas. Te quesumus ut contritionis nostre confessionem accipias : et delictis pius ignoscas. Inflexe cor nostrum ad diligendas iusticias tuas : et exhorrendas iniquitates nostras. Ut Ecclesie tue placatus suffragio : per eum cuncta que rogaris attribuas : per quem nos in unius sancte Dei soliditate conservas. Ipse quippe est Dominus noster unigenitus Filius tuus. Cui merito omnes Angeli non cessant clamare ita dicentes.

ñ. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus es Domine Deus noster. In cujus manu est ultionis censura : et sanitatis medela. Qui penitentibus parcis : qui lachrymosis indulges : qui gementes exaudis. Qui jejunantium contritionem comprobas : qui votum contriti cordis acceptas. Quiescat jam quesumus **284** indignatio tua : et placare super hoc sacrificia tibi oblata : ut totius delicti nostri delens chirographum : institutum a te hoc nostrum jejunium acceptetur. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. *Oratio.* Multe sunt aversiones nostre : quibus impediti a te recessimus : nec oculos ad eolum sublevare audemus. Sed tu qui inspicis nos de-

• Adest. Confer sanctum Isidorum (*De ecol. Off.*, lib. 1. cap. 39).

jei conscientia nostra : alleva nos miseratione gratuita. Ut hoc sacrificium pro delictis nostris miseratus accipiens : ab omni nos crimine propiciatus emundes. *ñ*. Amen.

Ad confractionem panis. Antifona. Fiat misericordia tua Domine super nos : sicut speravimus in te.

Ad orationem Dominicam. Erubescimus Domine te Patrem vocibus appellare : qui filiorum amissimus dignitatem. Sed quia paterno affectu nos salvas : cum de propriis delictis non judicas : ideo etsi indigni filii paterne tamen precem fundimus pietati. Petentes ut in hoc nostre afflictionis tempore : nostrum jubetas peccatum omittere : Quos tui meritis nequimus : saltim affectu cordis te Patrem invocemus atque dicamus. Pater noster. Humiliate vos etc.

Benedictio. Omnipotens Deus cui ob indictum hoc jejunium : nostra pandimus crimina : ab omni vos

delicto immunes efficiat. *ñ*. Amen. Suscipiens vestre abstinentie precem : nunquam vos patiatur a suo dividi corpore. *ñ*. Amen. Ut sicut ammonitio ejus vos prevenit : qua divine animadversionis evasistis sententiam : ita miseratio subsequatur : qua perducamini ad coronam. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius etc. Dominus sit semper vobiscum.

Dicat Chorus. Gustate. Com. Refecti Christi corpore. *Quere in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Oratio. Refecti Christi Corpore et Sanguine pariterque sanctificati Deo Patri omnipotenti gratias referamus : ut nos in eadem refectioe et sanctificatione habentes : hic et in futuro seculo gloriam percipiamus. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. In nomine Domini nostri Jesu Christi : perficimus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

MISSALE MIXTUM

SECUNDUM REGULAM BEATI ISIDORI

dictum MOZARABES.

Pars secunda.

* INCIPIT SANCTORALE.

284 IN NATALE SANCTORUM MARTYRUM ^b JULIANI ET BASILISSE CONJUGIS EJUS : quorum festum facimus cum quattuor cappis.

Ad Missam. c Officium.

Dabo sanctis meis primam sessionem : alleluja :

^a *Incipit Sanctorale.* Sanctorale dicitur ea pars Missalis Plenarii quæ missas proprias et communes sanctorum continet. In Sacramentario Gelasiano Thomasi liber secundus orationes et preces de natalitiis sanctorum simul collectas exhibet, quæ in Sacramentariis sancti Leonis, sancti Gregorii, Bobiano, et in Missal Gallo-Gothico sparse reperiuntur.

^b *Juliani et Basilissæ.* Celebris est tam in Oriente quam in Occidente memoria sanctorum martyrum Juliani et Basilissæ. De iis agunt notissima Martyrologia Lucense Florentini, Corbeiense Dacherii; Gelonense, Romanum parvum, Adonis, Usuardi, et Romanum Baronii; Menologium Basilii, die 21 Junii, et Menologium Metricum Gottifredi Seheri, die 8 Januarii; quibus addenda Missale, et Breviarium Mozarabum, vetustum Kalendarium Gotho-Hispanum Pini, aut potius Francisci de Pisa, sæpius citandum, Orationale Gothicum, et Lectionarium Luxoviense, n. 18. Horum martyrum Acta exstant apud Lipomannum, tom. VII; Surius, tom. 1; Membricum, tom. II, et Bollandum (Tom. 1., Jan., pag. 576). Leo Allatius Græca se vidisse testatur Acta, quæ exstant, Latina a scriptore Synchrono, et ut ipse ait, ab oculato teste vulgata sunt, ea tamen Henschenius et Papebrochius (T. 1 Maii, pag. 8, col. 1), agentes de Ephemeridibus Græco-Mosis, confecta esse pronuntiant, et Papebrochius, in responsione ad accusationem decimam

in resurrectionem eterna; et exquiram illos in gaudio meo : et lux perpetua lucebit eis alleluja : alleluja : et eternitas temporum preparata est eis : alleluja : alleluja. *ÿ*. Domine probasti me et cognovisti me : tu cognovisti sessionem meam et resur-

octavam P. Sebastiani a sancto Paulo ord. Carmel. (Resp. part. II, art. 15, pag. 216), assertit esse merum commentum, seu piam parabolam, ad commendandam virginitatem, compositam ab aliquo scriptore Latino sæculo, forsitan VII. Dies, et locus martyrii sanctorum Juliani et Basilissæ, sociorumque, diversimode in Martyrologiis leguntur. Alia die sexta, alia septima, Menologium Metricum Græcum die octava, alia cum Adonis et Usuardi Martyrologiis nona Januarii, ac demum Menologium Basilii 21 Junii, passos volunt. Locum autem passionis alia Antiochiam, Syriæ metropolim, ubi certe sanctus Julianus tempore sancti Chrysostomi colebatur (Hom. 47, tom. 1), alia Antiochiam in Ægypto appellant, urbem alias vix cognitam. Romanum parvum in Mauritania Cæsariensi, omisso ubi vocabulo, Julianum Basilissam, Celsum, Martianillam, passos exhibet. Demum Menologium Sirleti die 21 Junii Antiochiam, in Ægypto, sub Marciano præside, Julianum martyrium fecisse commemorat. Gotho-Hispani festum sancti Juliani et Basilissæ die septimo Januarii celebrabant. Kalendarium Gotho-Hispanum, apud Bolland (T. VI Julii in tract. hist. chron. de liturg. antiq. Hisp. pag. 76), VII Id. Januarii : Sancti Juliani vel comitum Martyrum Antiochiæ.

Orationale

^c Officium. Ex Esdræ IV, II, 23. *ÿ*. Ps. CXXXVII, 2.

rectionem meam. P. Et lux. per. †. Gloria et honor A Patri. P. Et lux.

Oratio. Sancti tui itaque Domine Julianus et Basilissa ut rosa germinaverunt in te qui es verus dies; et ut germeu olive per noctem meruerunt in certamine adipisci premium salvationis eterne. Eorumque labor fuit in pena: quorum manet merces in gloria. Et utos qui Sanctorum tuorum meritis impares sumus: illorum intercessione: te juvante tuo in regno mereamur esse consortes. †. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. †. Amen. Dominus sit semper vobiscum. †. Et cum.

Prophetia. Justorum anime in manu Dei sunt. *Requie in natale plurimorum Martyrum. fol. 428.* Dominus sit semper vobiscum. †. Et cum.

• *Psallendo.* Transivimus per ignem et aquam et induxisti nos in refrigerium. †. Probasti nos Deus sicut probatur argentum: posuisti tribulationes in dorso nostro. P. Et in.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Hebreos (b Cap. XI, XII).

†. Deo gratias.

Fratres: Sancti per fidem vicerunt regna. Operati sunt justiciam: adepti su (sic) repromissiones. Obturaverunt ora leonum. Extinguerunt impetum ignis. Effugaverunt aciem gladii. Convaluerunt de infirmitate. Fortes facti sunt in bello. Castra verterunt exterorum: acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt: non suscipientes redemptionem, ut majorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera experti: iasper et vincula et carceres. Lapidati sunt. Secti sunt. Tentati sunt. In occisione gladii 285 mortui sunt. Circumierunt in melotis: et in pellibus caprinis. Egentes: angustiiati. afflicti: quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes: in montibus: et in speluncis: et in cavernis terre. Et hi omnes testimonio fidei probati: non acceperunt repromissionem a Deo pro nobis melius aliquid^d providentie: ut ne sine nobis consummarentur. Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium: deponentes omne pondus: et circumstans vos peccatum: per patientiam curramus ad propositum nobis certamen. Aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum: qui proposito sibi gaudio: sustinuit crucem confusione contempta: atque in dextera sedis Dei sedet. †. Amen.

Orationale Gothicum (Pag. 52: VII Id. Jan., oratio vel benedictio de festivitate sancti Juliani; et Kalendarium Neapolitanum marmoreum, die VII: Pas. sancti Juliani et Basil. Porro Acta sanctorum Juliani et Basilissæ, sive conficta illa, sive interpolata habeantur, recentia non sunt; nam in Lectionario Luxoviensi, n. 8, in vigiliis Epiphaniæ legenda exstant. Eadem Acta citat sanctus Eulogius (Lib. I memor. Sanctor.) adversus obtractatores martyrum Cordubensium. Erat haud procul ab urbe Toletana ecclesia, sancti Juliani sita in monasterio Agaliensi, cui abbas aliquando præfuit sanctus Hildefonsus. Erat et Con-

Evangelium. Ecce ego mitto vos sicut oves etc.

Quere in communi plurimorum Martyrum. Folio 426.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. †. Et cum.

• *Lauda.* Alleluja. †. Gaudete justi in Domino: rectos decet laudatio: alleluja.

† *Sacrificium.* Omnes viri atque mulieres mente devota obtulerunt donaria: ut fierent opera que jussurat Dominus per manum Moysi cunctis filiis Israel: voluntarie: alleluja.

Missæ. Accedentes ad Domini nostri Jesu sacratissimam mensam fratres charissimi: oportet nos spirituali jocunditate letari: quia sancti Martyres Julianus et socii ejus meruerunt a Domino coronari. Et eorum labor fuit in pena: quorum merces manet in gloria. Propter celestem quippe coronam: presentibus sustinuerunt in seculo penam: et per penam pervenerunt feliciter ad coronam. Contempserunt vitam: quam communis mors terminat: ut possiderent vitam: quam preciosa mors inchoat. Hi enim ne vivendo morerentur: moriendo vivere voluerunt. Ne timendo mortem: denegarent vitam: sed ut amando vitam contemnerent vitam. Ut negaretur Christus vitam promittebat inimicus: sed non qualem Christus. Credentes ergo quod a Salvatore promittebatur: irriserunt quod a persecutore comminabatur. His namque duobus modis inimicus illicit quoscunque deceperit: ut aut cruciando capiat: aut blandiendo decipiat. Sed quia fideles anime nec terrendo frangi potuerunt: nec inlicendo decipi: ob hoc maluerunt Christo crucifigi: quam seculo reservari. Quorum merita etsi indigni non sufficimus honorare: in suffragio tamen nostre orationis exposcimus omnipotentem Deum principaliter exorantes: ut illam suarum gratiarum et diversa diversitas tribuat: reis indulgentiam: piis tutelam: laicis compunctionem: clericis disciplinam. Ut qui Sanctorum ejus sumus meritis impares: ipsorum intercessione eo jubente in regno suo mereamur esse consortes. †. Amen.

Alia Oratio. Celestis gratie largitor omnipotens Deus individua Trinitas: spiritualibus leticie adoramus obsequiis: qui Sanctorum tuorum mentibus: et insinuas omne quod cupiunt: et tribuis omne quod poscunt. Cum in martyrii certamine constituti acquisierunt de supplicio gloriam: de morte victoriam. Sibi negantes: ne sibi Deus postmodum negaretur. Julianus inter ea et socii ejus animas suas promptissima devotione perdentes: ut eas in eternum te restantinopoli. basilica sanctorum Juliani et Basilissæ (Du Cange, Constantinop. Christ., part. II, lib. IV, p. 127). Est et Romæ ecclesia sanctis Celso et Juliano dicata.

^a *Psallendo.* Ps. LXX, 12. †. Ibid. 40.

^b *Cap. XI.* Vers. 33-41, 1-3.

^c *Effugaverunt.* Ait Primasius. At Vulgat. *effugerunt* legit.

^d *Providentiæ.* Vulg., *providente.*

^e *Lauda.* Ps. XXXII, 1.

^f *Sacrificium.* Exod. XXXV, 9.

^g *Diversa.* Luge *diversam diversitatem.*

stituente recipiant. Etenim separare eos a charitate Christi : nec mors : nec vita prevaluit : quod ad illustri pugne certamen sublimasti : fallacias et minas mundi *f*rtissima congressione vicerunt : vilissimamque judicantis hujus temporis vitam : pro testamentis Dominicis preciosas animas tradiderunt. Oramus ergo inclite Deus : ut eorum inlustribus meritis : ob facinora peccatorum : veniam condonare digneris. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus omnipotens eterne : quo juvante athleta tuus Julianus mortem promeruit suscitare *a* ab inferis invocato nomine Trinitatis : tu pietate solita et offerentium suscipe vota : et sospita eorū a mortali actu exsuscita. Tribue quoque his sacrificia largam tue benedictionis impensionem : quo et vivi *b* et mortui reviviscant in operibus bonis : et defuncti carne : supplicii exuantur eternis.

ñ. Amen.

206 Ad pacem. Oratio. Trinitas vera et indivisa : Deus summe unie et trine : qui inter Julianum et Basilissam magnum et *c* spiritale conubii sedus statuisti : quo una conjuncti in gratia : spiritu non carne fructificarent : presta nobis : ut et spiritum adoleamus : et desideria carnis non perficiamus. Respuentes jurgia : amplectentes ac perficientes ea : quo ipso docuisti charitatis precepta. Ut dum charitas Dei que data est per Spiritum Sanctum : se in nostris diffuderit cordibus : exemplo *d* martyrum Juliani et Basilisse tuis inherendo vestigiis coronemur.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : vere equum et salutare est omnipotens Deus : nos tibi gratias agere : spiritalia sacrificia celebrare : per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum. Cujus temporalem heri celebravimus apparitionem : et *e* hodie celebramus corporalem militis sui Juliani Martyris passionem. Heri etenim Rex noster : magis advenientibus demonstratus est trabea carnis indutus : hodie ejus miles carne est mortalitatis exutus. Dudum jam de aula uteri virginalis egrediens Christus : heri novo sidere est demonstratus *f* in mundum : hodie Martyr

a Ab inferis. De hoc miraculo lege Acta apud citatum Rollandum (Tom. I Januarii). De eodem meminit Menologium Basilii die 21 Junii, in sancto Juliano. Iste, a mortuis excitatus, baptismo deinde lavatus, imposito Anastasii nomine, cum sancto Juliano, martyr iterum occubuit. Hæc Acta.

b Et mortui. Sublato et, lege quo vivi mortui reviviscant. Hi autem vivi mortui dicuntur qui nomen quidem habent quod vivunt, sed mortui sunt (Apoc. III, 4), qui mundo vivi, Deo mortui sunt; orant igitur ut hi aliquando Deo reviviscant.

c Spirituale. Confer Acta, in quibus Julianus et Basilissa matrimonio juncti leguntur, sponte tamen integritatem servasse virginitatis, hinc Basilissa aliquando virgo appellatur, aliquando uxor.

d Martyrum. In Vulgatis eorum Actis Basilissa ante persecutionem obiisse legitur. At Missale nostrum et antiquiora Martyrologia eam distincte martyrem nominant, et Menologium Metricum Græcum a Gottifredo Sebero editum habet Basilissam capite amputato cum Juliano, Celso et Antonio, martyrium fecisse die 8 Januarii.

e Hodie. Die nimirum septima Januarii, qua Ili-

A de tabernaculo corporis exiens triumphator migravit ad celum. Ille sempiternæ majestatis deitate servata : servile *g* tentorium carnis in hujus seculi campo pugnaturus intravit. Iste depositis corporeis corruptilibus indumentis : ad celi perenne palacium regnaturus ascendit. Ille descendens apparuit carne velatus : iste conscendit suis cum sociis sanguine laureatus. Heri gloriam in excelsis Deo apparente Domino sancti Angeli cecinerunt : hodie cum suis commilitonibus Julianum letantem in suo consortio susceperunt. Heri alacriter advenientes Magi adoraverunt in presepio Christum Dominum Salvatorem infantem : hodie immensitas celi suscepit Martyrem Julianum per omnia triumphantem. Illi Christo munera obtulerunt : huic Christus factus est munus. Illorum oblatio *h* numerum mystice fidelibus Dominum Christum Deum et hominem *i* non negavit. Illi admouiti per aliam viam Herodem *j* inludentes : isto orante demonum *k* simulacra subversa sunt. Dominus ergo Rex noster cum sit altissimus pro nobis humilis venit : sed inanis venire non potuit. Attulit namque seram donum charitatis : que *l* superduceret homines ad consortium Deitatis. Charitas ergo que *m* ad terras deposuit Christum : ipsa Martyrem Julianum de terris elevavit ad celum. Charitas que precessit in Domino : ipsa subsequenter refulsit in servo. O ammiranda ubique potentia Salvatoris : ostendit in matre virginitatis eterne miraculum : demonstravit in Martyre Juliano invictæ charitatis indicium. Integritas quippe intemerata permansit in Virgine : dilectionis virtus integra permansit in Martyre. Propter quod meruit eo tempore colorum regna conscendere : quo Christus Dominus in hoc mundo oculis carnalium carnaliter dignatus est apparere. Ipsum quem in unitate Trinitatis celestia pariter et terrena sine cessatione celebrant : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere in Sanctis gloriosus Dominus noster Jesus Christus Filius tuus. Cujus potentia virtutis pro nomine suo certantibus Juliano athlete sociisque sui, tantum donum attribuit

spani festum sanctorum Juliani et Basilissæ celebrabant. Dies passionis est plane incertus ; a pluri- bus tamen vetustis Martyrologiis, et a scriptore Actuum martyrii VIII Idus Januarii passî exhibentur. At quæ eo die festum Epiphaniæ celebratur, horum martyrum memoria, pro Ecclesiarum commodo, in alias dies delata est. Cæterum scriptor hujus illationis sibi imitandum proposuit initium sermonis sancti Fulgentii de sancto Stephano protomartyre.

f In mundum. Lege in mundo.

g Tentorium. Lege ex sancto Fulgentio : *Servile cinctorium carnis assumens in hujus sæculi campum pugnaturus intravit.*

h Non negavit. Hoc loco aliquid deficit ; forte : *Illorum oblatio munerum mystice fidelibus Christum Deum et hominem prædicavit ; ille, pro munere, Christum coram hominibus non negavit.*

i Inludentes. Adde reversi sunt.

j Simulacra. Consule Acta, cap. 5, n. 12.

k Superduceret. Sanctus Fulgentius : *Quæ perduceret homines ad consortium Deitatis.*

l Ad terras. Sanctus Fulgentius : *Quæ de caelo ad terras.*

laudis : ut omnia que vellent fiducialiter ^a in eum : **A** ac per eum facere possent. Illum etenim predicti Martyres credendo atque sequendo : ardentibus dimersi ^b in cuppis : illesi post ignes rutilanti claritate ^c resplendere fulgoris. E quibus Julianus admirabili virtutum specialitate prepollens : in nomine ejus eundem cedenti oentum revulsus reformat : corpus exanimis suocitat : presentiaque sua in pulverem redigit Idolorum vanissima simulacra. Humana laudarunt : celestia per emissam desursum vocem potentialiter intonarunt. Per hos ergo Martyres quibus tantam prestiti magnificenciam laudis : indivisa Trinitas Deus sit tibi gloria : sit nobis obsequentibus peccatorum venia exoptata. Ut quorum passionibus conlaudaris : eorum precibus delecteris : exaudiendo eos pro nobis : qui pro omnibus incarnari voluisti in terris. **B** Christe Domine ac redemptor eterne.

287 Post pridie. Oratio. Domine dilecti tui Juliani : vel ^d spiritualis conjugis sue Basilissem iraculorum insignia predicantes : has hostias divinitati tue benedicendas offerimus : qui se tibi exhibentes in sacrificio verum : alios tibi exemplo suo in holocaustum veri sacrificii litaverunt : cum et per Julianum multorum Monachorum millium ^e Patrem : et per Basilissam Sanctarum Virginum coruscantem : copiosam utriusque sexus Monachorum scilicet ac Virginum in celesti gloria susceperis congregationem. Ex hoc igitur immensam bonitatis tue potenciam obsecramus : ut qui per utrosque electa animarum munera suscepisti : per nos humiles tuos hanc hostiam pro nostris peccatis oblatam dignanter suscipiens : impendens benedictionem oblati : et expiationem sumpturis. **A** Amen.

Ad orationem Dominicam.

Christe amator castitatis et coulator eterne possessionis : qui beatissimum Martyrem Julianum ad te pro corpore exanimato clamantem exaudire dignatus es : precibus ejus per celestem vocem sine mora respondens : quod eundem dilectum tuum in nullo contristare vuleris : in quo sic ipse cum Patre et Spiritu Sancto letabaris. Tu nobis concede ut ita in veritate vivamus : ne spiritum contristemus : in quo signati sumus. Quo ab eo per momenta compuncti et creati per eum tibi relatura exhibeamus orandi verba : que ipse nos docuisti ut dicamus. Pater noster qui.

D *Dicat Presbiter.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. **A**. Et cum.

Benedictio. Omnipotens Deus qui Julianum et Basilissam ita gratie sue opibus premunivit : ut sic spirituali conjugio neclerentur : ne carnis commixtio illatenus misceretur. Ipse vos ad eorum exemplum efficiat castimonie dono sublimes : et in

^a In eum. Lege in eo.

^b In cuppis. Consule Acta citata, apud Bollandum (Cap. 10).

^c Resplendere. Lege rutilant in claritate splendidi fulgoris.

^d Spiritualis conjugis. Confer Acta eorum, apud citatum Bollandum. Basilissa dicitur spiritualis conjugis, quia cum Juliano sponte convenit de coarser-

vaanda virginitate. **A** diligendo se fervore Sancti Spiritus ita conuales. **A** Amen. Et sicut per illos effecit sibi vasa mundissima : sic carnali in vobis voluptate devicta : plurimos exemplo vestro accendat ad celestia regna. **A** Amen. Quique in eis donum contulit perfecte virginitatis : ipse vos purifcet a delictis. **A** Amen. Ut eos in commune omnes mereamur in illa beatitudine habere socios : quos in hac vita ceruimus : etsi immeriti habere comites vel patronos. **A** Amen. Per misericordiam ipsius etc. Dominus sit semper vobiscum. **A**. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte quam suavis est Dominus : alleluja : alleluja : alleluja. **Y**. Benedicam Dominum in omni tempore : semper laus ejus in oratione. **P**. Alleluja : alleluja : alleluja. **Y**. Redimet Dominus animas servorum suorum : non derelinquet omnes qui sperant in eum : alleluja : alleluja : alleluja. **Y**. Gloria et honor. **P**. Alleluja : alleluja : alleluja.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Domine Deus omnipotens qui es vita et salus fidelium : quem venturum judicem credimus verum : esto nobis propicius. Et qui hanc oblationem pro nostra nostrorumque salute : vel pro expiatione nostrorum peccatorum in honorem Sanctorum Martyrum tuorum Juliani et Basilisse tibi obtulimus : misericordie tue opem in nos diffundi sentiamus : ut qui jam refecti sumus ad mense tue convivium : dono tui muneris consequi mereamur premium sempiternum. **A** Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. **A**. Et cum. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace. **A**. *Chorus.* Deo gratias.

In festo Sancti Luctani Presbiteri.

Omnia dicantur de uno Confessore simplici. fol. 432.

In festo Sancti Pauli primi Emite.

Omnia dicantur ut supra.

In festo quadraginta Martyrum.

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 430.

In octava Epiphaniæ.

Omnia dicantur ut in die. fol. 59.

In festo Sancti Marii Episcopi.

Omnia dicantur de uno Confessore Pontifice. fol. 432.

In festo Sancti Felicis in Pincis Martyris.

Omnia dicantur unius Mart. fol. 421.

In festo Sancti Mauri Abbatis.

Omnia dicantur de uno Confessore simplici. fol. 422.

vaanda virginitate

^e Patrem. De ingenti hoc monasterio, quod a persecutoribus cum omnibus monachis incensum fuit, meminit Menologium Basilii, die 21 Junii, in sancto Juliano, qui is, procul dubio est cui uxor tribuitur Basilissa, etsi de ea sileat Menologium, quoniam alii etiam prætermittunt. De monasterio virginum a Basilissa excitato, consule Acta, apud Bollandum.

In festo S. Marcelli Pape et Martyris.

Omnia dicantur unius Martyris pontificis fol. 423.

In festo Sancti Antonii Abbatis

Omnia dicantur de uno Confessore precipuo non Pontifice. fol. 432.

288 In festo S. Prisce Virginis et Martyris.

Omnia dicantur unius Virginis. Folio 436.

In festo S. Juliani Episcopi et Confessoris.

Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. Fo. 432.

In festo Sanctorum ^a Fabiani et Sebastiani, et ejus comitum.

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. Fol. 426. preter Missam.

Omnes filii Dei et probati milites Christi: hunc diem ^b beatissimi Sebastiani laudibus attollamus: votis colamus: piisque affectibus consecremus: rogantes prelargissimam Domini pietatem: ut hujus predicti Martyris prece: eruamur a cunctis inlecebris viciorum: ejus predicamento Sanctorum corda excitata sunt ad triumphum. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Deus qui per beatissimum Sebastianum Martyrem tuum tuorum fidelium animos robarasti: dum tibi illum latentem sub clamide terrena

^a Fabiani et Sebastiani, et ejus comitum. Eodem modo Breviario Mozarabum incribitur. In Calendario Bucheriano inter depositiones Martyrum: XIII Kal. Febr., Fabiani in Calisti, et Sebastiani in catacumbas. Martyrologium Lucense Florentinii, XIII Kal. Febr.: Romæ, in cæmeterio, Fabiani episcopi et Sebastiani. Corbeïense Dacherii, XIII Kal. Febr.: Romæ, in cæmeterio, Fabiani episcopi et passio sancti Sebastiani martyris. Gellonense, XIII Kal. Febr.: Romæ, Fabiani et Sebastiani martyr. Sacramentaria Gelasianum et Gregorianum, eodem die XIII Kal. Febr. duas missas exhibent, quarum, in Gelasiano prima est sancti Sebastiani, in Gregoriano prima est sancti Fabiani, altera est sancti Sebastiani. Capitularia Evangeliorum Georgi sancti Sebastiani primum, tum sancti Fabiani missam indicant. In multis Calendariis nulla est mentio sancti Fabiani. In fragmento vetusti Calendarii Gottho-Hispani: XIV Kal. Febr., sancti Sebastiani et comitum Roma. In missa et officio Mozarabico de sancto Fabiano silent. In Calendario Carthaginensi Mabillonii, XIII Kal. Febr.: sancti martyris Sivastiani. In Lectionario Ambrosiano Thomasi legitur in sancti Sebastiani. In Missali Mediolanensi in sanctorum Sebastiani et Solutoris; et in Calendario marmoreo Neapolitano, die 20 Januarii: *Enthimii et Sevastiani*. Cæterum de sancto Fabiano in vetusto Romanorum pontificum catalogo, e bibliotheca imperiali Viennensi, a Bucherio edito, legitur: *Fabianus annis quatuordecim, mense uno, diebus decem fuit temporibus Marimini, Gordiani, et Philippi, a consulatu Maximini et Africani usque Decio et Grato; passus est XIII Kal. Febr.* Ei tamen Blanchinius non nisi annos XIII, mensem unum, et dies X, concedit, quot illi imagines sancti Pauli Basilicæ tribuunt, ordinatum enim vult die 11 Decembris an. ær. vulg. 236, passum die 20 Januarii anno 250 (Vide Blanch., in notis ad sanctum Fabianum, tom. II Anastasii).

^b Beatissimi Sebastiani laudibus. Celebrerrimum in Ecclesia Occidentis nomen est sancti Sebastiani. Acta ejus exstant apud Bollandum (Tom. II Januarii, pag. 165) quæ ab aliis sincera, ab aliis, in aliquibus, interpolata, ab aliis ab auctore quidem antiquo, sed non synchrono exarata censentur. Colitur sanctus Sebastianus a Gottho-Hispanis die 19 Janua-

A imperii: militem perfectum exhibuisti. Fac nos semper in tuis laudibus militare: os nostrum arma documento justicie: cor illustra tue dilectionis amore: atque carnem nostram erutam libidine clavis tue crucis adfige. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Solve Salvator noster et Domine nostrorum vincula peccatorum: qui olim resolvisti per Sebastianum Martyrem tuum os ancille tue ^c Zoe ad loquendum. Ut nomina tam offentium: quam defunctorum qui nostro sunt ore prolata: eterna sint in annotatione adfixa. Quo sicut illa per predicamentum predicti martyris te meruit cognoscere Christum: sic nos mereamur eodem pro nobis suffragante penitentie percipere fructum. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Martyris tui Sebastiani precibus eterne omnipotens Deus nobis pacis dona largire. Per eum donans nobis habere integritatem pure dilectionis: per quem tuos accendisti Martyres ad amandam gloriam eterne felicitatis. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est: nos tibi gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus: per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum. Qui sic os Martyris sui Sebastiani veritatis armavit preconio: ut et nutantium in fide animas ^d confor-

rii, ut ex fragmento citati Calendarii habemus, quod die in Hieronymiano Florentinii: Romæ, sancti Sebastiani martyris legitur, ab aliis Latinis passim die 20 Januarii ejus festivitas agitur. Græci in Menologio Metrico Seberi, et in Ephemer. Græc.-Mæcis (Bolland., tom. I Maii, p. 56), eundem 12 Decembris commemorant, et quidem in Menologio Seberi illi comites adiungunt Zoen, Tranquillinum, Claudium, Castorem, Tiburtium, Castulum, Marcellinum et Marcum. In Menologio Basilii de eo silent. Annus passionis sancti Sebastiani hactenus incertus est, credibile est circa initia imperii Diocletiani passum esse. Certo Acta ostendunt sanctum Sebastianum martyrium subisse, cum Romæ Diocletianus præsens adesset. Sanctus Ambrosius (*Enar. in ps. cxviii, serm. 20, num. 5*) populum ad persecutiones ferendas exhortans: *Utamur exemplo Sebastiani martyris, cujus hodie natalis est, hic Mediolanensis oriundus est. Fortasse aut jam discesserat persecutor, aut adhuc non venerat in hæc partium, aut mitior erat, advertit hic aut nullum esse aut tepere certamen, Romam profectus ubi propter fidei studium persecutiones acerbe servabant, ibi passus est hoc, est ibi coronatus. Itaque illic quo hospes advenit domicilium immortalitatis collocavit. Et paulo infra: Sicut enim unus persecutor Rex multis persecutionis præcepta mittebat, et per singulas vel civitates vel provincias erant diversi persecutores, etc.* Quæ videntur persecutionem, non localem, sed generalem indicare, eamque ab uno rege hoc est uno imperatore excitatam. Cæterum pars reliquiarum sancti Sebastiani anno 826 in Gallias translata, in monasterio sancti Medardi, apud Suessiones, cum honore deposita est. (Bolland., die 20 Januar.; Eginardus, de Gestis Ludovici Pii, apud Andream du Chesne, Hist. Franc. script. coetan., tom. II, pag. 270.) Romæ, via Appia celebris et vetusta est basilica sancti Sebastiani supra catacumbas excitata, ubi reliquie ejus hactenus coluntur.

^c Zoe. Consulte Acta sancti Sebastiani, et Martyrologia quæ de sancta Zoe martyre die sexta Julii agunt.

^d Confortaret. Marcum scilicet et Marcellianum fratres, pluresque alios, quos suis exhortationibus in fide Christi sanctus Sebastianus confirmavit.

taret : et obtrusum beatissime Zoe sermonis ostium aperiret. In utroque quippe laudabilis : quia et in utroque prestabilis. Nam absconsum se militem exhibens Christo : Sanctorum animas veritatis confortabat ex verbo. Quae nec momentaneis tribulationibus cederent : nec blandimentis carnalibus subjugarentur. Et hoc quidem ut se militem occultaret absconditum non sunm auferendo supplicium : sed pro roborandis hoc agebat nutantium animis bellatorum. Eo sibi a Domino credens dona tribui cumulantia : quo non solus meruisset perungere ad coronam. Proinde te quesumus altissime summe Deus : ut inventu hujus Martyris tui Sebastiani : precibus nostris adesse digneris. Omitte culpam : tribue gratiam. Languorem expelle : vite commoda tribue. Impertit pacem : petulantiam quoque nostre carnis extingue. Bone vite studiis nos atque actibus refove : et perennitatis nobis felicitatem tribue. Ut gloriam tuam quam tuus Martyr Sebastianus laudat in munere : nos quoque laudemus ex confessionis proprie voce proclamantes : atque ita dicentes. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. O quam gloriosum est nomen Filii tui Deus Pater in Sanctis : in quo beatus hic Martyr Sebastianus cum sociis Martyribus suis : et obtrusa nutorum ora solvit et contractionibus podagrice • nodositatis medelam infudit. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Sanctifica Domine hanc nostre oblationis hostiam puram : quam tibi in honorem Martyris tui Sebastiani offerimus dedicandam. Ut quotquot ex ea libaverimus : illo repleamur documento virtutum : quo per hunc Martyrem confortata sunt in fide corda nutantia beatorum. Amen.

• *Nodositatis.* Tranquillinus, pater Marci et Marciliani, in Actis sancti Sebastiani (N. 76), et (*Ibid.*, n. 56) Chromatius, morbo articulari laborantes, a sancto Sebastiano sanitati restituti leguntur.

• *Intercidentium.* Acta ejus testantur sanctum Sebastianum sagittis confossum, ac pro mortuo derelictum, cura Christianorum convaluisse, sed demum fuste percussum occubuisse. Erat autem sustuarium, poena militaris cum infamia conjuncta, certam mortem inferens, de qua consule Lysium (*De milit. Roman.*, lib. v, dial. 18). Menologium Graecum Seberi, de morte sancti Sebastiani, refert : Τύπτεται τὸ σάπιον, caro percutitur, fuste scilicet, quod Seberus *D*

• *Sancti Luciani.* Eodem modo Breviario Mozarabum inscribitur. Graeci sanctum Lucianum presbyterum et martyrem die 15 Octobris colunt (*Menolog. Basil.*, *Ephem. Graec.-Mosca*, apud Bolland., tom. I Maii). Latini, ut plurimum, eundem die 7 Januarii commemorant, qua die olim Antiochia celebrata (S. Chrys., *hom. de S. Lucian.*). Ita Martyrologia Lucense Florentinii, Corbeienso, Epternacense, Romanum parvum, Adonis, Usuardi, et Romanum Baronii. Gotho-Ilispanorum. Alii festum sancti Luciani die 8 Januarii celebrant. Fragmentum Kalendarii Piniiani, iv Id. Jan. : *Sancti Luciani presbyteri martyris Eliopoli [lege Helenopoli].* Alii, et fortasse tota provincia Carthaginensis, die 20 Januarii, qua die in Missali et Breviario Mozarabum officio et missa gaudet. De sancto Luciano Eusebius, in Historia ecclesiastica (*Lib. viii, cap. 13, lib. ix, cap. 6, Edit.*

Ad Orationem Dominicam.

Erigite fratres oculi ad celum petentes a Deo perenne auxilium : qui hunc beatissimum Sebastianum Martyrem tuum insutum ictibus sagittarum post exceptum supplicium : eternum convocavit ad regnum. Clamate ad illum : et nullo modo detis ei silentium. Nam ostendet in vobis indulgentie pietatem : si pia eum invocaverimus ex voce proclamantes : atque ita dicentes. Pater noster.

289 *Dicat Presbiter.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. Amen. Et cum.

Benedictio. Salvator noster ac Dominus pro cuius amore Sebastianus Martyr confixus est vulneribus sagittarum : procul a vobis efficiat omnes sagittas aerearum potestatum. Amen. Quique animam ejus ^b intercidentium manu vocavit ad regnum : ipse vos e mundo evocet ad superne vocationis bravium gloriosum. Amen. Ut cum eo in illa die pariter de visione Domini gaudeatis : cuius hie hodie festum amabiliter celebratis. Amen. Per misericordiam ipsius, etc. Dominus sit semper vobiscum. Amen. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate.

Com. Refecti Christi.

Oratio. Domine Deus omnipotens.

Quere in Sancti Juliani et Basiliense. Felle 287.

IN FESTO • SANCTI LUCIANI PRESBITERI ET MARTYRIS.

Omnia dicantur sicut unius Martyris. Fol. 423. Excepta Missa que sequitur.

Beatissimi Martyris sui Luciani Presbyteri agonem divina virtute perfectum : votis solennibus fratres dilectissimi celebremus. Ut qui triumphalem palmam

Valesii), sanctus Chrysostomus (*Hom. de sancto Luciano, tom. II, pag. 524, Oper. Edit. Maur.*), sanctus Hieronymus (*De Vir. Illustr., cap. 77*), aliique plures meminere. Ejus Acta ab incerto auctore composita exstant apud Bollandum (*Tom. I Januar., pag. 359*). Sanctus Lucianus patria Samosatenus fuisse traditur, domo nobilis, parentibus fidelibus ortus, a quibus ab infantia fide Christiana, castis moribus, bonisque artibus in patria sedulo imbutus est. Mortuo utroque parente, Edessam secessit : qua in urbe sacrarum litterarum studio incubuit, Macario quodam praepatore ; deinde baptizatus, a sacro fonte vitam ascetarum more instituit, a vino et ab esu carniū abstinuit, frequenter etiam jejunare assuevit, Antiochia scholam aperuit, frequentia auditorum celebrem ; ad presbyteri ordinem, in Ecclesia Antiochena, promotus novam Septuaginta Interpretum versionem edidit, de qua sanctus Hieronymus (*Apel. adv. Ruf. l. II, n. 2*) : *Alexandria et Aegyptus Hesychium laudat auctorem ; Constantinopolis, usque ad Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat, mediae inter has provinciae Palaestinos Codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius, et Pamphilus vulgaverunt.* Haec ille breviter versiones Septuaginta interpretum recensens. De hac versione auctor Synopsis sacræ Scripturæ, inter opera sancti Athanasii, in fine, scribit : *Septima et postrema interpretatio sancti Luciani Magni Ascetæ et martyris est.* Cum igitur talis esset sanctus Lucianus vitæ continentia, et sacrarum litterarum scientia conspicuus, Antiochia a persecutoribus detentus, Nicomediam perlucitur ; de secta et vitæ ratione interrogatus, celebri

pro fidei munimento Christo opitulante promeruit A
obtinere: patrocinii nobis suum intercessum apud
eum cujus jam presentia gratulatur: dignetur im-
pendere. Et ipse nobis peccatorum tribuat veniam:
qui eidem contulit immortalitatis coronam. *ñ*. Amen.

Acta Oratio. Iteratis precibus te Dominum Deum
nostrum suppliciter deprecamur: cujus honor sancti-
tatis est: quem diligere salus est: quem amare
perfectio. Concede in omnem Ecclesiam tuam sancti
Martyris tui Luciani Presbyteri lucere vesigia: ut
te regente omnium gressus: ea nos via perducas ad
vitam: que Martyrem tuum exulit ad coronam. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus qui Sancto ac beatis-
simo Martyri tuo Luciano Presbytero id munus
contulisti: ut qui propter te peregit infatigabilis
liberaliter cursum: hujus multitudinis mereretur
occursum. Presta nobis: ut ejus suffragio offeren-
tium vota suscipias: et requiem defunctis impertias.
Donans nobis ita tui Martyris Luciani Presbyteri
imitari fidem: ut consimilem a te post transitum
mereamus percipere mercedem. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Dona nobis omnipotens Deus
Martyris tui Luciani Presbyteri celebrantibus festum:
sincere pacis et charitatis affectum. Ut qui
in honorem ejus tibi sacrificium deferrimus laudis:
nobis a te impetremus donaria charitatis. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est omnipotens Deus:
ut pro virtutibus Martyris tui Luciani Presbyteri
tibi laudes dicamus: et honoremus nomen sanctum
tuum studiis animorum. Qui tantum fidei robur tuo
militi prestisti: ut corpori flamma cederet: ferrum
stuperet in pectore: et suis vincerentur tela vulne-
ribus. Tantus enim in eo exitit amor nominis tui:
ut non avidi morsus ferarum: non rabies urborum:
non leonum insatiabilis furor eidem metum mortis
lacussorit: non laceratum ferro corpus animos in-
clinavit: non scilicet sulcis latus fidem professe
virtutis exclusit: nec ille sanguinis fluxus ungula-
rum stridore revocatus: vocem supplicationis exe-

oratione, fidei Christiane dogmata explicavit et de-
fendit coram principe, ipso Maximino audiente (*Eus.
Hist. l. ix, c. 9, et lib. viii, cap. 13*); in carcerem
inde raptus, cum diebus duo *ecum super testas polli-
nas extensus* jecisset, *tertia decima die obiit*, ut scri-
bit anonymus auctor in Job, inter opera Origenis
(*Tom. II, lib. ii, pag. 885, Edit. Maur.*) ut alii tra-
dunt, multis, et diversi generis, tormentis, et dira
fame tortus, ad singulas interrogationes id unum re-
spondebat: *Christianus sum, et cum hac voce vitam
finivit, obiitque, salvum referens Christo depositum.*
Hæc sanctus Chrysostomus in citata homelia. Passus
est sanctus Lucianus die septima Januarii, anno ære
vulgaris 312, imperante Maximino, pridie autem
quam obiret, jacens in carcere, sacra mysteria ce-
lebravit, pectore suo, pro altari, usus, ut Acta ejus
testantur. Defuncti corpus in mare projectum, inde-
que a Christianis extractum Drepani sepultum est,
quem locum Constantinus in honorem sancti martyris
instauravit, ad urbis dignitatem exulit, et a Ma-
tris nomine Helenopolim nominavit, concessa im-
munitate vectigalium, quo usque ante urbem pro-
spectus pateret. An sanctus Lucianus martyr is sit
quem sanctus Alexander, episcopus Alexandrinus,
in epistola ad sanctum Alexandrum Constantinopolita-
num (*Theod. Hist. eccl. l. i, c. 5*) tanquam Ariane

agit. Hec est corona Martyris tui Luciani Presbyteri.
Hec est celestis pompa virtutum. Fortiora sunt
vulnera Martyris tui Luciani Presbyteri: quam tela
carnificis. Rogamus ergo te Domine: ut sicut ejus
virtutibus victoris prestisti triumphum: ita nobis
favorem auxilii tui perpetuum largiaris: et prestes
nobis hunc in solacium: quem prebere dignatus es
in exemplum. Per te cui merito omnes Angeli et
Archangeli non cessant clamare quotidie: ita di-
centes. *ñ*. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus: vere benedictus Do-
minus noster Jesus Christus Filius tuus: qui Martyri
suo Luciano Presbytero: et dimicandi virtutem: et
regnandi tribuit potestatem. Quo illi esset cujus
in regno: pro quo animam ^b tradidisset supplicio.
Haberetque eum in munere: quem consortem ^c ha-
buisset in passione. Vere solus ipse est Dominus et
Salvator noster Jesus Christus: qui et Sanctis confert
premium: et peccatoribus penitentiae fructum. Ipse
est **290** Christus Dominus ac redemptor æternus.

Post prædica. Oblatas tibi omnipotens Deus ob hono-
rem Martyris tui Luciani Presbyteri victimas propi-
cius attende: ut qui justis tui memoriam facientes vo-
tuum sacrificium exhibemus: nostrorum criminum
a te indulgentiam consequi mereamur. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Cum ex lege tua Domine noverimus: in memoria
æterna esse justum: non pro illius sed pro nostri
commendatione hoc tibi offerimus holocaustum. Pe-
teutes ut qui ejus animam fecisti in passione victri-
cem: nostrum votum efficias in confessione victorem:
quo eodem suffragante: clamorem nostre accipias
vocis. Pater noster.

Dicat Presbyter. Humiliate vos benedictioni. Do-
minus sit semper vobiscum. *ñ*. Et.

Benedictio. Christus Dominus qui Martyri suo Lu-
ciano Presbytero patientie contulit votum: patien-
tiam vobis tribuat contra omnes inlecebras vicio-
rum. *ñ*. Amen. Ut qui illi donavit perfecta passione

hæresis parentem tradidit, merito in dubium voca-
tur; is enim Lucianus, teste sancto Alexandro, par-
tes Pauli Samosatani secutus, post ejus mortem a
communione ecclesiastica, disturno trium episcopo-
rum, Domni, Timæi, et Cyrilli tempore segregatus
fuit, nec nisi sub Tyranno episcopo (qui ab anno
306 ad 310 sedit) ad rectam fidem et catholicam
communione rediit, et martyr Lucianus a doctrina
Pauli Samosatani, ut Symbolum ejus nomine edi-
tum ostendit, et ab ejusdem vitæ ratione, ut omnes
faterentur, alienus fuit. Paulus enim moribus dissolu-
tus, Lucianus castus, et omni vita sanctissimus;
Paulus Christum merum hominem, Lucianus Chri-
stum Deum de Deo, unigenitum, et perfectum, ima-
ginem Patris professus est. Sed de recta sancti Lu-
ciani martyris fide vide, si lubet, quam ad Drepanum
notavi.

^a *Morsus ferarum.* Ad bestias damnatum fuisse
sanctum Lucianum, auctor est sanctus Chrysostomus,
in citata homelia, aliisque tormenta recenset quæ in
Actis ejus omnittuntur, quemadmodum in hac illa-
tione nihil de dira fame illa dicitur, quam tanta
eloquentia sanctus Chrysostomus describit.

^b *Tradidisset. Lege tradiderat.*

^c *Habuisse. Lege habuerat.*

coronam: vobis conferat peracto luctamine mundi a gaudia repromissa. *ñ.* Amen. Ut qui in hoc die tanti Martyris orantes so'ennia celebratis: cum eodem post transitum collocat: in celestibus sedibus gaudialis. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi Corpore.

Oratio. Domine Deus omnipotens.

Quere in S. Juliani et Basilisse. F. 237. Et ubi dicitur Sanctorum Juliani et Basilisse. dicatur Sancti Martyris tui Luciani Presbyteri.

IN FESTO • SANCTE AGNETIS VIRGINIS ET MARTYRIS.

Omnia dicantur unius Virginis. Fol. 456. excepta B Missa que sequitur.

Agnoscentes dilectissimi fratres beatissimam Agnetem Virginem plus animo valuisse: quam corpore: plus fide: ^b quam germine: plus etiam spiritali robore: ^c quam etate. Que Christum sibi specialem sponsum suo in corpore vindicans: nec persuasione

^a *Sanctæ Agnetis.* De sancta Agnete virgine et martyre Romana Kalendarium Bucherianum inter martyrum depositiones: *XXII Kal. Febr., Agnetis in Nomentana;* existat enim Romæ via Nomentana vetusta, et celeberrima sanctæ Agnetis basilica. Kalendarium Carthaginense: *XII Kal. Febr., sanctæ martyris Agnes.* Marmorum Neapolitanum: *XXI. NS AGNE. Vigesimo primo Januarii Natale sanctæ Agnæ;* nam et *Agna* et *Agnes* scriptoribus passim appellatur; ejus autem memoria in Menologio Basilii Græci, die 5 Julii; in Mæneis, et in Menologio Seberi, die 14 et 21 Januarii: et die 5 Julii colitur. Latini ferre omnes in vetustissimis Martyrologiis sanctam Agnetem die 21 Januarii, qua passa est, commemorant. Lucense Florentinii, et Corbeense Dacherii, XII Kal. Febr.: *Romæ, passio sanctæ Agnetis Virginis.* Accedunt Bedæ, Ado, Usuardus et Baronius, in suis Martyrologiis, Gotho-Hispani alii die 21 Januarii festum sanctæ Agnetis celebrant, alii die vigesima Januarii. Causa discrepantiæ orta est ob festivitatem sanctorum Fructuosi, Augurii et Eulogii, qui eodem die Tarracone passi sunt quo Romæ sancta Agnes. In Missali et Breviario Mozarabum, atque adeo Toleti olim, et fortasse in tota Carthaginensi provincia sancta Agnes die suo 21 Januarii colitur, et festivitas sanctorum Augurii, Eulogii et Fructuosi in diem 13 Februarii transferatur; at in Tarraconensi provincia, ut dies 21 Januarii servetur integer sanctis Fructuoso, Augurio et Eulogio Tarraconensibus, festivitas sanctæ Agnetis die 20 Januarii agitur, ut ex fragmento Kalendarii Gotho-Hispani a Francisco de Pisa primum, et deinde a Joanne Pinio edito habemus: *XIII Kal. Febr., sanctarum Agnetis et Emerentianæ, Romæ;* et die sequenti: *XII Kal. Febr., sanctorum Fructuosi episc., Augurii et Eulogii diaconorum Tarracon. mar.* Apud Romanos bis quotannis, mense Januarii colitur sancta Agnes die 21, quo passa est, et die 28, quo nata est. Prima festivitas Sacramentario Gelasiano, et vetustis Capitularibus Evangeliorum: *Natale sanctæ Agnetis virginis de passione;* altera vero: *Natale sanctæ Agnetis de natiuitate,* quæ modo sanctæ Agnetis secundo dicitur, de qua vide Baronium (*In notis ad Martyrol.*) Bollandus (*Tom. II Jan.*) die 21 sanctam Agnetem in persecutione Valeriani passam esse opinatur; alii ad immanem Diocletiani persecutionem ejus martyrium retrahunt, quæ opinio probabilior est Sollierio (*In not. ad Usuard. Mart.*), eiqne favore

seducitur: nec muneribus inclinatur: quo carnalis conjugii erpula neceretur. Omnipotentî Domine supplicemus: ut idem qui spiritali copula sponsus hujus est virginis: in suis nos delectari semper faciat amplexibus castitatis.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Deus qui nudatum corpus Agnetis Virginis tue: celestis stole ^d obtexisti ex tegmine: vestiatur quesumus Ecclesia tua claris vestibus innocentie: et justicie claritate. Quo in ea et Sacerdotum vita nitore castitatis prepolleat: et utriusque sexus conditio ea que postulaverit ^e adipiscatur. *ñ.* Amen.

Post nomina. Oratio. Conditor et reparator humani generis Christe Filius Dei: qui capiti Virginis tue: quod jam erat celesti rore perfusum: magnam contulisti gratiam capillorum: quo suis videretur ad honorem ^f crinibus tecta: que propriis fuerat ad contumeliam vestimentis exuta. Tu plus offerentium accipe vota: defunctis requiem prestans: et cunctos in commune ejusdem Virginis prece fac pervenire ad eternam salvationem. *ñ.* Amen.

videtur sanctus Augustinus (*Serm. 351, tom. V Oper., Ed. Maur., col. 1377*), cum sanctam Agnetem eadem persecutione passam dicat qua celebris martyre Thebestina Crispina: *Hoc cogitate tempore persecutionis non solum Agnem fuisse coronatam virginem, sed et Crispinam mulierem.* Crispina autem, ut constat, Annulino proconule passa est, sub Diocletiano. Martyrium sanctæ Agnetis carmine descripsit Prudentius (*Hymn. 14, de coronis*). Exstant Acta ejus, quæ sancto Ambrosio vulgo tribuuntur. De sancta Agnete plura habet sanctus Ambrosius (*Lib. I de Virginibus*). Est et sermo sancti Maximi Taurinensis, quo passio sanctæ Agnetis describitur (*Edit. P. Rainaudi, p. 225*). De eadem sanctus Augustinus, Adelmus, et Venantius Fortunatus meminere. Est etiam in Missali Gallo-Gothico missa propria sanctæ Agnetis.

^b *Quam germine.* Sancta Agnes genere nobilis existisse creditur. Præfatio missæ sanctæ Agnetis, in Missali Gallo-Gothico: *O vera nobilitas quæ sic terrena generatione processit ut ad divinitatis consortium perveniret!*

^c *Quam etate.* Sanctam Agnetem tenera etate passam esse omnes fatentur. Prudentius eam describit, *juguli vix habilem toro, primis in annis puellulam.* Immolatio missæ Gallo-Gothicæ, in tenero adhuc corpore, et nondum puellare flore maturo fortem. Sanctus Ambrosius (*lib. I de Virg., c. 2*) scribit: *Ilæ duodecim annorum martyrium fecisse traditur.* Acta vulgata et sanctus Augustinus (*Serm. 285, tom. V Oper.*) eam tredecim annorum fuisse perhibent, nimirum quæ, completo duodecimo, annum decimum tertium agebat. Sanctus Maximus ait diabolum armasse juvenem contra infaniam Agnetis.

^d *Obtexisti.* Confer Acta vulgata et homeliæ sancti Maximi, in qua: *Nam exspoliata virgo legitur crinibus, exspoliata ab hominibus malis, restitit ab angelis bonis.*

^e *Adipiscatur. Lege adipiscatur.*

^f *Crinibus tecta.* De ea re memoriam retinet præclarus lapis, olim in cryptis juxta basilicam sanctæ Agnetis effossus; deinde, ut credebatur, deperditus, tandem anno 1728, dum pavimentum basilicæ reflectetur, detectus, et modo parieti basilicæ altitudo legendusque prostat.

Fama refert sanctos dudum retulisse parentes Agnam cum lugubres cantus tubæ conciperet

Ad pacem. Quanta sit dilectio tue charitatis Deus in Sanctis : in hac Virgine evidentibus probamus iudiciis. Que amplexibus tuis castis adstricta : etiam a generosi hominis execravat personam : cum oblata sibi ab eo pro nectendo conjugio repulit ornamenta. Da igitur nobis in sola tui nominis dilectione fr-vere : ut tantum in tua pace letantes : tua in nobis semper dilectio vivat : tuaque in nobis charitas requiescat. *ñ . Chorus.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere omnipotens Deus : per Jesum Christum Filium tuum hominum nostrum. Qui huic virgini et Martyri sue factus est lux nova : cum eam in tenebris perustrare non destitit constitutam. Illa etenim ethereo ac perpetuo eadem Filii tui lumine circumfusa : ad se in lupanar intransitibus : geminis miraculis effecta est gloriosa. *b* Cum et ii qui tremuerunt divinum lumen sani regressi sunt de illa : et improbus filius perfecti morte mulctatus est innatura. Obscenis quippe cupiditatibus ac ludibriis acti utrique intrarunt : sed non utrique viso lumine gloriam Deo dederunt. O quantum valet pietas Redemptoris : qui et illorum corda mortua ante tegit : quam perirent : et istum per culpam prostratum **291** in morte vite reddidit a pristina. Hinc te Deus pater exposcimus : visita nos jam gratie dono : qui in isto mundo degimus tenebroso. Libera nos de mortalibus actibus : et erue a suppliciis sempiternis. Refice quoque nos crucis vulneribus : ut cum te in illa die sine confusione viderimus : proclamemus atque ita dicamus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus Filius tuus. Qui Agnetem sponsam suam : et precioso vestimento induit : et luce ei perpetua in tenebris refulsit. Ipse est enim lumen verum : splendor celestium siderum : via errantium : salus debilium : remuneratio Virgi-

Nutricis gremium subito liquisse puellam
Sponte trucidasse minas rabiemque tyranni
Urere cum flammis voluisset nobile corpus
Viribus immensum parvis superasse timorem,
Nudaque perfusum crinem per membra dedidisse
Ne Domini templum facies perlucida videret.
O veneranda mihi sanctam decus alma pudoris
Ut Damasi precibus saveas, precor, iuncta virgo.

Hujus lapidis litteræ omnes quadratæ, voces nullis interpunctionibus distinguuntur.

a Generosi hominis. Ambrosius ille, qui Acta sanctæ Agnetis scripsit, et sanctus Maximus (*Hom. de sancta Agnete*) tradunt eam a juvene nobili in sponsam esse petitam. Sanctus Ambrosius (*De Virg., l. 1, c. 2*) a pluribus petitam fuisse innuit.

b Cum et ii. Prudentius in hymno :

Stantem refugit mœsta frequentia,
Aversa vultus, ne petulantius
Quisquam verendum conspiceret locum
Intendit unus forte procaciter
Os in puellam, nec trepidat sacram
Spectare formam, lumine lubrico,
En alex, ignis fulminis in modum,
Vibratur ardens, atque oculos ferit,
Cæcus. corusco lumine corrumpit,
Atque in plateæ pulvere palpitat.
Tullunt sodales seminecem solo,
Verbisque deflent exsequialibus.

Non igitur sola Acta sanctæ Agnetis illi angelum adfuisse custodem testantur, qui eam immenso lumine

num : et corona immarcessibilis beatorum. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Exemplo beatissime virginis tue Deus Pater : qui se tibi in vivam obtulit d hostiam : dum nec de nuditate confunditur : nec ceteris inlatis suppliciis deterretur : has tibi pro nostrorum criminum veniam offerimus victimas : quas tu quesumus omnipotens Deus bonitate solita benedicas : imperticando et his sacrificiis gratiam : et nostris offensis veniam copiosam. *ñ . Amen.*

Ad Orationem Dominicam.

Sit nobis ad Deum fratres dilectissimi deprecandi pura devotio : et confitendi omnimoda penitendo. Vestiet vos ille vestimento justicie : qui sponsam suam Agnetem : induit stola claritatis eterne. Abluat maculas sceleris nostri : qui per eam ab inferis juvenem suscitavit : dabit effectum orationis nostre : si nos devotissime ad se prospexerit clamare : et dicere. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ . Et cum.*

Benedictio. Copulet sibi Dominus animas vestras nexu perpetuo : qui beatam Agnetem sibi sociavit federe sempiterno. *ñ . Amen.* Per eam quoque obtineatis apud Deum vestrorum veniam criminum : per quam juvenis ille promeruit suscitari a tenebris inferorum. *ñ . Amen.* Ut ipsius post hanc vitam mereamini adunari consortiis : cujus nunc festum devotissime celebratis. *ñ . Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *Et cum.*

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Communio.* Relo-cti Christi corpore.

Oratio. Domine Deus omnipotens. *Quere in sancti Juliani et Basilise. Folio 287. Et ubi dicitur Sanctorum Martyrum tuorum : dicatur sancte Agnetis Virginis et Martyris.*

circumdedit, sed et Prudentius, et sanctus Maximus, qui lumen istud, splendorem celestem, quod illatio Gotho-Hispana lumen divinum, angelum scilicet a Deo deputatum, appellat.

a Pristinæ, precibus sanctæ Agnetis exoratus Deus vitam juveni restituit. Prudentius :

Sunt qui rogatam (Agnetem) retulerint proces
Fudisse Christo, redderet ut reo
Lucem jacenti, tum juveni habitum
Vilæ innovatum visibus integris.

d Hostiam. De mortis genere sanctæ Agnetis Græci in Menologio Basilii flammis exustum tradunt. A Beda, in Martyrologio genuino dicitur ignibus injecta ; sed his, per orationem ejus, extinctis, gladio percussa est. Eadem Ado in suo Martyrologio, et fusius sanctus Maximus, in homelia de sancta Agnete, refert, nec dissentit inscriptio vetusta superius citata, in qua tyrannum legimus voluisse corpus virginis exurere, non tamen re ipsa exustum. Ambrosius ille, quisquis tandem sit, Actorum ejus scriptor, prodidit, sanctam Agnetem rogo impositam fuisse, verum, cum non combureretur, jugulatam esse. Prudentius de rogo et flammis silet, uno ictu caput illi amputatum fuisse clare scribit. Sanctus Ambrosius (*lib. 1 de Virg., cap. 2*) flammam et rogam præterit, decollatam fuisse satis aperte innuit : Stetit, oravit, cervicem inflexit, cerneres trepidare percussoris dexteram, pallere ora alieno timentis periculo cum puella non timeret suo, etc.

In festo ^a Sancti Vincentii Martyris.

Ad Missam. ^b Officium.

De profundis clamavi ad te Domine : alleluja. Domine exaudi vocem meam : alleluja : alleluja : alleluja. ψ . Fiant aures tue intendentes in orationem meam. P. Domine ex. ψ . Gloria et honor. P. Domine.

Oratio. Domine Deus presta propicius : ut beatissimus Vincentius Martyr tuus viveat suis meritis nostra flagitia : qui non suis sed divinis viribus : sevientium potuit superare supplicia. Ut qui dudum in illis vicit impietatis atrocitatem : in nobis male cupiditatis superet voluntatem. \mathfrak{A} . Amen. Per misericordiam tuam Deus etc. Dominus sit semper vobiscum. \mathfrak{A} . Et cum.

LECTIO libri Esaye Prophete (^c Cap. XLIII, XLIV).

\mathfrak{A} . Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Creans te Jacob et formans te Israel. Noli timere quoniam redemi te : et vocavi te nomine tuo : meus es tu. Cum transieris per aquam tecum ero : et flumina non operient te. Cum ambulaveris in igne non combureris : et flamma non ardebit in te. Quia ego Dominus Deus tuus : sanctus Israel Salvator tuus. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis : et gloriosus : ego dilexi te. Ego dabo homines pro te : et populos pro anima tua. Noli timere : quoniam tecum ego sum. Hec dicit Dominus. Faciens et formans te ab utero auxiliator tuus. Noli timere serve meus Jacob rectissime : quem elegi.

^a Sancti Vincentii. De Sancto Vincentio levita et martyre Casarugustano die 22 Januarii agunt Missale et Breviarium Mozarabum, Orationale Gothicum, Sacramentarium Gregorianum, Lectionarius Ambrosianus eminentissimi Thomasi et Capitularia Evangeliorum Georgi, quibus patet vetusta consuetudine festum sancti Vincentii celebratum esse Romæ, et Mediolani; nec dissentiunt Kalendaria et Martyrologia. Beda in Martyrologio Grævino XI Kal. Febr., in Hispania, sancti Vincentii levitæ et martyris. Fragmentum Kalendarii Gotho-Hispani sæpius laudatum : XI Kal. Febr., sancti Vincentii levitæ et Mart., Valentia. Kalendarium Carthaginense : XI Kal. Febr., sancti martyris Vincentii. Apographa Hieronymiana frequenter sancto Vincentio præponunt sanctum Valerium episcopum, illique plures martyres socios addunt. Lucense Florentinii, xi Kal. Febr. : In Hispania, civitate Valentia, sancti Valerii episcopi, et Vincentii diaconi, et martyrum xviii, cum sociis suis. Corbeienae Dacherii xi Kal. Febr. In Hispania, civitate Valentia, passio sancti Valerii episcopi et Vincentii diaconi et martyris, et martyrum xviii, etc. At hi omnes eadem die passi non sunt. Consule Bollandum (Tom. II Jan., ad diem 22), et Florentinium (In notis ad Martyrologium), qui verissime putat hos octode im martyres Casarugustanos eos esse quos in hymno quinto de coronis Prudentius recenset, certe pleraque nomina conveniunt, quædam tamen in Martyrologiis corrupta leguntur. Græci, in Menologio Basilii, die 22 Januarii de sancto Vincentio agunt. Celebris erat in Africa cultus sancti Vincentii ut, præter Kalendarium Carthaginense, declarant quatuor sancti Augustini Sermones de eo habiti, in quorum tertio, qui est sermo 276 (Tom. V, Edit. Maur.), hæc leguntur : Quæ hodie regio, quæve provincia est, quo usque vel Romanum imperium, vel Christianum nomen, extenditur, quæ nativum non gaudet celebrare Vincentii. Nihilominus in Sacramentario Gelasiano, et in libris liturgicis Gallicanis nihil invenitur de sancto Vincentio qui procul dubio

A Effundam enim aquam super sitientem : et fluentem super aridam. Effundam enim spiritum meum super semen tuum : et benedictionem meam super stirpem tuam. Et germinabunt inter herbas quasi salices juxta fluentes aquas. \mathfrak{A} . Amen. Dicit Presb. Dominus sit semper vobiscum. \mathfrak{A} . Et cum.

^d Psallendo. Sanctus iste quem elegisti et assumpsisti Domine inhabitavit in tabernaculis tuis. ψ . Te decet hymnus Deus in Syon : 292 et tibi reddetur votum in Hierusalem : quia ad te omnis caro veniet : exaudi Deus deprecationem meam. P. Inhabita. ψ . Campi tui replebuntur ubertate : pinguescent fines deserti et exultatione colles accingentur : induti sunt arietes ovium : et convalles abundabunt frumento. P. Inhabita.

B Dicit Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Corinthios (II, ^e ca. XI).

Deo gratias.

Fratres. Libenter enim suffertis insipientes : cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis autem : si quis vos in servitute redegit. Siquis devorat. Siquis accipit : si quis extollitur : si quis in faciem vos cedit. Secundum ignobilitatem dico : quasi nos infirmi fuerimus. In quo quis audet in insipientiam dico. Audeo et ego. Hebrei sunt : et ego. Israelite sunt : et ego. Semen Abrae sunt : et ego. Ministri Christi sunt : ut minus sapiens dico : pius ego. In laboribus plurimis : in carceribus abun-

a Gallis colebatur. Passus est sanctus Vincentius Valentia, sub præside Daciano, anno æræ vulgaris 304. Acta passionis ejus præsidialia nulla fuerunt, quippe quæ litterarum apicibus annotari iudex noluit, ne scilicet immanis sævitie suæ et invictæ martyris patientiæ certa memoria exstaret, ut scriptor synchronus passionis sancti Vincentii animadvertit. Martyrium sancti Vincentii describit Prudentius hymno quinto de coronis. Exstat præterea passio sancti Vincentii apud Bollandum (Tom. II Jan., ad diem 22) et apud Du. Th. Ruinart (Act. Martyr. sinc. et select., pag. 389) ab auctore synchrono, brevi post restitutam Ecclesiæ pacem, scripta, quæ in ecclesiis legebantur, ut ex sancto Augustino (Serm. 247, tom. V, ed. nov.) constat. Est autem animadvertendum, sanctum Vincentium levitam et martyrem Casarugustanum, qui Valentia passus est, distinguendum esse ab alio sancto Vincentio pariter levita et martyre, qui in eadem persecutione, sub eodem præside Daciano, Abulæ, cum duabus sororibus, Sabina et Christeta, passus est, de quo vi Kal. Nov. in Breviario Mozarabum agitur, et a sancto Vincentio, qui Ageni in Aquitania, anno incerto, passus est, de quo Gregorius Turonensis (Hist. Franc. lib. vii, cap. 35) et Vincentius Fortunatus (lib. I, carm. viii, ix) meminere ; nonnullæ enim in Gallis ecclesiæ, ut notat P. Longuevall. (Hist. de l'Eglise gallicane, t. I, liv. I, p. 155) primitus in honorem sancti Vincentii Agenensis erectæ, postea sibi sanctum Vincentium Casarugustanum diaconum, utpote celebriorem, patronum acciverunt.

^b Officium. Ps. cxxi, ψ . Ibid., 2.

^c Cap. XLIII. Vers. 4-6, quibusdam omissis, et cap. XLV, 2-5.

^d Psallendo. Ex Ps. LXIV, 5. ψ . Ibid., 1, 2, 12, 13, 14.

^e Cap. XI. Vers. 19-35.

^f Infirmi fuerimus. Ita in Græco. Addit Vulgata, In hac parte.

dantius. In plagis supra modum : in mortibus frequenter. A Judeis quinquies quadragenas : una minus accipi. Ter virgis cesus sum. Semel lapidatus sum. Ter naufragium feci. Nocte et die in profundum maris fui. In itineribus sepe. Periculis fluminum : periculis latronum : periculis ex genere : periculis ex gentibus : periculis in civitate : periculis in solitudine : periculis in mare : periculis in falsis fratribus. In labore et erumna. In vigiliis multis. In fame et siti. In jejuniis multis. In frigore et nuditate. Præter ea que extrinsecus sunt : instantia mea quotidiana : sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur : et ego non infirmior ? quis scandalizatur : et ego non uror ? Si gloriari oportet : que infirmitatis mee sunt gloriabor. Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi sancti : qui est benedictus in secula seculorum. *ñ*. Amen. Evangelium. Homo quidam nobilis. *Require retro in Sancti Saturnini. fo. 24.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

a *Lauda.* Alleluja.

Dicat. *ÿ*. Salvum me fac Domine quoniam introierunt aque usque ad animam meam. *P.* Alleluja.

b *Sacrificium.* Hec dicit Dominus formans te ex utero auxiliator tuus : noli timere serve meus rectissime quem elegi : quia ego tecum sum : alleluja : alleluja. *ÿ*. Effundam spiritum meum super te : et super semen tuum benedictionem meam : et germinabitur inter herbas quasi salices juxta fluentes aquas. *P.* Quia.

Missæ. Cunctorum licet dilectissimi fratres gloriosas martyrum passiones : quas distincta regionibus loca meruerunt : una fides faciat omnibus indisereto honore venerabiles : meritoque eis non sit dispar reverentia colendi : quibus par fuit causa moriendi : tamen proprium sibi quiddam in ipso celebritatis officio civilis amor vindicat : et *c* cognita provincia ad illam gratie dignitatem nature jungit religionem. Quia major sit leticie ambitus : in quo patrie servit affectus. Quoque nos Sancto beatissimoque Vincentio : cujus ita sumus : ut noster est : jure debemus. Qui genialis soli alumnam plebem : et patrocinio erexit et titulo. Magnus confidentia divine protectionis existens : qui vernaculos populos ornaturus assereret : asseriturus ornaret. Qui eorum devotionem Deo ingereret : quorum obsidem se dedisset. Ut inter diversas mundi partes : que semine Apostolice predicationis suscepto : perfectam frugem

a *Lauda.* Ps. LXI, 4.

b *Sacrificium.* Ex Isaia, XLIV, 4. *ÿ*. Ibid., 5, 4.

c *Cognita.* Forte, *coznata*. Tres provincie Tarracensis urbes de sancto Vincentio contendebant : Osea, ubi in domo in qua natus asserebant ejus solemnæ celebrabantur ; Caraugusta, pro qua aperte pugnat Prudentius (*Hymn. 5 de coron. et Hymn. 4 de xviii martyribus Cesarangustani*) et sanctus Eugonius Toletanus episcopus (*In epigr. apud Sirmondum*) ; Valentia demum, in qua urbe passus

in Martyribus obtulerunt : hoc quoque hujus spe muneris gratia non careret : et domesticum Sanctorum municipatum in illa celi statione non perderet. Habens in prorogandis : accipiendisque reliquit et ipsa quod redderet. Hanc ergo amplius propria venerentur : quam peregrinam mirantur. Ut pro eis se potentior ostendat in beneficiis : quibus ambliorem se agnoscit in gaudiis. Suoque interventa et incolam letificaturus et advenam : equale tuitionis auxilium reddat pro cineribus munda : civibus pro sepulchro. Amoveat a regione plagam : a religione perfidiam. Et qui fuit Ecclesie victor : patrie sit defensor. Et in eo sic fidei protectione laboret : in qua fuit *d* infidelitate : ut contradictione noceret. Et quoniam hujus virtutibus tu Deus Pater omnipotens auctor esse dignosceris : clementiam tuam imploramus acclives. Ut qui Martyri tuo Vincentio victore dedisti coronam : nobis peccatoribus indulgentiam de tua larga pietate concedas. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Convertere Domine ad preces familie tue : quas pro tuo honore per eum deferimus : per cuius confessionem et mortem : te predicatum incredulis sine cunctatione cognovimus. Ideoque elementia patientie tue ita nostris adsit petitionibus : ut nostris per eum patiat se imprecari orationibus. Quicquid enim per eum speratur : a te expectatur. Ipse nobis de te quod in se redundat exhibeat. Ipse ad te preces nostras portitor deferat. Ipse nobis placabilitatem tuam intercessor obtineat. Te autem almae Vincenti venule Martyr cuncta cohors aëmnalachrymabili prece circumdat : te hujus caterve *e* toga submissa flagitat mente. Universis de te pluralis devotio : singulisque in se diversa necessitudo est. Alius ovans vota persolvit. Alius plorans mestitudinis questus exponit. Tua sanctitas : et vota suscipiat : et tediosis succurrat. Beatitudo enim vana omnibus anxiiis remedia a te venari compellit. Obviandi namque pro singulis apud Dominum Jesum Christum : et nostrum est fidere : sine cunctatione opem ferre que poposceris : et tuum libenter prestare que imploreris. Tuo freti intercessu recurrant ad penitentiam lapsi : ad indulgentiam rei : ad leticiam mesti : ad medelam languidi. Suos ad cespites exules : ad portum tranquillitatis naufragi : regiones ad proprias peregrini : ad redemptionem captivi : ad aspitatem cives : ad quietem hospites. Tuo obtentu jugis adhereat clementia Regibus. Potestatibus patientia. Militibus modestia. Tuo interventu *f* adsuescant avari misericordiam. Luxuriosi continentiam. Petulantes pudicitiam. Tuo suffragio perfrauantur

et et juxta quam sepultus. Scriptor autem *missæ*, hac invidiosa contentione prætermissa, sanctum Vincentium, tanquam civem suum toti provincie Tarracensi, imo toti Hispaniæ, colendum proponit.

d *Infidelitate.* Lege *infidelitari*.

e *Toga.* Num forte *togata*. Tarraco enim dicta est cognomine *tagata*, sed potius *toga* hoc loco idem est atque *frequentia*.

f *Adsuescant.* Num forte, *addiscent*.

ceci corde fidei lace. Hebraei Catholica fide. Ere-
 ctione oppressi. Solutione victi. Correctione devii.
 Salute inconvulsibili furiosi. Tuo adjuti auxilio am-
 biant : teneantque Clerici sanctitatem. Monachi eu-
 stodiam. Religiosi castimoniam. Perfectissimam Laici
 honestatem. Teque intercedente perfectum habeat
 sapientia intellectum. Terra profectum. Anima lu-
 erum. Vita Judicium.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Inter Patriarcharum inelito
 memorie titulos : Prophetarumque sublimes vaticinio
 fasers : atque Martyrum illustres sacram per
 mortem triumphos : eximiam in agone celesti pro-
 batumque ocium : athletam Sanctum Vincentium
 amore vernulo plebs alumna veneratur. Ob cujus
 annua festa quesumus omnipotens Christe : ut offer-
 rentium nomina volumen vite contineat : et eternis
 sedibus tua mansuros clementia censeat. Ad quos
 precedentium nos in pace Dominica animas pax per-
 petua confoveat : et quies eterna possideat. ñ. Amen.
 Quia tu es vita etc.

Ad pacem. Oratio. Christe cujus magnitudo poten-
 tie Vincentii Martyris tui corpus. quod ve-ano^a Da-
 tianii furore fuerat marinis projectum in fluctibus :
 undis advenientibus honorandum revocavit litoribus.
 Tu nos eodem Martyre suffragante a procelloso
 litius secui profundo : manu pietatis in supernis
 attolle. Ut qui inimico impellente in hoc mare excre-
 scentibus delictis cecidimus : et per charitatem que
 est cooperatio peccatorum ad portum salutis quando-

^a *Datianni.* Sanctum Vincentium, præside Datiano,
 vel, ut alii malunt, Daciano, passum esse, Acta ejus
 passionis et sanctus Augustinus (*Serm. 276, tom. V, Ed. Maur.*) testantur.

^b *Alia oratio.* Erat hæc oratio ad pacem propria,
 ut opinor, Ecclesiæ Cæsaraugustane in qua tunica
 sancti Vincentii magna veneratione colebatur. Sanctus
 Gregorius Turonensis (*Hist. Franc. lib. III, c. 29*) refert quod,
 cum Francorum reges Childebertus et Clotarius, regnante
 apud Hispanos Thenda, Cæsaraugustam ob-iderent, cives,
 ab-
 sistentes a cibis et poculis, cum tunica beati Vincentii
 martyris muros civitatis psallendo circumierunt; mulieres
 quoque amictus nigris palliis, dissoluta cæsarie, super-
 posito cinere, ut eas putaretur eorum funeribus deservire,
 plangendo sequebantur, ita totam spem loci iste ad
 Domini misericordiam retulit, nec frustra luere
 preces, nam, soluta obsidione, reges Francorum,
 acquiescens maxima Hispaniæ parte, cum magnis spoliis
 in Gallias redierunt, quas tamen sanctus Isidorus (*In
 Chron. Goth.*) non inultis abiisse scribit. Fama est
 Childebertum, inter alia spolia, in Galliam tulisse
 tunicam sancti Vincentii, quam ab episcopo Cæsaraugustano
 acceperat, pro munere; atque iuxta Parisios basilicam
 sancti Vincentii struxisse, in qua insignem hanc reliquiam
 reponit, de qua re Gregorius Turonensis prorsus silet.
 Est apud Andream du Chesne (*Hist. Franc. script. Coæt., tom. I, pag. 630*)
 anno. ymus scriptor, qui circa annum septingentesimum
 gesta regum Francorum litteris commendavit; is refert
 Childebertum regem ab episcopo Cæsaraugustano reliquias
 sancti Vincentii postulasse: At ille dedit ei stolam ejus,
 et infra: Childebertus vero Parisios veniens ecclesiam
 in honorem beati Vincentii martyris edificavit. Non
 igitur tunicam sancti Vincentii sed stolam ejus in
 Galliam retulerunt Franci, quæ sive idem ac orarium,
 ut putat Mariana (*De*

que pervenimus : letaturi cum omnibus invicem :
 quos dilectio tua jungit in hac presenti Martyris tui
 solennitate.

ñ. Amen.

^b *Alia Oratio que dicitur si Sacerdos soluerit.* Deus
 cujus tunica desuper totum contexta : unitate fidei
 pacisque sacramentum designat : concede causa ob-
 sequæ : quam pro tuo nomine huic deferimus tunice
 pacem in te Ecclesiæ tue : pacem populis et gen-
 tibus : pacem nobis omnibus presenti in caterva con-
 venientibus : quam ipse instituisti : et quam disci-
 pulos tuos servare mandasti : et sine qua veniunt
 tibi placere docuisti. Presta Pater perpetue per
 294 Jesum Christum Filium tuum Dominum no-
 strum : qui es vera pax nostra et charitas indisur-
 pta : vivens tecum et regnans cum Spiritu Sancto :
 in Trinitate unus Deus in secula seculorum.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : justum et dignum
 est : nos tibi agere gratias omnipotens Deus. Pro
 cujus nomine ille noster gloriosus toto orbe Vincen-
 tius levitici honoris gradu potissimus : in stola miles
 tuus : albe vestis candidatus furentem in Christo
 rabidi hostis insaniam interritus adiit : modestus
 sustinuit : securus inrisit. Sciens paratus esse : ut
 resisteret : nesciens elatus esse quod videret. Cum in
 sede sua numeroso sultum comite : terribilibus præ-
 sidem verbis ferocientem confidentia provocantem :
 contemnens : predicatione tui nominis referret : et
 ad iram contempti verecundie dolor cresceret : quod

reb. Hisp. lib. v), sive fuerit vestis sacra quam supra
 albam diaconus induit, ut loquitur sanctus Germanus
 Parisiensis (*De officio communi*), a tunica certe di-
 stinguenda est. Adde Eugentium tertium Toletanum
 episcopum, loqui de tunica sancti Vincentii non
 aliter ac si suo tempore (annis centum et amplius,
 post hanc Francorum in Hispaniam irruptionem) in
 Ecclesia Cæsaraugustana, cum honore, conservaretur,
 ut ex apposito ejus epigrammate, a Sirmundo
 edito, apparet (*De Basilica sancti Vincentii in Cæsaraugusta*),
 ubi dicitur cruor ejus fluxisse.

Macte decus propriam, Vincentii martyr alumne,
 Unica spes nobis macte decus proprium.
 Purpureus niveum meruisti sanguine cælum,
 Et sequeris Agnum purpureus niveum.
 Passio sacra tuum provexit ad æthera nomen,
 Conservet populum passio sacra tuum.
 Hic jacet ille cruor, quem das pro corpore pigunt,
 Nare fluente tuus hic jacet ille cruor.
 Hic tua nunc tunica quod Christi thubria præstat
 Tactu nam salvat, hic tua nunc tunica.
 Hic veniam culpæ mereantur vota favorem,
 Gaudia summa ferat qui petit hic veniam.

Cæterum Francorum irruptio contigit anno 511,
 teste Mariana, aut, ut placet, de Marca (*Hist. de
 Bearn., lib. I, cap. 23, num. 4*), anno 542; alii ad
 annum 545 referunt.

^c *Candidatus.* Diaconi albis tunicis, quæ nullo
 cingulo constrangebantur, induti, supra quas stolam
 gerebant, altari astabant. Sanctus Isidorus (*De
 eccl. Off. lib. II, cap. 8*), sanctus Germanus Parisiensis,
 si modo ille sit, vel alius vetus scriptor Gallus
 de communi Officio. Hæc sanctus Vincentius
 Prudentio (*In hymno*) dicitur

Minister Altaris Dei
 Septem e rotundis lacteis.

despectus sui ipse esset arbiter : qui minister : ipse A
 teatis fletet : qui satellites. Huiusque concilium san-
 ctum miraretur : per quod persequens minaretur.
 Videbat namque alto defossatas in visceribus verbe-
 ram scrobes : et in sevientis supplicio ferentis ma-
 num plus vulneris invenire : quam corporis. Nuda-
 que ossa non iam carnem ictibus probare : sed san-
 guinem. Solumque vigentem spiritum : eo stulticiam
 exprobrare iudicis : qui potentiam provocaret au-
 ctoris. Carceris queruntur angustie : et obstrusus
 omnino locus : quo detruderetur eligitur. Non iam
 qui pestem persecutionis augetet : sed qui laudem
 confessionis absconderet. Credens quod causam con-
 fessionis averteret : si personam qui se spreverat
 absentaret. Minusque Datianus erubesceret : si Vin-
 centium populus non videret. Contuse substernun-
 tur : teste : quo jaceat : quarum ad nocendum natura
 hinc acuitur : si frangatur. Ut reddita membra tor-
 mentis ea sustinerent fragmina : que secarent : atque
 in vim se acuminis mole sua superjacens corpus ur-
 geret : sed fallitur iudicii sui opinione crudelitas.
 * Nam majestas tua famulo suo amplius in confes-
 sione comitata : infert novam veteribus tenebris lu-
 cem : et tabernaculum sibi : amici sui reddidit erga-
 stulum. Fovet laceros artus : medicat Dei manus : et
 ad venustiore soliditatem suppletis plagarum fos-
 sis ultra laterum damna compensat insolita tanti lu-
 minis claritate : perculsi obstupere custodes. Vo-
 cem hymnam concinentis mens palidi janitoris expa-
 vit : currit exanimis metu minister ad presidem :
 gravius reverentis relatio nuncii percussura quam
 gladii. Cum nec posset ex magnitudine rei tacere :
 quod viderat : et non auderet Domino dicere : quod
 volebat. Mox in sermone narrantis tremor occupat :
 dolor lacerat : furor inflammat. Mortis pena subtra-
 hitur : cui pompa carceris invidetur. Profana infe-
 rendi exitus complementum suspendit industria :
 non volens parcere si desistat : sed timens coronare
 si puniat : proferitur ex illo celestis gratie secum
 atque in secreto habitantis recessu : et pulcior si
 adhuc sit passurus : et fortior. Sed ubi desiderium
 viri ad regnum Dei anime oblatione tendentis intel-
 ligit : hoc detrahendum meritis credidit. Quod tor-
 mentis quoque titulum contraheret laudis : si nume-
 rum incideret questionis. Nec tantam gloriam justia
 redderet : si vita penam non tolleret. Sulcatis
 per ungulam costis : et patentibus sejuncta nervo-
 rum crate compagibus : lenis ac blandioris strati
 fulera substituit. Et cum deficere eum odio sancte
 confessionis exopret : tamen eum vivere adhuc men-
 dacio sue miserationis infame : ac si amoto paulu-
 lum modicumque carnifice animam quietus exalet :
 dicatur non occisus fuisse : sed mortuus. Quasi non
 eum pena consumpserit : in quo et pena consumpta
 est. Gratias ergo tibi Jesu bone : quod anima tuo

digna consortio : que pertinax tulit supplicium : ei
 mendax fuit obsequium. Et que fuit contenta quod
 fureret : hoc sit dedignata quod parceret. Sic redeun-
 tem ad Dominum suum celestis suscepit aula Vin-
 centium : ut eodem in supernis penetralibus jam re-
 cepto : Datianum corpus ejus vinceret : quem Datia-
 nus etiam in corpore non vicisset. Comperito Sancti
 transitu : ejus sibi permittit cadaveris expiatione
 vindictam : cujus gemit ex 295 virtutis perfe-
 ctione victoriam. Exponi semesa comedentibus fo-
 rore suo membra litoribus : avibus mandat et cani-
 bus. Ut tali pasta eorum impleret ventrem : quorum
 gereret mentem. His tamen parcentibus : ille dete-
 rior : ut majori meritorum miraculo eorum consu-
 tudo mutaretur : quorum natura non tollitur. Mit-
 tur ^b avis generaliter inhumatis inimica corporibus :
 que eo persequatur improba quo alatur. Sed que in
 laudem Dei cresceret gratiam victoribus rependens :
 prohibitas appositi corporis dapes jejuna servaret :
 ac ne hoc quasi spreta fecisset : non solum non con-
 tingeret : sed vetaret. Eo nimirum obtinens Vincea-
 tius prestante : ne comedat : quo Helyas meruit sus-
 cipere transmittente quod comedat. Haud procul
 aura corporis lupus cadaver odoratur : quod cum
 jam forte contiguum excubiis avis discreta rostro
 pinno unguibus retro ageret : faciem ingruentis ver-
 berat. Siccas fere fauces posite retorsere cervices :
 et reciduo post tergum capite jacentibus in collo
 auribus mansueto lumine strictis dentibus rictus re-
 portat. Id in similitudinem penitentis : ostendens
 quod spectaculi auxisset pompam non corpori facis-
 set injuriam. Vicit Datianum etiam bellua intellecta :
 cum in Datiano belluam Vincentius vicisset spirita.
 O impudens furor et stulta vesania corvus obsequi-
 tur : lupus veneratur : Datianus irascitur. Ad occu-
 lendam igitur ejus laudem non iam secretum elegit :
 sed profundum. Credens sibi ad delitescendam Mar-
 tyris gloriam : non iam claustra fidem servatura :
 sed maria. Quasi te Domine elementa prohibereat :
 cui abdita patuissent. Et cum illa que ipse obstruxe-
 rat penetrasses : ista que tu fundaveras non adires.
 Datur nautis mergendum corpus in fluctibus : ut in
 auxilium suum equora perficerent : cui ad vincendum
 militem tuum terra defecerat. ^c Projicitur e navigatis
 magna freti parte fervoribus : cum et sacco premere-
 tur et saxo. Que inter ferventes undas potens bra-
 chii tui manus secuta : que spiritum intulit ad celum,
 corpus retulit ad sepulchrum. Huc te in preconio tui
 victoris addente : quod allatum in altum mersus
 emergeret. Et laudabilius sursum ascenderet : quam
 deorsum amplius descendisset. Sed non in longum
 est in submersi mora letata gentilitas : protinus
 ejecto in litoris quiete Vincentio : insultationis sue
 passa naufragium vidit non predam fluctibus se de-
 disse : sed sarcinam disposuit vincere mundum.

* Nam majestas tua. De insigni hoc miraculo fuse
 scribunt auctor passionis sancti Vincentii, et Pruden-
 tianus (*Hymn. 6 de coron.*)

^b Avis. Corvus erat. Confer Prudentium (*In hymno*)

et Acta passionis sancti Vincentii.

^c Projicitur. Confer Passionem, Prudentium et
 sanctum Augustinum (*Serm. 274, 276, t. V*), ubi
 Vincentius mortuus maria transnatasse dicitur.

Quem velendum mare accepit : non tenendum : A enimque sic evomeret : ne voraret : ita Domine ad te Vincentius tuus inlatus est celo : et solo probatus et pelago. Ut cum multiplices pugnas expediret secuta victoria : venerabilius reliquias digna servaverit sepultura. Per te quem in unitate Trinitatis conlaudant Angeli atque Archangeli : hymnum semper dicentes.

¶. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : qui est gloria Sanctorum : et corona Martyrum : promissionis intulor : et pollicitationis Redemptor. Amicus Apostolorum : et gratia triumphantium. Tutela certantium : et victoria dimicantium. Exortator ad vitam : et incitator ad premium. Quo inspirante fidelis tuus Vincentius non ignorabat athleta fortissimus Levitam honore perfunctus : quod et premium possit accipere ex merito passionis : et bravium ex officio dignitatis : quia erat et de victoria fidus : et de corona non dubius. Ideoque nunc non lamine :^a igniteque sartagine : non oculi : sublimeque castate : non ungue fereque manus : non ergastule : carceresque densis suppleti tenebris : non stridor catenarum : ac ponderatio gravis cujusque metalli. Non foci fragor : et strepentis passim copia satis patentibus visceribus inlecta internis : nec fragmen te nudo adhibitum corpori : Datiani nequiverunt subijcere passioni. Et cum in tantum persecutoris recordia ferocisset : et inhumatum corpus flucibus decipitaret : repente muneris ossa preciosi ambientibus terris : salvam unda famulantur restituit. Quapropter ob hoc Divino nutu maris profunda tetigerunt : ut ex equalibus officium etiam ipsam possit servire naufragio. 296 Tua sunt Domine ista miracula : qui fortis et potens es : ac invictus in prelio. Unde precamur : ut iste ubi nobis reposita est ejus reliquiarum portio : erecta sit patrocinii plenitudo. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Concede tuis pro delictis supplicanti bus famulis venie proventum : qui ob passionis premium coronam beato Vincentio contulisti. Tribue quesumus nostris ejus intercessione medelam ulceribus : cujus vulneribus mirificum carnificem superasti. Extingue Sancti Spiritus rore nostrorum incentiva viciorum : qui iusti fide ignitas sartagine glaciasti. Depelle fidei munere nostre infidelitatis caliginem : qui profundi carceris noctem ob sancti

^a *Igniteque sartagine.* Hoc tormenti genus, quod in Passione sancti Vincentii dicitur *ignis patibulum* et *quæstio legitima*, unde is qui illud passus fuerat *legitime coctus* dicitur a Lactantio (*De mort. persecut.*, c. 15), a Prudentio denominatur *Palestra gloriæ* (*Hymn. 5 de cor.*) :

Ventum ad palestram gloriæ :
Spes certat, et Cru. elias,
Luctamen anceps conserunt.
Hinc martyr, illic carnifex
Serrata lectum regula
Dente frequenti exasperat,
Cui multa carbonum strues
Vivum vaporat halitum.

PATROL. LXXXV.

merita celesti jubare radiasti. Et qui athlete tui Domine corpus exanime voracitas : te obsistente vorare non valuit : nobis tua protectione defensis nulla saltem suggestio inimici vestigium infigat delicti. Pelagus Christe tui testis factus feretrum eum te juvante revexit ad litus : supplicum tuorum cursus vite : te opitulante redeat ad salutem. Illum immaculate conscientie meritum : et fidei virtute consummata passione : religio te presule perduxit ad celum : nos confessio flebilis te miserante eripiat ab inferno. Ut per hoc sacrificium quod tibi in honore predicti Martyris tui dedicandum offerimus : cum Martyribus tue retributionis effulserit gloria : eorum suffragiis evasisse peccatores gaudeant securi a penis. ¶. Amen Te prestante Jesu bone : quia tu hec omnia nobis indignis servis tuis valde bona etc.

Ad Orationem Dominicam.

Deus qui Levitam tuum Vincentium tanto virtutum munere decorasti : ut mysterii sacri fretus officio : quo filium tuum Dominum nostrum secuturus esset in passione : ejusdem^b Christi calicem ministraret prius credentibus in salutem. Tu nos facito coram te digne tractare suscepta ministeriorum officia : quorum gestandam suscepimus obsequiam. Quo Martyr tuus Vincentius divino auctus spiritu : qui persequentem Datianum objetibus duris adgreditur : cum contra Valerium episcopum suum leviter insultasse conquereretur : meritis tuis tribuat omnibus in hac vita feliciter excursus : et in futura regnum beatitudinis infinitum. Ut sicuti eum inter penas suscepti te contentem : ita nunc jubeas exaudire pro nobis orantem : cum ad te proclamaverimus e terris. Pater noster.

Dicat Presbyter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ¶. Et cum.

Benedictio. Deus lumen eternum : qui novam lucem Martyri suo Vincentio posito refulsit in carcere : intuescat in cordibus vestris ad eternam remunerationem. ¶. Amen. Et qui corpus ejus in medio mari dimersum marinis gurgitibus revocavit ad litus : revocet vitam vestram ab interitu et noxiis aëlibus. ¶. Amen. Quique corvo obsequente : dilatavit predicti Martyris gloriam : devotionem vestram solita propitiatione suscipiat. ¶. Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vobiscum.

Dicat Chorus. Gustate.

Com. Refecti Christi.

Oratio. Domine Deus omnipotens qui es vita.

Sublit auctor Passionis : *Intrepidus Dei athleta candentis ferri machinam ultro conscendit, torquetur, flagellatur, exurit, et distentus membris crescit in panem*; nam vi ignis additur tortorum crudelitas; nec tantum exuruntur membra martyris, sed eodem tempore lacerantur asperitate ferri, extenduntur ut in catasta, adduntur flagella, et ne quid desit, *Solis ignibus sparsi crepitantes minutim per membra dissiliunt*, et decidens de corpore martyris ardua ignis fervorem adauget.

^b *Christi calicem.* Diaconorum enim erat calicem ministrare.

Require fol. 287. Mutando nomen : et dicatur Sancti Martyris tui Vincentii.

In Festo Sancti Iulij Archiepiscopi Toletani : Officium et alia unius Confessoris Pontificis. Fol. 432.

In Festo Sancte Marie de Pace :

Omnia dicantur ut in Assumptione Beate Marie. Fol. 361.

In Festo Sancti Babile Episcopi et Martyris et trium Puerorum :

Omnia dicantur ut in plurimorum Martyrum fol. 430. Excepta Missa.

Adsit dilectissimi fratres pretiose mortis Babile : triumque puerorum revelentis anni gloriosa illa celebritatis recursio **297** in qua licet omnibus exultare conveniat : concedet tamen : ut eorum trophea predicare ora mortalium non desistant. Hic enim Babylas : ille est : qui presulatus honore potissimus : eruditor plebium : caput insigne et venerabile Cleri-

corum ex grege commisso : partem sui laboris preciam oblationem Christo Domino obtulit consecrandam. Cum eterno triumphum infantum de profecto sollicitus : quos studio noscendi instruxerat : pastoralis sollicitudine ad passionem coortat. Ut cum eis qui ejus obedierant verbo : uno passionis poterentur triumpho. Proinde in horum amore totus noster excitetur affectus : et lamentabilis exurgat confessio. Id precipue omnipotenti Domino supplicantes : ut vita nostra et horum imitatione proficiat : et ad sempiternam gloriam remunerata perveniat. Amen. Amen. Per misericordiam tuam Deus etc.

Alia oratio. Deus qui es conlator dignitatum : attributor honorum : et sanctificatio Sacerdotum. Quo accinctus ac roboratus Babylas Sacerdos tuus Ecclesiam tuam : quam tuendam acceperat : exemplo erigit : doctrinis erudit : adituque domus tue Numeriano locum sanctum calcare volenti : eximus

^a *S. Babile.* De sancto Babyla, episcopo Antiocheno, Latini die 21 Januarii, Græci 4 Septembris agunt in Menologio Basilii, in quo sub Numeriano cum tribus pueris jugulatus legitur. De eodem, hoc die, agunt Menologium Metricum Seberi et Ephemerides Græco-Mosci (*Bolland., t. I Maii*). Latinorum vero Martyrologium Corbeiense Dacherii, 1x Kal. Febr. : *In Antiochia, passio sancti Babylæ episcopi cum tribus parvulis.* Lucense Florentinii, 1x Kal. Febr. : *In Antiochia, passio sancti Babilli [lege sancti Babylæ] cum tribus parvulis.* Rhinoviense (*Bolland., t. vii Junii*), 1x Kal. Febr. : *In Antiochia sancti Babilli episcopi cum tribus parvulis.* Bedæ genuinum, 1x Kal. Febr. : *In Antiochia sancti Babylæ cum tribus parvulis.* Demum Gotho-Hispani, in fragmento Kalendarii a Francisco de Pisa editi, 1x Kal. Febr. : *Sancti Babylæ episcopi et trium puerorum, in Antiochia.* Vetustum enim apud Gotho-Hispanos sancti Babylæ cultum probant, præter citatum Kalendarium, Missale et Breviarium Mozarabum, in quibus missa et officio propriis gaudet. Eusebius (*Hist. eccl. l. vi, c. 23*) ait sanctum Babylam, imperante Decio, Antiochiæ post confessionem in carcere vitam cum morte commutasse. Et sanctus Hieronymus (*De Vir. illustr., cap. 54*), in Origene, agens de persecutione Decii : *Alexander Babylasque, Hierosolymorum et Antiochiæ Ecclesie pontifices, in carcere pro confessione Christi dormierunt.* S. nectus Epiphanius (*De Pond. et Mens., cap. 49*) scribit : *In persecutione Decii martyrium subit Babylas Antiochiar.* Sanctus Chrysostomus, in libro contra Julianum et gentiles, de causa martyrii sancti Babylæ fuse agit (*Oper. tom. II, pag. 536, Ed. Maur.*), quem capite plexum esse indicat. Eadem Philostorgius (*Lib. vii, cap. 8*) et Suidas fuse scribunt, voce *Babylas*. Acta passionis ejus triplicia edidit Bollandus (*Tom. II Januar. ad diem 24*), quæ Boschius, in tractatu historico-chronologico de patriarchis Antiochenis (*Apud Bolland., tom. IV Julii præmisso Parerg. 4*), contra objectiones Tillemontii egregie tueretur. Passus est sanctus Babylas cum tribus pueris, anno 250 aut 251, cum sedem Antiochenam tenuisset, ut alii volunt XII, ut alii, XIII annos ; ejus corpus trans Orontem sepultum fuit, quo in loco illi magnifica basilica exstructa est (*S. Chrys., hom. de S. Babyla, Evagr., lib. 1, cap. 6*). At, imperante Constantio, Gallus Cæsar, qui rebus Orientis præerat, reliquias sancti Babylæ Daphnium, in basilicam a se in eo vico constructam, transtulit (*Soz., l. v, c. 18*). Exinde Apollo, qui, in celebri Daphnitico templo colebatur, oracula reddere desit, quare Julianus Augustus, cum Antiochiæ versaretur,

ut Apollini vocem redderet, corpora sanctorum Babylæ et trium puerorum, nam ea etiam Gallus Daphnium transtulerat, amovenda curavit, quæ proinde celeberrima pompa, ingenti civium Antiochenorum frequentia, in basilicam in qua prius condita fuerant juxta urbem relata sunt (*Socrat., lib. iii, c. 16 ; Soz., l. v, c. 19 ; Theoderet., lib. v, c. 9 ; Rufinus, l. ii, c. 2 ; Chrys., hom. in S. Babylam, t. ii, p. 131*). At brevi postea templum profani numinis igne cælesti conflagravit, et statua ejus comminuta est (*Socrat. ibid., Soz. et Rufinus, ibid.*). Cæterum inter episcopos Antiochenos unus tantum existit Babylas, qui, imperante Decio, martyr occubuit (*Baronius, in notis ad Martyrol., et annot. an. 241, 253 ; Boschius, in tract. de Patr. Antioch., parerg. 2*). Quare fides nulla adhibenda est interpolatori Chronici Alexandrini (*Olymp. 257, indict. 14 ; O. 266, ind. 3*) et recentioribus Græcis, qui duos Babylas martyres, episcopos Antiochenos, constituunt, alterum sub Decio, alterum sub Carino et Numeriano passum. Nam, ut animadvertit Boschius, nec Eusebius, nec Georgius Syncellus, nec Nicephorus patriarcha Constantinopolitanus, nec ullus qui patriarcharum Antiochenorum seriem tradit, alterum sub Numeriano Babylam martyrem inter eos recen-ent. Atque adeo pro hoc secundo Babyla, episcopo Antiocheno et martyre, solum stat Chronicon Alexandrinum, locis citatis, misere vitiatum.

^b *Trium.* De tribus pueris cum sancto Babyla martyrio coronatis, præter Martyrologia et Acta sancti Babylæ, mentionem faciunt sanctus Chrysostomus (*Hom. in Sanctos Juventium et Maximum, tom. II Oper., p. 578*), Theodoretus (*Ecc. Hist., lib. iii, c. 6*), Philostorgius (*Lib. vii, cap. 8*), Suidas, verbo *Babylas*, qui eos tres fratres ait fuisse, et plura de eorum et sancti Babylæ martyrio refert. In Actis (*Apud Bollandum*) Urbanus, Prilidianus et Eupolonijs appellantur.

^c *Coortat. Lege cohortatur.*

^d *Omnipotentis. Lege ab Omnipotente.*

^e *Numeriano.* Circa causam martyrii sancti Babylæ difficultates occurrunt hæcenus inextricabiles, exinde ortæ quod sanctus Chrysostomus, qui totam hanc historiam non semel alibi et tunc in libro contra Julianum et gentiles (*Oper. t. II, p. 536, n. 5 seq.*) tractat, nullibi imperatorem quem Babylas reprehendit, et sub quo passus est, nominatum appellat, contentus dixisse : *Erat quidam imperator, majorum nostrorum memoria, cui, Ecclesiam Christianorum ingredi cupienti, sanctus Babylas constanter se opposuit, eumque tandem a foribus do-*

palestra repognaturus obstruit. Quo per hoc subjecto A
gregi obseratis januis maneret tuta custodia : per
quod a divinis foribus persequentis foret potestas
eliminata. Assiste precibus supplicantis familie tue :
ut Martyris tui prece : inimici suggestio introeundi
in nostris cordibus non habeat facultatem. Quo securi
intra sinum sancte Ecclesie residentes : ita claustris
dominicis habeamur muniti : ut correctis nobis non
pateat ulterius via errandi : quatenus per angustum
gradientes iusticie callem : regionis eterne mereamur
latitudinem introire. *ñ. Amen.* Per misericordiam
tuam Deus noster : in cuius conspectu etc.

Post nomina. Oratio. Ecce antistes verissimus et
Martyr tuus Babylas incomparabili illo tue Christe
dilectionis affectu permotus : gliscit animo : exultat
vite : ac laudationis jocundatur tripudio. Quod pro B

mus Dei amovit, atque ob eadem regis cuiusdam
filii (qui obses, quamvis tenera ætate, traditus fue-
rat) inique patratam, graviter reprehendit. Quare
imperator ira percitus sanctum episcopum, ferro
onustum, in carcerem trudi iussit, diis sacrificare
reventem tormentis subiecit, ac demum capite dam-
navit. Hunc autem imperatorem, quem innominatum
sanctus Chrysostomus dimisit, Acta sancti Babylæ
aliquæ plures Numerianum nuncupant. Animadvertit
eruditus Editor operum sancti Chrysostomi quod
ubi in textu libri contra Julianum et gentiles legitur
ἡγέρθη τις βασιλεύς, erat quidam imperator, in mar-
gine Conicis legi scribitur *Νουμριανός, Numerianus*.
Nec recens est traditio hæc, siquidem a seculo IV
non defuerunt qui mortem Babylæ Numeriano tri-
buerunt, ut ex Philostorgio discimus, qui (l. VII,
cap. 3) prodidit sanctum Babylam morte multatum
esse quia Numerianum imperatorem, vel, ut quidam
aiunt, Decium, ad ingressum ecclesie prohibuisset.
Similia habet Suidas, verbo *Babylas*. At quis iste
Numerianus? Nam inter imperatores Romanos unus
hoc nomine legitur, Cari Augusti filius, sub quo ne-
que vixit ullus, nec passus est Babylas Antiochenus
episcopus. Fortasse, per errorem, Numerianus pro
Decio in vetustis Codicibus scriptus est. Siquidem
quidam aiunt Decium ab ingressu ecclesie rejectum
esse a Babylæ; at ne hoc de Decio credatur, præter
alia, facit quod ille in Oriente post susceptam purpu-
ram versatus non sit. Fortasse Numerianus iste sub
quo passus est Babylas tyrannus aliquis fuit, qui
tempore Dei in Oriente imperatoris nomen et di-
gnitatem assumpserat. De Iotapiano quodam Aure-
lius Victor (*De Cæs.*, in Decio) meminit, qui, *Alexan-
dri tumens stirpe*, purpuram in Syria induit; est et
Papianus, apud Zozimum, in Syria tyrannus, sub
linem imperii Philippi. Quid si horum aliquis, si-
modo diversi sint, Numerianus dictus fuerit, et san-
ctum Babylam morte affecerit? Chronicon Alexan-
drinum (*Olymp. 257, indic. 14*), Leonii episcopi
Antiocheni auctoritate fultum, prodit, sanctum Baby-
lam a Decio interfectum esse non solum ob Christi
religionem, sed quod Philippum imperatorem ejus-
que conjugem, uti Christianos, ab aditu ecclesie
prohibuerit, ob eadem a Philippo patratam. Hunc
locum corruptum esse prius Chronici hujus Editor
Matthæus Raderus monet. Et exinde Tillemontius
occasionem arripuit dicendi, Acta sancti Babylæ a
Leontio corrupta fuisse. Ille tamen, Acta illa cor-
rupta secutus (*Tom. III, p. 401*), asserit Philippum
imperatorem eum esse quem Babylas ab ecclesie
ingressu reject; atque hæc opinio, quæ nulla an-
tiquorum auctoritate nititur (*Jac. Gottifredus, in
l. VII, c. 8, Philostorgii*), cum iis quæ narrat sanctus
Chrysostomus convenire nequit. Mito, valde ambi-
guum esse an Philippus Christianus fuerit necne?

nomine a bojarum ponderibus iligatus : pedibusque
revictus in rota : quasi luiturus quod professus fuerat
jubetur urbe monstrari : quo potius plus inde sume-
ret gaudii : quod pro tuo nomine dignus esset consu-
meliam pati. Ob hoc in tanti Martyris gloriose cele-
britatis solennitate : inferentes tibi Christe humiliati
cordis : et vivorum vota offerimus : et sepultis re-
quiem flagitamus. Rogantes : ut qui Martyrem tuum
liberum effecisti ab inlatis suppliciis : et viventes et
defunctos a tormentis eruas et presentibus et futuris.
ñ. Amen. Quia tu es vita etc.

Ad pacem. Fortis est ut mors dilectio tua Christe :
que animam a presenti separat vi a. Hanc in testis
tui Babile pectore nimium exuberasse fatemur : qui
ad passionem tractus trium puerorum quos nutrierat
consortium sitiens : maluit unita cum eis pro tuo

Sed si Philippum Christianum fuisse cum Eusebio
admittatur, simul dicendum erit cum eodem (*Hist.
eccl., lib. VI, cap. 54*), Philippum æquo animo re-
pulsam et reprehensionem episcopi tulisse, quem
Babylam fuisse Eusebius non dixit. At, apud Chry-
sostomum, imperator ira furens Babylam in carce-
rem primum, tum affectum tormentis, ad mortem
duci iussit. Præter eo Philippum non obsidem, regis
cujusdam filium, sed Gordianum imperatorem occi-
disse; Babylam sub eodem principe passum esse,
quem ab ecclesia rejecit. Denique prætereo quod ille
idem et Babylam jussit diis sacrificare, et in Ec-
clesiam persecutionem inoverit, quorum nihil Phi-
lippo imperatori convenit. Bernardus de Montfaucon,
eruditus Editor Operum sancti Chrysostomi, opinio-
nem Tillemontii amplexus, auctoritatem sancti Chry-
sostomi in hac re aperte rejicit (*Admonit. in hom.
de S. Babyla, et in librum contra Julian. et gent.,
Oper. t. II, pag. 530*), asserendo eum, quæ de genere
et causa mortis sancti Babylæ asserti ex populi ru-
more potius quam ex vera rerum gestarum historia
protulisse, atque in hac narratione plurimque veri-
tatem desiderari. Unde eruditissimo viro in testes
potuerit narrationi Chrysostomi veritatem deticere
non satis video. Certe sanctus doctor, explicans Episto-
lam ad Ephesios (*Hom. 9, in Ep. ad Eph.*), tanquam
rem certam, et omnibus notam, breviter indicat,
sanctum Babylam vincula et mortem passum esse,
quod regem inique se gerentem, instar Joannis Baptista,
arguerit. Idemque (*Hom. de S. Babyla, tom. II, pag.
551*) haud obscure docet, se, non ex ore vulgi, sed ex
certa majorum traditione, accepisse ea quæ de mar-
tyrio sancti Babylæ scripserat : *Quantam, inquit, fidu-
ciam cum imperatorem alloqueretur, præ se tulit Ba-
bylas, et quo pacto pro ovibus suis animam suam po-
suerit, ac beatam illam eadem subierit, hæc et alia
presbyteris doctoribus commemoranda, et communi
Patri nostro, relinquemus.* Quibus breviter complexus
omnia est quæ fusius in libro contra gentiles de
morte sancti Babylæ, ejusque causa, et persecutus
erat, de quibus eandem se tradidisse ostendit quæ ab
antiquioribus Ecclesie Antiochæ presbyteris et
ab ipso episcopo tradebantur, quos in martyrio cele-
berrimo, inter ipsos patratam, nec ab eorum ætate
valde remoto, turpiter errasse, agre putandum est,
maxime cum ex tabulis ecclesiasticis, et ab Actis
publicis magistratum to ius rei gentiæ certam noti-
tiam facili negotio consequi poterant.

^a *Bojarum.* Confer Acta, in quibus hæc vox recar-
rit. Sunt autem boarum vincula graviora ferrea, aut li-
guea, quibus collum et pedes necebantur. Sanctus
Chrysostomus (*Hom. 9 in Ep. ad Ephes., Oper.
tom. IX, pag. 70*) refert, sanctum Babylam mandasse
ut corpus cum vinculis sepeliretur, et nunc, inquit,
siti sunt compedes cum cinere.

nomine persecutoris morte mulctari : quos salutaribus A
disciplinis erudiens tue unierat charitati. Proinde
quia tu es hujus dilectionis largitor : te postulamus :
ut unita per te in pacis societate connexi exemplo
Martyrum tubum : et invicem sine crimine vivamus :
et te ex bonis actibus in eterna pace laudemus. *ñ* .
Amen. Qui tu es vera pax.

Inlatio. Dignum et iustum est : nos tibi gratias
agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus :
per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum.
Qui es laus perpetua Sacerdotum : corona infantum :
et sustentatio infirmorum. Per eum quippe sacratis-
simus Babilas Martyr et presul persequentis Nume-
riani impetum modestus calcavit : infantium teneri-
tudo non timuit : sexus infirmior non expavit. Dum
quippe prævius atque magister Babilas trium puero-
rum presentiam expetiit : per quam confutaretur
injusta verborum Numeriani. * Qui dum cum matre
acceriti venerunt : interrogati una cum matre : Ba-
bilam sibi patrem esse testati sunt. Cum tamen mul-
lier secunda charitate divina : non uteri sui partus
exponeret : sed etiam divini Spiritus progeniem
298 enarraret. Quo ex coitu genitoris vel genitricis
non nascitur : sed divinis profectibus utero celestis
vulve formatur. Cum etiam matrem persequens furor
ante filios : quos non agnosceret : verberari alapis
mandat : sed una trium infantium societas voce cla-
mabat : quod Babilas sibi esse dominus atque pater :
pro quo eorum mater talia sustineret. Illico ceduntur
et parvuli : pro quorum cesione mater ante Dominum
orationis sue questus exponit. Illi respiciendam
filiorum commendans etatem : pro quo eis inlata esset
mortis questio immature. Cui merito omnes Angeli
et Archangeli non cessant clamare quotidie : una
voce dicentes. *ñ* . Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere benedictus et sanctus : et am-
mirabilis Dominus Jesus Christus Filius tuus. Qui
predictum Sacerdotem suum : trino fultum comite
coronavit : et in ^b eculci penis positum non reliquit.
His igitur veri Pontificatus peragens cursum : ^c lotis
inter innocentes manibus verum divino sacrificium
litavit altario : dum se cum his quos nutrierat salu-
tarem victimam ^d per gladii animadversionem obtulit
Christo. Pio Domino redemptorique nostro.

Post pridie. Oratio. Omnipotens eterne Deus : D
quem verus Sacerdos tuus Babilas parvulis sibi in
passione comitantibus tribus : bojarum ponderibus
adjecit : vinculis arctioribus conligatur : eculoque
suspenditur. Ut eos et se tibi in verum sacrificium
Sacerdos venerabilis exhiberet : quo numerosa tor-

* Qui dum. Confer Acta apud Bollandum (T. II
Jan., pag. 574).

^b Eculci penas. Acta apud Bolland (T. II Jun.,
pag. 575).

^c Lotis. Alludit ad solemnem precationem sacerdo-
tis dum manus ad altare lavat.

^d Per gladii animadversionem. Eusebius (L. VI,
cap. 23) et ex eo sanctus Hieronymus (De Vir. il-
lustr., cap. 54), scribunt sanctum Babylam in carcere
obiisse. At sanctus Chrysostomus (De Babyl., contra
Jul. et gentiles, Oper. t. II) ait, sanctum Babylam e

mentorum genera pro tuo Christe nomine pertulisset.
Tu oblati tibi sacrificiis benedicens : exemplo Babile
Sacerdotis tui : carnales a nobis inlecebras pelle : et
suffragio trium infantium gloria nos eternitatis attolle.
ñ . Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Intendite fratres charissimi Sacerdotis Babile in-
convulse spei virtutem : triumque puerorum robo-
stiolem animi fidem : quam valentem corporis qua-
litate. Quos predictus Doctor egregius gladio con-
tinuo percussuros sacris ulnis congeminando com-
plectit : gratias flebiliter referens Creatori : quod
eos quos de manu ejus acceperat : coronandos obli-
lerit illi. Horum igitur exemplum constantie imitan-
tes : mores corrigamus in melius : charitatem te-
neamus ad invicem : per dilectionem exceptum
ministerium expleamus : et ad servitutem Dei ceteros
inflammemus. Operari justiciam delectemur : noxia
fugiamus : spiritu oremus atque dicamus. Pater
noster qui.

Dicat Presbyter. Humiliate vos benedictioni. Domi-
nus sit semper vobiscum. *ñ* . Et cum.

Benedictio. Babile precibus solvantur vestra pec-
cata : cujus virtute Numeriano domus Dei obserata
sunt limina. *ñ* . Amen. Ejusque suffragio animarum
vestrarum vos gaudeatis obtinuisse lucrum : cujus
documento trium puerorum societas meruit subire
martyrium. *ñ* . Amen. Ut sicut iidem infantuli ma-
gistro subsequente gladio pro Christo parili animad-
versione truncati sunt : sic vos unita vinciti societate
divinum semper agatis obsequium. *ñ* . Amen. Per
misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit
semper vobiscum. *ñ* . Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et vi.

Com. Refecti Christi corpore.

Oratio. Domine Deus omnipotens. *Quere retro in
Sancti Juliani et Basilisse. Fo. 287. Et ubi dicitur
Juliani et Basilisse : dicatur Sancti Babile et trium
Puerorum.*

Timothéi Episcopi discipuli Pauli :

*Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. Fo.
432.*

Conversio Sancti Pauli :

Omnia dicantur de uno Confessore. Fo. 432.

Projecti Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. Foltio. 421.

*In Festo * Sancti Tirsi Martyris :*

*Omnia dicantur unius Martyris. Foltio. 421. Es-
cepta Missa subsequente.*

Miss. Ad confitendum nomini Domini lingua oc-
carrere ad mortem jussu imperatoris ductum esse.
Auctoritas autem sancti Chrysostomi in re ad Ecce-
siam Antiochenam pertinente, et quam non persequi-
torie, sed fuse nec semel, describit, præferenda est.
Eadem quæ sanctus Chrysostomus scripsit de ge-
nere mortis sancti Babylæ sensisse videntur quotquot
cum tribus pueris martyrium fecisse prodiderunt.
Mortem sancti Babylæ egregie describit Suidas,
verbo *Babylas*.

* Sancti Tirsi. De sancto Tyrso Missale et Pro-
vianum Mozarabum agunt viii Kal. Februarii At

reditetur dilectissimi fratres justiciam ejus : pro
 phis beati Martyris Tirsi : qui hausto fideliter
 passionis : prius eum meruit tenere : quam
 : ac fructum glorie participatione gratie preve-
 ante conspiciere regnantem : 289 quam susci-
 redimentem. Proinde deprecemur clementiam
 ut nos exaudiat : et exauditis petita tribuat. Et
 honoribus speciale debitum proprii amoris im-
 mus : ejus patrociniū peculiare suffragium in-
 s salū consortio capiamus.

Amen.

Oratio. • Celestibus satiari cupientibus : œ-
 omnipotens Deus beatissimo Tirso tuo gentili
 : misertus. Inter ceteras quas pro tuo nomine
 lit penas : paratum supplicium plumbi in ad-
 rios ejus : oratione ipsius Martyris retorsisti.
 uo flebilibus te Deus rugitibus imploramus : ut
 unc Martyrem a quo predicti metalli supplicium
 sisti : detergas massam totius nostri peccati.
 : te opitulante qui inlatam sibi penam : in se
 quentes dejecit : ministret sibi obsequentibus
 m patrociniū indisrupti. Ut per eum famulantes
 sant veniam : per quem persequentium est de-
 audacia. Ac per quem infidelitas penali con-
 ta est igne : per eum credulitas flamma ardeat
 atis divine.

Amen.

nomina. Oratio. Deus qui tanta severitate
 i ultor fuisti in persecutoribus beatissimi Mar-
 tui Tirsi : ut b eorum defuncta corpora terra
 aret suscipere : que ferocitas eorum viri justi
 ine cruentasset : tu pius ac benignus offeren-
 obsequiis delibutus : sepulorum spiritibus
 i refrigeria prebe. Ut ita predicti Martyris
 gio : habeant fideles defunctorum anime pre-
 : sicut per eum corpora damnatorum merue-
 nvenire sepulcrum. ij . Amen.

pacem. Oratio. Salutis nostre compendium
 entes omnipotens Deus precamur : ut qui
 sinum Athletam tuum Tirsum : sectoribus
 ntibus serram duabus in partibus non permisisti

entum Kalendarii Gotho-Hispani v Kal. Febr.
 Tyrsi, vel comitum mart., Græcia. De eodem v
 ebr. agunt Romanum Parvum, Ado, Usuardus,
 num Baronii, et alia quædam Martyrologia.
 ymiana sanctum Tirsum xviii Kal. Jan. com-
 rant. Lucense Florentini et Corbeiense Da-
 xvii Kal. Febr. in *Egypto, Crisconi, Tyrsi,*
Gainiti, etc. Quædam, aliis diebus, Tyrum
 ; Græci vero, in Menologio Basilii, die 14 De-
 is. Comites sancto Tyrso adduntur Lucius et
 cus, de quibus videndus Baronius, in notis ad
 rologium. Sed de iis, hac die, aut de Tyrso,
 est in Beda genuino. Acta sancti Tyrsi et so-
), præter citatos a Baronio, exstant apud Bol-
 (Tom. II *Januarii*, pag. 803). Celebris et
 us in Hispania cultus ejus. Erat illi basilica
 Toletum. Unde reliquæ Ovietum translatae
 Cæterum sancti Tyrsi et sociorum martyrum
 a diversimode in Martyrologiis scripta legun-
 le loco martyrii et die passionis haud exigua
 arietas. Sunt etiam qui sanctum Tirsum
 um genere et civem Toletanum dicunt. De
 Tyrso sicut Orationale Gothicum Blanchini.

A secari : nulla nos facias ab invicem malicie similitate
 discindi. Quo sicut e novem pene exemptis horis
 nec capillus motus est a sectoribus de capite tui
 Martyris : sic per omne tempus vite nostro nullis
 permoti scandalis : septi semper maneamus muni-
 mine charitatis. ij . Amen.

Inlatio. Dignum satis et justum est : ut tibi Deo
 nostro laudes et gratias in quantum possumus refera-
 mus. Qui beatissimum Tirsum prevenisti in ben-
 dictione gratie tue : ostendens illi in tenebris lumen :
 et perfectionem gratie post laborem. Etenim te opi-
 tulante plumbatis tunditur : nec terretur : crureque
 fracto potentius roboratur. Hunc graciliores lori
 ligature non dissipant. Hunc pertinax furor d vibici-
 bus acutissimis non execat. Illic in frustra discerpi
 B jussus gladio constans : hic in parato sibi torrentis
 plumbi supplicio invenitur exultans. Quod in illis
 retorserit virtus tua tormentum : qui sibi venerant
 inlaturi supplicium. Is quippe vir ad manifestandam
 gloriam potencie tue Deus : carceris revinctus erg-
 gastulo : mirabili progressu stipatus : collegio edu-
 citur Angelorum. Nam cum intempesta nocte loco
 quo detinebatur multitudo supernorum intrueret ci-
 vium : illico ostia carceris reserantur : et subito
 novum refulsit illo in loco ad honorem Martyris lu-
 men : quod onera catenarum ejus dissolveret. • Du-
 ctoribus deinde Angelis lumine precedente : bap-
 tisum tuum suscepturus iter aggreditur : usque dum
 perveniret ad locum : quo celestis fontis lavacro ti-
 geretur. Et merito talia suscepturo : tali luminis
 claritate anteitur. Ut qui nivei fontis purificatus esset
 ex gurgite : celesti letaretur obsequio precedente.
 Innovatus post inde unda celesti : redditur carceri
 purificatus ex lavacro : consummato potiturus trium-
 pho. Hunc exeuntem quia custodes carceris non vi-
 derunt : regredientem mirati sunt. Unde f in ferociam
 concitati : carceris disrupti prosiliunt vindictam cum
 gladiis inlaturi. Sed mox inlesum quem Æterant :
 ut repererunt sigillum illico procaz insaniam mitiga-
 tur : et suos vaginis gladios condiderunt. Proprios
 auditus suspendentes in canoram Martyris vocem :

• Cælestibus. Lege *coelesti cibo.* More prisco fideles
 cœlesti eucharistiæ cibo, solemnitatibus martyrum
 recurrentibus, reficiebantur. Sanctus Basilius (*Epist.*
 93, alias 289), ad Cæsariam patriciam de frequenti
 D communionem scribens : *Nos quidem, inquit, quater*
singulis hebdomadibus communicamus, Dominica die,
quarta die, in Parasceve, et Sabbato, et aliis diebus si
sancti alicujus memoria recolatur.

• Forum corpora. Combritii scilicet et Silvani.
 Confer Acta sancti Tyrsi.

• Novem. Ita in tertijs Actis (*Apud Bollandum*). At
 in primis et secundis (*Apud eundem*) legitur mini-
 stros tribus horis serram frustra duxisse.

• Vibicibus. Fortasse, *vulsellis.* In Actis secundis
 sancti Tyrsi citatis Combritius jussisse legitur *unci-*
nis acutis palpebras ejus evelli; at *uncus* non est aptus
 ad evellendum, quare legendum puto *vulsellis*, aut
vulsellis acutis; est enim *vulsella*, aut *vulsellu*, instru-
 mentum quibus pilos evelebant.

• Ductoribus. Plura de hac re lege, si vneat, in se-
 cundis et tertijs sancti Tyrsi Actis, apud Bollandum.

• In ferociam. Lege : *Feroeia nimia concitati.* Con-
 fer prima sancti Tyrsi Acta citata.

cam te idem athleta tuus novo cantu carminis conlaudaret: ita proclamans atque dicens. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus: vere benedictus in excelsis: ammirabilis: et preclarus Dominus noster Jesus Christus Filius tuus. Qui beatissimum Martyrem Tirsum prius martyrio consecravit: quam lavacro: prius fide: quam regeneratione: prius etiam supplicio: **300** quam baptismo. Ostendens illi inter penas constantiam: inter carceres lumina: inter adversantes vindictam. Cum a cesores suos ante pena consumeret: quam ipsum penaliter lacerarent. Ante cedentes deficerent: quam ceso vitam extorquerent. Is etenim incomprehensibili sinus tui illustratus archano: trino persecutus iudice vita non caruit: in qua tamen ludibriosum eorum finem ante pronisit ad penam: quam sibi extorquerent vitam. Deinde tuis adiutus omnipotens Pater iudicis: placito tibi tempore sacratum consignavit spiritum: quem inter adversa mundi constantia servaret inlesum pariter et invictum. Unde te in hujus Martyris solenni festo rogamus: ut precibus ipsius dones tibi confidentibus veniam: qui manifestam ostendisti in persecutoribus ejus vindictam. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Prospiciens de excelso sancto tuo summe Deus: hec holocausta placatus attendo: qui beatissimum Tirsum tuum delatis Angelorum obsequiis: et in carcere visitasti: et ex profundo maris eripuisti. Quo omnes nos qui ex his sacramentis libaverimus: cunctis veniam impetrantes: et inter istius mundi fluctus tuorum Angelorum custodiis muniamur: et remuneraturi ad te de hujus vite carcere exeamus. *ñ*. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Deus cujus magnitudinis fuit: ut contra naturam beatissimus Martyr tuus liberandus sub aquis emitteret vocem: cum constipato capite cervice tenus vase pelvis arctatus consisteret. Libera nos de aquis

^a *Cesores.* Hoc vocabulo utuntur sanctus Hieronymus et alii sequioris ævi: idem atque *cædens* significat, aut *cædere imperans*.

^b *Purificationis.* Ita etiam inscribitur Breviario Mozarabum. De hac festivitate plura apud em. Baronium, in notis ad Martyrologium, apud Martenium (*De antiq. Eccl. Ritib.*, l. iv, c. 15); et præ omnibus legenda quæ sanctissimus Dominus noster Benedictus XIV, in opere *de Dominicis et Festis D. N. Jesu Christi, beatæ Mariæ Virginis, et quorundam sanctorum* (*Oper. tom. X, Ed. ad Roman. lib. II, cap. 2*), de festo Purificationis erudite digesta edidit. Quod Hierosolymis primum celebratum tradunt, alii circa medium sæculi v, alii citius, postea vero Constantinopoli a Justiniano institutum ut die secunda Februarii celebraretur. At in Occidente alii festum Purificationis institutum a Gelasio papa (qui ab anno 492 ad 496 pontificatum tenuit), sublati Lupercalibus, contendunt; at Gelasius ipse, in libro contra Andromachum, se quidem prohibuisse scribit ne Christiani in urbe Roma Lupercalia celebrarent, at de festo Purificationis aliove a se instituto silet. In libro Pontificali, Sergius papa I, qui anno 791 obiit, constituisse legitur ut die sancti Simeonis, quæd *Hypapantem* Græci appellant, litania exeat a sancto

A multis: et de manu filiorum alienorum. Quo lingua nostra ab undis odiorum sit extera: et in sola sibi tui nominis confessione sufficiat: quo jubente dicimus. Pater noster.

Dicat Presbyter. Illuminate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Omnipotens Deus qui beatissimum Tirsum ante fide prevenit: quam lavacro: fidei dono et baptismi vos conservet ac munificet sacramento. *ñ*. Amen. Quique corpus ejus nec serra dividi passus est: nec gladio desecari: a gremio matris Ecclesie nulla vos patiatur occasione divelli. *ñ*. Amen. Et cum illis civibus post hanc vitam mereamini habere consortium: quorum hic predictus Martyr meruit invenire obsequium. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi corpore.

Oratio. Domine Deus omnipotens qui es vita. *Quere in sancti Juliani et Basilisse. fo. 287. commemorando nomen Beati Tirsi Martyris.*

Policarpi Episcopi et Martyris:
Omnia dicantur unius Martyris Pontificis. fo. 423.

Johannis Crisostomi Episcopi:
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fo. 452.

Agnelis secundo:
Omnia dicantur unius Virginis. folio. 436.

Valerii Episcopi et Martyris:
Omnia dicantur unius Martyris Pontificis. fo. 425.

Octava Sancti Idefonsi:
Omnia dicantur ut in die fo. 296.

Sancte Batildis Regine:
Omnia dicantur unius Virginis. folio 436.

Sanctorum Ciri et Johannis Martyrum:
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 430.

Ignatii Episcopi et Martyris:
Omnia dicantur unius Martyris Pontificis. fo. 423.

Brigide Virginis:
Omnia dicantur unius Virginis. folio 436.

In Festo b Purificationis Beate Mariæ.

Adriano, et ad sanctam Mariam populus occurrit. De candelis silet. Cæterum de festivitate hæc agunt vetusta Martyrologia Lucense Florentini, Corbeïense Dacherii, aliæque Hieronymiana, in quorum aliis *Purificatio sanctæ Mariæ*, in aliis *Susceptio Domini in templo*, in aliis *Solemnius sanctæ Mariæ quando Dominus nostrum in templo præsentavit*, dicitur. In Martyrologio Bedæ genuino *Hypopante Domini*, in Sacramentario Gregoriano Pamelii *Ypanti*, in Capitularibus Evangeliorum *Ypanti*, et in Sacramentario Gelasiano Thomasi et Gregoriano Menardi scribitur *Purificatio sanctæ Mariæ*. Denominatur etiam *Festum sancti Simeonis*, et nonnunquam *Occursus Domini*, appellatione a Græcis petita: ii enim hanc *τῆς τῆς Ἰσακάντης ἱορτῆς, τῆς τοῦ Σωτῆρος ὑπαπάντῆς, Saviouris occursum*, nuncupant. Jam veio ad Gotho-Hispanos et Gallos quod spectat, mihi credibile est eos festum Purificationis, aut Hypopantes, non celebrasse: ejus enim nulla exstat mentio in sancto Isidoro, in fragmento Kalendarii Gotho-Hispani, in conciliis Gotho-Hispanis, in Orationali Gothico, aut in Codice legum Visigothorum (*Lib. II, tit. 1, leg. 11 aut lib. XII, tit. 4, lege 6*), ubi recensentur festivitates quæ a Judæis ad fidem conversis observantur erant, et inter alias *Inventionis crucis Dominicæ* festivitas

in regione umbre mortis : et in ipso
claritas exorta est e-is. Tu quo-que
benedictione tua diueneris benedicere
has candelas nomini tuo preparatas : qui nos
transulisti a potestate tenebrarum in lucem :
et regnum dilecti Filii tui : per quem
exortum est in tenebris lumen rectis corde :
et gaudium salutis eterne. Et qui iustum
Symeonem fide li replesti expectatione : ut
non videret prius mortem : antequam Christum
Domini videret indutum carne : totius mundi
lumen et salutare : ipse nos lumine tue
cari-tatis sic repleas : ut omnes in-fide-li-tatis
tenebras a nobis repellas. Et sicut hodie
seruum tuum dimisisti in pace : sic nos in
pace sancte Ecclesie tue digneris gubernare :
ut portum quietis eterne valeamus intrare.
Quatenus vere lucis p r fusi radiis : ubi in
die iusti examinis leticium hymni-dicis
Angelo-rum choris videre valeamus faciem

^a *Hic aspergat.* Et infra, *venite*, etc. Eadem ferme rubrica in Toletano et in citatis Arelatensi et Narbonensi legitur, cum hoc discrimine, quod in Arelatensi cantor incipit : *Venite et accendite lampades.* In Arelatensi vero : *Diaconus tenens candelam accensam novo igne versus ad populum incipit, suppressa voce : Venite, accendite; et chorus respondet : Aptate vestras lampades, ecce sponsus venit, exite obviam.*

ind-les-at Solis. Per e- amdem Dominum
nostrum Je-sum Christum Fi-lium tuum. Qui
tecum vivit et re-gnat in u-ni-ta-te Spiritus
San-cti Deus. Per omni-a semper se-cu-la
se-cu-lorum.

^a *Hic aspergat aquam benedictam super candelas et super circumstantes : et statim incipiat Cantor. Ant. Venite et accendite. Tribus vicibus repetatur. Deinde alia Ant. 303 Lumen ad revelationem. Psal. Nunc dimittis. Et per singulos versus repetatur Ant.*

Postea dicatur.

Benedictio. ^b Domine Deus Pater omnipotens lumen indeficiens : qui es conditor omnium luminum : bene ✕ dic hoc lumen tuum a fidelibus in honorem tui nominis portandum : quatenus a te sanctificatum sit : atque benedictum : et ut lumine claritatis tue accendamus : et illuminemur : propicius concedere digneris : et veluti eodem igne quondam illuminasti Moysen famulum tuum : ita illumina corda et sensus nostros : ut ad visionem claritatis eterne pervenire valeamus. Per Christum.

Qua finita itur ad processionem. Finita processione incipietur Missa.

^c *Officium.*

Symeon in templo elevavit vocem dicens : nunc dimittis Domine servum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare populi tui. ^γ Notum fecit Dominus salutare suum : ante conspectum gentium revelavit iusticiam suam. P. Quia viderunt. ^γ Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. P. Quia viderunt.

Dicat Presb. Per omnia semper secula seculorum. ^η Amen. Gloria in excelsis Deo.

Oratio. Omnipotens Deus Pater et Domine : largire credenti populo pacem : et in templo tuo salutare tuum : quem Symeon iustus ulnis suis accepit : ut qui lumen ad revelationem gentium extitit : indultor criminum sibi met credentium sentiat. ^η Amen. Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus : et visis : et omnia regis in secula seculorum. ^η Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. ^η Et cum.

Lectio Libri Malachie Prophete (^d Cap. III).

^η Deo gratias.

^b *Domine.* Eadem in Toletano inscribitur *benedictio.* In Narbonensi vero brevior est.

^c *Officium.* Ex Evang. Luc. II, 28. ^γ Ps. xcviij, 2. *Oratio Omnipotens est e Breviario, p. 76.*

^d *Cap. III. Vers. 1-5.* Hæc prophetia pro Epistola legitur in Lectionario Missæ em. Thomasi, in Missalibus Toletano, et Romano sancti Pii V.

Hec dicit Dominus. Ecce ego mitto Angelum A trem ejus. Ecce positus est hic in ruinam : et re-
meum : et preparabit viam ante faciem ^a tuam. Et
statim veniet ad templum suum dominator : quem
vos queritis : et Angelus testamenti quem vos vul-
tis. Ecce veniet : dicit Dominus exercituum. Et quis
poterit cogitare diem adventus ejus ? Et quis stabit
ad videndum eum ? Ipse enim quasi ignis conflans :
et quasi herba fullonum. Et sedebit conflans et
emuudans argentum : et purgabit filios Levi. Et
colabit eos quasi aurum : et quasi argentum. Et
erunt Domino offerentes sacrificia in justitia. Et
placebit Domino sacrificium Juda et Hierusalem :
sicut dies seculi : et sicut anni antiqui. ^b Dicit Do-
minus omnipotens. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum.
ñ. Et cum.

^c *Psallendo.* Vidimus gloriam Domini : gloriam
quasi unigeniti a Patre : plenum gratia et veritate.
ñ. Sicut audivimus : ita et vidimus in civitate Dei
nostri in monte sancto ejus. *P.* Unigeniti a Patre.

Dicat Presbyter. Silentium facite.

^d *Epistola.* Fratres gaudete in Domino. *Require*
in Circumcisione Domini. Folio 53.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (Cap. II).

Illo in tempore : postquam impleti sunt dies pur-
gationis Marie : secundum legem Moysi : tulerunt
illum in Hierusalem : ut sisterent eum Domino :
sicut scriptum est in lege Domini. Quia omne mas-
culinum adaperiens vulvam : sanctum Domino voca-
bitur. Et ut darent hostiam secundum quod dic-
tum est in lege Domini : par turturum : aut duos
pillos columbarum. Et ecce homo erat in Hierusa-
lem : cui nomen Symeon : et homo iste justus et
timoratus : expectans consolationem Israel : et Spi-
ritus Sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a
Spiritu Sancto : non visurum se mortem : nisi prius
videret Christum Domini. Et venit in spiritu in tem-
plum. Et cum inducerent puerum Jesum parentes
ejus : ut facerent secundum consuetudinem legis pro
eo. Et ipse accepit eum in ulnas suas : et benedixit
Deum : et dixit. Nunc dimittis servum tuum Domine :
secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi
mei salutarem tuum. Quod parasti ante faciem om-
nium populorum. Lumen ad revelationem gentium :
et gloriam plebis tue Israel. Et erat pater ejus et
mater mirantes super his que dicebantur de illo.
Et benedixit illi Symeon : et dixit ad Mariam ma-

^a *Tuam.* Vulg. et LXX, *meam.*

^b *Dicit Dominus omnipotens.* Hæc verba ad textum
Scripturæ non pertinent, sed ea sunt quibus olim fi-
nis imponebatur lectioni ; leguntur tamen non modo
in nostro, sed etiam in Missalibus Toletano, et Ro-
mano sancti Pii, et in Lectionario em. Thomasi.

^c *Psallendo.* Joan. 1, 14. *ñ*. Ps. XLVII, 9.

^d *Epistola.* Petita est a festivitate Circumcisionis.

^e *Cap. II.* Vers. 23-41. Est pars Evangelii quod
legitur die Circumcisionis ; idem autem legitur in
Missalibus Toletano, et Romano sancti Pii V, sed
minus prolixum.

^f *Lauda.* Lauda, sacrificium et oratio *missa* e festo

circumcisionis. Ecce positus est hic in ruinam : et re-
surrectionem multorum in Israel : et in signum cui
contradicetur. Et tuam ipsius animam pertransibit
gladius : ut revelentur ex multis cordibus cogita-
tiones. Et erat Anna prophetissa filia Phanuel : de
tribu Asser. Hec processerat in diebus multis. Et
vixerat cum viro suo 304 annos septem a virgini-
tate sua. Et hec vidua usque ad annos octoginta
quatuor : que non decebat de templo : jejuniis : et
orationibus serviens nocte et die. Et hec ipsa hora
superveniens constebatur Domino : et loquebatur de
illo omnibus : qui expectabant redemptionem Israel.
Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini :
reversi sunt in Galileam : in civitatem suam Naza-
reth. Puer autem crescebat et confortabatur plenus
sapientia : et gratia Dei erat in illo. *ñ*. Amen.

^g *Lauda.* Alleluja. *ñ*. Omnes gentes plaudite ma-
nibus : jubilate Deo in voce leticie. *P.* Alleluja.

Sacrificium. Suscepimus Deus misericordiam tuam.

Et Missa. Deus qui nobis id respicit.

Quere retro in die Circumcisionis Domini. Folio 54.

Alia Oratio. ^h Tu es Deus : et in te est Deus : et
non est alius preter te. Ab ore egressum verbum :
non regreditur : quia utique natus Filius : non ipse
qui Pater est creditur : dum tamen ipsum esse quod
Pater est fateatur. Dona ergo nobis : ut qui Verbum
a te : nasciturum misisti in carne : nos in te rena-
tos : sic nunc a criminibus exuas : ut tibi soli cum
veneris sine fine conjungas. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. ⁱ Laudent te Domine celi et
terra : quia misertus es populo tuo. Dum montes et
colles coram te laudem fecisti clamare : cum tota
viventia in te approbasti. Concede ergo nobis : ut
laudes quas glorioso nomini tuo offerimus : acceptas
tibi semper ipse efficias. Ut qui mundum redemptu-
rus in salutis signo ostensus es : mundum iterum
judicaturus non ultorem : sed liberatorem te nostris
oculis manifestes. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. ^j Domine Jesu Christe : qui
figuris cerebrentibus in lege veteri nunciatus : in
te impleta omnia ostendisti : dum in te vero Deo et
homine : et purificatio secundum legem exprimitur :
et veritas nominis approbatur. Adesto plebi tue ad
te ex purificatione venienti : et presta incrementum
muneris : et gratia benedictionis multiplicetur in
abundantia pacis. *ñ*. Amen.

^k *Inlatio.* Dignum et justum est : te ineffabilis
immenseque sapientie Deum : debitis conlaudare

Circumcisionis petita sunt.

^l *Tu es Deus.* Hæc oratio desumpta est ex Brevia-
rio (pag. 76). Exstat in Orationali Gothico (Pag.
18, or. 8).

^m *Laudent.* Hæc oratio e Breviario desumpta est
(Pag. 77).

ⁿ *Domine.* Et hæc e Breviario desumpta (Pag. 77).
Exstat in Orationali Gothico (pag. 46, or. 1). Hæc
tres orationes spectant ad officium Circumcisionis.

^o *Inlatio.* Et hæc a festo Circumcisionis huc trans-
lata. Quibusdam, quæ speciali modo ad mysterium
Circumcisionis pertinent, omissis, ab eadem missa
Circumcisionis desumpta est oratio *post sanctus.*

preconis. Cum precipue hoc die vel tempore transacta pro nobis Circumcisione : tue recordemur infantie : ac sicut dignum est laudare virtutem tue omnipotentie non valemus : non enim in te Domine aliquid superfluum in suscepto homine ipse creaveras : quod necessario circumcidi debere mandares. Sed ut te Dominum legis : natum fuisse sub lege : nec legem destruxisse probares. Universa enim que carnali populo figuris pretereuntibus adumbrata mandasti : etiam in te ipso secundum litteram fieri permisisti : que tamen in nobis per evangelicam veritatem : etatemque perfectam : sacramentis dignioribus perfectisti. Pro quibus iudiciis impensius commendandis : predest ille mortificato in corpore grandævus : meritisque sanctissimus Symeon : amplexumque senilibus ulnis ingentem parvulum : salutare Domini se vidisse testatur. Sed et illa cujus nomen gratia resonat : continentie candore resplendens consimilis Anna : preconiorum officio Dominum confitetur. Offeruntur deinde in sacrificium parturiturum : vel pulli gemini columbarum. Ut in combinatione mundissimarum avium : tam anime quam corporis puritatem : litandam Deo exemplis evidentibus duceremur. Et in his sacrificiis qui se accepturi desiderant : non his inserantur : sed erigantur jugiter in supernis. Pro quibus omnibus mirabilibus omnes Angeli : celorumque virtutes tibi Deo Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : cum Cherubin et Seraphin sine cessatione proclamant : ita dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere incomparabiliter. Quere in Circumcisione Domini. Folio 55.

Post pridie. a Vidimus gloriam tuam Domine : gloriam quasi unigeniti a Patre : unigenitum Deitate : primogenitum munere. Illic unicum Patris : hic precipuum inter fratres. Ibi cum Patre unum : hic in fratribus primum. Illic equaliter subsistentem et in sinu Patris manentem : hic socius non dereliquentem. Largire ergo tui fieri participes regni : quibus es propiciatus **305** in mundo. Quibusque advenisti prius redemptor : existe in futuro remun-

a Vidimus. E Breviario (Pag. 77), et ex Orationali Gothico (Pag. 79, or. 1) desumta. Ad ditamentum illud et his sacrificiis lege ut in Circumcisione (Pag. 55) *Benedicus et nobis famulis tuis, et his sacrificiis tibi oblatis.*

b Jesu. E Breviario (P. 76) petita.

c Dominus. Hæc *Benedictio* e Breviario petita est (Pag. 76). Illic autem *minister Presentationis*; ac in Breviario *mini ter Circumcisionis* legitur.

d Beatam. Et hæc e Breviario petita (Pag. 77). Hæc quatuor orationes ad officium Circumcisionis pertinent.

e Sancte Agathe. Sancta Agatha, virgo Sicula spectabili genere, parentibus divitibus nata, post gravia tormenta et mamillarum abscissionem, ob fidem Christi, passa, Cataniae in carcere obiit, sub Decio principe, anno aerae vulgaris 251. Tam a Latinis quam a Græcis die quinta Februarii colitur. *Kalendarium Gotho-Hispanum : Nonis Februarii, sanctæ Agathæ virg. mart., Catania.* *Kalendarium Carthagineense : Nonas Feb., sanctæ martiris Agathæ. Lu-*

nerator. Et his sacrificiis tibi oblatis : qui solus pro cunctis factus hostia immolaris.

Ad Orationem Dominicam.

b Jesu Domine : cujus admirabile nomen Anglus prelixit : mater imposuit : Symeon cognovit : Anna laudavit. Salva populum tuum in universo mundo : cujus extat nomen magnificum in celo. Ut qui solus es : potentia gloriosus : sis etiam perditis miserationis indulgentia pius. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Benedictio. c Dominus Jesus Christus qui ad confirmandas promissiones Patrum : minister presentationis voluit esse : ipse cordium vestrorum immunditias dignetur auferre. *ñ. Amen.* Idem qui precepto legis suæ : signum desecte carnis accepit : omnes a vobis sordes : sui amoris connexionem depurget *ñ. Amen.* Et qui vos filios Abrahe in se ipso : qui est semen ejus : benedicere promisit : hereditatis beata vos conlatione munificet. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Dicat Chorus. Gustate et videte. Require in festo Corporis Christi. fo. 257.

Com. Refecti Christo corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. d Beatam Domine illam justæ Symeonis vocem : fac in nobis pari diligentia personare. Ut quia vidimus et credimus salutare tuum : in pace cum jusseris dimittamur : non quo a te dimissos : finis vite accipiat : sed per te absolutos a debito : in sine pax sempiterna possideat. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.* Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ. Chorus. Deo gratias.*

Blasii Episcopi et Martyris.

Omnia dicantur unius Martyris Pontificis. fo. 422.

Gilberti Confessoris :

Omnia dicantur unius Confessoris simplicis. fo. 432.

In Festo e S. Agathe Virginis et Martyris :

cense Hieronymianum Florentinii, Nonas Februarii : *In Sicilia, Catania civitate, passio Agathæ virginis.* D Gellonense Nonis Febr. *Siciliæ passio Agathæ virginis.* Beda, in Martyrologio genuino, Nonis Febr. : *Sanctæ Agathæ virginis in Sicilia, sub Quintiano consule, tempore Diocletiani.* *Sacramentarium Gelasianum : In Nat. sanctæ Agathæ Nonis Februarii.* *Sacramentarium Gregorianum : Nonis Februarii natale sanctæ Agathæ.* *Capitularia Evangeliorum Georgii, die 5 mensis Februarii : Natalis sanctæ Agathæ.* Et demum *Kalendarium Neapolitanum marmoreum : V. P. S. AGATHE, id est Die quinta Februarii passio sanctæ Agathæ.* Græci prius in Menologio Basilii et in Menæis sanctam Agatham quinta Februarii colunt. Eiusdem nomen inter celebres martyres in canone missæ Romanæ legitur Missam et officium proprium habet sancta Agatha in Missali et Breviario Mozarabum, de qua tamen Orationali Gothicum et libri liturgici Gallicani silent. Eiusque festum Mediolani antiquitus celebratum esse ostendit *Lectionarium Ambrosianum cum Thonasi, in quo lectio in sanctæ*

Omnia dicantur unius Virginis. folio. 456. Excepta A
Missa que sequitur.

Missa. Beate Agathe ^a *Virginis festum : quod in Dei laudibus annuis recurribus suscipimus inco-*
lendum : placationis Deo vivo fratres dilectissimi
adoleamus libamina : et ad commemorandam Vir-
ginis gloriam : et ad nostram commendandam miseri
obsequiam. Hec enim generosis orta natalibus exor-
nata : b *atque speciei venustate decora : non minus*
hostem fidei : quam anime superando : et pudicitie
consecrata est merito : et sacre passionis decorata
triumpho. Ob hoc in tante Virginis gloriose solenni-
tatis recursum : Creatori nostro Jesu Christo Domino
supplicemus : ut qui eam sibi consecravit ex san-
guine : nos ex confessione justificet. n̄. Amen.

Alia Oratio. Deus qui tantam famule tue Agathe
contulisti constantiam : ut nullis suasionibus cederet :
quo semetipsam petulco ^c *adversantis concubitu*
macularet : quique ejus meritis celsiorem
gloriam virtutis accumulans : cives suos atrocis ignis
combustionibus liberans : tu Ecclesiam tuam donis
spiritualibus auge : ut et virginitate prepollent : et
nullis inimici propulsetur tentationibus ad ruinam.
Sed carens incendiis voluptatum horrendis : in te
ardeat desiderio : et obsequiali coalescat ex voto.
n̄. Amen. Per misericordiam tuam Deus etc.

Post nomina Oratio. Generose Virginis tue Agathe
Deus Pater passionem famosissimam celebrantes :
petimus ut ejus presidio viventium apud te suscepta
oblatio : sepultos submoveat a tormento. Quo sicut
predicte Virginis sepulcri ^d *cooperimentum immensa*
restrinxit incendia : sic patrona ejus oratio defunctis
adiimens flammam : eterna eos refrigerii commoditate
sustollat. n̄. Amen.

Ad pacem. Christe Deus eterne salvator : et salu-
tis integerrima plenitudo. Pro quo ancilla tua ea
desecta parte corporis cruciatur : qui ^e *infantibus*
succus lactis ingeritur : facito nos ut ubera sug-
gentes matris Ecclesie : nunquam precipdamur ab

Agathæ natali legenda exstat. Acta sanctæ Agathæ,
hanc sane contemnenda, interpolata licet, apud
Bollandum (Tom. I Februarii, pag. 615 seq.) ex-
stant, apud quem etiam sancti Methodii (qui ab an.
842 sedem patriarchalem Constantinopoli tenuit) ho-
melia de sancta Agatha legitur, qua pleraque ad ejus
martyrium pertinentia complexus est.

^a *Virginis. Sancta Agatha, omni-o titulo martyris,*
in Martyrologiis perisque virgo simpliciter se ibit : r,
in Actis apud Bollandum virgo, Deo dicata, nobiliss-
mis orta parentibus, in Calendario autem Carthagi-
neni martyris tantum, in Calendario Gotho-Hispano
virginis et martyris titulo ornatur.

^b *Atque speciei venustate decora. In Menologio Ba-*
silii sancta Agatha prædicatur *εὐμορφος πᾶν καὶ ὡραία,*
formosa admodum et pulchra.

^c *Adversantis. Quintianum scilicet proconsulem,*
sub quo pas-a est sancta Agatha, intelligit ; hanc
enim puto Quintianum voluisse Agatham uxorem
ducere, nam per leges Romanas eas non erat binas
habere uxores, neque id Acta Latina sanctæ Agathæ
innunt, sed potius sibi eam in concubinam sumere
volebat. Quintianum autem uxorem habuisse Acta
ostendunt, cum referunt Agatham ei respondisse :
Sis uxor tua talis qualis d: a tua Venus fuit ; quo dicto

invicem. Quo a terne charitati lacte potati : eternorum
simus civium societate condigai. n̄. Amen
Quia tu es vera pax.

³⁰⁶ *Inlatio. Dignum vere et pulerum est :*
ut tibi Deo ac Domino nostro immensas laudum
gratias referamus : et spirituales hostias immo-
lemus. Qui Agatham Virginem tuam amplexibus so-
ciatam : pudicitia ornans : virginitate ditans : morte
glorificas. Dando ei de honestis moribus lucrum :
de virginitate tropheum : de passione triumphum.
Etenim a te in illa glorificatus pudor virginalis
exultat : nam carceris trusa angustiis ^f *siderea visi-*
tata consolatur ex lumine : eculeo imposita roboratur
ex fide. Que etiam dum non curaretur de abscisione
mammille : illico celestem consequitur sanitatem. Ob
cujus meritum Deus Pater exposcimus : ut per
eam et nostra acceptetur oratio : et votis obse-
quentibus concedatur celestis gratie plenitudo. Te
prestante summe Deus : cui omnes Angeli atque
Archangeli non cessant clamare : ita dicentes. n̄.
Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus vere benedictus :
Dominus noster Jesus Christus filius tuus. A quo
gloriosis predicta virgo meritorum titulis inlustrata :
et vivens exemplo passionis emicuit : et defuncta
ad fines ab incendiis liberavit. Ipse Dominus ac
redemptor eternus.

Post pridie. Excelse Domine : qui beate Virgini
Agathæ et viventi et defuncte celis nuncios emisisti.
Quo et vivens ab inlatis mederetur vulneribus :
et defuncta ex obitu sui memoria commendaretur
preclarius : cum mores ejus per celestem nuntium
ad memoriam futurorum ^h *conscripti marmore desti-*
nantur. Tu nobis attribue : ut emissis de celo Ange-
lorum tuorum custodiis : et vita nostra liberetur
a malis : i ⁱ *et sacrificia spiritus suscipiant sanctita-*
tis : quo participatio holocaustorum presentium : et
corporibus gratiam : et animabus celestem impartiat
medicinam. n̄. Amen.

læsus, eam alapis credi jussit.

^d *Cooperimentum. De hoc miraculo (quod puto sub*
principibus Christianis contigisse, sed cum plerisq;
rustica idolorum cultui adhuc delita esset) agunt om-
nia Acta sanctæ Agathæ, sanctus Methodius in hom-
elia, et primus hymnus, apud emin. Thomasi-um
D (Oper. tom. II, p. 584), qui sancto Damaso tribuitur ;
cæterum velum sanctæ Agathæ a voracibus Ætne
flammis non semel tutatum esse Catanenses constat.

^e *Infantibus. Mammillam dicit, quæ Agathæ abscissa*
est.

^f *Siderem. Lege sidereo.*

^g *Affines. Lege affines, cives suos Catanenses.*

^h *Conscripti marmore. De epitaphio sanctæ Agathæ*
ab angelo marmori insculpto lege, si verat, Acta ejus,
homeliam sancti Methodii, et hymnum secundum
apud em. Thomasi-um (Tom. II Oper., pag. 585),
qui sancto Ambrosio tribuitur.

ⁱ *Et sacrificia spiritus suscipiant sanctitatis, scilicet*
angelici, qui orationes fidelium suscipiunt, et Deo
exhibent, hoc sensu in canone missæ Romanæ orant :
Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc per-
ferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum
ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum
Fili tui corpus et sanguinem sumpserimus, omni ben-

Ad Orationem Dominicam.

Deus conlator justicie et castimonie prorogator : quo predicta famula tua visitata se fore prospiciens : et in vulneratis membris recipit sanitatem : et noctis medio revincta carcere : celesti promeretur illustrari ex lumine. Tu luce illa Sancti Spiritus nostram irradians mentem : ad videndum te et corpore valentes : et animo puriores nos effice. Quo dum spiritualis affectus interno se diffuderit corde : fidelia ad te ora conlaudando proclamant. Pater noster.

Dicat Presbyter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Benedictio. Animarum vestrarum Christus vulnera tergat : qui beatissime Agathe pro suo nomine abscissam non destitit curare mamillam. *ñ.* Amen. Atque cujus meritis ex ejus finibus removit : ac restrinxit incendia : ejus nunc opitulatione flammam a vobis male cupiditatis retorqueat. *ñ.* Amen. Ut que celesti inscriptione liberatio annotata est patrie : omnes in commune patrocinio indefesso conservet. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Dicat Chorus. Gustate.

Com. Refecti Christi corpore.

Oratio. Domine Deus qui es vita et salus. *Quere in Sanctorum Juliani et Basilisse. fo. 288. Et ubi*

ditione celesti et gratia repleamur ; eodemque sensu Græci in Liturgia sancti Chrysostomi. Diaconus : Pro oblatis et sanctificatis pretiosis donis Dominum precemur. Chorus : Domine, miserere. Diaconus : Ut clemens Deus noster, iis, in sanctum, et super caeleste, intellectu altare suum in odorem suavitatis susceptis, nobis divinam gratiam, etc., et sanctissimi Spiritus donum rependat, Dominum precemur. Chorus : Domine, miserere.

^a *Curare mamillam.* Sanctam Agatham in carcere Dominus per apostolum suum Petrum visitavit, eique mamillam abscissam et corpus plagis laceratum sanum restituit, ut Acta ejus, sanctus Methodius, Beda in Martyrologio, et præfatio missæ ejus Ambrosiana testantur.

^b *Dorothea.* Sancta Dorothea, virgo Deo sacra et martyr, sub Diocletiano, Cæsareæ, in Cappadocia, passa, a Latinis plerumque die sexti Februarii colitur. Martyrologium Hieronymianum, Lucense : VIII Id. Febr., in Cæsarea, Cappadociæ, passio sanctæ Dorotheæ. Corbeiense Dacherii, vii Idus Febr. : In Cæsarea, Cappadociæ, passio sanctorum Dorotheæ et Theophili. Romanum Parvum, viii Idus Febr. : Apud Cæsaream, Cappadociæ, sanctæ Dorotheæ virginis, et Theophili scholastici. Ad eam prolixo elogio in Martyrologio pro-ecutus est ; in quibusdam Martyrologiis Dorothea et Theophilus sine loco passionis commemorantur. Gotho-Hispani, apud quos missa et officio proprio sancta Dorothea colitur, eam die septima Februarii celebrant. Fragmentum Calendarii Gotho-Hispani : VII Id. Febr., Dorotheæ, vel comitum martyrum, Cappadocia. Græci, quod mirandum, de celebri hac virgine et martyre silent. Ejus Acta exstant apud Bollandum, tom. I Februarii, ad diem sextum (Pag. 773). De eadem Baronius, in notis ad Martyrologium, sanctus Adelmus (*De laud. virgin., cap. 25*). Est et alia Dorothea Alexandrina, de qua, in quibusdam Martyrologiis, vii Idus Februarii, in aliis, pridie Idus Februarii, agitur. Lucense Florentini, et Id. Febr. : In Alexandria, Juliani, Victoris, Felicitis, Seculari, Severiani, Carponi, Germi, Ammonis, Pam-

A dicitur Juliani et Basilisse : dicatur Sancte Virginis et Martyris tue Agathe.

Vedasti et Amandi Episcoporum.

Omnia dicantur plurimorum Confessorum. fo. 431.

^b *Dorothee Virginis.*

Omnia dicantur unius Virginis. Quere fo. 436. præter Missam.

Certatricis beate Dorothee : fratres charissimi fidem famosissimam predicantes : holocaustorum oblationes pio Regi ac Domino offeramus. Qui hujus famule sue cor tanta sui amoris vulneravit ex gratia : ut nullis inlecta a discipulis : etiam illorum corda celesti ad Deum suasionem converterit : a quibus iniciebatur tumentis evi terroribus a Christicolarum proposito submoveri. Hanc ergo gloriosam unici filii Dei sponsam : que et fidem verbo : et virginitatem consecravit ex merito : acclives precibus impetremus. Ut venerabilem passionis sue diem suscipientibus occurrat : prestatura omnibus que rogatur : abdita vulnerum curans : prece supplicantes justificans : ac vota nostra Jesu Salvatori nostro commendans. Quo per eam nobis et plenitudinis fructus : et votorum concedatur effectus. *ñ.* Chorus. Amen.

³⁰⁷ *Alia oratio.* Deus ^d desperantium salus : errantium via : et peccantium medicina. Qui beatissimas Virgines tuas Christetem et Callistem : quas virus

^c *phili, Dorotheæ, Theofoli.* Eadem verbatim in Corbeiensi Dacherii leguntur, nisi quod, pro *Theopholo*, Corbeiense *Theophilum* exhibet ; aliquibus hinc nata est suspicio Dorotheam Cappadocem per errorem martyribus Alexandrinis permistam esse, cum non raro similes errores a Martyrologiographis admittantur, alii nihil erroris hic agnoscent, sed aliam esse Dorotheam quæ Cæsareæ in Cappadocia passa est, aliam quæ Alexandriæ, distinctos quoque esse Theophilos. Vide Florentinum, in notis ad diem 12 Februarii. Erat sane celeberrima virgo Alexandrina quam Eusebius (*Lib. viii, cap. 14*) pluribus laudat innotinatam, Rufinus (*Hist. Eccl. lib. viii, c. 17*) Dorotheam appellat ; quæ cum esset familia nobili (ab Eusebio dicitur *clarissima*, *καταγορά*) orta, ingentibusque divitiis et propinquis nobilibus polleret, formæ decore et pulchritudine plane singulari, ingenio et doctrina multiplici ornata foret, nec aliter manus se Maximini evasuram speraret, noctu cum paucis fidissimis servis fugiens, tyrannum elusit, inquit Rufinus ; Eusebius vero, bonis spoliata in exilium pulsam scribit. Hanc ipsissimam celeberrimam virginem Catherinam, seu Macatherinam, putavit em. Baronius, ad an. 307, quam opinionem nec Bollandus nec Pagio persuadere potuit, etsi, quæ de hac Dorothea tradidit Rufinus, divitiæ, nobilitas, doctrina, pietas et pulchritudo, simillima sint iis quæ de sancta Catharina vulgo produntur ; sed hæc, sive Catharina, sive Dorothea Alexandrina, in aliis cum Dorothea Cappadoce minime convenit, et præcipue in eo quod virgo Alexandrina, pro fide et castitate tuenda, exsilium, Cæsariensis vero post tormenta, etiam mortem passa est.

^e *Discipulis.* Lege *decipulis*, id est, laquei decipulis.

^d *Desperantium salus.* Sancta Dorothea post confessionem sui, jubente præside, ad Callistam et Christetem sorores, quæ a fide defecerant, ducitur, ut earum exemplo et hortamentis deos profanos colere disceret ; at illa duabus sororibus persuasit primum ut bene sperarent de Christi erga peccatores

hostis antiqui a proposito submoverat : Christi tui a predicamentis simul ac precibus famule tue Dorothee ad cultum Christiane fidei revocasti : pietas tua a nobis ita peccandi casum pellat : ac peccati causas removeat : ut desperationis laqueos nec incurramus defluentes per vicia : nec attingamus oberrantes per ignorantiam. Quo sicut ille post lapsum promote sunt ad martyrii palmam : ita nobis post crimina donetur te miserante corona. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Christe Domine attributor perennalis gratie et conlator. Qui Virginum tuarum Christetis et Calliste penitentiam : per gloriosam famulam tuam Dorotheam suscipiens : eas igne examinando glorificas : dum in ipsa crematione torrentis ignis : jam pene perditas eis restaurares coronas : supplicium tuorum precibus benignus intendens : et penitentium intueri lamenta : et offerentium sanctifica holocausta. Quo per penitentiam nos tibi facias complacere : et per honestos mores tibi conjungere. Ut per quam predictarum Virginum tuarum penitentiam dignatus fuisti suscipere : per eam pius conlator : et viventibus et defunctis destines eternam salvationem. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Deus qui virginis tue Dorothee fidem : ita exuberantis constantie dono glorificas : ut catasta imposita : et vultu placida : et animo ostenderetur jocunda. Tu nobis spiritalem confer letitiam : qua repleti a'que muniti : et delictorum sordibus careamus : et pacis abundantia te concedente locupletemur. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est nos tibi semper gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. In quo fidens predicta virgo Dorothea leto inter penas ostenditur vultu : et ovanti exultat aspectu. Ipsius etenim gratie preventu respecta ornatur : fide adjuvatur : et opere consecratur in passione. Hec quippe supremo triumphatura supplicio : voti sui compos efficitur : antequam gladio feriat. ^a Nam sponsionis sue completura promissum : tria cum rosis mala : que Theofilo e paradiso sponsi sui se directuram promiserat : subito celitus allata sibi comminus intuetur : eidem cui promiserat per celestem destinavit alumnam. Illis nempe visis Domine Theofilus tuus nare illa spiritali : et fidem pariter attrahit : et odorem. Innovatur subito ex ostensione miraculi : et continuo efficitur Martyr predicans nomen Christi tui. Quod ante inrisioni deputans : exhiberi sibi e paradiso mala aut rosas virginem poposcerat : quod tamen fieri desperabat. Hec est immutatio dextere excelsi : qui et electos inter penas confortat : et peccatores sine mora justificat. O amisericordia, deinde ut fidem Christi coram p'æside profiterentur ; quo factum est ut amice, ad ignem damnatæ, palmam martyrii, quam amiserant, consequerentur. Confer Acta apud Bollandum.

^a *Nam sponsionis.* Confer Acta, quibus Missale nostrum inhæret. Neque criticis quibusdam, animis morosis, aures præbendæ, qui hanc Actorum partem, de rosis et malis, fabulam sapere dicunt.

^b *Prævia.* Num forte *Prævia*?

miranda et predicanda judicia tua Deus : ecce supernus hic nuncius e celis : utrorumque inlaturus commodum destinatur : quo tribus malis totidemque rosis : et Dorothee votis expetita concederet : et Theofilum regno Christi efficeret coheredem. Per te cui merito omnes Angeli : et Archangeli non cessant clamare : ita dicentes. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui voluntatem timentium se facit : et orationes eorum exaudit. Quique ammirabili clementia ita se digentium desideriiis favet : ut eorum votis postulata non denegat. Etenim ingenita bonitas ejus sacratissimam Dorotheam Virginem exaudire non destitit imprecantem : cum non solum de proprie passionis atollitur palma : sed etiam : et de sororum quas Christo adquisierat tripudiat corona. Per ipsum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Deus eterne cui beatissima Dorothea Virgo previos conquisitionis sue manipulos destinavit : cum Christetem et Callistem sorores ante se in passione premiserit : et sic ipsa gladio consecrata successerit. **308** Tu de tuis sanctis sedibus benedictionem his holocaustis impertiens : concede supplicibus tuis : ut hec oblatio ^b prævia sanctificationem se sumentibus conferat. Quo exemplo Virginis tue : ita nostrorum actuum placitos tibi fructus ante nostrum obitum pius ipse suscipias : ut nos sequentes in eterna tabernacula introducas. *ñ*. Amen.

Ad Orattonem Dominicam.

Satia nos Deus cibo justicie : et eternitatis amore : qui Theofilum Martyrem tuum ad te converti fecisti : ex aspectu delectabilis pomi. Quo sicut menti ejus in tribus malis totidemque rosis sacramentum insinuas Trinitatis : ad culmen eum perfecte fecisti pertingere passionis : supplicio eum glorificans ^c crucis : sic nos odore charitatis tue reficiens : et actu fac tibi esse placabiles : et corpore fortiores. Ut utraque virtute valeres post te in odorem unguentorum tuorum curramus : et paternis affectibus imploratum te erga nos semper placabilem sentiamus : cum ad te proclamaverimus e terris. Pater noster.

Dicat Presbyter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Redemptor noster ac Dominus : Dorothee vos Virginis suffragio muniat : qui per eam Christetis et Calliste : penitudinis acceptavit lamenta. *ñ*. Amen. Ac sicut ille post lapsum ad salutis viam reverse sunt : sic vos relictis superstitionibus mundi sequamini Christum. *ñ*. Amen. Ut ejus sequendo vestigia : exemplo Theofili odoris Christi repleamini

^c *Crucis.* Cave hinc credas sanctum Theophilum crucis supplicio occubuisse ; ille enim gladio tandem, post dira tormenta, martyrium complevit ; quod autem hac in oratione dicatur Deus eum *supplicio crucis* glorificasse, alluditur ad dictum illud Theophili, qui, in equuleo suspensus : *Ecce modo, inquit, factus sum Christianus, quia in cruce suspensus sum.* Siquidem equuleus formam crucis non raro exhibebat.

gratia. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri, etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et.

Dicat Chorus. Gustate. Com. Refecti Christi corpore. Oratio. Domine Deus omnipotens. *Quere in Sanctorum Juliani et Basilisse fo. 287. Et ubi dicitur Juliani et Basilisse : dicatur Sancte Dorothee Virginis.*

Apollonie Virginis et Martyris.

Omnia dicantur unius Virginis. fo. 436.

Scolastice Virginis.

Omnia dicantur ut supra.

In ^o Sancte Eulalie Virginis et Martyris Barcinonensis.

Omnia dicantur unius Virginis et Martyris. fo. 436.

Missæ. Adest dilectissimi fratres famosum illud bracte Virginis Eulalie festum : quod annuis recursibus suscipimus incolendum : in quo eadem Martyr Barcinonensium civis et incola : genitale solum quod

^a *Sanctæ Eulalie.* Binas celebres virgines et martyres Eulalias Hispania colit, tenera ætate sub Diocletiano et Maximiano passas : Emeritensem aliam, de qua supra (Pag. 29), alteram Barcinonensem, de qua modo agendum. Magna plane est harum virginum ad invicem similitudo ætatis, conditionis et martyrii, ut non defuerint viri eruditi qui dubitent an binæ fuerint, et nonnulli qui asseruerint unam tantummodo existisse Eulalias, quibus occasionem præbuit Prudentius, qui (Hym. 3, 4, de coron.) unicam laudat Eulalias Emeritensem, cui etiam quadam, quæ Barcinonensi sunt propria, attribuisse haud immerito insinuat. Duas tamen in Hispania, sævientè immensi Diocletiani persecutione, Eulalias martyrio coronatas fuisse, auctoritas minime dubia Ecclesiæ Gotho-Hispanæ persuadet, cum in Missali et Breviario suo, distinctis diebus, singulis harum missam et officium proprium attribuerit, et Emeritensem iv Idus Decembris, Barcinonensem prid. Idus Februarii celebret. Quibus accedit fragmentum Calendarii Gotho-Hispani in quo legitur, ii Id. Febr. : *Sanctæ Eulalie virg. mart., Barcinona.* Tandem Eulalias Barcinonensem nominatim commemorant sanctus Eulogius (Lib. 1 Mem. sanct.) et Martyrologia Latina, Romanum Parvum : *II Id. Febr., Barcinonæ, Eulalie virginis et martyris,* eodemque die Adonis, Usuardi, Notkeri, Rabani Mauri, et Wandelberti metricum :

Eulalie festum pridie sanguisque corus at
Urbs Barcinon exiuit qua Martire gau. et;

et, sine expresso urbis Barcinonensis nomine, Trevirense, apud Martenium et Durandum (Script. veter. Col. max., col. 657), Augustanum et Labbeanum Solerii (Apud Bolland., part. II, tom. VI Junii), prid. Idus Febr. Eulalias laudant. His adde Stabulense, apud Martenium et Durandum (Col. max. script. veter., col. 679), in quo, iv Id. Decembris : *In Barcinona civitate, in Spania, Sanctæ Eulalie virginis et martyris;* et Calendarium Corbeense, apud eosdem (Tom III. Theaur. anecdot., col. 1395) tempore Roldi abbatis, qui anno 981 obiit, exaratum, iv Id. Decemb. : *Barcinonis, passio sanctæ Eulalie virginis.* Idem, in Ottobiano et Vaticano ab illustrissimo Georgio ad calcem Adonis editis, et in aliis, legitur, quibus, per errorem, Eulalia Barcinonensis iv Id. Decembris colitur, inter quæ Bedæ genuinum (Apud Bolland., tom. II Martii præmissum), iv Id. Decembris : *Natale sanctæ Eulalie virginis in Barcelona civitate Hispaniæ, quæ, cum esset tredécim annorum, post plurima tormenta decollata est, et, resiliente ab ea capite, columba de corpore ejus exire visa est.* Quibus

meritorum titulis pretulit : honore etiam iulustravit sepulcri : dum quod vive vocis edificat verbo : effusi sanguinis docet exemplo. Nec enim ad passionem leta prosiliens : foris adit intrepida : et verbis tonantibus profanum iudicem correptura : passionem se obtulit ^b non quesita. Recognoscamus ergo per vulnera Martyrem : per obsequia civem : per pietatis studia genitricem. Obtentu precis intime flagitantes : ut qui ejus fortiter ^c tenello vicit in corpore : victorem se in nostris prebeat efficacem. Et qui illi post flammam contulit celum : nobis post lapsum consortium tribuat Angelorum. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Deus virtutum : corona Martyrum : conlatio gratiarum. Suscipe tantille plebis precum obsequia : que ob honorem Virginis tue Eulalie tibi deferimus dedicanda. Tu enim eam ultra etatem facis esse victricem : quam nullis precedentibus meritis : jam olim feceras tui nominis ^d confessorem.

Beda, si modo ipse sit, Eulaliæ Barcinonensi diem natalem tribuit Eulaliæ Emeritensis, et genus mortis Eulaliæ Romanæ, de qua p. 36, in notis pauca adieci. In Martyrologio Bedæ, quod ex Codice monasterii sancti Maximi Trevirensis ediderunt Martenius et Durandus (Tom. Col. veter. script. col. 657) de Eulaliæ Barcinonensi legitur, ii Id. Febr. : *Passio sanctæ Eulalie virginis;* et de Emeritensi Eulalia, iv Idus Dec. : *Natale sancti Melchadiæ papæ et Eulalie virginis.* Acta sanctæ Eulaliæ Barcinonensis edidit Bollandus (Tom. II Febr., pag. 517), et Tamaius de Salazar (Martyrol. Hisp. tom. II, pag. 105) ex ms. Codice Toletano, apud quem citatos invenies scriptores Hispanos qui de ea mentionem faciunt. Passio est sancta Eulalia Barcinonensis prid. Idus Februarii, anno 304, præside Daciano. De translatione reliquiarum ejus circa annum 878, ex ecclesia sanctæ Mariæ extra urbem sita, in ecclesiam metropolitancam Barcinonensem, et de alia ejusdem reliquiarum translatione an. 1534 facta, consule Bollandum (Tom. III Febr., p. 576 seq.).

^b *Non quesita.* Hanc esse propriam laudem Eulaliæ Barcinonensis testatur sanctus Eulogius (Mem. sanct. l. 1) : *Sic Justus et Pastor, sic Eulalia virgo Barcinonensis, sic Babylas pontifex, multique alii se sponte obtulerunt, et coronati sunt.* Historia sanctæ Eulaliæ Emeritensis procul dubio sancto Eulogio nota erat, quæ certe, si se sponte passioni obtulisset, eam quoque in exemplum adduxisset. In Missali Gallo-Gothico exstat *Missæ in natale sanctæ Eulalie virginis,* quæ an ad Emeritensem potius spectet quam ad Barcinonensem ambiguum est. Tamen ad Barcinonensem Eulalam spectasse suspicor : nam, cum Eulalia Barcinonensis passa sit in provincia Galliæ proxima, credibile est, eam apud Gallos celebriorem existisse quam alia Eulalia, quæ Augustæ Emeritæ, in Provincia, procul a Gallia remota, passa est. Præterea in immolatione missæ legitur : *Vadit ad tribunal cruenti præsidis nec quesita,* quod Eulalias Barcinonensem fecisse Acta ejus testantur ; at Eulalia Emeritensis, a conquistatoribus capta, et publico vehiculo imposita, sistitur tribunalii iudicis. Prudentius quidem, qui pro duabus unam descripsit Eulalias, hanc partem historię ex Actis Eulaliæ Barcinonensis desumpsit. Vide notam pag. 59.

^c *Tenello.* Acta testantur, Eulalias Barcinonensem passam esse cum ad annos pubescentes pervenisset.

^d *Confessorem.* Fortasse alludit ad fidei confessionem quæ in baptismo fit. Certe Acta ejus silent de priori ulla fidei confessione ab ea coram iudice facta.

Sit ergo Domine eadem Virgo sanctissima ante conspectum glorie tue : nostrorum criminum et intercessor : pariter et assertrix. Ut et diluenda proponat : et proposita precibus diluat. Qualiter sic confessionem delictorum accipiens ante culpas singulorum : ad emolumentum venie asserat : et intercessorem se pro his que asseruerit interponat. Sit in salvatorem terre : sit in defensionem patrie. Gubernet civem : eliminet hostem. Subruat pestem : arceat famem : morbos dissipet : adversum omne repellat : optata queque perficiat. Sicque per eam a factorem te semper nostris precibus prebe : ut et hic intercessione ejus pectora nostra habeant finem : et in futuro suis meritis mereamini invenire quietem.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Et te altissime redemptor noster et Domine in tuis operibus conlaudamus. Qui dum Virginem Eulaliam ad 309 nominis tui dilectionem accendis : b proditorem eam sui nominis facis. Ut et robustior ad passionem sursumeret : quo nomen suum furenti judici non taceret. Quesumus proinde : ut que nominis sui facta est proditrix : in prolatione nostrorum nominum ante te : non efficiatur elinguis. Ut que vocabulum suum non tacuit judici : vocabula fidelium renotanda eterne imprimat mansioni. Ut quotquot in illum credimus : quem ipsa veraci corde professata est : et presentis vite tutelam : et in futuro cum defunctis fidelibus mereamur beatorum omnium promereri consortia. ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Christe Dei Filius : qui exanime

a *Factorem. Forte, facilem, aut faciliorem.*

b *Proditorem.* Nimirum a iudice interrogata, nomen suum prodidit : *Ego sum Eulalia, etc.*, ut in Actis legitur.

c *Niveo candore.* Dacianus cernens Eulaliam extinctam esse, jussit ut corpus ejus pendens in cruce, id est in equuleo, relinqueretur, donec ab avibus devoraretur; et ecce subito nix de caelo descendens, et cooperuit eam, et post diem tertium clam sublata suspenditur trahitur fuit. De nive idem in Eulalia Emeritensi scribit Prudentius, et nihil obstat quominus id ambabus contigerit; Dei enim providentia circa martyres, maxime virgines, plane mirabilis existit, nisi forte Prudentius, quod suspicari licet, etiam hanc partem historiarum ex Actis Eulaliae Barcinonensis, ad suam Eulaliam orandam, in hymnum transtulerit. Sunt tamen alia quibus hae virgines ab invicem discriminantur; nam praeter patriam et aetatem, quae major videtur fuisse Eulaliae Barcinonensis, in mortis genere non conveniunt, neque in iudice sub quo passae sunt. Dacianum enim cognominatum fuisse, qui extremis principatus Diocletiani annis provinciae Tarraconensi praesuit, ex Actis sancti Vincentii et auctoritate sancti Augustini constat, et sub Daciano passam esse Eulaliam Barcinonensem testantur Acta ejus; at in aliena provincia, qualis erat Lusitania, Daciano jus dicere fas non erat, atque adeo Eulalia Emeritensis ab aliquo alio morti addicta est, quem Acta ejus Calpurnianum appellant. Existisse autem hoc tempore Dacianum quendam, omnium Hispaniarum provinciarum praesidem, merum commentum est. Circa mortis genus apud omnes constat, Eulaliam Emeritensem flamma et igni mortem obiisse, vel, accenso circa crucem, sive equuleum in qua pendebat, rogo, ut habent Acta, quibuscum conveniunt orationes quas Gotho-Hispani die natalis ejus recitabant; vel, ut scribit Pruden-

tius beate Virginis corpus a niveo candore vestisti : distinguere nos vestire justicie stolis : et operibus sanctitatis. Ut per haec que tibi offerimus munera : sic niveo alterne dilectionis vestiamur amictu : ut eterne pacis lumine cum ea que professata est potiamur. ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi semper gratias agere omnipotens Deus : per Jesum Christum Dominum nostrum. Qui discretis flammis Martyrem Eulaliam probat : dum clementer eam flammarum diversitate glorificat. Eratque in pectus Virginis flamma : sed flammis quoque urebantur et latera. Sed longe aliter flamma illa erat : quo flammis his temporalibus ardere nesciebat. Illa enim refrigerando fervescit : hoc cruciando plus deficit. Illa in corpore vigore sempiterna perdurat : haec corporea accensione occasum suum frequenter ostendit. Illa eternitatem parat in mente : haec plerumque defectus sui sentit in corpore. Illa semel concessa nescit frigescere : haec etsi studiosius accendatur : adustionis suae aliquando materia caret. Illa caloris sui terminum nescit : haec semper vigoris proprii statum amittit. Illa quoque quos incendit : perire non sinit : ista vel se ipsam cum nocentibus perimit : vel innocentibus sese submittit. Illa semper pollicetur sine tempore refrigerii gloriam : haec aliquando in tempore supplicii inrogat penam. Illa istam semper superat et extinguit : ista illi sepe famulatum sui subiecit ac deseruit. Inde est ergo : quod celestis flamma temporalibus flammis victa non deficit : et victrix potius potestatem hujus materialis ignis sibi met subiecit : ac

ctius (Hym. 3 de coron.), igne, lampadarum et flamma quam conceperant comae. At Eulaliae Barcinonensis mors aliter contigit; illa enim, ut in ejus Actis legitur, cum admotae fuissent lampades, Dominum verbis Psalmistae rogavit : *Ecce Deus ad ora me, etc., et cepit flamma in ministros converti; quod videns Eulalia, et vicem eorum dolens, clarior voce oravit : Domine Jesu Christe, exaudi deprecationem meam, jubo me suscipi inter electos tuos, faciens mecum signum in bono ut credentes in te videant, et collaudent potentiam tuam; quibus dictis, extinctae sunt faculae ardentes, quae, infuso oleo, nimis glomerabant flammam in ministros, qui tremefacti ceciderunt in facies suas, et sancta Eulalia emisit spiritum; columba ex ore ejus exiens volavit in caelum, quod videntes populi mirati sunt.* Est et aliud non praeterendum discrimen. Eulalia Barcinonensis nihil contra imperatores protulisse legitur; non aras, non deos subvertit, in faciem Daciani non expuit; at Eulalia Emeritensis *maledicet at Caesari et diis suis, et rursum : Caesaribus et diis eorum maledico.* Ita Acta ejus, et inhaerens Prudentio, dicebat :

Maximianus et ipse nihil est.

Et :

Maximianus opum Dominus
Prostituat, voveatque suis
Numinibus caput ipse suum.

Et infra :

Martyr ad ista nihil; sed enim
Infremuit, loque tyranni oculos
Spuma jacit, simulacra debere
Dissipat, impositamque molam
Thuribus pede prosuegit.

Atque haec fortasse de causa sancta Eulaliae Emeritensis, tanquam sacrilega, vivicomburio addicta est, non item Barcinonensis.

submitit. Cum enim in Virginis pectore divinum A vicit incendium : apposite forinsecus flammaram fa- cule a defecerunt. Quia igitur tu Deus noster ignis consumeus es : qui nisi in corde ejus flammigera combustione arderes : victorem te in ejus passio- nibus nullo modo demonstrares. Te quesumus : te ro- gamus : ut facias nos simili accensione amoris tui serenos : et sanctitatis perfectione idoneos. Ut qui in hoc die tante Martyris : et passionem veneramur pariter : et sepulcrum : a passionibus nostris : vel sepulcris nostrorum criminum liberati perducamur

* Defecerunt. Quod Eulaliæ Emeritensi contigisse Prudentius non commemorat ; videtur tamen ad hoc miraculum alludere, cum de ætate sanctæ Eulaliæ ageas (*Hym. 3 de coron.*) scribit :

Curriculis tribus atque novem
Treis hiemes quater attigerat,
Cum crepitante pira, trepidans
Terruit aspera carnifices,
Supplicium sibi dulce rata.

Atque hinc conjicere licet Prudentium vidisse Acta Eulaliæ Barcinonensis, in quibus legitur et ipsam lætariam esse quando audivit Dacianum jubentem ut ardentem faculæ admoverentur, et carnifices territos in facies suas concidisse.

† Flammæ. Lampadarum, scilicet, quas episto- la Ecclesiæ Smyrnenensis, de martyrio sancti Polycarpi, æquale flammæ et crepitania tormenta flammaram appellat. De his in Actis martyrum frequenter re- currit mentio.

* Beato confessori Felici. Confer Acta, in quibus Dacianus legitur prohibuisse ne corpus exanimatum sanctæ Eulaliæ deponeretur de equuleo. Post diem vero tertium viri religiosi abstulerunt corpus ejus, non sententibus custodiibus. Sanctus vero Felix, qui in con- fessione unanimes ejus fuerat, cum magna exultatione dixit : Domine, tu prior palmam meruisti, cui Eulalia subruit. An beatus ille Felix confessor ille fuerit qui Gerundani nobili martyrio decoravit (*Prud. Hymn. 4 de coron.*) mihi incertum est ; id unum constat, eum confesorem fuisse ; confessores autem generalim denominabantur tam ii qui ob Christi fidem carceres, vincula et gravia tormenta, citra mortem, passi erant, quam ii qui pro Christiana catholica religione, aut re ecclesiastica, tribulationes passi fuerant, aut patiebantur (*Conc. Carth. iv, cau. 45*). Magnus olim erat confessorum numerus, præcipue in majoribus Ecclesiis, ob assiduas paganorum, Judæorum et hæreticorum persecutiones, quorum haud pauci, aut privati a fidelibus, aut publice ab Ecclesiis alebantur (*S. Cypr., epist. 6, Ed. Pam., concil. Carth. iv, cau. 45*). Confessorum numerus, quo ma- jor erat, eo majori ornamento erat Ecclesiis, nam populus fidelis ab initio assueverat Christi confesso- res peculiari observantia, et veneratione quadam prosequi. Magno honore dignus est qui confessus est nomen Dei, et Christi ejus, in conspectu gentium et regum, aiebat sanctus Jacobus Alphiæ apud scripto- rem Constitutionum apostolicarum (*lib. vii, cap. 23, Ed. Cotel.*) ; et concilium iv Carthaginense anno 394, cau. 43, decrevit : *Catholicum Christianum, qui pro catholica fide, et Christiana religione, et re ecclesia- stica, tribulationes patitur, honore omni a sacerdotibus honorandum, etiam per diaconum ei vicium ad- ministrandum*. Confessores non raro ad gradus ec- clesiasticos promovebantur. Titulus confessoris ab episcopis qui confessores fuerant, honoris causa, usurpabatur (*Synod. Carth. de Bapt. her., inter Op. S. Cypr., Ed. Pam., pag. 399*), et confessores meri laici ceterum peculiarem et honoris gradum post cle- rum constituiebant ; hinc clerus Romanus (*In epist. S. Cypr., inter epist. S. Cypr. 31, f.d. Pam.*) et confessores Romani eidem scribentes (*Ibid., epist.*

ad celum. Qualiter et hic et in eternum cum omni militia Angelorum devotis mentibus concinamus pre- clamantes : atque dicentes. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Domi- nus noster Jesus Christus Filius tuus. Cujus doni est : quod Eulalia virgo cesa non trepidat : cujus gratie : quod inter b flammæ non estuat : cujus muneris : quod post obitum sic exultat. Cum eternam valu- jam quodammodo leniciam preferentes : in hac ad huc substantia carnali ostenderet : quanta illie animi pace gauderet : cum c beato Confessori Felici : sic

26) recensent episcopos, presbyteros, diaconos, con- fessores, et stantes laicos. Et in Sacramentariis Gelasiano et Gregorianis : *Uremus, et pro omnibus epis- copis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, acolythis, exorcistis, lectoribus, ostiariis, confessoribus, virginibus viduis, et pro omni populo sancto Dei*, ubi confessores virginibus etiam præponuntur. Ceteris hic confessorum apud sanctum Cyprianum (*Epist. 6, 7, 11, lib. de Laps., etc.*) dicitur chorus, societas, et numerus confessorum. Confessores unius Ecclesiæ ad collegas in confessione alterius Ecclesiæ tanquam ad ceterum particularem scribebant (*S. Cypr., epist. 23*), et ipsi confessores communiter ad episcopos scribebant, et ab illis epistolæ accipiebant (*S. Cypr., epist. 7, 11, et epist. 26, inter epist. S. Cypr.*). Confes- sorum quidem longe major pars sui nominis digni- tatem piæ ac castis moribus ornabant : erant tamen inter eos nonnulli, qui post fidei confessionem, imo post tormenta Christi causa perpeasa, in capitalia crimina, in fraudes, in stupra, in adulteria labebantur, et alii qui ad schismaticos et hæreticos abibant (*S. Cypr., epist. 7, lib. de unit. Eccl., etc.*) ; atque huc spectat singularis prælatio quæ in sacramentario sancti Leonis (*Pag. 14*) legitur : *Vere dignum.... Cujus Ecclesia sic veris confessoribus falsisque per- mista nunc agitur, ut tamen fragilitatis humanæ semper cavendum mutatio, et nullius sit desperanda con- versio ; quo magis supplices te rogamus ut quis sine te non potest solide consistere devotus, et firmis persece- rantiam et resipiscantiam largiaris infirmis, per, etc.* Hæc, quæ sub initium schismatis Novatianorum fortasse scripta fuerunt, ostendunt in Ecclesia Ro- mana haud exiguum existisse confessorum nume- rum, eorumque plures a sanctitate suæ confessionis defecisse. Sane episcopi Hispani et Galli in conciliis Illiberitano, Arrelatensi et Toletano, canones quos- dam sanciverunt ad abusum quosdam præcavendos tollendosque a falsis istis confessoribus inductos. Pre- quenter accidebat ut confessores solum vertere exilii causa cogerebatur. De sexaginta quinque confessoribus qui ex Africa ad portum Romanum appulerant (quos omnes Numeria et Candida Matronæ susceperunt alue- runtque), fit mentio in episto- la Celerii ad Lucianum (*Epist. S. Cypr. 21*). Istiusmodi igitur confessoribus, peregre profecturis, dabantur litteræ confessorie, sive confessionis, quibus scilicet fidem faciebat episcopus, latorem earum litterarum (cujus et nomen inscribe- bat) Christi confesorem esse, et Ecclesiæ catholice communionem frui ; tormenta etiam, si quæ passus fuerat, describebat ; his munitis litteris, confessor ab Ecclesiis et fidelibus cum honore ubique suscipiebatur, eique quibuscunque indigebat rebus subministraban- tur. Const. Apost. (*L. 8, cap. 45, Ed. Cot.*) : *Eos qui persecutionem patiuntur fidei causa et de civitate in ci- vilitatem fugiunt.... suscipite.... suppeditate illis quæ sunt necessaria*. Non deerant tamen qui insolenter se gererent et præclaro confessionis nomine ad quæ- stum abuterentur ; quare Patres Illiberitani (*Can. 23*) statuerunt ut si quis peregrinum litteras confessorias attulerat, Episcopus hæc litteras ab eo auferat, eo quod sub hac nominis gloria pessimè concupiscant simplices, eique litteras communicatorias tradat, quales scilicet

de eterna per corpus felicitate subrideret. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Omnipotens Deus : qui inlibatum Virginis corpus intactum servas a flammis : emitte in his hostiis spiritum sanctitatis. Qui et oblata sanctificet : et oblatores propiciabili respectu perlustret. *ñ. Amen.*

Ad Orationem Dominicam.

Deus qui beatissimam Eulalam antequam passionis gradum scanderet : quid oraret misericorditer docuisti Dum in ea non facis perire : quidquid a te edocta fortiter credidisset : da nobis : ut quod de te scimus et credimus : ad eternam profecisse nobis leticiam gratulemur. Ut quod **310** illa in effusione promeruit sanguinis : nos in his filii tui Domini nostri mereamur adipisci verbis. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Christus Dominus qui Eulalam Virginem inter flammam fecit esse victicem : faciat vos ejus precibus : et incentiva carnis vestre devincere : et perfectam devicto mundo victoriam in celestibus reportare. *ñ. Amen.* Et qui insepultum Virginis corpus nivalibus pruinis vestivit ad gloriam : ipse corda vestra et corpora ad perfectionem sanctitatis accingat. *ñ. Amen.* Ut cum illa per confessionem mereamini palmam : cujus nunc obsequentes celebratis solennitatem. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Dicat Chorus. Gustate.

Com. Refecti Christi corpore.

Oratio. Domine Deus omnipotens qui es vita. *Quere in Sanctorum Juliani et Basilisse. fol. 287. Et*

cui libet fidei laico peregrinanti dari solebant. His ferme similia concilium Arelatense decrevit. Ad confessores vero quos fideles in agris aut domi sue alebant, pertinent concilium Tolctani i can. 6, quo prohibetur ne puella Dei, sive sacra virgo, familiaritatem habeat cum confessore, aut cum laico sanguinis alieni, ad periculum et malam famam vitandam; et can. 9, quo prohibet ne *ulla vidua, absente episcopo aut presbytero, antiphonas domi cum confessore, vel servo suo, faciat*: nam confessores quos domi alebant, meriti laici, non debebant munera clericorum propria usurpare, cujusmodi erat celebratio officii divini; id enim significat *antiphonas facere*. Non ignoro viros eruditos, inter quos Hugo Menardus, in notis ad Sacramentarium Gregorianum (Pag. 61), et Natalis Alexander (Sæc. V) agens de concilio primo Toletano, opinatos esse confessorem in citatis canonibus conciliorum, et in oratione Ecclesie idem significare atque *psaltem* sive clericum juniorem; nam, inquit, in Scripturis *confiteri* non raro significat *Dei laudes canere*. Sed hæc ratio minus firma est, nam primum erat ostendere confessorem et *psaltem* synonyma esse, ac tum demum rationem reddere cur idem significet. Alii dicunt: In libris Misalibus quibus etiam nunc utitur Ecclesia exstat oratio pro *confessoribus*, qui modo nulli sunt si hæc vox clericos cantores non significet. At qui ista serio objiciunt animadvertere debebant libros liturgicos nomina antiqua quædam retinere, quamvis res nominibus illis significatæ esse desierunt. Deinde adhuc sunt, et ad finem mundi erunt,

PATROL. LXXXV

ubi dicitur Juliani et Basilisse dicatur Sancte Eulalie Virginis et Martyris tue.

*In festo Sanctorum * Fructuosi : Agurii : et Eulogii Martyrum et ejus comitum :*

Omnia dicantur ut in communi plurimorum Martyrum. fol. 450. Excepta Missa subsequente.

Missæ. Omnipotentis Dei ineffabilem majestatem mente devota : exultatione religiosa : fide integra : spe pura fratres charissimi laudando rogemus : rogando laudemus : qui nobis Sanctorum Tarraconensium Fructuosi : Agurii : et Eulogii per beatissimam passionem : magna Ecclesie præsidia donavit et patriæ. Quorum in amore Dei consors animus : divisa vite hujus officia in unius glorie societate collegit. Dum in ipso Sacerdotii capite coherentia Levitarum latera : victimam Christo sanctificati in se corpori exhiberent : et ad destruendum demonum cultum : veram omnipotentis Dei confessionem carnis sue suppliciis alligantes : sanguine suo scriberent : quod docerent. Atque inter edaces carceris ligaturas : religionis inexpugnabili disciplina : quod innovandam crederent spem : eorum explendam servarent esurient : et potandi oblatione relicta : qui Christi calicem biberent : refectionem seculi non sitirent. Quibus ita nos rectissime supplicemus : ut eorum valida ac preciosa suffragia : fidem in conversatione provehant : Ecclesiam ab impugnatione defendant. Instituant Sacerdotes ad laudem : Levitas ad officium : Reges ad pietatem : populos ad quietem. Et cum illa eis in delectatione sit regio : que suscepit : ita non sit in oblivione que genuit. Habeat illa in collegio quos coronavit : habeat ista in patrocinio quos transmisit.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Magna nobis hodie Domine succurrit te auctore immolandi fiducia. Quia adest Christi tui coheres examinatus igne sacerdos : cujus sacrificium

aliqui qui catholicæ fidei, et veræ pietatis causa, a paganis, ab hæreticis, a schismaticis, ab impiis, aut aperta vi, aut subdola fraude, persecutionem et tribulationes patiuntur, atque adeo nunquam deerit causa orandi pro confessoribus.

* *Fructuosi.* Sunt hi celeberrimi martyres Tarraconenses, qui anno 259 persecutione Valeriani passi sunt, die Veneris, xii Kalend. Februarii. Horum Acta præsidialia exstant apud Bollandum (Tom. II Jan., pag. 340) et D. Theod. Ruinart (Act. martyr., pag. 340), quæ Prudentius (Hymn. 4 de coron.) carmine complexus est. Martyrologia eos commemorant die 21 Januarii; at in missa et Breviario Mozarabum die 16 Februarii coluntur missa et officio proprio (Vid. not. ad pag. 290), ut sanctæ Agneti diem suum integrum servarent. Hi martyres in libris Gallicanis prætermittuntur, et etiam in Calendario Carthaginiensi, quamvis constet ex sancto Augustino (Serm. 275, tom. V oper., col. 1109, Ed. Maur.) eorum festum in Africa celebratum esse; neque dubito quin Gallii idem celebraverint. In quibusdam Martyrologiis vetustis horum nomina perperam exarata inveniuntur; in Calendario Piniano, occitanis amanuensis, nomen Agurii prætermittitur; idem contigit Martyrologio Gellonensi, in quo præterea locus martyrii et tituli dignitatis deliciunt. In Martyrologio Fuldensi Augurius per errorem presbyter designatur; et apud Rabanum, martyr Fructuosus monasticæ regulæ auctor perperam dicitur.

23

non spernas. Adsunt enim Levite sanctissimi : qui A
amicti stolis agni sanguine lotis altare tuum circum-
dare valeant : et sacris muneribus honorare. Quibus
quodlibet omnium in te credentium gerendam in-
junxeris curam : hūc peculiariter loco^a et populo ve-
nerabilium reliquiarum presentia^a consecrato : et
assistere et opitulare jubeas Rex summe precamur.
Nunc tibi Fructuosus tuus in commendatione nostri
ae totius plebis hujus fructus suorum ingerat merito-
rum. Nunc Agurius et Eulogius immaculati tui sangui-
nis^b ministrent poculum credentibus in salutem.
Ut tam victricium ducum vel eruditi magisterio : vel
virtutum formidine terreamur : nec futurorum bonorum
extorres usquequaque reddamur. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Adesto nobis omnipotens B
Deus : Sanctorum tuorum Fructuosi : Agurii : et Eulo-
gii triumphalem celebrantibus diem : et leticiam
spiritualium tribue gaudiorum : concedens eorum in-
tercessione sepultis requiem : offerentiumque tibi
corporibus sospitatem. Quorum sic fides membris
igne decidentibus arsit : ut sentirent corruptibilis
nature defectum : et nescirent celestis animi mutare
propositum. *ñ*. Amen.

311 *Ad pacem. Oratio.* Deus une et Trine : sim-
plex et juste : ammirabilis et preclare : quem socie-
tas illa tripla et indivisa Sanctorum Fructuosi : Aguri-
ii : et Eulogii : sic unita laudis voce inter flammam
concelebrat : ut quamlibet exusta ignibus membra
deciderent : eorum tamen anime divino flante Spiritu
plus calerent. Concede nobis tuorum Martyrum inter-
cessione : ut per quotidiana temporum incrementa
tua in nostris cordibus dilectio coalescat : charitas
ferveat : ac legis tue meditatio convalescat. Ut odio-
rum sopitis jurgis : vigeat in nos flamma divina : et
extinguantur male cupidinis nutrimenta. Quo sicut pre-
dicti Martyres injecti camino : suis te in passionibus
laudaverunt : sic nos te opitulante ex omnium bonorum
fructu tibi placere : ante nostrum obitum mereamur.
ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est omnipotens Deus :
nos tibi ex toto corde gratias agere : et unitatem
Trinitatis tue sub una trium Martyrum passione lau-
dare. Quorum equalis fides : similis fortitudo : indi-
screta confessio per individuas personas : graduum
individuas et penas rapuit : et coronas. Quos inter
gentiles errores velut quibusdam paleis quasi probatum
aurum non minus charitatis divine : quam persecutio-

^a *Consecrato.* Hæc ad populum Tarraconensem
spectant, cum eorum martyrum reliquias Tarraconæ
sepultæ essent. Quæ postea in monasterium ordinis sancti
Benedicti in Liguria, inter Portum Delfini, *Portofino*,
et Recinam, *Recco*, situm, delatæ sunt (*Bolland.*
tom. II Jan., pag. 339).

^b *Ministrent.* Nam diaconorum erat calicem mini-
strare populo.

^c *Quin potius.* Referunt Acta eorum martyres, die
dominico captos, xvii Kal. Februarii, statim in
carcerem ductos fuisse; in carcere a sancto Fructuoso
baptizatum fuisse Rogatianum catechumenum, die
Mercurii, quo stationem ibidem celebraverunt; die
Veneris ad tribunal Præsidis Aemiliani perductos,
constanter deos profanos adorare renuentes ad

nis inimice flamma conflavit : et in celestibus the-
sauris massam ejusdem fornacis ignis condidit : qui
voravit. Libenter enim fidelium animarum ardor tuo
amore succensus : sanctificatorum corporum ferebat
incendium : quos se utique non exinaniri : sed clarifi-
cari posse amplius confidebat. Et cum illo acris
Sancti Spiritus calore ferventes : terrene adustionis
materia cingerentur : exinde flammam sibi deputant in
favillas. Sed faciebat hæc sustinendi virtus : non uren-
di defectus. Cum infirmitatem carnis fides excederet :
non vim sua natura ignis amitteret. Imposita super
ardentem ignis struem membra tabescentia liquesce-
bant : et contracte viscerum partes crescentibus in cu-
mulis carbonibus inherebant. Inter ambustos torres
mixtus cineri sanguis fumabat : sed euntes ad Dominum
animo plus calebant. In quibus pro societate corporis
potuit dolor esse qui tangeret : non potuit esse qui
vinceret. Dum illis divini adjutorii virtute prestatur :
ut ejus pene superaverint crudelitatem : cujus non
timuerunt passionem. Dignum ammodum quo He-
breis pueris Azarie et comitibus ejus similis vox
divina signaret : qui in camino Babylonii Regis illesi
atque securi : novo laudes tuas carmine decantantes :
Angelico atque celesti officio clamaverunt : atque
dixerunt : Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus et ammirabilis es Deus
summe : qui te in his tribus Sanctis : perfecta Tri-
nitatis unitas demonstrasti. Non corporum visibilium
dissimilitudine : sed unita mentium voluntate. Non
officiorum distantium ordine : sed concertantium
militum inseparabili charitate. Non etatum alter-
nantium tempore : sed animorum persistentium in-
discreta virtute. Condecet enim ut qui bella Domini
preliantur sui : secum Regis exhibeant abditissima
lucra : quia et illic certa sperabitur ex hoste victoria :
ubi armorum victricium signa fuerint comitata. Ili
igitur una cum principe glorioso Levite : animo pa-
terno consimiles effecti sunt : continuo celestis glorie
coheredes : in quibus bone voluntatis immutabilem
manere concordiam : furibundus carnifex cernens :
nihilque posse in eis prevalere : penarum conspiciens :
mox atrocibus exurendos deputat flammis. Sed eo sit
militum tuorum fides ardentior : quo fit ardentior
sententia cruentorum. Quos tamen ita in-
disrupto sibimet vinculo tua charitas vinxit : ut nec
estuatia camini : dum traherentur procul conspeta
formidarent incendia : nec tristitia saltim dum illic
projicerentur contraxerint vota. ^c *Quin potius sol-*
ignem damnatos esse. Cumque multi ex fraterna cha-
ritate eis offerrent, uti ex conditi permisti poculum
sumerent, Fructuosus ait : Nondum est hora solvendi
jejunii, agebatur enim hora diei quarta, et jejunium
ante horam nonam non solvebatur. Prudentius (Hym.
6 de coron.) :

Quosdam de populo videt sacerdos
Libandum sibi poculum offerentes :
Jejunamus, ait, recuso potum,
Nondum nona diem resignat hora.

Et hinc etiam patet quam vetusta fuerit consuetudo
in Hispania recepta jejunandi et stationes celebrandi
feriis 4 et 6. Cæterum potio illa medicata dabatur
vivicomburio damuatis, ut sensus sopirentur, et ignis
dolor miuueretur.

ionis tempus adesse cernentes : celestium A
siderio tracti : propere perveniunt ad sue
mortis. Dumque mediis urerentur sacra
ammis : a acceptabilia Deo reddunt hymnis
vota. b Nec dumque fuerunt ignibus divina
concremata : 312 et jam anime Angelo-
lium gregibus choris conserti : perpeti con-
ethera in arce volatu. Ut apud te Deum
servatam esuriam : a quo se fidenter spe-
refici perpetua charitate. Per Christum
ac Redemptorem eternum.

ridie. Omnipotens Deus qui sanctis tuis
Episcopo : Agurio : et Eulogio Diachoni-
am virtutum gloriam tribuisti : ut sic eor-
ora injecta camino liquescerent : ne anime
carnis perarmate Divino Spiritu cederent :

deciderent ignibus membra : ne unquam
reconium tuorum veracia verba : sicque
im corporum exterminata species : ne ta-
ando a confessionis fervore frigerit ignea
hec oblata tibi libamina calore Sancti Spi-
ritus : benedicenda assume : horumque
ione fac nos charitate fervere : delictisque
Quo in divino amore succensi : sit in no-
qui exurat peccata : non qui augeat vicio-
rium incentiva. n̄. Amen.

tenem Dominicam.

erne qui beatissimos Martyres tuos Fructuo-
urium : et Eulogium igne examinasti : eo-
nimas perustis membris ad eternam requiem
i. Dum in illis tribus Trinitas vera inhabitas : C
os in passione unitas sancta coronat. Respice
celso throno glorie tue : dans nostris crimi-
m : et terre nostre finibus pacem. Ardea-
tu : sanctificemur ex actu. Operemur justi-
neamus castimonie disciplinam. Ut eo fervo-

ptabilia. Huc refer quæ in Actis eorum legun-
que exusta fuisse fasciolas quibus manus eorum
olligata, orationis divinæ solitæ consuetudinis
gaudentes positus genibus, de resurrectione se-
pro trophæi Domini constituti, Dominum depre-
donec simul animas effuderunt. Scilicet, exustis
sibus ad palos colligati stabant, positus geni-
tensis brachiis in modum crucis, ut Christianis
s erat, simul orantes beatas animas effude-

dum. De hac visione Prudentius (In Hymno) D
estantur : Post hæc, solita Domini non de-
gnalia : apertum est cælum, videntibus Babylon
nio fratribus nostris, ex familia Emiliani
qui etiam filia ejusdem Emiliani, dominæ
aruali, ostendebant sanctum Fructuosum
m cum diaconibus, adhuc stipitibus quibus
erant perharantibus, in cælum ascendentes
s. Et infra : Emiliano etiam qui eos damnavit
us pariter cum diaconibus se ostendit, in
omissionis.

Cathedra. Circa hanc festivitatem tria hic no-
Primum, festivitatem antiquissimam esse,
mæ, Kalendarium Bucherianum : VIII Kal.
atæ Petri de Cathedra. Kalendarium Gottho-
m, sive potius fragmentum ejus Pinianum :
I. Mart., Cathedra sancti Petri apostoli. Ora-
iothicum (Pag. 62, or. 1), viii Kal. Mart. :
t orationes de Cathedra sancti Petri. Huic
issale et Breviarium nostrum, quibus, viii

re cordis quo te predicti Martyres in medio ignis po-
sint laudaverunt : nos quoque institutionis divine
oraculum compuncti : coram te depromere mereamur : ita dicentes. Pater noster.

Dicat Presb. Humilite vos benedictioni. Dominus
sit semper vobiscum. n̄. Et cum spiritu tuo.

Benedictio. Deus unus et trinus : qui se in unitate
trium Martyrum Fructuosi : Agurii : et Eulogii pas-
sione gloriosum ostendit : glorificari se in vestris
cordibus faciat : et ad instar illorum in sue pacis
unione connectat. n̄. Amen. Quique illis gloriam
adauxit per passionem : temporalium igne : calore
Sancti Spiritus peccata vestra expurget. n̄. Amen.
Ut in illo vestra semper spes permaneat fixa : quo illis
est eterna post esuriam refectio attributa. n̄. Amen.
Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus
sit semper vobiscum. n̄. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Communio. Refecti Christi corpore.

Oratio. Domine Deus omnipotens. Quere in San-
ctorum Juliani et Basilisse. fol. 287, et ubi dicitur
Juliani et Basilisse : dicatur Sanctorum Martyrum
tuorum Fructuosi : Agurii : et Eulogii.

Valentini Martyris.

Omnia dicantur unius Martyris. folio 421.

Juliane Virginis et Martyris.

Omnia dicantur unius Virginis. folio 456.

Pantaleonis Martyris et Sociorum ejus.

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 426.

Columbani Abbatis.

Omnia dicantur unius Confessoris simplicis. fol.
432.

° IN CATHEDRA SANCTI PETRI.

Ad Missam. d Officium.

Benedicam te dicit Dominus : adscribam super te
nomen meum novum : et nomen civitatis magne nove

Kal. Martii missa et officium in Cathedra sancti Petri
inscribitur. Missale Gallo-Gothicum, n. 20, et Sacra-
mentarium Bobianum : Missa in Cathedra sancti
Petri. Lectionarium Luxoviense, n. 23 : Legenda in
Cathedra sancti Petri. Aliud quod notandum est, du-
plicem festum Cathedræ sancti Petri in vetustissimis
apographis Hieronymianis signari, alterum xv Kal.
Febr., quo Cathedra Romana, alterum viii Kal.
Martii, quo Antiochena Cathedra celebratur. Sic Ep-
ternacense, Lucense Florentinii, Corbeiense Dacherii,
quibus adhærent Gellonense, Romanum Parvum, et
his recentiora, Adonis, Usuardi, Romanum Baronii,
aliaque plura Martyrologia. Atque adeo incertum est
quod viri aliqui eruditi tanquam certum prodiderunt,
unicam olim celebratam esse Cathedræ sancti Petri
festivitatem, neque ad hoc probandum satis est quod
in plerisque libris ecclesiasticis unica inveniat
festivitas Cathedræ signata, nam inde id solummodo
evincitur in quibusdam Ecclesiis unicam celebratam
esse solemnitatem Cathedræ sancti Petri. Sed quid
illis libris facient in quibus nulla prorsus signatur
Cathedræ festivitas ? Utique exinde vix inferri potest
Romanos Cathedram sancti Petri non celebrasse.
Tertium igitur quod animadvertendum est, Kalenda-
rium Carthaginense, Sacramentarium Gelasianum
Thomasi, Gregorianum Muratorii, quod e Codice
sæculi ix editum est, Antiphonarium Gregorianum,
Gradale

d Officium. Apoc. III, 7.

Iherusalem : alleluja. *ψ*. Benedicam te Domine qui A
fecisti celum et terram. P. Adscribam. *ψ*. Gloria et
honor Patri. P. Adscribam.

Oratio. Deus Dei filius : qui in te solidissima pe-
tra exaltasti Petrum : et per Petrum Ecclesiam : ef-
fectus illi in tribulatione fiducia : quo possit adversa
cuncta superare presentia : porrigere nobis auxilium dex-
tere tue : ut ^a per eum qui in te post negationem red-
ditus : saluti meruit solidari : per eum nos digneris a
victorum tentationibus ^b erui : ac fides nostra in nul-
lo coram te apparens nutabunda : et animas et cor-
pora pertrahat ad superna. *ñ*. Amen. Per misericor-
diam tuam Deus noster qui es benedictus : et vivis et
omnia regis in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus
sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Esaye Prophete (° Cap. XXXII).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Ecce in iusticia regnabit Rex :
et principes ejus in iudicio preerunt. Non caligabunt
oculi videntium : et aures audientium diligenter au-
scultabunt : et cor stultorum intelliget scientiam : et
lingua balborum **313** velociter loquetur et plane.
Non vocabitur ultra is qui ineptus est princeps :
neque ^d fraudulenter appellabitur major. Stultus
enim fatua loquitur : et cor ejus faciet iniquitatem :
ut perliciat simulationem : et loquatur ^e ad eum
fraudulenter : et vacuam faciat animam esurientis :
et potum sitiienti auferat : fraudulentis vasa pessima
sunt. Ipse enim cogitationes concinabit ad perdendos
vites in sermone mendacii : cum loquitur ^f pauperi
iudicium. Princeps vero ea que digna sunt principe
cogitabit : et ipse super duces stabit. Mulieres opu-
lente surgite : et audite vocem meam. Filie confi-
denter percipite auribus eloquium meum : donec
effundatur super nos spiritus de excelso. Et erit
desertum Charnel : et Charnel in saltum reputabi-
tur. Et habitabit in solitudine iudicium : et iusticia
in Charnel sedebit. Et erit opus iusticie pax : et cul-
tus iusticie silentium : et securitas usque in sempiternum.
Et sedebit populus in pulchritudine pacis :
et in tabernaculis fiducie in requie opulenta. *g* Ait
Dominus omnipotens. *ñ*. Amen.

Gradale Modoetianum, Lectionarium Ambrosianum
Em. Thomasi et Capitularia Evangeliorum Em. D
Thomasi et ill. Georgii, utramque festivitatem Ca-
thodre prætermisisse, quod aliis quibusdam libris
liturgiis contigit. Cæterum credibile est in quibus-
dam Gallie Ecclesiis mense Januario, in aliis mense
Februario, hanc festivitatem esse celebratam. Nea-
poli olim die 12 Februarii celebrabatur, ut ex
Kalendario marmoreo Neapolitano habemus, in quo,
12 Febr. : D. Q. ELECTUS EST S. PETRUS PAP.,
sculptum est, nimirum : Die duodecimo Febr. dies
quo electus est sanctus Petrus papa. Demum quod,
omissa mentione Cathodre, in laterculo Polemii
Silvii legitur vixit Kal. Martii, depositio sancti Petri
et Pauli, vel escitantia insertum est, vel de trans-
latione quadam reliquiarum Apostolorum intelli-
gendum.

^a Per eum. Hæc verba videntur abundare.

^b Erui. Lege erueri.

^c Cap. XXXII. Vers. 1-19. Pluribus omissis. In

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
cum.

^h *Psallendo*. In manibus portabunt te : ne unquam
offendas ad lapidem pedem tuum. *ψ*. Quoniam An-
gelis suis mandavit te : ut custodiant te in omnibus
viis tuis. P. Ne unquam

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistole Petri Apostoli (I, 1 cap. V).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Seniores qui in vobis sunt obsecro conse-
nior et testis Christi passionum : qui et ejus que in
futuro revelanda est glorie communicator. Pascite
qui est in vobis gregem Dei : providentes non coacte :
sed spontaneo secundum Deum. Neque turpis lucr-
gratia : sed voluntarie. Neque ut dominantes in cle-
B ricis : sed forma facti gregis ex animo. Ut cum appa-
ruerit princeps pastorum percipiatis immarcescibilem
glorie coronam. Similiter adolescentes subditi estote
senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insi-
nuate. Quia Deus superbis resistit : humilibus autem
dat gratiam. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Matheum

(1 Cap. XVI).

In diebus illis : Dominus noster Jesus Christus ve-
nit in partes Cesaree Philippi : et interrogavit disci-
pulos suos dicens. Quem dicunt homines esse filium
hominis? At illi dixerunt. Alii Joannem Baptistam.
Alii autem Helyam. Alii vero Hieremiam : aut unum
ex prophetis. Dicit illis Jesus. Vos autem quem me
esse dicitis? Respondens Symon Petrus dixit. Tu es
Christus filius Dei vivi. Respondens autem Jesus
dixit. Beatus es Symon Barjona : quia caro et san-
guis non revelavit tibi : sed Pater meus qui in celis
est. Et ego dico tibi : quia tu es Petrus : et super
hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Et porte in-
feri non prevalebunt adversus eam. Et tibi dabo
claves regni celorum. Et quodcumque ligaveris super
terram : erit ligatum et in celis : et quodcumque
solveris super terram : erit solutum in celis. *ñ*.
Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
cum.

^k *Lauda*. Alleluja. *ψ*. Tu es Sacerdos in eternum

Sacramentario Bobiano et in Lectionario Luxoviensi
deficit prophetia.

^d *Fraudulenter*. Vulgata, *fraudentus*.

^e *Adeum*. Fortasse, *ad Deum*. Vulgata, *ad Dominum*.

^f *Pauperi*. Vulg., *cum loquetur pauper iudicium*.

^g *Ait Dominus omnipotens*. Sunt verba quibus finis
imponeretur lectioni.

^h *Psallendo*. Ps. xc, 12.

ⁱ *Cap. V. Vers. 1-6*. In Sacramentario Bobiano
legitur ex *Epistola beati Petri Apostoli ad gentes*,
scilicet ex prima Epistola sancti Petri, cap. 1, 5, 4.
In Lectionario Luxoviensi legitur ex Actibus, xii,
1-17. In comite Pamellii legitur ex Epistola ad
Hebræos, v, 1.

^j *Cap. XVI. Vers. 13-20*. Idem Evangelium in
Sacramentario Bobiano, in comite Pamellii, et in
Missali Toletano legitur. At in Lectionario Luxo-
viensi partim ex Mathæi xvi, 13-20, partim ex
Joanne xxi, 15-20, compactum est.

^k *Lauda*. Ps. cix, 4.

secundum ordinem Melchisedech. *P.* Alleluja. A

^a *Sacrificium.* Ego Daniel intellexi numerum annorum in quibus factus est sermo Domini : tibi autem Domino Deo nostro propiciatio et misericordia : alleluja. *ŷ.* Dum aspicerem in nubibus celi : ecce quasi filius hominis amictus auro purissimo veniebat : principatus ei honor et regnum. *P.* Tibi autem Domino.

Miss. *ŷ.* Diem in quo beatissimo Petro Apostolorum omnium principi in se primum Ecclesie electione fundate : et cathedra commissa est : et caterva religionis in laudem Dei dilectissimi fratres quibus ipse docuit officiis celebremus. Pias illi preces et cantica festa reddentes : ut primum nos longe sibi merito impares : satisque conversatione dissimiles ejusdem : quod ipse digne complavit : ministerii susceptores apud omnipotentem Dominum : tanquam pius magister ab omni contagione delicti excuset. Deinde pro omni Ecclesia : cujus ipse fundamentum factus est : cujus principatum indeptus est : intercedat. Dominicarum ovium curam bonus etiam nunc pastor impendat : accepto privilegio **314** potestatis ligata dissolvat. Prevalere nobis intercessionis sue studio portas inferi non permittat : sed ad regni celorum nos atria : de quo claves accipere meruit : introducat. *ŷ.* Amen.

Alia Oratio. Christs: fili Dei vivi : qui Apostolum tuum Petrum ita confessione justificans : revelasse illi Patrem tuum : hanc ipsam tui intelligentiam esse docuisti : cum alia atque alia de te hominibus incerta opinione narrantibus : ille te non secundum carnem et sanguinem metuendo intelligeret : crederet : predicaret : hujus te intercessione supplices deprecamur : ut in desiderio nos ad te veniendi po-

^a *Sacrificium.* Ex Danielis ix, 2-9. *ŷ.* Danielis vii, 13.

^b *Diem.* Antiquiores illi non alia de causa hanc festivitatem celebrasse videntur, quam ut Deo gratias solemniter agerent quod in Ecclesia sua cathedram principalem, sive, quod idem est, episcopatum Ecclesie, cum plena ligandi atque solvendi potestate, instituerit, eamque cathedram beato Petro apostolo, et, per eum, Romanis pontificibus, successoribus ejus ad finem sæculorum, tenendam tradiderit. Gotho Hispani, in missa : *Diem*, inquit, celebramus quo beatissimo Petro, apostolorum principi, Ecclesie cathedra commissa est. Et in Orationali Gothico (*Pag.* 63, *or.* 4), populum benedicentes, dicunt : *Unigenitus Dei Filius qui beatissimum Petrum caput voluit esse Ecclesie sue... et qui illi commisit cathedra pontificalis fastigium... ut idem Petrus qui potestatem accepit peccata demittere... regni, de quo claves accepit, vos faciat participes esse.* Neque aliter Galli in Sacramentario Bobiano : Solemnissimum, inquit, diem in quo omne jus gentium et Judæorum sortitus est beatissimus Petrus, quem diem ipsa Divinitas consecravit, delegando illi cælorum claves, vel pontificalis cathedra contulit dignitatem, fratres charissimi, exsultantes in Domino celebremus. Et in sermone 96 sancti Leonis, si tamen ejus sit (*Oper. t. I, p. 180, Ed. Quen.*), legitur : *Adest, dilectissimi fratres, beati apostolorum principis gloriosa solemnitas... in ista vero, exsultantibus undique fidelium turnis, pontificali cathedra cum magna gloria est sublimatus... adeptus est sanctæ Ecclesie principatum... Et in oratione quæ hac die in Sacramentario Gregorianis Pamellii et Menardi, et Rocchæ,*

sitos fides modica mundo turbante non subruat : sed auxiliatricem dexteram ad liberandos nos prius, quam ad dubietatem valida tentatione deducti mergi forsitan incipiamus : extende. Ac si propter fragilitatem nostram : quod titubamus increpites : non tamen propter iniquitatem nostram : ut pereamus expectes.

ŷ. Amen.

Post nomina. Sancte Domine qui Apostolum tuum Petrum ad domum Cornelii Centurionis accersitum : ne gentilem hominem quasi immundum pollutumque respueret figuratiter monuisti : cum in visione sopore modico quiescenti : vas quoddam uniuersorum animalium permixtione completum : quatuor iniis ab excelsa celi parte depositum : maciandi et comedendi lege preponeres : eumque velut contaminationis edulium recusantem : immundum dicere quod creaveras vetuisses : significans scilicet in omnibus nationibus Ecclesie tue conversam plebem : Apostolis predicantibus eibum facturam : quam tu a quatuor mundi partibus quatuor Evangeliiis invitam : in uno fidei receptaculo congregasti. Hanc quesumus mundam in oculis tuis statue : dignamque sanctis altaribus effice. Atque ita oblationes ejus suscipe in sacrificium tuum : et hostias deputa : ut ipsa tibi sacrificium : ^c ipsa sit hostia. Beatorum quoque Angelorum : Patriarcharum : Prophetarum : Apostolorum : Martyrum : omniumque Sanctorum : qui de Ecclesie corpore gloriosa Christi membra facti sunt suffragiis : rogantibus nobis requiem fidelium spiritibus tribue defunctorum. Ut facta per caros suos commemoratio : illis refrigerium conferat : his proventum. *ŷ.* Amen.

Ad pacem. Oratio. Jesu fili Dei qui Petro Apostolorum omnium principi : plus ceteris Discipulis dili-

recitatur : *Deus, qui beato Petro, collatis clavibus regni cælestis, ligandi atque solvendi pontificium tradidisti. Demum, Sacramentarium Bobianum et Missale Gallo-Gothicum : Deum, qui beato Petro tantam potestatem contulit, ut si ipse ligaverit non sit alter qui solverit, et quæ in terra solverit item in cælo soluta sint, precibus imploremus, ut, etc.* Huc etiam spectat modus hanc festivitatem enuntiandi in Calendario marmoreo Neapolitano : *dies quo electus est sanctus Petrus papa, id est, in papam, seu in summum Ecclesie pontificem ; et illud sermonis 190 (Append. tom. quinti Oper., Edit. Maur.) sancti Augustini : Institutum solemnitatis hodiernæ a senioribus nostris Cathedræ nomen accepit, ideo quod primus apostolorum Petrus hodie episcopus cathedram suscepisse referatur.* Et illud serm. 191 (*Ibid.*), qui etiam sancto Augustino tribuitur : *Dum natalem Cathedræ colimus, episcopatum Petri apostoli veneramus. Recte enim addit auctor serm. 190 (In append. tom. V Oper. S. Augustini) : Ecclesie natalem sedis illius colunt quam apostolus pro Ecclesiarum salute suscepit.*

^c *Ipsa sit hostia.* Confer sanctum Augustinum (*De Civit. Dei*, lib. x, cap. 20) et sanctum Fulgentium (*Lib. II ad Monimum, cap. 12*) ubi, inter alia, hæc : *Solius igitur catholicæ veritatis communionis sacrificium Deus libenter accipit ; quia dum charitatem suam per Spiritum sanctum diffusam, in ea custodit, ipsam Ecclesiam sibi gratum sacrificium facit, quæ ipsam semper poscit gratiam spiritalis charitatis accipere, per quam se poscui hostiam vivam, sanctam, Deo placentem, jugiter exhibere.*

genti : oves tuas sub testimonio dilectionis commen-
das : cum amorem ejus erga te Dominum : et te
interrogante : et illo respondente declaras. Tu eo
suffragante Ecclesiam : ^a *cujus ipse caput factus es* :
ab scandalis libera : et in pace conserva. Ut chari-
tate ferveat. Fide crescat. Spe polleat : atque sanc-
tis operibus enitescat. Quo ejus indefesso muniatur pa-
tricio : *cujus doctrina edificata est vel exemplo.*
ñ . Amen.

^b *Inlatio.* Dignum et justum est omnipotens Deus :
ut exaltet te in Ecclesia plebs : et in cathedra senio-
rum te omnis spiritus predicet. Uterque sexus con-
laudat : etas tota concelebrat. Per quem ad evacuan-
dam seculi inflationem : et destruendam mundane
sapientie vanitatem : in sortem Apostolice Sedis illa
inclita imperiis et inter Deos supersticiosi culta sa-
crificiis Roma succubuit. Cum in illa horrentium
numerositate templorum : et diversorum numinum
titulis preflata statuas simulacra : humilem Petri sui
Cathedram ^c *civitas legibus suis superba susciperet* :
veramque Dei sapientiam philosophis rusticus predi-
casset. Ut in illo venerari disceret penulam pauperis
trabea consularis : cum nationibus scelerata scele-
rum impunitate collectis id ostenderet : infami liber-
tate juris esse : quod criminis. Quibus maxima esset
religio Romuleos colere maues : fratris cruore per-
fusos. Hic inquam ille vir retifex vel edifex regere
navem solitus : ad officium capiendorum hominum
gubernande plebis electus : illum esse Deum docuit :
quem virgo peperit : non quos lupanar nutrit. Fit
celi janitor mundi piscator. Cui post humidum linum
committitur regnum divinum. Statuitur Christi edituus
seculi rusticanus. Cui artis fuit vela suspendere :
potestatis sit peccata dimittere. In carne ignobilis : in
elatione sublimis. Illi aperienda sanctis conclavia
decernuntur : illum Christus participem sui concilii
facit. Ille Christum amoris sui testem presumit :
315 ipse primum futurum Martyrem jubetur attra-
here. Tanta a Domino charitate dilectus : ut ab ore
ejus audiret inventum in ore capies piscis staterem :
dabis pro me et te. Iste Petrus qui non habendo au-
rum neque argentum : in eleemosynas sanitates ero-
gat : de quo claudus ex utero matris egressus : qui

^a *Cujus ipse caput.* Missale Gallo-Gothicum et Sa-
cramentarium Bobianum, in collectione quæ sequitur
hac die : *Deus, qui hodierna die beatum Petrum, post
te dedisti caput Ecclesie, etc.* Hinc in Orationali
Gothico (Pag. 63, or. 4) legimus : *Unigenitus Dei
Filius, qui beatissimum Petrum caput voluit esse Ec-
clesie suæ, etc.*

^b *Inlatio.* Eadem est in Sacramentario Bobiano et
Missali Gallo-Gothico contestatio quoad sensum, sed
in libris Gallicanis, quibusdam detruncatis, aliis in
compendium reductis, brevior est.

^c *Civitas.* Huc refer celebre illud sancti Leonis
(Serm. 1 de nat. apost. Petri et Pauli), qui urbem
Romam alloquens : Ad hanc, inquit, gloriam evecta
es, ut per beati Petri sedem caput orbis effecta latius
presideres religione aivna quam dominatione terrena.
Et plura ibidem.

^d *A te magistro.* Sanctus Isidorus scribit sanctum
Petrum primum instituisse ordinem missæ et oratio-
num quibus obla. a Deo sacrificia consecrantur (De

stipem jaciturus speravit : salutem surrecturus acce-
pit. Iste est Petrus qui Eneam octo annorum paralisi
comproditum : in Jesu nomine vigori pristino fugata
debilitate restituit. Iste est Petrus qui boni magisterii
discipulam nomine Tabitam : a mendis ac vestiendis
viduis servientem : toto jam post vitam corpore
quiescentem : et delatis funeri exequiis : exanimem
suscitavit : cum in testimonio boni operis circum-
stantium pauperum fletus : monstratisque dare con-
sueverant vestimentis : offerrent Apostolo in ef-
fectum mirabilium suffragium lachrymarum. Iste
est Petrus : *cujus vincula propter Dei nomen ligata* :
manus solvit Angelica : cum in medio custodum
fluentibus sponte uexibus catenarum : excussis pro-
cul obicibus reserata carceris claustra patuerunt.
Postremo iste est Petrus : *cujus lingua populos in-
firmos umbra curavit.* Ut per divinitatem Dei gratia
hoc ageret umbra Pontificis : quod sinitia Salvatoris.
Ante cujus conspectum omnes Angeli atque Archan-
geli incessabiliter proclamant : ita dicentes. ñ . Sau-
ctus.

Post Sanctus. Vere Sanctus es Domine Jesu Chri-
ste : qui Apostolum tuum Petrum firmissimam sta-
tuens petram : edificare tibi in ea sanctam pronun-
ciasti Ecclesiam. Cui et porte inferi minime prevale-
rent : et celi jugiter absque ambiguitate patèrent.
Cælorum etenim claves a te accipere meruit : ut ve-
niendi ad te desiderium habentes : vite portas ape-
riat : et ad celeste tue majestatis palacium introdu-
cat. Christe Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Ista sunt Domine holocausta dulcia : ut
mel de petra manantia : Apostoli tui Petri institute
doctrina : ut ^d a te magistro didicerat in commemo-
rationem tue passionis libanda. Fiant ergo quesumus
piissimo vultui tuo accepta : tue majestatis dextera
sanctificata. Sint placabilitate pinguis : et tui oris elo-
quio benedicta. Sint in percipientibus firma munimina :
et infirmis exhibeant anime et corporis medicinam.
ñ . Amen.

Ad orationem Dominicam.

Salutare orandi preceptum : tuos magister bone
docuisti discipulos : quorum principatum te jubente
indeptus est Petrus. Ut rejecto orationis multiloquio :

Offic. eccl. l. 1, c. 15. Subdit autem has orationes
sanctum Petrum ita instituisse ut a Christo Domino
magistro suo didicerat. Christum enim quædam circa
oblationem Eucharistiæ, non modo quoad substan-
tiam sacrificii, sed etiam quoad modum et ritum
offerendi, apostolis tradidisse, sanctus Clemens (Ep.
1 ad Cor.) haud obscure prodidit, et auctor de Mortib.
persecutorum addit Christum Dominum ista apo-
stolis suis post resurrectionem tradidisse ; dum enim
*aperuit corda eorum, scripturas illis interpretatus est ;
dogmatibus fidei, quæ orbi universo tradituri erant
eos imbuit, disposuitque testamenti novi solemnem
disciplinam :* utique eam quæ ad sacrificii et sacra-
mentorum confectionem et administrationem pertinet.
Profecto singularis illa uniformitas, in præcipuis re-
bus ad sacrificium Eucharisticum spectantibus, quæ
apud omnes Christianos observatur, non alteri causæ
magis apte quam divinæ huic traditioni ascribenda
videtur.

tuum Deitatis natura ^a et Martyrum adoptionis gratia A patrem : audeamus invocare et dicere. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Dominus Jesus Christus qui Apostolum suum Petrum principem constituit Apostolorum : et claves illi tradidit regni celorum : presentem benedicit clerum et populum. *ñ*. Amen. Illosque ad promerendam salutem Apostoli sui obumbret umbra : qui ex ejus devotione solennitatis venerantur cathedram. *ñ*. Amen. Ut qui ad ejusdem cathedre concurrunt solennitatem : libamen percipiant indulgentie ad eternam salvationem. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et vi.

Com. Refecti Christi corpore.

Quere in Sanctorum Juliani et Basilisse. fol. 287. Et si venerit in tempore Quadrage. dicatur loco Gustate. Qui venit ad me.

Com. Repletum est cor nostrum. *Quere in primo Dominico Quadr. fol. 98.*

Oratio. Christe Dei Fili : qui oves tuas sub testimonio dilectionis tue Apostolorum omnium principi Petro commendans : quo et te interrogante et illo respondente : dignus probaretur pastor esse Ecclesie : fac nos veridice amatores tuos semper existere. Ut per eum cujus claves date sunt regni : nos intrare mereamur januas paradisi. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ*. Deo gratias.

IN FESTO ^b SANCTI MATHIE APOSTOLI.

Officium.

Gloriam et magnum decorem. *Quere in unius Martyris. fol. 421.*

316 *Oratio.* Concede omnipotens Deus : ut gloriosissimus Apostolus tuus Mathias : qui per Christum Dominum in Ecclesia devicit viriliter adversarium : in Christo Ecclesie destruat inimicum. Ut populo fidelium eterna pace obtineat gaudium : dum ad te quoque securitas conquirat proventum. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Prophetia.* Justus D si morte.

^a *Et Martyrum. Lege et nostrum.*

^b *S. Mathie.* Sanctum Matthiam apostolum hac die, vi Kal. Martii, colunt in Sacramentariis Gregorianis Pamelii, Menardi et Rocchæ, in Breviario et Missali Mozarabum, et in Martyrologiis Corbeiensi Dacherii, Gellonensi Cod. sancti Galli, Romano Parvo, Hedæ Genuino, Adonis, Usuardi, Flori, Notkeri, Wandelberti, et Romano Baronii. Pluribus tamen libris liturgicis, Martyrologiis et Kalendaris deficit festivitas sancti Matthie; inter alia Orationali Gothico, Sacramentario Gelasiano em. Thomæ, aliquibus Codicibus vetustis Sacramentarii Gregoriani, Capitularibus Evangeliorum Georgii, Kalendario Gotho-Hispano, et Kalendario Carthagenensi. Græci sanctum Matthiam die 9 Augusti in Menologio

Quere in festo S. Clementis. fol. 20.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Psallendo. Os justus meditabitur

Quere in Sancti Bartholomei. fol. 363. c Epistola. Charissime confortare.

Evangelium. Una dierum Dominus noster.

Quere in Sancti Clementis. fol. 20.

Lauda. Alleluja. *Et Sacrificium. ut in Sancti Bartholomei. fol. 365.*

Missæ. Largitorem eterni muneris fratres charissimi supplices imploremus : ut sacrificium quod offerimus hodie in honorem Apostoli sui Mathie : propiciatus acceptare dignetur. Ac sic preces omnium clementer accipiat : ut omnibus peccata dimittat. Et B qui prestare dignatus est eidem Apostolo suo Deus Pater omnipotens olim victorie palmam : nunc quesumus universis postulata concedat : et eterne vite premia dignanter attribuat. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. In honorem beatissimi Martyris tui Mathie Apostoli : cujus hodie natalem glorie celebramus : his majestati tue omnipotens Deus laudibus servientes : solennia festa concinimus : supplices te deprecantes : ut cujus meritis obsequimur : ejus te propicio ac donante : apud clementiam tuam semper precibus adjuvemur. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Pietatem tuam petimus sempiterna Trinitas Deus : et Sancti tui Mathie Apostoli et Martyris venerantes agnouem : supplices imploramus : ut preces omnium clementer accipias : et omnibus peccata dimittas. Atque ita tibi sit offerentium devotio placita : ut defunctis etiam requies prestetur eterna. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Reple nos Domine tue pacis et dulcedinis dono : ut qui in hoc die amabiliter Martyris tui Mathie Apostoli veneramur triumphum : martyriali proficiamus affectu : et quia eidem Sancto tuo impendimus obsequelle honorem : ejus precibus per te fructificemus in charitate.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : equum et salutare est : te inconfusa Trinitas et unius essentie indivisa majestas : Deum Patrem et Filium et Spiritum Sanctum : fontem beatitudinis eterne laudare : quem scimus nullius servitutis obsequiis indigere : per quem beatissimus Martyr tuus Mathias Apostolus er-

Basilii, commemorant. Plura de sancto Mattha lege apud Bollandum (*Tom. III Februarii, a pag. 431*), quædam etiam apud Florentinum (*In notis ad Martyrologium Lucense, die 31 Maii*), apud P. Sollerium (*In notis ad Usuardum, die 24 Februarii*), et in Baronio (*In notis ad Martyrologium Romanum*).

^c *Epistola.* Epistola hæc eadem legitur in festo sancti Clementis ex epistola H ad Timotheum, cap. II, 4-10. In Codice Missalis Mozarabici, quo utor, ad extremitatem pagine adjicitur hæc notula manu recentiori exarata : *Epistola exurgens Petrus CXCIX.* Scilicet Epistolam eandem legendam esse indicat ex Actuum apostolorum I, quæ feria secunda post Pascha legitur, fol. 198.

rores seculi sapientia vicit : terrores patientia superavit : et idcirco tam magnum tamque magnificentum est quod fecit. Secutus quippe agnum : leonem vicit : quando persecutor seviebat : leo fremebat. Sed quia agnus sursum attendebatur : leo deorsum contemnebatur. Ipse enim intuebatur : qui mortem morte destruxit : in ligno pependit : sanguinem fudit : mundum redemit. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare ita dicentes. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : et vere benedictus Dominus noster Jesus Christus Filius tuus : ^a qui hodierno die animam sui testis Mathie Apostoli : devicto mundo evexit in celum. Ut que fuerat afflicta suppliciiis : gaudiis frueretur eternis. Et que Dominice imitatrix extiterat passionis : celestis esset particeps regni. Hujus perinde meritis Deus summe : terminum pone delictis : et finem scandalis. Ut qui Martyris tui Mathie Apostoli veneratores existimus : remotis adversitatibus imitatores effici mereamur. Per Christum Dominum ac Redemptorem eternum.

Post pridie. ^b Hec tibi Domine tua servantes precepta : in altare tuum panis ac vini holocausta proponimus : et in commemoratione sancti tui Mathie Apostoli suscepta populi tui per has oblationes te jubente vota deferimus non nostris meritis : sed obsequio suscepti officii. Rogantes profusissimam tue misericordie pietatem omnipotens Deus : ut eodem spiritu quo te in carne virginitas incorrupta concepit : has hostias Trinitas indivisa sanctificet. *ñ.* Amen.

^a *Qui hodierno die.* De die emortuali sancti Matthie non una est omnium opinio : multi hac die, alii 31 Maii passum volunt. Vide Sollerium, in Usuardum, die 24 Januarii, et citatum Florentinum ad diem 31 Maii, in notis ad Martyrologium Hieronymianum Lucense.

^b *Hec tibi.* Hæc oratio *post pridie* eadem recurrit in missa sancti Mathie apostoli et evangelistæ, in missa communi unius martyris, et paucis demptis, in missa Natalis Domini, estque una earum quibus recentiores nonnulli abutuntur ad persuadendum Gotho-Hispanos formam consecrandi Eucharistiam non in solis Christi Domini verbis solemnibus, sed simul in invocatione quadam reposuisse : quod quantum a veritate alienum sit alibi satis fuisse ostendi (*Vid. not. pag. 217*). Ad præsentem vero orationem quod attinet alibi etiam notavi (*Vid. not. pag. 197, 193*). Panis et vini holocausta quæ sacerdos, suo munere, de mandato Domini, surgens, altari imponit, et per quæ vota populi coram Deo defert, reipsa esse corpus et sanguinem Christi, quilibet harum rerum peritus probe novit. Nam merum panem et vinum simplex aqua mistum altari inferre diaconorum erat, non sacerdotum. *Levitæ inferunt oblationes in altaria*, inquit Gotho-Hispanorum doctor (*De Off. eccl. l. II, c. 8*), at, inquit, sacerdos *oblata sanctificat, quia in sacerdote consecratio est.* Et rursus (*Epist. ad Ludifred.*) : Ad diaconum pertinet altari oblationes inferre et disponere ; ad presbyterum vero pertinet sacramentum corporis et sanguinis Christi ad altaria Dei conficere. Præterea præceptum Christi, de quo in hac oratione sermo, utique illud est : *Hoc facite in meam commemorationem*, quo presbyteris et sacerdotibus præceptum datur, et simul potestas, conficiendi corpus et sanguinem Christi ; quare, cum in hac oratione dicitur : *Hæc tua, Domine, præcepta servantes, in altare tuum panis et vini holocausta proponimus*, non de pane aut de vino usuati, sed de

317 Ad Orationem Dominicam.

Deus qui in Sancti tui Mathie Apostoli corde flammam accendisti dilectionis tue : da mentibus nostris eadem fidei charitate fervere. Ut in cujus gaudemus triumphis : ejus provocemur exemplis : ad te proclamantes e terris. Pater noster. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Benedictio. Precibus justis tui Mathie Apostoli : vos Dominus ab omni reatu vestro justificet. *ñ.* Amen. Illius quoque vos efficiat imitari virtutem : ad cujus dedicandam solennitatem vestram excitavit devotionem. *ñ.* Amen. Ut participes vos ei in illa eternitate reddat in munere, cujus amabiliter hic prospicit celebrare solennitatem. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Dicat Chorus. Gustate

Com. Refecti Christi corpore.

Oratio. Domine Deus omnipotens qui es vita.

Quere in Sanctorum Juliani et Basilisse dicatur Sancti Mathie Apostoli tui. Et si venerit istud festum in Quadr. dicatur loco. Gustate. Qui venit ad me. *Com.* Repletum est cor. *quere folio 98. Oratio ut supra.*

Adriani Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. folio. 421.

Donati Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. ut supra.

Emeterii et Celedonii :

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 428.

supersubstantiali loquitur. Siquidem post prolata Christi verba *caro et sanguis, et panis de caelo, et granum tritici*, aliaque ejusmodi plura, unum et idem significant corpus Christi, ut Etherius et Beatus antea præmonuerant. Unde, cum in hac oratione rogant ut *Trinitas indivisa has hostias sanctificet, eodem spiritu quo Christum virginitas incorrupta concepit*, pro elementis jam transsubstantiatis orant. Neque te moveat modus loquendi, primo aspectu singularis, nam similes verborum formulæ in aliis rebus, etiam inanimatis benedice-dis passim adhibentur, ut optime norunt ii quibus libri liturgici familiares sunt. Sic in Sacramentario Gregoriano Menardi, p. 151, salem, ad aquam aspersionis faciendam, benedicentes, orant ut salem, *sancti Spiritus sui sanctitate Deus sanctificatum reddat*, et in benedictione calicis (*Pag. 155*) orant : *Precamur ut hunc calicem... emissionem sancti Spiritus tui, celesti benedictione sanctifices*, quibus idem significatur, quod verba *sanctificare et benedicere* denotant.

^c *Emeterii et Celedonii.* Quinto Nonas Martii celebris est apud Hispanos memoria martyrum Calaguritanorum Emeterii et Celedonii, quos Prudentius (*Hym. I de coron.*) fuisse celebrat, et rursus (*Hym. 4*) urbes singulas cum suis martyribus Christo judici obviam prodeuntes describens, inquit :

Nostra gestabit Calagurris ambos,
Quos veneramus,

Emeterium nimirum et Celedonium. Acta præsidialia horum martyrum ævo Prudentii desiderabantur,

Chartulas blasphemus olim nam satelles abtulit,
tempore persecutionis Diocletiani, ut credibile est. Sed defectum Prudentius, egregio hymno citato, supplevit. Supersunt quoque vetusta Acta, quæ in Ecclesiis Hispaniæ olim legebantur, et quæ, cum Prudentii et Missali nostris hæc conveniunt ; en Ti-

sa. ^a Sit dies hec nobis festa fratres : sit sacra-
audium : quod cara duorum pectora fratrum :
ibi soliditate conjuncta : et in celesti ^b tirocinia
a felicitate armis instructa : et hostem vicere
et mortem. Nunc nobis illud par nobile in pre-
Emeterius et Celedonius suffragentur : qui sibi
m celorum quesierunt meritis tormentorum.
m corpora eternis titulis vivacis memorie
crata Calagurritana custodit ^c Ecclesia. Et licet
um passionum monumenta non extent : tanto
beatissimis Martyribus plus honoris ac-
quod persecutores sui virtutum prodi gesta-
runt. In promptu est enim fidelibus existimare
fuerint passionis ille meriti : quas predicavit
tas non publicari. Non illas paginas negligentia
lit : nec casus abolevit. Nec vetustas incuriosa
dit : sed malicia persecutoris invidit. Non est
am profecto : nec solemne : ac simplici per-
passione martyrium : quorum prodi in poste-
entibus formidatur exemplum. Sed prodeunt
obscurentibus ex scriniis suppressa monumenta :
lis ^d inconscia posteriorum fama testatur. Plus
modo loquens tacendo : et silentii sui habens
onia majora quam vocis. *ñ*. Amen. Per mise-
iam tuam Deus noster etc.

Oratio. Adestote nunc gloriosissimi Christi
• anniversaria Christo sacris rite solvendis : et
dignationis intuitu inter mysteria vos dicanda
e. Sedis enim vestre est omne quod sacrum est :
omni Ecclesia patrius incolatus. Peculiarem
Christo Domino charismatum promeriti gra-
peculiarem nobis exhibete tutelam. Ut hic ubi
m effluunt lachryme : et pro remedio murmura
a funduntur : non diu graves incumbant gemit-
ec suspiria jugiter trahenda prestridant. Hic

de Salazar (*Martyrol. Hisp. t. II, pag. 95*), et
diani (*Tom. I Martii, pag. 231*) elidere. De
martyribus sanctus Gregorius Turonensis
de *Glor. mart.*, cap. 93), sanctus Eulogius
r. *sanct.*, lib. 1, cap. 14), et, e Martyrologiis,
Martii, Romanum Parvum, Adonis, Usuardi,
elberti, Notkeri, Antissiodorensis Ecclesie, Ro-
Baronii, et alia pleraque agunt ; sed in quin-
alter martyrum omittitur, in aliis, et nomi-
in vetustis Hieronymianis, nomina eorum adeo
ta sunt, ut vix agnoscantur. De tempore mar-
l tantum habemus, eos passos esse antequam
ia a Tarraconensi provincia divideretur, atque
ub Nerone fortasse, certe non serius quam sub
o. Emeterius et Celedonius militasse in legione
ia signiferi perhibentur, fortasse in sexta vi-
aut septima gemina.

1 dies. Prudentius ita hymnum 1 de coronis,
de sanctis Emeterio et Celedonio, concludit :
it dies hæc festa nobis, sit sacratum gaudium.

rocinia. Lege tirocinii.

clesia. Corpora martyrum haud procul a loco
passi sunt, juxta torrentem arenatum, depo-
imum suere ; tunc, reddita pace Ecclesie, Cal-
um translata sunt, qua in urbe, tempore sancti
ii Turonensis, colebantur ; sed de Translatio-
reliquiarum eorum vide apud Bollandianos
1 Martii, pag. 233). Tempore Prudentii locus
passi sunt, et primum sepulti, frequentabatur
1 de coron.) :

A non longis precibus curas secludat anxius : et ^f lan-
guorem deponat infirmus. Illic demones non totis
viribus sevant : et si quando majore furore se effe-
runt : conflictu minore vincantur. Per vos Ecclesia
Domini credentes omnes : aut pietatis gremio am-
bat : aut fortitudinis robore custodiat. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Suscipite gloriosissimi Mar-
tyres sancti offerentium nomina : ^g sancto altario
recitata : et horum devotionem auribus divine pietatis
ingerite : atque pro eisdem affectu intentissimo Trinita-
tis omnipotentiam implorate. Ut nomina sua coram
altario recensita : viventium inserat libro : septem
signaculis presignato. Eorumque oblationem placida
serenitate respiciens : gratam acceptam suscipiat :
pasantium animas quies perpetua teneat : offerentes
^h ex fructibus presentis largitate ⁱ multiplicet : et in fu-
turo eterna eos remuneratione perlustret. *ñ*. Amen.

318 Ad pacem. Pax superna que exuperas om-
nem sensum. Pax que emissa de excelsis pacificasti
cuncta in terris et in celis : discordantium remove
furorem : dissidentium repelle rancorem : insidiantium
disturba cogitationem : atque ita omnes in unam
contrahere pacem : ut omni sopito rixarum stimulo :
digne se interserant solennitatis presentis gaudio :
crudamque simultatis crapulam : dolimve reminiscendo
ita horreant erubescendo : ne repetant ite-
rando. Quatenus paci tue perpetim inherendo in te :
qui es finis et pax omnium : permaneant perenniter
habitando. *ñ*. Amen.

Intatio. Dignum et justum est omnipotens Deus
noster : nos tibi gratias agere et Jesu Christo Filio
tuo Domino nostro. Pro cujus confessione beatissimi
Martyres Emeterius et Celedonius relictis feliciter
infelicibus castris : ad nova prelia repente conversi

Illitas cruore sacro nunc arenas incolere
Confrequentant obsecrantes voce, votis, munere,
ubi procul dubio basilica erecta fuerat, aut certe do-
mus aliqua orationis.

^d *Inconscia.* Lege *conscia*.

^e *Anniversaria.* Lege *anniversariis*.

^f *Languorem.* Plura beneficia, his martyribus in-
tercedentibus, Deum fidelibus concedere solum esse
innuit hac oratione. Missale nostrum, et aperte
(*Hym. 1. de coron.*) Prudentius testatur :

Nemo puras hic rogando frustra congestit preces,
Lætis hinc tersis revertit supplicatos fluctibus,
Omne quod justum poposcit, impetratum sentiens :
Tanta pro nostris periculis cura suffragantum est,
Non sinit inane ut illius voce murmur fuderit,
Audiunt, statimque ad aurem Regis æterni ferunt,
Inde larga, fore ab ipso, dona terris influunt,
Supplicum causas petitis quæ medellis irrigant.
Nil suis bonus negavit Christus unquam testibus.

Et intra fuse describit ut demones ibi torquebantur,
et obsessa mortalium corpora cogebantur deserere.

^g *Sancto altario.* Lege *coram sancto altario*.

^h *Ex Fructibus.* Consuetudo Ecclesie vetusta est
orare speciatim pro iis qui elemosynas dant. Hinc
in Constitutionibus apostolorum (*Lib. VIII, cap. 13*),
Diaconus clamat : *Pro offerentibus fructus sancte Eccle-
siae et facientibus pauperibus elemosynam orate.* Simi-
lis oratio in liturgia Græca sancti Jacobi, et in aliis qui-
busdam re-urrit, nomina publice in ecclesia recitaban-
tur, ut alibi dixi, eorum qui faciebant elemosynas.

ⁱ *Multiplicet.* Lege *substantiam multiplicet*.

sunt : quos nec primeva etate fides insinuata perdo-
cuit : nec divinatorum virtus operum : nec sacrarum
cognitio litterarum : sed a te nutu abdito ^a inspirati
martyrii ardor accendit. Deserunt aquilas : vexilla
convertunt. Projiciunt pila : signa destituunt : et ad
celestem procinctum : quem prius non noverant :
incitantur. Primordia in terminis ponunt : et quod
est finis incipiunt : initiis suis perfectionis sum-
mam rapiunt : et fidem martyrii auspicantur. O
vere milites Dei : quibus potissimum visum est
ictum excipere : quam ferire. Sanguinem con-
secrare : dum funditur. Animam servare : dum
perditur. Pectus protegere : dum nudatur. Propriis
vulneribus corpus hostile perfodere. Consequi
gaudia pro dolore : victoriam parare per mortem.
Vobis ad ista venientibus ille celestis militie princeps :
a quo ^b Jesu Nave est confirmatus occurrit non ani-
mo sequendus trepido : nec visu ad dubitandum in-
certo. Et agnitione clarus : et nullius metu pavoris
adorandus. Nec interrogandus vobis ostenditur : sed
credendus. Merito tam cito : merito tam fortiter
triumphastis. Nunquam enim occumbit victus : qui
sic procedit armatus. Stupet hic subito hebes et bruta
gentilitas ad novas acies veteranos milites advenisse.
^c Mutat stipendia : et sacramenta conversa. Incusat
mutatam fidem ^d fidelis infidelitate ^e perfida. Versat
se variis in ^f diversis conciliis heros Dei promissis
primum adgressura : post penis. Furit gemino felle
^g accensibilis iudicis : gemunt sepius repetita sup-
plicia : et reducta sensuum ipsorum excrucibili di-
lacione tormenta. Ingeniose peccantium pene : et
recrudescens cicatricum sensim semper recissa
vestigia. Divisi per momenta cruciatus : et misere
neces artificii languore ^h lentate. Stridula catenarum
onera : ceci carceres profundum pedorem excogitata
acuminum stramenta : et in formidabilium vexationum

^a *Inspirati.* Lege *inspirante.*

^b *Jesu Nave.* Confer caput v, 15, libri Josue, hoc loco. Angelus ille qui apparuit Josue, creditur Dei verbum.

^c *Mutat.* Lege *mutata.*

^d *Fidelis.* Lege *infidelis*, scilicet *mutatam fidem infidelis incusat, fidelitate perfidiam.*

^e *Perfida.* Lege *perfidiam.*

^f *Diversis.* Lege *diversa.*

^g *Accensibilis.* Corrig. *accensabilis.*

^h *Lentate.* Id est, *tardatæ.* Eo vocabulo sanctus Gregorius, sanctus Ambrosius, et alii, hoc sensu usi sunt, et Virgilius : (*Æn.* iii) *lentandus remus in unda*, quod alii *morandus, tardandus*, alii *curvandus*, interpretati sunt.

ⁱ *Tantum.* Lege : *Cum per ultimam sententiam duce-
rentur, non tantum, ut videbatur persecutoribus, ad
supplicium, quam um, ut videbatur Martyribus, ad
triumphum.*

^j *Destituta.* Idem in Actis horum martyrum in sancto Gregorio Turonensi (*Lib. 1 de Gl. mart., cap. 93*) et in Prudentio (*Hym. 1 de coron.*) legitur.

^k *Ad instar.* Si sermo sit de pane et vino nondum consecratis, ea sunt figura, typus, et imago corporis et sanguinis Christi in quæ sunt transmutanda. Si sermo sit de elementis consecratis sive de corpore et sanguine Domini, sub speciebus externis panis et vini existentibus, ea sunt figura corporis et sanguinis Christi prout in suo statu naturali existunt. Confer

A inquietam quietem. Nihil non cruentum in Martyres potuit inferre : qui suam seviciam puduit publicare. Quia novorum Martyrum virtus solennitate confessionis excessit furiam persequentis. Quamvis autem cauta versutia memoriam monumentorum tentaret abolere : non potuit tamen cuncta subtrahere. Fraudantur annalia : mirabilia perseverant. Deletur pagine : mansere virtutes. Servavit fides majora : quam perdidit. Siquidem post decursas omnium conflictuum questiones : cum per ultimam sententiam ducerentur : ⁱ tantum videbatur persecutoribus ad supplicium : quantum Martyribus ad triumphum. In conspectu omnium aulam atque orarium auris : ad celum subvehenda miserunt. Suscipiunt obsequena flatu : in favoris divini testimonio fidelium pignora ^B ferulorum. Rareseunt diu sequentibus oculis stupefacta miracula : et evanescente jam summi aeris spacio : fraudatur inspectio ^j destituta. Intranst astorum secreta dignanter suscipienda donaria : non precio extimanda : sed merito. Anulus refert fidei signum : orarium confessionis indicium. Martyrii munera utraque testata : illud oris : hoc cordis. Quia juxta divinam sententiam : et in corde fides est : et in ore confessio. Hec circa Martyres nostros dignationis divine fuere principia : sed nunc manent : eternaque manebunt potiora premia consecuta. Per te Trinitas Deus : cui omnes Angeli atque Archangeli **319** non cessant clamare : ita dicentes. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus es Domine Deus noster : propiciatio fidelium : et ^C redemptio animarum. Tu enim sanctus omnia sanctificas : et sanctitate ad te conversa perlustras. Quem recte et vere totius celi militia conclamat sanctum : cujusque incorruptum ut sancti simul habemus preceptum. Unde nos tibi rerum conditor : quamlibet impuris offeramus hostiam meritis : ^k ad instar tui

Bellarminum (*De Euch., lib. II, cap. 15*). Eodem sensu Græci appellant elementa ἀντίτυπα, *antitipa*, corporis et sanguinis Domini, quo vocabulo nunquam verum corpus et sanguinem significant ut cum sanctus Cyrillus Hierosolymitanus (*Cat. myst. 5, num. 20*) dicit de communicantibus : *Qui enim gustant, non panem et vinum degustare jubentur, sed antitipa corporis et sanguinis Christi, nunquam vero, scilicet cum de elementis nondum consecratis loquuntur, panem ipsum et vinum consecrandum significant. In hac autem oratione, quam Gotho-Hispani supra elementa nondum consecrata fundebant, loquuntur quidem de pane et vino, sed cum respectu ad corpus et sanguinem Christi, in quæ sunt mox transmutanda ; quare illa hostiam appellant, quod nomen stricte acceptum solis elementis consecratis convenit, corpori scilicet et sanguini Domini speciebus sacramentalibus tectis : illud etiam ad memoriam revocandum, sacrificium eucharisticum esse quidem sacrificium commemorativum, sed non pure commemorativum, sacrificii crucis, utpote quod habet cum commemoratione veritatem ejusdem victimæ oblatæ conjunctam, atque adeo, quod ad substantiam pertinet, non duo, sed unum atque idem crucis esse et missæ sacrificium. At si modus oblationis spectetur, duo sunt diversaque sacrificia, utrumque, specie sua, sacrificium verum ; quare cum antiquiores illos, qui insaniam Berengarii præcesserunt, multum differentes invenieris de mystico, de spirituali, de figurativo, de intellectuali de*

ris et sanguinis : in tuorum tamen gemino Mar- A
festo : precibus deprecamur immensis : ut
uorum sanctificationem servorum : placido
eno intuitu : tuum mereamur cum bene-
re respectum. Christe Domine ac redemptor

Oratio. Intuere propicius summe
ntissime Deus : et de illa ethere arcis quadri-
machine sede : hec libationum munera
is attende serenis. Geminumque sanctorum
rum tuorum Emeterii et Celedonii sacrifi-
recolens et triumphum : hec que in eorum
natali litantur : solita benignitate sanctifica. R̄.

orationem Dominicam.

is sacrorum a fratrum sacra solennia celebra- B
Deum pietatis intentione rogamus. Ut quorum
one corporum liberam dedicas terram :
precibus in pace : omnem in tuo sanguine
ptam tuearis Ecclesiam. Quo eisdem suffragan-
te promereamur audiri : a quo preceptum
mus exorandi. Pater noster.

Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Domi-
semper vobiscum. R̄. Et cum.

dictio. Omnipotens Deus ad quem beatissimi
ius et Celedonius Martyres : ob confessionis
e signaculum orarium atque anulum celis
enda miserunt : conservet vos utroque
gratiarum. R̄. Amen. Ut per eos et fidei
essionis virtute pollentes : eterni celestis
habeamini cives : quorum hodie geminum C
celebratis ovantes. R̄. Amen. Quo sicut
plebs de eorum gemina susceptione corpo-
atutatur : sic tota Ecclesia eorum se tueri ac
patrociniis gratulemur. R̄. Amen. Per
ordiam ipsius etc. Dominus sit semper vobis-
]. Et. *Dicat Chorus.* Gustate et videte. *Com.*

Christi corpore. *Oratio.* Domine Deus
lens qui es. *Quere in Sanctorum Juliani et*
e. fol. 287. Et si venerit istud festum in
Quadr. dicatur loco. Gustate. Qui venit ad
m. Repletum est gaudium nostrum. *Oratio ut*
fol. 93.

Thome de Aquino :
a dicantur unius Confessoris Doctoris. fol. D

Perpetue et Felicitatis Martyrum :
a dicantur plurimarum Virg. fol. 438.

ntali, etc., immolatione, sacrificio, oblatione,
credas eos quidquam derogare de veritate
iæ corporis et sanguinis Christi tanquam
unicæ altaris Christiani victimæ, hi enim,
loquuntur, non de essentia sacrificii, sed de
i et immolandi modo sermonem habent.
trum. Hos fratres fuisse testatur Prudentius.

duorum chara fratrum convalescant pectora,
quos per omne tempus junxerat sodalitas.

milites, et quidem signiferos, et militari-
miis olim donatos, Prudentius et Acta testan-
lendum quod de principe sub quo passi sunt
ileant. Tradunt Acta eos martyrium fecisse

Apolonie Virginis et Martyris :
Omnia dicantur unius Virginis. fol. 436.

Facundi et Primitivi Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Mart. fol. 430.

Gregorii Pape :
Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432.

Leandri Episcopi et Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris Pont. fol. 432.

Leonis Pape et Mart. :
Omnia dicantur unius Mart. Pontificis. fol. 423.

Patricii Episcopi :
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fol. 432

In festo S. Gabrielis Archangeli :
Omnia dicantur ut in festo Michaelis. fol. 390.

Eduardi Regis et Martyris :
Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

In festo S. Joseph Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432.

Euchberti Episcopi et Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432.

In festo S. Benedicli Abbatis :
Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432.

Pauli Episcopi et Confessoris :
Omnia dicantur unius Conf. Pont. fol. 432.

Annunciatio Beate Marie :
Omnia dicantur ut in alio festo quod dicitur S. Ma-
rie de la O. fol. 52.

Marcelli Pape et Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessor. Pont. fol. 432.

Theodosie Virginis :
Omnia dicantur unius Virginis. fol. 436.

S. Ambrosii Episcopi et Confess.
Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432.

In festo S. Isidori Episcopi et Confessoris :
Omnia dicantur ut supra.

In Sancti Fructuosi Episcopi Bracharenis :
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fol.
432.

320 *Toribii Confessoris :*
Omnia dicantur unius Confessoris fo. ut supra.

Eleuterii Episcopi :
Omnia dicantur unius Confess. fol. 432.

Victoris Bracharenis Martyris :
Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

Eufemie Virginis et Martyris :
Omnia dicantur unius Virg. fol. 436.

Tiburcii et Valeiani Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 450.

quando Gallæcia adhuc cum Tarracoenensi sociata Hi-
spaniæ citerioris haberetur, atque adeo antequam Hi-
spania (ut creditur ab Adriano principe) in quinque
provincias partita est ; quare martyrium Emeterii et
Celedonii ad Neronis persecutionem referri potest. Sin-
minus persecutioni Domitiani, aut Trajani, circa le-
gionem Romanam cui ascripti fuerant. Si sub Ne-
rone passi dicantur, credibile est eos in legione sexta
victrice militasse, quæ extremis Neronis annis in Tar-
racoenensi stativa habebat ; at si ad persecutionem
Domitiani aut Trajani martyrium eorum differatur,
fortasse in legione septima gemina stipendia fecerunt ;
hæc enim legio, a principatu Vespasiani, diu in cite-
riori Hispania atque in Gallæcia castra habuit.

Vitalis Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

Georgii Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

Felicis et Fortunati Martyrum :

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 430.

Sancti Proficii Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

In festo Sancti Marci Evangeliste :

Omnia dicantur ut in festo Sancti Mathei Apostoli. fol. 382.

Cleti Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

Marcellini et Petri Martyrum :

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 421.

Sancti Georgii :

Omnia dicantur unius Martyris. 421.

Vitalis Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

Petri Martyris de Ordine Predicatorum :

Omnia dicantur unius Martyris precipui, fol. ut supra.

In festo Apostolorum Philippi et Jacobi :

Omnia dicantur ut in festo Apostolorum Petri et Pauli. fol. 353.

In festo SS. ^a Torquati et Comitum ejus Episcoporum.

Officium.

Dabo Sanctis meis. fol. 425.

Oratio. Hi sunt Domine septem facule hujus Hesperie finibus indite : ad effugandam ejus tetre

^a *Torquati.* Kalendis Maii Gotho-Hispani memoriam colunt eorum septem episcoporum, qui post apostolos Evangelium in Hispania propagarunt. Horum nomina, ut fert prisca relatio, sunt Torquatus, Ctesiphon, Hesyehius, Indaletius, Secundus, Euphrasius, et Cæcilius : hi Romæ, ab ipsis apostolis ordinati et in Hispaniam missi perhibentur. Hæc constans est et vetusta Hispanorum persuasio, quam hymnus Breviarj Mozarabum aperte tradit, et ex eo. Ado, in Martyrologio. Hinc sanctus Innocentius (*Epist. ad Decent. Eugubin.*) asserit neminem, exceptis scilicet apostolis, in Hispania, Gallia, Italia, Africa, aut in insulis interjacentibus instituisse ecclesias, nisi eos quos venerabilis apostolus Petrus, aut ejus successores, constituerint sacerdotes. Imperante Nerone credibile est hosce septem episcopos in Hispaniam venisse ; quæ adjicienda supersunt ad locum depositionis, et diem cultus singulorum maxime spectant. Torquatus Acci, modo *Guadix*, sepultus, die prima Maii colitur. Ctesiphon Kalendis Aprilis colitur, sepultus dicitur Vergi, quod *Verga* oppidum esse creditur in Vasconum finibus (*Mariana, lib. iv, c. 2*). Hesyehius Carthesiæ aut Carthesiæ sepultus, in urbe olim haud procul Asturica Augusta sita (*Mariana, ibid.*), colitur Kalendis Martii. Indaletius sepultus est Urci, quæ sex ab Urbe Almeria miliaribus distat, in colle olim stabat, locus postea dictus est *Pasquena*. Sæculo xi labante, reliquæ sancti Indaletii in Ecclesia oppidi *Pasquena* repertæ cum hac inscriptione :

HIC REQVESCIT INDALETIVS PONTIFEX VR-CITANÆ CIVITATIS ORDINATVS A SANCTIS APOSTOLIS ROMÆ.

Ad monasterium sancti Joannis de Pinna translatae

A noctis infidelitatem celitus misse. Ob hujus ergo muneris gratia a te nobis conlata : reficiat nos fragrantia odoris evangelice doctrine a timore preceptorum digne redolentium. Ex quo dogmate plenius referti : id ipsum corda et mens nostra parturiat : quod a te judicii tempore remunerari merito digna petitio nostra efflagitat. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Ecclesiastici Salomonis (Cap. ^b XLVIII).

Multam gloriam fecit Dominus : magnificentia sua a seculo : dominantes in potestatibus suis homines magni virtute et prudentia sua predicti : nunciantes in prophetis dignitatem prophetarum. Et imperantes in presenti populo : et virtute ^c populi

B sanctissima verba. In puericia sua requirentes modus musicos : et narrantes carmina scripturarum. Homines divites in virtute : pulcritudinis studium habentes : pacificantes in domibus suis. Omnes isti in generationibus gentis sue gloriam adepti sunt : et in diebus suis habentur in laudibus. Qui de illis nati sunt requirunt nomen narrantes laudes eorum : et sunt quorum non est memoria. Perierunt quasi non fuerint : et nati sunt quasi non nati : et filii ipsorum cum ipsis. Sed illi viri misericordes sunt : quorum pietas non deficit : et cum semine ipsorum perseverant bona : ^d hereditas nepotum illorum. Et in testamentis stetit semen illorum : et filii illorum propter illos. Usque in eternum manebit semen eorum : et gloria eorum non derelinquetur. Corpora eorum in pace sepulta sunt : et nomen eorum manebit in generatione et generatione. Sapientiam ipso-

sunt. Acta translationis a synchrono auctore scripta exstant apud Bolland. (*Tom. III Aprilis, a pag. 717*). Secundus juxta Abulam sepultus est : ea est urbs episcopalis in Castella veteri, ubi magna cum solemnitate colitur die secunda Maii ejus corpus, in vetusta ecclesia juxta dictam urbem anno 1519 detectum, die undecima Septembris, anno 1594. In ecclesiam Abulensem translatum fuit. Euphrasius, Illiturgi in Bætica, modo *Anduzarel Veio*, sepultus, die 14 Januarii colitur. Ejus reliquæ in Gallaciam translatae olim sunt, unde, anno 1596, pars earum ad urbem *Anduzar* relata est. Demum Cæcilius *Eliberi*, modo *Elvire*, haud procul ab urbe *Granata*, in colle posita, sepultus, Kalendis Februarii colitur. De illis Idibus Maii agunt Romanum Parvum, Ado, Usuardus, et Notkerus, in suis Martyrologiis, et eodem die in Martyrologio Romano Baronii commemorantur. De his quidem Orationale Gothicum silet, sed in Orationali de aliis festivitatibus siletur quos constat Gotho-Hispanos celebrasse. Domum notandum ab aliquibus hos omnes indiscriminatim martyres dici, et aliquos eorum, cultu martyrum, in suis Ecclesiis, venerari. Sanctus Gregorius VII, scribens ad Alphonsum VI Castellæ regem, ait eos suo sanguine ecclesias dedicasse, attamen Missali et Breviario nostro episcopi tantum inscribuntur, et Missali Toletano episcopi et confessores. De his piura apud Bolland. (*T. III Maii, pag. 442 seq.*) lege.

^b *Cap. XLIV. Vers. 2-16.*

^c *Populi. Vulg. : Et virtute prudentiæ populis sanctissima verba.*

^d *Hereditas. Vulg. : Hereditas sancta nepotes eorum.*

rum narrent populi : et laudem eorum nunciet Ec-
clesia. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Psallendo.* In omnem terram. *Epistola.* Fratres : gratia vobis. *Evangelium.* Si manseritis in me. *Lauda.* Alleluja. Celi enarrant. *Sacrificium.* Venite benedicti. *Require omnia in festo Apostolorum Petri et Pauli.* *folio 335.*

Missa. Diem hunc dilectissimi fratres : in quo memoria nostrorum vatum excolitur : quorum presentiam nostris urbibus auctoritate ^a Apostolica destinata fuisse cognoscimus : devotis mentibus excolamus. Petentes a communi Domino et Salvatore nostro Jesu Christo : ut quorum doctrina occiduae partis inlustrata est terra : eorum precibus a malis omnibus nostra expientur precordia. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Christe Dei fili : qui per totum mundum discreta predicantium presidia mittens : hos nostris partibus destinasti Doctores. Torcatum videlicet et Secundum. Indaletium. Tesefontem. Eufrasium. Celcium. et Esicium. quorum ignitis predicationum **321** jaculis error perfidie Hispaniarum partibus inlapsus abscederet : ^b exceptionis nostre suscipe votum : et hos nobis prepara in solacium : quos patronos sibi plebs vernula confitetur. Ut quorum predicatione fidei flamma nostris terris innecta est : eorum obtentu : et expiata coram te maneant corpora nostra.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus Dei filii cujus nomen ^C mirificum per ora predicantium dilatatur : da nobis : ut Torquati tui precibus : et sociorum ejus in odorem unguentorum tuorum post te usquequaque curramus. Qualiter obliviscentes ea que retro sunt : sic ad superne vocationis bravium precurramus : ut de nominibus nostris celesti pagina annotatis : perenni gaudio exultemus : id nobis specialiter conferens : ut pro defunctis omnibus nos exaudias postulantes.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Ingeniti Patris unigenite Jesu Dei fili : qui septiformi illo gratiarum Spiritu discipulos implens : septem nostris partibus : turbas septem videlicet presules destinare dignatus es : qui septiformi gratiarum ubertate repleti : ceca portionis nostre vel nubila sui presentia enubilarent. Da in nobis serenum lumen justicie : eterni luminis pacem : sempiterna Sancti Spiritus ubertatem. Quo tue pacis commodo opulentiis pleni : gloriosa faciei tue mereamur presentiam contemplari.

ñ. Amen.

^a *Apostolica.* Romæ enim ordinati in Hispaniam ad Evangelium disseminandum missi sunt, tempus missionis certum non est (*Bolland., ibid.*).

^b *Exceptionis.* Forte, *acceptationis.* Sunt autem vota *acceptationis* ea quæ quotannis Deo solemniter referantur *ob acceptationem*, id est, ob vocationem ad fidem gentis Hispaniarum.

^c *Tisifontem.* Aliibi, *Tesefontem*, et *Ctesefontem* scriptum invenies, horum enim sanctorum nomina

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere semper eterne omnipotens Deus. Cujus gloriosi nominis fidem doctorum ductiles preconcinunt tube : et specialium locorum predicandi privilegio gaudent : ex quorum numero hos agnoscimus septem presulatus gratia preditos : et nostris partibus ab Apostolis destinatos. Torquatium videlicet : Secundum : Indaletium : ^e Tisifontem : Eufrasium : Celcium : et Esicium. Quos ob fidem Catholice institutionis tradendam : institutio Apostolica Hispanis destinat. Quorum prophetatio gloriosa et nostris urbibus jam vicina : ea nos gaudiorum innovat culta : que miraculorum est acta profectu. Nam dum missis discipulis in ^d hujus urbis convicinitatem escarum emi parum aliquod precepissent : agunt a seculo precepta sibi : que jussa sunt. Sed ecce subito dum idolis homines sacrificare conspiciunt : agnitis perfidis religionis patulo cultu : fervido cursu usque ad fluvium perfidorum turba prosequitur. Sed pons illic antiqua mole constructus dat utrique partis terminum. Nam id instar antique historie cum transfretavit Israel mare rubrum : salutis iter porrigens : sic nunc fugientibus discipulis beatorum : pons ipse subito miraculo intercedente dissolvitur : et fugientes sanctorum populos salvans : persequentes prorsus perfidos labiles mergit in undas. Illic ad transitum Israelis unda maris dividitur. hic ad salvandos Christi famulos ingentis molis constructura resolvitur. Illic marinis solis fluctibus persequentes intereunt : hic persecutorum cunei dissoluta pontis mole : in fluminis alveo demerguntur. Illic Egyptii cum curribus suffocantur : hic perditum cum lapidibus submerguntur : Illic Israelite dimersis hostibus in profundum : Deo laudis canticum promunt : hic simili leticia liberatorum populus gratulatus : hymnum tibi cum sanctis Angelis proclamant : ita dicentes. *ñ*. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : Qui discreta terris beneficia tribuens : nostrorum finibus obvisci non passus est : cum sic septeno Pontificum documento nos imbuit : ut septingratia innovati : has hostias illi pro tantis beneficiis exolvere debeamus devoti : quia ipse es Dominus ac redemptor eternus. *ñ*. Amen.

^D *Post pridie. Oratio.* Deus omnipotens qui ad salvandum partis nostre conventum : septem misti specula Sacerdotum : eisdem intercedentibus ^e quorum sacratissime memorie tuo recitantur altario : Spiritum Sanctum de tuis sanctis sedibus mitte. Quo et oblatiis hostiis sanctificationem : et nostris

diversimode et nonnumquam perperam exarata inveniuntur.

^d *Hujus Urbis.* Accis, scilicet, quæ hodie *Gnada* nuncupatur.

^e *Quorum sacratissime memorie tuo recitantur altario.* *Legi coram tuo*, et totam hanc interpolationem tolle : certum enim est quod in oratione *post pridie* sanctorum nomina non recitabantur.

doctoribus profundissimam impercias sanctitatem.

ñ. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Ecce dilectissimi fratris mecum in sublime oculos attollite : hoc a Domino specialiter precaturi. Ut qui gratia fidei Christiane **322** cor beate ^a Luparie dignatus est illustrare repente : nos in hoc momento ab omni criminis labe dignetur efficaciter expurgare : proclamantes ad te et terris : atque ita dicentes. Pater noster.

Dicat Presbiter. Vicit leo. *Tribus vicibus. Postea dicat.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Benedictio. Christus Dominus qui septeno presulum numero : occidue partis plagam dignatus est visitare clementer : ipse vos presentia sue majestatis inluminet. ñ. Amen. Quique eos ad salvationem destinavit Hispanie : ipse vos eorum predicamentis simul : et precibus dignetur luminosos efficere. ñ. Amen. Ut quorum predicamenta suscipitis : quorumque nunc memoriam facitis : eorum post transitum participium habere valeatis. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et.

Dicat Chorus. Gaudete populi.

Com. Refecti Christi Corpore. *Quere folio 193.*

Oratio. Domine Deus omnipotens qui es vita. *Quere in festo Sanctorum Juliani et Basilisse. fol. 287. Et ubi dicitur Sanctorum Juliani et Basilisse dicitur Sanctorum Confessorum Torquati et Sociorum ejus.*

Athanasii Episcopi et Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fol. 432.

In festo ^b Inventionis Sancte Crucis :
Ad Missam. ^c Officium.

Dicite in nationibus : alleluja : Dominus regnavit a ligno alleluja. Et correat orbem terre : alleluja : alleluja. †. Cantate Domino canticum novum : cantate Domino omnis terra. P. Et correat. †.

^a *Luparie.* Erat hæc nobilis femina quæ omnium prima, in Colonia Accitana, fidem Christi suscepit.

^b *Inventionis.* Festum Inventionis sanctæ crucis missa et officio proprio gaudet in missali et in Breviario Mozarabum. Missam propriam habet in Missali Gallo-Gothico, et in Sacramentariis Bobiano, Gelasiano et Gregorianis Pamelii, Menardi et Roccæ. De eadem solemnitate agunt Antiphonarium Carnutense, comes Pamelii, et Martyrologia Latina serue omnia, inter quæ Lucense Florentinii, Corbeiense Dacherii, Gellonense, Bedæ genuinum, Romanum Parvum, et exinde Adonis, Usuardi, et Romanum Baronii, quibus accedit Kalendarium Marmoreum Neapolitanum, die 3 Maii : INVENTIO S. CRUCIS ; at libri liturgici haud pauci antiquiores festum Inventionis sanctæ crucis præmittunt, inter quos Orationale Gothicum, Lectionarium Luxoviense, Sacramentaria sancti Leonis Blanchinii, et Gregorianum Muratorii ; monet etiam Pamelius in Codice Coloniensi Sacramentarii Gregoriani festum sanctæ Crucis desiderari ; deficit pariter in Kalendario Frontonis, in Capitularibus Evangeliorum Georgii, in Lectionario Ambrosiano Thomasii, et in comite ejusdem, demum in Menologiis Græcorum. Cæterum Gotho-Hispanis *Inventionis crucis dominicæ festum* solemniter celebrasse ex Codice legum Visigothorum constat (*Lib. xii, tit. 3, leg. 6*), etsi de hac solemnitate in Oratio-

A Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. P. Et correat.

Oratio. Christe Dei Fili : in cujus nomine per Crucis mysterium omne genu flectitur : da nobis in Cruce tua copiosius exultare. Ut in ejus victoria et infesti mare seculi transeamus : et ad te coronandi post nostrum transitum accedamus. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^d *Prophetia.* Ego Johannes fui in spiritu. *Quere fol. 246.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et.

^e *Psallendo.* Dominus regnavit a ligno. Etenim correat orbem terre : qui non commovebitur. †.

B Letentur celi et exultet terra. P. Qui non.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum († Cap. X).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : aperiens Petrus os suum dixit. In veritate comperi : quoniam non est personarum acceptor Deus : sed in omni gente : que timet eum : et operatur justiciam : et acceptio est illi. Verbum enim suum misit filiis Israel enuncians pacem per Jesum Christum : hic est enim omnium Dominus. Vos autem sciitis quod factum est verbum per universam Judeam : incipiens enim a Galilea post baptismum quo predicavit Johannes ^h Jesum Nazareth : quomodo unxit eum de Spiritu Sancto et virtute : qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo : quoniam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium que fecit in regione Judeorum et Hierusalem. Quem occiderunt suspendentes in ligno. Ilunc Deus suscitavit tertia die : et dedit ei manifestum fieri non omni populo : sed testibus preordinatis a Deo : nobis qui manducavimus : et bibimus cum illo : postquam resurrexit a mortuis : ⁱ per dies quadraginta. Et precepit nobis

nali Gothico nihil inveniatur.

^c *Officium.* Ps. xcvi, 10. †. *Ibid.*, 1. *Illud a ligno*, quod in Psalterio Mozarabum legitur, in Vulgata non invenitur. Sanctus Justinus (*Dial. cum Tryph.*, n. 73, *Ed. Maur.*) hunc recenset inter ea Scripturæ loca quæ Judæi de industria vitiaverunt : *Et psalmo Davidis nonagesimo quinto perpaucæ hæc abstulerunt a ligno*, cum textus integer fuerit : *Dicite in gentibus quia Dominus regnavit a ligno*, et ita adhuc in Italica legitur.

^d *Prophetia.* Eadem quæ Dominica sexta post Pascha legitur, in Sacramentario Bobiano nulla assignatur prophetia hoc die.

^e *Psallendo.* Ps. xcvi, 10. †. *Ibid.*, 11.

^f *Cap. X.* Vers. 34, ad finem capituli, et additur versiculus primus capituli XI. In Bobiano legitur ex Epistola ad Philippenses, II, 5-12, ut in Missali Ambrosiano edito an. 1548, et Romano sancti Pii V, ac in comite Pamelii Epistola legitur ex Epistola ad Galatas, v, 10 : *Fratres, confido de vobis in Domino.* In Missali Toletano edito an. 1550. Epistola ad Galatas v, 10, legitur, sed statim adnectitur ex cap. vi, 12-15.

^g *Acceptio.* Vulg., *acceptus est illi.*

^h *Jesum Nazareth.* *Legit a Nazareth.*

ⁱ *Per dies quadraginta.* In Vulg. et Gr. hoc loco non legitur.

predicare populo : et testificari quia ipse est : qui A constitutus est a Deo iudex vivorum et mortuorum. Huic omnes prophete testimonium perhibent : remissionem peccatorum accipere in nomine ejus ^a qui credunt in eum. Adhuc loquente Petro verba hec : cecidit Spiritus Sanctus super omnes qui audiebant verbum : et obstupuerunt qui erant ex circumcissione fideles : qui venerant cum Petro : ^b quia hec in nationes gratia Spiritus Sancti effusa est. Audiebant illos loquentes linguis et magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus. Numquid aquam quis prohibere potest : ut non baptizarentur hi : qui Spiritum Sanctum acceperunt sicut et nos ? Et jussit eos in nomine Jesu Christi baptizari. Tunc rogaverunt eum : ut maneret apud eos aliquot diebus. Audierunt autem Apostoli et fratres qui erant in Judea : quoniam B et gentes receperunt verbum Dei : ^c et honorificabant Deum. *ñ*. Amen.

323 ^d *Evangelium.* Dominus noster Jesus Christus perambulabat Hierico. *Quere in Dominico post Pentecost. fol. 264.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lauda. Alleluja. *ÿ*. Tu es Crux fidelis : in qua pendit salus nostra. *P.* Alleluja.

Sacrificium. Hec dicit Dominus qui erat et qui est. *Require retro in IV Domini: Pasche. fol. 241.*

Missa. ^e Hierosolimis inventio Sancte Crucis ab Helena Regina sub Constantino Imperatore : cujus et ipsa extitit mater. Inventionis autem preciosi Ligni historia cognitu digna : ^f ita se habet. Adrianus ^g qui undecimus Cesar : et Imperator Rome erat : ^h estimans se fidem Christianam loci injuria perempturam in loco passionis ⁱ simulacrum Jovis consecravit : et ^j Bethleem Adonidis fano profanatus est : ut quasi radix et fundamentum Ecclesie tolleretur :

^a *Qui credunt.* Vulg., omnes qui credunt. Græc., omnem credentem meum.

^b *Quia hec.* Vulg. et Gr., quia et.

^c *Et honorificabant.* Sunt verba quibus finis imponeretur lectioni, desumpta ex versiculo 18 ejusdem capituli.

^d *Evangelium.* In Bobiano Evangelium legitur ex Matthæi xiii, 44-51. In comite Pamelii legitur ex Joannis iii : *Erat homo ex Pharisæis Nicodemus nomine*, ut in Missali Romano sancti Pii V. At in Missali Toletano citato legitur ex Joannis xii, 34-37 : *Nunc judicium est mundi*, usque *Ut filii lucis sitis*. In Missali Ambrosiano edito an. 1548, ex Lucæ xi : *Loquente Jesu ad turbas, ecce quædam mulier extollens vocem deturba dixit*, usque *Ut qui ingrediuntur lumen videant*.

^e *Hierosolimis.* In Apographo Martyrologii sancti Hieronymi, Corbeiensi Dacherii, v Non. Maii : *Hierosolimæ, Inventio sanctæ crucis Domini nostri Jesu Christi ab Helena regina*. In Romano Parvo : *Hierosolimis, Inventio sanctæ crucis*.

^f *Ita se habet.* Hæc narratio magna ex parte desumpta est ex epistola 41, alias 34, sancti Paulini Nolani ad Severum.

^g *Qui undecimus.* In hoc catalogo primus enumeratur Augustus, et, omissis Galba, Othone et Vitellio, statim post Neronem sexto loco Vespasianus, et undecimus Adrianus recensetur.

^h *Simulacrum Jovis.* Ita sanctus Paulinus ; at sanctus Hieronymus (*Epist. 13, ad Paulinum, de institutione monachi*) distincte scribit in loco passionis

si in his locis idola colerentur : in quibus Christus natus est : ut pateretur : passus est : ut resurgeret. Surrexit : ut regnaret. Judex vel Rex ut judicaret. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Helena tamen Regina divinis admōnita visionibus Hierosolimam petiit : atque ibi locum in quo sacrosanctum corpus Christi patibulo affixum pependerit : ab incolis perquiri : qui idcirco ad inveniendum difficilis erat : quia ab antiquis persecutoribus simulacrum in eo Veneris fuerat defixum : ut si quis Christianorum in loco illo Christum adorare voluisset : Venerem videretur adorare : et ob hoc infrequens : et pene oblivioni datus fuerat locus. Sed cum ut supra diximus religiosa femina properasset ad locum : celesti sibi iudicio designatum : cuncta ex eo prophana et polluta deturbans : in altum purgatis terre sordibus : ⁱ tres confuso ordine reperit cruces. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus amplius ineffabilis : quam inestimabilis : concede nobis unde te existimemus : quantum de te natura humana sufficit : ^k et enarrare possimus. Aspira placatus votis et sacrificiis omnium. Et qui in die Crucis et passionis tue sanctorum quiescentium de sepulcris corpora suscitasti : non permittas ab inferno inferiori fidelium animas detineri : sed in tuorum requie electorum facias collocari. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Christe Domine Dei atque hominum mediator : qui per sanguinem Crucis tue : cuncta que in celis et que in terris sunt : pacificare dignatus es. Hoc per tropheum passionis tue tua pietas egit : quod et initio tue secundum carnem nativitatis Angelus nunciavit : omnisque celestis exercitus proclamavit. Gloria semper Deo in excelsis : et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hoc et post triumphum Crucis tua placabilitas suis : et commendavit

stetisse statuum Veneris : *Ab Aariani temporibus usque ad Constantini, per annos circiter centum et octoginta, in loco Resurrectionis, simulacrum Jovis, in crucis rupe statua ex marmore Veneris, a gentibus posita, colebantur.* Eadem habent Eusebius, in *Vita Constantini* (*Cap. 41, lib. III*), Socrates (*Lib. 1, cap. 13*), Sozomenus (*L. 1, cap. 1*), Theodoretus (*Lib. 1 Hist. eccl., cap. 18*), Rufinus (*Hist. eccl. lib. 1, cap. 7*) ; et cum locus Resurrectionis tam prope esset loco in quo crux steterat, hæc non tam accurate distulit sanctus Paulinus, quam sanctus Hieronymus et alii qui ista viderant.

ⁱ *Et Bethleem.* Lege, ex sancto Paulino, *Et Bethleem Adonidis fano profanata est.* Sanctus Hieronymus in citata mox epistola : *Bethleem, nunc nostrum et augustissimum orbis locum, de quo Psalmista canit : « Veritas de terra orta est, » lucus inumbrabat Thammuz, id est Adonidis, et in specu ubi olim Christus parvulus vagiit Veneris amasius plangebatur.*

^j *Tres confuso ordine.* Miror quod reliqua ad inventionem crucis Domini pertinentia prosecuti non sint. Caterum in Bobiano prima oratio facit mentionem de inventionem crucis a Judæis absconditæ : *Venerabilem toto mundo de Inventionem sanctæ crucis sacratissimum diem solemniter celebrantes, gratias agamus divinæ potentiæ, quæ tantæ salutis vexillum, quod Judaica nobis abscondebatur malitia, celestis hodie revelavit clementia, etc.*

^k *Et. Lege : Ut enarrare possimus.*

discipulis : et donavit. Ut in hoc hominibus tui ministri apparerent : si perfectam pacem et concordiam invicem custodirent. Presta igitur Domine : ut hi qui vexillum crucis tue in frontibus gestant : puram atque sinceram cum fratribus retineant charitatem : et nos ^a in osculo sancto digneris reconciliare pereuniter. *ñ*. Amen.

^b *Inlatio*. Pignum et justum est : equum vere et salutare est : nos tibi gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : tibi sacrificiorum vota persolvere : te in laudis preconio indesinenter attollere : et in conspectu admirande clementie tue preteritorum temporum acta recolere. Ac de utriusque ^c Ade : illius scilicet habitatoris paradisi : et istius redemptoris humani generis exempla proponere. Ille quidem prior : iste melior. Ille terrenus : iste celestis. Ille de limo factus : iste de verbo conceptus. Tunc diabolo suadente Eva decipitur : nunc Angelo nunciante : Maria clarificatur. Tunc per invidiam serpentis : homo qui creatus fuerat perimitur : nunc per misericordiam redimentis homo qui perierat liberatur. ^d Ille per transgressionem legis paradysum amisit : iste per passionem Crucis mundum adquisivit. Ille per indictę arboris gustum mortem incurrit : iste per gloriose Crucis triumphum mortem devicit. Ille post admissum peccatum sub arbore absconditur : iste propter delictum nostrum in Cruce levatur. Tunc post vetite arboris contagionem Sol meridie frigit : nunc in nostre Crucis manifestatione medio die Sol occidit. Tunc homo mandatum non custodiendo de paradiso pellitur : nunc latro Christum confitendo ^e in paradiso introducit. Unde rogamus **324** et supplices quesumus clementissime Pater : per inclite Crucis inenarrabile sacramentum : per Domini nostri Jesu Christi filii tui ammirabile regnum : ^f in hodiernum diem in quo Crucis ejus festivitatem inventionis celebramus : nos cum leticia spiritali : et modesta exultatione peragere concedas : et inter celestium virtutum laudes humilitatis nostre voces suscipias : supplici confessione dicentes. *ñ*. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : et benedictus Domi-

^a *In osculo sancto*. Alludit ad osculum pacis, quod inter solemnia missarum, vetusto more, traditur.

^b *Inlatio*. Contestatio missę Gallicanę hujus diei ex hac illatione Gotho-Hispana desumpta est, ut eas conferenti facile patebit, etsi illatio Gotho-Hispana quędam habeat que in contestatione Gallicana, brevitatis causa, prætermissa sunt.

^c *Ade*. Vox illa deficit Missali Gallo-Gothico.

^d *Ille per transgressionem*. Hęc et quę sequuntur usque ad *Tunc homo mandatum non custodiendo* in Missali Gallo-Gothico prætermissa sunt.

^e *In paradiso*. Lege in *paradisum*. In Gallo-Gothico est : *Tunc latro Christum confitendo paradisum meretur*.

^f *In hodiernum*. Lege *ut hodiernum diem*. Cæterum contestatio quę in sacramentario Bobiano hac die legitur, diversa omnino est. Versatur circa duplicem Christi naturam primum, tum circa victoriam relatam de diabolo, unde transit ad laudes crucis : *Adoremus*

noster Jesus Christus filius tuus. Qui se pro peccatis nostris crucifigendum impiorum manibus tradidit : qui proprias manus in Cruce pro nobis extendit. Qui principatum et adversas potestates per Crucis mysterium abdicavit : ac totius humani generis delicta in ipsa Cruce transficens : tibi se immaculatam hostiam obtulit : et a nobis exiguis servis pro tui commemoratione indesinenter offerri precepit. Ipse Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Meminimus quidem omnipotens Pater : et fidei mente retinemus Domini nostri Jesu Christi filii tui : traditum nobis nativitate ejus inenarrabile sacramentum : preclarum devicta per Crucem morte triumphum : atque gloriosum ad celos post Crucis passionem ascensum. Credimus etiam immensum et incomprehensibile consempiternum tecum ejus et consubstantiale principium : ipsum quoque venturum confitemur judicem mortuorum atque viventium. Unde quesumus tremende clementissime Pater : ut hanc hostiam ^b in similitudinem corporis et sanguinis ejus tibi oblatam : per signum Crucis ^c sanctifices : et benedicas : in signum Crucis suscipias et assumes : nobisque famulis tuis ejusdem Crucis vexillo prenotatis placatus distribuas : et benignus impercias. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Gratias tibi agimus omnipotens eterne Deus : et Domino nostro Jesu Christo filio tuo. Qui nos per sanguinem Crucis sue redemit : qui pro delictorum nostrorum indulgentia ad te de Cruce clamavit. Qui discipulos suos antequam ad Crucis passionem veniret : sic docuit orare et dicere. Pater noster.

Dicat Presb. Vicit leo, tribus vicibus. Postea dicat. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Christus Dominus : qui extensis manibus pependit in ligno : omni vos purificet a delicto. *ñ*. Amen. Repleatque vos vino prudentie : qui acciti poculum bibit appensus in Cruce. *ñ*. Amen. Ut per Crucem Crucifixi solemnitatem inventionis sancte Crucis : celebrantes : nunc et in eternum saltemini. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei no-

crucis signaculum per quod salutis sumpsimus sacramentum.

^d *Offerri precepit*. Nam eadem est hostia quam Christus in cruce obtulit, et quam a sacerdotibus in missę sacrificio offerri præcepit.

^e *In similitudinem*. Vide quę not. vi supra (Fol. 319).

^f *Sanctifices*. Nemo ignorat Ecclesiam cuncta quę benedicit et sanctificat, signo crucis sanctificare ; notum etiam est quam frequenter super sacra dona signum crucis fiat a sacerdote rebus divinis operante. Hinc auctor ille sermonis de Symbolo, inter Opera sancti Augustini (Tom. VI Oper., append., col. 277, Ed. Maur.), dixit quod signo crucis consecratur corpus Domini ; et ipse sanctus Augustinus (Tr. 118, in Joan., t. III Oper., Ed. Maur.) negat baptismum, aut Eucharistiam, rite perfici nisi signum crucis adhibeatur : *Quid est quod omnes novant ? Signum crucis Christi : quod signum nisi adhibeatur in frontibus credentium, sive ipsi aquę qua r. generantur, sive oleo quo chrismate unquantur, sive sacrificio quo aluntur, nihil horum rite perficitur.*

stri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. **A**
Dicat chorus. Gaudete populi. Com. Reflecti Christi corpore. Quere in vigilia Resurrectionis. fol. 193.
Oratie. Christe Jesu qui mortalitatis nostre forma suscepta: mortis nostre et Crucis voluisti sustinere injuriam: da nobis: ut Crucis tue munimine circumsepti devincamus omnes laqueos inimici. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. Solemnia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi: votum nostrum sit accepit cum pace. ñ. Deo gratias.

Alexandri: Eventii.
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 450.

Quiriaci Episcopi et Martyris:
Omnia dicantur unius Martyris. fo. 421.

Johannis ante Portam Latinam:
Omnia dicantur ut in alio festo: quod fit in Nativitate Domini nostri Jesu Christi. fo. 45.

S. Tripete Virg.:
Omnia dicantur unius Virg. fo. 456.

Domicile Virginis:
Omnia dicantur unius Virginis. fo. 456.

Revelatio S. Michaelis:
Omnia dicantur ut in alio festo S. Michaelis. fo. 390.

Isidori Militis:
Omnia dicantur unius Martyris. fo. 421.

Gregorii Nazianzeni:
Omnia dicantur unius confessoris fo. 452.

Translatio S. Nicolai:
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fo. 452.

Gordani et Epimachi Martyrum:
Omnia dicantur plurimorum Mart. fo. 451.

Pontii Martyris:
Omnia dicantur unius Martyris. fo. 421.

Nerei et Achillei atque Pancratii Martyrum:
Omnia dicantur plurimorum Martyrum.

Victoris et Corone Martyrum:
Omnia dicantur plurimorum Mart. fo. 451.

Bonifacii Confessoris.
fo. 452.

^a *Adriani atque Natalie.* Græci eodem die 26 Augusti binos colunt sanctos Adrianos, ambos Nicomediæ passos, ambos Argypoli sepultos, alterum Probi Augusti, ut ipsi aiunt, filium, alterum Natalie virum (*Menol. Basilii, Martyrol. Seberi, Menæa*). Non desunt tamen e recentioribus critici qui, Tillemontium secuti, hos non binos existisse, sed unum eundemque Adrianum martyrem, Natalie maritum: quorum opinio, meris conjecturis sulta, non est tam facile contra antiquam receptamque, tam Græcorum quam Latinorum, sententiam admittenda; nam Latini etiam in suis Martyrologiis duos agnoscunt Adrianos martyres Nicomediæ passos: alterum mense Novembri, aut vi Idus, ut in Martyrologiis Epternacensi, Lucensi Fiorentini et Corbeiensi Dacherii, aut viii Idus, ut in Antissiodorensi monasterii, Corbeiensi breviori, Morbacensi, etc.; alterum vero Adrianum, Natalie virum, vi Idus Septembris, colunt. Sic Epternacense, Lucense, Corbeiense, Augustanum, Romanum Parvum, Bedæ, Adonis, Usuardi, etc. Præterea Adrianus Natalie vir sub Galerio Maximiano, cum pluribus sociis, crurifragio martyrium fecit; alter vero Adrianus sub Licinio, solus, gladio coronatus

PATROL. LXXXV.

Potentiane Virginis et Mart.:
Omnia dicantur unius Virginis. fo. 456.

325 *Translatio S. Dominici:*
Omnia dicantur unius Confess. fo. 452.

Urbani Pape et Martyris:
Omnia dicantur unius Martyris Pont. fo. 423.

Translatio S. Francisci:
Omnia dicantur unius Confess. fo. 452.

Augustini Episcopi Anglorum:
Omnia dicantur unius Confess. Pont. fo. 452.

Germani Episcopi et Confessoris:
Omnia dicantur unius Conf. Pont. fo. 452.

Petronille Virginis:
Omnia dicantur unius Virg. fo. 456.

B *Marcellini et Petri Martyrum.*
Omnia dicantur plurimorum Mart. fo. 450.

Medardi et Geraldii Episcoporum:
Omnia dicantur plurimorum Conf. fo. 454.

Primi et Feliciani Mart.:
Omnia dicantur plurimorum Mart. fo. 450.

Barnabe Apostoli:
Omnia dicantur ut in festo S. Mathie Apostoli fo. 382.

Enofri Confessoris.
Omnia dicantur unius Confess. fo. 452.

Basilidis. Cirini. Naboris Mart.:
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 450.

Antonii de Padua Confessoris:
Omnia dicantur unius Confess. fo. 452.

C *Basilii Episcopi et Confessoris:*
Omnia dicantur unius Confess. Pont. fo. 452.

Viti et Modesti Martyrum:
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 450.

SS. Cirici et Julite Mart.:
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 450.

IN FESTO S. MARTYRUM ^a ADRIANI ATQUE NATALIE.

Ad Missam. ^b Officium.

Dabo vos nominatos in gloria: alleluja: in omnibus diebus vite vestre: alleluja: alleluja. *ÿ*. Benedicti vos a Domino qui fecit celum et terram. *P*.

est. Sunt etiam alia quibus hi Adriani martyres discriminantur, sed hæc sufficiunt. Sanctum Adrianum martyrem quem Gotho-Hispani xv in Missali et Breviario, aut xvi Kalendas Julii colunt, ut in Orationali Gothico (*Pag. 119*), non alium esse quam Adrianum Natalie virum, ex orationibus quas recitant planum est; et simul cum Adriano eodem die Nataliam celebrant in Missali et Breviario, et in Orationali Gothico, ubi (*Pag. 119*) legitur: *Incipiunt orationes in die sanctorum Adriani et Natalie, completoria ad vespas, xvi Kal. Julias.* Græci quoque, in Menæis et Menologiis suis, et Neapolitani, olim simul cum Adriano Natalie commemorabant. De qua plura Latina Martyrologia omnino silent; alia, ut Martyrologium Usuardi et Romanum Baronii de ea Kalendis Decembris agunt; at Romanum Parvum vi Idus Septembris simul cum Adriano Natalie recenset. Acta martyris sancti Adriani tam Græce quam Latine exstant, de quibus consule Stillingum (*Bolland., tom. III Sept., pag. 209 seq.*), antiqua quidem, sed diu

^b *Officium. Soph. iii, 20. ÿ. Ps. cxiii, 45.*

in omnibus. *ŷ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et A Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. P. In omnibus.

Oratio. ^a Omnipotens sempiternae Deus presta nobis : ut obtentu beatorum Martyrum tuorum Adriani atque Natalie salvemur in mundo : qui re-pausatio sanctis tuis ^b existunt in ergastulo. Et qui plagis beatorum exhibuerunt diligentiam : peccantibus curam ^c prorogent indefessis. *ŷ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum.

ŷ. Et cum.

Lectio libri Ecclesiastici Salomonis (^d *Cap. XI, XXVI*).

ŷ. Deo gratias.

Datio Dei permanet iustis : et profectus illius successus habebit in eternum. Mulieris bone beatus vir : numerus annorum ejus inestimabiles. Mulier fortis oblectat virum suum : et annos vite illius in pace implebit. Pars bona mulier bona in parte bona : timentium Deum : dabitur viro pro factis bonis. Gratia mulieris sedulo delectabit virum suum : et ossa illius impinguabit. Disciplina illius datum Dei : mulier sensata et tacita : non est immutatio erudito anime. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata omnis autem ponderatio non est digna continentis anime. Sicut Sol oriens in mundo in altissimis Dei : sic mulier bona species in ornamento domus est. Lucerna splendens super candelabrum sanctum species faciei super etatem stabilem. Columna aureae super bases argenteas : et pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta eterna super petram solidatam : et mandata Dei in corde mulieris sanete. *ŷ*. Amen.

diu ante Metaphrasten interpolata. Ea sub Galerio Maximiano sanctum Adrianum martyrium fecisse produunt, de anno martyrii silent. Circa diem autem quo passus est, tanta est varietas, ut nihil certi statui queat. Graeci, in Menologio Basilii, in Menæis, et in Martyrologio Metrico Seberi, die 26 Augusti natale sancti Adriani celebrant. Martyrologia Latina pleraque iv Nonas Martii, qua die Baronius passum opinatur, alia vi Idus Septembris, alia utroque die et 4 Martii, et rursus 8 Septembris natale ejus signant, a quibus omnibus dissentiunt Kalendarium marmoreum Neapolitanum, cui, mense Martio, insculptum est : II NS. ADRIANI ET NATALEE, id est : *Die secunda Martii, Natale sancti Adriani et Nataliæ*; et Gotho-Hispani, quorum alii 16, alii die 15 Junii festum Adriani et Nataliæ celebrabant. Romæ autem postquam Honorius papa I, qui ab anno 626 ad annum 638 sedit, adificandam curavit *ecclesiam beato Adriano in tribus satis, quam et dedicavit*, cultus sancti Adriani Romæ celebris esse cœpit, hinc antiquiora Sacramentaria sancti Leonis, sancti Gelasii, et sancti Gregorii, Muratorii, de eo silent; an vero hic, cui basilicam erexit Honorius, sit Adrianus Nataliæ vir, cujus corpus Romæ translatum fuerat, ut habet Martyrologium Ecclesiæ Antissiodorensis, aliis examinandum relinquo. Caterum in Kalendario Frontonis die 9 Septembris signatur festum Nativitatis beatæ Virginis, et eodem die sancti Adriani.

^a *Omnipotens.* Hæc oratio exstat in Orationali Gothico (*Pag. 149, or. 8*) et in Breviario Mozarabum, ad matutinum, in festo sanctorum Adriani et Nataliæ dicitur.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et cum spiritu. ^e *Psallendo.* Mirabilis Deus in sanctis suis. *ŷ*. Manda Deus virtutem tuam : confirma Deus quod operatus es. P. In Sanctis. *Dicat Presb.* Silentium facite. *Epistola.* Debitorum sumus non carni. *Evangelium.* Nihil opertum. *Quere plurimorum Martyrum.* (fo. 42). *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et cum. ^f *Lauda.* Alleluja. *ŷ*. Ambulabunt sancti in albis : quoniam digni sunt : et non debeo nomina eorum de libro vite. P. Alleluja.

^g *Sacrificium.* Regnum et potestas et magnitudo regni dabitur populo sanctorum : alleluja. *ŷ*. Consurget Michael princeps magnus : et salvabitur omnis qui inventus fuerit in libro scriptus : et qui ad justiciam erudiunt multos : fulgebunt quasi stelle in perpetua eternitate : pertransibunt plurimi et multiplex erit scientia populo sanctorum.

Missa. Adriani beatissimi atque Natalie dilectissimi fratres hodierno die : et predicanda nobis et adsequenda exempla sunt : qui conceptus Sancti Spiritus pleni : dum concessa inter se conjugii connubia servant : Christo nupturi spiritualem thalamum in suis cordibus parant. Cum et in **326** illo gloria fuerit dimicandi : et in illa felicitas obsequendi. Illum fidelis virorum turba concelebrat : huic femineus chorus hymnum dicat. Illum viri ad vincendum in sui imitatione proponant : hanc femine in obsequendo imitabilem habeant. Sit ^h in illum viri exemplum contemnendi humana : sit in hanc feminis famulandi probitas adsequenda. Per illum viri adsuescant mundum despiciere : per istam doceantur femine suis viris obtemperare. Discant per illum viri subire certamina passionis : discant per istam femine ⁱ obedire passuris. Quo utrorumque

^b *Existunt. Lege existenterunt.*

^c *Prorogent. Lege prærogent.* In Orationali legitur *prærogent*.

^d *Cap. XI.* Prophetia hæc consuta est ex fragmentis capituli xi, xxvi, libri Ecclesiastici; incipit a cap. xi, 17, et statim adnectitur caput xxvi, 1-4. Tum, omissis intermediis, a vers. 16 ad 25. Ad Nataliam autem ferme tota spectat.

^e *Psallendo.* Ps. lxxvii, 56. *ŷ*. Ibid., 29.

^f *Lauda.* Ex Apocal. vii, 4.

^g *Sacrificium.* Dan. vii, 21. *ŷ*. Ibid., xii, 1-4.

^h *In illum.* Lege in illo; et infra, in hanc, lege in hac, et animadvertite frequenter accidere ut casus accusativus pro ablativo, præeunte præpositione in, et vicissim ablativus pro accusativo positus legatur in libris vetustis.

ⁱ *Obedire.* Ex hac oratione discimus, Nataliam specialem obedientiam exhibuisse marito suo Adriano, postquam ille ob Christi nomen in vincula coniectus est. Huc enim spectant ista : *Hanc feminæ in obsequendo imitabilem habeant.* Et : *Per istam doceantur feminæ suis viris obtemperare.* Et : *Discant per istam feminæ obedire passuris;* et demum quod rogant, *ut per ipsam obsequii captivam mercedem.* Quidnam illud fuerit quod Adrianus uxori suæ Nataliæ mandaverit, et quod illa viri mandatis obtemperans exsecuta sit, *missa non docet, ut pote tunc, ex Actis, quæ præ manibus habebantur, notum.* Sed neque in Actis vulgatis quidquam de ea re, aut de obedientia Nataliæ erga virum suum quidquam legitur.

lis incitati a virtutibus : et per illum superetia : per quem devicti sunt pene . et per istam iii capiamus mercedem : per quam sanctorum sunt plage.

Amen.

Oratio. Eterne et inestimabilis Deus summe : beatissima famula tua Natalia vehementi gaucultavit : cum sibi conjunctum beatissimum unum ad te conversum tota fidei devotione co. Tu nos in te credentes ac de te sperantes moque etiam suffragatione justifica. Ille nos do suo fortiores efficiat : hec et curandos reet curatos tibi exhibeat. Per illum b turpes ad s animi excitentur : per hanc vulnere abdita ntur. Suscitandos ille suscipiat : quos c vitan a custodiat. Ille curatis gloriam : hec curandis at medicinam. Colligat ille : quos ista non re. Curetque ista : quos ille glorificet. Quo per re sic curandis adhibeatur salvatio : ut curatis r eterne glorie plenitudo. *ñ.* Amen.

t nomina. Oratio. Jesu Dei Patris filii : qui victoria Martyrum et corona victorum : in hoc rrum tuorum Adriani atque Natalie festo coniferentibus indulgentiam pro delictis : et se beatorum animari consortiis. Ut tam nos quam m eis in futura vita mereamur habere partem : vibus idem tuus beatissimus Adrianus a gentili rsus errore : d sua voluit adnotari professione. men.

pacem. Oratio. Deus qui beatos Martyres tuos um atque Nataliam conjugali federe copula ad tantam gloriam provexisti : ut et ille pamunere : et hec locupletaretur obsequendi de : presta nobis ut devictis viciorum carnalium ivis : atque perfecte coram te exhibentes noysterium servitutis : muneribus ditemur a te eterne : atque dulcedinis. Quo ita tibi placabimus charitatis ex opere : ut illic post transiqua idem Sancti requiescunt : jocundemur in

Amen.

utio. Dignum et justum est : nos tibi semper s agere Domine sancte Pater eterne omnipodeus : per Jesum Christum filium tuum Domi nostrum. Qui beatissimo Adriano o cum suis : et certandi confidentiam : et remunerationis D sit gloriam. Quique tanto fidei ardore : archa-

xultavit. In hoc officio nullibi legitur sanctum num de carcere egressum domum suam ad gem venisse, ut eam de proximo ejus certamine rem faceret, neque hic quidquam eorum invenit quæ in Actis vulgatis minus credibilia ocant.

turpes. Lege torpentes.

itandos. Forte, *vita donandos*, id est commuros. Vita enim Eucharistia, seu corpus Christi, passim, Hispanis nonnunquam, dicta est.

ua voluit. Alludit ad id quod in Actis legitur, nun dixisse : *Ponite, obsecro, et nomen meum inctis hinc viris, nam et ego Christianus sum.*

um suis sociis. Numerum sociorum sancti Adriani (*Apud Bolland., t. III Sept., pag. 218*) non

num pectoris famule sue Natalie inlustravit : ut que non excepit martyrium f martyrii tamen consequi mereretur effectum. Cum martyrium quod perferre ab hoste non timuit : ceteris sanctis predicationis verbo amabile fecit. Illa quippe dum pietatis exhibit cultum : pietatis capit premium. Et dum miseratio nis impendit solacium : ad misericordiam pervenit usque effectum. Quia quibus quantisque compassio nis atque solacii exhibuit verbum : cum tot tantisque commune creditur suscepisse martyrium. Ac proinde digna et venerabilis femina sanctis omnibus obsequens : cum omnibus patiens : cum omnibus gaudens communiterque cum omnibus regna celestia tenens : exaudiatur pro nobis a te Deus Pater : clemens atque sanctissime. Quo per eam et facinorum B careamus inlecebris : et regnum teneamus cum tuis omnibus Sanctis. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie ita dicentes.

ñ. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : qui ita fervore ignis sui sanctorum corda inflammat : ut sit illis omne quod cupiunt licitum : liceatque eis implere quod cupiunt : dum ea cupiunt implere que sancta sunt. Etenim Natalia sanctorum vulnera curans : eorumque in passionibus non in crudelitate sed compassione exultans : cum per ultimam mortis sententiam Adrianus 327 cum sociis suis passi essent letale exitium : cucurrit illa ad virum : et delectam corporis ejus s manum sibi amoris usurpavit C in signum : ut ea pars membri in qua significabatur affectus operis : esset illi pro mentione in solacio charitatis. Quo per hanc amor viri semper in ejus viveret corde : et veram quodammodo ejus presentiam retineret. Sit ex hoc gloria tibi Pater omnipotens : qui tot beneficia ancille tue erga Sanctos exhibita remuneratur, aspiciens : lachrimisque ejus i effabili pietate respondens : illorum eam gloriosocetui adgregasti : quorum eadem hic degens plagis curationem exhibuit. Per Christum Dominum ac Redemptorem eternum.

Post pridie. Has tibi Domine in solennitate tuorum Sanctorum Adriani atque Natalie victimas offerentes : adclinati supplicatione rogamus : ut eorum intercedentibus meritis : des veniam nostris peccatis. Quo exemplo Natalie : que viri sui sanguine se letabatur perunctam : nos quoque de corpore et san-

produunt. Plerumque tres et viginti numerantur in Martyrologiis, sic in Romano Parvo, et in Adonis Martyrologio, ad diem 8 Septembris ; in quibusdam tamen plures censentur. Corbelense Dacherii, ad iv Non. Martii, triginta tres, et Martyrologium Reginæ triginta quatuor numerat.

Martyrii tamen. Hinc habes cur Natalia martyri dicatur, quamvis pro Christo sanguinem non fuderit.

s Manum. Unam manum abscissam fuisse Adriano testantur Acta. Attamen in Martyrologio Seberi, recentiores Græci, ad diem 26 Augusti, scribunt, Adriani et manus et pedes fuisse abscissos : *Ἀδριανῶ τοῦ τίμνουσι χεῖρας καὶ πόδας.* Eadem habent Ephemerides Græcæ, apud Bollandianos (*Tom. I Maii*), die 26 Augusti.

guine unigeniti filii tui libantes : consecutos nos **A** sus a te viam Christo ^e incredulorum cordibus prepararet : et sanando contribulatos corde : et cecrestituendo luminis claritatem. Suffragio ejus et cecitatem cordis nostri inluma : et tribulationes cordium nostrorum in eternum gaudium muta : ut qui in nativitate unigeniti filii tui gaudio Christiano attollimur : in adventu judicii ejus : nullis penarum vinculis contristemur. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Ad orationem Dominicam.

Deus qui peccatores sine merito salvas : et justos ex gratia precedente glorificas : quique Adrianum ex infidelitate revocasti ad fidem : et Nataliam obsequiali coronasti ex munere : nostris quesumus in eorum festo et iniquitatibus parce et spirituali nos ardore succende. Quo spiritualiter accensi in intimis ad te proclamemus e terris. Pater noster.

Si istud festum evenerit in tempore Resurrectionis dicat Presb. Vicit leo. Tribus vicibus. Quere fo. 198. Postea dicat. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Benedictio. Omnipotens Deus respiciat vota vestra : **B** qui Adrianum martyrii palma : et Nataliam obsequendi glorificavit ex gratia. *ñ*. Amen. Illorum quoque vos suffragio tueamini : quorum plagis Natalia famulus sui dependit obsequio. *ñ*. Amen. Ut in presentis diei solennitate orantes : et hic et in futuro eorum gaudii mereamini esse participes. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Si venerit istud festum in tempore Resurrectionis dicat Chorus. Gaudete populi.

Com. Refecti Christi cor; ore. Quere in vigilia Resurrectiois. fo. 193.

Oratio. Domine Deus omnipotens qui es vita. *Quere in festo Sanctorum Juliani et Basilisse. fo. 287. Et ubi dicitur Sanctorum Juliani et Basilisse dicitur Sanctorum Adriani atque Natalie.*

Marci et Marcelliani Martyrum : Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 450.

Gervasii et Prothasii Martyrum : Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 450.

Florentie Virginis : Omnia dicantur unius Virginis. fo. 436.

Silvestri Pape et Martyris : Omnia dicantur unius Martyris. fo. 421.

Consortie Virginis cum XI. millium Martyrum : Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 430.

^a *In Dominico pro adventu Sancti Johannis ad Missam. Officium.* Dominus regnavit. *Quere in Dominico post Epiphani. fo. 64. Dicit Presb.* Per omnia semper secula seculorum. *ñ*. Amen. ^b *Dicit Presb. Gloria.* Benedictus Dominus Deus Israel. *Et Chorus cantet omnia alia usque in finem cantici sine Gloria.*

Oratio. Domine Deus qui adventum unigeniti filii tui : Johannem puerum precurrere voluisti : ut mis-

^a *In Dominico.* Ita etiam Breviario Mozarabum inscribitur; appellatur etiam *Dominica Adventus sancti Joannis Baptistæ*, de qua nihil in Orationali Gothico.

^b *Dicit.* Galli canticum *Benedictus*, quod prophetiam vocabant, in omni ferme missa cantabant; idem, ut puto, a Gotho-Hispanis fiebat; at Mozarabes, eum, brevitatis studio, ab aliis missis canticum *Benedictus* sustulissent, loco hymni *Gloria in excelsis* illud cantari voluerunt in missa hujus Dominicæ, quam Dominicam Adventus sancti Joannis Baptistæ appellarunt.

credulorum cordibus prepararet : et sanando contribulatos corde : et cecrestituendo luminis claritatem. Suffragio ejus et cecitatem cordis nostri inluma : et tribulationes cordium nostrorum in eternum gaudium muta : ut qui in nativitate unigeniti filii tui gaudio Christiano attollimur : in adventu judicii ejus : nullis penarum vinculis contristemur. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Esaye Prophete (d Cap. XL).

ñ. Deo gratias.

Consolamini consolamini popule meus : dicit Dominus Deus vester. Loquimini ad cor Hierusalem : et vocate eam : quoniam completa est malicia ejus : dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Vox clamantis in deserto : parate viam Domino : rectas facite semitas Dei nostri **328** in solitudine. Omnis vallis exaltabitur : et omnis mons : et collis humiliabitur. Et erunt prava in directa : et aspera in vias planas. Et revelabitur gloria Domini : et videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum est. Vox dicentis clama : et dixi. Quid clamabo? Omnis caro fenum : et omnis gloria ejus quasi flos agri. Et siccatum est fenum et cecidit flos. Verbum autem Domini Dei nostri stabit in eternum. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^e *Psallendo.* Expectabam ^f Deum : qui me salvum fecit ^g a defectione et tempestate. ^h *ñ*. Ecce elongavi fugiens et mansi in soli tudine. ^p *A defectione.*

Dicat Presbyter. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Ephesos (1 Cap. IIII).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Obsecro vos ego vincetus in Domino : ut digne ambuletis vocatione : qua vocati estis. Cum omni humilitate et mansuetudine. Cum patientia supportantes invicem : in charitate solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus : et unus spiritus : sicut et vos vocati estis in una spe vocationis vestre. Unus Deus : una fides : unum baptismum. Unus Deus pater omnium qui super omnes est : et per omnia et in omnibus ⁱ vobis. Unicuique autem ^k vestrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi in qua ipsi vocati estis. Propter quod dixit. Ascendens in altum captivam duxit captivitatem : dedit dona hominibus. Quod autem ascendit : quid est nisi quia et descendit primum in

^e *Incredulorum.* Lege in *incredulorum*.

^d *Cap. XL.* Vers. 1-9.

^e *Psallendo.* Ps. LIV, 8.

^f *Deum.* Vulg., eum. Psalt. Mozar., Dominum.

^g *A defectione et tempestate.* Vulg., a pusillanimitate spiritus. Psalt. Moz., a pusillo animo et tempestate.

^h *ñ*. Ps. LIV, 8.

ⁱ *Cap. IV.* Vers. 1-14.

^j *Vobis.* Vulg., et in omnibus vobis.

^k *Vestrum.* Vulg., vestrum.

inferiores partes terre. Qui descendit ipse est : et qui ascendit super omnes celos : ut adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos : quosdam autem Prophetas : alios vero Evangelistas : alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus mysterii in edificationem corporis Christi. Donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionem filii Dei : in virum perfectum in mensuram etatis plenitudinis Christi. *R.* Amen.

Evangelium. Initium sancti Evangelii Jesu Christi filii Dei. *Quere in Dominica sexta Adventus Domini.* Jo. 19. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *R.* Et.

a *Lauda.* Alleluja. *ÿ.* Laudem Domini loquetur os meum : et benedcat omnis caro nomen sanctum ejus. *P.* Alleluja.

b *Sacrificium.* Vox clamantis in eremo : parate viam Domino : rectas facite semitas Dei nostri alleluja alleluja. *ÿ.* Alleluja. Spiritus Domini super me : propter quod unxit me evangelizare hominibus : misit me sanare contribulatos corde : predicare captivis redemptionem : et cecis lumen reddere dicens. *P.* Parate viam Domino.

Missa. Universitatis potentissimum Creatorem fratres charissimi congregati solenniter adoremus : et predestinati populi benignissimum patrem : coram ipso humiliati salubriter invocemus. Ut pro malis sicut *e* Sol : et bona retribuat : et fideles suos in quacumque die tribulantur : exaudiat. Neque permittat Innocentes sub calumniis laborare : sed dignetur universos evadere. Donec Regibus fidelibus cum mansuetudine et veritate justiciam largiatur : populis tranquillitate concordiam. Servientes sibi Dominus sine iracundia dominari conveniet : ut vicissim servos ad obediendum sine murmuratione compellat. Exoretur etiam divites non amare divitias perituras : ut per bona opera delectentur acquirere sempiterna. Ipse pauperes pascat : ipse nudos vestiatur : ipse non habentes auxilio protegat. De conclusionem captivitatis exules revocet. Et de domo carceris suspirantes in vinculis liberet. Sit pupillis quotidianus adjutor : sit benignus et misericors : viduarum lachrymantium consolator. Beneficia pluviarum consueta non auferat : ut inebriata terra pinguescat. Faciat nos in oratione promptissime vigilare : et hoc sacrificium in remissionem peccatorum *d* frequenter offerre. *R.* Amen.

Alia Oratio. Deus qui presentium hominum vitam agnoscis : diversarum necessitatum passionibus subjacere : exaudi desideria supplicantium : suscipe vota credentium. Sacerdotum auge salu-

a *Lauda.* Ps. CXLV. 2.

b *Sacrificium.* Isa. xl. 3. *ÿ.* Lucæ iv. 18.

c *Sol :* et. *Lege sicut solet.*

d *Frequenter offerre.* Sacrificium in aliquibus Ecclesiis minus frequenter, in aliis magis frequenter offerrebat : in Hispania quotidie privatim, publice vero diebus Dominicis, festivis, feria item quarta et sexta, offerri mos erat.

e *Restauras.* Huc refer illud sancti Chrysostomi (*Cateches.* 1, ad illum., *Oper.* Ed. Maur. t. II,

tem ; ut cordis auferat morbos : aut corporis manus medica dolorem mestique pestem pellat egroti. Si judicis aut ira vexat : mitiga tu ira perditum : libera tu ira subjectum. **329** Si ad litem publicam discordes funesta intentio vocat : dissidentium animos pax amica preveniat. Si terreni itineris subcunda vexatio est : Angelum sanctum decerne custodem. Abigat demones : predam bestie : errorem vie : casum fovee : insidias furis : vim latronis. Si adiro maria navigaturus fidelis exoptat : tu in invisibilis gubernatoris beneficio sentiendo ingredi. Ut ne mentem in peccatum cupiditas lucro precipitata demergat : nec navem in profundum tempestas vento exagitata dissolvat. Tunc enim felicem substantia pensavit questum : si innocentia non fuerit passa naufragium. *R.* Amen.

Post nomina. Oratio. Precamur Domine sancte Pater omnipotens Deus : qui omnium corda perscrutaris : et vota perpendis : ut non solum pro dictis petitionibus : verum etiam occultis desideriis nostris : benignus faveas : et adesse digneris. Ad quecumque enim poscenda concurrimus : universa priusquam loquamur intelligis. Offerimus itaque obsecrationes nostras pro egestate inopum : pro laboribus pupillorum : pro injuria victorum : pro securitate viantium : pro consolatione et requie fidelium defunctorum : et pro his qui sulcandum navibus equor arripiunt : ut reddantur in adversa securi. Febres omnes passionisque languentium excludantur : neque in aliquos immundi spiritus tentatio potestatem accipiat : sed cunctis celesti protectione defensis : oblatio subveniat tui altaris. *R.* Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui dum sublimia deitatis ascendis : observare nos pacem auctoritate Evangelica precipis : da nobis placidam pacem tuam : ut discordie prona fugiamus : et per pacis bonum celorum ardua conscendamus. *R.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere Domine Deus noster : qui labantem animam et antiquo ulceris dolore confectam : non solum ad amissam revocas dignitatem : et in pristino nitore restauras : sed etiam in partem glorie celestis admittis donando culpam prevaricationis : et remittendo perpetue injuriam mortis. Quod ut ista prestare non te nostre pravitatis officiositas : sed illa ingente bonitatis consuetudo commovit. Tu igitur victum afflictumque hominem captivitate depulsa : libertati donasti : et obnoxium lege moriendi vicario munere redemisti. Mittendo unicum filium tuum Dominum nostrum : qui compensatione commercii : dum nos

pag. 215). Cum docuisset baptismo omnia remitti peccata, sibi opponit : *Ob quam causam, inquit, si lavacrum nobis omnia peccata dimittit, non dicitur lavacrum remissionis peccatorum, nec lavacrum purificationis, sed lavacrum regenerationis?* Et respondet : *Quia non simpliciter a nobis peccata auferit, neque non simpliciter mundat a delictis, sed ita purus efficit, plene ut generatos denuo; nos enim baptisma denuo condit et conficit.* Et paulo infra : *Neque enim nos simpliciter purgat, sed integrum de novo constat.*

liberare contendit : sanguinem fudit. Ita celestis dignitas dum nos indignos prospicit : contumeliis addita subjacuit : omnique se injurie subdidit : dummodò hominem quem in nascendo susceperat : moriendo servaret. Per quem te quesumus et rogamus : ut intendas super hec munerum sincera libamina : que in hoc altare tuum sacrificiorum more detulimus. Ut in conspectu tuo offerentium vota custodias : et verus Sacerdos veram hostiam meritis celestibus benedicas : ac de istis temporalibus cibi immortalitatis sacramenta componas : que sue suavitatis gratia infruitates corporum : et languores pescant animarum : per ipsum quem tecum et cum Spiritu Sancto in unitate Deitatis : omnes Angeli et Archangeli non cessant conlaudare : ita dicentes. *ñ*. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : atque in excelsis mirabilis Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Per quem tibi Deus Pater omnipotens famulantes offerimus sacrificium laudis : et simplicem devotionem nostri cordis. Non enim hic horrido mugitu pecudum : tristis hostia taurus occiditur : aut hircus de gregibus immolatur : sed hostia quam verus Dominus ac Sacerdos instituit omnipotens. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Altare tuum Domine manus tue consecratione sanctifica : teque ipsum mentibus nostris leticie et gratie resurrectionis spe ostende. Omnibus tibi servientibus vota que acceptare digneris : inspirando largire : populum tuum placabilis respice : atque ad partem gratie salutaris admitte. Contentibus parce. Letantibus fave : ac tristes per indulgentiam consolare. *ñ*. *Chorus.* Amen.

330 Ad orationem Dominicam.

Orationem dicturi Dominicam fratres charissimi nihil nostris mentibus cogitatio terrena subripiat : nibilque turpe vel lubricum horrende vanitatis occurrat. Sed penitentes de preteritis : et petentes veniam de futuris cum timore : et fiducia clamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presbit r. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Benedictionis Domini gratia semper vos protegat : et ab omni malo defendat. *ñ*. Amen.

^a *Statuas. Lege statuat.*

^b *Nativitas.* Die vigesima quarta Junii, in tabulis ecclesiasticis tam Græcorum quam Latinorum festivas Nativitatis sancti Joannis Baptistæ signatur (*Menol. Basil., Menæa, Martyrologia Hieronymiana vetustissima, quibus accedunt Bedæ, Adonis, Noikeri, Uuardi, etc.*). Eadem in libris liturgiis celebratur, officium et missam propriam habet in Missali et Breviario Mozarabum. In Orationali Gothico (*Pag. 420*) plures sunt orationes de *nativitate sancti Joannis Baptistæ* dicendæ *viii Kal. Jul.* De eadem agunt libri Gallicani, Sacramentarium Bobianum, Missale Gallo-Gothicum, et Lectionarium Luxoviense, vetustissima etiam Sacramentaria Romana sancti Leonis, sancti Gelasii, et sancti Gregorii, *viii Kal. Jul.* Eandem demum Ecclesia Mediolanensis, ut ex Lectionario Ambrosiano Thomasi, et Africana, ut ex Calendario Carthaginiensi Mabilonii, et ex sermonibus sancti Augustini habemus, die *viii Kal. Jul.* celebrabant. In

A Mundet vos Dominus ab omni crimine peccatorum : et sibi met placere faciat in eternum. *ñ*. Amen. Ubique vobis Dominus placatus occurrat : et sue benedictionis opem dignanter attribuat. *ñ* Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Dicat Chorus.* Gustate.

Com. Refecti Christi corpore. *Quere in festo Corporis Christi. fo. 267.*

Oratio. Credimus Domine Jesu : quod precursor tuus Johannes : quod prophete in enigmate prophetaverunt : ipse digito ostendit dicens. Ecce Agnus Dei : ecce qui tollit peccatum mundi : proinde quesumus et rogamus : ut qui primi adventus tui venturum tempus predicavit : in secundi adventus tui tempore dum judicare veneris vivos et mortuos : nos **B** ad dexteram tuam coronandos ^a statuas. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

^b NATIVITAS SANCTI JOHANNIS BAPTISTE.

Ad Missam. c *Officium.*

Angelus Domini dixit Zacharie : alleluja. Ecce Elisabeth in utero concipiet : alleluja : et pariet filium : et nomen ejus Johannes vocabitur : alleluja. *ñ*. Tu puer propheta altissimi vocaberis : preibis enim ante faciem Domini parare vias ejus. *P.* Et pariet. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. *P.* Et pariet.

C *Dicat Presb.* Per omnia semper secula seculorum. *ñ*. Amen. Gloria in excelsis.

Oratio. Deus qui nos in Nativitate precursoris tui Joannis voluisti gaudere : fac nos plenum gaudium a te in futura examinatione percipere. Ut meritis ejus qui adventum tuum in spiritu et virtute Helie processisse cognoscitur : et hic et in eternum gaudiis conlectemur. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio Hieremie Prophete. (d *Cap. 1).*

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Priusquam te formarem in utero : novi te : et antequam exires de vulva sancti-

D Sacramentaris Gelasiano et Gregoriano, in Lectionario Ambrosiano Thomasi, in vetustis Capitularibus Evangeliorum, et in quibusdam Martyrologiis huic festivitati vigilia præmittitur, de qua in Missali nostro, et in Orationali Gothico, et in libris Gallicanis, nulla sit mentio : tamen in Ecclesia Turonensi celebrabatur, ut scribit sanctus Gregorius (*Hist. Franc. lib. x, cap. 31*), ubi etiam Nativitas sancti Joannis Baptistæ anteedebat *natale sancti Petri episcopatus*, sive festum *Cathedræ sancti Petri*, et natale Passionis sancti Joannis Baptistæ, festum apostolorum Petri et Pauli : adeo verum est ista omni episcoporum arbitrium et Ecclesiarum commodum moderari consuevisse.

^c *Officium.* Luca 1, 13. *ñ*. Ibid. 76.

^d *Cap. I.* Vers. 5-11. D. inde vers. 7 ad finem capituli. In Lectionario Luxoviensi legitur ex Isaiaæ xl, 4-11. In Sacramentario Bobiano legitur ex Jeremia xix, 7-15, pluribus omissis.

te : et prophetam in gentibus dedi te : et dixi. **A** a. Domine Deus ecce nescio loqui : quia puer sum. Et dixit Dominus ad me. Noli dicere : quia ego sum. Quoniam ad omnia que mittam te et universa quecumque mandavero tibi : loquere timeas a facie eorum : quia tecum ego sum : nam te dicit Dominus. Et misit Dominus manum suam ad me : et tetigit os meum. Et dixit Dominus ad me. Ecce dedi verba mea in ore tuo : et tui te hodie super gentes et super regna : ut sis : et destruas : et disperdas : et dissipes : et es : et plantes. Tu ergo accinge lumbos tuos : et loquere ad eos omnia : que ego precipio. Ne formides a facie eorum. Nec enim timere n vultum illorum. Ego quippe dedi te hodie in tem munitam : et in columnam ferream : et in in ereum super omnem terram regibus Juda : pibus ejus : et sacerdotibus ejus : et populo. **E** velabunt adversum te : et non prevalebunt : tecum ego sum : ait Dominus : ut liberem te. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobis-
ñ. Et

Psallendo. Tu es Domine qui eduxisti me de e : spes mea ab uberibus matris mee. *ÿ.* In te us sum ex utero : de ventre matris mee tu es meus : in te est decantatio mea. *P.* Spes mea. epleatur os meum Deus laude tua : ut possim re gloriam tuam.

at Presb. Silentium facite.

quentia Epistole Pauli Apostoli ad Galathas
(*c* Cap. 1).

Deo gratias.
trest. Notum vobis facio Evangelium : quod gelizatum est a me : quia non est secundum mem : neque enim ab homine accepi illud : ne-
idici : **331** sed per revelationem Jesu Christi. tis enim conversationem meam aliquando in smo : quoniam supra modum persequer bar Ec-
m Dei : et expugnabam illam : et proficiebam laismo supra multos coetaneos in genere meo.
dantius emulatur existens paternarum mearum ionum. Cum autem placuit ei : qui me segre-
de utero matris mee : et vocavit me per gra-
uam : ut revelaret filium suum in me : et evan-
rem illum in gentibus : continuo non acquievi **D**
et sanguini. Neque veni in Hierosolymam ad
essores meos Apostolos : sed abii in Arabiam :
ram reversus sum Damascus. Deinde post an-
res veni Hierosolymam videre Petrum : et
i apud eum diebus quindecim. Alium autem
olorum vidi neminem : nisi Jacobum fratrem
ui. Que autem scribo vobis ecce coram Deo :

velabunt. Lege bellabunt.

Psallendo. Psal. xxi, 10. *ÿ.* Ibid., 11. *Jactatus*
ita in Italica Thomasi. Vulgata legit *projectus*
ÿ. Ps. lxx, 8.

cap. 1. Vers. 11, ad finem capitis. In Luxoviensi
pla legitur ex Actibus apostolorum, xiii, 16-43.
biano ex Epistola ad Philippenses, iv, 4-10.

cap. 1. Vers. 57, ad finem capitis, omnis s decem

quia non mentior. Deinde veni in partes Syrie et Cilicie. Eram autem ignotus facie Ecclesiis Judee : que erant in Christo. Tantum autem auditum habebant : quoniam qui persequerantur nos aliquando : nunc evangelizant fidem : quam aliquando expugnabant : et in me clarificabant Deum. *ñ.* Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (*d* Ca. 1).

In illis diebus. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi : et peperit filium. Et audierunt vicini et cognati ejus : quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa : et congratulabantur ei. Et factum est in die octavo venerunt circumcidere puerum : et vocabant eum nomine patris ejus Zachariam. Et respondens mater ejus dixit. Nequaquam : sed vocabitur Johannes. Et dixerunt ad illam.

B Quia nemo est in cognatione tua : qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri ejus : quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem : scripsit dicens : Johannes est nomen ejus. Et mirati sunt universi. Apertum est autem confestim os ejus : et lingua ejus : et loquebatur benedicens Deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum : et super omnia montana Judee divulgabantur omnia verba hec. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo : dicentes. Quis putas puer iste erit? Et enim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater ejus impletus est Spiritu Sancto : et prophetavit dicens. Benedictus Dominus Deus Israel : quia visitavit et fecit redemptionem plebis sue. Et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui : sicut locutus est per os Sanctorum qui a seculo sunt prophetarum ejus. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu : et erat in deserto usque in diem ostensionis sue ad Israel. *ñ.* Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Lauda. Alleluja. *o* *ñ.* Suavis sit Deo laudatio mea. Ego vero delectabor in Domino. *P.* Alleluja.

† Sacrificium. Sacerdos Zacharias fuit de vice Abia : et uxor illi de filiabus Aaron : erant enim justis ambo ante Deum : incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela : alleluja : alleluja. *ÿ.* Apparuit Zacharie Angelus Domini stans a dextris altaris : dicens : ne timeas Zacharia : quoniam exaudita est deprecatio tua : et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium : et vocabis nomen ejus Johannem : et erit tibi gaudium et exultatio : et multi in nativitate ejus gaudebunt : et erit magnus coram Domino. *P.* Sine querela : alleluja.

Missæ. Expectationi nostre fratres charissimi Dominus Deus noster gaudia desiderata restituens :

integris versiculis. a 70 ad 80. In Luxoviensi legitur ex Lucæ 1, 5 25 ; deinde, 39-47 ; deinde, 57-67 ; de-
mum, *Benedictus Dominus Deus Israel*, et mox, *Puer autem crescebat*, etc., qui est ultimus versus cap. 1,
idem Evangelium legitur in Sacramentario Bobiano.

o Ps. ciii, 54.

† Sacrificium. Ex Evang. sancti Lucæ 1, 5, 6. *ÿ.*
Ibid., 11, 13, 14, 15.

natalem nobis precursoris sui Johannis : verum lumen lucerne preceuntis innoxit. Cum festivitate recipiantium etiam temporum ipsorum vernante leticia : qua se nobiscum in gaudio omnis creatura adventum Domini auditura diffudit. Et qui ad nativitatem precursoris sui Johannis annua nos festivitate convocavit : ad suum quoque natale cum profectu totius Ecclesie : et defectu nequicie spiritualis : simili dignatione nos provocet. Et qui tanti prophete ortum prius nobis dignatus est nomine manifestare : quam luce : et ante ostendere electionis ejus : quam conceptionis initium : supplicibus tribuat servulis adimplere predicationis ipsius sacratissimum verbum. Quia scilicet prece mirabilis preparandus ac prius prius ab eo preconium laudis : quam viam accipere meruit vocis. Atque ut ante ortum ab eo ostenderetur laudandus : quem post ortum ipse ostenderet ^a laudaturum. Precamur ergo corde prostrato et affectu humiliationis devoto : **332** ut aperiat nobis Dominus nosse quicquid in cordibus nostris infidelitas claudit : quicquid promissionum ejus gratiam obscuritas lubrici timoris intercipit : et concedat ut natale Angeli sui ante faciem suam missi : os nostrum repleat confessione : cor nostrum roboret fide : cursum nostrum dirigat voce : ^b contentum mortis instruat veritate : agnitionisque innocentiam populo suo ipse impetret : qui eum agnum Dei in populorum expectatione monstravit. Sit ejus laus in ore nostro : ut qui votis solemnibus solvimus : verbi munera capiamus. *ñ. Chorus. Amen.*

Alia Oratio. Inter laudes tuas : et preces nostras omnipotens Deus : interest hodie beatissimi Johannis prestantissima in gaudiis populorum ordinata nativitas. In qua nobis multiplicis gratie tue dona venerantibus : dum in preconium vocatur ille : qui prestavit suffragium : queritur ille : qui meruit. Qui nobis naturarum omnium creatorem : necdum natus ostendit : ut ex pers vite sue fieret testis glorie tue. Haberetque prius cognitum lucis Dominum : quam communis luminis usum. Qui in illis coagulati corporis rudimentis : materni uteri lege vivens : vocem Dominice matris salutantis exciperet : et quod a ministerio devotionis exiliens : motu exultanti responderet : qui ad opus Evangelii nasciturus : matrem de officio necdum editus commoveret. Qui predicaturus penitentiam : paterne diffidentie errorem intercepte vocis dispendio castigaret : et dubie mentis incredulitatem prophetatus clauderet : cum venture salutis fidem prophetaturus aperiret. In hujus ergo Domine natalicii diei solemnitate gaudentes : pacificas sacrificiorum tibi hostias immolamus : ut Sacerdotalis officii functionem sancti Angeli visitatione dignatus acceptes : faciasque promissa nos credere : credita predicare : predicata non perdere.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Christe Jesu qui virginali

^a *Laudaturum. Lege laudatum.*

^b *Contentum. Lege contemptum.*

A nasciturus de utero precursorem tuum Johannem senili fecisti exoriri ex alvo : quem lucernam ardentem tuo constituisti in templo : fac nos lucere in Ecclesia tua ardore fidei : et instructione docendi. Charitatis opere : et humilitatis perfectione. Orationis studio : et castimonie documento. Sicque nunc has oblationes offerentis populi fidelis accepta : ut cunctis congrua largiaris remedia. Per eum et spiritale gaudium vivis : et penarum evasionem conferendo defunctis : per quem tibi in cordibus incredulorum : et via est preparata : et indulte gratie primordia sunt ostensa. *ñ. Amen.*

Ad pacem. Oratio. Deus qui nobis per prophetiam precursoris tui Johannis obumbrantium significationum figuras : aperta veritatis tue manifestatione monstrasti : tribue nobis intelligentie lumen : et pacis perpetue charitatem. Ut gratia succedente pro gratia : sic gloriemur in ^c nobis : ut in charitatis unitate constituti : non abutamur antiquis. *ñ. Amen.*

Inlatio. Dignum et justum est : omnipotens Pater : nos tibi gratias agere. Qui humane salutis ita ex prima conditione : sicut ex secunda reparatione sollicitus : ne inopinatos nos causa tanti muneris inveniret : ad manifestandum filii tui adventum electissimum Johannem nuncium destinasti. Qui nos de mirabilibus ejus : ipse jam per eum ex nativitate sua mirabilis commoveret : et magnitudinem sequentium rerum rudes adhuc populos credere sui ostensione consuesceret. Nunciaturus Christum : per Angelum nunciatur. Predicaturus in populo : predicatur in templo. Ante notus honore : quam tempore. Sic actum est tue dispensationis effectum : ut qui parentibus in incensi est oblatione promissus : genibus in agnitione luminis sit premissus. Precursorus Verbum : silentium ponit incredulis : et ante processum vite sue : futura infidelitatis damna : muta patris voce loquebatur. Utique ut qui persuasione veteri loquebatur : paterne traditionis obstructum in meliorem Evangelii doctrinam fidelium linguam : nomen novi heredis absolveret. Ecce exultat in utero : ut **333** in parentis visceribus native gentis pectora venturi regis predicatione concuteret. Erumpit in gaudio : ut desperate promissionis taciturnitas filii veritate **D** convicta : in testimonium suscepti muneris exclamaret. Prophetat in spiritu : testificatur in Evangelio. Ministrat in Baptismo. Docet in populo. Degit in heremo. Proficit in deserto. Parat vie viam ^d venturum. Nunciat per quem venit : et priorem sibi quem secuturum diceret non tacebat. Erat speculum luminis. Initium baptismatis. Testimonium veritatis. Ut in plenitudine Christi signorum rem post rei signa monstraret. Nuncius salutis. Emulus passionis. Servit propheta baptismi. Baptista martyrio. Ut Christum Dei Filium pro mundi redemptione venturum : quem adnunciare se predicatione sermonis ostenderet : amare se effusione sanguinis

^c *Nobis. Lege novis.*

^d *Venturum. Fortasse, venturæ.*

obaret. Unde merito celi celorumque virtutes Angelis et Archangelis : hymnum tibi laudis cum Seraphia exultant : ita dicentes. *ñ*. s.

Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus es et Deus omnipotens. Unitas distinctibilis : et tunc inseparabilis. Unitas Trinitatis. Et Trinitas : unitatis. Qui operibus tuis compatiens imilis : eo usque misericordiam porrigis : ut ad eundem salutem tuam : premitteres Johannem n tuum prævium vie : lucernam luminis : pre-judicis. Vocem Verbi : amicum sponsi. Unde o tuis donis : ejusque bonis tibi litationis vin offerentes : precamur : ut acceptabiliter eas : et dignatione consueta benedicas. Atque ntes conformes ejus efficias : qui tibi in com-ratione Jesu Christi Filii tui Domini nostri : t et prosternata servitute persolvimus. Per Dominum ac redemptorem eternum.

Et pridie. Oratio. Convaluisti : Domine Jesu e in gratia : et incredulis gentibus sedula ies : claruisti. Te annuncians beatissimus doctor hannes : tam incomparabilis sanctitate : quam aris magisterii assertor : fontem lavacri sitiendabat : sed esse venturum te procul dubio-ibat. Ille descenderat aquis corpora purgaturus : rbaris corpora redempturus. Ex hujus enim cognovimus : unigenitum te Dominum in cor-forma et carne conspicuum : de quo nobis Ecce agnus Dei : ecce qui tollit peccatum . Hic enim : cui et nomen antequam concipe-dedisti : quem et Spiritu Sancto priusquam

in festo. Die 29 Junii, tam apud Græcos (*Menol. Menæa, Ephem. Græc., Mosc., Bolland. tom. I etc.*), quam apud Latinos, in Calendariis, Marty- is, et in libris liturgicis, de festo sanctorum apos- m Petri et Pauli agitur. Calendarium Bucheria- m Kal. Jul., Petri in catacumbas, et Pauli Ostiense, citur Tusco et Basso cos. At consulatus ille, qui um ære vulgaris 258 cedit, ad diem passionis olorum certe non pertinet, quare aut aliunde lu- huc per errorem intrusus est, ut Bucherius opi- et est verisimillimum, aut appositus est ad i indicandum quo tempore persecutionis Vale- corpus sancti Petri et Vaticano in catacumbas atum fuit, ut putavit Pearsonius (*Annal. Cypr., . 258*) ; cujus opinioni Antonius Pagius (*Crit. ., ad an. 258*) adject translationem esse factam die quo olim apostoli passi sunt : egregie, nisi meris conjecturis nituntur. Diem passionis rum Petri et Pauli, quem Calendarium Buche- m distincte tradit, eundem exhibent Fasti con- s a Joan. Georgio Eccardo (*Corp. hist. med. om. I*) editi : NERONE CÆS. ET VETERE. *onsulibus passi sunt Petrus et Paulus III Kal. Et catalogus pontificum sedente Liberio exara- Passus est autem Petrus cum Paulo die III Kal. Et excerpta e Fastis Cuspiniensis (Bolland., tom. Jun., part. II, pag. 186 seq.) a Sollierio edita : ONE II ET PISONE. His consulibus passi sunt s et Paulus Romæ, III Kal. Jul. Et antiquus r, qui anno 296 scribebat, citatus ab Euthalio usi episcopo, in sua Editione Epistolarum san- uli (Apud Zacagn., Coll. tom. I, p. 555) testa- lectum Paulum, sub Nerone, capite amputato, be Roma martyrium fecisse anno a passione ti 36, quinta die mensis Panemi, secundum Syro-*

A nasceretur implesti : qui et sterilitatem matris con- ceptus abstersit : et patris linguam natus absolvit. Oramus ergo te Domine ut hanc oblationem nostram : respicere et benedicere digneris : sicut benedicere dignatus es munus Abel justi pueri tui.

ñ. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Deus qui per beatissimum Johannem precursorem et Martyrem tuum : gentibus universis lumen baptis- matis intulisti : ut infidelitatem populorum : quam vane observantie ritus intulerat : regeneratio cele- stis absolveret : presta ut intercessio tanti vatis que nobis est indulta per lavacrum pie conscientie : pro- ficiat ad exemplum. Ut salutaribus edocti preceptis : sic dicere mereamur e terris. Pater noster.

B *Dicat Presbiter*. Humiliate vos benedictioni. Do- minus sit semper vobiscum. *ñ*. Et.

Benedictio. Dominus Jesus Christus qui in nativi- tate precursoris sui : tribuit multis gaudium magnum : det vobis devicta omni tentatione remissionem om- nium peccatorum. *ñ*. Amen. Et eadem se presule virtus nunc resultet in voce supplicum : que prolato Johannis nomine : os quondam reseravit paternum. *ñ*. Amen. Ac sicuti eo nascente matri est attributa fecunditas : ita menti vestre : quo sibi fructificet : fidei imperciatur ubertas. *ñ*. Amen. Per misericor- diam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vo- biscum.

ñ. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate.

C *Com. Refecti Christi corpore. Quere in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Macedones, quæ apud Ægyptios dicitur quinta mensis Ephiphi, apud Romanos vero III Kal. Julii. Et ipse Euthalius (Ibid.) apud eundem Zacagn. (Ibid., pag. 523) ait Romanos martyrium Apostoli solemniter festivitatem celebrare III Kal. Julii, quæ est quinta Panemii mensis. Et in Codice Lolliniano (Ibid., in not.) habet : II Kal. Julii, quæ est sexta mensis Loi, qui Asiaticorum erat, et a die 24 incipiebat. Calendarium Carthaginense, deficiente membrana, diem passionis apostolorum non exhibet, habet enim.... Jul., sanctorum.... apostolorum, quibus indicat ambos eodem die passos esse. Jam vero Apographa Martyrologii Hieronymiani, pro quibus sufficit Lucense Florén- tium citasse : III Kal. Jul., Romæ, natalis Petri et Pauli apostolorum. Petri in Vaticano, Pauli in Ostiensi. Romanum Parvum : III Kal. Jul., Romæ, apostolo- rum Petri et Pauli. Beda, in Martyrologio genuino : III Kal. Jul., Romæ, natalis apostolorum Petri et Pauli. His accedunt Martyrologia Flori, Adonis, Rabani, Uuardi, Notkeri, Wandelberti, et Roma- num Baronii, Sacramentaria quoque Gelasianum et Gregorianum, silique antiquiores recentioresque liturgici libri, quibus omnibus traditur sanctos apo- stolos Petrum et Paulum die 29 Junii Romæ, impe- rante Nerone, martyrium subisse, et juxta eam urbem sepultos esse ; quare, quod olim Caius ille catholicus (Euseb., lib. II, cap. 25) contra Cataphrygarum patro- num disputans dicebat, idem quilibet civis Romanus hodie dicere potest : Sive in Vaticanum, sive ad Os- tiensem viam, pergere libet, occurrunt tibi trephæa- eorum apostolorum qui Romanam Ecclesiam fundave- runt ; horum enim reliquias ab Urbe allo translato aliquando fuisse nemo unquam prodidit, quæ cum certa et ab omnibus ferme admissa sint (pauci siquid- em inveniuntur quibus eruditi viri Joannis Pearsq-

Oratio. Deus qui sterili Elisabet senique infructuoso Johannem promissionis filium condonasti: qui dum adhuc inclusus in ejus utero portaretur: Deum in **334** hospitium virginis habitantem sua salutatione prophetavit: te petimus: te rogamus: ut qui predicatione ejus regni celestis aperuisti credentibus januam: suffragio ejus nos perducas ad gloriam. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi: votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ.* Deo gratias.

Translatio S. Eligii Episcopi et confessoris:

Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fol. 432.

Johannis et Pauli:

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 450.

nii conjectura placet [*Ann. Cypr., ad an. 258, n. 9, et Oper. posth. Peurs.*], opinantis apostolos VIII Kal. Mart. passos esse), tamen circa annum quo passi sunt apostoli Petrus et Paulus difficile est quidquam certi statuere, propter varias et inter se dissonantes antiquorum recentiorumque ea super re sententias; sunt enim qui primo Neronis anno, Nerone et Vetere coss. (*Fast. cons., apud Echardum*); sunt qui ultimo (*S. Hier., de Vir. illustr., cap. 1*), sunt qui tertio, Nerone II et Pisone coss. (*Excerpt. Fast. consul., apud Bolland.*); alii qui quarto, Nerone III et Messala coss. (*Idat., in Fast.*), alii qui duodecimo (*S. Epiph., her. 27, n. 6*); sunt qui undecimo ejusdem Neronis anno, Licinio Nerva et Vestinio Attico coss., apostolos martyrio coronatos tradidere, quæ ultima sententia mihi magis credibilis videtur; sed quocumque anno passi sint, diem natalem passionis eorum, statim a martyrio, Romæ celebratum esse, monumentaque eorum frequentari cepisse, consuetudo Ecclesiarum circa insignes martyres, et aperta Juliani Augusti auctoritas (*Apud S. Cyrillum, lib. x contra Julian.*) persuadet. Labente autem æræ Christianæ sæculo IV, non modo Romæ et in Italia, sed ubique terrarum festivitatis sanctorum Petri et Pauli magna cum solemnitate celebrabatur (*S. Asterius, hom. in SS. Petrum et Paulum*). In Ponto et Cappadocia, auctor est sanctus Gregorius Nyssenus (*Laud. altera S. Steph., apud Zaccagnium, Collect. t. 1, p. 55*), post festum protomartyris Stephani, Petrus, Jacobus, Joannes, omnesque apostoli uno die simul colebantur; sed hæc solemnitas non ob natalem martyrii agebatur, sed ob preclares rationes quas Nyssenus ibidem affert, at Petri et Pauli natalem martyrii, hodie, III Kal. Julii, per mundum universum omnes Ecclesie debito honore concelebrant, ut scribit sanctus Gaudentius Brixiensis (*Serm. de Apost. Petro et Paulo*), cui disciplina Ecclesiarum Ponti et Orontis ignota non erat. In Sacramentario sancti Leonis missæ octo et viginti exstant in natali apostolorum Petri et Pauli, quarum una de *Jejunio* inscribitur, et ultimæ tres ad *sanctum Paulum*; eodem enim die Romæ olim tribus in locis solemnitas hæc celebrabatur. *Trinis celebratur viis festa tantorum martyrum*, inquit sanctus Ambrosius in hymno: nimirum via Appia, in catacumbis, de qua *Kalendarium Bucherianum*; via Triumphali in basilica Vaticana; et via Ostiensi, in basilica sancti Pauli, de quibus *Martyrologium Hieronymianum*, Lucense, et Prudentius (*Hymn. 12 de coron.*). Antiquitus ortasse pontifex in hisce tribus basilicis sacrum faciebat; at Prudenti ævo jam pontifex desiderat missas in catacumbis die sanctorum Petri et Pauli celebrare, quare (*Hym. citato*) festum hoc *bifidum* appellat. Vigiliis enim et missam matutinam papa celebrabat in basilica Vaticana sancti Petri; inde ad basilicam sancti Pauli,

via Ostiensi, delatus sacris iterum eodem die operabatur.

Aspice, per bifidas plebs Romulea funditur plateas;
Lux in duobus fervet una festus.

Et infra:

Transiberina prius solvit sacra pervigil sacerdos,
Mox hoc recurrit duplicatæ vota.

In Sacramentario Gelasiano (*Lib. II, n. 29*) exstat missa in vigilia apostolorum Petri et Pauli, III Kal. Julias, quæ, reor, in omnibus basilicis in quibus vigiliæ celebratæ fuerant canebatur. Rursus (*Ibid., num. 30*) missa item in natali sancti Petri proprie, III Kal. Jul.; et hæc in basilica Vaticana a pontifice dicebatur. Rursus (*Ibid., num. 31*) missa in natali apostolorum Petri et Pauli, III Kal. Jul., quæ, ut puto, ab aliquo episcopo aut presbytero in catacumbis celebrabatur. Demum (*Ibid., num. 32*) missa item in natali sancti Pauli proprie, III Kal. Jul., quam pontifex in basilica sancti Pauli faciebat, ubi animadvertendum quanta diligentia singulia hisce missis apponitur nota in Kal. Jul., tum ad ostendendum has omnes eadem die celebrandas esse (et revera die sequenti nihil in hoc Sacramentario, neque in Leoniano, quemadmodum nec in antiquioribus Martyrologiis, sit de sancto Paulo), tum etiam ad ostendendum apostolos eodem die III Kal. Jul. passos simul esse. Sed in omnibus Sacramentariis Gregorianis aliter missæ inscribuntur disponunturque. IV Kal. Julii habentur binæ missæ, altera de sancto Leone papa, altera de vigilia sanctorum Petri et Pauli. Die sequenti, III Kal. Jul., in Codice Pamelii et Muratorii inscribitur *natale sancti Petri*, in Codice Martenii *natale ejusdem Petri et Pauli*; et revera missa est de ambobus, eadem prorsus quam, juxta Missale sancti Pii V, hac die recitamus. Demum, prid. Kal. Jul. inscribitur *natale sancti Pauli apostoli*. Missa autem eadem est quæ in Missali sancti Pii legitur. Hoc recentius institutum, quod in omnibus Evangeliorum Capitalariis (*Apud Georgium, de Liturg. Rom. Pont., tom. III*) observatum est, Micrologus sancto Gregorio Magno tribuit; ejus autem nullum apparet vestigium in libris liturgicis Gotho-Hispanorum et Gallorum. Gotho-Hispani in Breviario Mozarabum de festo apostolorum, uno die, proprio officio agunt, cui vigiliam præmittunt, et in Missali unica missa de ambobus exstat, de quibus pariter exstant plures orationes in Orationali Gothico, nec die sequenti ullam sancti Pauli peculiarem faciunt memoriam, id ipsum Galli faciunt. In Sacramentario Bobiano et in Missali Gallo-Gothico exstant Missæ in natale Petri et Pauli, uno eodemque die celebrandæ, et in Lectionario Luxoviensi lectiones quæ ad utrumque Apostolum pertinent legendæ assignantur, ne quidquam de sancto Petro aut sancto Paulo apud Gallos aut Hispanos singulatim agebatur.

* *Officium.* Ex Esdræ IV, II, 23. *ñ.* Psal. cxiII, 15.

sunt ductores gratie : fundatores Ecclesie. A et unitas a precandi : felicitas moriendi nec passa est : nec elidi. Quesumus ergo ut qui a doctrina populos fecisti esse credentes : proce nos efficias regni celestis coheredes. nen. Per misericordiam tuam Deus noster eto. us sit semper vobiscum. n̄. Et cum.

prophetia. Multam gloriam fecit Dominus. in festo Philippi et Jacobi. fol. 52^v. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. n̄. Et cum. *lendo.* In omnem terram exivit sonus eorum : fines orbis terre verba eorum. y. Non sunt lo- neque sermones : quibus non audiantur voces . P. Et in fines orbis. *Dicat Presb.* Silentium d *Epistola.* Gratia vobis et pax a Deo Patre et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus et Domini nostri Jesu Christi qui benedixit. *Quere nune plurimorum Martyrum.* fol. 450. *lectio Sancti Evangelii secundum Johannem.*

(^e Cap. XV).

lis diebus : Dominus noster Jesus Christus atur discipulis suis dicens. Si manseritis in me : ba mea in vobis manserint : quodcunque vo- i petite et fiet vobis. In hoc clarificatus est meus : ut fructum plurimum afferatis : et effi- i mei discipuli. Sicut dilexit me Pater : et ego vos : manete in dilectione mea. Si precepta xvaveritis : manebitis in dilectione mea : sicut precepta Patris mei servavi : et maneo in me ejus. Hec locutus sum vobis : ut gaudium in vobis sit : et gaudium vestrum impleatur. C t preceptum meum ut diligatis invicem : sicut vos. Majorem hac dilectionem nemo habet : ut n suam quis ponat pro amicis suis. Vos amici tis : si feceritis que ego precipio vobis. Jam ico vos servos : quia servus nescit quid faciat us ejus. Vos autem dixi amicos : quia omnia nque audivi a Patre meo : nota feci vobis. Non e elegistis : sed ego elegi vos : et posui vos ut

ecandi. Forte : *Prædicandi et felicitas moriendi.* *prophetia.* Legitur ex Ecclesiastico, XLIV, 2-16, esto sanctorum Torquati et Conitum (*Pag.* in Lectionario Luxoviensi pro *prophetia* legitur *sanctorum Petri et Pauli.* In Sacramentario o nulla est prophetia, quia in Gallia legeban- siones, aut Acta sanctorum.

allendo. Ps. XVII, 15. y. Ibid., 4. *istola.* Cap. I., vers. 2-15. Exstat pag. 430. *oviensi* legitur ex Epistola ad Romanos VIII, in Bobiano ex eadem Epistola ad Romanos V, in Lectionario Ambrosiano em. Thomasi legi- II Cor. XI, 19. Sanctus Augustinus (*Serm.* *per.* tom. V, Ed. Maurin., n. 5) scribit : *Ad- postolum Paulum, quoniam et ipsius hodie dies est.... recolle verba quæ paulo ante, cum ipsius alegeretur, audivimus : « Ego, inquit, jam immo- te. Et sermone 299, n. 3, ait : De passione m imminente et propinquate prænuntiantem nus Paulum, cum ejus Epistola legeretur : « Ego am delibor. » Uterque sermo in natali aposto- dictus erat ; quare videtur in Africa, saltem re, Epistolam ex II Tim. IV lectam esse.*

pp. XV. Vers. 7-17. In Luxoviensi Lectionario elium desumitur ex Matthæi V, 1-16. In Sacra- rio Bobiano legitur partim ex Matthæi IV, 18,

etis et fructum afferatis : et fructus vester maneat. Ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo det vobis. n̄. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. n̄. Et cum.

^t *Lauda.* Alleluja. y. Celi enarrant gloriam Dei : et opera manuum ejus annunciat firmamentum. P. Alleluja.

^e *Sacrificium.* Venite benedicti Patris mei perci- pite regnum : quod vobis paratum est ab origine mundi : alleluja. y. Cum venerit filius hominis in majestate sua : et omnes Angeli cum eo : tunc ful- gebunt Justi sicut Sol in regno Dei : alleluja.

Missæ. Magnorum Apostolorum Petri et Pauli non varias diversasque virtutes : quas explicare digna predicatione non possumus revolventes : sed supre- mas et gloriosissimas passiones quas h exolvere au- nus devotione debemus : fratres charissimi : hodie celebrantes : Deum qui ipsorum et sanctorum om- nium summa laus est : deprecemur. Ut sicut ipse i principaliter in eorum est laudatione laudandus : ita nobis libenter eorum intercessione : qua placandum eum credimus : sit placatus. **335** Ecclesiam suam quam in illis elegit : edificavit : replevit : et docuit : ipsis jugiter pro ea supplicantibus tueatur : fundatam eam in solidissimam petram : tempestatis procella non subruat. Nihil ei per tartareas hereticorum ever- siones porte prevaleant inferorum : quas ita humiliati tenebrarum principes tollent : ut elevatis eternalibus portis : quasi in templum suum : sic in nobis unus atque idem virtutum Dominus : et Rex glorie celestis introeat. Qui propositas in terrorem fidelium persequentium minas tremendas sue majestatis ob- jectum radiantibus nova luce fulgoribus : vocem verbi perennis avertat. Sibique per ipsam in se credentes humani generis susceptionem inferri : quod fideles suos pati pro suo nomine prospicit protestetur. In se nostri causa dolores excipiens : sibi fieri quicquid contra cultores Christiani nominis impii moliantur :

partim ex Joannis II, 15-19, continetque vocationem Petri ad apostolatam, ejusdem in supremum pastorem constitutionem, et Christi vaticinium de ejus morte. In Africa, sancti Augustini ævo, hac die, legebant ex Joanne XXI, 15, et ex sermone 296, secundo in *nat. sancti Petri et Pauli*, eruitur ; et sancti Ambrosii tempore Mediolani legebant ex Luca v, fortasse a versiculo primo ; nam sanctus Ambrosius (*Lib. de Virgin.*, cap. 19, n. 124, 125, Ed. Maur.) versicu- lum quintum ex Evangelio hujus diei citat. In omni- bus Capitularibus Evangeliorum apud illustriss. Georgium (*De Liturg. Rom. pontif.*, t. III) citatis legi- tur ex Matthæi XVI, 13-20, ut modo in Missali sancti Pii V legimus.

^t *Lauda.* Ps. XVIII, 1.

^e *Sacrificium.* Matth. XXV, 34, 31 ; XIII, 43.

^h *Exolvere.* Forte, *excolere.*

ⁱ *Principaliter.* Huc refer illud sancti Maximi Tau- rinensis, hom. in nat. sanctorum Petri et Pauli : *Gloriosissimos Christianæ fidei principes annuis solem- nitatibus honorantes, fratres charissimi, ipsum Domi- num ac Deum nostrum, qui hujus auctor est fidei, debita religione veneramus ; apostoli namque, Latino sermone, dicuntur missi, qui ergo honorant missos. manifestum est honorare eos mittentem.*

ostendat. Ut cunctis brachii sui magnitudine dominante: omnes se nobiscum in confessione Petri: et predicatione Pauli vivere gratulentur.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Domine qui beatissimos Apostolos tuos Petrum et Paulum diverso tempore vocationis beneficio elegisti: et uno die passionis merito coronasti: quorum ammirabilis singulorum fides ante obitum mortis inlato: unum fecit claves regni celstis accipere: alium usque in celum tertium penetrare. Cum ille censor credentium constitutus intro-mittendi illic probos: et excludendi improbos jus teneret. Hic in excessu: supra nubium raptus ^a recessu: ineffabilia divinorum secreta verborum gentium futurus Doctor hauriret: quodque alii Sanctorum passi: hoc isti merere passuri. Hos nobis Domine facito esse patronos: quos fecisti esse magistros. Ut eorum obtentu: venie nostre suffragia sentiamus: quorum ducatu gratie tue instituta suscepimus. In Petro peccatorum nostrorum numerum amplificate modus remissionis excedat: in Paulo venam obstructam postredie: Christi sermone lumine nobis veritatis aperiat. In illo nobis prestetur nutantis seculi fluctibus non demergi: in isto antiqui serpentis morsibus non noceri. Ut nec naufragio malorum perdit: nec veneno vipereo sauciati. Eodem auctore salvemur: quo ille undas superavit: hic viperas.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus qui Apostolis tuis: quorum hodie solennitate gaudemus: in sorte sanctificationis electis clariora nomina tu dedisti. Cum et ille Petrus diceretur: hic Paulus. Ille indito sibi vocabulo usus est: hic mutato: eorum nobis oratione ac favore concede: ut a ^b natura ^c utero segregati vim carnis et sanguinis superantes: facta habeamus fidei: qui nomina tuorum accepimus filiorum. Ut in nobis et spiritalis addatur ambitus: et carnalis mutetur affectus. Quibus mereamur Sacerdotium possidere instrumenta virtutum: qui permittimur officia electorum agere Sacerdotum. Has quoque Catholicorum oblationes: velut de captura et manu Petri pulmentarium tibi Christe gratifica: et quasi

^a Recessu. Lege recessus.

^b Natura. Lege naturæ.

^c Utero. Forte, vitio.

^d Possit. Adde docere.

^e Pareant. Lege appareant.

^f Fugiant persequentes. Tertullianus, integro libro de Fuga in persecutione, contendit, cum Montanistis, ad quos defecerat, in persecutione fugiendum non esse; præceptum Domini: *Cum autem persequerentur vos in ista civitate, fugite in aliam* (Matth. x, 23) eludit, dicendo temporaneum esse, nec ad omnes pertinere, apostolis tantum datum esse, et pro eo tempore quo in Judæa prædicaturi erant. At Christus Dominus non solum verbo, sed suo exemplo ostendit fugiendum esse in persecutione; quod et apostoli aliique plures fortissimi martyres et sapientissimi episcopi præstiterunt, et Ecclesia, quamvis expresse, conciliorum decretis, non sanciverit fugiendum esse in persecutione, ad hoc enim satis erat præceptum Christi, tamen non semel prohibuit ne fideles se

A ex ore Pauli: cui loqui dignatus es benedictione ditifica. Omnibus eorum interventu salutaris leticie causa prestetur: cunctosque necessaria ad Deum conversione convertendos ille pascat semper: hic doceat. Cum equalis gratie vicario munere: et ille sic ^d possit: et iste sic pascere. Pro spiritibus etiam defunctorum: quorum nomina ore prolata sunt recitantium: utique pro culpis apud te intercessores existant.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Omnipotens conditor et redemptor: qui ad conversionem gentium et penitentium reconciliationem: duo magna luminaria Pauli luceras: et Petri lachrymas posuisti: ut gratia tua nec illum persecutio: quam amor legis intulerat: nec istum negatio: quam timor mortis exegerat: faceret alienos. Da quesumus respicere post ignorantiam: flere post culpas: gratiam recuperare post lachrymas. Asserat apud indulgentiam tuam errantium causas et Paulus: cui non obfuit quod nescivit: et Petrus cui non impediit: quod negavit. Potest nos misericordia tua sic sanare: **336** ut vulnera inlata non ^e pareant. Sic restaurare: ut elisos nos adversarius noster fuisse non gaudeat: sic integros facere: ut fortiores expertos esse debiles non agnoscat. Valeat majestas tua absolutis nobis: etiam conscientiam delere peccati: si penam noluerit servare supplicii. Concordiam conferre unanimatis: et pacem tempori largiri presenti. In te efficere charitate conexos: et a mundi scandalis te propugnante remotos.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est: omnipotens Pater nos tibi ingentes agere gratias: pro multiplici Apostolorum Petri et Pauli gloria: quam eis per diversas munerum distributiones larga satis pietate donasti. Quos et unigeniti tui discipulos: et gentium fecisti esse magistros. Qui ob Evangelii predicationem cum celorum præficientium in regnis: carcerum elauduntur angustiis. Potestatem accipiunt peccata solvendi: et ferri vinculis alligantur. Sanitatem donant: et egritudines portant. Demonibus imperant: et ab hominibus flagellantur. Mortes fugant: et ^f fugiunt persequentes. Super mare ambulant: et in

sponte persecutoribus objicerent, et eos qui fidei causa **D** fugientes, fame, frigore, procella maris, aut feris perierant, inter confessores et martyres recensebat. Nam, inquit sanctus Cyprianus (*Epist.* 6), de iis qui in fuga mortui erant loquens: *Non minor est martyri gloria non publice et inter multos periisse, cum per-eundi causa sit propter Christum perire.* Præceptum vero Christi temporale non esse docent sanctus Athanasius (*Apol. pro fuga*), sanctus Augustinus (*Epist.* 580), sanctus Cyprianus (55, et *lib. de lapsis*), et sanctus Petrus Chrysologus, qui (*Serm.* 151), de Christi fuga in Ægyptum agens, paucis complexus est quid in his circumstantiis agendum sit: *Martyr comprehensus debet tenere constantiam, non comprehensus debet fugere persequentem, ut et persecutori indulgeat tempus respiciendum, et sibi non auferat tempus supplicandi.* Et infra: *Persecutorem qui provocat facit, corrigit qui declinat: fugere ergo debemus, provocari non debemus.*

esudant. Montes verbo transferunt : et victum manibus querunt. Judicaturi Angustionem mittuntur. Cum Deo vivunt : in ericlitantur. Postremo Christus eis serviens rat : et facies eorum blasphemantium manibus allaphizat. Nilil sustinentibus pene defuit niam : nihil superantibus victorie non adoronam. Si recurramus : quot ad testifican- i veritatem : erumnarum pertulerit in tor- requenter suis : superfuere Martyribus. Si ilibus : hoc per Christum fecere : quod Chri- ia passionibus : hoc sustinuerunt illi neces- ortali : quod ille voluntate moriendi. Iu- bus : ille suis. Prebantes doctrine auctori- militudine : non equalitate doctoris. Imple- is suo tempore : quod promiserat ante tem- B nit animam suam pro illo : quem se non at negaturum. Quia ad ardue sponsonis ce- n nimia charitate preventus non intellexit pro Domino dare non posse : quod pro servo minus non dedisset. Similiter non renuit : sed equaliter non presumpsit appendi. B rectus : iste subjectus. Ille ut majestatem tis sublimitate proferret : iste ut fragilita-

tes. Apostolos Petrum aut Paulum montes anstulisse alibi non legi. ulosa. Sanctum Petrum Romam profectum expugnandum Simonem Magum scribit san- ronymus (*De Vir. illustr. cap. 1*). Item tradit s (*Hist. Eccl. l. II, c. 14*). Simonem vero in pectante populo, elatum fuisse, indeque, C sancto Petro, fugatis demonibus, delapsum vantur e Latinis Lucifer Calaritanus, aliique iberii pontificis ad Eusebium Vercellensem es (*Apud Baron., ad ann. 355, n. 8*). Sanctus ius (*Hexam. lib. IV, cap. 8, num. 53, Ed. Philastrius (De Hær., cap. 29)*), sanctus An- (*De Hæres., Op. I, VIII, col. 6, et epist. 16, lanum, n. 21*), e Græcis auctor Constitutionum carum (*Lib. VI, cap. 9*), sanctus Cyrillus Hie- itanus (*Cat. 6, n. 15*), Theodoretus (*Hær. I, hær. 1*), aliique plures, inter quos sanctus, in Chronico : *Hujus, Neronis, temporibus, Magus cum altercationem proposuisset cum Paulo apostolis, dicens se quamdam virtutem magnam, medio die, dum ad Patrem volare t in cælum, a demonibus a quibus ferebatur in djurante eos Petro per Deum, Paulo vero demissus crepuit*. At qui hic cum Simone Mago ationi interfuisse utrumque apostolum Petrum um scribunt. Ita sanctus Isidorus, sanctus D Hierosolymitanus, Sulpicius Severus (*Hist. II, c. 24*) et hoc loco Missale nostrum. Alii de Petro solummodo loquuntur. Sic Orationale (*Pag. 121, orat. 4*), et verbatim in Brevia- arabum legitur : *Domine Jesu Christe, qui ad- volestates per summos apostolos tuos Petrum ac destruis et disturbas, ut prædicationi veritatis co ore deprompte, nec nequitia malorum, nec possit obviare magorum, dum Simonem Magum dejecit, et Elimam Paulus cæcitate percussit, nobis, etc.* Sic sanctus Ambrosius, sanctus inus, et Theodoretus (*Hær. Fabul. lib. I hær. 1*), tisset sanctum Petrum Romam uque Simonem insecutum esse, ac fraudis eum pennis nudasse, : *videntibus Romanis, magna illum ex altitu- ecibus quis deturbavit, spectatoresque miraculi tem perduxit*. Aliqui de Mago Simone loquun- si continuo in terram decidens perierit. Sic

tem descendente humilitate monstraret. Nec Paulus affectu minor meminit : quem sibi arrogaverat dicens : *Mihi vivere Christus est : et mori lucrum. Gaudet in- anientis ictibus percussoris : domitas jugo Chri- sto offerre cervices : et pro corporis sui capite : dare corporis sui caput. Diviserunt sibi passionis Domi- nice vestimentum duo milites Dei : unus in patibu- lo : alter in gladio. Petrus in transfixione : Paulus in sanguine. His igitur dispari mortis genere : non dispari moriendi amore perfunctis. Exultet in oo- rum doctrinis Ecclesia Catholica : in exequiis reli- giositas universa : in memoriis Urbis Romana : in patrociniis omnis anima christiana. Hec autem omnia tu Domine operaris : qui a Prophetis demonstraris : ab Angelis adoraris : et in omni seculo Apostolorum lumine declararis, Cui merito omnes Angeli et Ar- changeli non cessant clamare quotidie ita dicentes. Æ. Sanctus.*

Post Sanctus. Osanna in excelsis : idem excelse in excelsis. Idem humilis in terrenis Christe Fili Dei. Qui nebulosa magice artis in Symonis pre- sumptione prestigia : Apostolice concertationis veri- tate prodita destruxisti. Quem frustra celorum ascensum aeris molitionibus appetentem : decepta

Isidorus Pelusiota (*Lib. I, epist. 13*) stupendum illum ac celeberrimum Simonis interitum, lapsum ejus ap- pellant : et Sulpicius Severus citatus : *In terram dela- psus populo inspectante disruptus est*. Alii non statim post lapsum mortuum esse Simonem prodiderunt. Omnes tamen fatentur causam mortis ejus exstitisse lapsum ex aere, et hæ circumstantiæ non obsant quominus narratio vera sit. Quod autem scribit re- centiores critici, hanc narrationem e scriptoribus subleatæ fidei haustam esse, et de ea Irenæum, Ter- tullianum, Eusebium, Justinum silere, non ejus mo- menti sunt quæ rem, mirabilem quidem, sed tot præstantissimorum scriptorum auctoritate testatam, dubiam reddere queant. Nam hi antiqui non omnia dixerunt, et quædam quibusdam in libris quæ ad nos non pervenerunt tradiderunt, quæ in aliis libris præ- termissa sunt. Esto autem in libris quibusdam apo- cryphis de volatu et lapsu Simonis fusè tractatum sit, non inde sequitur verum non esse Simonem a dæmone raptum esse, et, precibus apostolorum pulso dæmone, nequam hominem in terram dilapsum. Nam etiam scriptores isti nonnunquam vera narrat, neque hæc historia illorum auctoritate nititur, sed aliorum et probæ fidei scriptorum, qui de lapsu et volatu Simonis non tanquam de re obscura aut ab incertis auctoribus tradita loquuntur, sed tanquam de certa D et omnibus probe nota, cum et *illustrem illam adversus Simonem congressionem, aut stupendum illum et ce- leberrimum Simonis obitum, commemorant, nec quis- quam antiquorum est qui lapsum Simonis Magi, tan- quam fabulam rejecerit*. At, inquit (*Colelar., ad cap. 9 lib. VI Const. apost.*), sanctus Augustinus (*Epist. 51, alias 86, ad Casulanum*) asserit plerosque Romanorum dicere falsum esse quod de certamine sancti Petri cum Simone Mago traditur, quamvis contraria sit plurimorum opinio. Sed revera diversa est omnino mens sancti Augustini, ut epistolam ci- tatam, n. 21, legenti patebit. Tradit quidem sanctus doctor Romanorum alios asserere, alios negare morem suum, jejunandi die Sabbati, cœpisse initium ab eo jejunio quod cum Simone Mago die Dominica cer- taturus, sanctus Petrus pridie toti Ecclesie Romanæ indixerat : at nullibi asserit quemlibet Romanorum certamen sancti Petri cum Simone Mago falsum fletitumve, putare.

guine unigeniti filii tui libantes : consecutos nos A
gaudeamus spiritus unctionem internam : et miseri-
cordiam copiosam. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Deus qui peccatores sine merito salvas : et justos
ex gratia precedente glorificas : quique Adrianum
ex infidelitate revocasti ad fidem : et Nataliam ob-
sequiali coronasti ex munere : nostris quesumus in
eorum festo et iniquitatibus parce et spirituali nos
ardore succende. Quo spiritualiter accensi in intimis
ad te proclamemus e terris. Pater noster.

*Si istud festum evenerit in tempore Resurrectionis
dicat Presb. Viti leo. Tribus vicibus. Quere fo. 198.
Postea dicat. Humiliate vos benedictioni. Dominus
sit semper vobiscum. ñ. Et cum.*

Benedictio. Omnipotens Deus respiciat vota vestra : B
qui Adrianum martyrii palma : et Nataliam obse-
quendi glorificavit ex gratia. *ñ*. Amen. Horum quo-
que vos suffragio tueamini : quorum plagis Natalia
famulus sui dependit obsequio. *ñ*. Amen. Ut in
presentis diei solennitate orantes : et hic et in fu-
turo eorum gaudii mereamini esse participes. *ñ*.
Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Do-
minus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

*Si venerit istud festum in tempore Resurrectionis
dicat Chorus. Gaudete populi.*

*Com. Refecti Christi cor; ore. Quere in vigilia Re-
surrectiois. fo. 193.*

Oratio. Domine Deus omnipotens qui es vita.
*Quere in festo Sanctorum Juliani et Basilise. fo.
287. Et ubi dicitur Sanctorum Juliani et Basilise* C
dicatur Sanctorum Adriani atque Natalie.

Marci et Marcelliani Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 450.

Gervasii et Prothasii Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 450.

Florentie Virginis :
Omnia dicantur unius Virginis. fo. 436.

Silvestri Pape et Martyris :
Omnia dicantur unius Martyris. fo. 421.

Consortie Virginis cum XI. millium Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 450.

*a In Dominico pro adventu Sancti Johannis ad
Missam. Officium. Dominus regnavit. Quere in Do-
minico post Epiphani. fo. 64. Dicat Presb. Per omnia
sempet secula seculorum. ñ. Amen. b Dicat Presb. D*
*Gloria. Benedictus Dominus Deus Israel. Et Chorus
cantet omnia alia usque in finem cantici sine Gloria.*

Oratio. Domine Deus qui adventum unigeniti filii
tui : Johannem puerum precurrere voluisti : ut mis-

*a In Dominico. Ita etiam Breviario Mozarabum
inscribitur; appellatur etiam Dominica Adventus sancti
Joannis Baptistæ, de qua nihil in Orationali Gothico.*

*b Dicat. Galli canticum Benedictus, quod propheta
vocabant, in omni ferme missa cantabant; idem,
ut puto, a Gotho-Hispanis fiebat; at Mozarabes,
cum, brevitatis studio, ab aliis missis canticum Be-
nedictus sustulissent, loco hymni Gloria in excelsis
illud cantari voluerunt in missa hujus Dominicæ,
quam Dominicam Adventus sancti Joannis Baptistæ
appellarunt.*

sus a te viam Christo e incredulorum cordibus pre-
pararet : et sanando contribulatos corde : et crea-
stituendo luminis claritatem. Suffragio ejus et ceci-
tatem cordis nostri inluma : et tribulationes cor-
dium nostrorum in eternum gaudium muta : ut qui
in nativitate unigeniti filii tui gaudio Christiano
attollimur : in adventu judicii ejus : nullis penarum
vinculis contristemur. *ñ*. Amen. Per misericordiam
tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum.
ñ. Et cum.

Lectio libri Esaye Prophete (d Cap. XL).

ñ. Deo gratias.

Consolamini consolamini popule meus : dicit Do-
minus Deus vester. Loquimini ad cor Hierusalem :
et vocate eam : quoniam completa est malicia ejus :
dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu Domini
duplicita pro omnibus peccatis suis. Vox clamantis in
deserto : parate viam Domino : rectas facite semitas
Dei nostri 328 in solitudine. Omnis vallis exalta-
bitur : et omnis mons : et collis humiliabitur. Et
erunt prava in directa : et aspera in vias planas. Et
revelabitur gloria Domini : et videbit omnis caro
pariter quod os Domini locutum est. Vox dicentis
clama : et dixi. Quid clamabo? Omnis caro fenum :
et omnis gloria ejus quasi flos agri. Et siccatum est
fenum et cecidit flos. Verbum autem Domini Dei
nostri stabit in eternum. *ñ*. Amen.

*Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum.
ñ. Et cum.*

*c Psallendo. Expectabam t Deum : qui me salvum
fecit s a defectione et tempestate. h y. Ecce elonga-
vi fugiens et mansi in soli udine. P. A defectione.*

Dicat Presbyter. Silentium facite.

*Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Ephesios
(d Cap. IIII).*

ñ. Deo gratias.

Fratres. Obsecro vos ego vinculus in Domino : ut
digne ambuletis vocatione : qua vocati estis. Cum
omni humilitate et mansuetudine. Cum patientia
supportantes invicem : in charitate solliciti servare
unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus : et
unus spiritus : sicut et vos vocati estis in una spe
vocationis vestre. Unus Deus : una fides : unum bap-
tismum. Unus Deus pater omnium qui super omnes
est : et per omnia et in omnibus i vobis. Unicuique
autem k vestrum data est gratia secundum mensuram
donationis Christi in qua ipsi vocati estis. Propter
quod dixit. Ascendens in altum captivam duxit ca-
ptivitate : dedit dona hominibus. Quod autem a-
scendit : quid est nisi quia et descendit primum in

c Incredulorum. Lege in incredulorum.

d Cap. XL. Vers. 1-9.

e Psallendo. Ps. LIV, 8.

*f Deum. Vulg., eum. Psalt. Mozar., Dominum.
g A defectione et tempestate. Vulg., a pusillanimitate
spiritus. Psalt. Moz., a pusillo animo et tempestate.*

h y. Ps. LIV, 8.

i Cap. IV. Vers. 1-14.

j Vobis. Vulg., et in omnibus vobis.

k Vestrum. Vulg., vestrum.

ores partes terre. Qui descendit ipse est : et ascendit super omnes celos : ut adimpleret. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos : iam autem Prophetas : alios vero Evangelistas : autem pastores et doctores ad consummationem orum in opus mysterii in edificationem corporis tui. Donec occurramus omnes in unitatem fidei nationem filii Dei : in virum perfectum in mentis etatis plenitudinis Christi. *ñ*. Amen.

angelium. Initium sancti Evangelii Jesu Christi dei. *Quere in Dominica sexta Adventus Domini*. *D*. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ*.

Lauda. Alleluja. *ñ*. Laudem Domini loquetur os : et benedicat omnis caro nomen sanctum. *P*. Alleluja.

sacrificium. Vox clamantis in eremo : parate Domino : rectas facite semitas Dei nostri alleluja. *ñ*. Alleluja. Spiritus Domini super propter quod unxit me evangelizare hominibus : me sanare contribulatos corde : predicare carum redemptionem : et cecis lumen reddere dicens. *irate viam Domino*.

issa. Universitatis potentissimum Creatorem charissimi congregati solenniter adoremus : adestinati populi benignissimum patrem : coram humiliati salubriter invocemus. Ut pro malis *sol* : et bona retribuat : et fideles suos in unque die tribulantur : exaudiat. Neque permit- nocentes sub calumniis laborare : sed dignetur *rsos evadere*. Donec Regibus fidelibus cum *vetudine et veritate justiciam largiatur* : populi tranquillitate concordiam. Servientes sibi Domine iracundia dominari conveniet : ut vicissim *us ad obediendum sine murmuratione compellat*. *atur etiam divites non amare divitias perituras* : *et bona opera delectentur acquirere sempiterna*. pauperes pascat : ipse nudos vestiatur : ipse non *ates auxilio protegat*. De conclusione captivitates revocet. Et de domo carceris suspirantes *oculis liberet*. Sit pupillis quotidianus adjutor : *mignus et misericors* : viduarum lachrymantium *alator*. Beneficia pluviarum consueta non auferat : *ebriata terra pinguescat*. Faciat nos in oratione *ptissime vigilare* : et hoc sacrificium in remis- *m peccatorum* *quod* frequenter offerre. *ñ*. Amen.

a Oratio. Deus qui presentium hominum *agnoscis* : diversarum necessitatum passio- *subjacere* : exaudi desideria supplicantium : *pe vota credentium*. Sacerdotum auge salu-

Lauda. Ps. CXLV, 2.

Sacrificium. *Isaia* xl, 3. *ñ*. *Luca* iv, 18.

sol : et. *Lege sicut solet*.

Frequenter offerre. Sacrificium in aliquibus Ec- *s minus frequenter*, in aliis magis frequenter *ibatur* : in Hispania quotidie privatim, publice *diebus Dominicis, festivis, feria item quarta et* , offerri mos erat.

Restauras. Huc refer illud sancti Chrysostomi *ches*. 1, ad illum., *Oper. Ed. Maur.* t. II,

tem ; ut cordis auferat morbos : aut corporis ma- *nus medica dolorem mestique pestem pellat egroti*. Si iudicis aut ira vexat : mitiga tu ira perditum : *libera tu ira subjectum*. **329** Si ad litem publicam *discordes funesta intentio vocat* : dissidentium ani- *mos pax amica preveniat*. Si terreni itineris sub- *cunda vexatio est* : Angelum sanctum decerne custo- *dem*. Abigat demones : *predam bestie* : errorem vie- *casum fovee* : insidias furis : vim latronis. Si adire *maria navigaturus fidelis exoptat* : tu in invisibilis *gubernatoris beneficio sentiendo ingrediere*. Ut nec *mentem in peccatum cupiditas lucro precipitata de-* *mergat* : nec navem in profundam tempestas vento *exagitata dissolvat*. Tunc enim felicem substantia *pensavit questum* : si innocentia non fuerit passa *nafragium*. *ñ*. Amen.

B Post nomina. Oratio. Precamur Domine sancte *Pater omnipotens Deus* : qui omnium corda perseru- *taris* : et vota perpendis : ut non solum pro dictis *petitionibus* : verum etiam occultis desideriis nostris : *benignus faveas* : et adesse digneris. Ad quemcumque *enim poscenda concurrimus* : universa priusquam *loquamur intelligis*. Offerimus itaque obsecrationes *nostras pro egestate inopum* : pro laboribus pupillo- *rum* : pro injuria victorum : pro securitate vian- *tium* : pro consolatione et requie fidelium defuncto- *rum* : et pro his qui sulcandum navibus equor *arripiunt* : ut reddantur in adversa securi. Febres *omnes passionesque languentium excludantur* : ne- *que in aliquos immundi spiritus tentatio potestatem* *accipiat* : sed cunctis celestis protectione defensis : *oblatio subveniat tui altaris*. *ñ*. Amen.

C Ad pacem. Oratio. Deus qui dum sublimia deitatis *ascendis* : observare nos pacem auctoritate Evange- *lica precipis* : da nobis placidus pacem tuam : ut *discordie prona fugiamus* : et per pacis bonum celo- *rum ardua conscendamus*. *ñ*. Amen.

D Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias *agere Domine Deus noster* : qui labantem animam et *antiquo ulceris dolore confectam* : non solum ad *amissam revocas dignitatem* : et in pristino nitore *restauras* : sed etiam in partem glorie celestis ad- *mittis donando culpam prevaricationis* : et remitten- *do perpetue injuriam mortis*. Quod ut ista prestare *non te nostre pravitatis officiositas* : sed illa ingente *bonitatis consuetudo commovit*. Tu igitur victum *afflictumque hominem captivitate depulsa* : libertati *donasti* : et obnoxium lege moriendi vicario munere *redemisti*. Mittendo unicum filium tuum Dominum *nostrum* : qui compensatione commercii : dum nos

pag. 215). Cum docuisset baptismo omnia remitti *peccata*, sibi opponit : *Ob quam causam, inquit, si lu-
vacrum nobis omnia peccata dimittit, non dicitur lava-
crum remissionis peccatorum, nec lavacrum purifica-
tionis, sed lavacrum regenerationis?* Et respondet : *Quia non simpliciter a nobis peccata auferit, neque non
simpliciter mundat a delictis, sed ita pueros efficit, pl-
ne ut generatos denuo; nos enim baptisma denuo con-
dit et conficit. Et paulo infra : Neque enim nos sim-
pliciter purgat, sed integrum de novo constat.*

liberare contendit : sanguinem fudit. Ita celestis dignitas dum nos indignos prospicit : contumeliis addita subjacuit : omnique se injurie subdidit : dummodò hominem quem in nascendo susceperat : moriendo servaret. Per quem te quesumus et rogamus : ut intendas super hec munus sincera libamina : que in hoc altare tuum sacrificiorum more detulimus. Ut in conspectu tuo offerentium vota custodias : et verus Sacerdos veram hostiam meritis celestibus benedicas : ac de istis temporalibus cibi immortalitatis sacramenta componas : que sue suavitatis gratia infirmitates corporum : et languores compescant animarum : per ipsum quem tecum et cum Spiritu Sancto in unitate Deitatis : omnes Angeli et Archangeli non cessant conlaudare : ita dicentes. *ñ*. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : atque in excelsis mirabilis Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Per quem tibi Deus Pater omnipotens famulantes offerimus sacrificium laudis : et simplicem devotionem nostri cordis. Non enim hic horrido mugitu pecudum : tristis hostia taurus occiditur : aut hircus de gregibus immolatur : sed hostia quam verus Dominus et Sacerdos instituit omnipotens. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Altare tuum Domine manus tue consecratione sanctifica : teque ipsum mentibus nostris leticie et gratie resurrectionis spe ostende. Omnibus tibi servientibus vota que acceptare digneris : inspirando largire : populum tuum placabilis respice : atque ad partem gratie salutaris admitte. Confitentibus parce. Letantibus fave : ac tristes per indulgentiam consolare. *ñ*. *Chorus.* Amen.

330 Ad orationem Dominicam.

Orationem dicturi Dominicam fratres charissimi nihil nostris mentibus cogitatio terrena subripiat : nihilque turpe vel lubricum horrende vanitatis occurrat. Sed penitentes de preteritis : et petentes veniam de futuris cum timore : et fiducia clamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presbit r. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Benedictionis Domini gratia semper vos protegat : et ab omni malo defendat. *ñ*. Amen.

^a *Statuas. Lege statuat.*

^b *Nativitas.* Die vigesima quarta Junii, in tabulis ecclesiasticis tam Græcorum quam Latinorum festivitas Nativitatis sancti Joannis Baptistæ signatur (*Menol. Basil., Menæa, Martyrologia Hieronymiana vetustissima, quibus accedunt Bedæ, Adonis, Noikeri, Usuardi, etc.*). Eadem in libris liturgicis celebratur, officium et missam propriam habet in Missali et Breviario Mozarabum. In Orationali Gothico (*Pag. 120*) plures sunt orationes de *nativitate sancti Joannis Baptistæ* dicendæ viii *Kal. Jul.* De eadem agunt libri Gallicani, Sacramentarium Bobianum, Missale Gallo-Gothicum, et Lectionarium Luxoviense, vetustissima etiam Sacramentaria Romana sancti Leonis, sancti Gelasii, et sancti Gregorii, viii *Kal. Jul.* Eandem demum Ecclesia Mediolanensis, ut ex Lectionario Ambrosiano Thomasi, et Africana, ut ex Calendario Carthaginiensi Mabillonii, et ex sermonibus sancti Augustini habemus, die viii *Kal. Jul.* celebrabant. In

Mundet vos Dominus ab omni crimine peccatorum : et sibimet placere faciat in eternum. *ñ*. Amen. Ubique vobis Dominus placatus occurrat : et sue benedictionis opem dignanter attribuat. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Dicat Chorus.* Gustate.

Com. Refecti Christi corpore. *Quere in festo Corporis Christi. fo. 267.*

Oratio. Credimus Domine Jesu : quod precursor tuus Johannes : quod prophete in enigmatibus prophetaverunt : ipse digito ostendit dicens. Ecce Agnus Dei : ecce qui tollit peccatum mundi : proinde quesumus et rogamus : ut qui primi adventus tui venturum tempus predicavit : in secundi adventus tui tempore dum judicare veneris vivos et mortuos : nos

ad dexteram tuam coronandos ^a statuas. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

^b NATIVITAS SANCTI JOHANNIS BAPTISTE.

Ad Missam. c *Officium.*

Angelus Domini dixit Zacharie : alleluja. Ecce Elisabeth in utero concipiet : alleluja : et pariet filium : et nomen ejus Johannes vocabitur : alleluja : alleluja. *ñ*. Tu puer propheta altissimi vocaberis : preibis enim ante faciem Domini parare vias ejus. *P.* Et pariet. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. *P.* Et pariet.

Dicat Presb. Per omnia semper secula seculorum. *ñ*. Amen. Gloria in excelsis.

Oratio. Deus qui nos in Nativitate precursoris tui Johannis voluisti gaudere : fac nos plenum gaudium a te in futura examinatione percipere. Ut meritis ejus qui adventum tuum in spiritu et virtute Hælie percussisse cognoscitur : et hic et in eternum gaudiis conletemur. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio Hieremie Prophete. (d *Cap. 1).*

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Priusquam te formarem in utero : novi te : et antequam exires de vulva sancti-

D) Sacramentariis Gelasiano et Gregoriano, in Lectionario Ambrosiano Thomasi, in vetustis Capitularibus Evangeliorum, et in quibusdam Martyrologiis huic festivitati vigilia præmittitur, de qua in Missali nostro, et in Orationali Gothico, et in libris Gallicanis, nulla sit mentio; tamen in Ecclesia Turonensi celebrabatur, ut scribit sanctus Gregorius (*Hist. Franc. lib. x, cap. 31*), ubi etiam Nativitas sancti Joannis Baptistæ antecederet *natale sancti Petri episcopatus*, sive festum *Cathedræ sancti Petri*, et natale Passionis sancti Joannis Baptistæ, festum apostolorum Petri et Pauli; adeo verum est ista omnia episcoporum arbitrium et Ecclesiarum commodum moderari consuevisse.

^c *Officium.* Luca 1, 43. *ñ*. Ibid. 76.

^d *Cap. I.* Vers. 5-11. Deinde vers. 7 ad finem capituli. In Lectionario Luxoviensi legitur ex Isaia 41, 1-41. In Sacramentario Bobiano legitur ex Jeremia 1, 7-15, pluribus omissis.

ficavi te : et prophetam in gentibus dedi te : et dixi. **A** a. a. s. Domine Deus ecce nescio loqui : quia puer ego sum. Et dixit Dominus ad me. Noli dicere : quia puer ego sum. Quoniam ad omnia que mittam te ibis : et universa quecumque mandavero tibi : loqueris. Ne timeas a facie eorum : quia tecum ego sum : et eruam te dicit Dominus. Et misit Dominus manum suam ad me : et tetigit os meum. Et dixit Dominus ad me. Ecce dedi verba mea in ore tuo : et constitui te hodie super gentes et super regna : ut evellas : et destruas : et disperdas : et dissipes : et edifices : et plantes. Tu ergo accinge lumbus tuos : et surge : et loquere ad eos omnia : que ego precipio tibi. Ne formides a facie eorum. Nec enim timere faciam vultum illorum. Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam : et in columnam ferream : et in murum ereum super omnem terram regibus Juda : principibus ejus : et sacerdotibus ejus : et populo terre. Et velabunt adversum te : et non prevalebunt : quia tecum ego sum : ait Dominus : ut liberem te. *ñ*. Amen. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et

b Psallendo. Tu es Domine qui eduxisti me de ventre : spes mea ab uberibus matris mee. *ñ*. In te jactatus sum ex utero : de ventre matris mee tu es Deus meus : in te est decantatio mea. *P.* Spes mea. *ñ*. Repleatur os meum Deus laude tua : ut possim cantare gloriam tuam.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Galathas
(*c* Cap. 1).

ñ. Deo gratias.

C Fratres. Notum vobis facio Evangelium : quod evangelizatum est a me : quia non est secundum hominem : neque enim ab homine accepi illud : neque didici : **331** sed per revelationem Jesu Christi. Audistis enim conversationem meam aliquando in Judaismo : quoniam supra modum persequer bar Ecclesiam Dei : et expugnabam illam : et proficiebam in Judaismo supra multos coetaneos in genere meo. Abundantius emulatur existens paternarum mearum traditionum. Cum autem placuit ei : qui me segregavit de utero matris mee : et vocavit me per gratiam suam : ut revelaret filium suum in me : et evangelizarem illum in gentibus : continuo non acquievi carni et sanguini. Neque veni in Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos : sed abii in Arabiam : et iterum reversus sum Damascus. Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum : et mansi apud eum diebus quindecim. Alium autem Apostolorum vidi neminem : nisi Jacobum fratrem Domini. Que autem scribo vobis ecce coram Deo :

a Velabunt. Lege bellabunt.

b Psallendo. Psal. xxi, 10. ñ. Ibid., 11. Jactatus sum. Ita in Italica Thomasi. Vulgata legit projectus sum. ñ. Ps. lxx, 8.

c Cap. 1. Vers. 11, ad finem capitis. In Luxoviensi Epistola legitur ex Actibus apostolorum, xiii, 16-43. In Bobiano ex Epistola ad Philippenses, iv, 4-10.

d Cap. 1. Vers. 57, ad finem capitis, ommissa decem

quia non mentior. Deinde veni in partes Syrie et Cilicie. Eram autem ignotus facie Ecclesiis Judee : que erant in Christo. Tantum autem auditum habebant : quoniam qui persequerantur nos aliquando : nunc evangelizant fidem : quam aliquando expugnabant : et in me clarificabant Deum. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (d Ca. 1).

In illis diebus. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi : et peperit filium. Et audierunt vicini et cognati ejus : quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa : et congratulabantur ei. Et factum est in die octavo venerunt circumcidere puerum : et vocabant eum nomine patris ejus Zachariam. Et respondens mater ejus dixit. Nequaquam : sed vocabitur Johannes. Et dixerunt ad illam.

B Quia nemo est in cognatione tua : qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri ejus : quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem : scripsit dicens : Johannes est nomen ejus. Et mirati sunt universi. Apertum est autem confestim os ejus : et lingua ejus : et loquebatur benedicens Deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum : et super omnia montana Judee divulgabantur omnia verba hec. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo : dicentes. Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater ejus impletus est Spiritu Sancto : et prophetavit dicens. Benedictus Dominus Deus Israel : quia visitavit et fecit redemptionem plebis sue. Et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui : sicut locutus est per os Sanctorum qui a seculo sunt prophetarum ejus. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu : et erat in deserto usque in diem ostensionis sue ad Israel. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lauda. Alleluja. ñ. Suavis sit Deo laudatio mea. Ego vero delectabor in Domino. P. Alleluja.

D *† Sacrificium.* Sacerdos Zacharias fuit de vice Abia : et uxor illi de filiabus Aaron : erant enim justi ambo ante Deum : incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela : alleluja : alleluja. *ñ*. Apparuit Zacharie Angelus Domini stans a dextris altaris : dicens : ne timeas Zacharia : quoniam exaudita est deprecatio tua : et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium : et vocabis nomen ejus Johannem : et erit tibi gaudium et exultatio : et multi in nativitate ejus gaudebunt : et erit magnus coram Domino. *P.* Sine querela : alleluja.

Missa. Expectationi nostre fratres charissimi Domini Deus noster gaudia desiderata restituens :

integrus versiculis. a 70 ad 80. In Luxoviensi legitur ex Lucæ 1, 5 23 ; deinde, 39-47 ; deinde, 57-67 ; deinde, *Benedictus Dominus Deus Israel*, et mox, *Puer autem crescebat*, etc., qui est ultimus versus cap. 1, idem Evangelium legitur in Sacramentario Bobiano.

ñ Ps. ciii, 54.

† Sacrificium. Ex Evang. sancti Lucæ 1, 5, 6. *ñ*. *Ibid.*, 11, 13, 14, 15.

natalem nobis precursoris sui Johannis : verum lumen lucerne preceuntis invehit. Cum festivitate recipiantium etiam temporum ipsorum vernante leticia qua se nobiscum in gaudio omnis creatura adventum Domini auditura diffudit. Et qui ad nativitatem precursoris sui Johannis annua nos festivitate convocavit : ad suum quoque natale cum profectu totius Ecclesie : et defectu nequicie spiritualis : simili dignatione nos provocet. Et qui tanti prophete ortum prius nobis dignatus est nomine manifestare : quam luce : et ante ostendere electionis ejus : quam conceptionis initium : supplicibus tribuat servulis adimplere predicationis ipsius sacratissimum verbum. Quia scilicet prece mirabilis preparandus ac previus prius ab eo preconium laudis : quam viam accipere meruit vocis. Atque ut ante ortum ab eo ostenderetur laudandus : quem post ortum ipse ostenderet ^a laudaturum. Precamur ergo corde prostrato et affectu humiliationis devoto : **332** ut aperiatur nobis Dominus noster quicquid in cordibus nostris infidelitas claudit : quicquid promissionum ejus gratiam obscuritas lubrici timoris intercipit : et concedat ut natale Angeli sui ante faciem suam missi : os nostrum repleat confessione : cor nostrum roboret fide : cursum nostrum dirigat voce : ^b contentum mortis instruat veritate : agnitionisque innocentiam populo suo ipse impetret : qui eum agnum Dei in populorum expectatione monstravit. Sit ejus laus in ore nostro : ut qui votis solemnibus solvimus : verbi munera capiamus. *ñ. Chorus. Amen.*

Alia Oratio. Inter laudes tuas : et preces nostras omnipotens Deus : interest hodie beatissimi Johannis prestantissima in gaudiis populorum ordinata nativitas. In qua nobis multiplicis gratie tue dona venerantibus : dum in preconium vocatur ille : qui prestavit suffragium : queritur ille : qui meruit. Qui nobis naturarum omnium creatorem : necdum natus ostendit : ut expers vite sue fieret testis glorie tue. Haberetque prius cognitum lucis Dominum : quam communis luminis usum. Qui in illis coagulati corporis rudimentis : materni uteri lege vivens : vocem Domini matris salutantis exciperet : et quod a ministerio devotionis exiliens : motu exultanti responderet : qui ad opus Evangelii nasciturus : matrem de officio necdum editus commoveret. Qui predicaturus penitentiam : paterne diffidentie errorem intercepte vocis dispendio castigaret : et dubie mentis incredulitatem prophetatus clauderet : cum venturo salutis fidem prophetaturus aperiret. In hujus ergo Domine natalicii diei solemnitate gaudentes : pacificas sacrificiorum tibi hostias immolamus : ut Sacerdotalis officii functionem sancti Angeli visitatione dignatus acceptes : faciasque promissa nos credere : credita predicare : predicata non perdere.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Christe Jesu qui virginali

^a *Laudaturum. Lege laudatum.*

^b *Contentum. Lege contemptum.*

A nasciturus de utero precursorem tuum Johannem senili fecisti exoriri ex alvo : quem lucernam ardentem tuo constituisti in templo : fac nos lucere in Ecclesia tua ardore fidei : et instructione docendi. Charitatis opere : et humilitatis perfectione. Orationis studio : et castimonie documento. Sicque nunc has oblationes offerentis populi fidelis accepta : ut cunctis congrua largiaris remedia. Per eum et spiritale gaudium vivis : et penarum evasionem conferendo defunctis : per quem tibi in cordibus incredulorum : et via est preparata : et indulte gratie primordia sunt ostensa. *ñ. Amen.*

Ad pacem. Oratio. Deus qui nobis per prophetiam precursoris tui Johannis obumbrantium significationum figuras : aperta veritatis tue manifestatione monstrasti : tribue nobis intelligentie lumen : et pacis perpetue charitatem. Ut gratia succedente pro gratia : sic gloriemur in ^c nobis : ut in charitatis unitate constituti : non abutamur antiquis. *ñ. Amen.*

Inlatio. Dignum et justum est : omnipotens Pater : nos tibi gratias agere. Qui humane salutis ita ex prima conditione : sicut ex secunda reparatione sollicitus : ne inopinato nos causa tanti muneris inveniret : ad manifestandum filii tui adventum electissimum Johannem nuncium destinasti. Qui nos de mirabilibus ejus : ipse jam per eum ex nativitate sua mirabilis commoneret : et magnitudinem sequentium rerum rudes adhuc populos credere sui ostensione consuesceret. Nunciaturus Christum : per Angelum nunciatur. Predicaturus in populo : predicatur in templo. Ante notus honore : quam tempore. Sic actum est tue dispensationis effectum : ut qui parentibus in incensi est oblatione promissus : genibus in agnitione luminis sit premissus. Precursurus Verbum : silentium ponit incredulis : et ante processum vite sue : futura infidelitatis damna : muta patris voce loquebatur. Utique ut qui persuasione veteri loquebatur : paterne traditionis obstructum in meliorem Evangelii doctrinam fidelium linguam : nomen novi heredis solveret. Ecce exultat in utero : ut **333** in parentis visceribus native gentis pectora venturi regis predicatione concuteret. Erumpit in gaudio : ut desperate promissionis taciturnitas filii veritate convicta : in testimonium suscepti muneris exclamaret. Prophetat in spiritu : testificatur in Evangelio. Ministrat in Baptismo. Docet in populo. Degit in heremo. Proficit in deserto. Parat vie viam ^d venturum. Nunciat per quem venit : et priorem sibi quem secuturum diceret non tacebat. Erat speculum luminis. Initium baptismatis. Testimonium veritatis. Ut in plenitudine Christi signorum rem post rei signa monstraret. Nuncius salutis. Emulus passionis. Servit propheta baptismo. Baptista martyrio. Ut Christum Dei Filium pro mundi redemptione venturum : quem adnunciare se predicatione sermonis ostenderet : amare se effusione sanguinis

^c *Nobis. Lege novis.*

^d *Venturum. Fortasse, venturæ.*

obaret. Unde merito celi celorumque virtutes Angelis et Archangelis : hymnum tibi laudis cum Seraphim exultant : ita dicentes. *ñ. s.*

Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus est et Deus omnipotens. Unitas distinctibilis : et tunc inseparabilis. Unitas Trinitatis. Et Trinitas unitatis. Qui operibus tuis compatiens immisericordiam : eo usque misericordiam porrigis : ut ad eundem salutarem tuum : premitteres Johannem tuum primum viae : lucernam luminis : precudicis. Vocem Verbi : amicum sponsi. Unde o tuis donis : ejusque bonis tibi litationis vino offerentes : precamur : ut acceptabiliter eas : et dignatione consueta benedicas. Atque rtes conformes ejus efficias : qui tibi in comaratione Jesu Christi Filii tui Domini nostri : et prosternata servitute persolvimus. Per Dominum ac redemptorem eternum.

Et pridie. Oratio. Convaluisti : Domine Jesu in gratia : et incredulis gentibus sedula les : claruisti. Te annuncians beatissimus doctor hannes : tam incomparabilis sanctitate : quam aris magisterii assertor : fontem lavacri sitiendabat : sed esse venturum te procul dubio abbat. Ille descenderat aquis corpora purgaturus : rabaris corpora redempturus. Ex hujus enim cognovimus : unigenitum te Dominum in corformata et carne conspicuum : de quo nobis Ecce agnus Dei : ecce qui tollit peccatum. Hic enim : cui et nomen antequam conciperedidisti : quem et Spiritu Sancto priusquam

in festo. Die 29 Junii, tam apud Græcos (*Menol. Menæa, Ephem. Græc., Mosc., Bolland. tom. I etc.*), quam apud Latinos, in Calendariis, Martyris, et in libris liturgicis, de festo sanctorum apostolorum Petri et Pauli agitur. *Kalendarium Bucherianum Kal. Jul., Petri in catacumbas, et Pauli Ostiense, citur Tusco et Baso cos.* At consulatus ille, qui um ære vulgaris 258 cedit, ad diem passionisolorum certe non pertinet, quare aut aliunde luhoc per errorem intrusus est, ut Bucherius opinet et est verisimillimum, aut appositus est adindicandum quo tempore persecutionis Valecorpus sancti Petri et Vaticano in catacumbasatum fuit, ut putavit Pearsonius (*Annal. Cypr., 258*) ; cujus opinioni Antonius Pagius (*Crit., ad an. 258*) adjecit translationem esse factam die quo olim apostoli passi sunt : egregie, nisi meris conjecturis nituntur. Diem passionisorum Petri et Pauli, quem *Kalendarium Bucherianum* distincte tradit, eundem exhibent *Fasti cons a Joan. Georgio Eccardo (Corp. hist. med. om. I) editi : NERONE CÆS. ET VETERE. mensibus passi sunt Petrus et Paulus III Kal. Et catalogus pontificum sedente Liberio exars Passus est autem Petrus cum Paulo die III Kal. Et excerpta e Fastis Cuspiniensis (Bolland., tom. lun., part. II, pag. 186 seq.) a Sollerio edita : ONE II ET PISONE. His consulibus passi sunt r et Paulus Romæ, III Kal. Jul. Et antiquus r, qui anno 296 scribebat, citatus ab Euthalio nisi episcopo, in sua Editione Epistolarum sanulli (*Apud Zacagn., Coll. tom. I, p. 535*) testatum Paulum, sub Nerone, capite amputato, be Roma martyrium fecisse anno a passione i 36, quinta die mensis Panemi, secundum Syro-*

A nasceretur implesti : qui et sterilitatem matris conceptus abstersit : et patris linguam natus absolvit. Oramus ergo te Domine ut hanc oblationem nostram : respicere et benedicere digneris : sicut benedicere dignatus es munus Abel justii pueri tui.

ñ. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Deus qui per beatissimum Johannem precursorem et Martyrem tuum : gentibus universis lumen baptismatis intulisti : ut infidelitatem populorum : quam vane observantia ritus intulerat : regeneratio celestis absolveret : presta ut intercessio tanti vatis que nobis est indulta per lavacrum pie conscientie : proficiat ad exemplum. Ut salutaribus edocti preceptis : sic dicere mereamur e terris. Pater noster.

B *Dicat Presbiter.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et.*

Benedictio. Dominus Jesus Christus qui in natiuitate precursoris sui : tribuit multis gaudium magnum : det vobis devicta omni tentatione remissionem omnium peccatorum. *ñ. Amen.* Et eadem se presule virtus nunc resultat in voce supplicum : que prolato Johannis nomine : os quondam reseravit paternum. *ñ. Amen.* Ac sicuti eo nascente matri est attributa fecunditas : ita menti vestre : quo sibi fructificet : fidei imperciatur ubertas. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate.

C *Com. Refecti Christi corpore. Quere a in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Macedones, quæ apud Ægyptios dicitur quinta mensis Ephippi, apud Romanos vero III Kal. Julii. Et ipse Euthalius (Ibid.) apud eundem Zacagn. (Ibid., pag. 523) ait Romanos martyrium Apostoli solemniter festiuitate celebrare III Kal. Julii, quæ est quinta Panemii mensis. Et in Codice Lolliniano (Ibid., in not.) habet : III Kal. Julii, quæ est sexta mensis Loti, qui Asiaticorum erat, et a die 24 incipiebat. Kalendarium Carthaginense, deficiente membrana, diem passionis apostolorum non exhibet, habet enim.... Jul., sanctorum.... apostolorum, quibus indicat ambos eodem die passos esse. Jam vero Apographa Martyrologii Hieronymiani, pro quibus sufficit Lucense Florentinii citasse : III Kal. Jul., Romæ, natalis Petri et Pauli apostolorum. Petri in Vaticano, Pauli in Ostiensi. Romanum Parvum : III Kal. Jul., Romæ, apostolorum Petri et Pauli. Beda, in Martyrologio genuino : III Kal. Jul., Romæ, natalis apostolorum Petri et Pauli. His accedunt Martyrologia Flori, Adonis, Rabani, Uuardi, Notkeri, Wandelberti, et Romanum Baronii, Sacramentaria quoque Gelasianum et Gregorianum, alique antiquiores recentioresque liturgici libri, quibus omnibus traditur sanctos apostolos Petrum et Paulum die 29 Junii Romæ, imperante Nerone, martyrium subiisse, et juxta eam urbem sepultos esse ; quare, quod olim Caius ille catholicus (Euseb., lib. II, cap. 25) contra Cataphrygarum patronum disputans dicebat, idem quilibet civis Romanus hodie dicere potest : Sive in Vaticanum, sive ad Ostiensem viam, pergere libet, occurrent tibi trephæcorum apostolorum qui Romanam Ecclesiam fundaverunt ; horum enim reliquias ab Urbe alto translato aliquando fuisse nemo unquam prodidit, quæ cum certa et ab omnibus ferme admisa sint (pauci siquidem inveniuntur quibus eruditi viri Joannis Pearso-

Oratio. Deus qui sterili Elisabet senique infructuoso Johannem promissionis filium condonasti: qui dum adhuc inclusus in ejus utero portaretur: Deum in **334** hospitium virginis habitantem sua salutatione prophetavit: te petimus: te rogamus: ut qui predicatione ejus regni celestis aperuisti credentibus januam: suffragio ejus nos perducas ad gloriam. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi: votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ*. Deo gratias.

Translatio S. Eligii Episcopi et confessoris:
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fol. 432.

Johannis et Pauli:
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 450.

nii conjectura placet [Ayn. Cypr., ad an. 258, n. 9, et Oper. posth. Pears.], opinantis apostolos viii Kal. Mart. passos esse), tamen circa annum quo passi sunt apostoli Petrus et Paulus difficile est quidquam certi statuere, propter varias et inter se dissonantes antiquiorum recentiorumque ea super re sententias; sunt enim qui primo Neronis anno, Nerone et Vetere coss. (*Fast. cons., apud Echardum*); sunt qui ultimo (S. Hier., de Vir. illustr., cap. 4), sunt qui tertio, Nerone II et Pisone coss. (*Excerpt. Fast. consul., apud Holland.*); alii qui quarto, Nerone III et Messala coss. (*Idat., in Fast.*), alii qui duodecimo (S. Epiph., *her.* 27, n. 6); sunt qui undecimo ejusdem Neronis anno, Licinio Nerva et Vestinio Attico coss., apostolos martyrio coronatos tradidere, quæ ultima sententia mihi magis credibilis videtur; sed quocumque anno passi sint, diem natalem passionis eorum, statim a martyrio, Romæ celebratum esse, monumentaque eorum frequentari cœpisse, consuetudo Ecclesiarum circa insignes martyres, et aperta Juliani Augusti auctoritas (*Apud S. Cyrillum, lib. x contra Julian.*) persuadet. Labente autem æræ Christianæ sæculo IV, non modo Romæ et in Italia, sed ubique terrarum festivitas sanctorum Petri et Pauli magna cum solemnitate celebrabatur (S. Asterius, *hom. in SS. Petrum et Paulum*). In Ponto et Cappadocia, auctor est sanctus Gregorius Nyssenus (*Laud. altera S. Steph., apud Zaccagnium, Collect. t. 1, p. 53*), post festum protomartyris Stephani, Petrus, Jacobus, Joannes, omnesque apostoli uno die simul colebantur; sed hæc solemnitas non ob natalem martyrii agebatur, sed ob peculiare rationes quas Nyssenus ibidem affert, at Petri et Pauli natalem martyrii, hodie, III Kal. Julii, per mundum universum omnes Ecclesiæ debito honore concelebrant, ut scribit sanctus Gaudentius Brixiensis (*Serm. de Apost. Petro et Paulo*), cui disciplina Ecclesiarum Pontii et Orontis ignota non erat. In Sacramentario sancti Leonis missæ octo et viginti exstant in natali apostolorum Petri et Pauli, quarum una de *Jejunio* inscribitur, et ultimæ tres ad *sanctum Paulum*; eodem enim die Romæ olim tribus in locis solemnitas hæc celebrabatur. *Trinis celebratur viis festa tantorum martyrum*, inquit sanctus Ambrosius in hymno: nimirum via Appia, in catacumbis, de qua Kalendarium Bucherianum; via Triumphali in basilica Vaticana; et via Ostiensi, in basilica sancti Pauli, de quibus Martyrologium Hieronymianum, Lucense, et Prudentius (*Hymn. 12 de coron.*). Antiquitus fortasse pontifex in hisce tribus basilicis sacrum faciebat; at Prudentii ævo jam pontifex desiderat missas in catacumbis die sanctorum Petri et Pauli celebrare, quare (*Hym. citato*) festum hoc *bifidum* appellat. Vigiliam enim et missam matutinam papa celebrabat in basilica Vaticana sancti Petri; inde ad basilicam sancti Pauli,

Leonis Pape et Confessoris:
Omnia dicantur unius Confess. Pontificis. fol. 452.

IN FESTO APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

Ad Missam. a Officium.

Dabo Sanctis meis primam sessionem: alleluja: in resurrectione eterna: et exquiram illos in gaudium. *P.* Et lux perpetua lucebit eis: alleluja. Et eternitas temporum preparata est: alleluja: alleluja. *ÿ.* Benedicti vos a Domino qui fecit celum et terram. *P.* Et lux perpetua. *ÿ.* Gloria et honor Patri: et Filio: et Spiritui Sancto in secula seculorum: amen. *P.* Et lux perpetua.

Oratio. Hi sunt Christe Domine amici tui Petrus et Paulus qui tradentes corpora sua ad mortem:

B via Ostiensi, delatus sacris iterum eodem die operabatur.

Aspice, per bifidas plebs Romulea funditur plateas;
Lux in duobus fervet una festis.

Et infra:

Transiberina prius solvit sacra pervigil sacerdos,
Mox hic recurrit duplicatæ vota.

In Sacramentario Gelasiano (*Lib. II, n. 29*) exstat missa in vigilia apostolorum Petri et Pauli, III Kal. Julias, quæ, reor, in omnibus basilicis in quibus vigilia celebrata fuerant canebatur. Rursus (*Ibid., num. 30*) missa item in natali sancti Petri proprie, III Kal. Jul.; et hæc in basilica Vaticana a pontifice dicebatur. Rursus (*Ibid., num. 31*) missa in natali apostolorum Petri et Pauli, III Kal. Jul., quæ, ut puto, ab aliquo episcopo aut presbytero in catacumbis celebrabatur. Demum (*Ibid., num. 32*) missa item in natali sancti Pauli proprie, III Kal. Jul., quam pontifex in basilica sancti Pauli faciebat, ubi animadvertendum quantum diligentia singulis hisce missis apponitur nota III Kal. Jul., tum ad ostendendum has omnes eadem die celebrandas esse (et revera die sequenti nihil in hoc Sacramentario, neque in Leoniano, quemadmodum nec in antiquioribus Martyrologiis, fit de sancto Paulo), tum etiam ad ostendendum apostolos eodem die III Kal. Jul. passos simul esse. Sed in omnibus Sacramentariis Gregorianis aliter missæ inscribuntur disponunturque. IV Kal. Julii habentur binæ missæ, altera de sancto Leone papa, altera de vigilia sanctorum Petri et Pauli. Die sequenti, III Kal. Jul., in Codice Pamelii et Muratorii inscribitur natale sancti Petri, in Codice Martenii natale ejusdem Petri et Pauli; et revera missa est de ambobus, eadem prorsus quam, juxta Missale sancti Pii V, hac die recitamus. Demum, prid. Kal. Jul. inscribitur natale sancti Pauli apostoli. Missa autem eadem est quæ in Missali sancti Pii legitur. Hoc recentius institutum, quod in omnibus Evangeliorum Capitularibus (*Apud Georgium, de Liturg. Rom. Pont., tom. III*) observatum est, Micrologus sancto Gregorio Magno tribuit; ejus autem nullum apparet vestigium in libris liturgicis Gotho-Hispanorum et Gallorum. Gotho-Hispani in Breviario Mozarabum de festo apostolorum, uno die, proprio officio agunt, cui vigiliam præmittunt, et in Missali unica missa de ambobus exstat, de quibus pariter exstant plures orationes in Orationali Gothico, nec die sequenti ullam sancti Pauli peculiarem faciunt memoriam, id ipsum Galli faciunt. In Sacramentario Bobiano et in Missali Gallo-Gothico exstant Missæ in natale Petri et Pauli, uno eodemque die celebranda, et in Lectionario Luxoviensi lectiones quæ ad utrumque Apostolum pertinent legendæ assignantur, ne quidquam de sancto Petro aut sancto Paulo apud Gallos aut Hispanos singillatim agebatur.

a Officium. Ex Esdræ IV, n. 25. *ÿ.* Psal. cxiij, 15.

sunt ductores gratie : fundatores Ecclesie. A et unitas a precandi : felicitas moriendi nec passa est : nec elidi. Quesumus ergo ut qui doctrina populos fecisti esse credentes : proce nos efficias regni celestis coheredes. men. Per misericordiam tuam Deus noster eto. us sit semper vobiscum. n̄. Et cum.

prophetia. Multam gloriam fecit Dominus. in festo Philippi et Jacobi. fol. 52^v. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. n̄. Et cum. *lendo.* In omnem terram exivit sonus eorum : fines orbis terre verba eorum. y. Non sunt lo- neque sermones : quibus non audiantur voces . P. Et in fines orbis. *Dicat Presb.* Silentium d *Epistola.* Gratia vobis et pax a Deo Patre et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus et Domini nostri Jesu Christi qui benedixit. *Quere mune plurimorum Martyrum.* fol. 450. *ectio Sancti Evangelii secundum Johannem.*

(^e Cap. XV).

lis diebus : Dominus noster Jesus Christus atur discipulis suis dicens. Si manseritis in me : ba mea in vobis manserint : quodcumque vo- ba petite et fiet vobis. In hoc clarificatus est meus : ut fructum plurimum afferatis : et effi- i mei discipuli. Sicut dilexit me Pater : et ego vos : manete in dilectione mea. Si precepta p̄averitis : manebitis in dilectione mea : sicut precepta Patris mei servavi : et maneo in one ejus. Hec locutus sum vobis : ut gaudium in vobis sit : et gaudium vestrum impleatur. C

t preceptum meum ut diligatis invicem : sicut vos. Majorem hac dilectionem nemo habet : ut n suam quis ponat pro amicis suis. Vos amici tis : si feceritis que ego precipio vobis. Jam ico vos servos : quia servus nescit quid faciat us ejus. Vos autem dixi amicos : quia omnia nque audivi a Patre meo : nota feci vobis. Non e elegistis : sed ego elegi vos : et posui vos ut

ecandi. Forte : *Prædicandi et felicitas moriendi.* *rophetia.* Legitur ex Ecclesiastico, XLIV, 2-16, festo sanctorum Torquati et *omnium (Pag.* In Lectionario Luxoviensi *pro prophetia* legitur *sanctorum Petri et Pauli.* In Sacramentario io nulla est prophetia, quia in Gallia legeban- siones, aut Acta sanctorum.

allendo. Ps. XVII, 15. y. Ibid., 4. *istola.* Cap. I., vers. 2-15. Exstat pag. 430. xoviensi legitur ex Epistola ad Romanos VIII, In Bobiano ex eadem Epistola ad Romanos V, In Lectionario Ambrosiano em. Thomasi legi- II Cor. XI, 19. Sanctus Augustinus (*Serm.* *per.* tom. V, Ed. Maurin., n. 5) scribit : *Ad- postolom Paulum, quoniam et ipsius hodie dies est... recole verba que paulo ante, cum ipsius lalegeretur, audivimus : « Ego, inquit, jam immo- tic. Et sermone 299, n. 3, ait : De passione im imminente et propinquantem prænuntiantem nus Paulum, cum ejus Epistola legeretur : « Ego am delibor. » Uterque sermo in natali aposto- dictus erat : quare videtur In Africa, saltem ne, Epistolam ex II Tim. IV lectam esse.*

rp. XV. Vers. 7-17. In Luxoviensi Lectionario elium desumitur ex Matthæi V, 1-16. In Sacra- rio Bobiano legitur partim ex Matthæi IV, 18,

et fructum afferatis : et fructus vester maneat. Ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo det vobis. n̄. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. n̄. Et cum.

^t *Lauda.* Alleluja. y. Celi enarrant gloriam Dei : et opera manuum ejus annunciat firmamentum. P. Alleluja.

^s *Sacrificium.* Venite benedicti Patris mei perci- pite regnum : quod vobis paratum est ab origine mundi : alleluja. y. Cum venerit filius hominis in majestate sua : et omnes Angeli cum eo : tunc sub- gebunt Justi sicut Sol in regno Dei : alleluja.

Missæ. Magnorum Apostolorum Petri et Pauli non varias diversasque virtutes : quas explicare digna predicatione non possumus revolventes : sed supre- mas et gloriosissimas passiones quas h exolvere annua devotione debemus : fratres charissimi : hodie celebrantes : Deum qui ipsorum et sanctorum om- nium summa laus est : deprecemur. Ut sicut ipse i principaliter in eorum est laudatione laudandus : ita nobis libenter eorum intercessione : qua placandum eum credimus : sit placatus. 335 Ecclesiam suam quam in illis elegit : edificavit : replevit : et docuit : ipsis jugiter pro ea supplicantibus tueatur : fundatam eam in solidissimam petram : tempestatis procella non subruat. Nihil ei per tartareas hereticorum ever- siones porte prevaleant inferorum : quas ita humiliati tenebrarum principes tollent : ut elevatis eternalibus portis : quasi in templum suum : sic in nobis unus atque idem virtutum Dominus : et Rex glorie celestis introeat. Qui propositas in terrorem fidelium persequentium minas tremendas sue majestatis ob- jectum radiantibus nova luc. fulgoribus : vocem verbi perennis avertat. Sibi que per ipsam in se credentes humani generis susceptionem inferri : quod fideles suos pati pro suo nomine prospicit protestetur. In se nostri causa dolores excipiens : sibi fieri quicquid contra cultores Christiani nominis impii moluntur :

partim ex Joannis II, 15-19, continetque vocationem Petri ad apostolatam, ejusdem in supremum pastorem constitutionem, et Christi vaticinium de ejus morte. In Africa, sancti Augustini ævo, hac die, legebant ex Joanne XXI, 15, et ex sermone 296, secundo in *nat. sancti Petri et Pauli*, eruitur ; et sancti Ambrosii tempore Mediolani legebant ex Luca v, fortasse a versiculo primo ; nam sanctus Ambrosius (*Lib. de Virgin., cap. 19, n. 124, 125, Ed. Maur.*) versicu- lum quintum ex Evangelio hujus diei citat. In omni- bus Capitularibus Evangeliorum apud illustriss. Georgium (*De Liturg. Rom. pontif., t. III*) citatis legi- tur ex Matthæi XVI, 15-20, ut modo in Missali sancti Pii V legimus.

^t *Lauda.* Ps. XVIII, 1.

^s *Sacrificium.* Matth. XV, 34, 31 ; XIII, 43.

^h *Exolvere.* Forte, *exolvere.*

ⁱ *Principaliter.* Huc refer illud sancti Maximi Tau- rinensis, hom. in nat. sanctorum Petri et Pauli : *Gloriosissimos Christianæ fidei principes annuis solem- nitatibus honorantes, fratres charissimi, ipsum Domi- num ac Deum nostrum, qui hujus auctor est fidei, debita religione veneramus ; apostoli namque, Latino sermone, dicuntur missi, qui ergo honorant missos. manifestum est honorare eos mittentem.*

ostendat. Ut cunctis brachii sui magnitudine dominante: omnes se nobiscum in confessione Petri: et predicatione Pauli vivere gratulentur.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Domine qui beatissimos Apostolos tuos Petrum et Paulum diverso tempore vocationis beneficio elegisti: et uno die passionis merito coronasti: quorum ammirabilis singulorum fides ante obitum mortis inlate: unum fecit claves regni celestis accipere: alium usque in celum tertium penetrare. Cum ille censor credentium constitutus intro-mittendi illic probos: et excludendi improbos jus teneret. Hic in excessu: supra nubium raptus ^a recessu: ineffabilia divinorum secreta verborum gentium futurus Doctor hauriret: quodque alii Sanctorum passi: hoc isti meruere passuri. Hos nobis Domine facito esse patronos: quos fecisti esse magistros. Ut eorum obtentu: venie nostre suffragia sentiamus: quorum ducatu gratie tue instituta suscepimus. In Petro peccatorum nostrorum numerum amplificate modus remissionis excedat: in Paulo venam obstructam postredie: Christi sermone lumine nobis veritatis aperiat. In illo nobis prestetur nutans seculi fluctibus non demergi: in isto antiqui serpentis morsibus non noceri. Ut nec naufragio malorum perdit: nec veneno vipereo sauciati. Eodem auctore salvemur: quo ille undas superavit: hic vyperas.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus qui Apostolis tuis: quorum hodie solennitate gaudemus: in sorte sanctificationis electis clariora nomina tu dedisti. Cum et ille Petrus diceretur: hic Paulus. Ille indito sibi vocabulo usus est: hic mutato: eorum nobis oratione ac favore concede: ut a ^b natura ^c utero segregati vim carnis et sanguinis superantes: facta habeamus fidelium: qui nomina tuorum accepimus filiorum. Ut in nobis et spiritalis addatur ambitus: et carnalis mutetur affectus. Quibus mereamur Sacerdotium possidere instrumenta virtutum: qui permittimur officia electorum agere Sacerdotum. Has quoque Catholicorum oblationes: velut de captura et manu Petri pulmentarium tibi Christe gratifica: et quasi

^a Recessu. Lege recessus.

^b Natura. Lege naturæ.

^c Utero. Forte, vitio.

^d Possit. Adde docere.

^e Pareant. Lege appareant.

^f Fugiant persequentes. Tertullianus, integro libro de Fuga in persecutione, contendit, cum Montanistis, ad quos defecerat, in persecutione fugiendum non esse; præceptum Domini: *Cum autem persequerentur in ista civitate, fugite in aliam* (Matth. x, 23) eludit, dicendo temporaneum esse, nec ad omnes pertinere, apostolis tantum datum esse, et pro eo tempore quo in Judæa prædicaturi erant. At Christus Dominus non solum verbo, sed suo exemplo ostendit fugiendum esse in persecutione; quod et apostoli aliqui plures fortissimi martyres et sapientissimi episcopi præstiterunt, et Ecclesia, quamvis expresse, conciliorum decretis, non sanciverit fugiendum esse in persecutione, ad hoc enim satis erat præceptum Christi, tamen non semel prohibuit ne fideles se

A ex ore Pauli: cui loqui dignatus es benedictione ditifica. Omnibus eorum interventu salutaris leticie causa prestetur: cunctosque necessaria ad Deum conversione convertendos ille pascat semper: hic doceat. Cum equalis gratie vicario munere: et ille sic ^d possit: et iste sic pascere. Pro spiritibus etiam defunctorum: quorum nomina ore prolata sunt recitantium: utique pro culpis apud te intercessores existant.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Omnipotens conditor et redemptor: qui ad conversionem gentium et penitentium reconciliationem: duo magna luminaria Pauli literas: et Petri lachrymas posuisti: ut gratia tua nec illum persecutio: quam amor legis intulerat: nec istum negatio: quam timor mortis exegerat: faceret alienos. Da quesumus respicere post ignorantiam: flere post culpas: gratiam recuperare post lachrymas. Asserat apud indulgentiam tuam errantium causas et Paulus: cui non obfuit quod nescivit: et Petrus cui non impediit: quod negavit. Potest nos misericordia tua sic sanare: **336** ut vulnera inlata non ^e pareant. Sic restaurare: ut elisos nos adversarius noster fuisse non gaudeat: sic integros facere: ut fortiores expertos esse debiles non agnoscat. Valeat majestas tua absolutis nobis: etiam conscientiam delere peccati: si penam noluerit servare supplicii. Concordiam conferre unanimitatis: et pacem tempori largiri presenti. In te efficere charitate conexos: et a mundi scandalis te propugnante remotos.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est: omnipotens Pater nos tibi ingentes agere gratias: pro multiplici Apostolorum Petri et Pauli gloria: quam eis per diversas munerum distributiones larga satis pietate donasti. Quos et unigeniti tui discipulos: et gentium fecisti esse magistros. Qui ob Evangelii predicationem cum celorum precipitibus in regnis: carcerum elaudantur angustiis. Potestatem accipiunt peccata solvendi: et ferri vinculis alligantur. Sanitatem donant: et egritudines portant. Demonibus imperant: et ab hominibus flagellantur. Mortes fugant: et ^f legunt persequentes. Super mare ambulant: et in

^d sponte persecutoribus objicerent, et eos qui fidei causa fugientes, fame, frigore, procella maris, aut feris perierant, inter confessores et martyres recensebat. Nam, inquit sanctus Cyprianus (Epist. 6), de iis qui in fuga mortui erant loquens: *Non minor est martyri gloria non publice et inter multos periisse, cum per-eundi causa sit propter Christum perire.* Præceptum vero Christi temporale non esse docent sanctus Athanasius (Apol. pro fuga), sanctus Augustinus (Epist. 580), sanctus Cyprianus (55, et lib. de lapsis), et sanctus Petrus Chrysologus, qui (Serm. 151), de Christi fuga in Ægyptum agens, paucis complexus est quid in his circumstantiis agendum sit: *Martyr comprehensus debet tenere constantiam, non comprehensus debet fugere persequentem, ut et persecutori indulgeat tempus respiciendi, et sibi non auferat tempus supplicandi.* Et infra: *Persecutorem qui provocat facit, corrigit qui declinat: fugere ergo debemus, provocare non debemus.*

lesudant. Montes verbo transferunt : et victum manibus querunt. Judicaturi Angu-
 questionem mittuntur. Cum Deo vivunt : in
 ericlitantur. Postremo Christus eis serviens
 rat : et facies eorum blasphemantium manus
 ollaphizat. Nilil sustinentibus pene defuit
 intiam : nihil superantibus victorie non ad-
 coronam. Si recurramus : quot ad testifican-
 si veritatem : erumnarum pertulerunt in tor-
 frequenter suis : superfuere Martyribus. Si
 sibus : hoc per Christum fecere : quod Chri-
 in passionibus : hoc sustinuerunt illi neces-
 ortali : quod ille voluntate moriendi. Isti
 bus : ille suis. Prebantes doctrine auctori-
 militudine : non equalitate doctoris. Imple-
 is suo tempore : quod promiserat ante tem-
 suit animam suam pro illo : quem se non
 at negaturum. Quia ad ardue sponsonis ce-
 nimia charitate preventus non intellexit
 pro Domino dare non posse : quod pro servo
 omnius non dedisset. Similiter non renuit
 : sed equaliter non presumpsit appendi.
 e rectus : iste subjectus. Ille ut majestatem
 ntis sublimitate proferret : iste ut fragilita-

tem descendenti humilitate monstraret. Nec Paulus
 affectu minor meminit : quem sibi arrogaverat dicens :
 Mihi vivere Christus est : et mori lucrum. Gaudet
 in-aniens ictibus percussoris : domitas jugo Chri-
 stio offerre cervices : et pro corporis sui capite : dare
 corporis sui caput. Diviserunt sibi passionis Domi-
 nice vestimentum duo milites Dei : unus in patibu-
 lo : alter in gladio. Petrus in transfixione : Paulus
 in sanguine. His igitur dispari mortis genere : non
 dispari moriendi amore perfunctis. Exultet in eo-
 rum doctrinis Ecclesia Catholica : in exequiis reli-
 giositas universa : in memoriis Urbs Romana : in
 patrociniis omnis anima christiana. Hec autem omnia
 tu Domine operaris : qui a Prophetis demonstraris :
 ab Angelis adoraris : et in omni seculo Apostolorum
 lumine declararis, Cui merito omnes Angeli et Ar-
 changeli non cessant clamare quotidie ita dicentes.
 ¶ Sanctus.

Post Sanctus. Osanna in excelsis : idem excelsis
 in excelsis. Idem humilis in terrenis Christe Fili
 Dei. Qui nebulosa magice artis in Symonis pre-
 sumptione prestigia : Apostolice concertationis veri-
 tate prodita destruxisti. Quem frustra celorum
 ascensum aeris molitionibus appetentem : decepta

tes. Apostolos Petrum aut Paulum montes
 anstulisse alibi non legi.
 ulosa. Sanctum Petrum Romam profectum
 expugnandum Simonem Magum scribit san-
 ronymus (*De Vir. illustr. cap. 1*). Item tradit
 s (*Hist. Eccl. l. II, c. 14*). Simonem vero in
 pectante populo, elatum fuisse, indeque
 sancto Petro, fugatis demonibus, delapsum
 stantur e Latinis Lucifer Calaritanus, alique
 iberii pontificis ad Eusebium Vercellensem
 es (*Apud Baron., ad ann. 355, n. 8*). Sanctus
 ius (*Hexam. lib. IV, cap. 8, num. 55, Ed.*
 Philastrius (*De Hær., cap. 29*), sanctus Au-
 gustinus (*De Hær., Op. t. VIII, col. 6, et epist. 16,*
laxum, n. 21), et Græcis auctor Constitutionum
 carum (*Lib. VI, cap. 9*), sanctus Cyrillus Hiero-
 solitanus (*Cat. 6, n. 15*), Theodoretus (*Hær.*
1, hær. 1), alique plures, inter quos sanctus
 Isidorus, in Chronico : *Hujus, Neronis, temporibus,*
Magus cum altercationem proposuisset cum
Paulo apostolis, dicens se quamdam virtutem
magnam, medio die, dum ad Patrem volare
et in cælum, a demonibus a quibus ferebatur in
djurante eos Petro per Deum, Paulo vero
demissus crepuit. Alii hic cum Simone Mago
 ationi interfuisse utrumque apostolum Petrum
 lum scribunt. Ita sanctus Isidorus, sanctus
 Hierosolymitanus, Sulpicius Severus (*Hist.*
II, c. 24) et hoc loco Missale nostrum. Alii de
 Petro solummodo loquuntur. Sic Orationale
 im (*Pag. 121, orat. 4*), et verbatim in Brevia-
 tarabum legitur : *Domine Jesu Christe, qui ad-*
notestates per summos apostolos tuos Petrum ac
Paulum destruis et disturbas, ut prædicationi veritatis
ico ore depromptæ, nec nequitiis malorum, nec
possit obviare magorum, dum Simonem Magum
dejecit, et Elimam Paulus cæcitate percussit,
nobis, etc. Sic sanctus Ambrosius, sanctus
 Isidorus, et Theodoretus (*Hær. Fabul. lib. I, hær. 1*),
 xisset sanctum Petrum Romam usque Simonem
 insecutum esse, ac fraudis eum pennis nudasse,
 : *Identibus Romanis, magna illum ex altitu-*
ecibus quis deturbavit, spectatoresque miraculi
tem perduxit. Aliqui de Mago Simone loquun-
 si continuo in terram decedens perierit. Sic

Isidorus Pelusiota (*Lib. I, epist. 13*) stupendum illum
 ac celeberrimum Simonis interitum, lapsum ejus ap-
 pellant : et Sulpicius Severus citatus : *In terram dela-*
psum populo inspectante disruptus est. Alii non statim
 post lapsum mortuum esse Simonem prodiderunt.
 Omnes tamen fatentur causam mortis ejus exstitisse
 lapsum ex aere, et hæ circumstantiæ non obsant
 quominus narratio vera sit. Quod autem scribunt re-
 centiores critici, hanc narrationem e scriptoribus
 subiectæ fidei haustam esse, et de ea Irenæum, Ter-
 tullianum, Eusebium, Justinum silere, non ejus mo-
 menti sunt quæ rem, mirabilem quidem, sed tot
 præstantissimorum scriptorum auctoritate testatam,
 dubiam reddere queant. Nam hi antiqui non omnia
 dixerunt, et quædam quibusdam in libris quæ ad nos
 non pervenerunt tradiderunt, quæ in aliis libris præ-
 termissa sunt. Esto autem in libris quibusdam apo-
 cryphis de volatu et lapsu Simonis fuscè tractatum
 sit, non inde sequitur verum non esse Simonem a
 dæmone raptum esse, et, precibus apostolorum pulso
 dæmone, nequam hominem in terram dilapsam. Nam
 etiam scriptores isti nonnunquam vera narrant, neque
 hæ historia illorum auctoritate nititur, sed aliorum
 et probæ fidei scriptorum, qui de lapsu et volatu
 Simonis non tanquam de re obscura aut ab incertis
 auctoribus tradita loquuntur, sed tanquam de certa
 et omnibus probe nota, cum et *illustrem illum et ce-*
leberrimum Simonis obitum, commemorant, nec quis-
quam antiquorum est qui lapsum Simonis Magi tan-
quam fabulam rejecerit. At, inquit (*Cotelæ., ad*
cap. 9 lib. VI Const. apost.), sanctus Augustinus
 (*Epist. 51, alias 86, ad Casulanum*) asserit plerosque
 Romanorum dicere falsum esse quod de certamine
 sancti Petri cum Simone Mago traditur, quamvis
 contraria sit plurimorum opinio. Sed revera diversa
 est omnino mens sancti Augustini, ut epistolam ci-
 tatam, n. 21, legenti patebit. Tradit quidem sanctus
 doctor Romanorum alios asserere, alios negare morem
 suum, jejunandi die Sabbati, cœpi se initium ab
 eo jejunio quod cum Simone Mago die Dominica cer-
 taturus, sanctus Petrus pridie toti Ecclesie Romanæ
 indixerat : at nullibi asserit quemlibet Romanorum
 certamen sancti Petri cum Simone Mago falsum sic-
 titumve, putare.

demonum inlusionem jactantia altius extulit : gravius elidendum. Ut quo eum paulo longius sursum volandi audacia permissa sustolleret : multo validius in deorsum volentis insania dimissa disrumperet. Nescientem utique quod nisi laudatam Petri confessionem : nisi creditam Pauli fidem teneret : celi cuius claves Petrus habebat : et cuius Paulus intima penetraverat : januam non intraret. Immemor etiam illius servitutis atque censure : qui Ananiam et Saphiram **337** Sancto Spiritui mentientes prevaricationis et perfidie reos presentis mortis animadversione damnavit. Paris quoque Pauli in Evangelio potestatis ignarus : qui doctrine sue contradicentem Elyziam magum : justa protinus cecitate percussit : et seducentem Pythonis garrulum spiritum : imperata illico descensione migravit. Totum illis celestium athletarum viribus pro Jesu nomine : pro Salvatoris divinitate : pro Christi insinuatione pugnantibus : divina est clementia prestitutum. Quia ipse est Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Ob arcana mysterii tui Jesu Christe Deus noster a te conlata inspiratione poscentes : deficit in contuitu acies : in intellectu visus : in relatione virtus : in narratione sermo. Quis enim abs te convenienter qui possit dicere supereminentem charitatem : qua nos dignatus es redimere : qua ut ita dicam humili compulsus es incarnari descensione : qua electos jussisti Apostolos omnibus ad salutiferam nationibus mittere conversionem : qua eminentiores Discipulis ceteris Petrum voluisti et Paulum efficere. Sed quia hec immensa in dignitate vite : et nature

^a *Sacrificium.* Hinc etiam patet elementorum consecrationem peractam esse antequam oratio *post pridie* recitetur. Et simul patet Gotho-Hispanos pro elementis consecratis orasse.

^b *Quod sacratissima.* Fortasse, quo sacratissima illa libamina ; rogant enim ut elementa consecrata inenarrabili gratia illustrentur.

Annus recursibus. Sanctos apostolos Petrum et Paulum Romæ eodem die coronatos fuisse minime dubium est. An vero eodem anno passi sint, non adeo certum, propter auctoritatem Prudentii, qui (*Hym. 12 de cor.*) scripsit, anno integro martyrium sancti Petri passionem sancti Pauli præcessisse.

Unus utrumque dies, pleno tamen innovatus anno, Vidit superba morte laureatum.

Et infra :

Prima Petrum rapuit sententia.

Prudentium secutus est Arator, subdiaconus Ecclesie Romanæ, et ipse poeta, in libro de Actibus apostolorum, quem sedente Vigilio publice recitavit. Eandem opinionem tenet auctor sermonis inter opera sancti Augustini (*Tom. V, append., serm. 205, Ed. Maur.; alias serm. 28, de sanctis*) ; at sermo iste perperam sancto Augustino tribuitur, et sanctus Gregorius Turonensis (*De Glor. marty. lib. 1, cap. 23*) : Paulus vero apostolus post revolutum anni circulum, ipsa die qua Petrus apostolus passus est apud urbem Romam, gladio percussus occubuit. At notat eruditus Editor D. Th. Ruinart incertum esse an hæc lectio sit reipsa sincerior ; nam illud, post revolutum annum, in omnibus Codicibus non reperitur, et huic contraria opinio in Gallia fuit magis recepta, ut ex passione sanctorum Petri et Pauli, quæ in Lectionario Luxoviensi legitur, et ex Fortunato habemus. Gelasius papa, in decreto de libris

A corruptione digne non possumus replicare : presentis solennitatis officio : tuam omnipotens inestimabilem poscimus pietatem ut favore gemino Apostolorum tuorum patronorum scilicet nostrorum : acceptum habeas et efficias ratum hujus oblatum diei ^a sacrificium. ^b Quod sacratissima illa inarbitrabili gratia ita digneris inlustrare : ut omnium percipientium receptum in pectoribus : sit in peccaminum expiatione : in mentis et corporis incolumitate : in hujus periculosissime vite custodia et munitione. *ñ. Amen.*

Ad orationem Dominicam

Preciosam in conspectu tuo Domine mortem Sanctorum Apostolorum tuorum Petri et Pauli : ^c annis recursibus honorantes : damus gloriam laudi tue : quia luminaria preciosa a te vero lumine indeficiente ^B succensa : non solum dum leguntur : sed dum coluntur inlustrant. Quia hi sunt duo olive : et duo candelabra aurea in conspectu tuo : atque in universam terram exiit sermo oris eorum : quorum intercessionis exoratus : dum suscipis devotionis officium : precum quesumus largiaris effectum : dum clamaverimus e terris. Pater noster.

Dicat Presbyter. Humiliate vos benedictioni Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Omnipotens Deus qui omne remedium pietatis tribuit miseris : det vobis Petri lachrymis emundari ab omnibus culpe contagiis. *ñ. Amen.* Concedat doctrine Pauli : suscipere vos sapientiam verbi. *ñ. Amen.* Ut ille per penitentiam : iste per doctrinam faciat vos pervenire ad vitam eternam.

recipiendis, hanc opinionem hæreticis quibusdam tribuit. Paulus, inquit, non diverso, sicut hæretici garrunt, sed uno tempore, uno eodemque die gloriosa morte cum Petro in urbe Roma sub Cæsare Nerone coronatus est. Eodem anno passos esse apostolos Petrum et Paulum tradit Eusebius Cæsarisensis (*Lib. II, cap. 25*), eamque opinionem confirmat auctoritate Dionysii, Carthiorum episcopi. Notat quidem hic Valesius Dionysium dixisse κατά τὸν αὐτὸν καιρὸν, eodem tempore, passos esse apostolos, quod, inquit ille, ad plurium dierum intervallum extendi potest. Neque hæc ego negaverim ; sed cum aliunde constet eos eodem die coronatos esse, de die questio non est. Quare nisi illud, τὸν αὐτὸν καιρὸν, ad plures menses protrahatur, significat eodem anno mortuos esse ; necnon aliter sanctus Hieronymus intellexit, qui (*De Vr. illustr., cap. 1*), cum dixisset Petrum decimo quarto Neronis anno cruci affixum fuisse, addit (*Ibid., cap. 5*) de Paulo : *Hic ergo quarto Neronis anno eodem die quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatur.* Idem sentiunt ii omnes antiqui quos pag. 254 citavi, qui, quamvis inter se de anno discrepent, in hoc tamen conveniunt, Petrum et Paulum eodem anno martyrium fecisse ; quibus adde Idatum, in Fastis consularibus ; Cassiodorum, in Chronico ; sanctum Epiphanium (*Hæc. 27, n. 6*), qui mortem eorum ad duodecimum Neronis annum refert ; Asterium, episc. Amasenum, in fine homeliæ de sanctis Petro et Paulo, quos ait simul in carcerem coniectos, et simul ambos jussu Neronis morte affectos ; sanctum Augustinum, qui (*Serm. 299, n. 2, Ed. Maur.*) scribit Deum Petrum et Paulum apostolos, primum et novissimum passione conjunxisse ; et sanctum Leonem I papam, qui (*In præf. Cod. canon. Eccles. Rom.*) distinetè ait sanctum Paulum uno die unoque tempore cum Petro morte affectum fuisse.

en. Ipso prestante et auxiliante : qui in Tri-
perfecta unus Deus vivit et regnat In secula
um. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum.
cum.

Chorus. Gustate.

Recti Christi corpore. *Quere in festo Cor-*
risti. Fol. 267.

o. Domine Jesu Christe qui Petrum et Pau-
liliter certantes : unum cruce : alterum gladio
s es consecrare : ut pro amore tui nominis
ectione : et ille crucis exitium : et hic gladii
ret ictum : da nobis ut similiter dilectionem
equentes : et per Petrum crucis intremus se-
: et per Paulum spiritualis verbi semper gla-
niamur. Quo et per crucem Christi : cruciatus
us inferni : et per gladium spiritus penetremus
eli. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus
etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
solennia completa sunt in nomine Domini no-
u Christi. Votum nostrum sit acceptum cum
ñ. Deo gratias.

Commemoratio Sancti Pauli.
e in natale unius Martyris. Fol. 421.

esto. Est hæc Marciana, aut Martiana, illa virgo
cata et martyr quæ, in municipio Rusueguri-
bili genere nata, Cæsareæ in Mauritania, ob
reum Dianæ simulacrum, quod fregerat, pri-
tumultuante plebe graviter cæsa, deinde,
ia præsidis, in ludum gladiatorum data (in
ristus Dominus insigni miraculo pudicitiam
tactam servavit), demum in amphitheatro
tradita, coronam gloriæ obtinuit. A Gotho-
is die iv Idus Augusti missa et officio pro-
ditur; in Martyrologis Adonis, Usuardi, Notke-
n Martyrologio Fuldensi, v Idus Januarii Mar-
virgo et martyr in Mauritania Cæsariensi pas-
tur. His prævisse crevit Romanum Parvum,
tamen *Macra* legitur : *V Idus Jan., in Mauri-*
cæsariensi, Macræ virginis et martyris. In Ro-
baronii v Idus Januarii, ob natalem passionis,
us iv Idus Augusti, ob translationem reliquia-
it in notis animadvertit em. Baronius, Marcia-
o et martyr commemoratur. In Martyrologiis
Rabani, aut in Apographis Hieronymianis
ejus frustra quæsieris; de ea pariter silet
larium Carthaginense, et quod v Idus Januarii
larii Gotho-Hispani sæpius laudatum fragmen-
stusto more a Gotho-Hispanis ejus festum iv
ugusti celebrabatur. Acta sanctæ Marcianæ
sunt a Membratio, et rursus ex Codice
Du Chesne cum aliis collato edita sunt a
do (*Tom. I Januarii, pag. 269*). Sunt autem,
idem præsidialia, sed ab auctore Christiano
r scripta, qui non diu post martyrium sanctæ
næ in urbe Cæsariensi Mauritanæ vixisse vi-
Tillemontius, qui (*Hist. eccl. tom. V*) integro
le sancta Marciana agit, ait Acta pluribus an-
t mortem sanctæ martyris exarata esse : quod
egre concedam, dummodo tempus illud non
triginta aut quadraginta annos protrahatur;
d dicit, *facta plura particularia* in Actis illis
æ de eorum fide suspicandi occasionem præ-
nisi de vana suspitione loquatur, concedendum
o non est, nec ille indicat quem facta illa
æ de auctoris veracitate suspitionem creant.
quod Marciana statum Dianæ, contra discipli-
cclesiæ, fregerit, Tillemontius ipse reponit

Octava Sancti Johannis Baptiste
Omnia dicantur ut in die. Fol. 350.

Visitatio Sancte Elisabeth :
Omnia dicantur ut in Assumptione. Fol. 361.

Processi et Martiniani Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. Fol. 450.

Octava Apostolorum Petri et Pauli :
Omnia dicantur ut in die. Fol. 354.

Marcialis Episcopi :
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. Fol. 432.

338 *Octava Visitationis :*
Omnia dicantur ut in die. Fol. 361.

Septem fratrum Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. Fol. 450.

Translatio Sancti Benedicti :
Omnia dicantur unius Confessoris. Fol. 432.

a In festo Sancte Marciane Virginis et Martyris.
Ad Missam. b Officium.

Omnia mandata tua ego custodivi Domine : siue
causa persecuti sunt me : adjuva me : alleluja : alle-
luja : alleluja. *ÿ*. Eructavit cor meum verbum bo-
num : dico ego opera mea Regi. *P.* Sine causa.
ÿ. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto
in secula seculorum : amen. *P.* Sine.

similia in Actis martyrum maxime authenticis inveni-
ri. Miraculum illud parietis sese inter virginem et
gladiatores interponentis, quoties illi noctu contra
castitatem ejus quidquam attentarent, est plane sin-
gulare. At hoc a suspitione falsi vindicat Tillemontius,
reponendo, Deum potentiam suam sæpe et mirabiliter
exercuisse, cum integritas sacrarum virginum suarum a
malorum hominum injuria vindicanda erat; additque :
Si alia, hac occasione, patrata miracula diligenter
quis recenseri velit, inveniet fortasse nonnulla hoc
parietis miraculo creditu difficiliora, et sane angelo
difficiliter non est speciem induere parietis quam
hominis. Quod sancta Marciana contra mansuetudi-
nem Christianam non fecerit maledicendo archisyna-
gogæ et ejus domui, eventus probavit, quo eam,
non vindictæ desiderio, sed spiritu Dei actam, ultri-
ces flammæ in blasphemantis Judæi domum præ-
dixisse potius quam imprecatam esse apparuit.
Quibusdam displicet quod ad ludum gladiatorum
damnata fuerit; sed cum feminas haud raro in
arenam descendisse et gladio pugnasse non igno-
rant, incredibile illis videri non debet, si puellam
impictatis, ut paganus videbatur, ream in ludum
damnatam legant. Consule Lipsium (*Saturnal. l. II,
c. 4*). Est tamen unus aut alter locus in Actis ob-
scurus, ob vocum defectum, quæ fortasse ex aliis
Codicibus, hæcenus ineditis, supplebuntur. At si le-
Actorum ista non minuit. Cæterum de tempore
martyrii sanctæ Marcianæ nihil certi constat; credi-
bile est ante Diocletiani imperium contigisse. Dies
passionis ejus v Idus Januarii, in actis a Bollandi
editis signatus, sed in Membratio Idibus Januarii, et
in Codice Du Chesne v Idus Julii, legitur. Hymnus
Breviarii Mozarabum qui die sanctæ Marcianæ canit-
tur ejus Acta breviter complexus est, indeque, et ex
toto officio, patet, Marcianam quam Toleti Gotho-
Hispani colebant, eam esse quæ Cæsareæ in Maurita-
nia passa est. Quare Tamaius de Salazar (*Martyr.
Hisp. tom. IV, pag. 112, ad diem 12 Jul.*) in hac re,
aliquo recentiores, quos citat, audiendi non sunt,
asserentes aliam esse Marcianam martyrem Toleta-
nam, aliam Mauritanam (*Vide Bolland., tom. III
Julii, ad diem 12, in prætermisissis, pag. 224*).
b Officium. Est cento consutus ex laciniis ps. cxviii
168, 101, 86. *ÿ*. Ps. XLV, 2.

Oratio. Domine Jesu Christe : cui Virgo et Martyr Marciana et integritate jungitur : et sanguine sociatur : dum tibi et castimoniam vovit : et pro te sanguinem fudit : presta famulis supplicantibus : ut expiati a peccatis : tibi ita adhereamus : ne a te ulterius recedamus. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster, etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Lectio libri Esaye prophete (^a Cap. LIII).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus : lauda sterilis que non parit decanta laudem ^b et hymnum que non parietas. Quoniam multe filie deserte magis quam ejus que habet virum : dicit Dominus. Dilata locum tentorii tui : et pelles tabernaculorum tuorum extende : ne parcas. Longos fac funiculos tuos : et clavos tuos consolida. Ad dexteram enim tuam : et ad levam penetrabis : et semen tuum gentes possidebit : et civitates desertas hereditabit. Noli timere quia non confunderis : neque erubesces. Non enim te pudebit : quia confusiones adolescentie tue oblivisceris : et obprobrium viduitatis tue non recordaberis amplius. Quia dominabitur tui qui fecit te : Dominus exercituum nomen ejus : et redemptor tuus sanctus Israel : Deus omnium terre vocabitur. Quia ut mulierem derelictam et merentem spiritu vocavit te Dominus : et uxorem ^c ab adolescente abjectam dixit Dominus Deus tuus. Ad punctum in modico dereliqui te : et in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis mee abscondam faciem meam parumper a te : et in misericordia sempiterna miseratus sum tui : ^d dixit redemptor eternus sanctus Israel Dominus omnipotens. *ñ.* Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

^e *Psallendo.* Psalmum dicam nomini tuo Deus in secula : ut reddam vota mea de die in diem. *ñ.* Quia factus es spes mea : turris fortitudinis a facie iniurici : habitabo in tabernaculo tuo Deus in secula. *P.* Ut reddam. *Dicat Presb.* Silentium facite.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Ephesios (^f Cap. II).

ñ. Deo gratias.

Fratres : vos qui aliquando eratis longe : facti estis prope in sanguine Christi. Ipse est enim pax nostra : qui fecit utraque unum : et medium parietem mœrie ^g sepiis solvens inimicitias in carne sua. Legem mandatorum decretis evacuans : ut duos condat in semetipsum : in unum novum hominem faciens pacem : et reconcilians ambos in uno corpore Deo per crucem interficiens inimicitiam in semetipsum : et

^a *Cap. LIV. Vers. 1-9*

^b *Et hymnum.* Vulg. et Hebr., et hini. LXX, *crumpe, et clama.* Chald., *gaude.*

^c *Ab adolescente.* Vulg., *ab adolescentia.* LXX : *non ut mulierem quæ ab adolescentia odiosa est, dixit Deus tuus.*

^d *Dixit.* Vulgata tantum legit : *dixit redemptor tuus Dominus.*

^e *Psallendo.* Psal. LX, 9, *ñ.* Ps. LX, 45.

^f *Cap. II.* Vers. 15 ad finem capituli.

^g *Sepiis.* Nec in Vulg. nec in Græco legitur. Cæterum et illud *turris fortitudinis* in psallendo, et hoc

veniens evangelizavit pacem vobis : qui longe fuistis : et pacem his qui prope. Quoniam per ipsum habemus accessum arbo in uno spiritu ad patrem. Ergo jam non estis hospites et advene : sed estis cives sanctorum et domestici Dei. Superedificati super fundamentum Apostolorum : et prophetarum : ipso summo angulari lapide Christo Jesu : in quo omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino. In quo et vos coedificamini in habitaculum Dei in Spiritu Sancto. *ñ.* Amen.

Evangelium. Dominus noster Jesus Christus cum esset in Bethania. *Quere in commune unius Virginis. Fol. 436.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum spiritu.

^h *Lauda.* Alleluja. *ñ.* Nequando rapiat ut leo mammam meam : dum non est qui redimat : neque qui salvum faciat. *P.* Alleluja.

ⁱ *Sacrificium.* Alleluja. Magna facta es et preclarifica Syon in universa terra : alleluja. *ñ.* Alleluja : benedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Jacob : tu gloria Hierusalem : tu leticia Israel : tu honorificentia populi tui. *P.* In universa terra : alleluja.

Missa. Fortissimum auxiliatorem debellantium : eternorum conlatorem bonorum : Jesum Christum Dominum nostrum **339** continua supplicatione fratres charissimi imploremus : cui ad prestandum donum glorie ^j nec exercituum adversitas impedit sexum : sed consummatio tota prestanti in potestate ipsius redundat conlatoris ac Domini. Qui ad celorum regna conscendere nos provocans : tam castitatis mundicieque doctrinam : quam Martyrum nobis ^k prebuerunt gloriosa exempla. Hic namque ita ex utero virginali progressus matrem post suum egressum custodivit intactam : ut caro que sancta foret perpetuam de qua precesserat virginem servaret et sanctam. Et que sanctior utique futura erat post partum : sanctitatis antea in se haberet commercium. Cujus hec quoque ^l sacrata celebs : imitabilem cursum divino amore costodiens vim virilem suo in pectore gestans : illi concupivit equari virginitate : que genuit eum : qui corporali pro nobis interemptus est passione. Nos ergo humiles et abjecti qui nostre fragilitatis incuria : hujus sumus impares dono : quibus de actu nulla est audacia : saltem de penitentia : ut aliqua sit ejus intercessione fiducia : flebili cordis affectu Domino unanimes supplicemus : ut quia nos speramus de nostris malis suppliciorum perpeti penam : de illius nobis sentiamus postulatione indultam esse criminum veniam. Et qui nostrorum scelerum *medium parietem*, alludunt ad miraculum parietis quo sancta Marciana ab injuriis gladiatorum protegatur.

^h *Lauda.* Ps. VII, 5.

ⁱ *Sacrificium.* Ex Judith. XIII, 25 ; XV, 40.

^j *Nec exercituum.* Aliquid hic deficit : forte : *Cui ad prestandum donum glorie nec exercituum desideratur numerositas, nec diversitas impedit sexum, sed consummatio tota prestantis in potestate posita, in laudem ipsius redundat collatoris ac Domini.*

^k *Prebuerunt.* Lege *prebuit.*

^l *Sacrata.* Forte, *sacrata virgo celebs.*

lene premimur : per ipsius interventum apud A
cujus amore tormenta sustinuit : remissione
num aliquantula sublevemur. *ñ. Amen.*

Oratio. Domine Deus Jesu Christi Domini
ante cuncta principia genitor : et in fine se-
monstrator : te supplices humilli imploratione
nur : ut nobis in hunc diem sacratum Virginis
reiane collectis : nulla diabolica fraudis inle-
a inruptio subrepat : ut que vim sue carnis
do : sexum meruit transgredi genitalem : nos
a sua tibi faciat esse placabiles prece : et que
rnis sue contemptum amori conexas est tuo :
no adsociet te miserante consortio. Queve
shalem palmam adeptam et sui sanguinis effu-
tamine. Ut nos debita non puniamur ex pena :
us suffragio : nostraque te placari credimus
tela. *ñ. Amen.*

nomina. Oratio. Unigenite Dei fili : qui be-
am famulam tuam Marcianam gemina muneris
te vestisti : ut et virginitatis enitesceret me-
st martyriali adtolleretur triumpho : prebe eam
patricem esse mortalibus cunctis : que merito
atur in celis. Quo per eam et vivis et defun-
commoda tribuas : per quam nobis exempla
tis insinuas. *ñ. Amen.*

pacem. Oratio. Domine Jesu Christo ineffabilis
ludo justicie : qui inter lilia pascaris : et blan-
dis delectaris Virginum choris : qui desponsa-
tibi Marcianam fortissimam Virginem : tanto
stis amore junxisti : ut eam tibi et Virginem
tyrem consecraret : presta ut sicut illa in pa-
tuo : immarcescibilibus sanctimonie tue atque
rti sertis coronata triumphat : ita nos assiduo
patrocinio : a contusionibus peccatorum : et
bris carnalibus abstrahas : ac defendas. Et sic
ceptos efficias : ut eterna indulgentie compo-
ndas : et pacis tue muneribus glorificandos
as. *ñ. Amen.*

ratio. Dignum et justum est : vere satis justum
cram est : nos semper te in tuis operibus con-
re : eterne Deus Pater omnipotens. Et cum non
sum : ut pro sancta tua gloria a pollutis labiis
teris : justum tamen est : ut nec etatis nec
infirmitas pro tuis immensis rebus : a tuis
im debeat conticescere laudibus. Qui inter om-
se in hujus mundi officium libens creasti : ho-
n solum gloriosis tuis manibus ita formare
ti : ut tue quoque similitudinis dignabili eum
a pietate conformem. Ut ille interior habitus :
a quoque similitudine est formatus : quem ipse
si esse intelligibilem : sensum exteriorem
habitu tuo faceret obedire precepto : et ne-
sam uterque de tua laude sileret affectus : dum

ntanta. De equuleo, unguis et lampadibus silent
Sanctæ Marcianæ, et vicissim nulla hic fit
io bestiarum, leonis qui virginem non læsit,
a quo graviter vulnerata, neque pardi a quo
iata interfectaque est. De quibus in hymno Bre-

PATROL. LXXXV.

utriusque in tua jussa servitutis 340 con-
summaretur profectus. Quæ utique interiorem :
sic tibi bestia famula tua Marciana custodivit : ut
feceras : ut non in aliquo degenerari in se pateret-
tur : nec minui quod crearas : filioque tuo Christo
Domino nostro se preparans : in ejus dilectione
quam semper habuit roborata permansit. Quia illi
se maluit moriendo conjungi : cui se vivendo obtule-
rat consecrari. Ipsi sponsalium custodivit pudore-
m : cujus semper concupivit habere amorem. Ipsi
suam servavit fidem : cui se totam commisit devo-
tione. Ipsi desideravit ornatum : ejus in se tenuit
semper amplexum. Que parata ad nuptias venturum
sperabat sponsum : adeptam est celestis thalami digni-
tatem per suum martyrium. Dumque eum quem dili-
gebat anima ejus quereret : ab eo qui eam in
promptuarium paradisi introduceret inventa est :
perfectam in se Christi retinens charitatem. Sanguine-
m non trepidavit suum effundi in terram : dum
creatorem suum interioribus oculis videret : a in-
tenta extenditur ligno : uritur flammis : laceratur
ungulis. Stat mente immobilis : voca fortis : patien-
tia laudabilis. De preteritis gaudens : de futuris exul-
tans : de pollicitis non formidans. Contemnit tem-
poralem penam : dum gloriam iadubitata fide sperat
sempiternam. Implentur sancto cruore ulcera late-
rum loca : et per sulcos cruentos : liquor decerit
immaculatus. Dumque ad similitudinem crucis exal-
tatur ligno : animam immobiliter fixam tenet semper
in celo. Merito ergo credimus hujus intercessu :
tuum adesse nobis placatum aspectum : quem nostris
sceleribus nobis fecimus esse adversum : per quod
rogamus te : ut malorum nostrorum non recorderis :
dum pietate solita parcis. Dumque ipsius semper
ante te habes humillimas preces : quibus pro nobis
inaccessibiliter exoraris : per ipsum Dominum no-
strum Jesum Christum filium tuum : ante cujus
conspectum sanctorum millia Angelorum : multitudo
Martyrum : chorus Virginum : omnisque innumera-
bilis gloriosus exercitus beatorum non cessat cla-
mare : ita dicentes. *ñ. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : semper et benedictus :
Dominus Deus omnipotens : quem providebant
sancto tue in suo conspectu : qui a dextris eis fuisti
ne unquam commoverentur. Teque laudat indesi-
neuter omnis exercitus Angelorum. Quia tu es Do-
minus ac Redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Te omnipotens Deus petimus
et rogamus : ut hanc oblationem quam tibi fideli et
humili devotione offerimus : suscipere digneris
propicius : et nostre servitutis libamina ipse tibi fa-
cias acceptabilia. ^b Ut accepta per mysterium Sancti
Spiritus : nobis sanctificata tribuas postulatione
nostre salutis : et in odorem suavitatis accipias.

viarii distincte agitur.

^b *Ut accepta. Lege :* *Ut accepta et per ministerium
sancti Spiritus sanctificata nobis tribuas, postulatio-
nemque nostre salutis in odorem suavitatis accipias.*

ñ . Amen.

Ad orationem Dominicam.

Domine Jesu Christe : cujus imperio rabidissimus leo non solum a nece beatissime Virginis et Martyris Marciane abstinuit : verum etiam feritate deposita : ejus immaculatum corpus adortus : moleste contingere non presumit : presta nobis : ut nitore tui Sancti Spiritus circumsepti : immanitatem non timeamus leonis horrendi : sed majestatis tue virtute repulsus : semper a lesione nostra maneat alienus. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humillate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ . Et cum spiritu.

Benedictio. Omnipotens Dominus qui beatissimam Marcianam virginitatis ac pudicitie ornavit decore : mentes vestras expiet ab omni mundane corruptionis contagione. ñ . Amen. Quique huic prestitit suam idolis non inclinare cervicem : a vobis arceat spirituum malignorum tentationem. ñ . Amen. Ac sicut illa post victoriam letatur cum Christo : ita eadem patrocinante : reduces vos gaudeatis fieri paradiso. ñ . Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum.

ñ . Et.

Dicat Chorus. Gustate.

Com. Refecti Christi corpore. *Quere in festo Corporis Christi. fol. 267.*

341 *Oratio.* Domine Jesu Christe : qui beatissimam Marcianam tibi testem : et Virginem consecrasti : dum te incorrupta sequitur : et pro te gloriosa lætatur : annue nobis precibus ejus : ut eadem suffragante quamvis indigni : et castitatis donum : et confessionis mereamur obtinere triumphum. ñ . Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ . Et cum. Missa acta est : in nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus cum pace. ñ . Deo gratias.

^a *Juste et Rufine.* De sanctis virginibus et martyribus Hispalensibus Justa et Rufina xvi Kalendas Julius agunt Missale et Breviarum Mozarabum officio et missa propriis ; et Orationale Gothicum, pag. 125 : *Incipiunt orationes in diem sanctarum Justæ et Rufinæ, xvi Kal. Aug.* At in Romano Parvo, Adonis, Usuardi, Romano Baronii, aliisque quibusdam Martyrologiis, die xiv Kal. Augusti coluntur. Martyrologium antiquum Ecclesiæ Antissiodorensis, xiv Kal. Aug. : *Apud Hispaniam, Hispali civitate, sanctarum Justæ et Rufinæ martyrio coronatarum.* Ado prolixum, Usuardus brevius addunt elogium, quo tormenta quæ passæ sunt et mortis genus commemorantur. An in Apographis Hieronymianis de virginibus istis et martyribus mentio fiat, ambiguum est. In quibusdam xiv Kal. Augusti occurrit *Justæ* nomen, in aliis *Justi*, in aliis utrumque omititur, et in nullo *Justa* simul cum sorore *Rufina* legitur. Acta earum exstant apud Tamaium de Salazar, in Martyrologio Hispano (*Tom. IV, pag. 165*), ad diem 19 Julii, quæ satis conveniunt cum iis quæ de virginibus istis in libris liturgicis Gotho-Hispanis leguntur, et cum Actis quæ Ado et Vincentius Bellovacensis (*Spec. hist. lib. xiii, cap. 4*) viderant. Erant igitur *Justa* et *Rufina* sorores virginis Hispalenses bonis fortunæ pauperes, quæ victim sibi, et unde egentibus subvenirent, labore manuum et fletitium mercimonia, quærebant. Accidit ut plebs pagana Salambonem (est ea Venus Syra Adonidem

A

Margarite Virginis :
Omnia dicantur unius Virginis. Folio 436.

Quirici Martyris :
Omnia dicantur unius Martyris. Folio 430.

Triumphum Sancte Crucis :
Omnia dicantur ut in Exaltatione. Folio 375.

Alezii Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris. Folio 452.

IN FESTO SANCTARUM VIRGINUM ET MARTYRUM a JUSTE ET RUFINE.

Ad Missam. b Officium.

Vias tuas Domine pronunciaui : et exaudisti me. Docuisti me Deus justificationes tuas. Viam mandatorum tuorum cucurri Domine. † . Servavi mandata tua : et testimonia tua Domine. Quia omnes vie mee in conspectu tuo. P. Viam mandatorum tuorum. † . Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum. Amen. P. Viam mandatorum.

Oratio. Domine Deus : qui Virginibus tuis glorioso amore flagrantibus concessisti : et querere et invenire dilectum : concede nobis ita a te ferventiori voto exquirere : ut fructuosi laboris mereamur reportare mercedem. ñ . Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ . Et cum spiritu.

Lectio Libri Proverbiorum Salomonis (c Cap. XXXI).

ñ . Deo gratias.

Mulierem fortem quis inveniet? Procul et de ultimis finibus precium ejus. Confidit in ea cor viri sui : et spoliis ejus non indigebit. Reddet ei bonum et non malum : omnibus diebus vite sue. Quesivit lanam : et linum : et operata est consilio manuum suarum : facta est quasi navis insitoris : de longe portans pennis suum. Et de nocte surrexit : deditque predam domesticis suis et cibaria ancillis suis. Consideravit agrum et emit eum. De fructu manuum suarum plantavit vineam. Accinxit d fortiter lumbos suos : et ro-

plangens) per urbem circumferens, stipem flagitaret. Cumque a *Justa* et *Rufina* vasa quædam ex iis quæ vendebant postulassent, reposuerunt illæ notas sibi esse quidquam in cultum profani Idoli conferre, quo repulsa incensa plebs, alii virgines incessere maledictis, alii vasa fletitia pedibus contereere cœperunt. Eo in tumultu *Salambo*, de feretro decidens, confracta est. Pagani de comminuti numinis sui crimine virgines sorores accusantes, tanquam sacrilegas ad *Diogenianum* præsidem trabunt, a quo interrogatæ, cum Christianas se esse professæ fuissent, post equuleum, ungulas, aliaque tormenta, *Justa* in carcere, *inedja*, *Rufina* gladio, martyrii præmium consecuta est. Apud *Adonem* *Gabinus* episcopus corpus *Justæ* in puteum, projectum extraxisse, et in cœmeterio *Hispalensi* deposuisse dicitur. Hunc alii *Sabinum* episcopum *Hispalensem* esse contendunt, qui an. 285 ordinatus, concilio *Illiberitano* interfuisse creditur, atque inde colligunt *Justam* et *Rufinam* imperantibus *Diocletiano* et *Maximiano* passas esse. De reliquis et cultu harum virginum apud *Hispalenses* aliasque *Hispaniæ* exterarumque gentes, lege, si vacat, *Bolland.* (T. IV Julii, pag. 583).

^b *Officium.* Ps. cxviii, 26, 32. † . *Ibid.*, 168. *Pro-nuntiavi.* Vulg., *enuntiavi.*

^c *Cap. XXXI.* Vers. 10, ad finem capituli.

^d *Fortiter.* Ita LXX. *Fortitudine* Vulg.

horavit brachium suum. ^a Gustavit : quia bona est A negociatio ejus : non extinguetur in nocte lucerna illius. Manum suam misit ad fortia : et digiti ejus apprehenderunt fusum. Manum suam aperuit inopi : et palmas suas extendit ad pauperes. Non timebit domui sue a frigoribus nivis : omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus. Stragulatam vestem fecit sibi : byssus et purpura indumentum ejus. Nobilis in portis vir ejus : quando sederit cum senatoribus terre. Syndonem fecit et vendidit : et cingulum tradidit Chanaanæo. Fortitudo et decor indumentum ejus : et ridebit in die novissimo. Os suum aperuit sapientie : et lex clementie in lingua ejus. Consideravit semitas domus sue : et panem ^b ociosa non comedit. Surrexerunt filii ejus : et beatissimam predicaverunt : vir ejus et laudavit eam. Multe filie congregaverunt divitias : tu autem supergressa es universas. Fallax gratia : et vana est pulcritudo : mulier timens Deum ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum : et laudent eam in portis operum ejus. **A.** Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. **A.** Et cum.

^c *Psallendo.* Spem dedisti mihi Domine : hec me consolata est in humilitate mea. **ŷ.** Superbi inique agebant usquequaque : a lego autem tua non declinavi. Memor fui judiciorum tuorum Domine. *P.* In humilitate. *Dicat Presb.* Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Corinthios (^d II, cap. III).

A. Deo gratias.

Fratres. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus : ut sublimitas sit virtutis Dei : et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur : sed non angustiamur. Aporiamur : sed non destituimur. Persecutionem patimur : sed non derelinquimur. Dejicimur : sed non perimus. Semper mortificationem ^e Jesu Christi in corpore nostro circumferentes : ut et vita Jesu in cordibus nostris manifestetur. Semper enim nos qui vivimus : in mortem tradimur Jesu : ut et vita Jesu manifestetur in **342** carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur : vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei sicut scriptum est. Credidi propter quod locutus sum. Et nos credimus : propter quod et loquimur. Scientes quoniam qui suscitavit Dominum Jesum : et nos cum **D** Jesu suscitabit : et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos : ut gratia abundans ^f per multas gratiarum actiones abundet in gloriam Dei. **A.** Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam (^g Cap. VII).

In illis diebus. Rogabat Jesum quidam Phariseus : ut manducaret cum illo. Et ingressus domum discubuit. Et ecce mulier que erat in civitate peccatrix :

^a *Gustavit.* Vulg., *gustavit et vidit.* LXX, *gustavit quod bonum est operari.*

^b *Ociosa.* LXX, *et cibos ociosa non comedit.*

^c *Psallendo.* Ps. cxviii, 49, 50. **ŷ.** Ibid., 51, 52.

^d *Cap. IV.* Vers. 7-16.

^e *Jesu.* Vulg. et Græc., *propter Jesum.*

ut cognovit quod accubuit in domo Pharisei : attulit alabastrum unguenti. Et stans retro secus pedes ejus : lachrymis cepit rigare pedes ejus : et capillis capitis sui tergebat : et osculabatur pedes ejus : et unguento ungebat. Videns autem Phariseus qui vocaverat eum : ait intra se dicens. Hic si esset propheta sciret utique : que et qualis est mulier : que tangit eum : quia peccatrix est. Et respondens Jesus dixit ad illum. Symon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait. Magister dic : et ait. Duo debitores erant cuidam feneratori : unus debebat denarios quingentos : alius quinquaginta. Non habentibus illis unde reddere : donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Symon dixit. Estimo : quia is cui plus donavit. At ille dixit. Recte judicasti. Et conversus ad mulierem : dixit Symon. Vides hanc mulierem? Intravit in domum tuam : aquam pedibus meis non dedisti. Hec autem lachrymis cepit rigare pedes meos : et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti : hec autem ex quo intravit non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti : hec autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi : remittuntur ei peccata multa : quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur : minus diligit. Dixit autem ad illam. Remittuntur tibi peccata. Et ceperunt qui simul accumbebant dicere intra se. Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem. Fides tua te salvam fecit : vade in pace.

A. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. **A.** Et cum.

^h *Lauda.* Alleluja. **ŷ.** Audi filia et vide. Quia concupivit rex pulcritudinem tuam : et ipse est Deus tuus. *P.* Alleluja.

ⁱ *Sacrificium.* Offerre Domino holocausta et victimas vestras : decimas et primicias manuum vestrarum. Vota atque donaria : et comedite ex eis in conspectu Domini : ut benedicat vobis Dominus Deus vester. Alleluja **ŷ.** Locutus est Dominus ad Moysen dicens : dabo populo meo talem habere mentem : ut timeant me : et custodiant mandata mea : ut benedicam eis et filiis eorum in sempiternum. Vade et dic eis : revertimini in tentoria vestra. *P.* Ut benedicam.

Missa. Devotissimam Sanctarum ac beatissimarum Juste et Rufine Martyrum fidem : et famosissimas toto orbe victorias : debito honore venerantes : omni studio : omnique intentione fratres charissimi : Domino supplicemus : ut sicut earum virtutibus gratulamur : ita earum meritis copulemur. Neque nos desperare fas est : Martyris nobis gloriam quocumque in tempore posse donari. Namque iracundiam colibuisse : insignis patientie est. Cupiditatem frenasse : palma virtutis est : et domuisse libidinem : corona martyrii est. Per hec diabolus infe-

^f *Per multas.* Vulg., *per multos in gratiarum actione.* Græc., *per multorum gratiarum actionem.*

^g *Cap. VII.* Vers. 36, ad finem capitis.

^h *Lauda.* Ps. xliiv, 41.

ⁱ *Sacrificium.* Ex Deuteronomio, xii, 6, 7. **ŷ.** Deut. v, 29, 30.

stat : per que ista concreditur : et plerumque plus A
valent ocrulta bella : quam publica : dum minus
erubescant : qui sine teste operantur. Ad celum ita-
que oculos animumque vertamus : ut omnipotens
Deus inspector cordis : cognitorque secreti cum
probaverit sibi placere que querimus : voluntatem
nostram sibi pro passione deputet : et vota pro san-
guine. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Penitentia tuarum Domine Martyrum
Juste et Rufine solennia celebrantes : que mercimo-
nio fictilium vasculorum contempto : usque passio-
nis meruerunt gloriam pervenire. Te acclives ora-
mus : ut per eas apud te nostra accipiatur oratio :
quarum tu letatus es de triumpho. Per eas evincamus
cupiditatis incendia : per quas **343** ipse tortoris
^a evincisti tormenta : ipsisque nos intercedentibus B
corrigere : quarum te victorem ostendisti in passione.
Ut que tibi per gloriam meritorum : effecta sunt
vasa virtutum : unumquemque nostrum apud te obli-
neat vas suum absque contagione possidere pecca-
minum. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus qui nos per Apostolum
tuum : propriis manibus victum querere precepisti :
Sanctarum tuarum Juste et Rufine precibus spiritua-
lem nobis attribue victum : et quotidianum pie mi-
serationis subsidium. Ut he Virgines que suis mani-
bus et proprie salutis : et indigentis provisos inopum
extiterunt : suis suffragiis tam viventibus : quam
defunctis congrua remedia largiantur. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Piissime redemptor et conditor C
universe carnis : qui patientia tuarum Virginum an-
tiqui hostis contrivisti impulsus : qui predictarum
Virginum societatem turbare ex confectione ausus
est vasculorum. Dona nobis : ut immobiliter in no-
stris cordibus radicans : infirma nostri corporis vasa
fortia tibi per charitatis opera preparemus. Quo nul-
lis elisi jaculis adversantis : indisrupte utamur mu-
neribus pacis. *Respondetur.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : equum vere et
salutare est : nos tibi immensas agere gratias omni-
potens Trinitas Deus. Qui Martyres tuas Justam et
Rufinam : victum sibi fictili commercio requirentes :
^b nefandis idolorum monstruosis dissipatisque : in
honorem vanitatis offerri sibi proposita perurgebant :
eo usque ad consummationem martyrii perduxisti : ut
nulla insultantis caterve procacitate turbate : nullaque
infestatantis ^c principis ferocitate mollite : postremo
nec ipsis penarum atrocitatibus fracte : te verum
Deum integra confessione clamando infula passionis
ornate : regnis celestibus jungerentur. Magnum est
itaque ante passionem miraculum jam premissum :
frangebantur itaque vasa fictilia : quia celestia per
passionem parabantur immutari Martyrum membra.
Non fuit temporale commercium : sed Christi nego-
tium per quod possent emere sancte Martyres celum.

^a Evincisti. Lege evicisti.

^b Nefandis. Forte (nefandis idolorum monstris dis-
sipatis, cum in honorem vanitatis offerre stipem pro-
posita pœna perurgebantur) eo usque, etc.

O furor sacrilegus : se ipsum frangit in vasis : et
Christum facit triumphare de sanctis. Sua non sunt
membra que destruxit quas cum eterno Rege vivere
facit : cum punit. Ecce innumerabiles non cessant
^d pene : et sanctissime Virgines Christum Dominum
non desinunt preconari. Coctum adversarius dissipat :
quod a sanctissimis Virginibus venditur lutum. Quia
crudelitatem suam gehenne parabat exurendam in-
cendio. Talis atrocitas veritate devincitur : sic hu-
millitas cum superbia dimicat. Ut martyres quas per
confractionem vasculorum diabolus condemnasse cre-
debat : perfecta consummatione martyrii celeste re-
gnum obtinuisse ^e gemescat. Unde majestatem tuam
Pater piissime postulamus : ut quemadmodum illis
in congressione passionis donasti constantiam : ita et
nos vitiis carnalibus expiatis facias pervenire ad
gaudia sempiterna. Per Christum cui merito omnes
Angeli non cessant clamare : ita dicentes. *ñ*. San-
ctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-
minus noster Jesus Christus filius tuus. Quem sacre
Virgines Justa et Rufina : vite operibus parites : so-
ciaque passionis consummatione felices. Ex illo ^f se
questu perenne fictilium vasculorum : vestierunt in
paupere : collegerunt in hospite : satiarent in si-
tiente. Sit igitur illi honor : et indefessa laudatio :
qui horum munerum Inspirator est pariter et susce-
ptor. Cum ipse his se egere pronunciat : qui solus
hec hominibus tribuenda inspirat. Ipse quippe horum
inspirator : dum hic in membris suis pie reficitur :
donata donantibus post multiplici fenore : se reti-
bente largitur. Christus Dominus ac redemptor
eternus.

Post pridie. Oratio. Ob honorem passionis famula-
rum tuarum Juste et Rufine : has tibi Deus Pater
hostias immolantes : precamur : ut illarum inter-
ventu : que se tibi vasa mundissima exhibuerunt :
hoc tibi oblatum sanctifices holocaustum. Prestans
supplicibus nobis : ut quarum mercimonio dudum
saciasti inopiam : pauperum harum prece rata tibi
efficias vota fidelium populorum.

ñ. Amen.

345 *Ad orationem Dominicam.*

Fac nos eterne Deus : ut unusquisque nostrum : res
suum in honore et sanctificatione possideat : qui
D Virgines tuas Justam et Rufinam ex questu fictilium
vasculorum passionis perduxisti ad gloriam : que
emundatis conscientis ad te proclamemus e terris.
Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus
sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu.

Benedictio. Christus Dominus vos sibi placita effi-
ciat vasa : qui Justam et Rufinam sibi efficit vasa
mundissima. *ñ*. Amen. Quique illas non passus est
de fictilium vasculorum fractione tristari : nunquam

^c Principis. Forte, præsidis.

^d Pene. Lege pœna.

^e Gemescat. Lege gemiscat.

^f Se. Lege te.

atiatur dissolutis compagibus interne mentis A
 Amen. Quo fortes corde et corpore : qua-
 una celebratis solemnia : perpetualliter perci-
 suffragia. Amen. Per misericordiam ipsius
 stri etc. Dominus sit semper vobiscum. Amen. Et

Chorus. Gustate et videte.

1. Refecti Christi corpore. *Quere in fo. 267.*

2. Confirma in visceribus nostris misericordie
 unera omnipotens Deus : ad augendam fidem
 ta : ad corroborandam spem : ad illuminan-
 tiam : ad multiplicandam charitatem : ad
 vandam corporis et anime puritatem. Amen.

3. Per misericordiam tuam Deus noster etc.
 us sit semper vobiscum. Amen. Et cum. Solemnia
 eta sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. B
 nostrum sit acceptum cum pace. Amen. Deo

• SANCTE RUFINE VIRGINIS.

Ad Missam. Officium

4. Mandata tua. *Oratio.* Domine Jesu Christe
 rgo et Martyr Rufina. *Propheta.* Lauda steri-
 quire in Sancte Marciano. *fo. 338.*

5. *Presb.* Dominus sit semper vobiscum. Amen. Et

6. *Callendo.* Letabor ego super eloquia tua Do-
 : sicut qui invenit spolia multa. *Y.* Iniquitatem
 abul : et abominatus sum : legem autem tuam
 P. Sicut qui invenit. *Dicat Presb.* Silentium C

7. *Nota.* Qui statuit in corde suo. *Quere in com-
 muniis Virginis. folio 436.*

8. *sancti Evangelii secundum Lucam (c. Cap. X).*
 liebus illis Dominus noster Jesus Christus in
 am castellum intravit : et mulier quedam Mar-
 mine excepit illum in domum suam : et huic
 oror Maria nomine : que etiam sedens secus
 Dondoi : audiebat verbum illius. Martha au-
 stagebat circa frequens ministerium : que ste-
 nit. Domine non est cure : eo quod solam reli-
 ne soror mea ministrare ? Dic ergo illi : ut
 me. Et respondens dixit illi Dominus. Mar-
 artha sollicita es : et turbaris erga plorima :
 unum est necessarium : Maria optimam partem D
 : que non auferetur ab ea. Et cum hec dice-
 xtolleus vocem quedam mulier de turba dixit
 eatus venter qui te portavit : et ubera que tu
 i. At ille dixit. *d* Utique beati qui audiunt ver-
 dei : et custodiunt illud. Amen.

9. *Presb.* Dominus sit semper vobiscum. Amen. Et

10. *sancte Rufine.* In Breviario Mozarabum singilla-
 : Justa et de Rufina propriis officii agunt. In Mis-
 sat pariter binæ missæ, quarum prima est de
 us, altera sanctæ Rufinæ propria, illatio utris-
 unmunis est. Orationale Gothicum unico officio
 : has sacras virgines colit.

11. *Callendo.* Ps. cxviii, 162. *Y.* Ibid., 163.

12. *ap. X.* Vers. 38, ad finem capituli, et cap. xi,
 l.

13. *Lauda.* Lauda anima mea Dominum : laudabo
 Dominum in vita mea : alleluja.

14. *Sacrificium.* Munera accepta erunt. *Quere in Sancta
 Leocadia. fol. 416.*

15. *Missæ.* Adesto nunc precibus famulorum tuorum
 clementissime Deus : in hac celebritate gloriose Mar-
 tyris tue Rufine : pro cujus invicto agone : tuis al-
 taribus sacrificiorum libamina offerimus : et laudes
 cum exultatione cantamus. Tua est enim gratia : non
 solum viros : sed etiam feminas per fidei confessio-
 nem miris victoriis emicare : atque subacta nature
 conditione : hostem religionis agone justicie evin-
 cere. Hujus ergo in laudibus festisque solennibus :
 tuam clementiam flagitamus plissime Pater : ut adsit
 nobis in suffragium glorie ejus auxilium : perveniat-
 que nobis passio ejusdem ad veniam : que illam eter-
 nam comitatur ad gloriam.

Amen.

16. *Alia Oratio.* Sacratissimam passionem Martyris
 tue Rufine : tempore recurso celebrantes eterne
 Deus : hujusmodi sacrificiis libamina tuis a te con-
 secranda immolamus altaribus : invocantes clemen-
 tiam tuam : ut 345 hoc sacrificium per intercessio-
 nem beatissime Martyris tue Rufine : repropiciatio-
 nis nostre valeat coram te meritum obtinere. Atque
 ita pro nostris expiandis delictis : hujus libaminis
 ascendat oblatio : sicut Sancte tue Rufine per tole-
 rantiam passionis : precessit gloriosa vocatio. Amen.

17. *Post nomina.* Recensitis nominibus Sanctorum fi-
 deliumque viventium : ac defunctorum : tuam summe
 Pater clementiam flagitamus : ut qui Sanctis tuis pro
 laboribus prestat coronam : defunctis conferas sor-
 tem quietis fidelibus repromissam : nobis quoque
 pietatis tue donum tribuas eternorum. Amen.

18. *Ad pacem.* Hec est fratres charissimi Ecclesie lex :
 et Christiani nominis forma : Deo atque hominibus
 pace conjungi : corde copulari. Pax sit in ore : pax
 sit in voluntate : pax sit in moribus : ac temporibus
 nostris. Ut dum per concordie vinculum unum sum-
 mus : Martyris tue Rufine meritis justicie fructibus
 decoremur : et in compagem : connexionemque Chri-
 sti corporis maneamus. Amen.

19. *Inlatio.* Dignum et justum est : vere equum et
 salutare est : nos tibi omnipotens Deus gratias agere :
 sacrificia spiritualia celebrare : per Dominum no-
 strum Jesum Christum filium tuum. Cujus ob amo-
 rem Martyr tua Rufina : tanto vigore certaminis
 claruit : ut oblata *s* secum sui referentia ad pale-
 stram mirabilis prelii prestantior reperta viris : in-
 victo agone consisteret : plus subjacens religioni :
 quam sexui. Imbecillitatem carnis exuperans eou-

20. *Utique.* Vulg., *quin imo.* In vetustis Codicibus
 Vercellensi, Veronensi et Brixiensi, legitur : *Beati
 qui audiunt verbum Dei et custodiunt, omnis particu-
 lis quin imo aut similibus, et in fine particula illud.*

21. *Lauda.* Ps. cxlv, 2.

22. *Sacrificiis.* Lege Sacrificii.

23. *Secum sui referentia.* Tolle ista, et lege : *Ut
 oblata ad palestram mirabilis prelii, etc.*

stantia mentis : cuius compar prelii ^a gloriosaque non dissimilis ^b Rufina Martyr pervenit ad premium passionis. Utrique paupercule mundo : sed divites celo. Nihil habentes : sed omnia possidentes : gestantes in vasis fictilibus thesaurum non corruptibulum metallorum : sed celestium premiorum. Ex fragili quodam huius vite usu supernas mercantes divitias : ad passionem veloces : ad tolerantiam fortes : stadium mundi congresse : vires diaboli zelo fidei conciderunt. Non robore corporis : sed tue auxilio potestatis. ^c Infirmas quippe earum natura : illustres coronas adeptæ sunt : quia nec fragilitas femine accessit : nec virtus in dolore ^d devicit. Quarumcumque tanta extiterunt insignia laudis : ut eliso demonum ^e simulacro : te Deum clara voce predicarent mundo. Colendum te creatorem eunctorum ostenderent : et redemptorem confessione mirabili adtestarentur. Sequipedes ^f Marie more comites extiterunt : contemnentes mundum et amantes Christum. Ille enim Apostolis denunciaverunt : Jesum ab inferis resurgentem : iste gentibus Christum in celis regnantem. Atque ita dum pari funguntur officio : pariter nunc ^g conlectantur regno et merito. Per ipsum cui merito omnes Angeli non cessant clamare : ita dicentes. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus semper : et benedictus Dominus Deus omnipotens : quem providebant Sancte tue in suo conspectu : qui a dextris eis fuisti : ne unquam commoverentur. Te laudat indesinenter omnis exercitus Angelorum. Quia ipse es Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Te omnipotens Deus petimus et rogamus : ut hanc oblationem : quam tibi fidei et humili devotione offerimus : suscipere digneris propicius : et nostre servitutis libamina : ipse tibi facias acceptabilia. ^h Ut accepta per ministerium Sancti Spiritus nobis sanctificata : tribuas postulationem nostre salutis : in odoremque suavitatis accipias.

ñ. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Oremus Patrem dilectissimi : sicut Magister do-

^a *Gloriosaque. Lege gloriaque.*

^b *Rufina.* Plerumque *Justa* appellatur soror Rufinae.

^c *Infirmas.* Lege : *Infirmæ quippe natura illustres coronas adeptæ sunt.*

^d *Devicit.* Lege *est devicta.*

^e *Simulacro.* Simulacrum hoc Salammonis, seu Veneris Syræ sicut Babylonis plangentis Adonidem fuisse, Acta harum virginum produnt. Lampridius, in Hellogabalo, cap. 7 : *Salammonem omni planctu et jactatione Syriaci cultus exhibuit, omen sibi faciens imminenti exitii.* Hesychius (*In Lexico*) : *Σαλαμμόν, ἢ Ἀποδοκτὴ κατὰ Βαβυλωνίους. Salambo, Venus apud Babylonios.* De etymologia huius vocis *Salambo*, consule, si lubet, *Salmasius* : hoc autem simulacrum cum prope apothecam sacrarum virginum Justæ et Rufinæ in terram delapsum comminutumque fuisset, eisdem præclari martyrii obundi occasionem præbuit.

^f *Marie.* Forte, *Mariarum.*

^g *Conlectantur.* Lege *collectantur.*

^h *Ut accepta.* Eadem oratio est in missa sanctæ Marciæ (Pag. 340). Vide ibidem notata.

ⁱ *Domine.* Hæc eadem oratio in Breviario legitur ad matutinum officii sanctæ Rufinæ, ex hac autem

A *cuit.* Amica et familiaris oratio est : *Deum de suo rogare : ad aures ejus ascendere Christi orationem.* Agnoscat Pater filii sui verba : dum precem facimus : qui habitat intus in pectore : ipse sit et in voce : et cum ipsum habeamus apud Patrem advocatum pro peccatis nostris : quando peccatores pro delictis nostris petimus : advocati verba proclamemus : clamantes : atque ita dicentes. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Benedictio. Christus Dominus qui Virginem sanctam Rufinam : casto sibi desponsavit amore : indissolubiler vos sibi per suam charitatem **346** adsociat. ñ. Amen. Quique in illam virginittatis contulit donum : conferat in vobis sue gratie complementum.

B ñ. Amen. Ut qui virginitate caretis : ex meritis virginis Rufinæ potiamini gaudis. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi corpore. *Quere in festo Corporis Christi.* fol. 267.

Oratio. ⁱ Domine Jesu Christe : cui Virgo et Martyr Rufina : et integritate jungitur et sanguine sociatur : dum tibi et castimoniam vovit : et pro te sanguinem fudit : presta famulis supplicantibus : ut expiati a peccatis : tibi ita adhereamus : ne a te ulterius recedamus. ñ. Amen.

Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus eum pace. ñ. *Chorus.* Deo gratias.

M rine Virginis :

Omnia dicantur unius Virginis precipue. fol. 436.

Margarite Virginis et Martyris :

Omnia dicantur unius Virginis ut supra.

Præcedis Virginis :

Omnia dicantur unius Virginis. fol. ut supra.

I IN FESTO SANCTE MARIE MAGDALENE.

Ad Missam. ^h *Officium.*

In omni opere suo dedit confessionem sanctam :

et ex aliis orationibus Breviarii, ac Missalis et Orationalis Gothici, apparet quantum a vero aberrant ii qui Justam et Rufinam, non virgines, sed matronas appellaverunt.

D ⁱ *In festo.* De sancta Maria Magdalene silent libri omnes liturgici antiqui, præter Missale et Breviarium nostrum. Silent Apographa vetusta Martyrologii Hieronymiani, et Gellonense Martyrologium. At sanctam Mariam Magdalenam die 22 Julii commemorant Martyrologia Bedæ, Adonis, Usuardi, etc., et antea Romanum Parvum. Græci quoque, in Menologio Basilii, et in Menæis, die 22 Julii eandem colunt. Si excipiantur ea quæ de sancta Maria Magdalene evangelista in Evangelis et in libro Actuorum tradiderunt, pauca supersunt ad eam spectantia quæ certo constant. Incertum est an fuerit mulier illa peccatrix de qua sanctus Lucas in Evangelio (*Cap* vii, 37) an virgo fuerit, an vidua, an fuerit soror Marthæ et Lazari, an martyr obierit, an reliquias ejus Constantinopoli, an in Gallia habeatur. De quibus consule em. Baronium (*In Annal.* ad [an.

^h *Officium.* Ecclesiastici. XLVII, 9. ^j. Ps. IX, 3.

alleluja. Verbum glorie et in corde suo hymnum A
dixit : alleluja. *ŷ*. Confitebor tibi Domine in toto
corde meo : narrabo omnia mirabilia tua. *P.* Verbum.
ŷ. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto
: in secula seculorum : amen. *P.* Verbum.

Oratio. Laudet te Domine lingua nostra : annun-
ciando justicias tuas. Et exaltem labia nostra pre-
conia veritatis : ut non dissolvantur vaniloquio fal-
sitate. Sicque tibi confitendo remissis criminibus
exultemus : ut in congregatione justorum sacro ag-
mine decantantes : vite beate efficiamur heredes.
ŷ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc.
Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et cum.

Profetia. Mulierem fortem. *Requirit in Sanctarum
Juste et Rufine. fol. 341.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et B
cum spiritu.

Psallendo. ^a Confitebor tibi Domine in vasis psal-
morum : veritatem tuam psallam tibi in cythara Deus
sancte Israel. *ŷ*. Sed et lingua mea annuntiabit
justiciam tuam : tota die laudem tuam. *P.* Psallam
tibi in.

Dicat Presb. Silentium facite.

*Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Romanos
(^b Cap. X).*

Deo gratias.

Charissimi : hoc est verbum ^c filii Dei : quod pre-
dicamus : quia si confitearis in ore tuo Dominum
Jesum : et in corde tuo credideris : quod Deus illum
suscepit a mortuis : salvus eris. Corde enim cre-
ditor ad justiciam : oris autem confessio sit ad salu-
tem. Dicit enim Scriptura. Omnis qui crediderit in
eo : non confundetur. Non enim est distinctio inter
Judeum et Grecum. Nam idem Dominus omnium :
dives in omnibus : qui invocant illum. Omnis enim
quicumque invocaverit nomen Domini : salvus erit.
ŷ. Amen.

Evangelium. Rogabat Jesum quidam phariseus.
Requirit in festo Sanctarum Juste et Rufine. fol. 342.
Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et
cum.

^d *Lauda.* Alleluja. *ŷ*. Deus meus es tu et confite-
bor tibi : Deus meus es tu et exaltabo te. *P.* Alle-
luja.

^e *Sacrificium.* Munera accepta erunt super altare
meum : et domus orationis mee honorabitur : alle-
luja. *ŷ*. Letetur anima mea in Domino : induit enim
me veste salutari : et tunica jocunditatis tanquam
sponsus imposuit mihi mitram : ut sponsam deco-

an. 33), Sollerium (*Apud Bolland., tom. V Jul., a p.
187*), Tillemontium (*Tom. II, Hist. eccl., a pag. 28,
et a pag. 471*), Natalem Alexandrum (*Hist. eccl., sac. 1, diss.
1, diss. 17*), aliosque bene multos apud hos citatos.
Græci aiunt sanctam Mariam Magdalenam Ephesi
obiisse, e qua urbe corpus ejus Constantinopolim de-
latum fuit. A sæculo XII celebris erat cultus sanctæ
Mariæ Magdalensæ Vezeliaci, in monasterio Burgundiæ
cujus reliquiæ illuc, ut aiebant, Hierosolymis trans-
latæ fuerant. Eam sanctam Mariam Magdalenam, cu-
jus reliquiæ in Ecclesia fratrum Prædicatorum oppidi
sauci Maximini, in Provincia, coluntur, sororem es-

ravit me ornamento : sicut terra que producit flores
suos : et sicut paradus germina sua. *P.* Et domus
orationis.

Missæ. Domine Jesu Christe : qui ad agnitionem
tui nominis Mariam Magdalenam ducere dignatus es :
et eam a nexu criminum tua bonitate solvere voluisti.
Concede nobis famulis tuis de tua misericordia con-
fidentibus : ut tua pietate solita : et per ejus merita
puro corde et mente devota : ad tui nominis confes-
sionem pervenire mereamur inlesi. *ŷ*. Amen.

Alia Oratio. Christe Jesu qui mentes et corda pu-
rificas : conscientias nostras petimus **347** ab omni
contagione peccati abstergas : ut impollatis labiis
confessionem veram de te plebi prodere conemur :
sicut beata Maria Magdalena nomen tuum confi-
tendo : meruit ab omnibus vitiis expiari : ita nos
indignos et per peccatum maculatos : dignos et pu-
rificatos ad te per confessionem jubeas gratissime
pervenire. *ŷ*. Amen.

Post nomina. Oratio. O bone redemptor qui mise-
rando parcis : et parcendo remisisti : te diligentes ab
omni periculo libera. Etiam fideli populo momen-
tuum vere confitenti : et ^f Maria Magdalene festivitate
congaudenti : peccatorum omnium remissionem ple-
nariam concede. Et sicut dignatus es post lachry-
marum rigationem Magdalenam ab omni sorde pec-
caminum emundare : ita nos purgatis mentibus : et
vitiis extirpatis : consortes fieri facias tui regni cele-
stis. *ŷ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Omnipotens et immense Deus :
qui Marie Magdalene placatus confessione : ad te
animam ejus accedere jussisti : in pace tu nos : et
pia peccatorum confessione salva : et fraternæ dila-
ctionis unanimitate justifica. Quo per Mariam Ma-
gdatenam et confessionis dono a vitiis emundemur :
et pacis unitate tue visionis solacio potiamur.
ŷ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est omnipotens Pater :
per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum.
Cujus nec fides necessitate sexus variatur : nec virtus
teneritudine muliebrium artuum enervata dissolvitur.
Invictum enim Ecclesie Catholice caput : ita suis
membris subrogavit virtutis augmentum : ut non so-
lum viros sui nominis testes : in certamine victores
per patientiam redderet : verum etiam feminis trium-
phalem coronam per tolerantiam condonaret. Implacabilis
quippe carnificis furor exquisita supplicia
membris muliebribus admovebat : sed virilis in fe-
minis virtus inlata cruciamenta tenebat. Nec enim

se Marthæ et Lazari perhibent. De qua plura vide
apud Natalem Alexandrum (*Hist. eccl., sac. 1, diss.
17, p. 2*).

^a *Psallendo.* Ps. LXX, 22. *ŷ*. Ibid., 24.

^b *Cap. X.* Vers. 8-14.

^c *Filii Dei.* Vulg. et Græca, Primasius et Ambro-
siaster, *fidei* legunt.

^d *Lauda.* Ps. CXVII, 28.

^e *Sacrificium.* Est cento e verbis Scripturæ et alle-
ni consutus.

^f *Maria.* *Legæ Mariæ.*

debut fremitum viri formidare tortoris : que intimo palacio mentis presenti froebatur presidio Salvatoris : et que invicti Regis auxilio utebatur in corde : cruciatus fortiter vincebat in corpore. Sed in his omnibus Christus Dominus unigenitus tuus continuis laudibus est glorificandus : qui est ubique laudabilis : ubique mirabilis. Qui et Mariam Matrem inlibatam ab omni corruptione servavit : et Mariam Magdalenam sui nominis a fidelissimam testem in confessionem suscepit. Et sicut Mariam fecit Virginem permanere post partum : ita Mariam Magdalenam victricem fecit post transitum. Quem conlaudant omnes Angeli et Archangeli : ita dicentes. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : qui celestiam non solum hymnum tibi vis offerri : sed meritam. Et sanctorum Angelorum tam votis uti : quam carmina admittere. Qui supernarum virtutum concentum in tua predicatione sumimus : etiam superioris vite affectu : ex correctione vivamus. Per Christum Dominum ac Redemptorem eternum.

Post pridie. Precibus Confessoris tue Marie Magdalene omnipotens Deus : hoc tibi oblatum a nobis sacrificium suscipe : et tue benedictionis perlustra sanctificatione. Ut dum ex his sumpserimus : quicquid in confessione poposcerit lingua : prelargiri dignetur tua miseratio consueta. *ñ.* Amen.

Ad orationem Dominicam. Deus qui beate Marie Magdalene penitentiam ita tibi placitam gratamque fecisti : ut non solum ei peccata dimitteris : sed etiam singulari tuo amore grata cordis ejus intima perlustrares : da nobis tue propiciationis abundantiam : ut ejus solennitate letemur : cujus precibus apud te a peccatorum nostrorum maculis emundemur. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Do-

^a *Fidelissimam testem.* Gotho-Hispani est cunctam sanctae Mariae Magdalene a Graecis accepisse videantur, tamen in officio Breviarii, et in hac missa, docent eam non aliam esse quam mulierem illam peccatricem de qua Luc. vii, 37; quam opinionem sanctus Gregorius Magnus (*Hom. 35 et 33 in Evang.*) clare tenet, ejusque auctoritate adeo commendaverat, ut in Hispania et Gallia saeculo vii tanquam minime dubia recepta fuerit, quod ex Chrodoberti Turonenais episcopi judicio de muliere adultera, in notis ad sanctum Leonem (*T. II, pag. 489, Edit. Quesn.*) edito, et ex hoc officio Gotho-Hispano, colligere licet, in quo tamen nullibi innuunt Mariam Magdalenam sororem fuisse Lazari et Marthae, eam autem aperte in oratione *post pridie* confessorem appellant, et in illatione tormenti pro fidei confessione passam esse ostendunt. Sane Modestus ille Hierosolymorum archiepiscopus (*Apud Photium, Bib. Cod. 275*) in homelia de myrophoris, seu de mulieribus ad sepulcrum Domini unguenta ferentibus, scribit in historia traditum esse Mariam Magdalenam virginem existisse, et martyrium subisse, atque in urbe Ephesi cursum vitae apostolicum per martyrium confecisse.

^b *Sanctae Christine.* Non una apud hagiologos sancta Christina virgo et martyr legitur. Kalendarium marmoreum Neapolitanum 13 Martii P. S. CHRISTINE signat, id est, *Passio sanctae Christine* de qua eodem die Menza Graecorum, Martyrologium Seberi,

A minus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum spiritu tuo.

Benedictio. Christus Dominus qui beatissimam Mariam Magdalenam se digne coram hominibus confiteri fecit : confiteatur et nos coram Patre suo : qui est in celis. *ñ.* Amen. Et qui in ore suo accepta sibi confessionis contulit cantica : ipsae confessionem nostram remunerandam suscipiat. *ñ.* Amen. Et exemplo beatissime Marie Magdalene confitentis : confitendo et laudando nomen **348** Jesu Christi in saeculum : participes ejus quam confessi sumus : mereamur esse in celo. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. *Dicat Chorus.* Gustate. *Com. Refecti Christi corpore. Quere in festo Corporis Christi. fol. B 267.*

Oratio. Domine Deus omnipotens : qui es vita et salus fidelium : quem venturum judicem credimus verum : esto nobis propicius. Et qui hanc oblationem pro nostra nostrorumque salute : vel pro expiatione nostrorum peccatorum : in honorem Sanctae Marie Magdalene tibi obtulimus : misericordiae operam in nos diffundi sentiamus. Ut qui jam relecti sumus ad mense tue convivium : dono tuo muneris consequi mereamur premium sempiternum. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ.* Deo gratias.

Apollinaris Episcopi et Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris Pontificis. folio 423.

In b sanctae Christine Virginis et Martyris :

Ad Missam Officium.

Et omnia alia dicantur unius Virginis. fol. 436.

Missae. Plasmatorem generis humani fratres charissimi Virginis filium : pro Virginitate deprecemur :

Menologium Sirloti, et ex eo Martyrologium Romanum Baronii agunt, eam autem in Perside passam tradunt. Alia est Christina virgo et martyr, quam cum martyribus Lampsacenis 15 Maii refert Menologium Basilii ab em. Hannibale Albano editum, et alia quam idem Menologium die 30 Maii commemorat, simul cum Eusebio Charalampo aliisque martyribus passae; sed omnium celeberrima est sancta Christina illa quam Graeci pariter et Latini die 24 Julii colunt. De qua Graeci in laudato Menologio Basilii, Latini in vetustis Hieronymianis, in Romano Parvo, in Adonis, Bedae genuino, Romano Baronii, aliisque passim Martyrologiis mentionem faciunt. Hanc Gotho-Hispani missa et officio proprio colunt. De patria ejus et loco martyrii ambigitur. Menologium Graecorum et Apographa Hieronymiana Christinam in civitate Tyro passam exhibent. Et Ado, ex Romano Parvo, 13 Kal. Aug., addit : *Apud Italiani in Tyro, quae est circa lacum Vulsinum, natae sanctae Christine virginis.* Et ex his Martyrologium antiquum Antiochense Ecclesiae : IX Kal. Aug., in Italia, civitate Tyro, quae est circa lacum Vulsinum, natae sanctae Christine virginis et martyris. Difficultatem auget quod nulla exstat probata memoria hujus civitatis Tyri ad lacum Vulsinum; quare non desunt qui, cum Graecis, putent sanctam hanc Christinam Tyri in Phoenicia martyrium fecisse, ejusque reliquias, in Italiam translatas, in oppidum aliquod juxta lacum Vulsinum collocatas fuisse. Ut

utroque sexu contra carnis incentiva a luctantibus compungatur: b in stimulis clipeum suum opponat: c famule vero Christiane precibus: te in fidem passionis sue offerimus sacrificia: r omnibus nobis ornamenta concedat. *ñ*.

Oratio. Deus qui Sanctam Martyrem tuam in caeli igne succensam lumen omnibus nostris proprii corporis voluisti imitabilem demonstare. Concede nobis: ut sicut illa superando spirituum nequiciarum bella nomini tuo claruit: ita et victis vitiorum criminibus perfecta cordium te tibi semper placere mereamur. *ñ*. Amen.

nomina. d Accipe venerabilis Martyr et Virgo iusta: etsi indigni cultoris officia: tandem et misericordiam precantis attende: ut que es deorum tuorum remuneratione secunda: sis etiam nostrorum criminum remissione sollicita. *ñ*.

Oratio. Deus qui Virginum votis placati in martyrii oblatione letaris: dona nobis tibi quo placeris: ut sancte Martyris et Virginis cristine consequamur auxilium: et tue propitius arbitrio tales efficiamur in die iudicii: quod delibatos protulisti. *ñ*. Amen.

Oratio. Equum et iustum est: dignum et iustum os tibi gratias agere Domine sancte Pater omnipotens Deus: per Jesum Christum filium Dominum nostrum. Qui beatissimam Virginem tyrem suam Christianam: diversis certaminibus celestibus muneribus cumulavit. Arguendum multos tormentis: sed corona ipsius margaritis ornatur in celis. Prestat ei divinus iudicium: quia ipsa victrix existit in pugna: iudicium Dei sententia mutatur: et devicto cum Patre et Filio et Spiritu Sancto gloriatur. iudicium eius merces gloriosa in caelestia regna: r innumerabiles multitudines Sanctorum letant in gloria. Atque cum Angelis et Archangelis iudicium dicentes. Sanctus. Sanctus.

Sanctus. Deus qui nos celestium non solum tibi vis offerri: sed meritum: et sanctorum eorum tam vota petere: quam carmina admit-

ta, donec certiora proferantur, opinor sanctam Christianam Italiam esse atque in civitate Thora in Velinum passam. Nam de oppido Thora ad Velinum posito exstat memoria antiqua; quo crevit oppidum Pie de Iugo vulgo nuncupatum in Martyrologiis (ad diem 9 Julii, in civitate passi sunt Anatolia et Audifex) Tyro et Tyria ora legitur, et facile erat Velinum in Vulsinum ire. De tempore martyrii sanctae Christianae certi constat.

clantes. Adde protegat.

stimulis. Forte, illius stimulis.

famule. Forte: Famulae vero suae Christianae precoratus, per haec... ornamenta castitatis con-

cipe. Plerumque ad altare Deus rogatur ut, in iustis sanctis suis, nobis dona sua et benedecdat; aliquando tamen, etiam inter missarum

terae. Qui supernarum virtutum concentum in tua predicatione sumimus: et etiam superioris vite affectum: fac ut ex correctione vivamus. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Nec igitur precepta servantes: f sacrosancta munera nostrae salutis offerimus: obsecrantes te clementissime omnipotens Deus: ut infundere digneris Spiritum tuum Sanctum super haec libamina: ut fiat nobis legitima Eucharistia: in te filiique tui nomine: et Spiritus Sancti benedicta: in transformatione ejusdem corporis Domini nostri Jesu Christi filii tui edentibus nobis in vitam eternam regnumque s perpetuum. *ñ*. Amen.

349 Ad orationem Dominicam.

Deus a quo docente nos Spiritu paterno tuo Sancto: te nomine invocare presumimus: crea in nobis fidelium corda filiorum: ut promptam hereditatem mereamur ingredi: per devictam servitutem clamantes e terris. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Respice Domine propicius hanc familiam tuam: ac sereni vultus illustratione: preces eorum suscipe: et hostias placatus adsume. *ñ*. Amen. Brachio tuo extento defende: et in gremio sanctae Ecclesiae fac permanere. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate.

Com. Refecti Christi Corpore. *Quere in Festo Corporis Christi. fol. 287.*

Oratio. Domine Deus omnipotens qui es vita. *Requere in Festo Sanctae Mariae Magdalene. folio precedenti.*

In Festo Sancti Jacobi Apostoli.

Officium et omnia alia quere in Omnium Offerentium. fol. 220.

In festo Beatissimae Annae Matris Mariae.

Omnia dicantur ut in festo Sanctae Mariae Magdalene. fol. 342. Proter Evangelium: quod est. Simile est regnum caelorum decem virginibus. Quere fol. 43.

solemnia, oratio directe ad sanctos dirigitur, hinc rogantur ut vota nostra suscipiant, nobisque, quae postumus, Dei dona obtineant, quod in missis Latinis et in liturgiis Graecorum et Orientalium observare licet.

Permanet. Lege: *In caelestibus regnis, et cum innumerabilibus multitudinibus sanctorum, etc.*

Sacrosancta. Nimirum corpus et sanguinem Christi, atque munera consecrata, et plene transformata. Non est necesse saepius repetere Gallos, et Gotho-Hispanos, imo et Romanos, omnesque Christianos, in suis liturgiis pro elementis consecratis orasse; alibi etiam monui legitimum Eucharistiam Gotho-Hispanis et Gallis dictam esse, eam quae et consecrata fuerat ad plenam transformationem elementorum, et insuper benedicta fuerat ad dona Spiritus sancti rite communicantibus conferendum.

s Perpetuum. Adde collatura potantibus.

In festo ^a Sancti ^b Christophori et comitum ejus.
Officium.

Dabo sanctis meis. *Quere in festo Apostolorum Petri et Pauli. fol. 335.*

Oratio. Deus exultatio et palma sanctorum : Christophori vel comitum ejus Martyrum tuorum : exaudi nos supplices tuos : et presta : ut quorum in tuo amore ^c reliquias veneramur : et ^d emolumenta recolimus : eorum meritis ab omnibus malis liberari : et conservari mereamur. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Prophetia. Justorum anime in manu Dei sunt. *Quere in communi plurimorum Martyrum. fol. 428.*

^e *Psallendo.* Transivimus per ignem et aquam : et induxisti nos refrigerium. *ÿ.* Probasti nos Deus sicut probatur argentum : posuisti tribulationes in dorso nostro. *P.* Et induxisti.

Dicat presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli ^f ad Corinthios (I, s cap. II).
ñ. Deo gratias.

Fratres. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro : et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus et Pater

^a *Sancti Christophori.* Celeberrimum est nomen sancti Christophori apud hagiographos tam Occidentis quam Orientis Ecclesiarum. In Apographis Hieronymianis, Lucensi Florentinii, viii Kal. Aug. : *XPIS-TOFANI*; in Corbeiensis Dacherii, Christophori, ut in Missali nostro legitur. Bedæ in Martyrologio genuino, iv Kal. Maii, *nat. sancti Christophori* signatur, quem Otobonianum, aliaque nonnulla Martyrologia sequuntur. Non unus apud Græcos colitur sanctus Christophorus; hunc autem, sub Decio passum, in Menologio Basilii, die 9 Maii commemorant; idem in Calendario marmoreo Neapolitano bis signatur viii Maii cum Græcis : N. S. CHRISTOPORI. *Natale sancti Christophori.* Et iterum 24 Julii : N. S. CHRISTOPORI. *Natale sancti Christophori.* Gotho Hispani sanctum Christophorum missa et proprio officio colunt, erant reliquias ejus Toleti, erant et basilica et monasterium Cordubæ, quorum sanctus Eulogius (*In Mem. sancti., lib. II, cap. 4, 9*) mentionem facit. Acta sancti Christophori, quæ circumferuntur, vitiosa prorsus sunt, de quibus plura apud Bollandianos (*Tom. VI Julii, a pag. 25*). His itaque prætermisissis, in hærendum est iis quas Gotho-Hispani in hymno Breviarii Mozarabum, et in nonnullis Breviarii et Missalis orationibus de sancto Christophoro tradunt. Fuit sanctus Christophorus gente barbarus, qui a conquistatoribus tironum a suis abstractus, et legionem Romanæ inscriptus, plures commilitonum, cum ipse Christianus esset, ad fidem Christi perduxit, cum quibus et ipse baptizatus est. Sed cum linguam Romanam non calleret, a Deo obtinuit ut Latine loqueretur, quo charismate munitus, multos e militibus atque multos etiam e populo ad Christum convertit. Hæc imperante Philippo contigisse credibile est; quo sublato, cum a Decio principe edicta persecutionis proposita fuissent, sanctus Christophorus se diu latere non posse sentiens, ecclesiam adiit, Deumque rogavit ut si martyrio dignum judicaverat, virgam quam manu tenebat (erat furtasse vitis) frondescere juberet. Annuit Christus, illico virga multa fronde repletur, et brevi postea Christophorus a militibus captus, tribunali Cæsaris Decii sistitur, fidem Christi audacter profitetur, quam ob causam, cum aliis decem, post multa tormenta, gladio punitur, sed antea Gelonicam et Aquilinam, pugione confossos, ad palinam præmiserat. Hæc in Missali et Breviario Mozarabum de sancto Christophoro traduntur, quibus apparet in persecutione

A Domini nostri Jesu Christi : Pater misericordiarum : et Deus totius consolationis : qui consolatur nos in omni tribulatione nostra : ut possimus et ipsi consolari eos : qui omni pressura sunt : per exhortationem : qua exhortamur et ipsi a Deo. Quoniam sicut abundant passionibus Christi in nobis : ita et per Christum abundet consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute : sive exhortamur pro vestra exhortatione : que operatur tolerantiam earundem passionum : quas et nos patimur : et spes nostra firma pro vobis. Scientes quoniam sicut socii passionum estis : sic eritis et consolationis. *ñ. Amen.*

Evangelium. Ecce ego mitto vos sicut oves. *Quere in communi plurimorum Martyrum. fol. 426.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Lauda. Alleluja. *ÿ.* Ambulabunt sancti gaudentes velut agni pleni pascue. *P.* Alleluja.

^b *Sacrificium.* Omnes viri atque mulieres mente devota obtulerunt donaria : ut fierent opera que jussert Dominus per manus Moysi cunctis filiis Israel voluntarie : alleluja.

Missa. Adest Christe reducto anni circulo : votives alarmæ plebis conventus ad eximii sanctissimi Christi Decii, forte anno 250, passum esse. In Mœsia martyrium fecisse credibile est, a Decio Augusto, aut certe a Decio Cæsare, ob Christi fidem, morti traditus.

^b *Christophori.* Lege *intercessione Christophori, etc.*

^c *Reliquias.* Erant Toleti reliquias sancti Christophori. Tammaius de Salazar (*Martyrol. Hisp., Tom. IV, pag. 243*).

^d *Emolumenta.* Beneficia. Præclare ad rem præsentem Theodoretus (*De Curat. Græc. affectionum, cap. 8*), de gloria martyrum agens : *Et animæ quidem beatorum martyrum in cælesti nunc patria vitam agunt, angelorum choris intersæ; eorum vero corpora, non singula quidem singulis monumentis conduntur, sed civitates, oppida, paganique conventus hæc inter se partiti, laborantibus animis, ac ægrotis corporibus salutaris eos confiteri non cessant... sectis itaque eorum corporibus, integra tamen vis et gratia perseverat, tenuesque ac tantillæ reliquias parem virtutem toti martyri nullas in partes dissecto; gratia enim quæ pollens vigensque persistit petentibus dona distribuit, fidei supplicium liberalitatem suam commensa.* Eodem argumento sanctus Gregorius Nazianzenus (*Carm. iam. 18*) paganos urget, inde probans veritatem religionis Christianæ, et Christi Dei nostri potentiam, qui tantam virtutem iis dedit qui fidei causa supplicia et mortem passi sunt, ut non tantum integra eorum corpora, sed minimæ etiam eorum reliquias, dæmones fugarent morbosque depellerent, tantumque valerent exigua reliquias quantum integrum corpus; nam, inquit : *Exiguus pulvis, vel osium particula, aut paululum comæ, vestisve, aut sanguinis sparsi notæ, parem vim habent integro martyri.* Cæterum in Oriente martyrum corpora in frustra secari, et per Ecclesias dividi, citius cœpta sunt quam in Occidente; tamen hujus contrariæ disciplinæ eadem ratio fuit, scilicet Ecclesiarum erga martyres suos cultus et veneratio non minueretur, in Occidente corpora intacta servabant; in Oriente autem, ut eorumdem veneratio latius propagaretur, corpora martyrum in particulas secabant, qui mos paulatim etiam in Occidente receptus est.

^e *Psallendo.* Ps. lxxv, 12. *ÿ.* Ibid., 10, 11.

^f *Ad Corinthios : I Cor. ad Corinthios II, cap. I.*

^g *Cap. II. Vers. 3-8.*

^h *Sacrificium.* Ex Exod. xxv, 21.

stophori tui Martyris ^a collectus inclitum festum. Te rerum omnium mirabilium conditorem : cernuo poscentes affectu : ut perspicuo illo claritatis tue lumine mereamur inlustrari : per quod possit plebs tua caligine ignorantie carere : et sedere divino lustrata munere. In eo enim quod omnipotens cuncta ex nihilo creas : mirificus reperitis : ^b et dum ipsam creaturam variis dispositionum functionibus conspici prebes : miranda mirabiliter patras. Sed dum undique agnoscendum te verum Deum : per Catholice Fidei rudimenta : in una copulando jungis ecclesia : hec nos eminentiora mirabilibus misericordie **350** prospicimus referta numeribus. Dum enim predictum hunc Martyrem ^c aliene gentis lustratum fide : robustum mente invictum : efficis passione : spei nostre digna prebe subsidia gratie. ^d Quia per alios in aliis dona largiris : et in alios prebes unde aliorum indigentiam repleas. Unde acclives quesumus : ut hujus gloriose palestre tuis presidii tuti : ea que vanitati seculi dedita manent evellamus a mente : et victores maneamus conculcantes aereas potestates. Te pro nobis pugnante : et semper in nobis vincente. Sicque precepta tua impleamus solerter : ut fructum tibi beneplacitum exhibentes : dextere tue mereamur sine fine esse participes. *ñ*. Amen.

Acta Oratio. Hec est Domine Deus noster devota plebs : votive mentis annue votis : devotum munus exhibendo convenit : frui desiderans tui gloriosi Martyris Christophori presidio : quem dignum tua agnoscit munere : munificum gratia. Ille etenim iste est Christophorus : quem seva mundi hujus crudelium principum tela ^e a proprio gentis solo ^f expulsi : sibi subdere ^g conaverat : letabunda magno illo dispensationis tue munere ignara. Que hunc ad se velut captum trahebat : a quo postmodum se expoliatam et ^h rubore proprio evacuatam cernebat. Suscepit eum tanquam per capturam humiliorem : quem post paululum contra se reperit fortiozem. Captus namque : captorem suum vicit : et velut captum ex-

^a *Collectus.* Lege *collectæ*.

^b *Et dum.* Forte, *sed dum* (fatemur) *undique agnoscendum te verum Deum*, qui *per Catholice fidei rudimenta in una copulando nos jungis Ecclesia*, hanc eminentioribus mirabilibus misericordie luce perspicimus refertam muneribus, dum enim, etc.

^c *Aliene gentis.* Scilicet gentis quæ imperio Romano subdita non erat. Infra, *orat. ad pacem*, dicitur *alienæ gentis et fidei*, quo loco *fides* pro Sacramento militari accipitur; unde et *mutare fidem* dicuntur ii qui contra eos pugnant quibus antea militaverant. Sanctus Christophorus, in hymno Breviarii Mozarabum, describitur *elegans statura, mente elegantior, visu fulgens, corde vibrans et capillis rutilans*; quibus indicia, certe non Syrus aliquis, aut Palæstinus, sed Germanus, Gothus, aut Sarmata dignoscitur. In vulgatis Actis sanctus Christophorus gente *Cananæus*, atque etiam *Cynocephalus* fuisse traditur (*Beiland., t. V. Jul., ad diem 25*). Num forte sanctus Christophorus fuit gente Caninefas? Certe in Palæstina, a pluribus sæculis ante principatum Decii, oblitteratum fuerat Cananæorum nomen, et gens Cynocephala nulla nunquam existit; at Caninefatum haud ignota natio erat, ex ea gente alæ et cohortes Romanis militabant, nec alienum fuit ab ingenio nugatorum illorum qui Acta illa fictitia sancti Christophori con-

A polliavit : cui paulo ante subditus mansit. Vere in omnibus se tibi Christe Domine imitabilem prebuit : qui gratiam nobis sortiri promeruit. Ex sacro etenim lavacro tinctus Christophorus est appellatus : quia Christum indutus : et Christi gratia jam refertus : Christi virtute firmatus : ut Christi etiam exemplo existeret gloriosus. Ut quia princeps hujus mundi diabolus : dum a paradiso subtractum genus humanum per carnis inlecebram gloriabatur subjectum : sibi nequiter copulare suo dominatui deputatum : velut victo dominans retineret : advenientem quoque pro redemptione ⁱ generis nostri : humanitate vestitum cerneret : velut ceterum genus humanum suo conabatur dominio mancipare : a quo captus et ellisus omnem fidelium amisit cetum. Sic et Christophorus B Christi virtute munitus : Decium Cesarem a militibus suis expoliatum : et a plebium agmine reddidit depopulatum. Hic Domine Martyr tuus a te et fide illuminatus : et nomine sublimatus : sit nobis patronus assiduus : sit defensor fortissimus. Et sic nos suo suffragio separet a mundi contagio : ut tibi copulando societ in regno superno. *ñ*. Amen.

Post nomina. Nominis tui Christe gratia preclarum militem tuum Christophorum munificans : et ejusdem nominis virtute ditatum locupletas. Cum tibi per eum multitudinem fidelium adregas populorum : quos digno martyrii nomine consecratos in perpetua exultatione suscipis gloriosos. Proinde quesumus te Domine Deus noster : ut ^j gratia nominis tui in qua signati sumus : inviolabiliter illam usque ad nostrum obitum conservemus. Ut gratia nobis succedente pro gratia : et fidem tibi inlibatam exhibeamus dum vivimus : et vite eterne premia capiamus post transitum. Sic etiam quesumus Domine predicto Martyre tuo suffragante : concessa sit requies fidelibus defunctis : ut mutata sorte tristium mansionum : celesti perfruantur societate justorum. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Christe Dei filii : qui ^k stigmatum passionis tue præclaro munere dilatando : diversa sarcinarunt Caninefatem in *caninam faciem* deformare ; atque inde sanctum Christophorum Cynocephalum, monstrum dicere, qualis fingitur latrator Anubis.

^d *Quia.* Forte, *qui*.

^e *A proprio.* Breviarium Mozarabum, in capitulo ad vesperas, habet sanctum Christophorum *aliemigena* ^D *a gente abstractum esse, ut belligeratur efficeretur fortissimus.* Scilicet a conquisitoribus, cum aliis tiroibus, a patria et parentibus longe abactus fuit, hinc etiam in hoc officio *captus* dicitur ; non quod fuerit conditionis servilis, sed quia tiro, cum eligitur, *miles capi* dicitur. Conquisitores etiam solebant tiroes vincire ne fugerent, quod sancto Martino Turonensi contigit ; ille enim *cum esset quindecim annorum, a conquisitore raptus a suis, et catenatus, sacramenti militibus implicatus est*, ut Sulpicius Severus prodidit (*Vit. S. Mart., c. 2*).

^f *Expulsi.* Lege *expulerunt*, nisi forte *tela* singulari numero pro *fraude* accipiat.

^g *Conaverat.* Lege *conata fuerant*.

^h *Rubore.* Forte, *robore*.

ⁱ *Generis nostri.* Adde : *Dei Filium humanitate vestitum cum cerneret, etc.*

^j *Gratia.* Lege *gratum*.

^k *Stigmatum.* Lege *stigmata*.

nationum genera unitati ecclesie tue consocias adgre-
gando. Inter quos beatum Christophorum aliene gentis
et fidei : tui gratia ditas : et nominis gloria decoras :
et passionis ornamento glorificas : fac nos quesumus
ita unitati sancte Ecclesie conjunctos existere : ut
nunquam ab ejus discedamus societate. Sed sic cha-
ritatis tue munere in ea perpetim conligemur : ut
fide et opere tibi placere in perpetuum mereamur.

Intatio. Dignum et justum est : vere Domine
equum et congruum est : te Dominum Deum nostrum
fontem eterne beatitudinis : et indeficientem gloriam
sempiterni muneris conlaudare. Qui tanto luminis
dono lustrati hunc mundum : expellendo a cordibus
fidelium principem tenebrarum : et largiendo cre-
dentibus charismata gratiarum. Ad quod munus non
solum eos vocas qui humane conditionis integram reti-
neant formam : sed etiam illos attrahis : **351** qui poten-
torum more ^a dissimiles extant ab humana conditione.
Cum enim misericordie tue munus non possit lege
constringi : qui sicut inenarrabilis gloria immensus
potentia preclarus gratia inextimabilis misericordia.
Omnibus enim prestat quod tibi indeficienter extat :
et digna prebes indignis : cum ipse largiendo non
angustaris. Qui sanctum hunc Martyrem tuum Chris-
tophorum et corporali ostensione ^b terribilem : et
gratia muneris eminentem : et gloria nominis tui de-
monstras potentem. Cujus initium fidei miraculis cepit
ut primum incognite lingue loquelam acciperet : ut
reserato vinculo oris promeret aliis eloquia predica-
tionis. Tu enim Domine in hoc Martyre tuo hanc
gratiam ostendisti virtutis : qui primum per sapien-
tiam os mutorum aperuisti : et linguas infantium di-
sertas fecisti. Sicque post hoc munus : duplici eum
locupletas dono : dum militum ad se agmine intro-
misso et ^c corpora cibo : et corda pascit eloquio. Ad-
greditur dehinc numeroso fultus comite Cesarem : ^d
et insuper cibi omentis erectum mortali gloria cir-
cumdatum : et nimio superbie culmine elevatum.
^e Quem ita suo almifico terruit aspectu : ut properaret
cadere de solio suo. Vere Christicolam intuens ma-
gnam : cujus vultu territus : in se confusus extiterat
inimicus. Exequitur post hoc crudelis officia tormen-
torum : in quo se semper aspiciens : prius defecit
mente : quam jussione. Et herens lingua guttari :

^a *Dissimiles.* Hoc est, qui non modo gentes quae
civiliter vivunt, sed barbaras etiam nationes, quae
humanitatem exuisse videntur, ad fidem vocas.

^b *Terribilem.* Apoge ista, aliaque similia, ex vitia-
tis Actis interpolata. Sanctus Christophorus non fuit
monstrum aliquod, neque corpore fuit immanis et
vastus. Imo fuit decorus, et elegans corpore, ut in
hymno Gottho-Hispani officii legitur.

^c *Corpora cibo.* Sanctus, ut contubernales suos de-
mereret, peculiari cura illis cibos in castris praeparabat.

^d *Et insuper.* Locus mendosus ; forte, in *superbi
throni ornamentis erectum.*

^e *Quem ita.* Et haec interpolata.

^f *Ut per carnem.* Et haec e vitiatas Actis interpolata
supponunt Aquilinam et Galonicam mulieres mere-
trices fuisse, quas, ut habent Acta apud Surium, ad
sanctum Christophorum sollicitandum miserunt, eas-
que aiunt ejus opera ad Christum conversas marty-

ris sensusque mentis turbato : omnis ejus jussio cassata
in disposito. Frustratur denique crudelitate penarum
magistri sui diaboli, verum exquirat laqueum ^f ut
per carnis delectamenta deciperet animam sanctam.
Et in hoc sibi concessa speravit frui victoria : si inli-
citis eum motibus traheret ad luxuriam. Sed quid
agit : qui inaniter laborat : cui iniquitas procuratur ?
Cum et sua perniciosa dispositione foret evacuatus :
et eas quas ad decipiendum preparaverat : per mar-
tyrii gratiam preparaverat laureandas. Jamque post
hoc Sanctus Martyr : et militum sibi copulavit soda-
litatem ^g et reliqua fidelium multitudinem cruce mar-
tyrii purpurata : colorum Domino promisit in aula.
Cum quibus ipse post consummatam gloriam passio-
nis : inseparabili Trinitati et sempiternae divinitati :
B glorie hymnum dulci modulatione depromit : ita fide-
liter dicens. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus es
Domine Deus noster : qui ex omnibus gentibus glo-
riosam assumis Ecclesiam : que tue passionis et re-
surrectionis gloriam : et augmentum capit per fidem :
et glorie suscipit retributionem : cum tibi indesineat
beneplacitam exhibeat operationem. Christe Do-
mine ac redemptor eterne.

Post pridie. Preclaro Christe illo tue majestatis
instructi oraculo : quem nos usque ad diem secundi
adventus tui semper tue passionis : que est gloria
nostre redemptionis : memorare jussisti. Ut hec nos
commemoratio tibi faceret manere connexos : et a
prave actionis nexibus absolutos. Obtentu Martyr
C tui Christophori fac nos sequaces esse tue gloriosis-
sime passionis : ut repleti gratia Spiritus Sancti :
carnem subjiciamus anime : et animam tibi. Ut puri-
ficato cordis receptaculo : sumamus precium nostre
redemptionis : et ob hoc te sequamur ad gloriam
resurrectionis.

¶ Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Eximio eminentie munere immensa tua pietas
eminet Christe : in quo sepe indignis dona largiris :
dum et prevenis misericordia volentes : et provehis
laureandos in celis. Qui Sanctum tuum Christo-
phorum Martyrem : dum juxta quod in omnibus consueta
species manet : ^h dissimilis extat : repositionem

rium subfisse ; sed Galonica et Aquilina erant milites,
D commanipulares sancti Christophori, qui, ob fidem
Christi, pugione ante alios confossi, ad palmam per-
venerunt, ut aperte in hymno Breviaris legitur :

Aquilinam tunc deinde, sanctumque Galonicam
vehementer pennis actum saevienter dedicat.
Pugione consecravit memoratos milites.

Pluraque autem nomina propria virorum apud Go-
thos et Saxones antiquos in *a* desinebant, cujus rei
ignorantia eos quoque decipit qui Sunniam et Fro-
telam, ad quos epist. 106 (*Edit. Veron.*) sanctus
Hieronymus scribit, sacras Virgines fuisse opinati
sunt.

^g *Et reliqua.* Lege et reliquam.... multitudinem...
purpuratam.... praemisit in aulam.

^h *Dissimilis.* Haec etiam alludunt ad faciem caninam
quam Acta vitiatas sancto Christophoro tribuunt.

fidei cremasti ardore : ut tuo fretum munere : A ligere salus est : et amare perfectio : inlabere in cordibus nostris : et da in omni Ecclesia tua Martyria tui Felicis lucere vestigia. Ut te regente omnium gressus : ea nos via perducatur ad vitam : que beatissimum Martyrem tuum extulit ad coronam. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

2 *Dicat Presbiter.* Humiliate vos benedictionibus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

edictio. Christus Dei filius : a quo cuncta creature creata : faciat vos in beneplacito sibi mappere. *ñ*. Amen. Ut qui beatum Christophorum sua prestat locupletem esse : faciat vos ejus sibi placibiles existere. *ñ*. Amen. Ut sicut us magnum certamen sibi adgregavit multitu-

Sanctorum : ita ejus suffragio dignetur vestra e omnia contagia peccatorum. *ñ*. Amen. Per cordiam ipsius Dei nostri. Dominus sit semper un. *ñ*. Et cum.

ut Chorus. Gustate et videte.

1. Refecti Christi corpore. *Quere in Festo Christi.* fol. 267.

atio. Domine Deus omnipotens qui convertis mtes : et reducis ad viam veritatis de errore antiam : et commutas fera in humana : presta icordiam omnibus invocantibus nomen beato- Christophori Martyris tui atque comitum ejus : tantum ab angustiis et tribulationibus hujus eruantur : sed ab illo loco in quo requies est : et sempiternus dolor inhabitat. *ñ*. Amen. omium nostrum Jesum Christum filium tuum : cum et cum Spiritu Sancto unus Deus vivit et t in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit vobiscum. *ñ*. Et cum. Missa acta est in no- Domini nostri Jesu Christi : perficiamus eum *ñ*. *Chorus.* Deo gratias.

na natale Sanctorum septem Dormientium : *nia dicantur plurimorum Martyrum.* fol. 430.

tale Sanctorum Nazarii : Celsi : et Pantaleonis : *nia dicantur plurimorum Martyrum.* fol. ut supra.

In festo a Sancti Felicis Martyris.

Ad Missam Officium.

riam et magnum decorem. *Quere in communi Martyris.* fol. 421.

atio. Deus cujus honor sanctitas est : quem di-

sancti Felicis. De sancto Felice celebri martyre idensi Prudentius (*Hym. 4 de cor.*) canit :

Parva Felicis decus exhibebit
Artibus sacris locuples Gerunda.

idem sanctus Eulogius (*Mem. sanct. l. 1*), sanctus vrus Turonensis (*De Glor. Mart. l. 1, c. 92*), serunt. De eodem J. Tamaius (*Martyrol. Hisp.*, p. 332) et Sollerius (*Apud Bolland. t. 1 Aug. pag. 22*) satis fuse agunt. Acta ejus ex Miss. de Moissacensi (*Apud Bolland., t. 1 Aug. pag. dita sunt. Tamaius in Martyrol. Hisp., t. IV, 3*) breviora dedit ex *vetusto Legendario Hispania*. Apud Hispanos non uno die colebatur sanctus ; nam in Missali Mozarabum 17 Kal. Augusti i propria, in Breviario Mozarabum pr. Nonas

Augusti, officio proprio gaudet ; at in Orationali Gothico (*Pag. 427*) titulus legitur : *Incipiunt orationes in diem sancti Felicis, ad vesperum completoria.* Kal. Aug., et sane Kalendis Augusti commemoratur in Martyrologiis Hieronymianis vetustioribus et in Martyrologiis Adonis, Flori, Usuardi, Notheri, et Romano Baronii. Porro hic sanctus Felix distinguendus est ab alio sancto Felice martyre Gerundensi, qui die 18 Martii colitur, quique, ut ferunt, diaconus fuit sancti Narcisii episcopi.

Profetia. Beatus vir qui non est lapsus verbo. *Quere in communi unius Martyris.* 421.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu.

b Psallendo. Exurge Domine et intende iudicio meo Deus meus : et Dominus meus in causam meam. *ÿ*. Effunde frameam : et conclude adversus eos qui me persequuntur : dic anime mee : salus tua ego sum. *P.* Deus meus.

Dicat Presbiter. Silentium facite. *Epistola.* Confortare in gratia que est in Christo Jesu *Evangelium.* Una dierum Dominus etc. *Quere in com. unius Martyris.* fol. 423. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu. *Lauda.* Alleluja. *ÿ*. Beatus homo. *Sacrificium.* Fulgebit justus. *Quere in com. unius Martyris.* fol. 422.

Missa. Omni cura : omni studio : omnique devotione fratres charissimi diem hunc : quem beatissimus Felix effusione sanguinis sui pro Christi nomine felici martyrio consecravit : divinis officiis celebremus. Qui Salvatoris nostri precepta custodiens : dum studio secularium litterarum Cesarea degeret : perfectus in legem Domini Sanctam Hierusalem Felix intravit. Et quod in ista de ambitione humane institutionis amisit : in illa Angelorum societatem divina contemplatione promeruit. In ista reliquit temporalem ac perituram stulticie sapientiam : in illa adquisivit eternam in Deo manentem veram sapientiam. Illius igitur presidio Deum communi prece poscimus : ut qui illum ditavit virtutibus : nobis per eum suis dignetur suffragare muneribus. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Deus qui beatissimum Felicem Martyrem tuum : ita Sancti Spiritus calore inflammasti : ut contemptu rerum presentium : te sequeretur : et promissionis tue donis celestibus ditaretur. Qui in genitali solo tepescente persecutionis flamma : dum miles tuus in quo pro tuo nomine certaretur : inquireret : et inexardescentem declinare a civitate in civitatem sciret : **353** zelo tui amoris armatus :

Augusti, officio proprio gaudet ; at in Orationali Gothico (*Pag. 427*) titulus legitur : *Incipiunt orationes in diem sancti Felicis, ad vesperum completoria.* Kal. Aug., et sane Kalendis Augusti commemoratur in Martyrologiis Hieronymianis vetustioribus et in Martyrologiis Adonis, Flori, Usuardi, Notheri, et Romano Baronii. Porro hic sanctus Felix distinguendus est ab alio sancto Felice martyre Gerundensi, qui die 18 Martii colitur, quique, ut ferunt, diaconus fuit sancti Narcisii episcopi.

b Psallendo. Ps. xxxiv, 23. *ÿ*. Ibid., 3.

c Genitali solo. Eratenim sanctus Felix natione Afer, qui cum in Hispaniam venisset ut sanguinem pro Christo funderet (*S. Eulog., Mem. sanct. l. 1*) captus Gerundæ, initio persecutionis, inter primos sævitissimos Daciani expertus est.

non ad ostium se elegit abscondere : sed in acie ubi certamen ageretur immittere. His itaque patrie cedens ponti freta transcurrens : te qui ubique totus es querens : Gerundam usque pervenit. In qua ut bonus negociator preciosam margaritam : quam distractis omnibus comparaverat : cunctis fidelibus preponebat. Per quam et fortes in fide construeret : et dubios fidei fideliter reformaret. Non formidando de presentibus penis : sed properando congaudens premiis de eternis. Unde precamur te omnipotens Deus : ut ejus suffragio nos tuearis de celis : cujus martyrium cultu tuo celebramus de terris. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus qui auctor felicitatis eterne es : Felicis Sancti tui obtentu serenus recepta offerentis populi votum : et cunctis tribue remedium postulatam. Sicque per illum pius opitulator assiste precibus nostris : ut defunctorum spiritus beatorum consortiis consoleras. Quo illo interveniente feliciter vivamus in seculo : qui nomine Felix et merito : felici est pro te consecratus martyrio. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Jesu Dei fili : qui felices animas beatorum in celestem Hierusalem feliciter locans : felices eos qui in ejus pace gaudent divina auctoritatis sententia prolata denuncias. Fac nos feliciter Felicis tui merito in ipsius superne Hierusalem perenni felicitate letari : atque illius de die in diem desiderii renovari : et sicut hujus civitatis avidus negociator hic Sanctissimus extitit Felix : qui probitate morum potissimus : et patria exul et rebus tumentis seculi sapientiam deserturus : celestes accumulans fructus : ad illam conscendit cum his que adquisierat coronatus : ita quoque nos te opitulante strenui negotiatores in hac via pacis et charitatis effecti : sic omnia que gerimus in tua et proximi dilectione agimus : ut dignum conquestum huic sancte patrie coronaturi post nostrum transitum deportemus.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : satis nobis conveniens : tibi que dignum est vero : ut gratias referamus tua creatura : tue majestati Domine omnipotens sempiternus Deus per Jesum Christum filium tuum : si tamen fueris dignatus inspirare : quas tibi possimus grates persolvere. Nam nihil tibi dignum servitutis est nostre : nisi quod dignum effici possit dederis ipse. Unde cum in Sanctis tuis cernimus mirabilem te : mirabilia conspiciamus a Sanctis fieri per te. ^a Tu es enim qui facis mirabilia solus. Quis enim reticeat laudes tuas ? quas nec intellectu colligere : nec lin-

^a Tu es enim. Hoc loco quæ ad laudem sancti Felicis pertinent congeruntur. A Gerundensibus doctor et apostolus appellatur : incertum tamen est an monachus, an clericus fuerit. In Actis apud Joannem Tamaum sancti Cucufatis frater nuncupatur; hoc loco tamen de ejus cum sancto Cucufate consanguinitate, et familiaritate cum sancta Eulalia Barcinonensi prorsus siletur. Videtur sanctus Felix fuisse homo laicus; qui, mercaturæ faciendæ prætextu, Christianis subvendebat, et Christi doctrinam spargebat. Sanctus Eulogius (*Mem. sancti.*, lib. 1) de sancto Felice scribit : *Felicissimus martyr Felix, cum fidei relatu persecutionem Catholicorum quæ apud Gerundam, Hispanie urbem, confinem Galliarum, gerbatur comperiret, cri-*

gua possumus dicere : et tamen obstestatione tui compellimur non reticere. Tu enim Felicis tuo felicitatem conferens : primum Christi tui eam agnitione inlustrem : dehinc lavacri unda prestantem. Post hec laudabilis vite moderamen continentem : postremo martyrii fecisti congressione ammirabilem. Cunctis similiter insinuans posse te impertiri : si similiter cuncti gratie tue vellent adherere. Aut si certa omnium merita : dispensatione tua per distributionem munerum : et multimoda actione sua : non ostenderes a semetipsis discreta. Quid sunt enim bona merita nostra : nisi dona tua ? Et ideo benedicimus te : gratias agimus tibi : magnificamus et conlaudamus te. Creasti enim omnia bonitate : redemisti miseratione : amas benignitate. Et cum in omnia opera tua : ab operibus tuis intelligaris omnipotens : minus de te profertur : quam sentitur : et plus est procul dubio : quam sentiatur. Quid enim dignum loquetur caro de spiritu ? natura lutea de opifice suo ? mortalis de vita ? temporalis de eterno ? homo de Deo ? sed quoniam in contemplatione tua deficit : non modo vicata : sed etiam illa superna et purgata creatura : nihil conducibilis nobis esse credimus : si in hac festivitate Martyris tui Felicis : felicitate Felix : et nomine : redempti unigeniti tui Domini nostri Jesu Christi sanguine : votum nostrarum precum cum supernis virtutibus noveno numero consecratis : nos oves pascue tue recepti in denarium : ut continuemus clamantes : et dicentes. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

354 *Post Sanctus.* Vere sanctus : vere gloriosus es et ammirabilis Deus Pater omnipotens. Qui beatissimum Martyrem tuum Felicem : ita magisterio fecisti evangelice predicationis instructum : ut dum relicta patria : exul te luminum Patrem quereret : ut non oblecta modio : sed super candelabrum lucerna fidei cunctis in Ecclesia perluceret : sevientem fidei persecutorem inimicum ^b non quæsitus aufugit : sed querens cum quo certaret invenit. Qui cum ^c comprehensores cruentis tribunalibus ob confessionem tui nominis ^d sisteret : et primum lenocinatione sermonum Sanctum tuum suasionibus inimici inlecebrare tentarent : pectus quod tu sera gratie tue firmaveras telo reserare non valuerant inimici. Ingerit itaque insaciata crudelitas imi squallorem carceris ferri pondera. Inedie tabem : flagellorum sulcam unguularum lacerationem : maris naufragia : totaque perversitate mentis terrere militem tuum attentat. Sed tu adjutor fortis : dum in omnibus facis victorem Martyrem

literque Ecclesiam Dei ibidem a paganis infestari cognosceret, extemplo, litteraturæ liberalis studium derelinquens, quod in Cæsareæ Mauritanie positus excolebat, præpeti navigatione, æquore transmissio, prædictam oppidum adiit, ibique martyrium, quod patriæ suæ deerat, devotus Christi miles triumphabiliter consummavit.

^b Non quæsitus aufugit. Forte, quæsitus non aufugit. Certe sanctus Eulogius enumerat Felicem hunc inter eos martyres qui sponte se obtulerunt et coronati sunt.

^c Compræhensores. Lege compræhensus.

^d Sisteret. Lege sisteretur.

: deficientibus penis : fatetur se etiam adversa- A
ictum. Ut sentiret se divino iudicio penis sub-
 : qui vanis supersticionibus deditus cogebat
ntis subdi Martyrem tuum. Insaniens itaque
 crudelitas Sanctum interfici jubet : carcere
 : sed Felix triumphator Dominum Deum con-
im terris : felicem animam triumphantibus An-
premisit in celis. Christo Domino Redemptori

pridie. Oratio. Unigenite Deus noster : qui pro
ami militis tui Felicis fide remuneraturus aspi-
 : non eum solo deseris : non etiam pelago. Cum
tatis tue auxilio ubique munitus : et in terra
rens : adversarium conterit verbis : et mari ad-
ms fluidas suis submittit undas vestigiis. Que-
 : ut hujus Martyris mollitus suffragio : vitam
m eluens : ceno eruas a profundo : conferendo
ficationem oblati : et perpetuam benedictio-
sumpturis : quo te Dominum nostrum et corde
nis perenniter conſteamur mundissimis : quem
Martyr Angelis immixtus conlaudavit vocibus
ñ. Amen.

orationem Dominicam.

nipotens Domine : qui es auctor felicitatis eter-
mpetrante quesumus Sancto tuo Felice : squal-
a nobis nostre infelicitatis absterge : ut apud
eternum cum ipso feliciter gaudeamus : cujus
udentes felicitati : festa hodie solennia celebra-
proclamantes e terris. Pater noster.

at Presb. Humiliate vos benedictioni. Domi-
it semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu tuo.

edictio. Felices vos Dominus Martyris sui Feli-
tercessione efficiat : et omnia mala a vobis de-
. ñ. Amen. Presentem vitam feliciter agere
dat : ac vobis benedictione perpetua benedicat
men. Nullum ex vobis infelicem esse permittat :
dicibus vobis felicius semper occurrat. ñ. Amen
isericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit
r vobiscum. ñ. Et cum.

at Chorus. Gustate et videte.

usti et Pastoris. Justus et Pastor, fratres Complu-
s, cum tenera adhuc ætate litterarum elementis
rentur, audientes Dacianum Complutum ad
tianos puniendos venisse, projectis in ludo ele-
ario tabulis ad tribunal præsidis recto conten-
it, et se fidei legemque Christi amplexos, deos
non adorare, ultro professi sunt ; quam ob cau-
ratum cæsi, mox extra urbem ducti decollantur.
ora martyrum, ut ceciderant, ab invicem sejuncta,
s in eodem campo sepelierunt, ubi per annos
octoginta humo et longa temporis oblivione
a, sine cultu jacuerunt, donec Asturius, epi-
s Toletanus, divina revelatione commonitus, di-
ter quesita tandem detexit (S. *Ildeph.*, in *ad-
d libr. S. Isid. de Vir. Illustr.*). Asturius autem
pignora in iisdem tumulis reposuit in quibus
erat, ratus nullum locum condendis eorum reli-
martyribus acceptiorem fore illo ipso quem cruora
lim consecraverant. Basilicam itaque erexit, et
binas Deo aras constituit, quarum una Justi, al-
Pastoris, corpus tegebatur ; exinde locus iste
is atque ingentibus miraculis, Deo operante,
scere cœpit, cultusque Justi et Pastoris per om-
Hispaniam vicinasque regiones late diffusus est.

*Com. Refecti Christi corpore. Require in festo Cor-
poris Christi. fol. 267.*

Oratio. Presta nobis omnipotens Deus beatissimi
tui Felicis assiduum patrocinium : ut ejus quoque
preclarum assequi mereamur exemplum. Ut sentien-
tes impensissime suffragantem : sequamur fortissime
preliantem. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus
noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.
In nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus
cum pace. ñ. Deo gratias.

In festo Sanctorum Simplicii : Faustini : et Beatricis :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 430.

In festo Sancte Marthe hospite Christi :
Omnia dicantur unius virginis. fol. 436.

In festo Sanctorum Abdon et Sennen Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 430.

In festo Sancti Germani Episcopi et confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fol. 432.

Vincula Sancti Petri :
Omnia dicantur ut in Cathedra. fol. 512.

In festo Machabeorum Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 430.

355 *In festo Sancti Stephani Pape et Martyris :*
Omnia dicantur unius Martyris Pontificis. 423.

Inventio Sancti Stephani Martyris :
Omnia dicantur ut in alio festo majori. fol. 42.

In festo Sancti Petri Exomensis :
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fol.
432.

In festo Sancti Dominici de Ordine Predicatorum :
Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432.

Eodem die Sancte Marie de Nivibus :
Omnia dicantur ut in Assumptione. folio 361.

Transfiguratio Domini :
Omnia dicantur ut in Dominico post Pentecosten.
fol. 263. In festo Sanctorum a Justi et Pastoris ad
Missam officium : omnia alia plurimorum Martyrum.
fol. 426, excepta Missa.

Missæ. Dominum Jesum Christum auctorem justi-
cie : et celestis alimonie largiorem fratres charis-

Gotho-Hispani VIII Idus Augusti missa et officio pro-
prio Justum et Pastorem colunt. In Orationali Gothi-
co (Pag. 430) exstat titulus : *Incipit oratio, vel bene-
dictio, de festivitate sanctorum Justi et Pastoris, etc.,*
viii Id. Aug. Et in lapide Caradignano, apud Morales
D (Chron. gener. *Hisp. lib. x, fol. 355, pag. 1*), ducenti
monachi interfecti a Saracenis leguntur octavo Idus
Augusti, die sanctorum martyrum *Justi et Pastoris*.
Eodem quoque die horum festivitas inscribitur Mar-
tyrologiis Adonis, Usuardi, Gallicano Martenii, et
Romano Baronii ; at Martyrologia Hieronymiana,
Lucense Florentinii, Corbeiense Dacherii, Richeno-
viense, Augustanum, Reginæ, Labbeanum, utrum-
que Antissiodorense, Gellonense, Fuldense, Ottho-
nianum, et fortasse alia quædam, VIII Kal. Septembris
de Justo et Pastore agunt. Acta præsidialia horum
martyrum nulla olim exstiterunt, siquidem, ne auditi
quidem, nec pro tribunali a præside interrogati,
gladio puniti fuerunt, quare quæ in missa et officio
Gotho-Hispano de eorum martyrio traduntur certiora
habenda sunt. Missa enim et officium sancto Asturio,
Toletano episcopo, qui Justi et Pastoris corpus
invenit, haud vana conjectura, auctori tribuuntur.
Exstant apud Bollandianos (Tom. II Augusti, pag.

simi unanimes deprecemur : ut nos in die electorum A Justī et Pastoris Martyrum suorum justicie fructu locupletet : et salutaris verbi sacramento reficiat. Justī sui precibus peccatores justificet : et Pastoris patrocinii tueatur Catholicum gregem. Atque utrorumque Sanctorum preces suscipiat : ut cunctorum supplicantium peccata dimittat. Det nobis in tanta festivitate leticiam : omnique Christiane congregationi concordiam. Deprecantium se voces exaudiat : languentibus medelam infundat : oppressis libertatem : discordantibus tribuat pacem : laborantium necessitatibus subveniat : populorum vota multiplicet : suscipiat vota fideliter : que inspiravit offerenda clementer. Et quodcumque non facile prestatat indignis : totum nobis pro suis quibus nihil a abnegat imperciat Sanctis. ñ. Amen.

Alia Oratio. Domine qui es justus justorum : et pastor piissimus animarum : qui Justum et Pastorem innocentes : in regno tuo Martyres suscepisti : tribue in nobis innocenciam tenere : dum vivimus : et justiciam custodire : dum judicamus. Ut etiam defuncti in consortio tuorum Sanctorum sine fine vivamus. Quatenus eorum vestigiis inherentes : non ab illis per mala opera afficiamur exteri : qui te confitendo propter te mortui : tibi que sunt feliciter sociati. Ea fides te nobis reddat propiciam : que illos gloriose pervexit ad regnum. Illi tuam contemplantur quotidie gloriam : nos flagitamus per momenta misericordiam. Illis conlata est post mortem victoria : nobis eorum interventu donetur facinorum indulgentia. Ut qui illos amicitie tue fecisti participes : nos indignos eorum gaudiis efficias sine fine consortes. ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus qui justicie vindex : et pastor pius : redemptor ovium cognosceris esse : propiciatus in hac solennitate tuorum infantium Justī et Pastoris oblationes populi suscipe offerentis.

154) Acta sanctorum Justī et Pastoris ; eadem ferme, paucis interpolatis, apud Tamaium (*Martyrol. Hisp. tom. IV, pag. 397*) legebantur. Sed mihi displicet proœmium istorum Actorum, quo traditur quod *Dacianus instinctu serpentis universum percurreret, ut Christianos in diversis regionibus cruciaret, et ad sacrilegæ suæ religionis ritum omnium populorum converteret dignationem.* Displicet etiam quod de inventione corporum Justī et Pastoris omnino sileant, et quod structuram basilicæ, cum duobus in ea altaribus, quæ, procul dubio, post reliquias a sancto Asturio inventas, ædificata est, cum prima martyrum sepultura conjungant. De inventione reliquiarum Justī et Pastoris ab Asturio facta scribit pseudo-Dexter, in Chronico *Apud Nicolaum Antonium, Bib. antiq. Hisp. t. II, pag. 277*, eam anno 490 contigisse ; sed cum Prudentius exeunte sæculo IV (*Hym. 4 de coron.*) detectis jam martyrum corporibus, scripserit :

Sanguinem Justī, cui Pastor hæret,
Fercula.n duplex, geniumque donum
Ferre Complutum gremio juvabit
membra duorum ;

et sanctus Paulinus anno 391, aut 392, filium suum, octavo a nativitate die defunctum, juxta martyres Complutenses se tumulasse dicat (*Carm. 32, Edit. Veron. Muratorii, alias Carm. 15, de obitu Celsi pæri*), horum corpora ante annum 400 detecta fuisse

Justī tui precibus respice misericors : et Pastoris suffragio consolare defunctos. Quo justicia pastoris summi concreta clementie : celesti pascat alimonia : quos creavit : pietate justificet : quos redemit.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Fons pacis : origo dulcedinis : initium charitatis Christe Deus : qui cara duorum parvulorum pectora fratrum Justī scilicet et Pastoris tanto tue dilectionis implesti amore : ut ultra vires viriliter dimicarent : qui adhuc lactentis tenorundine agebantur infantia : presta nobis : ut altere nexi vinculo pacis : nullis attestemur jacula adversantis : quo sic in nobis justicia Justī precibus floreat : et Pastoris consolatio se super nos in pace dilatata diffundat. ñ. Amen.

B Inlatio. Dignum et justum est : equum vere et salutare est : nos tibi gratias agere omnipotens Deus : cujus potentia mundum regit : atque clementia in omnibus mundi partibus opportuna Sanctorum suffragia prebet. Postquam enim per orbem universum notitiam tui nominis regenerasti inter populos tradidisti : Martyres quoque : qui te non solum voce : sed et sanguine testificati sunt : Ecclesie tue presules per loca quamplurima : velut preciosissima ornamenta disposuisti : ut fidelium congregatio : que peregrinatur in terris : haberet consolationem in Sanctis. Et que presentibus afficitur malis : tuitionem inveniat ^b vernacula in patronis. Inter quos dum Justī tui plena devotione adheret ^c exequiis : Pastoris simul **356** atque ejusdem se gubernari gaudet precibus indefessis. Quos ab occiduis partibus semper victuros : immaculatos pueros elegisti : ac propter nominis tui confessionem punitos : velut acceptabiles tibi hostias assumpsisti. Ipse etenim laudem ex ore infantium et lactentium perfecisti : qui ^d in sue infantie rudimentis : necdum loquendi habilem propter te punitam Sanctorum etatum

consenda sunt. Quare credibile est, quod scribit Ferreras in Synopsi historica rerum Hispanicarum sanctum Asturium, sive Asterium, qui anno 400 concilio primo Toletano interfuit (*de Aguirre, tom. II, Conc. Hisp., dissert. 6, cap. 154*), anno circiter 388, corpora sanctorum Justī et Pastoris, Deo revelante, invenisse. De eorumdem reliquiarum translationibus, quæ, eversis in Hispania per Saracenos Gothorum regno et vero Dei cultu, primum in Galliam, deinde in Vallem Nocetam, diocesis Oscensis, ac demum Oscam delatæ fuerunt, consule Bollandianos socios (*Tom. II Augusti, pag. 148 seq.*) cuncta diligenter discutientes.

^a *Abnegat.* Hanc, circa intercessionem sanctorum, esse genuinam Hispanorum sæculo IV doctrinam, confirmat Prudentius (*Hym. 4 de coron.*) ubi de suis Calaguritanis martyribus canit :

Nil suis bonus negavit Christus unquam testibus.

Idem in Cappadocia docebat sanctus Gregorius Nazianzenus (*Orat. de S. Theodoro*) ; tum subdit : Hinc pius populus discat hoc : *pretiosa et honorata est coram Domino mors sanctorum ejus.*

^b *Vernacula.* Lege *vernaculam.*

^c *Exequiis.* Forte, *obsequiis.*

^d *Qui in sue infantie.* Alludit ad innocentes martyres Bethlemiticos.

coronasti : tueque dextere tactu parvulis benedi-
 cisti : talium esse regnum celorum : voce veridica
 predixisti. Nullus itaque sexus nullaque non etas
 exornata efficitur premiis sempiternis : qui omne
 humanum genus redemptum est precio sanguinis
 tui. Propter quod Ecclesia Catholica : que accepit
 arram Paracliti tui : hec tibi ^a in Sanctis offert pi-
 gnora perceptura gloriam tui regni. Quorum meritis
 honorum universitas adjuvatur : horum memoriis
 nostra congregatio : nostraque illustretur ex toto
 devotio. Quorumque ex progenie tanti nominis tes-
 tes suscipiuntur in celo : eorum posteritati uberi-
 oria beneficia condonantur in seculo. Quique jam
 a te Domine post victoriam coronati : et in tua bea-
 titudine constituti atque Angelorum cetibus adgre-
 gati : te piissimum redemptorem quotidie cum Che-
 rubin ac Seraphin sine fine conlaudant : ita dicen-
 tes. *ñ. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-
 minus noster Jesus Christus Filius tuus. Qui parvu-
 lorum suorum Justi et Pastoris roboravit infantiam.
 Quo eorum tenera etas persequentis posset sustinere
 tormenta. Quique in illis cum se invicem ad pas-
 sionem exhortarentur : fari dignatus est per gratie
 donum. Qui non vigore corporis : sed spiritus opta-
 tum continuo adepturi erant martyrium. Pro quo
 debitas illi tecum atque Sancto Spiritui gratias refe-
 rentes : qui solus abundans in dono gratie : ex ore
 infantium et lactentium perfecit laudem. Precamur :
 ut horum innocentiam inreamur tenere dum vivi-
 mus : quorum hodie festa solemnia celebramus. Per
 Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post nomina. Oratio. Deus lactentium fides : Spes
 infantium : Charitas puerorum, qui per innocentium
 tuorum Justi et Pastoris laudem : cunctos provocas
 ad salutem : infunde in nobis quesumus puritatem
 lactentis infantie. Ut dum sensu justicie parvulis
 adequamur : in illa remuneratione fidelium pariter
 gloriemur. Sicque eorum interventu : his hostis be-
 nedicto : ut ex his sumentes : et peccaminum eluan-
 tur labe : et pure confessionis potiantur dulcedine.
ñ. Amen.

^a *In Sanctis. Forte, pro sanctis.*

^b *Tormenta.* Hinc discas sanctos Justum et Pasto-
 rem revera tormenta sustinuisse, etsi vulgata Acta
 contrarium innuere videantur.

^c *Innocentium tuorum.* In hoc officio (quod a sacro
 Asturio exeunte saculo IV compositum tradunt,
 et sane est tanto auctore dignissimum) Justi et Pa-
 storis tenera etas tam frequenter iisque verbis exprimi-
 tur, ut minime dubitandum sit quin ante puber-
 tatis annos martyrium fecerint. Nam et innocentes,
 et infantes, et parvuli, et lactentes, et pueri,
 aliisque nominibus appellantur, quæ iis tantummodo
 aptari possunt qui nondum pubertatem attigerunt.
 Cum Missali et Breviario Mozarabum, quoad teneram
 horum martyrum etatem, convenit Orationale Gothi-
 cum, ut ex hac rubrica (Pag. 130) ad officium
 sanctorum Justi et Pastoris spectante apparet : *Cæ-
 teræ tamen orationes de Mauritino, de Antifonia, id est,
 Sinite parvulo, et Sapiencia aperuit os mutorum,
 sive de Allinatico Ex ore infantum, vel de Respon-*

Ad orationem Dominicam.

Exultantes de tuorum Justi et Pastoris Deus Pater
 triumphis : quorum lactentium infantium etas reli-
 ctiis scole tabulis : ad suscipiendum alacriter pervo-
 lavit bravium passionis : tibi creatori nostro et vota
 cum gaudiis : et scelera pandimus cum lamentis.
 Poscentes tuam piissimam majestatem : ut qui illo-
 rum innocentiam consecrasti martyrio : nostram
 miseriam repares innocentie bono. Quo eorum ad-
 juti suffragiis : ad te proclamare mereamur e terris.
 Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Domi-
 nus sit semper vobiscum. *ñ. Et.*

Benedictio. Deus qui pius redempti gregis est pa-
 stor : eterne justicie prerogator : sanctorum Justi et
 Pastoris precibus nos tueatur a malo. *ñ. Amen.*
 Justi sui obtentu faciat vos semitas tenere justicie :
 et Pastoris prece : super vos pins pastor invigilet.
ñ. Amen. Quo utrorumque adjuti presidiis : sic
 perenniter fulgeatis justicie cultu : ut sine confu-
 sione perveniat ad pastorem animarum vestrarum.
ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc.
 Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Dicat Chorus. Gustate.

Com. Refecti Christi corpore. *Quere in festo Cor-
 poris Christi, fol. 267.*

Oratio. Suscipe Domine precem populi tui : et di-
 rectam in spiritu tuo supplicationem : tanquam
 odorem incensi fragrantis assume. *ñ. Amen.* Per
 misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit
 semper vobiscum. *ñ. Et cum.* Missa acta est in no-
 mine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum
 pace. *ñ. Deo gratias.*

Sixti Pape : Felicissimi : et Agapthi Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum, fol. 450.

357 *In natale S. Donati Episcopi et Martyris :*
Omnia dicantur unius Mart. fol. 431.

Eodem die Mammetis Martyris :
Omnia dicantur ut supra.

In natale SS. Ciriaci et Largi et sociorum ejus :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum, fol. 430.

In natale S. Laurentii Martyris.

Ad Missam. Officium.

sorio, qui ordine sequitur, superius in Missa quarum
 infantum factæ sunt quæ in isto die dicendæ sunt.
 Sane pes et calcus sancti Justi, quem Bollandiani
 citati delineatum exhibent, non nisi ad teneræ eta-
 tis puerulum pertinet : modo quidam aient reperiri
 ossa quædam grandiora inter reliquias sanctorum
 Justi et Pastoris, quibus, habita proportionis ra-
 tione, contendunt hos martyres juvenes fuisse, sta-
 tura eminenti, senum pedum cum dimidio, et am-
 plius. Sed de his ossibus quid statuendum sit legas
 apud citatos Bollandianos.

^d *Sancti Laurentii.* Celeberrimum in omni Ecclesia
 est, et semper fuit, sancti Laurentii martyrium.
 Unde sanctus Augustinus (Tom. V, serm. 305, Ed.
 Maur.) dixit : *Quam non potest abscondi Roma, tam
 non potest abscondi Laurentii corona.* A Græcis pari-
 ter et Latinis die decima Augusti colitur, ab illis
 quidem in Menæis et Monologio Basilii, a Latinis in
 Calendario Bucheriano, in Calendario Carthagine-
 si, cunctisque Martyrologiis, et in Sacramentaliis

Gloriam et magnum decorem. *Quere unius Mar-* A pauperibus : justitia ejus manet in seculum seculi.
tyris. fol. 421. P. Quia in eternum.

Oraño. Domine Jesu Christe : qui beatissimum Laurentium Martyrem tuum : amplius refulgere meritis : quam flammis affici prestitisti : a ut fortissimus Martyr plus amore : quam ardore serveret : tribue : ut scintilla fidei ejus ita flammemur : ne ab igne seculi consummamur. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Lectio libri Ecclesiastici Salomonis (b C. XXXI).

ñ. Deo gratias.

Qui aurum diligit : non justificabitur. Et qui insequitur c consummationem : replebitur ex ea. Multi dati sunt in auri casus : et facta est d in facie ipsius B perditio illorum. Lignum offensionis est aurum sacrificantium. Ve illis qui sequuntur illud : et omnis imprudens disperiet in illo. Beatus dives : qui inventus est sine macula : et qui post aurum non abiit : nec speravit in pecunia et thesauris. Quis est hic : et laudabimus eum ? fecit enim mirabilia in vita sua. e Quis probatus est in illo : et perfectus est ? et erit illi gloria eterna. Qui potuit transgredi et non est transgressus : et facere mala : et non fecit. Ideo stabilita sunt bona ejus in Deo : et eleemosynas illius f enarravit Ecclesia sanctorum. *ñ.* Amen. *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

e Psallendo. Beatus vir qui miseretur et commodat : disponet sermones suos in iudicio : quia in eternum non commovebitur. *ñ.* Dispersit et dedit C

Leoniano, Gelasiano, Gregoriano, in Missali et Brevariario Mozarabum, in Orationali Gothico, in Missali Gallo-Gothico, in Capitularibus Epistolarum et Evangeliorum, aliisque libris liturgicis, paucis omnino exceptis. In his sunt Sacramentarium Bobianum et Lectionarium Luxoviense, quæ sancti Laurentii expressam non faciunt memoriam. Acta sancti Laurentii genuina prorsus et sincera non habentur, horum tamen vicem supplent hymnus Prudentii secundus de Coronis atque sanctus Ambrosius (*De Offic.*, lib. 1, cap. 4, et lib. 11, cap. 28). Sanctus Augustinus, sanctus Leo papa, sanctus Maximus Taurinensis, et sanctus Petrus Chrysologus, in homeliis quas de sancto Laurentio habuerunt, diem passionis omnes iv Idus Augusti nominant. De anno et persecutione non conveniunt : nam iudiculus consulum, ex quo Solle-rius excerpta quædam edidit Bolland. (Tom. VII Julii, pag. 484), sanctum Laurentium anno 250 persecutione Decii passum exhibet : Decio xi D et Grato bis consulibus, passum sanctus Laurentius, in Idus Augusti, ubi etiam in Idus pro iv Idus signatur. Eusebius quoque, in Chronico, persecutioni Decii martirium sancti Laurentii ascribit : quem sequuntur Bedæ Genuinum et quædam alia Martyrologia, Acta vulgata sancti Laurentii, et Menologium Basilii. Sed cum auctoritate sancti Ambrosii, Prudentii, aliorumque, constet sanctum Laurentium triduo post sanctum pontificem Xistum II, cujus fuerat diaconus, passum esse, Xisti autem martirium viii Idus Augusti Tusco et Basso consulibus, anno aræ vulgaris 258, haud ambiguè argumentis signetur, latendum est sanctum Laurentium, non sub Decio, sed sub Valeriano et Gallieno principibus, iv Idus Augusti, anno et consulibus suprascriptis, martirium celeberrimum fecisse coram præfecto Urbis Coraelio Sæculari, cum ambo principes Roma abes-

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Corinthios (II^a cap. IX).

ñ. Deo gratias.

Fratres : hoc dico. Qui parce seminat : parce et metet. Et qui seminat in benedictionibus : de benedictionibus et metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo : non ex tristitia aut necessitate. Hilarum enim datorem diligit Deus. Potens est enim Deus omnem gratiam abundare facere in vobis : ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes : abundetis in omne opus bonum. Si ut scriptum est. Dispersit dedit pauperibus : justitia ejus manet in eternum. Qui autem administrat semen seminanti : et panem ad manducandum prestabit : et multiplicabit semen vestrum : et augebit incrementa frugum justitiæ vestre : ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem : qua operatur per nos gratiarum actionem Deo. Quoniam ministerium hujus officii non solum supplet ea que desunt Sanctis : sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino. Per probationem ministerii hujus glorificantes Deum in obedientiam confessionis vestre in Evangelium Christi. *ñ.* Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (I^a Cap. VI).

In illis diebus : Dominus noster Je us Christus : loquebatur discipulis suis dicens. Nolite thesaurizare C vobis thesauros in terra : ubi erugo et tinea demo-

sent. Cæterum Gotho-Hispani una eademque missa sanctum Laurentium et sanctum Xistum colunt. Galli vero, in Missali Gallo-Gothico, alteram sancto Xisto, alteram missam sancto Laurentio propriam attribuunt. In Martyrologio Metro Seberi, et in Menologio Basilii, Græci eodem die Xistum, Laurentium et Hippolytum commemorant, diversis diebus passos. Sanctus Cyprianus (*Epist.* 82) scribit : Xistum in cæmeterio animadversum sciatis, octavo Iduum Augustarum, et cum eo diacones quatuor : ita enim Manutius, Morellus et Balutius, in suis Editionibus legunt, et ita legendum esse propugnat Balutius in notis ad hunc locum. Horum autem diaconorum unum fuisse sanctum Laurentium credibile est : neque enim necesse est ut dicamus quatuor hos : e diaconos omnes eodem die cum suo pontifice martirium obiisse. Nam ususque non est uno eodemque die eorum memoriam in Ecclesia celebrari qui distinctis diebus obierant.

a Ut fortissimus. Forte : Quique ut fortissimus martyr plus amore quam ardore serveretur tribuisti, concede, etc.

b Cap. XXXI. Vers. 5-12.

c Consummationem. Vulg., consumptionem.

d In facie. Vulg., in specie. Textus Græcus legit : Multi ligati sunt gratia auri, et facta est perditio eorum coram faciem ipsorum.

e Quis. Ita textus Græcus interrogative legit : at Vulgata, sine interrogatione, qui probatus, etc.

f Enarravit. Vulg., enarrabit.

g Psallendo. Psal. cxi, 5. *ñ.* Ibid., 9.

h Cap. IX. Vers. 7-15. Eadem epistola in vetusto Lectionario Ambrosiano Thomasi hinc festivitatis assignatur.

i Cap. VI. Vers. 19-54.

litur : et ubi fures effodiunt : et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in celo : ubi neque erugo : neque tineæ exterminat : et ubi fures non effodiunt : nec furantur. Ubi enim est thesaurus tuus : ibi et cor tuum est. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si fuerit oculus tuus simplex : totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit : totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebre sunt : ipse tenebre quante erunt ? Nemo potest duobus Dominis servire. Aut unum odio habebit : et alterum diligit : aut unum sustinebit : et alterum contemnet. Non poteris Deo servire et mammoni. Ideo dico vobis ne solliciti sitis anime vestre : quid manducetis : neque corpori vestro : quid induamini. Nonne anima plus est quam esca : et corpus : quam vestimentum ? Respicite volatilia celi : quoniam non serunt : neque metunt : neque congregant in horrea : et Pater vester celestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis ? Quis ceteram vestram cogitans potest **358** adjicere ad staturam suam cubitum unum ? Et de vestimento quid solliciti estis ? Considerate Illia agri quomodo crescunt : non laborant : neque neant. Dico autem vobis : quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est : sicut unum ex istis. Si autem fenum agri quod hodie est ^b in agro : et cras in clibanum mittitur : Deus sic vestit : quanto magis vos ^c minime fidei ? Nolite ergo solliciti esse dicentes : quid manducabimus aut quid bibemus : aut quo operiemur ? Hec omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester : quia his omnibus indigetis. Querite autem primum ^d regnum Dei : et hec omnia adjicientur vobis.

¶ Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ¶ Et cum.

• *Lauda.* Alleluja. ¶. Videant pauperes et letentur : querite Dominum et vivet anima vestra. *P.* Alleluja.

† *Sacrificium.* Ego Dominus creavi te : et dixi tibi : puer meus es tu : elegi te : noli timere. Ego-

^a *Exterminat.* Vulg., *demolitur*; at *Codices Vercellensis, Corbeiensis et Veronensis* legunt : *Ubi neque erugo neque tineæ exterminat.* Brixianus : *Ubi tineæ et erugo exterminant.*

^b *In agro.* Hæc verba neque in Vulgata, neque in laudatis Codicibus Vercellensi, Veronensi, Corbeiensi et Brixiano leguntur.

^c *Minime fidei.* Ita *Codex Corbeiensis*; at *Codices Vercellensis, Veronensis et Brixianus*, cum Vulgata legunt *modicæ fidei.*

^d *Regnum Dei.* Citati *Codices omnes cum Vulgata ad hunc et justitiam ejus.*

• *Lauda.* Psal. LXXVIII, 53.

† *Sacrificium.* Est cento consutus ex verbis *Isaie* XLII, 10, 17; XLII, 6, et *alienis.*

• *Sixtum.* De sancto Sixto II, sive, ut alii scribunt, Xisto, catalogus *Liberianus* hæc breviter tradit : *Xistus, an. II, m. XI, d. VI, cepit a cons. Maximi et Glabronis, usque Tusco et Basso; passus est VIII Idus Augusti.* Sixtus igitur sedit annos duos, menses undecim, dies sex. Pontificatum suscepit anno 266, Maximo et Glabrone consulibus; martyrio affectus est die sexta Augusti anno 28, Tusco

et Basso consulibus, sub Cornelio Sæculari Urbis præfecto. De ejus martyrio, præter citatum catalogum, testis est sanctus Cyprianus (*Epist.* 82), ad Successum scribens : *Xistum autem in cæmeterio animadversum sciatis, octavo Iduum Augustarum die, et cum eo Quartum.* Ita *Pamelius* legit; alii autem, quod supra innotuit, et cum eo *diacones quatuor* legunt. De eodem martyrio meminit Pontius diaconus in Vita sancti Cypriani : *Jam de Xisto, bono et pacifico sacerdote, ac propterea beatissimo martyre, ab Urbe nuntius venerat.* Sanctum Sixtum Latini in Martyrologiis VII Idus Augusti colunt. *Kalendarium Bucherianum* : VIII Id. Aug., *Systi in Callisti.* *Kalendarium Carthagineense* : VIII Id. Aug., *sancti Systi episcopi et martyris Romæ.* Græci autem die decima Augusti Xistum, Laurentium et Hippolytum simul colunt in *Menologio Basilii*, quos sub Decio passos opinantur. In *Missali Gallo-Gothico* sanctus Sixtus missam propriam habet.

Missæ. Ad misericordie opera exequenda fratres charissimi : Christianas mentes hodierna solemnitas excitavit : que beatum Laurentium facultates sibi ab antistite suo Sixto Sancto commissas : Ecclesie sic misericorditer dispensasse narravit : ut repleus dexteram pauperum : illic poneret que custodienda susceperat : ubi violentus persecutor intrare non poterat. Imitemur proinde Martyris patientiam : cujus beatam approbavimus vitam. Transferamus nos etiam universa queque diligimus ad eterna tabernacula : qui migrare disponimus de hac temporali vita. Ut cum dies tentationis advenerit : nihil habeamus quod perdamus inviti : sed spirituali gaudio sapienter accincti : dinicemus fortiter ad effusionem sanguinis : contra perfidiam inimici. Reservantes constantiam veritatis : qua possimus devincere adversarium hostem in nomine Trinitatis. Hec est enim victima Deo semper accepta : cujus per hoc sacrificium recordari compellimur : quando ejus salutaris hostie perceptione mundamur. ¶ Amen.

Alia Oratio. Deus qui divinitatis tue potentia clarens : divinos ac celibes Ecclesie tue ^a Sixtum atque Laurentium elegisti gubernatores. Cum in unum Sacerdotii summam : in alterum Levitici ordinis contuleris gratiam : intentis te precibus supplicavimus. Ut in tanta diei solennitate : conventum familie tue placatus ipse respicias : et postulatus celer occurras. Sixtus officii sui non immemor sanctificanda tibi offerat vota : similiter et Laurentius ministerii sui exequens curam supplicantibus nobis subministret remedia postulata. Per illum discamus quod ipse egit : pro te Domino cervicem ponere : per istum cremantis seculi : ^b illum non subruere tempestate. Per mature discretionis judicio freti polleamus senio-

et Basso consulibus, sub Cornelio Sæculari Urbis præfecto. De ejus martyrio, præter citatum catalogum, testis est sanctus Cyprianus (*Epist.* 82), ad Successum scribens : *Xistum autem in cæmeterio animadversum sciatis, octavo Iduum Augustarum die, et cum eo Quartum.* Ita *Pamelius* legit; alii autem, quod supra innotuit, et cum eo *diacones quatuor* legunt. De eodem martyrio meminit Pontius diaconus in Vita sancti Cypriani : *Jam de Xisto, bono et pacifico sacerdote, ac propterea beatissimo martyre, ab Urbe nuntius venerat.* Sanctum Sixtum Latini in Martyrologiis VII Idus Augusti colunt. *Kalendarium Bucherianum* : VIII Id. Aug., *Systi in Callisti.* *Kalendarium Carthagineense* : VIII Id. Aug., *sancti Systi episcopi et martyris Romæ.* Græci autem die decima Augusti Xistum, Laurentium et Hippolytum simul colunt in *Menologio Basilii*, quos sub Decio passos opinantur. In *Missali Gallo-Gothico* sanctus Sixtus missam propriam habet.

^b *Illumi.* Tolle hanc vocem, extra locum suum positam, et infra reponere, et lege : *Per istum cremantis seculi non obrui tempestate, per illum mature discretionis judicio, etc.*

rum : per istum valide juventutis luctamen arripientes : fide extinguamus incensam libidinum. Quo sic per Sixtum sanctificandi tuis altaribus offeramur : ut tradente nobis Laurentio calicem salutis in remissionem peccatorum sumere mereamur.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Clementissime creaturarum omnium Deus : pro cujus nomine beatissimi Sixtus atque Laurentius Martyres viriliter certaverunt : et diverso moriendi genere coronati sunt. Cum et Sixtus tuo domitas jugo cervicis a gladio perempturus exhibuit : et Laurentius combustum in craticulam corpus suum versari precipiens : spiritum vite inter flammam efflavit. Te quesumus : te rogamus : ut horum precibus corpus nostrum tentationum flammis non ardeat : cor divinis flatibus concalescat. Sicque Sixtus ex accepto Sacerdotali privilegio ligata criminum nostrorum vincula solvat : ac defunctorum nexum orationis favore dirumpat. Ut ministerii sui curam cunctis Laurentio impendente : et vivi piaculis et sepulti se noverint evasisse supplicia.

ñ. Chorus. Amen.

359 *Ad pacem. Oratio.* Deus qui beatissimi Levite tui Laurentii fidem : nec igne subruï nec avaricia fecisti corrumpi : cum et inter flammam invictus : et inter nummos existeret a cupiditate intactus : perspicuam tue majestatis potentiam imploramus. Ut fidem qua tibi credimus in nobis adaugeas : charitatis opes impendas : cupiditates interinas : simulatam faces extinguas. Quo nec avaricia victi : nec odii : ad te veniamus inlesi : illo charitatis tue rore renovandi : quo idem Martyr tuus decoctus igne meruit recreari.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : Equum et salutare est : sancto nomini tuo sempiterna Trinitas fortissime Deus : pro electorum tuorum certaminibus gloriosis : acceptabilem tibi : si pusillis possibile facis : laudis hostiam immolare. Quicquid enim in his magnificum operante peragitur merito : totum tuis virtutibus deputatur. Hujus siquidem congressio pugne : nisi te duce et presule fuerit instituta : nec iniri certamen poterit : nec cum laude finire. Idcirco Domine militum tuorum triumphalem victoriam celebramus : quorum te et velle et perficere fuisse probamus. Ad sunt igitur Domine horum dierum tempore : tui nominis confessione insuperabiles facti : et coronarum ammirabilium splendoribus decorati. Sixtus Apostolorum tuorum cathedre dignus ascensor : ejusque Archidiaconus Laurentius triumpho celestis

^a *Gladio.* Sanctum Sixtum decollatum fuisse recepta est opinio, quam Gotho-Hispani in hac missa aperte sequuntur. Quam auctoritate sancti Cypriani (*Epist. 82*) confirmant, scribentis, *Xistum in cometerio an:madversum esse*; idem enim est *animadverti* atque *gladio puniri*. Nisi forte hoc loco sanctus Cyprianus voce *animadverti* usus sit pro *puniri*. Prudentius (*Hymn. 2 de Coron.*) Sixtum cruci affixum fuisse prodit :

Fortè hæc sacerdos dixerat
Jam Xistus, affixus cruci,
Laurentium flentem videns
Crucis sub ipso stipte.

ardentissimus assecutor. Sed et Hippolitus vel utrumque parentum bonis locupletior factus : his adjungitur heres : quibus licet bihuana vel tridana fuerint intervalla : te ut oportuit dispensante subeundi certaminis : idem tamen in obtinendo premisionem celestium bravio fidei viguit ardor. Sixtus quidem ut bos jugo dominice mansuetudinis assuetus : submisso occurrit capite percussori : potentisque canicie fulgenti cervice renovatus : ut aquila ad celos juventute volavit. Quique Apostolorum choro donatum filium generose mentis Laurentium exspectabat. Quia sine eo proprii sanguinis victimam offerre nolebat : cui cuncta mysteriorum ministeria transiendi commiserat. Qui cum de sua remansione patri querulus extitisset : ab eodem flere prohibitus : quod post tres dies se sequeretur audivit. Nec debere de sua desertione causari premonuit : quoniam ei gloriosior diabolo se viante : iarisque tyranno triumphus maneret. O Martyrum tuorum Christe infatigabilis fortitudo ! Quantum enim durioribus fuerint cruciatibus se viante carnifice deputati : tantum a te novarum virium augmenta triumphant consecuti. Ut et Sanctis tuis gloriam : et inimicis cumules penam. Una denique eademque justitia : et judicem inferna cruentum : et celi suscipiunt innoxium virum. Qui eo usque dum exureretur robustior factus enicuit : ut carnificem tali irisione damnaret. Ut si cibus placeret quod jam assatum fuerat : manducaret. Quibus verbis exemplum fidelibus contemnende mortis insinuans : victricem animam patri et spiritum commendavit : et post sudorem prelii : Christi refrigeratus amplexu : sub ara celesti umbraculo requiescit. Hunc Hippolitus dum sibi traditum asservaret custodia militari : crucis tue impressione stupuit miracula facientem : mox animi ferocitate deposita : ad sequendum te sit ovis mitior : et ad perferenda pro tuo nomine graviora tormenta leone robustior. Cujus tam subito mutatum mentis propositum : judex impius cernens acriori sevitia fertur : ut pote amissis propriis gemens : in quo confestim decernit penam omni crudelitate majorem. Quemque distentum primitum cordis ferreis laniari : ac deinde ferociorum jumentorum trahi per devia precepit pedibus alligatum. Sed etiam sic felicem Christe predicamus tuorum militum pugnam : quibus nec comminatio cruenta defectum : nec pena supplicium : nec mors intulit detrimentum. Cui merito celi : et omnes virtutes debita laude confessionis occurrunt : aureorunique candelaborum sepiifera

Videndum tamen an *crucis* nomine Prudentius equuleum intellexerit ?

^b *Operante. Lege operante te.*

^c *Horum dierum tempore.* His ostendunt Sixtum et Laurentium diversis diebus coronatos fuisse, etsi una missa unaque et eadem solemnitate eorum memoria celebretur.

^d *Archidiaconus.* Sic quoque (*Tom. V Oper., serm. 302, 303, Edit. Maurin.*) a sancto Augustino sanctus Laurentius archidiaconus nuncupatur.

coruscatione fruentes : perpetuis vocibus cantum A
suavitatis extendunt. Archangelorum quoque exerci-
tus **360** in tuo nomine letantes tripudiant : et au-
gustinus triumphantes exultant. Cherubin quoque et
Seraphia aureo gestientes volatu perstrepunt : et
suavisimo carmine : senarum alarum remigiis se
pennigerantes extollunt. Bis bina denique animalia
cum duodenorum felicium numero seniorum : omnis
debita officia servitutis exsolvunt : et egregia can-
tica meditantibus clamare non cessant : ita dicentes.
Sanctus.

Post Sanctus. Osanna in excelsis : vere dignum et
justum est : omni quidem tempore : sed precipue in
honorem Sanctorum tuorum : nos tibi gratias con-
sempiterna Trinitas et consubstantialis : et coopera-
trix omnium honorum Deus : et pro beatissimi Mar-
tyris tui Laurentii celeberrimo die : laudum hostias
inimolare. Cujus gloriosum passionis triumphum
anni circulo revolutum : Ecclesia tua leta concele-
brat : Apostolis quidem tuis in doctrina subparem :
sed in Domini confessione non imparem. Qui a ni-
veam illam stolam Leviticam : martyrii cruore pur-
pureo decoravit : ejus cor in igne tuo quem vene-
ras mittere super terram : ita flammasti : ut ignem
istum visibilem non sentiret : et appositas corpori
flamas mentis intentione superaret : ardentemque
globum fide validus non timeret. Quique craticule
superpositus : novum sacrificium tibi semetipsum
castus minister exhibuit : et veluti super aram ho-
locausti more decoctus : saporem b Dominus suavi-
tatis ingressit. In quo incomparabilis Martyr precordiis
pariter ac visceribus c medullis liquescentibus de-
sudavit ac defluentia membra torreret invicta virtute
patientie toleravit. In quo extensus ac desuper fl-
xus : d sub dictis jacuit ac pependit incendiis : et
holocaustum pietatis cruda coxit impletas : que su-
dorem liquescentium viscerum bibulis vaporibus
suscepit. Supra quam velut super altare corpus suum :
novi generis sacrificium celebrandum minister im-
posuit : et Levita predicandus ipse sibi Pontifex : et
hostia fuit. Et qui fuerat minister Domini corporis :
in offerendo semetipsum : officio functus est
Sacerdotio. Tuam igitur Domine in eo virtutem :
tuamque potentiam predicamus. Nam quis crederet
corpus fragili compage conglutinatum : tantis sine
te sufficere conflictibus potuisse ? quis incendiorum
estibus humana estimaret membra non cedere : nisi
flagrantior e ad te veniens : interiorum hominem
lampas animasset : cujus potentia factum est : ut leta-
rore suo anima : coctione proprii corporis exulta-
ret : dum versari se Martyr precipit : et vorari : ne
et paratam coronam uno moriendi genere sequere-
tur : et sic lenitate cruciatuum vitalis tardaret in-
teritus : non existeret gloriosus coronatus. Per te

a Ni:eam. Alludit ad stolam albam qua diaconi
induebantur.

b Dominus. Lege Domino.

c Medullis. Lege medullisque.

d Sub dictis. Forte, subjectis.

A Dominum qui es Salvator omnium : et Redemptor
animarum.

Post pridie. Oratio. Memores mirabilium tuorum
Domine : quomodo Levita tuus Laurentius nec minis
cessit : nec flammis : qui sic in creditis sibi faculta-
tibus avariciam vicit : ut nullo modo posset inter
flamas positus superari. Rogamus : ut devictis in
nobis facibus malarum cupiditatum : a te sanctifi-
cata hec que offeruntur : horum precibus quorum
hodie solennia celebramus : sumantur. A. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Deus qui in veri holocausti hostiam igne examina-
tum Levitam suscepisti Laurentium : quo more ho-
locausti decoctus ad te perveniret integer : pro mi-
seris rogaturus : ejus quesumus suffragis in nobis
B omnibus ignis celestis facis f accendi. Ut purgata
conscientia : ad te mereamur proclamare : et dice-
re. Pater noster.

Dicat Presb. Humillate vos benedictioni. Dominus
sit semper vobiscum. A. Et cum spiritu tuo.

Benedictio. Christus Dominus vota vestra respec-
tatur : pro quo et Sixtus machera : et Laurentius
consumptus est flamma. A. Amen. Eoque favente
sic per Sixtum grex Catholicus tueatur : ut per Lau-
rentium salutaris calicis s potatione salvetur. A.
Amen. Quo et illo tuente : et isto suffragante s'o
illius accendatur exemplo : istius relevemur suffra-
gio. A. Amen. Ipso prestante et auxiliante : qui cum
Patre et Spiritu Sancto unus Deus vivit et regnat in
eterna secula seculorum. A. Amen. Dominus sit
C semper vobiscum. A. Et cum.

361 *Dicat Chorus.* Gustate.

Com. Refecti Christi corpore. *Quere in festo Cor-
poris Christi. fol. 267.*

Oratio. Domine Jesu Christe : qui beatissimum
Laurentium Martyrem tuum respuentem vilissimum
mundum : aurum ostendisti purissimum : quod
ignis utique non consumeret : sed probaret. Et quanto
plus arderet : tanto amplius rutilaret : tribue nobis
ut cupiditatis incendia non consumant : quos tam
fulgentia Martyris tui exempla clarificant. A. Amen.
Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus
sit semper vobiscum. A. Et cum. Solennia com-
pleta sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi.
Votum nostrum sit acceptum cum pac. A. Dea
D gratias.

Tiburtii Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 459.

Clare Virginis de Ordine Minorum :

Omnia dicantur unius Virginis. fol. 436.

Sancti Hypoliti sociorumque ejus :

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 428.

Sancti Eusebii Presbyteri :

Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432.

* Ad te veniens. Forte, a te veniens ; forte, ad te
venientem.

f Accendi. Lege accende.

s Potatione. Alludit ad morem antiquum juxta
quem diaconorum erat calicem communicandi po-
pulo porrigere.

• IN FESTO ASSUMPTIONIS SANCTE MARIE VIRGINIS.

Ad Missam. b Officium.

Inter medios clericos penne columbe deargentate : alleluja. Et supra scapulas suas in viriditate auri : alleluja : alleluja. *ŷ* : Specie tua et pulcritudine tua : intende prospere procede et regna. *P.* Et supra scapulas suas. *ŷ* . Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. *P.* Et supra scapulas suas.

Oratio. Tibi semper Domine gloria omnipotens Jesu Christe : eujus in celo : et in terra laudis confessio permanet : dum tibi gloria in excelsis decantatur : et in terra pax hominibus nunciatur. Donam quesumus voluntatem nobis famulis tuis : et populi supplicanti- bus tribue : ut ab omnibus nos mundaes peccatis : et pacem tuam perpetuam nobis propicius : et omni populo largiaris. *ñ* . Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ* . Et cum.

Lectio libri c Sapientie Salomonis (d Cap. I, II, III, IV, VI).

ñ . Deo gratias.

O pulcra Dei Virgo inter mulieres egredere : et abi post vestigia gregum tuorum. Assimiliavi te amica mea : pulcre sunt gene tue sicut turturis. Ecce tu pulcra es amica mea. Ecce tu pulcra es. Oculi tui columbarum. Surge propra amica mea et veni. Jam enim hyems transiit et recessit : flores apparuerunt in terra. Surge ostende mihi faciem tuam : et sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis : C

^a In festo Assumptionis. Eodem modo inscribitur Breviario Mozarabum ; in Sacramentario autem Bobiano exstat *Missa in Adsumptione sancte Mariæ*, et in Missali Gallo-Gothico *Missa in Adsumptione sancte Mariæ matris Domini nostri*. Festum Assumptionis beatæ Virginis antiquiores Galli mense Januarii celebrabant (Vide *Mabillonium, de Liturg. Gallic., lib. II, pag. 118, 119*). Unde in Missali Gallo-Gothico statim post Epiphaniam occurrit *Missa in Adsumptione sancte Mariæ matris Domini nostri*, et in Lectionario Luxoviensi post Dominicam quæ Epiphaniam consequitur apponuntur *legenda in festivitate sancte Mariæ*, scilicet de ejus Assumptione ; at in Sacramentario Bobiano, post missam Cathedralis sancti Petri, consequuntur binæ missæ, altera *Missæ sancte Mariæ*, altera *Missæ in Adsumptione sancte Mariæ* ; et sanctus Gregorius Turonensis (*Lib. I de Glor. mart., c. 9*) testatur quod *Hujus festivitas sacra mediante mense undecimo* (quæ illi est Januarius) celebrabatur. Etiam in quibusdam Martyrologiis vetustis Hieronymianis *Depositio beatæ Virginis die 18 Januarii commemoratur*. Lucense Florentini, xv Kal. Febr. : *Depositio sancte Mariæ Matris Domini nostri Jesu Christi*. Kalendarium Corbeicense a Mabillonio (*De Liturg. Gallic., lib. II, pag. 118*) citatum, xv Kal. Febr. : *Depositio sancte Mariæ virginis*. Idem in Floriacensi, quod olim fuit Ecclesiæ Senonensis, signatur. Plura vide apud Florentinum, in notis ad Martyrologium Lucense, die 18 Januarii, et in exercitatione de Assumptione Deiparæ (*Ibid., pag. 263*). In fragmento vetusti Kalendarii Gotho-Hispani menses Januarius et Februarius complectente quod, post Franciscum de Pisa, edidit Joannes Pinus (*Tract. hist. chron. de Liturg. antiq. Hisp., cap. 9, sect. 5*), nulla exstat mentio de festivitate *Dormitionis aut Assumptionis beatæ Virginis* ; quare consuetudo celebrandi solemnitate Assumptionis

et facies tua decora. Que est ista que descendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus mirre et thuris : et univer-i pulveris pigmentarii ? Quam pulcra es amica mea : quam pulcra es : oculi tui columbarum : absque eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David : tota enim pulcra es : et macula non est in te. Veni de Libano sponsa mea. Veni de Libano : coronaberis. Hortus conclusus soror mea sponsa : hortus conclusus. Fons signatus. Emissiones tæe paradisos malorum puniceorum cum pomorum fructibus. Una est columba mea : perfecta mea : una est matris sue electa genitricis sue. Viderunt illam filie Hierusalem : et beatissimam predicaverunt : regine : et concubine laudaverunt eam. Que est ista que progreditur quasi aurora consurgens : pulcra et Luna : electa ut Sol : terribilis ut castrorum acies ordinata ? Que est ista que ascendit de deserto : deliciis affluens enixa super dilectum suum ? Pone me ut signaculum supra cor tuam : et quasi monile in brachio tuo : et vera Dei permanet dilectio. *ñ* . Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.

ñ . Et cum.

^e *Psallendo.* In manibus portabunt te : ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum. *ŷ* . Quoniam Angelis suis mandavit de te : ut custodiant te in omni- bus viis tuis. Ne unquam.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

^f *Epistola.* De virginibus preceptum.

Quere in communi plurimarum Virginum. fol. 458.

Deiparæ die 15 Augusti admisa censenda est apud Gotho Hispanos ; eodem die in Hieronymianis Apographis vetustissimis signatur. Sic in Lucensi Florentini, xviii Kal. Sept. : *Assumptio sancte Mariæ*. In Corbeicensi Dacherii, xviii Kal. Sept. : *Assumptio sancte Mariæ matris Domini nostri*. Iisdemque verbis in Martyrologio Gellonensi signatur, et in aliis passim hac die festivitas *Assumptionis* legitur. At xviii Kal. Septembris Romanum Bedæ genuinum, Adonis et Usuardi Martyrologia, de *Dormitione sancte Mariæ* agunt ; a Græcis quoque, 15 Augusti, *ἡ κοιμῆσις, Dormitio gloriosissimæ Domini nostri Deiparæ*, in Menologio Basilii, et in Menæis, celebratur ; de hac autem solemnitate nihil in Orationali Gothico et in Sacramentario sancti Leonis invenitur, utrumque enim mutilum est. Deficit quoque vetusto Lectionario Ambrosiano em. Thomasii ; at in Sacramentario Gelasiano est *missa in Adsumptione sancte Mariæ*, xviii Kal. Sept., quo die in Sacramentariis Gregorianis *Assumptio sancte Mariæ* commemoratur, et die 15 Augusti in Kalendario Frontonis ; et in Capitularibus Evangeliorum Georgii, signantur *solemnia de Pausatione sancte Mariæ*. De hujus festivitatis antiquitate non satis inter se conveniunt scriptores ; illud plane constat, sæculo saltem vii, in Ecclesiis Hispaniæ et Gallicæ celebratam esse.

^b *Officium.* Psal. lxxiv, 44. *ŷ* . Psal. xlii, 5.

^c *Sapientie.* Lege libri *Cantici canticorum*.

^d *Cap. I.* Est potius cento consutus et laciniis bine inde dissectis e cap. 1, 8, 9, 15 ; II, 10, 11, 12, 14 ; III, 6 ; IV, 1, 4, 7, 8, 12 ; VI, 8, 9 ; VIII, 5, 6. In Bobiano et in Luxoviensi nulla assignatur prophetia.

^e *Psallendo.* Ps. ix, 12. *ŷ* . *Ibid.*, 11.

^f *Epistola.* Eadem epistola legitur in Lectionario Luxoviensi, sed in versiculum 40 desinit, atque ad v est paulo proluxior ; in Bobiano legitur ex Apocalypsi xiv, 1 8.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (^a Cap. X).

In diebus illis : Dominus noster Jesus Christus : in quodam castellum intravit : et mulier quedam Martha nomine **362** excepit illum in domum suam : et huic erat soror Maria nomine. Que etiam sedens secus pedes Domini : audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Que stetit et ait. Domine non est tibi cure : quod soror mea reliquit me solam ministrare ? Dic ergo illi ut adjuvet me. Et respondens dixit illi Dominus. Martha Martha sollicita es : et turbaris erga plurima : porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit : que non auferetur ab ea. Et cum hec diceret : extollens vocem quedam mulier de turba : dicit illi. Beatus venter qui te portavit : et ubera que suxisti. At ille dixit. Utique. Beati qui audiunt verbum Dei : **B** et custodiunt illud. *ñ*. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^b *Lauda.* Alleluja. *ÿ*. Lauda anima mea Dominum : laudabo Deum in vita mea. *P.* Alleluja.

^c *Sacrificium.* Sicut turris David edificata es : et reprehensio non est in te. Quam speciosa et decora facta es in ornamento tuo : et odor unguentorum tuorum sicut odor Libani super omnia aromata : alleluja. *ÿ*. Sicut columbe sedentes super abundantia aquarum : et sicut phiale aromatum gignentis unguentoria : et sicut lilia distillantia mirram : et sicut cornuilla aurea plena Tharsis : et sicut Libanus electus et sicut cedrus : et sicut colonne marmoree posite super bases aureas formose. *P.* Quam preciosa et decora.

Missæ. Omnî studio omnique mentis voto fratres charissimi : Dominum deprecemur : ut quantum inopie possibile datur affari : grates in quantum possumus agamus : Accives illius divinitati : que inter omnia divinitus inspirata : inter precipua atque eminentiora humano generi dona digne largita : non parvum est : quod tribuit genitrici filii sui gloriose Marie. Dumque idco eam post mysterium vere incarnationis : Nativitatis : Passionis : ac patule ad celum Ascensionis : quamquam prolixi temporis intercapedine gloriosam accersivit ad se gloria Assumptionis. Sic vero unita carnis natura virginitati consimilis. Hodie una cantilla illius conditione : **D** sedem adiit mirabiliter deitatis. Nec immerito quidem debuit feliciter cum filio gloriari : cui divinitus

^a *Cap. X.* Vers. 38, ad finem capituli, et cap. xi, 27, 28. Idem Evangelium in Sacramentario Bobiano, in Missalibus Toletano, Ambrosiano, et Romano sancti Pii legitur, sed in his pertingit tantum ad finem capituli X. Idem quoque legitur Evangelium in Calendario Frontonis et in Capitularibus vetustis Evangeliorum Georgii, et cum Missali nostro hæc adjiciunt versiculos 27, 28, ex capite xi. In Luxoviensi legitur ex Lucæ i, 39-60.

^b *Lauda.* Ps. cxlv, 2.

^c *Sacrificium.* Est cento consutus ex verbis Cantici canticorum, iv, 4, 7, 11. *ÿ*. Ibid. v, 12 seq.

^d *Illa hodie.* Huc refer illud Wandelberti :

Octava et decima, mundi lux flosque Maria

A intemerato virginitatis pudore meruit inviscerari. Ibi namque cum sacris Virginibus jocundari : cui etiam in unito carnis federe incentivis nevis non potuit viciari. Ibi nempe perenniter ditata Martyrum victoria cum meruit eis adunari : dum eisdem ineffabiliter univit : cujus manu extenti sunt celi. Cui per integritatem carnis et spei sincerissimi cordis : attolli digne concessum est in celestibus regnis. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Ingenite Pater summe : qui tanta ac talia beneficii munera Virgini gloriose Marie contulisti. Cujus verbo attestante Angelo ditata : cujus spiritu inlibate sistit secunda. Cujus virtute divinitas obumbrata. Cujus munditia salvationem noscitur paritura. Cujus voluntate virgo sistit ante partum : cujusque posse virgo mansit post partum. Cujus imperio ipsius candida castitas. Cujus miraculo immaculata virginitas. Indignis quesumus annue nobis : ejus favore tu eripe de nugis : sine merito mudari de propriis. Ac sicut ^d illa hodie inter Angelorum Virginumque choros meruit assumi : sive dono inlibate carnis feliciter jocundari : sic nos stimulo perfecte extirpato carnali : beatiores ibidem misericorditer ^e admitti. Fruituri nempe ibidem cum Angelis perennius regno : quibus hodie fuit per eam letabunda Assumptio. Ibidem semper siue termino permansuri : ubi omnis celestis exercitus gloria tante assumptionis gavisus : indesineuter meruit jocundari.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Eterne Deus summe : acclives clementiam exoramus divinitatis tue : ut qui hodie inter Angelorum florentissimas legiones : Prophetarumque fulgentissimos fascies. Inter Apostolorum titulos latiores : Martyrum : Virginumque ceteras dedicatas : gloriosissimam Virginem assumpsisti Mariam : **363** ^f per unigenitum tuum : filiumque suum Dominum nostrum ad superam et inenarrabilem celi sedem. Quo nemo hominum creditur sumptus : nullusque preter illam attolli noscitur sexus. Dum non sola merito ibidem pervenire potuit : nisi quod sola Virgo post ^g parturitum mansit. Postquam sola celi ac terre Dominum divinitus parturit : et Deum ^h caro factum ineffabiliter utero velit. Te quesumus : te rogamus : ut sicut illam tantum incircumscripti muneris fecisti dominam : ita facias Ecclesiam tuam per universum orbem diffusam : te

Angelico comitata choro petit æthera virgo,

nimirum xviii Kalend. Septembris.

^e *Admitti.* Lege admittite.

^f *Per Unigenitum tuum.* Alludit ad receptam in Ecclesiis Hispaniæ et Galliæ opinionem quam sanctus Gregorius Turonensis (*De Glor. Mart.*, l. 1, cap. 4) refert, scilicet Christum Dominum morienti Matri suæ adfuisse, priusque animam ejus suscepisse, et deinde Corpus sanctum susceptum in nube deferri jussisse in paradysum, ubi nunc resumpta anima cum electis ejus exsultans, æternitatis bonis nullo occasu sine perfruitur.

^g *Parturitum.* Id est, post partum.

^h *Caro.* Lege carnem.

Non quo ante infirmus sulciret propria : ^a sed quo A
vero potentius celestia : terrestria salvasset : vel
tartara. Non quo ante ullam passus esset inopiam :
sed quo ^b vero : inopem gratia redderet divitem.
Non quo ante imbecillis celestes : vel aerios domuis-
set exercitus : sed quo vero fortissimus novos ibi-
dem reseraret introitus. Unde hoc ante nusquam
Domine omne confitemur peractum : nisi et comple-
tum esset per Verbum caro factum : quod non na-
tura humana : sed gratia adunivit assumptum. Ac-
cepit namque quod fecerat : in quo ante mirabili
modo seseque factum predixerat. De quo mater
Syon dicet : homo : et homo divinitus ammirabili-
terque est factus. Talem multoque vero creditur mi-
rabilem matrem creasse : ^c qualem divinitus per
eam transiens : decus Virgineum non admisisset.
Dum ab illo creari : ita est ^d ab ipso concipi. Hec
autem Domine omnia si humanis viribus possent
exequi : omnia divina nusquam probarentur oriri.
Quis vero tandem hujus sancte mysterium approbare
poterit tante Incarnationis : Nativitatis Filii : in celum
Ascensionis : et matris tam incomprehensibilis inli-
bate Assumptionis : nisi recta de Patre et Filio atque
Spiritu Sancto sinceriter credat : et de matris As-
sumptione mirabiliter sentiat. Dum et incompre-
hensibilia sunt utraque : et inde credenda utraque :
qui vere confitemur utraque. Hec fides verissima :
qua reconciliamur piissimo Deo : et adoptamur in
filiis. Christo Domino redemptorique nostro.

Post pridie. Oratio. Virgo Dei genitrix Maria :
cujus hodie veram Assumptionem celebramus in
sede superna : quesumus indigni : et peccatores
^e ubi assumpta est novi miraculi gloria : beatiore
quandoque mereamur attolli precibus hac tua dicata.
Roget quesumus ibidem pro nobis dignitas tui pu-
doris : qui te de terris ineffabiliter sumpsit ^f in celis
post somnum quietis : et cursum consummatum vite
temporalis. Adsit rogamus ibidem pro nobis indig-
nis ^g plebs tua semper suffragatrix. Quatenus hic
per eam ^h abluti ab omnibus facinorum contagiis :
mereamur Angelorum compotes esse in celestibus
regnis.

ñ. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Domine Jesu Christe : qui sic Virginem matrem D
honorificasti : quousque Assumptionis gratia eam

^a Sed quo vero. *Lege : Sed qua vera potentia cæ-
lestia, terrestria solveret, vel Tartara domaret.*

^b Vero. *Lege vere.*

^c Qualem. *Lege qualis.*

^d Ab ipso. *Lege ab ipsa.*

^e Ubi. *Lege quo.*

^f In cælis. *Lege in cælos.*

^g Plebs tua. *Lege prex tua, id est, oratio, preca-
tio tua.*

^h Abluti. *Lege absoluti.*

ⁱ Coram te. *Adde evexisti, aut potius lege eam
coram te EFFECISTI suffragatricem pro nobis incompa-
rabilem.*

^j Celibem. *Forte, ce'ebrem.*

^k Sancti Bartholomæi. *De sancto Bartholomæo
plura habet em. Baronius in notis ad Martyrologium*

^l coram te suffragatricem incomparabilem : indigni
quesumus divinitatis tue clementiam. Quatenus per
obtentum illius beatissime genitricis : quam ^l celli-
bem hodie fecisti in celestibus regnis : emundati ab
universis contagiis audeamus exclamare : et dicere
e terris. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Domi-
nus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Benedictio. Exoratu Virginis sacre Marie vestre
sint merita : et radicibus coram Christo abolita pla-
cula. ñ. Amen. Et sicut illa hodie conletatur in sede
superna cum Angelis Sanctis : sic vos gaudeatis ad-
quisisse **365** paradisum eterne felicitatis. ñ. Amen.
Quo anima simul et corpore sani et integri hinc
exeuntes : ad illam feliciter et digne perveniatis se-
dem : quo ipso miserante ab eo divelli nullatenus
possitis. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei
nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et
cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Com.* Refecti Chri-
sti corpore. *Require in festo corporis Christi. fol. 267.*

Oratio. Omnes qui huic tante Assumptionis so-
lennitati convenistis : et sacrosancta communione
mortalia corpora vivificastis : mereamini per inter-
ventum Sancte et gloriose Dei genitricis : et hic ab
omnibus malis eripi : et in futuro cum Christo jo-
cundari. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus
noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et
cum. Solennia completa sunt in nomine Domini no-
stri Jesu Christi : votum nostrum sic acceptum cum
pace. ñ. Deo gratias.

Octava S. Laurentii Martyris :
Omnia dicantur sicut in die. fol. 357.

Agapiti Martyris :
Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

Bernardi Abbatis :
Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432.

Octava Assumptionis Beate Marie Virginis :
Omnia dicantur sicut in die. fol. 361.

SS. Timothei : et Simphoriani :
Omnia dicantur plurimorum Mart. fol. 426.

IN FESTO ^k S. BARTHOLOMÆI APOSTOLI.

Ad Missam. ^l Officium.

Gloriam et magnum decorem impones super eum :
D alleluja. Et dabis eum in seculum seculi : alle-
luja. ÿ. Vitam petiit a te : et tribuisti ei Domine

Romanum, die 25 Augusti. Fuisse quoque de eo agunt
Bollandiani, tom. V Augusti (*Pag. 7 seq.*), qui (*Pag.
14 seq.*) tenent sanctum Bartholomæum non alium
esse quam Nathanaelem illum de quo sanctus Joanes
in Evangelio (*Cap. 1*) agit. Passus dicitur in In-
dia, unde ejus reliquie Anastasiopolim primæ, tum
Liparim, delatæ sunt. Ex insula Lipari, opere Sicardi
principis, Beneventum translatae, ante medium sæ-
culi ix, in ea urbe magno cum honore colebantur ;
hanc translationem alii anno 832, alii 838, alii 840,
Bollandiani (*Ibid.*, *pag. 58*) contigisse putant anno
839. Demum jussu Othonis secundæ imperatoris cor-
pus sancti Bartholomæi Romam delatum, in por-
phyretico

^l Officium. *Ps. xx, 6, 7. ÿ. Ibid., 5.*

longitudinem dierum in eternum : et in seculum seculi. *P.* Et dabis eum. *ŷ.* Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum. Amen. *P.* Et dabis.

Oratio. Eternum tue virtutis nomen omnipotens Deus oramus : ut nos ^a martyris tui Bartholomei Apostoli : et omnium Sanctorum meritis socios fide : pares devotione : extremos passione : et consimiles in resurrectione felicitum facias coequari. *ŷ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ.* Et cum.

Prophetia. Justus si morte preoccupatus fuerit. *Require vtro in festo Sancti Clementis Pape. fol. 20.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ.* Et cum.

^b *Psallendo.* Os justi meditabitur sapientiam : et lingua ejus loquetur judicium. *ŷ.* Lex Dei ejus in corde ipsius : et non supplantabuntur gressus ejus. *P.* Et lingua ejus.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Epistola. Charissime confortare.

Evangelium. Una dierum Dominus noster Jesus Christus. *Require ut supra.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ.* Et cum.

^c *Lauda.* Alleluja. *ŷ.* Exultabit justus in gloria : et gaudebit in leticia sempiterna. *P.* Alleluja.

^d *Sacrificium.* Oravi Deum inquit ego Daniel dicens : exaudi Domine precem servi : inlumina faciem tuam super sanctuarium tuum : et propicius intende populum istum : super quem invocatum est nomen tuum Deus : alleluja. *ŷ.* Cum effunderem precem

phyretica urna conditum fuit, ut in Germaniam transferretur; at extincto Othone, corpus apostoli Romæ remansit, ubi in insulæ Tiberinæ basilica, ejus nomini dicata, hactenus die 25 Augusti Romani illud debito cultu venerantur. De hac translatione acriter Beneventanos inter et Romanos contenditur, negantibus Beneventanis corpus sancti Bartholomæi a sua urbe amotum esse, Romanis vero asserentibus non aliud quam sancti Bartholomæi corpus Othonem II abstulisse, quod in Germaniam transferret. Rationes et auctoritas neutri parti contententium desciunt; vulgo tamen, contradicant licet Beneventani, corpus sancti Bartholomæi Romæ esse creditur. Non uno eodemque die festivas sancti Bartholomæi ab omnibus Ecclesiis celebrata est. Armeni bis quotannis, 25 Februarii et 3 Decembris, Coptitæ 18 Junii et 20 Novembris sanctum Bartholomæum prisco instituto colunt (*Assemanus, Bibl. orient. tom. III, part. 1, pag. 646, 648, 649, 654*). Græci die 11 Junii certamen sanctorum apostolorum Bartholomæi et Barnabæ in Menologio Basilii commemorant, et rursus die 25 Junii de translatione reliquiarum ejus agunt *Martyrol. Seberi.* In Hieronymianis, Lucensi Florentinii, et Corbeionis Dacherii, et in Martyrologio Gellonensi, bis commemoratur sanctus Bartholomæus, 1dibus Junii : *In Perside, sanctus Bartholomæus apostolus, et 1x Kal. Sept. : In India, sancti Bartholomæi apostoli.* Modo autem plerumque de sancto Bartholomæo agitur die 24, Romæ vero die 25 Augusti; at olim Romæ, ut ex Martyrologio sancti Cyriaci ad Thermas colligit em. Baronius (*Not. Martyr., die 25 August.*), de sancto Bartholomæo agebant die xiii Kal. Septembris. De sancto Bartholomæo silent Sacramentaria Leonianum, Gelasianum, Bobianum et libri liturgici Galliani. Silet etiam Orationale Gothicum, missam ta-

meam in oratione in conspectu Domini Dei mei pro peccato populi Israel : et pro loco sancto ejus in tempore sacrificii : Gabriel cito pervolans tetigit me : et locutus est mihi dicens : Daniel vir desiderii sum : ab initio obsecrationis tue : ego egressus sum : et veni ut dicam. *P.* Et propicius intende.

Missæ. Preciosissimam Martyris Bartholomei Apostoli solennitatem fratres charissimi : promptissima celebremus devotione : suppliciter orantes Dei nostri misericordiam. Ut qui beatissimam prefati Apostoli : et martyris sui annua festivitate : in hunc diem memoriam excolimus : etsi equari factis ejus non possumus : saltem ipso patrocinante imitari fidem ejus per omnia valeamus. *ŷ.* Amen.

Alia Oratio. In memoria eterna Beatissimi Apostoli tui Bartholomei Domine letamur : tempore recurrenti. Magnificantes ejus gloriam passionis : et beatitudinis ipsius facta celebrantes : que a te accepit : atque **366** in te possedit : largitore inexhausto : retributore perpetuo : fonte perfluo : thesauro sempiterno : da nobis quesumus veneratoribus tuis : ejus peculiare suffragium : et quibus dedisti nominis ejus titulum : presta patrocinium indisruptum. *ŷ.* Amea.

Post nomina. Oratio. In honorem martyris tui Bartholomei Apostoli : votivum tibi Deus sacrificium exhibentes : rogamus : ut ejus meritis : et offerentibus veniam : et sepultis requiem largiaris. Quo hujus suffragatione te utrobique parciturum prebeas : ejus te in passione victorem fuisse demonstras. *ŷ.* Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui sancto Apostolo : et martyri tuo Bartholomeo tantum ardorem tue dulcedinis contulisti : ut non cederet ^f penalibus flammis :

men propriam habet in Missali, et proprium officium in Breviario Mozarabum. Missam quoque propriam habet in Sacramentario Gregoriano Menardi, qui in nota admonet eandem inveniri in Codicibus Rheimensi, Ratoldi et Rodradi. Eadem exstat in Gregoriano Pamelli, sed apposito signo eorum quæ posteriori manu adjecta sunt, et sane in Capitularibus Evangeliorum Georgii nulla fit mentio hujus festivitatis.

^a *Martyris.* In Romano Parvo : *IX Kal. Septembris Bartholomæi apostoli et martyris.*

^b *Psallendo.* Ps. xxxvi, 30. *ŷ.* Ibid., 31.

^c *Lauda.* Ex Psal. cxlix, 5.

^d *Sacrificium.* Est cento consutus ex verbis Danielis ix. *ŷ.* Ibid.

^e *Et quibus dedisti.* Est peculiaris petitio pro his qui sancti Bartholomæi nomine vocabantur. Sanctos specialem curam gerere eorum quibuscum est nominis communio, prisca est fidelium opinio, siquidem Christianus in clientelam ejus sancti quodammodo datur, cujus nomen in baptismate suscipiebat. Hinc Juliana illa pia et illustris femina, apud sanctum Ambrosium (*Exhort. virgin., cap. 3*), filium suum Laurentium hortabatur : *Considera cui te matri pater, tali nomine, designavit, qui te vocavit Laurentium.... redde martyri quod debes martyri, etc.* Sanctos igitur quorum nomina gerebant fideles tanquam patronos venerabantur, rati vicissim sanctos illos patrocinio suo clientes fovere. Quod a *erite Theodoretus (De curat. Græc. affect. cap. 8, in fine)* docet : *Quin et nascentibus filiis horum (sanctorum martyrum) nomina imponere (fideles) student, securitatem inde ipsis tutelamque comparantes.*

^f *Penalibus flammis.* De genere mortis sancti Bartholomæi apostoli, non una est opinio. Alii cruci

ne in te tue dilectio charitatis. Presta nobis : A
is bono accincti : careamus scandalis : expie-
lectis : et eterne semper prestolemur gloriam
is. *ñ*. Amen.

Oratio. Dignum et iustum est vere Domine : quia
m et pulcrum est : nos tibi gratias agere per
Christum filium tuum Dominum nostrum. Qui
ri se in corona Martyris sui Bartholomei Apo-
lemonstravit : et persequentis inimici furorem
um ad nihilum usquequaque redegit. Scindeba-
idem pro Christo Rege militis corpus variis ge-
s tormentorum : sed anima ejus fontibus rigaba-
frutualium gaudiorum : eternum evadens carce-
serorum. Beatus Martyr cruciatur in terris : cum
marecensibili victorie corona potiretur in celis.
rabatur ejus corpus plagis : sed agonía in eo
angebatur spiritalis : sua viscera diversis tradi-
nis : ne filium tuum Dominum nostrum Jesum
tum negare videretur in terris. Offerebat se Deo
cium castum : ut posset centuplum de supe-
rius premiis accipere fructum per eum. Cui me-
mnes Angeli et Archangeli non cessant clamare
lie : ita dicentes. *ñ*. *Chorus*. Sanctus. Sanctus.
us.

ñ. Sanctus. Vere sanctus : vero benedictus Do-
mister Jesus Christus filius tuus. Qui Aposto-
li Martyrem suum Bartholomeum : et vita pro-
m : et potissimum reddit passione. Cujus ho-
a celebritas id nobis in affectum adducit : quod
Apostolus et Martyr tuus pro te sanguinem su-
supplicii caruit : vitam invenit. Cujus te ut
is Deus pareas sceleribus suffragatione roga-
: petentes ut hic Martyr tuus : qui veraciter
crucifixus est mundo : sit in auxilium populo
tiano. Per Christum Dominum ac Redemptorem
um.

at pridie. *Oratio*. Sanctifica Deus quod offeri-
: et tribue propicius : quod rogamus : ut qui
onem Apostoli et Martyris tui Bartholomei vene-
ter annua vice excolimus : suffragio ejus pe-
ter potiamur.
. Amen.

um dicunt, quibus Græci in Menologio Basilii
t. Alii inverso capite crucifixum, cum pseudo-
olyto, addunt. Alii excoxiatum tradunt cum
o Isidoro (si modo ejus sit liber de Vita et morte
orum Novi Testamenti, cap. 76; ejus autem
inter alios contendit Nicolaus Antonius, in Bi-
beca veteri Hispaniæ). Auctor hujus officii San-
Bartholomæum igne consumptum fuisse opi-
est.

S. Genesii. Præter celeberrimum illum Genesium
am, Thymelicæ artis magistrum, qui Romæ sub
letiano passus est, quatuor Genesii martyres ia
a reperiuntur, quorum unus monachus a Danis
88 interfectus est (*Saus.*, *append. Martyrol.*
c., *tom. II*, *pag. 1225*); alter, de quo meminit
orius Turonensis (*De Glor. Martyr.*, *lib. I*, *cap.*
est Genesius presbyter et martyr Behorritanus,
i *passionis historia* Turbæ (nunc *Tarbes*) in urbe
opali *apud loci incolas* legebatur. Tertius Gene-
Arvernus est, qui juxta castellum Tigireuse,
bis positus, per martyrium migravit ad cælum,
cum sanctus Gregorius Turouensis scribit (*De*

Ad Oracionem Dominicam. Dominum Deum no-
strum fratres charissimi toto corde deprecemur : et
humili oratione poscimus : ut festivitatem hanc :
quam bodierno die in honorem Sancti ac beatissimi
Apostoli Bartholomei devotissime celebramus : In-
instret : et nos consortes Sanctis effectos propo-
situm nostrum vitamque consumet. Et cui sumus in
hac nostra devotione fautores : esse mereamur do-
nante Christo participes : proclamantes e terris. Pa-
ter noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Domi-
nus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu.

Benedictio. Benedicat vobis omnipotens Dominus :
et tribuat per presentis Martyris suffragia patrocinia
sempiterna. *ñ*. Amen. Habeatis in Martyris inter-
cessione presidium : in recordationis die gaudium
sempiternum. *ñ*. Amen. Ut qui ad festivitatem
tanti Martyris fide integra : et mente devota venistis :
magna vobiscum gaudia et premia portetis. *ñ*. A-
men. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Do-
minus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refert Christi corpore et sanguine : te lau-
damus Domine alleluja : alleluja : alleluja.

367 Oratio. Deus immense et gloriose : quem in
passionibus Martyrum colimus : in beatorum solenni-
tatibus veneramus : atque in certaminibus vincientium
conlaudamus. Adesto precibus supplicantium inter-
venta Martyris tui Bartholomei Apostoli : ut qui te
pro admissis terribilem metuimus : ejus precibus
exoratum in misericordia placitum inveniamus. *ñ*.
Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Do-
minus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Chri-
sti : perficiamus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

IN FESTO GENESII MARTYRIS.

Ad Missam. Officium.

Gloriam et magnum decorem. *Quere in sancto
Bartholomeo. fol. 345.*

Oratio. Presta nobis Deus beatissimi Martyris tui
Genesii assiduum patrocinium : ut ejus quoque pre-
clarum assequi mereamur exemplum. Ut sentientes

Glor. martyr., *l. I*, *c. 74*). Quartus demum est Ge-
nesius Arelatensis, qui in officio judicis, munere
fungens notarii, seu exceptoris, edictum persecutio-
nis excipere renuit, abjectisque ad pedes judicis ce-
ris, aufugit, quam ob causam, aliquandiu frustra
quæsitus ad penam, ab irato iudice jussus est occidi
in quocunque loco inventus fuerit : a percussoribus
tandem deprehensus, ut manus eorum evaderet,
coram Rhodani fluminis tranavit. At vix aqua egres-
sus, in alios percussores incidit, a quibus illico in-
terfectus, suo sanguine baptizatus, evolavit in cœ-
lum. Locus in quo percussus est, ut scribit Passio-
nis ejus vetustus auctor, *nunc oratione assidua et votis
nunquam irritis frequentatur*. Corpus martyris, non
ubi passus est, sed in adversam fluminis ripam trans-
latum, fideles sepelierunt. Martyrologia de sancto
Genesio agunt die 25 Augusti, et quidem Romanum
Parvum, Ottobonianum, Adonis, Usuardi, et alia
quædam utrumque Genesium Romanum et Arela-
tensem hac die colunt; alia vero Martyrologia
Hieronymiana, Lucense, Corbelense, Hibernov
Labeianum, F.ori, Lem et Fuldense, die 24 A

impensissime suffragantem : sequamur fortissimum A preliantem. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Dominus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Prophetia. Sapientia iustum deduxit.

Quere in festo S. Johannis Apostoli et Evangeliste. fol. 45.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Psallendo. In memoria eterna erit justus : ab audita malo non timebit. *ÿ*. Paratum est cor ejus sperare in Domino : confirmatum est donec videat inimicos suos. P. Ab auditu.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Galathas B
(*b* Cap. III).

Deo gratias.

Frates : qui tribuit vobis spiritum : et operatur virtutem in vobis ex operibus legis : an ex auditu fidei? Sicut Abraam credidit Deo : et reputatum est illi ad justiciam. Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt : hi sunt filii Abrae. Providens autem scriptura : quia ex fide justificat gentes : Deus pronuntiavit Abrae quia benedicentur in eo omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt : benedicentur cum fidei Abraam. Quicumque enim ex operibus legis sunt : sub maledicto sunt. Scriptum est enim. Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus : que scripta sunt in libro legis : ut faciat ea. Quoniam autem in lege nemo justificabitur apud Deum. Manifestum est : quia justus ex fide vivit. Lex autem non est ex fide : sed qui fecerit ea vivet in illis. *ñ*. Amen.

Evangelium. Si quis vult post me venire. *Quere in natale S. Andree. fol. 27.*

Genesisium nimum Romanum, die 25 Genesisium Exceptorem Arelatensem commemorant. Acta passionis sancti Genesisii Romani, quae sincera habentur apud Ruinartium (*Pag.* 283), eum decessisse tradunt viii Kal. Septembris, quo die Romae colebatur in basilica sua, quam Gregorius III restauravit : is enim, procul dubio, Genesisius est de quo Kalendarium Frontonis, et Capitularia Evangeliorum Georgii meminere. Est et sanctus Genesisius in Kalendario Carthaginensi, et in Lectionario Ambrosiano em. Thomasii ; at incertum an Romanus, an potius Arelatensis. De neutro horum exstat memoria in Kalendario Bucheriano, in Martyrologio Gennino Bedae, in libris liturgicis Gallicanis, et in Orationali Gothico. Attamen Gotho-Hispanos Genesisium Arelatensem coluisse certum est ; ejus enim in Missali exstat missa propria, et in Breviario Mozarabum officium proprium. De eodem Prudentius (*Hymn. 4 de Coron.*) cecinit :

Teque præpollens Arelas habebit,
Sancte Genesisi.

Est autem animadvertendum cum Nicolao Antonio (*Bibl. veter. Hisp. tom. I, pag. 399*) hunc exceptorem, seu notarium Arelatensem, et non alios Genesisios coluisse Hispanos ; quare audiendi non sunt qui ex pseudo-Dextero, pseudo-Juliano et similibus, intrudunt Genesisium militem et martyrem Cordubæ, die 25 Augusti, et alium Mantuæ Carpetanorum. In Bibliotheca Patrum (*Edit. Paris. tom VI, pag. 251*) exstat martyrium sancti Genesisii Arelatensis, auctore beato Paulino, ut fertur, episcopo Noano, et inter ejus opera a Rosweydo et ab aliis editum est. Non

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lauda. Beatus homo quem tu eruisti Domine : a de lege tua docuisti eum : alleluja. *Sacrificium*. Ego servus tuus et filius ancille tue dirupisti vincula mea : tibi sacrificabo sacrificium laudis : alleluja.

Missæ. Fide pleni : spe robusti : voto alacres : charitate ferventes predicemus Genesisii Martyris victorie gloriam : simulque et victoriam gloriosam. Qui gratia Christi Domini et Salvatoris nostri preveniente : respectus et interius se moneantem audivit : et exterius jubentem sibi contempsit. Cum in studio militie secularis exceptoris functus officio : non eum qui mortifera : sed eum qui vitalia precepta jubebat : audivit. Manum divinam porrigens operi : et auditum suo preparans conditori. Hujus igitur exemplo reformari nos nostro cupientes artificii : cum his victimis omnipotenti Domino supplicantes : et Martyris concinamus gloriam : et nostrorum scelerum reseremus occulta. Dabit profecto ille quicquid a nobis fuerit in confessione rogatus : qui predictum Martyrem prevenit etiam non quesitus. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Quid dignum tue clementie Domine Deus pro tam gloriosissimi Martyris tui Genesisii offerri ab infimis celebranda poterit dignitate : nisi ipse castrorum tuorum victoriosissimus miles : tam triumpho sui non immemor merito : quam supplicantium constrictus obsequio : quas placere ubi optime comprobavit : ingerat laudes : qui specialis gratie tue largitate preventus : prius te meruit invenire : **368** quam querere. Prius potuit diabolum vincere : quam bellandum arte calcare. Prius pro te animam ponere : quam ipsius fidei rudimenta *3* subire. In quo anticipatum est perfectione : desunt tamen qui tractatum hunc de martyrio sancti Genesisii tribuant Paulino Bitirensi episcopo, qui Paulino Nolano aliquanto antiquior fuit. Est etiam in eadem Bibliotheca Patrum (*P. 670, tom. VI*) homelia Eusebii Gallicani de Natali sancti Genesisii quam alii Fausto Reicensi, alii Eucherio Lugdunensi ascribunt. Eundem Genesisium celebrant Venantius Fortunatus (*Lib. viii, carm. 4*), Gregorius Turonensis (*De Glor. Martyr., lib. 1, cap. 68, 69*) et Prudentius citatus. Sanctus Genesisius passus creditur anno primo persecutionis Diocletianæ æræ vulgaris 303, sed de die et anno passionis ejus silet auctor Martyrii.

Psallendo. Ps. cxv, 7. *ÿ*. Ibid., 8.

Cap. III. Vers. 5-13.

Sicut. Vulgata : sicut scriptum est Abraham credidit Deo, etc.

Lauda. Ps. cxv, 16, 17.

Quam querere. Illic plura congeruntur ad statum catechumenorum alludentia, quibus nec cum fidelibus orare fas erat, nec fidelium mysteria suscipere, ac ne fidei quidem Symbolum illis tradebatur, nisi paucis aliquot ante baptismum diebus, idque non omnibus, sed solis competentibus ; quare cum Genesisius infirmi gradus catechumenus foret, ille nec Deum, oratione cum fidelibus facta, querere noverat. Nec dæmonem bellantum, hoc est fidelium, arte, institutisque calcare didicerat, nec fidei rudimenta sive Symbolum, adhuc susceperat.

Bellandum. Lege bellantum.

3 Subire. Forte, suscipere.

fueraat currendum per ordinem. Cui prius mo-
 pro te insinuasti desiderium : quam ^a reve-
 baptismi Sacramentum. Quem prius voluisti
 sanguinis ^b tui victimam : quam sacerdotis
 itare doctrinam. Unde quis nostrum compre-
 pusillus sensu prevaleat : quanta illi apud
 neat gloria : cui tanta in hoc seculo fidelium
 n deserviat obsequia ? Quique timorem mor-
 ritus tui vehementia supergressus : ita huic
 o ejusque inlecebrosis renunciaverat pompis :
 ncipum quorum temporaliter cruentis subjace-
 peris : liberrime dedignatus sit superfluis pa-
 receptis. Merito igitur dum baptismi inter me-
 littores expeteret gratiam : consummatam ob-
 sui sanguinis sanctificatus ablutione coronam.
 nec defuit martyrio : quod inerat voto. Idcirco
 suos ad te confugiendo fugerat percussores :
 ni medias inter undas sanctos Angelos reperit
 tizante ^d parentes : quos post triumphum cer-
 le eterne meruit claritatis invenire consortes.
 uibus donis ac beneficiis tuis : et laudum tibi
 ersolvimus : et nostrorum scelerum abdita pu-
 rus. Poscentes tue majestatis clementiam : ut
 m baptismo sui sanguinis ablutum assumpsisti
 s : nos lachrymarum alluvione eluas a delictis.

Amen.

t nomina. Oratio. Tuam Domine in hac Marty-
 Genesis solennitate gloriam predicamus : quem
 ei iudicem et consummatorem victoriae : idem
 r promeruit invenire. Qui prius fidei voto :
 regenerationis peditus sacramento : te unum
 um culturis demonum dando repudium asse-
 est Deum. Acclives te igitur precibus implora-
 ut hec inspirata a te : nostrorum omnium vota
 quatur misericordia tua. Faciasque ut quos pre-
 li credulitate : eterna remuneres ex mercede.
 Martyris suffragio preveniens defunctos ad re-
 : ejus cor preventum est prius ille : quam
 matis tinctione.

Amen.

pacem. Oratio. Unigenite Dei fili : ex cujus la-
 vo illa mirifica sacramenta : sanguis scilicet et
 fluxerunt : que huic Genesis Martyri tuo ad
 tionem regenerationis conlata sunt. Cum non
 Rodani undis abluatur : sed etiam sanguinis
 usione renovatur : precibus ut adsis quesumus
 cantium. Da regeneratis nobis vitam sine cri-
 ducere : scandalis carere : innovari tue dulco-
 bertate. Quo baptismum quod in peccatorum

revelasset. Haud ignotum Genesis erat baptismi
 nentum, quo ad salutem consequendam sibi
 esse persuasum habebat ; nam ubi primum cer-
 etus est se proscriptum esse, per fidos internun-
 catholicae religionis antistite donum baptismatis
 vit ; ei tamen ignotum erat quibus ritibus ba-
 is conferri solebat, et magis fortasse ignota
 alia sacramenta quae simul cum baptismato
 onferrebantur ; ea enim tunc solummodo eate-
 mis revelabantur, cum eadem suscipere.
 ni. Lege sui.

ablutione suscepimus : in pace : que tu es : inviolabi-
 liter cousevemus.

ñ . Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias
 agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus :
 in honore Sanctorum tuorum : sed precipue in San-
 cti ac beatissimi Martyris tui Genesis : cujus hodie
 gloriosam de mundi hoste victoriam universalis Ec-
 clesia festa exultatione concelebrat : qui adhuc ca-
 thecumenus : et nec dum mysteriis unde salutaris
 ablutus : sacrilegi commilitonis militiam detestatus :
 innocentibus ^e ceteris nefaria edicta nequaquam pas-
 sus imprimere : cruentas impio ex ore sententias res-
 puit : manu repudiavit : auditu refugit officio : et
 piam dexteram ^a ab incipiendo tanquam sacrificando
 retraxit : et annotare ceris sacrilega verba mens Deo
 veta contremuit. Qui incumbente persecutionis mole :
 insequentibus ministris diaboli : animum celo prepa-
 raus : corpus Rodano dedit : tanquam Jordanis in eo
 sacramentum requirens : et ^e alteriori ripe Martyrem
 portans : ut illam sanguine : hanc corpore inlustrar-
 ret. Sic itaque repletus gratia tua Domine : fidei
 spiritu fidei instituta preveniens : nondum bap-
 tismum consecutus : inter ipsa est religionis principia
 consecratus. Necdum manifestatis sibi Dei legibus :
 et jam Deo plenus. Nondum Sacramentorum con-
 scius : et in sacrificium jam ipse prelectus. Necdum
 a Domino ^b libertati donatus : et jam pro Deo testis
 369 adsumptus. Nondum publica professione voca-
 tus ad gratiam : et jam raptus est ad coronam. Prius
 enim adoptatus est : quam renatus. Non quidem un-
 dam fontis ingressus : sed egresso ad se fonte perfu-
 sus. Abluitur sanguine : regeneratur morte. Damna-
 tione absolvitur : gladio consecratur. Felix qui tali
 baptismo meruit baptizari : per quod et originale
 peccatum deleteret : et nunquam amitteret : quicquid
^f cruore hujusmodi condonaret. Nec ulla culpa in
 posterum macularet : quod semel sanguinis unda
^g dilueret. Qui in se ostiam peccatorum fide clausit :
 fide damnavit. Quique in se per undam sanguinis
^h geminato munere baptismi : sacramenta complevit :
 qui non tinctus est fonte : sed ablutus est passione.
 Donante l'omino nostro Jesu Christo : quem conlau-
 dant omnes Angeli : ita dicentes. ñ . Sanctus. San-
 ctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-
 minus noster Jesus Christus filius tuus. Quem pre-
 dictus Martyr adiit ille : quesivit ex opere : assecutus
 est passione. Qui dum ob sui lavacrum Rodani se
 purgaturus ingereret undis : in baptizando se officio

^c Littorea. Lege lictores.

^d Parentis. Illoc est sponsores et susceptores.

^e Ceteris. Lege ceris.

^f Ab incipiendo. Forte, ab inscribendo.

^g Alteriori. Lege ulteriori. Cæterum in hac missa,
 non uno in loco, sensus et ipsa verba Passionis san-
 cti Genesis exprimuntur.

^h Libertati. Lege libertate.

ⁱ Cruore. Lege quidquid error condonaret.

^j Dilueret. Lege diluerat.

^k Geminato munere, baptismi scilicet et mart

functus est Sacerdotis. Hic igitur te Deus Pater pro A nobis obtineat : cum rogaverit : qui donum fidei priusquam a te postularet accepit. Ex te Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Constemur nomini tuo Domine gemino cordis ac votis obsequio : celebrantes gratiam tuam pro triumphis Genesii Martyris tui. Qui perficiens in infirmitate virtutem : eternam vitam prius lavacro sanguinis : quam regenerationis accepit. Non adoptatus b. p. tismate : sed b. assumptus. Non admiscendus neophitorum c. turbis : sed consortiis Angelorum. Hujus igitur intercessionibus exaudi nos : et adesto Domine his oblationibus nostris : ut te quem in Sanctis tuis colimus : per Sanctos tuos interpellare mereamur. A. Amen.

Ad orationem Dominitanam.

Deus qui nolentes prevenis fide : atque credentes : subsequendo : facis non frustra te credidisse : qui- que beatissimum Genesium prius gratia prevenisti dulcedinis : quam regeneratione baptismatis : te suppliciter deprecamur : ut jam preveniamur miserationibus tuis : qui ad te fiducialiter possumus proclamare e terris. Pater noster.

Dicat Presbiter. Illuminate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. A. Et cum.

Benedictio. Gratia Christi : que beatissimum Genesium Martyrem prevenit fide : vos subsequatur in munere. A. Amen. Et que illum aquis d. Rodani originali solvit a vinculo : vos hujus calicis vivificet sacramento. A. Amen. Atque qui illum fluviali consecravit e. ex gurgite : vos mundiali non subruat C tempestate. A. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui est benedictus etc. Dominus sit semper vobiscum. A. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

a *Te postulet.* Hoc est antequam inter competentes ascriberetur.

b *Assumptus.* Forte addendum martyrio.

c *Turbis.* Neophyti, per aliquot dies post baptismum, seorsim habebantur a consortio communi fidelium, quibus diebus orationi vacabant, albis induebantur, quotidie communicabant, et fidei mysteria, maxime quæ ad sacramenta pertinebant, et ea quæ ante baptismum illis revelare nefas erat, docebantur. Ad hanc consuetudinem hic alludit, cum ait Genesium non turbis neophytorum statim a baptismum inmixtum esse, sed choris angelorum insertum.

d *Rodani.* Forte addendum egressum.

e *Ex gurgite.* Forte et hic addendum egressum.

f *Gerontii.* Hujus sancti episcopi et confessoris memoriam Gotho-Hispani die 26 Augusti colunt, qua die inscribitur Calendario præmissi Missali et Breviario Mozarabum. Hymnus Breviarii prodit sanctum Gerontium episcopum ob fidem Christi ferro victum in carcere obiisse, de die, anno et loco martyrii silet. Usuardus in Martyrologio, die 25 Augusti, scribit : *In Hispania, civitate Italica, sancti Gerontii episcopi in carcere quiescentis.* Sollerius (*in notis, hic*) putat Usuardum in itinere Hispano hujus sancti episcopi nactum esse notitiam. Aliquam etiam ejus notitiam fortasse ex Apographis Hieronymianis accepit. Nam in Lucensi Florentini, prid. Non. Maii, in civitate Gallia, b. atissimi Gerontii confessoris, occurrit

Oratio. Sit Domine precedente et orante Martyre tuo Genesio : in nobis famulis tuis : ita te amandi prompta voluntas : ut in nullo impediatur carnis infirmitas : sicque eodem docente a nobis calcetur mundi cupiditas : ut eodem intercedente perveniat ad victoriam charitatis. A. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. A. Et cum.

Dicat Presbiter. In nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus cum pace. A. Deo gratias.

IN FESTO SANCTI GERONTII EPISCOPI ET CONFESSORIS.

Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432. Præter orationem que sequitur immediate post officium et orationem immediate post com. videlicet. Domine Deus omnipotens qui.

Oratio. Deus Dei Fili : quem Gerontius antistes toto corde confessus : nomen tuum honorificando perductus est ad coronam : da in ore nostro confessionem : que nos expurget a crimine. Ut quicquid in tue laudis honore deprecimus : in læro nobis prodesse eterno munere sentiamus.

Oratio. Domine Deus omnipotens : qui es vita et salus fidelium : quem venturum judicem credimus verum : esto nobis propicius : et qui hanc oblationem pro 370 nostra nostrorumque salute : vel pro expiatione nostrorum peccatorum in honorem beatissimi Confessoris tui Gerontii tibi obtulimus : misericordie tue opem in nos diffundi sentiamus. Ut C qui jam relecti sumus ad mense tue convivium : dono tui muneris consequi mereamur premium sempiternum. A. Amen.

Sancti Rufi Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

Victoris Episcopi. :

Omnia dicantur unius Pontificis. fol. 432.

memoria : et in Corbeiensi Dacherii, prid. Non. Maii : *In Gallicia civitate, natalis beatissimi Gerontii confessoris, ubi illud Gallia seu Gallicia, irreposito credibile est pro civitate Italica.* Erat autem Italica (ubi in carcere, ut tradit Usuardus, mortuus est Gerontius) nobile municipium, ac deinde colonia provincie Beticæ cujus ruinae exstare dicuntur juxta pagum *Sevilla la vieja*, ad Bætium fluvium, aliquot miliaribus Hispali dissitum. Vetusti apud Hispanos cultas sancti Gerontii testis est basilica ejus nominis dicata ad quam sanctus Fructuosus (Bracarenensis, postea episcopus, qui vii sæculo sanctitate claruit) devotionis gratia, de civitate Spalensi navigio profectus est, ut apud Mabillonium (Sæc. xi Benedict., part. ii, pag. 586) scribit vetus auctor Vitæ sancti Fructuosi. De tempore quo vixit sanctus Gerontius, id solum in hymno Breviarii Mozarabum legitur :

Hic fertur apostolico
Vates fulsisse tempore,
Et prædicasse supremum
Patrem potentis Filii ;
Quique dum per occidiam
Percurreret clarus plagam,
Tandem ira gentilium
Ad passum onem trahitur ;

quibus innunt, sanctum Gerontium proximum temporibus apostolorum vixisse, et in Hispania, nulli certæ sedi affixum, Christi fidem disseminasse.

*Sancti Augustini Episcopi et Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. f. 432.*

• **IN FESTO DECOLLATIONIS SANCTI JOHANNIS
BAPTISTE**

Ad Missam. Officium.

Gloriam et magnum decorem. *Require in Sancto
Bartholomeo. folio 365.*

Oratio. ^b Deus filius : qui in cruce tua et salutem
Regibus donas : et humi'es tuos ad victoriam sem-
per armas : tempera jam tandem miseriarum nostra-
rum erumnas. Ac ne gladio maligno nostre feriantur
cervices : obtentu gloriosi Precursoris tui Johannis
Baptiste : gladio verbi tui nos reddito efficaces. *ñ.*
Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc.
Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

• *Prophetia.* Justus si morte preoccupatus fuerit.
Require in Sancti Clementis Pape. fol. 20.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et
cum.

• *Psallendo.* Educ Domine de carcere animam
meam : ad confitendum nomini tuo. *ÿ.* Deus canti-
cum novum cantabo tibi : in psalterio decem chor-
darum psallam tibi : quia liberasti servum tuum
Deus de gladio maligno. *P.* Ad confitendum.

Dicat Presb. Silentium facite.

*Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Corinthios (• II,
cap. XII).*

ñ. Deo gratias.

Fratres. Scio hominem in Christo ante annos qua-

• *In festo decollationis.* Die 29 Augusti a Græcis in
Menologio Basilii, a Latinis in Martyrologiis Hiero-
nymianis, in Gelloneusi, in Bedæ, Adonis, Usuardi,
Romano Parvo, aliisque passim, commemoratur
passio, seu decollatio sancti Joannis Baptistæ; at in
Corbeiensis Dacherii, et in Codice Divionensi Bedæ,
die 30 Augusti natalis utique passionis *sancti Joannis
Baptistæ* signatur. In Orationali Gothico (*Pag.*
133) exstat titulus; *Incipiunt orationes de decol-
latione sancti Joannis Baptistæ, ad vespereum completa-
ria, viii Kal. Octob., atque adeo die 24 Septembris*
Gotho-Hispani, in quibusdam saltem Ecclesiis, festum
hoc celebrabant, et auctor ille, haud sane re-
cens, qui, sub sancti Augustini nomine, scribit ad
*Ribianum Sanctonicæ civitatis antistitem, apud Mabillonium
(De Liturg. Gallic., pag. 458), tres distinguit
sancti Joannis Baptistæ solemnitates: unam nativitatis
ejus, aliam iv Kalendas Septembris, quando inventum
legitur caput ejus, et præter has aliam viii Kalendas
Octobris, pro eo quod eadem die Joannes præcursor
Domini a majoribus nostris traditur et ab angelo nuntian-
tante conceptus, et Herodis funesto gladio trucidatus.*
In Missali Gallo-Gothico *Missæ in diem passionis sancti
Joannis Baptistæ et martyris*, missam sancti Sixti,
et in Sacramentario Bobiano missam apostolorum
Petri et Pauli præcedit; unde suspicari licet Gallos
hanc festivitatem diversis diebus, sed ante mensem
Augusti celebrasse. In Africa, quantum ex Kalendario
Carthaginensi colligere licet, vi Kal. Jan. martyria
sanctorum Joannis Baptistæ et Jacobi majoris
celebrabantur. Ex his tamen colligitur, festum decol-
lationis sancti Joannis Baptistæ sæculo vi apud Gal-
los, Hispanos et Afros, diversis quidem diebus, ob
Ecclesiarum commodum, tamen celebratum esse. In
Italia et Romæ, an hæc festivitas adeo vetusta sit
incertum reddit quod de ea Sacramentaria Leonia-
num et Gregorianum Muratorii, Kalendarium Fron-
tonis, et Capitularia em. Thomasi et ill. Georgii
sileant. In Sacramentario Gelasiano exstat missa in

A tuordecim : sive in corpore sive extra corpus ne-
scio : Deus scit : raptum ejusmodi usque ad tertium
celum. Et scio ejusmodi hominem : sive in corpore
sive extra corpus nescio : Deus scit : quoniam raptus
est in paradysum. Et audivit archana verba : que
non licet hominibus loqui : pro ejusmodi gloriamur.
Pro me autem nihil gloriabor : nisi in infirmitatibus
meis. Nam etsi voluero gloriari : non ero insipiens.
Veritatem enim dicam. Pareo autem : ne quis me
existimet supra id quod videt me : aut audit ex me.
Et ne magnitudo revelationum extollat me : datus
est mihi stimulus carnis mee Angelus Sathane : qui
me colaphiset : ^f ut non extollar. Propter quod ter
Dominum rogavi ut discederet a me ^g infirmitas
carnis : et dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea : nam
^B virtus in infirmitate perficitur : sed ^h gloriabor in
infirmitatibus meis : ut habitet in me virtus Christi.
ñ. Amen.

*Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (1 Cap.
XIIII).*

Illo in tempore. Audivit Herodes Tetrarcha sa-
mam Jesu : et ait pueris suis. Illic est Joannes Ba-
ptista quem ego decollavi : ipse surrexit a mortuis :
et ideo virtutes operantur in eo. Herodes enim tenuit
et alligavit eum : et posuit in carcere propter
Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi
Johannes : non licet tibi habere eam. Et volens il-
lum occidere : timuit populum. Quia sicut Prophe-
tam eum habebant. Die autem natalis Herodis sal-

*die passionis sancti Joannis Baptistæ, iv Kal. Septem-
bris, sed hic Codex olim Ecclesiæ cujusdam Galli-
canæ erat. In Gregorianis quoque Menardi, Pamelii
et Rocce habentur missæ in decollatione sancti
Joannis Baptistæ, 29 Augusti, sed hæc secundo loco
assignantur, quemadmodum et in posterioribus qui-
busdam Capitularibus Evangeliorum invenitur huic
festivitati Evangelium secundo loco assignatum
(Vide ill. Georgium, de Liturg. Rom. pont., in ap-
pend. tom. III, pag. 275). Demum, in vetusto Le-
ctionario Ambrosiano Thomasi, inter festum sancti
Genesis et sancti Cibriani, occurrit in sancti Joannis
decollatione; at nulla assignatur Epistola legenda.
Cæterum, in excerptis Sollierii et fastis Cuspinianis
(Bolland., tom. VII Jun., pag. 186) legitur : *Bassus
et Pisone bis consulibus passus est Joannes Baptista.*
Sed per errorem Bassus pro Crasso Irrepsit. Passus
enim est an. ær. vulg. 27, M. Licinio Crasso Frugi
et L. Calpurnio Pisone consulibus; sepultusque est
Sebaste, quæ Samaria olim appellabatur, ubi sancti
D Hieronymi ævo (Hier., epist. 27) sepulcrum ejus ad-
huc exstabat.*

^b *Deus Filius. Forte, Dei Filius.*

^c *Prophetia.* In Lectionario Luxoviensi Galli
prophetiam legunt ex Isaiæ XLIII, 1-XLIV, 1-5, omissis
versiculis octo capituli XLIII, 13-22. In Sacramentario
Bobiano nulla legitur prophetia.

^d *Psallendo.* Ps. CCLI, 8. *ÿ.* Ps. CII, 9, 10.

^e *Cap. XII.* Vers. 2-10. Luxoviense legit ex
Epist. ad Hebr. XI, 33-XII, 1-7; Bobiana um ex Sapientia,
id est, ex Ecclesiastici XXXI, 8-12.

^f *Ut non extollar.* Ambrosiaster, ne extollar. In
Vulgata non leguntur ista verba.

^g *Infirmitas carnis.* Hæc neque Vulgata, neque
Ambrosiaster legit.

^h *Sed gloriabor.* Vulgata : *Libenter igitur gloriabor
in infirmitatibus meis.*

ⁱ *Cap. XIV.* Vers. 1-15. Idem Evangelium in Lu-
xoviensi et Bobiano legitur.

Dei presule omnem contra eam venientium respuere A
pravitatem. Nescius in religione casum : abdicans
in conversatione ^a del' quum. Sit quesumus Domine :
in religiosis gloriosa : in clericis dedicata : in mi-
nistria sancta : in Martyribus prompta : in Virginibus
inlibata : in continentibus secunda : in pauperibus
affluens : in pupillis exuberans : in captivis et vinctis
clemens : in viduis continens : in oppressis relevans :
desperatis solamen impertiens : in lascivis refrenans :
in luxuriosis evocans : in obstinatis evetans : in
desperatis pia : in viventibus mag'stra : in fidelibus
defunctis requies exoptata.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Domine Jesu Christe : qui ex
Virgine natus : unicus Virginum permanes sponsus.
Quarum tu cetus prebuisi dñcatum : ad celi sedem : B
ubi caput illarum esse voluisti assumendo matrem
gloriosissimam Virginem : te quesumus et rogamus :
ut obtentu illarum nigredine careamus omnium no-
strorum facinorum. Divina namque illa et ineffabilis
mansio que Virginem hodie sumpsit : sic permansu-
ros in ea nos dextera tue virtutis censeat : ut letos
gnaviter lumine speciei tue ibidem sine fine instituat.
Nam si discreta donorum merita ibidem prerogant
loca summa et ineffabilia : hodie adeptura noscitur
Virgo Maria per te Domine : cui adsunt possibilia
universa. Tu es itaque Domine : qui omnia ista dis-
ponis : qui etiam celestia ac terrestria precio pacifi-
casti sacri laboris : et filios dignatus es facere gra-
tuita dignitate.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : sanctum et pul-
crum est : summe et infabilis Deus noster quantis
possumus laudare preconis : et si potentes adsumus
lumen tue claritatis pollutis contingere labiis : sed
in quantum ipse donaveris : te benedicere et con-
laudare digne licebit nobis. Qui etiam ab initio mas-
sam ^b faxiens fortiter electorum : nonnullis ex illis
miracula dare jussisti per vitam : signa per mortem :
portenta per assumptionem. Alios namque potenter
resuscitans post carnis defectum : alios vero concre-
mans per mentis excessum : dumque alios reddi-
disti dissimiles per obitum ineffabilem soporum. Il-
lud enim vero Domine quod non dubium de Enoch
creditur : vel Helia certius : eo magis verius confi-
temur de ^c Johanne vel Maria. Dicam : dicam : hoc
illi meruere ante sacrum adventum : quod et isti

^a Deliquium. Forte, delictum.

^b Faxiens. Forte, faciens.

^c Johanne. Scilicet apostolo et evangelista, de quo
vide pag. 64, i. notis.

^d Post eum paratum. Num forte post ejus partum,
aut post Virginis partum?

^e Post etiam. Lege illis post etiam. Nimirum hic
sequimur opinionem que tenet sanctum Joannem
mortuum quidem et sepultum esse, sed deinde re-
surrexisse. Dei Genitricis Virginis corpus prius de-
positum esse in sepulcro quam in cœlum deferretur,
non modo Gotho-Hispani, sed et Galli prædicant
(Miss. Gallo-Goth., n. 12, miss. de Assumpt. sanctæ
Mariæ), cum in oratione post nomina dicunt : Fratres

experti sunt ^d post eum paratum : dicant : plerique
propter Christum. Quidve mirantur? Ille Enoch
unquam comparavit : cum vates et ipse Israelita
auriga simillime latuit : et corpore vivos mansio
celestis utrosque detinuit. Complevit et ipsa : quod
perfecti : et istis. Illis per indeclinabilem carnis sta-
tum : ^e post etiam sepulcri descensum pernicemque
illinc Marie et ineffabiliter exitum : sicuti ibidem
Johannis ingressum : sic permansurum incompre-
hensibiliter usque ad futurum adventum. O sacra-
tissimum archanum : et inexpectabile provisum :
quod nunquamque illorum jam per disparem mo-
dum inter plurimos mire sublimavit ad celum. Me-
rito quidem et gloriosa Virgo Maria : celi petivit
intimum : dum celi et terre sola visceribus sacris
portavit Deum et Dominum. O ineffabilis castitas : B
et immaculata virginitas : que novo et ineffabili
modo adsumi in superna meruit sede. Visura cum
Angelis ibidem perpetim Deum : cujus Verbi in terra
sacrum effecta est templum. Cui nullo modo ibidem
incomprehensibilis frustratur sedes : sicuti incom-
prehensibilis partus non denegatur in terris. Talius
est enim ibi divinitus ascendisse : quallium in novo
Virginis partu hic similem non invenisse. Quid vero
verius datur intelligi : hanc Christus elegit a qua
natus est : ³⁶⁴ hic sic illam voluit mansisse. Me-
rito diuque merito ibidem gloriosior fore pre cunctis :
dum merito longeque digno dignior invisceratur ex ea
Salvator. Hoc te Domine cooperante qui omnia que
velis : facis : et de nullo nusquam ventilaris. Quem
C quoque ^f gemunt potestates : celicolique ammiran-
tur cives. Cui multiplex celica illa Angelorum legio :
catervaque Sanctorum : omnium Virginum : Marty-
rumque concio sive terrestri beatorum multitudo
in hoc Assumptionis gloriose Virginis festo non
cessant clamare : ita dicentes. ñ. Sanctus. Sanctus.
Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus
eterne omnipotens Deus : Jesus Christus Filius
tuus. Qui ^g tam visibilia ab initio instituens ^h infi-
nita : tecum et Spiritu Sancto potentialiter creans :
omnia feliciter complevit : et divinitus peregit ex-
tremo. Figitur inter primævam vel ultimam sæculi
seriem : se cum in forma Dei esset exinanis :
i Deo equalem nostrum dignatus est contigum sa-
mere pulverem. Non quo ante illum eguisset i cli-
peo : sed quo vero letalia vulnera sanasset antidoto.

charissimi, precibus Dominum imploremus, ut ejus
indulgentia illuc defuncti liberentur a tartaro quo beatæ
Virginis translatum corpus est de sepulcro ; et cum
(Ibid.) dicunt de beata Virgine quod nec, per Assump-
tionem, DE MORTE SENSIT ILLUVIEM, quæ vitæ por-
tauit auctorem ; et in illatione cum dicunt : Quæ nec
de corruptione suscepit contagium, nec resolutionem
pertulit in sepulcro.

^f Gemunt. Lege tremunt.

^g Tam visibilia. Adde quam invisibilia instituens.

^h Infinita. Forte, infinita potentia.

ⁱ Deo æqualem. Forte, Deo æqualis.

^j Clipeo. Id est, indumentum o.

Non quo ante infirmus fulciret propria : ^a sed quo A vero potentius celestia : terreatria salvasset : vel tartara. Non quo ante ullam passus esset inopiam : sed quo ^b vero : inopem gratia redderet divitem. Non quo ante imbecillis celestes : vel acrios dominasset exercitus : sed quo vero fortissimus novos ibidem reseraret introitus. Unde hoc ante nusquam Domine omne constitemur peractum : nisi et completum esset per Verbum caro factum : quod non natura humana : sed gratia adunivit assumptum. Accepit namque quod fecerat : in quo ante mirabili modo seseque factum predixerat. De quo mater Syon dicit : homo : et homo divinitus ammirabiliterque est factus. Talem multoque vere creditur mirabilem matrem creasse : ^c qualem divinitus per eam transiens : decus Virgineum non admisisset. Dum ab illo creari : ita est ^d ab ipso concipi. Hec autem Domine omnia si humanis viribus possent exequi : omnia divina nusquam probarentur oriri. Quis vero tandem hujus sancte mysterium approbare poterit tante Incarnationis : Nativitatis Filii : in celum Ascensionis : et matris tam incomprehensibilis inlibate Assumptionis : nisi recta de Patre et Filio atque Spiritu Sancto sinceriter credat : et de matris Assumptione mirabiliter sentiat. Dum et incomprehensibilia sunt utraque : et inde credenda utraque : qui vere constitemur utraque. Hec fides verissima : qua reconciliamur piissimo Deo : et adoptamur in filiis. Christo Domino redemptorique nostro.

Post pridie. Oratio. Virgo Dei genitrix Maria : cuius hodie veram Assumptionem celebramus in sede superna : quesumus indigni : et peccatores ^e ubi assumpta est novi miraculi gloria : beatiore quandoque mereamur attolli prece hac tua dicata. Roget quesumus ibidem pro nobis dignitas tui pudoris : qui te de terris ineffabiliter sumpsit ^f in celis post somnum quietis : et cursum consummatum vite temporalis. Adsit rogamus ibidem pro nobis indignis ^g plebs tua semper suffragatrix. Quatenus hic per eam ^h abluti ab omnibus facinorum contagiis : mereamur Angelorum compotes esse in celestibus regnis.

ñ. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Domine Jesu Christe : qui sic Virginem matrem D honorificasti : quousque Assumptionis gratia eam

^a Sed quo vero. *Lego* : Sed qua vera potentia celestia, terreatria solveret, vel Tartara domaret.

^b Vero. *Lego vere.*

^c Qualem. *Lego qualis.*

^d Ab ipso. *Lego ab ipsa.*

^e Ubi. *Lego quo.*

^f In caelis. *Lego in caelos.*

^g Plebs tua. *Lego prex tua*, id est, oratio, precatio tua.

^h Abluti. *Lego absoluti.*

ⁱ Coram te. Adde *exexisti*, aut potius lege eam *coram te EFFECISTI suffragatricem* pro nobis incomparabilem.

^j Celibem. *Forte, ce'ebrem.*

^k Sancti Bartholomæi. De sancto Bartholomæo plura habet eum. Baronius in notis ad Martyrologium

coram te suffragatricem incomparabilem : indigni quesumus divinitatis tue clementiam. Quatenus per obtentum illius beatissime genitricis : quam ^j celibem hodie fecisti in celestibus regnis : emundati ab universis contagiis audeamus exclamare : et dicere e terris. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Benedictio. Exoratu Virginis sacre Marie vestra sint merita : et radicibus coram Christo abolita piacula. ñ. Amen. Et sicut illa hodie conletatur in sede superna cum Angelis Sanctis : sic vos gaudeatis adquisisse **365** paradisum eterne felicitatis. ð. Amen. Quo anima simul et corpore sani et integri hinc exeuntes : ad illam feliciter et digne perveniatis sedem : quo ipso miserante ab eo divelli nullatenus possitis. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Com. Refecti Christi corpore. Require in festo corporis Christi. fol. 267.*

Oratio. Omnes qui huic tante Assumptionis solennitati convenistis : et sacrosancta communione mortalia corpora vivificastis : mereamini per interventum Sancte et gloriose Dei genitricis : et hic ab omnibus malis eripi : et in futuro cum Christo jucundari. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sic acceptum cum pace. ñ. Deo gratias.

Octava S. Laurentii Martyris :
Omnia dicantur sicut in die. fol. 357.

Agapiti Martyris :
Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

Bernardi Abbatis :
Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432.

Octava Assumptionis Beate Marie Virginis :
Omnia dicantur sicut in die. fol. 361.

SS. Timothei : et Simphoriani :
Omnia dicantur plurimorum Mart. fol. 426.

IN FESTO ^k S. BARTHOLOMEI APOSTOLI.

Ad Missam. ^l Officiam.

Gloriam et magnum decorem impones super eum : D alleluja. Et dabis eum in seculum seculi : alleluja : alleluja. ^m Vitam petiit a te : et tribuisti ei Domine

Romanum, die 25 Augusti. Fuisse quoque de eo agunt Bollandiani, tom. V Augusti (*Pag. 7 seq.*), qui (*Pag. 14 seq.*) tenent sanctum Bartholomæum non aliam esse quam Nathanaelem illum de quo sanctus Joannes in Evangelio (*Cap. 1*) agit. Passus dicitur in India, unde ejus reliquiae Anastasiopolim primus, tum Liparim, delatae sunt. Ex insula Lipari, opere Sicardi principis, Beneventum translatae, ante medium saeculi 11, in ea urbe magno cum honore colebantur ; hanc translationem alii anno 832, alii 838, alii 840, Bollandiani (*Ibid.*, pag. 58) contigisse putant anno 859. Demum jussu Othonis secundi imperatoris corpus sancti Bartholomæi Romam delatum, in porphyretica

^l Officiam. Ps. 11, 6, 7. ^m Ibid., 5.

longitudinem dierum in eternum : et in seculum seculi. *P.* Et dabis eum. *ŷ.* Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto ; in secula seculorum. Amen. *P.* Et dabis.

Oratio. Eternum tue virtutis nomen omnipotens Deus oramus : ut nos ^a martyris tui Bartholomei Apostoli : et omnium Sanctorum meritis socios fide : pares devotione : extremos passione : et consimiles in resurrectione felicium facias coequari. *ŷ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ.* Et cum.

Prophetia. Justus si morte preoccupatus fuerit. *Require ŷetro in festo Sancti Clementis Pape. fol. 20.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ.* Et cum.

^b *Psallendo.* Os justi meditabitur sapientiam : et lingua ejus loquetur judicium. *ŷ.* Lex Dei ejus in corde ipsius : et non supplantabuntur gressus ejus. *P.* Et lingua ejus.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Epistola. Charissime confortare.

Evangelium. Una dierum Dominus noster Jesus Christus. *Require ut supra.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ.* Et cum.

^c *Lauda.* Alleluja. *ŷ.* Exultabit justus in gloria : et gaudebit in leticia sempiterna. *P.* Alleluja.

^d *Sacrificium.* Oravi Deum in eum ego Daniel dicens : exaudi Domine precem servi : inlumina faciem tuam super sanctuarium tuum : et propicius intende populum istum : super quem invocatum est nomen tuum Deus : alleluja. *ŷ.* Cum effunderem precem

phyretica urna conditum fuit, ut in Germaniam transferretur ; at extincto Othone, corpus apostoli Romæ remansit, ubi in insulæ Tiberinæ basilica, ejus nomini dicata, hactenus die 25 Augusti Romani illud debito cultu venerantur. De hac translatione acriter Beneventanos inter et Romanos contenditur, negantibus Beneventanis corpus sancti Bartholomæi a sua urbe amotum esse, Romanis vero asserentibus non aliud quam sancti Bartholomæi corpus Othonem II abstulisse, quod in Germaniam transferret. Rationes et auctoritas neutri parti contendentium deficiunt ; vulgo tamen, contradicant licet Beneventani, corpus sancti Bartholomæi Romæ esse creditur. Non uno eodemque die festivitatis sancti Bartholomæi ab omnibus Ecclesiis celebrata est. Armeni bis quotannis, 25 Februarii et 3 Decembris, Coptitæ 18 Junii et 20 Novembris sanctum Bartholomæum prisco instituto colunt (*Asemannus, Bibl. orient. tom. III, part. 1, pag. 646, 648, 649, 654*). Græci die 11 Junii certamen sanctorum apostolorum Bartholomæi et Barnubæ in Menologio Basilii commemorant, et rursus die 25 Junii de translatione reliquiarum ejus agunt *Martyrol. Seberi.* In Hieronymianis, Lucensi Florentini, et Corbeionis Dacherii, et in Martyrologio Gellonensi, bis commemoratur sanctus Bartholomæus, Idibus Junii : *In Perside, sanctus Bartholomæus apostolus, et 1x Kal. Sept. : In India, sancti Bartholomæi apostoli.* Modo autem plerumque de sancto Bartholomæo agitur die 24, Romæ vero die 25 Augusti ; at olim Romæ, ut ex Martyrologio sancti Cyriaci ad Thermas colligitur em. Baronius (*Not. Martyr., die 25 August.*), de sancto Bartholomæo agebant die xiii Kal. Septembris. De sancto Bartholomeo silent Sacramentaria Leonianum, Gelasianum, Bobianum et libri liturgici Gallieani. Silet etiam Orationale Gothicum, missam ta-

meam in oratione in conspectu Domini Dei mei pro peccato populi Israel : et pro loco sancto ejus in tempore sacrificii : Gabriel cito pervolans tetigit me : et locutus est mihi dicens : Daniel vir desideriorum : ab initio obsecrationis tue : ego egressus sum : et veni ut dicam. *P.* Et propicius intende.

Missæ. Preciosissimam Martyris Bartholomei Apostoli solennitatem fratres charissimi : promptissima celebremus devotione : suppliciter orantes Dei nostri misericordiam. Ut qui beatissimum prefati Apostoli : et martyris sui annua festivitate : in hunc diem memoriam excolumus : etsi equari factis ejus non possumus : saltim ipso patrocinante imitari fidem ejus per omnia valeamus. *ŷ.* Amen.

Alia Oratio. In memoria eterna Beatissimi Apostoli tui Bartholomei Domine letamur : tempore recurrenti. Magnificantes ejus gloriam passionis : et beatitudinis ipsius facta celebrantes : que a te accepit : atque **366** in te possedit : largitore inexhausto : retributore perpetuo : fonte perfluo : thesauro sempiterno : da nobis quesumus veneratoribus tuis : ejus peculiare suffragium : et quibus dedisti nominis ejus titulum : presta patrocinium indisruptum. *ŷ.* Amen.

Post nomina. Oratio. In honorem martyris tui Bartholomei Apostoli : votivum tibi Deus sacrificium exhibentes : rogamus : ut ejus meritis : et offerentibus veniam : et sepultis requiem largiaris. Quo hujus suffragatione te utrobique parciturum prebeas : cujus te in passione victorem fuisse demonstras. *ŷ.* Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui sancto Apostolo : et martyri tuo Bartholomeo tantum ardorem tue dulcedinis contulisti : ut non cederet ^e penalibus flammis :

men propriam habet in Missali, et proprium officium in Breviario Mozarabum. Missam quoque propriam habet in Sacramentario Gregoriano Menardi, qui in nota admonet eandem inveniri in Codicibus Rheimensi, Ratoldi et Rodradi. Eadem exstat in Gregoriano Pameii, sed apposito signo eorum quæ posteriori manu adjecta sunt, et sane in Capitularibus Evangeliorum Georgii nulla sit mentio hujus festivitatis.

^a *Martyris.* In Romano Parvo : *IX Kal. Septembris Bartholomæi apostoli et martyris.*

^b *Psallendo.* Ps. xxxvi, 30. *ŷ.* Ibid., 31.

^c *Lauda.* Ex Psal. cxlix, 5.

^d *Sacrificium.* Est cento consutus ex verbis Danielis ix. *ŷ.* Ibid.

^e *Et quibus dedisti.* Est peculiaris petitio pro iis qui sancti Bartholomæi nomine vocabantur. Sanctos specialem curam gerere eorum quibuscum est nominis communio, prisca est fidelium opinio, siquidem Christianus in clientelam ejus sancti quodammodo datur, cujus nomen in baptismate suscipiebat. Nine Juliana illa pia et illustris femina, apud sanctum Ambrosium (*Exhort. virgin., cap. 3*), filium suum Laurentium hortabatur : *Considera cui te muneri pater, tali nomine, designavit, qui te vocavit Laurentium.... redde martyri quod debes martyri, etc.* Sanctos igitur quorum nomina gerebant fideles tanquam patronos venerabantur, rati vicissim sanctos illos patrocinio suo clientes fovere. Quod arte Theodoretus (*De curat. Græc. affect. cap. 8, in fine*) docet : *Quin et nascentibus filiis horum (sanctorum martyrum) nomina imponere (fideles) student, securitatem inde ipsis tutelamque comparant.*

^f *Penalibus flammis.* De genere mortis sancti Bartholomæi apostoli, non una est opinio. Alii cruci

habitans in re tue dilectio charitatis. Presta nobis : A ut pacis bono accincti : carcamus scandalis : expiemur delictis : et eterne semper prestolemur gloriam visionis. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est vere Dominus : quia dignum et pulcrum est : nos tibi gratias agere per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Qui gloriari se in corona Martyris sui Bartholomei Apostoli demonstravit : et persequentis inimici furorem rabidum ad nihilum usquequaque redegit. Scindebatur quidem pro Christo Rege militis corpus variis generibus tormentorum : sed anima ejus fontibus rigabatur spiritualium gaudiorum : eternum evadens carcere inferorum. Beatus Martyr cruciabatur in terris : cuius immarcescibili victorie corona potiretur in celis. Vulnerabatur ejus corpus plagis : sed agonía in eo non frangebatur spiritalis : sua viscera diversis tradidit penis : ne filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum negare videretur in terris. Offerebat se Deo sacrificium castum : ut posset centuplum de superioribus premiis accipere fructum per eum. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie : ita dicentes. *ñ*. *Chorus.* Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vero benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui Apostolum et Martyrem suum Bartholomeum : et vita probabilem : et potissimum reddit passione. Cujus hodierna celebritas id nobis in affectum adducit : quod ideam Apostolum et Martyr tuus pro te sanguinem fudit : supplicii caruit : vitam invenit. Cujus te ut nostris Deus parcas sceleribus suffragatione rogamus : petentes ut hic Martyr tuus : qui veraciter huic crucifixus est mundo : sit in auxilium populo Christiano. Per Christum Dominum ac Redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Sanctifica Deus quod offerimus : et tribue propicius : quod rogamus : ut qui passionem Apostoli et Martyris tui Bartholomei venerabiliter annua vice excolimus : suffragio ejus perenniter possiamur.

ñ. Amen.

affixam dicunt, quibus Græci in Menologio Basilii favent. Alii inverso capite crucifixum, cum pseudo-Hippolyto, addunt. Alii excoxiatum tradunt cum sancto Isidoro (si modo ejus sit liber de Vita et morte sanctorum Novi Testamenti, cap. 76 ; ejus autem esse inter alios contendit Nicolaus Antonius, in Bibliotheca veteri Hispaniæ). Auctor hujus officii Sanctam Bartholomæam igne consumptam fuisse opinatus est.

^a *S. Genesii.* Præter celeberrimum illum Genesium mimum, Thymelicæ artis magistrum, qui Romæ sub Diocletiano passus est, quatuor Genesii martyres in Gallia reperiuntur, quorum unus monachus a Danis an. 888 interfectus est (*Sauss., append. Martyrol. Gallic., tom. II, pag. 1223*) ; alter, de quo meminit Gregorius Turonensis (*De Glor. Martyr., lib. I, cap. 74*), est Genesius presbyter et martyr Behorritanus, cujus passionis historia Turbæ (nunc Tarbes) in urbe episcopali apud loci incolas legebatur. Tertius Genesius Arvernus est, qui juxta castellum Tigireuse, in albis positus, per martyrium migravit ad cælum, ut idem sanctus Gregorius Turonensis scribit (*De*

Ad Orationem Dominicam. Dominum Deum nostrum fratres charissimi toto corde deprecemur : et humili oratione poscimus : ut festivitatem hanc : quam hodierno die in honorem Sancti ac beatissimi Apostoli Bartholomei devotissime celebramus : illustret : et nos consortes Sanctis effectos propositum nostrum vitamque consumet. Et cui sumus in hac nostra devotione fautores : esse mereamur donante Christo participes : proclamantes e terris. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu.

Benedictio. Benedicat vobis omnipotens Dominus : et tribuat per presentis Martyris suffragia patrocinia sempiterna. *ñ*. Amen. Habeatis in Martyris intercessione presidium : in recordationis die gaudium sempiternum. *ñ*. Amen. Ut qui ad festivitatem tanti Martyris fide integra : et mente devota venistis : magna vobiscum gaudia et premia portetis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine : te laudamus Domine alleluja : alleluja : alleluja.

367 Oratio. Deus immense et gloriose : quem in passionibus Martyrum colimus : in beatorum solennitatibus veneramus : atque in certaminibus vincientium conlaudamus. Adesto precibus supplicantium interventa Martyris tui Bartholomei Apostoli : ut qui te pro admissis terribilem metumus : ejus precibus exoratum in misericordia placitum inveniamus. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

IN FESTO GENESII MARTYRIS.

Ad Missam. Officiam.

Gloriam et magnum decorem. *Quere in sancto Bartholomeo. fol. 345.*

Oratio. Presta nobis Deus beatissimi Martyris tui Genesii assiduum patrocinium : ut ejus quoque preclarum assequi mereamur exemplum. Ut sentientes

Glor. martyr., l. I, c. 74). Quartus demum est Genesius Arelatensis, qui in officio judicis, munere fungens notarii, seu exceptoris, edictum persecutionis excipere renuit, abjectisque ad pedes judicis corris, aufugit, quam ob causam, aliquandiu frustra quæsitus ad pœnam, ab irato judice jussus est occidi in quocunque loco inventus fuerit : a percussoribus tandem deprehensus, ut manus eorum evaderet, cornu Rhodani fluminis tranavit. At vix aqua egressus, in alios percussores incidit, a quibus illico interfectus, suo sanguine baptizatus, evolavit in cælum. Locus in quo percussus est, ut scribit Passionis ejus vetustus auctor, nunc oratione assidua et votis nunquam irritis frequentatur. Corpus martyris, non ubi passus est, sed in adversam fluminis ripam translatum, fideles sepelierunt. Martyrologia de sancto Genesio agunt die 25 Augusti, et quidem Romanum Parvum, Ottobonianum, Adouls, Usuardi, et alia quædam utrumque Genesium Romanum et Arelatensem hac die colunt ; alia vero Martyrologia, ut Hieronymiana, Lucense, Corbiense, Richenoviense, Lablecanum, Fori, item et Fuldense, die 24 Augusti

inrepensissime suffragantem : sequamur fortissimum A
preliantem. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Do-
minus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*.
Et cum.

Prophetia. Sapientia iustum deduxit.

Quere in festo S. Johannis Apostoli et Evangeliste.
fol. 45.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*.
Et cum.

Psallendo. In memoria eterna erit justus : ab
audita malo non timebit. *ÿ*. Paratum est cor ejus
sperare in Domino : confirmatum est donec videat
inimicos suos. P. Ab auditu.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Galathas B
(*b* Cap. III).

Deo gratias.

Fratres : qui tribuit vobis spiritum : et operatur
virtutem in vobis ex operibus legis : an ex auditu fi-
dei ? Sicut Abraam credidit Deo : et reputatum est
illi ad justiciam. Cognoscite ergo quia qui ex fide
sunt : hi sunt filii Abrae. Providens autem scriptura :
quia ex fide justificat gentes : Deus prenunciavit
Abrae quia benedicentur in eo omnes gentes. Igitur
qui ex fide sunt : benedicentur cum fidei Abraam.
Quicumque enim ex operibus legis sunt : sub male-
dicto sunt. Scriptum est enim. Maledictus omnis qui
non permanserit in omnibus : que scripta sunt in
libro legis : ut faciat ea. Quoniam autem in lege
nemo justificabitur apud Deum. Manifestum est :
quia justus ex fide vivit. Lex autem non est ex fide :
sed qui fecerit ea vivet in illis. *ñ*. Amen.

Evangelium. Si quis vult post me venire. *Quere in*
natale S. Andree. fol. 27.

Genesisium nimum Romanum, die 25 Genesisium Ex-
ceptorum Arelatensem commemorant. Acta passionis
sancti Genesisii Romani, quæ sincera habentur apud
Ruinartium (Pag. 283), eum dec. llatum fuisse tradunt
viii Kal. Septembris, quo die Romæ colebatur in
basilica sua, quam Gregorius III restauravit : is enim,
procul dubio, Genesisius est de quo Kalendarium Fron-
tonis, et Capitularia Evangeliorum Georgii meminere.
Est et sanctus Genesisius in Kalendario Carthaginiensi,
et in Lectionario Ambrosiano em. Thomasii ; at in-
certum an Romanus, an potius Arelatensis. De neutro
horum exstat memoria in Kalendario Bucheriano,
in Martyrologio Genuino Bedæ, in libris liturgicis
Gallicanis, et in Orationali Gothico. Attamen Gotho-
Hispanos Genesisium Arelatensem coluisse certum
est ; ejus enim in Missali exstat missa propria, et in
Breviario Mozarabum officium proprium. De eodem
Prudentius (*Hymn. 4 de Coron.*) cecinit :

Teque præpollens Arelas habebit,
Sancte Genesisi.

Est autem animadvertendum cum Nicolao Antonio
(*Bibl. veter. Hisp. tom. I, pag. 399*) hunc excepto-
rem, seu notarium Arelatensem, et non alios Gene-
sios coluisse Hispanos ; quare audiendi non sunt
qui ex pseudo-Dextero, pseudo-Juliano et similibus,
introduunt Genesisium militem et martyrem Cordubæ,
die 25 Augusti, et alium Mantuæ Carpetanorum. In
Bibliotheca Patrum (*Edit. Paris. tom VI, pag. 251*)
exstat martyrium sancti Genesisii Arelatensis, auctore
beato Paulino, ut fertur, episcopo No'ano, et inter
ejus opera a Rosweydo et ab aliis editum est. Nou

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*.
Et cum.

Lauda. Beatus homo quem tu eruisti Domine : a
de lege tua docuisti eum : alleluja. *Sacrificium*. Ego
servus tuus et filius ancille tue dirupisti vincula
mea : tibi sacrificabo sacrificium laudis : alleluja.

Missæ. Fide pleni : spe robusti : voto alacres :
charitate ferventes predicemus Genesisii Martyris vi-
ctorie gloriam : simulque et victoriam gloriosam.
Qui gratia Christi Domini et Salvatoris nostri pro-
veniente : respectus et interius se moneutem audi-
vit : et exterius jubentem sibi contempsit. Cum in
studio militie secularis exceptoris functus officio :
non eum qui mortifera : sed eum qui vitalia prece-
pta jubebat : auditum suo preparans conditori. Uujus
igitur exemplo reformari nos nostro cupientes arti-
fici : cum his victimis omnipotenti Domino suppli-
cantes : et Martyris concinamus gloriam : et nostro-
rum scelerum reseremus occulta. Dabit profecto ille
quiequid a nobis fuerit in confessione rogatus : qui
predictum Martyrem prevenit etiam non quesitus.
ñ. Amen.

Alia Oratio. Quid dignum tue clementie Dominus
Deus pro tam gloriosissimi Martyris tui Genesisii of-
ferri ab infimis celebranda poterit dignitate : nisi
ipse castrorum tuorum victoriosissimus miles : tam
triumphi sui non immemor merito : quam suppli-
cantium constrictus obsequio : quas placere ubi
optime comprobavit : ingerat laudes : qui specialis
gratie tuæ largitate preventus : prius te muerit in-
venire : **368** ° quam querere. Prius potuit diabo-
lum vincere : quam : ¹ bellandum arte calcare. Prius
pro te animam ponere : quam ipsius fidei rudi-
menta ² subire. In quo anticipatum est perfectione :
desunt tamen qui tractatum hunc de martyrio sancti
Genesisii tribuant Paulino Bitirensi episcopo, qui Pau-
lino Nolano aliquanto antiquior fuit. Est etiam in
eadem Bibliotheca Patrum (P. 670, tom. VI) homelia
Eusebii Gallicani de Natali sancti Genesisii quam alii
Fausto Reïensi, alii Eucherio Lugdunensi ascribunt.
Eundem Genesisium celebrant Venantius Fortunatus
(*Lib. viii, carm. 4*), Gregorius Turonensis (*De Glor.*
Martyr., lib. 1, cap. 68, 69) et Prudentius citatus.
Sanctus Genesisius passus creditur anno primo perse-
cutionis Diocletianæ æræ vulgaris 303, sed de die
et anno passionis ejus silet auctor Martyrii.

^a *Psallendo*. Ps. cxv, 7. *ÿ*. Ibid., 8.

^b *Cap. III. Vers. 5-13.*

^c *Sicut*. Vulgata : *sicut scriptum est Abraham cre-*
didit Deo, etc.

^d *Lauda*. Ps. cxv, 16, 17.

^e *Quam querere*. Illic plura congeruntur ad statum
catechumenorum alludentia, quibus nec cum fide-
libus orare fas erat, nec fidelium mysteria suscipere,
ac ne fidei quidem Symbolum illis tradebatur, nisi
paucis aliquot ante baptismum diebus, idque non
omnibus, sed solis competentibus ; quare cum Gene-
sius infimi gradus catechumenus foret, ille nec Deum,
oratione cum fidelibus facta, *querere noverat*. Nec
dæmonem *bellantum*, hoc est fidelium, arte, insti-
tutisque calcare didicerat, nec fidei rudimenta sive
Symbolum, adhuc susceperat.

^f *Bellandum*. Lege *bellantum*.

^g *Subire*. Forte, *suscipere*.

quod fuerat currendum per ordinem. Cui prius moriendi pro te insinuasti desiderium : quam ^a revelasses baptismi Sacramentum. Quem prius voluisti litare sanguinis ^b tui victimam : quam sacerdotis adscultare doctrinam. Unde quis nostrum comprehendere pusillus sensu prevaleat : quanta illi apud te maneat gloria : cui tanta in hoc seculo fidelium tuorum deserviat obsequia ? Quique timorem mortis spiritus tui vehementia supergressus : ita huic mundo ejusque inlecebrosis renunciaverat pompis : ut Principum quorum temporaliter cruentis subiacebat imperiis : liberrime dedignatus sit superfluis parere preceptis. Merito igitur dum baptismi inter medios ^c littores expeteret gratiam : consummatam obtinuit sui sanguinis sanctificatus ablutione coronam. Sed nec defuit martyrio : quod iherat voto. Idcirco ^B dum suos ad te confugiendo fugerat percussores : Rodani medias inter undas sanctos Angelos reperit te baptizante ^d parentes : quos post triumphum certaminis eterne meruit claritatis invenire consortes. Pro quibus donis ac beneficiis tuis : et laudum tibi vota persolvimus : et nostrorum scelerum abdita publicamus. Poscentes tue majestatis clementiam : ut qui eum baptismo sui sanguinis ablutum assumpsisti in celos : nos lachrymarum alluvione eluas a delictis.

ñ . Amen.

Post nomina. Oratio. Tuam Domine in hac Martyris tui Genesii solennitate gloriam predicamus : quem et fidei iudicem et consummatorem victoriae : idem ^C Martyr promeruit invenire. Qui prius fidei voto : quam regenerationis preditus sacramento : te unum et verum culturis demonum dando repudium assecutus est Deum. Acclives te igitur precibus imploramus : ut hec inspirata a te : nostrorum omnium vota subsequatur misericordia tua. Faciasque ut quos prevenisti credulitate : eterna remuneres ex mercede. Hujus Martyris suffragio preveniens defunctos ad requiem : ejus cor preventum est prius ille : quam baptismatis tinctione.

ñ . Amen.

Ad pacem. Oratio. Unigenite Dei filii : ex cujus latere duo illa mirifica sacramenta : sanguis scilicet et aqua fluxerunt : que huic Genesio Martyri tuo ad susceptionem regenerationis conlata sunt. Cum non solum Rodani undis abluitur : sed etiam sanguinis ^D sui effusione renovatur : precibus ut adsis quesumus supplicantium. Da regeneratis nobis vitam sine crimine ducere : scandalis carere : innovari tue dulcedinis ubertate. Quo baptismum quod in peccatorum

^a *Revelasses.* Haud ignotum Genesio erat baptismi sacramentum, quo ad salutem consequendam sibi opus esse persuasum habebat; nam ubi primum certior factus est se proscriptum esse, per fidos internuntios a catholicae religionis antistite donum baptismatis postulavit; et tamen ignotum erat quibus ritibus baptismus conferri solebat, et magis fortasse ignota erant alia sacramenta quae simul eum baptizante tunc conferebantur; ea enim tunc solummodo catechumenis revelabantur, cum eadem suscipere.

^b *Tui.* Lege sui.

ablutione suscepimus : in pace : que tu es : inviolabiliter conservemus.

ñ . Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : in honore Sanctorum tuorum : sed precipue in Sancti ac beatissimi Martyris tui Genesii : cujus hodie gloriosam de mundi hoste victoriam universalis Ecclesia festa exultatione concelebrat : qui adhuc cathecumenus : et nec dum mysteriis unde salutaris ablutus : sacrilegi commilitonis militiam detestatus : innocentibus ^e ceteris nefaria edicta nequaquam passus imprimere : cruentas impio ex ore sententias respuit : manu repudiavit : auditu refugit officio : et ^f piam dexteram ^g ab incipiendo tanquam sacrificando retraxit : et annotare ceris sacrilega verba mens Deo veta contremuit. Qui incumbente persecutionis mole : insequentibus ministris diaboli : animum celo preparans : corpus Rodano dedit : tanquam Jordanis in eo sacramentum requirens : et ^h alteriori ripe Martyrem portans : ut illam sanguine : hanc corpore inlustraret. Sic itaque repletus gratia tua Domine : fidei spiritu fidei instituta preveniens : nondum baptismum consecutus : inter ipsa est religionis principia consecratus. Necdum manifestatis sibi Dei legibus : et jam Deo plenus. Nondum Sacramentorum conscius : et in sacrificium jam ipse preelectus. Necdum a Domino ⁱ libertati donatus : et jam pro Deo testis ³⁶⁹ adsumptus. Nondum publica professione vocatus ad gratiam : et jam raptus est ad coronam. Prius enim adoptatus est : quam renatus. Non quidem undam fontis ingreassus : sed egresso ad se fonte perfusus. Abluitur sanguine : regeneratur morte. Damnatione absolvitur : gladio consecratur. Felix qui tali baptismo meruit baptizari : per quod et originale peccatum deleret : et nunquam amitteret : quicquid ^j cruore hujusmodi condonaret. Nec ulla culpa in posterum macularet : quod semel sanguinis unda ^k dilueret. Qui in se ostium peccatorum fide clausit : fide damnavit. Quique in se per undam sanguinis ^l geminato munere baptismi : sacramenta complevit : qui non tinctus est fonte : sed ablutus est passione. Donante Domino nostro Jesu Christo : quem conlaudant omnes Angeli : ita dicentes. ñ . Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Quem predictus Martyr adiit fide : quesivit ex opere : assecutus est passione. Qui dum ob sui lavacrum Rodani se purgaturus ingereret undis : in baptizando se officio

^c *Littores.* Lege lictores.

^d *Parentes.* Hoc est sponsores et susceptores.

^e *Ceteris.* Lege ceris.

^f *Ab incipiendo.* Forte, ab inscribendo.

^g *Alteriori.* Lege alteriori. Ceterum in hac missa, non uno in loco, sensus et ipsa verba Passionis sancti Genesii exprimuntur.

^h *Libertati.* Lege libertate.

ⁱ *Cruore.* Lege quidquid cruore condonarat.

^j *Dilueret.* Lege diluerat.

^k *Geminato munere,* baptismi scilicet et martyrii.

functus est Sacerdotis. Ille igitur te Deus Pater pro A nobis obtineat : cum rogaverit : qui donum fidei priusquam ^a te postularet accepit. Ex te Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Confitemur nomini tuo Domine gemino cordis ac votis obsequio : celebrantes gratiam tuam pro triumphis Genesii Martyris tui. Qui perficiens in infirmitate virtutem : eternam vitam prius lavacro sanguinis : quam regenerationis accepit. Non adoptatus baptisate : sed ^b assumptus. Non admiscendus neophitorum ^c turbis : sed consortiis Angelorum. Hujus igitur intercessionibus exaudi nos : et adesto Domine his oblationibus nostris : ut te quem in Sanctis tuis colimus : per Sanctos tuos interpellare mereamur. *ñ. Amen.*

Ad orationem Dominicam.

Deus qui nolentes prevenis fide : atque credentes : subsequendo : facis non frustra te credidisse : qui que beatissimum Genesium prius gratia prevenisti dulcedinis : quam regeneratione baptismatis : te suppliciter deprecamur : ut jam preveniamur miserationibus tuis : qui ad te fiducialiter possumus proclamare e terris. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Gratia Christi : que beatissimum Genesium Martyrem prevenit fide : vos subsequatur in munere. *ñ. Amen.* Et que illum aquis ^d Rodani originali solvit a vinculo : vos hujus calicis vivifret sacramento. *ñ. Amen.* Atque qui illum fluviali consecravit ^e ex gurgite : vos mundiali non subruat tempestate. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui est benedictus etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

^a *Te postulare.* Hoc est antequam inter competentes ascriberetur.

^b *Assumptus.* Forte addendum *martyrio.*

^c *Turbis.* Neophyti, per aliquot dies post baptismum, seorsim habebantur a consortio communi fidelium, quibus diebus orationi vacabant, albis induebantur, quotidie communicabant, et fidei mysteria, maxime quæ ad sacramenta pertinebant, et ea quæ ante baptismum illis revelare nefas erat, docebantur. Ad hanc consuetudinem hic alludit, cum ait Genesium non turbis neophytorum statim a baptisimo inmixtum esse, sed choris angelorum insertum.

^d *Rodani.* Forte addendum *egressum.*

^e *Ex gurgite.* Forte et hic addendum *egressum.*

^f *Gerontii.* Hujus sancti episcopi et confessoris memoriam Gotho-Hispani die 26 Augusti colunt, qua die inscribitur Calendario præmisso Missali et Breviario Mozarabum. Hymnus Breviarii prodit sanctum Gerontium episcopum ob fidem Christi ferro victum in carcere obiisse, de die, anno et loco martyrii silet. Usuardus in Martyrologio, die 25 Augusti, scribit : *In Hispania, civitate Italica, sancti Gerontii episcopi in carcere quiescentis.* Sollerius (*in notis, hic*) putat Usuardum in itinere Hispano hujus sancti episcopi nactum esse notitiam. Aliquam etiam ejus notitiam fortasse ex Apographis Hieronymianis accepit. Nam in Lucensi Florentini, prid. Non. Maii, in civitate Gallia, beatissimi Gerontii confessoris, occurrit

Oratio. Sit Domine precedente et orante Martyre tuo Genesio : in nobis famulis tuis : ita te amandi prompta voluntas : ut in nullo impediatur carnis infirmitas : sicque eodem docente a nobis calcetur mundi cupiditas : ut eodem intercedente perveniat ad victoriam charitatis. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Dicat Presbiter. In nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus cum pace. *ñ. Deo gratias.*

IN FESTO SANCTI GERONTII EPISCOPI ET CONFESSORIS.

Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432. Præter orationem quæ sequitur immediate post officium et orationem immediate post com. videlicet. Domine Deus omnipotens qui.

Oratio. Deus Dei Fili : quem Gerontius antistes toto corde confessus : nomen tuum honorificando perductus est ad coronam : da in ore nostro confessionem : que nos expurget a crimine. Ut quicquid in tue laudis honore depromimus : in lucro nobis prodesse eterno munere sentiamus.

Oratio. Domine Deus omnipotens : qui es vita et salus fidelium : quem venturum judicem credimus verum : esto nobis propicius : et qui hanc oblationem pro 370 nostra nostrorumque salute : vel pro expiatione nostrorum peccatorum in honorem beatissimi Confessoris tui Gerontii tibi obtulimus : misericordie tue opem in nos diffundi sentiamus. Ut qui jam refecti sumus ad mense tue convivium : dono tui muneris consequi mereamur premium sempiternum. *ñ. Amen.*

Sancti Rufi Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

Victoris Episcopi. :

Omnia dicantur unius Pontificis. fol. 432.

memoria : et in Corbeiensi Dacherii, prid. Non. Maii : *In Gallia civitate, natalis beatissimi Gerontii confessoris, ubi illud Gallia seu Gallicia, irrepsisse credibile est pro civitate Italica.* Erat autem Italica (ubi in carcere, ut tradit Usuardus, mortuus est Gerontius) nobile municipium, ac deinde colonia provincie Bæticæ cujus ruinæ exstare dicuntur juxta pagum *Sevilla la vieja*, ad Bætim fluvium, aliquot miliaribus Hispali dissitum. Vetusti apud Hispanos cultus sancti Gerontii testis est basilica ejus nominis dicata ad quam sanctus Fructuosus (Bracarensis, postea episcopus, qui vii sæculo sanctitate claruit) *devotionis gratia, de civitate Spalensi navigio profectus est, ut apud Mabilonium (Sæc. xi Benedict., part. ii, pag. 586) scribit vetus auctor Vitæ sancti Fructuosi.* De tempore quo vixit sanctus Gerontius, id solum in hymno Breviarii Mozarabum legitur :

Hic fertur apostolico
Vates fulsisse tempore,
Et prædicasse supremum
Patrem potentis Filii ;
Quique dum per occiduum
Percurreret clarus plagam,
Tandem ira genitium
Ad passum trahitur ;

quibus innunt, sanctum Gerontium proximum temporibus apostolorum vixisse, et in Hispania, nulli certæ sedi affixum, Christi fidem disseminasse.

*Sancti Augustini Episcopi et Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. f. 432.*

• **IN FESTO DECOLLATIONIS SANCTI JOHANNIS
BAPTISTE**

Ad Missam. Officium.

Gloriam et magnam decorem. *Require in Sancto
Bartholomeo. folio 365.*

Oratio. ^b Deus filius : qui in cruce tua et salutem
Regibus donas : et humi'es tuos ad victoriam sem-
per armas : tempera jam tandem miseriarum nostra-
rum erumnas. Ac ne gladio maligno nostre feriantur
cervices : obtentu gloriosi Precursoris tui Johannis
Baptiste : gladio verbi tui nos reddito efficaces. *ñ.*
Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc.
Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

• *Prophetia.* Justus si morte preoccupatus fuerit.
Require in Sancti Clementis Pape. fol. 20.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et
cum.

• *Psallendo.* Educ Domine de carcere animam
meam : ad constituendum nomini tuo. *ÿ.* Deus canti-
cum novum cantabo tibi : in psalterio decem chor-
darum psallam tibi : quia liberasti servum tuum
Deus de gladio maligno. *P.* Ad constituendum.

Dicat Presb. Silentium facite.

*Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Corinthios (• II,
cap. XII).*

ñ. Deo gratias.

Fratres. Scio hominem in Christo ante annos qua-

• *In festo decollationis.* Die 29 Augusti a Græcis in
Menologio Basilii, a Latinis in Martyrologiis Hiero-
nymianis, in Gellonensi, in Bedæ, Adonis, Usuardi,
Romano Parvo, aliisque passim, commemoratur
passio, seu decollatio sancti Joannis Baptistæ; at in
Corbeiensis Dacherii, et in Codice Divionensi Bedæ,
d'ie 30 Augusti natalis utique passionis sancti Jo-
annis Baptistæ signatur. In Orationali Gothico (*Pag.*
153) exstat titulus; *Incipiunt orationes de decol-
latione sancti Joannis Baptistæ, ad vespereum completu-
ria, viii Kal. Octob.,* atque adeo die 24 Septembris
Gotho-Hispani, in quibusdam saltem Ecclesiis, fes-
tum hoc celebrabant, et auctor ille, haud sane re-
cens, qui, sub sancti Augustini nomine, scribit ad
Bibianum *Sanctonicæ civitatis antistitem,* apud Mabillonium
(*De Liturg. Gallic., pag. 458*), tres distinguit
sancti Joannis Baptistæ solemnitates: unam natiuitatis
ejus, *aliam iv Kalendas Septembris, quando inventum
legitur caput ejus, et præter has aliam viii Kalendas
Octobris, pro eo quod eadem die Joannes præcursor
Domini a majoribus nostris traditur et ab angelo nunt-
tante conceptus, et Herodis funesto gladio trucidatus.*
In Missali Gallo-Gothico *Missæ in diem passionis sancti
Joannis Baptistæ et martyris,* missam sancti Sixti,
et in Sacramentario Bobiano missam apostolorum
Petri et Pauli præcedit; unde suspicari licet Gallos
hanc festivitatem diversis diebus, sed ante mensem
Augusti celebrasse. In Africa, quantum ex Kalenda-
rio Carthagenensi colligere licet, vi Kal. Jan. marty-
ria sanctorum Joannis Baptistæ et Jacobi majoris
celebrabantur. Ex his tamen colligitur, festum decol-
lationis sancti Joannis Baptistæ sæculo vi apud Gal-
los, Hispanos et Afros, diversis quidem diebus, ob
Ecclesiarum commodum, tamen celebratum esse. In
Italia et Romæ, an hæc festivitas adeo velusta sit
incertum reddit quod de ea Sacramentaria Leonia-
num et Gregorianum Muratorii, Kalendarium Fron-
tonis, et Capitularia em. Thomasi et ill. Georgii
aileant. In Sacramentario Gelasiano exstat missa in

A tuordecim : sive in corpore sive extra corpus ne-
scio : Deus scit : raptum ejusmodi usque ad tertium
celum. Et scio ejusmodi hominem : sive in corpore
sive extra corpus nescio : Deus scit : quoniam raptus
est in paradysum. Et audivit archana verba : que
non licet hominibus loqui : pro ejusmodi gloriamur.
Pro me autem nihil gloriabor : nisi in infirmitatibus
meis. Nam etsi voluero gloriari : non ero insipiens.
Veritatem enim dicam. Parco autem : ne quis me
existimet supra id quod videt me : aut audit ex me.
Et ne magnitudo revelationum extollat me : datus
est mihi stimulus carnis mee Angelus Sathane : qui
me colaphiset : ^f ut non extollar. Propter quod ter
Dominum rogavi ut discederet a me ^g infirmitas
carnis : et dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea : nam
B virtus in infirmitate perficitur : sed ^h gloriabor in
infirmitatibus meis : ut habitet in me virtus Christi.
ñ. Amen.

*Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (1 Cap.
XIIII).*

Illo in tempore. Audivit Herodes Tetrarcha fa-
mam Jesu : et ait pueris suis. Hic est Joannes Ba-
ptista quem ego decollavi : ipse surrexit a mortuis :
et ideo virtutes operantur in eo. Herodes enim ten-
nit : et alligavit eum : et posuit in carcere propter
Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi
Johannes : non licet tibi habere eam. Et volens il-
lum occidere : timuit populum. Quia sicut Prophe-
tam eum habebant. Die autem natalis Herodis sal-

*die passionis sancti Joannis Baptistæ, iv Kal. Septem-
bris,* sed hic Codex olim Ecclesiæ cujusdam Galli-
cæne erat. In Gregorianis quoque Menardi, Pameli
et Rocæ habentur missæ in decollatione sancti
Joannis Baptistæ, 29 Augusti, sed hæc secundo loco
assignantur, quemadmodum et in posterioribus qui-
busdam Capitularibus Evangeliorum invenitur huic
festivitati Evangelium secundo loco assignatum
(*Vide ill. Georgium, de Liturg. Rom. pont., in ap-
pend. tom. III, pag. 275*). Demum, in vetusto Le-
ctionario Ambrosiano Thomasi, inter festum sancti
Genesii et sancti Cibriani, occurrit in sancti Joannis
decollatione; at nulla assignatur Epistola legenda.
Cæterum, in excerptis Sollierii et fastis Cuspinianis
(*Bolland., tom. VII Jun., pag. 186*) legitur : *Basso
et Pisone bis consulibus passus est Joannes Baptista.*
Sed per errorem Bassus pro Crasso irrepsit. Passus
enim est an. ær. vulg. 27, M. Licinio Crasso Frugi
et L. Calpurnio Pisone consulibus; sepultusque est
Sebaste, quæ Samaria olim appellabatur, ubi sancti
D Hieronymi ævo (*Hier., epist. 27*) sepulcrum ejus ad-
huc exstabat.

^b *Deus Filius. Forte, Dei Filius.*

^c *Prophetia.* In Lectionario Luxoviensi Galli
prophetiam legunt ex Isata XLIII, 1-XLIV, 1-5, omissis
versiculis octo capitis XLIII, 15-22. In Sacramentario
Bobiano nulla legitur prophetia.

^d *Psallendo. Ps. cxli, 8. ÿ. Ps. cii, 9, 10.*

^e *Cap. XII. Vers. 2-10.* Luxoviense legit ex
Epist. ad Hebr. xi, 35-xii, 1-7; Bobia um ex Sapien-
tiæ, id est, ex Ecclesiastici xxxi, 8-12.

^f *Ut non extollar.* Ambrosiaster, ne extollar. In
Vulgata non leguntur ista verba.

^g *Infirmitas carnis.* Hæc neque Vulgata, neque
Ambrosiaster legit.

^h *Sed gloriabor.* Vulgata : *Libenter igitur gloriabor
in infirmitatibus meis.*

ⁱ *Cap. XIV. Vers. 1-15.* Idem Evangelium in Lu-
xoviensi et Bobiano legitur.

tavit filia Herodiadis in medio : et placuit Herodi. **A** Unde cum juramento pollicitus ei dare quodcumque postulasset ab eo. At illa premonita a matre sua : da mihi inquit in disco caput Johannis Baptiste. Et contristatus est Rex : propter juramentum autem : et eos qui pariter recumbebant : jussit dari. Misitque et decollavit Johannem in carcere : et adlatum est caput ejus in disco : et datum est puelle : et tulit matri sue. Et accedentes ^a discipuli ejus : tulerunt corpus ejus : et sepelierunt illud. Et venientes discipuli nunciaverunt Jesu. Quod cum audisset Jesus recessit inde in navicula in locum seorsum. Et cum audissent turbe : secute sunt eum pedestres de civitatibus. Et exiens vidit ^b turbam multam : et curavit languidos eorum. *ñ. Chorus. Amen.*

*Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et **B** cum spiritu tuo.*

371 ^c *Lauda. Alleluja. ý. Lauda anima mea Dominum : laudabo Dominum in vita mea. P. Alleluja.*

^d *Sacrificium. Justiciam tuam Domine non abscondi in corde meo : veritatem tuam et salutarem tuam dixi : ^e nam zelavi misericordiam tuam : et veritatem tuam a congregatione multa : alleluja. ý. In capite libri scriptum est de me : ut faciam voluntatem tuam : Deus meus volui : et legem tuam in medio cordis mei : ^f bene nunciavi justiciam tuam in Ecclesia magna. P. Et veritatem tuam.*

Missa. Grandi nobis fide fratres charissimi et tota ad Deum conversione gloriosi Johannis ^g adoranda sanctitas : celebranda solemnitas est : quico divine ^h lectionis nunciatus munere : quo finitus : in hoc recessit celestis glorie testimonio : quo processit. ⁱ Cui toti in virtutem Sancti Spiritus amore translato : Christus fuit causa moriendi : cui Christus fuit causa nascendi. Nullum sibi tempus in eo nature infirmitas vindicavit : cui ^j in conceptu vaticinium : in actu baptismum : in obitu datum est implere martyrium. Per unam eandemque gratiam ^k accendit generatio quem promisit : conversatio quem docuit : passio quem amavit. Prophetat in utero : predicat in seculo : con-

^a *Discipuli. In Vulgata hoc loco non legitur.*

^b *Turbam multam. Addit Vulgata et misertus est eis.*

^c *Lauda. Ps. CXLV, 2.*

^d *Sacrificium. Ps. XXXIX, 11. ý. Ibid.*

^e *Nam zelavi. Lege non celavi. Vulg. non abscondi.*

^f *Bene nunciavi. Ita Italica, et Psalterium M. zaram, at Vulgata legit annuntiavi.*

^g *Adoranda. Lege adornanda, et ita in Codice quo utor calamo emendatum est. In Sacramentario Bobiano : Deus cui sancta conversatione directa, gloriosi Joannis ornanda sanctitas, et celebranda solemnitas est.*

^h *Lectionis. Lege electionis.*

ⁱ *Cui toti. Hinc corrige quod in Bobiano, orat. secret., legitur : Cui totum in virtutem sancti Spiritus ab ore translatum, Christus fuit causa moriendi.*

^j *In conceptu. Et hinc corrige contestationem Bobianam in qua legitur cui in conspectu.*

^k *Accendit. Lege ex contestatione Bobiana ostendit, ubi legitur quo per unam eandemque dispensationem ostendit generatio quem promisit, e.c.*

^l *In gladio. Bobianum, in gaudio, perperam.*

summatur ¹ in gladio. **A** *Justicia = erigitur = de justicia loquitur : pro justicia decollatur. Nec mirum quod ² virum tot sanctitatis meritis in Dei agnitione ^o dispositum : quem non cohibuit uterus matris : non interrui gladius imperantis. Et consequens fuit : ut Herodi pro castitate non cederet : qui patrem pro incredulitate non distrinxerat. ^p Et percuteret verbo Regem : qui silentio percusserat Sacerdotem. Hunc ergo honestatis legisque censorem mores improbi ^q non tulerant : profanam ^r petulantis conscientiam ^a abjectam incesu : facinus exacerbat : et furor verecundia provocatus studet perdere : ⁴ quo docetur : dum nescit corrigere quod vetatur. Putat latere culpam posse : ^u si ponat in prohibentem custodiam. Tantus propheta splendor in carceris claustra detruitur : et preciosus Deo sanguis meretricie saltationis mercede taxatur. Et inter gentiles ^v delicie : et voluptatis epulas : sit ^x expectaculum : quo inter religiose confessionis hostias credentibus gaudium : credituris exemplum : terris presidium : colis fieret ornamentum.*

ñ. Amen.

A.ia Oratio. Te Domine Jesu Christe in Precursoris tui nativitate laudamus : te in ejus predicatione ammirabiliter extollimus : te in illius morte quantum humana valet pusillitas : voce qua possumus honorificamus. Cujus nativitate ubera reserasti seuilia : et patris linguam : quam incredulitas nexuerat : absolvisti. Cujus predicatione te terris discipuli adesce crediderunt : et populi qui illis prestaret salutem saluberrimam audierunt. Cujus morte veritas patuit : et mens belluina virus quod in se latebat occultare non valuit. Ejus ergo precibus dignare inspirare cordibus : ut celorum regnum appropinquare credentes. Te semper penitendo rogemus : tibi preces lachrymabili corde fundamus : tua promissa confidenter speremus : ut mundata mens nostra a pollutione delicti : Spiritum tuum Sanctum : quem in columbe adventu sub illius manibus suscepti : venire in nobis : et manere eum sentiamus nobiscum. Ac filium te Dei dilectissimum voce : qua ipse audivit : audiamus : et equa-

^m *Erigitur. Fortasse, eligitur, ut est in Bobiano.*

ⁿ *Virum. Lege vir.*

^o *Dispositum. Lege dispositus.*

^p *Et percuteret. Lege sed percuteret, atque integram sententiam sic legas : Nec mirum quod vir, tot sanctitatis meritis in Dei agnitione dispositus, quem non cohibuit uterus matris, non interrui gladius imperantis, ut consequens fuit, Herodi pro castitate non cederet, qui patrem pro incredulitate distrinxerat, sed percuteret verbo Regem, qui silentio percusserat sacerdotem.*

^q *Non tulerant. Lege non tulerunt.*

^r *Petulantis. Adde mulieris.*

^s *Abjectam. Lege objectam.*

^t *Quo. Id est, cum a quo.*

^u *Si ponat. Lege si ponatur prohibens in custodia.*

^v *Delicie. Lege delicias.*

^x *Expectaculum. Lege spectaculum, et hinc corrige contestationem Bobianam, ubi legitur atque inter gentilitate voluptatis sit epulas speculum, cui merito omnes angeli, etc. Et adverte primam orationem secreta et contestationem, e quibus missa Bobiana constat esse meras lacrimas ab hac unica ultra oratione Gothobliana dissocias.*

Patri cum Spiritu Sancto consteamur : credamur : et semper oremus. *ñ. Chorus. Amen.*

et nomina. Oratio. Unigenite Dei fili : quem seminus Johannes salutavit in utero : monstravit remo : precessit nascendo : preivit moriendo. *ñ. de nobis :* ^a tanti vatis ut in hoc die : quo idem ^b defectus occubuit : nos te miserante : capistro semel pro nobis mortuo a vitis mereamur : et spiritalis dono gratie innovari. Ille tibi us vir obsequentis vota deferat plebis : qui preceus est iudicis : prece sua nostris lumen ingenbris : qui lucerna extitit luminis. **372** Vox illa pro defunctorum spiritibus erogatura oppoque Domino mortuis preparavit in cordibus

Amen.

pac. m. Oratio. Gloriosum Precursoris tui Jo-
s Christe Deus passionis festum hodierno die
concinimus : sacrificii dedicamus. Qui justiciam
ans legis : sententia mulctatur Herodis. Ob
deprecamur : et petimus : ut idem qui terminus
ophetis : finem ponat scandalis. Et qui fuit
natis initium : pacis nobis preroget comple-
um. Regatque conservos prece : qui te Dominum
isit in morte.

Amen.

atio. Dignum et justum est : nos tibi semper
s agere Domine sancte Pater omnipotens Deus :
mirabilem in Sanctis tuis predicare : eorum-
nemoriam sub tuis laudibus colere : quorum
n conspectu majestatis tue et mors et vita
sa. Unde nos hodie passionem beatissimi Jo-
s Baptiste Martyris tui annua solennitate reco-
: altaribus tue pietatis assistimus : tibi que lau-
tostias immolamus. Johannes enim tuus : qui
nostro Jesu Christo unigenito tuo : et in nati-
fuit previus : et in passione Precursor : Sacer-
s prosapie genus : et propheta ille vocatus Al-
i : cui emissum nomen e celo est : qui ipsum
sue nativitatibus ortum prophetie precessit officio :
ni presentia Domini priusquam ipse vel Chri-
asceretur agnovit : atque intra viscera materna
otus in virtutem oraculi mentem parentis agi-
ad cujus nomen edendum muta diu sancti
ora laxata sunt. Ille heremi distincte habitator :
nus regnorum celestium prece : mundi fallen-
lecebras absinentie virtute calcavit : et Domi-
majestatis in corpore constitutum felici atque
to vaticiniorum sine monstravit. Talem profe-
ilem esse oportebat : qui Dominum baptizaret :
se sacra illa divini germinis membra submit-
: qui conceptam Sancto Spiritu carnem aquas
as affluentem : fluvio auderet immergere. Sit
fas : hunc talem sub tui nominis honore lau-

anti vatis. Adde intercessionem.

fectus. Lege dissectus.

otus. Fortasse : *Aquis potius sanctitatem affe-*

l. *mod illum crescere. Confer sanctum Augusti-*

A dare. Cui tante gloriæ prestitisti agonem : suffragia
nobis ejus tua bonitate largire. Sonet pro nobis vox
illa sublimis : qua parandas vias Domini : et semi-
tas ejus rectas esse faciendas inter deserta clamavit.
Loquatur lingua illa pro nobis : que nescit tacere
justiciam. Talis pro te ac plebe : talis precetur :
qualem illum Jordanis fluentia viderunt : cum a te
Spiritus Sanctum in columbe specie super unicum
tuum descendentem videre promeruit. Ille pro popu-
lo tuo manus orent : quas Christus dignatus est sancti-
ficare dum tangitur. Asserat tuorum vota famulo-
rum sanguis ille benedictus : qui est fusus in carce-
re. Qui rubuit in disco : qui ad te cum Sanctis omni-
bus clamat : quos ex Abel nunc usque impie cesos
eterna pietatis tue memoria conservat. Cui merito
B omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare
quotidie : una voce dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus.
Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-
minus noster Jesus Christus filius tuus. Pro quo Jo-
hannes Baptista et Martyr : mystico vaticinii sui pre-
nunciavit oraculo : ^d quod illum crescere : se autem
minui oportet. His etenim verbis et suam pariter :
et Domini mortem vivens longe ante predixit : cum et
idem filius tuus elevatus in cruce : et iste comminu-
tus sit capite. Nam ille Dominus creature sublimitate
prelatus est ligni : iste animadversione discus est
gladii. Illius caput crux in altum porrexit : istius cer-
vicem mucro sevens dissecuit. Ille spiritum emisit in
cruce : hic animam efflavit in carcere. Sed ille in luce
qui vitam redditurus esset omnibus moritur : iste in
abditis ^e qui nisi Christo moriente : et redempturus
esset ex inferis : jugulatur. Sic sic plane decuit : ut
per has mortium dissimilitudines : sacramentorum pa-
tescerent qualitates. Quo et in illo divinitas se exaltata
ostenderet : et in isto humilitas se custodita mon-
straret. Ipso Domino redemptoreque nostro.

373 *Post pridie. Oratio.* Redempti Christe tui
sanguinis precio : Precursoris tui : ut nobis parcas :
exoramus suffragio. Tu per eum et nobis et his bene-
dixisti hostiis : per quem te manifestasti incredulis.
^f Ut qui tue fuit previus mortis : nostre sit prerogator
salutis. *ñ. Amen.*

Ad orationem Dominicam.

D Educ Domine de carcere animas nostras : qui
beatissimum Johannem Herodiano gladio consecrasti.
Detur per eum nobis penitentie optio : qui penitenti-
nis extitit predicator. Conservet in fide populos : qui
arguit de infidelitate superbos. Deferat ad te confes-
sionem humilium : qui redargutor factus est contem-
ptorum. Quique nuncius extitit Verbi : gratiam nobis
preroget nuntiati : cum ad te nunc proclamaverimus
e terris. Pater noster.

^g *Qui nisi. Forte, qui non nisi Christo moriente
redimendus esset ex inferis ; participium enim in rus
desinens non raro passive accipitur in hoc Missali.*

^h *Ut qui. Lege : Ut qui tibi fuit previus mortis, no-
stræ sit, etc.*

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Domini-
nus sit semper vobiscum. *ñ.* Et.

Benedictio. Beatissimus Johannes : cujus caput
cruento Regi hosti desectum inter pocula allatum est
disco : sit pro vobis omnibus apud Deum intercessor.
ñ. Amen. Idem quoque qui fraternum prohibens vio-
lare connubium : hodie in carcere peregit martyrium :
suis vos precibus faciat incentiva superare libidinum.
ñ. Amen. Ut sicut idem Dominice Precursor factus
est moris : ita vestris intercessor existat previus pro
delictis. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei
nostri, etc.

Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum spiritu
tuo.

Dicat Chorus. Gustate et videte

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te lauda-
mus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Educ Domine de carcere animas nostras :
qui sputa pro nobis perpressus es : et flagella. Ut pre-
cibus justis hujus Joannis Baptiste Martyris tui : ex
hoc mundo educti de carcere triumpho crucis tue
debita post nostrum obitum tibi preconia cum Sanctis
omnibus precinamus cum laude assidua. *ñ.* Amen.
Per misericordiam tuam Deus noster, etc. Dominus
sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. Solemnia completa
sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum
nostrum sit acceptum cum pace. *ñ.* Deo gratias.

Sabine Martyris :

Omnia dicantur unius Virginis. Fol. 436.

Sanctorum Felicis et Audacti Martyrum :

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. Fol. 430.

Egidii Abbatis :

Omnia dicantur unius Confessoris. Fol. 432.

Sanctorum Vincentii et Leti :

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. Fol. 430.

Antonini Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris precipui. Fol. 421.

Marcelli Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. Fol. 421.

Sante Obdulie Virginis :

Omnia dicantur de una Virgine precipua. Fol. 436.

^a *In Nativitate.* Festum Nativitatis beatæ Virginis
Galli antiquitus colebant, ut distincte innuit *Contestatio*
missæ Assumptionis, in Missali Gallo-Gothico; sic
enim de beata Virgine canebant: *Cujus sicuti gratulati*
sumus ortu, tripudiamus partu, ita glorificemur in
transitu; attamen in libris liturgicis Gallicanis nulla
exstat missa propria pro Nativitate Deiparæ; quia for-
tasse missam communem beatæ Mariæ celebrabant, et
ejusmodi missa communis exstat in Sacramentario
Bobiensti ante missam Assumptionis. An Gotho-His-
pani celebraverint festum Nativitatis beatæ Virginis
incertus hæreo. Illud constat, nullum ejus festivitatis
officium proprium exstare aut in Orationali Gothico,
aut in Breviario Mozarabum. Missam autem banc
quæ in Missali Mozarabico legitur, patet a Mozarabis
esse consarcinatam. Cæterum Nativitatem beatæ Vir-
ginis Græci et Latini die viii Septembris colunt, illi in
Mensis et in Menologio Basilii, hi in præcipuis Mar-
tyrologiis omnibus, sancti Hieronymi, Bedæ, Rabani,
Adonis, Usuardi, in Gellonensi, in Romano Parvo, et
in Romano Baronii. Unicum exstat Hieronymianum

^a *IN NATIVITATE GLORIOSE VIRGINIS MARIE.*

Ad Missam. b *Officium.*

Gaude filia Syon : dicit Dominus. Spiritus mess
qui est in te : et verba mea que posui in corde tuo :
non recedant de ore tuo : nec de ore seminis tui
usque in sempiternum. *ÿ.* Lauda Hierusalem Domi-
num : et conlauda Deum tuum Syon. *P.* Usque in
sempiternum. *ÿ.* Gloria et honor Patri et Filio : et
Spiritu Sancto in secula seculorum. Amen.

P. Usque in sempiternum.

Dicat Presb. Per omnia semper secula seculorum.
ñ. Amen. Gloria in excelsis Deo.

Oratio. Supplicationem servorum tuorum Deus
miserator exaudi : ut qui in Nativitate Dei Genitricis
et Virginis Mariæ congregamur : ejus intercessionibus
B a te : de instantibus periculis eruamur. *ñ.* Amen.
Per misericordiam ipsius Dei nostri. Dominus sit
semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Prophetia. Dominus possedit me. *Require in Con-*
ceptione Virginis Mariæ. Fol. 413.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et
cum spiritu tuo.

Psallendo. Glorioso Virginis Mariæ ortum dignissi-
muni reculamus. *P.* Cujus Dominus humilitatem re-
spiciens : et Angelo nunciante te concepit redempto-
rem mundi. *ÿ.* Beatissime Virginis Mariæ Nativitatem
devotissime celebremus. *P.* Cujus Dominus.

374 *Epistola.* Fratres gaudete in Domino semper.
Require in festo Sancte Mariæ ante Natale Domini quo
dicatur de la O. Fol. 32.

^c *Principium sancti Evangelii secundum Matheum.*

Liber generationis Jesu Christi filii David filii
Abraam. Abraam genuit Isaac. Isaac autem genuit
Jacob. Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ : de
qua natus est Christus. Omnes ergo generationes ab
Abraam usque ad David : generationes quatuordecim.
Et a David usque ad transmigrationem Babilonis :
generationes quatuordecim. Et a transmigrations Ba-
bilonis usque ad Christum : generationes quatuor-
decim : Christi autem generatio sic erat. *ñ.* Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et
cum.

Epternacense, in quo 16 Augusti Nativitas Virginis
enuntiat; at cum cæteris Martyrologiis consentiant
Sacramentaria Gelasianum, et Gregoriana, et vetusta
Evangeliorum Capitularia, quibus die 8 Augusti in-
scribitur Nativitas beatæ Mariæ. Sacramentarium
sancti Leonis et Capitulare Epistolaram Mediolan-
nense em. Thomasii festum Nativitatis beatæ Virgi-
nis non enuntiant, quo etiam argumento Sacramen-
tarii Leoniani probatur antiquitas. Sed de solemnita-
tis hujus antiquitate plura, et vana, apud em. Hero-
nium, in notis ad Martyrologium, die 8 Septembris,
legas, et adde in statutis sancti Bonifacii Moguntini
episcopi, festum Nativitatis beatæ Mariæ inter eas
solemnitates numerari quibus ab opere servilli abs-
tinendum erat. VI Idus Septembris, atque adeo sæ-
culo viii, in Germania, et vicina Gallia inter præci-
pua solemnitates celebrabatur. De eadem festivitate
meminit Anastasius Bibliotecarius, in Sergio I, quo
Romæ sæculo vii fluente agebatur.

^b *Officium.* Isaïæ LX, 21. *ÿ.* Ps. CXLVII, 1.

^c *Principium.* Id est, 1, 1, 2, 16, 17.

Lauda. Nativitas tua Dei genitrix Virgo gaudium A attulit universo mundo : quia ex te ortus est Sol justicie Christus Deus noster : alleluja.

Sacrificium. Alleluja. †. Magna facta es et preclara filia Syon in universa terra : alleluja.

Missæ. Approbate ^a consuetudinis mos est apud Christianos : Sanctorum patrum dies natalicios observare diligenter : et ^b tunc precipue virtutes eorum assignatis litteris in Ecclesia recitare : ad Dei laudem : ex cujus munere sunt : et ad instrumenta morum. Inter omnes autem Sanctos : memoria beatissime Virginis eo frequentius agitur : atque festivus : quo majorem gratiam apud Deum creditur invenisse. Unde post alia quedam ipsius ^c antiquiora solemnia : non fuit contenta devotio fidelium : quin Nativitatis solemnem diem superadderet hodiernum. B Quesumus ergo : ut suffragiis ejus odore virtutum :

^a *Consuetudinis.* De hac consuetudine, Evangelicæ prædicationi coræva, alibi quedam notavi, modo autem animadvertendum festivitates non uno nomine in libris liturgicis designari. Nam frequenter *Natale* aut *Natalis*, et *Natalitium*, non raro *festum*, *festivitas*, aut *solemnitas*, aliquando *passio*, vel *dies* hujus aut illius martyris aut similibus nominibus appellantur. Deinde notandum quemlibet diem solemniter festivum apud antiquos *Natale* aut *diem Natalem* dici, quo sensu *Natalis adoptionis*, et *Natalis imperii*, apud Spartianum, in Adriano, significant diem festivum, quem ob adoptionem Adriani, et illum quem ob initium imperii ejusdem, quotannis agebant. Eodem sensu in Laterculo Polemii Silvii, et apud alios, *Natalis calicis* sumitur pro feria quinta majoris hebdomadæ, quam quotannis peculiari devotione et cultu fideles celebrant ob Eucharistiam ea die a Christo Domino institutam. Sic *Natalis martyrii* in Actis sancti Polycarpi, *Natale sanctæ Agnetis de passione* in Sacramentario Gelasiano, *Natale sancti Polycarpi Genium* in Actis sancti Pionii, sic *Natalis Ecclesiæ* festum dedicationis Ecclesiæ, *Natalis episcopi*, et *Natalis cathedræ*, festum annuum ob episcopi ordinationem significant. Tertium quod notandum est, olim publice in Ecclesia denuntiabatur qua die, in qua basilica, cœmeterio, aut oratorio, festum proximum martyris aliave solemnitas celebranda erat. Formulam hujus denuntiationis habes in Sacramentario Gelasiano (*Lib. II, init.*). Quartum, passiones martyrum, eorumque dies natales, frequenter ipso die quo passi sunt recurrente, frequenter etiam aliis diebus celebrari consuevisse. Ad priorem consuetudinem respicit illud Sacramentarii sancti Leonis, pag. 45, col. 4, n. 28 : V. D. qui nos beatorum martyrum palmas, etc. Ad secundum Kalendarium Bucherianum respicit, in quo tam episcoporum quam martyrum non dies mortis, sed depositionis, sive quo sepulti sunt, signatur. Non raro etiam contingit ut festum celebretur die translationis reliquiarum, aut die dedicationis basilicæ, aut demum die ab episcopo, vel synodo, vel ab ipsa consuetudine, ob commodum populi, assignato. Tamen festivitas, quocumque tandem die recurrente celebretur, *dies natalis*, diesque *passionis* plerumque nuncupatur : ab exemplis abstineo, quia obvia sunt.

^b *Tunc precipue.* Passiones martyrum et Acta sanctorum diebus eorum festivis in Ecclesia publice legebantur, ut ex sancto Augustino (*Tom. V Oper., Edit. Maur., serm. 27*), sancto Gregorio Turonensi (*De Mart., lib. I, cap. 80; lib. II de Mirac. sancti Martini, cap. 29, 49*); et sane in Ecclesiis Gallicanis Acta sanctorum loco prophetiæ legebantur. Hinc in libris liturgicis Gallicanis missæ sanctorum plerumque

odores criminum fugiamus. Ut celesti illo spiramine recreati : a sanctorum vitiorum fetoribus exules reperiamur et sobrii. †. Amen.

Alia Oratio. Beata ergo Domini Mater et perpetua Virgo Maria priusquam nasceretur ^d oraculis enuntiata est : et designata miraculis. Nata vero genies divinitus ordinata : privilegio virtutum insignis enituit : Salvatorem edidit : a quo glorificata in celo nunquam terrigenis patrocinari desistit. Propositionem sequatur ordine suo narratio : jamque referamus unam de prelatatis oraculis : ac inde paucis expediamur. Dixit eternus ad veterem : Deus ad serpentes : inimicitias ponam inter te et mulierem : et semen tuum et semen illius : ipsa conteret caput tuum. Ut per hoc quod de te que vera sunt credimus : ad hoc quod te diligentibus tribuis : ardentius veniamus. †. Amen.

prima lectione carent, quæ non e Scriptura, sed e passionario petenda erat, et in Lictionario Luxoviensi Acta sanctorum Petri et Pauli die natali eorum, loco prophetiæ, legenda assignantur. At Gotho-Hispani nihil nisi e Scriptura sacra, saltem in missa, legebant; hinc Acta martyrum et sanctorum, aut omnino in officiis divinis non legebant, aut solum ad horas matutinas legebant, nam, hac in re, diversam apud eos exstitisse Ecclesiarum disciplinam suspicor : certe in Missali et Breviario Mozarabum lectiones omnes e Scriptura de promptæ sunt, et missis sanctorum nunquam deficit prima lectio e divina Scriptura. Neque obstat quod Braulio Cæsaraugustanus episcopus in epistola ad Fronimianum presbyterum, præmissa vitæ sancti Emiliani Cuculati (*Apud Mabill., Sec. Ben. I, pag. 205*) scribat se libellum de vita sancti Emiliani brevem conscripsisse, ut in missæ ejus celebritate quantocius legi possit. Nam ibi sermo non est de missa quæ quotannis in festo sancti Emiliani celebrabatur, sed de prima missa illa quæ, ut nunc loquimur, in ejus canonisatione dicenda erat, et quæ, ut Braulio mandaverat, erat missa de communi confessoris non pontificis. Sed his prætermisissis, quæ alibi forsitan examinabo, ex hac epistola id, ad summum, sequitur, quamdam ea in re existitisse apud Gotho-Hispanos disciplinæ varietatem, apud quos plerumque Acta sanctorum ad altare non legebantur. Sed ne præclara eorum gesta populus ighoraret, mos erat illa hymnis et orationibus tam missæ quam officiis, et maxime illationibus inserere, quæ proinde prolixiora frequenter in missis occurrunt. Hoc ex Breviario et Missali Mozarabum et Orationali Gothico planum est. Mos idem apud Gallos olim in usu erat, ut missæ quedam Sacramentarii Bobiani et Missali Gallo-Gothici probant, et Hilduinus abbas, in epistola ad Ludovicum Pium, libris Areopagiticis suis præmissa prodit; ibi enim ait se invenisse quosdam Missales libros nimis vetustate consumptos continentes missæ ordinem more Gallico qui ab initio receptæ fidei in hac Occidentali plaga est habitus, usquequo tenorem, quo nunc utimur, Romanum suscepit, in quibus voluminibus habentur duæ missæ, quæ sic in eis celebrandum, ad provocandam divinam clementiam, et corda populi ad devotionis studia excitanda, tormenta martyris Dionysii sociorumque ejus succincte commemorant, sicut et reliquæ missæ aliorum apostolorum vel martyrum, quorum passiones habentur, notissime decantant.

^c *Antiquiora solemnia.* Hinc apparet festivitatem Nativitatis beatæ Virginis sero apud Gotho-Hispanos susceptam esse.

^d *Oraculis enuntiata.* Inter quæ est celebre illud Isaiæ VII, 14 : *Ecces Virgo concipiet et pariet filium*, etc.

Post nomina. Oratio. ^a Eterne Dei filii qui : Virgine Matris uterum sic intrasti : ne rumpeas : sic aperuisti : ne signata ullo modo violares. Suscipe benignus hoc sacrificium : quod tibi offerimus in honorem Nativitatis Genitricis tue. Tribuens per hoc et vivis : anime corporisque salutem : et defunctis eterne reparationis felicitatem. *ñ. Amen.*

Ad pacem. Oratio. ^b Christe Verbum summi Patris : qui caro factus es : ut habitares in nobis : inlabere sensibus nostris. Quo omnes qui festivitatem Nativitatis gloriose Virginis Marie celebramus : perpetue maneamus pacis societate connexi. *ñ. Amen.*

^c *Inlatio.* Dignum et justum est : nos tibi omnipotens Pater gratias agere : ^d si debitoribus que reddere debeant dignatus fueris prorogare : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Ex te Deo Patre sine initio natum : tibi que indesinenter : atque indemutabiliter coeternum : ac per omnia coequalem. Non adoptione : sed genere : nec gratia : sed natura. Qui in utero ^e sanctificate ac Sancte Virginis inlapsus : et sine ulla sorde peccati ineffabiliter natus : hec sola meruit ferre Deum post celum : et sola meruit Virgo inveniri post partum. ^f Hec sola meruit Deum et hominem : Deum imperiis suis : lacte uberis potat. Hunc diem nobis quem devotissime celebremus ^g instituit. Propter quod eundem Salvatorem nostrum unigenitum tuum : tecum semper et cum Spiritu Sancto regnantem : celi colorum et Angelice potestatis sine cessatione conlaudant : ita dicentes. *ñ. Sanctus : Sanctus : Sanctus.*

375 *Post Sanctus.* ^b Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Ipse est qui castitatem contulit virginitatis : decus non abstulit matri. Qui et pro nobis ex eadem dignatus est nasci : et pro nostra adoptione non abhorruit suscipere mortem. Ipse Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. ⁱ Nunciamus Domine quod credimus : nec tacemus. Te totis visceribus deprecantes : ^j ut qui Nativitate genitricis tue prestitisti ut mater esset et virgo : tribuas Ecclesie tue : ut sit fide incorrupta : ^k per castitatem secunda. Atque hec libamina ita tue gratie dulcedo sanctificet : ut su-

^a *Eterne.* Eadem oratio post nomina in festo Annuntiationis (Pag. 44) legitur, mutatis vocibus *In-carnationis tuæ in Nativitatis genitricis tuæ.*

^b *Christe.* Et hæc, paucis mutatis, desumpta est e missa Annuntiationis.

^c *Inlatio.* E missa Annuntiationis desumpta est, pluribus tamen omissis.

^d *Si debitoribus.* Lege qui debitoribus quod reddere debent dignatus es prorogare.

^e *Sanctificate ac Sancte.* Pag. 44. legitur *Sanctificatæ, sanctæ, ac virginis.*

^f *Hec sola.* Lege : *Hæc sola meruit Deum et hominem subditum imperiis suis lacte uberis potare.*

^g *Instituit.* Adde, ex illatione Annuntiationis : *Qui homo redimendis hominibus factus, de secreto uteri Virginitatis immaculatus emicuit.*

^b *Vere Sanctus.* Et hæc oratio e missa Annuntiationis desumpta est.

ⁱ *Nunciamus.* Et hæc e missa Annuntiationis.

^j *Ut qui.* Lege : *Ut qui genitrici tuæ, cujus hodie Nativitatem celebramus, tribuisti, ut mater esset et virgo, etc.*

mentibus et salutem corporum : et delictorum veniam present. *ñ. Amen.*

Ad orationem Dominicanam.

¹ Deum : cujus magnitudo divinitatis capi non potest : quique sine initio Deus summus : et Pater est : deprecemur dilectissimi fratres : ut idem Pater qui nasci filium suum voluit ex utero virginis matris : mundet nos ab omni inquinamento carnis et sanguinis. Quo sicut divina ^m inspiratione nata est virgo : ita nos divina inspiratione accensi conceptum Spiritus Sancti : quem ipso Domino Jesu Christo docente accepimus : proferamus publice : et dicamus. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Dominus Jesus Christus qui olim ex Virgine dignatus est nasci : sue vos genitricis intercessu sanctificet. *ñ. Amen.* Quique matrem servavit a corruptele contagio : sinum vestri cordis emaculet a delicio. *ñ. Amen.* Et qui eam fecit virginem manere post partum : celum vobis tribuat possidere post transitum. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Chorus.* Et eum spiritu tuo.

Hic dicat Chorus. Gustate et videte. *Require in festo Corporis Christi. fol. 257.*

Com. Reflecti Christi corpore : et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. ⁿ Sumpsimus Domine celebritatis annue votiva sacramenta : presta quesumus : ut et temporalia nobis vite remedia prebeant : et eterne. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.* Solennia comperta sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ. Deo gratias.*

° EXALTATIO SANCTE CRUCIS.

Ad Missam. P Officium.

Dicite in nationibus : alleluja. Dominus regnavit a ligno : alleluja. Et correxit orbem terre : alleluja : alleluja. *ñ. Cantate Domino canticum : quia mirabilia fecit. P.* Et correxit. *ñ. Gloria et honor Patri :*

^k *Per castitatem.* Lege, ut pag. 45 legitur, *castitate secunda.*

¹ *Deum.* Et hæc oratio, paucis mutatis, e missa Annuntiationis deprompta est.

^m *Inspiratione.* Forte, *dispensatione.*

ⁿ *Sumpsimus.* Desumpta videtur e Sacramentario Gregoriano.

^o *Exaltatio Sancte Crucis.* De hac solemnitate pauca in Missali, nihil in Orationali Gothico, et in Breviario Mozarabum habetur, quod proprium sit, sed omnia dicuntur ut in *Inventione sanctæ crucis.* Ad Exaltatione sanctæ crucis, die 14 septembris (tam Græci quam Latini agunt. Latini in Martyrologiis Hieronymianis, excepto Epternacensi, in Gellonensi, in Bedæ Genuino, in Romano Parvo, in Adonis, Usuardi, et in Martyrologio Romano Baronii, in Sacramentariis Gelasiano, et Gregorianis omnibus, et in omnibus Capitularibus Evangeliorum, quibus nunquam *Exultatio sanctæ crucis* inscribitur. Græci vero

P Officium. Ut in festo Inventionis.

et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : Amen. P. Et correxit.

Oratio. Christe Dei Fili in cuius nomine per Crucis mysterium. *Require in Inventione Sancte Crucis. fol. 322.*

Prophetia. Ego Johannes fui in spiritu : et ostendit mihi Dominus. *Require in sexto Dominico post Sanctum Pascha. fol. 246.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Psallendo. Dominus regnavit.

Epistola. Aperiens Petrus os suum dixit. *Require in Inventione Sancte Crucis. fol. 322.*

Evangelium. Perambulabat Hierico.

Require in Dominico primo post Pentecosten. fol. 264.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Lauda. Alleluja. *ÿ.* Tu es Crux fidelis : in qua pependit salus nostra. P. Alleluja.

Sacrificium. Hec dicit Dominus qui erat et qui est. *Require in quarta Dominica post Resurrectionem Domini. fol. 241.*

Missa. Gloriamur in Cruce Domini nostri Jesu Christi fratres dilectissimi : et tota mentis exultatione letemur : et huius diei festivitatem cum grandi reverentia et spirituali gaudio celebremus. In qua Cruce ipse Dominus noster et Salvator pro nostra salute pependit : et de diabolo triumphavit. In istius nunquam altitudine Crucis primi hominis delicta suspensa sunt : et manus ille que vetitum ori porrexerant cibum : clavorum impressione **376** transfixe sunt. Per hanc ergo Crucem male concupiscentie appetitum : quod dulcedo arboris inlesit : amaritudo fellis coercuit. Et gule desiderium quod suavitas pomii decepit : acetii asperitas refrenavit. Per hanc igitur Crucem venenum : quod serpens prothoplastis hominibus propinavit : medicamento quod de Christi latere manavit : a fidelium pectoribus expurgavit. Postremo per hanc Crucem : hominem quem trans-

vero de eadem in Menologiis Basilii et Sirlati, in Menæis et Ephemeridibus metricis agunt. Sed Græci, et Latinorum aliqui, *Exaltationem sanctæ crucis* celebrare videntur ob primam sancti ligni inventionem, ab Helena imperatrice detectam, quam Gotho-Hispani et Galli, et passim in Occidente, peculiari festivitate *Inventionis sanctæ crucis*, mense Maio commemorant. Hujus autem *Exaltationis sanctæ crucis* solemnitatis instituendæ duplicem causam affert vetus Romanum Martyrologium, quod Romanum Parvum appellant, alteram toti Ecclesiæ communem, alteram Romanæ Ecclesiæ peculiarem : XVIII. Kal. Octob. *Exaltatio sanctæ crucis, ab Heraclio imperatore Hierosolymam reportata; quando et Romæ lignum salutiferum crucis a Sergio papa inventum ab omni populo veneratur. Eadem fusuus Ado, brevius Usuardus prosequitur (Vid. Baron., in not. ad Martyr. Rom., hac die).* Cæterum Heraclius, anno æræ vulgaris 629, crucem, a Persis receptam, Hierosolymam retulit (*Ant. Pagius, crit. Bar., ad an. 628, n. 2*). Aliqui putant Chrysostomum, in homelia de sanctis Bereuice, Domnina, et Prosdoce (*Oper. Gr. Lat. Edit. Maur., tom. II, p. 655*) de festo Exaltationis sanctæ crucis locutum esse cum ait : *Nondum elapsi sunt dies viginti ex quo memoriam crucis celebravimus; sed eruditus Editor, in præmonitione ad citatam homeliam, animadvertit,*

gressio precepti de paradiso expulsi : confessio nominis Christi sine dubio reformavit.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Domine Jesu Christe : qui in patibulo Crucis suspensus Patrem ex forma servi quam susceperas : iisdem fuisti verbis deprecatus. Ut quid te dereliqueret : cum ab eo non recederes : acclamasti : et ut iniquis ac sceleratis persecutoribus veniam tribueret postulasti : atque ut spiritum tuum in suis gloriosis tibi tantummodo cognitis susciperet : manibus indicasti. Unde nos exigui famuli tui tuorum sermonum tramitem secuti : tuam supplices imploramus clementiam. Ut quod tunc pro susceptæ carnis humilitate a Patre expetere videbaris : nunc cum eodem connexa semper divinitatis potestate consistens prestare digneris. Ut Ecclesiam tuam Catholicam : quam precioso sanguine redemisti : nunquam derelinquens : nobis indignis in eadem concurrentibus : et Crucis tue solennia celebrantibus : ut criminum indulgentiam concedas precamur. Atque ut animas nostras in conspectu tuo semper suspicias : custodias : et benedicas : humillima prece deprecemur. Et qui latronis tecum in Cruce pendentis confessionem justificare dignatus es : omnium recte in te credentium fidem augeas : multiplices : et solita pietate conservaes.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus amplius ineffabilis : quam inestimabilis. *et omnia alia preterquam ubi dicitur dicat Chorus. Gustate et. dicantur ut in Inventione S. Crucis. fol. 323.*

Dicat Chorus. Gustate et.

Oratio. Christe Jesu mortalitatis nostre forma. *Require in Inventione Sancte Crucis. folio 324.*

In octava Beatæ Mariæ : Omnia dicantur ut in die. fol. 361.

In Jejuniis Sancti Cypriani. Pro Missa.

Proverbiorum Salomonis (b Cap. VII).

ñ. Deo gratias.

hæc verba alludere ad memoriam crucis quod feria 6 in Parasceve celebrabatur. Demum, in Lectionario Ambrosiano em. Thomasi nulla sit mentio *Inventionis* neque *Exaltationis sanctæ crucis*; at in Ambrosiano Pamelii et in missali Ambrosiano an. 1548 edito exstat missa *de Inventione sanctæ crucis*; de festo *Exaltationis sanctæ crucis* siletur.

In Jejuniis S. Cypriani. Breviario Mozarabum (*fol. 256*) inscribitur : *Incipit officium jejuniorum Kalendarum Novembrium [lego Septembrium], quod observatur tribus diebus ante festum sancti Cypriani.* De jejuniis septimi mensis meminit sanctus Isidorus (*De Eccl. Off. l. II, c. 38*); at quæ die mensis Incipiebat non indicat, neque docet a quo institutum fuit. De hoc sane jejuniis silent concilia Hispanica, nisi forte in concilium Toletanum 7, can. 1, error irroperit, et pro a die *Iduum Decembrium* legendum sit a die *Iduum Septembrium*, quod haud ægre crediderim; nam de jejuniis illo mense Decembri nulla exstat memoria in Breviario, in missali, aut in Orationali Gothico, at de jejuniis mensis Septembris, præter sanctum Isidorum, Missale et Breviarium expresso agunt. Celebratur autem tribus diebus ante festum sancti Cypriani, nimirum III, et pridie, et Idibus Septembris.

b Cap. VII. Vers. 1, 2.

Fili : custodi sermones meos : et precepta mea **A** in inicio : animas pauperum tuorum ne obliviscaris in reconde tibi. Serva mandata mea et vive. *ñ*. Amen.

Dicat Presbiter. Erigite vos. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Et Chorus dicat. Lectio libri Levitici (a Cap. XIX).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Locutus est Dominus ad Moysen dicens. Loquere ad omnem cetum filiorum Israel. Et dices ad eum. Sancti estote : quia ego sanctus sum Dominus Deus vester. Unusquisque patrem et matrem suam timeat : ^b et ego Dominus Deus vester. Cum messueris segetes terre tue : non tondes usque ad solum superficiem terre tue : nec remanentes spicas colligas. Neque in vinea tua racemos et grana decidentia congregabis : sed pauperibus et peregrinis carpenda dimittes : ego Dominus Deus vester. Non facies furtum : non mentiemini : nec decipiet unusquisque proximum suum. Non perjurabis in nomine meo : nec pollues nomen Domini Dei tui. Ego Dominus. Non facies calumniam proximo tuo : nec opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii apud te usque mane. Non maledices surdo : nec coram ceco ponas offendiculum. Sed timebis Deum tuum. Quia ego sum Dominus. Non facies quod iniquum est : nec injuste judicabis : sed nec consideres personam pauperis : nec honores vultum potentis : juste judica proximo tuo. Non eris criminator et susurro in populo. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego **C** Dominus. Ne oderis fratrem tuum in corde tuo : sed publice argue eum : ne habeas super illo peccatum. Non queres ultionem : nec memor eris injurie civium tuorum. Diliges amicum tuum : sicut te ipsum : ego Dominus. Non declinetis ad magos : neque ab ariolis aliquid sciscitemini : ne polluamini **377** per eos. Ego Dominus Deus vester. Coram cano capite con-surge : et honora personam senis : et time Deum tuum. Ego sum Dominus. Si habitaverit advena in terra vestra : et moratus fuerit inter vos : ne exprobreis eum : sed sit inter vos quasi indigena : et diligetis eum quasi vosmetipsos. Fuistis enim et vos advene in terra Egypti. Ego Dominus Deus vester. Nolite facere iniquum aliquid in iudicio : et in regula : et in pondere : et in mensura. Justus erit modius : equusque sextarius. Ego Dominus Deus vester : ^c qui sanctifico vos. *ñ*. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^d *Psallendo.* Propter gloriam nominis tui Domine libera nos : et propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum. *ñ*. Memento plebi tue quam creasti ab

^a *Cap. XIX.* Vers. 1-57, pluribus omissis.

^b *Et ego.* Vulgata : *Ego Dominus Deus vester.*

^c *Qui sanctifico vos.* Sunt verba quibus finis imponebatur lectioni.

^d *Psallendo.* Psal. LXXVIII, 9. *ñ*. Ps. LXXIII, 2, 19.

^e *Cap. V.* Vers. 15-20.

in inicio : animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem. *P.* Et propitius.

Dicat. Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Ephesios.
(^a *Cap. V.*)

ñ. Deo gratias.

Fratres. Videte quomodo caute ambuletis. Non quasi insipientes : redimentes tempus : quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes : sed intelligentes que sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino : in quo est luxuria : sed implemini spiritu : loquentes vosmetipsi. In psalmis et hymnis et canticis spiritualibus cantantes : et psallentes in cordibus vestris Domino. Gratias agentes semper pro omnibus vobis : in nomine Domini Jesu Christi Deo et Patri. *ñ*. Amen.

Evangelium. Erant appropinquantes ad Dominum Jesum Christum.

Quere in Dominico ante Jejunium Calendarum. fol. 279.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^f *Lauda.* Alleluja. *ñ*. Laudate Dominum de celis : laudate eum in excelsis : alleluja.

^g *Sacrificium.* Si in preceptis meis ambulaveritis : et custodieritis mandata mea : et feceritis ea : dicit Dominus : dabo vobis pluviam temporibus suis : et terra gignet germin suum : et pomis arbores replentur : alleluja : alleluja.

Missa. Ecce dilectissimi fratres : antiqui veteratoris invalescente graviter incentivo flagitiorum diversorum : committitur facinus : ostenditur ulcus : propalatur infidelitatis immane ^h deliquium. Quo et totius mundane molis machina labefacta subruitur : et Ecclesie Catholice vigor magna ex parte conteritur. Unde et totum potest id ipsum funditus evertere mundum : si penitentie lamento : nequaquam ad miserationem numen flectatur divinum. ⁱ Et ideo per singulorum mensium cursum : trium dierum jejunia devotis cordibus celebrantes preoccupamus faciem Dei in confessione : ne ob scelus assiduam fragore celi sabruat mundum. Ne terra disalliens universum absorbeat hominis genus : neve varia inlata clade : generaliter dispereat orbis. Profecto **D** etenim ille cito flectetur ad veniam : si absque malicia contriti cordis perspexerit quotidiana peccamina. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Novimus : novimus : o summe pietatis Domine : quot innumerosae extant misericordie tue. Nam si quantis sedule criminibus sauciamur attenderes : nullus esset qui tuam posset evadere ultionem. Sed quia es incomparabiliter pius : ob hoc inextimabiliter parcis errantibus. Et quantum es pre omni-

^f *Lauda.* Ps. CXLVIII 1.

^g *Sacrificium.* Levit. XXVI, 3, 4.

^h *Deliquium.* Forte, *delictum.*

ⁱ *Et ideo.* De jejniis, sive litanis singulis mensibus peragendis, exstat decretum concilii XVII Tolentani (*Cap. 6*), et hinc habemus litanias istas cum triduo jejunio conjunctas fuisse.

bus gloriosus : tantum absque severitate intendis
humanum scelus. Proinde miseratione tua ^a fidei
omnipotentissimam tuam flagitamus elementiam ut
Ecclesie tue fidem sub augmento corroboret : com-
moditatem principibus nostris tribuas : et equitatem
eis in iudicando : atque mansuetudinem cumules :
populo tuo fideli miseratus veniam dones : et ^b cunc-
torum prophanationum : diversorumque facinorum
nota respersos corrigendo emacules : atque indul-
gendo sanctifices. Quatenus glorie eternitatem per
fidem adquirant : et perpetue felicitatis dignitatem
per opus bonum obtineant. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus qui solus es mundus :
et respectu gratie tue de immundo efficis mundum :
absolve nos ab omni sorde facinorum. Quo brachio
tuo iustificati : **378** et nostrorum omnium nomina ^B
adscribantur in celo : et fidelium defunctorum spiri-
tus de penali habitatione exempti : transferantur in
locum lucis ac refrigerii.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Christe Domine : qui spiritus
tui in lapsu : pacis bonum in tuorum cordibus effica-
cius contulisti discipulorum : abjice a nobis per vi-
sionem pacis tue : simulatas : cunctaque opera
tenebrarum. Et quia frequenter nostrorum pecca-
minum mole offensus : pace tua privamur : ad tue
nos dulcedinis concordiam revoca : et pacis sedus
omnibus in temerato jure possidendum condona.
Fraterna Sacerdotes tuos semper charitate connecte :
cordisque eis et corporis mundiciam prelargire : et
per viam eos tue deducito voluntatis. Quatenus da-
tione donorum tuorum mereamur charitatis amplexi-
bus in commune tibimet indissolubiliter sociari.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum satis est omnipotens Deus : vere
satis pulcrum : et inestimabiliter gloriosum est : nos
incessabiliter tibi Deo nostro gratiarum copiam
pandere : et indesinenti júbilo in majestatis tue ju-
diciis exultare. Indubie etenim liquet : quia et quando
irascaris : errantes paterna pietate redarguis : et
quando placaris : immeritis gratie tue donaria tribuis.
Quis etenim majestatem tuam condignis poterit votis
extollere ? Cujus sublimitas vel miseratione nulla
potest ratione considerari. Numerosa etenim sunt ope-
rum carnalium scelera : que cum absque terrore ^D
patrantur : nullus dignus est : qui : perhibente Apo-
stolo tuo : regno celesti potiatur. Nam fornicatio
diversorum animas sauciat : immundicia inquinat :
luxuria sordidat : avaricia : que est idolorum servi-
tus : deturpat. Beneficia pervertunt : contentiones
disturbant prophanatio nominis tui : et jusjurandi
transgressio graviter dejicit. Et quamplurima alia
quibus turbulentis motibus corda hominum lancinan-

^a Fidei. Lege miserationi tuæ fidentes, etc.

^b Cunctorum. Lege cunctos.

^c Principibus. Concilium Toletanum xvii, cap. 6,
cum præmisisset litanias singulis mensibus priscorum
patrum instituto esse decretas, subdit : Decernimus ut
deinceps per totum annum in cunctis duodecim mensi-

tur : que dum in perniciem nostri sepe crebescunt :
mundo senescente aspiciamus ollam peccatorum no-
strorum igne succensam. Unde cernentes nos talibus
incommodis circumseptos : quid debito nostro me-
ritis coram te summe Pater pro solamine nostro lo-
quamur : uspiam reperire : requiramus. Ligaverunt
nos iniquitates nostre : et earum vinculis delinemur
per omnia vineti. Nihil est ex nobis : quod merito
prosperetur nobis. Sed quia nos de tua pietate con-
fidere jubes : quia non vis mortem peccatoris : sed
ut convertatur et vivat. Ob hoc sperantes in tuo
nomine : non deficimus tolerantia bone spei. Trium
etenim dierum per uniuscujusque mensis curriculum :
exomologesim facientes : pro totius populi delictis :
hoc tibi libamen dedicamus sacrificii salutaris : pos-
centes : ut quicquid quotidianis diebus generaliter
actu vel cogitatione offendimus : miseratus ignoscas.
Manuum etenim tuarum opificium sumus : non nos
in ira tua dijudices : ut meremur. ^c Principibus
quoque nostris et potestatibus seculi : et hujus fide-
libus commoditatem vite : simulque mansuetudinis
temperantiam tribue : et universo populo tuo Chri-
stiano : quicquid contra tuam voluntatem agit : pro-
piciatus omite. De infidelium sane ^d intimis propha-
nationis nodos resolve : et callidi hostis ab eis
astutiam exclude : atque eos qui nequaquam sunt
transgressionis experti scelus : ne aliquatenus per-
vertantur custodias. Pestilentiam : famem : varieque
cladis incursum : a nostris procul effice finibus :
quietem terre : opulentiam frugum : et gratie tue
tribue dona : atque infirmis salutare fomentum.
Quatenus dum ea que os nostre mortalitatis a te piis-
sime Pater exoptulat : largitioneque tua extiterint
attributa : totius populi criminis noxa detera : cha-
ritatis dono tibimet glomerati : mereamur fiducia-
liter cum omni virtutum celestium frequentia pro-
clamare. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-
minus noster Jesus Christus Filius tuus. Qui et juste
peccatores flagellat : et pietate solita a debitis an-
gustiis liberat. **379** Proinde cernui te precamur
clementissime Deus : ut et que male sunt consueta :
a cordibus nostris procul expellas. Et per hec sacra
libamina consecres nos tibinet : in quibus habites
vas mundissima. Christe Domine ac redemptor
eterne.

Post pridie. Oratio. Inlabere quesumus omnipotens
Deus super sacrificii hujus libationem : quam tibi
deferimus : Et licet impuris hanc tibi manibus dedi-
cemus ac meritis : respectu tamen clementie tue in
conspectu tuo maneat acceptabilis. Quo dum quisque
devotione promptissima et edulium sacri corporis
et sanguinis tui perceiverit : sentiat se dignus pro-

bus per universas Hispaniæ et Galliarum provincias,
pro statu Ecclesiæ Dei, pro incolumitate principis no-
stri, atque salvatione populi, et indulgentia totius pec-
cati, et ex cunctorum fidelium cordibus expulsionem
diaboli, exomologesim votus gliscentibus celebrentur.

^d Intimis. Adde cordibus.

meruisse custodiam : a indignus suorum criminum veniam : languidus fomenti medelam : contritus vel desperatus spem consolationis sibi impertitam : et hi qui non habent substantiam bonorum operum : a te mole dempto peccaminum : sese gaudeant percepisse consortium beatorum. *ñ. Amen.*

Ad orationem Dominicam.

Quid poterit : o piissima Trinitas Deus noster : congligne tibi infirmitas humane fragilitatis tribuere? que tantis facinorum ponderibus pregravatur quotidie? Et quia non est ^b hora punctus atque momentum quo a nobis non offendaris Deus : ideo coartati angustiis ad domum tue majestatis tremende concurrimus. Scelera nostra confessione oris proprii patefacimus : adversum nos iniquitates nostras pronunciamus : vulnere nostrorum infirmitates ostendimus : et a te vero medico malagna nostris ulceribus adhiberi expostulamus. Unde quia tu es agnus Dei : qui tollis peccatum mundi : ob hoc prostrati quesumus tue omnipotentiam deitatis : ut quoties a nobis offenderis : toties ignoscere digneris : quia te precipiente etsi indigni clamamus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum spiritu tuo.*

Benedictio. Christus Dei filius : qui cum Patre et Spiritu Sancto deitatis obtinet unitatem : ipse in hoc indictum abstinentie jejunium triduanum : prostratu

^a *Indignus.* Eucharistiam peccata, non modo venialia, sed lethalia etiam aliquando demittere, et gratiam primam, ut theologi loquuntur, per accidens conferre, opinio vetusta est, quæ non semel in sanctis Patribus et in liturgiis recurrit.

^b *Hora punctus.* Lege horæ.

^c *In festo sancti Cypriani.* Sanctus Cyprianus episcopus Carthaginensis, die 14 Septembris in omni Occidenti colitur. *Kalendarium Bucherianum. XVIII Kal. Oct., Cypriani Africa, Romæ celebratur in Calisti.* *Kalendarium, Carthaginense : XVIII Kalend. Octob. sancti Cypriani episcopi et martyris Carthagine.* *His adde Apographa Hieronymiana, Romanum Parvum, Gellonense, Bedæ Genuinum, Adonis, Usuardi, Rabani, et Romanum Martyrologium Baronii ; Kalendarium Marmoreum Neapolitanum : XIII. P. S. CIPR. ET. EXAL. SCE. CRVCIS : die decima quarta passio sancti Cypriani et Exaltatio sanctæ crucis ; libros quoque liturgicos, Sacramentaria ; Leonianum, XVIII Kal. Octob., Natale sanctorum Cornelii et Cypriani ; Gelasianum, et Gregoriana, quæ eodem ferme modo inscribuntur ; Missale Gallo-Gothicum, in quo : XVIII Kal. Octob., incipit oratio, vel benedictio de festivitate sancti Cypriani, tam ad vespere quam ad matutinum dicendum, ac demum Capitularia vetusta Epistolarum et Evangeliorum, inter quæ Thomasi Ambrosianum : In sancti Cypriani et Frontonis, die 14 Septembris : *Natal. sancti Cornelii Pontificis, et Cypriani ;* quibus apparet Romæ et in Gallia sanctos Cornelium et Cyprianum eodem die eodemque officio celebratos esse ; in Hispania vero, Mediolani, et in Africa, solum sanctum Cyprianum. Celeberrimum fuisse nomen sancti Cypriani non modo in Occidente et in Africa, sed etiam in Oriente, auctor est sanctus Gregorius Nazianzenus (*T. I Oper., serm. 48, de S. Cypriano*). Attamen ejus festivitas hactenus Græcis recentioribus ignota est ; quem enim*

A Ecclesie Dei : et totius populi salvatione : votum vestrum clementer acceptet. *ñ. Amen.* Quique solus pro nostra salvatione patibulum pertulit crucis : ipse cor vestrum emaculet ab omni appetitu vanitatis. *ñ. Amen.* Ut defecati ab universali conluvione delicti : premio ab eo potiamini indepte promissionis. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri, etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum*

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi corpore. *Require in festo corporis Christi. fol. 267.*

Oratio. Refecti Christi corpore pariterque sanctificati : Deo Patri omnipotenti gratias referamus : ut nos in eadem refectioe : et sanctificatione habentes : hic et in futuro seculo gloriam percipiamus. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster, etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.* In nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus cum pace. *ñ. Deo gratias.*

^c *IN FESTO SANCTI CIPRIANI.*

Ad Missam. Officium.

Gloriam et magnum decorem. *Require in festo Sancti Bartholomei Apostoli. fol. 293.*

Oratio. Eternum tue virtutis nomen omnipotens Deus oramus : ut nos Martyris tui Cypriani Episcopi : et omnium Sanctorum meritis : socios fide pares : devotione ^d extrenuos : passione consimiles : et in resurrectione felicium facias coequari. *ñ. Amen.*

^c illi colunt sanctum Cyprianum, is est qui ex mago Christianus Nicomediæ, cum sancta Justina, sub Diocletiano, gladio martyrium complevit. De sancto Cypriano, Carthaginensi episcopo, quatuor sermones exstant sancti Augustini, duo sancti Maximi Taurinensis, unus sancti Fulgentii et unus sancti Petri Chrysologi. Est et egregia oratio sancti Gregorii Nazianzeni de sancto Cypriano, sed, quod mirum est, sanctum Cyprianum Carthaginensem episcopum a sancto Cypriano Antiocheno Nicomediæ passo, qui magnus fuerat, non distinguit. Prudentius quoque, hymno 13 de Coronis, martyrium sancti Cypriani Carthaginensis describens, quædam immiscet quæ ad sanctum Cyprianum magum spectant. Exstat Vita sancti Cypriani episcopi a Pontio diacono suo scripta, et Acta proconsularia ejusdem, quibus constat eum passum esse xviii Kal. Octobris, Tusco et Basso coss., anno ær. vulg. 258. Idem confirmant excerpta ex fastis Cuspinianis (*Apud Bolland., tom. VII Junii, in quo : Tusco et Basso. His Coss. passus est Cyprianus Carthagine xviii Kal. Octobris*). Duplicem Carthagine basilicam sancto Cypriano erexerunt : alteram in loco ubi sanguinem fuderat, quæ dicebatur *mensa Cypriani* ; alteram in loco qui *Mappalia* nuncupabatur, in quo sacrum ejus corpus conditum jacuit, donec eversa per Saracenos religione Christiana in Africa, legati Caroli Magni, ex Perside, per Africam redeuntes, cum Carthagine basilicas derelictas cernerent, et rem gratissimam se imperatori suo facturos scirent, corpora sancti Cypriani et Scillitanorum martyrum a Saracenis obtinuerunt, et in Galliam secum anno 866 transtulerunt. Reliquiæ sancti Cypriani Arelate primum, tum Lugdunum delatæ sunt, ac demum Compendium, et in monasterio quod in palatio suo construxerat a Carolo Calvo depositæ fuerunt. Non omittendum sanctum Cyprianum in canone Romano quotidie recitari, quod plane probat eum in communionem Romanæ Ecclesiæ martyrium fecisse.

^d *Extrenuos.* Lege strenuas.

Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit A ergo solverit unum de mandatis istis minimis : et semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Prophetia. Vir iste conservavit legem. *Require in natale sancti Saturnini, fol. 23.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

a Psallendo. Posuisti super caput ejus : coronam de lapide precioso. *ñ*. Super salutare tuum Domine exultavit vehementer : desiderium anime ejus dedisti ei : et voluntatem labiorum ejus non fraudasti ei. *P. Coronam.*

380 *Dicat Presbiter.* Silentium facite.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Timotheum (II, b cap. 1).

ñ. Deo gratias.

Charissime : noli erubescere testimonium Domini nostri : neque me vinctum ejus. Sed conlaborat *b* Evangelium secundum virtutem Dei : qui nos liberavit : et vocavit vocatione sancta. Non secundum opera nostra : sed secundum prepositum suum et gratiam : que data est nobis in Christo Jesu ante tempora secularia. Manifestata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi : qui destruxit mortem : illuminavit autem vitam et incorruptionem per Evangelium : in quo positus sum ego predicator et Apostolus et magister gentium. Ob quam causam hec patior : sed non confundor. Scio enim cui credidi : et certus sum : quia *d* potens est custodire in illum diem. Formam habe sanorum verborum : que a me audisti in fide et dilectione in Christo Jesu. Bonum depositum custodi : *e* per spiritum qui habitat in nobis.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (I Cap. V).

In illis diebus. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita : neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio : sed super candelabrum : ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus : ut videant vestra bona opera : et glorificent Patrem vestrum : qui in celis est. Nolite putare quoniam veni solvere legem : aut prophetas. Non veni solvere : sed adimplere. Amen dico vobis. Donec transeat celum et terra : jota unum aut unus apex non pretiribit a lege : donec omnia fiant. Qui

a Psallendo. Ps. xx, 4. *ÿ*. Ibid., 2, 3.

b Cap. 1. Vers. 8-15.

c Evangelium. Lege Evangelio.

d Potens est. Adic, ex Vulgata, depositum meum, etc.

e Per Spiritum. Vulg., per Spiritum sanctum.

f Cap. V. Vers. 14-20.

g Lauda. Ps. cix, 4.

h Sacrificium. Ex Ecclesiast., 1, 13. *ÿ*. Ibid., 6, 7, 8, 9.

i Insensibilis. Forte, in sensibus.

j Hodierno die. Vetustam esse apud Hispanos solemnitatem sancti Cypriani ostendit Prudentius (*Hym. 11 de Coron.*), Valerianum episcopum alloquens :

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

a Lauda. Alleluja. *ÿ*. Tu es Sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. *P.* Alleluja

b Sacrificium. Stans Sacerdos ad altare in circuitu ejus corona fratrum : quasi germen cedrorum in Libano circumdederunt eum sicut arbores palmarum. Et obtulit oblationem Domino in conspectu universe Ecclesie : alleluja. *ÿ*. Exaltatus est et fulget in templo Dei quasi stella matutina in media nube : et sicut Luna plena in diebus suis : sicut arceus pacis inluminans in nubibus glorie. Et sicut oliva germinans fructum : accepit autem stolam sanctam. *P.* Et obtulit oblationem Domino.

Incipit Missa. Omnipotentem Deum fratres charissimi : in honorem beatissimi Martyris sui Cypriani supplices postulemus : ut populorum concurrentium suscipiat vota : ac singulis quibusque propria desideriorum sperata distribuat. Et sicut illi palmam victorie triumphali titulo contulit : qui coruscantis ferri aciem propter amorem nominis sui : non est cunctatus excipere : ut fulgidum majestatis sueubar : ejus reluceret *i* insensibilis : sic ipsius nunc vobis meritis atque universo populo suo : et eterna exultationis gaudia : ut tribuere dignetur : supplices deprecemur. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Prespicui excelse Domine Deus triumphum Cypriani Martyris tui : *j* hodierno die votis attollimus : sacrificiis honoramus. Qui Dominico commissoque sibi gregi in suprema jam passione pius pastor relicturus exemplum : *k* bisdenis temporalem comparavit aureis : mortem sanguine potius malens subditis : quam verbo scribere que doceret. Te proinde in hac ejus annua festivitate rogamus : ut qui eum conceptu mortis fecisti esse felicem : feliciores nos efficias actu beate vite. Quo omnia que de ejus virtutibus ammiranda cognovimus : effectu operis impleamus. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Tuam proni Domine immensam quesumus majestatem : quem unum et verum Deum predictus Martyr scientia pollens : **381** studio calens : virtute flagrans : passione triumphans : *l* commiste sibi caterve verbo predicavit : et sanguine. Tribue nobis quod illi tribuisti : et virtutibus

Inter solemnes Cypriani, vel Chelidoni
Eulaliaeque dies, currat et iste tibi,

quo nimirum sanctus Hippolytus colitur.

k Bisdenis. Et infra, semel et iterum, *viginti aureos* speculatori datos esse repetit. Attamen in Actis passionis ejus viginti quinque aurei ut speculatori darentur sanctum Cyprianum mandasse clare legitur. Editores Anglicani Operum sancti Cypriani hanc liberalitatem amanuenses de suo addidisse suspicantur. Tamen clarissimus Ruinartius testatur : *Omnes Mss. quos videre licuit hanc Cypriani liberalitatem commemorant, eamque hæc oratio confirmat.*

l Commiste. Lege *commissa*.

salubriter erigi : et adversitatibus non noceri. Quo hujus Martyris beneficio fidelium favens votis : requiem jubeas prestare defunctis.

ꝛ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Pacis tue Deus nobis largire donaria : qui in sancto Cipriano Martyre tuo tantam tribuisti scientie gratiam. Reple nos fructu tue dulcedinis : qui ob ejus celestibus replesti doctrinis. Da in nobis abundantiam : qui in illo contulisti scientiam tui. Ut sicut ille predicata verbo : sanguinis effusione complevit : ita nos ea que de tua pace scimus : non solum verbo : sed et opere predicemus.

ꝛ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : equum vere et justum est : nos tibi gratias omnipotens Domine agere. Qui Sanctum Martyrem tuum Ciprianum et Sacerdotalibus infulis redimitum : et passione martyrii coronatum : in hunc diem ad te : solita miseratione evocare dignatus es : quem nulla severum principum interminatio pavescit : a non lugubris : et squallida ergastulorum obscuritas a proposito sancte deliberationis retinuit : non denique stricti ensis in jugulo descensus mucro deterruit. Constantia intrepida : fides indubitata : permanens perseverantia. ^b Lucernum birrum : quo indutus sacrosancto semper astabat altario sui prostravit genibus percussoris : propter te Domine adventum expectans. ^c Qui viginti aureos quam mercedem operis sui mox dari decernit : temporalem comparans mortem : per quam lucraretur coronam vite perpetue : ^d trepida conatus manu astringere nequivit tempora manibus : ^e nisi fratrem ^f Auxilii sacrum ^g vinxisset : Christo-que jam ^h dedit caput. Et licet humane fragilitatis pavore turbatus : sed constanter spe fidei sue confusus in te obtegit digitis lumina clausa suis : ut non cerneret coruscum : priusquam exciperet cervicibus gladium. Strictoque ita ferro sue parato neci : non dubitavit subdere collum presentis vite jactura : naturam superans mortalem : ut immortalitatem vite consequeretur eterne. Per Jesum Christum Dominum nostrum. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie : ita dicentes. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : et pius es Domine Deus noster. Quem hodierno die presentis sacri-

^a *Non lugubris.* Sanctum Cyprianum in carcerem aliquando conjectum fuisse neque in Actis ejus neque in Vita legitur. Legitur autem apud Prudentium (*Hym. 13 de Coron.*), ubi carcerem quo inclusus est graphice describit. Sed hoc ad alium Cyprianum, qui cum Justina passus est, potius spectat, cujus Acta non satis accurate distinxit Prudentius ab Actis sancti Cypriani Carthaginensis episcopi.

^b *Lucernum.* Lege *Lacernam*, et locum integrum ex Actis ita restitue : *Lacernam birram, qua indutus erat, se exspoliavit, quam diacono, qui sacrosancto semper astabat altario, tradidit suo, et in orationem se prostravit, propter te, Domine, adventum expectans speculatoris, cui viginti aureos pro mercede operis sui mox dare præcepit.* Lacerna autem birra est lacerna coloris rufi. Vide du Cange, in Glossario Latino verb. *Birrus*.

lici litatione laudamus : in qua tanti Pontifici tui Cipriani gloriosa universo orbe : et perfecta in Christo consummatio celebratur. Qui jam in charitatis tue arce consistens : tam magistri quam Domini precedentis inluminata cordis acie inherendo vestigiis : meruit ejus particeps effici passionis : ut postmodum consors fieret regni. Ac per hoc heras Dei et coheres fieret Christi. Hinc namque populum sibi celesti auctoritate commissum : non solum doctrine fontibus inrigavit : sed etiam in confessione pii nominis fortiter perseverans sanguinis effusione decoravit. Veri pastoris electissimus imitator existens : qui dum pro ovibus sibi commissis acceptabilia Deo sacrificia jugiter retulisset : ut se ipsum quoque post hec posset Dei : cui baculus ministraverat : sacrificium acceptabile exhibere oratione continua flagitavit. Implens scilicet opere : que predicaverat verbo : nec in aliquo prevaricationis reus existens. Merito illi Apostolo gentium atque magistro coequatus est Paulo : in quo Christus habitans velut e templi sui conclavibus loquebatur. Tibi igitur Deus Sanctorum tuorum sunt deputanda preconia : cui cura est etiam certamina a celestibus premiis destinata mirifice profligare. Hos tu jam in numero tuorum adgregatos : eternis divitiis locupletare dignatus es. Quos quia in te teque in illis Domine manere confidimus : ut eos nobis miseris in patrocinium deputare digneris : suppliciter postulamus. Christe Domine ac redemptor eterne.

382 *Post pridie. Oratio.* Sanctifica Domine oblata tibi ab infimis : qui solus glorificaris in Sanctis. Ut in tanti viri solemnitate ante altare tuum adstantes : illo repleamur charitatis tue ardore : quo idem vir plenus non solum mortem pro te capitalem preoptavit suscipere : sed ipsum quoque qui se percussurus esset : voluntaria maluit remunerari mercede. ꝛ. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Ecce Domine redemptor noster et conditor : hodierno die incumbente festo Cipriani Martyris tui copiosius jocundamur : et tamen pro ablutione nostrorum criminum suspiramus. Illius quippe gloriosos cineres ¹ retinet Africana Carthago : sed lingua toto pene claret in mundo. Unde quia hic vir etsi loculo teneatur in corpore : beneficiis

^a *Qui. Lege cui.*

^d *Trepida.* Sanctus Pontius diaconus, in Vita sancti Cypriani, scribit : *Sed jam ligatis per manus suas oculis ; Acta vero ita habent : Postea vero beatus Cyprianus manu sua oculos sibi textit, qui cum lacrimis manuales ligare sibi non potuisset, Julianus presbyter, et Julinus subdiaconus (alii diaconus) ei ligaverunt.* Nimirum sanctus martyr lineo manuali sibi ipsi oculos textit, quod alii nodo astrinxerunt.

^e *Nisi. Forte, non nisi.*

^f *Auxilii. Corr., auxilio.*

^g *Vinxisset. Forte, vinxit.*

^h *Dedit. Lege deditum.*

¹ *Retinet.* Hinc patet officium hoc, antequam Saraceni Carthaginem occuparent, conscriptam fuisse, alias certe ruinam rei Christianæ in Africa nequaquam prætermisisset.

tamen patet ubique. Te rogamus et petimus : ut **A** mini vocationem alacriter sublevemur. Placeat jam earumdem curarum sub opprimentibus oneribus paululum respirare : placeat Christi vocationem in Sanctis Apostolis sollicite ^d profligare : et solerti cogitatu perpendere. Erigatur mentis oculus ad consideranda divine gratie munera : et fidelium Christi servulorum pura citaque obsequia. Ecce etenim iste Matheus Apostolus Sanctus et Evangelista : cujus insigne celebrat hodie festum Ecclesia : una Christi voce vocationis audita : mundi contempsit honores et floscula. Non solum sequitur eum : quem se vocantem audivit : sed eidem etiam ex vocatione sua repletus leticia prandium fecit. Gratuita venit ad illum gratia Christi : et hinc ex publicano : scriptor factus est Evangelii. Ex publicanis quippe

Dicat Presbiter. Humiliatè vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Intercessu Martyris sui Cipriani : a vitiis omnibus liberemini : qui viginti aereos suo obtulit percussori. ñ. Amen. Ejus quoque foveamini indesinenter presidii : cujus letamini in doctrinis. ñ. Amen. Ut qui vos verbis instruit ad vitam : beneficiis perducit ad gloriam. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Debitas tibi Domine eterne referimus grates : et Jesu Christo Domino nostro : in cujus similitudinem beatissimus Ciprianus dum offert victimam : ipse est victima. Dumque sacerdotium eligit : martyrium devotus implevit. Obtineat igitur apud te Deus summe : de miseris indulgentiam post delictum : qui meruit post sacerdotium subire martyrium. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. ñ. Deo gratias.

Nicomedis Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

S. Vincentii :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 424.

S. Eufemie Virginis et Martyris :

Omnia dicantur unius Virginis. fol. 436.

S. Lamberti Episcopi et Martyris :

Omnia dicantur unius Mart. Pont. fol. 423.

In festo ^b S. Mathei Apostoli ad Missam. Officium : Et omnia alia ^c dicantur ut in festo Mathei Apostoli. fol. 316. Excepta Missa.

Missa. Omnes qui secularium curarum turbinibus ferimur aut forsitan adlidimur : quique inlicitis evi sepe laqueis inretimur : earundem curarum paululum fasce deposito : ad considerandam Do-

^a *Suffragio.* Quanti faciendum sit sancti Cypriani patrocinium apud Deum Ennodius Ticinensis episcopus, in hymno de sancto Cypriano (*Carm. lib. 1, Carm. 12*) exponit :

Orator orat, obtinet,
Et dura causis temperat,
Facit beatos ex reis
Peccata rumpens carmine.
Non flamma, carcer, vinculum,
Potest nocere quos juvat.....

^b *S. Mathei Apostoli.* Apographa Martyrologii Hieronymiani sanctum Matthæum apostolum die 1 et 6 Maii, 21 Septembris, et 7 Octobris commemorant. Romanum Parvum, Beda, Florus, Ado, Usuardus, Martyrologium Romanum Baronii, et alia quædam, eundem die 21 Septembris tantummodo enuntiant. Græci pariter de eo semel quotannis die 16

Novembris in Mensis et Menologio Basilii agunt. Cum Græcis Neapolitani, in Calendario marnoreo, sculperunt : *XVI Novembris. S. MATHEI. EVAN.* Porro de sancto Matthæo sicut Sacramentaria vetusta Leonianum et Gelasianum, Lectionarius Ambrosianus em. Thomasii, vetusta omnia Evangeliorum Capitularia, libri liturgici Gallicani, et Orationale Gothicum. In Sacramentariis Gregorianis Rocce et Menardi die 21 Septembris exstat missa sancti Mathei. In Gregoriano Pamelii pariter exstat, sed virgulis inclusa, utpote quæ recentiori manu addita fuerat ; in Gregoriano Muratorii nulla est inissa sancti Mathei apostoli.

¶. Amen.

Alia Oratio. Dator et inspirator omnium munerum Christe fili Dei : qui Apostolorum predicatione universos terrarum situs inlustras : et evangeliorum amne quadrifluo rigas : quique pro te mori posse Martyribus tribuis : eosque pro ultronea morte coronas : respice in hac festivitate Martyris tui Sancti Mathei Apostoli et Evangeliste tuorum fidelium vota :

^c *Dicantur.* Corr. *dicantur ut in Missa unius martyris sex capparum fol. 421.*

^d *Profligare.* Forte, *vestigare.*

^e *Incolimus. Lego colimus.*

eosque inlesos evi facito periculosi transire naufraga. Ut qui illum una vocationis tue voce : dignum tibi fecisti ministrum : qui regalem tuam sequens prosapiam : primus scriberet Evangelium : facias nos ad te sequendum idoneos : et in timore nominis tui perfectos. Instrue nos quesumus ejus doctrinis : quem fore voluisti scriptorem primum evangelice predicationis. Reple nos ejus meritis spiritali fervore : qui preconia veritatis tue : ejus voluisti audiri ex ore. Da nobis amorem tui : qui eidem dedisti gratiam Spiritus Sancti. Trahe nos ad te miserationibus consuets : qui illum Evangelistam fecisti ex publicanis operibus. Illumina nostri cordis archana : qui illum ad ^a tholoneum sedentem vocasti gratia gratuita. Ejus interventu nobis adesto placatus : qui tuus factus est in veritate discipulus. Exaudi illum pro nobis : qui apud illum cum non egeres : pranderes. Ipse ad te nostra tibi placitura deferat vota : cujus predicatio toto mundo facta est gloriosa. Non nostris nos patiaris puniri pro meritis : qui illum replesti muneribus sanctis. Suscipe in ejus honore nostrum obsequium : qui illum post tanta preconia fecisti Martyrem gloriosum. Ut qui penam mereamur ex propriis : in ejus honore tibi oblati justificemur obsequiis. Qualiter dum ejus meritis vota famulantium suscipis : ejus obtentu facias eidem obsequentes cum illo consortes in celestibus regnis.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Via veritas et vita : qui incarnari voluisti : ut redimeres universa : redime nos a chirographo delictorum. Sancti tui Matthei Apostoli et Evangeliste : nec non et Martyris prece. Qui ^b Eufrenonem puerum invocatione nominis tui suscitavit a mortuis : suscitet nos quesumus a viciorum nostrorum sepulcris. Quique ^c cum Deus putaretur : non se esse Deum : sed Dei servum veridica voce reierre non distulit : et ut putantes : ad te Deum converterentur : relicto simulacrorum errore : instanter ac fortiter predicavit : ad te nobis redeundi post lapsus aditum prestat : nosque in veritate : quam predicavit : stabiles faciat. Suscitet mortuorum in sceleribus ad penitentiam corda : qui mortificata suscitavit sceleriter puerilia membra. Timori tuo nos subdat : qui virginum cuneos tuo servitio mancipavit. Conferat vivis tutelam : et defunctis amenitatis eterne quietem : quem inter omnes cum propriis condiscipulis : duodecim tribuum constituere dignatus es judicem.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Pax omnium Christe : et cunctorum te diligentium charitas pura : simultatum quesumus a nobis radices abscede : nosque perenniter in tua pace consolida. Fac nos te amare in veri-

late : fac tua sequentes et servantes precepta : odiorum vincula solve : lites remove : discordiam fuga : dissidia pelle : et quicquid pacem dirumpit : procul a nobis propicius effice. Pacem quam tuis discipulis commendasti in terris : hanc infundere nostris dignare pectoribus. Pax quam ab te traditam Sanctus iste tuus Mattheus Apostolus et Evangelista **384** personavit in mundo : nos tibi consignans : consortes eidem facias in regno superno. Fidelium tuorum nullus per discordiam pereat : eorumque odium perimendo : nullum possideat. Sed ita omnes inviolabiliter in tua pace vivamus : ut ad te post coronandi cum Sanctis omnibus veniamus. Et ita pacis osculum demus ad invicem : ut eterni regni mereamur apud te consequi mansionem. ñ.

B Amen.

Inlatio. Dignum et iustum est : equum et salutare est : te inconfusa Trinitas : et unius essentie indivisa majestas : Deum patrem et Filium et Spiritum Sanctum fontem beatitudinis eterne laudare : quem sciinus nullius servitutis obsequiis indigere. Per quem beatissimus martyr tuus Mattheus Apostolus et Evangelista : errores seculi sapientia vicit : terrores patientia superavit : et idcirco tam magnum tamque magnificentum est quod fecit. Secutus quippe agnum : leonem vicit. Quando persecutor seviebat : leo fremebat. Sed quia agnus sursum attenlebat : leo deorsum contemnebat. Ipse enim intuebatur : qui mortem morte destruxit : in ligno pependit : sanguinem fudit : mundum redemit. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie : ita dicentes. ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : et vere benedictus : Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui hodierno die animam sui testis Matthei Apostoli et Evangeliste devicto mundo exivit in celum. Ut que fuerat afflicta suppliciis : gaudiis frueretur eternis. Et que dominice imitatrix extiterat passionis : celestis esset particeps regni. Hujus proinde meritis Deus summe terminum pone delictis : et finem scandalis. Ut qui Martyris tui Matthei Apostoli et Evangeliste veneratores existimus : remotis adversitatibus imitatores effici mereamur. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. ^d Hec tibi Domine tua servantes precepta : in altare tuum panis ac vini holocausta proponimus : et in commemorationem Sancti tui Matthei Apostoli et Evangeliste suscepta : populi tui per has oblationes te jubente vota deferimus : non nostris meritis : sed obsequio suscepti officii. Rogantes profusissimam tue misericordie pietatem omnipotens Deus : ^e ut eodem spiritu : quo te in carnis

stris curasset.

^d Hec tibi. De hac oratione vide (Pag. 571) que notavi ad pag. 516.

^e Ut eodem. Hoc loco, ut sæpius monui, agitur de sanctificatione conferenda tantummodo in ordine ad effectus sacramentales : rogant autem Christum Dominum, Dei Filium (ad eum enim refertur illud

^a Tholoneum. Lege telonium.

^b Eufrenonem. Hunc Abdias filium regis Æthiopum dicit.

^c Cum Deus putaretur. Scribit Abdias idem ferme contigisse sancto Matthæo in Æthiopia, postquam a mortuis suscitavit regis filium, quod sancto Paulo in Licaonia evenit (Act. xiv, 10) cum claudum Ly-

tas incorrupta concepit : has hostias Trinitas a sanctificet. *ñ*. Amen.

Orationem Dominicam.

ine Jesu Christe : qui elegisti tua ex plebe sum : qui Levi sumit cognomen : Apostolum angelistam : itaque in vertice Ecclesie eum stax publicano a te Christe electum : primum lea quidem evangelizare fecisti : et postmo in Macedonia te predicans : pastoruq; sicque scit in montibus : annue precibus nostris : ut nterventu nos futuro liberet a tormento. Ut n tuum quod ille gloriosis in mundo vocibus : nos sanctificatum in receptaculum nostri is conservemus : qui nos docuisti orare et di-Pater noster.

ut Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus B nper vobiscum. *ñ*. Et cum.

edictio. Dominus Jesus Christus : qui ingenti : Apostolum suum Mattheum et Evangelistam : plicano fecit b mirificum : nos de adversis fa-mpmer victoriam promereri. *ñ*. Amen. Et qui exaltavit vocatione promptissima : ab omni

otens Deus) ut *Trinitas indivisa sanctificet has* s per Spiritum sanctum, tum quia *indivisa sunt Trinitatis*, ut loquuntur concilia Toletana, tum quia *quidquid facit Deus, id Spiritus sancii opetit*, ut loquitur sanctus Joannes Damascenus (*De method. l. iv, c. 13*).

n Macedonia. Sanctus Isidorus, in libro de Vita rte sanctorum Novi Testamenti (*Cap. 77*), scri- nctum Mattheum primum in *Judæa*, postmo- *n Macedonia* predicasse Evangelium, et re- rere in *montibus pastorum*. Hunc librum esse C anti Isidori contra alios contendunt Bolla- et Nicolaus Antonius, pseudo-Abdias et ex- uantius Fortunatus tradunt sanctum Mattheum thopia, in civitate cui nomen *Nadaver*, inter- a esse. Sanctus Paulinus (*Natal. 18*) canit :

Parthia Mattheum complectitur.

tiores Græci Hierapoli ad Euphratem obiisse nt.

mirificum. Addendum, forte, *Martyrem.*

osme et Damiani. Græci, in Menologio Basilii, denæis, tria sanctorum *anargyrorum* paria com- rant, hoc est medicorum, qui sine mercede inam exercebant, quibus singulis nomina Cosmi niani imposuerunt. Horum par unum *ἀναργύρων* die prima Novembris, filios Theodotæ feminæ ssimæ, qui in Asia confessores obierunt (*Me- lasil., Ephem. Græc.-Mosc., apud Bolland., t. i, Martyrol. Metricum Seberi*). Par aliud est e et Damiani fratrum Romanorum, qui, impe- Carino, Romæ passi sunt. Hos Græci thauma- s anargyros colunt Kalendis Julii (*Menol. Ba- phem. Græc.-Mosc., Bolland., t. I Maii*). Ter- rar Arabum fratrum est qui, imperante Dio- no, *Ægeæ* in Cilicia sub Lysia præside passi Menologium Basilii hos die 17 Octobris signat; Græco Martyrologio Metrico Seberi agitur de iis Octobris, et rursus die 28 ejusdem mensis. La- / Septembris de his plerumque agunt. Roma- parvum, v Kal. Oct. : In *Ægea civitate, Cosmæ niani Leontii et Euprepii*. Consonant Beda, Ado- nus, Usuardus; Hieronymiana autem aliter lo- passionis enuntiant. Corbeïense Dacherii legit ia civitate, at Lucense Florentinii habet *Ad Socios, Martyrologium Seberi adjungit, Leon- Anthimum et Eutropium*, quos omnes *fratres yros* die 4 Octobris signat. Kalendarium mar-

nos mundane conversationis dignetur eruere conta- gio. *ñ*. Amen. Et qui voce predicationis et aposto- latus gratia illum ditavit in mundo : nos spiritualium gaudiorum munificet incremento. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te lau- damus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio dicatur ut in festo sancti Mathie. folio 267.

In festo sancti Mauricii sociorumque ejus :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 450.

Sancte Clete Virgini. :
Omnia dicantur unius Virginis. fol. 436.

385 Sancti Fortunati Episcopi et Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fol. 432.

In festo Sanctorum Cosme et Damiani.
Ad Missam. Officium.

Dabo Sanctis meis. *Require in festo Apostolorum Petri et Pauli. fol. 334.*

Oratio. Deus qui Sanctis tuis Cosme et Damiano

moreum Neapolitanum Cosmum et Damianum his commemorat die 22 Octobris : P. S. COSM. ET DAMIA : *Passio sancti Cosmæ et Damiani*; Et rursus die 27 Septembris : P. S. COSM. ET DAMIA : *Passio sancti Cosmæ et Damiani*. An iidem qui ambobus diebus, an diversi sint qui commemorantur, incertum. Equidem puto Neapolitanos, Græcos secutos, par unum anargyrorum medicorum martyrum die 27 Septembris, par aliud 22 Octobris coluisse. Vetus sane est et late diffusus cultus sanctorum Cosmæ et Damiani. Stabat Theodoretii ævo templum horum martyrum in Cyrensi diocesi. Erat aliud Constantinopoli tempore Proculi patriarchæ. S. Germanus Antissiodorensis monasterium et ecclesiam sanctorum Cosmæ et Damiani erexit. Erat et Ecclesia sanctorum Cosmæ et Damiani, et monasterium Agaliense juxta Toletum situm, cui sanctus Mildensonus aliquando præfuit abbas. Romæ exstat ædes sanctorum Cosmi et Damiani, cujus pars anterior olim templum fuit, ut tradunt, Romæ dicatum, interior autem pars basilica est a sancto Felice IV ædificata, ut versus musivo opere in apside depicti produnt :

Aula Dei claris radiat speciosa metallis

In qua plus fidei lux speciosa micat.

Martyribus medicis populo spes certa salutis

Venit, et e sacro crevit honore locus.

Obiuit hoc Domino Felix, antistite dignum

Munus ut ætherea vivat in arce poli.

Justinianus Augustus, horum martyrum ope ab ægritudine gravi liberatus, basilicam illis amplam Constantinopoli erexit. In Occidente autem, præter alia, horum martyrum cultum antiquum esse probant Missale et Breviarium nostrum in quibus propriam missam et officium habent, et Orationale Golbicum (*P. 433*) in quo exstant orationes in eorum festivitate dicendæ, quibus addenda Sacramentaria Gelasianum, et Gregoriana omnia, Capitularia quoque Evangeliorum, et capitularium Epistolarum Ambrosianum simin. Thomasii. Eorum quoque meminere Adelmus (*De Laud. Virgin.*) et sanctus Gregorius Turonensis (*Hist. lib. x, cap. ult.*) ubi ait se reliquias sanctorum Cosmæ et Damiani posuisse in *cellula sancti Martini, ecclesie ipsi contigua*; et rursus de Glor. Martyr lib. (*cap. 98*). Cæterum Acta quæ habentur horum martyrum vitata sunt. Neque satis constat an cum Græcis tria admittenda sint paria anargyrorum medicorum, au

genitas contulisti ante mortem coronas : dando illis : ^a et inmedendi arte affectum : et victoriam supplicii : te rogamus et petimus : ut anime atque corpori nostro horum interventu : salutem impericiens : et vita nostra : incentivoram careat morbis : et desideriorum concreseat spiritualibus documentis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Esaye Prophete (b Cap. LXI).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. ^c Vos omnes sancti Dei vocabimini : ministri Domini Dei nostri : dicetur vobis : fortitudinem gentium comeditis : et in gloria eorum ^d superbi estis. Pro confusione vestra dupplici et rubore laudabunt partem eorum. Propter hoc in terra sua duplicia possidebunt : leticia sempiterna erit eis. Quia ego Dominus diligens iudicium : et odio habens rapinam ^e in holocaustum. Et dabo opus eorum in veritate : et fœdas perpetuum feriam cum eis. Et sciatur in gentibus semen eorum : et germen eorum in medio populorum. Omnes qui viderint eos : cognoscent illos : quia isti sunt semen cui benedixit Dominus. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^f *Psallendo.* Da nobis auxilium Domine. In tribulatione. *ÿ*. In Deo faciemus virtutem. Et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos. *P.* In tribulatione.

Dicat Presbyter. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Romanos (s Cap. VIII).

Deo gratias.

Fratres. Scimus quod diligentibus Deum : omnia cooperantur in bonum : his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos prescivit : et predestinavit conformes fieri imaginis filii eius : et sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem predestinavit : hos et vocavit. Et quos vocavit : hos et justificavit. Quos autem justificavit : illos et ^h magnificavit. Quid ergo dicemus ad hec? Si Deus pro nobis : quis contra nos? Qui etiam filio suo non pepercit : sed pro nobis omnibus tradidit illum : quomodo non etiam omnia nobis cum illo donabit? Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat : quis est qui condemnet? Christus Jesus qui mortuus est : imo qui resurrexit : qui sedet ad dexteram Dei : qui etiam interpellat pro nobis. Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? An angu-

num tantum, quod contendit Baronius ; ego sane puto Cosmam et Damianum quos Romæ et in Occidente colunt, Romanos esse martyres quibus Acta martyrum Arabum attribuerunt quod aliis quoque martyribus contigit. Neque omitendum Cosmam et Damianum in Canone Romano quotidie recitari.

^a *Et inmedendi.* Lege et in medendi arte effectum.

^b *Cap. LXI.* Vers. 6-10.

^c *Vos omnes.* Vulg. et LXX, vos autem.

^d *Superbi estis.* Vulg., superbiestis. LXX : *Et in divitiis eorum eritis admirabiles.*

^e *In holocaustum.* Vulg., in holocausto. LXX, ex iniquitate.

stia? An persecutio? An fames? An nuditas? An periculum? An gladius? Sicut scriptum est. Quia propter te mortificati sumus : tota die estimati sumus : ut oves occisionis. Sed in his omnibus ⁱ separamur : propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim : quia neque mors : neque vita : neque Angeli : neque ^j principatus : neque instantia : neque futura : neque fortitudo : neque altitudo : neque profundum : neque alia creatura poterit nos separare a charitate Dei : que est in Christo Jesu Domino nostro. *ñ*. Amen.

Evangelium. Convocatis duodecim Apostolis. dedit illis virtutem. *Quere in communi plurimorum Martyrum. fol. 431.*

^k *Missæ.* Oblatis super aram unigeniti filii Dei devota mente muneribus : amicos Dei victores sæci coheredes Christi spirituales medicos : medendi cura industrios Cosmam et Damianum fratres dilectissimi deprecemur : ut omnigenæ infirmitati nostre : et medendi prerogent curam : et visitandi non auferant gratiam. Quo per eos consolemur positos in dolore : qui medicamento tacti justicie : ad suscipiendam insuperabiles facti sunt passionem. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Deus sanator noster et medicus sempiternus : qui Cosmam et Damianum inconcessus fide : insuperabiles in virtute fecisti : ut per suscepta vulnera vulneribus mederentur humanis. Qui ante passionem ex terreno medicamine : salutem operati essent in populo. Hos quesumus nostris infirmitatibus **386** et custodes et medicos deputa. Per eos sanentur infirma. Per eos non recrudescant sanata. Per hos corpora : per hos anime medicinam adquirant. Hi typicis anime egritudinibus finem : hi patulis egerem impendant egrimonibus sanitatem. Hi putredines vulnerum orationibus defecent : hi manu preceationis : abditæ vulneratorum expurgent. Hi virtutem invalidis : roborem fessis : victum egenis : subventionem viduis : defensionem orphanis : tuitionem largiantur pupillis. Hi miseris humanis medelam inlaturi : occurrant : hi pressuris hominum concita levigatione subveniant. Hi etiam sic nos hic a peccati morbo servent inlesos : ut ad celestem perducant patriam coronandos. *ñ*. Amen.

^D *Post nomina. Oratio.* Recte Domine per hos Martyres tuos populis attribuis gratiam sanitarum : qui insuperabiles in passione probati sunt. Ex hoc igitur tamen oblati victimis clementiam imploramus : ut

^f *Psallendo.* Ps. 1, 13. *ÿ*. Ibid., 14.

^g *Cap. VIII.* vers 28, ad finem capituli.

^h *Magnificavit.* Vulg., glorificavit.

ⁱ *Separamur.* Vulg., separamus.

^j *Principatus.* Vulgata addit : *Neque virtutes. Græca, neque potestate, οὐτε δυνάμεις.*

^k *Missæ.* Cixila Toletanus episcopus scribit sanctum Hildephonsum, cum esset abbas monasterii sanctorum Cosmi et Damiani, duas missas in laudem ipsorum divorum, quas in festivitate ipsorum psallerent, miro modulationis modo perfecisse (Cixila, in Vita S. Hildeph., apud em. de Aguirre, Conc. Hisp., t. II, pag. 658).

oblatio et viventibus gratie donum : et sepulchris
et quietis conferat refrigerium. *ñ*. Amen.

Oratio. Mirabilis es Deus : mirabilis et
terribilis : qui Sanctis Cosme et Damiano effectus
et fortis : non eos passus es adversantium in-
i lapidibus vel sagittis. Nec enim fas erat : ut
nitate crucis erectos : tela inimici redderent
ratos. Pro quo pietatis tue cum tremore auden-
tamentiam postulamus : ut nos ista majestas tua
amiat : quo nullis odiorum jaenlis tacti : tibi qui
lapis es : per pacis bonum mereamur sine fine
ngi. *ñ*. Amen.

Oratio. Dignum et iustum est : equum vere et sa-
ne est : nos tibi gratias agere : Domine sancte
eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum
tuum Dominum nostrum : qui sanctis glorio-
s : Martyribus Cosme et Damiano geminas con-
ante mortem coronas : dando illis et inime-
arte affectum : et victoriam per supplicium. Mi-
seratione curationum compotes facti : hinc fesso me-
r alieno corpori : illinc infirma sui affligunt
ra crucifigi. Hinc aliorum infirmitates cu-
r : illinc proprias egritudines tolerant. Alieno
vulnere conferunt vulnere : se ultronee subjiciunt
vulnere. Alterorum cruciatus exurunt : et sponta-
ne passionibus tradunt. In alienis perimunt :
in se obvenisse letantur. Aliorum salutem si-
militudinem : suam cumulant stigmatibus passio-
nis. Aliorum egritudines verbo : suas temporali-
tates supplicio. Illorum medicaminibus pro-
suarum passionibus improbis. Aliorum morbis
repentis potione medentur : sibi marinis melius
argi gurgitibus consulunt. Per quos te Deus Pa-
gamus : et petimus : ut anime atque corpori
horum interventu salutem impertiens : et
ostrea incentivorum careat morbis : et deside-
concretescat spiritualibus documentis. Cui me-
mnes Angeli : et Archangeli non cessant cla-
quotidie una voce dicentes. *ñ*. Sanctus. San-
ctus. Sanctus.

Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-
noster Jesus Christus filius tuus. Qui predictos
res suos et medicaminis arte industrius : et

medendi. Lege, ut supra, et in medendi arte
im.

Crucifigi. Lege illinc infirma sua affliguntur cor-
pore cruci.

Malagma. Lege malagma.

Exhaustio. Forte, exhaustio.

Lorum. Num, forte, *LLorum*, hoc est *N. N.* et
eo eorum nomina recitabant qui ope martyrum
im adepti erant. Sane insolens non erat eorum
ia palam recitare qui sanitatem aliave peculiaris
icia a Deo, intercedentibus sanctis suis, conse-
terant (*S. August., de Civit. Dei, lib. xii, cap.
21, Ed. Maur.*). Nec tantum recitando nomina
in quorum gratiam patrata fuerant Dei mira-
manifestare gaudebant fileles, sed vota etiam
desiis appendebant, quibus eadem omnibus,
idiotis, ob oculos ponere gestiebant. Hujus rei
est luculentus Theodoretus, in libro octavo de
arum affectionum Curatione, ubi circa finem,
plura dixisset de gratis curationum, aliisque

crucis efficit in patibulo gloriosos. In utroque igitur
capitis sui imitantes exemplum : et curationum eni-
tent gratia : et crucifixionis mulctati sunt pena. Sic
sic delitescenda virtus Martyrum : que terris occulit-
tur : in crucis porrecta patibulo exaltatur. Tenuit
illic humilitas in abditis : ne vanitati patesceret :
quod hic crux patule omnibus ammirandum fore
monstraret. Nec tamen hoc cruciatus Martyrum ela-
bitur vita : quo sua mortificare redemptor voluit
membra. Ut quibus cruce crucifixi : membra per-
mittebant in cruce positi : non desicarent : sed gau-
derent. In te Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Facta Domine commemora-
tione Martyrum tuorum Cosme et Damiani : qui pro
te nervis cesi : marinis fluctibus dediti : flammis
injecti : eculeo impositi : cruci affixi : et per passio-
nem invicti : et triumphatores exstiterunt per mor-
tem. **387** Te votis supplicibus imploramus : ut in
hoc eorum venerabili festo oblatas tibi victimas se-
reno vultu respicias : sumentibusque ex eis Sancti
Spiritus lumen infundas. Quo in hoc die passionis
eorum : sit populo fideli spiritalis leticia : et gaudia
tribuantur eterna. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Deus qui ad salutem humani generis filium tuum
destinasti ad terras : cujus exemplum predicti Mar-
tyres : et virtute miraculorum : et passionis ipsa se-
cuti sunt : respice nos borum propiciatus suffragio :
et confessionis proprie voto. Per hos infirmo nostro
subveniens corpori : quos spiritualibus medicos elegi-
sti. Quo nostra his intervenientibus a te accipiat
oratio : quibus curationum attributa est optio. Ut
per hos medicamine divino compuncti a te cum ora-
verimus mereamus oculus exaudiri. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus
sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Benedictio. Divina vestris precibus clementia fa-
veat : que Sanctos suos Cosmam et Damianum cru-
cifixione glorificavit corporea. *ñ*. Amen. Hos quo-
que deputet suffragio pereuntium : quos prerogato-
res esse voluit sanitarum. *ñ*. Amen. Quo eorum pre-
cibus a corruptione loti : a vulnere sanati corde : et
corpore : regna cum illis mereamini celestia possi-

miraculis que Deus per martyres suos patrare sole-
bat, et de fiducia qua solebant prisci fideles basilicas
martyrum oraturi adire, subdit : *Pis vero fideliterque
precalos ea maxime consequi que desiderant, testantur
illa que, votorum rei, dona persolvunt, manifesta ade-
ptæ sanitatis indicia ; nam alii quidem oculorum, alii
vero manuum simulacra suspendunt, ex argento aurove,
aliave materia confecta ; gratissime namque accipit eo-
rum Dominus qualiacunque sunt dona, nec exigua nec
vilia dedignatur, quippe qui ea pro serenitatis animo fa-
cultateve metitur. Hæc autem omnium oculis exposita,
testantur morborum depulsionem, quarum sunt certis-
sima signa, a sanitate consecutis allata, et que sicut se-
pultorum ibi martyrum virtus ostendunt. Martyrum
autem virtus quem ipsi colerunt Deum verum esse
Deum declarat. Hæc ille sui sæculi disciplinam refe-
rens, unde notandum consuetudinem appendendi
vota in ecclesiis, non a paganis, ut quidam volunt,
sed a priscis fidelibus, ad nos pervenisse.*

Crucifigi. Lege affixa.

dere. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Deus sanator noster et medicus sempiternus : qui Cosmam et Damianum inconcussos fide : et insuperabiles in virtute fecisti : ut per suscepta vulnera vulneribus melerentur humanis : qui ante passionem ex terreno medicamine : salutis opera essent in populis : hos quesumus nostris infirmitatibus et custodes et medicos deputa. Per eos sanentur infirma : per eos adquiratur anime medicina. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. In nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

• IN FESTO SANCTORUM FAUSTI JANUARI ET MARCIALIS.

Ad Missam Officium.

Dabo Sanctis meis. *Quere in festo Apostolorum Petri et Pauli. fol. 334.*

Oratio. Letifica Domine populum : in hac celebritate beatissimorum Martyrum tuorum Fausti Januarii et Marcialis : ut qui de nostris peccatis contristamur : eorum orationibus consolemur. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Sapientie Salomonis (b Cap. XVI).

ñ. Deo gratias.

Passi sunt et justi digne tormenta : et per multitudinem bestiarum exterminati sunt. Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum : quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui. Novum saporem escam parans eis ^d ortigometram. Ut illi quidam concupiscentes escam : propterea que illis ostensa : et missa sunt : etiam a necessaria concupiscentia averterentur. Illi autem in brevi inopes facti : novam gustaverunt escam. Oportebat enim illis quidem sine excusatione : supervenire : in interitum exercentibus tyrannidem. Illis autem tantum ostendere : quemadmodum inimici illorum exterminarentur. Etenim dum pervenit illis seva bestiarum ira : morsibus perversorum serpentium exter-

^a *In festo.* Die iv Kal. Octobris in Missali Mozarabum propria missa et in Breviario officio proprio coluntur martyres Cordubenses Faustus, Januarius et Martialis, de quibus eodem die iv Kal. Oct. agunt Romanum Parvum : Cordubæ, Fausti, Januarii, et Martialis, *martyrum*; et exinde Ado, Notkerus, Florus, et Wandelbertus in suis Martyrologiis; at Usuardus, et, ex eo, Martyrologium Romanum Baronii, Hieronymiana secutus, eosdem viii Octobris commemorant qua die Wandelbertus de iis rursus agit. Acta sanctorum Fausti, Januarii et Martialis repertiuntur die 15 Octobris, apud Tamaium (*In Martyrol. Hisp. tom. V, pag. 514*) et apud Du. Th. Ruinart (*Act. Martyr., pag. 597*); præfatiuncula posteriori manu addita videtur : Acta ipsa aut præsidialia sunt, aut certe e præsidialibus deprompta, et congruunt cum iis quæ in Missali et Breviario nostro leguntur. Tillemontius (*Tom. V, pag. 796*) opponit

minabantur. Non in perpetuum permansit irata : sed ad correctionem in brevi turbati sunt. Signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tue. Qui enim conversus est : non per hoc quod videbat sanabatur : sed per te omnium salvatorem. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^e *Psallendo.* Transivimus per ignem et aquam et induxisti nos in refrigerium. *ÿ*. Probasti nos Deus sicut probatur argentum : posuisti tribulationes in dorso nostro. *P.* Et induxisti.

Dicat Presb. Silentium facite.

Epistola. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi pater misericordiarum. *Quere in festo sancti Christofori et comitum. fol. 349.*

388 *Evangelium.* Nihil opertum quod non revelatur. *Quere in communi plurimorum Martyrum. fol. 428.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^f *Lauda.* Alleluja. *ÿ* Ambulabunt Sancti gaudentes : velut agni pleni pascua : alleluja.

^g *Sacrificium.* Locutus est Daniel Ananie Azarie et Misael : queramus misericordiam a facie Dei omnipotentis super sacramento isto. Tunc Danieli revelatum est mysterium et benedixit Deum : alleluja.

^ÿ. Throni positi sunt : et antiquus dierum sedit : vestimenta ejus quasi nix candida : et capilli capitis ejus sicut lana munda : thronus ejus flamma ignis : rote ejus ignis accensus : Avius igneus rapidusque egrediebatur a facie Dei : millia millium ministrabant ei : et decies millia centena millia assistebant ei : judicium sedit : et libri aperti sunt. *P.* Super sacramento.

Missæ. Inlustrem atque triumphalem passionis diem : Martyrum Dei : Fausti : Januarii : et Marcialis : cum summa veneratione celebremus dilectissimi fratres : Deum Patrem omnipotentem humiliter exorantes : atque ante aulam sacrarii sui cum tremore adstantes. Legatione siquidem fungimur impositi officii : pro nostris peccatis non idonei cogimur interpellare pro sceleribus populi delinquentis.

sanctos se sponte periculo objecisse, et injuriosa verba contra præsidem protulisse, sed hæc, cum in Actis maxime probatis inveniuntur, et alia pauca quæ ibidem congerit, auctoritati Actorum istorum officere nequeunt, maxime apud peritos harum rerum judices. De tempore martyrii innuunt Acta illud contigisse cum plures simul principes reipublicæ præessent. Horum sanctorum corpora, anno 1577, in cathedrali ecclesia Cordubensi reperta sunt.

^b *Cap. XVI. Vers. 1-9.*

^c *Justi. Vulgata, digne.*

^d *Ortigometram.* Lege *ortygometras*, coturnices majores. Confer Numer. xi, 31.

^e *Psallendo.* Ps. Lxv, 12. *ÿ*. Ibid.

^f *Lauda.* Ex Sap. xix, 9.

^g *Sacrificium.* Danielis ii, 17, 18, 19. *ÿ*. Ibid., vii, 9.

st itaque nostre presumptionis quod agimus : A sumus holocaustum tuo altario impositum : per sanguinem filii tui : per descensum Spiritus Sancti : per presentiam **389** Angeli deputati. Sit tibi acceptum. Sit tibi gratum. Sit tibi sanctum. Venerabile gloriosum et pingue et vivum vitale et igneum. Unicuique nostrum cum degustaverimus : * carbo igneus efficiatur : quem vidit Esayas propheta Angelica manu : forcipe abstractum ab ara : labia nostra mundet : immunda polluta peccatis nostra tibi sanctificet corda. Sit credentibus vita. Sit contentibus venia. Sit tristantibus leticia. Sit egrotantibus sanitas. Sit malagma. Sit mortem timentibus vita. Sit ab errore redeuntibus bona via. Et languori anime atque infirmitati carnis a te Domino nostro confecta sanata et perpetua medicina. Per Dominum nostrum Jesum

B Christum. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.
Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Cujus vestigia hi tres inconcusso gradu fidei secuti sunt Martyres : Faustus fautor Patris legibus : Januarius januam vite adeptus : ac Marcialis Martyris sacra in probando potissimus. Uti vere servi Christi : et coheredes Regni : dum hic temporalis pene damno mulctati sunt : celesti in regione locati : palmas victorie acceperunt. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post nomina. Oratio. Deus qui unum in trinitate res nomen : oblatas tibi in hoc tuorum trium rum festo has oblationes assume. Quo et offensus ad salutem : et defunctis proficiat ad quietem. *ñ*. Amen.

Oratio. Assistite nobis Sancti Martyres in quibus trina et indivisa charitatis societas : est conflatione probata. Vestris quesumus suffragia prebete nostris finibus pacem : et cunctis indivisibilem charitatem. Ut vestro interventu : a in pace permaneant : que in hoc die passionis a copiose exultant. *ñ*. Amen.

Oratio. Dignum et justum est : equum vere et iure est : nos tibi gratias agere Trinitas Deus : esum Christum Dominum nostrum : qui semper ri numero gaudens : in campum gloriosi certaminis hodie signiferos coronavit : ut nullus eodissonaret a fide : sed Marcialis faceret quod Martium * vidisset : Januarius sequeretur Faustum invadentem. Sic tres Trinitatis fidei * re : tyrannicam superbiam calcaverunt : vana spreverunt : pompam seculi contempserunt : **D** celestia regna ipso Domino nostro filio tuo migraverunt. Tuum est Domine totum quicquid bonum : tu vincis in homine : tu victor semexistis cum homine. Tu in tali prelio auctor es : tuus certaminis arma es : tu in tam gloriosa a virtus es. Tu in omnibus vincis : et magnitudinis victorie palmam concedis. In probatorum Itaque Martyrum tuorum honore : dignum majestati laudis sacrificium offerentes : sanctificetur que-

Confitendi. Lege confitenti.
Crucifigi. Hoc est in equuleum tolli, non enim se, sed igne martyrium consummarunt. Equum nonnunquam figuram crucis habebat, sive ræ T, hinc etiam crux dicta.
Vidisset. Forte addendum *facientem*.

PATROL. LXXXV.

Post nomina. Oratio. Indivisa Trinitas et una majestas : que predictorum Martyrum hodie in passione laudaris : et presentium sacrificiorum litatione placanda ascisceris : te vocibus : votis : et orationibus imploramus : ut que illis inexpugnabilem tribuisti devicto hoste victoriam : hec nostra sanctifices propiciata oblata. *ñ*. *Chorus.* Amen.

Ad orationem Dominicam.
Conserva nos Deus in timore nominis tui : qui societatem trium Martyrum tuorum Fausti : Januarii : et Marcialis : inimici persuasionibus non passus es dividi. Quique illorum animas post eculeum inter flammam suscepisti : nostras post voces libitum carnis inter commotiones seculi fluctuantis exaudi : cum ad te nunc ea proclamaverimus : que nobis ipse instituisti. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Intercessu Martyrum suorum Fausti : Januarii : et Marcialis : vos Trinitas tueatur altissima : que in illis tribus : se demonstravit unitas indivisa. *ñ*. Amen. Sicque Faustus vestris precibus faveat : ut Januarius januas vobis eterne vite aperiat. *ñ*. Amen. Quo ita Marcialis obtentu : seculi respuatis inlecebras : ut Christo judicante : immar-

Repleti. In Actis horum martyrum Martialis legitur dixisse : *Confitendus et laudandus est Pater, et Filius, et Spiritus sanctus.*

* *Carbo igneus.* Eucharistia non raro Orientalibus *carbo* dicitur, et in liturgia Græca sancti Jacobi Christus *duplicis naturæ carbo* appellatur.

censibiles percipiat pro sancta conversatione coronas. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Com. Refecti Christi corpore. Require in festo Corporis Christi. fol. 267.

Oratio. Domine Jesu Christe : cujus potentia sancti Martyres tui : rotantem ignis impetum a extinxerunt : et justiciam operati sunt : peccatoribus nobis favorem tue pietatis imperti. Ut per fidem qua s ncti vicerunt regna : per eam peccatores celestem mereamur obtinere coronam. ñ . Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ . Et cum. Missa acta est etc.

IN FESTO SANCTI MICHAELIS ARCHANGELI.
Ad Missam. Officium.

Dabo Sanctismeis. Quere in festo Apostolorum Petri et Pauli. fol. 354.

Oratio. O Michael princeps exercitus Angelorum : veni quesumus ad liberandas animas fidelium populorum. Ut et justii justiciam obtinendo : in bonis semper fructificent : et injusti ad penitentiam con-

^a *Extinxerunt.* Alludit ad illud Apostoli (*Hebr. xi, 34*) cum hi tres moriendo in igne dicuntur extinxisse ignis impetum.

^b *In festo.* De sancto Michael archangelo sicut Missa'e Gallo-Gothicum et Capitularia Ambrosianum em. Thomasii ; ejus tamen et aliorum sanctorum angelorum cultus vetustus est in Ecclesia, neque illum reprehendit Apostolus (*Ad Cor. ii, 18*), aut concilium Laodicenum (*can. 35*), ut vel ex ipsis Scripturae et concilii verbis facile eruitur, sed pravani Corinthianorum superstitionem damnant. Graeci sanctum Michael em et sanctos angelos die octava Novembris solemniter venerantur (*Menol. Basil., Ephem. Graec.-Mosc., Martyrol. Seberi Metricum*). Frequentes autem existisse basilicas sancto Michaeli dicatas in lege *Quondam* (*Cod. Just. 16, de Sacrosanc. Eccles.*) liquido colligitur. Harum una, haud procul Bisantio, Constantini Magni tempore, stabat, in qua apparitiones et crebra fiebant miracula, ut scribit Sozomenus (*His. Eccl. lib. ii, cap. 3, Edit. Vales.*). In Occidente autem celebris erat dedicatio basilicae sancti Michaelis via Salaria, septimo ab Urbe lapide sita (*Vid. Bed. Genuin., apud Dolland. tom. II Martii*). Illius dedicationis festivitas die 30 Septembris in Sacramentario sancti Leonis Blanchinii commemoratur *pridie Kalendas Octobris N (natalis) basilicae angeli via Salaria*, at in Sacramentariis Gelasiano et Gregorianis signatur 29 Septembris, quo die Capitularibus Evangeliorum Georgii et Thomasii, et Calendario Frontonis inscribitur. Nam in antiquioribus et s libris liturgicis Romanis crediderim potius sermonem esse de basilica angeli via Salaria, quam de basilica ejusdem in monte Gargano, et hinc in quibusdam Martyrologiis, in quibus de utraque hac dedicatione fit mentio, primum locum occupat dedicatio basilicae in via Salaria. Lucense Florentinii, iii Kal. Oct. : *Romae, dedicatio basilicae angeli Michaelis, vel (id est, et) in monte qui dicitur Garganus, ubi multa miracula Deus ostendit.* Corbeiense brevius, iii Kal. Octob. : *Romae, milliario 6 (forte 7), dedicatio basilicae angeli Michaelis, vel in monte qui dicitur Garganus ;* nam saeculo ix celebris adhuc erat basilica sancti Michaelis in Salaria, ut ex Anonymo, apud Eckartum (*De Reb. Franc. Orient., tom. I, part. ii, pag. 834*) habemus, qui loca sacra juxta Urbem Romam sita enumerans, inter alia via Salaria hanc quoque ecclesiam sancti

A *versi : veniam accipere non desperent. Sicque nos invicem provocemur in melius : ut premium consequi mereamur eternum. ñ . Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ . Et cum.*

Lectio libri Apocalipsis (c. Cap. XII)

Illis in diebus. Factum est prelium magnum in celo. Michael et Angeli ejus preliabantur cum dracone : et draco pugnabat et Angeli ejus : et non valuerunt : neque locus inventus est eorum amplius in celo. Et projectus est draco ille magnus : **390** serpens antiquus : qui vocatur diabolus et sathanas : qui seducit universum orbem : et projectus est in terram : et Angeli ejus cum illo missi sunt. Et audivi vocem magnam in celo dicentem : nunc facta est salus et virtus : et regnum Dei nostri et potestas Christi ejus : quia projectus est accusator fratrum nostrorum : qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte : et ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni : et propter verbum testimonii sui : et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Propterea ^d letamini et qui habitatis in eis.
ñ . Amen.

^c *Michaelis septimo ab Urbe milliario positam recenset, at, gliscente fama miraculorum quae in monte Gargano patrabantur, in plurimis Martyrologiis et libris liturgicis de sola dedicatione basilicae archangeli in Gargano mentio occurrit. Corbeiense Dachorii iii Kal. Octob. : Dedicatio basilicae sancti Michaelis in monte qui dicitur Garganus. Antissiodorensis Ecclesiae, iii Kal. Octobris : In monte Gargano venerabilis memoria sancti Michaelis archangeli, ubi multa miracula Deus ostendit. Cui in aliquibus, adiungitur dedicatio ecclesiae, vel oratorii, sancti Michaelis in urbe Roma a Bonifacio IV facta, omissa prorsus dedicatione basilicae angeli, via Salaria, quae ob distantiam ab Urbe jam minus frequentabatur. In Hispania quoque, ob dedicationem ecclesiae cujusdam in honorem sancti Michaelis, ejus festivitas quotannis celebrabatur. An Gotho-Hispani hanc solemnitatem die 26 Septembris celebraverint, alia d'e, incertum mihi est : haud tamen negaverim credibile esse solemnitatem sancti Michaelis, quae alia fortasse die antea agebatur, a Mozarabis in diem 29 Septembris translata esse, ut aliarum Ecclesiarum consuetudini sese accommodarent. Nam inde ab anno 843 concilium Moguntinum (*Can. 36*) inter alias festivitates diem dedicationis sancti Michaelis enumeraverat, eandemque Herardus Turonensis, Capitulario suo, anno 846 edito (*Cap. 16*) inseruerat. Non alia de causa, haec decretis statutum esse reor ut dies sancti Michaelis celebretur 29 Septembris, quam quia ea die dedicatio basilicae in monte Gargano commemorabatur. Eandemque ob causam dedicatio basilicae in via Salaria, quae die 30 Septembris apud sanctum Leonem in Sacramentario celebratur, in Gelasiano et Gregorianis Sacramentariis ; et in Capitularibus Evangeliorum omnibus die 29 recolitur ; sed, quod pene omiseram, animadvertendum est ante concilium Moguntinum festum sancti Michaelis in Gallia, saltem in quibusdam Ecclesiis, celebratum esse, ut suadet Sacramentarium Bobianum in quo exstat missa propria in honore sancti Michaelis, quae Missam communem in Dedicatione Ecclesiae consequitur.*

^e *Cap. XII. Vers. 7-17.* In Sacramentario Bobiano haec propheta, pro Epistola, legitur in missa sancti Michaelis.

^d *Letamini.* Vulgata addit *cali*.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *A* *ñ.* Et cum.

^a *Psallendo.* Conſtebuntur celi mirabilia tua Domine : et veritatem tuam in Ecclesia Sanctorum. *ŷ.* Quoniam quis in nubibus equabitur Domino ? aut quis similis erit Deo inter filios Dei ? *P.* In Ecclesia.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Thessalonicenses (II, cap. ^b I).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Gratias agere debemus Deo semper pro vobis : ita ut dignum est. Quoniam supercreavit fides vestra : et abundat charitas uniuscujusque omnium vestrum in invicem : ita ut et nos ipsi gloriemur in vobis in Ecclesiis Dei. Pro patientia vestra et fide in omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus : *B* quas sustinetis in exemplum justii judicii Dei : ut digni habeamini regno Dei : pro quo hoc patimini. Si tamen est apud Deum retribuere tribulationem : his qui vos tribulant : et vobis qui tribulamini requiem ^c vobiscum in revelationem Domini Jesu de celo cum Angelis virtutis ejus et in flamma ignis : dantis vindictam his : qui non noverunt Deum : et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi. Qui penas dabunt in interitu eternas a facie Domini : et a gloria virtutis ejus : cum venerit glorificari in Sanctis suis : et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt. Quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo. In quo etiam oramus semper pro vobis : ut dignetur vos vocatione sua Deus noster : et impleat omnem voluntatem bonitatis : et opus fidei in virtute. Ut clarificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis : et vos in illo secundum gratiam Domini nostri et Dei Jesu Christi.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (^d cap. XXV).

In illis diebus. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Cum venerit filius hominis in majestate sua : et omnes Angeli cum eo : tunc sedebit super sedem majestatis sue : et congregabuntur ante eum omnes gentes : et separabit eos ab invicem : sicut pastor segregat oves ab hedis. Et statuet oves quidem a dextris suis : hedos autem a sinistris. Tunc dicet Rex iis : qui a dextris ejus *D* erunt. Venite benedicti patris mei : possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim : et dedistis mihi manducare. Sitivi : et dedistis mihi bibere. Hospes eram : et collegistis me.

^a *Psallendo.* Ps. LXXXVIII, 6. *ŷ.* Ibid., 7.

^b *Cap. I.* Vers. 3, ad finem capitis.

^c *Vobiscum.* Vulg., nobiscum.

^d *Cap. XXV.* Vers. 31, ad finem capitis. In Romano legitur ex Matthæi XVII, 1-17, ubi de Transfiguratione Domini agitur.

^e *Lauda.* Ps. LXXIX, 15.

^f *Sacrificium.* Dan. VII, 27. *ŷ.* Ibid., XII, 1, 2, 3.

^g *Imploremus aspectum.* Hic aliquid deest ; forte : *Dei Patris imploremus aspectum.*

Nudus : et cooperuistis me. Infirmus : et visitastis me. In carcere eram : et venistis ad me. Tunc respondebunt ei justii dicentes. Domine : quando te vidimus esurientem : et pavimus ? Sitientem : et dedimus tibi potum ? Quando autem te vidimus hospitem : et collegimus te ? Aut nudum : et cooperuimus te ? Aut quando te vidimus infirmum : aut in carcere : et venimus ad te ? Et respondens Rex dicet illis. Amen dico vobis : quandiu fecistis uni de his fratribus meis minimis : mihi fecistis. Tunc dicet et his qui a sinistris ejus erunt. Discedite a me maledicti in ignem eternum : qui preparatus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim : et non dedistis mihi manducare. Sitivi : et non dedistis mihi bibere. Hospes eram : et non collegistis me. Nudus : et non cooperuistis me. Infirmus et in carcere : et non visitastis me. Tunc respondebunt ei et ipsi dicentes. Domine : quando te vidimus esurientem : aut sitientem : aut hospitem : aut nudum : aut infirmum : vel in carcere et non ministravimus tibi ? Tunc respondebit illis dicens. Amen dico vobis : quandiu non fecistis uni de minoribus istis : nec mihi fecistis. Et ibunt hi in **391** supplicium eternum : justii autem in vitam eternam.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

^e *Lauda.* Alleluja. *ŷ.* Respice Domine de celo et vide : et visita vineam istam. *P.* Alleluja.

^f *Sacrificium.* Regnum et potestas et magnitudo regni dabitur populo sanctorum : alleluja. *ŷ.* Consurget Michael princeps magnus : et salvabitur omnis qui inventus fuerit in libro scriptus : et qui ad justiciam erudiunt multos : fulgebunt quasi stelle in perpetua eternitate : pertransibunt plurimum : multiplex erit scientia populo sanctorum : alleluja.

Missæ. Communi voto et affectu connexi superno fratres charissimi ^g imploremus aspectum : cujus magnitudinis eminentiam humana non queit premere lingua. ^h Quia et ipsa cordis receptacula pensantur : ad agnoscenda superne majestatis judicia. Hoc solum nostro conceditur desiderio : ut ad solenne officium ardenti concurramus ex voto. Et subnixæ genu cordis : petamus auxilium nostre salutis. Quia ausum nobis prebent suffragia summi nuntii salvatoris. Michaelis etenim Archangeli hodierni diei solenne ⁱ dedicamus : et excipimus festum : i quem devotus populus per ministerium alumnæ obtinet immensi Regis : perfruendo aspectu. Injux nos suffragatione quesumus Deus summe : facito tibi placere : cujus

^h *Quia et ; forte : Quia nec ipsa cordis receptacula pensantur (id est, sufficiunt) ad cognoscenda supernæ Majestatis indicia.*

ⁱ *Dedicamus.* Forte, *solemne dedicationis excipimus festum.* Constat enim ex hymno Brevierii festivitatem hanc celebratam fuisse die anniversaria dedicationis basilicæ in honorem sancti Michaelis.

^j *Quem.* Locus corruptus ; fortasse : *Quod devotus populus frequentat, ut per ejus ministerium alumnæ obtineat immensi Regis perfruendo aspectu presentari.*

famulatum tuo efficit indefesso obsequio permanere. **A** nunciaverunt. Horum ergo militie Angelorum Michael : eminentior manet in officio actionum. Ut ordinatim dispositi maneant in obsequio conditoris : et vota deferant populi communi omnium creatori.

ñ . Amen.

Atia Oratio. Ecce fratres charissimi solennitas nobis hodie claruit summi nuntii : ^a quem olim quondam nostrorum meruit obtinere fides majorum. Quia cum sit ministerio eminens Angelorum : non habere animus ^b extuavit nostrorum : ut frueretur potius illius intercessione et sociorum. Nam cum in conditione omnium creaturarum individua Trinitas : ^c qui est unius deitatis sempiterna majestas : conderet Angelorum agmina : que primi operis lux est appellata : ^d eminentior Angelis qua preferretur ceteris. Superba turgidus voluntate : ruit profundior immatissimus omni crudelitate. Cujus animadversio sicut auctori culpe applicavit interitum : ita permansuris in servitute donavit regnum beatitudinis indefessum. Tantoque solidior aucta est fides manentium : quanto crudelior facta est damnatio delinquentium. Amissa claritate interit : qui humilitatem servare nequivit. Et sublimis in gloria pollet : cujus in ministerio perfectio manet. Apostata etenim Angelus ab eterna beatitudine projectus : factus est humano generi insidians inimicus : ne locum quem perdiderat gloria : humana potiretur. Fragilis glutinatio plasme : prius enim decepit quem sexu fragilem vidit : et per illam letale virus rudi et incauto obtulit viro. Cujus ^e protinus parens culpa juste damnationis intulit penam : ^f a quo disseminata ex illis progenies : ob noxam maneret abstricta. Sed vicit pietas Domini creatoris : callidi anguis suadella ^g discipula : et transgressoris amissa piacula. Redemit enim misericorditer : quem dudum culpam damnaverat condecenter. Et libero arbitrio heredem contulit celo : quem olim fore beatum plasmaverat in paradiso. Namque prius conditus homo Angelorum fuerat societate locandus : si non fuisset inobediens factus. ^h Post vero suadenti obtemperat : et creatoris jus a relinquit : consortium Angelorum amisit. Quod quidem jam manet restauratum per Dei Patris omnipotentis Verbum : unicum ⁱ caro factum. In cujus incarnatione Angeli gloriam cecinerunt : et homines boue voluntatis consimili laude secum sociandos de-

Post nomina. Oratio. Recensita Domine tuorum nomina famulorum : pietatis tue imploremus misericordie donum. Ut precumstrarum ^j portionem tuum nuntium destines Michaellem. Ut petenda usque congruunt : doceat : et petitioni nostre **392** ipse tibi intercessor adsistat. Ut vivis impetrando tutelam : defunctis adquirat requiem sempiternam.

ñ . Amen.

Ad pacem. Oratio. Christe Dei filii : qui dissidium pacis : quod inter Angelos et homines objecerat nequam ille spiritus pravitatis : tue incarnationis mysterio restaurasti. Ut illi Angeli nunquam dilapsi reformatos per te ad gratiam homines conservos agnoscerent : quos extorres pridem per culpam sentirent. ^k Et qui se adorare prius non prohibebant : ^l postmodum ne fieret prolato clamore recusabant. Tanto itaque beneficio redempti quesumus : ne amplius in pristino lapsu decepti cadamus. Sed renovationem baptismi ita fide conservemus et opere : ut sanctorum Angelorum tuorum societati semper studeamus connexi manere.

ñ . Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : satis dignum et pulcrum est : te indivisa Trinitas et unius essentie : discreta personaliter : una Deitas conlaudare. Cujus imperio omnis subjacet creatura : et creatrici tue potencie creditam exhibet obsequium. Ex quibus nos nimie exiguitatis pertenuis audere cupimus : si valere possimus : ut a quo creati consistimus : licet non ut debemus : quia minus valeamus : sed tamen in quantum vires suppetunt : laudationis munera deferamus. Nam cum Deus Pater cum Filio Sanctoque Spiritu ante secula cuncta disponens : primam in creaturarum conditione Angelorum conderet electionem : utique ^m lucis lumine appellat : cum indefessi luce luminis perfructur. Sed primus in Angelis conditus ab auctore suo : munere glorie decoratus. Dum non ei a quo acceperat deputavit quod pollebat : sed suo turgidus sublevatus conatu : ruit profundior

^a *Quem.* Forte : *Quem defensorem olim quondam nostrorum meruit obtinere fides majorum.*

^b *Extuavit.* Et hic locus corruptus ; num forte : *Eum habere animus extuat protectorem, ut fruatur potiore illius intercessione et sociorum ?*

^c *Qui.* Lege *que.*

^d *Eminentior.* Lege *Lucifer eminentior angelis quo præfertur ceteris, eo superba turgidus voluntate ruit profundior, etc.*

^e *Protinus parens ; forte, cujus protoparentes.*

^f *A quo.* Lege *qua.*

^g *Discipula.* Lege *decipula.*

^h *Post vero.* Lege *postea vero quam suadent ; etc.*

ⁱ *Caro factum.* Lege *carnem factum.*

^j *Portionem.* Lege *portitorem.*

^k *Et qui se adorare prius.* Confer Gen. xviii, 2 ; xix, 3 ; Josue v, 15, et sæpe alibi.

^l *Postmodum.* E sancto Gregorio (*Hom. 8 in*

Evang., n. 2) tota hæc oratio desumpta est quoad sensum. *Quid est, inquit sanctus pontifex, quod ante Redemptoris adventum, angeli ab hominibus adorantur et tacent, postmodum vero adorari refugiunt, nisi quod naturam nostram quam prius despexerant, postquam hanc super se assumptam conspiciunt, substratam sibi videre pertimescunt, etc.* Angelus (*Apoc. xii, 10*) sancto Joanni, qui eum adoraturus erat, dixit : *Vide ne feceris ; conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu : Deum adora.* At angeli non prohibuerunt Abrahamum, Loth et Josue, ne ab iis adorarentur, ut sanctus Gregorius citatus urget. Angeli enim, post Incarnationem Filii Dei sub se veluti infirmam contemnere non audeat naturam humanam, quam supra se in caelesti Rege venerantur. ^m *Lucis lumine.* Lege *lucis nomine appellantur.* Confer sanctum Augustinum (*De Civitat. Dei, lib. xi, c. 9, in fine*).

omni : quicquid constat esse creatum : cuius A
 glorie non superbie Michael adeptus est cum
 itate : ut illa celsa sublimaretur in arce : que
 ori suo totum quod erat noverat deputare. Nec
 : infidelis ille apostata Angelus se compescuit :
 n dannatus : sed ^a militie sue facibus accensus :
 oplaustrorum beatitudinem invidendo : quibus
 e illos subdidit male suadendo : quibus a gau-
 aradisi exclusis : gavisum se fore arbitrabatur :
 ferenda supplicia sociis adquisitis. Sed rediit in
 fectus pietatis : quos gravaverat plasma lutea
 ralis. Ut ipse creator reformaret ex lapso :
 pridem juvenem plasmaverat ex limo. Nam
 ceptorem illum ad probationem hominum su-
 clementia pollicetur submitendum : ut au-
 ato malicie sue cumulo : atrocius ^e premeremur
 iudicio. Ad cuius inferendam necem summum
 m ^d inquit mittere Michaellem : ut ejus distri-
 gore intereat princeps superbie : qui infirmus
 tate in obsequio conditoris studuit permanere.
 missus : iniquum hostem perimens submittet
 rno : et ipse victor exultans victori plaudet : a
 ctor manebit. Ecce quomodo superbia ruet : et
 tas gliscet. Superbia damnata in inferno peri-
 : humilitas perfecta celorum gloria sublimatur.
 queso : fratres charissimi : vestra benignitas :
 m valet perseverans humilitas. Que dum se ad
 m in cunctis subjicit creatori : ejus gratia au-
 men participat conditoris. Michael enim dicitur
 uis sicut Deus? Eo quod nullus facere audeat :
 aciat Deus : dum ad debellandas aereas pote-
 C tate Domini mittitur : cuius nominis participa-
 meruit ex adoptione. Attentius charissimi si
 pensate : quantum in imis superbia jacet : aut
 m in summo humilitas pollet. Nec reor vobis
 xque munere delatum : quod vatum oraculis
 maneat predicatum. Audite : cognoscite : co-
 bonis operibus decorate. Sicque vos metipso
 te Dei ministros : ut illorum mereamini ceti-
 unari : quorum devote videmini solennitatem
 re. Dominus enim Deus noster consortium no-
 licetur Angelorum : tantum si ei placeamus de-
 sione operum bonorum. Ipse enim prestat opera
 indignis : qui super omnia gloriosus regnat in
 Dei merito omnes Angeli non cessant clamare
 ie : ita dicentes. *ñ* : Sanctus. Sanctus. Sanctus.
 } *Post sanctus.* Vere sanctus : vere in omnibus glo-
 Christus Dei filius. Cui innumerabilis obsecun-
 nerus Angelorum : quem togatorum immensi-
 laudat sanctorum. Qui Michaeli tuo nuncio pri-
 gratie contulisti : et populi tui defensorem
 uisti. Ob cuius merita quesumus : presenti in
 defensari : et ad te post transitum beatorum
 } adunari. Per Christum Dominum ac redem-
 eternum.

litie. Lege malitiæ.

ne. Lege pœnis.

emeremur. Lege premeretur. Totus hic locus
 us est ; forte : Nam deceptorem hominum ad

Post pridie. Oratio. Recolentes Christe Deus glo-
 riose passionis tue mysterium : in quo debellandas
 aereas potestates : triumphare nos crucis tue vexillo
 de eorum nequiciis facis. Quia dum tu caput nostrum
 sublimaris in cruce : obstrusus quondam nobis rese-
 ratur aditus vite. Humanitas quippe tua ex terris
 assumpta : coeterna facta est Patri et Spiritui Sancto
 in secula. Ad te nos cum gemitu proclamamus : tibi et
 vota promimus : et mestitias propalamus. Tu enim
 nosti que desideramus : a quo ex nihilo plasmati ma-
 neamus. Nostro nos merito incusamus : qui ad te
 oculos digne erigere non audemus. Inde supplices
 flagitamus : ut precum nostrarum portitorem Michae-
 lem Archangelum habere mereamur : qui te favente
 pacem fidelibus obtineat semper. Per hunc tempora
 quietem : et vite meliorationem. Per hunc Catholica
 B Ecclesia firmitatem : et increduli fidei sancte perci-
 piant credulitatem. Per hunc Pontificalis ordo aucto-
 culmine polleat : et sublimatum apicem glorie virtu-
 tum meritis antecedit. Per hunc clerus floreat san-
 ctitate. Per hunc monachi firmissimam obtineant
 religiositatem. Per hunc principum moderata in
 populis ira decreta consistent. Per hunc pŕebium
 fidelitas Catholice fidei munimine coalescat. Per hunc
 conjugati continentiam. Virgines studeant obtinere
 perseverantiam. Per hunc turgida mens se conliget
 freno humilitatis. Per hunc adquirant solamen spei :
 criminibus nimis desperati. Per hunc ad penitentiam
 lapsi : ad veniam rei : ad misericordiam sevi : ad
 patientiam veniant iracundi : per hunc vincti abso-
 lutionem : captivi liberationem : vidue habeant de-
 fensionem : pupilli tuitionem. Per hunc tumentes
 marinorum fluctus blandum navigantibus prebent
 cursum. Per hunc naufragi optatum tranquillumque
 inveniant portum. Per hunc exul ad solum remeare
 valeat suum. Per hunc discordes pacem : concordēs
 perseverantie charitatem. Per hunc infirmi medelam :
 defuncti obtineant requiem eternam. Et ita per hunc
 tua pietas beneficia nobis concedat quesita : ut re-
 pulsa omni adversitate : inlecebra celesti nos faciat
 exultare in patria. *ñ*. Amen.

Ad Oratorem Dominicam.

Christum : Dei filium : cuius testimonio instructi
 manemus : eo quod una anima quemque ad suum
 tutamentum custodem habeat Angelum deputatum :
 quesumus : ut assidue nobiscum manente Angelo
 pacis : procul efficiatur refuga ille quondam Angelus
 auctor iniquitatis. Ut corde et corpore purificati : ad
 corporis et sanguinis sui sacramenta mereamur ac-
 cedere beatificandi. Ut sic aurem cordis ad sua incli-
 nemus precepta : ut semper ad eum fiducialem elam-
 memus e terris. Pater noster.

Dicit Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus
 sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

*probationem hominum pollere permittit, ut augmentato
 malitiæ suæ cumulo, etc.*

^d *Inquit.* Forte, *libuit*, id est, placuit mittere.

Benedictio. Benedicat vobis omnipotens Deus Jesus Christus Dei filius Rex eternus : et misereatur vestri. *ñ.* Amen. Mittat vobis Angelum suum Sanctum Michaellem : qui custodiat corda et corpora vestra. *ñ.* Amen. Maneat pax Domini nostri Jesu Christi vobiscum : ut in lumine pacis ambuletis : et in numero Sanctorum computati sitis. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et. *Require in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Tuam clementissime Pater supplices exoramus clementiam : ut hodierna solennia que pro beatissimi Archangeli tui veneratione suscepimus : ipse **B** tibi commendes. **394.** Et sicut illi coronam sancte perfectionis tribuisti : ita nobis eius intercessione omnium delictorum veniam et indulgentiam largiaris. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ.* Deo gratias.

In festo Sancti Hieronymi Presbiteri et Confessoris : Omnia dicantur unius Confess. fo. 432.

Verissimi et Maximi et sociorum ipsorum : Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 436.

Leodegarii Episcopi et Martyris : Omnia ut unius Martyris Pontificis. fo. 423.

In festo Sancti Francisci Confessoris : Omnia unius Confess. fo. 432.

Marci Episcopi et Confessoris : Omnia unius Conf. Pontificis: Ut supra.

Sergii et Bachi et Marcelli Martyrum : Omnia plurimorum Mart. fo. 426.

Dionysii sociorumque ejus Martyrum : Omnia plurimorum Martyrum. Ut supra.

Geraldi Confessoris : Omnia dicantur unius Confessoris. fo. 432.

Calixti Pape et Martyris : Omnia dicantur unius Mart. Pontificis. fo. 423.

Unfravi Episcopi : Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fo. 432.

Victoris Martyris : Omnia dicantur unius Martyris. fo. 424.

a *In festo.* Die 23 Octobris apud Hispanos memoria Servandi et Germani martyrum celebratur, quorum in Missali Mozarabum exstat propria missa, et in Breviario officium. De iisdem hac die agunt Romanum Parvum, Adonis, Usuardi et Baronii Martyrologium Romanum, et præterea Tamaius de Salazar in Martyrologio Hispano (Tom. V, a pag. 621) de iisdem plura congerit. Eorum Acta quædam exhibet, et plures recentiores qui de ijs mentionem fecerunt citat. Sed quæ certiora supersunt de his martyribus e Breviario et Missali nostro petenda sunt. Tradunt autem Servandum et Germanum ob fidei confessionem in carcerem conjectos, reddita pace Ecclesie, demissos fuisse; at postea, cum vitam æreticam viverent, atque verbo et exemplo plures a romano idolorum cultu averterent, iterum captos,

Lupi Episcopi Confessoris : Omnia dicantur unius Conf. Pont. fo. 432.

In festo sancti Luce Evangeliste : Omnia dicantur unius Confessoris. fo. 432. addendo nomen ipsius Luce Evangeliste.

Sanctæ Herene Virginis et Mart. Omnia dicantur unius Martyris. fo. 424.

Sancti Caprasii Martyris : Omnia dicantur unius Martyris. fo. 424.

Ursule et undecim millium Virginum : Omnia dicantur plurimarum Virginum. fo. 438.

a *In festo Sanctorum Servandi et Germani, Ad Missam. b* *Officium.*

Deduxit eos Dominus in viam rectam : alleluja. Ut irent in civitatem habitationis : alleluja : alleluja. *ÿ.* Benedicti vos a Domino qui fecit celum et terram. *P.* Ut irent. *ÿ.* Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen. *P.* Ut irent in.

Oratio. Deus qui sanctis tuis Servando et Germano tantam gratiam in passione dedisti : ut insigniter apertum fidei vincerent hostem : qui primum spiritualiter in se bella sui corporis devicissent. Presta nobis auxilium de tua pietate firmissimum : quo muniti atque precincti : et rebellantem spiritui carnem valeamus compeescere : et nos ipsos iatrepidos studeamus bellis spiritualibus preparare. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

C *Prophetia.* Sancti iter fecerunt per deserta. *Quere in plurimorum Martyrum. fo. 426.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

e *Psallendo.* Anima nostra sicut passer erepta est de muscipula venantium. Laqueus contritus est : nos salvati sumus. *ÿ.* Nisi quia Dominus erat in nobis : dicat nunc Israel. Nisi quia Dominus erat in nobis. Cum insurgent homines in nos : forsitan vivos deglutissent nos. *P.* Laqueus contritus.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Romanos (d *Cap. V).*

ñ. Deo gratias.

D *Frates.* Justificati ex fide : pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum. Per

post plura tormenta gladio cesos esse ; reliquæ Servandi civitati Gaditanæ, Germani vero Emeritensi cessere. De tempore passionis nihil certi constat ; fortasse Christum sub Aureliano primum confessi sunt, demum sub Diocletiano martyrii palmam adepti. In Actis apud Tamaium iudex sub quo passi sunt Viator denominatur, qui vicariam agebat præfecturam. Erat scilicet procurator Cæsaris, cum jure gladii ; qui procuratores vice præsidis dicebantur ; de uno horum legimus in Actis sanctorum Perpetuæ, Felicitatis, Revocati, etc. : *Hilarinus procurator, qui tunc loco proconsulis Minucii Timiniani defuncti jus gladii acceperat, inquit, etc.*

b *Officium.* Ps. cvi, 7. *ÿ.* Ps. cxiii, 15.

c *Psallendo.* Ps. cxiii, 7. *ÿ.* Ibid. 2, 3.

d *Cap. V. Vers. 1-12.*

essum habemus per fidem : ^a in gratia in A
as et gloriamur in spe glorie filiorum Dei.
n autem : sed et gloriamur in tribulationi-
ones quia tribulatio patientiam operatur. Pa-
tem probationem. Probatio vero spem. Spes
s non confundit. Quia charitas Dei diffusa
dibus nostris per Spiritum Sanctum qui da-
bis. Ut quid enim Christus cum adhuc in-
mus secundum tempus pro impiis mortuus
stus pro injustis? Vix enim pro justo quis
Nam pro bono forsitan : et quis audeat
mmendat autem Deus suam charitatem in
toniam si cum adhuc peccatores ^c essemus :
pro nobis mortuus est : multo ergo ^d magis
sanguine ipsius : salvi erimus ab ira per ip-
nim cum inimici essemus : reconciliati su-
per mortem filii ejus : multo magis recon-
vi erimus in vita ipsius. Non solum autem :
riamur in Deo per Dominum nostrum Jesum
: **395** per quem nunc reconciliationem
is. *ñ*. Amen.

idium. Cum venerit filius hominis in majesta-
t omnes Angeli cum eo. *Quere in festo san-
ctis Archangeli. fo. 390.*

Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*.

ta. Alleluja. *ÿ*. O Domine salvos nos fac :
e bona prosperare : alleluja.

ificium. Venite benedicti Patris mei : perci-
um : quod vobis paratum est ab origine **C**
alleluja. *ÿ*. Cum venerit filius hominis in
estatis sue : et omnes Angeli cum eo : tunc
i justi sicut Sol in regno Dei. *P.* Alleluja.

Gloriosa Martyrum Servandi et Germani
barissimi hec dies illuxit : in qua ipsorum
fructuosa laboris : supremo gladii ictu inve-
i supernis. Dominum Deum igitur in horum
laudantes rogamus : ut qui illorum instrua-
uam plurima idolorum sacra ^e comminuit :
em intercedentibus : calore fidei faciat am-
. Amen.

ratio. Deus qui Sanctis tuis Servando et Ger-
tam gratiam in passione dedisti : ut insigni-
tum fidei vincerent hostem. ^b Qui primum
ter in se bella corporis sui devicissent : pre- **D**

ratia. *Vulg., in gratiam istam.*
is pro injustis. Hæc in Vulgata non leguntur.
mus. Vulgata addit secundum tempus.

is. *Vulg., multo igitur magis nunc justificati.*
ta. *Ps. cxvii, 25.*

ificium. *Matthæi xv, 54. ÿ. Ibid., 31.*
minuit. Cum multos scilicet ad fidem ipsi
sent.

primum. Hinc habemus hos martyres saltem
nam fidei confessionem vitam asceticam du-

verti. Quod de sacris privatis intelligendum ;
enim ad fidem conversus idola sua commi-
nam res paganorum sacras aut idola publica
legibus Ecclesie vetitum erat.

be nobis auxilium de tua pietate firmissimum. Quo
muniti atque precincti : et rebellantem spiritui car-
nem valeamus compeescere : et nospro (sic) intrepidus
studemus bellis spiritualibus preparare. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Unigenite Dei fili : qui melius
contritione cordis quam munerum oblatione placaris :
preces nostras respice effusas pro viventibus ac
defunctis : ut in hoc die quo predicti Martyres pro te
vibrantis gladii mucrone disecti sunt : utroque a te
congrua remedia nobis flagitantibus largiantur. *ñ*.
Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui Martyrum tuorum
corpore unius glorie remuneratione indivise fruentia :
divisis in regionibus locas : et Servandum Gaditano
situi donas : et Germanum Emeritensium civibus ac-
commodas. Presta nobis : ut gratie tue luce inlumi-
nati : et corporaliter divisi : unitatem retentemus
dulcedinis : et collecti in unum redundemus munere
charitatis.

ñ. Chorus. Amen.

Intatio. Dignum et justum est : equum vere et sa-
lutare est : nos tibi gratias agere : Domine Saucte
Pater eterne omnipotens Deus : per Christum Domi-
num nostrum. Pro quo beati Martyres Servandus et
Germanus corporaliter lacerati : fames : vincula :
carceresque vicerunt. Hos vita felix invictos reddidit
in pena : humiles in conscientia : probabiles in do-
ctrina. Hi predicant idolorum sacra ¹ subverti : et
solum adorandum Christum filium Dei. ² Post pri-
mam igitur quam meruerunt de triumphato hoste vi-
ctoriam : rursus ad unguas et tormenta : rursusque
ad penas rapiuntur atque supplicia. Non hos ³ labor
itineris : non coangustatio carceris : non totius inla-
te terruerunt supplicia passionis : sed ambo campum
fidei constanter adgressi : quod mercati sunt fide :
adepti sunt passione. Exceperunt quippe sacris coru-
scum cervicibus gladium : et pro tuo Deus nomine
viriliter animas posuerunt. Sicque parili alternoque
mysterio : dum divisi sacris inlustrant corporibus
terras : indiviso meritorum suffragio : et beneficia
largiuntur populis et coronas. Unigeniti tui conce-
dente clementia : cui merito omnes Angeli non ces-
sant clamare : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus.
Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-

¹ *Post primam.* Hinc habemus hos martyres in du-
plici persecutione versatos esse.

² *Labor itineris.* Non satis constat quando hoc iter
susceptum erat ; nam quod in Actis apud Tamaium
legitur, Vistorum martyres Emeritæ primum tortos
in Mauritaniam, quo proficiscebatur, secum addu-
xisse, sed mutata sententia, cum in agrum Gaditanum
venisset, eos capite ibidem truncari jussisse, ma-
gnam habet difficultatem. Nam nec Vistor ille, qui
tantum procurator erat, eos secum in alienam provin-
ciam (Emerita enim ad Lusitaniam, ager Gadita-
nus ad Baticam spectabant) trahere poterat, et multo
minus fas illi erat eos in aliena provincia morte mul-
tare. In Missali et in Breviario Mozarabum nulla fit
mentio neque Urbis in quo capti fuerunt, neque
loci in quo gladio cæsi.

minus noster Jesus Christus filius tuus. A quo et Servandus servaturus compos effectus est voti : et Germanus germine nobilitatus est fidei. Ambo quippe dum fructibus germinarent justicie conlate e celis : servati victorie : eternam perducti sunt ad mercedem. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Intende pie Pater in oblati sacrificiis : et benignus adspira precibus nostris. Quique predictorum Martyrum predicatione : idolorum contrivisti funesta : hec **396** nostra tui opitulacione sanctifica holocausta. *ñ. Amen.*

Ad orationem Dominicam.

In hac tuorum Martyrum Servandi et Germani Christe Deus passione letantes : oblati tibi victimis veniam te nostris dare flagitamus offensis. Poscentes : ut qui eorum gladii animadversione non terruisti constantiam : nostra eisdem intervenientibus et abluas crimina : et suscipias postulata : quia te jubente dicimus e terris. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Chorus.* Et cum.

Benedictio. Servandi prece Christus Dominus in sui vos timore nominis conservet : et Germani obtentu germinare vos faciat : et semine multiplicari justicie. *ñ. Amen.* Horum quoque et ^a instrumento floreatis pariter et suffragiis : qui divisi corpore : indivise fruuntur presentia veritatis. *ñ. Amen.* Ut ad instar eorum amabiliter vestris divinum suscipiatis cervicibus jugum : sicut illi suis pro Domino meruerunt suscipere gladium. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Dicat Chorus. Gustate. *Quere in festo Corporis Christi. fo. 267.*

Com. Reflecti Christi corpore : et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja.

^a *Instrumento.* Forte, *instructione.*

^b *In festo apostolorum.* Græci apostolos Simonem et Judam distinctis diebus colunt, Simonem die 10 Maii, Judam 19 Junii, et rursus eosdem cum cæteris apostolis die 29 Junii simul commemorant (*Menol. Basil., Ephem. Græc. Moac.*). Latini vero in Martyrologiis eosdem simul die 28 Octobris celebrant : ita Apographa Hieronymiana, Gellonense, Bedæ Genuinum, Adonis, Usuardi, Romanum Parvum, et Romanum Baronii Martyrologium : præterea in quibusdam Apographis Martyrologii sancti Hieronymi, ut in Corbeiensi Dacherii, et Richenoviensi, enuntiantur die 29 Junii simul cum apostolis Petro et Paulo ; in aliis vero, ut in Lucensi Florentinii, in Augustano, in Labbeano, in Corbeiensi Breviario et in Gellonensi signantur die 29 Junii et die prima Julii. In Sacramentariis Leoniano, Gelasiano et Gregoriano Muratorii, in Capitularibus Evangeliorum Georgii, in Kalendaris Frontonis, Martenii et Allatii, in Capitulari Ambrosiano Thomasii, nulla exstat mentio solemnitate apostolorum Simonis et Judæ, neque Kalendario marmoreo Neapolitano insculpta est ; ad die 28 Octobris in Missali Mozarabum apostoli Simon et Judas habent missam propriam et officium in Breviario. Missam quoque habent in Sacramentariis Gregorianis Pamelii, et Menardi, et die præcedenti in Sacramentario Menardi, et in Gellonensi signatur vigilia eorum, cum missa propria. Evangelista (*Matth. xx,*

Oratio. Deus filius Christe qui melius contritione cordis : quam munerum oblatione placaris : respice Deus atque preces serstorum (*sic*) tuorum : ut in hoc die quo predicti Martyres Servandus et Germanus pro te vibrantis gladii mucrone desecti sunt : utroque a te congrua remedia nobis flagitantibus largiantur. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.* Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace. *ñ. Deo gratias.*

Fructi Confessoris :

Omnia dicantur unius Confesso is. fo. 432.

Crispini et Crispiniani Martyrum :

Omnia dicantur plurimorum Martyrum. folio 428.

Vedasti et Amandi Episcoporum :

Omnia dicantur plurimorum Confessorum. fo. 434.

Vincentii Sabine et Christete :

Omnia dicantur plurimorum Mart. fo. 426.

IN FESTO APOSTOLORUM SYMONIS ET JUDE.

Ad Missam. Officium.

Dabo sanctis meis : et omnia alia dicantur ut in festo Apostolorum Petri et Pauli fo. 334, *excepta Oratione et Missa.*

Oratio. Deus qui Sanctis Apostolis tuis Symoni et Jude durum martyrii gradum scandere et velle tribuis : et posse concedis : tu das voluntatis initium : tu operi largiris effectum. Exaudi nos famulos tuos : et tu nobis da ^c fervende devotionis initium : et tribue bone consummationis effectum. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Missæ. Sanctorum Apostolorum et Martyrum Symonis et Jude charissimi fratres : solemniter celebrantes : Salvatori Deo ac Domino nostro exhibeamus sacrificium laudis : eique abdita pandamus cordis : si-

³ *Marc. iii, 18*) sanctum Simonem *Cananæum* appellant, quem sanctus Lucas in Evangelio (*Cap. vi, 15*) et in Actis (*Cap. i, 13*) Zelotem nominat, siquidem *Cananæus* idem significat atque *Zelotes*, teste sancto Hieronymo (*In cap. x Matth.*). Quem vero *Matthæus* et *Marcus Thaddæum* appellant, sanctus Lucas, in citatis locis, *Judam Jacobi* constanter appellat, qui etiam *Zelotes* apud sanctum Hieronymum (*Contr. Helvid. aliosque*) dictus est. Constans est Syrorum traditio binos existisse Thaddæos, sive Adæus apostolos, alterum e septuaginta discipulis, alterum e duodecim apostolis, et hunc etiam (quem 18 Octobris colunt) asserunt in Syria, Osroena et Mesopotamia, Evangelium prædicasse (*Aseman. Bib. Or. tom III, p. 11, pag. 15, n. 4*). Cæterum an Simon et Judas apostoli fratres germani fuerint, an e fratribus Domini, an ambo dicti sint Simones, ambo Zelotes, an Simon is qui in episcopatu Hierosolymitano successit sancto Jacobo et qui sub Trajano passus est, sit Simon *Cananæus*, sive *Zelotes*, unus e duodecim apostolis, aliaque ad hos apostolos pertinentia, invenies discussa apud em. Baronium (*In Annal., tom. I, ad an. 68*), et in notis ad Martyrologium (*die 28 Octob.*) apud Florentinum, in notis ad Martyrologium Lucense (*Exerc. 4, 5, a pag. 61*), et Tillemontium (*Tom. I, a pag. 399, et a pag. 651*).

^c *Fervende.* *Lego fervidæ.* Eadem oratio in Breviario legitur.

mul et mentis : ut qui ^a in eorum habetur auctor victoria : dignetur se pium ostendere precibus nostris. Hi enim sunt charissimi : qui inter ceteros Sanctorum aggeres in laudibus sunt habendi : et colloquiis Domini ac Salvatoris nostri honore precipue celebrandi : ^b qui si pro Domino non interiissent sanguine fuso : solennes haberentur Domini sui doctrine documento. Sufficiens quippe erat illis : ad sanctitatis culmen ipsa frequens Domini visio : cum assiduo discipline documento. At cum illis inextimabilis et ineffabilis Spiritus Sancti datur infusio : et Ecclesiam primitivam instruant : et corrigunt verbo : excellentior habetur illorum et mirabilis gloria : et eorum letior et vegetior sancta Ecclesia suscipit incolenda solennia. Sed quantum ad rei magnitudinem et gratie gloriam ^c expectat : parum est et Dominum ^B et magistrum suum corporaliter cernere : et ejus doctrinis per orbem universum mirabiliter fulgere. Quando usque adeo fidei gloria crevit : ut dulce fuerit pro eodem Domino sanguinem fundere. Et quod pro universis facere viderint magistrum : hoc illi faciendo ceteris reliquerint faciendi exemplum Sollicita igitur in eorum festivitatis convenire debet fidelium **397** ^d toga : et cum studio compunctionis eorum celebrare solennia. Excitentur corda suspiriis : et mens illorum doctrinis hilarior compungatur in gaudiis. Ut qui tanta valuerunt mirabiliter consequi : dignentur nobis jugiter adesse patroni. Et qui mirabiles effecti sunt per Christi doctrinam : dignentur meritis tueri Ecclesiam. *ñ. Amen.*

Alia Oratio. Magister omnium Apostolorum et dactor Ecclesie Christe : convenientibus nobis in honorem sanctorum tuorum Apostolorum et Martyrum Symonis et Jude : propicius adesse dignare. Fac nos eorum doctrine sequaces : fac amabiles : fac et docibiles : ut ab eis non inveniamur extorres : quos fidei scimus egregios educatores. Habeat cum illis spes nostra glorie premium : qui postquam magistri doctrinam fuderunt : meruerunt obtinere martyrium. Fulgeat Ecclesia illorum doctrina : quorum in illa habetur predicatio gloriosa. Adsint miseris nobis cum omnibus adjutores : qui Ecclesie mirabiles extiterunt Doctores. Doceant nos normam tenere justicie : quorum prædicationibus fulget Ecclesia ut Sol et Luna. Erigant lapsos ad penitentiam : qui ^D eximii facti sunt per doctrinam. Impetrent peccatoribus scelerum veniam : qui doctrinis fundaverunt Ecclesiam. Conferant Regibus modestiam : virginibus perseverantiam : clericis disciplinam : laicis continentiam : certantibus in fide constanciam : qui quasi in mari navem predicationibus gubernant Ecclesiam. Ut qui illorum victoriis excitati : eorum solennia celebramus : eorum meritis a criminibus absoluti : ad te post transitum veniamus. *ñ. Amen.*

Post nomina. Oratio. Fidelis Domine in verbis

^a *In eorum.* Tolle illud in.

^b *Qui si.* Lege qui et si.

^c *Expectat.* Lege spectat.

^d *Toga.* Idem hic significat toga atque concio, scilicet frequens concursus populi, qualis ad tribunalia

tuis et sancte in omnibus operibus tuis : occorre nobis pius : Sanctorum tuorum Symonis et Jude Apostolorum solennia celebrantibus. Et qui illis dedisti potestatem ejiciendi demonia per Spiritum Sanctum : tribue nobis ad te semper habere cor mundum et spiritum rectum. Detur abs te viventibus amor justicie : et defunctis post evasionem exilii : sessio beate vite. Qui in temporali permanent vita : illorum corrigantur doctrinis : et qui jam exuti sunt carne : illorum meritis mereantur annumerari cum Sanctis. *ñ. Amen.*

Ad pacem. Oratio. Pax indeficiens Christe et origo dulcedinis : qui pacem tuam tuis tradidisti discipulis : dignare hanc plenissimam effundere pectoribus nostris. Ut non sicut mundus dat pacem : pacifici ^B conversantes : mandata tua aut per odium : aut per oblivionem relinquamus , sed in dilectione Dei et proximi radicati : in observatione mandatorum tuorum mercamur inveniri perfecti. Ut pacis osculum inter nos decurrens : nos pacificos reddat : et per pacem ad te venire sine crimine faciat. Dulcedo pacis : odii in nobis amaritudinem vincat : et charitas multitudinem peccatorum operiat. Ut pax tua que tu ipse es exuperans omnem sensum : totius simultatis in nobis perimat vicium : et timorem foris mittentis charitatis conferat gaudium. Ut precibus Apostolorum tuorum et Martyrum in pace perenniter custoditi : per pacis concordiam habeamur beati. *ñ. Amen.*

Inlatio : Dignum et justum est omnipotens Pater : ^C vere satis equum et pulcrum est : nos tibi gratias agere : et Jesu Christo filio tuo Domino nostro : qui tecum et cum Spiritu Sancto unus in deitate consistens : extremis mundi spiritibus carnem pro redimendis servulis sumpsit : et moriens ac resurgens : nobis omnibus patientie documentum reliquit. Qui Sanctos Apostolos discipulos suos ad predicationis officium eligens : patienter et humiliter docuit : eis que sustinendo injurias perfidorum : patiendi normam monstravit. E quibus sunt isti : quorum festa celebramus Sancti Symon et Judas : qui et doctrinis veraciter sunt edocti : et patientie virtutibus mirabiles inventi sunt et perfecti. Qui demonibus in idolis silentium ponunt : et iterum ad derisionem pontificum idola colentium : idola loqui precipiunt. Qui futuram esse pacem mundorum nunciant : et patienter stultorum contradictiones sustinent. Qui verbo demones ligant : et stultorum hominum injurias tolerant. Qui per patientiam ne aliquid mali inrisores **398** et adversarii paterentur exorant : et Christi sequentes vestigia non malum pro malo reddere : sed inimicos debere diligere predicant. Qui celo jam divites : terrenas et terrenorum divitias spernunt : et spiritu pauperes et beati : has pauperibus distribui suggerunt. Omni gladio ancipiti penetrabilior magistratum, cum celebris aliqua causa a togatis, id est, a causidicis agitur, qua significatione, alibi in Missali nostro, et in sexti et septimi sæculi scriptoribus, adhibetur,

amor Christi : quis vel eorum qui sensu vigent hominum te eloqui possit ? quis de omnibus que in hominibus operaris : vel pauca verbis texere valeat ? Tantus et talis es : et totus dici minime valeas : et tamen de te per omnia silere prohibeas. Ex hominibus illico Angelos facis : et de temporalibus quam subito ad eterna transducis. Ecce isti nostri Apostoli Sancti Symon et Judas electi de mundo : in mundum quasi mundum non noverint ; currunt : et necessaria vite reibus et mercimoniis requirentes : traditas sibi divitias spernunt : et non temporaliter divites : sed pauperes fieri eligunt. Ad extremum ne alii moriantur : ipsi feliciter mori cupiunt : et Christi et Domini exempla sequendo : in virtute potentes persecutoribus cedunt. Mortui pro Christo et pro vendicanda veritate feliciter vivunt : et cum omnium turba : cum celorum virtutibus exultant : et incessabiliter exclamant : et dicunt. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere gloriosus es in Sanctis tuis Christe Deus. Qui pro redimendis servulis : passionis ludibria sustines : et sustinentes Sanctos perpetuitatis decore glorificas. Daus illis pro te et velle et posse voluntarie et mori : et passionum tolerantia quasi diadematum pulcritudine decorari : ut mundo dantes repudium : te solum et vite sue : et mortis habeant lucem. Quia tu es Deus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Amator et conservator Sanctorum omnipotens Pater : ecce super altare tuum in honorem Sanctorum Apostolorum Simonis et Jude : panis ac vini ab unigenito tuo Domino nostro ^a holocausta instituta proponimus : eaque Sancti Spiritus rore perfunde deposcimus. Dignetur quesumus super illa inlabi Spiritus Sanctus : dignetur illa sanctificata suscipere illorum institutor : tuus unigenitus filius. Ut quotquot ex illis libaverimus : non pro presumptione sustineamus vindictam , sed pro voto perfrui mereamur corona. Qualiter Christi Domini nostri filii tui perceptis sacrificiis communicantes : ad conspectum glorie tue perveniamus indemnes. *ñ*. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Omnis conventus Ecclesie : qui tolerantiam et virtutem Sanctorum Apostolorum et Martyrum Symonis et Jude audistis , mentis oculos mecum in intima ducite , et quid contemptus mundi valeat : pie per-

^a *Holocausta instituta.* Modus loquendi huic similimus occurrit in sancto Isidoro (*De Vocat. gentium*, cap. 26). Manifestum est autem Christum Dominum non instituisse holocaustum panis et vini, sed sub speciebus panis et vini sui corporis et sanguinis holocaustum instituisse et offerri jussisse; hinc apud Gallos, in Missali Gallo-Gothico et in Sacramentario Bobiano (*Immol. miss.*, in trad. *Symbol.*), Eucharistia dicitur *panis immolatus et sanguis*; sic enim concludunt: *Adveni ergo, rogamus, et in medium nostri assiste; et qui nos tunc reparasti per crucem, per istum immolatum panem et sanguinem iterum lapsos repara*, etc. Hic autem planum est *immolatum panem* idem esse atque *immolatum carnem*, ut *vocis et sanguinem* prodant. Neque dicas *to panem* reppsisse oscitantia scri-

pendite. Ecce divitie dantur et respuuntur : ecce vindicandi de persecutoribus licentia conceditur : et contemnitur. Et hinc est quod demonibus imperandi facultas et finitur et obtinetur. Non alias namque diabolus vincitur : quam cum mundus cum suis opibus tenitur. Respuamus igitur temporalia : ut devicto diabolo premia possimus perfrui sempiterna. Et orationem quam nos docuit habitator in celis : liberi possimus clamare e terris. Pater noster qui es.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Christus Dei Patris unigenitus filius , qui Sanctis Apostolis suis Symoni et Jude potestatem dedit demonibus imperandi : gratia vos sua protegere et munire dignetur Spiritus Sancti. *ñ*. Amen. Et qui illis dedit ut contemptis divitiis : temporalem appetere paupertatem : de presenti et temporali vita feliciter vos duci jubeat ad beatam. *ñ*. Amen. Ut qui pro illius amore : Sanctorum suorum memoriam recolitis : coram illo post cum eisdem in celestibus gaudeatis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Require in Feuo Corporis Christi.* fol. 267.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

399 *Oratio.* Deus sub cujus altare Sanctorum Apostolorum Symonis et Jude anime placide requiescunt : et stolam candidam charitatis accipiunt : nos quoque famulos tuos in commilitonum numero fidelis promissor adjunge. Ut vita saltem nostra perveniat ad misericordiam : si mors non pervenerit ad coronam. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

Eustachii sociorumque ejus Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 428.

Bellum de Benamarim :
Omnia dicantur ut in Exaltatione sancte Crucis. fo. 475.

Claudii et sociorum ejus Martyrum :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fo. 428.

Sancti Quintini Martyris :
Omnia dicantur unius Martyris. fo. 424.

ptoris, nam eadem verba tam in Missali Gallo-Gothico quam in Bobiano leguntur. Quare, quod alius dixi hic repetendum, panis nomen cum, post prolata verba Christi, pro Eucharistia significanda adhibetur, non aliud significat quam panem illum vitæ, panem supersubstantialem, Christum Dominum, ejusque corpus et sanguinem sub speciebus panis positum ; idemque de vino dicendum. Hic autem panis in altari Ecclesie oblatum cum idem sit atque ille qui in ara crucis oblatum fuit, et ab eodem sacerdote offeratur, recte Galli rogant ut per istum immolatum panem et sanguinem iterum lapsi reparentur ; reparatio enim ista, olim quidem per crucem parata, iterata est, re-late ad eos quibus denuo applicatur post lapsum.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

Ad Missam. ^b Officium.

sanctis meis primam sessionem : alleluja :
actione eterna. Et requiram illos in gaudio
lux perpetua lucebit eis : alleluja. Et eter-
porum preparata est eis : alleluja : alleluja.
dicit vos a Domino qui fecit celum et ter-
Et lux perpetua. †. Gloria et honor Patri
et Spiritui Sancto in secula seculorum. †.
†. Et lux.

. Deus qui sacra omnium Sanctorum tuorum
tanto fidei ardore flammasti : ut carnis tor-
ntemnerent : dum ad te vite auctorem toto
vini festinarent : exaudi preces nostras : et
t frigescat in nobis viciorum inimica dul-
t ferveat in nobis tue charitatis infusa dile-

Amen. Per misericordiam tuam Deus no-
i es benedictus et vivis et omnia regis in
eculorum. †. Amen. Dominus sit semper
†. †. Et cum.

o libri Apocalypsis Beati Johannis Apostoli
(^c Cap. VII).

a diebus. Ecce ego Johannes vidi alterum
ascendentem ab ortu Solis : habentem si-
ei vivi : et clamavit voce magna quatuor An-
nibus datum est nocere terre et mari dicens :
ocere terre et mari neque arboribus : quoad-
ignemus servos Dei nostri in frontibus eo-
audi numerum signatorum centum qua-
quatuor millia signati : ex omni tribu filiorum
Ex tribu Juda : duodecim millia signati. Ex
ben : duodecim millia signati. Ex tribu Gad :
m millia signati. Ex tribu Asser : duodecim
signati. Ex tribu Neptali : duodecim millia
Ex tribu Manasse : duodecim millia signati.
Simeon : duodecim millia signati. Ex tribu
duodecim millia signati. Ex tribu Isachar :
m millia signati. Ex tribu Zabulon : duode-

esto. De festo omnium sanctorum videndi Ba-
in notis ad Martyrologium Romanum, die 13
1 Novembris; Florentinus, in notis ad Mar-
um Lucense, die 1 Novembris; J. Fronto, in
Kalendario suum; Martenius (*De antiq.*
lib., lib. IV, c. 51), et P. Petrus Lazzari, in
diatriba quam de consecratione Panthei a
o IV facta erudite scripsit. Origo hujus festi-
ribuitur Bonifacio papæ IV, qui cum Thermo-
rippæ Pantheon, quod ad lavandum in usu
ierat, ab imperatore Phoca obtinisset, con-
pavimento, sotiisque smotis, illud in formam
redegit, et Idibus Maii, anno fortasse 609,
rem beatæ Virginis et omnium sanctorum
m Deo dedicavit; festivitas autem, non die
icationis, sed proxima Dominica quotannis
atur, ut expresse admonet vetusta Evange-
apitularia Thomasi, Georgi, Frontonis, Ala-
ostea Gregorius papa IV, qui ab anno 827
sedit, solemnitatem omnium sanctorum ad
inum Novembris transtulit, et toti Ecclesiæ
nem reddi sit (*Usuard.*, in *Martyrol.*, die 1
utque ita paulatim hæc festivitas in omni Oc-
recepta, et Kal. Novembris celebrata est. De
annitate plerumque silent Martyrologia Ille-
na; at in Corbeienſi Dacherii Kal. Novem-
aununtiat. De ea silent Sacramentaria Leo-

A cim millia signati. Ex tribu Joseph : duodecim millia
signati. Ex tribu Benjamin : duodecim millia signati.
Post hec vidi turbam magnam quam dinumerare
nemo poterat : ex omnibus gentibus : et tribubus :
et populis : et linguis stantes ante thronum : et in
conspectu agni amicti stolis albis : et palme in mani-
bus eorum. Et clamabant voce magna dicentes : salus
Deo nostro : qui sedet super thronum et agno. Et
omnes Angeli stabant in circuitu throni et seniorum
et quatuor animalium : et ceciderunt in conspectu
throni in facies suas : et adoraverunt Deum dicentes :
Amen. Benedictio. Et claritas. Et sapientia. Et gra-
tiarum actio : honor : et virtus. Et fortitudo Deo
nostro in secula seculorum.

†. Amen.

^B *Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. †. Et
cum.

^d *Psallendo.* Sancti tui Domine sicut palma flore-
bunt : plantati in domo tua Domine. †. Bonum est
confiteri Domino : et psallere nomini tuo altissime.
P. Plantati.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Corinthios
(II, ^e Cap. I).

Fratres. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro :
et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus et Pater
Domini nostri Jesu Christi : pater misericordiarum :
et Deus totius consolationis : qui consolatur nos in
omni tribulatione nostra : ut possimus : et ipsi con-
solari eos qui in omni pressura sunt : per exhorta-
tionem : **400** qua exhortamur et ipsi a Deo. Quo-
niam sicut abundant passionem Christi in nobis : ita
et per Christum abundet consolatio nostra. † Sive
autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute :
sive exhortatione : que operatur in tolerantiam ear-
rundem passionum : quas nos et patimur : † et spes
nostra firma pro vobis. Scientes quoniam sicut socii

nianum, Gelasianum, vetustiora Apographa Sacra-
mentarii Gregoriani, et Capitularia Evangeliorum
vetusta; at festum omnium sanctorum *Kal. Novemb.*
signant sacramentaria Gregoriana Pamelii et Menar-
di, et Martyrologia Bedæ, Adonis, Usuardi, et Ro-
manum Parvum. Ante dedicationem Panthei in qui-
busdam Ecclesiis festivitas omnium sanctorum mar-
tyrum celebrabatur. Hujus solemnitatis aperta sit
mentio in Kalendario, sive potius in Capitulari
Evangeliorum, a Martenio et Durando edito (*Theo-
nov. Anecd.*, tom. V, a col. 66). Festum hoc Gotho-
Hispanos celebrasse ex hac missa patet, in qua, sub
nomine omnium sanctorum, memoria omnium mar-
tyrum solemniter colitur; quo etiam sententia P.
Petri Lazari confirmatur asserentis (*De Cons. Panth.*,
sect. 2) Bonifacium IV Pantheon reipsa in honorem
omnium sanctorum Deo consecrasset, etsi dedicatio
nomina tantummodo beatæ Mariæ Virginis et omnium
martyrum prætulisset.

^b *Officium.* Ex Esdr. IV, 11, 23. †. Ps. cxiii, 15.

^c *Cap. VII*, vers. 2-13.

^d *Psallendo.* Ps. xcii, 13. †. *Ibid.*, 1.

^e *Cap. I*, vers. 2-8.

^f *Sive.* Supple ex Vulgata : *Sive consolamur pro
vestra consolatione.*

^g *Et spes.* Vulg., ut spes.

passionum estis : sic eritis et consolationis. *ñ*. **A**men.

Lectio Sancti Evangelii secundum Mattheum (^a Cap. V).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus videns turbas : ascendit in montem. Et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli ejus. Et aperiens os suum docebat eos dicens. Beati pauperes spiritu : quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati mites : quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent : quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt justiciam : quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes : quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde : quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici : quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter justiciam : quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati **B** eritis cum maledixerint vobis : et dixerint omne malum adversum vos : mentientes propter me. Gaudete et exultate : quoniam merces vestra copiosa est in cellis. *ñ*. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^b *Lauda.* Gaudete justi in Domino : rectos docet laudatio. *P.* Alleluja.

^c *Sacrificium.* Mirabilis Deus in Sanctis suis. Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi sue : benedictus Deus : alleluja : alleluja.

Missæ. Omnium Sanctorum prelati meritorum titulis : in honorem nominis Christi fratres charissimi : solennia celebremus. Hi sunt enim a Deo Patre ante constitutionem mundi predestinati : atque pre- **C** sciti : ^d quorum sanguis adeptus antequam fusus. Hi sunt qui nunc in locis beatorum inter palmas immarcescibilium coronarum : ^e amici stolis perennibus premiorum gaudiis celestibus perfruuntur in regnis. Sumentes insignia que divino perceperunt ex munere dona. Non enim conscientia nostra pro illis audaciam sumit crandi : sed illos pro nobis exultantes optat audiri. Ut etsi palmam non meremur in gloria : vel vitam habeamus in venia.

ñ. Amen.

A'ia Oratio. Agnoscentes Domine quid laudis Sanctis tuis dederis : quidve virtutis. Illos auctores rogamus ad veniam : quos tibi familiares scimus ad gloriam. Illis indulgentiam credimus ex supplicii pena : qui-

^a Cap. V. Vers. 1-12. In citato Calendario, sive Capitulario, Martenii et Durandi assignantur sex lectiones legendæ in natali omnium sanctorum martyrum, quarum quarta hæc est ex Matth. xxiv.

^b *Lauda.* Psal. xxxii, 1.

^c *Sacrificium.* Ps. lxxvii, 36.

^d *Quorum sanguis.* Hic plane de martyribus sermo est, uti et infra, in alia oratione, ut peccatoribus parcas, dum MARTYRIBUS nihil excusas; in oratione ad pacem : Adestote, DEI TESTES; in illatione : Qui sacras sanctorum tuorum PASSIONES toties triumphorum laudibus innovas, quoties annuis vicibus representas; et in Benedictione : Christus qui invictus victor in suorum sanctorum exstitit PASSIONE, etc. In hac autem missa sanctorum omnium mentio frequenter fit; tamen nomine sanctorum omnium non alios intelligi quam martyres planum est, tum quia soli martyres in tota hac missa nominantur, tum etiam quia non semel

bus te novimus ex hostibus induluisse victoriam. Illos sequimur pro misericordia : qui te secuti sunt pro corona. Ut per ipsos recipias intercessionis officium : per quos insinuas devotionis exemplum. Ut non punias reos : dum non repudias advocatos. Ut peccatoribus parcas : dum Martyribus nihil excusas. Ut indulgentiam largiaris in perditis : dum amicitiam impertiris in Sanctis. Ut intercessionis fortes habeat patrocinium : quos confessio fideles habuit ad triumphum. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Si nos Domine in oratione nostra : mali operis facta non premerent : difficilem obtinendi viam : preces quas tibi fundimus : non haberent. Sed necesse est impossibile esse : quod petitur : quibus sit contemptibile quod jubetur. Nam tibi iniquitas abrogat : quod prestare tua deitas non laborat. Votorum nostrorum studia vincunt negocia meritorum. Non habet efficax desiderium : qui sit pervicax ad reatum. Dumque res peccato plena nos cruciat : non habet fides opere vacua : quod expectet. Que etsi sit confessa : quod crederet : non tamen operata est : quod placeret. Sic nempe agitur : ut dum non servans instituta quod didicit : non accipiat improvida : que poposcit. Da igitur Domine ut dum in honorem omnium Sanctorum tuorum : sacro altario hostiam immolamus : nobis proficiat ad salutem : et defunctis fidelibus ad quietem. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Adestote Dei testes : regni heredes : Christi comites : diabolique victores. Qui servorum conditione mutata : **401** amicorum familiaritate suscepta : regni celestis beatitudinem meruistis. Venerantibus favete supplicibus in salutem credentium : potentiam merite sanctitatis ostendite. Nostrum est officium probare quod colimus : vestram obtinere suffragiis quod rogamus. Vobis proinde apud Deum intercedentibus : populis donetur divina cognitio : et pacis integerrima plenitudo. *ñ*. Amen. Quia ipse est vera pax nostra : et charitas indurpta : qui vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen.

Illatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere Domine Deus noster. Qui sacras tuorum Sanctorum passiones : toties triumphorum laudibus innovas : quoties annuis vicibus representas. Ut in-

D innuitur omnium sanctorum appellatione solos martyres significari. Sic in oratione post sanctus : Dominus Jesus Christus qui omnium sanctorum PASSIONES [Forte, passiones] ponit ad cultum; et infra : Ut quod perierat PASSIONE, reviviscat in laude; et in oratione post pridie : Deus cujus beneficii est sanctorum fides atque victoria, quem in omnium sanctorum PASSIONES [Loge, passionibus] colimus... adesto... qui illorum CERTAMINIBUS adjuisti, etc.

^e *Amici stolis.* Confer Apoc. vii, 13 seq., ubi ista de martyribus dicuntur.

^f *Excusas.* Forte, recusas; unde quod Prudentius (De coron, hymn. 1) cecinit :

Nil suis bonus negavit Christus unquam testibus.

apud priscos fideles tanquam certum habebatur. Hinc eorum tam firma fiducia et tam crebra in eorum gratiam patrabantur miracula.

rsatione gestorum populi fidelis intentio : A
 nummonetur celebrare quod creditur : videatur
 expectare quod legitur. Seminatur a incorru-
 : incorruptione fructificatur. Honore proficit :
 dolore deficit. Vivit festivitati : quod perit
 oni. Persequentis impietas non resurgit : vin-
 felicitas non senescit. Sevitie non redditur
 io : glorie non infertur oblivio. Crudelitas vite
 nditur : credulitas coronata laudatur. Hoc de
 lo omnes Sancti velut de capite membra traxe-
 mortificata sibi semel morte : pro morte : ut
 propter ipsum animam ponerent : cum ipso
 udinem non finirent. Cui merito omnes Angeli :
 cessant clamare quotidie una voce dicentes.
 Sanctus. Sanctus. Sauctus.

B
 Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Do-
 noster Jesus Christus filius tuus. Qui om-
 Sanctorum b passionem ponit ad cultum : per-
 ad primum. Porrigit ad exemplum : proponit
 em : glorificat laude : exornat honore. Ut illo-
 nors dedicetur in laudibus : quorum fuit vita
 mota virtutibus. Ut mentis adscribantur laudi :
 m vita confixa est cruci. Ut quod perierat pas-
 : reviviscat in laude. Et quod affectum est
 melius : dedicetur obsequiis. Ut perpetuus vi-
 nor in Sanctis : et merces in miseris. Cum
 uid omnibus Sanctis impenditur ad honorem :
 ventibus proficiat ad salutem. Per Christum
 num ac redemptorem eternum.

C
 pridie. Oratio. Deus : cujus beneficii est fides
 orum atque victoria : quem in omnium San-
 m d passiones colimus : quia in illorum fide te
 santes : dum eorum merita complectimur :
 ma veneramur : adesto cunctis intercedentibus
 us litatione sacrificii : qui illorum certaminibus
 sti. Ac tribue precibus nostris : ut quorum
 ti-ti nos celebrare festa insignia : per eorum
 icias ambulare vestigia. R̄. Amen.

orationem Dominicam.
 tue nobis Domine veritatis apprehendere viam :
 nicandi tenere audaciam. Ut qui Sanctorum

1 corruptione fructificatur. Lege : In incorruptione
 scat.

assionem. Forte, passiones.

ommota. Forte, communita.

passiones. Lege passionibus.

ancti Martini. Post apostolos celeberrimum in
 ente est sancti Martini nomen, neque Græcis
 imp. Gente Panonius, patre tribuno militum,
 iæ natus undecimo Constantini Magni prin-
 is anno, in Italia pueritiam et pubertatem
 git, decimo ætatis anno catechumenus, quinto
 io sacramentum militare dixit. Sub Constanti-
 ejusque liberis, inter Alares stipendia fecit,
 nisi veteranus honestam missionem a Juliano
 e obtinuit, cum biennio ante baptismum susce-
 e. Sacramento solutus, in Pannoniam rediit, ma-
 ib errore paganorum ad fidem Christi revocavit ;
 um adversus perfidiam sacerdotum Arianorum
 me pro orthodoxa pietate pugnaret, sibi Con-
 is titulum fecit, multis suppliciis affectus. Ad
 am publice virgis cæsus, atque in exilium pul-
 aliam repetiit, et Mediolani sibi monasterium
 t, sed neque ibi diu subsistere licuit ; ab Auxeu-

festa excolimus : per Sanctos tuos te interpellare
 valeamus. Quo per eos te nobis parcendum ostendas :
 per quos nobis affectum te rogandi insinuas. Ut ef-
 fectum largiaris e celis : cum ad te cum gemitu pro-
 claimaverimus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus
 sit semper vobiscum. R̄. Et cum spiritu tuo.

Benedictio. Christus Dominus : qui invictus victor
 in suorum Sanctorum extitit passione : pietate solita
 vos adjuvet in labore : et consoletur in munere.
 R̄. Amen. Efficiatque vos sibi in conversatione
 placatiles : qui illos reddidit in certamine victores.
 R̄. Amen. Ut quorum festa nunc venerantes exco-
 litis : cum eis partem in celestibus habeatis.
 R̄. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc.
 Dominus sit semper vobiscum. R̄. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate. Quere in festo Corporis
 Christi. fol. 267.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te lau-
 damus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Deus charitatis atque concordie : te per
 intercessionem omnium Sanctorum tuorum depreca-
 mur ; ut sicut illis triumphum victoriae presitisti :
 ita in nobis 402 ignem tui amoris : et sinceritatem
 cordis ipsi suffragantibus largiaris. R̄. Amen. Per
 misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit
 semper vobiscum. R̄. Et cum. Solennia completa
 sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi : votum
 nostri sit acceptum cum pace. R̄. Deo gratias.

Octava omnium Sanctorum :

Omnia dicantur ut in die. fol. 399.

Quatuor Coronatorum Martyrum :

Omnia dicantur plurimorum Mart. fol. 430.

Theodori Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. 421.

Menne Martyris :

Omnia dicantur unius Martyris. fol. ut supra.

In festo * Sancti Martini Episcopi :

Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432. excepta
 Oratione et Missa.

D
 tio enim Arianorum præsule, cujus communionem
 respuebat, ab urbe ejectus, in insulam Gallinariam
 abiit, ubi, anachoretarum more, agrestibus herbis
 victitans, magnum vitæ discrimen adiit, cum radicem
 quandam venenosam pro sana comedisset. Sanitati,
 ope divina, restitutus, in Galliam profectus, a sancto
 Hilario susceptus, et exorcista ordinatus, in locum
 dictum Logociacum secessit, monachos collegit, quos
 præceptis optimis, sed magis exemplo, instituit, cre-
 bra et ingentia miracula patravit, adeo ut duos mor-
 tuos ad vitam revocaverit, quibus permotus populus
 Turonensis, extincto sancto Lidorio, Martinum, etsi
 renuentem, sacerdotem elegit. Ordinatus est episco-
 pus anno principatus Valentiniani et Valentis octavo,
 æræ vulgaris 371, die iv Nonas Julii, quo in Marty-
 rologiis dies ordinationis ejus signatur. Ad solium
 Ecclesiæ promotus, pristinam vivendi rationem con-
 stanter retinuit. Monasterium (quod postea majus
 monasterium appellatum est) haud procul ab urbe
 Turonensi constituit, in quo ita cum monachis et ipse
 monachus vivebat, ut episcopatus munia sedulo ob-
 lret; dæcesim frequenter circumibat, Evangelium
 prædicabat, fana paganorum evertebat, arbores diis

Oratio. Jesu Deus noster et Domine : qui inlustrem meritis Martinum Confessorem atque Pontificem . ita fecisti sapientiam custodire : ut in gloria mereretur et jocunditate consistere. Da nobis vere sapientie intellectum : et sancte operationis studium. Ut pauperibus prerogantes substantiam : facinororum nostrorum et evadamus vindictam. *ñ.* Amen. Per

profanis sacras lucosque abscondebat, idola comminebat, daemones ab obsessorum corporibus eiciebat, gratia enrationum adeo pollebat, ut nullus *ferme ad eum aegrotus accesserit qui non continuo receperit sanitatem.* Mortuum quoque vitae restituit. Ecclesiam Turonensem annos xxvi menses iv dies xvii rexit, cumque ante ejus episcopatum pauci in illis regionibus, et maxime in plebe rustica, Christiani invenirentur, ejus opere factum est ut Christi nomen ubique veneraretur, et vix illius fuerit locus qui non aut ecclesiis frequentissimis, aut monasteriis sit repletus, nam ubi *fana destruxerat, statim ibi aut ecclesias aut monasteria construebat.* In Condatensi vico, quo, ad litem componendam, profectus erat, pace inter clericos restituta, in febriem incidit, animamque Deo reddidit, ætatis anno octogesimo primo, vi Idus Novembris, media nocte, die Dominica, Cæsario et Attico consulibus, anno æræ Christianæ 397 (*S. Greg. Turon., Hist. Franc. lib. x, cap. 31, et alibi haud semel; Sev. Sulp., in Vita S. Mart., cap. 13, et epist. 3, ad Bassulam*). Sanctus Martinus statim a morte coli coepit; corpus ejus, quod Pictavi sibi vindicare conabantur, somno sopitis Pictavis, Turonenses navi impositum ad urbem suam, per flumen Ligerim, devexere, illudque primum juxta ripam fluminis deposuerunt, inde, alio translatum, sepelirent. Ejus sepulcrum, quo orationis causa populus frequens consuebat, Britius, qui illi in episcopatu successit, basilica texit, quæ anno 41 a morte sancti Martini erecta est. Hanc basilicam sanctus Perpetuus diruit, et in eodem loco aliam longe majorem splendidioremque ædificavit, quam anno circiter 472 dedicavit (*Sigisb., in Chron.*) et in apsidem corpus sancti Martini transtulit. Hæc quæ erat una ex celeberrimis in omni Gallia ecclesiis, distabat ab urbe Turonensi passibus quingentis et quinquaginta. E Gallia in Hispaniam, Italiam et Britanniam, veneratio sancti Martini brevi propagata est. Romæ Symmachus papa, qui ab anno 498 ad 514 sedit, ecclesiam sanctorum Silvestri et Martini ædificavit. Sanctus Benedictus, anno 528, cum Casinense sanum Apollinis aramque evertisset, in ipso templo oratorium sancti Martini, et ubi ara profani numinis stabat, oraculum sancti Joannis construxit (*S. Greg., in Vita*). Celebris circa hoc tempus erat imago sancti Martini in ecclesia sanctorum Joannis et Pauli Ravennæ depicta, ante quam lampas ardebat, cujus oleo cum Venantius Fortunatus oculos unxisset, gravi ophthalmia illico liberatus est, ut ipse (*Lib. iv de Vit. S. Mart., in fine*) testatur, et sanctus Gregorius Turon. (*L. i Mir. S. Mart., c. 15*). Cultum sancti Martini in Hispaniam cito invecum esse, verba in oratione *post nomina* infra citanda ostendunt, et apud sanctum Gregorium Turonensem mentio fit de basilica in Hispania antiquitus in honorem sancti Martini exstructa, et de infante mortua in eadem basilica, vitæ restituta (*Lib. iii de Mir. S. Mart., cap. 8*). Sed cultus ille plurimum auctus est postquam Chararicus, qui et Theodimirus, Suevorum, in Gallicia, rex, cum omni gente sua, miraculis sancti Martini ad fidem catholicam, ejurata hæresi Ariana, conversus est (*Greg. Turon., Mir. S. Mart. lib. i, c. 41, et lib. iv, cap. 7; Mariana, de Reb. Hisp. lib. v, cap. 9*). Deinde ad devotionem augendam jejunium triduanum festo sancti Martini præmitti placuit, de quo jejunio pauca notavi ad pag. 281. In Britannia, ut auctor est Beda (*Hist. Eccl. gentis Anglorum,*

A misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus et semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Missæ. Immensum preclarumque et omni laude dignissimum nomen Dei Patris omnipotentis : fratres charissimi suppliciter exoremus : ut hodierna solennia : que pro Sancti ac gloriosissimi Pontificis sui Martini ^a evocationis veneratione suscepimus :

libro i, cap. 21) sanctus Martinus colebatur cum adhuc Romani insulæ dominarentur; erat enim propinquitate Cantuariam ecclesia in honorem sancti Martini, antiquitus facta, dum adhuc Romani Britanniam incolerent, in qua sanctus Augustinus prædicare populo et baptizare primum coepit. Per Græciam quoque et Orientem Ægyptum et Africam fama sanctitatis et miraculorum sancti Martini cito diffusa est (*Soz., Hist. eccl. lib. iii, cap. 13; Sulpicius Severus, dial. 1, cap. 2.*). Attamen in Calendario Carthaginiensi nomen sancti Martini desideratur, neque in Sacramentariis Leoniano et Gelasiano legitur nomen Martini, quod indicium est vetustatis istorum librorum; nam præter Sacramentaria Gregoriana, in quibus omnibus est missæ propria sancti Martini, de eo agunt Martyrologia omnia, et Capitularia Evangeliorum et Epistolarum. Menologium Græcum Basilii et Kalendarium marmoreum Neapolitanum : XI. NT. S. MENNE. ET. MARTINI. *Die undecima, natalis sancti Mennæ et Martini.* In Missali Mozarabum missam propriam habet, in Breviario officium, et plures orationes in Orationali Gothico (*Pag. 135*). Habet et missam propriam in Sacramentario Bobiano, et aliam in Missali Gallo Gothico.

^a *Evocationis.* Binæ antiquitus erant sancti Martini festivitates, alia iv Nonas Julii, die ordinationis ejus in episcopum Turonensem, celebrabatur (*Greg. Tur., lib. i Mir. S. Mart., c. 6*), qua deinde et translatio corporis, et dedicatio basilicæ, a sancto Perpetuo, exstructæ simul celebrari consueverunt (*Beda, Ado, Usuardus, et alii, hoc die, in Martyrologiis*). Alia festivitas sancti Martini celebrabatur iii Idus Novembris, eratque hæc ejus præcipua festivitas, de qua Nicetius Trevirensis an. 565, ad Chlodovindam Longobardorum reginam scribens, mentionem facit, et Gregorius Turonensis (*Lib. ii Hist. Franc., cap. 14*). Ad hanc celebrandam convenerant Patres concilii Turonensis anno 461. De hac Orationale Gothicum (*Pag. 135*) : *Incipiunt orationes in die sancti Martini, III Idus Novembris; Martyrologia Bedæ, Usuardi, Adonis, auctuarum Hieronymiana, et Romanum Parvum, in quo : iii Idus Novembris, Turonis, Martini episcopi miraculorum patris; quibus accedunt Sacramentaria et Capitularia Evangeliorum, quæ iii Idus Novembris primum de sancto Menna, deinde de sancto Martino agunt, et cum his Kalendarium marmoreum Neapolitanum. Porro nihil advertendum in Calendario Frontonis; et in Capitulari Evangeliorum Georgii signari : 12 Novembris, Natale sancti Martini; et in Capitulari Allatii legi : *Prid. Id. Novemb., Natale sancti Martini*; quibus non de sancto Martino papa, sed de sancto Martino Turonensi agitur, cui diem duodecimam attribuerunt, ut undecimus integer sancto Mennæ servetur, eandemque opinor ob causam in Menologio Basilii Græcis : *Die 12 Novembris, Commemoratio sancti Patris nostri Martini Franciæ episcopi, signatur.* Jam vero hæc præcipua sancti Martini solemnitas pluribus nominibus antiquitus appellabatur. In concilio Turonensi RECEPTIO DOMINI MARTINI; in Gregorio Turonensi (*Hist. lib. ii, cap. 14*) : DEPOSITIO. *Depositionem vero ejus iii Idus Novembris esse cognoscas*; in Missali nostro, in Missali Gallo-Gothico, et in Martyrologiis Gellonensi, in Lucensi Florentini, Corbeiensi Dacherii, aliisque plurimis Hieronymianis, *Depositi* scribitur; Martyrologio Bedæ, aliisque plurimis NATALE aut *Natalis*, Lirinensi *nativitas sancti Martini*, inscribitur. Missali*

bi commendare dignetur. Tributaeque : ut sicut A
lierno quondam die pro innumeris abstinentie
fessionis sue virtutibus : celorum regna pate-
nobis quoque pro innumerabilibus peccatis
tam misericordiam largiatur. *ñ*. Amen.

Oratio. Eminentissimum nobis omnipotens
unc diem venerabilem : ac plena admiratione
simum Sacerdotis tui Martini transitus conse-

Qui exutus corpore celum quod quesivit ex
: invenit ex munere. Qui seculum calcavit in
: regnum tuum intravit in gaudiis. Reddens
simam qualem dederas : qualem feceras ex
: qualem tibi placere dixeras ex precepto.
in pubescentis etatis exordio jam tibi in ado-
tia senescebat : prius se perfectione : quam
sione monstrando. Ut ante rem sanctitatis B
et : quam speciem religionis assumeret. Qui
ore pauperem vestiendo : amore tuo ^b calca-
tibi vivebat miles ^c alienus : et tibi milita-
ctoria tuus. Sic preveniente gratia conscien-
ut dum non videretur ^d electus : probaretur
ptus. Dignus valde cui te pro misericordia re-
m : ut et tantum munus virtute cognosceret : et
remunerata plus cresceret. Cui operante gratia
roe fuerit instituire : quod curare. Et per
antem quam per te faciebat mirabilem suo-
iversitatem : magis familiare habuerit exemplis
: quam litteris. Qui in se crucis tue rigore
no : ita tibi verus cultor assisteret : ut laudis
usas vite meritis ampliaret. Idoneus quippe cui
Sacerdotii dignitatem Ecclesie spem : popu- C
salutem : singularem quoque virtutem com-
es familiarem. Qui per arduum continentie
um : et amicum tue gratie blandimentum : sa-
im prescius noveras in eo manentem humilem

ACCEPTIO, Martyrologio Turonensi DEPRECA-
LARTINI EPISCOPI, Sacramentario Bobiensi DIES
MIGRATIONIS sancti Martini, in Missali nostro
TRANSITUS sancti Martini, demum in Martyrolo-
iehenoviensi DOMITIO sancti Martini; quibus
us, licet diversis appellationibus, idem signifi-
nimur festivitas illa quæ 11 die Novembris
tur, tum ob transitum ejus, tum ob depositio-
tum demum ob receptionem et acceptionem
ris ejus a Turonensibus, quod Pictavi auter-
rant. Sexcentis autem exemplis probatur festi-
s sanctorum, quamvis, pro ecclesiarum varia
etudine, diversis diebus celebrabantur, tamen
D
ari dies passionis, depositionis, transitus,
eorundem; quare ex hujusmodi locutionibus,
in orationibus recurrunt, nihil certi argumenti
ni potest ad diem passionis, mortis, depositio-
sanctorum statuendum. Neque prætermitti
præter has duas solemnitates sancti Martini,
alias e se recentioris instituti, aliam subventio-
ve Auxilii, dictam, quæ 14 Idus Maii celebraba-
id gratias Deo agendum ob urbem Turonensem
tione sancti Martini a Normannis liberalam,
RECEPTIO sancti Martini dictam, ob corpus
i Martini, metu Normannorum, Antissiodorum
latum, tandem, anno 887 a Turonensibus re-
nu. Hæc die 13 Novembris celebratur.

in pubescentis. Forte, *in pubescentis ætatis exor-*
et in adolescentia, jam tibi senescebat; alludit
ad ea quæ refert Sulpicius Severus in Vita
i Martini (Cap. 2), cum esset annorum de-

rem potentem. Hic igitur tuum prece populum sal-
vet : qui tibi placuit opere. Justificetque peccatores
in vita : qui justificatus pervenit ad gloriam. Impe-
tret ut a te non puniamur a nostris : qui abste me-
ruit coronari de propriis. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus qui mirabilis es in
Sanctis tuis : cujus cultui deputatur : quicquid ami-
cis tuis honoris impenditur. Intenta oratione te po-
scimus : ut hunc diem quem Sancti et incompara-
bilis viri Martini illustravit excessus : prosperum
nobis et posteris in rebus nationum propiciatus in-
dulgeas. Tribuasque ut cujus veneratores sumus :
imitatores effici mereamur. ^e Hunc etiam virum
quem celicolis ammirandum Martyribus ^f adgrega-
tum ^g etatis nostre tempora protulerunt : jubeas
auxilium nostris ferre temporibus. Dubium enim non
est : quod sit Martyr in celo : qui fuit Confessor in
seculo. Cum sciatur ^h non Martino martyrium : sed
martyrio defuisse Martinum. Oramus Domine : ut
qui tantum potuit tuis se equare virtutibus : ut vitam
mortuis redderet : dignetur etiam defunctorum spiritus
403 consolari : ac viventes in tribulatione defendere :
qui potens fuit mortuos suscitare. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Multis coram te Deus Pater
exultantes in laudibus : Confessoris tui Martini ho-
dierno die obitus memoriam facimus : doctrinam re-
colimus : opera memoramus. Qui licet totum vite
suo cursum gloriosa decoraverit pace : sinem tamen
ineffabili charitatis bono reddidit : et probabilem :
et inlustrem. Cum vicinum sui cernens terminum fi-
nis : pacem inter se discordantibus restituit clericis.
Quo ad eternam continuo vocatus hereditatem :
exemplo Domini tenendam suis pacem discipulis
commendaret. Hujus ergo viri suffragiis : pelle a no-
bis Deus quicquid dividit ⁱ unitatem : et dona ut

cem, invitis parentibus, inter catechumenos no-
men dedisse, et cum esset annorum duodecim eremum
concupivisse.

^b *Calcavit.* Forte, *concaluit.*

^c *Alienus.* Nam characterem Christi, qui in bap-
tismo et confirmatione datur, nondum acceperat, et
mundo militabat.

^d *Electus.* Erat tantum catechumenus, nondum
electus, id est, inter competentes ascriptus.

^e *Hunc etiam.* Eadem ferme in Missa sancti Mar-
tini Sacramentarii Bobiani leguntur in prima ora-
tione, ex nostro Missali desumpta.

^f *Aggregatum.* Forte, *aggregandum*, ut in Bobiano
legitur.

^g *Ætatis nostre.* Hinc patet quam vetustus fuerit in
Hispania cultus sancti Martini, et quam vetusta sit
hæc Missa.

^h *Non Martino.* Locustis et oscitantia et audacia
amanuensium misere corruptus est. Lege igitur ut
in Bobiano adhuc legitur, et olim in nostro legeba-
tur : *Cum sciamus non Martinum martyrio, sed marty-*
rium defuisse Martino; recte autem in Bobiano est
cum sciamus, ut enim loquuntur qui sanctum Martinum
cognoverant.

ⁱ *Unitatem.* Alludit ad schisma quo, ineunte sæ-
culo 7, Ecclesiæ Hispaniæ laborabant; nam cum
episcopi provinciarum Carthaginensis et Bætiæ im-
probarent indulgentiam concessam Symphosio, Dicti-
nio, aliisque quibusdam episcopis, qui hæresim
Priscillianam ejuraverant, quos neque recipere, ne-
que cum iis communicare volebant, qui eos reci-

eidem consortes simul in premio : cujus hic dilectionis edocemur exemplo.

¶. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : vere equum et justum est : nos tibi gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : ^a in depositione anniversarie commemorationis Sancti Martini Episcopi et Confessoris tui : Quem pro pietate tua et servitute sua : tam beatum labore quam munere inter Sanctorum omnium florentissimas legiones : ac felicissimos Martyrum choros et illustres : et eminentium seniorum cathedras : dextri ordinis locum tenere confidimus. Quia bona arbor bonos fructus facit : et bonus homo de bono thesauro cordis sui bona profert. Cumque in eodem Evangelio ipse docueris : ex fructibus eorum cognoscetis eos. Hunc ergo inter justos juste numerandum testantur facta per seculum : signa post transitum : opera dum vixit : mirabilia post recessum. Cum presertim ad unum saucitatis culmen diversus mittat ascensus. Non una est virtutum via : que glorie tue ducit ad regnum. ^b Quid enim minus est crucem ferre per tempora : quam mortem subire per vulnera? Quid inferius est mundum vincere : quam gladium non timere? Cum plus luctaminis habeat diurnitas crucifixi : quam sceleritas interempti. Quod supereminet affectus martyrii consummatus : quam diutius custoditus? Non distat propter te mortificatus a mortuo : cum in utroque sit gloriosum et abuti velle quod placeat. Pugnam sustinere sine defectu : an coronam rapere sine metu? Propositum non mutare sub spacio : an impere desiderium sub momento? Par est ut credimus inlecebris non cedere per dolorem : ubi equalis in dilectione animus. Percussor deest : fidei non Confessor. Voluit triumphare dum militat : qui militare non destitit dum consummat. Inter carnales pugnas et spirituales insidias : laboriosius est hostem occultum superare : quam publicum. Quia non fit levius sperare semper quem caveas : quam non formidare quem videas. Jugiter in procipectu providere cautelam : quam fortiter in congressu servare constantiam. Non interest in angustia vivere serviturus : aut in pena devicere feriendum. Quotidie declinare quod decipiat : aut cum compendio ambire quod finiat. Postremo in agone Martyrum ^c et extruendam fidem : hoc semper proponitur quod horreat : hic etiam quod delectat. Ibi tormenta terrori : hic etiam blandimenta discrimini. Ibi hominiatur expugnare per amara : hic diabolus inlaqueare per dulcia. Ibi mors securitatem prestat : hic

piebant, scissa est ecclesiastica unitas, et natum schisma, quod Innocentius I tandem sustulit (*Vide Innocentii I epist. 45, ad episcopos synodi Tolosanæ [Toletanæ] apud Sirmund., tom. I Concil. Gal., pag. 36*).

^a *In depositione.* Lege in depositionis anniversaria commemoratione.

^b *Quid enim minus* Hinc illud sancti Isidori (*Orig. lib. vii, c. 41*) docentis duo esse martyrii genera, unum in aperta passione; alterum in occulta virtute. Confer etiam, si lubet, sanctum Chrysostomum, in homilia de sancto Eustatio (*Edit. Maur., tom. 11,*

securitas mortem facit : ibi aliene ire impietas : hic proprie nature mobilitas inimica est. Sed in his omnibus nihil sibi sine adjutorio tuo arroget humanam fragilitas : tuis muneribus debet unusquisque depatere quod vicit. Qui tuis viribus portavit : uterque quod pertulit. Norum tu verus arbitror Deus : quos propter nos supplices quesumus : ut sicut illi tibi accepti : ita nos illis mereamur esse suscepti. De quibus hoc nobis sufficit credere : quod una amoris tui causa per diversa merita : discreto vel fine vel tempore : feliciter afflicti : veraciter probati : potenter prediti : clementer assumpti : et equaliter sint beati. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie ita dicentes. ¶. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

B 404 *Post Sanctus.* Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui solus servientium sibi et primordia consecrat : et factis glorificantes exornat. Qui illorum commendat exitum finis : quorum vitam ambitio exornaverit aeternitatis. Quique hujus Confessoris sui ita est glorificatus in opere : ut non pateretur eum confundi inimicis ^d in porta loquentem. Hic quippe vir eam mundo vita in testimonium : discipulis extitit in exemplum ^e vidit eminens servientem consistere adversarium : quem et apertis oculis exprobravit : quo continuo in sinu Abrae recipi veridica inspiratione prescivit. Hunc tunc Deus summe coram te pro nostris facinoribus intercessorem statue : quem dono gratie tue et vita illustrem : et mortis interminatione constituisti insignem. Per te Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Placeat tibi Domine quod offerimus : et sanctifica que tibi sanctificanda litamus : ut hoc die quo beatissimus Presul Martinus gloriosus transmigrationis evocatus est obitu : donetur a te nobis omnibus indulgentia peccatorum. ¶. Amen.

Ad Orationem Dominicam. Deus qui animam viri Sancti : ac Confessoris tui Martini soluta carnali compage : celesti collocasti in requie : ut tuorum consors existeret Angelorum : qui vita calcaverat mundum : essetque paradisi possessor : qui eremi extiterat habitator : haberetque celestis gloriam vite : qui increpato diabolo triumpharet in morte : tu nos predicti viri obitus memoriam celebrantes : actu placabiles : cogitatione facito esse felices. Quo nec opere nec cogitatione sordentes : et corde : et lingua proclamemus ad te ita dicentes. Pater noster qui es in celis.

pag. 608) docentem coronam martyrii non morte sola, sed etiam voluntate comparari.

^c *Et extruendam.* Lege *ad extruendam*, id est, ad ædificandam, excitandam fidem.

^d *In porta.* Alludit ad illud Ps. cxxvi, 5 : Non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta.

^e *Vidit eminens.* Imo vidit cominus. Severus Sulpicius (*Epist. 3, ad Bassulam*) describens mortem sancti Martini : *Diabolum vidit prope assistere : Quid hic, inquit, astas, cruenta bestia? nihil in me funeale reperies. Abrahæ me sinus recipit.*

Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus A
er vobiscum.

Actio. Christus Dominus qui per * Confesso-
m Martinum : pacem discordanti restauravit
: faciat vos eodem intercedente : omni pec-
ere. *ñ.* Amen. Quique illum exprobantem
: ammirabili glorificavit in transitu : justus
proprie vocationis in exitu. *ñ.* Amen. Et in
post obitum receptos : vos gaudeatis : quo
recipi patulis prædixit oraculis. *ñ.* Amen.
ericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus
er vobiscum. *ñ.* Et cum.

Chorus. Gustate. *Require in festo Corporis
ol.* 267.

Refecti Christi corpore et sanguine : te lauda- B
nine : alleluja : alleluja : alleluja.

Deus perennis salus : beatitudo inextima-
queso : ut qui ineffabili munere tuo sancta

fessorem. Sanctus Martinus passim in Mar-
s et libris liturgicis confessor et episcopus
ur, quibus in locis vox *confessor* stricte su-
o sensu quo ab antiquis adhiberi consuevit,
qui coram persecutore, aut pagano, aut hære-
em orthodoxam confessus erat; nam sanctus
s ob fidei catholice confessionem ab Aria-
: palam verberibus cæsus, demum in exsilium
patria extorris factus est (*Soz., lib. III, c. 3;*
Sulpicius, in Vita S. Martini, cap. 6). Quare
to competit titulus confessoris stricto illo et
sensu quo sanctis Hilario, Athanasio, Vi-
alisque, ob exsilia et pericula fidei causa
a, tribuitur.

erati. Sanctos Speratum et comites martyres
ario Mozarabum XII Kal. Julii officio proprio,
li vero XVI Kal. Dec. et Martyrologia commu-
et de iis agunt XVI Kal. Aug., quæ dies cum
nia cultui sanctorum Justæ et Rufinæ
ficata, necesse erat Speratum et comites in
ransferre. Credibile est Gotho-Hispanorum
a 21 Julii, alios die 16 Novembris festum
perati et comitum ejus celebrasse, et circa
tem horum martyrum, unde nata sit discre-
nter Missale et Breviarium Mozarabum, plane
equor. Bollandiani (*Tom. I Martii, p. 632*),
inasti sunt, sanctum Speratum episcopum fuisse
sine martyrio coronatum cum multis utriusque
omnibus qui *passim Scillitani* martyres appel-
Sane non desunt Martyrologia et Calendaria
sanctus Speratus episcopus inscribitur. Kalendarium
Vaticanicum, ab angelo Rocca Sacramentario
ano præfixum, et rursus ab illustrissimo
ad calcem Adonis editum : XVI Kal. Jul.,
*hagine, Nat. lris sanctorum Sperati episcopi,
is, Januarii, Felicis, Aquilini, Lactantii, Ge-
Vestæ, Donatæ, Secundæ.* Kalendarium Lau-
nense, ab eodem Georgi (*Ibid.*) editum : XVI
*ug., Nat. sancti Sperati episc. et mart. Marty-
m Bedæ, a Martenio et Durando (Tom. VI
tax. vet. script. et monum.)* editum. XVI Kal.
Natale sancti Sperati episcopi et martyris. Sa-
(*Ibid.* editum) XVI Kal. Aug., in Carthagine,
sanctorum *Sperati episcopi, Martialis, Januarii,*
die sequenti reliquos Scillitanos vulgo appe-
nuntiat. Neque obstat quod in Actis sanctus
is episcopus non dicatur, nam Acta illa inte-
sunt. Manifesto enim primam martyrum inter-
corumque Christiani nominis confessio deli-
atque adeo delictum quæ ad eorum statum et
nem pertinent, de quibus rei primam inter-

ac beata sumpserunt : sancti . ac beati esse merean-
tur. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus nos-
ter etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.
Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu
Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace.
ñ. Deo gratias.

Emiliani Abkatis :

Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 432.

In festo Sancti Bricii Episcopi et Confessoris :
*Omnia dicantur unius Confessoris Pontificis. fol. ut
supra.*

Clementini et Theodori Mart. :

Omnia dicantur plurimorum Mart. fol. 450.

In festo Sancti Eugenii Archiepiscopi Toletani :
Omnia dicantur unius Martyris Pontificis. fol. 422.

In festo Sancti Sperati : et ejus comitum.

Ad Massam. Officium.

*Dabo Sanctis meis. Require in festo Apostolorum
Petri et Pauli. fol. 354.*

rogabantur. Seu ne credatur sanctum Speratum
episcopum esse prohibet Pontius diaconus, qui, in
fine Vitæ sancti Cypriani, aperte asserit, sanctum
Cyprianum omnium primum in Africa sacerdotales
coronans sanguine imbuisse; ex quo enim, inquit,
Carthagini episcopatus ordo numeratur, nunquam aliquis,
quomodo ex bonis sacerdotibus, ante Cyprianum ad
passionem venisse memoratur; ac demum concludit,
sanctum Cyprianum, in civitate ipsa in qua multa præ-
clara fecerat, primum etiam sacerdotii celestis insignia
glorioso cruore decorasse. Quæ sane nunquam scrip-
sisset si sanctus Speratus fuisset episcopus, non
quidem Carthaginensis, sed vel Scillitanus, et mar-
tyr : nam memoria tam in ignis martyrii adeo cito
deleri non potuit. At quamvis sanctus Speratus ep-
iscopali dignitate insignitus non fuerit, præcipuus ta-
men inter martyres qui cum eo passi sunt habebatur,
et se tanquam eorum antesignanum gerebat : nam,
ut ab Actis martyrii habemus, ille proconsuli pro-
omnibus respondebat, et postquam in omnes senten-
tia mortis prolata est, subdunt Acta, apud Baronium :
*Speratus et qui cum eo erant omnes dixerunt : Deo
gratias ; et cum e tab. lra proconsul sententiam dice-
ret, Speratum ante alios nominat, tanquam cætero-
rum instructorem et ducem ; et in Martyrologis Ro-
mano Parvo, sancti Cyriaci ad Thermas, regine
Christinæ, Barberino, Genuino Badæ (juxta optimum
Codicem Veronensem, qui distincte Sperati nomen
exaratum habet. [Vid. prol. ad tom. IV Anastasii, pag.
82]), Adonis, Usuardi, Notkeri, alisque, in quibus
Scillitanorum martyrum nomina signantur, sanctus
Speratus constanter primam locum tenet. Hinc sus-
picor, cum aut presbyterum, aut archidiaconum fuisse.
In hymno Breviarii Mozarabum, qui utique antiquus
est, sanctus Speratus se sociosque Christi ministros
appellat : *Christi minister ego sum, quosque videtis
socios tales adesse credite ; quod, nisi sensu translato
dictum sit, diaconus rite conveni. Et in Martyro-
logio Ottoboniano ad calcem Adonis Georgi edito,
Speratus et socii diaconi scribuntur : XVI Kal. Aug.,
in Carthagine. Nat. lris sanctorum Sicula diaconum
Sperati, Martialis, Chui, Vesturii, Felicis, Aquilini
Lactani, Generosi, Vestii, Januarii, Donatæ, S. lude,
sub Saturnino præfecto pa. si. Facile est animadver-
tere Sicula mendose scriptum esse pro Scilla, aut
Scillita ; at si omnes isti diaconi, nimis multi sunt,
et sane non omnes diaconi, nam Vesta, Donata, et
Secunda femine erant, forsasse Speratus de viris
tantummodo, qui secum capti fuerant, loquitur, ii
autem duo erant ; si quidem Acta, apud Baronium,
in prima interrogatione quinque sociis addunt Spe-**

Oratio. Iulianus te Domine. Requie in Omnium A minimum. *Quere in communi plurimorum Martyrum Offerentium. fol. 221.*

Prophetia. Justi in perpetuum vivent et apud Do-

rato, scilicet *Narzalem, et Cittinum viros, Dona am, Secundam et Vestinam* feminas, quibus postea sex alii adduntur; nam in citatis Actis sententia mortis duodecim nominatim continet: *Proconsul . . . dedit in eos sententiam, per exceptorem dicens sic: Speratum, Narzalem, Cittinum, Veturium, Felicem, Acyllinum, Lætantium, Januariam, Generosam, Vestinam, Donatam, et Secundam, Christianos se esse confidentes, et imperatori honorem et dignitatem recusantes, capite truncari præcipio. Hæc cum essent e tabella recitata, Speratus et qui cum eo erant omnes dixerunt: Deo gratias, etc.* Atque adeo comites sancti Sperati undecim fuere, sex viri, et quinque feminæ, quas simul cum Sperato Romanum Parvum, Bedæ, Adonis, et his recentiora Martyrologia, Scillitanos martyres appellant; at contra Martyrologia Hieronymiana hos a Scillitanis martyribus aperte distinguunt, eodem tamen die passos esse enuntiant quo Scillitani. Mirum quoque est quantum in nominibus horum martyrum Acta passionis eorum et Martyrologia inter se discrepent; hinc Florentinii dubitationes circa Acta illa quas em. Baronius (*Annal. tom. II, cd. an 202*) edidit, an sint martyrum Scillitanorum, ut em. Baronius contendit, in cujus sententiam eunt D. Theodoricus Ruinart (*Act. mart. pag. 75*), Tillemontius (*Tom. III, pag. 43, 638*), et Bollandiani (*Tom. IV Julii, a pag. 204*); an potius, ut Florentinius suspicatur (*In not. ad. Mart. Lucense, die 17 Julii*), sint Acta sancti Sperati et comitum ejus, Acta vero Scillitanorum nonnumquam esse detecta. Neque ad scriptulum evellendum quem Florentinius movit satis est librarium incuriam et ignorantiam accusasse, aut contra auctoritatem Hieronymianorum, Bedæ, aliorumque eo recentiorum, Martyrologia citasse: nam errores qui ex oscitantia amanuensium oriuntur fere nunquam ad omnes Codices pertingunt; at Apographa Hieronymiana cuncta sanctum Speratum a Scillitanis distinguunt. Imo G. Honense Martyrologium de Scillitanis silet, quod in aliis quibusdam observare licet, quibus tamen sanctus Speratus enuntiatur. Præterea duodecim illi martyres neque in Actis passionis eorum, neque in Missali aut Breviario nostro, neque in ullo monumento, Martyrologio Bedæ, aut Romano Parvo vetustiore Scillitani appellantur; unde igitur habuit Beda hos esse Scillitanos? Erat Carthagine celebris basilica Scillitanorum, quam Vandali suo cultui addixerunt (*Vict. Vit., de Pers. Vand., lib. 1*). De Scillitanis Calendarium Carthaginense: *XVI Kal. Aug., sanctorum Scillitanorum*. Possidius (*Judic. cap. 9*) quoque meminit de sermone sancti Augustini per natalem sanctorum martyrum Scillitanorum, qui adhuc latet: nam sermo 285 (*Edit. Maur.*) inscribitur *de Martyribus Massilitanis*, de quibus xi Kal. Augusti agit Calendarium Carthaginense. Est et sermo 155 (*Ed. Maur.*) sancti Augustini de verbis Apostoli, qui, ut titulus præfert, *habitus fuit in basilica sanctorum martyrum Scillitanorum*. Eodem modo sine ulla nominum distinctione vetustissimis Hieronymianis tabulis xvi Kal. Augusti inscribuntur *et Scillitanorum*; nam fortasse usus obtinuerat ut Carthagine hoc nomine appellarentur omnes illi martyres quorum reliquæ in basilica Scillitanorum depositæ colebantur, etsi omnes Scillitani non forent; et duodecim illi martyres, quantumvis aliqui eorum Carthaginenses forent, omnes Scillitani vulgo nuncupabantur; saltem hoc sensu sanctum Speratum e Scillitanis martyribus unum fuisse est va de credibile. Nam nisi sub generali appellatione Scillitanorum sanctus Speratus comprehendatur, de eo nulla sit mentio in Calendario Carthaginensi: est autem prorsus inverisimile insignem martyrem; qui gloria miraculorum Carthagine flore-

bat, a scriptore Carthaginensis Calendarii prætermis- sum esse. De sancto Sperato canit hymnus Gotthelfs, anus:

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ♯. Et cum.

Hunc urbs præpollens Africæ
Carthago servat martyrem,
Amplectitur octiduum
Christo dicatus populus.
Floret ejusdem tumulus
Eximia virtutibus,
Ut passionis gloriam
Amplificent miracula.

Credibile autem est hosce martyres dictos esse Scillitanos ab oppido proconsularis provinciæ quod *Scylla* apud Notkerum (*In Martyrol., ad 17 Julii*) denominatur, ab aliis *Scillita* dicitur, eratque sede episcopi ornatum. In collatione Carthaginensi anno 411 occurrunt *Faustinus episcopus plebis Scillitanæ*, et ibidem *Possidonius ejusdem loci episcopus*, et inter eos qui subscribunt epistolæ synodicae ad Paulum Constantinopolitanum *Pariat. r. gratia Dei, episcopus sanctæ Ecclesiæ Scillitanæ*. Martyres Scillitani passi crederentur anno æræ vulgaris 200, Tib. Claudio Severo et Auldio Victorino co s., jussu Saturnini proconsulis gladio decollati: utrumque ex Actis eorum habetur; is autem Saturninus qui *primus in Africa gladium in nos egit*, ut loquitur Tertullianus (*Ad Scap., c. 3*), postea *lumina amisit*, qui an Valgius, an Vigelius, an M. Gellius Saturninus dictus fuerit, videtur apud Panellium in notis ad citatum Tertullianii librum ad Scapulam, cap. 3. Pleraque exstant exemplaria Actorum martyrii, ut creduntur, Scillitanorum: prima edidit em. Baronius (*Tom. II Annalium, ad an. 202*), alia D. Th. Ruinart (*Act. mart., a pag. 77*), alia Bollandiani (*Tom. IV Julii, a pag. 214*), quorum optima, et quæ proxime ad proconsularia accedunt, Baroniana videntur. Cultum sanctorum Sperati et comitum vetustum esse in Hispania, præter hunc Breviarii Mozarabim, qui ad ea tempora spectat quæ Vandalorum in Africa dominatum præcesserunt, probat Elipandus, qui in epistola ad Alcuinum (*Opus. Alcuin., col. 917, Edit. Paris.*) citat missam sancti Sperati. Advertendum autem, orationem quam citat, non in Missali, sed in Breviario, ad matutinas laudes sancti Sperati, legi, et notum est antiquiores hanc canonicas missas appellasse. Illud etiam animadvertendum, Elipandum, levi mutatione, voces catholice scriptas ad sensum suum fraudulenter detorqueere, quam ejus fraudem Alcuinus suboluerat. Sic enim in oratione legitur: *ingeniti Patri, unigenite Filius Dei... qui ab arce sedis æthereæ, hujus mundi infima petens, ad adoptandum nomen non horruit vestimentum sumere carnis, et ad liberationem fidellum non es dignatus, etc.*; at Elipandus scripsit: *qui . . . hujus mundi infima petens, adoptivi nominis non horruit vestimentum sumere carnis, e c.* Cultus sancti Sperati, qui in Africa pene extinctus fuerat, ineunte sæculo ix in Occidente plurimum crevit. Nam cur, anno 806, Ratbertus, Caroli Magni legatus, e Perside rediens, Carthaginem appulisset, ibique, magno suo dolore, vidisset basilicam Christianorum desertam, concedentibus Saracenis, aus ulit corpora sanctorum Cypriani, Sperati, et caput sancti Pantaleonis, eaque secum in Galliam transtulit. Sacre reliquæ prius in Arelate depositæ sunt; deinde petenti Ledrado, Lugdunensi archiepiscopo, ab imperatore Carolo concessæ; ejus cura Lugdunum delatæ, in ecclesia sancti Joannis Baptistæ conditæ fuerunt (*Ado, in Chron., ad an. 806, et in Mart., ad diem 14 Sept.*) Utriusque translationis, Arelatensis et Lugdunensis, historiam Agobardus carmine complexus est (*Agobard. op. r. tom. II, pag. 227, Edit. Baluz.*). Tillemontius

allendo. Sancti tui Domine sicut palma flore- A
Plantati in domo tua Domine. ⁊. Bonum est
ri Domino : et psallere nomini tuo altissime.
itati.

Presbiter. Si entium facite.
Epistola Pauli Apostoli ad Corinthios
(II, ^b cap. I).

res. Nolumus vos ignorare de tribulatione no-
que facta est in Asi. Quoniam supra modum
sumus 405 supra virtutem : ita ut tederet
an vivero. Sed ipsi in nobis ipsis responsum
habuimus ut non simus fidentes in nobis :
Domino qui suscitavit mortuos. Qui de tantis
lis eripuit nos : et eruit : in quem ^e speravi-
mod et adhuc eripiet : adjuvantibus et vobis
ione pro nobis : ut ex multarum personis ^d fa-
eius que in nobis est donationis : per multos
agantur pro nobis. Nam gloria nostra hec est
mium conscientie nostre. Quod in simplicitate
ceritate Dei : et non in sapientia carnali : sed
tia Dei conversati sumus in mundo : abundan-
tem ad vos. Non enim alia scribimus vobis :
que legistis : et cognovistis. Spero autem quod
in finem cognoscetis : sicut et cognovistis nos
rie. Quia gloria vestra sumus : sicut et vos no-
die Domini nostri Jesu Christi. ⁊. Amen.

Agelium. Videns turbas ascendit in montem.
in festo omnium Sanctorum. fol. 400.

Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.
l. cum.

da. Alleluja. ⁊. Gaudete justi in Domino.
rificium. Mirabilis Deus in-

uire in festo omnium Sanctorum. fol. ut supra.
sa. Generaliter Sanctorum exemplis : ac bea-
Martyrum Sperati vel comitum ejus magiste-
rditi : eterno Regi Domino fratres charissimi
lemus : ut nobis quoque fidei calore concessio
et etiam semper de inimicis nostris ferre trium-
Eorumque nos quesumus tu Deus Pater omni-
s imitatores efficias quibus et victorie palmas :

eccl. tom. III, pag. 135). et Baluzius, in notis
jobardum (Pag. 143), ex Sigisberto (in Chron.),
ant, corpora sanctorum Cypriani, et Sperati, et
sancti Pantaleonis, anno 802, in Galliam ab
o Judæo, qui solus et legatis Caroli Magni super-
uerat, delata esse. At potior est auctoritas Ado-
ni temporibus quibus hæc contigerunt proxime
quique tradidit has reliquias anno 806 a Rat-
esse translatas. Bollandiani (Tom. IV Jul.,
212) animadvertunt, vetustos chronographos
n Francicarum profudisse, Carolum Magnum bis
se legatos in Persidem, atque e prima legatione,
us in itinere extinctis, solum rediisse Judæum
, anno 802; at e secunda legatione, anno 806,
ortum cum aliis salvum rediisse; has binas lega-
s Sigisbertum non distinxisse, eaque de causa
lationem corporum sanctorum Cypriani et Spe-
ri an. 802 conjecisse. Mabillonius (Annal. Be-
l. lib. xxxvii, n. 94, ad an. 877) refert, corpora
orum Cypriani, et Sperati, et caput sancti Pan-
nis, jussu Caroli Calvi, in monasterium Compen-
nie translata esse, quo etiam corpus sancti Cor-
nialisque reliquias deferendas curaverat. Idem
D. Th. Ruinart (Act. Mart., pag. 76). Non desunt

et immortalitatis eterne dedisti coronas. ⁊. Amen.

Alia Oratio. Dignanter ad te Domine repetitas pre-
ces revolute supplicationis ^e ammittis : in hac que-
sumus Sanctorum Martyrum tuorum Sperati vel co-
mitum ejus celebritate benignus indulge. Ac presta
precamur omnipotens Deus : ut quicquid totius orbis
Dominus palmo mensus amplecteris : excelso etiam
virtutis tue brachio propicius tuearis. ⁊. Amen.

Post nomina. Oratio. Martyrum tuorum Domine
virtutibus congaulescentes : per eorum te gloriosa me-
rita precamur acclives : ut offerentium vota vel mu-
nera dignanter accipies : et peccantium omnibus
remissione concessa : spiritus etiam defunctorum in
paco refrigeres. ⁊. Chorus. Amen.

Ad pacem. Oratio. Quoties in tuis laudibus Do-
mine Martyrum tuorum Sperati : vel comitum ejus :
passionum deferantur insignia : humanis toties oc-
currunt votis te miserante subsidia. Petimus ergo :
ut eisdem intercedentibus pacem tuam nobis domes
in terris : quam illi se gaudent te largiente possidere
in celis. ⁊. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : omnipotens Do-
mine : nos in tuis laudibus jugiter exultare : tibi que
semper gratias agere. Qui tantum fidei robur Mar-
tyribus : Confessoribus : Virginibusque tuis largitus
es : ut impressis flammis corporibus non cederent :
virili animo penarum ergastula vincerent : et lude
ultricia abdicarent tormenta : unde tibi præoptatam
jam cernebant victoriam. Tantus est amor nominis
tui Domine : ut nihil ille mortis prevaluerit appa-
tus : nec cesserit inlata pena tortoribus. Non laceratum
ferro corpus animos fidelium inclinavit : non
scissum sulcis latus : fidem profesam virtutis ex-
clusit : nec illis sanguine fluxus ungarum stridore
provocatus : vocem supplicantis exegit. Hec est tuo-
rum Martyrum Virginumque corona : et virtutum
celestium palma : quoniam ^f fortiora sunt vulnera
militum tuorum : quam carnificum. Precamur ergo
Domine Deus noster : ut qui eorum virtutibus trium-
phum glorie prestiti : nostris semper precibus pla-

tamen qui negent, corpus sancti Sperati Lugduno esse
anotum (Tillem., Hist. eccl. tom. III, pag. 135, et
tom. IV, pag. 197). Sane Ado, qui in Martyrologio,
ad diem 14 Septembris, juxta Codices quibus usi
sunt Rosweydlus et Georgius, corpus sancti Cypriani
jussu Caroli Calvi ad Compendiense monasterium
translatum asserit, de translatione corporis sancti
Sperati omnino silet. Et die 17 Julii, in Codicibus
Georgii, de translationibus reliquiarum sancti Spe-
rati nullam facit mentionem; at in Codicibus Ros-
weydi aperte testatur : Eorum reliquias (Sperati et
Scillitanorum) venerantur Lugduni, in basilica beatis-
simo Joannis Baptistæ. Cæterum Romæ, in basilica
sanctorum Joannis et Pauli, Scillitanorum martyrum,
præter Sperati, depositas esse reliquias scribit Ba-
ronius, in notis ad Martyrologium, die 17 Julii.

^a Psallendo. Ex psal. xci, 13, 14. ⁊. Ibid., 1.

^b Cap. I. Vers. 8-15.

^c Speravimus. Vulg., Speramus.

^d Facierum. Deficit in Vulgata.

^e Ammittis. Lege Admittas.

^f Fortiora. Fortasse : Quoniam fortiora sunt ad
ferenda vulnera militum tuorum pectora, quam manus
carnificum ad incedenda

catus occurras. Ut nos quoque te laudemus in terris : A sicut illi jugiter laudant in celis : ita dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : semper et benedictus tu Domine Deus omnipotens : quem previdebant Sanctus Speratus : et socii ejus in suo conspectu : qui a dextris eis fuisti : ne unquam commoverentur : te laudat indesinenter omnis exercitus Angelorum. Deum Dominum ac redemptorem eternum.

406 *Post pridie. Oratio.* Mirabilem te in Sanctis tuis Domine confitentes : ac resurrectionis Domini nostri Jesu Christi gloriam predicantes : per eorum te deprecamur piissimas preces : quos in agone certaminis reddidisti victores : ut de illo invisibili ac profluo fonte : quo illi vitam eternam potare non cessant : a spiritum sanctificationis emittas : qui B oblatum hoc sacrificium celesti rore pinguescere faciat. Quod dum a te Domine sumpserimus sanctificationem : tuoque munere fuerit visceribus nostris infusum : omni nos benedictione repletos : atque ab omni onere peccatorum absolutos : nos semper sentiamus et liberos. *ñ. Amen.*

Ad Oracionem Dominicam.

Peccatorum nostrorum conscii fratres charissimi : suffragia Sanctorum Martyrum Sperati vel comitum ejus instanter queramus. Et qui divino pro nostris meritis videmur egere auxilio : omnes pariter clamemus atque dicamus. Pater noster.

Dicit Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Benedictio vos Domini comitetur semper in terris : que sanctorum Martyrum Sperati vel comitum ejus animas assumpsit in celis. *ñ. Amen.* Quod ex ore nostro in officium benedictionis egreditur : Sanctorum meritis in vos divinitus compleatur. *ñ. Amen.* Quod ad hanc solennitatem hodie devotissime convenistis : optata vobiscum gaudia reportetis. *ñ. Amen.* Quod ipse prestare dignetur : cujus regnum et imperium sine fine permanet in secula seculorum.

^a *Spiritum.* Sanctum Spiritum appellant Spiritum sanctificationis, qui a Deo mittatur *ad oblatum hoc sacrificium* sanctificationis, atque adeo ad dona consecrata omni celesti benedictione replenda, quæ rite communicantibus infundantur.

^b *Aciseli.* Sanctum Aciselum martyrem Cordubensem, sub Diocletiano et Maximiano, capite truncatum anno 303 Missale et Breviarium Mozarabum, Orationalia Gothicum et Martyrologia Adonis, Flori, Usuardi, et Romanum Brounii, die 17 Novembris commemorant, die vero sequenti xiv Kal. Decembris Hieronymiana de eo agunt. Ex illatione hujus missæ habemus, sanctum Aciselum antea fidei causa verbera, opprobria et exilium passum fuisse, an sub Diocletiano, an sub alio persecutore incertum. Prudentius (*Hymn. 4 de Coron.*) de Aciselo canit :

Corduba Aciselum simul et Zoellum
Tresque coronas.

Martyres scilicet Faustum, Januarium et Martialem, de quibus supra egimus. Sancti Aciseli ædes, in qua sacrum ejus corpus sepultum jacebat, haud procul ab urbe Corduba sita erat : hanc ædem et sepulcrum martyris, cum Ægila rex Gothorum, in contemptum religionis catholicæ, profana set, dignas impietatis

ñ. Amen. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. Dicas Chorus. Gustate. Requie in festo Corporis Christi. fol. 267.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine : te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Propitiare Domine supplicationibus nostris : et exemplo Martyrum tuorum Sperati vel comitum ejus flammam in nobis accende claritatis. Et quorum nos jubes esse imitatores : ita presta esse participes. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus : et vivis : et omnia regis in secula seculorum. *ñ. Amen.* Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace. ñ. Deo gratia.

In festo Sancti Aciseli et Victorie Martyrum :

Ad Missam. Officium :

Et omnia alia dicantur plurimorum Martyrum excepta Missa.

Missa. Beatissimi Aciseli magnam solennitatem fratres charissimi celebrantes : divine omnipotentis maximas exsolvamur laudes : post triumphum sui Martyris grates : et pro nostro certamine feliciter consummando pari affectu fundamus humillimas preces. Ejusque largissimam bonitatem suppliciter exsecremus : ut sicut ei non solum contulit meritum dignitatem : verum etiam martyrii incommutabilem tribuit charitatem : ita etiam nos quos adoptionis sue gratissimo munere decoravit : justitia indoles faciat ejus assequi dignitatem. Et peracto luctamine mundi : indulgentie beneficio : concedat nitorem charitatis perpetue adipiscere. Atque sicut ejus meritis : ut vite hujus ille premia contemneret : dum future perennem gloriam affectaret : ita ipsius sit gratie : ut temporales corde fixo inlecebras respiciamus : et sempiterna gaudia feliciter expectemus : et hujus Martyris apud Deum suffragiis muniamur : ex cujus festivitate gloriosum incarnationis divine inchoamus celebrare adventum. *ñ. Chorus. Amen.*

Alia Oratio. Sempiternæ acque in Sanctis gloriosæ

pœnas brevi postea dedit. Nam erumpentibus Cordubensibus, quos obsidione gravi premebat, partem exercitus, interfecto filio, et thesaurum omnem cum insignibus opibus perdidit ; soluta obsidione, ipse victus Emeritam se recepit, qua in urbe a suis interfectus est. Hæc sanctus Isidorus in Chronico Gothorum, edito a Labbeo (*Bibl. manuscr. l. br., tome I, pag. 67*), quæ in vulgatis Editionibus frustra quaesieris. Adverte, apud Labbeum (*Loco citato*) errore amanuensis, *Beatissimi martiris Saireli* perperam, pro *Aciseli*, nomen scriptum esse. Sancto Aciselo martyri quædam Martyrologia addunt sanctam Victoriæ : et Missali et Breviario nostro inscribitur *Aciseli et comitum*, inter quos forte Victoria fuit. Tradunt Ado et, ex eo, Usuardus, Cordubæ ob commendationem pretiosæ mortis eorum ortas divinitus florentes colligi die festo sancti Aciseli. Martyrologia Hieronymiana vetustiora de sancta Victoria silent ; de rosas tamen Lucense Florentini meminit sic xiv Kal. Dec. : *In Spania, Corduba civitate, Aciseli martiris. Hac die colliguntur ibidem rosæ.* Similia in Geltonensi leguntur ; at Corbeiensis Dacherii silet de rosas. Plura de sancto Aciselo, si vacat, legas apud Tamatum de S. Iazari in Martyrologio Hispano (*Tom. VI, pag. 204*).

et ammirabilis Deus : respice quesumus hujus fidelis A populi tui religiosissimum conventum : in recordationem tui Martyris Aciseli : ad laudandum te ut animiter congregatum. Et cunctorum qui prospicis votum : placidum accommoda paterne pietatis affectum. Reple singulorum corda dono spiritus principalis : et a cunctis expelle vicium infructuosi timoris. Ut pro veritate discamus indubitanter animas ponere : et ad celestem gloriam obtinendam totis viribus festinare. Nec vero pura libamina sacrificii salutaris sereno obtutu respiciens : ita nostris oramus precibus semper adesse digneris : quo et pro obsequiis **407** Martyris tui Aciseli largus nobis remunerator existas : et in die adventus tui faciem tuam nobis placatus ostendas. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. O quam admirabilis es hodie Domine : in oculis plebis tue Martyris tui Aciseli B palma triumphalis victorie. Dum gloriosus hic dies festivitatis ejus : et adventus tui laudabilis ^a exornatur : et passionis ipsius titulis illustratur. Pro quo quesumus Domine clementiam tuam : ut effusus ejus cruor tam offerentibus : quam defunctis obtineat criminum veniam : et adventus glorie tue illustret pectora nostra. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Pax Domine quesumus servetur in famulis : que olim est habita plenissime in electis. Ut sicut per eam Sanctus Martyr tuus Aciscus : et dilectione adventus tui flagrabat : et passionis inflata verbera sustinebat : ita quoque nos per eam et carnalium viciorum inlecebras evincamus : et adventum incarnationis tue devotis mentibus celebremus. *ñ*. *Chorus.* Amen.

Inlatio. Equum et justum est : dignum : et pulcrum est : nos tibi semper gratias agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Qui sancto suo geminam Acisclo coronam donavit : dum in eo et meriti honorem : et martyrii dignitatem mirabiliter consummavit. Qui secutus est ingressu impigro Dominum Salvatorem : et impios contempsit furore sacrilego sevientem. Currebat enim alacer per metas seculi blandientis : ut apprehenderet bravium perpetue claritatis. Toleravit exilia. Sustinuit obprobria : tantum ne fraudaretur celesti victoria. O beata passio sancti Martyris : qui caput calcavit tortuosi serpentis : et hostiam obtulit sui beatissimi sanguinis. Elegit caput mortalibus membris infixum abscisioni subijcere : quo posset capiti sempiterno suum caput infligere : et cum ceteris sanctis sanctam Domino gloriam decantare. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare : Ita dicentes. *ñ*. Sanctus.

^a *Exornatur.* Forte, *erordum* ; nam Gotho-Hispani a festivitate sancti Aciseli Adventum inchoabant, ut patet ex oratione *Post Sanctus* in qua : *Ex ejus festivitate moris nostri est adventus Filii tui gloriam in laudibus inchoare* ; et rursus in *Benedictione* dicitur : *Omnes qui leati martiris Aciseli festum excolitis, et divinæ incarnationis mysteria amodo celebranda in laudibus inchoatis, e. c.*, et in Breviario similia leguntur. Sed circa initium Adventus varia fuit Ecclesiarum Hispaniæ disciplina, ut in præfatione monuit.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus et ammirabilis : Dominus noster Jesus Christus Filius tuus. Qui beatum Martyrem suum Aciscum : et virtutum floribus exornavit : et passionis gloriæ extulit. Quesumus igitur Deus Pater : ut eo suffragante detur nobis perseverantia bone vite : ex cujus festivitate moris nostri est adventus filii tui gloriam in laudibus inchoare. Per ipsum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Oblatum tibi hoc sacrificium : illustratione quesumus adventus tui omnipotens Deus sanctificetur. Quo mereamur omnes qui hunc diem Martyris tui Aciseli annua celebritate excolimus : nostrorum criminum veniam eo suffragante percipere : et horum perceptione libaminum mundati a crimine : regnum tuum ammirabiliter p. estolare.

ñ. Amen.

Ad Orutionem Dominicam.

Omnes nos : qui terribilem adventum tuum Domine expectamus : refoveat et confortet ille veritatis spiritus : quo Martyr tuus Aciscus ad subeunde passionis certamen est roboratus. Ut sicut idem Martyr tuus eodem spiritu in se permanente : post consummatum supplicium meruit consortium beatorum : ita nobis eodem nunc pro nobis interpellante : mereamur nostrorum obtinere veniam delictorum : cum his quibus nos docuisti verbis exclamaverimus e terris. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Omnes qui beati Martyris Aciseli festum excolitis : et divine incarnationis mysteria amodo celebranda in laudibus inchoatis : benedicamini deo spiritu principalis. *ñ*. Amen. Amor adventus Dei emaculet vos ab omni delicto : quo positis post transitum Martyris sui Aciseli adunari consortio. *ñ*. Amen. Ut celebritas adventus Domini vos exuat a crimine : et obsequium Martyris eternam vobis preparat mansionem. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et.

Dicat Chorus. Gustate. *Quere in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Com. Refecti Christi corpore et sanguine **408** te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio plurimorum Mart. fol. 426.

In octava Sancti Martini :

Omnia dicantur ut in festo ipsius. fol. 402.

In Sancti ^b Romani Martyris :

Ad Missam. ^c Officium.

Sanguinem justorum requiram ego : dicit Domi-

^b *Romani.* Sanctum Romanum exorcistam et diaconum Cæsariensem, qui Antiochiæ, anno primo persecutionis Diocletiani, generoso, si quis unquam alius, martyrio coronatus est, Menologia Græcorum et Martyrologia Latinorum die 18 Novembriis enuntiant. Antiquum esse ejus in Hispania cultum, probat hymnus

^c *Officium.* Ex ps. ix, 13 et Apocal. xxi, 3. *ñ*. Sap. v, 17.

nus : et habitabo cum eis in regno meo : alleluja : A Dominum est merces eorum. P. Et habitabo. J. alleluja. J. Justi autem in perpetuum vivent : et apud Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sca-

bat hymnus Prudentii 10 de Coron., in Gallia, homelia sancti Eucherii Lugdunensis episcopi (*De S. Romano*) quæ sub nomine Eusebii Gallicani in Bibliotheca Patrum legitur (*Tom. VI, pag. 671, Edit. Paris.*), et ecclesie Viennæ et Lugduni ejus nomini sæculis v et vi erectæ (*Tillem., Hist. eccl. tom. III, pag. 624*), de Colonia, *Hist. litter. Lugdunen. (T. II, pag. 297)*. In Missali Mozarabum missam propriam habet, in Breviario officium proprium, et plerasque orationes in Orationali Gothico (*Pag. 6*). De eo tantum Martyrologium Bedæ Genuinum, et libri liturgici Romani antiqui silent. Martyrium sancti Romani fuisse describit Prudentius (*Hymn. 10 de Coronis*). Initium et finem ejusdem diligenter scribit Eusebius Cæsariensis (*Hist. eccl. lib. VIII ; de Mart. Palæst., cap. 2, Edit. Vales.*), et rursus idem Eusebius (*Lib. II de Resur. et Ascens.*) attingit martyrium sancti Romani, et multa supplet quæ in libro de Martyribus Palæstinae omiserat. Est hic liber, sive sermo, unum ex quatuordecim opusculis Eusebii Cæsariensis editis a Sirmundo (*Oper. Sirm. tom. I*), quæ, quamvis Latine tantum exsint, tamen Sirmundus, Hen. Valesius, Tillemontius, Ruinartius, alique passim, tanquam genuinum Eusebii Cæsariensis fetum, laudant (*Vid. Oudinum, de Script. eccl. tom. I, col. 315; Dupin., tom. II, p. 9; D. Remigium Cellier, tom. IV, cap. 8, art. 13*). Guilielmus Cave ea opuscula tribuit Eusebio Emi seno, cujus hac in re judicium absurdum plane Oudinus pronuntiavit (*Ibid.*). Sunt præterea Romano hujus homiliae inter opera sancti Chrysostomi (*Edit. Maur. tom. II, a pag. 611*). Harum prima, quæ tota versatur circa sanctum Romanum, excisa lingua, loquentem, ut omnes fatentur, est fetus genuinus sancti Chrysostomi; alteram, ob stylli, inquit, diversitatem, aliqui a sancto Chrysostomo adjudicant, alii, et hi harum rerum periti, sub nomine sancti Chrysostomi eam citant. Certe hanc stylli diversitatem Fronto Ducaeus non animadvertit; et in Editione Maurina hæc homilia in appendicem rejecta non est. Tillemontius (*Tom. V, pag. 206*) eam presbytero Antiocheno tribuit, et D. Bernardus de Montfaucon (*In admonit. prævia*) putat ejus esse presbyteri cui munus concionandi alternatum cum Chrysostomo Flavianus imposuerat. Ad veritatem rerum quæ de sancto Romano narrantur, parum refert an hæc secunda homilia sit sancti Chrysostomi an presbyteri anonymi concionatoris, quandoquidem uterque historiam martyrii sancti Romani probe noverat. In hac homilia de pueri martyrio fuse agitur, et sanctus Romanus dicitur occasionem præbuisse passioni suæ, se opponendo præfecto, cum in ecclesiam Christianorum sacrificaturus irrumperet. Exstat quoque homilia Eusebii Gallicani de sancto Romano, de qua supra mentionem feci, sive ea Eucherii Lugdunensis, ut passim traditur, sive alterius æque antiqui tractatoris sit, in qua etiam quædam de infantis martyrio leguntur, et Romanus, sine lingua loquens, laudatur. Acta præsidialia martyrii sancti Romani olim legebantur, quæ præfectus diligenter transcripta Diocletiano miserat. De iis meminit Prudentius (*Hymn. 10 de Coronis*) eaque perlegerat; horum etiam exemplaria in Ecclesia Antiochena conservabantur, ut par est credere. Acta quædam sancti Romani apud Montbriium et Surium habentur, et pariter (*Tom. II, a pag. 17.*) exstant inter Acta martyrum Orientalium et Occidentalium e Codice Syriaco in linguam Latinam translata ab illustr. Stephano Evodio Assemano, archiepiscopo Apamensi; sed hæc Acta præsidialia non sunt, imo medica manu indigent. Passus est sanctus Romanus anno æræ vulgaris 303, anno primo persecutionis Diocletiani, *die septimo decimo mensis Dii, quod est apud Romanos ante diem xv Kalendas Decembris*, inquit Eusebius (*De Mart.*

Palæst., cap. 1), et reipsa die 15 Novembris in vultus Apographis Martyrologii sancti Hieronymi, Lucensi Florentinii, et Corbriensi Dacherii conscribitur Cæsarem Romanus, et die sequenti Antiochie Romanus, Barale, etc. Forte Eusebius morem Ecclesie suæ in annotanda morte sancti Romani secutus est. Certe in Menologiis Græcorum, et Martyrologiis Latinis colitur, non die xv, sed xiv Kal. Decembris Eminentissimus Baronius opinatus est duos existisse Romanos qui Antiochiæ passi sunt, quos in unum Prudentius conflaverat (*In not. ad Martyr. Roman., die 18 Nov.*). In eandem sententiam ivit eruditissimus Florentinius (*Not. ad Mart. La-cense, die 17 et 18 Nov.*). Rationes illis sunt quod Græci in Menologiis duos Romanos colunt; quod horum alter solus, alter cum puero passus sit; quod alter martyrium subiit quia Christianos ad delenda eorum cuntes libera voce redarguerit; alter quia præfectum ecclesiam ingredi volentem prohibuerit; demum quod alter Romanus fuerit clericus, alter monachus. Hæc argumenta infra examinabo diligentius. Huic contraria sententia tenet, unicum existisse Romanum martyrem Antiochenum. In hæc ivit Fronto Ducaeus (*In not. ad hom. 1 S. Chrys., ibi, pag. 99*), quem seculi sunt Valesius (*In not. ad Euseb. lib. de Mart. Palæst., c. 2*), Tillemontius (*Hist. eccl. t. V, pag. 660*), Ruinartius (*Act. Mart., pag. 579*), pluresque alii. Inter utramque hanc sententiam dubius hæret Sollerius (*In not. ad Usuard., die 18 Nov.*) omnemque difficultatem alibi diligentius examinanda non seponit. Mihi, ut in materia difficulti, eorum opinio magis placet qui unicum admittunt Romanum martyrem, eandemque diaconum Cæsariensem, Antiochiæ passum, nec puto Prudentium, aut inscitia rerum, aut ornandi carminis causa, e duobus unum fluxisse Romanum, sed præcipua martyris gesta, et Dei miracula in ejus passione patrata, fideliter narrasse, uti in Actis præfectoriis legerat. Non tamen censendus est ipsa Acta transcripsisse, nam carmen pauxit, eaque ob causam minuta quedam prætermisit, et in concionibus proluxit est, in quibus credibile est eum dicta sancti Romani fuisse explicasse. Nam et sanctum Romanum in tormentis positum plura in contemptum Idolorum et ad Dei veri laudem dixisse, inuunt Prudentius cum eum *fortem Dei assertorem* dicit, et sanctus Chrysostomus cum ait, eum, instar citharæ et cymbali percussit, carmen pietatis edidisse. Cæterum cardo hujus difficultatis in silentio Eusebii Cæsariensis (*Lib. de Mart. Palæst., cap. 2*) vertitur; at ille (*Ibid.*) haud obscure se multa prætermisisse innuit; nam si nihil in passione sancti Romani contigerat præter ea quæ in citato libro refert, qua fronte dicere potuit, Romanum *generoso, si quis alius unquam, martyrio decoratum esse?* At si dixerimus Eusebium in libro de Martyribus Palæstinae pleraque ad martyrium sancti Romani spectantia de industria omisisse, difficultas omnis evanescit. Multa autem omisisse Eusebium et Prudentii (*Hymn. 10 de Coronis*) et Chrysostomi (*Hymn. 1 de S. Rom.*) et anonymi, qui forte Chrysostomus est (*Hymn. 2 de S. Rom.*), et ipsius Eusebii (*Lib. II de Resur. et Ascens.*) probat auctoritas. De industria ista prætermissa esse haud dubitandum est, cum ea ignorasse Eusebium vix sit credibile; sed quia Romanus, cum Antiochiæ passus fuerit, inter Antiochenos martyres potius numerari debuit, quam inter Palæstinos, ad quos gente, non martyrio, pertinebat, certamen ejus breviter tantum, in libro de Martyribus Palæstinae, attingit, et excusationem quandam facit quod omnino de eo locutus sit. De puero vero martyre prorsus silet, quia ille ad Palæstinos ne gente quidem pertinebat.

cto : in secula seculorum : amen. P. Et habitabo.

Oratio. Laus tua Domine in Ecclesiis Sanctorum persinet : et fidelium pectora in te semper exultent. Ut dum pro debito exultant : merito sancti letentur in gaudio fideles populi. Quique vero laudem in tuo honore depromimus : cum Sanctis tuis promissa gaudia impetremus. *ñ.* Amen. Per misericordiam. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Prophetia. Vos omnes Sancti Dei vocabimini ministri Dei nostri. *Quere in f. sto. Sancti Cosme et Damiani. fol. 78.*

Psallendo. Transivimus per ignem et aquam : et induxisti nos in refrigerium. *ÿ.* Probasti nos Deus : sicut probatur argentum : posuisti tribulationes in dorso nostro. P. Et induxisti.

Epistola. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus. *Quere in festo Sancti Christofori et comitum. fol. 349*

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam
(*b. Cap. VI, XXIII.*)

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus elevatis oculis in discipulos suos : dicebat. Beati pauperes : quia vestrum est regnum Dei. Beati qui nunc esuritis : quia saturabimini. Beati qui nunc fleis : quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint homines : et cum separaverint vos : et exprobaverint et ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter filium hominis. Gaudete in illa die : et exultate : ecce enim merces vestra multa est in

^a *Psallendo.* Ps. LXXV. 12. *ÿ.* Ibid., 10, 11.

^b *Cap. VI.* Vers. 20-24; xx 1, 28-31.

^c *In multis.* Vulg., in tentationibus meis.

^d *Sacrificium.* Danielis vii, 27. *ÿ.* Ibid., xii, 1, 2, 3.

^e *Annua.* Sanctum Romanum martyrem anno 1 persecutionis Diocletiani die xv Kal. Decembris passum esse, ex Eusebio Cæsariensi (*De Mart. Palest.*, cap. 1, 2, *Ed. Val.*) eruitur; nam in fine capituli primi cum retulisset, martyrium Alphæi et Zachæi contigisse die 17 mensis Iii quod est apud Romanos ante diem xv Kal. Decembris, illico subdit : *Sed et memoria digna sunt in primis quæ circa Romanum martyrem eodem die Antiochiæ gesta sunt.* Hæc cap. 2 (*Ed. Val.*) leguntur; illud autem eodem die sumendum non esse de die quo captus est sanctus Romanus aut quo igni addictus, et deinde, a rogo abductus, lingua illi præcisa est, sed de die quo in carcere, in ipso jacens nervo, fractis laqueo faucibus, martyrio, sicut optaverat, exornatus est, ipse Eusebius ostendit; nam in eodem capite scribit, sanctum Romanum, post abscissam linguam, diutissime in carcere maceratum esse, jacentem in ligno, ad quatuor usque puncta distentos pedes habentem; addique necatum esse anno primo persecutionis, cum imperatoris vicennalia jam adessent, et ex solemnibus more universis qui in custodia habebantur indulgentia publice per præconem annuntiata esset. Jam vero ex libro de Mortibus persecutorum habemus vicennalia Diocletiani a die xii kal. Decembris anno æræ vulgaris 303 celebrata esse, atque adeo diem xv kal. Decembris, de quo Eusebius, diem esse gloriosæ mortis sancti Romani. De hac re fusius aliquantulum dixi, quia modus loquendi hujus orationis Missalis nostri nonnihil similitudinis habet cum loquendi modo Cæsariensis Eusebii; nam et in oratione dicitur : *Annua celebritatis recursio hunc diem nobis repræsentat... quo olim beatissimus martyr Romanus, et miraculis claruit, et suppliciiis triumphavit, quod de die emortuali sancti*

celis. Secundum hæc enim faciebant prophetis patres eorum. Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus multis. Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum : ut edatis et bibatis super mensam meam in regno : et sedeatis super thronos judicantes : duodecim tribus Israel. *ñ.* Amen.

Lauda. Alleluja. *ÿ.* Beati qui habitant in domo tua Domine : in secula seculorum laudabunt te. P. Alleluja.

^d *Sacrificium.* Regnum et potestas et magnitudo regni dabitur populo Sanctorum : alleluja. *ÿ.* Consurget Michael princeps magnus : et salvabitur omnis qui inventus fuerit in libro scriptus : et qui ad justiciam erudiunt multos : fulgebunt quasi stelle in perpetuas eternitates : pertransibunt plurimi : et multiplex erit scientia. P. Populo.

Missa. ^e Annua celebritatis recursio hunc diem nobis fratres charissimi representat : et lachrymis sacrandum et hostiis libandum. In quo olim beatissimus Martyr Romanus : et miraculis claruit : et suppliciiis triumphavit. Ipse quippe fores domus Dei fortiter obserans : ad victricia martyrii bella incitavit fidelium populorum catervas. Quo et in fide Domini viriliter permaneret : et inimicum fidei limen domus Dei ingredi non sinerent. Unde in honorem tanti Martyris : summi redemptoris clementiam flagitemus : et pia ei vota reddamus. Nam idem qui dedit in Martyre Romano repugnandi fidu-

Romani constat intelligendum esse; dies vero quo, felici morte, sanctus Romanus palmam gloriæ adeptus est, in Martyrologiis Latinis, et in Menologiis Græcis, plerumque non xv, quo eum necatum esse asserit Eusebius, sed xiv Kal. Decembris signatur. Verum quidem est, in Apographis vetustioribus Martyrologii Hieronymiani sanctum Romanum die xv Kal. Decembris signari Cæsariæ in Palestina, die vero xiv Kal. Decembris Antiochiæ, simul cum Barile, et rursus simul cum Barile xv Kal. Martias; et in Menologio Basilii Græcos die 18 Novembris sanctum Romanum Antiochiæ, in carcere, laqueo necatum, et die 16 Martii sanctum Romanum diaconum Cæsariæ gladio passum referre; eodem die 18 Novembris in Menologio Canisii (*Lect. antiq. tom. II, vet. Ed.*) commemorari; hæc tamen frustra adducuntur ad probandum duos existisse Romanos martyres Antiochenos; sexcentis enim et amplius exemplis constat Ecclesias pro suo commodo, aut pro episcoporum libito, sanctorum festivitates diversis diebus ab iis quibus passi sunt celebrasse, etiam ubi nullus erat prætextus, aut translationis reliquiarum, aut dedicationis basilicæ. Hæc cum diligentius non animadvertent Martyrologiorum collectores, aliquando eundem sanctum distinctis diebus in tabulas suas intulerunt, nec tantum diversis diebus, sed nonnunquam eundem sanctum diversis urbibus attribuunt, ac si plures forent. Demum advertendum, in Orationali Gothico (*Pag. 6*) esse titulum : *Oratio decimo Kalendas Decembres, quando et sancti Romani festum incurrit.* Hæc autem decimo mendo scriptum est pro decimo quarto Kalendas Decembres, ut ex serie titularum subsequentium patet; nam immediate subsequens titulus inscribitur : *Decimo tertio Kalendas Decembres*; tum : *XII Kal. Decembres*; post hæc : *XI Kal. Decembres*; deinde : *X Kal. Decembres orationes in die sanctæ Cælie*, hoc est sanctæ Cæciliæ; qui omnes tituli prima manu exarati sunt.

^f *Inimicum.* Ita in *Or. Goth.*, pag. 6, or. 3.

ciam : quo non permetteret hostem Domini intrare A in aulam : dabit in nobis Spiritus Sancti virtutem invictam : quo et adversarium nostre anime superemus : et eum in nostri cordis hospitio introire minime permittamus. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Deus qui beatissimi Martyris tui Romani precibus ita adfuisti : ut paratum ad supplicium suum ignem sic celestium extingueres pluviarum ex gurgite : ne locus flammæ ullo modo videretur accense : tu in nos eo apud te suffragante petulantie divini flatus incontinua extingue : ut super nos ita stillent gutte tui amoris : quo mereamur fructum capere eterne felicitatis. *ñ*. Amen.

* *Fores ecclesie.* Sanctum Romanum ab ingressu ecclesie conatum esse prohibere præfatum Asclepiadem, Missale nostrum et Orationale Gothicum non semel docent. Idem quoque docent Prudentius (Hymn. 10 de Coron.) et sanctus Chrysostomus (Hom. 2 de S. Romano). Uterque asseruit, sanctum Romanum, ob libertatem loquendi, qua hac occasione usus est, excruciatum fuisse ; at Eusebius (De Mart. Palest.) ait, cum Antiochiam eo ipso tempore venisset quo ecclesie destruebantur, multosque omnis sexus ætatis, templa deorum, sacrificandi causa, adeuntes vidisset, propius accessisse, et elata voce objurgare eos cœpisse, ob cuius facinoris audaciam illico comprehensum igni addictum esse, etc. Hæc tamen non sufficiunt ad convincendum duos exstitisse Romanos martyres Antiochenos, alterum qui præfecto se opposuerit in ecclesiam irruenti, alterum qui plebem ad delubra deorum confluentem objurgavit. Nam, ut Fronto Ducaeus (In not. ad hom. 1 S. Chrysostomi de S. Romano martyre) animadvertit, Sæpe fit ut, dum eandem pugnam duo historici narrant, quidam ejus partes ab uno attingantur, quedam ab alio præmittantur. Non tamen sibi invicem contradicunt isti, neque diversas pugnas, sed unam eandemque narrant. Idem de martyrio sancti Romani sentiendum. Sane si tot admittendi sunt Romani martyres, quot apud probatos scriptores cause adducuntur quæ occasionem ejus martyrio præbuerunt, saltem tres et fortasse quatuor distincti Romani sentiuntur ; nam Eusebius citatus ait, Romanum comprehensum esse quod populum templa nunquam adeuntem objurgavit. Prudentius vero et Chrysostomus quod præfecto in ecclesiam irruenti se objecerit ; at idem Chrysostomus, vel, si v's, alius (Hom. 1 de S. Romano), ait, sanctum martyrem cum Christianos Antichia metu persecutionis fractos invenisset, et plerisque a pietate defecisse aliosque dubios comperisset, totum se ad exhortandum corroborandumque fideles dedisse, ac tantum apud eos profecisse, ut pagani, repente factam mutationem animadvertentes (nam fugitivos reduxit, metum expulit, et pro timidis audaces fecit), in Romanum, tanquam in auctorem ejus, virus omne effuderint, linguamque illi propterea amputatam fuisse, ut voce qua fruebantur martyris discipuli, et concilio destituti, atque admonitione privati timidiore evaderent. En igitur ter in Romano. Dabo quartum. Eusebius Cæsariensis (lib. 11 de Resur. et Ascens.) inter Opera S. rimundi (Tom. 1, col. 66) scribit : In Antiochenorum illa urbe Romanus quidam exstitit martyr ; iste peregrinus advenerat illo ; cum natem jactavit impetatoribus illam tunc videret ei itatem, invenerat enim jam multos milites Ecclesie cecidisse, non est passus dare diabolo locum ut exsultaret, sed exstantem jactem de his qui fuerant superati aggreditur : Non recedes lætus, habet enim Deus milites qui superari non possunt. Index autem... præcepit eum induci. Tormenta adhibentur, etc. Ille Romanus non rapitur ad tormenta et mortem quod sacrificantes mereperat, non quia præfectum ab ingressu ecclesie averterat, non quia fideles animaverat ad constantiam

Post nomina. Oratio. Rex noster et Domine qui ex ore Theodoli infantuli Martyris tui fecisti laudem : dum linguam ejus concessisti esse discretam per donum gratie : qui adhuc plene fari non poterat per etatem : da in ore nostro **468** et sapientie cantum : et petitionis effectum. Ut qui in hoc die Martyris tui Romani has tibi hostias immolamus : tam viventibus quam defunctis indulgentiam criminum impetremus. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Fac nos eterne Deus ea pace tibi conjungi : qua Sanctus Romanus Martyr tuus accensus : hostem a fores Ecclesie tue minime intrare permisit. Ut sicut ille per eam evicit tempo-

in fide, sed ipse sponte, ut ostendat Christo non deesse milites qui superari non possunt, judicem aggreditur, se tormentis et morti objicit. Num igitur quatuor sunt Romani? Minime ; sed dum martyrium unius Romani narratur a diversis, alii hanc, alii illam ejus partem describunt, cæteris prætermittis. Romanus enim, cum Antiochiam venisset postquam edicta persecutionis proposita fuissent, et omnia terrore et sollicitudine plena invenisset, desertores fidei increpat, terret, et ad fidem revocat : en causam martyrii quam adduxit Eusebius (Lib. de Mart. Palest.). Stantes in fide laudat, hortatur, dubios animat ad bene sperandum, ad vitam præsentem contemnendam ut futuram assequantur : en causam quam Chrysostomus (Hom. 1 de S. Rom.) affert. Deinde cum præfectus vellet ingredi ecclesiam, Romanus, moriendi pro Christo cupidus, fideles hortatur ne elabi s'nant oblatam occasionem rapiendi martyrii palmam ; neque satis illi fuit cunctos ita ad certamen fidei animasse ut viri, mulieres, parvulique statuerent in eodem loco mortem, pietatis causa, oppetere, sed, præmissa brevi ad Deum oratione, de ecclesia exsilians, prodiit in vestibulum, et jam irruentem impietatis inundationem coarctat, præfectum ipsam invadens : *Siste, inquit, tyranne, furiosum hunc curam, imbecillitatis tue mensuram agnosce, crucifixi terminos reverere*, etc. en causam quam Chrysostomus (Hom. 2 de S. Rom.) et Prudentius (Hymn. 10 de Coron.) voluit occasionem dedisse martyrio, et hoc tempore credibile est Romanum dixisse præfecto : *Haud lætus discedes, et habet Deus milites qui vinci nequeunt*, et alia qua refert Eusebius (De Res. et Ascens., lib. 11). At, inquis, persecutio incipiebat ab ecclesiarum eversione, atque adeo stantibus ecclesiis ad sacrificandum non compellebantur Christiani. Hinc sequitur, non eundem fuisse Romanum qui præfectum ab ecclesia amovit, et illum qui sacrificaturos corripuit. Verum ista non satis solido nituntur fundamento. Nam, etsi Nicomedie ecclesia diruta est, tamen in aliis urbibus idem factum esse credibile non est, imo rationi videtur

magis consentaneum, præus proposita esse edicta Augustorum, et Cesarum, ut omnes scirent professionem religionis Christianorum vetitam esse, et simul innotesceret quomodo erga Christianos quisque se gerere debebat, et tum demum eversas esse ecclesias ; at interim, procul dubio, haud pauci, tum ethnicorum, tum Christianorum, ad delubra sacrificaturi confluxerunt, quos Romanus redarguit, qui Antiochiam venerat, propositis jam edictis, cum in urbibus quibusdam, per quas transierat, ecclesie dirui cœperant. Quare ex hoc capite nulla suppetit ratio qua cogamur duos Romanos martyres admittere. Neque hoc prætermittendum, Chrysostomum (Hom. 2 de S. Rom.) aperte docere præfectum ad ecclesiam contendisse, eo autem modo, ut in ara incruentia victimas diis profanis mactaret, atque ideo, post sacrificium solenne cum sacrificulis et omni pompa sacrificii ad ecclesiam pergeret stillantem sanguine mox facti sacrificii, præ se ferens securum, incruentum illa e.

rale supplicium : ita quoque nos ea in nobis permanente : et mundi inlecebras respiciamus : et devoto hostile eterna gaudia prestolemur. R. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est nos tibi gratias agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum. Qui est admirabilis in Sanctis : et fidelis in verbis suis. Predixit quippe ille hos posse linguis eloqui a nobis : qui signati in eum credidissent stigmatibus crucis. Quo celestem dono verborum claruisse viderimus etiam Martyrem suum hunc Romanum. Qui recissis meatibus lingue : nobis adorsibus Dominum meritum confutare. Furor namque sacrilegi persecutori horrendus : volens in Martyre Christi extinguere fidem : radicibus desecavit loquacis ejus organum lingue. Putans quod illius non posset remanere fides in corde : cujus confessionis prolata non fuisset ex voce. Sed non abegit ab ore Martyris adorsum : qui a corde ejus non potuit dirimere ex parte perditum verbum. Ipse quippe verborum dator loquebatur in Martyre : in quo vivunt omnia rationis conditione. Namque linguis ori nunquam deest organum vocibus : si tamen habitat in eo cognitio veritatis. Ille etenim si precipit mutata nature lege tota membra omnisque humana artus possent reperceros sonos formare verborum : qui fecit ut sola in homine lingua loquatur. Unde Romanus hic Martyr de amissione lingue non doluit : cum in se Dominum loquentem audivit. Sed protinus medico

ad nefarium sacrificium perquirebat. At Prudentius silet de intentione quam habuit sacrificandi, et ait praefectum ad ecclesiam venisse ut aram everteret, et foribus sublatis, basilicam ipsam pessumdaret : ista autem conciliari possunt si dicatur Asclepiadem in animo habui se prius in ara ecclesiae sacrificare, ut hac etiam injuria Christianos et Deum verum afficeret, ac deinde basilicam evertere.

^a *Nobis. Lege novis adorsibus.* Id est, verbis novis, voce et loquela novis.

^b *Puerulus Theodolus.* De hoc puerulo fuse Prudentius (*Hymn. 10 de Coron.*), sanctus Chrysostomus, sive alter, inter ejus Opera (*Hom. 2 de S. Roman.*), Eusebius Gallianus, sive Eucherius Lugdunensis (*Hom. de S. Rom.*). In Martyrologiis passim *Baratos* appellatur, in Missali et in Breviario Mozarabum *Theodolus*, in Orationali Gothico *Theodola*. Graeci in Menologiis de eodem, omisso proprio nomine, meminere ; de eo Eusebius silet in libro de Martyribus Palaestinis, quia Palaestinus non erat, et in l. b. II de Res. et Ascens., quia ad materiam quam in eo libro tractat hujus martyrium non pertinet ; eadem de causa sanctus Chrysostomus eum (*Hom. 1 de S. Romano*) omisit. Nam tota illa homilia agit de miraculo Romani loquentis excisa lingua. Ocasione martyrio hujus pueruli sanctus Romanus praebuit ; cum enim assidue urgeretur a iudice ad cultum demonum, ut ostenderet ejusmodi cultum non esse rationi consentaneum, infantem e foro duci postulavit, ut eum de rebus quibus a iudice interpellabatur arbitrum constitueret. Annuit praefectus, puerulum e turba astantium fortuito captum in medio statui jubet, cui Romanus : « Fili, inquit, quid tibi videtur, unusue adorandus est Deus, an plures? » Subrisit infans, et : « Unus plane Deus omnipotens colenda est, resp. milit, genera deorum multa nec pueri putant. » Ad haec, quae omnino praeter ejus expectationem audiverat, freuens Asclepiades : « Et quis te ista docuit? » et in-

desecanti linguam : ab intus protulit et in sacrificio eum Domino litandam : offerre curavit. Ut haec quoque erat pronuncia sensuum, experitrix secretorum : et totius corporis beneficium : prima Deo in laudibus hostia offerretur : et sic reliqua subjecta membra corporis sequerentur. Proinde te sancte Pater exposcimus : ut ipse per os nostrum semper loquaris : et corda nostra repleas spiritualibus documentis. Ut quicquid nunc coram te in confessione peccatorum nostrorum deposcimus : tu accipias : et dona future gratiae que speramus impertias. Crea quoque in nobis cor rectum : spiritum novum : noveque laudationis preconium : ut tam corde quam voce te cum omnibus Sanctis tuis conlaudemus : atque ita dicamus. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

^B *Post Sanctus.* Vere sanctus : vere benedictus in Sanctis tuis : vere inestimabiliter gloriosus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Ob cujus fidem fortissimus athleta Romanus animam posuit : et ^b puerulus Theodolus furenti gladio lactantis infantie collum subiecit. Pro quo te Deus Pater soli tibi debetur honor virtutis : et eterne gloria potestatis : quem et elinguis Romanus voce concelebrat : et infantulus Theodolus adorandum piis documentis insinuat. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Christe redemptor nostrae mortalitatis : qui celestibus aquis emissis Romanum tuum olim ^c liberasti a flammis : immitte nunc su-

ans intrepide : « Mater, inquit, et matri Deus. » Erat enim parente Christiana genitus. Nec mora, infans in equuleum tolli et immaniter torqueri coram matre jubetur, ac deinde decollari, ut Prudentius et Chrysostomus distincte tradunt.

^c *Lib. rasti.* Sanctus Chrysostomus in utraque homilia de sancto Romano de supplicio ignis quo condemnatus fuit silet. Eusebius Caesariensis (*De Mart. Paest.*, c. 5) scribit quidem, sanctum Romanum ad locum ubi comburendus erat hilari vultu processisse, et a rogo de sententia Caesaris, qui tum forte praesens aderat, esse revocatum, at de aqua coelitus immissa, ne rogos accendi posset, omnino silet. Sed Missale nostrum et hac oratione *post pridie*, et supra in *alia oratione*, et infra in *benedictione*, aquam e caelo immisam commemorat, ne accendi posset flamma ad martyrem Romanum urendum. De hoc miraculo Prudentius (*Hymn. 10. de Coron.*) et Eusebius (*Lib. II de Resur. et Ascens.*) fuisse agunt. Ab utroque traditur, sanctum Romanum et infantem post tormenta carcere clausos fuisse, atque inde eductos iterum in equuleo suspensos et cruciatos fuisse ; praefectus autem (qui a Prudentio et Menologio Basilii appellatur Asclepiades), inquit Eusebius, *volens flectere hunc juvenem, Romanum, scilicet, voce, et manibus, oculisque tortores incitabat ; sed cum fatigaretur torquentes, et jam nulla esset derelicta tormentorum adinventio : Cur jam, tyranne, cessas? inquit martyr ; confessus sum verum regem esse Christum.* Quo dicitur : fensus praefectus (ita enim illud interpretatus erat ac si negasset imperatores et Caesares veros reges esse), Romanum igne damnavit, quia ita de martiali ausus erat loqui, puerulum autem decollari jussit. Hunc inter tormenta Prudentius et Menologium Basilii exclamasse tradunt *Sitio*, et aquam posuisse, quem mater astans hortata est ad sitim etiam fortiter tolerandum : « Brevi enim ad fontem vitae perennis venies, » aiebat ; illum autem, matris voce excitatum alacri-

per hoc sacrificium imbres tue benedictionis : ut qui ex eo libaverint : et peccatis careant : et virtutum spiritualium copiam adipiscantur. *ñ. Amen.*

Ad orationem Dominicam. Memores dilectissimi fratres Romani beatissimi interritam fidem : et inconcusse spei soliditatem : qua se predixit paratum sibi incendium nullis modis esse visurum : cor nostrum armis spiritualibus perarmemus : et ea que a Deo postulaverimus : posse provere i credamus. Nani idem qui tunc propicius adfuit sui Marty-

ris voto : et erit procul dubio nostre confessionis acceptor. Ut qui illi tribuit martyrii palmam : non rejiciat nostram in honore tanti Martyris obsequiam. Extendamus ergo cum palmis ad ethera vocem : et ea que nos ipse instituit orare : proclamemus e terris cum summa mentis intentione. *Pater noster.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

410 *Benedictio.* Redemptor noster ac Dominus : qui * elinguem Romanum fecit insigniter eluqui :

ter et tormenta et sicut superasse. Tradit etiam Prudentius, sanctum Romanum a sententia præfecti ad Christum iudicem appellasse, ac deinde prædixisse se comburendum non esse, et Missale nostrum in oratione altera innuit Deum id concessisse precibus sancti Romani ut ab ignis supplicio liberaretur : *Deus qui beatissimi martyris tui Romani precibus ita adfulisti, ut paratum ad supplicium suum ignem sic celestium extingueres pluviarum exurgite, ne locus flammæ ullo modo videretur accensæ, tu in nos, etc.* Romanus igitur procedit ad supplicium lætus, et coronatus sanguine.... portans in humeris crucem, et in fronte signum regale, crucis nimirum, quam, more Christianorum, fronti imposuerat (*Euseb. de Res. et Ascens., l. II*). Prudentius pariter scribit, sanctum Romanum, cum ad ignem raperetur, gessisse furcam, cui alligandus aut clavus ligendus erat. Addit Eusebius (*Ibid.*) ex astante populo alios dixisse : « Ubi est istorum Deus, » alios, et hi Judæi erant, in memoriam revocasse Deum olim tres Hebræos ab igne illæso servasse, quæ cum in contemptum religionis Christianæ jaciarentur, enubes, cum fragore et vento valido, ingentem vim grandinis et aquæ undatim effudit, congestum regum dissipat, ignem exstinguit, Bustuarii cum turbine frustra luctantur, nec rogam reparare, neque ignem accendere queunt. Ad præfectum refertur, cælum prohibere ne ad supplicium Romani rogas accendatur : præfectus de tota re Cæsarem certiorum facit, quo inconsulto, sententiam mutare ausus non est. Hæc cum Galerius audivisset, quamvis graviter tulerat quod martyr dixerat *verum regem esse Christum*, tamen præfecto respondit cum Deo iurgandum non esse, sed istum quem Deus liberavit dimitti debere ; atque ita Romanus, Dei beneficio, rogam, uti prædixerat, evasit (*Euseb., l. II de Res. et Ascens.*). Impera oram præsentem fuisse Antiochiæ cum sanctus Romanus igne condemnatus est, Eusebius Casariensis (*Lib. de Mart. Palæst., c. 2*) aperte dicit, et rursus (*Lib. II de Resur. et Ascens.*) haud obscure innuit : eum quidem τὸν φαοδίον appellat ; sed ex ipso Eusebio, aliisque ejus ævi scriptoribus, constat non modo Augusti, sed et Cæsaris, promiscue apud Græcos τὸς φαοδίος dictos esse. Et hunc imperatorem Valesius (*In not. ad lib. de Mart. Palæst.*) Galerium esse opinatus est, quem secutus sum. At Acta martyrum Orientalium et Occidentalium, quæ e Syriaco in Latinum transtulit archiepiscopus Apamensis Evodius Assemanus (*Part. II, pag. 178*), habent, iudicem sanctum Romanum igni adjudicasse, quo majorem apud Diocletianum imperatorum principem, qui tunc Antiochiæ aderat, iuret gratiam, et infra : *At Diocletianus latam a iudice sententiam inhibuit.* Hæc clara sunt. Nihilominus a recepta sententia recedendum non est, quam satis efficaciter comprobat auctor libri de mortibus Persecutorum, ex quo habemus, Diocletianum anno 303 Nicomediæ biemem transgisse, atque inde, forte mense Aprili, aut Maio, Romam versus perrexisse, Romæ a die 20 Novembris vicennalia celebrasse, atque xiii Kal. Januarii Roma decessisse, Ravennæ Kalendis Januarii 304 consul re processisse. Hæc citatus Scriptor (*Cap. 10, 13, 14, 15, 17*). Galerius autem biemem anno 303 transiit Nicomediæ cum Diocletiano, quem

tandem impulit ad sævissimam persecutionem contra Christianos movendam, cui die 23 Februarii initium factum est, et die sequenti 24 edicta persecutionis proposita fuerunt Nicomediæ. Deinde, nequitiæ Galerii, ut scribit citatus auctor (*Cap. 14*), incendium in palatio Nicomediensi excitatum est, quo pars ejus conflagravit, ac quindecim diebus interjectis, aliud rursus incendium molitus est Galerius, qui tunc Nicomedia decessit, contestans fugere se ne vivus arderet. Relicto igitur Nicomedia : Diocletiano, Galerius post medium mensis Martii, et fortasse circa finem ejusdem mensis, Orientem versus profectus est. Diocletianus, post discessum Galerii, Nicomediæ aliquandiu remansit, torquendis Christianis occupatus, quos volebat palatium incendisse, ut Augustum et Cæsarem domi suæ vivos comburerent. Hoc igitur patrato scelere, Diocletianus, cum jam felicitas id eo recessisset, perrexit statim Romam, ut illic vicennalium diem celebraret, inquit citatus auctor (*Cap. 17*), quibus apparet Diocletianum toto anno 303 Antiochiæ non fuisse, atque adeo imperator ille qui Antiochiæ aderat cum sanctus Romanus igni traditus est, non alius erat quam Galerius Maximianus Cæsar, qui ut rebus Orientis prospiceret, dum ambo Augusti in Italia versarentur, et pax cum Persis nondum composita erat, Antiochiæ venerat.

* *Elinguem.* De ingenti hoc miraculo silet Eusebius (*De Mart. Palæst., cap. 2*) ; at idem fuse lib. II de Resur. et Ascens. describit. Idem miraculum Prudentius (*Hymn. 40 de Coron.*), sanctus Chrysostomus (*Utraque Homilia de S. Romano*), Eusebius Gallicanus (*Hom. de S. Romano*), Acta martyrum Orientalium et Occidentalium Syriaca, et illatio Missalis nostri (*In hac missa S. Romani*), fuse prosequuntur ; omnium tamen optime totius rei narrationem tenuit Eusebius Pamphili in citato libro, sive sermone secundo, de Resurrectione et Ascensione : refert autem, præfectum tyranno Galerio Maximiano blandientem, Romanum a rogo revocatum non dimisisse, sed e linguam quæ fuerat locutus in hominem incidit jussisse, et in carcerem reduci. Aderat forte quidam Christianus chirurgus, qui a fide, non sponte, sed tormentorum metu, defecerat, eumque, quia apud se paratu habebat ad istam necessitatem ferramenta, cægerunt linguam martyris excedere ; ille invitus quidem, tamen excidit, abscissam vero linguam non abiecit, sed, ut medicamentum, ad sanitatem illius delicti quod admiserat abnegando domi recondidit honorifice, ut solent reliquæ martyrum. Abseissa itaque lingua Romanus illico in carcerem reductur ; quo cum ingrederetur, custos carceris nomen suum proferre jubet, et ille : *Romanus*, inquit, *dicor.* Quam vocem omnium admiratio consequitur, et eorum maxime quibus notum erat Romanum esse læsum, nec nomen suum expedite pronuntiare, ob difficultatem litteræ carinæ. Illico nuntiator iudici et tyranno præsentem Romanum, excisa linguam, expedite loqui. Præfectus suspicatus, medicum fraudem fecisse : *Etiā iste*, inquit, *Christianus adhuc est, et parcens fratri præceptum contempsit. Compræhensus itaque medicus ad iudicem ducitur.* Accensur non recte factum esse munere suo, et Romanum etiam nunc expedite loqui. *At ille, sibi conscius quod mar-*

ora vestra faciat dignis virtutum predicamentis Amen. Concedente divinitate tua Deus noster : qui es vita vivorum : et corona Sanctorum in eterna secula seculorum. Amen. Dominus sit semper vobiscum. Amen. Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. Amen. Deo gratias.

In Sancti ^a Crispini Confessoris.

Officium et omnia alia ut in communi unius Confessoris. Quere fol. 432. Preter Orationem

Mirabilis in Sanctis tuis Domine virtutum exaudi supplices tuos : et peccatoribus vobis beatissimi Confessoris tui Crispini patrocinia largiri charitatis perpetue ubertatem adtribue. Ille coronam virtutis meruit : nos ejus suffragiis te donante veniam criminum : et pacem perpetue charitatis consequi mereamur. Amen.

In ^b Sancte Cecilie Virginis.

Ad Missam. ^c Officium.

Loquebar de testimoniis tuis : alleluja : in conspectu Regum : et non confundebam : alleluja :

icat Chorus. Gustate.

Refecti Christi corpore. Quere in Festo Christi. fol. 267.

Post communio. Domine Deus omnipotens qui es et salus fidelium : quem venturum iudicem crevis verum : esto nobis propicius. Et qui hanc lionem pro nostra nostrorumque salute : vel expiatione nostrorum peccatorum in honorem tui Romani tibi obtulimus : misericordie tue a in nos diffundi sentiamus. Ut qui jam reffecti ad ad mense tue convivium : dono tui muneris equi mereamur premium sempiternum. Amen.

mensura linguam incidere ad interuersionem potquam ad precisionem, cupiens martyrem a tortis liberare, praefecto indignanti, et mortem minanti, respondit : Habeo linguam quam incidi, acutur alius, et secundum mensuram incisae linquidatur illi lingua; si vixerit, mihi imputetur loquatur Romanus. Prodegitur quidam damnacui ad eandem mensuram praeditur lingua, lico moritur. Quo experimento absolvitur medicum. At Romanus diutissime in carcere maceratus, tempore expedite semper locutus est cum aliis ruce, deque Christi victoria conferens, tandem in laqueo fanchius, die 17 Novembris palmam ecutus est. Prudentius, in hac parte martyrianda, omisit Christianum fuisse qui linguam ano excidit, etiam periculum in reo damnato in, et Romanum nomen suum pronuntiasse cum dederetur carcerem, omisit. Narrat autem, quod abius omisit, praefectum voluisse experiri an Romanus expedite loqueretur; quare cum suo mali si-ti jubet, hortatur ut libera loquatur, se inter aures praebiturum promittit. Romanus vero tripodem accensum et thus pro tribunali posita ecenti edicto Diocletianus jusserat) vidisset, hic eum insufflat eo ritu quo daemones exorcizare sol, tum altum duceus suspitium, sermonem hade potentia Dei, et Christi Domini, quem cum epideas expedite loquentem audiret, admiratione errore captus, non habebat quid diceret, quidve e tam insolita cogitaret.

Crispini Confessoris. De sancto Crispino silet ionale Gothicum. De eo tanquam de confessore it die 21 Novembris Missale et Breviarium Mubum, eundem die 19 Novembris Martyrologia urdi et Romanum Baronii tanquam episcopum artyrem, qui capite amputato palmam adeptus commemorant. Et in hymno Breviarii Mozarmartyr dicitur. Nam apud antiquos confessor et yr promiscue aliquando sumebantur. Caeterum nna Julia, Augusta; Parma, Astigi, caput conventuridici, ad Singulum fluvium sita, olim urbs erat copalis, in Batica, modo, amissa dignitate epiali, oppidum est amoenum nomine Exija, aut a ad fluvium Xevl situm, sub archiepiscopatu alensi. Primus episcopus Astigitanus censetur us Crispinus, de quo plura, si vacat, legas apud aium de Salazar (Martyr. Hisp. t. VI, p. 224), etiam (p. 227) catalogum episcoporum Astigitan invenies, quorum ultimus, Arvidius, concilio

xvi Toletano interfuit. Animadvertendum, in provincia Batica binas olim stetisse urbes Astigitanas : alteram urbem liberam dictam Astigi vetus, apud Plinium (Lib. III, cap. 3, Ed. Hard.), modo Alhama dictam aiunt; alteram Coloniam, de qua mox, urbem immuam, et caput conventus, modo Ecija, olim Astigi quoque dictam.

^b Sanctae Caeciliae. Sancta Caecilia, cujus nomen quotidie in canone missae recitatur, Graecorum et Latinorum ecclesiasticis tabulis notissima est. Graeci in Menologio Basilii sanctam Cecilianam cum Tiburtio, Valeriano et Maximo, die 21 Novembris, enuntiant. At Ephemerides Graecae (Apud Bol. t. I Maii) et Martyrologium Graecum Seberi die 22 Novembris eam commemorant. Latini in Martyrologiis Hieronymianis die 22 Novembris sanctam Caeciliam colunt, eique Valerianum, Tiburtium, et Maximum addunt socios, etsi de Tiburtio et Valeriano, die suo 14 Aprilis agant. Martyrologia Bedae, Romanum Parvum, Adonis, Usuardi, Flori, Notkeri, Vandelberti, et Romanum Baronii, sanctam Caeciliam die 22 Novembris signant; qua die plerumque in toto Occidente celebratur. Die x Kal. Decembris sancta Caecilia missam propriam habet in Missali Mozarabum, officium in Breviario, et orationes proprias in Orationali Gothico. Plures ejus missae exstant in Sacramentario sancti Leonis, una in Sacramentario Gelasiano, una in Missali Gallo-Gothico, et una in singulis Sacramentariis Gregorianis. Evangelia die sanctae Caeciliae exstant legenda in Capitularibus vetustis Evangeliorum Thomasi, Georgii, Alatii, et in Kalendario Frontoni; in Martyrologiis Hieronymianis, Lucensi Florentini, Corbeiensi Dacherii, et in Corbeiensi breviori die 15 Septembris legitur : Romae passio sanctae Caeciliae Virginis. In Epternacensi, Romae Caeciliae; in Richeuoviensi, Augustano, et Labbeano Caeciliae, sine ullo loci aut tituli additamento. Suspicatur cl. Florentinius (Hic in uotis), non unam fuisse Caeciliam Virginem et martyrem Romanam. Quidquid sit de hac conjectura, puto de hac iterata enuntiatione sanctae Caeciliae ut de aliis similibus quae in Martyrologiis occurrunt, judicandum, eandem sanctam virginem et martyrem diversis diebus enuntiatam esse, quia olim diversis diebus memoria ejus in Ecclesiis quibusdam agebatur. De Actis sanctae Caeciliae, consule Baronium in notis ad Martyrologium Romanum (die 22 Nov.) et Alexium Symmachum Mazochium,

^c Officium. Ps. cxviii, 26. ^f. Ibid., l.

allel. j. *ŷ*. Beati immaculati in via : qui ambulat in lege Domini. *P*. Et non confundebat. *ŷ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum amen. *P*. Et non confundebat.

Oratio. Christe Domine qui sacre Virgini tue Cæcilie tantam tribuis fortitudinem : ut seculum vincentem : et carnem pro te mori festinet : interressu ejus flammam in nos tue charitatis accende. Ut nec titillamenta nos carnis inlicitant : nec seculi blandimenta deripiant. *ŷ*. Amen. Per misericordiam tuam etc. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ*. Et cum.

Prophætia. Longe Dominus.

Psallendo. Specie tua. *Quere in communi unius Virginis. fol. 436.*

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Colossenses *B*
(*a* Cap. I).

Deo gratias.

Fratres. Gratias ago Deo Patri : quia dignos fecit vos in partem sortis Sauctorum : in lumine quia eripuit nos de potestate tenebrarum : et transtulit in regnum filii dilectionis sue : in quo habemus redemptionem peccatorum : qui est imago Dei invisibilis : primogenitus omnis creature. Quia in ipso condita sunt universa in celis et in terra : visibilia et invisibilia. Sive Throni : sive Dominationes : sive Principatus : sive Potestates. Omnia per ipsum : et in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnes : et

Mazochicm, in eruditis notis ad Kalendarium Neapolitanum (*die 14 Aprilis*). Maxima difficultas in eo sita est, quod Urbano I pontifice, sub Severo Alexandro, ea Acta videantur indicare sevam in Christianos persecutionem; at hæc difficultas evanescit, si cum Adone et Usnardo dicatur, sanctam Cæciliam passam esse sub Marco Aurelio. Fortasse ille Urbanus papa non fuit urbis Romæ episcopus, sed episcopus suburbanus. Nam ex rudibus eorum constat pagus fuisse circa urbem Romam vicus, vel pagus, magnitudine sua, multitudine populi, ædificiorum magnificentia et elegantia urbibus hæc impares: talis fuit utique pagus via Appia paulo intra quintum lapidem situs, cui nec templa, neque aquæductus, nec amphitheatrum, neque alia, quæ magnas urbes ornant, ædificia decrant, ut rudera produnt. Locus autem, ut modo, ita olim forte Statuaria, a statuarum et ornamentorum multitudine, dictus est. In eadem via, sed Urbi propinquiora, haud procul ultra basilicam sancti Sebastiani, a sinistra ab Urbe proficiscentibus, ingentia rudera alterius pagi per apertos campos jacent, et in his circus, ut creditur, Gallieni opus : hic pagus, cui a *Camænis* nomen imposuit illustrissimus Fabretus (*De Ag. et Aquæd., dissert. 2, n. 311*) suum habuit aquæductum, quo ab arenibus Claudiæ aqua deferabatur. Via Latina circa sextum ab Urbe lapidem, dextrorsum Tusculum tendentibus, ad locum dictum *sette bassi* ingentis pagi rudera jacent, quibus conjuncta sunt rudera villæ imperialis magnificentiæ. Huic etiam suus erat ductus, arcuato opere, per passus quingentos, aquam ab Anienis novæ arcubus deferens in villæ et pagi usum; et eadem via, propius Urbem, alia cernuntur pagi, fortasse Lenoni, rudera. Via Laticana pagus erat sub *Augusta* dictus, cujus rudibus vulgus nomen *Torre Pignatara* imposuit; alia etiam viæ suos habebant vicus, ad quartum, quintum, aut sextum lapidem positos (*Vide plura apud citatum illustrissimum Fabretum, de aquis et aquæd., diss. 2, n. 206*). Jam vero credibile est celebriores hosce pagus suos habuisse proprios episcopos, quod de pago sub *Augusta* con-

in illo constant omnia. Et ipse est caput corpus Ecclesie : qui est principium : primogenitus ex mortuis : ut sit in omnibus ipse primum tenens. Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem divinitatis habitare corporaliter : et per eum reconciliare omnia in ipsum : et vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu et in operibus malis : nunc autem reconciliavit vos in corpore carnis ejus per mortem : exhibere vos sanctos : et immaculatos et irreprehensibiles coram ipso. *f* Cui est honor et gloria in secula seculorum. *ŷ*. Amen.

Evangelium. Simile est regnum celorum thesaurò abscondito. *Quere in Sancta Exaltia. fol. 29.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ŷ* Et cum.

a *Lauda*. Alleluja. *ŷ*. Lauda filia Syon : letare et exulta filia Hierusalem. *P*. Alleluja.

b *Sacrificium*. Sicut turris David edificata es : et reprehensio non est in te. Quam speciosa *411* et decora facta es in ornamento tuo : et odor unguentorum tuorum sicut odor Libani super omnia aromata : alleluja. *ŷ*. Sicut columbe sedentes super abundantia aquarum : et sicut fiale aromatatum gignentes unguentoria. Et sicut lilia distillant mirram : et sicut ornatilia aurea plena Tharsis : et sicut Libanus electus. Et sicut cedrus. Et sicut columne marmoree posite super bases aureas fornice. *P*. Quam speciosa.

stat, cui proprii fuerunt episcopi, saltem ad initium sæculi vi. Igitur si Urbanus ille papa dicatur episcopus fuisse, non urbis Romæ, sed pagi Camænarum, aut pagi *Statuaria*, nihil obstat quominus dicatur sanctam Cæciliam sub Marco Aurelio martyriam fecisse. Neque obstat vox *papa*; nam non modo Romanum pontificem, sed alios quoque episcopos *papas*, et *beatisimos papas* dictos aliquando fuisse constat, et exempla passim occurrunt. Ad ultimum, de inventione reliquiarum sanctæ Cæciliæ, earumque translatione sub Pascali I et Urbano VIII, videndus Baronius (*Ad an. 821, n. 1*). Neque omitendum, vetustum esse in Urbe titulum sanctæ Cæciliæ, in quo reliquie ejus et reliquie sanctorum Tiburtii et Valeriani coluntur.

a *Cap. I. Vers. 12-23.*

b *Redemptionem peccatorum*. Vulgata legit : *In quo habemus redemptionem, per sanguinem ejus remissionem peccatorum*. Ambrosiaster et Chrysostomus : *In quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum*. Primasius et Theodoretus : *In quo habemus redemptionem et remissionem peccatorum*. Primasius explanationis gratia inserit *per sanguinem ejus*, tanquam verba quæ ad textum non pertinent.

c *Divinitatis habitare corporaliter*. Ita etiam legit Primasius; at Vulgata, Ambrosiaster, sanctus Chrysostomus et Theodoretus : *Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare*. Addit Chrysostomus alios plenitudinem divinitatis legere, et ipse juxta hæc lectionem locum hunc explicat (*Vid. hom. 5 in cap. 1 ad Coloss.*).

d *Reconciliare*. Vulg., Ambrosiaster, Primasius, Chrysostomus et Theodoretus, *reconciliare*.

e *Ipsum*. Vulgata addit : *Pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt*. Eadem addunt Ambrosiaster, Primasius, Chrysostomus et Theodoretus.

f *Cui est*. His verbis finis imponebatur lectioni.

g *Lauda*. Soph. III, 14.

h *Sacrificium*. Ex Cantico, IV, 7, 8, 10. *ŷ*. *Ibid.*, v, 12, 13, 14, 15.

sa. ^a venerabilem hunc diem passionis trium- A
cis Cecilie : cum summa dedecimus dilectis-
ratres devotione. In quo eadem Virgo et casti-
ecunda : et effusione sanguinis martyrio e t
rata. Illa denique procul dubio poterit apud
veniam nostris impetrare offensis : que suam
cilio carnem : multorum animas convertit
em. Cum et sponsi carnalis connubii copulam
t : et sibi eundem cum cetera Sanctorum
udine passionis gloria sociavit. Precemur ergo
nui cordis devotione : ^b per quos libido devio-
per quos etiam hostis inani est persecutio
ita. Ut sint apud Christum : pro quo passi
interventores pro nobis : sint refugium pe-
is. Absolutio vincularis. Relevatio oppressis.
is peregrinis. Suffragium absolutis. Reparatio B
is. Subsidium viduis. Ac defensio quotidiana
is. Non igitur apud Deum sua in aliquo con-
nuntur in prece : qui pro eo animas suas posue-
isque ad mortem. *R.* Amen.

Oratio. Omnipotens unigenite Dei filii Patris :
corroborantem fidem Martyrum tuorum Va-
i : Tiburcii : atque Cecilie : splendidos aspe-
Angelicos destinasti ad terras : per quos illis
elas liliorum ac rosarum floribus destinasti
as. Tu nos eisdem apud te intervenientibus :
culis faculorum absolve : et donis spiritali-
ple. Ut sicut illi te tua gratia precedente mar-
a ambiendo : secuti sunt : ita nos eodem
lente : atque subsequente : et hic adipiscamur
ntie fructum : et post consortium beatorum. C
e intermissione indugeas miseris : cum nihil
as beatiss. Ut justifies penitentes : cum pro
toribus exaudieris Martyres exorantes. Ut illo-
consortio adjuvemur in celis : quorum nos hic
uimur patrocinii. Quo possit nobis tunc cum
n socia esse leticia : cum eos viderimus in
sempiterna. *R.* Amen.

nomina. Oratio. Deus eterne : te quesumus et
us : ut famula tua Cecilia apud te exaudiri
tur pro cetero omnium Christianorum : que suo
ita est pro sponso. Ut per eam tam vivi quam
eti levamen obtineant indulgentie : per quam
us ejus fidei tue meruit cognoscere veritatem.
men.

pacem. Oratio. Christe Dei filii : qui per Ange-

enerabilem. In Missali Gallo-Gothico *venerabilem*
timem.

per quos. Vide Acta sanctorum Tiburtii et Valo-
apud Bollandianos (*Tom. II oper., pag. 265*).
confidentes. Lege *confidentes.*

agniti. Scilicet Tiburtii, fratris Valeriani. Ti-
is erat Cecilie levir, illa vero Tiburtii glos,
at pluribus probat cl. Mazochius (*In not. ad*
d. Neapol., di. 14 Apr.), et iam apud antiquos
dicebatur *cognatus*, et similiter *g* os dicebatur
ta.

esta. Acta scilicet sancte Cecilie quibus etiam
sanctorum Tiburtii et Valeriani continentur :
ro in Hispania et Gallia lecta fuisse ex hoc loco
lis nostri et ex missa sancte Cecilie in Missali
-Gothico habemus.

lum tuum destinato munere coronarum Valeriani :
Tiburcii : atque Cecilie corda corroboras ad cre-
dendum : ut hoc illis esset castimonie signum : et
tue dulcedinis incrementum. Rogamus te : ut ad
instar illorum : ita pax tua in nobis semper inhabi-
tet : qua et seculente carnis valeamus pellere incen-
tiva : et dulcedinis tue renovari ubertate omni-
moda. *R.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi semper
gratias agere : Domine sancte Pater eterne omni-
potens Deus : per Jesum Christum filium tuum Do-
minum nostrum. Qui in se credentes efficit validos :
et in se ^c confidentis facit esse plena felicitate robo-
stos. In quo omnis qui credit : non confunditur :
cum uterque sexus in eo valentissime roboratur. In
quo est et viris refugium : et feminis victorie trium-
phale trophæum. Qui tantam in beatissima Cecilia
sua Virgine donum Sancti Spiritus contulit : quo
dum se in sanctis operibus perfectum exhiberet in
virum : virili animo : et sponsum eum Christi sub-
deret ad fidem : et ^d cognati duritiam divinarum
legum affectionibus emolliret. Ac ne hoc etiam pa-
rum esset in tantum egit verbo cum illis : ut ar-
dentes eos efficeret ad suscipiendam gloriam passio-
nis : quod factum evidentia eorumdem Sanctorum
^e gesta declarant. In quibus et eos pro Christo Do-
mino gladio desectos comperimus : et gloriosam
Virginem Ceciliam die integro et nocte tota 412
ternis inclusam : nec ullo modo lesam fuisse fate-
mur. Servari quippe meruit in balnei calore : que
gestabat Christum in pectore. Due quippe ignium
divise faces ardebant : una in Virginis corde : al-
tera sub Virginis pede. Una combustioni parata :
altera refrigerio debita. Una minabatur supplicium :
pollicebatur altera regnum. Una morituris corpori-
bus necem : altera vivituro spiritui futuram prepa-
rans libertatem. Una qua extinguitur vita : altera
qua pervenitur ad vitam. In una refrigerabatur Chri-
stus : in altera exardescebat persecutor horridus.
Sed cum vicit ignis concrematus divinitus : cessit
qui fuerat exaggeratus humanitus. Sic quippe divine
potentie cessere persecutiones humane. Sed quia
erutam eam flammis : ^f cruore sui sanguinis conse-
cratam ad te in pace accessiri jussisti : precamur
sancte Deus : ut per eam tribuas Sacerdotibus con-
cordiam : ministris perseverantiam : omnique clero

f *Cruore.* Gravi in Menologio Basilii tenent, san-
ctam Ceciliam capite truncatam fuisse. B. da, in Mar-
tyrologio Germanico, *ferro occisam* tradit : *X Kal. Dec.,*
Natale sancte Cecilie virginis, que et sponsum suum
Valerianum, et fratrem ejus Tiburtium, ad credendum
Christo ac ad martyrium perduxit, et ipsa deinde mar-
tyrizavit, ignem quidem superans, sed ferro occisa sub
Almachio Urbis prefecto. Acta sancte Cecilie apud
Baronium (*Annal. tom. II. ad an. 252*) de morte ejus
habent, Almachium, cum cognovisset eam calore
balnei extinctam non esse, jussisse ut ei caput am-
putaretur, *speculatorem autem tribus eam percussam*
ictibus, necdum truncato capite, consternatam, mor-
tuam credens, reliquisse, ipsam tamen triduo adhuc
vixisse, unde, in hac illatione, in pace a Deo acce-
sita dicitur. Martyr autem constant r appellatur.

parcimonie disciplinam : ^a Regibus Christianis virtutem : principibus modestiam : virginibus castimoniam : viduis continentiam : pudicitiam nuptis : atque omnibus in commune delictorum veniam largiari : per ipsum quem colaudant omnes Angeli : i^a dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Pro quo predicti Martyres viriliter certando animas posuerunt : et nunc celestis glorie participatione letantur. Qui tanto se dulcedinis amore effudit in Ceciliæ Virginis corde : ut funditus ab illa extirparet omnem carnee titillationis ardorem. Quo carnalem sponsi concubitiū respuendo : illi soli se exhiberet intactam : qui per illam emollivit carnalis sponsi ejus duritiem. Sit gloria et gratiarum actio Deo et Salvatori nostro : qui hanc Virginem suam illo implevit amore : quo nec divortium seminatur : et spiritualis plenitudo charitatis augetur. Quia ipse est Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Excelsæ celorum Deus ac Domine qui Martyris tui Valeriani voluntatem per Angelum sciscitare dignatus es : ut per eundem quam voluisset insinuaret petitionem : effectumque capere mereretur ex fide : quod et obtinere promeruit emittendo pro fratris salvatione : per eandem tui Angeli precem quesumus : ut nostris petitionibus placabilem accomodes aurem. Et per quem visitasti illorum jam credula pectora : ^b per eum corda nostra jubeas mederi infirma. Et per quem illorum suscepisti precamina : per eum jubeas nostra sanctificare oblata. Ut qui e celis directus illorum presentatus est oculis : nunc a te dirigatur benedicturus hic sacrificiis nostris. *ñ*. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Attendite dilectissimi fratres quid Sanctorum oratio valeat. Quidve pro impiis oppositè justorum intercessionem obtineant : cum orante Urbano : et Virginis Cecilie vota implentur : et Valeriani atque Tiburcii fides aucta : martyrii gloria decoratur. Proinde extensis ad celum palmis : petamus nobis auxilium de superno invocantes eum ex pietate Patrem : quem terribilem venturum expavescimus judicem. Profecto etenim erit per illum nobis vita eterna : per quem Virgo Cecilia non fuit in ardoribus concremata. Qui enim illos in martyrii certamine positos exaudivit : exaudiet nos : cum ad eum fudrimus clamorem gemitus nostri : proclamantes atque dicentes. Pater noster qui.

^a *Regibus Christianis.* Gotho-Hispanis, scilicet, puta Gindasunto et Recessuinto.

^b *Per eum.* In Missali Romano sancti Pii V (F^{er} 4 Ciner.) exstat oratio : *Omnipotens sempiterne Deus... mittere digneris sanctum angelum tuum de cælis qui benedicat et sanctificet hos cineres, et in Missali Gallo-Gothico in benedictione fontis baptismalis : Descendat super has aquas angelus benedictionis tuæ. Quibus loquendi modis rogant ut a Deo benedicantur cineres, aqua baptismalis, et hic elementa consecrata.*

^c *Ut horum.* Ex tota hac missa apparet, Gotho-

Dicat Presbyter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Omnipotens Deus qui inter Valerianum atque Ceciliam spirituale sanxit esse concubium : ipse in vos celestis concordie tribuat incrementum. *ñ*. Amen. Quique Tiburcium fratris prece perduxit ad fidem : ipse per vos accendat plures ad diligendam eterne glorie mansionem. *ñ*. Amen. ^e Ut horum semper foveamini presidiis : quorum nunc patula exultatione letamini de triumphis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui est benedictus : et vivit et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

413 *Post communio. Oratio.* Domine Deus omnipotens : qui es vita et salus fidelium : quem venturum judicem credimus verum : esto nobis propicius. Et qui hanc oblationem pro nostra nostrorumque salutem : vel pro expiatione nostrorum peccatorum : in honorem Sancte Cecilie Virginis et Martyris tue tibi obtulimus : misericordie tue opem in nos diffundi sentiamus : ut qui jam relecti sumus ad mense tue convivium : dono tui muneris consequi mereamur premium sempiternum. *ñ*. Amen. Concedente divinitate tua Deus noster : qui es vita vivorum : et corona Sanctorum in eterna secula seculorum. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu. Solemnia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ* Deo gratias.

In Sancti Chrisogoni Martyris :
Omnia dicantur de uno justo. fol. 450.

Catharine Virginis et Martyris :
Omnia dicantur unius Virginis precipue. folio 436.

In festo Sanctorum Vitalis : et Agricole : Facundi : et Primitivi :
Omnia dicantur plurimorum Martyrum. fol. 450.

Eligii Episcopi et Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 452.

Barbare Virginis et Martyris :
Omnia dicantur unius Virginis precipue. folio 436.

Nicolai Episcopi et Confessoris :
Omnia dicantur unius Confessoris. fol. 452.

Octava Sancti Andree :
Omnia dicantur sicut in die. fol. 26.

D *IN CONCEPTIONE BEATE VIRGINIS MARIE.*
Ad Missam. • Officium.

Speciosa facta es : alleluja : et odor vestimentorum tuorum super omnia aromata : alleluja. alleluja. ^f Conceptio tua Dei Genitrix Virgo gaudium annun-

Hispanos uno eodemque officio, eodem die, Ceciliani, Valeriani et Tiburtium celebrassent.

^d *In Conceptione.* Festum Conceptionis beatæ Mariæ virginis a sancto Anselmo primum in Anglia, sæculo XII ineunte, institutum fuisse, Patres concilii Lundinensis, an. 1328 celebrati, tradunt. Confer Sveluan. (Concil. Angl. tom. II, pag. 494). In Græcia, ex

^e *Officium.* Est cento consutus ex vocibus Scripturæ ^g. Desumptus est ex responsione ad lectionem sextam officii Conceptionis beatæ Virginis.

in universo mundo. *P.* Super omnia aromata. Gloria honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in saecula saeculorum ; amen. *P.* Super omnia aromata. *cat Presb.* Per omnia saecula saeculorum. *ñ.* Amen.

cat Presb. Gloria in excelsis.

atio. Tibi semper Domine gloria omnipotens Christe : cuius in celo et in terra laudis condicio permanet : dum tibi gloria in excelsis decantatur : et in terra pax hominibus nunciatur. Bonam unicuique voluntatem nobis famulis tuis et populis licentibus tribue : ut ab omnibus nos mundes facias : et pacem tuam perpetuam nobis propicias : et omni populo largiaris. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster qui es benedictus : et et omnia regis in saecula saeculorum.

hetia. Lectio libri Sapientie Proverbiorum Salomonis (° Cap. VIII).

. Deo gratias.

Quoniam dominus possedit me in initio viarum suarum antequam quicquam faceret a principio : ^b uncta sum antequam terram faceret. Nec dum erant caeli : et ego jam concepta eram. Nec dum fontanae eruperant : nec dum montes gravi mole literant : ante colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat : et flumina : et cardines orbis terrarum quando preparabat caelos : aderam : quando cerge et giro vallabat abyssos. Quando ethera firmavit sursum : et librabat fontes aquarum. Quando circumdabat mari terminum suum : et legem posuit in caelis : ne transirent flumines suos. Quando aperuit fundamenta terre : cum eo eram cuncta composita : et delectabar per singulos dies : ^c ludens in caelo in orbe terrarum : et deliciae meae esse cum hominibus. Nunc ergo filii audite me. Beati qui diligunt vias meas. Audite disciplinam : et estote iusti : et nolite abjicere eam. *ñ.* Amen.

Psallendo. Specie tua et pulchritudine tua inebriatus : prospere procede et regna. *ñ.* Propter veritatem et mansuetudinem et iustitiam : deducet te dexteram Dei. *P.* Et regna.

cat Presbiter. Silentium facite.

o libri Ecclesiastici Salomonis (° Cap. XXIII).

. Deo gratias.

Quoniam dominus requiem quesivi : et in hereditate Do-

mini morabor. Tunc precepit : et dixit mihi creator omnium : et **ALIA** qui creavit me : requievit in tabernaculo meo. Et dixit mihi. In Jacob inhabitata : et in Israel hereditare : et in electis meis mitte radices. Et sic in Syon firmata sum : et in civitate sanctificata similiter requievi : et in Hierosalem potestas mea. Et radicaui in populo honorificato : et in parte Dei mei hereditas illius : et in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum in Libano : et quasi cypressus in monte Syon. Quasi palma exaltata sum in Cades : et quasi plantatio rose in Hierico. Quasi oliva speciosa in campis : et quasi platanus exaltata sum juxta aquas. In plateis sicut cinamomum et balsamum aromatizans odorem dedi. Quasi mirrha electa dedi suavitatem odoris. *ñ.* Amen.

B *Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (° Cap. XI).*

Illo in tempore. Loquente Domino Jesu ad turbas : extollens vocem quaedam mulier de turba : dixit illi. Beatus venter qui te portavit : et ubera que suxisti. At ille dixit. Quisquam beati qui audiat verbum Dei : et custodiant illud. *ñ.* Amen.

° Lauda. Alleluja. *ñ.* Conceptio tua Dei Genitrix Virgo gaudium annuntiabit in universo mundo. *P.* Alleluja.

° Sacrificium. Alleluja. *ñ.* Magna facta est et preclara filia Syon in universa terra : alleluja. *ñ.* Alleluja. Beuedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Jacob. Tu gloria Hierusalem : honorificentia populi tui. *P.* In universa.

C *° Missa.* Exurge gloria nostra Deus : et eripe ab hoste captivos : atque pro quibus magnificatus es usque ad caelos : hos in te confidentes intueri placatus. Et ipse da in tribulatione auxilium : qui nostre salutis es complementum. Conceptionis gloriose Virginis Marie sic nos tuere subsidio : ne nostro exigente merito tradamur inferno. Sicque remuneremur premio : ut confitentes producas in saeculo. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster qui etc.

Alia Oratio. Deus qui in navem Ecclesie tue per mundi istius pericula fluctuantem : optimus nauis gubernas : et ne infidelitatis procella obratur : vigilantissimus custos sollicitas : omnibus ejus lavacro renatis tribue per intercessum Conceptionis gloriose Virginis Marie : persecutionum tempestates in tui

bris : **C**CEPTIO S. ANE MARIE VIR. sculptum legitur : *Conceptio sanctae Annæ Mariæ virginis.*

° Cap. VIII. Vers. 22-34.

° Uncta sum. Vulgata, ordinata sum.

° Ludens in orbem terrarum. Vulgata legit : Ludens coram eo omni tempore, ludens in orbem terrarum.

° Psallendo. Ps. XLIV. 3. ñ. Ibid., 5.

° Cap. XXIV. Vers. 11-21.

° Cap. XI. Vers. 27-29.

° Lauda. Ex responsione ad lectionem sextam officii Conceptionis sanctae Mariæ virginis.

° Sacrificium. Cento ex verbis Scripturæ.

° Exurgo. Oratio desumpta ex Orationali Gothico (pag. 63, or. 3).

° Navem. Antiqua, sed obvia metaphora, juxta quam Ecclesia navis dicitur. Porro hæc oratio in Orationali Gothico (Pag. 17, or. 7) legitur.

nomini confessione devincere : et tibi placitum sacrificium nosmetipsos offerre. Quique mirabiliter projiciuntur in profundum : remigio dextere tue perducantur in celum. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Domine Jesu Christe laudabilis nimis et magne : te implorantes exquirimus : et quereutes exposcimus interventu Conceptionis gloriose Virginis Marie sic nobiscum misericordiam propter nomen tuum : et in quibus a te peccando recessimus : per confessionem humilem redeamus. Et pietate qua redemisti captivos : et misericordia adjuvasti oppressos : ipsa nunc que gessimus dilue : atque in partem dextere tue : quos redemisti : statue. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Domine qui es magnus et gloriosus : da nobis famulis tuis indignis illam pacem : quam tu dedisti discipulis tuis : ut dum operum tuorum magnitudinem admiramur : magnificentiam tuam debita confessione laudemus. Atque per intercessionem Conceptionis gloriose Virginis Marie tue matris : tribue nobis perfectum intelligentie decus : timoris obedientiam agere : et mandata tua fidelia omni custodia cordis diligenter explere. *ñ*. Amen. Quia tu es vera pax nostra et charitas indisrupta : vivens tecum et regnans cum Spiritu Sancto unus Deus in secula seculorum. *ñ*. *Chorus.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : omnipotens Pater : tibi in honorem Conceptionis gloriose Virginis Marie gratias agere : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum : ^a merito quidem et gloriosior Virgo Maria celi petivit intimum : dum celi et terre sola visceribus sacris portavit Deum et Dominum. ^c Ineffabilis castitas : o immaculata virginitas : que novo ineffabili modo : adsummi in superna meruit sede : visura cum Angelis illum perpetim Deum : ejus Verbi in terra sacrum effecta **415** est ^b templum. Cui nullo modo ibidem incomprehensibilis ^e frustratur sedes : sicuti incomprehensibilis partus non denegatur in terris. Talium est enim divinitus ascendisse : qualium in novo Virginis partu hic similem non invenisse. Quid vero verius datur intelligi : hanc Christus elegit a qua natus est : hic sic illam voluit mansisse. Merito diuque merito ibidem gloriosior fore pre cunctis : dum merito longeque digno dignior in visceratur ex ea Salvator. Hoc te Domine cooperante : qui omnia que velis : facis : et de nullo nusquam ventilaris. Quam quoque tremunt Potestates : celi-coleque ammirantur cives. Cui multiplex relicta illa Angelorum legio easteraque Sanctorum : omnium

^a Merito quidem. Hæc desumpta sunt ex illatione missæ Assumptionis beatæ Virginis.

^b Templum. Præclare ad rem præsentem sancus Maximus Taurinensis, homil. de natali Salvatoris (quæ octava est inter eas quas cl. Mabillonius Musæi Italici tom. II, edidit), Mariæ uterum templum dixit, cujus rei rationem reddit, quod in ejus utero Deus, Sacerdos et Hostia, continebatur : Hoc autem totum, inquit, in Christo agnoscimus, Deas enim est quod ad Patrem redit ; pontifex quod se obtulit ; victimam, quod pro nobis occisus est. Mariæ ergo uterum non utrum dixerim, sed templum ; templum plane est in quo habitat sanctum quidquid in cælo est.

Virginum : Martyrumque concio : sive terrestris beatorum multitudo : in hoc Conceptionis gloriose Virginis festo : non cessant clamare : ita dicentes *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus eterne omnipotens Deus : misericors et pie : qui decore virtutis glorificas justos : et sine opere justificas peccatores. Qui constantes in mundo beatificas et confessores in celo glorificas : tribue nobis interventu Conceptionis tue : cujus solennia celebrantur : tibi Domino confiteri pio cordis affectu. Ut propria pandentes piacula : inherere mereamur Christo Domino ac redemptori eterno.

Post pridie. ^d Virgo Dei Genitrix Maria : cujus hodie veram Conceptionem celebramus : quesumus indigni et peccatores : ubi est novi miraculi gloria : beatiore quandoque mereamur atolli : preceque tuaditati. Roget quesumus ibidem pro nobis dignitas tui pudoris : que te de terris ineffabiliter sumpsit in celos : ^e et post somnum quietis et cursum consumatum vite temporalis : adsit rogamus ibidem pro nobis indignis ^f plebs tua semper suffragatrix. Quatenus hic per eam abluti ab omnibus facinorum contagiis : mereamur Angelorum ^g compotes esse in celestibus regnis. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

^h Domine Jesu Christe : qui sic Virginem matrem honorificasti : quousque Conceptionis ejus gratia eam coram te suffragatricem incomparabilem invenimus indigni : quesumus divinitatis tue clementiam : quatenus per obtentum illius beatissime Genitricis : emundati ab universis contagiis : audeamus exclamare et dicere e terris. Pater noster qui es in celis. *ñ*. Amen.

Benedictio. Exoratu Virginis sacre Marie : vestra sint merita ⁱ radicatus coram Christo : et abolita piacula. *ñ*. Amen. Et sicut illa conleatur in sede superna cum Angelis sanctis : sic vos gaudeatis adquisisse paradysum eterne felicitatis. *ñ*. Amen. Quo anima simul et corpore sani et integri : hinc exeuntes ad illam feliciter et digne perveniat sedem : qua ipso miserante ab eo divelli nullatenus possitis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri ^e Domini sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Dicat Chorus.* Gustate et videte.

Post communio. Oratio. ^j Beata Dei Genitrix Virgo Maria : cujus Conceptio nem hodie celebramus : que in Syon gloriosa consistit : ^k quam ipse se dilexisse testatur : et ex quo tibi non ^l necessuram ultra mi-

^e Frustratur. Forte, frustra datur sedes.

^d Virgo. Eadem in missa Assumptionis.

^e Et post somnum. Tot e illud et, quod abundat.

^f Plebs. Lege *prex* : vox est antiquata, idem atque *precatio* significans.

^g Compotes. Forte, angelorum consortio.

^h Domine. Eadem in missa Assumptionis.

ⁱ Radicatus. Forte, vestra sint merita accepta coram Christo, et radicatus abolita piacula.

^j Beata. Ex orationali Coluano (Pag. 15, or. 2).

^k Quam ipse. Lege *quem Deus ipse*.

^l Recessuram. Lege : *Ex quo tibi non recessuram ultro misericordiam pollicetur*, etc.

sericordiam pollicetur : da nobis meritis tuis : ut amore divino flagrantibus in futuro iudicio inveniamur indemnes. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ*. Deo gratias

IN SANCTE ^a LEOCADIE VIRGINIS
ET MARTYRIS.

Ad Missam. ^b *Officium.*

In omni opere suo dedit confessionem sanctam : alleluja. *P.* Verbum glorie : et in corde suo : hymnum dixit : alleluja. *ñ*. Confitebor tibi Domine in toto corde meo : narrabo omnia mirabilia tua. ^c *P.* Verbum. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum. Amen. *P.* Verbum.

Oratio. Deus qui scelera nostra figmentis operata denudas : qui incerta dubiis : et occulta cognitis : consulta pietate traducis : ut nox etate prodita : adspergas nos rore misericordie : et velut nivem dealbes : ^d da vie correptionem : averte quesumus faciem tuam a peccatis nostris : et omnes iniquitates nostras delius : innova viscera nostra Spiritus tui Sancti infusione. Quo tali habitatore gaudentes aperiamus jugiter labia nostra ad annunciandam laudem tuam. *ñ*. Amen. Per misericordiam. **¶** Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Hieremias Prophete (^e *Cap. XXXI*).

ñ. Deo gratias.

^a *Leocadia.* Sancta Leocadia, nobilis virgo Toletana, in persecutione Diocletiani, Christi fidem coram saviente præsidente fortiter confessa, pœnis affecta, et ferro onusta in carcere, et in vinculis obiit. Ejus memoria videtur Decembris missa et officio proprio in Missali, Breviario et Orationali Gotho Hispano collitur, quo die memoriam ejus retinent Martyrologia Romanum Parvum, Adonis, Usuardi, Fuldense, Antissiodorensis Ecclesie metropolitanae, Rowanum Baronii, et alia quaedam. Acta sincera sancte Leocadiae hactenus nulla prodire; quare iis standum est, quæ de ea in hymno Breviarii et in orationibus Missalis et Orationalis Gothici leguntur. Circa diem et annum obitus sancte Leocadiae, scrupulum movet quod animam ad Deum misisse legatur postquam de passione et morte sancte Eulalie audivit. Binæ autem sunt Eulalie; si sermo sit de Eulalia Emeritensi, ea collitur die 10 Decembris; sin de Eulalia Barcinonensi, ea 12 Februarii, utraque die sua quæ passæ est. At martyria harum virginum nunis distant a die nona Decembris, ut credatur Leocadium tam diu latere potuisse. Haud incredibile puto, sanctam Leocadium obiisse in vinculis, anno ære Christiane 304, mense Martio exeunte, aut saltem ineunte Aprilis, postquam de martyrio et tormentis Eulalie Barcinonensis certior facta est. Sed quia ejus solennitas celebrari non potuit suo die, ob jejunium quadragesimale, in mensem Decembrem deferri placuit. Consuetudo celebrandi festum sancte Leocadiae die nona Decembris vetusta est, ut ex Orationali Gothico (*Pag. 14*) discimus, ibi enim titulus legitur, prima manu exaratus : *Quinto Id. Decembris, quando et sancte Leocadiae festum incurrit.* Sancta Leocadia a Patribus concilii Toletani vi simpliciter *virgo* appellatur, a Patribus concilii To-

PATROL. LXXXV.

A Ille dicit Dominus. Invenit gratiam in deserto : populus qui remanserat gladio : vadet ad requiem suam Israel. Longe Dominus apparuit mihi : et in charitate perpetua dilexi te. Ideo attraxi te miserans : rursumque edificabo te : et edificaberis Virgo Israel. Adhuc ornaberis tympanis tuis : et egredieris in choro psallentium. Adhuc plantabis vineas in monte Samarie. Plantabunt plantantes : et donec tempus veniat : non vindemiabunt : quia erit dies in qua clamabunt custodes in monte Esraym. Surgite : ascendamus in Syon ad Dominum Deum nostrum. Quia hec dicit Dominus. Exultate in leticia Jacob : et hinnite contra caput gentium. Personate : canite : et dicite : salva Domine populum tuum : reliquias Israel. *ñ*. Amen.

B ^t *Psallendo.* Confitebor tibi Domine in vasis psallentium : veritatem tuam psallam tibi in cithara Deus sancte Israel. *ñ*. Sed et lingua mea annuntiabit justiciam tuam : tota die laudem tuam. *P.* Psallam tibi.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Romanos
(^s *Cap. X*).

ñ. Deo gratias.

Charissimi. Hoc est verbum fidei : quod predicamus : quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum : et in corde tuo credideris : quod Deus illum suscitavit a mortuis : salvus eris. Corde enim creditur ad justiciam : ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim Scriptura : omnis qui crediderit in eo : non confundetur. Non enim est distinctio Judei et Greci. C Nam idem Dominus omnium : dives in omnibus :

tani *v confessor*, et a Patribus concilii IV Toletani *beatissima et sancta confessor*; hæc enim concilia in basilica sancte Leocadiae celebrata fuerunt. *Martyr* etiam dicitur sancta Leocadia, nec immerito. Nam ii etiam qui post fidei confessionem in carcere diem suum obibant, *martyres* passim nominantur. Sic in passione sanctarum Perpetue et Felicitatis (*N. 11*) apud D. Th. Ruinart (*Act. martyr. sincer., pag. 92*) Saturnino et Artaxio martyribus, qui vivi arserunt, additur Quintus, *qui et ipse martyr in carcere exierat*; et in passione sanctorum Montani, Lucii, etc. (*N. 2, ibid., pag. 255*), cum aliis recensetur et *Donatianus catechumenus, qui baptizatus in carcere, statim spiritu reddidit, ab aquæ baptismo ad martyrii coronam festinans.* Confer etiam sanctum Cyprianum (*Epist. 9, Ed. Pamel.*). De sancta Leocadia plura apud Tamaum de Salazar (*Martyr. Hisp. t. VI, p. 589*), si vacat, legas. Ejus reliquias Orietum primum, post irruptionem Maurorum, inde Suessionas in Galliam, ac tandem ad cellam sancti Gestini in Hanoniam delatas esse dicit, et Molanus, de sanctis Belgii, an. 1616, Duaci, recognitus et edius, ad diem 9 Decembris corpus sancte Leocadiae apud Geslinianos servari asserit, quos a Carolo V, a Philippo II et a Ferdinando de Toledo, Albæ duce, frustra sollicitatos fuisse subdit, ut corpus sacrum Toletanis redderent.

^b *Officium.* *Cap. XLVII, 9.* Vulgata legit : *Dedit confessionem sancto et excelso in verbo gloriæ. De omni corde suo laudavit Dominum.*

^c *ñ*. Ps. IX, 2.

^d *Da vie.* *Lege da vitæ.*

^e *Cap. XXXI.* Vers. 2-8.

^t *Psallendo.* Ps. LXX, 22. *ñ*. Ps. XXXIV, 28.

^s *Cap. X.* Vers. 8-14.

qui invocant illum. Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini : salvus erit. *ñ*. Amen.

Evangelium. Cum esset in Bethania in domo Symonis leprosi. *Quere in communi unius Virginis. fo. 456.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

a Lauda. Alleluja. *ÿ*. Deus meus es tu et confitebor tibi. Deus meus es tu et exaltabo te. *P.* Alleluja.

b Sacrificium. Munera accepta erunt super altare tuum : et domus orationis mee honorabitur : alleluja. *ÿ*. Letetur anima mea in domino : induit enim me veste salutari : et tunica jocunditatis tanquam sponso imposuit mihi mitram : et ut sponsam decoravit me ornamento : sicut terra que producit flores suos : et sicut paradus germina sua. *P.* Et domus.

Missæ. Deus : qui se invicem diligentibus : neque malum pro malo reddentibus : sed pro suis inimicis orantibus : et amandus *c* adproprias et videndus : precamur ut hodierni sacrificii clementer intendas libamina : quibus rite mundati : secularium tentationum valeamus vitare discrimina. Talem glorie coronam misericorditer accepturi : qualem in professione famule tue Leocadie fideliter prestisti : postulamus igitur omnipotens Deus : ut orationem ejus pro nobis exaudias : et leticiam generalem tuis famulis in hac quesumus celebritate concedas. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Predicetur Domine credentibus populis : beate Confessoris tue Leocadie fidelis patientia : cujus prius est persequentibus inimicis predicata justitia. Gloriamur omnes fideliter triumphare ejus natalicium celebrantes : ut similiter efficiamur inter tribulationum temporalium tentamenta gaudentes. Auge singulis plenissimam fidem : dona constantiam : triue charitatem. Atque ita quod corde credimus : ore consteamur : ut cum tua confessor Leocadia coronam justicie fiducialiter expectemus. *ñ*. Amen. *d* Concedente divinitate tua Deus noster : qui es vita vivorum : et corona Sanctorum in eterna secula seculorum. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Hilaris Domine celebramus festa solennia confessoris tue Leocadie : cujus fiducialis oratio superbum conterruit inimicum. Ob hoc namque in sede letatur eterna : et gaudet felix in patria gloriosa. Ipsius meritis concede fiducialiter quesumus Domine nobis eternam celestis patrie sedem : et hanc de nostris manibus suscipe placatus oblationem. Ut facta patrum : fratrum : charorumque nostrum commemoratione : eos in eterna digneris beatitudine collocare. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Omnipotens et immense Deus : qui Leocadie Virginis tue placatus confessione : ad te animam ejus accersiri jussisti : *e* in pace tu nos et

a Lauda. Ps. cxix, 28.

b Sacrificium. Ex Isaiæ lvi, 7. *ÿ*. Isaiæ lxi, 10.

c Ad proprias. Forte, *appropinquas*.

d Concedente. Formula quæ præmittitur recitationi

A pia peccatorum **417** confessione salva : et fraterne dilectionis unanimitate justifica. Quo per hanc Virginem et confessionis dono : a vitiis emundemur : et pacis unitate tue visionis solacio potiamur. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : omnipotens Pater tibi in honorem confessoris tue Leocadie gratias agere : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum : cujus nec fides necessitate sexus variatur : nec virtus teneritudine muliebrum artuum enervata dissolvitur. Invictum enim Ecclesie Catholice caput : ita suis membris subrogavit virtutis augmentum : ut non solum viros sui nominis testes : in certamine victores per patientiam redderet : verum etiam feminis triumphalem coronam per tolerantiam condonaret. Implacabilis quippe carnificis furor exquisita supplicia membris muliebribus admovebat : sed virilis in feminis virtus inlata cruciamenta temnebat. Nec enim debuit fremitum viri formidare tortoris : que intimo palacio mentis presenti fruebatur presidio Salvatoris : et quoniam invicti Regis auxilio utebatur in corde : cruciatus fortiter vincebat in corpore. Sed in his omnibus Christus Dominus unigenitus tuus continuis laudibus est glorificandus : qui est ubique laudabilis : ubique mirabilis : qui et Mariam matrem inlibatam ab omni corruptione servavit : et Leocadium famulam sui nominis fidelissimam testem in oratione suscepit. Et sicut Mariam fecit Virginem permanere post partum : ita Leocadium victricem fecit esse post transitum. Quem conlaudant omnes Angeli et Archangeli : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post sanctus. Vere sanctus : et vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : quem conlaudat omnis conventus Martyrum : et adtollunt humilium preconia confessorum. Qui Virginem suam Leocadium carcerali vinculo trusam : atque in oratione constitutam : in confessione sui nominis spiritum emittentem suscepit ad se : in gloriam sempiternam : Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Precibus confessoris tue Leocadie : omnipotens Deus : hoc tibi oblatum a nobis sacrificium suscipe : et tue benedictionis perlustra sanctificatione. Ut dum ex his sumpserimus : quicquid in confessione poposcerit lingua : prelargiri dignetur tua miseratio consueta. *ñ*. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Accipe Deus nostrorum confessionem laborum : omniumque ligamenta solve facinorum. Quo hujus Virginis tue Leocadie prece : et vitiis careamus : et muneribus ampliemur : cum ad te proclamaverimus e terris. Pater noster.

diptychorum.

e In pace. Hoc est non tantum in pace, et communiione Ecclesie, sed etiam sine ulteriori tormentorum vexatione, aut morte sanguinolenta.

Die t Presb. Humiliate nos benedictioni. Dominus A
s: t semper vobiscum. R̄. Et cum.

Benedictio. Christus Dei filius : qui in confes-
sione sui nominis spiritum suscepit Leocadie : ve-
stram accipiat fidelem remuneraturus devotionem.
R̄. Amen. Quique confessoris hujus festum in can-
ticis confessionum attollitis : donis a Deo remunerare-
mini sempiternis. R̄. Amen. Ut illic remuneratura
perveniat devotio vestra : quo beatisime Leocadie
confessio perducta est muneranda. R̄. Amen. Per
misericordiam ipsius Dei nostri qui est benedictus :
et vivit : et omnia regit in secula seculorum.
R̄. Amen. Dominus sit semper vobiscum. R̄. Et
cum.

Hic dicat Chorus. Gustate.

Post communiō. Oratio. Domine Deus omnipotens : B
qui es vita et salus fidelium : quem venturum judi-
cem credimus verum : esto nobis propicius. Et qui
hanc oblationem pro nostra nostrorumque salute vel
pro expiatione nostrorum peccatorum : in honorem
Sanctæ Virginis Leocadie tibi obtulimus : miseri-
cordie tue opem in nos diffundi sentiamus. Ut qui
jam refecti sumus ad mense tue convivium : dono
tui muneris consequi mereamur premium sempiter-
num. R̄. Amen. Per misericordiam tuam Deus nos-
ter : qui es benedictus : et vivis et omnia regis in
secula seculorum. R̄. Amen. Dominus sit semper
vobiscum. R̄. Et cum. Solemnia completa sunt in
nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum
sit acceptum cum pace. R̄. Deo gratias.

**418 IN SANCTE * EUGENIE VIRGINIS ET
MARTYRIS.**

Ad Missam. Officium.

Loquebar de testimonio. *Quere in Sancta Cecilia.*
fo. 410.

* *Eugenie.* Sanctam Eugeniā Gotho - Hispani
missa et officio proprio die 12 Decembris colunt.
De eadem in Orationali Gothico (Pag. 42) habentur
Oratio et benedictio : *VI Kal. Jan., incipit oratio
vel benedictio de festivitate sanctæ Eugeniæ dicenda
tam ad vesperum quam ad matutinum ;* ubi illud *VI
Kal. Jan.* secundis curis appositum quidem est,
recte tamen juxta dispositionem festivitatum quæ in
eo Orationali exstat. Apud Gallos nomen sanctæ Eu-
geniæ celebre fuisse tum ex Alcimo Avito (*Poem.
lib. vi de consol., laud. castitatis*), tum ex canone
missæ Sacramentarii Bobiani, in quo Sanctæ *Euge-
niæ* nomen recitatur, aperte constat, etsi in libris
eorum liturgicis nulla ejus missa habeatur. Prope
urbem Romam, via Latina, stabat olim celebris ba-
silica sanctæ Eugeniæ, in qua reliquæ ejus depo-
sitæ erant ; de hac basilica meminit Willielmus Mal-
mesburiensis (*Lib. iv de gest. reg. Angl.*) agens de
locis sanctis via Latina sitis. Haud procul a cœmete-
rio sancti Tertullini est, inquit, *ecclesia beatæ Euge-
niæ, in qua jacet, et Claudia mater ejus.* De eadem
ecclesia mentionem facit anonymus apud Joannem
Georgium ab Echart (*De reb. Franciæ Orient. tom. 1,
part. II*). Juxta viam Latinam, inquit, est *ecclesia
sanctæ Eugeniæ ubi ipse cum matre sua in uno tumulo
jacet ;* et ante hos anonymus Mabillonianus (*Ana-
lect. tom. IV, pag. 513*) ; at hic juxta viam Appiam
eam collocat. Nam intra decimum lapidem viæ
Appiæ et Latine tam prope invicem ducuntur, ut
viciatim que ab aggeribus viarum paulo remotiora
erant alterutri viæ tribul poterant. Græci Menolo-

*Omnia alia unius Virginis pret r Missam cum sub-
sequentibus, fol. 436.*

Missæ. b Sicque desiderio compuncta psallentium
festinavit mutare viam : ut sequeretur viam qua
perveniret ad vitam. Viam utique seculi relinquendo :
perducta est ad viam : que virginis processit ex
utero. Vnde quia eadem virgo sic deinceps assecuta
est Christum : ut nusquam repedaret ad seculum :
sed magis fuso sanguinis sui cruore dignum pro
Christo Domino dignoscitur suscepisse martyrium.
Oportet nos in tanti diei veneranda festivitate : sin-
gulari placationis hostia Christum Dominum exorare.
Ut qui eam fecit triumphare de mundo : ejus pre-
cibus nos efficiat heredes in celo.

R̄. Amen.

Alia. Domine Jesu Christe pro cujus amore bea-
tissima Eugenia : et affectum parentum : et copias
oblita est facultatum. Cum relictis domo parentibus
fratribus atque familiis : aufugiens : crinibus deton-
sis te sequendo adjungitur Christianis : tuis susci-
piens sua colla subjugare preceptis : tu Ecclesie tue
precibus adesto mitis atque placabilis : ut ad in-ter
hujus martyris tue relinquamus seculum : contem-
nantes vanarum inlecebras voluptatum : affectus pa-
rentum : atque curas rerum periturarum. Ut ad te
diligendum : te sequendum : teque fruendum nullis
obsculis impediti : ita libentissime presentis seculi
evincamus mala : sicut hec virgo fallentis Melancie
valuit separare commenta. R̄. Amen.

Post nomina. Oratio. Domine offerentium vota : C
et peccaminum sana discrimina. Ac presta nobis : ut
sicut nomen sexusque Eugenie Virginis cognitionem
tui perspicui Eleni non latuit Sacerdotis : ita no-
mina nostra ex occultis judiciis tuis : eternis jam
adnotentur in paginis. Quo in hujus Virginis ac

gio Basilii die 24 Decembris sanctam Eugeniā in-
scripsere, Latini die sequenti 25 de ea agunt in
Martyrologiis Hieronymianis, Romano Parvo, Bedæ,
Adonis, Ursardi, aliisque recentioribus. Sub Gal-
lieno passam tradunt. Acta sanctæ Eugeniæ leguntur
apud Lippomannum (*Tom. V*), Surium (*Tom. VI*), e
Græco opere Gentiani Hervei translata, et apud
Rosweydam (*De Vitis Patrum, pag. 340*), incerto
auctore, exarata. Eandem tamen, tam in Græcis
quam in Latinis exemplaribus, res gestæ leguntur, et
eodem ordine dispositæ, ut ab eodem auctore olim
compositæ manifesto appareant. Sunt quidem anti-
qua, et in Occidente ante finem sæculi iv recepta, ut
ex Alcimo Avito Viennensi episcopo colligere licet ; is
enim (*Lib. vi Poem. de consol., laud. castitatis, ad
Fuscina sororem*) pleraque ex hisce Actis sanctæ
Eugeniæ refert. Eadem Acta Missale et Breviarium
Mazarabum, et oratione Gothicum, in orationibus
et missa sequuntur. Fatendum tamen est, ea prorsus
fictitia esse, et, quod sane dolendum, de martyrio
sanctæ Eugeniæ nihil certi, præter ejus nomen et
cultum, minime dubium, superesse. Vide Papebro-
chium (*In respons. ad exhib. error., part. II, §...
art. 46, n. 91*), Tillemontium (*Tom. IV, pag. 535*),
Bollandianos (*Tom. III Septemb., pag. 762*).

b Sicque. Hæc oratio principio caret. A. Iudith ad id
quod in Actis sanctæ Eugeniæ scribitur, eam, cum
forte ad prædia paterna pergeret, audivisse Christia-
nos canentes illud Davidicum : *Dii gentium dæmo-
nia, etc.*

Martyris tui solennitate : et vivis solacia : et A Cum et illam Virginem : ipsa sui nativitate adsignat : quiescentibus prestetur requies sempiterna.

ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Vox testimoniorum tuorum Domine : que Eugeniam Virginem ad tuum provexit amorem : cum Christianorum cantu dignosceret : omnes Deos gentium demonia esse : te autem solum Dominum celos fecisse : inlectat corda nostra ad penitentiam : et corpora in divina servitute constringat. Pellat quoque a nobis simultatum scandala : et alterne societatis enutriat incrementa. Quo ammonitionem legis tue celesti ab invicem potiamur dulcedine : per quam hec virgo compuncta Sancte Trinitatis promeruit cognoscere unitatem.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias B agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus. Qui ita Martyrem tuam Eugeniam amore castitatis armasti : ut sericas vestes et paternas infulas credoret esse timendas. O sanctus Christi amor accensus : per quem et secularis pompe ornatus et parentum extitit exclusus affectus. Elegit quoque gloriosa virgo abjectam in seculo gerere vitam : illo Davidico carmine docta : Elegi abjectus esse in domo Domini : magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Quam cum ille antiquissimus serpens viriliter pro corone premio cerneret : agonizantem solitam : suam per Melanciam ad instar Eve : voluit erga eam exercere maliciam. Perfecta quidem deceptrix invenitur ad suadendam Evam : sed novissimus noster Adam victor in Virginis mente perfectior invenitur. Ducitur quoque ad supplicium cum suis venerabilis Virgo comitibus : cujus certamen Christus letus expectaret sponsus. Introducuntur falsi accuatores : sicut in Stephani Martyris necem. Claruit concinnata falsitas : quia immaculata inventa est sancta virginitas. Ingens facta est parentum leticia : quia de triumpho Virginis exultat celestis militia. Gloriose enim Virgini ad hoc concessa sunt temporum spacia : ut ipsa multos secum provocaret ad celestia regna : quorum pariter castissimas tibi Domine animas in sacrificia consecrarentur munda. Quem in unitate Trinitatis adorant Angeli : benedicunt Archangeli : et universe metuunt potestates : consona voce incessabiliter clamantes atque dicentes. ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

419 *Post Sanctus.* Vere sanctus : vere gloriosus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui est custos virginitatis : et virginalis decus immensi pudoris. Qui et in matre Maria virginitatem servavit : et in Martyre Eugenia integritatem virgineam contulit.

* *Columbæ.* Columba virgo, Senonis sub Aureliano imperatore martyrii palmam adeptæ, in Missali et Breviario Mozarabum missa et officio proprio, et in Orationali Gothico pluribus orationibus, collitur pridie Kalendas Januarii ; quo die eam enuntiant Martyrologia Hieronymiana, Bedæ, Romanum Parvum, Adonis, Rahani, Usuardi, Wandelberti, et Romanum Baronii. Orationali Gothico (Pag. 43) titulus inscribitur : *II Kal. Jan.*, incipiunt orationes in diem sanctæ Columbæ. Notat et. P. Joseph Blanchinlus

et istam per deceptricis accusantis Melancie verba : Virginem manifestat. Ipse Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Domine Jesu Christe fili Dei vivi : qui tantam gratiam in Virgine tua Eugenia contulisti : ut sicut evidentia ejus gesta declarant : quemcunque in dolore positum visitasset : et languoris ab eo pestis recederet : et optatam ad eum sanitatem revocaret. Tuum hoc sacrificium tibi appositum : ita tue visitationis benedictione sanctifica : ut ex eo sumentibus : et criminum prestetur indulgentia : et perpetue salutis preargiatur medela. ñ. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Videte : videte dilectissimi fratres mirabilia operum Dei : qualiter Eugenia Virgo pro nomine Jesu martirium sustinendo : nec undis subijcitur : neque ardoribus concrematur. Hec sana fides augebat : pro qua Dominus noster predixit : quod in ea se rogantibus nihil difficile sit. Unde hac fide : que per dilectionem operatur : rogemus pii Patris clementiam : ut nostras recipiat lacrimas : diluat culpas : imperciat gratiam : et arceat queque nobis videntur esse adversa. Si enim rogaverimus eum fiducialem : spes nobis est : quod exaudiat vocem nostri clamoris : cum ad eum ea que Domino Jesu Christo edocente didicimus : proclamaverimus e terris. Pater noster.

Benedictio. Deus summus atque eternus : in cujus servitium Eugenia virili habitu detonsis crinibus se obtulit servitorem : faciat vos defectis atque recisis curis seculi : apprehendere vitam immaculatam. ñ. Amen. Quique ejus virginitatem Melanciam fallentem manifestam efficit cuneis populorum : ostendat in vobis divitias misericordiarum suarum. ñ. Amen. Atque cum illa post transitum mereamini partem habere : que pro Christo Domino suo meruit laureari cruore. ñ. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri : qui est benedictus : et vivit : et omnia regit in secula seculorum. ñ. Amen. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Hic dicat Chorus. Gustate

Post Communio. Oratio. Gustantes Domine suavitatis dulcedinis plenitudinem quesumus : ut sit nobis hoc in remissionem peccatorum : et sanitatem mentium. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus nosier etc. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace. ñ. Deo gratias.

In Sancte a Columbe Virginis et Martyris.

Omnia dicantur unius Virginis. Excepta Missa. fol. 456.

illud *II Kal. Jan.* secundis curis additum esse ; tamen constat Gotho-Hispanos olim sanctam Columbam coluisse die secunda Januarii, nam hac die enuntiat in fragmento Piniano Calendarii Gotho-Hispani *III Non. Januarii, sanct. Columbæ virg., Senonas.* Hujus sanctæ virginis cultus vetustus est, et late diffusus : exstant quædam ejus Acta, sed in quibus sinceritatis notæ desiderantur, inquit Solle-rius. Credibile est, martyrium fecisse anno æræ Christianæ 273, aut incunte anno 274, cum Aurelianus

Omnis unitas Ecclesie sancte que significata est in A columba de qua dictum est. Una est columba mea : perfecta mea. Una est matris sue : manibus plaude : jubilo cane : exulta in omni corde. Quoniam pulsantis dilecti vocem mox ut hec Columba Virgo et Martyr : dicentem sibi audire promeruit. Aperi mihi soror mea : amica mea : columba mea : illico surrexit aperire dilecto. Inquiens : pulcher es dilecte mi et decorus : lectus noster floridus ac jocundus. Cujus in accubita dum dilectum consideret : nardus virginis dedit odorem. Cum interrogata imperiali ex voce : quem coleret : Christum se testata est credidisse : cum jam vulnerata fuerat charitate. In hujus ergo Virginis festum dilectissimi fratres : et vota pandamus cum gaudiis : et crimina cum lamentis. Ut hec Virgo suis sanctam semper precibus tueatur Ecclesiam : que Jesu Christo Domino effecta est ex virginitate sponsa. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Deus Pater omnipotens : ^a super baptizatum unigenitum tuum in aquis Jordanis Spiritum Sanctum in columbe specie ostendisti : atque per ipsius Sancti Spiritus donum cor Martyris ac Virginis tue Columbe tanto ardore tue dulcedinis inflammasti : ut usque ad consummationem meruerit pervenire martyrii. Effice nos quesumus columbarum simplicitate puros : malicia parvulos : et prudentia serpentium circumspectos. Quo sicut hec Virgo : et simplicitate candida : et virginitate munda : **420** ac prudentia circumspecta : columba sine macula merito fuit : sic nos ejus intercessione purificati : ac ejusdem Martyris palma accineti mereamur ad te pervenire : qui es redemptor eternus. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Auditis nominibus offerentium : pietatis Dominum deprecemur : ut per interventam beatissimo Martyris et Virginis sue Columbe : nobis dignetur ^b ornatus assistere : adesse quesitus : aperire ^c pulsatus. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Impetret quesumus Domino fidelibus tuis auxilium : oratio juste Martyris et Virginis tue Columbe : ut in cujus hodie celebritate devoti sunt : in ejus fiant pace participes. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : equum et justum est : nos tibi gratias agere : Domine sancte Pater omnipotens Deus : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Qui beatissimam Martyrem et Virginem suam Columbam diversis certaminibus ^d dimicantem : celestibus muneribus cumulavit. Ar-

in Gallia, ob bellum contra Tetricum susceptum, cum exercitu versaretur. Ex hymno Breviarii Mozarabum, et orationibus Missalis, atque Orati nalis Gotho-Hispani, habemus, sanctam Columbam, in Hispanar datam, intactam evasisse, tormenta deinde et ignem lampadarum superasse, ac deum, in amphitheatro gladio cæsam, ad coronam gloriæ, ad quam clara voce e cælo delapsa fuerat vocata, evolasse.

^a *Super.* Lege qui super, etc.

^b *Ornatus.* Lege oratus.

^c *Pulsatus.* Forte, pulsatus ibus.

^d *Et...* gloriatur. Lege ut... gloriatur.

^e *Emissa.* De hac voce cælitus emissa mentionem

guitur quidem multis tormentis : et corona ipsius diversis margaritis ornatur in celum. Prestat enim divinus amor audaciam : qua ipsa victrix existit in pugna. In confessorum Dei sententia mutatur : ^d et devicto seculo cum Patre : et Filio : et Spiritu Sancto in perpetuum gloriatur. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie : ita dicentes. *ñ*. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere in altissimis gloriosus : Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui certatricem pro nomine suo Columbam : inter suprema supplicia : ^e emissa de celis voce ad se vocat : veni quippe ait columba : aperti sunt tibi celi. Ecce vox sit ad Virginem similis : que super baptizatum Dominum extiterat singularis. Singularis plane vox illa : que illum dilectum Dei filium nuntiabat : communis vel similis : que ex ipso celi climate processerat : que preciosam mortem Virginis populis commendabat. Hinc igitur quia nostris non debentur meritis talia : te Deus quesumus ut vox : quam audivimus ab initio : in nobis permaneat. Ut dum appareris : habeamus fiduciam : et non confundamur in ea : cum manifestata cunctis fuerit gloria tua Christe Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Excellentissimam tue majestatis imploramus potentiam sancte Deus : qui Virginem tuam Columbam et ^f in amphitheatro bestia obsequente glorificas : et post in condemnatione passionis emissa de celis voce confirmas. Ut has tibi jubeas propicius oblatas hostias intueri : atque celestis benedictionis sanctifices largitate. Ac prestas : ut omnes pro quibus hec offertur oblatio : et lucrum tui sanguinis simus : et pretium nostre redemptionis : plenissima devotione sumamus. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Deus pater omnipotens : qui in expiatione parturientium : duos tibi offerri pullos precipis columbarum : tu precibus Columbe Martyris tue : ab omni nos lava sorde pollutionum. Ut hujus Virginis suffragio : ad te culpam possimus veniam promereri : cum nunc orationem coram te depromperimus filii tui : proclamantes atque ita dicentes. Pater noster.

Benedictio. Unigenitus Dei filius : qui Virginem Columbam inlesam servavit a flammis : ad omnium vitiorum vos immunes reddat inlecebris. *ñ*. Amen. Precibus quoque hujus Columbe Virginis, et columbarum innocentiam retentis : et zelo Sancti Spiritus

faciunt hymnus Breviarii et benedictio in Orationali Gothico (*Paq. 44*).

^f *In amphitheatro.* In hymno Breviarii legitur :

Sic liberata ab ignibus
Locis retracta scenis
Mucrone stricto plectitur.

quæ videntur potius theatrum quam Amphitheatrum indicare : at cum hic distincte Amphitheatrum dicatur, et addatur quod in hymno omiserunt, illud miraculum bestie mansuetæ, dicendum est, sanctam Columbam in Amphitheatri spoliario jugulatam fuisse : addo, ludos scenicos aliquando etiam in Amphitheatris exhibitos esse.

ardeatis. *ñ*. Amen. Quo intra sinum unius Columbe: *A* et sine offensione permaneat in seculum: et cum fructu honorum operum perveniat ad Christum. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri: qui est benedictus: et vivit: et omnia regit in secula seculorum. *ñ*. Amen. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Hic dicat Chorus. Gustate et videte.

Oratio. Refecti Christi corpore et sanguine: pariterque sanctificati: Deo Patri omnipotenti gratias referamus: ut vos in eadem refectione et sanctificatione habeatis hic: et in futuro seculo gloriam percipiat. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. In nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus cum pace. *ñ*. Deo gratias.

^a INCIPIT COMMUNE.

421 IN PRIMIS OFFICIUM ^b UNICUS MARTYRIS.

Ad Missam. ^c Officium.

Gloriam et magnum decorem impones super eum:

^a *Incipit.* Solemnitates sacras, in honorem martyrum, prisca consuetudine, a fidelibus celebratas fuisse monumenta ecclesiastica passim ostendunt. Sanctus Gregorius, ob patrata miracula, Thaumaturgus appellatus, reddita pace Ecclesie, quam persecutio Decii turbaverat, ad incrementum pietatis erga Deum, apud omnes ubique populos dies festos instituebat, nomine eorum qui pro fide fortiter dimicaverant; cumque alii in hunc, alii in alium locum, corpora martyrum transtulissent, quotannis, in eorum martyrum honorem congregati, cum lætitia festa agebant, ut in Vita Thaumaturgi (*Oper. Gr.-Lat. tom. II, p. 1006*) scribit sanctus Gregorius Nyssenus. Attamen sanctus Gregorius Thaumaturgus festa Martyrum primus instituisse credendus non est; nam Acta sancti Pionii (*Ruinart., Act. Mart., pag. 125*), qui Decio et Grato coss. passus est, tradunt, eum a persecutoribus captum esse, cum aliis quibusdam fidelibus, qui ad natalem sancti Polycarpi genuinum celebrandum convenerant; sed, ante hæc tempora, ex epistola Ecclesie Smyrnenis de martyrio sancti Polycarpi (*Ruinart., Act. mart., pag. 34*) festa sanctorum jam usu recepta fuisse patet: Nos, inquit, collegimus ut aurum gemmamque pretiosam, et sepulture ossa commendavimus; conventus itaque alacriter factus, ut præcepit Dominus, ad diem natalem martyrii. Paulo aliter apud Eusebium (*Hist. eccl. lib. iv, cap. 15*) ex eadem epistola legitur: Nos demum ossa illius, Polycarpi, gemmis pretiosissimis chariora, et quovis auro puriora, colligentes, ubi decebat condidimus; quo etiam in loco, nobis, si fieri poterit convenientibus, concedet Deus, natalem ejus martyrii cum hilaritate et gaudio celebrare. Hac etiam antiquior est epistola quam de passione sancti Ignatii scribunt oculati testes, et in itinere, Romam usque, martyris comites (*Ruinart., Act. mart., p. 14*), ubi de festo, in ejus memoriam agendo, hæc leguntur: Facta autem sunt hæc die ante xiii Kalendas Januarias... horum ipsimet conspectores effecti... manifestavimus vobis diem et tempus, ut, secundum tempus martyrii congregati, communicemus athletæ et virili Christi martyri. Quare audiendi non sunt heterodoxi quidam critici, qui festa in sanctorum honorem, aut ignotæ incertæque originis esse, aut circa annum 170 incepisse contendunt (*Bingham., orig. eccles. tom. IX, lib. xx, cap. 7, sect. 1, Edit. Lat.*): nam sanctus Ignatius anno 107 bestiis traditus est, et epistola Smyrnenis, et passio sancti Ignatii, de festorum martyrum celebratione tanquam de disciplina jam usu in Ecclesia recepta loquuntur; quæ proinde ad apostolos referri debet. Sane Polycarpus et Ignatius ii non erant qui in Ecclesiis sibi commissas alios mores inducerent quam quos ab apostolis traditos accepissent. Jam vero diebus martyrum festis fideles convenire solebant, sacra mysteria celebrabantur, et Eucharistia inter presentes distribuatur. Tumuli

alleluja: et dabis eum in benedictione: in seculum seculi: alleluja: alleluja. *ÿ*. Vitam petiit ^d ad te: tribuisti ei longitudinem dierum ^e in æternum. *P*. In seculum seculi: alleluja. *ÿ*. Gloria et honor Patri:

^B martyrum altaria erant in quibus sacrificiis Deo offerebatur. *Pro natalitii annua die facimus*, inquit Tertullianus (*De Coron., cap. 3*). Et sanctus Cyprianus (*Epist. 34*) de Celerina et Laurentio martyribus ait: *Sacrificia pro eis, ut memin istis, offerimus, quoties martyrum passiones et dies anniversarias commemoratione celebramus*. Et scribens ad clerum Carthaginensem (*Epist. 38*) mandat: *Dies eorum quibus excedunt notate, ut commemoratione eorum inter memorias martyrum celebrare possimus*; et infra, laudat Tertullum, quod scribat et significet mihi dies quibus in carcere beati fratres nostri ad immortalitatem transeunt; additque: *Celebrantur hic a nobis oblationes, et sacrificia ob commemorationes eorum; quæ cito vobiscum Domino protegente celebrabimus*. Sacrificia autem illa, quæ ob solemnem sanctorum commemorationem offerebantur, missæ sanctorum dicte sunt. Circa quas alia in Occidente, alia in Græcia et Oriente disciplina observabatur. Ecclesiarum enim Occidentis mos erat orationibus, præfationibus, illationibusque missarum, quæ festis sanctorum diebus recitabantur, peculiaris gesta ejus martyris inserere, cujus dies sollemnis agebatur, quemadmodum ex Missalibus libris aperte patet, maxime ex iis quibus in Hispania et Gallia utebantur. Hinc omnes missæ sanctorum ab initio propriæ erant. Erant autem paucæ, cum ab Ecclesiis singulis suorum tantummodo martyrum festa annua colerentur, et in quibusdam Ecclesiis non omnium suorum, cum nimis multi essent, sed præcipuorum tantum solemnitates celebrarentur. Deinde celebratæ sunt festivitates martyrum quorundam eximiorum primum vicinarum, postea etiam longe remotarum Ecclesiarum; quorum cum in dies augetur numerus, nec satis nota forent eorum Acta, necesse fuit missas communes componere, quæ, præter nomen martyris, aut martyrum, quorum colebatur memoria, nihil continebant quod Christi athletæ non conveniret. Instar martyrum, festa confessorum adjecta sunt; atque, ut martyrum ita et confessorum missæ ab initio propriæ omnes fuerunt, deinde communes accessere; et hæc quidem Occidentium Ecclesiarum Latine loquentium disciplina. Orientalium vero et Græcorum alia est ratio; illi enim, quovis sanctorum festo recurrente, liturgiam eodem tenore constanter recitant, additis tantummodo

^b *Unius Martyris.* In Sacramentario sancti Leonis exstat una missa de uno martyre; in Sacramentario Bobiano, in Lectionario Luxoviensi, in Missalibus Gallo-Gothico et Francorum exstat missa de uno martyre.

^c *Officium.* Ps. xx, 7. *ÿ*. *Ilid.*, 5.

^d *Ad te. Lege a te.*

^e *In æternum.* Vulg., in sæculum sæculi. Psal. Mozarab., in æternum et in sæculum sæculi.

et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : Amen. *P.* In seculum seculi : alleluja : alleluja.

Dicat Presbiter. Per omnia semper secula seculorum. *R.* Amen.

Gloria in excelsis.

*In tempore Quadragesime. * Officium.*

Famulo tuo prestitisti honorem magnum dicit Dominus : et omnes inimicos ejus humiliavit : et coronam dedit ei. *ŷ.* Prevenisti eum Domine in benedictione dulcedivinis. Posuisti in capite ejus coronam de lapide precioso. *P.* Et omnes inimicos. *ŷ.* Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. *P.* Et omnes inimicos.

Oratio. Deus qui sanctam nobis hujus diei solennitatem beatissimi Martyris tui N. passione fecisti : adesto familie tue precibus : ut cujus hodie festa celebramus : ejus meritis intercessione : ad ea que imitare cupimus : applicemur. *R.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus et vivis : et omnia regis in secula seculorum : amen. Dominus sit semper vobiscum. *R.* Et cum.

Lectio libri Ecclesiastici Salomonis (b Cap. XIV, XV).

R. Deo gratias.

Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo : et non est stimulatus in tristitia delicti. Felix qui non habuit animo suo tristitiam : et non excidit ab spe sua. Beatus vir qui in sapientia morabitur : et qui in justitia meditabitur : et in sensu suo cogitabit circumspeditionem Dei. Qui timet Dominum : faciet bona : et qui continens est justicie : apprehendet illam. Et *c* obviavit illi quasi mater honorificata : et quasi mulier a virginitate suscipiet illam. Cibavit illum pane vite : et intellectus : et aqua sapientie salutaris potavit illum. Et firmabitur in illo : et non flectetur. Et continebit illum apud proximos : et in medio Ecclesie aperuit os ejus. Ac implevit illum

et spiritu sapientie et intellectus : et stola glorie vestiet illum. Jocunditatem et exultationem thesaurizavit super eum : et nomine eterno hereditavit illum. *R.* Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *R.* Et cum.

d Psallendo. Posuisti super caput ejus coronam de lapide precioso. *ŷ.* Super salutare tuum Domine exultabit vehementer : desiderium anime ejus dedisti ei : et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum. *P.* Coronam de lapide.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Galathas (c Cap. VI).

R. Deo gratias.

B Fratres. Bonum facientes : non desiciamus. Tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus : operemur bonum : ad omnes homines : maxime autem ad domesticos fidei. Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicumque volunt placere in carne : hi cogunt vos circumcidi : tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur : legem custodiunt : sed volunt vos circumcidi : ut in vestra carne gloriantur. M. hi autem absit gloriari : nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi : per quem m. hi mundus crucifixus est : et ego mundo. In Christo enim Jesu neque circumcisio aliquid valet : neque preputium : sed nova creatura. Et quicumque hanc regulam prosecuti fuerint : pax super illos : et misericordia super Israel Dei. De cetero nemo nihil molestus sit. Ego autem stigmata Domini nostri Jesu Christi in corpore meo porto. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. *R.* Amen.

c Evangelium. Si quis vult post me venire abneget. *Quere in natali sancti Andree. fol. 27.*

tantummodo epistola, Evangelio, aliisve sacris lectionibus de sancto : sic, sive apostoli, sive martyris, sive confessoris festivitas agitur, liturgia puta sancti Chrysostomi, sancti Jacobi, aut sancti Basilii, aliave, pro Ecclesiarum diversa consuetudine, integra recitatur, quin in orationibus ulla fiat mentio sancti cujus celebratur solemnitas, quem tantummodo inter sanctos, cum diptycha recitantur, commemorant, unde apud eos nullæ exstant missæ propriæ, quales in Ecclesia Occidentali celebrantur. Habent tamen et ipsi suas missas proprias et communes ; sed hæc dat nctio tota ferme sita est in diversitate lectionum sacrarum, non in varietate orationum quæ in liturgiis recitantur. De antiquitate autem missarum communium in Ecclesia Occidentali non idem omnes sentiunt : alii eas sæculo vii ineunte, alii post divi Gregorii Magni ætatem inventas putant ; ego, cum eas in vetustissimis Sacramentariis, Leoniano, Gelasiano, Gregorianis Menardi, Rocca et Muratorii, in Calendariis a Martenio et Durando (*Thes. nov. Anecd., tom. V, pag. 66*), et ab Allatio, ad calcem tractatus de hebdomadis et festis Græcorum editis, in Missali et Breviario Mozarabum, in Lectionario Luxoviensi, Sacramentario Bobiano, et Missali Gallo-Gothico inveniam, facile inducor ut credam officia et missas de communis ante annum sexcentesimum æræ Christianæ usu receptas fuisse ; nec me movet quod in Calendario Frontonis, in Capitularibus Georgii, et in Sacramentario Gregoriano Panelii

non inveniantur missæ communes : credibile enim est, eas ab initio separatim habitas fuisse, unde nil mirandum quod in istiusmodi libris non reperiantur.

** Officium.* Ps. xx, 6. *ŷ.* Ibid. 4. Cæterum hoc officium ad missam adjectum est postquam festivitates sanctorum tempore Quadragesimæ celebratæ sunt : quæ disciplina Gotho-Hispanis ignota erat (*Ed. canon., lib. iv, tit. 19, ex concil. in Bracar.*).

b Cap. XIV. Hæc prophetia constat e versiculis 1, 2, 22 capitis xiv, et capitis xv, 4-7. In Lectionario Luxoviensi in festo unius martyris prophetia legitur ex Isaia, lx, 4-16. In Bobiano nulla est prophetia : fo tasse ejus loco legebant fragmentum homiliæ cujusdam.

c Obviavit. Lege obviavit. Familiare est Hispanis v consonantem pro b scribere ; hinc infra cibavit pro cibabit et potavit pro potabit, aliaque similia occurrunt.

d Psallendo Ps. xx, 4. *ŷ.* Ibid., 4.

e Cap. VI. Vers. 9, ad finem capitis. In Luxoviensi legitur ex II Tim. ii, 3-iii, 4-12. In Bobiano ex II Tim. iv, 17, 18. Animadvertite quod in edito legitur *Epistola Pauli ad Corinthios.*

f Evangelium. Illud idem est quod in festo sancti Andree legitur ; de quo vide pag. 54. In Luxoviensi legitur ex Joannis xv, 17-xvi, 4-1. In Bobiano ex Matthæi x, 32, ad finem capitis, aliquot versicula prætermisissis.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. Añ. Et cum.

^a *Lauda.* Alleluia. †. Beatus homo quem tu erudisti Domine : et de lege tua docuisti eum. P. Alleluja.

^b *Sacrificium.* Fulgebit justus sicut splendor firmamenti. Sicut stelle celi dantes claritatem lucis : ita et justus splendet : in perpetua eternitate : alleluja. †. Fulgebunt : et tanquam scintille in arundineto discurrent : judicabunt nationes : et dominabuntur populis : et regnabunt cum Domino. P. In perpetuum.

422 *Missæ.* Largitorem eterni muneris Deum fratres charissimi supplices imploremus : ut sacrificium quod offerimus hodie in honorem Martyris sui N. propicius acceptare dignetur : ac sic preces omnium elementer accipiat : ut omnibus peccata dimittat. • Et qui prestare dignatus est eidem ^d martyrio suo Deus Pater omnipotens olim victoriæ palmam : nunc quesumus universis postulata concedat : et eterne vite premia dignanter attribuat.

ñ. Amen.

Alia Oratio. In honorem beatissimi Martyris tui N. cujus hodie natalem glorie celebramus : his majestati tue omnipotens Deus laudibus servientes : solennia festa concinimus : supplices te deprecantes : ut cujus meritis obsequimur : ejus te propicio ac donante : apud clementiam tuam semper precibus adjuvemur. ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Pietatem tuam petimus : sempiterna Trinitas Deus : et sancti tui. N. venerantes agorem : supplices imploramus : ut preces omnium elementer accipias : et omnibus peccata dimittas. Atque ita tibi sit offerentium devotio placita : ut defunctis etiam requies prestetur eterna. ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Reple nos Domine tue pacis et dulcedinis dono : ut qui in hoc die amabiliter Martyris tui. N. veneramur triumphum : martyriali perficiamus affectu. Et qui eidem Sancto tuo impendimus obsequium honorem : ejus precibus per te fructificemus in charitate.

ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : equum et salutare est : te inconflata Trinitas : et unius essentie indivisa

majestas Deum Patrem et Filium et Spiritum Sanctum : fontem beatitudinis eterne laudare : quem scimus nullius servitutis obsequiis indigere. Per quem beatissimus Martyr tuus. N. errores seculi sapientia vicit : terrores patientia superavit : et ideo tam magnum tamque magnificentum est quod fecit. Secutus quippe agnum : leonem vicit. Quando persecutor seviebat : leo fremebat. Sed quia agnus sursum adtendebatur : leo deorsum contemnebatur. Ipse enim intuebatur qui mortem morte destruxit : in ligno pependit : sanguinem fudit : mundum redemit. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie : ita dicentes. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : et vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui hodierno die animam sui testis. N. devicto mundo evexit in celum : ut que fuerat afflictata suppliciis : gaudiis frueretur eternis. Et que dominice imitatrix extiterat passionis : celestis esset particeps regni. Ihujus proinde meritis Deus summe terminum pone delictis : et finem scandalis. Ut qui Martyris tui. N. veneratores existimus : remotis • adversitatibus effici mereamur. Per Christum Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Hec tibi Domine tua servantes precepta : † in altare tuum panis ac vini holocausta proponimus : et in commemorationem sancti tui. N. suscepta populi tui per has oblationes : te jubente vota deferimus : non nostris meritis : sed obsequio suscepti officii. Rogantes profundissimam tue misericordie pietatem omnipotens Deus : ut eodem spiritu : quo te in carne virginitas incorrupta concepit . has hostias Trinitas indivisa sanctificet. ñ. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Cum in ecclesia tua Domine noverimus in memoria eterna esse justum : † non pro illius : sed pro nostri commendatione : hoc tibi offerimus holocaustum. Petentes : ut qui ejus animam fecisti in passione victimam : nostrum votum efficias in confessione victorem. Quo eodem suffragante clamorem nostre accipias vocis : quo jubente dicimus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu tuo.

• *Benedictio.* Christus Dominus : qui Martyri suo N. patiendi contulit votum : patientiam vobis tribuat

^a *Lauda.* Ps. xciii. 12.

^b *Sacrificium.* Ex Daniele xii, 5. †. Ex Sapientia, iii, 7.

^c *Et. lege ut.*

^d *Martyrio.* Lege Martyri.

^e *Adversitatibus.* Alde ejus gloriæ participes effici mereamur.

^f *In altare tuum.* De hac oratione vide quæ notavi pag. 316.

^g *Non pro illius.* Ad altare nominantur quidem martyres : Magnus enim honor est nominari Domino pro ente, dum mors illa perficitur, metuendum sacrificium, ineffabilia mysteria. Et infra : Quamdiu prostant mysteria, omnibus honor maximus est in memoria haberi, inquit sanctus Chrysostomus (Hom. 21 in Act. apost., Oper. Gr.-Lat., Ed. Maur., tom. IX, pag. 176). Pro martyribus etiam offertur sacri-

ficium, ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem, ut quotidie in missa dicimus. Ecclesia tamen pro martyribus non orat quemadmodum orat pro cæteris defunctis : Habet ecclesiastica disciplina, quod fideles nove vnt, cum martyres eo loco recitantur ad altare Dei, ubi non pro ipsis oratur, pro cæteris autem commemoratis defunctis oratur : injuria est enim pro martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari. Hæc sanctus Augustinus (Serm. 1 9, de verb. Apost., Oper. t. V, Edit. Maur., col. 763), qui rationem reddit (Serm. 286, de sanct., t. V, col. 1147), hæc nimirum : Martyrum perfecta justitia est, quoniam in ipsa passione perfecti sunt : ideo pro illis in Ecclesia non oratur, pro aliis fidelibus defunctis oratur : tam enim perfecti exierunt ut non sint suscepti nostri, sed advocati.

contra omnes inlecebras viciorum. *ñ*. Amen. Et *A* qui illi donavit peracta passione coronam : vobis conferat peracto luctamine mundi gaudia repromissa. *ñ*. Amen. Ut qui in hoc die tanti Martyris ovantes solennia celebratis : **423** cum eodem post transitum conlocati in celestibus sedibus gaudeatis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate. *Require in festo Corporis Christi.* fo. 267.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine : te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Fac nos Domine beatissimi Martyris tui N. sequipedes : ut ejus muniti suffragio : respiciamus fallacias demonum : cujus instructi patrocinio : videamus bona Domini in regione vivorum. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. Deo gratias.

INCIPIT MISSA UNIUS MARTYRIS PONTIFICIS :
VEL SIMPLICIS.

a Officium.

Hec dicit Dominus : Ego tuli te : et fui tecum : alleluja : et interfeci omnes inimicos tuos : alleluja. *P.* Fecique tibi nomen : alleluja : alleluja. *ñ*. Beatus vir qui timet Dominum : in mandatis ejus cupit nimis. *P.* Fecique. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum. Amen. *P.* Fecique.

Dicat Presb. Per omnia semper secula seculorum. *ñ*. Amen. Gloria in excelsis.

Iterum dicat Presb. Per omnia semper secula seculorum. *ñ*. Amen.

Oratio. Domine Deus presta propicius : ut beatissimus Martyr tuus atque Pontifex N. qui pro te viriliter dimicavit et tuo munere vicit : ita nobis jugiter in tuo nomine adsit : *b* ut victores eculoo victo existant peccati : quotidianis abluat culpas : qui tot tantasque supergressus est penas. Ut qui pro Domino mirificus extitit triumphator : pro servis existat magnificus intercessor. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Prophetia. Tetigit justum tentatio. *Require in Translatione Sancti Jacobi fratris Domini.* fo. 50.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

c Psallendo. Beatus vir qui non abiit in consilium impiorum : sed in lege Domini fuit voluntas ejus. *ñ*. Et erit tanquam lignum : quod plantatum est secus decursus aquarum : et omnia quecumque fecerit prosperabuntur. *P.* Sed in lege Domini.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

a Officium. Regum II, 7, 9. *ñ*. Ps. cxi, 1.

b *Ut victores.* Fortasse, ut victores, sæculo victo, existamus peccati.

c *Psallendo.* Ps. I, 1. *ñ*. Ibid., 3.

d *Evangelium.* Prophetia petenda est a festo quod inscribitur translationis sancti Jacobi (Pag. 63). Epi-

Epistola. Confortare in gratia. Et *a* *Evangelium.* Una dierum. *Quere in festo sancti Clementis.* fo. 31.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

e *Lauda.* Alleluja. Exultabit justus in gloria : et gaudebit in leticia sempiterna. *P.* Alleluja.

f *Sacrificium.* Ego servus tuus et filius ancille tue : dirupisti vincula mea : tibi sacrificabo sacrificium laudis : alleluja. *ñ*. Preciosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus : alleluja.

Missa. Beatissimi Martyris tui atque Pontificis N. agonem : divina virtute perfectum : votis solennibus dilectissimi fratres celebremus. Ut qui triumphalem palmam per fidei munimenta Christo opitulante promeruit obtinere : patrocinii sui nobis intercessionem *B* apud eum cujus presentia gratulatur : dignetur impendere. Ut ipse nobis peccatorum tribuat veniam : qui eidem contulit immortalitatis coronam. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Iteratis precibus te Dominum Deum nostrum suppliciter deprecamus : cujus honor sanctitas est : quem diligere salus est : quem amare perfectio est. Concede in omnem Ecclesiam tuam Sancti Martyris atque Pontificis N. *e* lucerne vestigia : ut te regente omnium gressus : ea nos via perducatur ad vitam : que Martyrem tuum extulit ad coronam. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus qui Sancto ac beatissimo Martyri tuo atque Pontifici N. id muneris contulisti : ut qui propter te peregit in late passionis libenter cursum : hujus multitudinis mereretur occursum. *C* Presta nobis : ut ejus suffragio offerentium vota suscipias : et requiem defunctis impercias. Donans omnibus nobis ita tui Martyris imitari virtutem : ut consimilem a te post transitum mereamur invenire mercedem. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Dona nobis omnipotens Deus Martyris tui atque Pontificis N. celebrantibus festum : sincere pacis et charitatis affectum. Ut qui in honorem ejus tibi sacrificium deferimus laudis : nobis a te impetremus **424** donaria charitatis. *ñ*. *Chorus.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : omnipotens Deus : ut pro virtutibus Martyris tui atque Pontificis N. tibi laudes dicamus : et honoremus nomen sanctum tuum studiis animorum. Qui tantum fidei robur tuo militi prestitisti : ut corpori flamma cederet : ferrum superet in pectore : et suis vincerentur tela vulneribus. Tantus enim in eo extitit amor nominis tui : ut non avidi morsus ferarum : non rabies ursorum : leonum insatiabilis furor eidem metum mortis inesseret. Non laceratum ferro corpus animos inclinavit : non scissum sulcis latus fidem professe virtutis exclusit : nec ille sanguinis fluxus unguarum stridore revocatus : vocem supplicationis exegit. Hec est corona

stola et Evangelium a festo sancti Clementis descenda sunt (Pag. 24).

e *Lauda.* Ps. cclix, 5.

f *Sacrificium.* Ps. cvv, 16. *ñ*. Ibid., 15.

g *Lucerne vestigia.* Adde sequi.

Martyris tui atque Pontificis. N. Hec est celestis A pompa virtutum. ^a Fortiora sunt vulnera Martyris : quam tela carnificis. Rogamus ergo te Domine : ut sicut ejus virtutibus victoriae prestitisti triumphum : ita nobis favorem auxilii tui perpetuum largiaris : et prestes nobis hunc in solacium : quem prebere dignatus es in exemplum. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare : ita dicentes. *ñ*. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui Martyri suo atque Pontifici. N. et dimicandi virtutem : et reguandi tribuit potestatem. Quo illi esset consors in regno : pro quo animam tradidisset supplicio. Haberetque eum in munere : quem consortem habuisset in passione. Vere solus ipse est Dominus et Salvator noster Christus Jesus : qui et Sanctis confert premium : et penitentibus fructum. Ipse Dominus ac redemptor sempiternus.

Post pridie. Oratio. Oblatas tibi omnipotens Deus ob honorem Martyris tui atque Pontificis. N. victimas propiciatus attende : ut qui justis tui memoriam facientes : votivum sacrificium exhibemus : nostrorum criminum a te indulgentiam consequi mereamur. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Beatissimi Martyris tui atque Pontificis. N. natalicia honore debito venerantes : dextere tue opem exquirimus : et gravati delictorum nostrorum pondere divinam potentiam tuam exposcere non metuimus. Quantoque fragilitas nostra vitiorum obice verberetur : perpendere non valemus : qui recedendo a te et per abrupta gradiendo : facinorum cecitatem : et peccatum incurrimus : et te qui verum justicie lumen es contemnendo caruimus. Adsisce quesumus : nunc Trinitas incommutabilis Deus familie tue precibus exoratus. Cunctorum in hac solennitate suscipe vota : cunctorumque pius crimina laxa. Ut omnium facinorum labe detersa : celestis patrie cunctis premia tribue repromissa. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Petitiones vestra superna divinitas suppleat : et desideria vestra Martyris sui atque Pontificis. N. intercessione perficiat. *ñ*. Amen. Omnium preces clemens auditor assistat : et cunctorum piacula bonitate propicia abluat. *ñ*. Amen. Sensus vestros nunc in bonis sibi adherere faciat : et in futuro suorum vos gaudiis jungat. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^a Fortiora. Theodoretus (*De Curat. Græc. affect.*, lib. viii), de Martyribus agens, magnam sit multitudinem exstitisse qui traditam sibi ab apostolis doctrinam inficiari nolentibus, non eloquentiam ad defensionem opposuerunt, sed flagris humeros, lampadibus ferreisque unguis latera et cervices supposuerunt : tympanis et fiduculis extenti sunt, palis infixi constituerunt igne fortiores, et immanibus feris lantari sese immobiles conspexerunt. Singulis quidem Martyri-

Dicat Chorus. Gustate. *Quere in festo Corporis Christi.* fol. 207.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Presta nobis omnipotens Deus beatissimi testis tui atque Pontificis. N. assiduum patrocinium : ut ejus quoque preclarum adsequi mereamur exemplum. Ut sentientes impensissime suffragantem : sequamur fortissime preliantem. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace *ñ*. Deo gratias.

In Missa unius Martyris simplicis. b Officium.

Dabis eum Domine in benedictione in seculum seculi : alleluja. Letificabis eum in gaudio cum vultu tuo : alleluja : alleluja : alleluja. *ñ*. Quoniam Rex sperat in Domino : et in misericordia Altissimi non commovebitur. *P.* Letificabis. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum : amen. *P.* Letificabis.

425 *Oratio.* Deus qui es virtus indefessa : et Sanctorum inexpugnabile robur : tuam in Martyribus tuis constantiam prefer : inter quos et Sanctus Martyr tuus. N. patientia victrici ^c nitescit : tu ergo in ejus agonibus ^d laudantem Ecclesiam amplia felicitate perpetua : ut que fidei devotione honorat Martyrem : paritem cum eo te largiente obtineat sanctitatem. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

C Prophetia. Justus si morte preoccupatus. *Require in festo Sancti Clementis.* fol. 21.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^e *Psallendo.* In memoria eterna erit justus. *P.* Ab auditu malo non timebit. *ñ*. Paratum est cor ejus sperare in Domino : confirmatum est : donec videat inimicos suos. *P.* Ab auditu.

Epistola. Fratres bonum facientes. *Quere in unius Martyris precipui* fol. 421.

Evangelium. Siquis vult post me venire. *Quere in festo Sancti Andree.* fol. 27

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^f *Lauda.* Alleluja. *ñ*. Ecce servus meus : succipiam eum : electus meus : complacuit sibi in illo anima mea : alleluja.

^g *Sacrificium.* Justiciam tuam Domine non abscondi in corde meo : veritatem tuam et salutarem tuam dixi. *ñ*. Non celavi misericordiam tuam : et veritatem tuam a congregatione multa : alleluja.

Dominum Deum nostrum fratres charissimi : conbus omnia ista tormenta perpeti non contigit, singuli tamen horum aliqua et mortem saltem passi sunt.

^b *Officium.* Ps. xx, 7. *ñ*. Ibid., 8.

^c *Nitescit.* Splendet, fulget.

^d *Laudantem.* Adde te.

^e *Psallendo.* Ps. cxi, 7. *ñ*. Ibid., 8.

^f *Lauda.* Isaia XLII, 1.

^g *Sacrificium.* Ps. xxxix, 11. *ñ*. Ibid., 11.

cordi prece et humilitione poscamus : ut festivitatem nostram : quam in honorem Sancti ac beatissimi Martyris sui N. devotissime celebramus : illustret. Ut nos Sancti ejus meritis consortes effectos : propositam nostrum vitamque consumet. Et cujus summus hic nostra devotione fautores : esse mereamur donante Christo ^a participes.

Alia Oratio. Deus qui in Sancti ac beatissimi Martyris tui N. certamine gaudens : ejus victoriam usque ad martyrii gloriam sustulisti : ut inter supplicia constitutus : persecutores suos : ^b te vocante ^c despiceret. Exaudi Domine preces nostras per hujus merita : ut nos qui persecutionibus hujus seculi ventilamur : ad superandas earum tentationum molestias Sancti Spiritus tui principali virtute confirmes. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Offerentibus nobis ob honorem Sancti Martyris tui N. par illius dedicatur oblatio. Ille suis persecutoribus obtulit corpus : nos Deo judici probata corda ^d vovemus. Ut cum fuerit in nolis humilitatis proba devotio : sicut hostia illius profuit ad coronam : ita nostrum sacrificium prosit ad veniam. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui dissidentes ad concordiam clementer invitans : et pacificorum mentes inhabitans. Pacem tuam nobis supplicantibus presta : ac nos in ejus confessione confirma. Ut eam intercessionem Sancti Martyris tui N. et veraciter habeamus : et invicem nobis fideliter demus.

Inlatio. Dignum et justum est : equum et salutare et pulchrum est. *Quere in prima Missa unius Martyris. fol. 422.*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus. *Require retro in festo unius Martyris. fol. 422.*

Post pridie. Oratio. Inlabere Domine his sacrificiis ob honorem Martyris tui N. oblatis . donans nobis : ut illius apud tuam clementiam commendemur suffragio : cujus hodierno die attollimur de triumpho. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Deus qui in Sancti tui N. corde flammam ac endisti dilectionis tue : da mentibus nostris eadem fide et charitate fervere : ut cujus gaudemus de triumphis : ejus provocemur exemplis : quoniam ad te proclamamus e terris. Pater noster qui es in celis. **D**

^a Participes. Forte addendum in cælo.

^b Te vocante. Forte, te donante.

^c Despiceret. Martyres non modo hilari vultu ac libenti animo sævissimos sustinuisse cruciatus ne fidem proderent, sed inter tormenta doloris contemtionem exhibuisse apertam, deosque vanos, et nonnunquam præsides, ad cultum impium hortantes, irrisisse atque despexisse. Acta eorum maxime sincera comprobant. Vide epistolam Ecclesiæ Smyrnensis, de martyrio sancti Polycarpi et sociorum (Apud D. Th. Ruinart., Act. mart., pag. 28, et in notis Valesii, ad lib. iv, cap. 15, Hist. eccles. Eusebii Cæsariensis); Acta Claudii, Asærii et Neonis apud citatum D. Th. Ruinart. (Ibid., pag. 279); Acta Theodoti Ancyranii, apud eundem (Ibid., a pag. 365); sancti Vincentii Levitæ (Ibid., a pag. 281); Acta sanctorum Tarachi,

A *Dicat Presbiter.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Precibus justis. N. vos Dominus ab omni reatu sanctificet. *ñ*. Amen. Illius quoque vos efficiat imitari virtutem : ad cujus dedicandam solennitatem vestram excitavit devotionem. *ñ*. Amen. Et participes vos ei in illa eternitate reddat in munere : cujus amabiliter vos hic prespicit celebrare solennitatem. *ñ*. Amen. Per **426** misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Require in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

B *Oratio.* Domine Deus omnipotens : qui es vita et salus fidelium : quem venturum judicem credimus verum : esto nobis propicius. Et qui hanc oblationem pro nostra nostrorumque salute : vel pro expiatione nostrorum peccatorum in honorem Sancti Martyris tui N. tibi obtulimus : misericordie tue opem in nos diffundi sentiamus. Ut qui jam refecti sumus ad mense tue convivium : dono tui muneris consequi mereamur premium sempiternum. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. In nomine Domini nostri Jesu Christi perficiamus compace. *ñ*. Deo gratias.

Incipit Officium plurimorum Martyrum sex caparum vel quatuor.

Ad Missam. † Officium.

Dabo Sanctis meis primam sessionem : alleluja : in resurrectione eterna : et exquiram illos in gaudio meo. Et lux perpetua lucebit eis : alleluja. Et eternitas temporum preparata est : alleluja : alleluja. *ñ*. Benedicite vos a Domino : qui fecit celum et terram. *P.* Et lux. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. *P.* Et lux.

Dicat Presbiter. Per omnia seculi seculorum. Gloria in excelsis Deo.

Oratio. Beatissimorum Martyrum tuorum N. et N. presidiis animati : fida ad Dominum nostrum pergat oratio. Ut quorum in hoc seculo gloriosum celebramus triumphum : eorum in eternum precibus adiu-

Probi et Andronici (Ibid., a pag. 497); Basilii presbyteri Ancyranii (A pag. 650), quibus aliisque multis insignis patientiæ et invictæ fortitudinis exemplis, nos martyres docent veram esse religionem, sanctumque esse cultum, pro quibus ista perpassi sunt; nam quod diros cruciatus tam diu sustinero, ac tam fortiter superare potuerint, non virtuti humanæ, sed peculiari Dei auxilio tribuendum esse eorum Acta et orationes Ecclesiæ frequenter testantur.

^d Vovemus. Lege voveamus.

^e Plurimorum Martyrum, in Sacramentariis Leoniano et Gelasiano plures exstant missæ plurimorum martyrum : tres in Missali Gallo-Gothico, et una in Sacramentario Bobiano.

^f Officium. Esdræ IV. n. 25. *ñ*. Ps. cxiii. 15.

venur. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus A
noster etc. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Lectio libri Sapientie Salomonis (^a *Cap. XI*).

ñ. Deo gratias.

Sancti iter fecerunt per deserta : que non habitabantur : et in locis secretis fixerunt ^b castra. Steterunt contra hostes : et de inimicis se vindicaverunt. Siderunt et invocaverunt te : et data est illis aqua de petra altissima : et requies sitis de lapide duro. Et reddidit justis mercedem laborum suorum : et deduxit illos in via mirabili. Et fuit illis in velamento diei : et in luce stellarum tota nocte. Transtulit illos per ^c mare rubrum : et transtulit illos per aquam nimiam. Inimicos autem illorum dimersit in mare : et ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideo B
justi tulerunt spolia impiorum : et decantaverunt Domine nomen sanctum tuum : et victricem manuum tuam laudaverunt pariter. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^d *Psallendo.* Sancti tui Domine sicut palma florebunt : plantati in domo tua Domine. *ñ*. Bonum est confiteri Domino : et psallere nomini tuo Altissime. P. Plantati.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ^e *ad Corinthios* (^f *Cap. V*).

ñ. Deo gratias.

Frates. Si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur : quam edificationem habemus C
ex Deo : domum non manufactam sed eternam in celis. Nam et hoc ingemescimus habitationem nostram que de celo est : superindui cupientes : si tamen vestiti : et non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo ingemescimus gravati : eo quod volumus expoliari : sed supervestiri : ut absorbeat quod mortale est a vita. Qui autem efficit nos in ^g hoc ipsum : igitur et scientes quoniam dum sumus in hoc corpore : peregrinamur a Domino. Per fidem autem ambulemus : et non per speciem. Audemus autem et bonam voluntatem habemus : magis peregrinari a corpore : et presentes esse ad Deum. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (^h *Cap. X*).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus D
loquebatur discipulis suis : dicens. Ecce ego mitto

^a *Cap. XI.* Vers. 2-5 ; x, 17-21. In *Lectionario Luxoviensi* prophetia *de plures martyres* desumitur ex *Isaia* lxxv, 13-14vi, 1, 2. In *Sacramentario Bobiano* legitur ex *Apocalypsi* 14-17.

^b *Castra.* In *Græco* legitur *tabernacula* ; in *Vulg.* *casas*.

^c *Mare Rubrum.* Lege *per mare Rubrum*.

^d *Psallendo.* Ex *Psal.* xci, 13, 14. *ñ*. *Ibid.*, 1.

^e *Ad Corinthios.* Adle II.

^f *Cap. V.* Vers. 1-9. In *Luxoviensi* pro *Epistola* legitur ex *Apocalypsi* vi, 9-vii, 1-17, *omissa enumeratione tribuum*. In *Bobiano* *Epistola* legitur ex *Apostolo* ad *Hebræos* xi, 33, 34.

^g *Hoc ipsum.* *Vulgata* legit : *In hoc ipsum Deus, qui dedit nobis dignus spiritus, audentes igitur semper scientes quoniam, etc.*

vos sicut oves in medio luporum. Esto: e ergo prudentes sicut serpentes : et simplices sicut columbe. Cavete ergo ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis : et in sinagogis suis flagellabunt vos : et ad presides et reges ducemini propter me in testimonium illis : et gentibus. 427 Cum autem tradent vos : nolite cogitare : quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora : sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem : et pater filium : et insurgent filii in parentes : et morte eos afficient : et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem : hic salvus erit. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

ⁱ *Lauda.* Alleluja. *ñ*. Ambulabunt sancti gaudentes : velut agni pleni pascue : alleluja.

^j *Sacrificium.* Venite benedicti Patris mei : percipite regnum : quod vobis paratum est ab origine mundi : alleluja. *ñ*. Cum venerit filius hominis in majestate sua : et omnes Angeli cum eo : tunc fulgebunt justi sicut Sol in regno Dei : alleluja. P. Quod vobis paratum.

Missæ. Deum : qui immortales gloriosissimorum Martyrum N. N. palmas triumphali cruore perfudit : et beatam diem hujus solennitatis suis pro se vincentibus dedicavit : fratres charissimi suppliciter exoramus. Ut qui dedit nobis diem hujus sollempnis excursuum : ^k det plenum solennitatis effectum. Quique contulit quod cultus festivitatem amplectitur : donet votum : quod patientia Martyrum imitemur. Ut quicquid Sancti sui hodierno die perceperunt in munere : nobis proficiat ad salutem. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Laudes tuas sancte omnipotens Deus ob gloriosissimas Martyrum passiones : sacris titulis ampliatas : solenni tibi cum devotione persolvimus : quas triumphum glorie tue passionis evexit : resurrectionis eternitas consecravit. Qui premium immortalitatis auxiliante te : suscipientes : et nobis dederunt viam vite : et sibi paraverunt palmam victorie. Horum nobis Domine obauditione det victoriam. Sit nobis eorum apud te patrona oratio : quorum ^l expectante te iudice : felicibus Sanctorum choris coronata meruit esse confessio. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus : cui acceptissima ac jo-

^h *Cap. X.* Vers. 10-23. In *Luxoviensi Evangelium* legitur ex *Lucæ* xxi, 9-19. In *Bobiano* ex *Matthæi* i, 1-12, quod in festo omnium sanctorum in *Missali Romano* sancti Pii V legitur ; et sane hæc *missa Bobiana* (quæ formam *missæ Gelasianæ* induit) potius est omnium sanctorum quam communis martyrum ; nam in oratione *secreta* et in contestatione mentio fit *patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, sacerdotum, omniumque sanctorum*.

ⁱ *Lauda.* Ex *Sapient.* xix, 9.

^j *Sacrificium.* *Matth.* xv, 34. *ñ*. *Ibid.*, 31. *xii*, 43.

^k *Det.* Fortasse, *da victoriam*.

^l *Expectante.* Lege *spectante*.

cundissima sanctorum Martyrum tuorum N. et N. **A** des est : atque devotio : adesto familie tue supplici per Sanctorum tuorum te suffragia postulantium : offerentium vota amplifica : defunctis requiem dona : et da : ut qui te peccatorum suorum errore leserunt : placere tibi tuorum mereantur intercessione Sanctorum. **ñ**. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus : in quo est omnium Sanctorum requies : et pax certa Sanctorum Martyrum tuorum N. et N. da nobis quesumus : in tua firmiter charitate letari. Ut perfectionem pacis : qua tui jam Sancti fruuntur in celis : hanc nos jugiter meditemur in terris. **ñ**. Amen.

Inlato. Equum et justum est : nos tibi gratias agere Deus Angelorum : Deus Martyrum : inestimabili gaudio predicare passiones : servorum tuorum triumphum : felicium leticiam Angelorum. Quis enim hujus altitudinis digne possit enarrare mysterium : ubi de supplicio beatitudo nascitur : de dedecore gloria procreatur : et de morte vita perficitur ? O mysticum religionis arcanum : ubi interfici laus est : et interfecisse damnatio. O sacratissimum bellum : in quo alii videntur occidi : et alter occiditur. O speciale certamen : in quo se percussor vulneratorum morte prosternit. Diabolus percutientem se vicie furore succendit. Christus autem percutiendis patientie virtute succurrit : cum percussore diabolus punitur : cum percussis Christus ^a exultat. Diabolus ministrum suum secum precipitat in gehennam : Christus autem Martyres suos ad regna perducit celestia. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clauare : ita dicentes. **ñ**. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : et pius Domine Deus noster : qui tam justus es ad retribuendum : quam misericors ad donandum. Dum vis impedere pro meritis premia : merita facis esse pro premiis : et nobis digneris deputare quod tribuis : dum invenire desideras : que coronas. Christe Domine ac redemptor eterne.

428 *Post pridie. Oratio.* Audi Deus Pater omnipotens preces nostras : et sacrificiis a te institutis totus inlabere ac presta : ut interventus Martyrum tuorum N. et N. ad defensionem sit nobis : extemporalis vita pacis bone secunda. Sit mors confessione potissima : et resurrectio cum Sanctis omnibus gloriosa. **ñ**. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Deus honorum omnium delectatio : et claritas gloriosa Sanctorum : misericordiam tuam quesumus : ut nobis affectum dilectionis infundas. Atque interventu Martyrum superno munere conquisito : voluntati tue semper acceptos efficias. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. **ñ**. Et cum.

^a *Exultat.* Huc spectat illud sancti Cypriani (*Epist.* 9, *ad Pam.*....) ad martyres qui jam tormenta passi fuerant scribentis : *Quam lætus illic Christus fuit, quam libens in talibus servis suis et pugnavit et vicit protector fidei*

Benedictio. Sanctorum meritis tribuat vobis Dominus benedictionem semper : virtutem : et pacem. **ñ**. Amen. Gratia : que illos deduxit ad gloriam : vobis preveniat ad peccatorum omnium indulgentiam. **ñ**. Amen. Qui dedit eis de superato hoste victoriam : ipse vobis tribuat carnalia vitia : et mundi superare concupiscentiam. **ñ**. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. **ñ**. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Require in festo Corporis Christi. folio. 267.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Domine Deus omnipotens : qui es vita et salus fidelium : quem venturum judicem credimus verum : esto nobis propicius. Et qui hanc oblationem pro nostra nostrorumque salute : vel pro expiatione nostrorum peccatorum in honorem Sanctorum Martyrum tuorum tibi obtulimus : misericordie tue opem in nos diffundi sentiamus : ut qui jam refecti sumus ad mense tue convivium : dono tui muneris consequi mereamur premium sempiternum. **ñ**. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus : et vivis etc. Dominus sit semper vobiscum. **ñ**. Et cum. Solemnia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. **ñ**. Deo gratias.

INCIPIE MISSA PLURIMORUM MARTYRUM QUATUOR CAPPARUM.

Ad Missam. b *Officium.* Dabo vos nominatos in gloria : alleluja. *P.* In omnibus diebus vite vestre : alleluja : alleluja. **ñ**. Benedicti vos a Domino : qui fecit celum et terram. *P.* In omnibus. **ñ**. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. *P.* In omnibus diebus.

Oratio. Gaudium nostrum et salus nostra : virtus atque justitia Domine Deus omnipotens : fac nos quesumus placita tibi Sanctorum Martyrum tuorum N. et N. sorte gaudere : et illic laudes tuas rectorum munere perpetuo decantare. **ñ**. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. **ñ**. Et cum.

Lectio libri sapientie Solomonis (° Cap. III).

ñ. Deo gratias.

D Justorum anime in manu Dei sunt : et non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori : et extimata est afflictio exitus illorum. ^d Et ab itinere justo abierunt in exterminium : et quod a nobis est iter exterminii : illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt : spes illorum immortalitate plena est. Et in paucis vexati : et in multis bene disponentur. Quoniam Deus tentavit illos : et invenit illos dignos se Tanquam aurum in fornace probavit illos : et quasi holocausti hostiam accepit illos : et in tempore erit respectus illorum.

^b *Officium.* Ex Sophonia, III, 20, juxta LXX.

^c *Cap. III. Vers. 1-9.*

^d *Et ab itinere.* Ita versio sancti Hieronymi, at in Vulgata non legitur.

Uigebunt justi : et tanquam scintille in arundineto
liscurent : iudicabunt nationes : et dominabuntur
populis : et regnabit illorum Dominus in perpetuum.
ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ.
Et cum spiritu.

Psallendo. Transibimus per ignem et æquum. ñ.
Induxisti nos in refrigerio. ñ. Probasti nos Deus
sicut probatur argentum : posuisti tribulationes in
dorso nostro. P. Et induxisti.

429 *Dicat Presbiter.* Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Romanos
(*b* Cap. VIII).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Debitorum sumus non carni : ut secundum
carnem vivamus. Si autem secundum carnem vixe
ritis : moriemini. Si autem spiritu facta carnis morti-
ficaveritis : vivetis. Quicumque enim spiritu e Dei
agatur : hi filii Dei sunt. Non enim accepistis spiri-
tum servitutis iterum in timore : sed accepistis spi-
ritum adoptionis filiorum Dei. In quo clamamus :
abba Pater. Ipse spiritus testimonium reddidit Spiri-
tui Sancto : quod sumus filii Dei. Si autem filii : et
heredes. Heredes quidem Dei : coheredes autem
Christi. Si autem compatimur : ut et glorificemur.
Existimo enim quod non sunt condigne passiones hu-
jus temporis ad futuram gloriam : que revelabitur
in nobis. Nam expectatio creature revelationem fi-
liorum Dei expectat. Vanitati autem creatura subje-
cta est non volens : sed propter eum qui subiecit
omnia in spem. Quia et ipsa creatura liberabitur a
servitute corruptionis in libertatem glorie filiorum
Dei. ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum
(*a* Cap. X).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus
loquebatur discipulis suis dicens. Nihil opertum quod
non revelabitur : et occultum quod non sciatur.
Quod dico vobis in tenebris : dicite in lumine. Et
quod in aure auditis : predicate super tectum. Et
nolite timere eos : qui occidunt corpus : animam au-
tem occidere non possunt. Sed potius eum timete :
qui potest animam et corpus perdere in gehennam.
Nonne duo passerces asse veniunt : et *e* unum ex il-
lis non cadet super terram *f* sine voluntate patris ve-
stri. Vestri autem capilli capitis omnes dinumerati
sunt. Nolite timere : multis passeribus meliores estis
vos. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine
meo : ibi sum in medio eorum. ñ. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum.
ñ. Et cum spiritu.

s *Lauda.* Alleluja. *y*. Gaudete justi in Domino :
rectos decet collaudatio. P. Alleluja.

h *Sacrificium.* Mirabilis Deus in Sanctis : Deus

a *Psallendo.* Ps. LXV, 12, *y*, Ibid., 10.

b *Cap. VIII.* Vers. 12-32.

c *Dei.* Ita Prima ius ; in Vulgata deficit.

Cap. X. Vers. 23-32 ; et in fine additur versicu-
lus 20 ex capite XVIII.

e *Unum.* Lege unus.

A Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi sue.
Benedictus Deus : alleluja : alleluja. *y*. *Monem*
Dei montem uberem : mons coagulatus mons uber :
ut quid suspicamini montes coagulatos : montem in
quo placuit Deo habitare in eo. P. Benedictus Deus.

Missa. Eterne tue virtutis nomen omnipotens Deus
rogamus : ut horum Martyrum tuorum N. et N. et
omnium Sanctorum meritis socios fide : pares devo-
tione : strennos passione : similes in resurrectione
felicitium nos facias coequari. ñ. Amen.

Alia Oratio. *1* In lares Domine celebramus solennia
Martyrum tuorum N. et N. quorum fiducia fidei su-
perbum *1* conterruit hostem. Ideo nunc in sede le-
tantur eterna : et gaudent felices in patria gloriosa.
ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Post Martyrum preconia :
post offerentium ministeria : post quiescentium me-
moria : pacem tuam Domine poscimus : pacem *h* im-
petrari benignius. ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Pacem tuam Apostolis tuis de-
disti servandam. Presta Domine : ut pacem : quam
in tuo nomine labiis propinquamus : fixam in cordi-
bus nostris in perpetuum teneamus. ñ. Amen.

Intatio. Dignum et justum est : omnipotens Deus
per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum.
Quem omnes Martyres omnesque Confessores serenis
vultibus intuentur. Pro cuius nominis confessione
offerunt colla manibus impiorum : ut juvent in eter-
num in congregatione Sanctorum. Vapulant : sed
exultant : sciunt pro quo patiuntur : sed pro quo
patiuntur Deo adjuvante non sentiunt. Torquentur
in terris : sed gaudent in celis. Unde merito cuncti
illi Angelice congregationis exercitus in hac Marty-
rum tuorum. N. et N. confessione : tuam Domine
diebus ac noctibus virtutem magnificare non desi-
nunt : **430** ita dicentes. ñ. Sanctus. Sanctus.
Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere Dominus.
Quia pleni sunt celi et terra gloria majestatis tue :
osanna in excelsis. Benedictus qui venit in nomine
Domini : Christus Dominus ac redemptor sempiternus.

Post pridie. Oratio. Famuli ergo tui exigui Sacer-
dotes hanc salutiferam hostiam tuis coram propo-
nent altaribus. Rogamus : ut de tuis celestibus
thronis benignus inspicias placabiles : pius susci-
pias. Sanctus sanctifices : benedictus benedicenda
respicias : sanctificataque nobis famulis tuis atri-
buas.

ñ. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Divino magisterio edocti : et salutaribus moniti
institutis audeamus et dicere e terris. Pater noster
qui es in celis.

f *Sine voluntate.* Vulg., sine patre vestro.

s *Lauda.* Ps. XXXI, 1.

h *Sacrificium.* Ps. LXVII, 36. *y*. Ibid., 16, 17.

1 *In lares.* Lege hilares.

i *Conterruit.* Num potius contrivit ?

h *Impetrari.* Lege impertire.

Benedictio. Omnipotens Deus in cordibus vestris studium sue dilectionis operetur. *ñ.* Amen. Sensusque vestros sibi in veritate iubeat adherere. *ñ.* Amen. Ut remoti ab omni labe vitiorum : sanctarum nobis tribuat incrementa virtutum. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum spiritu tuo.

Ad Missam duarum capparum vel novem lectionum.

Ad Missam. ^a Officium.

Dignos eos fecit Deus in parte sortis Sanctorum : qui eripuit eos de potestate tenebrarum : et transtulit in regnum filii dilectionis sue. *ÿ.* Benedicti vos a Domino : qui fecit celum et terram. *P.* Et transtulit. *ÿ.* Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. *P.* Et transtulit.

Oratio. Deus qui es in Sanctorum Martyrum tuorum N. et N. in firmitate mirabilis : impende misericordiam tuam famulis tuis : et quia humilitas servientium tibi semper est tentationum objecta certamini : eorum meritis premuniti oramus : ut nobis infirmis indulgentiam largiaris. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Lectio libri sapientie Salomonis (b Cap. V).

ñ. Deo gratias.

Iusti in perpetuum vivent : et apud Dominum est merces eorum : et cogitatio illorum apud altissimum. Ideo accipient regnum decoris : et diadema speciei de manu Domini. Quoniam dextera sua teget eos : et brachio suo defendet illos. Tunc stabunt in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt : et qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur terrore horribili : et mirabuntur in subitatione inperate salutis. Dicent inter se penitentiam agentes : et pre angustia spiritus gementes. Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum : et in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum extimabamus insaniam : et finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei : et inter sanctos sors illorum inventa est. *ñ.* Amen.

Hic dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

^c Psallendo. Mirabilis Deus in Sanctis suis. *ÿ.* Manda Deus virtutem tuam : confirma Deus quod operatus es. *P.* In Sanctis suis.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Ephesica (d Cap. I).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro : et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus : et Pater Domini nostri Jesu Christi : qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in celestibus in Christo :

^a *Officium.* Ad Coloss. 1, 12, 13. *ÿ.* Ps. cxiii, 15.

^b *Cap. V.* Prophetia constat ex versiculis 16, 17, tum ex versiculis 1-5 hujus capituli.

^c *Psallendo.* Ps. lxxvii, 26. *ÿ.* Ibid., 29.

^d *Cap. I.* Vers. 2-15.

A sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem : ut essemus sancti : et immaculati in conspectu ejus.

^e In charitate predestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum. In ipso secundum propositum voluntatis sue in laudem glorie gratie sue. In qua gratificavit nos in dilecto filio suo. In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus : in remissionem peccatorum secundum divitias gratie ejus : que superabundavit in nobis. In omni sapientia et prudentia : ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis sue : secundum beneplacitum ejus : quod proposuit in eo **431** dispensationem plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo : que in celis et que in terra sunt in ipso. In quo etiam sorte vocati sumus : predestinati secundum propositum ejus : qui omnia operatur secundum consilium voluntatis sue : ut simus in laudem glorie ejus : qui ante speravimus in Christo. In quo et vos cum audissetis verbum veritatis evangelium salutis vestre : in quo et credentes signati estis spiritu promissionis sancto. Qui est pignus hereditatis nostre : in redemptionem acquisitionis : in laudem glorie ipsius. *ñ.* Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam (t Cap. IX).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus convocatis duodecim Apostolis dedit illis virtutem : et potestatem super omnia demonia : et ut languores curarent. Et misit illos predicare regnum Dei : et sanare infirmos. Et ait ad illos : nihil tuleritis in via : neque virgam : neque peram : neque panem : neque pecuniam : neque duas tunicas habeatis. Et in quantumcumque domum intraveritis : ibi manete : et inde ne exeatis. Et quicumque non receperint vos : exeuntes de civitate illa etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem circumibant per castella evangelizantes : et curantes ubique. *ñ.* Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.*

Et cum.

s Lauda. Alleluja. *ÿ.* Iusti constabuntur nomini tuo Deus : et habitabunt recti cum facie tua. *P.* Alleluja.

^b *Sacrificium.* Vidi sub ara Dei animas occisorum propter verbum Dei : et martyrium suum : et magno clamore dicebant : salus Deo nostro : alleluja : alleluja. *ÿ.* Dignus es Domine Deus noster accipere claritatem et honorem et omnem creaturam : que est in celo : et in terra : et in mari : omnes audivi dicentes. *P.* Salus Deo nostro.

Missam. Preces nostras quesumus Domine propiciamur adtende : et ut digne famulemur altario : Sanctorum Martyrum tuorum N. et N. quesumus nos intercessione custodire digneris. *ñ.* Amen.

Alia Oratio. Propiciare Domine supplicationibus

^e *In charitate.* Ita in Græco. Vulgata legit qui in charitate.

^f *Cap. IX.* Vers. 1-7.

^g *Lauda.* Ps. cxxxix, 14.

^h *Sacrificium.* Apocal. vi, 9. *ÿ.* Ibid., 4, 11.

nostris : et suffragantibus Sanctorum martyrum tuorum N. et N. meritis : ^a ac qui nos evangelicis preceptis instruis : implere concede. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus : apud quem perfecta sunt sacrificia fidelium : pia vota et pure mentis obsequia. Tu ad preces familie tue placatus intende : atque in sensus eorum per inspirationem tui amoris inlabere. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus charitatis origo atque concordie : te per intercessionem Martyrum tuorum. N. et N. petimus atque supplices deprecamur : ut sicut illis triumphum glorie prestitisti : ita ^b in nobis glorie ignem tui amoris et sinceritatem cordis ⁱ suis suffragantibus largiaris. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : vere equum et salutare est : nos tibi semper hic et ubique gratias agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Per quem gratia tua revelante cognoscimus : quantum apud te tuorum vita preclara sit Martyrum : quorum etiam nos mors preciosa letificat et tuetur. Et ideo cum Angelis et Archangelis proclamamus : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : et vere benedictus Domine Deus noster. Qui es corona Martyrum : et perpetua claritas Angelorum : Christe Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Deus qui Sanctos tuos. N. et N. placita tibi devotione ascicis : dum eis pro te moriendi ardorem adribuis : in oblati tibi sacrificiis ^c respice et Sanctorum tuorum solennia excolentibus ^d propiciatus indulge. *ñ*. Amen.

Ad orationem Dominicam.

Supplices te omnipotens Domine deprecamur : et Sanctorum Martyrum tuorum. N. et N. precibus nos protege : et ab omni malo custodire digneris. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Benedic Domine hos famulos tuos Sanctorum Martyrum tuorum N. et N. passione letantes. *ñ*. Amen. Tribue eis **432** Domine benedictionem : quibus donare dignatus es legem. *ñ*. Amen. Ut tibi offerant sacrificium laudis : et sibi reddant officia charitatis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

^a *Ac qui.* Fortasse supplendum : *Ac precibus quaesumus ut qui nos evangelicis preceptis instruis, eadem implere concedas.*

^b *In nobis.* Lege nobis, sublato illud *in*.

^c *Respice.* Hac oratio clare praesupponit, elementa jam antea consecrata fuisse.

^d *Propiciatus.* Lege propiciatus.

^e *Unius Confessoris.* In Sacramentariis Leoniano et Gelasiano nulla exstat missa communis unius confessoris ; at in Lectionario Luxoviensi habentur *legenda de uno confessore.* In Sacramentario Bobiano, et in Missali Gallo-Gothico : *Missae de uno confessore* ; sed, ut in Missali Mozarabum, sine ulla

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Domine Deus omnipotens qui. *Quere in 1. Missa plurimorum Martyrum sex capparum fo. 426.*

ITEM OFFICIUM • UNIUS CONFESSORIS PONTIFICIS : ET NON PONTIFICIS.

Ad Missam. 1. Officium.

In omni opere suo dedit confessionem sanctam : alleluja. *P.* Verbum glorie : et in corde suo hymnum dixit : alleluja. *ñ*. Confitebor tibi Domine in toto corde meo : narrabo omnia mirabilia tua. *P.* Verbum glorie. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum. Amen. *P.* Verbum glorie.

Dicat Presbiter. Per omnia semper secula seculorum. *ñ*. Amen. Gloria in excelsis.

In tempore Quadragesime. 2. Officium. Confessio et magnificentia opus ejus : et justitia ejus manet in seculum seculi. *ñ*. Confitebor tibi. *ut supra.*

Oratio. Confessoris tui beatissimi N. annua recursione Domine memoriam solenniter recolentes : superne gratie adspersione locupletata. Ut qui nunc festa devoto prosequuntur adnisi : ejus quoque perpetim elementi regantur : et protegantur intuitu. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus voster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Esaye Propheta (1. Cap. XLII)

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Ecce servus meus suscipiam eum : electus meus : complacuit sibi in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eum : iudicium gentibus ¹ profert. Non clamabit : neque accipiet personam : neque audietur foris vox ejus. Caenam quassatum non conteret : et ² lignum fumigans non extinguet. In veritate educet iudicium : non erit tristis : neque turbulentus : donec ponat in terra iudicium : et legem ejus insule expectabant. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu.

³ *Psallendo.* Confitebor tibi Domine in vasis psallorum veritatem tuam : psallam tibi : in cithara Deus sancte Israel. *ñ*. Sed et lingua mea annuntiabit iusticiam tuam : tota d.e laudem tuam : *P.* Psallam tibi.

In tempore quadragesime 1. psallendo. Factus est in pace locus ejus : et habitatio ejus in Syon. *ñ*. Notus in Judea Deus : in Israel magnum nomen ejus. *P.* Et habitatio.

distinctione inter confessorem pontificem et non pontificem.

¹ *Officium.* Ecclesiastici XLVII, 9. *ñ*. Ps. IX, 2.

² *Officium.* Ps. CX, 3. *ñ*. Ibid., 1

³ *Cap. XLII.* Vers. 1-5. In Lectionario Luxoviensi nulla est prophetia pro uno confessore ; in Bobiano legitur ex Jeremia, ut titulus praefert ; sed revera cento est consutus ex Proverbiorum X, 6. Ecclesiast. III, 15, aliisque Scripturae locis.

¹ *Profert.* Lege profert.

² *Lignum.* Lege linum.

³ *Psallendo.* Ps. LXX, 25. *ñ*. Ibid., 24.

¹ *Psallendo.* Ps. LXXV, 3. *ñ*. Ibid., 2.

Presb. Silentium facite.

a Epistole Pauli Apostoli ad Timotheum
(^b *Cap. VI*).

eo gratia.

ssime. Nihil intulimus in hunc mundum :
bium : quia nec ferre quid possumus. Ha-
utem alimenta : et quibus tegamur : his
simus. Nam qui volunt divites fieri : incidunt
ionem et laqueum diaboli : et desideria multa
et nociva : que mergunt hominem in inter-
perditionem. Radix omnium malorum est
s. Quam quidam appetentes : erraverunt a
et inseruerunt se doloribus multis. Tu autem
ei hec fuge. Sectare vero justitiam : piä-
fidem : charitatem : patientiam : man-
nem. Certa bonum certamen fidei. Appre-
itam eternam : in qua vocatus es : et con-
s bonam confessionem coram multis testibus.
tibi coram Deo : qui vivificat omnia in Chri-
: qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato
confessionem : ut serves mandatum sine
inreprehensibile usque in adventum Domini
esu Christi. Amen.

sancti Evangelii secundum Mattheum (^c *Cap. X*).
n tempore. Dominus noster Jesus Christus
tur discipulis suis dicens. Omnis qui confite-
re coram hominibus : confitebor et ego eum
Patre meo : qui est in celis : qui autem nega-
e coram hominibus : negabo et ego eum coram
eo : qui est in celis. Nolite arbitrari : quia
ttere pacem in terram. Non veni pacem mit-
sed gladium. Veni enim separare hominem
is patrem suum : et filiam adversus matrem
et nurum adversus soerum suam : et ini-
ominis domestici ejus : qui **433** amat pa-
nt matrem plusquam me : non est me dignus.
amat filium aut filiam super me : non est me
. Et qui non accipit crucem suam : et sequitur
on est me dignus. Qui invenit animam suam :
eam. Et qui perdidit animam suam propter
vitam eternam inveniet eam. Qui recipit vos :
cipit. Et qui me recipit : recipit eum qui me
Qui recipit prophetam in nomine prophete :
dem prophete accipiet. Et qui recipit justum
sine justis : mercedem justis accipiet. Et qui-
potum dederit uni ex minimis istis : cal-
que frigide tantum : in nomine discipuli :
dico vobis : non perdet mercedem suam.

l Timotheum cap. I, Corr. I Cor. vi.

ip. VI. Vers. 7-14. Epistola in Lectionario
iensi legitur ex II Tim., III, 16-17, 1-8. In Ho-
ut titulus præfert, ex Epistola ad Titum, sed
quod notavit Mabillonius, cuncto est e variis
uræ fragmentis consutus, quæ, neque ad ver-
neque ad sensum relata sunt. Ex Epistola ad
nihil habet.

ip. X. Vers. 32 ad finem captis. Luxoviense
ix Matthæi xxv, 24-32. Bobianum ex Matthæi
15-48.

uda. Ps. cxvii, 28.

sacrificium. Math., x, 32. y. Ibid., 53.

PATROL. LXXXV.

A *Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. Amen. Et*
cum.

^d *Lauda. Alleluja. y. Deus meus es tu : confitebor*
tibi. Deus meus es tu : exaltabo te. Alleluja. y.
Confitebor tibi Domine in toto corde meo : in con-
silio justorum : et congregatione : alleluja.

^e *Sacrificium. Omnis qui me confessus fuerit*
coram hominibus dicit Dominus : confitebor eum
coram Patre meo : alleluja. y. Et quicumque per-
diderit animam suam propter me : in vitam eternam
inveniet eam. P. Coram Patre.

Missæ. Diem hunc charissimi fratres omnibus
nobis veneratione dignissimum : in quo beatissimus
Confessor. N. quod corde credidit : ore professus :
ad eternam gloriam vocatus est : debitis laudibus
B *honoremus. Omnipotentis Dei clementiam postu-*
lantes : ut qui eum se confitentem hodie intulit in
celis : nos credentes ac confitentes se justificet a
delictis. Ut qui hodierna die Confessoris veneramus
solemnia : ad confessionis mereamur pervenire co-
ronam. Amen.

Alia oratio. Deus qui Confessorum remuneras
fidem : et confitendi tibi preparas voluntatem : obla-
tas tibi in hoc festo Confessoris tui. N. hostias
in vere. Ut qui ejus memoriam facientes : nostra
tibi confitentur delicta : Confessoris tui obtentu per-
ducamur ad veniam. Amen.

Post nomina. Oratio. Christe Dei filii : qui non
victima pascaris : sed pure mentis confessione pla-
caris : offerentium fac tibi acceptabile votum : et
C *defunctis dona consortium beatorum. Quo in hujus*
Confessoris tui. N. commemoratione : et confessiones
a te acceptentur viventium : et requies concedatur
spiritibus sepultorum. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui confitentium es
corona : dissidentium perime jurgia. Dans omnibus
nobis ita pacis tue repleti ex munere : sicut Con-
fessor tuus. N. confessionis claruit dignitate. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias
agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus :
per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum.
Qui est corona justicie : arbor vite : palma victorie.
A quo Confessorum directa fides non discreta mar-
D *tyrio : sed una martyriall promeretur decor ri-*
victoria. Cum etsi non sint adepti fuso sanguine
martyrii necem : non tamen discreti sunt a Marty-

^f *Confessor. Hoc loco confessoris appellatione is*
intelligendus est qui, vitæ sanctitate et miraculorum
gloria illustris, in pace Ecclesiæ catholicæ diem egit
extremum. A Græcis ὁμολογητῆς dicitur. Sic in con-
cilio Chalcedonensi (Act. 2) segmenta citantur ex
operibus sancti Hilarii episcopi et confessoris, καὶ
ὁμολογητοῦ ; item sancti Ambrosii episcopi et confesso-
ris, καὶ ὁμολογητοῦ ; at confessoris titulus non tribui-
tur sanctis Gregorio Nazianzeno, Joanni Chrysostomo
et Augustino. Num forte quod ii publice nondum
colerentur ? At obstare videtur solemnibus pompis que
Constantinopoli exceptæ fuerant reliquiæ sancti Joan-
nis.

ribus in virtute. ^a Dum hostem : quem illi patula dimicatione exuperant : isti interius calcant. Et quem illi exterius per vulnera aperta devincunt : hunc isti introrsus specialiter perimunt. Resistentes et conculcantes adversus principem tenebrarum : et inlecebras aerearum potestatum. Ut temporali tribulatione purgati : quod Martyres sanguine : hoc isti numeris ex confessione mereantur accipere. Quod etiam hunc virum vere beatum plenissima egisse devotione credimus et fatemur : te dilexit in vita : tenuit in conscientia : predicavit doctrina. Confessorum retinens gradum : confessionis pervenit ad triumphum : labiorum suorum confessione : laudando potentiam tui unigeniti filii tui : quem non erubuit in corpore coram hominibus confiteri : ipsum Dominum et Salvatorem nostrum : quem conlaudant Angeli et Archangeli ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : pius : et admirabilis es Domine Deus noster. Qui hodierna die et Confessoris tui N. Episcopi innovas **434** gloriam : et confitentium excitas vota. Ut cum eidem qui tibi confessione placuit confitentes obsequimur : nostrum potius excitemus affectum. Dum quicquid illi impendimus laudis : nostre sit causa salutis. Has ergo hostias in tanti viri commemorationem offerentes : precamur : ut qui ejus hodie animam in confessione tui nominis suscepisti : nobis tribuas voluntatem te veraciter confitendi. Christe Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Confessoris tui Domine memoriam facientes : qui te inter adversa confiteri non desistit : actu placuit : oratione quesivit : perfectione invenit. Te quesumus : et rogamus : ut in his vicinis tibi in honorem ejus oblati : elementer in labi jubeas : et ex his sumentibus peccata dimittas ; atque confessionis gratia glorificandos attollas. *ñ*. Amen.

Ad Orationem Dominicam.

Christe Deus : qui per Apostolum tuum oris confessionem professe dixisti : Confessoris tui N. Episcopi precibus : consule nostre salutis : ut cum ea que corde credimus : ore professi fuerimus : ad te exaudiri ocius mereamur : quo jubente dicimus. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Domi-

^a *Dum hostem.* Huc spectat illud Missalis Gallo-Gothici in *immolatione missæ de plures confessores : Vere dignum, etc.*, qui non solum martyrum sed etiam confessorum tuorum es virtute mirabilis, licet enim illi passione sint clari qui manifestis acerba supplicia sustinere tormentis, etiam isti tamen occultæ propositio castigationis spiritualis observantiæ disciplinis istorum sunt vestigia subacuti ; quæ verbatim in Sacramentario sancti Leonis (*Missæ 9 de pluribus Confessoribus, pag. 13*) leguntur. Eadem docent sanctus Augustinus (*Serm. 296, Ed. Maur. de SS. Petro et Paulo*), sanctus Chrysostomus (*Hom. de S. Eustatio, Oper. tom. II, pag. 608, Ed. Maur.*), sanctus Isidorus (*Orig. lib. VII, c. 41*).

^b *Plurimorum Confessorum.* In Sacramentario sancti

nus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo. *Benedictio.* Dominus Jesus Christus : qui est Confessorum remuneratio : Confessoris sui N. Episcopi suffragio vos sancte confessionis munificet dono. *ñ*. Amen. Detque vobis se confitendi votum : qui eidem confessionis contulit premium. *ñ*. Amen. Ut tanti Confessoris sui N. veraciter imitando exemplum : ad celeste mereamini pervenire promissum. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu. *Dicat Chorus.* Gustate et videte.

Quere fol. 267.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine : te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Tuam clementissima Pater supplices exoramus clementiam : ut hodierna solennia : que pro beatissimi Confessoris tui N. veneratione suscepimus : ipse tibi commendes. Et sicut illi coronam sancte perfectionis tribuisti : ita nobis ejus intercessione omnium delictorum veniam : et indulgentiam : largiaris. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ*. Deo gratias.

Incipit Missa ^b plurimorum Confessorum.

Officium. Dabo Sanctis meis. *Quere in plurimorum Martyrum folio. 426.*

Dicat Presbyter. Per omnia semper secula seculorum. *ñ*. Amen. Gloria in excelsis.

Oratio. Deus qui nos Sanctorum Confessorum tuorum N. et N. confessionibus gloriosis circumdas et protegis : da nobis et eorum imitatione proficere : et intercessione gaudere. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Prophetia. Justorum anime. *Quere in plurimorum Martyrum quatuor capparum. fol. 427.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^d *Psallendo.* Sacerdotes ejus induam salutari : et Sancti ejus exultatione exultabunt. *ñ*. Illuc producam cornu David : paravi lucernam Christo meo. *P.* Et Sancti ejus.

Dicat Presb. Silentium facite.

Leonis (*Pag. 15*) exstant binæ missæ *de confessoribus*, 9 scilicet, et 10. In Sacramentario Gelasiano em. Thomasi (*Lib. II*) missa 84 est de pluribus confessoribus ; in Missali Gallo-Gothico est *missa de plures confessores* ; et in Lectionario Luxoviensi habentur *legenda de plures confessores* ; in Sacramentario Bobiano nulla est missa de pluribus confessoribus.

^c *Deus.* Huic similis, non tamen eadem, existat oratio in Sacramentario Gelasiano (*N. 74*). Est secunda in missa confessorum : *Deus, qui nos et sanctorum martyrum solemnitatibus, et confessorum gloria circumdas et protegis, præsta nobis eorum semper et imitatione proficere et emundatione fulgere, per, etc.*

^d *Psallendo.* Ps. cxxxii, 16. *ñ*. Ibid., 17.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Hebraeos (C.VII). A tus suffragiis : et gratiam vivis : et refrigerium iubeas largiri defunctis. *ñ . Amen.*

ñ . Deo gratias.

Frates. Plures facti sunt Sacerdotes secundum legem : idcirco quod morte prohiberentur permanere. Jesus autem : eo quod maneat in eternum : sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest. Accedens per semetipsum ad Deum : semper vivens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex : sanctus : innocens : impollutus : segregatus a peccatoribus : et excelsior celis factus : qui non habet quotidie necessitatem quemadmodum Sacerdotes : prius pro suis delictis hostias offerre : deinde pro populo. Hec enim fecit semel se offerendo. Dominus noster Jesus Christus. *ñ . Amen.*

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (b Cap. XII). B

ñ . Deo gratias.

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Sint lumbi vestri praeciuncti : et lucerne ardentes **435** in manibus vestris. Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum : quando revertatur a nuptiis : ut cum venerit et pulsaverit : confestim aperiant ei. Beati servi illi : quos cum venerit Dominus : invenerit vigilantes. Amen dico vobis : quod praeciaget se : et faciet illis discumbere : et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia : et si in tertia vigilia venerit : et ita invenerit : beati sunt servi illi. Hoc autem scitote : quoniam si sciret paterfamilias : qua hora fur veniret : vigilaret utique : et non sineret perfodi domum suam. Ideoque et vos estote parati : quia qua hora non putatis : filius hominis veniet. *ñ . Amen.*

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ . Et cum.*

• Lauda. Alleluja. *ñ .* Sacerdotes tui induantur iustitia : et Sancti tui exultent. *P.* Alleluja.

• Sacrificium. Exultabunt Sancti in gloria : letabuntur in cubilibus suis : exaltationes Dei in faucibus eorum.

Missa. Sacra *•* Confessorum Deoque placencia fratres dilectissimi solennia celebrantes : omnipotenti Deo vota solvamus. Precantes ut hos : quos sui nominis esse voluit Confessores : propicius apud se interventores placatus accipiat. Quo eorum preces nos peccatorum solvant a nexibus : quorum lingue sunt in veritate confesse. *ñ . Amen.*

Alia Oratio. Deus qui laus es Confessorum : et corona certantium : prebe nobis quicquid te nostrorum postulaverit confessio laborum. Ut lingua nostra : et Confessorum prepolleat laude : et confessionis sancte fructificet opere. *ñ . Amen.*

Post nomina. *Oratio.* Confessorum offerentium : vel quiescentium recitatis vocabulis : te Dominum immense exposcimus pietatis : ut Confessorum exora-

a Cap. VII. Vers. 22-28. In Luxoviensi prophetia legitur ex Jeremia (Thren. iv, 15-42). Epistola I, Tim. vi, 7-16.

b Cap. XII. Vers. 5-11. In Luxoviensi, Joan xv, 4-16.

tus suffragiis : et gratiam vivis : et refrigerium iubeas largiri defunctis. *ñ . Amen.*

Ad pacem. Oratio. Ineffabilis bonitas auctor et Domine : qui Confessorum tuorum linguam implet confessione : et cor tua remuneras charitate. Dona nobis eorum meritis : ut tuum confidentes nomen in terris : pacem habeamus in diebus nostris. *ñ . Amen.*

Inlatio. Dignum et iustum est : nos tibi gratias agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Qui verbum caro factum est : ut habitaret in nobis. Ille quippe cum verbum sit Dei Patris : linguam nostre admovens carnis : ad confessionem sui nominis verba format in nobis. Nam sicut ex illo datur Martyribus dimicandi fiducia : ita per illum Confessoribus confessionis conceditur gratia. Ut qui non subeunt ex sanguinis effusione victoriam : habeant statim ex confessione coronam. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie ita dicentes. *ñ . Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui es Martyrum vita : et Confessorum corona. Confessionis conlator : et Confessorum remunerator. Quique eorum animas in sui nominis confessione suscepit : quos ante constitutionem mundi ad eternam gloriam predestinavit : Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Singularis victime oblatione te Deus : ut placeris : exposcimus : quem Confessorum remuneratorem ore fatemur. Ut eorum obtentu hec oblata sanctifices : quorum lingua te in veritate confessa est. *ñ . Amen.*

Ad orationem Dominicam.

Omnipotens Deus : qui diversitates gratiarum in Ecclesia tua distribuens : alios martyriali excellentia consecras : alios gratia confessionis exornas. Dona nobis : ut qui Confessorum tuorum hodie solennia celebramus : tibi placere ex confessione nostrorum actuum mereamur. Ut rogaturi ea que filio tuo docente didicimus : exaudiamur : cum clamaverimus. Pater noster qui es in celis.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ . Et cum.*

Benedictio. Christus Dominus qui iustificatorum decore : et penitentium confessione induitur : Confessorum suorum conc. dat vobis : **436** ita per confessionem male gesta deslere : ut iustificationis fulgeatis decore. *ñ . Amen.* Quique se confiteantem iustificat : vos per penitentiam provehat ad coronam. *ñ . Amen.* Ut qui nunc in Confessorum recordatione : et vota promittitis : et lamenta in tribulatione : cum eis gaudia obtineatis perpetua. *ñ . Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ . Et cum.*

c Lauda. Ps. cxxxi, 9.

d Sacrificium. Ps. cxlix, 5, 6.

e Confessorum. Fortasse : Confessorum tuorum festa celebrantes, offerentium, vel quiescentium, recitatis nominibus, etc.

Dicat Presb. Custate. Quere in festo Corporis Christi. fol. 267.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Domine Deus omnipotens : qui es vita et salus fidelium : quem venturum judicem credimus verum : esto nobis propicius. Et qui hanc oblationem : pro nostra nostrorumque salute : vel pro expiatione nostrorum peccatorum : in honorem Sanctorum Confessorum tuorum N. et N. tibi obtulimus : misericordie tue opem in nos diffundi sentiamus. Ut qui jam refecti sumus ad mense tue convivium : dono tui muneris consequi mereamur premium sempiternum. R̄. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. R̄. Et cum spiritu. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi : perficiamus cum pace. R̄. Deo gratias.

Incipit Missa a Unius Virginis.

Ad Missam. b Officium. Inter medios eleros pennis columbe deargentate : alleluja. P. Et supra c scapulas suas in viriditate auri : alleluja : alleluja : alleluja. d y. Specie tua et pulchritudine tua intende : prospere procede : et regna. P. Et supra. y. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. P. Et supra.

Dicat Presbiter. Per omnia semper secula seculorum. R̄. Amen.

Gloria in excelsis.

Oratio. Domine Jesu Christe : qui castimoniam diligis et virginitatem amplecteris : Sancta Virgine tua N. intercedente pro nobis nostris ignosce p'aculis. Et nobis ita in presenti bonum tribue castitatis : ut letemur in futuro cum Angelis sanctis. R̄. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus etc. Dominus sit semper vobiscum. R̄. Et cum.

Lectio libri Hieremie Prophete (e Cap. XXXI).

R̄. Deo gratias.

Longe Dominus apparuit mihi : et dixit. In charitate perpetua dilexi te : ideo adtraxi te miserans : rursumque edificabo te : et edificaberis virgo Israel. Adhuc ornaberis timpanis tuis : et egredieris in choro psallentium. Adhuc plantabis vineam in montibus Samarie : plantabunt plantantes : et donec tempus veniat non vindemiabunt. Quia erit dies : in qua clamabunt custodes in monte Efraim : surgite ascendamus in Syon ad Dominum Deum nostrum. Quia hec dicit Dominus. Exultate in leticia Jacob : et

a Unius Virginis. In Lectionario Luxovien-ij et in Missali Gallo-Gothico deficit missa communis unius virginis. In Sacramentario Bobiano exstat missa unius virginis, scilicet et martyris, ut ex orationibus apparet, qualis est hæc missa Gotho Hispana.

b Officium. Ps. LXVII, 44.

c Scapulas. Vulg., et posteriora dorsi ejus in pallore auri. LXX, et posteriora ejus in virore auri. Hebr., et ala ejus in fluvo auri.

d y. Ps. XLIV, 5.

e Cap. XXXI. Vers. 3-8. In Bobiano deficit prophetia.

inite contra caput gentium. Personate : canite : et dicite. Salva Domine populum tuum reliquias Israel. R̄. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. R̄. Et cum.

t Psallendo. Specie tua et pulchritudine tua. Intende : prospere procede : et regna. y. Propter veritatem et mansuetudinem et justiciam : et deducet te mirabiliter dextera tua. P. Intende.

Dicat Presbyter. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Corinthios (e Cap. VII).

R̄. Deo gratias.

Fratres. Qui statuit in corde suo firmus : non habens necessitatem : potestatem autem habens sue voluntatis : et hoc judicavit in corde suo servare virginem suam : benefacit. Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam : benefacit. Et qui non jungit . melius facit. Mulier alligata est quanto tempore vir ejus vivit. Quod si dormierit vir ejus : liberata est a lege viri. Cui vult nubat : tantum in Domino. Beatior enim erit : si sic permanserit secundum meum consilium. Cogito autem quod ego spiritum Dei habeam : h qui est in Christo Jesu Domino nostro. R̄. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Marcum (1 Cap. XIV).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus cum esset Bethanie in domo Symonis leprosi : et recumberet : venit mulier habens alabastrum unguenti nardi i pistici pretiosi. 437 Et fracto alabastrum effudit super caput ejus. Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos : et dicentes. Ut quid perditio ista unguenti facta est? Poterat enim unguentum istud vendi plusquam trecentis denariis : et dari pauperibus? Et fremebant in eam. Jesus autem dixit. Sinite eam. Quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. Semper enim pauperes habebitis vobiscum : et cum volueritis potestis illis benefacere : me autem non semper habebitis. Quod habuit : hec fecit : prevenit ungere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis. Ubiicumque predicatum fuerit hoc evangelium in universum mundum : et quod fecit hoc : narrabitur in memoriam ejus. R̄. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. R̄. Et cum spiritu.

k Lauda. Alleluja. y. Lauda filia Hierusalem. P. Alleluja.

l Sacrificium. Sicut turris David edificata es : et reprehensio non est in te : quam speciosa et decora facta es in ornamento tuo : color unguentorum tuorum

t Psallendo. Ps. XLIV, 5. y. Ibid., vers. 6.

e Cap. VII. Vers. 37, ad finem capituli. In Bobiano legitur ex I Cor., VIII, 25-34.

h Qui est. Sunt verba quibus finis lectioni imponebatur.

i Cap. XIV. Vers. 3-10. In Bobiano Evangelium legitur Matth. XXIX, 1-14.

j Pistici. Ita in Græco. Vulg., spicati.

k Lauda. Sophon. III, 14.

l Sacrificium. Compactum est ex verbis Scripturæ, Cantic. IV, 4, 7, 10.

dor Libani : super omnia aromata : alleluja. **A** *Incipit Missa.* Deus qui Sanctam Virginem tuam. ne succensam lumen prebere omnibus nationibus : ablatione proprii corporis voluisti : concede nobis : ut devictis viciorum criminibus : a cordium puritate tibi semper placere mereamus : *ñ. Amen.*

Oratio. Deus qui salutem tuis tribuis Sanctis : ut qui Martyris et Virginis tue N. celebrandennia festa : ejus quesumus interventu liberab omnibus malis. *ñ. Amen.*

nomina. Oratio. Auditis nominibus offerentis pietatis Dominum deprecemur : ut per intercessionem beatissime Martyris et Virginis sue N. nobis intercedere : adesse quesumus : aperire nobis : *ñ. Amen.*

Oratio. Impetret quesumus Domine filius tuis auxilium oratio justa Martyris et Virginis N. ut in cujus hodie celebrata devoti sunt : fiant pace participes. *ñ. Amen.*

Oratio. Dignum et justum est : equum et justum os tibi gratias agere : Domine sancte Pater omnipotens Deus : per Jesum Christum filium Dominum nostrum. Qui beatissimam Martyrem et Virginem suam N. diversis certaminibus nem celestibus muneribus cumulavit. Arguitur multis tormentis : et corona ipsius diversis titis ornatur in celum. Prestat enim divinus iudicium : qua ipsa victrix existit in pugna : fessorem Dei sententia mutatur : et devictum cum Patre : et Filio : et Spiritu Sancto in celum gloriatur. Cui merito omnes Angeli et gregi non cessant clamare : ita dicentes. Sanctus. Sanctus.

Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus in exultatione Domine Deus noster. Qui Sanctam te tue N. arrossidens ei : et Virginitatis pudorem : et passionis roborem. Dum et pudica in secreto : et in foro : et illic manet ut te promereatur : et ita : ut a te coronetur : annue precibus ejus : conscientiam nostram pudor possideat : nec fortitudo : Christe Domine ac Redemptor

Oratio. Regamus te omnipotens Deus excessum beatissime Martyris et Virginis tue is sacrificiis oblati : tue benedictionis infundam : plebi quoque tue benignus tribuas opum. *ñ. Amen.*

orationem Dominicam.

ignoscentes Domine meritum : sed preceptum : is dicere : te jubente e terris. Pater noster. *ñ. Amen.*

Oratio. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Oratio. Ne succensam. Nimirum quæ igni damnatum fecit ; unde in benedictione dicitur qui in suam coronavit post flammam.

Oratio. Hæc ad utramque Eulaliæ per plurimarum Virginum. Est hæc missa communis

Benedictio. Dominus Jesus Christus : qui Martyrem suam N. coronavit post flammam : ipse in vobis male cupiditatis extinguat incendia. *ñ. Amen.* Et qui ejus corpusculum b nivei candoris velavit amictu : ipse vos purificet a delictis. *ñ. Amen.* Quique spiritum celesti locuta in regno : premium **438** vobis tribuat sempiternum. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Require in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Com. Repleti Christi corpore et sanguine : te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Deus largitor divitiarum celestium : et mirabilis parator munerum eternorum : qui beatissimam N. in seculo pauperem elegisti : sed pro te certando eternis operibus sublimasti : paupertatem spiritus nos sequi semper attribue : qua possimus tue majestati per omnia complacere. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.* Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ. Deo gratias.*

Incipit officium e plurimarum Virginum.

Ad Missam. d Officium. Afferentur Regi virgines post eam : proxime ejus afferentur in leticia : et exultatione. *P.* Adducentur in templum Regi Domino. *ñ.* Eructavit cor meum verbum bonum : dico ego opera mea Regi. *P.* Adducentur. *ñ.* Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto in secula seculorum : amen. *P.* Adducentur.

Dicat Presbyter. Per omnia semper secula seculorum. *ñ. Amen.* Gloria in excelsis Deo.

Oratio. Deus qui virginalem pudicitiam et titulum sacre passionis et vexillo beatas Virgines et Martyres tuas. N. et N. glorificasti : da nobis sic sacre castitatis floribus exornari : ut cum fructu bonorum : superno beatitudinis consortium attingamus. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Aliud e officium. Dabo vos nominatos in gloria : alleluja. In omnibus diebus vite vestre : alleluja. *ñ.* Cantate Domino canticum novum : quia mirabilia fecit. *P.* In omnibus diebus. *ñ.* Gloria et honor Patri etc. *P.* In omnibus.

Lectio libri Ecclesiastici (Cap. XXXIX).

ñ. Deo gratias.

Audite me divini fructus : et quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificato. Quasi Libanus odorem suavitatis habet : florete florea quasi liliu : date odorem et frondete in gratia : et conlaudate canticum : et benedicite Dominum in operibus suis.

plurimarum virginum et martyrum, ut ex orationibus constat.

d Officium. Ps. XLIV, 15, 16. *ñ. Ibid., 2.*

e Officium. Ex Sophonia, III, 20, juxta LXX, ubi Vulgata legit : *Dabo enim vos in nomen et laudem omnibus populis terræ. ñ. Ps. xcvi, 1.*

f Cap. XXXIX. Vers. 17-22.

Date homini ejus magnificentiam : et constemini illi in voce laborum vestrorum. In canticis laborum et citharis : et sic dicetis in confessione. Opera Domini universa bona valde. *ñ*. Amen.

Dicat Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Psallendo. Laus tua Deus in fines terre. Justicia plena est dextera tua. *ÿ*. Letetur mons Syon : et exultent filie Jude propter judicia tua Domine. *P.* Justicia.

Dicat Presbyter. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Corinthios
(*^b I, cap. VII.*)

ñ. Deo gratias.

Fratres. De virginibus preceptum Domini non habeo : consilium autem do. Tanquam misericordiam consecutus a Domino : ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem. Quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori : noli querere solutionem. Solutus es ab uxore : noli querere uxorem. Si autem acceperis uxorem : non peccasti. Et si nupserit virgo : non peccavit. Tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc itaque dico fratres : tempus breve est : reliquum est : ut qui habent uxores : tanquam non habentes sint. Et qui flent : tanquam non flentes. Et qui gaudent : tanquam non gaudentes. Et qui emunt : tanquam non possidentes. Et qui utuntur hoc mundo : tanquam non utantur. Preterit enim figura hujus mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est : sollicitus est : que Domini sunt : quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est : sollicitus est que sunt mundi : quomodo placeat uxori : et divisus est. Et mulier innumpta et virgo cogitat : que Domini sunt : ut sit sancta corpore et spiritu. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum
(*^c Cap. XXV.*)

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis in parabolis dicens. Simile erit regnum celorum **439** decem virginibus : que accipientes lampades suas : exierunt obviam sponso et sponse. Quinque autem ex eis erant fatue : et quinque prudentes. Sed quinque fatue acceptis lampadibus : non sumpserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso : dormitaverunt omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est : ecce sponsus venit : exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virginibus ille : et ornaverunt lampades suas. Fatue autem sapientibus dixerunt. Date nobis de oleo vestro : quia lampades nostre extinguuntur. Responderrunt prudentes dicentes. Ne forte non sufficiat vobis et vobis : ite petitis ad vendentes : et emite vobis. Dum irent emere venit sponso : et

que parte erant : intraverunt cum eo ad nuptias : et clausa est janua. Novissime veniunt relique virginibus dicentes. Domine : Domine : aperi nobis. At ille respondens ait. Amen dico vobis : nescio vos. *d* Vigilate itaque et orate : nescitis diem neque horam. *e* Quia filius hominis veniet in majestate sua.

ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

f *Lauda.* Alleluja. *ÿ*. Letentur filie Syon : et exultent filie Hierusalem : *P.* Alleluja.

g *Sacrificium.* Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Secundum nomen tuum Deus : ita et laus tua in finibus terre : alleluja : alleluja. *ÿ*. Justitia plena est dextera tua : letetur mons Syon et exultent filie Jude : alleluja : alleluja.

Missæ. Inter bra issimorum Martyrum gloriosas et ammirabiles passiones : maximum tenere locum aceras Virgines Dei. N. et N. fratres dilectissimi gaudemus : ob honorem nominis Christi veneremur : excolamus : atque laudamus : que fragili sexu inimici potentiam superantes : confessionis et virginitatis : geminam rapuere coronam. Dum non minus hostem pudicitie : quam etiam perfidie superantes : summum apud Deum : et virginitatis donum obtinuerunt : et certaminis premium. Unde huic hodierna die in earum festivitate exultantes supplices deprecamur : ut his pro nobis suffragantibus petitioni nostre : et fidei adhibeat meritum. Quo et fidem exemplis erigant : et petitionem beneficis suppleant. Ut non immemores in Ecclesia Dei quid fuerint : specialem obtineant virginibus sanctimoniam : conjugatis castimoniam : viduis perseverantiam : atque omni fideli populo generalem savorem impertiant : dum pro omnibus Christo Domino acceptabiles preces offerre non cessant. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Omnipotens unigenite Christe fili Dei Patris : qui tam vitis quam feminis tropheo das triumphari certaminis. Cum et in illis virile robor in certamine adjuvas : et in his minus valentem corporis fragilitatem exaltas. Ut hoc per te validus sexus valeat : quod infirmus. Presta nobis humillimis servis tuis : ut he virginibus que sibi apud te obtinuerunt victorie palmam : delictorum nobis impetrent veniam. Ut que jam suo sunt candiditate martyrio : delinquentes muniant niveo castitatis umbraculo. Et que tuo sunt indissolubiler copulate amori : indisrupta soliditate nos tibi copulent fidei. Ut qui earum passionis diem integra devotione suscepimus : ipsarum obtentu : inter mundi hujus procellosas turbines gubernemur. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Jesu redemptor noster et Domine : qui virgo ex virgine natus : virginitatem in virginibus remuneras incorruptis : in hoc festo tua-

d *Vigilate.* His imponebatur finis lectioni.

e *Quia.* Fortasse, *qua.*

f *Lauda.* Ps. XLVII, 12. Vulg. et LXX legunt *filia* *Juda.* et ita, infra, in sacrificio legitur.

g *Sacrificium.* Psal. XLVII, 10. *ÿ*. *Ibid.*, 12.

a *Psallendo.* Ps. XLVII, 11. *ÿ*. *Ibid.* 12.

b *Cap. VII.* Vers. 25-34. Hæc epistola in Sacramentario Bobiano legitur in missa communi unius virginis.

c *Cap. XXV.* Vers. 1-17.

rum Virginum : acceptabile tibi facito quod offerur. **A** Acceptansque viventium vota : defunctos in pace refrigera. Ut qui tuarum Virginum obsequimur patrociniis : earum nos sentiamus adjuvari suffragii. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus : qui virginitatem diligis : ut tamen virginitatem ^a oderis : in qua non fuerit Integritas charitatis. Da nobis sic obtinere mundiciam carnis : ut repleti possimus abundantia pacis. Quo tuarum virginum obtentu : et pax in nobis vera permaneat : et castitatis mundicia convalescat. *ñ*. Amen.

440 *Inlatio.* Dignum et justum est : equum vere et salutare est : nos tibi semper laudes et gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : per Dominum nostrum Jesum Christum unigenitum filium tuum. Cujus munere postquam Virgo de virgine prodiit : sexus fragilis sit virilis : fragilis : efficitur fortis. Ut in quo fuit peccandi facilitas : in eo sit vincendi felicitas. Et sumat coronam : que meruit penam : sumat nempe in progenie : quod perdidit in radice : ut captiva serpentis conterat nunc serpentem. Et nunc victrix triumphet : que dudum vita succubuit : dum sexum imbecillum inimicus non superat bellicosus : dum fragile corpusculum quod non tormentis cederet : sed magis vinceret gemit : atque toties victum : victor antiquissimus obstupescit. Ob hoc Domine dum elatam adversarium ita prosternis : redemptum populum consolaris. Cum inter numero ac sacratissimas Virgines has : etiam **C** Virgines et Martyres tuas N. et N. de quarum triumpho gaudet Ecclesia : apud te habeamus in omnibus assertrices : quas de diabolo pariter et seculo voluisti esse victrices. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus et Rex Regum est Dominus Jesus Christus filius tuus : cui oblate Virgines placent de pudoris integritate : de operis consummatione : de passionis certamine : de dilectionis integritate. Ille quippe et virginitatis conulator : et Virginum remunerator est. Qui Virgo de Maria semper Virgine natus : et Virginum integritatem remunerat : et corruptorum vulnera crucis sue vulnere sanat. Ipse Dominus ac redemptor eternus. **D**

Post pridie. Oratio. Sacrarum Virginum excolentes solennia : hec tibi Domine offerimus holocausta : tuam postulantes clementiam. Ut qui septus Virginum chorus : inter lilia pascaris : per hec libamina : spiritum tue dirigas sanctitatis. Ut quod a nobis ob honorem Virginum tuarum N. et N. acceperis : hoc nobis sumendum ad nostrorum criminum indulgentiam largiaris.

ñ. Amen.

^a *Oderis.* Ostendit Deo non placere integritatem corporis, nisi fuerit cum integritate mentis et charitate Dei et proximi conjuncta. Hanc sententiam in quibusdam Codicibus deletam inveni, nescio quam ob causam ; certe virgini schismaticæ nihil ad salu-

Ad orationem Dominicam.

Deus qui virginum agmine septus : quocumque ieris ab eisdem solis prosequeris conlaudandus : que te illo virginitatis cantico laudant : quo dilecti ceteri audire queunt : te votis supplicibus imploramus : ut sic per ea que nos te exorare docuisti emundes : ut cantici ipsius carentis numerositati adsociet. Ut per compunctionem hic deslendo quod gessimus : per dilectionem quoque te Patrem invocemus : atque dicamus. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Christus Dominus qui Martyres suas N. et N. casto cibi desponsavit amore : indissolubiler vos sibi per suam charitatem adsociet. *ñ*. Amen. Quique in illis virginitatis contulit donum : conferat in vobis sue gratie complementum. *Respond.* Amen. Ut qui virginitatis decore nunc claretis ex meritis : Virginum suarum intercessu potiamini gaudiis. *ñ*. Amen. Quo etsi sint vobis discrete mansiones per meritum : una tamen vos habeat beatitudo post transitum. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Quere in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Deus : qui omnem Virginum gloriam filiarum utique Regis intrinsecus esse vis : ut testimonium aliene laudis non appetant : quas virtus interna letificat : annue nobis harum Virginum precibus : et humanas laudes fugere : et boni operis intra nos testimonium reportare. Quo et virginis persistamus in fide : et incorruptam ex hoc capimus hereditatem. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Solennia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. *ñ*. *Chorus.* Deo gratias.

Incipit Missa ^b votiva omnimoda.

441 *In primis faciat confessionem : et facta accedat ad altare et dicat.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo. *Et postea dicat chorus.*

Ad Missam. ^c Officium.

Miserere nobis Domine : alleluja : miserere nobis : alleluja : alleluja. *ñ*. Ad te levamus oculos nostros : qui habitas in celis. *P.* Miserere nobis. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. *P.* Miserere.

In Quadragesima dicat Officium ut supra sine alleluja.

Oratio. Miserere nobis Domine : miserere nobis : et quia tu inspiras bonum quod petimus : tribue propiciam misericordiam : quam a te semper rogamus. tem proderit corporis integritas, si desit catholicæ communionis charitas.

^b *Missæ votivæ omnimodæ.*

^c *Officium. Tibiæ viii, 10. *ñ*. Ps. cxxii, 1.*

ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. **A** Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

LECTIO LIBRI ESAYE PROPHETE (^a Cap. XXXIII).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Oravit Esayas Dominum dicens : Domine miserere nostri : te enim expectavimus. Esto brachium nostrum in mane : et salus nostra in tempore tribulationis. ñ. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^b *Psallendo.* Convertere aliquantulum. P. Domine.

ñ. Et repropropiciare super servos tuos. P. Domine.

Dicat Presbiter. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Romanos (^c Cap. XV).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Deus spei repleat vos omni gaudio : et pace in se credendo : ut abundetis in spe : et virtute Spiritus Sancti. ñ. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

LECTIO SANCTI EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (^d Cap. VII).

Illo in tempore. Dominus Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Petite : et dabitur vobis. Querite : et invenientis. Pulsate : et aperietur vobis. Omnis enim qui petit : accipit : et qui querit : invenit : et pulsanti aperietur. ñ. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

^e *Lauda.* Alleluja. ÿ. Domine exaudi orationem nostram : et clamor meus ad te perveniat. **C**

In Quadragesima. ^f Laudabo nomen Dei mei cum cantico : magnificabo eum in laude.

^g *Sacrificium.* Elevavit Sacerdos munera super altare dicens : suscipe Deus sacrificium pro populo tuo. Sanctifica hereditatem tuam : alleluja.

In Quadragesima. ^h *Sacrificium.* Offerte Domino : mundum sacrificium. ÿ. Offerte Domino gloriam : et honorem. ÿ. Gloria : et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. P. Mundum.

Dicat Presbiter. ⁱ Kyrieleyson.

Et Chorus respondeat. Christeleyson. Kyrieleyson.

Post hec ^j *flectet genua Sacerdos : et dicit.*

Missa. ^k Omnipotens sempiternus Deus : tue glorie **D**

^a Cap. XXXIII. Vers. 2. In Bobiano deficit prophetia.

^b *Psallendo.* Ps. LXXXIX, 13. ÿ. Ibid.

^c Cap. XV. Vers. 13. In Bobiano legitur ex epistola sancti Jacobi apostoli ; revera I Joan. I, 8-11, 4-5, quibusdam omissis.

^d Cap. VII. Vers. 7, 8. In Bobiano legitur ex Matthæi IX, 9-14.

^e *Lauda.* Ps. CI, 1.

^f *Laudabo.* Ps. LXXXIII, 31.

^g *Sacrificium.* Ex Levit. XXIII, 20 ; Machab. II, 1, 26.

^h *Sacrificium.* Ps. XCIV, 7.

ⁱ *Dicat Kyrie.* De hoc ritu infra dicendum erit, cum de missis mortuorum sermo fiet.

^j *Flectet.* Hic etiam est ritus peculiaris hujus missæ, de quo silent Roblesius, Pisa, alique, qui de ritibus Mozarabicis scripserunt. Indicat diaconum olim solemnem

^l majestati supplici devotione deponere : ut omnium malorum meorum vincula solvas : cunctisque meis criminibus clementer ignoscas. Et quia me indignum et peccatorem ad ministerium tuum vocare dignatus es : sic me idoneum tibi ministrum efficias : ut sacrificium de manibus meis placide ac benigne suscipias. Electorumque Sacerdotum tuorum me participem facias : et de preceptis tuis in nullo me oberrare permittas. ñ. Amen.

Alia Oratio. Attende Domine propicius mee servitutis obsequium : ^m et miserere viventium famularum tuorum : vel omnium Christianorum : ut cunctis eorum sceleribus amputatis ita sint tue miserationis defensione protecti : ut in observatione mandatorum tuorum mereantur esse perfecti. Quatenus et in hac **B** vita universo facinore careant : et in conspectum glorie tue quandoque sine confusione perveniant. ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus tuorum supplicum vota : et nomina : que tuo coram altario conspicias recensere : in eterne vite libro conscribere. ⁿ Miserere etiam indigno mihi et peccatori Domine : vel omnibus pro quibus te supplex expostulo : perpetuamque requiem tribue defunctis famulis tuis N. ut in Abrahæ grevio conlocati : et nunc penas evadant inferorum : et resurrectionis tue tempore cetibus **442** eos sociari iubeas Angelorum. ñ. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui charitatis es suctor : et pure pacis et dilectionis amator. Suscipe offerentium oblationes et infirmorum omnium ^o fideliū sanā ^p languores. Quo te medicante : et plenitudinem salutis recipiant : et tuis semper sani jussionibus ^q pareant : denique obnoxius queso : ut omnes meli territos : inopia afflictos : tribulatione vexatos : morbis obrutos : ^r itineribus constitutos : suppliciiis deditos : debitis obligatos : vel quolibet merore contritos : cunctos indulgentia tue pietatis absolvat : morum emendatio relevet : et misratio quotidiana confueat. ñ. Amen.

Inlatio. Dignum et iustum est : equum vere : et salutare est : nos tibi gratias agere omnipotens Deus : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Verum Pontificem : et solum sine peccati macula Sacerdotem. Qui lavit nos a peccatis nostris : et fecit nos regnum : et Sacerdotes tibi Deo Patri suo :

illud *Flectamus genua* proclamasse, atque de more materiam orationis, sive id quod a Deo petendum erat suggestisse, tum illud *Erigite vos* dixisse, ac tandem presbyterum primam orationem, *missam* dictam, recitasse.

^k *Omnipotens.* Hæc et tres orationes quæ consequuntur, atque illatio *Missæ* hujus *rotæ omnimode*, eadem in Sacramentario Bobiano leguntur.

^l *Majestati.* In Bobiano *pietatem*.

^m *Et miserere viventium.* In Bobiano : *Et miserere fidelibus famulis tuis ill., ut cunctis eorum, etc.*

ⁿ *Miserere.* Bobianum, *concede etiam mihi indigno, etc.*

^o *Languores.* In Bobiano additur *ill.*

^p *Pareant.* Bobianum, *appareant.*

^q *Itineribus.* Bobianum, *in captivitate et peregrinatione constitutos.*

^r *Vel quolibet merore contritos.* In Bobiano deficit.

ut justificati in sanguine ejus salvi simus ab ira per ipsum. Qui peccata nostra portavit in corpore suo super lignum : ut a malis omnibus separati : cum justitia vivamus : cujus sacro vulnere sanati sumus. Quique pacificavit omnia per sanguinem crucis sue : sive que in celis : sive que in terris sunt : ut in nomine ejus omne genu flectatur celestium : terrestrium : et infernorum : et omnis lingua confiteatur : quia ipse est in gloria Dei Patris. ^a Per quem te eterne Pater : et Domine omnimoda intentione depono : per ipsum qui pependit in ligno propter salutem nostram : qui factus est mediator tuus et noster : ut vos ad te perduceret. Quique nos reconciliavit tibi per sanguinem crucis sue : imo qui nobis hanc fiduciam dedit : ut omne quod petierimus a te Patre in nomine suo : des nobis. In ipsius dilecti filii tui comparis tibi per omnia : et coeterni Domini nostri Jesu Christi nomine : te invoco : ut omnibus malis meis ^b innocens : cunctas maculas criminum meorum abstergens : finem delictis meis omnibus hodie ponens : ab omnibus tentationibus sordidissimis : vanis libidinibus : et blasphemis cor meum eluens : atque spiritualibus donis replens : et hanc oblationem quam tibi offero : ego indignus propter remedia animarum fidelium et pro conversione infidelium : atque pro Ecclesia tua Sancta Catholica : que est in oriente usque in occidentem : Septemtrione et meridie : per universum orbem terrarum in pace diffusa : benigne suscipias. Jam tandem Domine exaudi eam clementer : sustenta eam in periculis : protege in adversis : et moderare in prosperis. Ut nihil contra eam prevaleat noxium : dum in cunctis te meruit habere propitium. ^c Itinerantium famulorum tuorum N. vel omnium Christianorum adoptata desideria gressus perducere jubeas. Egrotantibus famulis tuis N. vel omnibus fidelibus Christianis infirmis medelam sanitatis impercias. Locum lucis ac refrigerii animabus famulorum tuorum N. vel omnium fidelium Christianorum defunctorum requiem tribuas. Nostrumque omnium humilitatem placatus intendas : et ubique nos te protegente custodias. Ut eruti ab adversitatibus mundi : et hic et in eternum sanctificati : te incessabiliter cum Angelis et Archangelis conlaudemus : ita dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

^d *Post Sanctus.* Vere sanctus : vere benedictus es tu fili Dei vivi : quia multum es incomparabiliter pius : et inestimabiliter gloriosus. Et ideo tue pietatis gloriam imploramus : et hanc tibi placationis hostiam immolamus. Ut nostras nunc orationes exaudias : crimina laxes : et peccata dimittas. Vel

^a *Per quem te.* In Bobiano statim post illa verba, *Et solum sine macula Sacerdotum*, additur : *Per quem te, eterne Pater et Domine, omnimoda intentione depono ut oblationem hanc quam pro famulis tuis (ill.) benigne suscipias, etc.* : contestatio enim Bobiana verbatim ex illatione Mozarabica deumpta est, multis tamen prætermissis quæ in Missali Mozarabum leguntur.

^b *Innocens.* Lege *indulgens*.

^c *Itinerantium.* Lege *itinerantium famulorum tuorum*

quicquid a te secundum tuam voluntatem exposcimus : velociter et clementer impercias. Quantenus nos a malis omnibus cruas : et bonis repleti concedas : Christe Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Credimus te Domine Jesu Christe : nostram esse salutem : nostramque redemptionem. Oramus te piissime Pater : ut hanc oblationem accipies : atque sanctifices : eamque apud tuam clementiam exposcimus digneris concedere : et summentium corda pietate solida a malis omnibus placatus emunda. Au'era nobis Domine cuncta que gressimus mala : et concede nobis tempora quietæ et pacifica. Bella omnia reprime : et famem averte : clades et omnes egritudines populo tuo suspende. Mentis letifica : captivos revoca : contractos **443** reintegra. Navigantes omnes ne pereant salva. Itinerantes in prosperitatem et salutem dirigere dignare : frugum abundantiam tribue : aerem prosperum concede : et iram tuam : ^f ob id quod nobis in alimoniam tribuisti : ut pius pater procul efficere jubebis. Ut in unum omnes scientes beneficia tua : et agnoscentes mirabilia tua : impavido animo conlaudare possimus gloriam tuam. Quo mereamur hic tibi Domine incessabiliter sine offensione servire : et vite eterne hereditatem percipere sine fine. *ñ. Amen.*

Ad confractionem panis. Antifona. Suscipiatur Domine sacrificium nostrum in conspectu tuo : ut placeat tibi sicut speravimus in te.

Ad Orationem Dominicam.

^C Ignosce Domine : qui dum pro aliis rogare te compellor : et per immunda labia mea tuam sanctam communionem ^g adsume. Miserere mihi Domine mysterii tui secreta tractanti : nec indignum me miserericordia tua judices : dum pro aliis interpellare permittis : ut absolutus a meis delictis : et viventium famulorum tuorum. N. vel omnium fidelium Christianorum in bonis tribuere digneris. Pater noster.

Postea dicat Presb. Etue. Libera. Protege. Muni. Salva. Ac defende nos ab operibus malis : stabilire fac in cunctis bonis. Da finem peccatis nostris : et requiem omnibus fidelibus defunctis : medelam infirmis : sanitatem egrotis : pacem et securitatem omnibus fidelibus Christianis in hac die : vel in omni tempore. Quia tuum est imperium et regnum : qui vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ. Amen.*

^D *Dicat Presbiter.* Humiliate vos benedictioni. Dominus est semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Benedicat vos Dominus noster Jesus Christus : qui conctorum est auctor mirificus. *ñ. Amen.* Precibus vestris occurrat placatus : et bona que poscitis : de sede majestatis sue conferat

gressus dirigere, vel omnium Christianorum pia desideria ad optatum finem perducere jubeas.

^d *Post Sanctus.* Hæc et quæ sequuntur orationes Bobiano deficiunt.

^e *Eamque.* Fortasse, *eamque, apud clementiam tuam deponimus, benigne digneris respicere.*

^f *Ob id.* Hoc est ob Eucharistiam, ob corpus et sanguinem Christi, nobis in alimoniam concessa.

^g *Adsume.* Corr. *assumo.*

pius. *ñ*. Amen. Vobis vel famulis suis : qui vivitis : A veniam tribuat : in vestris et in eorum peccatis : et defunctis fidelibus impertire dignetur locum lucis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Require in festo Corporis Christi.* fol. 267.

In Quadrag. *ÿ*. Qui venit ad me.

Com. Repletum est. fol. 88.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine : te laudamus Domine : alleluja : alleluja.

Oratio. Corpus Domini nostri Jesu Christi : quod accepimus : et sanctus sanguis : quem potavimus : adhereat visceribus nostris eterne omnipotens Deus. Ut non nobis veniat ad iudicium neque ad condemnationem : sed proficiat ad salutem : et ad remedium animarum nostrarum in vitam eternam. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster, etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Missa acta est in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum noscum sit acceptum cum pace. *ñ*. Deo gratias.

Item Missam a pro se ipso sacerdote.

b Officium. Respice in me Deus : et miserere mei : alleluja : alleluja. *ÿ*. Da potestatem puero tuo : et salvum fac filium ancille tue. *P.* Et miserere. *ÿ*. Gloria et honor Patri. *P.* Et miserere.

Oratio. Veniat super me Domine donum misericordie tue : et ne in me ira tua deseviat : habeam te in remedium salvatorem : quem pro piaculis meis merito habere iudicem. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster, etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

In Quadragesima. c Officium. Inclina Domine aurem tuam : et exaudi verba mea : accelera ut eripias me. *ÿ*. Esto mihi in Deum protectorem : et in domum refugii : ut salvum me facias. *P.* Et exaudi. *ÿ*. Gloria et honor. *P.* Et. *Oratio ut supra.*

Lectio libri Thobie (d Cap. III).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. *e* Oravit Thobias Dominum dicens. Justus es Domine : et omnia iudicia tua justa sunt et omnes viae tue misericordia et veritas et iudicium. Et nunc Domine memor esto mei : ne vindictam sumas de peccatis meis : neque reminiscaris delicta mea : aut parentum meorum. Quoniam non obedivimus preceptis tuis : et traditi sumus *f* in direptionem et mortem : et improprium omnibus nationibus. Magna iudicia tua. Quia non egimus secundum precepta tua : et non ambulavimus sinceriter coram te. Et nunc Domine *g* secundum voluntatem tuam fac

a Pro seipso Sacerdote. In Sacramentario Bobiano exstat missa quomodo sacerdos pro se orare debet.

b Officium. Ps. cxiv, 26. *ÿ*. Ps. lxxxv, 16.

c Officium. Ps. lxxxv, 1. *ÿ*. Ps. xxx, 3, 4.

d Cap. III. Vers. 1-6. Et, reliquis omissis, additur pars versiculi 13. In Bobiano nulla legitur prophetia huius missæ.

e Oravit. Vulg. : cepit orare cum lacrymis.

f In direptionem. Vulg. addit et captivitatem.

g Psallendo. Ps. cxiv, 7 *ÿ*. Ibid., 8.

mecum : et precipe in pace recipere spiritum meum. Quia cum iratus fueris : misericordiam facis. Et in tempore tribulationis : his : qui invocant te : peccata dimittis. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Psallendo. Delicta juventutis mee Deus : et ignorantias : ne memineris Domine. *ÿ*. Secundum magnam misericordiam tuam memor esto mei Domine. *P.* Et ignorantias.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Romanos
(*h* Cap. XV).

ñ. Deo gratias.

B Fratres. Obsecro vos per Dominum nostrum Jesum Christum. Et per charitatem Spiritus Sancti : ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum : ut liberer ab infidelibus : qui sunt in Judea : et obsequii mei oblatio accepta fiat Hierosolimis sanctis. Et ut veniam ad vos cum gaudio per voluntatem Dei : et refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit vobiscum : et cum omnibus vobis. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem
(*i* Cap. XV).

Illo in tempore Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis : dicens. Ego sum vitis vera : et Pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum : tollit eum : et omnem qui fert fructum : purgabit eum : ut fructum plus afferat. Jam vos mundi estis propter sermonem : quem locutus sum vobis : manete in me : et ego in vobis. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

j *Lauda.* Alleluja. *ÿ*. Miserere mei Domine : miserere mei : quoniam in te confidit anima mea : alleluja.

In Quadragesima. k Laudabo nomen Dei cum cantico : et magnificabo eum in laude.

l *Sacrificium.* Quid dignum offeram Domino ? curva genua Deo excelso : alleluja.

In Quadragesima. m *Sacrificium.* Sacrificium Deo spiritus contribulatus : cor contritum : et humilitatem ne despicias Deus.

Nissa. Ad tuum altare concurre eterne omnipotens Deus : et prece qua valeo : tuam misericordiam pro me : ac pro populo tuo salutem exposco : offerens huic sacrificium majestati tue : quod gratanter digneris ipse suscipere : cujus interventu : quia pius es :

h Cap. XV. Vers. 30, ad finem capituli. In Bobiano est ex Epistola Jacobi 1, 19-28, omissis versiculis 21-26.

i Cap. XV. Vers. 1-4. In Bobiano Evangelium est Lucæ xv, 4-8.

j *Lauda.* Ps. lvi, 2.

k *Laudabo.* Ps. lxxii, 31.

l *Sacrificium.* Michæ vi, 6.

m *Sacrificium.* Psal. lxx, 19.

petitioni mee effectum concede. Da mihi Domine peccatori confessionem : que tibi sit placita. Parturiant in corde meo inenarrabiles gemitus : qui aures possint pulsare tuas. Da mentis intentionem : quo suscipiam profundam bonitatem tuam. Da sic petere pro populo : ut tuo se gratuletur muneris presidio. Da mihi lachrymas ex tuo affectu : internasque peccatorum exsolvere vincula : et acquirere gratiam postulati. *ñ*. Amen.

Acta Oratio. Audi Deus meus : audi lumen oculorum meorum : audi que peto : et da que petam : ut audias. Audi me precantem pro populo tuo : et hoc munus oblatum suscipere dignare placido vultu. Concede mihi : et pro quibus te peto N. remedium flagitatum. Nam si despicias : pereor : si respexeris : vivo. Si iusticiam meam intenderis : mortuos fateor. Si misericordiam respexeris : letentem me suscitans de sepulchro. Suscipe ergo precem quam tibi defero : et tribue remedium : quod a te exopto. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Precanti mihi aurem adpone tuam omnipotens Deus : et sacrificium accepta muneris hujus. Corripe me in misericordia : et non in ira. Quod odis in me : procul fac a me : et in tua voluntate intende in me. Hostem libidinis repelle a me : et castitatis spiritum insere in me. Omne vitium mortifica in me : et animam meam vivifica in te. Hoc da populo tuo petere : ut petitio ^a implicita nunquam sit apud te. Hoc presta quod semper ipse custodias. Offerentium munera sint oculis tuis placita : eorumque vota ipse gratanter accepta : defunctis famulis tuis. N. requiem tribue : ut iudicii tempore alacres ad conspectum glorie tue valeant pervenire. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui es pacis auctor : et charitatis magnificus dispensator : ^b intende cor meum : cunctique populi : igne charitatis et pacis : qua cunctos vepres peccatorum exurat. Non exardescat cor meum in me : sed refrigeretur in te. Totum tolle quod nocet : ipsum presta quod docet. Tolle nocentia ^c cuncta : doce perseverantia bona. Salus esto infirmitati mee : et verus suscitator anime mee. Ut ditatus dono tuo : merear sociari electorum tuorum consortio. *ñ*. *Chorus.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere omnipotens Deus. Qui cum Domino nostro Jesu Christo : Sanctoque Spiritu verus in Trinitate permanes unus. Qui humanas mentes ita igne tui amoris accendis : ut fideliter a cunctis queraris. Doce me Domine patientiam : ad sustinendum cuncta adversa. Doce me Domine scientiam scripturarum : ut sic loquar : ne superbiam : sic taceam : ne torpescam. Sic contine : ut non cadam. Sic constringe : ut nunquam dimittas. Placita tibi sunt hec sacrificia : eaque manu Angeli tui : ipse sanctifica. Populum

^a *Implicita.* Id est, non placita. Horatius, *implicitum genus*.

^b *Intende.* Lege *incende*.

^c *Famulorum tuorum.* Lege *famulis tuis*.

^d *Collegio.* Lege : *In collegio sanctorum tuorum fac coheredem per Filium tuum, etc., cui.*

tuum Deus ut bonus pastor gubernas : et ^e famulorum tuorum. N. requiem dona : et peccatorum vincula resolve gratia tua. Atque erutum a sordibus peccatorum : ^d collegio fac coheredem : Cui merito omnes Angeli et Archangeli : non cessant clamare ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus es tu Domine Jesu Christe : qui et justos eternitatis premio ditas : et peccatores ne pereant per penitentiam salvas. Gemitus mei precem placatus intende : et postulantibus remedium benignus concede. Precipitem me esse non sinas : sed freno discipline tue prestringe me. Quod anime est ^e obvium repelle a me : et prosperam misericordie bonitatem largire in me. ^f Ipsud vita mea te habeat sufficientem. Ipsud est sanitas mea : te habeat medicinam. Vulnere mea patent tibi : medicinam tuam ne deueges mihi. Infusione Sancti Spiritus tui repleantur munera hujus sacrificii. Tu es Deus meus salvator : et redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Hec hostia ^g panis ac vini : que a me indigno tuo sunt imposita altario : ^h regalibus sedibus tuis eterne omnipotens Deus intuere vultu placabili : et benedic per manus Angeli gloriosi. Accipe conversionem stetus in sacrificio acceptabili tuo : et contritum fac cor : ut au-piret in vulnere suo. Medicinam qua sanetur infunde : et non deseratur vulnere. Sicque jugis peticio te medicum flagitat verissimum : in quo nulla ambiguitas de suscepto : quos suscipis : cura quos curas : sic contine ne dimittas. Ad exorandum elamor meus invalidus est : sic eum suscita : quod perveniat ad te. Crassam nubem sine de pectore meo : et sereuo intuitu : hominis nubilum rumpe : adversum me. Ut sanatus per gratiam tuam merear tibi laudes persolvere placitas. *ñ*. Amen.

Ad confractionem panis. Antifona. Domine ne ponas mala mea coram oculis tuis. Quia gravia sunt onera mea : precor te Domine miserere mei.

Ad Oracionem Dominicam.

Agnoscens omnipotens Deus flagitia que gessi : vulnera tibi ostendo cordis contriti. Si mala mea respexeris : thartharea vix tormenta sufficiunt. Si pietate intenderis solita : poteris me commutare in melius. Quid non mali ego corruptibilis creatura : et quid non boni tu creator et creature fortissimus innovator ? Cecidi de manu tua vitio meo : potens es artifex : tibi iterum placitum figurare iam melius. Queso omnipotens Deus : dignum me ex indigno tibi efficere a mei peccati crimine : ut merear tibi cum fidei populo tuo e terris clamare libera voce. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

^e *Obvium.* Forte, *animæ obnoxium*.

^f *Ipsud est.* Lege *etiam*.

^g *Panis et vini.* Panem et vinum, in hac oratione, esse corpus et sanguinem Christi, sub speciebus panis et vini Deo oblati, fuisse a tibi ostendi.

^h *Regalibus.* Lege *e regalibus sedibus*.

Benedictio. Dominus Jesus Christus qui est omnium consolator : ipse nos benedictionis sue repleat dono. *ñ.* Amen. Et qui peccantes reducit ad viam salutis : ipse nobis concedat gratiam : quam ab eo postulamus. *ñ.* Amen. Quique nos subformavit opificio : ipse nos purget a crimine post multa annorum curricula : suo nos ad-rabat in regno superno. *ñ.* Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte.

Require in festo Corporis Christi. fol. 267.

Com. Repleti Christi corpore et sanguine : te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

In Quadragesima. Qui venit ad me.

Com. Repletum est gaudio os nostrum. *Quere in primo Dominico Quadragesime. fol. 83.*

Oratio. Corpus Domini nostri Jesu Christi. *Quere in prima Missa votiva omnimoda. fol. 444.*

Item Missa votiva a singularis.

446 *Ad Missam. b Officium.* Miserere mihi Domine : alleluja. Miserere mihi : alleluja. *γ.* Respice in me Deus : et miserere mei. *P.* Miserere mihi. *γ.* Gloria et honor Patri etc. *ñ.* Miserere.

In Quadragesima c Officium. Veniat super me Domine misericordia tua : et salutare tuum secundum eloquium tuum. *γ.* *Et omnia alia ut supra.*

Oratio. Miserere mihi Domine : miserere mei : et quia tibi soli peccavi : indulgentiam criminum : et remissionem peccatorum a te consequi merear. *ñ.* Amen.

Dicat Presbiter. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Lectio libri Regum III (d Cap. VIII).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : oravit Salomon Dominum dicens. Domine : omnis homo qui cognoverit plagam cordis sui : et expanserit manus suas in domo hac : tu exaudies in celo : loco habitationis tue. *ñ.* Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Psallendo. Disrump Domine vincula peccatorum meorum. *γ.* Colloca eum Domine in loco beatorum tuorum.

Dicat Presb. Silentium facite.

a Singularis. Scilicet, quæ celebratur pro una aliqua singulari persona, sive vir sit, sive mulier. In Sacramentario Bobiano sunt quatuor *missæ votivæ*, quæ omnes pro *servo tuo ill.*, sive pro singulari persona celebrantur, omnesque formam *missæ Romanæ* induerunt, scilicet quæ duas tantum lectiones habent, Epistolam et Evangelium, et post primam orationem in illis sequitur oratio *secreta*, et post hanc *contestatio*, sive *prælatio*, cui subjiciebatur canon Romanus ; at omnes *missæ Missalis Mozarabici* typum genuinum Gotho-Hispanum retinuerunt.

b Officium. Ps. lvi, 6. *γ.* Ps. xxiv, 16

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli t ad Romanos (r Cap. XIII).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Offeramus hostiam laudis semper Deo. id est fructum laborum nostrorum contentium nomini ejus. Beneficentie autem et communionis nolite oblivisci : talibus enim hostiis promoveretur Deus.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem (b Cap. XV).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Si manseritis in me : et verba mea in vobis manserint : quodcumque petieritis Patrem in nomine meo : petite et fiet vobis. *ñ.* Amen.

B *Dicat Presbiter.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

i Lauda. Alleluja, *γ.* Miserere mei Domine : miserere mei : quoniam in te confidit anima mea.

In Quadragesima i Lauda. Confitebor tibi nimis in ore meo : in medio multorum laudabo eum.

k Sacrificium. Averte Domine faciem tuam a peccatis meis : et omnes iniquitates meas dele.

In Quadragesima l Sacrificium. Sacrificium Deo spiritus contribulatus : cor contritum : et humiliatum non despicias Deus.

Missa. Aurem misericordie tue pande pulsanti famulo tuo N. eterne omnipotens Deus : et ejus precibus adesto propicius. Auge ei Domine fidem : atque ei omnia peccata dimitte. Accepta sint in oculis tuis Domine vota hujus : et oblationem quam tibi offert inspice : et per intercessionem Sanctorum tuorum N. imple petitiones ejus : et omnes ipsius exaudi orationes.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Pie Domine ad majestatis tue concurrimus thronum : preces fundimus supplicantes : ut deleantur scelera : atque universa peccata famuli tui N. per hanc votivam oblationem sentiat indulgentie tue donum : ut per intercessionem Sanctorum tuorum : beneficium consequatur eternum.

ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Offerimus Domine hec membra famuli tui N. ut in tuo glorietur nomine : et ejus vota propicius suscipias : peccata dimittas : salutem corporis et anime concedas : requiem defunctis tribuas : et celesti regno consortes efficias. *ñ.* Amen.

Ad pacem. Oratio. Domine Deus omnipotens : qui dixisti per Jesum Christum Dominum nostrum : pa-

c Officium. Ps. cxviii, 41.

d Cap. VIII. Vers. 38, 59.

e Psallendo. Ps. cxv, 16.

f Ad Romanos. *Legæ ad Hebræos.*

g Cap. XIII. Vers. 16.

h Cap. XV. Breve hoc Evangelium ex versiculis 7, 16, constat.

i Lauda. Ps. lxxxvi, Vers. 1.

l Lauda. Ps. cviii, 3.

k Sacrificium. Ps. l, 11.

l Sacrificium. Ps. l, 19

cem meam do vobis: pacem meam commendo vobis. Petimus Domine Deus noster: ut pacem quam in tuo nomine propinamus: fixam in cordibus nostris in perpetuum teneamus. Et hanc votivam oblationem quam tibi offert famulus tuus N. suscipere digneris. Et propicius peccata dimitte: salutem concede: ejus languores placatus semper abstergas.

℞. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est: equum vere et salutare est: nos tibi gratias agere et laudes: sacrificia spiritualia celebrare: Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus per Jesum Christum Dominum nostrum. Qui factus mundi sacrificium: expiavit effusione sanguinis sui peccata hominum. Ob hoc te deprecamur omnipotens Pater per ipsum: qui pendit in ligno propter salutem nostram: ut hanc oblationem **447** que pro famulo tuo N. a nobis offertur sanctificare digneris. Ut sicut Sanctis pervenit ad coronam: ita ei occurrat ad veniam. Ut mereatur per hoc sacrificium a cunctis emundari sordibus peccatorum: et reconciliatum tibi per Jesum: sereno vultu respicias: atque ei omnia peccata dimittas. Severitatem iudicii tui ab eo suspendas: et misericordiam tue clementiam super eum infundas. Præsta Pater perpetue per Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum: quem conlaudat Angeli: atque Archangeli non cessant clamare quotidie: una voce dicentes. ℞. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus: vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus: unigenitus tuus: primogenitus noster. ^a Primogenitus in gratia: unigenitus in natura. Primogenitus: quia nemo ante ipsum. Unigenitus: quia nemo post ipsum. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Recolentes Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus: preceptis tuis precamur inclitæ tue clementie majestatem: et ^b mysterium passionis Jesu Christi filii tui Domini nostri: ut hic panis: quem lignum crucis ^c coxit: et hic calix: quem torcular passionis expressit: benedictionem tue divinitatis accipiant: veramque salutem sumentibus presentent: ut quicumque exinde sumpserimus: specialem gratiam consequi mereamur. ℞. Amen.

^a *Primogenitus in gratia.* Ad hanc orationem alludere videtur quod, in epistola sua, dixerat Elipandus, Christum Dominum unigenitum in natura, primogenitum adoptione et gratia, ut apud Patres Francofurtenses legitur in epistola ad præsules Hispanie (Concilior. t. IV, col. 885, Ed. Hard.). Neque modum hunc loquendi improbant Francofurtenses. Est autem hæc doctrina concilii vi Toletani, in expositione fidei, et Mediolanensis anni 679, in expositione fidei ad Constantinum Pogonatum Augustum, quæ inter Acta concilii vi œcumenici refertur (Tom. III Concil., Ed. Hard., col. 1054).

^b *Et mysterium.* Videtur hic subesse verborum transpositio. Lege igitur: *Recolentes, Domine sancte Pater omnipotens eterne Deus, mysterium passionis Jesu Christi filii tui, et præceptum ejus, precamur, etc.*

^c *Coxit.* Hunc loquendi modum ab orationibus quæ

Ad confractionem panis. Ant. Patientiam habeo in me Domine: quia tu fecisti me: posuisti mihi nomen novum: et dixisti mihi: vade et revertere velociter: quia pulvis es: et in pulverem reverteris.

Ad orationem Dominicam.

Exultent in te Domine anime nostre: et placabilitate suscipiantur a te vota nostra: quesumus: resurrectio unigeniti tui gaudium mentibus nostris tribuat: et tristitiam de cordibus nostris expellat: ut cum jocunditate et voce exultationis obsequia deferamus in conspectu majestatis tue. Ut orationem: quam Dominus noster Jesu Christus filius tuus orare precepit: sic dicere mereamur o terris. Pater noster.

^B *Dicat Presbiter.* Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ℞. Et cum.

Benedictio. Vota vestra atque sacrificia clementis Dei gratiam benigne suscipiant. ℞. Amen. *Orationes vestras exaudiat: vestra peccata dimittat. ℞. Amen.* Auferat a vobis omnia mala: que gessitis: et tribuat gratiam: quam ab eo deposcitis. ℞. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri: qui est benedictus etc. Dominus sit semper vobiscum. ℞. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate. *Quere in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine: alleluja: allel. allel.

In Quadragesima. Qui venit ad me.

^C *Com.* Repletum est gaudio. *Quere in I. hebdom. Quadragesime. fol. 98.*

Oratio. Corpus Domini nostri Jesu Christi. *Quere in prima Missa votiva omnimoda et omnia alia. fol. 444.*

Item Missa de itinerantibus.

Ad Missam. Officium. Angelus Domini bonus comitetur tecum: alleluja: et omnia bona preparet itineri tuo: et iterum cum gaudio revertaris ad nos: alleluja. ℥. Mittat tibi auxilium de sancto: et de Syon tueatur te. P. Et omnia. ℥. Gloria et honor Patri etc. P. Et omnia.

Oratio. Viam iniquitatis amove a nobis Domine: et de lege tua miserere nobis: ut et peccandi a nobis consuetudinem tollas: et recte vivendi perseveran-

^D in missa Gotho-Hispana recitabantur, Etherius et Beatus (Lib. i ad Elipand.) deprompsisse videntur. *Illum panem, inquit, quod corpus Christi est, lignum crucis coxit, etc.* Et hinc quoque patet Gotho-Hispanos pro sacris donis, jam antea consecratis, orasse, ut benedictionem et sanctificationem, etc., acciperent. Manifestum enim est quod panis quem lignum crucis coxit, et quod calix quem torcular passionis expressit, sit corpus et sanguis Christi, pro quibus tamen orant ut benedictionem Divinitatis accipiant, communicantibus scilicet impertiendam, ut ex sequentibus clare patet.

^d *De itinerantibus.* Nimirum pro iis qui iter suscipiunt. In Sacramentario Bobiano exstat *missa pro iter agentibus*, et in Lectionario Luxoviensi sunt legendæ tum in profectioe itineris, tum etiam de redeundo itinere.

^e *Officium.* Cap. v, 27. ℥. Ps. xix, 2, 5.

tiā tribuas. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus A
noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri a Jone Prophete (b Cap. VI).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. State super vias : et videte : et
interrogate de semitis antiquis que sit via bona : et
ambulate in ea : inuenietis requiem animabus vestris
ait Dominus omnipotens. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
cum.

c Psallendo. Jacta in Domino cogitatum tuum : et
ipse te enutriet. *ÿ*. Revela Domino viam tuam : spe-
ra in eum. *P.* Et ipse te.

Dicat Presbyter. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Ephesios
(*d Cap. V*).

ñ. Deo gratias.

Fratres. *o* Eramus aliquando tenebre : nunc autem
lux in Domino : sicut filii lucis ambulate in dile-
ctione : sicut et Christus **448** dilexit nos. Et tradidit
semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in
odorem suavitatis. *ñ*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum
(*f Cap. VII*).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus lo-
quebatur discipulis suis : dicens : Petite : et dabitur
vobis : querite : et inuenietis : pulsate : et aperietur
vobis. Omnis enim qui petit : accipit : et qui querit
inuenit : et pulsanti aperietur. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
cum.

sLauda. Alleluja. *ÿ*. Eduxit Dominus populum suum
in exultatione : et electos suos in letitia. *P.* Alleluja.

b Sacrificium. Deprecatus est populus faciem Dei :
et exaudivit illum Dominus : et dedit ei salutem : et
immolavit Sacerdos holocaustum matutinum in odo-
rem suavitatis : alleluja.

Missa. Jesum Christum Dominum nostrum : qui
directa itinerantium via : et comitantium salus est
indefessa : fratres charissimi prece flagitemus conti-
nue : ut hunc famulum suum. N. qua egredietur via :
et corporali salute pollentem : et spiritualibus consi-
liis efficiat fortiores. Quo et divinis nutibus placeat :
et adgressum iter cum prosperitate expediat. *ñ*.
Amen.

Alia Oratio. Adesto Domine precibus nostris : et
iter famulorum tuorum. N. in pace jube dirigere. Co-
mitetur eis gratia tua : infirmitas illis non accedat
propria : adversitas eis non impediatur aliena. Sit eis

a Jone. Lege *Jeremie*.

b Cap. VI. Vers. 16. In Luxoviensi et Bobiano
nulla est Missis hinc prophetia.

c Psallendo. Ps. lxxv, 23. *ÿ*. Ps. xxxvi, 5.

d Cap. V. Vers. 8, 9. In Bobiano Epistola desu-
mitur ex Epistola ad Ephesios v, 15, que, deficiente
membrana, sine caret. In Luxoviensi, in *profectione*
itineris legitur ex *I Tim.* iii, 14-16, et in *missa de*
redeundo itinere legitur ex Epistola ad Romanos xv,
17-19.

e Erasmus. Vulg., Gr. et Syr., *eratis*.

f Cap. VII. Vers. 7, 8. In Bobiano Evangelium le-

gitur ex Matthæi x, 11-16. In Luxoviensi, in *pro-*
fectione itineris, legitur ex Lucæ ix, 51-56, et *de redeun-*
do itinere legitur Joan. vi, 45-72.

g Janda. Ps. civ, 43.

h Sacrificium. Est cento e verbis Scripturæ con-
suetus.

i Illis scinditur. Lege *discinditur*.

j Fraterne dilectionis. Lege *fraterna dilectio*.

k Q. e. Lege *cui*.

l Dignaris. Lege *dignaris*.

m Effectum. Lege *effectum*.

in comitatu visitatio Angelica . qui eos a deficiis ex-
piet : et ab adversis custodiat. Quo in omnibus tuo re-
borati auxilio : gratia a te instruuntur : quid agant :
per te acta perficiant : desiderata impleant : ad desti-
nata perveniant : ad propria iterum cum prosperitate
succeedant. *P.* Amen.

Post nomina. Oratio. Propiciare supplicationibus
nostris : et iter famulorum tuorum. N. precedat gra-
tia tua : et subsequente tua pietate eis comitare. Ut
de actu atque incolumitate sua misericordia tua pari-
ter gaudeamus. Defunctorum spiritus et animas in
locum refrigerii constitue : et nobis servis tuis. N.
indulgentie fructus concede propicius. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Domine Deus patris nostri
Abraam : de luc viam famulorum tuorum. N. in pa-
ce : et illo charitatis divine eos igne incende quo paci-
fici ad destinata perveniant : per pacem cuncta dis-
ponant : et ad desiderata pacis tuo fulti animo per-
gant. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi semper
gratias agere Domine sancte Pater eterne omni-
potens Deus : cujus habitatio in charitate : et locus
in pace est : per quem nec corporali absentia :
catena dilectionis his ¹ scinditur : nec sancti amo-
ris quotidianus ardor dum deest : ² fraterne di-
lectionis extinguitur : sed potius in desiderio recor-
dationis augetur. Pro quo te petimus et rogamus : ut
in nobis maneat vera puraque indefessis dilectio :
³ que fraterne dilectione memorie semper commen-
det absentes : et de corde non excludat longius abeun-
tes. Dignare Domine prosperum facere iter famulo-
rum tuorum. N. sicut prospere egit Thobias : cui de-
putasti Angelum Raphaelem. Custodi eos ac defende
ab omnibus insidiis inimici : sicut Joseph a frateris
mucipulis eruens : in conspectu Regis gratiam tri-
tationis ei misericors condonasti. Per quem conlaudat
te Domine Angeli atque Archangeli : ita dicentes. *ñ*.
Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus es
Domine Deus noster : qui nec per spacia locorum :
nec per intervalla temporum ab his quos tueris disce-
dis. Adesto quesumus famulis tuis. N. in te ubique
identibus : et per omnem quam ituri sunt viam : dux
eis atque protector esse ⁴ digneris. Nihil adversitatis
eis noceat : cuncta eis sint prospera : ut sub opere
tue dextere : quod justo petierint desiderio : celeri-
ter consequantur ⁵ effectum. Christus Dominus ac re-
demptor eternus.

Post pridie. Oratio. Accipe Domine hec famulorum

gitor ex Matthæi x, 11-16. In Luxoviensi, in *pro-*
fectione itineris, legitur ex Lucæ ix, 51-56, et *de redeun-*
do itinere legitur Joan. vi, 45-72.

g Janda. Ps. civ, 43.

h Sacrificium. Est cento e verbis Scripturæ con-
suetus.

i Illis scinditur. Lege *discinditur*.

j Fraterne dilectionis. Lege *fraterna dilectio*.

k Q. e. Lege *cui*.

l Dignaris. Lege *dignaris*.

m Effectum. Lege *effectum*.

tuorum N. votiva sacrificia : eos ubique protege manu tua : et quia tu es via : veritas : et vita : in veritate tua facito eos ambulare : et a via recta nullo modo declinare. Tribue eis mansionem : tribue et defensionem : effectum actionis : et profectum bone deliberationis. Ut nullis scandalis seculi impediuntur : nullisque adversitatibus inimicorum fragantur : sed in incolumitate omni **449** manentes : perveniant ad locum quem desiderant : Angelo tuo sancto protegente et precedente. *ñ*. Amen.

Ad confractionem panis. Antiph. Defensor juste defende nos, et libera nos de manu inimicorum nostrorum.

Ad Orationem Dominicam.

Adtende Domine nostram propicius precem, et iter famulorum tuorum in prosperitate et salute jube dirigere. Quo et illis et nobis prospera impetremus : cum ad te nunc proclamaverimus dicentes e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Dirigat Dominus viam famulorum suorum. N. nosque pro eis exaudiat supplicantes, ut habeant iter rectum : in Domino cor directum. *ñ*. Amen. Desiderata bona cum prosperitate expleant : et ubicunque perrexerint : gratiosi existant. *ñ*. Amen. Ut iter quod nunc adgrediuntur : et in humiliate inchoant : cum prosperitate miserante Domino perficiant. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. *Dicat Chorus.* Gustate. *Quere in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Corpus Domini nostri Jesu Christi. Et omnia alia require in I. Missa omnimoda. fol. 443.

Item Missa de tribulationibus.

Officium. A labiis iniquis et a lingua dolosa libera nos Domine : alleluja. *ÿ*. Memento congregationis tue : quam creasti ab initio. *P.* Et a lingua. *ÿ*. Gloria et honor Patri. *P.* Et a lingua.

Oratio. Libera nos Domine a labiis iniquis : et a lingua dolosa : et presta : ut nec peccatori accusanti *e* auditum prebeat : nec plebs tua ejus *f* disciplinis adquiescat : nec iram tuam suggestio fallax commoveat. *g* Sed tua quesumus ipsum inimicum

^a De tribulationibus. Scilicet, pro iis qui tribulationibus exercentur.

^b Officium. Psal. cx, 2. *ÿ*. Ps. LXXIII, 2.

^c Libera. Eadem oratio exstat in Orationali Gothico (Pag. 86, or. 1) et in Breviario Mozarabum (Fol. 157).

^d Dolosa. Or. Goth., magniloqua.

^e Auditum prebeat. Or. Goth. : Ut nec peccatori accusandi aditus pateat.

^f Disciplinis. Or. Goth., decipulis.

^g Sed tua quesumus. Or. Goth., sed tu, Domine ; lege tamen uti supra.

^h Succurre. Or. Goth., exsurge.

ⁱ Cap. XIV. Vers. 12-15, ommissa parte versiculi decimi tertii.

humani generis callidum insidiatorem frama divina concide : et pro miseris pauperum succurre inclita bonitate. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Hester (i Cap. XIV).

ñ. Deo gratias.

In diebus illis : oravit Hester Dominum dicens. Memento Domine et ostende nobis in tempore tribulationis nostre. Et da mihi fiduciam Rex Deorum : et universe Domine potestatis. Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis : et transfer cor illius in odium hostis nostri. Nos autem libera a manu sua : et adjuva me : nullum alium habentem auxiliatorem nisi te Domine. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Psallendo. Da nobis Deus auxilium in tribulatione. Quia vana est salus hominis. *ÿ*. In Deo faciemus virtutem : et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos. *P.* Quia vana est.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Corinthios (II, h Cap. I).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi : Pater misericordiarum : et Deus totius consolationis : qui consolatur nos in omni tribulatione nostra : ut possimus et ipsi consolari eos : qui in omni pressura sunt. Per exhortationem qua exhortamur et ipsi a Deo. Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis : ita per Jesum abundat consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione : que operatur in tolerantia earundem passionum : quas et nos patimur : et spes nostra firma pro vobis. Scientes quoniam sicut socii passionum estis : sic critis et consolationis. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra : que facta est in Asia. Quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem : ita ut lederet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobis responsum mortis habuimus : sed in Deo qui suscitavit mortuos : qui de tantis periculis eripuit nos : et eruet in quem speramus. Quoniam et adhuc eripiet adjuvantibus vobis per fidem : que est in Christo Jesu Domino nostro. *ñ*. Amen.

¹ Psallendo. Ps. LIX, 13. *ÿ*. Ps. LIX, 14.

² Cap. I. Vers. 3-11.

³ Per Jesum. Vulg. et Gr., per Christum exhortatione. Vulg. et Gr. addunt et salute. Rursus Vulgata addit : Sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quæ in nostro Missali, et ut et in Græco textu, desiderantur.

⁴ In tolerantia. Ita in Græco. Vulgata legit, que operatur tolerantiam.

⁵ Habuimus. Addunt Vulg. et Gr. Ut non simus fidentes in nobis.

⁶ Per fidem. Vulg. et Gr. : Adjuvantibus vobis in oratione pro nobis. At quæ sequuntur sunt verba quibus lectioni finis olim imponebatur.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem
(* Cap. XVI).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Amen amen dico vobis : tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet : quia venit hora ejus. Cum autem peperit puerum : jam non meminit pressure propter gaudium : quia natus est homo in mundum : et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis : iterum autem videbo vos : et gaudebit cor vestrum : et **450** gaudium vestrum nemo tollet a vobis. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lauda. Alleluja. *ÿ*. Converte Domine luctum nostrum in gaudium : et dolores nostros in leticiam : alleluja.

Sacrificium. Sacrificium Deo spiritus contribulatus : cor contritum et humiliatum Deus non despicies.

Missa. Deum : qui contritorum non despicit gemitum : et merentium non aspernatur affectum : lachrymosis precibus fratres dilectissimi supplicemus : ut hanc singularis victimae hostiam : quam pro tribulatis servis suis N. *d* ad revelationem filenter offerimus : dignetur acceptare propicius : tribuatque : ut quicquid contra eos diabolica : atque humana molivit adversitas : ad nihilum redigat : et consilio pietatis adlidat. Ut in nullo de adversis lesi : eidem mereantur inlesi offerre sacrificium. *ñ*. Amen.

Aia oratio. Domine Jesu Christe : qui nos per multas tribulationes perducis ad regnum tuum , erudiens nos adversitatum jaculis : adversantium acuens machinamentis : oblatam tibi hanc oblationem : quam tibi Ecclesia tua pro liberatione servorum tuorum N. offert : serenus accepta. Non eos fraus humana dejiciat. Non tua deitas ex judicio puniat. Non iniquitas propria : non adversitas arguat aliena : si quid tibi delinquant : ignosce : siquid offendunt : omnibus tu dimitte : submove ab eis cruciatus mentis simul : egritudines cordis et corporis. Ut te compuncti corde requirant : et a te acti non doleant per te sustentati : adversa despiciant : et a te correcti diligenter exquirant. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Offerentium tibi de nominibus recitatis : postulamus misericordiam pietatis tue : ut servis tuis N. in pressuris interesse digneris. Non quo eos *e* vivendo damnes , sed quo eos patiendo salvifices : ut tuo roborati auxilio gratie , ab imminente liberentur oppressione : hisque a nobis hostiis invocatus : et defunctis concedas requiem postulamus. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Charitas illa : que per Spiritum Sanctum nostris est diffusa visceribus : te Deus Pa-

a Cap. XVI. Vers. 20-23.

b *Lauda.* Esther XIII, 19.

c *Sacrificium.* Ps. L, 19.

d *Ad revelationem.* Lege ad revelationem.

e *Vivendo.* Forte, indicando.

f *Majoris.* Hoc loco major iudex sive magistratus

A ter gemebunda lachrymatione exurat : ut faucibus tuos N. ab omni periculo : cruciatus : vel necessitate exemptos : nobiscum facias in tranquillitate et pace semper manere statutos. *ñ*. *Chorus.* Amen

Involutio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum : qui consolatur nos in omni tribulatione nostra : ut possimus et ipsi consolari eos : qui in omni pressura sunt. De illo fidentes : et per illum in temptatione non deficientes. Ille nos armis justicie : ille galea salutis munit : atque circumdat. Ne adtolamur in prosperis : ne dejiciamur in adversis. Ne immundorum spirituum jaculis : ne adversantium nobis penetremur sagittis. Ut pressure seculi nos ad eternam pertrahant gloriam : ut tribulationes mundi dona nobis exaptent celestia. Per quem te summe Deus rogamus : ut precem Ecclesie tue adtendere : et propitiabili dignatione ad hec munera respicere jubeas : que tibi pro visitatione et revelatione pressure servi tui N. offerimus. Jam jam Domine respice super eos vultu placabili : et misericordia singulari. Remove ab eis : quod sevicia *f* majoris promittit : quod iniquorum pravitas intulit : quod pravorum in consiliis adversitas alligavit. Quod ex judicio imminet : quod ex sententia pendet. Quod conspiratione machinatum : quod accusatione convicium : quod propriis iniquitatibus gestum : quod alienis est actionibus alligatum. Quod pressuris dejecit : quod cruciatibus premitur : quod angustiis angustiat. Non justiciam tuam in injusticia ejus exerceas : sed potius pietatem tuam in ejus injusticia manifesta : non eos in persecutione dejicias. Non in flagello prosternas : non per murmuracionem abjicias : non per tolerantiam perdas. Sed per tribulationem exerce : per pietatem adtolle : per misericordiam rege. Quod per te ab inimicorum jaculis *g* tacti : hac presenti tribulatione exempti : Deum in trinitate consona voce proclamantes atque ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus : qui sic nos hic : tribulationum censura contundit : adversantium stimulis erudit : lacerantium adversitatibus frangit : et post dolores veniamus **451** ad requiem : post labores : inveniamus mercedem : hic tibi Pater omnipotens hec sacrificia : reddat *h* : hic nostris precibus *a* veat : hic servos tuos N. pro quibus hec tibi offerimus dona : ab omnibus pressuris absolvat : ac redimat : et gratie tue eisdem quantoties multiplex solamen imperciat. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Deus qui tribulatos corde sanas : et mestificatos actu justificas : hanc propicius

intelligendus est. Sic major *m* *masterii* abbas dicitur. Eo vocabulo Sidonius Apollinaris (*Lib. 1, epist. 1*) urbanitatis causa utitur : *Diu precipis, domine major*, inquit Constantio suo scribens.

g *Tacti.* Forte, *tracti*, id est, crepti.

h *Reddat.* Adde *accepta*.

hostiam dignanter ^a accende : quam tibi pro servorum tuorum N. offerimus liberatione. Tu et hec benignus accepta : et illorum pro quibus offertur : sana discrimina. Tribulationum eorum attende miseriam : et angustiarum illorum submove pressuram : ut exuti ab omnibus quibus quatiuntur malis : in tuis semper delectentur exultare iudicis. *ñ*. Amen.

Ad confractionem panis. Antiphona. Domine non ponas mala mea coram oculis tuis : quia gravia sunt onera mea : precor te Domine : miserere mei.

Ad Orationem Dominicam.

Dimitte Deus peccata nostra : et tribue nobis misericordiam tuam. Quo oris nostri alioquo deprecantur servorum tuorum N. humilitatem adtendas : vincula solvas : delicta deleas : tribulationem inspicias : adversitatum pellas affectum : petitionis nostre largiaris effectum e relis : cum ad te nunc proclamaverimus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. I. I.

Benedictio. Christus Dominus : qui vos precepto suo obediens : pro servis suis liberationem eorum se inspicit : gemere faciat : et vos inlatis tribulationibus non preire [*Fortè perire*]. *ñ*. Amen. Frangat inimicorum vestrorum audaciam : et tribulatione atque adversitate : vobiscum eos perducit ad celestia regna. *ñ*. Amen. Ut pressuris seculi cum illo carentes : et hic et in futuro mereamini esse felices. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate. *Quere in festo Corporis Christi. fo. 267.*

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

In Quadragesima. Qui venit ad me.

Com. Repletum est gaudium. *Quere in prima hebdomada Quadrage. fo. 88.*

Oratio. Corpus Domini nostri Jesu Christi. *Quere in prima Missa votiva omnimoda : et similiter omnia alia. fo. 343.*

Item Missa quam Sacerdos immolat pro alio Sacerdote fratre suo vivo.

Ad Missam officium : et omnia alia dicantur de Missa quam Sacerdos pro se dicit folio 444. excepta Missa.

Missa. Divina ^b ad te Domine fratres mei preceptione communiti : ut invicem nos diligamus ^c sicut proximos nostros : ut nos ipsos diligamus alternatim : ^d famulum tuum N. Sacerdotem fratrem nostrum te Dominum prece postulare debemus : ut qui votivis

^a Accende. Lege attende. Hæc una est ex illis orationibus post pridie quibus pro oblatis donis nulla postulatur benedictio.

^b Ad te Domine. Tolle ista.

^c Sicut. Lege et proximos nostros sicut nos ipsos.

^d Famulum. Lege : Dominum prece postulare debemus ut famulum suum sacerdotem N., qui votivis oblationibus et nostris precibus Deum sibi propitiari confidit, in omnibus adjuvet.

^e Votivum. Lege pro quo votivum, etc.

oblationibus eam tibi propiciari confidunt : nostris precibus in omnibus adjuvemur. *ñ*. Am n.

Alia Oratio. Suscipe Deus supplicentem famulum tuum N. fratrem nostrum Sacerdotem : ^a votivum tibi munus oblatum est : multiplici ob hoc eum locupleta fenore gratiarum. Ut qui te his honorat : in spontaneis votis te largiente ditetur premiis infinitis. *ñ*. Chorus. Amen

Post nomina. Oratio. Fave Deus famuli tui N. ^f pro fratre meo fidelissimo ^g votis : et enim ab omnibus absterge peccatis. Quo hujus sacrificii oblatione placatus : et illius pro quo te poscimus vota acceptes : et defunctos fideles in pace refrigeres. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus qui votivis semper precibus delectaris : devotum famulum tuum Presbyterum fratrem meum N. locupleta fenore pacis : ut per hoc id quod offert tibi sit acceptum : quod perpetue pacis fuerit vinculo premunitum. *ñ*. Amen.

Inlatio. Dignum : et justum est : nos tibi omnipotenti Deo vota reddere : quo placaris inspiras : votiva ^h os inspiratione remuneras. Te ob hoc rogamus supplici prece : ⁱ ob hanc servi tui N. pro fratre meo oblationem Domine dignanter intendas : et peccata deleas : orationes accipias. Ut liberatus ab omni adversitate : et hic et in eternum sit sanctificatus cum Angelis : qui te sine fine conlaudant : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

452 *Post Sanctus.* Vere sanctus : vere benedictus es Domine Deus omnipotens : qui salubres inspiras res voti : ^j acceptores sacrificii : Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. ^k Sanctifica Deus oblationem servi tui fratris mei. N. tibi hec sacrificia delibantis. Donans ei : ut remissionem suorum accipiens criminum : indesinenter tibi votis jugibus famuletur. *ñ*. Amen.

Ad confractionem panis. Antiphona. Domine non ponas mala mea coram oculis tuis : quia gravia sunt onera mea : precor te Domine : miserere mei.

Ad Orationem Dominicam.

Orationem fratres charissimi dicturi dominicam : propter hec votiva primum nos postulare convenit sacrificia : ut divina bonitas oblationem famulum suum : N. Presbyterum fratrem meum ^l famulum suum oblationibus preveniat in benedictione dulcedinis : nos quoque sequenter exaudiat ad se proclamantes e terris. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Fideli sermone servi sui N. pro fratre

^f Pro fratre. Tolle illud pro, et lege fratris mei fidelissimi.

^g Votis. Lege vota.

^h Ob hanc. Lege ut hanc.

ⁱ Acceptores. Lege : Acceptor es et sacrificii.

^j Sanctifica. Forte : Sanctifica, Deus, oblationem servi tui pro fratre meo N., et his sacrificiis delibatis, dona ei ut remissionem, etc.

^k Famulum suum oblationibus. Tollantur isto.

suo votum Dominus clementer acceptet : et ab omnibus A suis peccatis justificet. *ñ*. Amen. Vota ejus sacrificando multiplicet : et orationes ejus jubeat exaudire. *ñ*. Amen. Quo cum universitate electorum : et pie sacrificium suum Domino reddat : et se in omnibus eidem placitum exhibeat. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate. Quere in festo Corporis Christi. fo. 267.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine : te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja.

Oratio. Corpus Domini nostri. Quere in I. missa omnimoda et similiter omnia alia. fo. 445.

Missam de uno infirmo.

Officium.

Miserere mihi Domine : alleluja. *ñ*. Quoniam infirmus sum. Sana me Domine : alleluja : alleluja. *ñ*. Et anima mea turbata est valde : sed tu Domine usquequo. *P. Quoniam infirmus.*

In Quadragesima. Officium. Miserere mihi Domine : miserere mihi. ñ. Ecce tempus est : ut miserearis mihi.

Omnia alia ut supra.

Oratio. Miserere mihi Domine : miserere mihi : et ne me infirmitas afferat in mortem. Sana me Domine : ut anima turbata per culpam sit tranquilla per gratiam : effunde medicinam egroti : et veniam presta delictis. ñ. Chorus. Amen.

Dicat Presbiter. Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus : et vivis : et omnia regis in secula seculorum. ñ. Amen. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu tuo.

Lectio libri Esayae Prophete (Cap. XXXVIII).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Egrotavit Ezechias Rex usque ad mortem : et introivit ad eum Esayas filius Amos *o* prophete et dixit. Hec dicit Dominus Deus. Precipe domui tue : quia morieris enim : et non vives. Qui convertit faciem ad parietem : et oravit Dominum dicens. Obsecro Domine : memento mei : quomodo ambulaverim coram te in veritate : et corde perfecto : et quod placitum est coram te fecerim. Fecit itaque Ezechias fletu magno. Et antequam egredere-tur Esayas mediam partem atrii : factus est sermo Domini ad eum dicens. Revertere : et dic Ezechie duci populi mei : Hec dicit Dominus Deus David patris tui. Audivi orationem tuam : et vidi lachrymas tuas : et ecce *f* sanavi te : et adjiciam super dies tuos quindecim annos *g* et sanabo te : et de manu Assiriorum protegam te : *h* dicit Dominus exercituum. *ñ. Amen.*

a De uno infirmo. In Missali Toletano est missa pro infirmo propinquo morti.

b Officium. Ps. vi, 3. ñ. Ibid., 4.

c Officium. Ps. lvi, 2. ñ. Ps. ci, 14.

d Esayae Prophete cap. XXXVIII. Legge IV Regum xx, 16.

e Prophete. Vulg., propheta.

f Sanavi te. Addit Vulgata : Die tertio ascendes emulum Domini.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu tuo.

1 Psallendo. Exaltabo te Domine : quoniam suscepisti me. Nre delectasti inimicos meos super me. ñ Domine Deus meus clamavi ad te : et sanasti me : et eduxisti ab inferis animam meam : salvasti me a descendantibus in lacum.

Dicat Presbit. Silentium facite.

Sequentia Epistole Jacobi Apostoli ad duodecim tribus (1 Cap. V).

ñ. Deo gratias.

Charissimi. Tristatur aliquis vestrum : oret eque animo : et psallat. Infirmatur quis in vobis : inducat Presbyteros Ecclesie : et orent super eum : ungentes eum oleo *k* sancto in nomine Domini : et oratio fidei *B* salvabit infirmum : et allevabit eum Dominus. Et si in peccatis sit : remittentur ei. *ñ. Amen.*

453 Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum (1 Cap. VIII).

Illo in tempore. Cum venisset Jesus in domum Petri : vidit socrum ejus jacentem : et febricitantem. Et tetigit manum ejus : et dimisit eam febris. Et surrexit : et ministrabat ei. Vespere autem facti obtulerunt ei multos demonia habentes : et ejiciebat spiritus verbo : et omnes male habentes curavit. *ñ. Chorus. Amen.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu tuo.

m Lauda. Alleluja. ñ. Veniat super me misericordia tua Domine : salutare tuum secundum eloquium tuum. ñ. Alleluja.

In Quadragesima. n Lauda. Laudabo nomen Dei mei cum cantico : et magnificabo eum in laude.

o Sacrificium. Deprecatus est populus faciem Dei : et exaudivit illum Dominus : et dedit ei salutem : et immolavit Sacerdos holocaustum matutinum in odorem suavitatis : alleluja.

In Quadragesima. Sacrificium. Sacrificium Deo spiritus contribulatus : cor contritum et humiliatum Deus non despiciet.

Missam. Valde quidem pavescimus Domine : ne inlata nobis temporalis ad purgationem non expiet ultio : dum murmurare non pertimescimus in flagello. Sed quia peccatis ingruentibus obsecramus : tu corda nostra in radia afflatu intime visionis : quod iuste nobis a te credamus penas infligi : et cruciatione inlata supplicii : ab omnibus mereamur criminibus expiari. Specialiter quoque te quesumus omnipotens Deus pro famulo tuo N. ut quia culpas atque errata sua ante altare tuum aperit : criminis beneficium sentiat corrigendi. ñ. Amen.

g Et sanabo te. In Vulgata non exstant, et quae sequuntur paulo aliter ibidem leguntur.

h Dicit Dominus. Hic finis imponatur lectioni.

i Psallendo. Ps. xxix, 2. ñ. Ibid., 3, 4

j Cap. V. Vers. 13-16.

k Sancto. Hæc vox Vulg. et Gr. deficit.

l Cap. VIII. Vers. 14, 17.

m Lauda. Ps. cxviii, 41.

n Lauda. Ps. lxxviii, 51.

o Sacrificium. Ps. l, 19.

Alia Oratio. Jesu Salvator humani generis : qui A corpus in te suscipiens nostre mortalitatis : alios ad purgationem feriendo castigas : alios ad damnationem flagellando reservas. Te suppliciter quesumus : et humili devotione precamur : ut famulum tuum N. quem egritudinis molestia quassat : pietatis tue miseratio resecatum absolvat. Da ei Domine : quicquid pietati tue deliquit in seculo : totum in eo puniat inlata correptio. Dolorum ejus ac febrium : ita sana discrimina : ut cum his etiam ejus aboleantur peccata. Non indurando pena coerceat reum : sed absolvat miseratio jam prostratum. Mitiga in eo Pater et Domine estus febrium : putredines ulcerum : contractiones nervorum : atque cunctarum cruciationes infirmitatum. Sit in eo quesumus ita respectus pie parentis : ut nec infirmitatum ulterius saucietur stimulus : nec penam post transitum sentiat de commissis. *ñ. Amen.*

Post nomina. Oratio. Deus in cujus libro sunt vocabula renodata mortalium : concede nobis omnibus veniam delictorum. Et presta nobis famulis tuis : ut famulum tuum N. quem immensus languor excruciat : miseratio tua reparet ad medelam. Et cui ambitio piaculi adduxit dolorem : adducat etiam confessio salutis optabilem sanitatem. *ñ. Amen.*

Ad pacem. Oratio. Pacem tuam quesumus Domine infunde visceribus nostris : qui eam discipulis tuis commendasti ascensus in celos. Quo ita cor nostrum satietate tue abundet dulcedinis : ut charitate Sancti Spiritus affluentes : tolerabiliter sustineamus in hoc corpore pro nostris criminibus inlata flagella : cum te recogitaverimus sustinuisse pro impiis crucis dura exitia. *ñ. Amen.*

Inlatis. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere : Domine sancte Pater omnipotens Deus : qui sic humanum genus et in hoc corpore tribulationis censura conteris : ^a in edificio illo patrie celestis : nec securis habeat quod remordeat : nec ascia quod contundet. Non tributio quod exurat : non infirmitas quod excoquat. Non adritio quod deprimat : non molestia quod consumat. Non periculum quod perimat. Non adversitas quod distendat. Non casus quod dirimat : non coangustatio quod obstrudat. Quod hic diversus est adversitatibus extra contusus : atque expiatus homo ^b erroribus : merito jam ibi purus ^D parum videat Deum. Quo ornamentis civitatis ipsius mereatur affligi post transitum : **454** habens locum sibi a Deo solius glorie preparatum. Pro quo te poscimus sancte Pater omnipotens Deus : ut famuli tui N. culpam nodositates expurges : et cunctas egrimoniarum molestias expies. Removeantur ab eo febres corporum ad salutem : et moriantur in eo voluntates proprie : ad libidinis evacuandam perniciem. Expelle ab eo ferocissimos corporum morbos : egrimoniarum virulenta pericula : contractiones febrium : atque universarum molestiarum pernicio-

^a In edificio. Forte, ut in edificio. Vide librum Pastoris.

^b Erroribus. Lege ab erroribus.

discrimina. Sicque cum eo ^c misericordia consilii age : ut et hic illum infirmitas a lapibus viciorum expurget : et reparatio visitationis tue quantoties corroboret ad salutem. Expolietur criminibus in atritione flagelli : et vestiatur virtutibus in expiatione delicti. Da ei Domine : ut quicquid temporaliter flagellatur in corpore : perpetuam ei proficiat ad salutem. Da ei tolerandi tuis in persecutionibus votum : ut tolerantie sue perficiat fructum. Sitque ei amabilius pro admissis criminibus : in carne sustinere penuriam : dum hoc sibi optulari crediderit ad coronam. Ut feliciter peragens hujus vite excursum : ad te perveniat in ablutione peccaminum : sortemque capiat in terra viventium. Preconia tibi deprouat laudum : cum omni militia Angelorum ita proclamans : atque dicens. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus : Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui ideo delinquentibus occasionem tribuit corrigendi : ut non sit in eis quod puniat censura judicii. Ob hoc te per ipsum pie Pater exposcimus : ut hoc accipias pro sacrificio laudis : quod famulus tuus N. adteritur virga correctionis. Christe Domine ac redemptor eterne.

Post pridie. Oratio. Sana quesumus Domine vulnera famuli tui N. egritudinem perime : peccata dimitte. Oblationem suscipe : et sic eum flagella in seculo : ut post transitum Sanctorum mereatur adjuvari consortio. *ñ. Amen.*

Ad confractionem panis Ant. Domine si vis : potes me salvare.

Ad Oracionem Dominicam.

Deus in cujus manu est correctionis ^d iudicium : et salvationis ac misericordie votum : quique flagellas peccatores . ut redeant : et occasionem admonendi tribuis ne recedant. Presta nobis quesumus supplicibus tuis : ut eo momento famulo tuo N. integritas salutis a te dirigatur e celis : qua fide : quo fomento nos proclamaverimus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Omnipotens Deus : qui fidelissimum famulum suum N. corporali corripit vulnere : ipse vos et illum a corporis mentisque egritudinibus expiet. *ñ. Amen.* Quique nostram in se suscepit infirmitatem : ipse vobis et illi tribuat tolerantie suae finem mercedem. *ñ. Amen.* Sicque omnes in commune ejus pietas foveat : ut nec correptione nostra salus deseviat : nec desperatione infirmitas inlata succumbat. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Dicat Chorus. Gustate. *Require in festo corporis Christi. fo. 267.*

Com. Refecti Christi corpore et sanguine : te lau-

^c Misericordia. Lege misericordiae.

^d Iudicium. Forte, indicium.

damus Domine alleluja : alleluja : alleluja. *In Quadagesima.* Qui venit ad me.

Com. Repletum est gaudio. *Quere in I. hebd. Quadagesime. fo. 98.*

Oratio. Corpus Domini nostri. *Quere in I. Missa omnimoda. Et similiter omnia a'ia. fo. 443.*

Missa^a pro Infirmis.
b *Officium.*

Salvos nos faciat dextera tua : alleluja : et exaudi nos Domine Deus noster : alleluja : alleluja. *ψ.* Ad te levamus oculos nostros : qui habitas in celis. *P.* Et exaudi nos. *ψ.* Gloria et honor Patri. *P.* Et exaudi.

Oratio. Miserere nobis Domine : miserere nobis : et quia tibi soli peccavimus : indulgentiam criminum et remissionem omnium peccatorum a te consequi mereamur. *ñ.* Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

Lectio libri Hieremie Prophete (c. XXIX).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Ecce ego visitabo vos : et suscitabo super vos verbum meum bonum : et reducam vos ad locum istum. **455** Ego enim scio cogitationes : quas cogito super vos : ait Dominus. Cogitationes pacis : et non afflictionis : ut dem vobis fidem et patientiam : et invocabitis me : *d* et timebitis me : et exaudiam vos. Querite me : et invenietis : cum quiesieritis in me in toto corde vestro : inveniam a vobis : ait Dominus omnipotens. *ñ.* *Chorus.* Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *C* *ñ.* *Chorus.* Et cum.

e *Psallendo.* Salva p'ebem tuam : et benedictio hereditatem tuam Domine. *ψ.* Et regere eam : et extolle usque in eternum.

Dicat Presb. Silentium facite.

Lectio libri Actuum Apostolorum (c. V).

ñ. Deo gratias.

In diebus illis : augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum : ita ut in plateis ejicerent infirmos : et imponerent in lectulis et grabatis : ut veniente Petro saltim umbra illius obumbraret quempiam eorum. Concurrerat autem et multitudo vicinarum civitatum in Hierusalem afferentes egros et vexatos ab spiritibus immundis : qui curabantur omnes. *ñ.* Amen.

Lectio Sancti Evangelii secundum Mattheum (c. IV).

Illo in tempore : Dominus noster Jesus Christus circumibat civitates et omnia castella : docens in sinagogis eorum : et predicans Evangelium regni :

a *Pro infirmis.* In Sacramentario Bobiano existat missa pro aegrotis, et in Gelasiano missa pro infirmis.

b *Officium.* Ps. lxxvii, 7; cvii, 7. *ψ.* Ps. cxvii, 1.

c *Cap. XXIX.* Vers. 10-14.

d *Et timebitis.* Vulg., et ibitis et orabitis me. LXX : Et orate ad me et ego exaudiam vos.

e *Psallendo.* Ps. xxvi, 9. *ψ.* Ibid. Vulgata legit : Saluum fac populum tuum Domine, et benedic heredi-

et curans omnem languorem : et omnem infirmitatem in populo. *ñ.* Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ.* Et cum.

b *Lauda.* Alleluja. *ψ.* O Domine salvos nos fac : o Domine bene prosperare.

i *Sacrificium.* Deprecatus est. *Quere in Missa de uno infirmo. fo. 452.*

Missa. Domine Jesu Christe : qui es verus medicus : et medicina celestis propiciare nobis : et ser opem nobis. Sana Domine omnem languorem : et omnem infirmitatem in populo. Aufer a nobis : et animarum et corporum morbos : pestes et vultudines universas absterge : causisque etiam vulnerum propiciatus occurre. Ut dum iniquitates avertis : egritudines cures.

ñ. Amen.

Alia Oratio. Corripe nos Domine in misericordia : et non in furore : qui et corripiendo parcis : et parcendo remittis : et miserando convertis. Ut et correctione tua corrigamur : et indulgentia consolemur : ut et disciplina erudiamur : et medicina sanemur. Ut et fervore castigemur : et pietate salvemur. Placeat ergo tibi Domine : liberare nos famulos tuos N. et parcendo corrigere : ac corrumpere : non perdere nos.

ñ. *Chorus.* Amen.

Post nomina. *Oratio.* Recursis nominibus offerentium fratres dilectissimi : preces fundamus ad Dominum : ut oblatio : que offertur in sanctis : proficiat ad salutem infirmis : baptisinate recreatis. Tuam vero Domine clementiam exoramus : ut omnes metu territos : inopia afflictos : tribulatione vexatos : morbis obrutos : suppliciis deditos : debitis obligatos indulgentia tue pietatis absolvat.

ñ. *Chorus.* Amen.

Ad pacem Oratio. Miserere nobis Domine : miserere nobis : dum non miseria miseros consumere : sed misericordia liberare festinas. Nec dum delicia absorbere : sed expiare peccatores intendas. Sentiamus Domine manum tuam medentem : potius quam percutientem. Foventem magis : quam ferientem : ut sic presentia adhibeas flagella : ut supplicia arceas sempiterna. Atque famulos tuos N. pietate paterna corripas : non abjicias : erudias : non confundas. Tribuasque propicius cunctis : peccatorum ac temporum pacem : et egris integerrimam ac plenissimam sanitatem. *ñ.* *Chorus.* Amen.

Inlatio. Dignum et justum est : equum vere et salutare est : nos tibi gratias agere Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : per Jesum Christum fi-

tati tuæ.

f *Cap. V.* Vers. 22. In Bobiano deficit prophetia, Epistola legitur ex Jacobi apostoli ad gentes, v, 14-19, paucis omissis.

g *Cap. IV.* Vers. 22. In Bobiano legitur ex Luca iv, 38-41.

h *Lauda.* Ps. cxvii, 25.

i *Sacrificium.* Ps. l, 19.

lucem tuam Dominum nostrum. Qui peccata nostra A portavit in corpore suo super lignum : cujus vulnere sanati sumus. Cujus ad tactu vis febrim mox recessit : cujus sermone confestim surdus audivit : cujus jussa mutus fari non distulit : claudus cucurrit : cecus vidit : egrotus relevatur : debilis stetit : surdus sincere audit : laxavit nervos aridus : aquosum alvum desiccavit idropicus : lectulum in quo jacebat detulit paraliticus : luridam cutem amisit leprosus : surrexit de sepulchro quatruiduanus. Per ipsum te, ergo Domine cum lachrymis postulamus : ut sacrificii hujus oblatione placatus acceptes : **456** et peccantibus veniam : et languentibus conferas medicinam. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare : ita dicentes. **ñ**. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus. Vere sanctus : vere benedictus : Dominus noster Jesus Christus filius tuus. Qui languores nostros ipse portavit : et medicamentum nobis ex crucis sue confixione adhibuit. Quique solus valet fovere languida : exhilarare tristia : et sanare infirma. Christus Dominus ac redemptor noster eternus.

Post pridie. Oratio. « Credimus Jesu Christo : te esse omnium salvatorem. Ob hoc petimus : ut sacrificia nostra placatus accipias. Et egritudinum morbos propiciabili medicina repellas. **ñ**. Amen.

Ad contractionem panis. Ant. Virtus nostra D-

a *Credimus.* Hæc una est ex illis orationibus *post pridie* in quibus expresse pro elementis consecratis nec oratur, nec benedictio, aut sanctificatio communicantibus impertienda postulatur.

b *Missæ Defunctorum.* Fideles peculiarem curam circa defunctos semper impenderunt. Abentem animam piis precibus Deo commendabant (*Sacramentar. Gelas.*, lib. III, n. 91 ; *Sacrament. Bobianum*, p. 385), cadaver lavabant (*Act. apost.* IX, 37), sed prius oculos claudiebant (*Eusebius Cæs.*, *Hist. eccl.* I, VII, c. 22), corpus frequenter aromatibus condiebant. Hinc illud Tertulliani (*Apol.* c. 42) : *Sciant Sabæi pluris et carioris suas merces christianis sepeliendis proficere quam diis fumigandis.* Lotum cadaver linteum in mundo involutum arcum nonnunquam claudiebant, quam pallio tegebant (*Euseb.*, *Vita Constantini*, lib. IV, cap. 66, 67 ; *Gregg. Turon.*, *de Glor. confess.*, cap. 106 ; *Prudentius Cathemer. hym.* 10). Frequenter suis vestibus indutum in seretro decenter componebant (*Greg. Turon.*, *Glor. confess.*, cap. 35). Pauperibus vestem qua decenter induerentur opulentiores fidelium dabant (*Hier.*, *epitaph. Paulæ*). Circa seretrum lumina accendebantur (*Act. S. Cyprian.* : *Euseb.*, *Vita Const.* lib. IV, cap. 66), et psalmi hymnici decantabantur (*S. August.*, *Confess.* I, IX, c. 12). Gregorius Turonensis (*Hist. Franc.* lib. VII, c. 4), de Salvio abbate agens : *Corpus defuncti aqua diluunt, vestimentis induunt, seretro super nunt, atque psallentio et fletu labentem exigunt noctem. Antequam calaver ad sepulcrum deferrent, pro animæ requie preces fundebant* (*Sacram. Gelas.* lib. III, n. 91), nonnunquam missam celebrabant (*Theodor. Cantuar.*, *capit. select.*, cap. 90). Ad sepulcrum amici, viri honesti, et dignitate conspicui, corpus defuncti (*S. Gregor. Nyssen.*, *orat. de sancta Macrina*) gerentes, cum psalmis et hymnis ad tumulum delerebant (*Vict. Vit.*, *de Pers. Vand.*, lib. I, cap. 5 ; *concil. Tolet.* III, can. 22 ; *Theod. Cantuar.*, *ibid.*), cum lampadibus etiam et accensis cereis concommulabantur (*S. Gregor. Nazian.*, or. 2 in *Julian.* ; *S.*

mine esto firmamentum infirmis : esto refugium et liberator oppressis.

Ad Orationem Dominicam.

Christe Domine : qui es medicus salutaris : tribue languidis famulis tuis subsidium medicine celestis. Ut dum corde vel corpore valemus : incolumes cum fiducia tibi proclamemus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. **ñ**. Et cum.

Benedictio. Saluiferam vobis Dominus de regis celestibus dirigat medicinam. **ñ**. Amen. Precibus vestris optimus suffragator occurrat : vestraque desideria pius in bono suscipiat. **ñ**. Amen. Omnia mala a vobis auferat : et quecunque sunt bona : vobis vestrisque concedat. **ñ**. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. **ñ**. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate. *Quere in festo corporis Christi.* fol. 267.

Com. Refecti Christi corpore et sanguine te laudamus Domine : alleluja : alleluja : alleluja. *In Quadragesima.* Qui venit ad me.

Com. Repletum est gaudio. *Quere in I. hebdom. Quadragesime.* fol. 98.

Com. Corpus Domini nostri. *Quere in I. Missæ votiva omnimoda.* fol. 443.

b *Missæ defunctorum et pro e* *Episcopo.*

Antequam dicat Chorus officium facial Presbiter

Chrysost., h. m. 4 in *Epist. ad Hebr.* ; *Daudonista.* in *Vita S. Radegundis*, apud *Mabilionium*, sæc. I *Benedict.*). Suorum cadavera Christiani nunquam rogo tradebant, sed integra terræ mandabant : rati scilicet ea non mortua, sed data somno, ab Apostolo edocti defunctos non appellare mortuos, sed dormientes. Neque in paganorum, hæreticorum aut judæorum sepulchris (*S. Cyprian.*, *epist.* 69) defunctos suos sepeliebant (quibus enim vivis non communicamus, nec mortuis communicare fas est), sed in cæmeteriis et monumentis propriis, sacerdotis precæ antea consecratis, sepeliebantur (*Gregorius Turonensis*, *de Glor. confess.*, cap. 106). Primis sæculis, neque in ecclesiis, neque intra urbes, mortuos sepelire fas erat. paucis exceptis (*Conc. Bracar.* XI, can. 18 ; *Theod. Cantuar.*, cap. 68). Deinde mos invaluit non modo in urbibus, sed in ipsiis ecclesiis tumulandi mortuos, imo sub ipso altari episcopi aliquando sepulti sunt (*S. Ambros.*, *epist.* 22, *Marcellinus sorori* ; *Pulcheria Augusta*, *epist. ad S. Leonem* 58, *inter epistolas S. Leonis*, *Ed. nov.*). Ad sepulcrum cum pervenissent, antequam humo traderetur corpus, iterum pro anima orabant (*Sacram. Gelas.*, lib. III, n. 91). Deinde in sepulchro corpus collocabant, et rursum orabant (*Sacram. Gelas.*, *ibid.* ; *Theodorus Cantuariensis*, cap. 90, apud *Dachorium*, *Spicil. tom. IX*). Deinde vel tabula marmorea, vel regula, lapide, vel humo corpus tegebant (*Theod. Cantuar.*, *ibid.*). Habebatur etiam, in illustrium virorum funere, oratio funebri. Istiusmodi orationum plures existant

c *Episcopo.* Ad funus episcopi duendum convenire debebant omnes episcopi ejus provincie (*Concil. Tol.* VII, can. 3 ; *conc. Valent.*, can. 4 ; *Aurelianens.* II, can. 5). In *Lectionario Luxoviensi existant legenda in depositione episcopi.* In *Sacramentario Bobiano* est *missa sacerdotis defuncti*, episcopi nimirum, et in *Gelasiano* sunt binæ *missæ pro defuncto sacerdote*, quæ sunt ambæ de episcopo.

confessionem : et facta confessione ascendat ad Altare : A et dicat alta voce in mediam altaris. ^a Erigite vos. Dominus sit semper vobiscum. ^ñ. Et cum.

Et tunc incipit Chorus officium modo it sup a.

^b Officium.

Tu es portio mea : Domine : ^c alleluja. In terra viventium : alleluja. alleluja. [†]. Educ de carcere animam meam ad constituendum nomini tuo. P. In terra. [†]. Gloria et honor Patri. P. In terra.

In Quadragesima. ^d Officium. Clamavi ad te Domine : et dixi : tu spes mea es : portio mea in terra viventium. [†]. Educ de carcere animam meam ad

exstant; et die depositionis missa pro requie defuncti celebrabatur, consuetudine ab apostolorum ævo deducta (S. Isidorus, de Off. eccl. l. 1, c. 18). Tertullianus (de Coron., c. 5) inter ea quæ a traditione non scripta profecta erant recenset oblationes pro defunctis. Missas defunctorum sanctus Cyprianus (Epist. 68, ad Fortunatos) appellat sacrificium pro dormitione. Illud autem sacrificium pro anima Magni Constantini oblatum fuisse, die depositionis ejusdem, aperte scribit Eusebius (De Vit., l. iv, cap. 71). Primum omnium qui commemorationes defunctorum ad altare fieri solitas, aliaque pia opera quæ pro iis a fidelibus frequentantur, tanquam inutilia damnare ausus est, Aërius dicitur (Epiph., hæc. 75), quamvis eandem pravam doctrinam referat sanctus Cyrillus Hierosolymitanus (Cat. myst. 5), eamque serio confutet, cum de memoria mortuorum quæ in missa fit agit. Præter orationem pro defunctis, quæ, in omnibus tam Orientalis quam Occidentalis Ecclesiæ liturgiis, toties funditur quoties liturgia sacra peragitur, in libris liturgicis Græcorum et Orientalium, in Missalibus et Sacramentariis vetustissimis Romanæ aliarumque Latine loquentium Ecclesiarum, exstant missæ peculiars defunctorum. Hujusmodi missæ in Missali Mozarabum, in Sacramentario Bobiano, in Lectionario Luxoviensi, in Sacramenta iis sancti Leonis, Gelasii et Gregorii inveniuntur. Illud tamen discrimen inter missas mortuales Latinorum et Orientalium observatur, quod missæ defunctorum in Missalibus Latinis, præter ritus quosdam proprios, lectiones Scripturarum, orationes, antiphonas, illationes, præfationesque (nam et peculiars defunctorum præfationes in libris liturgicis antiquis Romanæ Ecclesiæ reperiuntur, proprias habent; at Græcorum et Orientalium missæ mortuales, præter lectiones Scripturarum quas proprias habent, a communi liturgia non seceduntur. Sic Græci, v. g., pro mortuis eandem liturgiam sancti Chrysostomi peragunt, quam diebus Dominicis et festis recitant, nisi quod lectiones sint propriæ mortuorum, et quod in prima oblatione, quæ in prothesi fit, particula pro defuncto, de quo agunt, post particulas sanctorum (*μυρίδας* appellant) abscindatur et offeratur (Leo Alatinus, De recentior. Græc. templis, pag. 154). Jam vero antiquitus in Occidente missa pro defuncto celebrabatur die depositionis, tum die exinde tertia, septima et trigesima, et anniversario. Sacramentarium Gelasianum (Lib. III, n. 105) : *Item missa in depositione defuncti, tertii, septimi, xxx dierum, vel annualem*. Theodorus Cantuariensis (Capit. select., cap. 57, 60) de missa die depositionis, tertii, nona et trigesima die pro mortuis agenda meminit. De missa quæ, recurrente anno, offerri solebat pro defunctis, Tertullianus (De Monogam., cap. 10) loquitur : *Enimvero pro anima ejus (mariti) orat (uxor supersto), et refrigerium in ærim adpostulat ei, et offert annuis diebus dormitionis ejus*. Rursum (Lib. Exhort. ad castit.) dixit : *Pro qua annuas oblationes reddas*. At Orientales præter diem depositionis, et anniversarium, tertium, nonum, et quadagesimum celebrant, quibus diebus

constituendum nomini tuo. P. Portio mea. [†]. Gloria et honor Patri

Dicat Presbiter. Per omnia semper secula seculorum. ^ñ. Amen.

Oratio. Consolare Domine animam famuli tui Episcopi N. patris nostri : pro cujus memoria obtulimus munera hujus sacrificii. Ut sicut Christo filio tuo Domino nostro militavit in carne : cum Sanctis omnibus resurgat in gloriam sempiternam. ^ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. ^ñ. Et cum.

anctor Constitutionum apostolicarum (Lib. viii, c. 42) pro defunctis liturgiam celebrandam docet. Non deerant tamen qui quotidie pro defunctis missas celebrari curabant : horum e numero erat mulier illa de qua Gregorius Turonensis (Lib. 1 de Glor. confess., cap. 65) : *Quæ per annum integrum celebrans quotidie Missarum solemniam, offerebat oblationem pro memoria viri sui*.

^a Erigite. Oim utique diaconus dicebat *erigite vos*; et continuo populus, qui prostratus pro defuncto orabat, erigebat sese; tum sacerdos : *Dominus sit semper*, etc., quod ex vetusta consuetudine profectum est; oim enim sacerdos ubi ad altare ascenderat primum omnium populum salutabat, eidem solemniter more beneprecando, et populus sacerdoti pariter beneprecabatur respondendo. Hujus ritus meminit sanctus Augustinus (De Civit. lib. xxii, cap. 8, n. 22); et hinc in sine introitus, Romanus sacerdos antequam ad altare ascendat, dicit *Dominus vobiscum*, etc. *Oremus. Aufer a nobis*, etc.

^b Officium. Ps. cxli, 6. [†]. Ibid., 8.

^c Alleluia. Galli quoque antiquitus in missis defunctorum Alleluia canebant (Bandonisia, in Vita sanctæ Radegundis, apud Bolland., tom. III, August., pag. 82). Idem apparet ex officio pro defunctis, quod ex Codice Rhebenasi edidit Menardus in notis ad Sacramentarium Gregorianum (Pag. 60), ubi, ut prescribit rubrica, in primis canitur psalmus IN EXITO ISRAEL cum antiphona, vel alleluia, deinde hæc orationes canit presbyter. Orationes autem illæ eandem integræ exstant in Sacramentario Gelasiano em. Thomasi (L. III, n. 91), et earum prima exstat in Sacramentario Bobiano inter orationes ad defunctos. Græci pariter in Officiis Defunctorum alleluia frequenter ingeminant (Euchol. Græc. Goarii, p. 326), apud quos alleluia in Quadragesima quoque canitur. Hinc Goarius (Pag. 303, in notis ad Euchol.) opinatus est alleluia Græcis non lætitiæ cautum esse, ut apud Latinos, sed mæroris et compunctionis. Verum quidquid sentiendum sit de Græcis, certe apud Gothos Hispanos Gallosque alleluia cantus lætitiæ erat, quamvis in exsequiis mortuorum canebatur; ii enim, admonitionis Apostoli memores (Thess. iv, 12), de morte charorum suorum non tristabantur, utpote qui spem certam de Resurrectione conceperant; quin potius lætabantur eos cursum suum pie ac laudabiliter in pace Ecclesiæ catholicæ terminasse; hinc in officiis defunctorum alleluia canebant. Nec in Hispania tantum, Gallia et Græcia, sed etiam Romæ hic mos olim obtinuit, teste sancto Hieronymo (Epist. 78, Ed. Veron.), in epitaphio Fabiolæ : *Quantum haberes viventis Fabiolæ Roma miraculum in mortua demonstravit : necdum spiritum exhalaverat, necdum debium Christo reddiderat animam, et jam :*

....fama volans tanti præsentia lactus,

totius Urbis populum ad exsequias congregabat, sonabant psalmi, et a-rata templorum tecta reboans sublimè quætebat ALLELUIA.

^d Officium. Ps. cxli, 6. [†]. Ibid., 8.

Lectio Libri Job (1ª Cap. VII).

ñ. Deo gratias.

In diebus illis. Locutus est Job dicens. Induta est caro mea putredine : et sordibus pulveris cutis mea aruit : et contracta est. Dies mei velocius transierunt : quam a textente tela succiditur : et consumpti sunt absque ulla spe. Memento quia ventus est vita mea : nec revertetur oculus meus ut videat bona : nec aspiciet me visus homin's. Breves dies homin's sunt : numerus mensium ejus apud te est : constituisti terminos ejus : qui preteriri non poterunt. Quis mihi tribuat ut in inferno protegas me : et abscondas me : donec pertranseat furor tuus : et contineas mihi tempus in quo recorderis mei : ^b et erit requies mihi. ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. B ñ. Et cum.

^c *Psallendo.* Domine exaudi me in tua justitia.

P. Et ne intres in iudicio cum servo tuo. [†] *Ex-* pansi manus meas ad te Domine : anima mea velut terra sine aqua : cito exaudi me Domine. *P.* Et ne intres.

Dicat Presb. Silentium facite.

Lectio Epistolæ Pauli Apostoli ad Thessalonicenses. (1ª Cap. IV).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Nolimus vos ignorare de dormientibus : ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim **457** credimus quod Jesus mortuus est : et resurrexit : ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum : adducet cum eo. Ille enim vobis dicitur in verbo Domini : quia nos qui residui sumus in adventum Domini : non preveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in jussu et in voce Archangeli et in tuba Dei descendet de celo : et mortui qui in Christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus qui relinquimur : simul rapiemur cum illis obviam Christo in aera : et sic semper cum Domino erimus. ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem. (1^a Ca. XI).

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Amen amen dico vobis. Ego sum resurrectio et vita : qui vivit et cre-

dit in me : etsi mortuus fuerit : vivet. Et omnis qui vivit et credit in me : non morietur in eternum. ñ. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

[†] *Lauda.* Alleluja. [†] Animam quiescentem de inferno erue Deus : paradiso restitue : alleluja.

[‡] *Sacrificium.* Averte Domine faciem tuam a peccatis meis : et omnes iniquitates meas dele : alleluja.

In Quadragesima. ^b *Lauda.* Laudabo nomen Dei mei cum cantico : magnificabo eum in laude.

[†] *Sacrificium.* Sacrificium Deo spiritus contributus : cor contritum : et humiliatum Deus non despicies.

Missa. i Kyrieleison. *Chorus respondeat.* Christeleison. Kyrieleison. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu.

Oratio. Omnipotens sempiternus Deus : tuam clementiam flagitamus propter animam famuli tui Episcopi N. qui catholicam tenuit fidem : et tibi ministravit : quem de hoc seculo ad eterna secula vocasti : ejus dimitte peccata : vicia solita : ut ^b pietate tua ad inmarcescibilem coronam inter Sanctos tuos juveas eum [†] collocare. ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc.

[‡] *Alia Oratio.* Deus : in cujus potestate animas omnium esse credimus : deprecamur sanctam clementiam tuam : ut animam famuli tui Episcopi N. in locum Patriarcharum ac Sanctorum virorum addeas : [‡] et nos pro eo tuam majestatem humiliter exoramus : propitius exaudias : ut adjunctis pietatis tue suffragio : tribuas ei requiem. Nobisque famulis tuis remissionem peccatorum cum eo concedas. ñ. Amen.

Post nomina. Oratio. Ineffabilem clementissimo Pater tuam deprecamur clementiam : et pietatem : ut animam famuli tui Episcopi N. pro quo hodierna die ante tuum venerabile altare exoramus : ut digneris eum in libris celestibus adscribere : et si qua sunt ab eo contracta vicia : ab oculis absterge : simulque nostrorum defunctorum animabus requiem tribue : et cum Sanctis omnibus dona capere permite. Ut cum die illo clementissimus unigenitus filius tuus Dominus

^a *Cap. VII.* Vers. 5-8; xiv, 5-13. In Luxoviensi prophetia legitur ex Isaia xvi, 2-2J. In Bobiano nulla est prophetia.

^b *Et erit requies mihi.* Sunt verba quibus suis imponitur lectioni.

^c *Psallendo.* Ps. cxlii, 1, 2. [†] Ibid., 6.

^d *Cap. IV.* Vers. 12-17. Eadem lectio legitur in Bobiano in *depositione sacerdotis*; sed per errorem inscribitur *Epistola Pauli ad Titum*. Eadem tempore sancti Augustini in missis defunctorum in Africa legebatur, ut serm. 175 innuit. In Luxoviensi legitur *I Cor. xv, 1-22*.

^e *Cap. XI.* Vers. 25, 26. In Luxoviensi legitur Joan. vi, 49-69. In Bobiano Joan. v, 24-30.

[†] *Lauda.* Hæc *Lauda* e Scriptura Sacra desumpta non est.

[‡] *Sacrificium.* Ps. l, 11.

^b *Lauda.* Ps. lxxviii, 5.

[†] *Sacrificium.* Ps. l, 19.

ⁱ *Kyrie.* Olim, quando diaconus preces fidelium recitabat, populus ad singulas petitiones aut *Kyrie eleison*, aut *Christe eleison*, respondebat; hujus vestigiis reliquiæ sunt *Kyrie* et *Christe eleison* quæ hoc loco dicuntur.

^b *Pietate.* Lege : *Vitia solita pietate tua ablue, et ad inmarcescibilem*, etc.

[†] *Collocare.* Lege *collocari*.

[‡] *Alia oratio.* Postquam oratio *missa* recitata est, dicit sacerdos *Per misericordiam Dei nostri*, etc., et subsequuntur preces quæ incipiunt *Agius*, etc. Vide, supra, in libro omnium offerentium. Jam vero docet Roblesius in missis defunctorum non recitari illud *agios, agios, agios*, etc., sed, his ommissis, sacerdotem dicere *Ecclesiam sanctam, catholicam*, etc., sed de hæc rubrica silet Missale.

[‡] *Et nos pro eo.* Lege : *Et nos, qui pro eo*.

noster Jesus Christus venerit : enim ab omni scelere a criminum purificatum inveniat. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Te supplices deprecamur omnipotens Deus pro anima famuli tui Episcopi N. qui in dominica pace predecessit : ut anime de seculo cedenti lucida pax tribuatur. Beatis quoque ceteris Sacerdotum et gaudiis interesse mereatur a continue : et cum illis videre Domini nostri Jesu Christi maiestatem. *ñ*. Amen.

Dicat. Presb. Quia tu es vera pax nostra : et charitas indisrupta : qui vivis tecum et regnas cum Spiritu Sancto unus Deus in secula seculorum. *ñ*. Amen.

Hic b Sacerdos ponat manus super calicem et dicat. Aures ad Dominum. *Chorus respondeat.* Habemus ad Dominum. *Elevet manus de super calice et dicat.* Sorsum corda. *ñ*. *Chorus.* Levemus ad Dominum. *Statim dicat.* Deo ac Domino nostro Jesu Christo. *modo ut scriptum est in omnium Offerentium. fol. 22°.*

Inlatio. Dignum et iustum est omnipotens Deus : nos tibi gratias agere : spiritualiaque sacrificia celebrare in omni tempore : vel in hoc die : quod tibi offerimus pro anima famuli tui Episcopi N. qui es Sacerdos verus et Pontifex sempiternus. Qui auxilium fidei tribuis : et spei premium donas. Qui firmas dubios : et patefacis obscura. Qui per unigenitum tuum Dominum nostrum Jesum Christum hec omnia operaris : et ab inferno inferiori animas omnium ad lucem eternam adtrahis : 458 per ipsum te obsecramus omnipotens Deus : ut Episcopus tuus N. habeat veniam delictorum : et dimittit crimina et eius peccata : ut justitiae induatur coronam. Ut mundatus ab omni crimine : diem iudicii cum gaudio d suscipere mereatur intrepidus. Presta Domine : quia te conlaudant Angeli : atque Archangeli non cessant clamare : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

^a *Continus. Lege continuis.*

^b *Sacerdos hic ponat.* In missis omnibus Mozarabibus, præter defunctorum, postquam absolutæ sunt oratio ad pacem, et, quod proxime subjungitur, epithonema *Quia tu es vera pax, sacerdos dicit Gratia Dei Patris, etc.*, et imperat ut pacem faciant, et dum pax datur, chorus canit *Pacem meam, etc.* His peractis, sacerdos, ad altare rediens, dicit *Introibo, etc.* ; ac deinde imponens manus calici, dicit *Aures ad Dominum, etc.* Consule librum offerentium. At in missa defunctorum, dicto *Quia tu es vera pax, etc.*, cæteris omnibus omissis, sacerdos imponit manus calici, et dicit *Aures, etc.*, et illationem inchoat. Ita Roblesius, et hæc rubricæ Missalis clare docent, et Mozarabes, saltem recentiores, hunc modum tenent. Tamen haud puto Gotho-Hispanum esse hunc ritum, aut Mozarabum antiquiorum ; eos enim, etiam in missis mortuorum, sibi mutuo pacis osculum dedisse suadet titulus orationis qui ad pacem integer in Missali remansit ; at quorsum diceretur ad pacem dandam, si pax omnino non datur ? Suadet etiam ratio, Gotho-Hispanos in missis defunctorum pacem fecisse ; nam in illis missis communicabant, et communioni præmittenda erat pax. Est autem animadvertendum, in orationibus ad pacem, quæ in missis defunctorum dicuntur, sublatas esse petitiones illas quæ ad pacem populi pertinebant postquam populus in missis illis pacem facere desiit.

^c *Qui es Sacerdos.* Est verborum transpositio. Lege

Post Sanctus dicat Presbiter alta voce.

Osanna in excelsis. Vere sanctus : vere benedictus : et gloriosus Dominus noster Jesus Christus. Qui promissionum suarum bonis : eternorum vobis gaudia patefacit : et vivere post obitum animas fidelium protestavit Christus Dominus ac redemptor eternus.

Dicat Presb. post prid'e alta voce.

Oratio. Suscipe et sanctifica omnipotens hæc hostiam : quam pro anima Sacerdotis tui Episcopi N. tibi offerimus : ut sacrificii oblatio ad refrigerium anime ejus et gaudium : te miserante proveuiat. *ñ*. Amen.

^e *Hic Presb. discooperiat calicem : et accipiat corpus Domini : et ponat super calicem : et dicat.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. Et statim ostendat populo corpus Domini. Et chorus respondeat. *ñ*. Scilicet. Requiem eternam.

Ad confectionem panis. ñ. Requiem eterna u det tibi Dominus : lux perpetua luceat tibi : et replentur splendoribus anima tua : et ossa tua reviviscant de loco suo.

Ad Orationem Dominicam.

Precamur Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus pro famulo tuo Episcopo N. Sacerdote tuo defuncto : ut eum ab omnibus piaculis liberatum : in illa tibi placentium Sacerdotum numeroitate adscribas : et eorum illic coram te societate letetur : quem hic parvis cura regiminiis habuit. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Adsit misericordia tua precibus nostris : ut ex more solito Sacerdotis tui Episcopi N. exempti animam : pietate tua refrigerii rore perfundas. *ñ*. Amen. Fruatur paradisi amenitate quietis opaca : atque amenis b vegetatus in loca nemori-

itaque : *Vel in hoc die, quo tibi pro anima famuli tui episcopi N. offerimus per unigenitum tuum Dominum nostrum Jesum Christum, qui est Sacerdos verus et Pontifex sempiternus, qui auxilium fidei tribuit, et spei premium donat, qui firmat dubios et patefacit obscura, per quem hæc omnia operaris, et ab inferno inferiori animas, etc.*

^d *Suscipere.* Forte suscipere.

^e *Hic Presbiter.* Omisio, scilicet, *Te præstante, de qua omissione silet Roblesius.*

^f *Et ostendat.* Scilicet, prisco more. Nam olim corpus Domini ostendebatur populo, et ab eo adorabatur, non statim post prolata consecrationis verba, ut modo fieri solet, sed paulo ante communionem, ut supra satis fuse explicavi. In missis autem defunctorum non dicitur Symbolum fidei, quandoquidem eæ antiphonam propriam ad confectionem habent.

^g *Exempti.* Lege ex hac vita exempti.

^h *Vegetatus.* Lege vegetatus perducatur in loca nemoribus laurrata, scilicet in paradisum. Sic sanctus Paulinus (*Epist. 32*) dixit :

Iater floriferi caeleste nemus paradisi
Stat Christus.

Et (*l'id.*) de Claro presbytero sancti Martini discipulo dixit sacro eum nasci in umore, et de Coho puero (*Poem. 13*) dixit eum cum Bathicis infantibus,

bus laureata. *ñ*. Amen. Ut in illam te auxiliante A terra sine aqua : cito exaudi me Domine. *P. E:* ne veniat regionem : ubi exultans appareat cum exercitu Angelorum. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

ñ *Hic dicat Chorus.* Qui venit ad me : non esuriat : qui credit in me : non sitiet unquam. *ñ*. Ego sum lux mundi : et qui sequitur me : non ambulat in tenebris : sed habebit lucem vite. *P.* Qui venit ad me. *ñ*. Qui manducat meam carnem : et bibit meum sanguinem : in me manet : et ego in illo. *P.* Qui venit ad me. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. *P.* Qui vivit et credit in me non morietur in eternum.

Com. Repletum est gaudio os nostrum : et lingua nostra in exultatione.

Oratio. Pietatis immense Pater : et Domine : presta supplicantibus nobis : ut famulus tuus Episcopus N. pater noster : cujus hodie in hoc sacrificio memoriam agimus : ab omni culpe nexu expiatus : indemnus accipiat gratiam pretii : pro gratia sacramenti. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Anima ejus per misericordiam Dei sine fine requiescat in pace. *ñ*. Deo gratias.

Missa pro uno ^b Sacerdote defuncto.
Officium.

Tu es portio mea. *Require retro in Missa de episcopo fo. 486. Hic faciat Presb. ut dictum est retro in Missa pro Episcopo scilicet antequam dicat Chorus Officium.*

Oratio. Deus eterne : quem in veritate fidei sunt anime nostre sitiennes : velut terra : animam famuli tui Sacerdotis N. celestis roris perfusione refrigera : quo tristis loci habitatione mutata : superne regionis mercatur jocundari et letari in patria. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Job (Cap. XIX).

ñ. Deo gratias.

In illis diebus : locutus est Job dicens. Scio enim quod redemptor meus vivit : et in novissimo die de terra surrecturus sum. Et rursus circumdabor pelle mea : et in carne mea videbo Dominum. Quem visurus sum ego ipse : et oculi mei conspecturi sunt : et non alius : reposita est hec spes mea in sinu meo : et hereditas mea in Deo meo. *ñ*. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum *ñ*. Et cum.

459^d Psallendo. Domine exaudi me in tua justitia. *P. E:* ne intres in iudicio cum servo tuo. *ñ*. Expandi manus meas ad te Domine : anima mea velut

ab Herole occisis, in paradiso inter odoratum ludere *memus.*

ñ *Hic dicat.* Hæc antiphona ad accedentes dicitur.

ñ *Sacerdote.* Nimirum pro episcopo.

ñ *Cap. XIX. Vers. 25 28.*

A terra sine aqua : cito exaudi me Domine. *P. E:* ne intres.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistole Pauli Apostoli ad Romanos
(*Cap. XIV*).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Nemo vestrum sibi vivit : et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus. Domino vivimus. Sive enim morimur : Domino morimur. Sive enim vivimus : sive morimur : Domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est : et resurrexit : ut vivorum et mortuorum dominetur.

ñ. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem
(*Cap. V*).

B Nolo in tempore. Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens. Amen amen dico vobis. Quia qui verbum meum audit : et credit ei qui me misit : habet vitam eternam : et in iudicium non veniet : sed transiet de morte ad vitam. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lauda. Alleluja. *ñ*. Animam quiescentem.

Sacrificium. Averte Domine.

In Quadragesima. *Lauda.* Laudabo nomen Dei.

Quere retro in Missa de Episcopo. folio 456.

Hic Presbiter dicat. Kyrieleison.

Et Chorus respondeat. Christe eleison. Kyrieleison. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

C *Missa.* Omnipotens sempiterna Deus : cui nunquam sine spe sempiternæ misericordiæ supplicatur : propiciare anime famuli tui Sacerdotis N. pro qua tibi supplicamus : ut eum qui de hac vita in tui nominis confessione decessit : Sanctorum tuorum numero facias adgregari. *ñ*. Amen

Alia Oratio. Propiciare quesumus Domine anime famuli tui Sacerdotis N. pro qua tibi supplicamus : et hoc ias placationis offerimus. Et quia in hac luce fidei mansit catholice : ejus retributio condonetur in vita futura. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Deus vite dator et humanorum ^b corporum : qui te a peccatoribus exorari voluisti : exaudi preces nostras : quas speciali devotione propter animam famuli tui Sacerdotis N. tibi lachrymabiliter fundimus. Ut liberare eam ab inferorum cruciatibus : et collocare inter agmina sanctorum tuorum digneris. Veste quoque celesti et stola immortalitatis indui : ac Paradisi tui amenitate : cum jubeas confoveri. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Obsecramus misericordiam tuam eterne omnipotens Deus : qui hominem ad imaginem tuam creare dignatus es : ut spiritum et animam famuli tui Sacerdotis N. quem rebus humanis exemptum : ad te accersiri jussisti : blande et misericorditer su-

^d *Psallendo.* Ps. cxxxi, 1. *ñ*. Ibid., 6.

^e *Cap. XIV. Vers. 7-10.* Eadem lectio in Bobiano legitur in missa pro defunctis.

^f *Vestrum.* Ita etiam in Bobiano. *Vulg., nostrum.*

^g *Cap. V. Vers. 21.*

^h *Corporum.* Adde reparator.

scriptum in pacis regione jubeas collocari. Quo omni A
labe purgatus peccaminum : beatorum perfruat sine
sine consortio. *ñ*. Amen.

Hic faciat Presb. secundum quod dictum est in I. Missa de Episcopo. fol. 456.

Inlatio. Dignum et justum est omnipotens eterno
Deus : in omnibus judiciis tuis exultare : teque in
universis operibus conlaudare. Quamvis etenim hu-
mano generi mortis ^a sit inlata conditio : pectora
nostra animosque conturbet : clementie tue dono spe
future immortalitatis erigimur : ac memores eterne
salutis non timemus lucis hujus sustinere jacturam.
Quoniam beneficio gratie tue : fidelibus vita non
tollitur : sed mutatur. Et anime corporeo ergastulo
liberate : horrent mortalia : dum immortalia conse-
quuntur. Unde quesumus : ut famulus tuus sacerdos B
N. in beatorum tabernaculis constitutus : evasisse
carnales angustias gloriatur : diemque judicii fiducia :
voto glorificationis expectet : proclamans et dicens.
ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

*Post sanctus : faciat Presbiter modo ut dictum est
in prima missa de Episcopo. folio 458.*

Sancte Deus cui omnia vivunt : et cui non pereunt
moriendo corpora nostra : sed mutantur in melius.
Te supplices deprecamur : ut in adventu unigeniti
tui : cum genuam jusseris sistere plebem : jubeas
famulum tuum sacerdotem N. a numero disgregare
malorum : et evadere eterna cruciamina inferorum.
Ut juste indeptus premia vite : semper inextinctam
mereator auram luminis possidere. Ac de 460
ultione securus : placidis letetur in oris semper vi-
cturus : semperque in luce futurus. Per Christum C
Dominum ac redemptorem eternum.

Post pridie. Oratio. Tibi Domine commendamus
animam famuli tui Sacerdotis N. ut defunctus seculo
tibi vivat : et si qua per fragilitatem mundane con-
versationis peccata admisit : tu misericordiosissime
De s venia pietatis absterge. *ñ*. Amen. *ñ*. Ne re-
cordaveris peccatum ejus Domine : quando veneris
jucare seculum per ignem.

Ad Orationem Dominicam.

Hanc igitur oblationem : quam tibi pro requie fa-
muli tui Sacerdotis N. offerimus Domine : quesumus :
ut placatus accipias : et tua pietate concedas : ut
mortalitatis nexibus absolutus in catalogo electorum
resuscitari mereatur ad vitam. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus
sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Benedictio. Christus Dominus oblatam a vobis ob-
re. edium famuli sui Sacerdotis N. suscipiat precein :
et vobis post transitum eternam preparet mansionem.
ñ. Amen. Quique morte sua mortis destruxit im-
perium : secunde mortis ab eo auferat dominatum.

^a *Sit inlata.* Tolle illud sit.

^b *Intercedentem.* Aliquid hic deest ; fortasse legen-
dum : *Ut defuncti N. sacerdotis animam, intercedente
sancto N., de tua pietate ac misericordia sperantem,
sic a delictis, etc.*

^c *Libri Job.* Prophetia cento est consutus ex ger-

ñ. Amen. Ut in die judicii ab audito malo salvatus :
cum electis omnibus regnum adipiscere mereatur
securus. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei
nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
eum.

Dicat Chorus. Qui venit ad me.

Com. Repletum est gaudio os nostrum : et lingua
nostra in exultatione.

Oratio. Precamur te Deus omnipotens ut defuncti
animam ^b intercedentem : ac de tua pietate misericor-
diam sperantem : sic a delictis omnibus absolvas :
ut nullam in eterna confusione ob noxam teneatur.
ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc.
Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu.
In nomine Domini nostri Jesu Christi : anima ejus
per misericordiam Dei sine fine requiescat in pace.

Dicat Chorus. Deo gratias.

Missa pro Diacono vel Subdiacono.

Officium.

*Nis dicat Sacerdos confessionem et omnia alia : en-
tequam chorus incipiat officium : ut dictum est in Missa
de Episcopo defuncto. folio 458.*

Officium.

Tu es portio mea Domine : alleluja : in terra vi-
ventium : alleluja : alleluja. *ñ*. Educ de carcere ani-
mam meam ad constituendum nomini tuo. *P.* In terra.
ñ. Gloria et honor Patri. *P.* In terra.

In Quadragesima. Officium. Clauavi ad te Domine :
et dixi tu spes mea es : portio mea in terra viventium.
ñ. Educ de carcere. *P.* In terra.

Oratio. Deus eterne.

*Quere in Missa de uno Sacerdote defuncto. fol. 458.
Lectio ^c libri Job.*

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Audi me Job : tu confortare
in me semper : et non derelinquam te. Et dicit Job.
Tu es Dominus Deus meus : et nomen tuum invocatum
est super me. Expecto Domine : ne derelinquas
me. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
cum.

Psallendo. Domine exaudi.

Quere retro in Missa de Episcopo. folio 456.

Dicat Presb. Silentium facite.

D *Sequentia Epistole Pauli Apostoli ^d ad Romanos.*

ñ. Deo gratias.

Fratres. Omnia autem in charitate fiant : et Deus
pacis et dilectionis erit vobiscum. *ñ*. Amen.

*Lectio sancti Evangelii secundum Johannem
(^e Cap. V).*

Illo in tempore. Dominus noster Jesus Christus
loquebatur discipulis suis dicens. Amen : amen dico
vobis. Quoniam qui audit verbum meum : et credit

bis Scripturae hinc inde collectis.

^d *Ad Romanos.* Illud, omnia autem in charitate
fiant, est ex I Cor. xvi, 15. Illud, et Deus pacis et
dilectionis erit vobiscum, ex II Cor. xiii, 4. Ex Epi-
stola ad Romanos nihil.

^e *Cap. V Vers. 24.*

ci : habet vitam eternam : et in iudicium non veniet : sed transiet de morte ad vitam. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lauda. Alleluja. *ψ*. Animam quiescentem de inferno erue : Deus paradiso restitue : alleluja.

Sacrificium. Quid dignum offeram Domino. Curva genus Deo excelso : alleluja.

In Quadragesima. Lauda. Laudabo nomen Dei mei cum cantico : et magnificabo eum in laude.

Sacrificium. Offerite Domino mundum sacrificium : offerite Domino gloriam et honorem. *P.* Mundum sacrificium. *ψ*. Gloria **461** et honor Patri. *P.* Mundum sacrificium.

Dicat Presb. Kyrieleison.

Chorus respondeat. Christeleison. Kyrieleison. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Missa. Deus vera pietas : et pia veritas : invicta clementia : et bonitas. Qui nos a morte volens eripere : Dominum nostrum Jesum Christum mortem se isti subire : ut illius usque ad infernum descensus noster esset ad eorum ascensus : te suppliciter postulamus : ut spiritum famuli tui N. quem de hujus seculi criminis ac peregrinatione precepisti vocari : universa delictorum concessa remissione : in Abrahe gremio jubeas conlocare. *ñ*. Amen.

Alia Oratio. Obsecramus piissime Pater : ut famulum tuum N. quem superni fontis genitalis abluit unda : edax non audeat contingere flamma. Et quem unigeniti tui cruor redemit effusus : non sinatur verumis vorare perpetuus. Sed celsi agminis deductione protectus : feralia ultricium penarum ergastula transgrediatur inlesus : et paradisi tui potlatur suavitate securus. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Offerentium ^b muneribus recitatis : te Dominum summe poscimus pietatis : ut hæc oblata nostra benigne suscipiens : et sincere pacis dulcedinem tribuere vivis : et requiem jubeas prestare defunctis. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Deus : qui es omnium spirituum requies : et pax preciosa Sanctorum : quesumus ineffabilem potentiam tuam : ut remissa famuli tui N. omni offensa nozarum : plenam pacis tue gratiam consequatur. *ñ*. Amen.

Hic faciat Sacerdos ut in I. Missa de Episcopo. fo. 456.

Inlatio. Dignum et justum est : equum vere et salutare est : omnipotens Deus receptor animarum et indultor omnium criminum : tibi in commemorationem famuli tui N. tibi gratias agere : hostiam laudis offerre. Unde tremendam majestatis tue : inefficentemque quesumus pietatem : ut famuli tui N. quorum hodie facimus commemorationem : non tartareas tenebras : aut triste chaos habitationem incurrat. Sed his tabernaculis conlocatus : quibus gra-

^a *Sacrificium.* Ps. xxviii, 2.

^b *Muneribus.* Forte, et nominibus; nam aliquando nomina offerentium, et quæ, et quantum quisque obtulerat, recitabantur, cum propter panem et vinum,

tiarum ubertas jocundo splendore illuminatur : eternam beatitudinem possideat : ac Sanctorum ceteribus sociatus : futuri iudicii diem cum voto gratulationis expectet : et cum omnibus Sanctis hymnum celesti modulatione personet : et dicat. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus alta voce. Osanna in excelsis. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus filius tuus : qui mortem moriens superavit : et resurgendi nobis januam patefecit. Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Te Jesu bone venisse jam credimus : te venturum quoque fideliter predicamus : unde petimus et rogamus : ut famulus tuus N. ob cujus memoriam hæc sacrificia veneranda litamus : quando superni examinis tempore angelicus clangor concusserit mundum : corpus quod corruptibile deposuit : perspiciat incorruptum : et quod mortalitate vestitum : glorificate carnis tropheum revelans : Domino venienti letus occurrat : et inter victricium turmarum triumphales catervas coronatus incedat : a dextris quoque famulus tuus misericordia inventur adistat : et Sanctorum tuorum N. consortio deputatus regnum celeste sine fine possideat. *ñ*. Amen.

Hic Presb. faciat ut scriptum est in I. Missa de Episcopo. fo. 456. Et Chorus respondeat ad confractionem panis. *ñ*. Ne recordaveris peccatum ejus Domine : quando veneris judicare seculum per ignem.

Ad Oratorem Dominicam.

Hostiam tibi Domine placationis pro famulo tuo N. offerimus : obsecrantes sacri hujus libaminis interventu : propicius locum ei iuris : et refrigerium beate quietis indulgeas : nos quoque ad te proclamantes exaudias. Pater noster.

Dicat. Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Benedictio. Dominus Jesus Christus : qui a peccatoribus exorari precepit : ipse quod rogetur inspiret : et in hac specialius oblatione famulum suum N. ab inferorum crucialibus liberet. *ñ*. Amen. Illum paradisi amenitate confoveat : et vos morum probitate componat. *ñ*. Amen. Illi post onera carnis locum beatitudinis conferat : et vobis in longevitate peregrinationis indulgentiam tribuat criminis. *ñ*. Amen. Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

462 *Com.* Repletum est gaudio. *Require retro in prima Missa de Episcopo. folio 458.*

Oratio. Suscipe Domine animam famuli tui N. vestem celestem indue eam : et lava eam in fonte vite eterne. Ut inter gaudentes gaudeat : et inter sapientes sapiat : et inter Martyres sedeat : et inter Prophetas et Apostolos. Christus eum custodiat : et in-

in usum sacrificii, res alias, pecuniam puta, offerret, aut vestem.

^c *Et quod.* Forte, et immortalitate vestitus.

ter Angelos et Archangelos claritatem Dei prevideat : A et noticiam justorum agnoscat. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum. In nomine Domini nostri Jesu Christi anima ejus per misericordiam Dei sine fine requiescat in pace. *ñ*, Deo gratias.

Incipit Missa de uno Defuncto.

Faciât Presbiter confessionem antequam Chorus incipiat officium : et postea ascendat in medium altaris : et dicat. Erigite vos. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum

Et statim Chorus incipiat officium.

Tu es portio mea. *Require retro in Missa de Episcopo. fo. 456.*

In Quadragesima. Officium. Veniat super nos Domine misericordia tua : et salutare tuum : et eloquium tuum. *ñ*. Educ de carcere animam meam ad consistendum nomini tuo. *P.* Secundum eloquium tuum. *ñ*. Gloria et honor Patri : et Filio : et Spiritui Sancto : in secula seculorum : amen. *P.* Secundum.

Dicat Presb. Per omnia semper secula etc.

Oratio. Suscipe propicius orationem nostram : qui sedes ad dexteram Dei Patris omnipotentis : quia tu solus es *b* evocatus : e caelis : piissimum Patrem interpella pro nobis. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Prophetia. Locutus est Job dicens. *Quere retro in Missa de uno Sacerdote defuncto. fo. 459. Dicat Presb.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Psallendo. Domine exaudi me. *Require retro in Missa de uno Sacerdote defuncto. fo. 457.*

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ^c ad Corinthios (II, cap. XV).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Ecce mysterium vobis dico. Omnes quidem resurgemus : sed non omnes immutabimur. In momento : in ictu oculi : in novissima tuba. Canet enim tuba : et mortui resurgent incorrupti : et nos immutabimur : oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem : et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem emortale hoc induerit immortalitatem : tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria : ubi est mors victoria tua ? ubi est mors aculeus tuus ? Aculeus enim mortis peccatum est. Virtus vero peccati lex. Gratias autem Deo : qui dedit nobis victoriam. Per Dominum nostrum Jesum Christum. *ñ*. Amen.

Evangelium. Quoniam qui audit verbum meum. *Quere in Missa de Diacono vel Subdiacono. fo. 460.*

^a *Officium.* Ps. cxviii, 41. *ñ* : Ps. cxli, 8.

^b *Evocatus e caelis.* Lege *advocatus in caelis.* Et hinc revocatus ihud sancti Augustini (Tom. V, ser. 285, in natal. Mart. Casti et Emilii), ubi, cum dixisset : *Martyres sunt advocati nostri*, subdit : *Neque hoc in se, sed in illo, cui capiti perfecta membra cohæserunt ; ille enim ve e Advocatus unus, sicut et Pastor unus.*

^c *Ad Corinthios II. Cor. ad Corinthios I.*

^d *Cap. XV. Vers. 51-53. Eadem Epistola in Le-*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lauda et Sacrificium. Quere in Missa de Episcopo. fo. 456. Hic dicat Presbiter. Kyrieleison. *Chorus respondeat.* Christeleison. Kyrieleison. *Et Presbiter dicat.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum spiritu tuo.

Missa. Eternam Dei Patris omnipotentis misericordiam fratres charissimi mentis intentione deprecemur : *e* pro spiritu et anima famuli *vel e* sui *vel e* : ut *e* sicut in hujus carnis fragilitate insidiante diabolo peccavit : pietas Domini nostri resolvere et conlocare [*Fortè condonare*] dignetur : ut in locum laici ac refrigerii eum *vel eam* transire et conlocare precipiat. *ñ*. Amen

Alia Oratio. Domine Deus omnipotens tuam beatitudinem lamentabili : et humili prece poscimus : ut animam : et spiritum famuli *vel e* tui *vel e* : cujus hodie commemorationem facimus : in lege justicie tue pia maiestato corroboret. *ñ*. Amen.

Post nomina. Oratio. Offerentium nominibus recensitis : te Deum summe poscimus pietatis : ut hanc oblationem nostram benignus suscipias : et sincere pacis dulcedinem tribuere vivis : et requiem jubere prestare defunctis. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Invocantes nomen sanctum tuum Domine deprecamur : ut animam famuli *vel e* tui *vel e* in pace conlocare digneris : cui soli licet augere merita : pacificare jurgia : **463** et donare peccata. *ñ*. Amen. Quia tu es vera pax nostra etc.

Hic faciat Presb. sicut scriptum est in I. Missa de Episcopo defuncto. fol. 456.

Inlatio. Equum et justum est : nos tibi semper gratias agere : per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum. Per quem te petimus infinita trinitas Deus : ut animam famuli *vel e* tui *vel e* in pagina libri viventium adscribas. Non eum *vel eam* torquat gehenne calamitas : non includat carcer horribilis inferorum. Sed *e* ad vicem Abrae et Eleazari patriarcharum seniorum : receptus : cum ad judicandum veneris recepto corpore : obviam venienti Domino cum Sanctis omnibus gratuletur. Cui merito omnes Angeli et Archangeli non cessant clamare quotidie : ita dicentes. *ñ*. Sanctus. Sanctus. Sanctus.

Post Sanctus, dicat Presb. alta voce.

Osanna in excelsis. Vere sanctus : vere benedictus Dominus noster Jesus Christus : qui es rector animarum : et indultor omnium peccatorum : tibi enim in commemoratione famuli *vel e* tui *vel e* N. *b* has offerimus hostias : ut adscribas in libro Sanctionario Luxovionensi assignatur : *Legenda in depositione cui volueris.*

^e *Pro spiritu et anima.* Est modus loquendi Gothicus Hispanis valde familiaris. Vide Conc. Tolet. IV (N. 21, 22, tom. II, Conc. Hisp.).

^f *Sicut. Lege si quid.*

^g *Ad vicem.* Forte, *ad simum.*

^h *Has hostias.* Adde : *Offerimus, ut harum interrentu ascribas eum, vel eam.*

eorum : et sortem prine re-urrectionis obtineat. A
 • Christus Dominus ac redemptor eternus.

Post pridie. Oratio. Obtemperantes talibus institutis : te poscimus omnipotens Pater : ut ad sanctificationem hujus hostie spiritualis Spiritum Sanctum : quem illius tuus repromisit : immittas : ut per eum sanctificati : unius divinitatis mereamur percipere ^b trinitatem : ut cum justus advenerit iudex : eos in nobis fructus : quibus gloria preparatur : inveniat. *ñ. Amen.*

Hic faciat Presb. ut scriptum est in prima Missa de Episcopo. fol. 456. Et chorus cantet. ñ. Deus plasmator animarum libera eum.

Ad Orationem Dominicam.

Te deprecamur omnipotens Deus : ut propicius respicias vota oblationum nostrarum : et famulo *rel* ^B tuo *vel* e N. refrigerium miserationis infundas : per Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum : qui nos docuit orare : et dicere e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Benedictio. Summus excelsus Dominus : qui vitam et mortis potestatem dispensat : ipse et vivis conversationem corrigat : et defuncto *vel* e pro quo *vel* a eum supplicamus requiem tribuat. *ñ. Amen.* ^c Illis in carne contracta omnia peccata dimittat : illi autem inspiramine suo viam salutis aperiat. *ñ. Amen.* Illis in resurrectione concedat gloriam : isti etiam suam sine confusione presentiam. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Dicat chorus. Qui venit ad me : non esuriet : et omnia alia. *Require in Missa de Episcopo. fol. 458.*

Com. Repletum est gaudio os nostrum : et lingua nostra in exultatione.

Oratio. Oramus te Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : pro spiritu et anima famuli *vel* e tui *vel* e N. ut ei tribuas requiem sempiternam. Ut cum dies ille resurrectionis ac remunerationis advenerit : per hanc sacrosanctam communionem : non cum impiis et peccatoribus : sed cum sanctis et electis tuis eum *vel* am adstare precipias. *ñ. Amen.* Quia tuum est imperium : qui vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ. Amen.* Dominus sit semper vobiscum. In nomine Domini nostri Jesu Christi : ^D

• *Christus.* Lege per Christum Dominum et Redemptorem æternum.

^b *Trinitatem.* Qui Eucharistiam accipit, non modo corpus et sanguinem Christi accipit, sed animam quoque et divinitatem ejus per concomitantium, ut in scholis loquuntur, accipit, atque adeo qui Eucharistiam accipit unius divinitatis mereatur percipere Trinitatem.

^c *Illis.* Videtur verborum transpositio. Lege : *Illis, vivis scilicet, inspiramine suo viam salutis aperiat, illi autem, defuncto, in carne contracta omnia peccata dimittat.*

^d *Parvulorum.* Hæc missa in smere eorum dicitur qui, post susceptum baptismum, lethalis peccati expertes moriuntur. In Sacramentario Gelasiano (*Lib. III*) existat missa pro defuncto nuper baptizato.

et anima ejus per misericordiam Dei sine fine requiescat in pace. *ñ. Deo gratias.*

Item Missa ^d parvulorum defunctorum.

Hic facit Presb. ut in prima Missa de Episcopo. fol. 356. Oratio prophetia et psallendo : et omnia alia dicantur de Omnium fidelium defunctorum. fol. 466. excepta Missa.

Missæ. Omnipotens eterne Deus : et conditor omnium elementorum : et perpetua claritas Angelorum : adtende propicius : et respice miseratus : et nostras orationes exaudi placatus. Et hanc oblationem : quam tibi offerimus in commemorationem famulorum tuorum : quos post sacri ⁴⁶⁴ baptismatis undam a te innocentia tua mundus ^e accersire jussisti : pius ac benignus accepta : nostraque delens facinora : a malis actibus placatus munda. *ñ. Amen.*

Alia Oratio. Tua sunt Domine omnia : qui animas amas : qui innocentia parvulos ad te vocas : et peccatores justificas. tuam ergo clementiam imploramus : ut ^f eis qui tibi placuerunt : eorum nos comsortes efficias. Ut animarum ^g ad te viventium impetremus quietem : et nobis precantibus a te venia concedatur et gratia. *ñ. Chorus. Amen.*

Post nomina. Oratio. Inlabere Domine his hostiis tibi oblatis : et susceptis fidelium votis : et ^h requiem jube prerogare defunctis. *ñ. Chorus. Amen.*

Ad pacem. Oratio. Pacem tuam Domine : quam tenendam tuis commendasti Apostolis : nobis concede servandam miseris servis tuis. Ut eorum nos jungas consortiis : quos ad te accersiri jussisti : cum omnibus Sanctis illi gloriantur in paradisi amenitate : et nos quandoque ad te mereamur pervenire in pace. *ñ. Amen.*

Hic faciat Presb. ut dictum est retro in prima Missa de Episcopo.

Inlatio. Dignum et justum est : equum vere et salutare est : nos tibi semper gratias agere : Domine sancte Pater eterne omnipotens Deus : per Jesum filium tuum Dominum nostrum. Qui nos sui sanguinis precio redemit : et ab antiqui hostis imperio liberavit. Qui volens salvum facere quod perierat : humanam non est dedignatus adsumere formam. Qui per sacri baptismatis undam ⁱ generari : et dimitti omnia dixit peccata ^j per penitentiam : ergo mundari promisit ex proprio. Per ipsum ergo te

• *Accersire.* Lege accersiri.

^f *Eis.* Tolle illud eis, et lege : Ut eorum qui tibi placuerunt, etc.

^g *Ad te.* Forte, apud te.

^h *Et requiem.* Tolle illud et.

ⁱ *Generari.* Forte, regenerari homines.

^j *Per penitentiam.* De ea penitentia hic sermo est, quæ, prisco more, præmittebatur sacramento baptismatis, de qua sanctus Hildephonus (*In libro Annot. de cognit. baptisni, cap. 14*) scribit, majores ætate per se penitentiam de præteritis erroribus ante baptismum exhibere, parvulos autem per stramenta ciliciorum sacerdotibus deducti, ut penitentis signum habeant, qui penitentis opera demonstrare non possunt propter ætatis tempus.

Pater invocamus omnipotens : ut nobis semper invocatus adstas : et hoc sacrificium propiciatus acceptes. Sit in conspectu ^a oratum quod a nobis indignis tibi conspicias esse oblatum. Animas quoque parvulorum tuorum : quas e seculo a te mundari et vocari iussisti : illorum ^b Bethlemiticorum consortio junge : qui pro Jesu Christo filio tuo Domino nostro creasti : eum quocumque ierit sequuntur in albis. Ut cum nos illi eorum spiritus commendamus : nostrorum criminum apud te veniam impetremus. Per ipsum Dominum nostrum Jesum Christum : quem conlaudant Angeli atque Archangeli : et non cessant clamare ita dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus dicat Presbiter.

Osanna in excelsis. Vere sanctus : et vere benedictus tu Deus : Pater omnipotens : et Jesus Christus filius tuus Dominus noster : qui nobis salutaris ^c fons gratiam tribuit : et gloriam iterate nativitatis indulgit : atque a diaboli laqueis exemptos : innocentes suis conspectibus reddit. Christus Dominus ac redemptor eternus.

*Post pridie. Oratio. Facientes commemorationem passionis mortis et resurrectionis tue Christe o Domine redemptor omnipotens precamur : ut has hostias in commemorationem parvulorum defunctorum tuorum N. sanct : altario tuo impositas : intendas propicius sanctifices : et benedicas. Que et pro quibus offeruntur : ^d impetremus quietem : et nobis proficiant ad salutem. *ñ. Amen.**

*Hic faciat Presbiter ut scriptum est in prima Missa de Episcopo. fol. 456. Et Chorus respondeat. *ñ. Hierusalem civitas sancta suscipe : quia non nobis seculum obfuit : nec perpetravimus malum : de ventre matris nostre continuit nos obitus : ne videremus laborem et dolorem.**

Ad Orationem Dominicam.

Oremus. Deus Dominator ^e conversationis : et conditor : qui innocentes coronas : et peccatores justifi-

^a *Oratum. Lege ratum.*

^b *Bethlemiticorum. Confer sanctum Paulinum (Poem. 34, Edit. Veronen., de obitu Celsi pueri, a versu 535).*

^c *Fons. Forte, fontis.*

^d *Impetremus. Lege impetrent.*

^e *Conversationis. Forte addendum sanctæ.*

^f *Missæ de omnibus fidelibus defunctis. Græci commemorationem omnium fidelium defunctorum feria sexta, quæ Dominicam Pentecostes præcedit, solemniter recolunt (Leo Allat., de Domin. et Fest. Græc., n. 29). In Occidente a sæculo xi cæpit commemoratio omnium fidelium defunctorum solemniter fieri die secunda Novembris, quam sanctus Odilo ab Cluniacensis, a. 998, in suis monasteriis instituit. Amalarius, qui sub Ludovico Pio floruit, in libro de ordinatione Antiphonarii (Cap. 65) scribit, se, post officium omnium sanctorum, officium pro mortuis collocasse ; at inde non probatur quod post festum omnium sanctorum, ævo Amalarii, commemoratio omnium defunctorum ageretur, neque sancti Augustini ævo agebatur, quamvis sanctus Doctor (Lib. de Cura pro mortuis, c. 6) scripserit, supplicationes pro spiritibus mortuorum præmittendas non esse : quas faciendas pro omnibus in Christiana et Catholica*

cas : presta ut ab oculis nostris mundemur : et cum fiducia tibi proclamemus e terris. Pater noster.

*Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et.**

*Benedictio. Ob recordationem diei fidelium parvulorum suorum N. benedicat vos omnipotens Dominus : et propicietur in omnibus. *ñ. Amen.* Illos paradisi amenitate confovet : et vos sua protectione custodiat. *ñ. Amen.* Illis tribuat consortium beatorum : et vobis omnibus indulgentiam peccatorum. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.**

Dicat Chorus. Qui venit ad me. folio. 98.

Com. Reple:um est gaudio.

Oratio. Oramus te Domine. Quere in Missa de Omnibus fidelibus defunctis. folio. 456.

465 *Missæ de omnibus Fidelibus Defunctis.*

*Hic faciat Sacerdos Confessionem : et postea ascendat medium altaris : et dicat alia voce. Erigite vos. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum. Et statim Chorus incipiat officium.**

6 Officium.

*Fac cum servis tuis Domine misericordiam : alleluja : alleluja. *ÿ. Ad te levamus oculos nostros : qui habitas in celis. P. Misericordiam. *ÿ. Gloria et honor etc. P. Misericordiam.***

*In Quadragesima. ^b Officium. Veniat super nos Domine misericordia tua : salutare tuum et eloquium tuum. *ÿ. Et respondebo exprobrantibus mihi verbum : quia speravi in sermonibus tuis. P. Salutare tuum. *ÿ. Gloria et honor. P. Salutare.***

*Oratio. Fac quesumus Domino hanc cum servis tuis omnibus fidelibus defunctis misericordiam : ut factorum suorum in penis non recipiant vicem : qui tuam in votis tenuerunt fidei veritatem. Ut sicut hic vera fides eos adjunxit fidelium turmis : ita eos ^c illuc tua miseratio adsociet Angelicis choris. *ñ.**

societate defunctis, etiam tacitis nominibus, sub generali societate suscepit Ecclesia, ut quibus ad ista desunt parentes, aut filii, aut quicumque cognati, aut amici, ab una eis exhibeatur pia matre Ecclesia; nam hoc loco de illa commemoratione defunctorum sermo est quæ ad altare fit, quoties missa celebratur, de qua sanctus Cyrillus Hierosolymitanus (Cath. myst. 5), et Patres, et liturgiæ passim, loquuntur, quamque in illa oratione quæ post nomina inscribitur Gotho-Hispani facere solebant; apud quos usu recepta non fuit commemoratio omnium defunctorum die secunda Novembris, aliave rata die, facere, quare nec de ea ulla sit mentio in Missali nostro. Apud Mozarabes hanc solemnitatem mortuorum receptam tandem fuisse puto: ea enim in Calendario Missali præfixo die 4 Non. Nov. signatur, qua die hanc missam canebant, ut titulus suadet, quæ revera non est missa omnium fidelium defunctorum, sed plerumque tantum defunctorum, quos in orationibus nominatum compellabant. In Sacramentario Bobiano existat missa pro defunctis, et in Gelasiano plures sunt ejusmodi missæ.

^a *Officium. Ps. cxviii, 124. *ñ. Ps. cxvii, 1.**

^b *Officium. Ps. cxviii, 41. *ÿ. Ibid. 42.**

^c *Illuc. Lege illic.*

Amen. Per misericordiam tuam Deus noster etc. Do- A
minus sit semper vobiscum. *ñ*. Et cum.

Lectio libri Ezechie Prophete. (a Ca. LVIII).

ñ. Deo gratias.

Hec dicit Dominus. Orietur in tenebris lumen vo-
bi : et tenebre vestre erunt sicut meridies : et re-
quiem dabit vobis Dominus semper. Et replebit
splendoribus animas vestras : et ossa vestra libera-
bit. Et eritis quasi hortus irriguus : et sicut fons
æquarum : cui non deficiunt aque. Ait Dominus om-
nipotens. *ñ*. Amen.

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ÿ*. Et
cum spiritu tuo.

Psallendo. Dona Domine requiem famulis tuis. *ÿ*.
Conloca eos Domine in loca beatorum tuorum.

Dicat Presb. Silentium facite.

Sequentia Epistolæ Pauli Apostoli ad Romanos (b XIII).

ñ. Deo gratias.

Fratres. Nemo vestrum sibi vivit : et nemo sibi
moritur. Sive enim vivimus : Domino vivimus. Sive
enim morimur : Domino morimur. Sive enim vivi-
mus : sive morimur : Domini sumus. In hoc enim Chri-
stus mortuus est et resurrexit : ut vivorum et mor-
tuorum dominetur. Tu autem qui iudicas fratrem
tuum ? aut quare spernis fratrem tuum ? Omnes
enim stabimus ante tribunal Christi. Scriptum est
enim. Vivo ego dicit Dominus : quoniam mihi flecter-
tur omne genu : et omnis lingua confitebitur Deo.
ñ. Amen.

Evangelium. Dominus noster Iesus Christus loque-
batur discipulis suis. *Quere in Missa de uno sacerdote
defuncto. fo. 459.*

Dicat Presb. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et
cum.

Lauda. Alleluja. *ÿ*. animas quiescentes de in-
ferno erue Deus : paradiso restitue : alleluja.

d Sacrificium. Offerimus tibi Domine sacrificium
pro peccatis eorum : qui cum pietate dormitionem
acceperunt : ut optimam habeant repositam apud te
gratiam : alleluja.

In tempore Quadr. • Lauda. Laudate Dominum
qui timetis eum : in medio Ecclesie laudabunt Do-
minum qui requirunt eum. *P.* In medio Ecclesie.

e Sacrificium. Offerte Domino mundum sacrifi-
cium : offerte Domino gloriam et honorem. *P.* Mun-
dum sacrificium. *ÿ*. Gloria et honor Patri. *P.* Mundum. *D*

Dicat Presbiter. Kyrieleyson. *Chorus ñ*. Christe
eleyson. Kyrieleyson. Dominus sit semper vobiscum.
ñ. Et cum.

• Cap. LVIII. Vers. 10-12. In Bobiano nulla le-
gitur prophetia in missa pro defunctis.

b Cap. XIII. Vers. 7-12. Eadem Epistola in Bo-
biano legitur, sed minus proluxa est.

c Evangelium. In Bobiano Evangelium legitur ex
Job. vi. 39, 40.

d Sacrificium. Ex lib. II Machab., xii, 45.

e Lauda. Est cento consuetus ex verbis psalmi xxi,
24, 27.

f Sacrificium. Ps. xxviii, 1, 2. Pars prima sensum
tantum Scripturæ exhibet, secunda etiam verba.

g Ut animas. Lege ut animas, et spiritus famulorum

Missa. Domine Jesu Christe : qui pro reparatione
humani generis in hunc mundum a Deo Patre venire
dignatus es : deprecamur sanctam clementiam tuam :
per hoc sanctum sacrificium quod tibi a nobis offerri
docuisti : sicut ut animas et spiritus famulorum tuorum
N. et N. ut eos ab eterne pene interitu eruas commen-
damus. Et si qui in hoc corpore delictorum sunt la-
pisibus maculati : pietate solita eis indulgeas : et in re-
quie electorum tuorum manere eos precipias : et omni
populo tuo placatus veniam peccatorum concedas.
ñ. Amen. Per misericordiam tuam Deus etc.

Dicat Presb. Oremus. *elevanto manus.* Et *Chorus
non respondeat.* Agios : in ista Missa : nec in aliis Mis-
sis de Defunctis : sed statim dicat Presb. Ecclesiam
sanctam catholicam etc.

B Alia Oratio. Omnipotentiam tuam Domine Jesu
Christe : apud quem multe sunt mansiones : implo-
ramus : ut animas et spiritus famulorum tuorum
N. et N. ab estuantis ignis ardoribus eruas : atque in
locum lucis et refrigerii post dimissa crimina heredes
constituas. *ñ*. Amen.

466 Post nomina. Oratio. Misericors et misericors
Domine Jesu Christe : qui cum Deo Patre in sempit-
erna gloria permanes : gloriam tuam per hujus sacri-
ficii interventum deposcimus : ut animas et spiritus
famulorum tuorum N. et N. Sancti Spiritus consolati-
one reficias : et omnibus defunctis in pace tua quie-
scentibus requiem largiaris eternam. *ñ*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Pax eterna Domine Deus noster :
paci nobis copiam placatus concede : atque fructum
leticie sempiternæ inradia : ut famulis tuis N. N. et
omnibus fidelibus defunctis : pro quibus hodie hanc
tibi hostiam immolantes offerimus : consolationis tue
beneficio conferas : nostrorumque omnium peccata
deleas : et pacis concordiam nobis attribuas. *ñ*.
Amen.

Dicat Presb. Quia tu es vera pax nostra. *Non detur
pax : sed statim Presbiter elevet manus super calicem
et dicat.* Aures ad Dominum. *Et omnia alia ut in I.
Missa. folio. 411.*

Inlatio. Dignum et justum est : nos tibi gratias agere :
et spiritualia sacrificia celebrare Domino Sancte Pater
omnipotens Deus : per Jesum Christum filium tuum
Dominum nostrum. Qui pietate summa humanitatem
prestavit mundo : et morti exitit morsus : et multo-
rum animas eruit de inferno. Per ipsum te Pater
omnipotens deprecamur : ut hoc sacrificium quod pro
remedio famulorum tuorum N. et N. tibi offerimus :
auscipere digneris propicius. *b* Ut per intercessionem

*tuorum N. N., quos tibi commendamus, ab eterne
pene interitu eruas.*

c *Ut per intercessionem.* In Sacramentario sancti
Leonis (Pag. 50) in defunctorum missa, per inter-
cessionem sancti Laurentii venia pro illis postula-
tur, et in Sacramentario Gelasiano (Lib. III, 95)
exstat missa in natale sanctorum, sive in agenda mor-
tuorum. In iis autem missis ad veniam defunctis ob-
tinendam preces sanctorum triumphantis Ecclesie
cum militantis Ecclesie precibus conjungere solent.
Vide citatum Sacramentarium.

Sancte Marie Virgini: et omnium Sanctorum tuorum: N. et N. constituere jubeas in dextera tue partem: et nos omnes qui te Deum unum confitemur in Trinitate: miserationis tue sentiamus operam: quia tibi omnes Angeli non cessant clamare: ita dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus.*

Post Sanctus dicat Presb. Osanna in excelsis.

Vere sanctus: vere benedictus es Domine Jesu Christe. Qui vivis prestat salutem: et defunctos perducis ad requiem. Te ergo poscimus mentis intentione: ut hoc sacrificium acceptans digneris sanctificare: et famulorum tuorum N. et N. pro quibus tibi hoc holocaustum offerimus: locum lucis eterne tribuas possidere: nobis quoque te orantibus presentis temporis concedas salutem: et defunctis fidelibus eterna fac

Post pridie. Oratio. Credimus te Domine Jesu Christe omnium esse virtutum: rogamus te Deus piissime: ut precem nostram jubeas exaudiri propitius: et omnibus in te credentibus peccata jubeas dimitti: et hujus sacrificii munera per manus Angeli tui jubeas sanctificari. Defunctorum quoque famulorum tuorum N. et N. qui in te credentes ab hac necesserunt luce: locum tribus electorum in regione vivorum.

ñ. Amen.

Hic dicat Presbiter ut dictum est in prima Missa de Episcopo. fo. 4° 6. Et Chorus ñ. Memento congregationis tue Domine: quam creasti ab initio.

Ad Orationem Dominicam.

Oremus. Deus: te scimus vitam esse viventium: et requiem fidelium defunctorum: preces nostras placatus suscipe: et cuncta nobis peccata dimitte: defunctis famulis tuis N. et N. requiem tribue: et nos ad te conlaudandum idoneos effice. Pater noster.

Dicat Presbiter. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum spiritu.

Benedictio. Benedicat nos Dominus noster Jesus Christus: qui cunctorum est auctor mirificus. *ñ. Amen.* Precibus vestris occurrat placatus: et bona que poscitis de sede majestatis sue conferat pius. *ñ. Amen.* Vobis vivis veniam tribuat pro vestris peccatis: et defunctis fidelibus impertiri dignetur locum perpetue lucis. *ñ. Amen.* Per misericordiam ipsius Dei nostri etc.

Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum spiritu tuo.*

Dicat Chorus. Qui venit ad me.

Missae Beate Mariæ. Est hæc missa communis beatæ Virginis, quam Mozarabes diebus Sabbati recitare solent. In Bibliotheca Ecclesiæ Toletanæ inter alios mss. Codices liturgicos unus est missæ quinque oratione Mariæ virginis continens a sancto Ildelfonso compositus, teste D. Petro Caninio Velasco (apud Pinium, tract. hist. chron. de liturg. antiq. Hisp., cap. 11, sect. 1, n. 543). An hæc missa una sit ex illis, ne penitus latet.

Introitum. Mozarabes et Gotho-Hispani officium ad missam dixissent, cæterum officium hoc à Scriptura non est.

Com. Repletum est gaudio os nostrum: et lingua nostra in exultatione.

Oratio. Oramus te Domine Sancte Pater eterne omnipotens Deus: pro spiritibus et animabus famulorum tuorum N. et N. ut eis tribuas requiem sempiternam. Ut cum dies ille resurrectionis ac remunerationis advenerit per hanc sacrosanctam communionem **467** non cum impiis: et peccatoribus: sed cum Sanctis et electis tuis eos adstare precipias. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus noster etc. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.* In nomine Domini nostri Jesu Christi: anime eorum et omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei sine fine requiescant in pace. *ñ. Deo gratias.*

Missae Beate Mariæ Virginis

Ad introitum.

Orate pro Alfonso Ortis Doctore: et Canonico Toletano.

Ave Virginum speciosa virgo. P. Inleso pudore Deum enixa. *ñ.* Te Angelorum hominumque cetero Dei venerantur parentem et conlaudant. *P.* Inleso pudore Deum enixa. *ñ.* Gloria et honor Patri: et Filio: et Spiritui Sancto: in secula seculorum: amen. *P.* Inleso pudore Deum enixa.

Oratio. Magnificent te Deus cuncte creature: quarum conditor tam insignem hominis fabricam: ejusdem carnis assumptione in alvo virgineo Beate Mariæ recumbens illustrare dignatus es: *ñ.* ejus quesumus interventu nobis mentis et corporis tribue pudiciam: qui ejus nivei pudoris claustra inlibata servasti post partum. Qui cum Patre: et Spiritu Sancto vivis perenniter in secula seculorum. *ñ. Amen.*

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. ñ. Et cum.

Lectio Esayæ Prophete (Cap. VII).*

ñ. Deo gratias.

In illis diebus. Locutus est Dominus ad Achas dicens: pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni: sive in excelsum supra. Et dixit Achas: non petam: et non tentabo Dominum. Et dixit: audite ergo domus David: numquid parum vobis est: molestos esse hominibus: quia molesti estis Deo meo. Propter hoc dabit vobis Dominus ipse signum. Ecce virgo concipiet: et pariet filium: et vocabitur nomen ejus Emanuel. Butirum et mel comedet: ut sciat reprobare malum: et eligere bonum. *ñ. Amen.* Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum.*

Psallendo. Intemerata viscera Mariæ digna ce-

Orate. Hæc rubrica Mozarabum precibus se commendat Alfonso Ortis juris utriusque doctor et canonicus Toletanus, cui cardinalis Ximinius curam dederat emendandi et edendi Missale et Breviarium Mozarabum, quod ille magna diligentia et religione perfecit.

Ejus quesumus. Scilicet, beatæ Mariæ.

Cap. VII. Vers. 11-16.

Psallendo. Neque hoc psallendum est e Scriptura sacra, quemadmodum nec lauda neque sacrificium.

lesti consortio. *P.* Ex qua in terris Deus carnem A induit. *†*. Et in celis regiam aulam sibi Mariam fabricatus est. *P.* Ex qua in terris Deus carnem induit.

Dicat Presb. Silentium facite

Lectio libri Actuum Apostolorum (a Cap. 1).

Illis in diebus. Discipuli Domini nostri Jesu Christi reversi sunt Hierosolimam a monte qui vocatur Oliveti : qui est juxta Hierusalem sabbati habens iter. Et cum introissent in cenaculum : ascenderunt ubi manebat Petrus : et Johannes : et Jacobus : et Andreas : Philippus : et Thomas : Bartholomeus : et Mattheus : Jacobus Alphei : et Simon Zelotes : et Judas Jacobi. Illi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus : et Maria matre Jesu : et fratribus ejus. *†*. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam (Cap. b II).

Illo in tempore. Dixit Maria mater Domini ad Jesum : fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus : et ego dolentes querebamus te. Et ait ad illos. Quid est quod me querebatis? Nesciebatis : quia in his que Patris mei sunt : oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos. *c* Et ascendit cum illis : et venit Nazareth. Et erat subditus illis. Et mater ejus conservabat omnia verba hec in corde suo. *†*. Amen.

Dicat Presbiter. Dominus sit semper vobiscum. *†*. Et cum.

Lauda. Concinat Dei genitricis laudes lingua pudica. Que inviolabilis pudoris virgo peperit. *†*. Virgo post partum Dei gratissima conjux : gaude cunctorum mater fidelium.

Sacrificium. Tibi sancte Pater omnipotens eterne Deus : hostias immolatus filii tui Domini nostri Jesu Christi : matris munera recolentes. Cujus intercessionem placatus nostrorum abluę sordes delictorum : ut que immaculata concepit : virgoque peperit : fidelium reatus intemerata precibus emundet.

Missa. Tendamus ad omnipotentis Dei misericordiam supplices palmas. Qui Virginis Marie pudici decoris thalamum preelegit : qui unigenitum Filium suum mundi salutem pareret. Prestet beatissima Virgo et parens nobis protectionis auxilium. Ad cuius labia melliflua facile pius inclinatus filius : immense clementie auctor. O sponsa Dei Maria auxilium pulsa clementem : Patris **468** ac gnati : ut nostras miseratus ruinas : pia lumina misericorditer flectat : quo piacula mundet : et crimina laxet : et culparum pondera relevet jacentium : penarumque sarcinas tollat. Eya pudoris almi Virgo secunda fonde preces ad filium : ut nobis prestet auxilium. Labimur sine te suffragante Maria : mergimur profunda scelerum abisso absque filii tui remigio salutaris : porrigere ergo pias lapsis manus. Confirma la-

a Cap. I. Vers. 48-50.

b Cap. II. Vers. 48-52.

c Et ascendit. Vulg. et Gr., et descendit.

d Hominis lapsum. Lege : Nisi hominem lapsum,

bautes : languidos refove : ac tibi laudum vota redentes propiciis exaudire digneris. *†*. Amen.

Alia Oratio. Omnipotens adorande tremendeque Deus : qui providentia ineffabili rerum dirigis cursum cunctorum : et pondere libras aquarum gurgites : elementaque locis aptas : quorum mixtione corpora subsistere jubes : ut mirabilium tuorum non modo in magnis : sed in parvis insignia ostendas. At inajestati tue parum erat condidisse omnia : quibus leges imponeres : nisi *d* hominis lapsum : cui servirent : reparando reformares. *e* Quippe cecidisse Evam luctus nostri parentem : quid posteris miserius nobis? Verum gratie plenitudine te Domine obumbrasse Mariam quid felicius? Genuit illa flebiles et perituros : concepit ista Deum hominem pristino ruine reparatorem. Cecidit homo infelicis culpe reus : suscepit ex Maria hominem qui nos redimeret Deus. Speciosa Dei Patris sponsa : atque filium Dei paritura a seculis preelecta : oret pro nobis pia interventrix : ut piaculis expiati Patrem cum Filio et Spiritu Sancto vocibus sinceris cum Maria laudemus : atque sine fine cernui unum in Trinitate Deum adoremus in secula seculorum. *†*. Amen.

Post nomina. Oratio. Te Deum filium Dei summis gratiarum muneribus excolimus : licet incarnationis tue sacratissime mysteria recensere dignis clamoribus non sufficimus : cum Virginis matris tue in alvo ad salutem humani generis federa sunt inita : ejus ergo interventu : nos celo dignos efficere digneris : qui ejus claustrum pudicitia decorum subire non dedignatus hominem : commercium celestium spirituum consortium mirabili providentia inire fecisti : per cujus sanctissima merita te supplices postulamus : ut a contagiis terre re feditatis corda tuorum emacules : et gratia tua montes nostras visitando refundas : quo pausantium animabus requiem : et vivis pacem largiaris. *†*. Amen.

Ad pacem. Oratio. Miserere plebis tue Domine : miserere : qui eximie charitatis tue clementia nostre carnis mortalitatem sumere : atque crucis euleum subire voluisti : quique Virginem matrem pro nostris reatibus pendens in ligno : Virgini discipulo commendasti : placare quesumus ob nostra facinora infensus : ut tue propiciationis abundantia pacis tue commendatione : mereamur in hac peregrinatione : et adversa pati patienter : et secundis sobria pace gaudere : quia tu es vera pax Domine redemptor eterne. *†*. Amen.

Inlatio. Vere dignum est : equum est : summo immortalique Deo gratias immortales omni conatu agere : et Jesu Christo eterno filio suo ex Virgine gloriosa beata Maria Spiritus Sancti obumbratione concepto : atque denuo pro nostra salute nato : qui ex semine David secundum carnem : Virginem

devicto inimico cui serviebat , reparando reformares. *e* Quippe cecidisse. Forte, Quam cecidisse in Evam... quid posteris miserius nobis accidere potuit?

mundissimam : de qua nasceretur : prophetis oraculis se prefatum nasciturum elegerat. Virgo nempe regia non alta sapiens : sed humilia respiciens : ab Angelis nunciante salutata : sed non corde exaltata : que ad laudes proprias turbata est : non gaudio effusa : que prior fide in mente genuit : quam in ventre Deum : quem natum adorat creatorem : quem Angelorum obsequia plusquam hominem testantur : qui palam fit pastoribus : quem sapientium obtusa corda non noverant : astrum jularis insoliti Reges docet : et antecedit ducatum prebens ad Salvatorem : qui vagiens in presepe Regum creptura curvavit : et qui matri non intulit fastidia ventris : ejus suffudit mirabili jubilo mentem. In partu Virginem se leta miratur : in Filio se matrem Altissimi letatur : lactabat prolem Virgo : per quam pascitur homo. Te igitur **469** omnipotentem mirabilia opera exaltant : quia majora feceris redimendo : quam creando. Condidisti nos in sapientia : redemisti in misericordia : quem decet hymnus : quem merito Angelorum laudat exercitus : et unanimiter spiritus iustorum laudantes adorant : ita dicentes. *ñ. Sanctus. Sanctus. Sanctus*

Post Sanctus. Vere sanctus : vere beatus Dominus noster Jesus Christus : qui matris sanctissime miseratus : virginali ejus pudicitie virginem custodem destinavit : que in terris celebris hominibus : ab Angelis celebrior in celis colitur illa mysteriorum divinorum conscia parens : Apostolorum non ignara mali consolabatur erumnas : et filii archana fidelis : et mystica discipulis revelabat. Cujus ex ore melle dulcor *ñ. Avebat oratio : cooperante a Domini matre filii ejus affluentia : qui vivit et omnia regit cum Patre et Spiritu b Sancto.*

Post pridie. Oratio. Illustratione tua Christe Jesu mentium nostrarum tolle caliginem : nam Virginis matris tue meritis poscimus adjuvari : oramusque : ut ejus patrocinio : hec oblata sanctifices :

a Domini Matre? Forte : Dominicæ matri filii ejus affluente gratia, etc.

A et sanctificata nostrorum tergant scelerum maculas : et ad tua promissa nos dirigere digneris. *ñ. Amen.*

Ad orationem Dominicam.

Deus virtutum sponse tue Ecclesie indeficiens conservator : quam per gloriosissimam Virginem matrem tuam gratiarum donis vivificas : ejus quesumus pia intercessione : ad mandatorum tuorum observantiam nos dirigere digneris : et presta ut puro corde quod precipis oremus e terris. Pater noster.

Dicat Presb. Humiliate vos benedictioni. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum spiritu tuo.*

Benedictio. Misericors Deus : per illam charitatem : quam habuit erga Virginem matrem suam : vobis conferat auxilium ad vitam eternam. *ñ. Amen.* Fons ille gratiarum inspiret vobis dona : que vos gratiores sibi reddat. *ñ. Amen.* Donet et pacis dulcedinem : que vos concorditer foveat in gremio matris Ecclesie. *ñ. Amen.* Per misericordiam Dei etc. Dominus sit semper vobiscum.

ñ. Et cum.

Dicat Chorus. Gustate et videte. *Quere in festo Corporis Christi. fol. 267.*

Oratio. Sumpsimus Domine tui corporis et sanguinis salutarem refectionem : quesumus : ut interventu gloriose Virginis Marie : adsit nobis mentis et corporis robur per hoc sacramentum : ut ad vitam eternam sit viaticum sempiternum : qui vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ. Amen.* Perennitatis nostre sumpsimus Verbi incarnati mysterium : quod in utero Virginis Marie nostre carnis commercium assumere dignatus est : ea igitur interveniente patrona : eterne in nobis vite gratiam operare bone Jesu. *ñ. Amen.* Per misericordiam tuam Deus etc. In nomine Domini nostri Jesu Christi mysteria cum pace peracta sint : et votum vestrum ab eo acceptum sit. *ñ. Deo gratias.*

b Sancto. Adde : Christus Dominus ac Redemptor æternus qui pridie, etc.

BENEDICTIO PANIS.

ñ. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ñ. Qui fecit celum et terram. ñ. Sit nomen Domini benedictum. ñ. Ex hoc nunc et usque in seculum. ñ. Domine exaudi orationem meam. ñ. Et clamor meus ad te veniat.

Dicit Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *ñ. Et cum spiritu tuo.*

Oremus. Oratio.

Benedic Domine creaturam istam panis : sicut benedixisti quinque panes in deserto : ut omnes qui ex eo gustaverint : tam corporis quam anime recipiant

D sanitatem. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus. Per omnia semper secula seculorum. *ñ. Amen.*

Dicit Presbyter. Dominus sit semper vobiscum. *Respondeat Chorus.* Et cum spiritu tuo.

Benedictio.

Benedictio Dei Patris omnipotentis † et Filii † et Spiritus Sancti † descendat et maneat super hanc creaturam panis. *ñ. Amen.*

Et statim aspergat aquam benedictam.